

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 2. aprill 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine politiseeritud kodanikuühiskonna ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali kohta (nr 118)
2. Arupärimine üle-eestilise vee hinna tõusu ning lubaduste mittetäitmise kohta (nr 119)
3. Arupärimine Vabariigi Valitsuse tegevusplaani kohta kriisiolukorras (nr 127)
4. Arupärimine kultuuritöötajate väärtustamise kohta (nr 128)
5. Arupärimine põllumajandusministri valemise kohta Eesti Rahvusringhäälingu saates "Pealtnägija" (nr 139)
6. Arupärimine reinvesteeritud kasumi tulumaksust vabastamise mõju kohta (nr 121)
7. Arupärimine ohtlike jäätmete kogumiskeskuste rendilepingute kohta (nr 112)
8. Arupärimine justiitsministri negatiivse hinnangu kohta keskkonnaministri haldusalas toimuvale (nr 114)
9. Arupärimine Vabadussõja võidusamba kohta (nr 117)
10. Arupärimine Eesti Mereakadeemia sisulise likvideerimise kava kohta (nr 122)
11. Arupärimine Võnnu päästekomando sulgemise kohta (nr 115)
12. Arupärimine Võsu päästekomando sulgemise kohta (nr 120)
13. Arupärimine riigi õigusabi kättesaadavuse kohta (nr 124)
14. Arupärimine ebamõistlikult pika kohtu-protsessi kohta Eestis (nr 126)
15. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu kümnenda tööädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi.

Palun, Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnisson!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaheksa seaduseelnõu. Esiteks, halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust kultuuriminister Rein Lang; teiseks, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; kolmandaks, kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust justiitsminister Kristen Michal; neljandaks, riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts; viiendaks, hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu, Vabariigi Valitsust esindab seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus siseminister Ken-Marti Vaher; kuueks, tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur; seitsmendaks, riigilõivuseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, Vabariigi Valitsust esindab seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus justiitsminister Kristen Michal; kaheksandaks, Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Austatud Riigikogu, enne kui ma kutsun järgmise inimese siia pulti, palun teid, austame esinejad! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Mul on au anda kaheksa Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle arupärimine sotsiaalminister härra Pevkurile. Eesti riiklik HIV ja aidi strateegia aastateks 2006–2015 määratleb ühe tegevusvaldkonnana HIV-i ja aidi ennetuse alase tegevuse noorte hulgas. Selle tegevusvaldkonna raames on üks meetmeid propageerida noorte seas kondoomi kasutamist ning tagada sihtrühmale kvaliteetsete kondoomide kättesaadavus. Tervise Arengu Instituudi aastal 2011 tehtud uuringust selgub, et iga kolmas Eesti noor peab kondoomi liiga kalliks. MTÜ Eesti HIV-positiivsete Võrgustik on samuti juhtinud tähelepanu kondoomide kõrgetele hindadele. Et neid ülemäära kõrgeid hindu alandada, on Eesti HIV-positiivsete Võrgustik välja pakkunud kolm meedet. Ühe võimalusena nähakse kondoomide käibemaksu määra alandamist 9%-le või siis nende hinna osalist hüvitamist haigekassast. Seoses sellega me küsimegi härra Pevkuri käest, kas tema arvates on kondoomide kõrge hind probleem, ja kui on, siis kuidas ta hindab neid ettepanekuid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Tere päevast, lugupeetud esinaine ja head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel annan üle seaduseelnõu, mille koostamise tingis vajadus võimaldada tööandjatel teha maksuvabalt kulutusi töötajate tervisliku eluviisi huvides, et vähendada haigestumist. Selle abil paraneks inimeste tervis ja väheneksid nii tööandjate kui ka riigi kulutused ravikindlustusele. Leian, et praegust erisoodustusmaksu töötajate tervise edendamise pealt võib pidada ettevõtete ja töötajate arengu ning Eesti riigi majanduskasvu piduriks. Eestis, kus nii riigi eelarve kui ka inimressurss on väga piiratud, on eriti oluline, et me käiksim nende piiratud ressurssidega mõistlikult ümber. Inimese jaoks on aga tema tervis taastamatu ja hindamatu vara. Seetõttu peaks riik

tegema omalt poolt kõik, et toetada inimeste tervise hoidmist. Ei tohiks karistada ettevõteteid, kes on valmis investeerima oma töötajate tervisesse. Praegu riik seda kahjuks teeb – ta karistab ettevõteteid, kes toetavad oma töötajate sportimist, taastusravi või muud tervist edendavat tegevust, kuna kuluarvetele lisanduvad nii tulu- kui sotsiaalmaks. Samas on ettevõtete investeeringud seadmetesse meil maksuvabad. Ära on unustatud tõsiasi, et kallid masinad ilma terve ja pühendunud töömehe või -naiseta ei tööta. Investeeringute eest töötajate tervisesse aga karistatakse. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatus nimel vastu võtnud üheksa seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse nõuetele, võtab juhatus need menetlusse kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sätestatud nõuetele, siis edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Austatud Riigikogu! Austatud peaminister! Nüüd annan edasi teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 22. märtsil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni rohelise raamatu integreerituma kaardi-, interneti- ja mobiilimarksete turu saavutamise kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja rohelise raamatu kohta arvamust andma rahanduskomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 5. aprill kell 16. Teiseks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 29. märtsil esitatud Eesti seisukohad isikuandmete kaitset puudutavate Euroopa Komisjoni algatuste kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja algatuste kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 12. aprill kell 16. Kolmandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 29. märtsil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu Nõukogu määruse "Euroopa sihtasutuse (FE) põhikirja kohta" eelnõu suhtes Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse eelnõu kohta arvamust andma õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 12. aprill kell 16. Neljandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vaba-

riigi Valitsuse s.a 29. märtsil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu eelnõude paketi kohta, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogramm "Horisont 2020" aastateks 2014–2020, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõude paketi kohta arvamust andma kultuurikomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 12. aprill kell 16.

Head kolleegid, viime nüüd läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 87 rahvasaadikut, puudub 14.

Asume päevakorra kinnitamise juurde. Päevakorda on tehtud paar täpsustust, loen need ette. Vabariigi Valitsus on teinud taotluse muuta tänaste arupärimiste käsitlemise järjekorda selliselt, et kultuuriminister Rein Langile esitatud arupärimised, mis on praegu päevakorras 13. ja 14. punktina, tuleksid käsitlemisele päevakorrapunktidenä nr 4 ja nr 5. Majanduskomisjon on teinud ettepaneku arvata käesoleva, kümnenda töönädala kolmapäevase istungi päevakorrast välja punkt nr 2, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu 147 teine lugemine.

Alustame päevakorra kinnitamise hääletuse ettevalmistamist. Kas võib minna hääletuse juurde?

Panen etteloetud muudatustega Riigikogu täiskogu III istungjärgu kümnenda töönädala päevakorra kinnitamisele. Palun võtta seisu-koht ja hääletada!

Poolt hääletas 79 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine politiseeritud kodanikuühiskonna ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali kohta (nr 118)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase päevakorra juurde, algab arupärimistele vastamine. Esiteks, Riigikogu liikmete Priit Toobali, Mihhail Stalnuhhini, Viktor Vassiljevi, Inara Luigase, Lembit Kaljuvee, Peeter Võsa, Kalev Kallo, Yana Toomi ja Ester Tuiksoo tänavu 15. veebruaril esitatud arupärimine politiseeritud kodanikuühiskonna ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali kohta pea-

minister Andrus Ansipile (nr 118). Palun esitajate nimel kõnepulti Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! 15. veebruaril andis üheksa keskerakondlast peaminister Andrus Ansipile üle arupärimise, mis kandis pealkirja "Politiseeritud kodanikuühiskonnast ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitalist". Täpsemalt puudutab arupärimine ühte propaganda-lehte, ühte valimismaterjali. Selle propaganda-lehe ja valimismaterjali eripära on see, et vastupidi tavapärasele ei anna seda välja mõni erakond oma raha eest, vaid seda antakse välja riigi raha eest ehk SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital raha eest. Arupärimine keskendubki selle lehe väljaandmisele ja lehe väljaandjatele, tiraažile ja kohale, kus lehte levitatakse. Arupärimises on neli küsimust. Ootame peaministrilt nendele küsimustele vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnepulti peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud esistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Kas peate eetiliselts normaalseks, et Kodanikuühiskonna Sihtkapitali juht kuulub IRL-i ning siseminister, kelle haldusalas antud ühing tegutseb, kuulub IRL-i, ja eelnimetatud ajalehe projektijuht kuulub ka IRL-i ning lisaks on ta veel Riigikogu IRL-i fraktsiooni liige? Miks te ei näe siin mõjudega kauplemisele iseloomulikke jooni?" Kust te teadsite, et ma ei näe? Aga teil on õigus, kui te seda teadsite! Alustan täpsustusega. Sihtasutus Kodanikuühiskonna Sihtkapital tegutseb regionaalministri vastutusalas. Kodanikuühiskonna Sihtkapitali eesmärk on aidata kaasa Eesti avalikes huvides tegutsevate mittetulundusühingute ja sihtasutuste suutlikkuse suurendamisele kodanikuühiskonna arendamisel ning kodanikuaktiivsust soodustava keskkonna kujundamisel. Kodanikuühiskonna Sihtkapital eraldab riigieelarve raha vastavalt nõukogu kinnitatud programmipõhiselt avatud taotlusvoorude kaudu. Toetusotsuste sõltumatuse sihtkapitali asutaja õiguste teostajast ja tegevjuhist peab taga-

ma otsuste tegemise kord, mis on järgmine. Esiteks, esitatud projektitaotluste tehnilise hindamise teeb sihtasutuse büroo. Teiseks, projektitaotluste sisulise hindamise teevad kolm sõltumatut hindajat. Kolmandaks, lõpliku rahastamisotsuse kõikide taotluste osas teeb Kodanikuühiskonna Sihtkapitali nõukogu, kuhu kuulub kuus kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajat ja neli riigi esindajat. Riigi esindajatest kaks on Riigikogu liikmed: koalitsiooni esindajana Paul-Eerik Rummo ja opositsiooni esindajana Rainer Vakra. Kaks riigi esindajat on ametnikud: Rahandusministeeriumi esindajana Kaie Koskaru ja Siseministeeriumi esindajana Kaia Sarnet. Sihtasutuse juhataja on valitud avalikul konkursil. 2007. aasta novembris esitati sihtasutuse juhataja liikme konkursile kokku 26 sooviavaldust. Valiku tegi regionaalminister, olles eelnevalt konsulteerinud Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni ühiskomisjoni liikmetega. 2011. aasta novembris toimunud juhataja liikme avalikul konkursil valis sihtasutuse nõukogu ühehäälselt juhataja liikmeks uuesti Agu Laiuse. Kodanikuühiskonna Sihtkapitali raha eraldamise ja hindamise põhimõtted on avalikult kättesaadavad sihtasutuse kodulehel www.kysk.ee. Kodulehelt saab ka ülevaate kõikidest toetuse saanud projektidest.

Teine küsimus: "Antud juhtumi põhjal jääb avalikkusele mulje, et tegu on IRL-i poliitilise ringkäendusega. Mida kavatsete ette võtta, et sellist muljet hajutada?" Kodanikuühiskonna Sihtkapitalis on võimalus avatud taotlusvoorudes taotleda projektitoetusi kõikidel avalikes huvides tegutsevatel mittetulundusühingutel ja sihtasutustel. Kokku on aastatel 2008–2011 läbi viidud 19 taotlusvooru ja heade ideede konkurssi, mille kaudu on toetuse saanud 273 vabaiühenduse projekti. Nõukogu koosolekute protokollid on avalikud ja veebist kättesaadavad. Muu hulgas on Kodanikuühiskonna Sihtasutus rahastanud mitut kodanikuühiskonna projekti, mille elluviimisel on osalenud eri erakondade liikmed. Näiteks toetatakse Siiri Oviiri juhitava Eesti Naisliidu projekti "Eesti Naisliit – 90". Toetatud "Teeme ära!" projekti vedajate hulgas on olnud roheliste erakonda kuuluvaid inimesi. Toetust on saanud väga paljud projektid, näiteks SA Maarja Küla projekt "Organisatsioonide ühendus intellektipuudega inimeste paremaks kaasamiseks ühiskonda" ja

MTÜ Korruptsioonivaba Eesti projekt "Era-sektori korruptsioonialase enesehinnangu süsteemi juurutamine Eestis".

Kolmas küsimus: "Kodanikuühiskonna areng nõuab poliitikutelt teatud distantsi ja administratiivse ressursi kasutamine oma kitsastes parteipoliitilistes huvides pole omane ühelegi arenenud demokraatiaga riigile. Kuna antud sihtasutuse looja on Vabariigi Valitsus, siis kuidas kavatsete antud sihtasutuse toimimist reformida, et tagada kodanikuühiskonnale vääriline maine ja tasakaalustatus?" Kodanikuühiskonna Sihtkapitali asutaja on Vabariigi Valitsus, asutajaõiguste teostaja on Siseministeerium. Vastavalt sihtasutuse põhikirjale kavandab Kodanikuühiskonna Sihtkapitali tegevust, korraldab juhtimist ja teostab järelevalvet juhataja tegevuse üle sihtasutuse nõukogu. Minule teadaolevalt pole kodanikuühenduste esindajad, nõukogu liikmed ega ka läbiviidud auditid sihtasutuse toimimise põhimõtteid, otsustusprotsesside läbipaistvust ja demokraatlikkust kahtluse alla seadnud. Mulle teadaolevalt pole nõukogul ega Siseministeeriumil ka vas toimivat sihtasutust reformida.

Neljäs küsimus: "Kui palju läheb maksu-maksja vahendeid (Siseministeeriumi vahendusel) nn riikliku ajalehe Kalamajake väljaandmiseks 2013. aasta oktoobrini?" Oma küsimuse olete esitanud küll ajalehe Kalamajake kohta, kuid vastates eeldan, et küsijad on mõelnud ajalehte Kalamajakas. Nimetatud infolehe väljaandmine on üks osa mittetulundusühingu Telliskivi Selts projektist "Telliskivi Seltsi foorum", millele anti toetust piirkondlike kodanikuhariduse projektide toetamise taotlusvooru raames. Projekti elluviimisel on Telliskivi Selts oma partneriks võtnud Kalamaja Seltsi, kes nimetatud projekti raames annab välja neli numbrit kogukonna ajalehte, mille kogueelarve on 9139 eurot ja 37 senti. Ühe numbriga tiraaž on 8000. Eelarve sisaldab toimetamise, kujundamise ja trükkimise kulusid. Kogukonnalehe toimetuskolleegiumi töö juhtimise eest vastutab teie kolleeg Liisa Pakosta, kes ei ole olnud projekti koostaja ega raha taotleja. Projekti lõpptähtaeg on 30. aprill 2012. aastal. Kalamaja postkastidest leitav ajaleht Kalamajakas on pühendunud konkreetse kogukonna teemadele, mida kahjuks ei saa öelda mõningate teiste postkastidest leitavate trükiste kohta, nagu näiteks Põhja-Tallinna leht

ja ajaleht Pealinn. Need kaks viimast on sellised, kus maksumaksja raha eest on tehtud selgelt ühe erakonna propagandat. Kodanikuühiskonna Sihtkapitalist on teada antud, et nad ootavad arupärimise koostajaid neile sobival ajal sihtasutuse büroosse põhjalikumalt sihtasutuse tööga tutvuma. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd küsimused. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Kõigepealt tänan hindamast ka Põhja-Tallinna ajalehte ja ajalehte Pealinn, kuigi seda arupärimises palutud ei olnud. Aga minu pinginaaber Riigikogus on ühtlasi minu naaber Tallinnas Tuvi tänavas. Mis te arvate, kui meie Ester Tuiksooga tahaksime välja anda näiteks ajalehte Tuvila ja pöördusime Kodanikuühiskonna Sihtkapitali poole ning teie oleksite Kodanikuühiskonna Sihtkapitali nõukogu liige, kas te rahastaksite meie projekti?

Andrus Ansip

Kui mina oleksin rahastamise üle otsustaja, siis ma hindaksin ka taotlejate renomeed. Ma ei tea, kuidas see praegu sätestatud on, aga mina teile raha ei annaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, peaminister Andrus Ansip! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Esimene arupärimine on vastuse saanud.

2. Arupärimine üle-eestilise vee hinna tõusu ning lubaduste mittetäitmise kohta (nr 119)

Aseesimees Laine Randjärv

Teine on Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Priit Toobali, Lauri Laasi, Valeri Korbi, Mihail Stalnuhhini, Viktor Vassiljevi, Marika Tuus-Lauli, Peeter Võsa, Tarmo Tamme, Aivar Riisalu ja Deniss Boroditši 16. veebruaril 2012. aastal esitatud arupärimine üle-eestilise vee hinna tõusu ning lubaduste mittetäitmise kohta peaminister Andrus Ansipile (nr 119).

Ma palun kõnetooli arupärijate nimel kõnelema Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Me kuulsime eelmisele arupärimisele vastanud peaministrilt, et ta kipub siin Riigikogu liikmete renomeed hindama. Selles arupärimises palume samuti, et peaminister hindaks Riigikogu liikmete lubadusi ja renomeed, seekord küll tema enda koalitsioonipartnerite lubadusi.

Arupärimine puudutab vee hinna tõusu. Statistikaameti väitel – ja statistikat meie peaminister armastab – on Eestis olnud üks kiiremaid hinnatõuse Euroopa Liidus. Päril suurt rolli selles mängivad kaupade ja teenuste administratiivselt reguleeritavad hinnad ehk need hinnad, mis otseselt tulenevad seadustest, ja need hinnatõusud, mis on seadusandja tegevuse tagajärjel Eesti inimesi tabanud. 2011. aasta jaanuariga võrreldes mõjutasid indeksit kõige rohkem eluasemele tehtavad kulutused, mis andsid kogutõusust üle 40%. Samas me kõik mäletame, et valitsusliit ja eelkõige valitsusliidu väiksem partner IRL lubas, et nemad võtavad kodukulud kontrolli alla. Tegelikult näeme – aastal 2012 võib juba 2010. aasta lubaduste täitmist hinnata –, et see ei ole tõeks osutunud.

IRL-i praegune esimees Urmas Reinsalu väitis 9. märtsil 2010, et monopolide ohjeldamise seadus tuleb Riigikogus vastu võtta, sest see seab väga lihtsad ja konkreetseid eesmärgid: panna piir hinnatõusule, mis puudutab kaugkütet, mis puudutab gaasiga varustamist ning mis puudutab veemonopole. Kõigis nendes kolmes sektoris on hinnad tõusnud. Sellest tulenevalt soovime saada peaministrilt hinnangut.

Enne selle seaduse vastuvõtmist sai tähelepanu juhitud ohtudele, eelkõige sellele, et pidades silmas valimistulemust Tallinna linnas, on valitsuskolitsiooni kuuluvad erakonnad võtnud vastu seaduse, mis paneb löögi alla mitmed Eesti väiksemad omavalitsused. Kuna seaduses on ette kirjutatud ettevõtete tulukuse määr, siis see tõstab vastupidi loosungile vee hinda Eesti väiksemates asulates. Nii ongi toimunud. Pärast monopolide hinnapiirangute seaduse vastuvõtmist on AS Tartu Veevärk vee tarbijahinda tõstnud 30,37%, Sillamäe AS tõs-

tis vee tarbijahinda 17,5%, Haapsalu Veevärk 19,5%, Raven OÜ, mis tegutseb Raasiku ja Aruküla alevikus Harjumaal, 93,71%, Kose OÜ 26,62%, AS Kärkla Veevärk 18,10%, OÜ Pandivere Vesi, mis asub Väike-Maarja vallas, 19,36%. Ainuke vee-ettevõtte, mis selle seaduse mõjul on vee hinda langenud, on AS Viimsi Vesi.

Võtnud vastu sellise valimiseelse seaduse, mis tegelikult on kaasa toonud olukorra, kus vee-ettevõtteid lausa survestatakse oma kasumimäära või tulukusmäära tõstma, tuleb nendel erakondadel, kes selliseid valeloosungeid ja -julgustusi tagant kiitsid, anda vastus, kas seaduses on peidus praak, ja kui on, siis mida selle praagi likvideerimiseks teha saab. Sellest tulenevalt ongi allakirjutanutel peaministrile viis küsimust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Palun kõnetooli peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Milliste monopolide hinnad on langenud peale ühe vee-ettevõtja Viimsis? Kas antud seadust oligi vaja jõukamal järjel olevate viimsilaste kodukulude vähendamiseks?" 1. novembrist 2010 jõustunud monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadusega ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduses tehtud muudatused olid tingitud vajadusest tagada monopoolses seisundis olevate ettevõtjate osutatavate avalike teenuste kulupõhised hinnad. See tähendab, et keelati ära üli suur tulukus, hinnad peavad olema kuludega põhjendatud. Konkurentsiamet on kõige pädevam hindade analüüsija. Hinnaregulatsiooni Konkurentsiametisse koondamise eesmärk on suurendada efektiivsust, sest omavalitsustel puuduvad kogemused ja võimalused võrrelda teiste ettevõtjatega. Toon näiteks Tallinna Vee. Konkurentsiamet viis AS-i Tallinna Vesi kehtivate veeteenuste hindade osas läbi järelevalvemenetluse, mille tulemusena tegi Konkurentsiamet 10. oktoobril 2011. aastal AS-ile Tallinna Vesi ettekirjutuse. Probleem on teatavasti selles, et AS-i Tallinna Vesi investeeringute tootlus on umbes kaks korda suurem, kui seda peetakse monopoolses seisundis olevate ettevõtete

puhul mõistlikuks. Siinkohal meenutan, et AS-i Tallinna Vesi suuromanik on 34,6%-ga Tallinna linn, keda ettevõtte nõukogus esindavad Toivo Tootsen, Priit Lello ja Rein Ratas. Praeguseks on see ettekirjutus vaidlustatud halduskohtus. Viimsi Vee vee hind elanikele oli seisuga 1. juuli 2010 üks kõige kallimaid Eestis, Lihula Vee järel teine. 2010. aastal alustas Konkurentsiamet omaalgatuslikult järelevalvemenetluse AS-i Viimsi Vesi veeteenuse hinna üle. Menetluse tulemusena pidi AS Viimsi Vesi kooskõlastama uue hinna Konkurentsiametiga. Konkurentsiameti kooskõlastatud kaalutud keskmine veeteenuse tarbijahind vähenes seal tõepoolest 9,4%.

Teine küsimus: "Miks pidasite võimalikuks ja eetiliseks kohaseks IRL-i koalitsioonipartneri ja valitsusjuhina 2010 antud seaduseelnõu looritada sisutühjade lubadustega? Üle-eestiline vee hinna tõus tänaseks hetkeks on antud väitele parimaks tõestuseks." Peaminister ei tsenseeri Riigikogu liikmete kõnesid Riigikogu kõnepuldis. Küll tahan märkida, et veeteenuste ja ka teiste monopoolses seisundis olevate ettevõtete teenuste hinna regulatsiooni on Eestis arendatud mõistlikus suunas. Nende teenuste hindu kooskõlastab Konkurentsiamet, lähtudes rangelt majanduslikest kriteeriumidest ehk siis peaasjalikult sellest, kui suured on nende teenuste osutamiseks põhjendatud kulutused, mis tarbijate makstav tasu peab võimaldama katta. Teisalt peab olema tagatud, et monopoolses seisundis ettevõtjad ei teeniks ülisuuri, põhjendamatuid kasumeid. See, et üle Eesti rakendatakse nüüd kõigi suuremate vee-ettevõtjate vee hinna määramisel samu reegleid, on igati loogiline. Vee hind ühes või teises omavalitsuses ei tohi olla pävapoliitiline küsimus. On äärmiselt kurb, et osa Keskerakonna fraktsiooni liikmeid ei pea apoliitilist kontrolli monopoolsete avaliku teenuse hindade üle mõistlikuks.

Kolmas küsimus: "Eelnimetatud hinnatõusudest puudutas tarbijat kõige valusamini Raven OÜ kõrval AS Tartu Veevärgi hinnatõus, kus hinda tõsteti järsult ja korraga 30%. Tartu Linnavolikogu ei saa enam kunagi antud seaduse raames hinnakujunduses osaleda. Miks te valitsusjuhina ei sekkunud ega üritanud tõestada, et halduspoliitiliselt tsentraliseeritud veehinnapoliitika on oma olemuselt tehniline muudatus, avalikkusele läbipaistmatu ning umbusaldusavaldus kohalike omavalitsuste,

kohalike elanike vastu?" Osundan siin monopolidevastase seaduse seletuskirja, mille järgi veeteenuse hinna kehtestamise regulatsiooni muutmine oli vajalik selleks, et "viia veeteenuse hind poliitilise surve alt välja. Riigi tasemel suudetakse vee-ettevõtjate tegevust ning nende kulutusi hinnata ühtsetel alustel, mis tagab elanikkonna võrdsema kohtlemise, sõltumata piirkonnast. Kuna seni määrasid veeteenuse hinna üldjuhul kohalike omavalitsuste volikogud, siis sõltus veeteenuse hinna tõstmine või langetamine tihti poliitilistest ja seejuures läbinähtavalt lühiajalistest kaalutlustest ja mõningatel juhtudel jäeti vee-ettevõtja majandusnäitajad seejuures seadusekohaselt hindamata. Veelgi enam, veeteenuse hind on vee-ettevõtte majandamise üks põhialustest ning kehtestatud hinnad, mis ei kata vee-ettevõtja põhjendatud tegevuskulusid, rääkimata põhivara amortisatsioonist, ei taga vee-ettevõtjate ning kogu veemajanduse jätkusuutlikkust. Suured investeeringud reoveepuhastite ja ühisveevärgi ning kanalisatsioonitorustike ehitamise ja renoveerimisse, mis tänapäeval tehakse Euroopa Liidu ja riigi raha arvel, ei oma sotsiaalset ega keskkonnakaitse väärtust, kui ehitatud süsteeme ei ole võimalik amortiseerida."

Rääkides hinnatõusu põhjustest, ei tohi ära unustada viimastel aastatel Eesti veemajanduses teostatud suuremahulisi investeeringuid Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi toetusel. See raha on tulnud Eestile kui riigile, mitte ühele või teisele kohalikule omavalitsusele eraldi võetuna. Tingituna Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi vahendite kaasamisest oleks veeteenuse hinnad tõusnud ka siis, kui ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus oleks jäänud muutmata. See tähendab seda, et kohalikud omavalitsused oleks pidanud ise veeteenuse hindu tõstma, taotlemaks Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist toetusi. Eesti olukord veeteenuste osas on äravahetamiseni sarnane nn uute liidumaade olukorraga Saksamaal. Mõtlen vahepeal Saksa DV-sse kuulunud liidumaid, kus vee hind on sotsialismiajal tegemata jäänud investeeringute tõttu praegu märksa kõrgem kui vanades liidumaades, kus veesüsteemidesse pidevalt investeeritud on. Siinkohal lisan ma, et tulenevalt kõnealustest seadusmuudatustest on Konkurentsiamet praeguseks läbi vaadanud üheksa hinnataotlust, millele on

arupärimises ka viidatud. Seda lisaks eelmainitud kolmele Konkurentsiameti omaalgatuslikule menetlusele.

Neljas küsimus: "Miks on valitsuse juhtimisel või kaasabil viimastel aastatel kodukulud pidevalt tõusnud? Maailmamajanduses toimuvat paluks mitte argumendiks tuua." Sellele küsimusele vastasin ma sisuliselt juba eelmisele küsimusele antud vastuses. Kui aga arvata, et üksnes valitsuse juhtimisel või kaasabil on kodukulud pidevalt kasvanud, siis peaks tõdema, et selles osas on Eesti rekord endistviisi ja ülekaalukalt Edgar Savisaare juhitud valitsuse käes. Selle viimasel ametikuul, s.o 1992. aasta jaanuaris, tõusid keskmiselt tarbijahinnad 87,5%, seega peaaegu kahekordistused.

Viies küsimus: "Konkurentsiamet on monopolide hinnapiirangute seaduse alusel hinnaläbirääkimistel survestanud vee-ettevõtete tulukuse määra tõstma 4% asemel 8%-le, mis oleks seejuures tõstnud vee hinda kohati kuni 100%. Miks riiklik regulaator survestab kohalike vee-ettevõtjaid olukorras, kus sotsiaalmajanduslik keskkond halveneb, pigem suuremaid kasumeid teenima?" Konkurentsiamet ei survesta vee-ettevõtjaid kajastama veeteenuse hinnas kogu põhjendatud tulukust, mida ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse § 14 lõike 2 punkt 5 võimaldab. Konkurentsiameti koduleheküljel avaldatud hinnataotluse esitamise juhendi punktis 3.2.8 on kirjas, et veeteenuse hinnas sisalduv põhjendatud tulukuse summa ei tohi ületada juhendmaterjali "Veeteenuse hinna arvutamise soovituslikud põhimõtted" punkti 6 kohaselt arvutatud põhjendatud tulukuse summat. Seega on väga selgelt öeldud, et põhjendatud tulukust ei pea veeteenuse hinnas taotlema selle maksimaalses määras. Kuna tegemist on turgu valitsevate ettevõtetega, kus igasugune konkurents puudub, siis on ka regulaatori kohustus nõuda, et ettevõtte püüaks kulusid kokku hoida. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! IRL püüdis monopolide ohjeldamise seadusega parandada omaenda minevikuvigasid Tallinna Vee erastamisel. Eesmärk on iseenesest õige – kui oled

vea teinud, siis tunnista seda. Praegusel Tallinna linnavõimul ei ole seaduslikku õigust 13 aasta tagust erastamislepingut tühistada ega selles kokkulepitut kehtetuks muuta. Aga koos selle Tallinna vea parandusega saavad arve ka kõik väikelinnade veetarbijad. Minu küsimus teile on: kuidas mõjub see kohtukaasus või tagantjärele seaduste muutmine, mis püüab tühistada erastamislepingut, Eesti investeerimiskliimale? Kuidas see mõjub Eesti mainele? Ja kas teie poole on pöördunud mõne lääneriigi saatkonna esindajad, kes paluvad Eesti riigil vastutustundlikult käituda ja lepingutest kinni pidada?

Andrus Ansip

Kõigepealt, Tallinna Vee puhul ei ole tegemist erastamistehinguga. Üks kohalik omavalitsus on otsustanud talle kuuluva vara kas osaliselt või täielikult müüa. Sellist ettevõtmist ei nimetata Eestis erastamiseks ja nii ei allu see tehing ka erastamist reguleerivatele seadusandlikele aktidele. Vastus küsimusele, kas minu poole on pöördunud välisriikide esindajad, on eitav: ei ole. Investeerimiskliimale mõjub hästi, kui riik tegutseb õigusriigina.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh, austatud juhataja! Hea peaminister! See, et Keskerakonna saadikud paluvad teil hinnangut anda Riigikogu liikmetele, on ilmselt mingi nendepoolne väga kaval provokatsioon. Aga kui juba jutuks tuli, siis üks meie kolleegidest, kes selle teemaga on väga innustunult tegelnud, ei ole arupärimisele alla kirjutanud. Tema on loomulikult Heimar Lenk, kes mõni aeg tagasi istus reklaamis vannis serva peal ja ütles, et hoiame vee hinna kontrolli all. Kas need arupärijad, kelle sekka, nagu ma ütlesin, Heimar Lenk ei kuulu ja kes paluvad teilt hinnangut Riigikogu liikmete tegevusele, kas nad küsisid ka, kuidas kolleeg Lengi tegevust hinnata? Kas need toonased lubadused on täidetud või mitte?

Andrus Ansip

Ei küsitud Heimar Lengi kohta. Ma olen kuulnud, et Heimar Lenk ei lubanud ju rohke- mat kui teised, kes seda seaduseelnõu ette val-

mistasid. Heimar Lenk lubas samuti vee hinna kontrolli all hoida, aga see ei õnnestunud tal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Kas tohib teilt kui peaministrilt, kelle renomeed on saanud Tartu kurjad koerad ning kelle endise riigikorra ajal peetud ametitele on kolmetäheline organ oma õnnistuse andnud, ausat vastust küsida? Kes olid need erakonnad, kes seisid tüliselt 2000. aastal Tallinna Vee enamusaksiate müügi eest? Seesama müük on vee hinna tõusule kindlasti suuresti kaasa aidanud. Kes olid need erakonnad, kes Tallinna volikogus tookord selle eest seisid?

Andrus Ansip

Küllap on seal Keskerakonnalgi märkimisväärne roll olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi peaministrile ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

3. Arupärimine Vabariigi Valitsuse tegevusplaani kohta kriisiolukorras (nr 127)

Aseesimees Laine Randjärv

Asume järgmise arupärimise juurde, see on Riigikogu liikmete Heimar Lengi, Valeri Korbi, Ester Tuiksoo, Lauri Laasi, Peeter Võsa ja Marika Tuus-Lauli 23. veebruaril 2012. aastal esitatud arupärimine Vabariigi Valitsuse tegevusplaani kohta kriisiolukorras (nr 127). See on adresseeritud peaminister Andrus Ansipile. Palun kõnetooli arupärijate nimel kõnelema Heimar Lengi!

Heimar Lenk

Kuna lugupeetud peaminister jättis eelmisele küsimusele vastamata, siis ma kasutan siin kõnetoolis võimalust ja vastan ise tema eest. Sel ajal, kui vägisi, Tallinna linnarahvale vastumeelselt hakati erastama Tallinna Vett, olid Tallinnas võimul Isamaaliit ja peaministri erakond Reformierakond. Ma olin siis ise linnavolikogu liige ja võin Taavi Rõivasele teadmi-

seks öelda, et seda liikumist juhtis Ants Leemets, abilinnapea, kellega oli selle erastamise puhul võimatu kokku leppida mingisuguses inimlikus poliitikas. Me tõepoolest ei suutnud midagi teha ja Tallinna Vesi erastati. Ainult et rahvas andis sellele oma hinnangu ja enam neid erakondasid nii jõuliselt võimule ei valitud. Nii see asi sündis.

Aseesimees Laine Randjärv

Hea esineja, palun asume arupärimise juurde!

Heimar Lenk

Ma olen ammu, lugupeetud esinaine, asunud arupärimise juurde. Siit edasi tulebki meie arupärimine Vabariigi Valitsuse tegevuse kohta, keda esindab täna siin saalis peaminister härra Ansip. Kui Tallinna Veega läks nii viltu, siis on meil suur mure, kas valitsus saab hakkama teiste probleemidega Eestis. Nimelt, kui öeldakse, et tänavu tuleb või tuli või on tulnud või tulemas kevad teistmoodi, siis ka talv tuli Eesti Vabariigi valitsusele käesoleval aastal teistmoodi. Esimest korda 20 aasta jooksul tuli Andrus Ansipi valitsusel kogu Eestis, eriti aga Tallinnas silmitsi seista jõulise protestiliikumisega, mis oli suunatud elukalliduse tõusu ja kodukulude kasvu vastu. Liikumine algas protestidega ACTA vastu ja lõppes õpetajate väga võimsa streigiga, mis oleks peaaegu üle kasvanud üldstreigiks. Sellepärast ma loengi selle arupärimise teksti osaliselt ette, et meil on mure, kas tulevikus Ansipi valitsus saab hakkama probleemidega, mis võimalike järgmiste streikidega seoses Eestis esile võivad kerkida.

Me kirjutame oma arupärimises härra Ansipile niimoodi. Tudengid on näidanud rahulolematust seoses uue kõrgharidusreformiga, õpetajad, õdede liit ja ametiühingud ähvardavad uute tööseisakutega. Juba räägivad arstid väga suurtest palganõudmistest ja lubavad streikima hakata. Päästjad pole rahul komandode sulgemise ja pensionieelnõuga, energeetikud ja kaevurid on meedia vahendusel lubanud Eesti elektrijaamade tööd häirida ulatuslike streikidega. Kõik see võib riigis kaasa tuua elutähtsate teenuste osutamise katkemise või häirimise, võib-olla isegi majandusliku kaose. Kaevurite ja energeetikute sõltumatu ametiühingu juht on viidanud Raadio 4-le antud intervjuus, et kui Eesti võimud protestijate häáli kuulda ei

võta, siis võivad need ametiühingud pöörduda Euroopa riikide ja Venemaa poole ettepanekuga blokeerida Eesti eksport. Nii et need küsimused on üsna tõsised. Tahaksime peaministrilt saada vastust, kas meie valitsus on valmistunud äärmuslikeks olukordadeks, mis võivad tekkida. Tänu õpetajate streigile on streikijad hea kogemuse saanud. Usun, et üldstreik kogu Eestis ei ole väga kaugel. Meil on siin neli küsimust, millele peaminister küllap ka lahkelt vastab. Siis saame teada, mis meid ootab. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli vastama peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Milline on Vabariigi Valitsuse plaan äärmuslikes olukordades?" Elutähtsate teenuste kättesaadavust ja toimimist nii tavaolukorras kui ka küsijate viidatud äärmuslikus olukorras reguleerib hädaolukorra seadus. Vastavalt hädaolukorra seadusele koostavad elutähtsaid teenuseid osutavad asutused ettevõtted riskianalüüsid ja toimepidevuse plaanid, mis vajaduse tekkides ka ellu rakendatakse. Riskianalüüsid käsitlevad ka olukordi, mis võivad tekkida seoses streikide ja tööseisakutega. Toimepidevuse plaanides on kirjas, kuidas teenuse osutaja peab tagama oma teenuse ka juhul, kui streigid või tööseisakud tõepoolest peaksid aset leidma. Hädaolukorra seadus nimetab 43 elutähtsat teenust ning kõikide nende kohta on 2011. aastal koostatud nii riskianalüüsid kui ka toimepidevuse plaanid, kuid nende täpne sisu on avaliku teabe seaduse § 35 lõike 1 punkt 18¹ alusel kaetud asutusesisese kasutamise piiranguga.

Teine küsimus: "Kuidas Vabariigi Valitsus kavatses tegutseda, kui avalike teenuste kättesaadavus pole võimalik seoses tööseisakutega üle riigi?" Avalike ja elutähtsate teenuste kättesaadavus on ja saab olema tagatud igas olukorras. Ükski streik või tööseisak ei saa takistada päästeauto väljasõitu õnnetuskohale, kiirabi jõudmist abivajajani või politseinike reageerimist kuriteole või korrarikkumisele. Ühe meetme, mis peab tagama selliste teenuste kättesaadavuse, näeb ette kollektiivse töötüli lahenda-

mise seadus, mis keelab streigid valitsusasutustes, muudes riigiorganites, kohalikes omavalitsustes, kaitseväes ja riigikaitse organisatsioonides, kohtutes ning päästeasutustes. Samuti peavad elutähtsa teenuse osutajad tagama elutähtsa teenuse toimimise tavaolukorrast erinevates situatsioonides, sh ka streikide ajal.

Kolmas küsimus: "Milliseid mõjusid võivad Eesti majandusele seesugused intsidendid kaasa tuua?" Valitsus ei näe praegu Eesti majandusele olulise kahju tekkimise ohtu, kuna elutähtsate teenuste toimepidevus tuleb tagada ka võimalike tööseisakute korral.

Neljas küsimus: "Millist mõju võivad tööseisakud Teie hinnangul avaldada tööstusettevõtetele ja eratarbijatele?" Kui ettevõtted ja asutused suudavad tööseisaku ajal tagada hädavajalikud kriitilise tähtsusega tegevused, mida on tarvis teenuse osutamiseks või toodangu andmiseks, on tööseisaku mõju eratarbijatele ja ühiskonnale tervikuna väike, aga see mõju on negatiivne. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, austatud peaminister! Teile on küsimus. Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Ma esitan nüüd konkreetsema küsimuse. Pärast pronksiööd, ma mäletan, sai vist ostetud üks või kaks veekahurit, mis ootavad praegu n-ö uusi sündmusi, kui need peaks puhkema. Kuidas ikkagi on lood energeetikute küsimusega? Me mäletame, et juba selle streigi ajal olid mehed, kes lubasid elektritootmise katkestada või seda vähendada. Kas selle ärahoidmiseks on mingeid konkreetseid samme astunud? Ma pean silmas Ida-Virumaad.

Andrus Ansip

Hea küsija küllap ise ka teab, et energeetikute ilmselt ebapädeva juhi väljendatud soov vähendada tootmismahu on seadusvastane. Ka kohus on kellegi ebamõistlikele kavadele just sellise hinnangu andnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, peaminister Andrus Ansip!

Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Kolmas päevakorrapunkt on ammendunud.

4. Arupärimine kultuuritöötajate väärtustamise kohta (nr 128)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme neljanda arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Priit Toobali, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi, Inara Luigase, Lauri Laasi, Viktor Vassiljevi, Valeri Korbi, Aadu Musta, Vladimir Velmani, Yana Toomi, Enn Eesmaa ja Tarmo Tamme tänavu 23. veebruaril kultuuriminister Rein Langile esitatud arupärimine kultuuritöötajate väärtustamise kohta. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! 23. veebruaril s.a esitasin mina koos 11 Keskerakonna fraktsiooni liikmega kultuuriminister Rein Langile arupärimise kultuuritöötajate väärtustamise kohta. Kuni 2007. aastani on kõigis valitsuskoalitsiooni lepingutes olnud sõnastatud haridus- ja kultuuritöötajate võrdse palgatõusu vajadus. Viimastel aastatel on tõusu asemel kultuuritöötajate palgad hoopis langenud. Kui 2009. aastal oli kultuuritöötajate keskmine palk 11 169 krooni, siis 2010. aastal langes see 9907 kroonini. 2011. aasta sügisel Kultuuriministeeriumis toimunud Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsiooni ehk TALO esindajate ja valitsusdelegatsiooni kohtumisel ei olnud Vabariigi Valitsus riigiasutustes töötavate kultuuritöötajate palga tõusuga nõus. Hoolimata madalatest palkadest on Eesti kõrgharidusega kultuuritöötajate suhtarvult Euroopa Liidus esimesel kohal. Kõikidest kultuurivaldkonnas töötavatest inimestest on kõrgharidus tervelt 64%-l. Nii siis on Eesti kultuuritöötajad kõrgharidusega haritlased, kelle Eestis hoidmine peaks olema üks riigi eesmärke.

Rahandusministeeriumi koostatud riigiasutuste koosseisu ja palgakulude dünaamika analüüsis aastatel 2007–2008 selgub, et Kultuuriministeeriumi valitsemisalas oli töötajate keskmine palk madalam kui teiste ministeeriumide valitsemisalas. Teatrite, kontserdi- ja huviharidusasutuste, muuseumide ja raamatukogude

kvalifitseeritud ning pikaajalise töökogemusega töötajad on olnud juba aastaid alarahastatud. Nii ongi kultuurisektori töötajad sunnitud vahetama töökohta või otsima tasuvamat sisetulekut erasektoris või lausa Eestist väljastpool, välismaal. TALO juhatuse esimees Ago Tuuling on märkinud, et haritlaste krooniline alarahastamine ning tööturul nende hariduse ja kompetentsi mittearvestamine vähendab Eesti konkurentsivõimet. Seoses selle probleemiga on arupärijatel viis küsimust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli kultuuriminister Rein Langi!

Rein Lang

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Austatud arupärijad! Vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Miks on kõrgharitud ning pikaajaliste töökogemustega kultuuritöötajad siiani alarahastatud?" Võiksime muidugi rääkida ka sellest, et kultuuritöötajad on küll riigi palgal, riigi asutatud sihtasutuste ja äriühingute palgal, aga väga suur osa nendest on omavalitsuste palgal. Nii et kui te pärite, miks suur osa kultuuritöötajaid näiteks Tallinna linnas on alarahastatud, siis adressaadiks võiks olla näiteks Tallinna linnapea Edgar Savisaar. Kehtiv kultuuritöötajate palga alammäär on riigi puhul praegu tõepoolest 2008. aasta tasemel. Kokkulepitud alampalga määr on püsinud muutumatuna alates 2008. aastast, kuna eelarves ei ole olnud piisavalt raha palgakulude suurendamiseks. Praegu kehtib 13. septembril 2010 sõlmitud kokkulepe, mille järgi teevad lepingupooled kõik endast oleneva, et kõrgharidust nõudval ametikohal täistööajaga töötava kultuuritöötaja ja kutselise eriharidusega teatritöötaja kuu töötasu alammäär oleks 543,25 eurot. Kõrgharidusega kultuuritöötajate tegelik keskmine palk on aga TALO-ga kokku lepitud palga alammäärast keskmiselt 40% kõrgem. Valdkonniti on see muidugi erinev. Kui vaadata kultuuritöötajate palga muutusi keskpikas perspektiivis, siis tuleb märkida, et nende palk on kasvanud, kuigi loomulikult mitte nii palju, kui tahaks. Kultuuritöötajate 2010. aasta keskmine palk oli võrreldes 2006. aastaga tõusnud 40%. Eesti keskmise palga tõus on samal ajal olnud ca 32% ehk mõnevõrra väiksem. Tõsi,

majanduslanguse ajal on tõus olnud märgatavalt väiksem, 2010. aastal tõusis kultuuritöötajate keskmine palk 3,6%.

Teine küsimus: "Kas Teie hinnangul ei võiks kultuuritöötajate palga tõusu käsitleda täna kui investeringut tulevikku, mitte kui täiendavat kulu?" Jällegi soovitan sama küsida ka Edgar Savisaarelt. Kui me tahame, et meie kultuurisfääris töötaksid inimesed, kes hoolivad eesti kultuurist ja arendavad seda, siis tuleb loomulikult inimesi ka vääriliselt tasustada. Kui küsijad soovivad, siis võivad nad seda nimetada muidugi investeringuks tulevikku. Aga paratamatult nõuab see investering lisavahendeid. Rahandusministeeriumi poolt kultuurielarvesse 2013. aastaks saadetud piirsummas suuremaid palgakulusid ette nähtud praegu ei ole. Mõned näited ka. Riigi käest palka saavate kultuuritöötajate 5%-ne palgatõus eeldaks 2,5 miljonit eurot, 20%-ne palgatõus aga 7,7 miljonit eurot lisaraha.

Kolmas küsimus: "Kuidas peaksid kultuuritöötajad Teie hinnangul toime tulema hinnatõusu tingimustes, kui nende palk ei tõuse?" Jällegi soovitan sama küsimuse esitada ka Edgar Savisaarele. Aga nagu ma arupärimise esimese küsimuse vastuses ütlesin, ajavahemikul 2006. aastast 2010. aastani on kultuuritöötajate keskmine brutopalk tõusnud 40%. Kultuuritöötajate keskmine brutopalk 2006. aastal oli 557 eurot ja 2010. aastal 780 eurot. Küll aga ei ole tõusnud kokkulepitud palga alammäär, mis tõesti on praegu 2008. aasta tasemel.

Kultuuriministeerium seisis selle eest, et kriisiaastatel, kui toimus palkade üldine vähendamine, kõrgharidusega kultuuritöötajate palka üldjuhul ei kärbitud. Kui vaadata kultuuritöötajate palga muutusi viimastel aastatel, siis 2010. aastal tõusis kultuuritöötajate keskmine palk 3,6%, samal ajal kui Eesti keskmine palk tõusis 1%. Ja muidugi tuleb mõnda, et raske on ka paljudel teistel, mitte ainult kultuuritöötajatel.

Neljas küsimus: "Millal hakkab Kultuuriministeerium kultuuritöötajaid väärtustama ning tõstab nende palka?" Sama küsimuse soovitan esitada ka Edgar Savisaarele. Aga Kultuuriministeerium väärtustab kultuuritöötajate tööd. Nii nagu ma just ütlesin, Kultuuriministeerium seisis ka majanduslanguse ajal kindlalt selle eest, et kultuuritöötajate palka ei vähendataks. Kui me tahame, et meie kultuurivaldkonnas

töotaksid inimesed, kes professionaalselt arendaks ja säilitaks eesti kultuuri meie tulevaste põlvkondade tarvis ning teeksid oma tööd südamega, siis tuleb selle eest loomulikult väärilist palka maksta. Ma olen nõus, et kultuuri-töötajate palka tuleb tõsta. See on ka Kultuuriministeeriumi 2013. aasta eelarveläbirääkimiste prioriteet.

Viies küsimus: "Rahvakultuuri seadusega on erinevad töögrupid tegelnud juba üle kümne aasta, senini on see aga ikka vastu võtmata. Kas ning millisel kujul on Kultuuriministeeriumil plaanis rahvakultuuri seadus välja töötada ning milliseid garantiisid see kultuuritöötajatele loob?" Kultuuriministeeriumi 2012. aasta tööplaanis, 2013. aasta tööplaanis eelnõus ja Kultuuriministeeriumi arengukavas aastateks 2012–2015 rahvakultuuri seaduse väljatöötamist ette nähtud ei ole. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me asume küsimuste juurde. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea minister! Kui ma oleksin need esimesed neli küsimust esitanud Edgar Savisaarele, siis Edgar Savisaar oleks seal puldis teist palju paremas olukorras olnud, sest Tallinna linnalt palka saavad kultuuritöötajad teenivad rohkem kui riigilt palka saavad kultuuritöötajad. Aga minu küsimus on: praegu maksab vabakutseline kultuuritöötaja oma töötasu pealt küll sotsiaalmaksu, kuid tal pole õigust tervisekindlustusele. Milline on teie kui kultuuriministri seisukoht, kuidas tuleks lahendada vabakutseliste tervisekindlustuse probleem?

Rein Lang

Ma vastan siin küll küsimusele küsimusega: mis asi on vabakutseline kultuuritöötaja? On olemas küll vabakutselised loovisikud, kuid mitte kultuuritöötajad selles tähenduses, nagu teie käsitate. Aga selle küsimusega me tegeleme praegu väga intensiivselt ja kõige lähemal ajal me ühe lahenduse pakume ka välja. Samas minu meelest on probleem palju suurem. Kas üldse kogu sotsiaalmaksu maksmise loogika, et tööandja peab seda aastas maksma ilmtingimata iga kuu 1/12 aastatulust, on mõistlik? Aga see on hoopis teine teema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud kultuuriminister! Mind huvitab, miks te tunnete nii suurt muret meie heade Keskerakonna kolleegide vahekorra üle hea Edgar Savisaarega? Kas te arvate, et ilma teie soovituseta nad Edgar Savisaarelt üldse enam mitte midagi ei küsi?

Rein Lang

Seda võib karta küll.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, austatud juhataja! Austatud minister! Kas Kultuuriministeerium on teinud uuringu, milline on kultuuritöötajate vanuseline struktuur? Ühel hetkel võib juhtuda niimoodi, et vanemad lähevad ära pensionile ja nooremad ei tule sellesse valdkonda tööle, sest palk on väga väike. Kas näete sellist ohtu?

Rein Lang

Ei, sellist otsest uuringut ei ole tehtud, aga probleem on täiesti olemas. Tõepoolest, kui mõnes institutsioonis seisab ees põlvkonnavaetus, olgu see muuseum või mõni teine riigiasutus või sihtasutus, siis on selge, et kui tahta lahkuva vanemaalase töötaja asemele palgata noort inimest, siis palgaläbirääkimised on väga keerulised.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra minister! Jätkan sealt, et härra Allik tundis muret sagedase Tallinna linnapeale viitamise pärast. Küsimus oli selline: millal hakkab Kultuuriministeerium kultuuritöötajaid väärtustama ning tõstab nende palka? Teie vastus oli: küsige Edgar Savisaare käest. Kas Edgar Savisaar nõustab nüüd ka kultuuriministrit?

Rein Lang

Jumal hoia selle eest! Jah, siinkohal ma võtan nõuks vabandada – ma ei oleks kindlasti

tohtinud seda niimoodi formuleerida. Edgar Savisaar ei nõusta Kultuuriministeeriumi. Ja Kultuuriministeerium väärtustab kultuuritöötajaid kogu aeg.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma saan aru, et Tallinnas saab hakkama. Aga ma küsin: kuidas ülejäänud 225 Eesti omavalitsust hakkama saavad? Omavalitsuste tulubaas sõltub ju sisuliselt keskvalitsuse soovidest, kuidas omavalitsusi rahastatakse. Teada on, et omavalitsuste rahakott on tühi. Kuidas ikkagi omavalitsused suudaksid teie arvates võrdväärset riigiga kultuuritöötajate palka tõsta?

Rein Lang

Oleme nüüd ikka ausad! Te küsite kultuuritöötajate kohta, aga kultuuritöötajate palgakulud on omavalitsuse kogukuludes üsna marginaalsed ning see on ikkagi tahte küsimus, kas hoida need palgad kõrgel või mitte. Ma mõnan, et teatud omavalitsustes on enneolematult suured kultuuriinstitutsioonid, mõtlen just omal ajal ehitatud kultuurimajasid. Nende puhul loomulikult – ma tajun, et jutt on Põlvast – on ülalpidamine muidugi väga keeruline, aga see ei ole mitte ainult palgakulude probleem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud kultuuriminister! Peaminister Andrus Ansip on siin Riigikogu kõnetoolis infotunnis palkade küsimusele vastates öelnud, et rahulolematuse kõrvaldamiseks tuleb valdkonna seest otsida võimalusi raha efektiivsemaks kasutamiseks. Millised on teie kui kultuuriministri arust need kohad, kus annab kultuurivaldkonnas kokku hoida?

Rein Lang

Ega ma kõigi omavalitsuste eest siin vastata ei julge. Nagu ma korduvalt olen üritanud täna seletada: omavalitsuste palgal on märksa rohkem kultuuritöötajaid, kui neid on keskvalitsuse palgal. See on muidugi tõsi, et ega keskvalitsusel kultuuriinstitutsioonides enam mida-

gi naljalt kokku tõmmata ei õnnestu. Viimane masu on kokku tõmmanud kõik, mis kokku tõmmata on andnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kultuuriminister Rein Lang! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Neljas arupärimine on käsitletud.

5. Arupärimine põllumajandusministri valetamise kohta Eesti Rahvusringhäälingu saates "Pealtnägija" (nr 139)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine on Riigikogu liikmete Enn Eesmaa, Priit Toobali, Viktor Vassiljevi, Ester Tuiksoo, Yana Toomi, Marika Tuus-Lauli, Mihhail Stalnuhhini, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Deniss Boroditši, Vladimir Velmani ja Peeter Võsa 19. märtsil 2012. aastal esitatud arupärimine põllumajandusministri valetamise kohta Eesti Rahvusringhäälingu saates "Pealtnägija" (nr 139). See on adresseeritud kultuuriminister Rein Langile. Arupärijate nimel tuleb kõnepulti Priit Toobal.

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma kannan ette arupärimise kultuuriminister Rein Langile. Soovitan Rein Langil arupärimise sissejuhatust ka kuulata, kui ta seda varem pole lugenud. Eelmises arupärimises, mis puudutas kultuuritöötajate palkasid, oli selgelt kirjas ja ma ka puldis korduvalt rõhutasin, et küsimus puudutab riigi palgal olevaid kultuuritöötajaid. Ma palun Rein Langil tähelepanelikult kuulata, mida see arupärimine sisaldab, mida täpsemalt küsitakse.

8. märtsi "Pealtnägija" saade süüdistas põllumajandusminister Helir-Valdor Seederit valetamises. Saates kasutati piisavalt tõendusmaterjali ja anti mõlemale poolele sõna. Peale seda oli ühel poliitikul võimalus kas tagasi astuda või kaevata süüdistajad avaliku sõna nõukokku. Kumbagi võimalust põllumajandusminister ei kasutanud. Varem on põllumajandusminister süüdistanud Riigikogu kõnepuldist "Pealtnägija" saadet mürgisuses ja väitnud, et ta pigem keelustaks sellised saated.

Sellisel viisil avalik-õigusliku televisiooni ründamine on kummaline, demokraatlikus riigis sobimatu. Eriti oluline on avalik-õigusliku meedia roll väikestes riikides nagu Eestis. Turgudel, kus erameedia järjest enam komertsialiseerub, peab just avalik-õiguslik ringhääling olema usaldusväärne infoallikas, kelle ülesanne on ka unikaalse rahvuskultuuri ja oma riigi keele kaitse. Kui seda ei suudeta teha, on ohustatud nii rahvuskultuuri säilimine kui ka ühiskonna demokraatlik areng. Eelnimetatud positsiooni on väga keeruline kaitsta, kui me tolereerime valetamist või valesüüdistuste esitamist avalik-õiguslikus telekanalis. Me peame tegema kõik endast oleneva, et rahvusringhäälingu usaldus püsiks kõrgeimal tasemel. Kuna rahvusringhääling kuulub valitsuses kultuuriministri pädevusse, siis ongi see arupärimine ja kolm küsimust suunatud kultuuriminister Rein Langile. Ootame vastuseid!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnepulti kultuuriminister Rein Langi!

Rein Lang

Aitäh! Lugupeetud juhataja! Austatud küsijad! Ma siis vastan.

Esimene küsimus: "Kuidas kommenteerite kultuuriministrina väidet, et ETV saade "Pealtnägija" mürgitab Eesti rahvast? Kas selliseid mõtlejaid on tänases valitsuses veel?" Siinkohal ma pean lugupeetud küsijatele taas meelde tuletama, et Eesti Rahvusringhääling on sõltumatu avalik-õiguslik isik, kes Eesti Rahvusringhäälingu seaduse § 3 kohaselt on oma saadete, programmide ja muude meediateenuste tootmisel ning edastamisel sõltumatu. Samuti on oma isiklikes väljaütlemistes sõltumatu põllumajandusminister ning tema arvamused kohtades palun küsida temalt endalt. Kui aga küsijate arvates on saade "Pealtnägija" balansseerinud hea maitse piiril või sellest üle astunud, siis on võimalus pöörduda rahvusringhäälingu eetikanõuniku poole, kelle üks ülesanne on vaadata läbi saate või programmi sisu kohta esitatud kaebused.

Teine küsimus: "Terve Vabariigi Valitsuse usaldusväärsus on löögi all, kui ühte valitsuskabineti liiget süüdistatakse valetamises ning süüdistatav ei suvatsegi seda väidet ümber lükata. Taoline ülbitsemine on omamoodi pretse-

dent Eesti poliitilises kultuuris. Milliseid soovitusi annaksite põllumajandusministrile, et avalikkuse silmis taastada valitsuse liikme usaldusväärsus?" Täna küsimuse eest, kuid kultuuriministri roll valitsuses on edendada ja juhtida Eesti kultuuripoliitikat, mitte nõustada valitsusliikmeid avalikkusega suhtlemisel.

Kolmas küsimus: "Milliseid poliitilisi katseid võib teha nüüd Isamaa ja Res Publica Liit, et saada rahvusringhääling oma kindlama kontrolli alla? Kas rahvusringhäälingu esimehe koht võidakse nüüd antud juhtumi valguses uuesti ära otsustada erakondlikul alusel?" Jah, öeldakse, et kordamine on tarkuse ema. Olgu siis veel kord üle räägitud: Eesti Rahvusringhääling on sõltumatu avalik-õiguslik isik, kelle kõrgeim juhtimisorgan on rahvusringhäälingu nõukogu. Nõukogu koosseisu kinnitab Riigikogu ehk ka teie, lugupeetud arupärijad. Praegu kuuluvad rahvusringhäälingu nõukogusse Hagi Šein, Rain Tamm, Ela Tomson, Jaak Allik, Igor Gräzin, Priit Sibul ja Priit Toobal, kes siin praegu neid küsimusi esitas ja kes, nagu ma loen, on üks arupärimise initsiaatoreid. Kui Priit Toobalil on teavet, et keegi püüab Eesti Rahvusringhäälingut oma kontrolli alla saada, siis seda tuleks tal küll endal kommenteerida. Mina selliseid väiteid kommenteerida ei oska. Mis puutub Eesti Rahvusringhäälingu juhatuse esimehe valimisse, siis vastavalt seadusele teeb selle valiku Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu, sh teie, härra Toobal. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Priit Toobal soovib küsida.

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea minister! Paraku on küll vist nii, et teie sõnad ja teod ei lähe kokku. Te rääkisite siin ilusasti, et rahvusringhääling on sõltumatu, et seda juhivad nõukogu ja nõukogu valitud juhatuse. Aga kui nii, siis mis põhjusel te 2007. aastal keelasite, seda küll teise ministri rollis olles, sealsamas saates "Pealtnägija" ära ühe teleintervjuuõigu?

Rein Lang

Tule jumal appi! Kust te sellise informatsiooni võtate, et mina keelasin ära?! Kui te ammutate ka riigi juhtimisel teavet Õhtulehest või Kesknädalast, siis on küll asi väga halb!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Härra Lang! Palun öelge, kas te tõesti ei näe siin teatud, ma ei tea, eetilist dilemmat? On olemas rahvusringhääling, kes süüdistab valitsusliiget. Kas õigesti või mitte, pole teada, aga valitsusliige ei tee väljagi. Kas teie arvates on see normaalne? See ei ole ju Öhtuleht ega Kesknädal.

Rein Lang

Mul on ettepanek püsida Riigikogu kodukorra raamides. Kui teil on küsimusi põllumajandusministrile, siis küsige põllumajandusministri käest. Mina kindlasti ei hakka kommenteerima kellegi väljaütlemisi meedias, olgu tegu eraõigusliku või avalik-õigusliku meediaga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Minu teada on valitsus siiski ühtne. Teid natuke tundes ma arvan, et te küsisite oma kolleegi põllumajandusministri käest, mis tema sellest asjast õige arvab. Mind huvitab: mida põllumajandusminister kui kolleeg teile selle peale ütles?

Rein Lang

Kätt südamele pannes kinnitan: ei ole küsinud, ei ole temaga sellel teemal vestelnud. Ei tea ka kogu sellest Aardla poldrist mitte midagi.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimusi rohkem ei ole. Suur tänu, kultuuriminister Rein Lang! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Viies päevakorrapunkt on ammendunud.

6. Arupärimine reinvesteeritud kasumi tulumaksust vabastamise mõju kohta (nr 121)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine on Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Aivar Riisalu, Mihhail Stalnuhhini, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Vladimir Velmani,

Peeter Võsa, Inara Luigase, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme, Kalev Kallo, Aadu Must, Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi ja Jüri Ratase tänavu 20. veebruaril esitatud arupärimine reinvesteeritud kasumi tulumaksust vabastamise mõju kohta (nr 121). Adresseeritud on see rahandusminister Jürgen Ligile. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Arupärimine puudutab reinvesteeritud kasumi tulumaksust vabastamise mõju Eesti eelarvele ja laiemalt kogu meie majandusele. Nagu me paljud teame, 2000. aastal toimusid Eesti maksusüsteemis olulised muudatused. Üks selliseid muudatusi oli ettevõtte reinvesteeritud kasumi vabastamine tulumaksust. Idee ettevõtte tulumaksu sisulise kaotamisega majandust elavdada ei ole uus, sest kogu *off-shore*'ide süsteem baseerub põhimõtteliselt samal ideel. Selle makromajandusliku kontseptsiooni aluseks on soov jätta ettevõtte tulumaksu vähendamise ettevõtete käsutusse rohkem kasumit, lootuses, et sellest suurem osa reinvesteeringutakse. Koos loodetava väliskapitali sissevooluga madalamate maksu määradega riiki peab see looma head eeldused uute töökohtade loomiseks ja SKT kiireks kasvaks.

Tänaseks päevaks on aga tegelikult olnud nii, et sageli ei reinvesteeringu seda kasumit siin Eestis, vaid antakse hoopis emafirmale piiramatult tähtajaga laenuks. Eestis on märgata tendentsi, et välisfirmad eelistavad Eestis teenitud kasumi välja võtta laenuna, mitte dividendina, mistõttu on võimalik tulumaksu maksmise kohustust määramata ajaks edasi lükata. Arupärimine toetub ühele Äripäeva numbrile, kus toodi näiteks Swedbank, kes 2010. aastal maksis makse maksmata välja 750 miljonit eurot, mis on tõenäoliselt suurim raha väljamaksmine Eesti ajaloos. Samasugust skeemi kasutasid eelmisel aastal Äripäeva andmetel paljud Tallinna Börsi ettevõtted.

Seda väites me ei tugine mitte ainult ajakirjanduse andmetele, vaid ka Eesti Panga infole. Eesti Panga ametlikud andmed ütlevad, et Eestis tegutsevate pankade kogukasum perioodil 2003–2010 oli 14,3 miljardit Eesti krooni, aga tulumaksu tasuti sellelt vaid 312 miljonit krooni.

ni. Kui maksumäär oleks 20%, oleks tasutud pea kümme korda enam ehk 2,8 miljardit krooni. Statistikaameti andmeil on arvestuslik ettevõtete kogukasum perioodil 2003–2010 olnud 300 miljardit Eesti krooni. Juriidilise isiku tulumaksu on laekunud 25,5 miljardit krooni, aga oleks võinud laekuda üle kahe korra enam ehk rohkem kui 60 miljardit krooni. See on umbes kümne Tallinna–Tartu kiirtee või Saaremaa silla maksumus.

Muidugi ei ole kogu see summa Eestis maksustamise alt välja jäänud, osa maksustamata kasumist on läinud tarbimisse ja kokku kogutud teiste maksude näol, aga nii või teisiti on palju sellest rahast ka maksuvabalt välismaale jõudnud. Kui vaadata viimaste aastate trendi, siis on näha, et meie maksebilanss näitab väga kiiret raha väljavoolu riigist aastatel 2009 ja 2011. Sellistest faktidest tulenevalt ongi arupärijatel rahandusministrile neli küsimust, mida ma ette lugema ei hakka – ministril on parem need ise ette lugeda ja siis kohe vastata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma hea meelega räägin alati sellel teemal, ja puhta südametunnistusega. Aga olles vaadanud neid küsimusi ja seda sissejuhatust kuulanud, pean kõigepealt paar küünilist väidet ümber lükkama. Kõigepealt, kui te viskate kivi Swedbanki kapsaaeda, siis teete neile liiga. Kui te oleksite seda Äripäeva artiklit lugenud, siis seal olid vastused ka olemas. Swedbank on siia liigagi palju raha sisse toonud ja see, mis ta on kasumina siit välja viinud, oli maksustatud Lätis ja Leedus. See oli struktuurimuudatus, mille puhul oli tegu Läti ja Leedu tütarpankade alluvuse muutmisega, ja Eestil ei kõlba, kui ta tahab järgida maksulepinguid ja head tava, minna teist korda maksustama Läti ja Leedu kasumit.

Veel rääkisite, et meie maksusüsteem on sama mis *off-shore*'induses. See on, ma väidan, ikkagi sihilik eksimine. Te lihtsalt ei saa seda mitte teada. See on ammu peetud debatt, ja teie juuresolekul. *Off-shore*'idel on põhimõtteliselt teine süsteem. *Off-shore*'id pakuvad välisfirmadele soodsamat erirežiimi ja nad ei anna

andmeid selle kohta, mis *off-shore*'ides toimub. Need on vette peidetud maksuotsad, millega nemad rahvusvaheliselt kauplevad. Eestis mitte midagi niisugust ei ole, meil on võrdne residentide ja mitteresidentide kohtlemine ja raamatupidamine on täiesti avalik.

Ja kui te siin võrdlesite neid andmeid selle kohta, mis kusagile laekub või oleks pidanud laekuma, siis täpsemini kommenteerin seda küsimustele vastates, aga üks kõige briljantsemaid asju meie maksusüsteemi juures on see, et ettevõtted muutusid avalikuks. Neil ei olnud enam tugevat motiivi riiki petta ja nende deklareeritud kasumid järsult suurenesid. Riik ei läinud selle kasumi kallale sel hetkel, kui nad ei oleks seda tahtnud, et neile kallale minnakse. Aga võtame siis küsimuste kaupa.

Kõigepealt: millistes Euroopa riikides on veel reinvesteeritud kasum tulumaksust vabastatud? Õnneks nii puhtal ja arusaadaval viisil mujal ei ole, mis annab meile konkurentsieelise. Küll aga kasutavad kõik riigid samal eesmärgil mitmesuguseid maksuerandeid ja investeerimisreserve. Aga oma keerukatest maksusüsteemidest nad lahti ei ole saanud, kuigi võiks neile soojalt soovitada samasugust süsteemi, et saavutada sama tulemus. Kui rääkida efektiivsest ettevõtete maksukoormusest, siis ei ole see sugugi tingimata väiksem, nad ei saa väita, et nendele laekub ettevõtluse tulust tunduvalt rohkem raha. Praegu mul selle küsimuse raames asjaomane statistika käepärast ei ole, aga näiteks Saksamaal on efektiivne ettevõtte tulule kehtestatud maksukoormus väiksem. Kui arvatakse, et Saksamaa tahaks meid selle süsteemi suhtes ahistada, siis see ei vasta tõele. Ma olen aga meediast selliseid väiteid korduvalt lugenud. Nii et võrdlus on suhteliselt meelevaldne ja süsteemid on erinevad, meie oma on selge ja aus.

Teiseks: "Reinvesteeritud kasumi tulumaksust vabastamise mõte peaks olema Eesti majanduse elavdamine," – täpselt nii see on! – "kuid täna kehtib" – kehtib muide ka homme ja kehtis eile – "see maksuvabastusena väljamakstavale kasumile, mida saab emafirma piiramatus koguses laenuna välja võtta. Kelle huvides on selline võimalus Eesti maksusüsteemi tehtud?" Kõigepealt, laenamine on täiesti tavapärane majandustegevuse osa. Kõik maksusüsteemid võimaldavad ettevõtetest laenu võtta. Kõigi maksusüsteemide puhul on

tegemist ka maksu optimeerimisega, sh üritatakse seda teha laenutegevuse kaudu. Meie maksusüsteemi puhul on kirjas reegel, et laenu tuleb anda ainult turutingimustel, vastasel korral ei loeta seda kuluks ja see maksustatakse. Nii et sedapidi saab Eesti selle kasumi kätte. Mitte laenu andmine ise, vaid turutingimused on see tunnus. Ja kui te tahate laenu andmise teemal ja eriti pankade teemal nuriseda, siis Eesti pangad on saanud välismaalt laenu tunduvalt rohkem, kui on siit välja viidud. Isegi liigagi palju – on probleem olnud, et nende laenutegevus on piltlikult öeldes tänu Rootsi pensionäride säästudele olnud siin liiga aktiivne. See oli meie kinnisvara ja üldise majandusmulli peamine genereerija.

Kolmas küsimus: "Kui palju maksutulud on jäänud riigieelarvesse laekumata investeeritud kasumi tulumaksust vabastamise tõttu? Kas seda on analüüsitud ministeeriumi tasandil?" Aga teil olid ju endal mingisugused summad juba välja arvestatud! Meie muidugi oleme seda analüüsinud ja see ei ole ka saladus – ma usun, et leiata selle Rahandusministeeriumi koduleheküljelt üles. Ma ei ole ise küll kontrollinud, aga arvan, et see on seal alles. Praxis ja Tartu Ülikooli koostöös valmis 2010. aastal koguni uuring "Ettevõtete jaotamata kasumi mittemaksustamise mõju investeringutele ja majanduse arengule". Sealt saate oma küsimustele kenasti vastused.

Nüüd maksutulud mittelaekumisest. Praeguse maksusüsteemi eesmärk on kergendada ettevõtete laenukoormust ja veel tähtsam, kergendada seda selle kaudu, et riik ei sekkuks ettevõtte majandustegevusse hetkel, kui tal on investeerimisplaanid. Jooksev kasumi maksustamine on pidev rahakadu, see süsteem, mida meie kasutame, on maksustamise aja valiku võimaluse andmine ettevõttele. Jooksvalt maksustamata kasumi võrdlemisel hindasid Praxis ja Tartu Ülikool asja nii, et laekumata tulumaksu summa võiks olla 2,5 miljardit, aga tegemist on edasilükatud kohustusega, mitte tühistatud kohustusega. Ettevõtted lihtsalt on saanud oma tööd vabamalt planeerida ja vabamalt investeerida.

Ja teisel poolel on tulud, nagu teiegi kenasti mainisite, muude maksude näol. Väga raske on seda täpselt hinnata, aga nad on pakkunud välja käibemaksu ja aktsiiside ning üksikisiku tulumaksu lisalaekumise tänu sellele maksu-

vabastusele 0,7–2,4 miljardi krooni võrra. Kui ülempiiri vaadata, siis on praktiliselt sama summa, mis on seni laekumata ettevõtte tulumaksu summa. Nad on oma järeldustes toonud esile, et oluline on olnud selle meetme positiivne mõju investeringutele ja ettevõtte likviidsusele, mis oli eriti tähtis just 2010. aastal, mil ettevõtted hakkasid alles toibuma rängast majanduskriisist. Üheselt öeldakse, et maksusüsteem võimaldas ettevõtetel kriisi valutumalt üle elada. Nagu teate, pankrotte kriisi ajal nii väga ei olnudki. Meie tööturg osutus paindlikuks, meie maksusüsteem oli väga soodus selleks, et ettevõtetel oleks võimalik rasked ajad siiski üle elada. See on muidugi eelduseks ka struktuurimuutustele majanduses. Ülikool ja Praxis nimetasid ka positiivset mõju ettevõtete tootlikkusele ja SKT-le. Mida me veel peaksime tahtma?

Nagu ma siin alguses ütlesin, oluliseks peeti raamatupidamislikku efekti. Sellise ausa süsteemi puhul tegid ettevõtted oma tegeliku majandusseisu avalikuks. Ei olnud enam põhjust seda peita. Ja kui sa oled olnud avatud ja aus, siis see aitab muidugi ettevõtetel laenukapitali ja ka välisinvesteeringuid kaasata. Täpselt nagu eraisikutel on ausa palga puhul võimalik laenu kergemini saada. Samuti võib kindlalt väita, et kogu see süsteem on väga hästi mõjunud Eesti kui investeerimiskeskonna mainele. Kui me välisinvestoreid kuulame ja vaatame ka küsitlusi, mis on nende hulgas sel teemal tehtud, siis nad alati rõhutavad olulise tegurina Eesti tulumaksusüsteemi. Miks siia raha tuua? Miks siin investeerida? Üks tähtis põhjus on meie tulumaksusüsteem, seda nii üksikisiku kui ka ettevõtte tasemel. Eestis ei karistata kõrgepalgaliste töökohtade loomist astmelise tulumaksuga, ei jahita juhtide kõrgemaid palku ja nii on võimalik siia selle võrra parematel tingimustel juhte saada.

Ja muidugi on maksusüsteemi puhul see märgiline tähtsus hästi oluline, et me ei kalkuleeri kunagi täpselt välja, mis tulud-kulud – see on märgi ja ettevõtluskliima küsimus. Ma väidan, et kui meil oleks vähem õelutsemist selle süsteemi kallal, siis oleks selle efektiivsus veel suurem. Me kohe algusest peale tajusime seda, et teatud erakonnad ei osalenud selle süsteemi võlude esiletoomisel, kuigi olid sellest vaatevinklist olulistest ametites. Eks investoritel oli enne ja on siia küsimus, kui

kauda seda süsteemi hoitakse – äkki keerate asja kihva. Investeering on teatavasti pikaajaline tegevus.

Neljas küsimus: "Ettevõtte reinvesteeringud kasum on Eestis olnud maksuvaba juba 12 aastat. Selle aja jooksul on selgelt ilmnunud seaduseaugud, mida kasutatakse ära ning mis ei ole Eesti riigi huvides. Kas ja millal on plaanis need seaduse tasemel ära parandada?" See on selline subjektiivne hinnang. Ühe variandi ma lükkasin juba ümber. Ega laenuvõtmine ei ole seaduseauk, see on majandusvabadus. Rohkem auke te ei ole esile toonud. Ma siiski paari aasta tagant ühe sellise toon. Ühel hetkel õppisid ettevõtted ära kasumi väljaviimise omakapitali vähendamise abil. Ja kui see tegevus muutus üsna levinuks, siis me tegime seadusmuudatuse, mis igasuguse kasumi väljaviimise maksustab. See oli selgelt selline kanal, millele oli vaja reageerida. Muid väiksemaid muudatusi on ka tehtud, kuid need ei ole väga kaalukad olnud, aga me kogu aeg analüüsimise koos maksuhalduriga, kuidas saaks süsteemi tõhustada. Üks valdkond, kus me seda tõhustanud oleme, on nüüd pangandus. Mitte küll Swedbanki puhul, aga filiaalide puhul oli siiani kasumimaksu edasilükkamine liiga lihtne. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd küsimused. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Ma haaran kohe sellest viimasest lausest, et panganduses oli kasumimaksu edasilükkamine siinamaani liiga lihtne. Pangandusele ma tahan gi keskenduda. Te mainisite, et Eesti käibesse on tulnud palju laenu raha. Tõsi ta on, on laenatud. Aga see laenu raha ei lähegi pankadele kuidagi kasumina kirja, kasumit on ikka teenitud teenustasude, ülekandetasude, kõrgemate intresside jms abil. See kasum oli Eestis tegutsenud pankadel aastail 2003–2010 kokku 14 miljardit krooni ja makstud on sellelt vaid 312 miljonit krooni kasumimaksu, see on arvestuslikult 2%. Ja viimase nelja aasta jooksul pole pangad sentigi maksnud. Te ütlete, et sellepärast ei ole, et nad võivad valida, millal nad kasumi pealt maksavad. Samas on pangad siit laenu kaudu määrata ajaks päris suuri

summasid ära saatnud. Te ütlete, et võimaldame ettevõtetele valida maksustamisaja. Millal see aeg tuleb? Kas tegelikult on võimalik seda lõputult edasi lükata?

Jürgen Ligi

Nagu ma ütlesin, see kasum maksustatakse siis, kui võetakse dividende. Filiaalide puhul see probleem oli, et neil oli erirežiim, dividendid võeti välja mujal. Siis me võrdsustasime nad pankadega. Swedbanki juhtumi oleks ju võinud teie soovil enne siiatulekut üle vaadata, ainult et ma isegi ei oska kindlalt öelda, kui palju ma tohiksin avalikult rääkida nende maksumuutusest. Ma pean seda kontrollima – ma natuke kõhklen, konkreetset maksumuutust ei ole päris avalikud. Aga te toote ju ikkagi hoopis teistsuguse näite, justkui Läti ja Leedu kasumi oleks pidanud maksustama. See ei ole õige jutt. Muidugi selles, kas kasum tuleb teenustasudest või miskist muust, vahet ei ole – tulu laekumine võetakse ikkagi kasumina arvesse ja see maksustatakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Eestis asutatavatest uutest ettevõtetest 70%-l on null töötajat. Kümme aastat tagasi oli selliseid ettevõtteid vaevalt 40%. Eesti füüsilise isiku tuludest moodustavad palgatulud 95%. Kas teile ei tundu, et kasumi maksustamise süsteem võimaldab suunata eraisiku tulud äriühingu tasandile ja need siis ilma tulumaksuta tarbimisse võtta?

Jürgen Ligi

Ei, kindlasti ei tundu. Ja need numbrid ei ole siin küll mingisugune indikaator. See, et on hakatud kiiresti ettevõtteid looma, on viimasel ajal – ma küll ei pannud tähele, mis aastat te nimetasite – kindlasti majanduse elavnemise ja meie vastu huvi tärkamise põhjus. See on seotud nii üldise majanduse elavnemisega eelkõige eelmisel aastal kui ka euro kui majanduskeskkonnaga. Enne oli see meil suur miinus, euro kui arusaadav valuuta on investeerimisel väga oluline.

Aga Kadri Simsonile jäi mul midagi sellest jutust kommenteerimata. See laenu tegevus on ikkagi fakt. Teenustasud siin sellisel määral

ilma ei tee, näiteks Swedbanki puhul muutus laenude ja hoiuste suhe 1,8-le, oli vist nii. Idee poolest peaks olema laenude ja hoiuste maht võrreldav, praegu on see langenud 1,2-le. See ise näitab, et me oleme laenanud siin tohtul hulgal võõrast raha välja ja see võõras raha on selgelt Swedbanki sisse toodud. Te teete neile ikkagi liiga. Ja see kõik laekub mingit moodi maksudena tagasi. Mingil hetkel laekus seda nii palju, et me enam ei saanud poliitiliselt eelarvet piisavalt kontrollida. Tegime küll reserve juurde, aga kunagi ei olnud reserve võimalik teha nii palju, kui oleks olnud eelarveliselt hästi mõistlik. Ikka oli surve igasugu toredateks palgatõusudeks. Kogu selle mulli oleks võinud siis maksudena investeerida. Loomulikult üski valitsus seda tolle aja teadmiste juures ei suutnud. Tänapäevaste teadmiste juures, ma pakun, juba võiks suuta, kui peaks jälle mull tekkima. Me võiksime need meetmed siiski lausa seadusesse kirjutada. Rootsi on näiteks seda teinud ja elab kindlasti oma mullid paremini üle – elab korralikus ülejäägis, mille puhul reservid kasvavad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud juhataja!

Jürgen Ligi

Vabandust! Struktuurses ülejäägis, mitte tingimata nominaalses.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun jätkake, Priit Toobal!

Priit Toobal

Rahandusministeeriumi tellitud kasumi-maksu analüüsis, mis möödunud aasta veebruaris telliti, pole sõnagagi mainitud seda võimalust, et välisomanikud veavad raha laenude vormis maksuvabalt välja. Laenudena on aastail 2009–2011 lausa 5 miljardit eurot välja viidud. Mis põhjusel seesugune info sellest analüüsist välja jäi? Kas see jäi välja Rahandusministeeriumi ehk tellija soovil või mingil muul põhjusel?

Jürgen Ligi

Me ikkagi tellisime kõikehõlmava maksusüsteemi analüüsi. Kui sellist asja pole esile tõstetud, siis tuleb seda tõlgendada nii, et see ei ole arvestatav probleem. Ma arvan, et te ei tuleks minu käest küsima seda, kuidas ikkagi Swedbankist on eraisikutel laenudena raha välja viidud. Laen on laen, laen tuleb tagasi maksta, laen ei ole kadunud raha. Swedbanki puhul te tõite näite, justkui rootslased laenaksid siit Swedbankist raha minema ja viiksid seda kasumivabalt välja. Ei, nad viivad välja iseenda raha ja sõltumata vormist nad maksavad kas dividendi pealt maksu või maksavad turupõhist intressi. Aga praegu on nad viinud ikkagi oma raha välja. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh! Austatud minister! Ma kuulasin seda arupärimist ja olen ka natukene segaduses. Arupärimises küsitakse, mil määral on probleem kasumi väljaviimine ja et see toimub selliselt, et Eestis registreeritud ettevõtte annab oma välismaisele emaettevõttele laenu. Aga laen tuleb ju tagasi maksta millalgi ja laenult maksab see emaettevõtte intressi. See pole mitte kasumi väljaviimine, see on kasumi sissetoomine. Kas siin arupärimises mitte loogikaviga ei ole?

Jürgen Ligi

Jah, ma kogu aeg püüangi seda seletada, aga kui on hoiak võetud ja legend loodud, siis tuleb seda ikka ja jälle ette lugeda. Ma olen seda nii palju rääkinud ja nii palju uuesti pidanud kuulma teistsugust väidet. Me võime ka sedapidi rääkida, et kogu see tohtu välisinvesteering, mis siia tehtud on – suuresti teistest riikidest siia kanditud kasum või omakapital –, ei ole ju üldse mitte karistuseks Eestile. Võtame ainuüksi tööstuse: kui elatustaseme põhiliseks generaatoriks meie pisikeses riigis tuleb pida eksporti, siis 70 ja rohkem protsenti tööstustoodangust läheb praegu eksporti, ja sellest toodangust 2/3 tuleb just nimelt väliskapitaliga firmadest. Pangandus on meil täiesti väliskapitali kontrolli all. Me oleme selles mõttes väga õnnelikus olukorras. Meil ei ole panganduskriisi olnud, meil ei ole finantskriisi. Meil on

ainult majanduskriis. Rahvusvaheline finantskriis, omaenda ülepingutused kõigil tasanditel, kaasa arvatud riigieelarve tegemisel, palkade tõstmisel aastatel 2006–2007, ka veel 2008. aasta eelarve tegemisel – ise oleme süüdi, finantskriis on süüdi, aga väliskapital ei ole selles süüdi. Välja arvatud liiga intensiivne laenutegevus, millega nad samas genereerisid meile tulusid, mitte ei viinud neid välja.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Palts!

Tõnis Palts

Lugupeetud rahandusminister! Ettevõtte kaalum on üldjuhul efektiivsuse näitaja. Efektiivsus on kõige tähtsam asi majanduskonkurentsis. Kasumi maksustamine on tegelikult efektiivsuse maksustamine. Minu meelest nii lihtne see asi ongi. Mis te arvate, kas sotsiaaldemokraadid ja keskerakondlased ei saa sellest aru või ei taha sellest aru saada?

Jürgen Ligi

Vaat ma ei oska öelda. Aga pigem on see variant, et neil on kasulik mitte aru saada, sest pidev vimma õhutamise nende vastu, kes rohkem teenivad või töökohti loovad, see on vimma õhutamise ikkagi vähemuse vastu. Kui sa samastad ennast mingisuguse töötava rahvaga ja ütled, et keegi, kes ei tööta, elab samas paremini, siis on vimm kerge tekkima. Ega majandusmehhanismidest ei saa ilma majandushariduseta väga hästi aru. Vähene majandusharidus on väga suur probleem. Mina ei arva, et efektiivsust peaks maksustama, aga tuleb tunnistada, et ilma ettevõtete tulu maksustamata tekivad lihtsalt nii suured maksukaod ja maksukoormuse nihked, et need lihtsalt ei ole mõistlikud. Näiteks ainult tarbimise maksustamise korral, mis on majandusele ja keskkonnale parim variant, jääksid kõige jõukamad liiga vähe maksustatuks. Praegu, ma arvan, on meil optimaalne süsteem. Aus viis on maksustada tulu proportsionaalselt, maksustada proportsionaalselt ja ühtlaselt ka tarbimist, kaotades kõik erandid ning maksustades kahjulike kõrvalmõjudega kaupu suuremate aktsiisidega. Ja ongi töötav maksusüsteem olemas. Vara maksustamisest võib ka rääkida. Sellel on omad probleemid ja omad head küljed. Probleem on kahtlemata see, et see ei ole sünkroon-

nis tegelike rahavoogudega ja tekitab inimestele väga suuri ebameeldivusi, kui hakata nende kodusid või autosid maksustama, nagu soovib opositsioon. Me tekitaksime inimestele väga suuri rahaprobleeme, neil ei pruugi olla sellist sissetulekut, et jaksata olemasoleva vara kasutamise pealt rohkem maksta. Ma arvan, et suund tarbimise maksustamisele on ainuõige.

Eelmise nädala lõpul levis igal pool *online*'is pealkiri, et meil on kõige kõrgemad tarbimismaksud. See oli sisult absurdne, sest küsimus on ainult tarbimismaksu osakaalu muude maksude hulgas. Meie tarbimismaksude määrad on pigem madalamad kui mujal Euroopas, aga kuna meil on peaaegu olematud varamaksud ja mõõdukas tulumaks, siis ongi tarbimismaksu osakaal suurem. See on täpselt see suund, kuhu liiguvad muudki Euroopa riigid. Kõik saavad aru, et tööjõu maksustamine pärsib tööhõivet ja kapitali maksustamine kaotab töökohti. Nii et tulevikus pigem maksustatakse tarbimist kõrgemalt ning kapitali ja tööjõudu madalamalt.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi rahandusministrile ei ole. Aitäh, Jürgen Ligi! Kõnesoov on Kadri Simsonil. Palun!

Kadri Simson

Head kolleegid! Olgem ausad, oma viimase repliigiga maksude kohta rahandusminister praegu noris mu kõnetooli tuleku välja. Tõepoolest, maksude üle vaidlus käib. Viimastel aastatel on lisatud maksude nimekiri nii pikk, et ma ilmselt kulutaksin oma aja ära, kui need kõik ette loeksin. Toon aga näiteks käibemaksu tõusu, mis eelkõige lööb põhitoiduainete ostmisel inimeste rahakoti pihta, siis veel ravimite ja õpikute hinnale lisatud maks, kultuuriürituste kallinemine, kõrgemad kütuse- ja elektriaktsiisid, mis omakorda kerivad hinnatõusu, mis tõepoolest on Eestis euroliidu kiiremaid. See on olnud praeguse valitsuse valik ja see lööb kõiki – ka inimesi, kes ei ole kõrgepalgalised, ja muidugi neidki, kes palka üldse ei teeni. See lööb ka neid, kes veel ei tööta, ehk lapsi, sest ka nemad tarvitavad ravimeid, kasutavad õpikuid, sõidavad, söövad, peavad elama soojas toas. Ja see lööb ka neid inimesi, kes enam ei tööta, ehk pensionäre. Valitsuse valik ongi see, et maksukoormus pannakse

kõigile võrdselt, ka neile, kes seda kanda ei suuda.

Kui veel kord meelde tuletada, mis oli meie arupärimise iva, siis see oli viitamine tõsiasjale, et igasuguste nõudmiste peale öeldakse, et Eestis raha ei ole ja raha ei tule. Ühe eelmise arupärimise puhul öeldi, et kultuuritöötajatele leidku kultuuriminister raha oma valdkonnas tööd efektiivistades. Teisest küljest on ettevõtete tulumaksu kogumisse üleolevalt suhtutud. Öeldakse, et ettevõtetele antakse aega ja nad valivad ise selle aja, millal nad maksu maksavad, aga on olemas ka võimalused maksu maksmist igavesti edasi lükata.

Asi ei ole ju ainult välispankades, kes koguvad Eestis tublisti ülekanetasusid ja igasuguseid muid teenustasusid, asi on ettevõtetes laiemalt. Toon korraks veel meeldetuletuseks mõned suhtarvud – ja ma ei räägi ainult ajakirjandusele toetudes, vaid see info on võetud otse Statistikaametilt ja Eesti Pangalt. Kui Eestiski oleks kasum maksustatud 20%-ga ja kui need summad oleks ka ära makstud, siis laekunuks riigieelarvesse ajavahemikul 2003–2010 lisatulu üle 60 miljardi krooni. See on märkimisväärne summa. Tõsi, kõike seda ei ole Eesti riik loomulikult maksustamata jätnud, makse on korjatud ka teistel viisidel ja midagi on sellest tõepoolest reinvesteeritud. Aga viimasel aastatel näitab maksebilanss raha kiiret väljavoolu. Selle määramata ajaks antud laenu kaudu on seda lihtne teha, maksu maksmist saab igavesti edasi lükata. Edasi lükata ei saa seda aga Eesti inimesed, kes peavad minema toidupoodi ja maksma kõrget toiduainete käibemaksu, kes maksavad seda, kui tahavad minna kultuuriüritusele. Ning kui nad tahavad talvel toa soojana hoida, peavad nad ka kohe maksu ära maksma. Neil ei ole valikut, millal hakata maksukoormat kandma, see tuleb kanda kohe. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kas minister soovib lõppsõna? Ei soovi. Kuues päevakorrapunkt on ammendatud.

7. Arupärimine ohtlike jäätmete kogumiskeskuste rendilepingute kohta (nr 112)

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise küsimuse juurde. Riigikogu liikmete Valeri Korbi, Lembit Kaljuvee, Deniss Boroditši, Peeter Võsa, Eldar Efendijevi, Rainer Vakra, Aadu Musta, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi, Kadri Simsoni ja Aivar Riisalu 13. veebruaril 2012. aastal keskkonnaminister Keit Pentusele esitatud arupärimine ohtlike jäätmete kogumiskeskuste rendilepingute kohta. Ma palun kõnetooli arupärijate nimel kõnelema Valeri Korbi!

Valeri Korb

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meie arupärimine oli tõesti vormistatud 13. veebruaril ja suunatud lugupeetud Keit Pentusele, keskkonnaministrile. Arupärimise teema on ohtlike jäätmete kogumiskeskuste rendilepingud. Kirjutame arupärimises sellest, et 8. veebruaril ajalehes Äripäev avaldatud artikkel "Riigivara kummaline haldamine" kirjeldab olukorda, kus Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas olevates Vaivara ja Lõuna-Eesti ohtlike jäätmete kogumiskeskuses lõpevad lähiajal seniste rentnikega sõlmitud lepingud, uusi konkursse pole välja kuulutatud ning rentnikega pole ühendust võetud. Äripäevalt anonüümsust palunud allikate sõnul võib uue konkursiga venitamise põhjuseks olla soov asendada praegused ohtlike jäätmete kogumiskeskuste rentnikud uue firmaga ning venitamine on ministeeriumi tippjuhtide teadlik tegevus. 13. veebruariks, kui me arupärimise kirjutasime, ei olnud Keskkonnaministeerium Vaivara ja Lõuna-Eesti ohtlike jäätmete kogumiskeskuse rentnikke oma edasisest tegevusest informeerinud. Sellest tulenevalt on ohtlike jäätmete vastuvõtu korraldamine keskustes juba pikemat aega häiritud. Seoses sellega on meil ministrile neli küsimust, millele tahaksime saada vastust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentusele!

Keit Pentus

Austatud juhataja! Head arupärijad! Kui te lubate, siis ma alustan arupärimisele vastamist väikese tagasivaatega ohtlike jäätmete ajalukku Eestis. Alustan sellest, et kui me räägime üldse ohtlike jäätmete käitluse objektide rajamisest Eestis, siis see on üks nendest valdkondadest, mida hakati Keskkonnaministeeriumi algatusel kavandama 1990. aastate algusest. Enne seda puudus Eestis üldse tänapäevaste arusaamade kohane kontroll ohtlike jäätmete tekitamise, kogumise ja käitlemise üle. Meil puudusid ka ettevõtjad, kellel oleks olnud sellealased kogemused, seadmed ja tehnoloogia. Tol ajal võttis riik endale kohustuse tegelda ohtlikest jäätmetest lähtuva tõsise keskkonnohu vältimiseks lisaks poliitika, reeglite ja normide väljatöötamisele ning kehtestamisele ka vahetult ohtlike jäätmete käitluse korraldamise, arendamise ja koordineerimisega. Käitlusobjektide rajamise eesmärk oli luua ohtlike jäätmete tekitajatele võimalus anda oma jäätmed üle legaalsele jäätmekäitlejale, kes tagaks jäätmete keskkonnohutu ja kontrollitud käitlemise.

Selle kohustuse täitmiseks tegi Keskkonnaministeerium 1990. aastate alguses ja üldse 1990-ndatel tihedat koostööd Taani keskkonnaagentuuriga ja rahvusvaheliste konsultantidega, kellega koos formuleeriti üleriigiline ohtlike jäätmete käitlemise üldine plaan. Selle põhiobjektideks olid regionaalsed ohtlike jäätmete kogumiskeskused, mis pidid olema suutelised vastu võtma, sorteerima, ümber pakki- ma ja lõplikuks käitlemiseks edasi suunama Eestis tekkivad mis tahes ohtlikud jäätmed. Nähti ette rajada ka jäätmete lõpliku käitluse objektid või siis seadmestada olemasolevad tööstusrajatised ümber ohtlike jäätmete käitlemiseks, näiteks kohandada Kunda tsemenditehas jäätmete põletamiseks. Olulisimaks peeti seejuures ohtlike jäätmete prügila ehk lades- tuspaiga rajamist, kuna tol ajal puudusid Eestis võimalused ohtlike jäätmeid keskkonnohutu- tult ladestada. Kuna Eesti riigi ja ettevõtjate rahalised võimalused ei olnud sel ajal teadu- poolest mitte kõige paremad ja ka käitlusob- jekte polnud võimalik rajada, siis panustati suuresti välisabile, mis omakorda tingis selle, et rajatavate objektide omandivorm oli riiklik, ehk siis tegu oli riiklike käitlus- või kogumis- keskustega. Peamiselt kasutati Taani riigi

keskkonnaabi ja ka Euroopa Liidu PHARE programmi. Hiljem rajati siis juba ISPA fondi toetusel ja tollase keskkonnofondi, millest praeguseks on saanud KIK, osalusel Tallinna ohtlike jäätmete kogumiskeskus ja ka Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskus on saanud neid vahendeid kasutada. Esialgse programmi raa- mes ette nähtud Tartu ohtlike jäätmete kogu- miskeskus rajati juba mõnevõrra hiljem, 2000. aastatel ja seal oli võimalik kasutada valdavalt juba riigisiseseid rahalisi vahendeid.

Regionaalsed Tallinna ja Tartu ohtlike jäät- mete kogumiskeskused kujutavad endast selli- seid käitlusobjekte, mis on ette nähtud põhili- selt ohtlike jäätmete kogumiseks ja vastuvõt- miseks ohtlike jäätmete tekitajatelt, nende jao- tamiseks või klassifitseerimiseks liikide kaupa, vajaduse korral ka analüüside tegemiseks ning jäätmete ajutiseks ladestamiseks enne nende suunamist lõplikule käitlemisele, mis hõlbus- tab järgnevat jäätmete vedu ja töötlemist, kui me räägime näiteks õlijäätmetest vee ja sette eraldamisest. Üldiselt tuleb öelda, et jäätmete kogumiskeskustes, mis on Tallinnas ja Tartus, põhjalikumalt ja n-ö lõplikult jäätmete käitle- mist ei toimu, see jääb juba spetsialiseeritud jäätmekäitlusettevõtete hooleks.

Vaivara ohtlike jäätmete käitluse keskus on mõnevõrra teiselaadne. See hõlmab küll ka Tallinna ja Tartu objektide sarnast, eelkõige Kirde-Eestile orienteeritud regionaalset kogu- miskeskust, aga Vaivara eripära on see, et seal on ka ohtlike jäätmete prügila ehk siis just nimelt see nn lõpliku ladestuse koht. Tuleb öelda, et teist sellist universaalset ja kõikidele Eesti ja Euroopa Liidu keskkonnanõuetele vastavat kohta ohtlike jäätmete ladestamiseks Eestis praegu ei ole. Ja kui vaadata selle mahu- tavust, siis tuleb öelda, et ilmselt ei ole ka ma- janduslikku ega sisulist vajadust rajada Eestis- se veel samalaadseid prügilaid.

Enne kui minna teie esitatud konkreetsete küsimuste juurde, nimetan parema ettekujutuse andmiseks võib-olla mõned arvud, millest me Eesti ohtlike jäätmete puhul räägime. Kui me vaatame ohtlike jäätmete kogust tonnides – see ei hõlma põlevkivijäätmeid, vaid muid ohtlik- ke jäätmeid –, siis aastatel 2006–2010 on see kõikunud 128 170 ja 245 687 tonni vahel. See kõige suurem arv – 245 687 – tuleb aastast 2008. Kui me räägime näiteks 2010. aastast, mille andmed on praegu kõige viimased mul

kasutada olevatest, siis sel aastal tekkis ohtlike jäätmeid 214 391 tonni.

Nüüd aga küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Kuidas hindate keskkonnaministrina olukorda, kus ohtlike jäätmete kogumine on kahes piirkonnas olnud pikemat aega häiritud ministereiumi tegevusetuse tõttu?" See väide, mis küsimuses peitub, ei vasta tõele. Ei Vaivara ega ka Tartus, mille kohta teie küsimus käib, ei ole olnud ega ole ohtlike jäätmete kogumine mitte kuidagi häiritud. Senised riigivara kasutajad on toiminud vastavalt lepingutele, mis nendega on sõlmitud, ja jäätmeid, mis nendesse kogumiskohtadesse on saabunud, on vastu võetud kehtivatel tingimustel. Me oleme lepingut pikendanud maksimaalselt kuueks kuuks ehk siis lõpptähtajaga mitte kauem kui 22. augustini. Kui konkursi tulemusel on juba varem võimalik jõuda uute lepinguteni, siis on ka lepingu pikendamise aeg lühem. Nii et sellist olukorda, kus ohtlike jäätmete kogumine on häiritud, ei ole tekkinud ega teki ka.

Teine küsimus: "Kas teie hinnangul võib tekkida keskkonnareostuse oht, kui ohtlike jäätmete kogumise keskuste rentnike vahetumine toimub kiirustades?" Nagu ma eelmisele küsimusele vastates viitasin, on praegu kehtivaid lepinguid pikendatud. Võib-olla on oluline ka see, et Vaivara jäätmekäitluskeskuse rendile andmise tingimuste kohaselt on rentniku muutumise korral kolm kuud aega, et anda asjaajamine ja asjakorraldus üle. Kolm kuud on täiesti piisav aeg üleandmiseks, et ei oleks mingisugust kiirustamist. Ma pean tõesti väga oluliseks, et Vaivara puhul juba väljakuulutatud konkurss, samuti seniselt lepingult üleminek Tartu puhul (Tartu puhul me räägime tõenäoliselt võõrandamisest) oleks piisavalt põhjalikult ja juriidiliselt väga läbimõeldult ette valmistatud, see ei tohi toimuda kiirustades.

Kolmas küsimus: "Miks ei ole Keskkonnaministereium Vaivara ja Lõuna-Eesti ohtlike jäätmete kogumiskeskuste rentnikega operatiivselt suhelnud uue konkursi korraldamise teemal?" Nii Vaivaras kui ka Tartus kasutavad rentnikud neid keskusi riigivaraseadusest tulenevalt ja nagu teile seadusandjatena kindlasti väga hästi teada on, ei näe riigivaraseadus ühelgi kombel ette, et konkursi korraldamisel kuidagi enne eraldi suheldakse nende rentnikega, kes üht või teist vara parasjagu kasutavad. Nii et mingit sellist suunatud suhtlemist prae-

guste rentnikega ei saagi olla. Selle küsimuse kohta ma ei oskagi praegu rohkemat vastata.

Neljas küsimus: "Miks on veninud konkurside väljakuulutamise Vaivara ja Lõuna-Eesti ohtlike jäätmete kogumiskeskuste rentnike leidmiseks?" Nüüd ma pean ütleva, et te olete oma küsimustes või etteheidetes natuke heitlikud. Kui te kaks küsimust tagasi viitasite kiirustamisele, siis nüüd räägite venitamisest. Tõsi on see, et tegu pole kummagagi, ei kiirustamise ega venitamisega. Vaivara puhul on teil vahest oluline teada ka seda, et 2007. aasta märtsis – see oli üsna vahetult enne uue valitsuse ametisse astumist – sõlmitud Vaivara ohtlike jäätmete käitluse keskuse lepinguga on seotud praeguseks hetkeks umbes 158 000 euro suuruse jäägiga riigile võetud kohustus praeguse rentniku ees, ja see oli üks põhjus, miks uue konkursi ettevalmistamine kujunes ajamahukamaks, kui algselt oli plaanitud. Just nimelt põhjusel, et selle kunagise lepinguga on endiselt seotud riigile võetud kohustus, mistõttu konkurss peab olema põhjalikult ja juriidiliselt igakülgselt ette valmistatud.

Ja viimane küsimus: "Kuidas kommenteerite väiteid, et Keskkonnaministereium venitab teadlikult konkursi väljakuulutamise ja püüab konkursi võitmist suunata kindlale ettevõttele?" Kui keegi on seda väitnud, siis need väited ei vasta tõele ja on pigem pahatahtlikud. Keskkonnaministereium on huvitatud sellest, et nendel konkurssidel oleks võimalikult palju osalejaid, et konkursid oleksid algusest peale ausad, läbipaistvad ja kõigil oleks võrdsed võimalused konkursil osaleda. Sellisel kombel saaks riik ka järgmisteks aastateks riigi seisukohast kõige kasulikuma lepingu.

Praegu vahest kõik. Vastan heameelega täiendavatele küsimustele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua keskkonnaminister! Jätka me küsimustega. Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Teid kuulates tekkis mul küsimus Vaivara kohta. Öelge, palun, kas see oli juba alguses ette näha, et meil on ainult see Vaivara hoidla, mis teenindab tervet Eestit. Kui see oli nii, kui

kauaks ajaks see on siis ette nähtud, teades, et sinna koguneb iga aasta nii palju jäätmeid?

Keit Pentus

Aitäh! Ei, päris nii see ei olnud. Algne plaan oli ehitada hoopis neli ohtlike jäätmete kogumiskeskust. Need pidid tulema Tallinna, Lääne-Eestisse, Lõuna-Eestisse ja Kirde-Eestisse ja siis veel üks ohtlike jäätmete prügil. Lääne-Eesti keskus on jäänud ehitamata eelkõige majanduslikel põhjendustel. Nii et riiklikult on ehitatud kolm ohtlike jäätmete kogumiskeskust. Ohtlike jäätmete prügil on nüüd Vaivaras, see on riigi poole pealt üks. Selline oli ka algne plaan, mis juba 1990. aastatel koos Taani keskkonnaagentuuriga välja töötati.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Võimalik on üks küsimus.

Eldar Efendijev

Ma saan aru, aga mu küsimusel oli ka teine pool: kui kauaks ta on ette nähtud?

Keit Pentus

Tõsi, see oli küsimuse teine pool. Seda, kui kauaks ajaks, ei ole võimalik praegu öelda. Kui me vaatame ohtlike jäätmete koguseid, siis ei saa väita, et me oleme lähenemas sellele punktile, kus ohtlike jäätmeid enam ei teki. Nii et ohtlike jäätmete ladestamise ala tegutseb Eestis kindlasti veel väga pikka aega. Tegu ei ole sellise ladestusala või prügilaga, mida oleks nähtavas tulevikus plaanis sulgema hakata, nagu tavaliste ladestuskohtade või prügilatega on läinud. Ohtlike jäätmete puhul me sellest kindlasti veel rääkida ei saa.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud keskkonnaminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

8. Arupärimine justiitsministri negatiivse hinnangu kohta keskkonnaministri haldusalas toimuvale (nr 114)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Tarmo Tamme, Viktor Vassiljevi, Ester Tuik-

soo, Yana Toomi, Peeter Võsa ja Priit Toobali 14. veebruaril s.a esitatud arupärimine justiitsministri negatiivse hinnangu kohta keskkonnaministri haldusalas toimuvale. Kõnepulti on juba tulnud kolleeg Tarmo Tamm. Palun!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Arupärimise sisu on justiitsministri negatiivne hinnang keskkonnaministri haldusalas toimuvale. RMK juhatuse esimees Aigar Kallas, kes ise on MTÜ Metsasõbrad liige, on kandnud oma ametipositsioonil olles sellele MTÜ-le praeguseks üle kokku 46 000 eurot riigi raha. Lisaks RMK juhatuse esimehele on kõik vabaihenduse Metsasõbrad juhatuse liikmed ja asutajaliikmed RMK juhtivad ametnikud. Eesti Vabariigis kehtivas korruptsioonivastases seaduses on kirjas ametiisikutele keelatud tehingud. Ametiisikul on keelatud sooritada tehinguid iseendaga või teha muid sellise iseloomuga või huvide konfliktiga seotud tehinguid. Seadus täpsustab, et riigi esindaja ametikohal on keelatud teha varalisi tehinguid mittetulundusühinguga, mille liige ise ollakse. Ametnikud üritavad peita kogu probleemi mõiste taha, et RMK on tulundusasutus. Justiitsminister Kristen Michal on kõnealust juhtumit 6. veebruaril Riigikogu ees hinnates väitnud ja nõustunud arupärijatega selles osas, et avaliku ülesande täitmisel on tehingud iseendaga või endaga seotud füüsilise ja juriidilise isikuga põhimõtteliselt eetilisel äärmiselt kaheldavad, sest sisaldavad väga suurt korruptsiooniohtu. Lisaks viitab justiitsminister uuele korruptsioonivastase seaduse eelnõule, mis pidavat analoogsed juhtumid välistama. Me olemegi esitanud proua ministrile kolm küsimust, millele me soovime vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Palun, proua keskkonnaminister, teid veel kord kõnepulti!

Keit Pentus

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Lähen kohe küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Miks sarnaselt justiitsministrile ei ole teie antud juhtumit eetilisel ja juriidilisel tasandil nii konkreetselt hinnanud, kuigi antud juhtum on toimunud just Keskkonnaministree-

riumi haldusalas?" Ma kordan hea meelega veel kord oma hinnangut, mida ma eri kohtades andnud olen ja mis on olnud nii avalikult kui ka mitmesugustel kohtumistel kõigile kättesaadav. Kõigepealt, mis puudutab igasugust riigipoolset, ja mitte ainult riigi-, vaid ka kohaliku omavalitsuse poolset maksumaksja rahaga toimetamist, siis see peab olema seadustega kooskõlas, see peab olema läbipaistev, peab olema eetiline, peab olema avalikult jälgitav. Siin ei saa olla üldse mingisugust kaksipidist arusaamist, igasugune riigi- ja omavalitsuspoolne raha kasutamine peab vastama nendele kriteeriumidele.

Te viitate oma arupärimises RMK ja RMK töötajaid koondava mittetulundusühingu vahelistele lepingutele. Tegemist on lepingutega, mida RMK juht on teinud kooskõlas nõukogu kinnitatud eelarvega ehk siis tulenevalt sellest nõukogu kinnitatud eelarvest. Nagu teile hästi teada, on nende lepingute sisu värskelt hinnatud nii prokuratuur kui ka politseiamet, kogu RMK tegevust on iga aasta auditeerinud audiitorid, lisaks nõukogu moodustatud auditikomitee. Nagu teile teada, on ka Riigikontroll teinud RMK-s hulga auditeid. Kõigi nende täiendavate kontrollimistega on samuti jõutud järeldusele, et seadust on täidetud. Aga ma nõustun arupärijatega, et on mõistlik, kui uus korruptsioonivastane seadus välistab tulevikus igasugused mitmetimõistetavused ja -tõlgendatavused selles osas, kas ja millised reeglid riigi tulundusasutusele kehtivad. See on olnud ka Keskkonnaministeeriumi soov, et uus korruptsioonivastane seadus võtaks need küsimused maha, et me ei peaks aasta pärast olema jälle sellises olukorras, kus me arutame selle üle, kuidas ja mida täpselt seaduses mõeldud on.

Teie teine küsimus ongi selle kohta, kuidas uus korruptsioonivastane seadus mõjutab tegemisi Keskkonnaministeeriumi haldusalas ja kas sel teemal on peetud konsultatsioone Justiitsministeeriumiga. Nagu ma ütlesin, Keskkonnaministeeriumi soov on olnud ja me oleme pidanud vajalikuks, et uus korruptsioonivastane seadus seaks selged ja konkreetsed piirid, mis võimaldaks tulevikus vältida asjatu vaidlusi seaduse tõlgendamise üle, ja et need reeglid oleksid üheselt rakendatavad ka riigi tulundusasutustele. Selline muudatus uues korruptsioonivastases seaduses ka tehakse. Administratiivse poole pealt võib öelda, et mingi-

sugust märkimisväärsed ümberkorraldamise vajadust uus seadus kaasa ei too. Kindlasti täpsustub isikute ring, kes peavad esitama majanduslike huvide deklaratsiooni, saab täpselt kehtestada, kellel on deklaratsioonikohustus. Aga mingit suurt ja põhimõttelist administratiivset ümberkorraldamist ette näha ei ole.

Viimane küsimus: "Milline on Teie hinnang RMK ja eelnimetatud mittetulundusühingu rahaeraldustele?" Selle hinnangu ma juba eespool andsin. Täpsustaksin või juhiksin tähelepanu ühele õhku jäänud pisut eksitavale arusaamale, justkui oleks RMK tehtud lepingu kaudu kuidagi n-ö optimeerinud makse. See ei vasta tõele. Erisoodustumaksu on RMK tasunud. RMK poole pealt küsiti enne seisukohta ka maksuametist ja käitunud on täpselt maksuameti juhiste järgi. Nii et mingisuguse n-ö maksu optimeerimisega siin tegu ei ole. Tegu on tõesti olnud asutuse töötajate spordiharrastuste ja tervisliku eluviisi toetamisega, mis oma olemuselt on ju hea eesmärk. Võib-olla on selle väga suurt avalikkuse tähelepanu saanud näite puhul oluline veel see, et ehk me saame lõpuks läbi vaieldud, millises vormis ja kas riigiasutus peaks panustama oma töötajate tervisliku eluviisi ja sporditegemise toetamisse. Arutelu ja vaidlusi on olnud selle üle juba varemgi ja eks ta ongi valiku küsimus, millises vormis ja millisel moel seda teha. RMK tegi oma valiku mitu aastat tagasi ja tegi ta selle valiku tol korral ka teiste riigiettevõtete eeskujul. Ma pean mõistlikuks, kui see praktika saaks ühtlustatud ja nii riigi kui ka omavalitsuste poole peal kehtiksid sellistele toimetamistele ühtsed ja ühised reeglid.

Lõpetuseks. Kuni niisuguseid ühiseid põhimõtteid paika pandud ei ole, on vahest oluline teada, et 2012. aastal RMK-s sellist lepingut sõlmitud ei ole ja nii see kuni ühiste kokkulepelistele reeglite kehtestamiseni ka jääb. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua minister! Jätkame küsimustega. Palun kõigepealt kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Proua minister! RMK on tulundusasutus. See on selline erandlik asi ja keegi minevikust ei mäleta, kuidas see üldse juhtuda sai. Kas ei oleks tark see tänasel päeval ära

muuta, et tulevikus ei saaks sellised stsenaariumid korduda?

Keit Pentus

Aitäh! Kuidas see kunagi juhtuda sai, eks selles on võimalik saada selgust ka näiteks Riigikogu stenogramme lugedes. 1998. aastal, see oli vist detsembris, kui ma ei eksi, siis 9. detsembril see hääletus toimus. Hääletustulemused on võimalik kõigil välja võtta ja kindlasti saab stenogrammist ka jälgida, milline oli tookord arutelu käik. Kas oleks mõistlik RMK juriidilist staatust muuta? Siin peab väga ettevaatlikult ja rahulikult analüüsima kogu RMK-d puudutavat. RMK ei ole klassikaline äriühing ja RMK ainus eesmärk ei ole kindlasti riigile võimalikult suurt kasumit teenida. RMK ülesanne muu hulgas on hoolitseda meie looduskaitsealade eest, teha looduskaitsealisi töid, hoolitseda rahvusparkide eest. Samamoodi on RMK teinud väga tublit ja väga tänuväärset tööd selleks, et inimestel oleks võimalikult mugav metsas käia. On looduskaitsealad, kus on matkarajad, ja mitte ainult matkarajad, vaid ka kõik sinna juurde kuuluv, alates lõkkeplatsidest. Inimeste kultuuritase on paraku erinev, ja selleks, et ei mindaks metsa rüüstama, on lausa lõkkepuud valmis pandud. Nii on seal tõesti võimalik mugavalt aega veeta ja jälg, mis loodusesse maha jäetakse, on võimalikult soliidne ja viisakas. See kõik on selline tegevus, mis on riigi jaoks, Eesti metsade jaoks väga-väga tähtis. Täiesti omaette küsimus on, kas ja kuidas oleks võimalik kõike seda teha juhul, kui tegu oleks klassikalises mõttes äriühinguga, kelle ainus eesmärk ongi võimalikult suurt tulu teenida. Ma arvan, et me ei saa väita, et see peaks olema RMK ja riigimetsa eest hoolitsemise ainus eesmärk. Seetõttu ma oleksin esialgu küll väga ettevaatlik selliste mõttearendustega, et RMK-st võiks saada näiteks puhas aktsiaselts, nagu mõni teine riigile kuuluv äriühing seda on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Ega ma väga konkreetselt, väga hästi teie hinnangust aru küll ei saanud. Te ütlesite, et mitmed organid on kontrollinud, seadust

pole rikutud, aga meie küsimuses on oodatud pigem sellist eetilist hinnangut. Võib-olla te kordate oma hinnangut sellele konkreetsele juhtumile. Ja kui see hinnang on pigem negatiivne, kas te olete siis RMK juhi suhtes sanktsioone rakendanud või temaga vähemalt sel teemal vestelnud ja kas sellest on ka kasu olnud?

Keit Pentus

Kahju, et te aru ei saanud, aga ma kordan seda hea meelega veel kord. Ükskõik, kas me räägime riigiasutusest, omavalitsusasutusest, mõnest riigiettevõttest või tema allüksusest, maksumaksja rahaga ümberkäimine peab olema läbipaistev, peab olema avalikult jälgitav ja peab olema eetiline. Ühelgi kombel ei tohi luua muljet, et kellelegi on tehtud mingisuguseid eeliseid või et raha kasutamist on kuidagi võimalik küsimärgi alla seada või eetiliselt kaheldavaks pidada. Mis puudutab RMK-d, siis suuresti seetõttu, et avalikkuses on kõnealune leping küsimusi tekitanud, on sel aastal otsustatud lepingut mitte sõlmida, millele ma ka eespool viitasin. Küll aga pean ma oluliseks, et selles küsimuses laiemalt jõutaks läbi vaieldud põhimõtteid, et me jõuaks läbi vaielda ja arutada, kuidas ja millisel kombel siis riigiasutused, ka omavalitsusasutused, omavalitsuste ettevõtted oma töötajate tervise eest hoolitsema peaksid, kuidas nad peaksid sinna panustama, mis oleks see kõige õigem ja mõistlikum vorm. See tuleb läbi arutada. Ja kui otsida sellest palju kära ja tähelepanu tekitanud asjast midagi positiivset, siis ma loodan, et ehk oli see selliseks käimalükkavaks jõuks või indikaatoriks, mille tõttu me nüüd – ma loodan, et ka siin saalis – saame selle teema põhjalikumalt ette võtta ja rahulikult läbi arutada, millised need reeglid olema peaksid. Ma usun, küllap te nõustute, et iseenesest on see põhimõte ja eesmärk, et oma töötajate tervise eest tuleb hea seista ja hoolt kanda, et sellesse tuleb panustada, mõistlik ja seda tuleks pigem toetada.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, arupärimiste puhul saab esitada ainult ühe küsimuse. Seetõttu ma palun järgmisena küsimust kolleeg Ester Tuiksoolt!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Ma olen teiega absoluutselt ühel nõul, et töötajate tervise eest tuleb hoolt kanda ja võimaluse korral seda ka hüvitada. Praegu on küll tekkinud olukord, kus kõne all oleva MTÜ kaudu on maksumaksja raha eest edendatud tervist RMK töötajatel, kelle töö käib üksjagu ka värskes õhus ja on küllaltki tervislik. Teised asutused on teinud seda oma raha eest, mitte maksumaksja raha eest. Teie suhtute probleemisse väga leebelt, väga kaastundlikult. See on õige. Hiljuti käisid Maanteeameti töötajad suusatamas, mis on ka tervise eest hoolitsemine, ometi käitus minister väga karmilt. Nii et palun andke siiski hinnang, kas RMK-s on käitunud eetilisel.

Keit Pentus

Aitäh! Nende kahe asja vahele ei saa kindlasti võrdusmärki panna, need ei ole kuidagi võrdsetena kaalukausile asetatavad. RMK on käitunud ja teinud lepinguid nõukogu poolt heakskiidetud ja kinnitatud eelarve kohaselt. Nii et siin ei ole olnud kellelegi midagi ootamatut ega üllatavat. Samamoodi on kõik need lepingud olnud algusest peale avalikult jälgitavad. Nad on ka praegu teile kättesaadavad, kui te peaksite tundma huvi RMK dokumendihaldussüsteemi vastu, ja nad on seal alati üleval olnud. Veel kord, nagu ma ka vist teisele küsimusele vastates ütlesin: on mõistlik, kui uus korruptsioonivastane seadus paneb paika väga ühesed ja selgelt mõistetavad reeglid, et arutelu, vaidlus selle üle, kuidas seadust tõlgendada, kas korruptsioonivastane seadus ja milline säte täpselt rakendub ka riigitulundusasutusele, oleks edaspidi välistatud. Selline selgus, konkreetsete seadusandlike põhimõtete paikapanek on vajalik ja see oli ka Keskkonnaministeeriumi soov, kui valitsus uue korruptsioonivastase seaduse Riigikogule esitas. Mul on hea meel, et see uues seaduses saab klaarimaks, ja ma loodan, et seaduse arutelu siin saalis ja komisjonides läheb üsna tõhusalt.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, proua keskkonnaminister! Avan läbirääkimised ja palun kõnetooli kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma tahan vaielda selle väite vastu, et seadus paneb paika, tuleb uus, hea seadus, et meil pole olnud ühtegi head seadust, aga see, mis tuleb, on kindlasti kõige parem, see paneb kõik paika ja siis on kõik korras. Mina seda ei usu. Jutustan teile ühe loo. Umbes aasta tagasi tekkis ühes sihtasutuses, milles osalevad Narva linn ja ka Kultuuriministeerium, väga ebameeldiv situatsioon. Nimelt selgus, et üks selle sihtasutuse töötajatest, kuidas nüüd öeldagi, kasutas iseenda heaks üsna suurt raha, peaaegu miljon krooni, ja ta ise ka tunnistas seda. Pärast seda teatas sihtasutuse juhtkond sellest politseile ja sai vastuse, et midagi ebaseaduslikku toimunud ei ole. Siis pöördus politsei poole sihtasutus, ma mõtlen Aleksandri kiriku sihtasutust, kusjuures pöördus kaks korda. Alles kolmanda korra järel hakati midagi uurima, kuigi tegelikult oli tehtud kahju, nagu ma ütlesin, umbes 1 miljoni krooni ulatuses. Praeguseks kõik need kergesti tõendatavad faktid ei loe, keegi mitte mingit karistust kandnud ei ole ja kellelegi pretensioon ei esitata.

Teiselt poolt võin tuua näiteid, kuidas üksnes kahtluse alusel pannakse inimesi trellide taha ja nad istuvad seal kuid ja aastaid. Nii et ükski seadus ei muuda mitte midagi senikaua, kuni poliitikud neid seadusi kamandavad.

Praegust arupärimist kuulates tekkis mul rohkem küsimusi kui asjast arusaamist. Ma siiralt ei saa aru, kuidas see on võimalik. Riigiasutus kulutab suure raha selleks, et oma inimesi heas sportlikus vormis hoida, nii nagu siin on kõlanud, peab asutuse juht töötajate tervise eest hoolt kandma, nende eest seisma. Ühel juhul on juriidiliselt kõik korrektne, kõik on ilus, praktiliselt meelelahutuseks ja sportimiseks eraldatakse raha ja kõik on korras – see on RMK juhtum. Teisel juhul, kui tegemist on Maanteeametiga, mida ma ei kavatse üldsegi kaitsta, tekib skandaal nende puhkekoduga, kuigi see puhkekodu on eksisteerinud pikki aastaid, seda on teadnud kõik riigigorganid ja mingit saladust siin olla ei saa. Üks situatsioon on väärikas, teine on ebaväärikas. Ega seda olukorda, kus samalaadsed teod saavad erineva hinnangu, ühegi seadusega muuta ei saa. Nii et ma ei loodaks nii palju sellele, et tuleb üks hea seadus ja siis meie elu muutub. See kõik on üks ilus muinasjutt! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

9. Arupärimine Vabadussõja võidusamba kohta (nr 117)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Inara Luigase, Mihhail Stalnuhhini, Lembit Kaljuvee, Valeri Korbi, Peeter Võsa, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme, Kalev Kallo, Priit Toobali, Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi ja Aadu Musta 15. veebruaril esitatud arupärimine Vabadussõja võidusamba kohta (nr 117). Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, kõnepulti!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Vabadussõja võidusammas avati esmakordselt 2009. aasta juunis. Peale seda tuli kohe samast parandama hakata. Te mäletate, seal vahetati välja roosakaks tõmbunud klaaspaneelid, veidi hiljem tekkisid probleemid valgustusega. Kokku kulus monumendi rajamiseks ning pärast avamist ilmnenud puuduste kõrvaldamiseks 8,5 miljonit eurot, mis on kolmandiku võrra enam, kui algselt oli kavandatud.

Võidusamba olukorda uuris Riigikontroll. Aruandest selgub, et monumendi samba ja risti valmistaja valikuks sisulist konkurssi ei korraldatud. 2. veebruaril 2008 tegi projekti juht AS Telora-E kolmele ettevõttele ettepaneku esitada üheksa päeva jooksul pakkumus samba ja risti projekteerimiseks ja valmistamiseks. Määratud ajaks tuli enam-vähem korrektnete pakkumus vaid Tšehhi firmalt, teised ettepaneku saanud ettevõtted teatasid, et üheksa päevaga ei suudeta täpset pakkumust kokku panna. Ma ei usu, et üldse saaks üheksa päevaga mingit pakkumust teha, kuna läbi tuli rääkida ka teiste firmadega. See selleks. Riigikontrolli andmete alusel suutis Sans Souci oma pakkumuse kuue päevaga vormistada seetõttu, et tal oli pakkumuse tegemiseks vajalik info juba 2007. aasta detsembrist.

Arupärimine on esitatud härra Mart Laarile, aga vestleme me siin praegu härra Aaviksooga, kes vastutas võidusamba ehitamise eest ja teatas 2009. aasta 18. novembril Riigikogu info-

tunnis, et riik hakkab kulutama monumendi ekspluatatsioonikuludeks keskmiselt 629 000 krooni ehk 40 000 eurot aastas. Samas on aga 2011. aastal Riigi Kinnisvara AS-iga sõlmitud lepingu kohaselt haldus- ja hooldustasudeks arvestatud üle 5000 euro kuus ehk peaaegu miljon krooni aastas. Seejuures ei sisalda see summa võimalike remonttööde maksumust.

Seoses sellega on mul ja veel kümnel kolleegil viis küsimust. Kuna tavaks on, et vastajad ministrid loevad enne vastamist küsimuse ette, siis hoian aega kokku ja ei hakka neid siinkohal ette lugema. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Palun kõnepulti haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo kaitseministri ülesannetes!

Jaak Aaviksoo

Hea eesistuja! Lugupeetud rahvasaadikud! Nii need head küsijad, kes on jõudnud vastamise ära oodata, kui ka need, kes eeldatavasti jälgivad minu vastuseid interneti vahendusel! Lubatagu mul alustada vastamist. Aga veel enne, kui ma vastamiseni jõuan, mõtlen ma, et miks ei pane see küsimine mind imestama. See küsimine ei pane mind imestama sellepärast, et ma tean paljude küsijate hoiakuid ja seisukohti Vabadussõja võidusamba ja Vabadussõja mälestuse jäädvustamise kohta paljudelt aruteldelt nii Riigikogus kui ka avalikkuses. Seetõttu võitlus selle samba vastu, nii enne kui ka pärast tema püstitamist, on lihtsalt järjekindel poliitiline hoiak, mida tuleb vääriliselt tunnustada.

Nüüd siis küsimused. Esimene: "Riigikontrolli hinnangul sundis Vabadussõja võidusamba avamisega kiirustama poliitilisel tasandil määratud ebarealistlik monumendi valmimise tähtaeg. Kes peab võtma vastutuse liigsest kiirustamisest põhjustatud lisakulude eest?" Võib tõepoolest arvata, et Vabadussõja võidusamba püstitamisega on kiirustatud. Ometigi võib asuda ka seisukohale, et Vabadussõja võidusamba püstitamisega on lubamatult venitatud, sest püsti sai ta enam kui 90 aastat pärast Vabadussõja lõppu. Seepärast on mul hea meel, et eelmine valitsus suutis selle tänuvõla likvideerida ja Vabadussõja võidusamba püstitada. Vabadussõja võidusammas Vabaduse väljakul on tänaseks nii avalikkuse kui ka võimu poolt

aktsepteeritud rahvusliku monumendina Eesti vabadusele ja selle kestmisele.

Poliitilisel tasandil määratud ebarealistlik valmimistähtaeg. Loodan, et küsijad mäletavad, et tähtaeg, mis pidi saabuma 28. novembril 2008, sai minu enda ettepanekul edasi lükatud ja avamistähtajaks määratud 23. juuni 2009. Seetõttu võttis valitsus ilmselgelt aega selleks, et viia Vabadussõja võidusamba püstitamine võimaluste piires eduka lõpuni. Lisaks märgin, et Riigikontroll oma auditis ei ole öelnud, et ambitsioonikas valmimistähtaeg tõi kaasa lisakulusid. Veelgi enam on minu arvates spekulatiivne väita, et projekteerimisfaasi pikendamine ning erinevate lahenduste eelnev läbiproovimine ja konsultatsioonid oleksid võidusamba lõpphinda oluliselt muutnud. Seetõttu ei näe ma ka põhjust, et keegi peaks võtma vastutuse põhjustatud lisakulude eest.

Teiseks: "Millega põhjendate riigihangete seaduse eiramist projektijuhi valimisel?" Head küsijad! Riigikontrolli audit tuvastas, et Vabadussõja võidusamba rajamise puhul pole rikutud ühtegi seadust. Võidusamba püstitamise näol oli tegemist Eesti Vabariigi jaoks olulise huviga, sestap kohaldati projektijuhi valimisel riigihangete seaduses sätestatud erandit, mille puhul on lubatud sõlmida lepinguid otsustuskorras. Kõikide võidusamba ehitusega seonduvate hangete puhul juhinduti riigihangete seaduse põhimõtetest ning seda ka projektijuhtimisteenuse osutaja valikul. Projektijuhtimisteenust otsustati tellida AS-ilt Telora-E, lähtudes ideekonkursi autorite ettepanekust, ettevõtte suurest kogemusest suuremahuliste ja keerukate projektide juhtimisel ning senisest usaldusväärsest koostööst mitmesuguste projektide juhtimisel.

Kolmandaks: "Kuidas hindate pakkumuse koostamiseks antud üheksapäevast tähtaega? Kas sellisest tähtajast piisab niivõrd mahuka projekti pakkumuse tegemiseks? Kas niivõrd lühikese pakkumuse koostamise tähtaja eesmärgiks oli tagada Kaitseministeeriumi poolt soositud Tšehhi pakkuja Sans Souci võit?" Pakkumuste esitamise tähtaeg oli tõepoolest pingeline, kuid enne hanke väljakuulutamist otsis Kaitseministeerium juba aktiivselt kontakti mitme välisettevõttega, kellel oli eeldatavalt samalaadsete tööde kogemus. Konkursil osalemise ettepanek tehti kolmele ettevõttele Rootsist, Saksamaalt ja Tšehhist. Pakkumuste

esitamise tähtaja määramisel arvestas Kaitseministeerium, et potentsiaalsed pakkujad kasutavad vajaduse korral õigust taotleda pakkumuse esitamiseks lisatähtaega. Seda partnerid ei teinud. Samuti ei vaidlustanud ükski ettevõtte Tšehhi pakkuja edukaks tunnistamise otsust.

Neljandaks: "Kuidas mõjutab jätkuvalt kallinev elekter ning muud teenused monumendi ekspluatatsioonikulusid lähiaastatel? Kas need tegurid võivad tulevikus monumendi halduskulusid veelgi tõsta?" Vastavalt Riigi Kinnisvara AS-iga sõlmitud haldusteenuse osutamise lepingule indekseeritakse haldusteenuse tasu üks kord aastas. Loomulikult mõjutab sisendhindade kallinemine ka monumendi ekspluatatsioonikulusid. Kuid näiteks 2012. aastal on võidusamba haldusteenuse osutamise hind 2011. aastaga võrreldes hoopis mõnevõrra langenud.

Viiendaks: "Kui suured on Kaitseministeeriumi selle aasta eelarves kokku monumentide ja mälestusmärkide hooldus- ja halduskulud ning mille alusel neid summasid erinevate mälestusmärkide vahel jagatakse? Kas teie meelest on Vabadussõja võidusamba haldus- ja hooldustasud proportsioonis teiste Eesti monumentide hooldustasudega?" Kaitseministeerium ei tegele monumentide ja mälestusmärkide hooldus- ja haldusteenuse korraldamisega. Kaitseministeeriumi valitsemisel on üksnes Vabadussõja võidusammas, mille haldus- ja hooldusteenuse korraldamine on antud Riigi Kinnisvara AS-ile, ning kaitseväe kalmistu, mille heakorra eest hoolitseb OÜ Kesklinna Pargid. Kaitseministeeriumil ei ole eraldi eelarverida monumentide ja mälestusmärkide hooldamiseks ning kõik lepingulised kulud kaetakse kinnistute, hoonete ja ruumide majanduskuludest. Samuti toetab Kaitseministeerium ajaloolise pärandi kaitset, sealhulgas mälestusmärkide taastamist ja püstitamist, kuid nende haldus- ja hoolduskulud jäävad hiljem kohalike omavalitsuste kanda. Arvestades Vabadussõja võidusamba olulisust ja tähtsust Eesti rahvale, pean haldus- ja hooldustasusid ülesandega proportsionaalseks.

Täna teid küsimast!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab seda, miks korraldas selle monumendi rajamist Kaitseministeerium. Kunstiteoste tellimise korraldamine on Kultuuriministeeriumi põhimääruse kohaselt Kultuuriministeeriumi ülesanne. Mingil põhjusel otsustas valitsuskabinet, et seda monumendi või kunstiteost peab tellima Kaitseministeerium. Kas see ei või olla ka üks põhjus, miks kogu projekti nii käpardlikult juhiti? Võib-olla oleks pidanud andma asja Kultuuriministeeriumi juhtida ja korraldada, siis oleks see olnud palju korralikumalt ja korrektsemalt läbi viidud.

Jaak Aaviksoo

Vastava otsuse võttis vastu üle-eelmine valitsuskabinet. Seetõttu ei oska ma siin praegu kommenteerida, missuguseid argumente selle otsuse langetamisel arvesse võeti. Küll aga olen seisukohal, et Vabadussõja võidusammast ei saa vaadelda kitsalt kultuurilise objektina. Tegemist on rahvusliku monumendiga, eelkõige mälestusmärgiga Vabadussõjas langenud võitlejatele. Vabadussõja ja vabadusvõitluse mälestamine on ka Kaitseministeeriumi ülesannete hulgas, mistõttu pean sellist otsust mõistetavaks. Tagasivaatavalt võin öelda, et Kaitseministeerium on seda ülesannet täitnud kohusetundlikult ja väärikalt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma tänan teid kõigepealt valdavalt osas väga sümpaatse vastuse eest, sest kõik oli kaalutud ja põhjendatud! Kuid mind hämmastas vastuse algus. Kas teile ei tundu, et parlamendis arupärimisele vastav minister võiks siiski kinni pidada parlamendi headest tavadest, et küsijatele ei hakata silte kleepima? Mind isiklikult solvab teie hinnang, et sellele arupärimisele allakirjutanud on mingid Vabadussõja vastased. Minu vanaisa sõdis Vabadussõjas, oli Vabadusristi kavaler ja ma pean kõrgeks Vabadussõja mälestust, kuid ei arva, et see annab õigustuse mõnda asja halvasti juhtida või korraldada. Kuidas te sellesse probleemi suhtute?

Jaak Aaviksoo

Minu viide sellele, et eri küsijad on eri otsustustappidel langetanud erinevaid otsuseid, sh ka alternatiivsete projektide suhtes, tugineb Riigikogu protokollidele. Kui ma olen nende lugemisel eksinud, siis olen valmis vabandust paluma. Ma kardan, et mu lähtekohad on selles osas olnud siiski põhjendatud ja faktidele tuginevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Mulle isegi meeldis teie paatoslik hääletoon alguses, kuigi sisu oli odavalt demagogiline. Kindlasti tahan teile öelda, et keegi ei ole Vabadussõja võidusamba vastu, vähemalt enda nimel võin öelda, et ma ei ole selle vastu. Ma tahaksin küsida, kui palju te ise isiklikult selle samba ehitaja valikus osalesite. Kas te tundsite huvi, kui palju see maksma läheb, keda valitakse, millisest riigist on ehitaja, või te usaldasite Kaitseministeeriumi spetsialiste?

Jaak Aaviksoo

Isiklikult ma ei ehitaja ega projektijuhi valikus ei osalenud. Enamgi veel, pean niisugust otsust osalemist ka vastuvõtmatuks, kui kõik toimub vastavuses seaduste ja seaduse alusel väljaantud õigusaktidega. Mis puudutab maksumust, siis selles osas andis Kaitseministeerium eelhinnangu, et objekti püstitamiseks läheb lisaks juba varem eraldatud 10 miljonile Eesti kroonile vaja orienteerivalt 100 miljonit Eesti krooni. Kaitseministrina püüdsin hoida kulutusi nendes raamides ja põhiosas see ka õnnestus. Mis puudutab neid kulusid, mida ei kantud mitte sihtotstarbeliselt Vabadussõja võidusamba ehitamiseks eraldatud kulude alt, vaid muude, sealhulgas õigusabi teenuste osutamiseks ja projekteerimiseks eraldatud summadest, siis minu paremat teadmist pidi ja Riigikontrolli seisukohale tuginedes saan kinnitada, et ka need kulutused on tehtud vastavuses seadusega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Kuna minu kolleeg Inara Luigas täna puudub, siis oli minul õnn see arupärimine ette kanda. Seepärast võtan ma teie sõnad, mis kõlasid alguses, enda aadressile. Ja ma ütlen, et te olete poliitiline spekulant ja südametunnistusevaba demagoog, aga ma vabandan teie ees ja võtan need sõnad tagasi, kui te leiate kas või ühe minu tsitaadi, kas või ühe väljavõtte minu artiklist või mõnest kõnest, kus ma olen öelnud midagi Vabadussõja vastu. Kui te seda ei tee, siis ma olen jätkuvalt arvamusel, te olete absoluutne demagoog ja spekulant, härra minister!

Jaak Aaviksoo

Täna teid, härra Stalnuhhin, heade sõnade eest!

Esimees Ene Ergma

Palun esitada küsimus! Palun, küsimus kolleeg Mailis Repsilt!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Riigikontrolli aruandega te olete loomulikult kursis, sest kuigi te olete tänaseks haridus- ja teadusminister, hoiate kindlasti pilku peal ka sellel, mis teie endises haldusalas toimub. Siin on üsna palju kriitilisi märkusi. Üks tõsine märkus on see, et tollal, kui monumendi rajamiseks lepingupartnerit valiti, küsiti pakkumust küll kolmelt firmalt, aga reaalselt tehti pakkumine vaid ühele firmale, sest täieliku plaani ja pakkumuse pidi esitama üheksa päeva jooksul. Riigikontroll leiab üsna üheselt, et tegelikult ei soovitudki konkurentsi tekitada, vaid enne oli kokku lepitud, kellele see pakkumine tehakse. Kuidas te seda kommenteerite?

Jaak Aaviksoo

Minule teadaolevalt oli neid firmasid ja ettevõtteid, kellega konsulteeritud sai, oluliselt rohkem kui kolm ja see protsess kestis ka oluliselt kauem. Esimese hooga väideti, et niisuguseid firmasid, kes põhimõtteliselt oleksid suutelised autorite kontseptsiooni teostama, võiks olla umbes 10–20. Tean seda, et konsultatsioone peeti ja kontakte otsiti tõepoolest ka firmadega väljaspool siin nimetatuid, näiteks Iittalaga Soomest ja veel mõnega, kelle nimesid ma ei ole praegu valmis mälu järgi taasta-

ma. Seetõttu mingisugust soovi peale selle nõudliku objekti kvaliteetse püstitamise ei osanud ma Kaitseministeeriumi käitumisest uskult välja lugeda.

Mis puudutab etteheiteid, et lõpliku pakkumuse tegemiseks jäi tõepoolest vaid üheksa päeva, siis möönan, et loomulikult oleks ideaalsetes tingimustes ja teistsuguses olukorras võinud Vabadussõja võidusamba püstitada ka oluliselt teistsuguste nii ajaliste kui muude graafikutega. Aga praktilises elus tuleb otsuseid langetada ikka nende võimaluste piirides, mis aeg on andnud, ja seetõttu on ideaalsuse spekulatsioonid väheproduktiivsed. Küll võin kinnitada, et kõik Kaitseministeeriumi ametnikud, kellega mina selle projekti jooksul kokku puutusin, pühendusid sellele oma parimas teadmises ja usus ning ka need spekulatsioonid, mida omal ajal tehti, said Kaitseministeeriumis üsna põhjalikult läbi kontrollitud. Seetõttu pole need organid, kes vastutavad selle protsessi läbipaistvuse tagamise eest, teinud ei enne ega pärast etteheiteid avalikest huvidest kõrvalekaldumise kohta. Seetõttu on kahtlus nendes motiivides ka minu jaoks kohatu.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra haridus- ja teadusminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Te kindlasti teate, et riigihangete seaduses on sees teatud põhimõtted. Need eeldavad, et ennekõike peab olema võimalus osaleda riigihankes kõigil, kellel selline soov tekib, objektiivne soov muidugi. Ma olen palju aastaid tegelnud muu hulgas ka riigihangete läbiviimisega, ma tunnen seda protsessi, ma tean, kuidas see asi käib. Ma võin teile jutustada. Ütleme, juhtub niiviisi, et ühes omavalitsuses on näiteks otsustatud ehitada või renoveerida lasteaed, rääkigem konkreetsest juhtumist, ja selleks on eraldatud 2 miljonit eurot, mitte 7 või 8,5 miljonit, nagu oli vabadussamba puhul. Siis aga äkki selgub, et need, kes riigihanget läbi viisid, olid enne seda, kui nad hanke välja kuulutasid, kohtunud firmaga, kes riigihanke võitis, või selgub, et riigihanke dokumentide sisseandmiseks ei olnud antud mitte 30, vaid üheksa päe-

va, mille jooksul ei ole võimalik dokumente ette valmistada, isegi mitte sellise objekti puhul, mille maksumus on 2 miljonit eurot, rääkimata 8 miljonist. Sellisel juhul oleks momentaanselt politsei kohal, oleks momentaanselt räägitud korrupsioonist ja te ise teate, millega see lõpeb. Meil on siin silme ees üks üsna tavaline viimaste aastate juhtum. Me kõik saame aru, et kuue päevaga ei ole objekti puhul, mille maksumus on 8 miljonit eurot, võimalik teha mitte mingit projekti, et sellise aja andmine riigihankeks on ebaetiline. Kui te räägite, et juriidiliselt on kõik korrektne, jekk, siis see on teie arvamus. Tegelikult on see seaduse mõtte ja vaimu rikkumine, see on puhtal kujul korrupsioon. Peale seda tuleb minister siia pulti ja hakkab rääkima patriotismist – see on juba tsirkus.

Imelikul kombel olen ma mitmes kõnes järjest rääkinud ühest ja samast asjast. Aga paisab, et see on meie elu tuum. Meil on tõesti, nagu ükskord meie luugupeetud juhataja ütles, ühed paremad ja teised halvemad. Ühele poolele on nii siin saalis kui ka üle Eesti kõik lubatud, sealhulgas seadusrikkumine. Teisel ei ole isegi võimalust lihtsalt normaalselt tööd teha.

Ma ütlen veel kord, härra minister: teie sisesejuhatas solvas väga paljusid inimesi, kes tahaksid parandada seda, mis on seotud riigihangete läbiviimisega. Inimesi, kes järjekordset Kaitseministeeriumi auditit uurides ei taha kuulda viimases auditiaruandes kirjeldatud juhtumist, kus riigihange viidi läbi ja peale seda, kui olid juba laekunud pakkumused, muudeti riigihanke tingimusi, et võidaks konkreetne firma, mis esialgsete tingimustega võita ei saanud. Tulge ja rääkige ka sellel puhul patriotismist! Te olete täna alandanud, kuid te ei alandanud mitte neid, kes küsisid, te alandasite ennast. Sellest on väga kahju, sest nii või teisi, aga te olete Eesti Vabariigi minister. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

10. Arupärimine Eesti Mereakadeemia sisulise likvideerimise kava kohta (nr 122)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde: Riigikogu liikmete Kalev Kallo, Jüri Ratase, Rainer Vakra, Kalle Laaneti, Tarmo Tamme, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Vladimir Velmani, Deniss Boroditši, Valeri Korbi, Lembit Kaljuvee, Mihhail Stalnuhhini, Aivar Riisalu, Kadri Simsoni, Mailis Repsi, Ester Tuiksoo, Yana Toomi, Viktor Vassiljevi ja Aadu Musta 20. veebruaril s.a esitatud arupärimine Eesti Mereakadeemia sisulise likvideerimise kava kohta. Palun kõnepulti kolleeg Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Head Riigikogu liikmed! Hea haridus- ja teadusminister! Kuna arupärimine on esitatud juba 20. veebruaril, siis on sellest ajast siiani mereakadeemiaga seonduvalt üsna palju muutunud. Kuid arupärimiste esitamise hea tava kohaselt ma tutvustan just seda, mida me ministri käest küsisime. Loodame ministri heale tahtele rääkida ka nendest sündmustest, mis on toimunud peale veebruarikuud ehk siis märtsis ja aprilli alguses.

Avalikkusele ja merendusringkondadele sai Haridus- ja Teadusministeeriumi kava sulandada Eesti Mereakadeemia Tallinna Tehnikakõrgkooli ehk sisuliselt likvideerida laiemalt teatavaks Kuku raadio 2012. aasta 11. veebruari saatest "Meretund". 16. veebruaril kogunes tekkinud olukorda oma erakorralisel koosolekul arutama Merendusnõukoda. Nenditi, et riiklik arengukava "Eesti merehariduspoliitika 2011–2020", mille Vabariigi Valitsus mullu suvel heaks kiitis, näeb ette mereharidusnõudluse väljaselgitamist 2013. aastal ja kontseptsiooni kinnitamist 2014. aastal. Seetõttu on ootamatu surve ministeeriumi poolt meile arusaamatu. Räägitakse küll tehnilisest koostööst Tallinna Tehnikakõrgkooliga, aga selgelt on tunda soov lahustada Eesti Mereakadeemia kolme-nelja teaduskonna vahel. Teadaolevalt kehtivad merehariduse alal, eriti puudutab see laevaohvitseride (tüürimehed ja laevamehhanikud), Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni kehtestatud nõuded. praegu on Eesti Mereakadeemial Lloyds Register Quality Assurance

Ltd antud sertifikaat, Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni ehk IMO tunnustus ja Veeteede Ameti tunnustus. Muutumisel Tallinna Tehnikakõrgkooli teaduskondadeks ei tarvitse need tunnustused enam kehtida ja neid ei tarvitseta uuendada, mistõttu meie laevaohvitseride diplomid muutuvad rahvusvaheliselt mittetunnustatuks. Eesti Mereakadeemia tuleviku arenguid on Merendusnõukoda arutanud viimasel paaril aastal mitmel korral ka koos Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juhtivate tippametnikega. Üks enam toetust leidnud arenguvariante on olnud mereakadeemia kujundamine Tallinna Tehnikaülikooli iseseisvaks kolledžiks.

Seoses eeltooduga on meil viis küsimust. Millest tuleneb järjekordne aktsioon Eesti Mereakadeemia likvideerimiseks, seekord sulandamisena Tallinna Tehnikakõrgkooli mõneks teaduskonnaks? Kas on põhjalikult analüüsitud ja selgeks tehtud sellise ühendamise mõju merehariduse rahvusvaheliste sertifikaatide ja tunnustuste kehtivusele? Kas minister peab üldse vajalikuks ja võimalikuks rahvusvahelistele nõuetele vastava merehariduse jätkumist Eesti Vabariigis ja seega mingitegi eelduste jätkumist, et Eestist võiks kunagi jälle saada mereriik? Kas Haridus- ja Teadusministeerium on kaalunud võimalust, et Eesti Mereakadeemiast võib saada Tallinna Tehnikaülikooli kolledž, sest on ju juba ühiseid õppekavasid Tallinna Tehnikaülikooliga (väike-laevaehitus ja merenduse magistriõpe)? Merendusringkondades ollakse arvamusel, et Haridus- ja Teadusministeeriumi juba pikki aastaid kestnud tõrjuv suhtumine merehariduse ja Eesti Mereakadeemiasse, mis ühelt poolt väljendub ka selle alafinantseerimises, tuleneb sellealase kompetentsi puudumisest ministeeriumis. Kas te ei näe võimalust, et Eesti Mereakadeemia võiks olla hoopis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mailis Repts! Palun nüüd uuesti kõnepultil haridus- ja teadusministri!

Jaak Aaviksoo

Hea eesistuja! Lugupeetud küsijad! Mereakadeemia tänapäev ja tulevik on Haridus- ja Teadusministeeriumi, aga päris kindlasti mitte

ainult Haridus- ja Teadusministeeriumi mureks olnud juba päris pikka aega. See mure on eelkõige ajendatud murest Eesti merehariduse tuleviku ja jätkusuutlikkuse pärast. Mereakadeemial on olnud aastaid probleeme juhtimisega ning eelarve tasakaalus hoidmisega. Alates 2009. aastast on mereakadeemia pöördunud ministeeriumi poole eelarve puudujäägi osas lisavahendite taotlemiseks ja ministeerium on eraldanud EMA-le täiendavalt 2010. aasta lõpus 1 miljon krooni ning 2011. aastal 180 000 eurot. Ka sel aastal on eelarve äärmiselt pingeline. Märtsi lõpus asestantsler Koppeli juhtimisel toimunud kohtumisel rektor Lindperega jõuti tulemusele, et hiljemalt 10. aprilliks peaks mereakadeemia esitama konkreetse tegevuskava 2012. aasta kohta, mis arvestab tegelikke võimalusi. Lahendamist vajab aga pikemaajaliselt kõrgel tasemel merehariduse andmise küsimus. Lisaks rahalistele ja finantsprobleemidele näitas õppekavagruppide üleminekuhindamine, et tõsisemid probleeme on õppe kvaliteedi ja jätkusuutlikkusega. Õppekavagruppide üleminekuhindamisel, kus hinnati õppe kvaliteeti, ressursside piisavust ja kõrgkooli jätkusuutlikkust, ei antud kahele õppekavagrupile õppe läbiviimise õigust ning õppetöö neis tuli lõpetada ja leida üliõpilastele muud edasiõppimise võimalused. Üleminekuhindamisel toodi välja, et õppejõudude vanuseline struktuur on õppeasutuse jätkusuutlikkuse aspektist kriitiline ning korraliste õppejõudude vähesus mõjutab õppe-, uurimis- ja arendustegevuse konkurentsivõimet. 2014. aastal läheb mereakadeemia institutsionaalsele akrediteerimisele, mille käigus hinnatakse kõrgkooli juhtimise, töökorralduse, õppe- ja teadustegevuse ning õppe- ja uurimiskeskonna vastavust õigusaktidele. Võttes arvesse hinnatavaid kriteeriume, võib institutsionaalse akrediteeringu positiivne läbimine osutada ministeeriumi hinnangul mereakadeemiale keeruliseks, kusjuures negatiivne otsus tähendaks kõrgkooli sulgemist. Seepärast peame häda vajalikuks ja edasilükkamatuks asuda lahendus otsima koostöös kõrgkooli ehk mereakadeemia, teiste kõrgkoolide, samuti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga. Ülevaated merendusspetsialistidest ja erialadest, mida on kas osaliselt või täielikult võimelised kandma ka teised kõrgkoolid, on sellise analüüsi puhul möödapääsmatud. Mereakadeemial en-

dal puudub ülevaade oma vilistlaste töölerakendamisest, välja arvatud Eesti Laevajuhtide Liidu uuring. Primuse programmi raames 2010. aastal läbiviidud kesksel vilistlaste uuringule vastas 140-st mereakadeemia lõpetanust vaid kuus, mis ei võimaldanud uuringute läbiviijal järeldusi teha. Kõike seda arvesse võttes palus Haridus- ja Teadusministeerium mereakadeemial kaaluda konkreetseid koostöövõimalusi nii Tallinna Tehnikakõrgkooli kui ka Tallinna Tehnikaülikooliga. Kaaluda konkreetseid koostöövõimalusi! Niisuguste koostöövõimaluste kaalumise on minu paremat arusaamist pidi hädatarvilik just nimelt merendusala õppe jätkusuutlikkuse tagamiseks. Kuidas seda tagada, missugustes koostöövormides, on lahtine ja otsustamata. Aga võimalike liitumiskavade suhtes ei tasuks olla ka üleliia murelik. Lähiriikide Soome ja Rootsi näidetel on peetud vajalikuks integreerida mereharidus teiste kõrgkoolide struktuuri. Kuid loomulikult on võimalik, et Eesti leiab lahenduse, kuidas jätkata eraldiseisva mereharidus-institutsiooniga, mis loodetavasti teeb kattuvat erialadel väga tihedat koostööd teiste kõrgkoolidega.

Teine küsimus: "Kas on põhjalikult analüüsitud ja selgeks tehtud sellisest ühendamisest tulenev mõju mereharidusele kehtivate rahvusvaheliste sertifikaatide ja tunnustuste kehtivusele?" Ma ei hakka andma siin pikka vastust. Lühidalt vastates: loomulikult tuleb enne igasuguste otsuste langetamist kaaluda ka sertifikaatidega seotud küsimusi. Sertifikaatide kadumine, mis tähendab vastava hariduse mitte-tunnustamist, on iseenesestmõistetavalt lubamatu.

Kolmas küsimus: "Kas minister peab üldse vajalikuks ja võimalikuks rahvusvahelistele nõuetele vastava merehariduse jätkumist Eesti Vabariigis ja seega mingitegi eelduste jätkumist, et Eestist võiks kunagi jälle saada mereriik?" Head küsijad! Siin saalis kõlanud demagoogilised etteheited minu eelmise sõnavõtu kohta sunnivad mind arvama ja nägema ka selles küsimuses suurt hulka demagoogiat. Mis on siis need põhjused, miks Haridus- ja Teadusministeerium tunneb muret mereakadeemia ja merendushariduse tuleviku pärast? Eelkõige ikka seetõttu, et jätkuks rahvusvahelistele nõuetele vastav merehariduse andmine Eesti Vabariigis. Just ja ainult seetõttu! Nii et niisu-

guste kahtlustuste heitmine on minu arvates kohatu.

Neljäs küsimus: "Kas Haridus- ja Teadusministeerium on kaalunud võimalust, et Eesti Mereakadeemiast võiks saada Tallinna Tehnikaülikooli kolledž, sest on ju juba ühiseid õppekavasid Tallinna Tehnikaülikooliga?" Oleme palunud kaardistada võimalused teha koostööd eri institutsioonidega, nimetades tehnikakõrgkooli ja Tallinna Ülikooli. Üks asjaolu, mis takistab süvendamast koostööd Tallinna Tehnikaülikooliga, integreerides mereakadeemia Tallinna Tehnikaülikooli kui avalik-õigusliku isiku struktuuri, on see, et mereakadeemias toimub ka kutseõpe, mis avalik-õiguslikus ülikoolis ei ole kehtivate seaduste järgi võimalik. Ka seaduste muutmise ei ole meie paremat arusaamist pidi mõistlik. Aga veel kord: igasugused variandid on avatud ja ma loodan, et sisuline arutelu saab toimuma ekspertide tasemel ning vabana niisugustest poliitilistest muljustest, mis takistavad sisulistele küsimustele lahenduste otsimist. Tahaks väga loota, et mereakadeemia suhtub sellesse töösse avatult, koostööalt ja tõepoolest otsides selliseid koostöö võimalusi, mis kasvataksid nii hariduse kvaliteeti kui ka aitaksid nappe vahendeid otstarbekamalt suunata. Kattumus erialaainetes, rääkimata üldainetest on mitme kõrgkooli puhul kohati üle 50%. Päris kindlasti on siin koostöövõimalusi, mille otsimisele kutsun üles kõiki osapooli, miks mitte ka Tallinna Tehnikaülikooli.

Viies küsimus: "Merendusringkondades olakse arvamisel, et Haridus- ja Teadusministeeriumi juba pikki aastaid kestev teatud tõrjuv suhtumine mereharidusse ja Eesti Mereakadeemiasse, mis ühelt poolt väljendub ka selle alafinantseerimises, tuleneb selle ala kompetentsi puudumisest ministeeriumis. Kas te ei näe võimalust, et mereakadeemia võiks olla Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas?" Mereakadeemia ja merendusala kõrgharidust andvad asutused on kõik allutatud ühtsetele reeglitele. Mereakadeemiat rahastatakse samadel alustel kui Tallinna Tehnikakõrgkooli, Tallinna Tehnikaülikooli ja Tartu Ülikooli ning teisi kõrgharidusasutusi. Rääkida spetsiifiliselt merehariduse alarahastamisest ei ole minu arvates põhjust. Ka investeringute poolest ühe üliõpilase kohta kuulub mereakadeemia kindlasti pigem hästi kui kehvasti ra-

hastatud õppeasutuste hulka. Eesti kõrghariduse tulevikku kavandades tuleb lähtuda meie vajadustest, kuid samavõrd tuleb lähtuda meie võimalustest. Koostöövõimaluste osas on meil veel oluliselt arenguruumi. Ma ei ole veendunud, et vastutusala muutmine ehk mereakadeemia liigitamine Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalast Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse isenesest lahendaks mõne probleemi. Probleemid tuleb lahendada kõrgharidusasutuste oluliselt tihedamas koostöös kui seni. Haridus- ja Teadusministeerium peab oma ülesandeks pöörata tähelepanu selle koostöö süvendamisele, edendamisele ja, mis kõige olulisem, tulemuslikkusele. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Te mainisite mitmes vastuses, et enne mis tahes otsuste tegemist tuleb probleem igakülgset läbi kaaluda. Siin Riigikogu saalis on arutatud mitmesuguseid arengukavasid ja üks neist oli ka Eesti merenduspoliitika 2011–2020. Tõsi, heaks kiitis selle valitsus. Seal on ette nähtud selline asi, et aastaks 2013 ehk tulevaks aastaks tuleb välja selgitada merehariduse nõudlus Eestis ja sellest tulenevalt kinnitada kontseptsioon aastani 2014. Kas selline töö on käivitunud ja kas see toimub sellises ajaraamistikus, nagu arengukava ette näeb?

Jaak Aaviksoo

Selline ajaraamistik on tõepoolest ette nähtud. Kui arvestada selle teema olulisust ja vajadust läbida 2014. aastal institutsionaalne akrediteerimine, siis ma loodan, et selle tööga jõutakse ühele poole oluliselt kiiremini. Muidu võib juhtuda, et ühel hetkel, kui meil on kontseptsioon ja kaardistamine, uuringud ja analüüsid, ei ole meil enam akrediteeritud merenduskõrgharidust. Seepärast ma arvan, et mõistlik on asjaga viivitamata edasi minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! On heidetud ette Eesti Mereakadeemia õppejõudude kõrget keskmist vanust ja vähest noorte õppejõudude pealetulekut. Samas on alafinantseerimise tõttu Eesti Mereakadeemia õppejõudude palgad kõige madalamad, võrreldes teiste rakenduskõrgkoolidega, ja seetõttu ei tule ka uusi õppejõude peale. Milles te näete selle probleemi lahendust?

Jaak Aaviksoo

Ma juba kordasin ja kordan veel: mereakadeemiat rahastatakse samadel alustel teiste kõrgkoolidega. Seetõttu on mul põhjust arvata, et oskusliku majandamise ja juhtimise korral on võimalik tagada mereakadeemias samasugune palgatase nagu teistes kõrgemates õppeasutustes. Loodan, et selle küsimusega tegeldakse tõsiselt. Mul on põhjust arvata, et ametisse asunud rektor Lindpere osutab sellele probleemile piisavat tähelepanu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Mulle on alati meeldinud teie arvamused, kus te sõidate nn kolkluse vastu ja vaatate haridusajajadele väga avaralt. Mereharidus on vist üks selline asi, mis on oma sisult üsna rahvusvaheline. Kas te näete, et just merehariduse arendamisel võiks olla mingeid võimalusi tugevamini integreeruda näiteks Soome, Rootsi või ka laiemalt teiste riikide merehariduse andjatega?

Jaak Aaviksoo

Mu vastus saab olla ainult üsna üldine: nii mitte ei saaks olla, vaid peaks olema. Pidada 1,3-miljonilise rahvana ülal iseseisvat laia profiiliga või vähegi laiema profiiliga mereakadeemiat on väga suur väljakutse. Kui Soome ja Rootsi, meist oluliselt suuremad riigid, rääkimata rikkusest, peavad vajalikuks integratsiooni ja tihedamat koostööd, siis on mõeldamatu, et Eesti selles suunas samme ei astuks. Kujutan ette, et mõistliku tööjaotuse korral peaks Eesti Mereakadeemia olema asutus, kus merendusharidust saaksid vähemasti meie Balti

naabrid, aga miks mitte ka Balti naabrid laiemas mõttes ehk siis soovijad kõigist teistest Läänemere-äärsetest riikidest. Oleme ju oma tänase merenduskompetentsi olulises osas välja arendanud Kaliningradi ja Leningradi õppeasutuste kompetentsi kasutades.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Kui teie vastasite küsimusele, siis ütlesite, et finantseerimine on praktiliselt samal tasemel nagu teistelgi kõrgharidusüksustel. Kui võrrelda aga lennukolledžit ja mereakadeemiat, vaadata, kui palju maksab üks tudengikoht, siis ma vist ei eksi, kui ütlen, et vahe on viie- kuni kuuekordne. Aga me teame, et vastutus ja valdkonna keerukus on peaaegu samasugune ning simulaatorid on ka samasuguse keerukusega. Kuidas te mõtlete seda vastuolu edaspidi lahendada?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! See vastuolu on oluliselt väiksem, kui teie küsimusest võis välja lugeda. Ettekujutused, et mereakadeemias koolitatakse vaid suurte laevade tüürimehi, ei vasta kaugeltki tõele. Mereakadeemias on terve hulk õppekavu, mis olulises osas ei erine tehnikakõrgkooli või isegi teiste rakenduskõrgkoolide üsna tavalistest õppekavadest kas siis tehnika ja tootmise, transporditeenuste või ka loodusainete õppegrupist, mis, tōsi küll, akrediteeringut ei saanud. Tüürimeeste eriala, mis tõepoolest on õppekava koefitsiendiga 3, moodustab mereakadeemia õppekavades oluliselt väiksema osa kui lennundusakadeemias, kus oluline rõhk on just pilootide ja lennukurvalisuse eest vastutavate isikute koolitusel. Nii et see mehaaniline võrdlus ei anna meile õiget pilti.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Härra minister! Te rääkisite siin päris pikalt juhtimisvigadest, mida on tehtud mereakadeemias. Aga ma ei saanud teie vastustest hästi aru, kas ministeeriumil on mingeid etteheiteid sellele, millise

kvaliteediga haridust seal antakse. Mul ei ole seda statistikat, aga ma olen enam-vähem kindel, et näiteks töötukassas neid inimesi kindlasti arvel ei ole, nad leiavad endale tööturul päris tublisti rakendust. Kas need standardid vastavad ikka nendele, mida riik taotleb?

Jaak Aaviksoo

Kvaliteedi osas võib langetada emotsionaalseid hinnanguid, võib langetada eksperdihinnanguid, võib langetada seisukohti, lähtudes mitmesugustest statistilistest näitajatest, sh tööhõive näitajatest. Eks need kõik annavad mõnevõrra erineva tulemuse, kuid Eestis on vastavalt seadusele ette nähtud õppekavade hindamise mehhanism ja sellest tulenevalt tuleb tõdeda, et hinnang mereakadeemia õppekavadele ei olnud keskeltläbi kõige kõrgem. Ma väga loodan, et järeldused üleminekuhindamisest on tehtud ja piisavalt palju on pööratud tähelepanu sellele, et eelseisev institutsionaalne akrediteering peab saama positiivse hinnangu.

Mis puudutab mereakadeemia lõpetajate rakendust, siis tuleb paraku tõdeda, et sellekohased andmed on puudulikud ja lünklikud, kusjuures kaudsed andmed viitavad sellele, et oluline osa mereakadeemia lõpetajatest ei tööta mitte Eesti riigi pinnal ja Eesti riigi lipu all, vaid seilavad tõepoolest maailmameredel paljude rahvusvaheliste ettevõtjate teenistuses. Sellest tulenevalt oleks väga mõistlik analüüsida, kui otstarbekad on maksumaksja kulutused niisuguse tööhõive jätkuvaks finantseerimiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Lisaks kommerts-laevadele vajavad laevaohvitseri riiklikud struktuurid – piirivalve, Veeteede Amet ja kindlasti ka kaitseväge merevägi. Kust hakkavad nemad saama merendusspetsialiste, kui mereharidus niimoodi lammutatakse?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Teile siis tundub, et mereharidust lammutatakse hirmsa hooga. No kuidas mina oskan teid aidata? Mina mõtlen kogu aeg, et me püüame mereharidust paremaks

teha, aga teie näete kuskil lammutajaid. Kui te need lammutajad kunagi kätte saate, rääkige mulle ka, kus nad peidus on, mis mehed-naised nad on ja mis mõtetega nad niisugust väärt asja nagu mereharidus lammutavad. Mis spetsialistidesse puutub, siis neid saadakse ikka headest Eesti merendus kõrgkoolidest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Sõnavõtuvoorus ma kindlasti kommenteerin seda, mis lammutamise puutub, aga nüüd küsimus: mis te arvate, kas raske finantsmajanduse olukord mereakadeemias, nagu te ütlesite, võib tuleneda ka erinevatest otsustest, mis on eri ministrite ja eri rektorite, ka rektori kt-de ajal tehtud? On tehtud mitmesuguseid plaane, lausa vist detailplaneeringuteni välja, ja üle on antud terve uus hoonekompleks, millele pidi juurde tulema mitu ühiselamut. Kas see võib mõjutada tänast majandustegevust, et ka ruumiplaaniliselt on pea aastakümneid oldud veidi ebalevas olukorras?

Jaak Aaviksoo

Lihtsa vastuse andmine sellele küsimusele on lihtne: muidugi võib. Kõik otsused on mõjutanud tänast olukorda ja kindlasti on olnud otsuseid, mis on mõjutanud seda negatiivselt ehk teisisõnu on osaliselt otse või kaudselt põhjustanud praeguse olukorra. Veidi laiemalt vaadates näeksin ma siiski kahte olulist probleemi, vastutus mille eest jaguneb kuidagi väga ühtlaselt üle Eesti riigi ja tema asutuste. Heas usus on merendusingkonnad, töötajad merel ja maal pärast taasiseseisvumist kavandanud Eesti merendusharidust, sealhulgas merenduskõrgharidust, üsna suurejooneliselt, üsna ambitsioonikana, ootuses ja lootuses, et kasvab nõudlus ja rikkus ning investeeringud vastavad nende plaanide tegijate ootustele ja lootustele.

Tegelik elu on kurvem. Reaalne tööhõive selles sektoris ei ole kaugeltki niimoodi arenenud, nagu me lootsime. Võimalused ekspansiivseks ja kvantitatiivseks kasvuks kõrghariduses tervikuna ja merehariduses eraldi võetuna on kindlasti väiksemad, kui me lootsime 10–15 aastat tagasi, ja vajadus koostööks

kõrgkoolide vahel, aga ka teiste partnerite vahel on oluliselt suurem, kui meile tundus olukorras, kus iseenda eest seismine ja konkurentsipõhine elu edendamine oli käitumisnormiks. Nii et eks me peame oma vajadused ja võimalused kooskõlla viima, ja see vaevaline töö tuleb ära teha kõigil kõrgematel õppeasutustel, mitte ainult mereakadeemial.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra haridus- ja teadusminister! Kolleegid soovivad avada läbirääkimisi. Palun kõnepulti kolleeg Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Head Riigikogu liikmed! Head ministrid! Eesti Mereakadeemia on oma ajaloos olnud tõepoolest üsna suurejoonelise ja lootusrikka alguse juures. Seda oskaks kindlasti kommenteerida härra Tarmo Kõuts, kes oli eelmise Riigikogu koosseisu liige, ja neid pikki arutelusid nii etteulatavalt kui tagantjärele on kindlasti kuulnud ka paljud tänased Riigikogu liikmed. Lootus ja ootus, mis sellest akadeemiast peaks saama, oli tõesti üsna suur ja võib-olla on see ka põhjus, miks pettumust on veidi rohkem kui mõne teise institutsiooni puhul. Pettumus on võib-olla ka selles, mis väljendub arupärimise küsimusteski: miks me ei ole ometi mereriik ja millal me selleks saame?

Ka arengukava arutelul jäi üsna selgelt kõlama pessimism, et kui asjad oluliselt ei parane, siis me ei suuda tagada Eestis mereriigile vastavat korralikku merenduspoliitikat ja seda ka hariduse koha pealt. See on kindlasti küsimus. Kui meil ei ole merendust, ei ole merenduspoliitikat, ei ole enda lipu all sõitvaid laevu, kui palju me jaksamegi siis lõpuks selle mereakadeemia eest võidelda?

Mereakadeemias on viimastel aastatel olnud mõned valusad olukorrad. Võib-olla kõige rohkem annab sellest märku pikk rektorite saaga ja pikk saaga mitmesuguste plaanidega, kuidas mereakadeemia ajutisel pinnal asuvat hoonet, mis on ju lõpuks häda survele ajutiselt õppetööks kohandatud, mis oma kõrguselt, mastapidelt ei sobi ei loenguteks, simulatsioonideks ega tegelikult ka pidevaks õppetööks. Olukord on selline, et tegelikkuses ei ole mereakadeemia suuremaid investeeringuid saanud, just

sellel põhjusel, et kohe peaksid nad saama uue pinna uuele kohale. Kõike seda kokku võttes võib öelda, et viimasel kahel korral, kui rakenduskõrgkoolidele ja kõrgkoolidele on jagatud Euroopa raha, on mereakadeemia olnud esimeses ringis esimese kolme hulgas ja mõlemal korral on ta lõpuks voorust välja langenud. Loomulikult võib öelda, et tegemist on olnud juhustega, et selle taga ei ole kellegi kurja kätt, kuid need, kes on mereakadeemia pärast südant valutanud, võivad kindlasti öelda, et otsused, kuhu raha ümber tõsta, olid puhtalt poliitilised.

Kui me nüüd edasi vaatame, siis üks otsus, mis mõned aastad tagasi tehti, oli see, et mereakadeemia liigub mere äärde, liigub Koplisse. Seal arendatakse välja kõik mereakadeemia vajalikud hooned, ühiselamukompleks ja pääs merele. Kahjuks jäid need projektid pooleli, praeguseks on mereakadeemia jaotunud mitme maja vahel ja loomulikult on kulud väga kõrged.

Kui rääkida õppejõudude baasist, siis võiksime lõppude lõpuks nõustuda, et meil on olemas üks positiivne näide. Ma usun, et praegu haridus- ja teadusministrina töötav endine ülikooli rektor mäletab väga hästi, kui mõned aastad tagasi alustati väga skeptiliselt tegevust lennukolledži ümber. Ka siis oli üsna palju juttu sellest, et lennukolledž kui selline on Eesti Vabariigis liiga suur amps alla neelata, aga just mitme ülikooli koostöös sai iseseisev, samas igati integreeritud, väga tugev ja väga kallid kool rajatud. Ma loodan, et mereakadeemia puhul saame võib-olla juba üsna lähiajal rääkida samasugusest mudelist, et ta on iseseisev, integreeritud, tore ettepoole vaatav kool. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Mailis Repts! Rohkem kõne-soove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

11. Arupärimine Võnnu päästekomando sulgemise kohta (nr 115)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Marika Tuus-Lauli, Valeri Korbi, Peeter Võsa, Tarmo Tamme, Kalle Laaneti, Priit Toobali, Viktor Vassiljevi, Mailis Repsi ja Aadu Musta 15. veebruaril esitatud arupärimine Võnnu

päästekomando sulgemise kohta. Palun kõnepulti kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Proua eesistuja! Lugupeetud Keskerakonna fraktsiooni liikmed ja minister! Tõepoolest, poolteist kuud tagasi andsime üle arupärimise, mis puudutab Võnnu päästekomando sulgemist. Millest siis toona juttu oli? Juttu oli sellest, et sel aastal on Päästeametil plaanis sulgeda üheksa komandot üle Eesti. Kuigi valitsus räägib Päästeameti ümberkorraldustest kui elupäästevõimekuse tõstmisest, kaob kohalike komandode sulgemisega hoopis inimeste turvatunne. Päästekomandode sulgemise vastu on mitmel pool alustatud allkirjade kogumist. Vallavanemad on saatnud nii ühiselt kui ka üksikult protestikirju Päästeametile, ministriumile ja ka presidendile. Aga kõik see on jäänud hüüdjaks hääleks kõrbes.

Üks suletav päästekomando on Võnnu komando, mis on hädavajalik Võnnu piirkonnale – Kagu-Tartumaale ja Põhja-Põlvamaale. Sulgemise ettekäändeks on väike elanike arv piirkonnas, elupäästevõimekuse puudumine ja majanduslik kokkuhoid. Ahja, Haaslava, Meeksi, Mooste, Mäksa ja Võnnu vallavalitsuse pöördumises riigijuhtide poole tuuakse välja, et üle-eestilise küsitluse järgi elab selles piirkonnas 20–30% rohkem inimesi, kui on tegelikult sisse kirjutatud. Seega ületab komando teeninduspiirkonna elanike arv 5000 inimest, mis on komando olemasolu kriteeriumiks. Lisaks sellele on tegemist hõreasustusega maa-alaga, mistõttu Tartust, Rāpinast või Põlvast väljasõitev komando ei jõua nõutava 20 minutiga paljudesse piirkonna küladesse. Piirkonnas asuvad mitmed suure tulekahjurisikuga puiduettevõtted, loomafarmid, ühed Eesti suurimad metsa- ja rabaalad, hooldusravihaigla, hooldekodu, gümnaasium, lasteaed ja lasteaed-alkool. Seetõttu on ülimalt oluline, et piirkonnas säiliks alaline päästekomando. Seoses sellega on meil ministri-le kolm küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Võsa! Palun kõnepulti lugupeetud siseministri!

Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Täna teid arupärimise eest! Arupärimises on kolm küsimust.

Esimene küsimus: "Kuidas on Võnnus kavas korraldada komando sulgemisel üleminek vabatahtlike päästjate kasutamisele?" Siseministerium ega Päästeamet vabatahtlikkust tekitada ei saa, aga me saame võimaluste piires seda maksimaalselt toetada ja inimesi kindlasti innustada. Päästeamet on kohtunud Võnnu Vallavalitsusega (viimati tehti seda 27. märtsil ehk siis eelmisel nädalal) ja selgitanud Päästeameti võimalusi vabatahtlikkust toetada. On astunud ka konkreetseid samme, et Võnnu vald koos ümberkaudsete valdadega asutaks mitetulundusühingu vabatahtliku päästekomando loomiseks. Hetkel on käimas vabatahtlike värbamine, innustamine, aprillikuu teisel poolel lepatakse uuesti kokku järgmised sammud ja koolituskava.

Mida me oleme sellel aastal tervikuna teinud vabatahtlike päästjate toetamiseks? Esiteks, 2012. aastal antakse riigieelarvest kokku 50 000 eurot ümberkorraldatavate komandode piirkondades, sh ka Võnnus, vabatahtliku päästetegevuse käivitamise toetuseks ja iga ümberkorraldatava komando piirkonnas tegutseb aasta lõpuni vastutav koordinaator. Teiseks, Päästeametis ja igas päästekeskuses on olemas vabatahtliku päästetegevuse koordinaatorid, kelle ülesanne on toetada vabatahtliku pääste tegevust, innustada inimesi hakkama vabatahtlikeks ja olla neile igakülgseks abiks. Kolmandaks, vabatahtliku päästeala rahastus kokku on 2012. aastal kasvanud 50%, priitahtliku päästeliidu tegevustoetus on eelmise aastaga võrreldes suurenenud 100%. Neljandaks annab Päästeamet vabatahtlike kasutusse ka inventari ja tehnikat.

Teine küsimus: "Antud piirkonnas paiknevad mitmed kõrge tulekahjuriskiga puiduettevõtted ning suured metsa- ja rabaalad. Kuivõrd on tagatud piirkonna elanike ohutus suurtulekahjude korral?" Võnnu päästekomandos on praegu 10-liikmeline isikkoosseis. See koosseis kahjuks ei võimalda mitte ühelgi päeval aastas tagada suurtulekahju lokaliseerimiseks või inimeste päästmiseks minimaalset vajalikku 3-liikmelist isikkoosseisu, küll aga suu- rendatakse päästekomando ümberkorraldamise käigus sellealast võimekust 25 päästekoman-

dos üle Eesti, kes seni ei ole suutnud püsivat elupäästevõimekust päästemeeskonna koosseisus välja panna ega tagada. Taustaks selgitudena veel niipalju, et Võnnu päästekomando aastane väljasõidukoormus jääb ligi neli korda alla Eestis keskmisele päästekomando väljasõidukoormusele: Võnnus on 9,7 väljasõitu kuus ja Eestis keskmiselt 35,4.

Kolmas küsimus: "Regionaalminister peab oluliseks ettevõtluse arengust maapiirkondades. Miks peaks ettevõtja asuma piirkonda, kus ei ole tagatud isegi päästevõimekus?" Päästevõimekus on tagatud ka pärast ümberkorraldusi ja ma ütleksin, et seda enam. Samas ei saa ükski päästetegevus olla edukam ennetusest, mis on kõige esimene prioriteet, st hoida õnnetus ära juba eos. Ma olen täiesti veendunud, et nii ettevõtjad kui ka laiem avalikkus on huvitatud pigem sellest, et tulekahju ei tekiks, kui tagajärgedega tegelemisest. Kindlasti on väga tähtis adekvaatne reaktsioon õnnetustele, aga kõige olulisem on siiski proovida teha kõik selleks, et hoida tulekahjud eos ära. Ma toon näite ühest selle aasta algatusest. Siseministeriumil on plaanis hakata esile tõstma ka erasektorist ehk siis ettevõtjate seast pärit koostööpartnereid, kes panustavad sisejulgeoleku valdkonna vabatahtluse arendamisse, tahame pöörata tähelepanu nendele erasektori ettevõtetele, kes vabatahtlust soosivad. Ennetustööga on Eestis üldiselt saavutatud märkimisväärne edu. 2007. aastaga võrreldes on 2011. aastal tules hukkunute arv vähenenud 164-lt 73-ni, langus on 55% ja see on paljuski saavutatud ennetustöö tulemusel. Tulekahjude arv on kukkunud 14 900-lt 6400-ni. Loomulikult on ka käesoleval aastal ennetustöö üks olulisi eesmärke pöörata erilist tähelepanu ümberkorralduste piirkondadesse jäävate elanike teadlikkuse tõstmisele, suurendades märkimisväärselt kodukülastuste arvu, teabematerjalide levitamist, ennetusalaseid infopäevi jne.

Viimane küsimus on selle kohta, mis saab siis, kui alalise päästekomando sulgemisele ei järgne vabatahtliku päästeüksuse moodustamist. Sellele võib vastata väga lihtsalt: vabatahtlik päästekomando on tekkimas ka Võnnule. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Küsimusi teile ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

12. Arupärimine Võsu päästekomando sulgemise kohta (nr 120)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Peeter Võsa, Aadu Musta, Kalle Laaneti, Priit Toobali, Lauri Laasi, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi, Marika Tuus-Lauli, Lembit Kaljuvee, Enn Eesmaa, Tarmo Tamme ja Mailis Repsi 16. veebruaril esitatud arupärimine Võsu päästekomando sulgemise kohta (nr 120). Palun veel kord kõnepulti kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Täna! Austatud kolleegid! Põhimõtteliselt sarnaneb see arupärimine eelmisega, millele minister just vastas. Enne kui me ministri vastuseid saame kuulama hakata, tahaks tähelepanu juhtida veel mõnele asjale, mis Võsu päästekomandos on juhtunud. Virumaa Teatajast saime teada, et see komando on otsustatud likvideerida, päästetöötajatele olla lubatud ka töökohti või teha pakkumisi. Lehest loeme, et neid pakkumisi ei ole tehtud. Lisaks sellele on kogunud Vihula valla elanikud 700 toetusallkirja, mis on edastatud ka Siseministeeriumile. Samamoodi kohaliku ajalehe Virumaa Teataja andmetel vastati kohalike pöördumisele, et allkirjade kogumine on alusetu paanika tekitamine ning mingit otsest otsust pole veel Võsu komando kohta tehtud. See oli toona, poolteist kuud tagasi. Samuti lubati, et kui otsus tehakse, arvestatakse Vihula valla elanike allkirju, mis on antud Võsu päästekomando sulgemise vastu. Meil on sellega seoses neli küsimust. Ministri käest ootamegi vastuseid, mis sellest kõigest on tänaseks saanud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Võsa! Palun kõnepulti siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Täna arupärimise eest! Esitatud on neli küsimust.

Esimene küsimus: "Mis saab Võsu kümnest päästjast, kes pole siiani konkreetseid töopakumisi saanud?" Kõigile Võsu kümnele päästjale on konkreetsed töopakumised tehtud. Kõikidega räägiti personaalselt läbi ka küsimused, mis puudutavad nende töökoha asupaiga muutust, et konkreetset töopakumist tehes oleks arvestatud igauhe individuaalseid elukohast tulenevaid soove. Praegu on seis selline, et kümnest päästjast vaid kaks ei olnud nõus töopakumist vastu võtma ehk siis kaheksa võtsid töopakumise vastu.

Teine küsimus: "Milline plaan on Siseministeeriumil välja töötatud Võsu vabatahtlike päästjate toetamiseks?" Eelmisele arupärimisele vastates ma andsin ülevaate sammudest, mida me oleme selleks aastaks planeerinud, ja olen sellest teile siin ka varem rääkinud. Vabatahtlike päästjate riigipoolse toetuse alused on ühtsed ja võivad erineda ainult konkreetse kohaliku omavalitsuse lisapanuste suuruse poolest, see tähendab rahalise toetuse poolest MTÜ-le. Täiendavalt saan veel lisada niipalju, et juba 16. mail 2012 alustab Võsul Päästetöökohade lepingupartnerina tööd tuletõrje mittetullundusühing, kes hakkab pakkuma päästetöökohade vabatahtliku päästekomando baasil, milles jätkavad tööd vabatahtlikena ka senised Võsu päästekomando päästjad. Praegu on käsil üleantava varustuse inventuur, koostöölepingu ning tegevuse alustamise toetuse lepingu ettevalmistamine, samuti tegevused, mis on seotud kohalikele omavalitsusele kinnisvara üleandmisega.

Kolmas küsimus: "Kas Võsu päästekomando sulgemist analüüsides on arvestatud ka Lahemaa rahvuspargi paiknemisega Võsu päästekomando teeninduspiirkonnas?" Võsu päästekomando ümberkorraldamist analüüsides on sellega arvestatud, toetudes Võsu päästekomando reaalsele väljasõidustatistikale, mis ei näita väljasõitude sagenemist seoses Lahemaa rahvuspargi olemasoluga. Peab ütlema ka seda, et kahjuks on lühinägelik arvata, et hilja avastatud ning juba laienenud metsatulekahju kontrolli alla võtmiseks piisaks Võsu päästekomando ühe- kuni kaheliikmelisest meeskonnast, nii nagu see on seni olnud. Üle 200 päeva aastas on Võsu päästekomando kaheliikmeline. Võsule ja Lahemaa rahvuspargile lähimad riiklikud päästekomandod tugenevad Kundas, Loksal ja Tapal. Sõltuvalt tulekahju tekkeko-

hast Lahemaa rahvusparkis võidakse Võsu komando väljasõidupiirkonnas kohale jõuda vaid mõni minut hiljem, ent reageerimiskvaliteedi vahe on märgatav. Ette on näha ka uute vabatahtlike päästekomandode teke Lahemaa piirkonda. Lisaks olemasolevale Kadrina komandole on 2012. aastal lisandumas vabatahtlikud Haljala vallas Kärnu külas ning 16. maist tuletõrje mittetulundusühing Võsul.

Neljas küsimus: "Kas Võsu päästekomando sulgemisel arvestati ka 700 kohaliku elaniku pöördumist ministeeriumile või jäeti see kodanikualgatus tähelepanuta?" Loomulikult ei jäetud tähelepanuta, see on meile laekunud. Me peame aga Siseministeeriumis ja Päästametis, kes on asjaomaste otsuste ja ka põhjaliku analüüsi tegija, lähenema küsimusele laiemalt, n-ö komandouleselt, vaatama Eestit laiemalt, nagu ma olen teile ka selgitanud. Päästjad ja päästekomandod peavad asuma, päästevõimekus peab olema seal, kus on rohkem inimesi, kus juhtub rohkem õnnetusi ning on suurem raskemate õnnetuste oht. Võsu päästekomando väljasõitude arv ühes kuus on neli korda väiksem kui Eesti keskmine, seal on natuke üle 9 väljasõidu kuus ja elanike arv on natukene rohkem kui 2000, mis on väga väike elanike arv, arvestades üldist Eesti elanikkonna paiknemist ja asustustihedust. Need ümberkorraldused on meie hinnangul vajalikud, et viia päästeressurss vastavusse piirkondade muutunud riskidega ja pakkuda ka stabiilset n-ö täisteenust, mille hulgas on loomulikult elupäästevõimekus võimalikult paljudele inimestele. Kuni 15 minuti jooksul hakkab üle Eesti 121 000 inimest rohkem kui seni saama täisteenust, mis tähendab märkimisväärset päästevõimekuse ja päästeteenususe paranemist kogu Eestis. Elupäästeteenus tähendab, nagu te teate, ka seda, et vähemalt kolmeliikmeline päästemeeskond on võimeline sõitma välja, et lahendada olukorda, eelkõige päästa inimeste elusid ja pakkuda muud täisteenuse hulka kuuluvat abi.

Lühidalt kokku võttes: selle kõige eesmärk on lõpetada olukord, kus mõni komando on osa aastast suletud või sõidab sealt välja ainult üks tuletõrjuja. Meie eesmärk on pakkuda võimalikult paljudele Eesti elanikele sellist teenust, mis on euroopalike standardite kohaselt vajalik selleks, et reageerida adekvaatselt, kui on vaja päästa inimeste elu. Suur tänu!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh! Mul on hästi lühike ja konkreetne küsimus. Kas, kus ja millal lähiaastatel veel päästekomandosid suletakse?

Ken-Marti Vaher

Päästekomandod korraldatakse ümber ja päästekomandode ümberkorraldamine toimub 2012. aastal. Ümberkorraldused puudutavad üheksat päästekomandot.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Mul ei ole nii konkreetne ja nii lühike küsimus. Minu küsimus on natuke pikem. Mind paneb kohe päris imestama, et ilmselt me oleme nüüd vabatahtlikkuse näol avastanud ühe imevitsa, mida rakendades on võimalik eluolu niimoodi ilusasti ja toredasti parandada. Jah, päästevaldkonnas on vabatahtlikkuse traditsioonid kahtlemata pikad ja seda võib mõista. Ometigi on tegu siiski valdkonnaga, kus inimesed õpivad, saavad kõrghariduse, saavad tippspetsialistideks, ja vabatahtlikkusega päris kõike vist ei paranda. Siin võiks tõmmata ühe paralleeli. Ma tean, et maa-haiglaid suletakse ja muudetakse hooldushaiglateks. Võib-olla kannataks selle vabatahtlikkuse printsiibi ka sinna üle kantida ...

Esimees Ene Ergma

Küsimus!

Peeter Võsa

... nii et operatsioone viiksid läbi kohalikud asjahuvilised? Kuidas kommenteerite?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Me oleme siin päris mitu korda selle üle diskuteerinud, aga ma võin proovida rahulikult ja hästi lühidalt veel kord vastata. Vabatahtlikkus ei asenda elukutselist päästmist, seda ma olen siin kinnitanud mitmeid ja mitmeid kordi. Vabatahtlikkus saab olla paralleelne toimiva elukutseliste päästevõrgustikuga. Nende ümberkorralduste mõte

on pakkuda üle Eesti rohkem kui 120 000 inimesele tänasega võrreldes oluliselt paremat elukutseliste täisteenust. See tähendab, et me suudame tõsta päästeteenuse kvaliteeti ja viia selle teenuse suuremale hulgale inimestele kui praegu. Miks me üldse räägime nende ümberkorraldustega seonduvalt vabatahtlikkusest? Selle tõttu, et on igati mõistlik, et teatud esmatasandi teenuseid, esmatasandi reageerimist pakuvad võimalikult paljudes kohtades Eestis – olgu need väiksemad külad, suuremad vallad, hajaasustusega piirkonnad – vabatahtlikud, neid võiks olla kõikides külates Eestis nii palju, kui vähegi võimalik on. Eestis on vabatahtlikkus äärmiselt vähe arenenud, see tõttu ei ole võimalik rääkida vabatahtlikkusest liiga palju. Me räägime tegelikult sellest jätkuvalt liiga vähe ja siia maani on ka tegusid liiga vähe, aga see tuleneb paratamatult meie ajaloost. Okupatsiooniajal ei olnud vabatahtlikkus, pehmelt öeldes, liiga hinnatud ja selle tõttu tuleks ajaloolised traditsioonid, mis Eestis on tõesti, nagu te õigesti ütlesite, pikad, taastada. Ma näen väga selget tahet väga paljudes Eesti paikades, aga ma kordan veel: elukutseliste päästevõimekus ja päästeteenus on üks asi, vabatahtlus on sellega paralleelne, seda täiendav ja need kindlasti ei asenda üksteist. Nendes paikades, millest on ka täna jutt, nagu näiteks Võsu, kus on 2000 inimest ja kus on olemas selge alge vabatahtlikkuse tekkeks, tahame seda alget maksimaalselt toetada. Aga kui tegemist on inimeste elu päästmisega, siis vabatahtlikkusest ei piisa. On veel mitmeid teisigi täisteenuseid, olgu näiteks adekvaatne reageerimine raskete liiklusõnnetuste puhul, kus ju päästemeeskondade roll on teatavasti vägagi oluline. Ka sel juhul ei piisa kahjuks väiksemast arvust meestest, kui täisteenuse puhul vajalik on. Rääkimata keemiaõnnetustest ja muudest asjadest, mida, jumal hoidku, loodetavasti Eestis ei ole, ei saa olema või on võimalikult vähe ja me suudame neid ära hoida. Aga igal juhul, kui on vaja likvideerida raskeid tagajärgi, peab nendega tegelema selleks ettevalmistuse saanud professionaalne ja vähemalt kolmeliikmeline valvemeeskond.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Priit Toobali küsimusele vastates mainisite, et aastal 2012 on kavas sulgeda üheksa päästekomandot. Kas edaspidi on plaanis sulgemist jätkata?

Ken-Marti Vaher

Ma olen sellele küsimusele ka varem vastanud: päästekomandode ümberkorraldamisega, millest on sellel poolaastal juttu olnud ja mille üks tähtaegadest on 16. mai, tahame päästekomandode võrgustiku korrastamisele punkti panna.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Kuna kõnesoove ei ole, siis läbi rääkimisi ei avata.

13. Arupärimine riigi õigusabi kättesaadavuse kohta (nr 124)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Yana Toomi, Ester Tuiksoo ja Priit Toobali 21. veebruaril s.a esitatud arupärimine riigi õigusabi kättesaadavuse kohta. Palun kõnepul ti kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid, kes te veel siin saalis olete! Austatud minister! Eestis sätestab ligipääsu õigusabile riigi õigusabi seadus. Seaduse eesmärk on tagada kõigile isikutele asjatundliku ja usaldusväärse õigusteenu õigeaegne ja piisav kättesaadavus. Samas tuleb 1. jaanuarist 2006. aastal kehtima hakanud riigi õigusabi seaduse kohaselt taotlus riigi õigusabi saamiseks esitada eesti keeles. Taotluse võib teatud puhkudel esitada ka inglise keeles, näiteks saab seda teha Euroopa Liidu kodanik. Kehtiva seaduse alusel välistatakse võimalus anda riigi õigusabi saamise taotlus sisse mis iganes keeles peale eesti keele ja mõnel juhul inglise keele. Samas on viimase rahvaloenduse andmetel (ma pean silmas rahvaloendust aastal 2000) vene keel emakeel umbes kolmandikul riigi elanikest. Seejuures on rahvaloenduse ja hiljutiste sotsioloogiliste uuringute (nt "Eesti ühiskonna integratsiooni monitoring 2008") tulemustest teada, et mär-

kimisväärne osa kohalikest elanikest ei valda eesti keelt hästi või üldse mitte. Eriti suured probleemid eesti keelega on pensionäridel ja vanematel isikutel. Samuti pole 2000. aasta rahvaloenduse andmetel kõige levinum võõrkeel Eestis inglise keel, vaid kõige levinum võõrkeel Eestis on ikkagi vene keel. Riigi õigusabi saamise taotluse esitamist ei saa pidada lihtsaks ettevõtmiseks isegi niisuguse inimese jaoks, kelle jaoks eesti keel on emakeel. Taotluses on vaja esitada selle probleemi kirjeldus, mille lahendamiseks riigi õigusabi taotletakse, ja põhjendus, miks riigi õigusabi saamine on taotleja õiguste kaitseks vajalik. Tuleb näidata veel mustmiljon kõikvõimalikku detaili, alustades netosissetulekust ja lõpetades perekonna koosseisuga. Kuna märkimisväärne osa mitte-eesti päritolu vähekindlustatud elanikkonnast ei valda eesti keelt üldse või ei valda seda vajalikul tasemel, et anda sisse taotlust riigi õigusabi saamiseks, siis peavad nad otsima vahendeid avalduse eesti keelde tõlkimiseks. Seejuures ei ole tõlketeenus Eestis odav. Teiste sõnadega: vene keelt kõnelevad vähekindlustatud mitte-eestlased võivad sattuda objektiivsetesse raskustesse, kui nad hakkavad esitama taotlust riigi õigusabi saamiseks. Seoses sellega on meil ministrile viis küsimust, millele ootame konstruktiivseid vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun kõnepulti lugupeetud justiitsministri!

Kristen Michal

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Nagu alati, tänan ma teid huvitavate küsimuste eest!

Esimene küsimus: "Kuidas riik praktikas kindlustab vene emakeelega eesti keelt mitte-kõnelevate vähekindlustatud mitte-eestlaste ligipääsu riigi õigusabile?" Alustuseks tuleb märkida, et põhiseadus sätestab Eesti riigikeelena eesti keele. Lisaks on kohtumenetluse seadustike kohaselt kohtu töökeeleks eesti keel, mis tähendab, et kohtumenetlus ja ka kohtu asjaajamine toimub eesti keeles. Eelnevast tulenevalt on riiklikud tugisüsteemid üles ehitatud eeldusel, et Eestis elavad inimesed peaksid eesti keelt valdama. Sellel eeldusel on ka riigi õigusabi taotlemiseks välja töötatud

vormid, mida saab suhteliselt lihtsasti täita. Lisaks on advokaadibüroopidajatel kohustus tagada, et advokaadibüroo poole pöördunud riigi õigusabi vajajale selgitatakse riigi õigusabi saamise aluseid ja korda. Seda nõustamist tehakse ilma tasu võtmata. Täiendavalt on vähekindlustatud inimestel võimalik pöörduda nn esmase õigusnõu saamiseks seda andvate mittetulundusühingute ja sihtasutuste poole. See ei kujuta endast riigi õigusabi andmist. Käesoleva aasta riigieelarves on mittetulundusühingutele vähekindlustatud inimestele tasuta õigusabi andmiseks ette nähtud 85 000 eurot, eelmisel aastal oli see summa 29 061 eurot. Seega on see eraldi peaaegu kolm korda suurem kui varasematel aastatel. Inimesed, kellel on vaja juriidilist nõuannet, sh abi dokumendi koostamisel, võivad pöörduda tasuta õigusnõu andva mittetulundusühingu poole. Õigusnõu hakkavad Tallinnas, Tartus, Jõhvis, Rakveres ja Võrus andma Sihtasutus Õigusteenuste Büroo ja MTÜ Eesti Juristide Liit. Kes on uudiseid jälginud, see on näinud, et juristide liit avab sellised õigusnõu saamise kohad õigusapteekide nime all. Mina pean sellist sihtasutuste ja mittetulundusühingute ning riigi koostööd väga vajalikuks, selleks et inimesed õigusnõu saaksid. Aga abi saamine ei sõltu eesti keele oskusest, abi saavad sealt ka vene keelt kõnelevad inimesed. Soovin lisada, et käesoleval aastal on riigi õigusabi osutamiseks ette nähtud riigieelarveline eraldi suurenenud 852 787 euro võrra. Nagu mõistate, on see päris suur tõus.

Teine küsimus: "Millega õigustatakse erilise keelerežiimi olemasolu Eesti elanikkonnast väikest rühma moodustavate teiste Euroopa Liidu riikide kodanike jaoks? Milline osa kõigist õigusabi saamise taotlustest antakse Eesti elanike poolt sisse inglise keeles?" Väljaspool Eestit, Euroopa Liidu riikides elavate inimeste võimalused adekvaatset eestikeelset tõlget saada on palju piiratumad. Euroopa Liidu Nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiivi 2003/8/EÜ kohaselt tõlgitakse tasuta õigusabi taotlused ja tõendavad dokumendid pädeva asutuse liikmesriigi ametlikku keelde või ühte liikmesriigi keeltest, mis vastab ühele ühenduse institutsiooni keeltest. Liikmesriik annab komisjonile andmed keelte kohta, mida võib taotluse täitmiseks kasutada. Eelneva tõttu ja pidades silmas Euroopa Liidus taotletavat

ühtset õigusruumi ning Euroopa Liidus kehtivat isikute võrdse kohtlemise ning vaba liikumise põhimõtet, võimaldatakse väljaspool Eestit asuvatele ja tegutsevatele inimestele, kelle elu- või asukoht on mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis, erandina esitada taotlus inglise keeles. Inglise keeles just seetõttu, et tegemist on Euroopas enim räägitava võõrkeelega. Samuti valdab seda võõrkeelt enamik Eesti ametnikkonnast. Inimene, kelle elu- või asukoht on mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis, võib vajada Eesti riigilt õigusabi näiteks piiriülestes abieluasjades või täiteasjades. Selline võimalus ei kohaldu Eestis elavatele inimestele, kelle emakeeleks on teie näite puhul vene keel. Mis puudutab küsimuse teist osa, siis kahjuks pole mul võimalik sellele täpset vastust anda, kuna selliste taotluste kohta ei peeta eraldi elektroonilist arvestust ja ma ei ole ausalt öeldes ka kindel, kas selle järele on tungivat vajadust.

Kolmas küsimus: "Kui tihti taotlevad riigi õigusabi teiste euroliidu riikide kodanikud, kes elavad väljaspool Eesti ja euroliidu piire? Kui tihti taotlevad riigi õigusabi füüsilised isikud, kelle elukoht on mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis, või juriidilised isikud, mille asukoht on mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis? Millises keeles nad tavaliselt taotlused esitavad?" Nagu ma juba eelnevas vastuses ütlesin, pole mul kahjuks võimalik nendele küsimustele vastust anda, kuna selliste taotluste kohta ei peeta eraldi elektroonilist arvestust.

Neljas küsimus: "Põhiseaduse § 12 sätestab võrdsuse seaduse ees. Kas Te peate põhiseadusele vastavaks olukorda, mille puhul väikesel osal Eestis elavatest välismaalastest (teiste euroliidu riikide kodanikel) on õigus anda riigi õigusabi saamise taotlus sisse inglise keeles, aga peaaegu kolmandik elanikkonnast, kelle hulka kuuluvad nii kolmandate riikide kodanikud kui Eesti kodanikud, on ilma jäetud võimalusest anda taotlus sisse oma emakeeles (vene keeles)?" Leian, et kõne all olev olukord ei ole põhiseadusega vastuolus. Nagu märkisin ka eespool, on väljaspool Eestit elavate inimeste võimalused adekvaatset eestikeelset tölget saada oluliselt piiratud, mistõttu on selline erand vajalik. Samas ei ole vene keelt kõnelevad inimesed jäänud ilma juurdepääsust riigi õigusabile. Tõlkimise võimalused on hõlpsasti kättesaadavad. Lisaks on inimestel, kellel puu-

duvad vahendid tõlketeenuse eest tasumiseks, võimalik pöörduda tasuta õigusnõu andvate mittetulundusühingute või sihtasutuste poole ja leida abi sealt. Nagu ma ka enne ütlesin, kui see summa oli aasta tagasi suurusjärgus 29 000 eurot, siis sel aastal on õigusnõule eraldatav summa 85 000 eurot. Tegu on Justiitsministeeriumi eelarves proportsionaalselt enim suurenenud summaga. Ka see võib-olla näitab, kui prioriteetseks Justiitsministeerium peab vähekindlustatud elanike tasuta esmast õigusnõustamist.

Viies küsimus: "Kas Te peate vajalikuks muuta riigi õigusabi seadust sel moel, et lubada anda riigi õigusabi saamise taotlust sisse vene keeles kui Eestis kõige levinumas võõrkeeles? Kui jah, siis millisel viisil?" Justiitsministeerium ei pea vajalikuks muuta riigi õigusabi seadust selliselt, et võimaldada riigi õigusabi saamise taotlust esitada vene keeles, kuna Eesti riigikeel on eesti keel ja kohtutes toimub asjaajamine eesti keeles. Küsimuses pakutud konstruktsiooni rakendamise korral asetaksime taotluste tõlkimise koormuse riigile, mis ei ole mõistlik ega otstarbekas.

Austatud arupärijad! Tänan veel kord küsimuste eest! Ma lõpetan. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma kuulasin teid küllalt tähelepanelikult, aga ma ei saanud vastust peamisele küsimusele. Kõik see raha, millest te rääkisite, õigusabi ja need mittetulundusühingud ei lahenda seda esimese sammu probleemi, mis on seotud avaldusega, mida esitades inimene saab tasuta õigusabi paluda. Ma küsin üle: kus kohas on see teenus inimesele tasuta kättesaadav, kui see koht olemas on?

Kristen Michal

Aitäh! Vastuses esimesele küsimusele oli see vastus olemas. Piinlik on ennast jälle tsiteerida, aga ma teen seda. Sellel eeldusel on välja töötatud ka vormid riigi õigusabi taotlemiseks, mida saab suhteliselt lihtsasti täita. Lisaks on advokaadibüroopidajatel kohustus

tagada, et advokaadibüroo poole pöördunud riigi õigusabi vajajatele selgitatakse riigi õigusabi saamise aluseid ja korda. Seda nõustamist tehakse ilma tasu võtmata. Lisaks on vähekindlustatud isikutel võimalik saada tasuta õigusnõu. Nagu ma ütlesin, me peame seda väga tähtsaks. Sellel aastal suurenes tasuta õigusnõu andmiseks eraldatud summa märkimisväärselt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Loomulikult ei sea keegi siin Riigikogus ja ma loodan, et ka ühiskonnas laiemalt, küsimuse alla seda, et eesti keel on riigikeel. Ma loodan, et selle üle ei ole Eestis ka diskussiooni tõsiselt võetaval tasandil. Te ütlesite, et avalduse vorm on lihtne. Te kindlasti teate, et pangandus ja üldse erasektor kasutab sellist võimalust, et vormid on üldjuhul eestikeelsed, aga klaasi alla pannakse seesama vorm ka tõlgituna välja. Te rõhutasite mitu korda, et avalduse vorm on väga lihtne. Kas te olete kaalunud, et võiks teha midagi sellist ka venekeelsetele elanikele, nii et inimene võib võtta küll eestikeelse avalduse vormi, aga ta saab ilma kedagi palumata seda ise täita?

Kristen Michal

Aitäh! Nagu te ise ütlesite, Eesti riigikeel on eesti keel. Ma arvan, et meie ühised pürgimused on suunatud sellele, et Eestis elavad inimesed saaksid asju ajada eesti keeles ja sedasama eesti keelt mõistaksid. Pakutakse ka erinevaid tõlketeenuseid. Tegelikult on need vormid lihtsad. Lisaks, juhuks, kui inimene ei tea, kuidas avaldust kirjutada, või on tal mingisuguseid muid küsimusi, on ette nähtud ka õigusabiteemaline nõustamine, mida tehakse ilma tasu võtmata. Tegelikult võib inimene minna ka õigusnõu küsima. Need on kaks eri asja: tasuta õigusnõu ja õigusabi. Minu hinnangul ei ole see kuidagi ebaloomulikult keeruline. See on korraldatud nii, et inimestel on võimalik abi taotleda ja ka saada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma tahan täpsustada. Te ütlesite, et inimene võib pöörduda advokaadibüroosse või mittetulundusühingusse. Aga mul on selline küsimus: kas te pidasite silmas kõiki advokaadibüroosid või ühte konkreetset? Sama küsimus on ka mittetulundusühingute kohta. Ilma nimedeta jäi see natuke arusaamatuks.

Kristen Michal

Aitäh! Ma võin pisut selgitada. Arusaamine võib teinekord sõltuda terminitest. Üks asi on õigusabi. See on see, mida saadakse kohtult ja mida osutavad advokaadid. Summa selle jaoks oli vanas rahas, enne õigusabireformi, suurusjärgus 60 miljonit. See on tegelikult üsna suur summa. Advokatuur korraldab, kuidas seda abi osutatakse. See summa suurenes eelmisel aastal suurusjärgus 850 000 euro võrra. Advokaadibürood nõustavad ilma tasu võtmata, kuidas õigusabi saada. Selle jaoks on võimalused olemas. Teine asi on tasuta õigusnõu. Seda ei anna tingimata advokaadid, vaid seda teevad näiteks juristide liit või sihtasutused. Sinna lähevad inimesed, kes on vähem kindlustatud, kes ei võta advokaati ega lähe advokaadibüroosse. Nad lähevad sinna sihtasutusse ja küsivad nõu. See õigusnõu on mõeldud selliste olukordade jaoks, kui inimene ei tea, kas tal on vaja advokaati võtta, kas tal on vaja kohtusse pöörduda. Võib-olla on tegemist üürivaidlusega, võib-olla mingi muu vaidlusega. Riik tagab seda koostöös kolmanda sektoriga, et vähekindlustatud inimesed või inimesed, kes ei lähe kohe advokaadi juurde, saaksid õigusnõu. Nad saavad küsida eri keeltes, kuidas ja mida teha tuleb.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

14. Arupärimine ebamõistlikult pika kohtuprotsessi kohta Eestis (nr 126)

Esimees Ene Ergma

Viimane arupärimine on Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Lembit Kaljuvee, Vladimir Velmani, Peeter Võsa, Inara Luigase, Enn

Eesmaa, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme, Kalev Kallo, Aadu Musta, Viktor Vassiljevi ja Yana Toomi 22. veebruaril s.a esitatud arupärimine ebamõistlikult pika kohtuprotsessi kohta Eestis. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Mul on protseduuriline küsimus. Teil on selle arupärimise tekst käes. Selle lehe teisele poolele on kirjutatud: "Lisa: Euroopa Inimõiguste Kohus. Avaldus, lk 10." Ma ei saa aru, kus see lisa on.

Esimees Ene Ergma

See on asutusesisene töödokument. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Kui ma andsin selle arupärimise üle, siis ei saanud ma mitte mingit vastukaja, et mitte kõik 11 lehte ei saabu saali, vaid saabub ainult üks. Seda teades oleksin ma äkki ise seda teksti paljundanud. Mina küll ei tea juhtumit, et kui Riigikogu liige on andnud üle arupärimise või seaduseelnõu, siis keegi teine on otsustanud, et näiteks seletuskirjast, eelnõust või arupärimisest on vaja paar lehte välja võtta. Ma ei saa aru, kuidas see võimalik on.

Esimees Ene Ergma

Me arutame seda küsimust edaspidi. Palun!

Mihhail Stalnuhhin

Mul on veel arupärimisi, millel on lisad. Ma tahaksin lihtsalt ette teada, et kui järgmine kord tuleb saali näiteks arupärimine, mis on seotud ebaseaduslikult ehitatud objektidega, kas siis Riigikogu juhatus laseb lisasid paljundada või ei. Ma pean praegu mittetäiusliku dokumendi põhjal ministriga rääkima. See on ebaaus. Võib-olla härra minister tahaks ka seda lisa lugeda.

Esimees Ene Ergma

Härra minister on selle lisa ju saanud. Lähe-me viimase arupärimise juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Ma palun, et järgmine kord, kui mingi osa arupärimisest välja võetakse, siis vähemalt arupärijale sellest teatataks.

Ma sain aru, et minister on lugenud nii arupärimist kui ka seda lisa, seetõttu ei hakka ma seda teksti ette lugema. Ma jutustan hoopis ühe loo. See on üsna tüüpiline lugu.

Kui kohtuda inimesega, kes on mitu kuud mingi kahtlustuse alusel kinni istunud, mõnikord isegi kuus kuud, ja küsida, mida kasulikku ta teada sai, millised olid juurdlustoimingud ja kuidas need käisid, siis pahatihti kuuleb sellist vastust, et seal ei olnudki midagi. Näiteks, inimene istus kuus kuud kinni, teisel päeval marsiti tema kongi sisse ja küsiti, kas ta kirjutab alla ülestunnistusele ehk kaebab iseenda peale ja kahetseb seda, mida ta ei teinud, või jääbki niimoodi istuma. Kui küsijatele vastati ei, siis nad kadusid ja tulid kahe kuu pärast täpselt sama küsimusega, sest advokaat oli sisse andnud vabastamistaotluse. Jälle keeldus inimene enda vastu valet tunnistamast ja jäigi niiviisi edasi istuma.

Ma ei tea, kas härra minister tunneb sellist perekonnanime nagu Võšinski. Ta oli tuntud jurist 1930. aastatel, kelle originaallause oli selline: "Ülestunnistus on tõendite kuninganna."

Härra minister! Euroopa Inimõiguste Kohtu andmetel rikutakse Eesti Vabariigis üha rohkem ja rohkem inimõigusi. See juhtub sel lihtsal põhjusel, et palju kergem on inimeselt midagi välja pressida siis, kui ta on kuskile kongi pistetud. See saatus võib oodata suvalist inimest meie riigis, mitte keegi pole selle eest kaitstud. Sellist juttu, millest ma rääkisin, olen ma kuulnud mitu korda. See muutub üsna tüüpiliseks. Mulle tundub, et me oleme ajast kõvasti maha jäänud, me oleme liikumas 1937. ja 1938. aasta protsesside poole. Varsti ei ole isegi kahtlustust enam võib-olla vaja esitada, lihtsalt võetakse inimene kinni ja pistetakse kongi ning ongi kõik. Ma ei arva, et selline olukord on normaalne. Ma arvan, et tsiviliseeritud riigis peaks sellist asja vältima, seda enam, et Euroopa Inimõiguste Kohus juba 2010. aastal kritiseeris Eestit ebamõistlikult pika kohtuprotsessi eest.

Sellel jamal on veel üks külge. Kui inimest on mõni kuu või pool aastat kongis hoitud, siis pärast on tahes-tahtmata, kas või nui neljaks,

vaja tema süü ära tõendada, muidu näitab see uurimisorganite töö praaki. Mida selleks tehakse, see on üks eraldi jutt, millest me räägime mõnel teisel päeval. See selleks.

Nii et lähtuvalt nii selle arupärimise tekstist kui ka puuduva lisa kümnest leheküljest esitan mina ja esitavad veel üksteist Riigikogu liiget ministrile kuus küsimust. Aja kokkuhoiu mõttes ei hakka ma neid ette lugema. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun kõnepulti justiitsminister Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad! Täna teid küsimuste eest ja püüan selgitada huvitavaid teemasid.

Esimene küsimus: "Miks Eesti ei täida Euroopa inimõiguste konventsioonist tulenevat kohustust kohtumõistmisele mõistliku aja jooksul või selle võimatuse korral vabastada isik kohtumenetluse ajaks kinnipidamisasutusest?" Kõigepealt, lugupeetud arupärijad, ma soovin juhtida teie tähelepanu sellele, et alles 5. märtsil s.a vastasin ma siinsamas saalis võrdlemisi sarnase sisuga küsimustele ning tahes-tahmata pean täna kordama 5. märtsil öeldut. Mõistlik aeg on määratlemata õigusemõiste ja seda ei ole võimalik üheselt hinnata. Nii Euroopa Inimõiguste Kohus kui ka Riigikohus on rõhutanud, et menetluse kestuse hindamisel peab lähtuma konkreetse menetlasja eripärast, sh kuriteo raskusest, kriminaalasja keerukusest ja mahukusest. Samuti ei ole ministrium pädev sekkuma konkreetsetesse menetlasasjadesse ega andma neile hinnanguid, mistõttu on mul raske öelda, kas ühel või teisel juhul oli tegemist mõistliku ajaga või mitte. See on ikkagi kohtu ülesanne. Kindlasti ei ole aga kahtlustatava pikalt vahi all hoidmise korral tegemist õiguskaitseorgani tegevusetuse või lohakusega. Iga tõkendi valimisel, eriti aga vahistamisvajaduse üle otsustamisel arvestatakse kriminaalmenetlusest kõrvalhoidmise, kuritegude toimepanemise jätkamise või tõendite hävitamise, muutmise ja võltsimise võimalikkust, võetakse arvesse kahtlustatava isikut, tema tervist, perekonnaseisu ja muid tõkendi kohaldamise seisukohast tähtsaid asjaolusid. Vahistamist taotleb prokura-

tuur, kuid vahistuse kohaldamise lubatavuse otsustab eeluurimiskohtunik. Vahistusmäärus on vaidlustatav. Ka hiljem, juba kohtumenetluse staadiumis olevas asjas on süüdistataval võimalus esitada taotlus tõkendi muutmiseks ning kohtunikul on võimalik ka omal initsiatiivil tõkend tühistada, kui ta leiab, et alus isiku vahi all pidamiseks on ära langenud. Õiguspäraste vahistamiste arvu on mitme viimase aasta jooksul püütud vähendada, võttes kasutusse uusi alternatiivseid tõkendiliike. Näiteks täiendati 2010. aastal kriminaalmenetluse seadustikku sättega, mille kohaselt on võimalik asendada vahistamine elektroonilise valvaga. Samuti on võimalik asendada vahistamine kautsjoniga. Vahistamise eeldusi ja selle õigustlikku alust hindab alati kohus. Vahistamine on võimalik üksnes juhul, kui see on menetluse huve arvestades tõesti vajalik ja ainuvõimalik meede. Paraku ei ole võimalik vahistamiste arvu oluliselt mõjutada, sest vahistamise kohaldamisel kehtivad juba praegu ranged tingimused ja nõuded ning kokkuvõttes sõltub selle kohaldamine kuriteost ja kahtlustatavatest isikutest. Lisan ka seda, et 1. septembril 2011 jõustusid kriminaalmenetluse seadustiku muudatused, mis lubavad Riigiprokuratuuril kriminaalmenetlus lõpetada, kui kohtueelses menetluses ilmneb, et kriminaalasja ei ole võimalik mõistliku menetlusaja jooksul lahendada. Kui kohtulikult arutamisel tuvastatakse, et kriminaalasja ei ole võimalik mõistliku menetlusaja jooksul lahendada ja süüdistatava õiguse rikkumist kriminaalasja arutamisele mõistliku aja jooksul ei ole võimalik muul viisil heastada, võib kohus süüdistatava nõusolekul kriminaalmenetluse lõpetada. Ka võib kohtumenetluse pool taotleda kohtult kohtumenetluse kiiremaks lõpuleviimiseks sobiva abinõu tarvituselevõtmist, kui kriminaalasi on olnud kohtumenetluses vähemalt üheksa kuud ja kohus ei tee mõjuva põhjuseta vajalikku menetlustoimingut, et tagada kohtumenetluse läbiviimine mõistliku aja jooksul. Selle vastuse lõpetuseks soovin lisada, et pikk vahistamine on juba alates 2005. aastast kohtueelses menetluses väga erandlikuks muutunud. Üle kuue kuu saab isikut vahi all hoida üksnes peaprokuröri taotlusel erandlike asjaolude korral. 2011. aastal tehti selline taotlus 23 kahtlustatava suhtes. Need kõik olid organiseeritud kuritegevuse või

narkokuritegevusega seotud keerukad kriminaalajajad.

Teine küsimus: "Kas tõendite kogumine on Teie arvates piisav põhjus hoidmaks inimest kinnipidamisasutuses ebamõistlikult pikalt või tuleks olulised tõendid, mille alusel on võimalik esitada süüdistus, koguda enne inimese vahistamist?" Nagu ma ütlesin 5. märtsil arupärimisele vastates, ütlen ka nüüd, et menetluse alustamine, isiku kahtlustatavaks tunnistamine ja, veelgi enam, isiku vahistamine eeldavad, et kogutud on piisavalt tõendeid, mis viitavad kuriteole ja konkreetse isiku seotusele võimaliku kuriteoga. Kriminaalmenetluse seadustiku §-s 127 on loetletud, mida tuleb tõkendit valides arvestada: "Tõkendit valides arvestatakse kriminaalmenetlusest või kohtuotsuse täitmisest kõrvalehoidmise, kuritegude toimepanemise jätkamise või tõendite hävitamise, muutmise ja võltsimise võimalikkust, karistuse raskust, kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetud isikut, tema tervist, perekonnaseisu ja muid tõkendi kohaldamise seisukohalt tähtsaid asjaolusid." Oluline on märkida, et alates 1. septembrist 2011 kehtib kriminaalmenetluse seadustikus võimalus, mille kohaselt saab ka ringkonnakohtu määrust edasi kaevata, kui Riigikohtu lahend selles asjas on oluline seaduse ühetaolise kohaldamise või õiguse edasiarendamise seisukohalt. Seda võimalust ongi juba kasutatud ning on olemas ka Riigikohtu lahend, mis käsitleb vahistamist. Riigikohtu 1. veebruari 2012. aasta määruse 3-1-1-105-11 punktis 13 on öeldud, et praktikaga on kujundatud piisavalt selge õiguslik raamistik vahistamisajade lahendamiseks. Vahistamise vaidlustamisel saabki diskussiooni esemeks olla küsimus sellest, kas ja kuivõrd on vahistusmääruses kuriteokahtluse ja vahistamisaluse põhjendamisel seda õiguslikku raamistikku arvestatud. Konkreetsetes asjades tühistas Riigikohus alama astme kohtute määrused ning vabastas isiku. Ühtlasi andis ta oma lahendis piisavalt juhiseid, millest peaksid kohtud tulevikus isiku vahistamise küsimuse otsustamisel lähtuma.

Kolmas küsimus: "Millist reaalset efekti tõe väljaselgitamise huvides saavutatakse isiku kuus kuud vahi all hoidmisega?" Vastus on antud juba nii esimesele kui ka teisele küsimusele vastates. Vahistamise eeldusi ja õiguslikku alust hindab alati kohus ning vahistamine

on võimalik üksnes juhul, kui see on menetluse huve arvestades tõesti vajalik ja ainuvõimalik meede. Kui vahistamine on kohtuniku arvates põhjendatud, siis selleks ka luba antakse. Loa andmist saab vaidlustada. Põhiseaduse § 146 kohaselt mõistab õigust ainult kohus, kes on oma tegevuses sõltumatu ning mõistab õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadustega. Kui vajalikud toimingud on tehtud, tõendid on kogutud ja isiku vahi all pidamine ei ole enam menetluse läbiviimiseks põhjendatud, tuleb isik viivitamata vabastada. Nagu eespool mainitud Riigikohtu lahendis öeldud, on praktikaga kujundatud piisavalt selge raamistik vahistamisajade lahendamiseks. Olen veendunud, et pärast seda lahendit pööravad kõik kohtud lisaks juba väljakujunenud praktikale veelgi rohkem tähelepanu sellele, kas ja kuivõrd on vahistusmääruses kuriteokahtluse ja vahistamisaluse põhjendamisel õiguslikku raamistikku arvestatud. Nagu ütleb kriminaalmenetluse seadustiku § 2 punkt 4, on kriminaalmenetlusõiguse allikad ka Riigikohtu lahendid küsimustes, mida ei ole lahendatud muudes kriminaalmenetlusõiguse allikates, kuid on tõusetunud seaduse kohaldamisel.

Neljäs küsimus: "Kuidas Teie hindate olukorda Eestis inimõiguste aspektist?" Isikute vahistamisel ja kinnipidamisel ei rikuta nende inimõigusi, mistõttu hindame olukorda tervikuna heaks. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 20 lõike 1 punkt 3 annab aluse kriminaalmenetluse tagamiseks vahistamise teel. Põhiseaduse § 21 ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 5 lõige 3 näevad ette garantiid, et vahistatu või kinni peetu toimetatakse viivitamata kohtuniku või mõne muu seadusjärgse õigusvõimuga ametisiku ette ning tal on õigus asja kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul või vabastamisele kuni asja arutamiseni. Nimetatud garantiid sisalduvad kriminaalmenetluse seadustiku §-s 131, mille kohaselt kahtlustatav või süüdistatav, kelle kohta on koostatud vahistamistaotlus, toimetatakse prokuratuuri korraldusel uurimisasutuse poolt vahistamistaotluse läbivaatamiseks eeluurimiskohtuniku juurde. Vahistusmääruse tegemiseks tutvub kohtunik toimikuga ja käsitleb vahistatavat vahistamistaotluse põhjendatuse selgitamiseks. Kuulatakse ära mõlema poole esindajate arvamus ning kui vahistamiseks puudub alus, vabastatakse

isik viivitamata. Vahistamine on põhiseadusega ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga kooskõlas ainult siis, kui selle eesmärk on isiku pädeva riigiorgani ehk lõppastmes kohtu ette toomine tema süüküsimuse otsustamiseks. Kohtunik hindab igal üksikul juhul käesoleva vastuse punktis 1 nimetatud kriteeriumidest lähtuvalt, kas isiku vahistamine on piisavalt õigustatud, samuti kontrollib kohtunik kohtumenetluse käigus isiku vahi all pidamise põhjendatust. Kui kohtumenetlus venib, kuid on alust arvata, et süüdistatav hakkab kohtumenetlusest kõrvale hoidma, siis on igati põhjendatud teda tõe väljaselgitamise huvides pidada vahi all kauem kui kuus kuud.

Viies küsimus: "Miks ei suuda Ida-Virumaa kohus jälgida mõistlikku menetlusaega?" See, et Viru Maakohtus on kriminaalajadel väga pikad menetlusajad, on tingitud eelkõige piirkonna eripäradest. Esmalt võib välja tuua asjaolu, et hoolimata sellest, et mitmele vabale kohtunikukohale on välja kuulutatud konkurss, on paljud neist siiani täitmata, mistõttu on Viru Maakohtu kohtunikel palju suurem töökoormus kui teiste piirkondade kohtunikel. Justiitsministeerium on vabade kohtunikukohtade täitmiseks kuulutanud välja konkursse. Näiteks kuulutati 2010. aastal Viru Maakohtu kohtunikukohtade täitmiseks välja neli konkurssi üheksale kohale, millest luhtusid konkursid kuuele kohale. 2011. aastal kuulutati Viru Maakohtus välja neli konkurssi seitsmele kohtunikukohale, millest luhtusid konkursid viiele kohale. 1. märtsi seisuga oli Viru Maakohtus täitmata neli kohtunikukohta. Samuti on Viru Maakohtus ette tulnud keskmisest rohkem kriminaalajade peatamisi põhjusel, et kohtualused on kuulutatud tagaotsitavaks. Valdavalt on nad lahkunud Eestist Venemaale, kust neid on raskem leida. Samas tuleb märkida, et tsiviilajade arutamisel on Viru Maakohus teiste kohtutega täiesti võrreldaval tasemel. Näiteks oli 2011. aastal tsiviilajade keskmine menetlusaeg kõigis maakohtutes 164 päeva, Viru Maakohtus 163 päeva, Harju Maakohtus 176 päeva, Pärnu Maakohtus 150 päeva ja Tartu Maakohtus 146 päeva.

Kuues küsimus: "Kui loodud kohtusüsteem on ebaefektiivne, siis kas peaks riik võtma selle eest vastutuse?" Justiitsministeeriumi hinnangul ei ole Eesti kohtusüsteem ebaefek-

tiivne. Kriminaalajade kohtumenetluses on kõige pikem menetlusaeg üldmenetluses lahendatud asjadel. Näiteks, võrreldes 2008. aastaga vähenes 2011. aastal keskmine menetlusaeg üldmenetlusaegses maakohtutes ca 33%, 514 päevast 345 päevani, Viru Maakohtus vähenes üldmenetluses keskmine menetlusaeg 2011. aastal 2008. aastaga võrreldes ca 35%, 713 päevast 466 päevani. Mõõnan, et kohtusüsteem peaks edasi püüdlema selle poole, et keskmine menetlusaeg kriminaalajade üldmenetluses oleks lühem. Alates 2009. aastast annavad kohtute esimehed kohtute haldamise nõukoja ees aru õigusemõistmise korrakohase toimimise eest oma juhitavas kohtus. Ettekan-des käsitlevad esimehed probleeme, mis on tekkinud kohtus õigusemõistmise korraldamisel, ja nende probleemide võimalikke lahendusi.

Austatud arupärijad! Täna veel kord esitatud küsimuste eest! Ma lõpetan. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Palun küsimus, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Mul on kümme küsimust, aga esitada saan ainult ühe. Kas ma sain õigesti aru, et olukord on selline, et aasta jooksul peetakse sadu inimesi kinni, nad istuvad vangis ja pärast osutuvad kümned neist või üsna paljud süütuks, ning selles on tegelikult süüdi see, et ei suudeta leida kohtunikke Ida-Virumaale? Kes siis süüdi on? Ma ei saa sellest loogikast aru. Teie ei suuda leida kohtunikke ja inimesed peavad istuma selgituseta pikemat aega vangis. Mis selgitus see on?

Kristen Michal

Aitäh! Esiteks, te küsisite, kas te olete õigesti aru saanud. Ma arvan, et kas-küsimusele peab vastama jah või ei. Ma vastan, et ei, te ei ole päris õigesti aru saanud. Inimesed ei istu asjatult vahi all, selgituseta, nagu te väitsite. Kordan, et üle kuue kuu hoiti 2011. aastal vahi all 23 kahtlustatavat, kellest kõik olid seotud kas organiseeritud kuritegevuse või narkokuritegevusega. Mis puudutab kohtunike leidmist, siis teie teate ja mina tean, et Ida-Virumaal ongi keeruline mõningatele elualadele

leida häid, kvalifitseeritud spetsialiste. Tegelikult on see kogu Eesti riigi mure, siin tuleb pingutada. Meie omalt poolt oleme kohtunike leidmisega küll pingutanud ja pingutame ka edasi. Ma julgen arvata, et nii kohtunike staatus, maine kui ka muud sotsiaalsed tagatised, kaasa arvatud palk, ei ole nii kehvad, et me tulevikus sinna inimesi ei leiaks. Eks me kõik peame pingutama selle nimel, et Ida-Virumaal oleks parem maine ja oleks võimalik sinna inimesi leida. Aga ma arvan, et kindlasti ei maksaks seda pilti nii mustaks värvida, nagu inimesi hoitaks ebaseaduslikult vahi all. Seda Eestis ei toimu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma püüan esitada küsimuse tavainimese loogika järgi. Inimene oli vahistatud, st olid olemas alused selle jaoks, et niiviisi käituda. Inimene oli pool aastat vahi all, pärast lasti välja ja *goodbye*. Siit küsimus: kas see on normaalne ja kuidas üldse hinnata seda, et inimene pidi pool aastat oma elust kinni istuma, kuigi kõik need alused ei olnud tõesed? Kus on ikkagi viga, sest selle poole aasta jooksul ka advokaadid ju töötasid?

Kristen Michal

Aitäh! Veel kord ütlen, et ma ei hakka konkreetset asja kommenteerima. Nagu ma ka enne ütlesin, kui see tõkend valitakse, siis hinnatakse erinevaid asjaolusid. Nende asjaolude hulgas hinnatakse, kas inimene võib jätkata kuritegude toimepanemist, kas ta võib tõendeid hävitada ja kõiki muid asjaolusid, näiteks karistuse raskust. Ma arvan, et see on tegelikult vastus teie küsimusele. Eestis ei võeta inimesi põhjusega vahi alla. Lõppkokkuvõttes otsustab selle siiski kohus. Sellise pildi maalimine, et kuskil võetakse inimesi niisama vahi alla ja seda pikaks ajaks, ma arvan, ei ole korrektne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Eile või üleile lugesin sellest, mida mõtlevad politseiametnikud, miks nad ei taha Ida-Virumaale tööle minna. Mis te arvate, miks siis kohtunikud ei taha Ida-Virumaale tööle minna?

Kristen Michal

Aitäh! Raske küsimus. Ma arvan, et ka Riigikogu liikmed peaksid otsima vastust, miks on nii, et Ida-Virumaal ei ole sellist keskkonda, et inimesed tahaksid sinna tööle minna. Üks minu hea kolleeg Justiitsministeeriumist läks just hiljuti Ida-Virumaale kohtunikuks. Tema silmis ma nägin küll seda sädet, soovi just kohtunikuna tööle minna. See võib individuaalselt erineda, aga ma arvan, et kogu Eesti riigi huvi on tagada, et Ida-Virumaal oleks selline keskkond, et inimesed läheksid sinna tööd tegema ja saaksid ennast selle kandiga ka siduda, et seal ei oleks kuidagi erinevat režiimi. Ma arvan, et selle nimel tuleb pingutada. Üks arupärimise esitaja või mitu esitajat, kaasa arvatud härra Stalnuhhin, peaksid selle nimel pingutama, mitte aga värvima seda pilti nii mustaks. See mustamine võib olla ka üks põhjus, miks inimesed ei julge sinna kanti minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Palun vabandust, mu tähelepanu ilmselt hajub! Te ütlesite paar minutit tagasi, et Eesti riigis kedagi aluseta kinni ei peeta ja probleemi ei peaks olema. Ma loen arupärimisest, et inimene oli kuus kuud ilma igasuguse aluseta vangis. Kuidas te seda ikkagi kommenteerite?

Kristen Michal

Veel kord: ma ei kommenteerinud konkreetset juhtumit.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Loomulikult on äärmiselt arusaadav, et justiitsminister on optimistlik ja ütleb, et

Eestis kedagi ilma põhjusega vahi all ei peeta. Aga ma usun, et te olete niisama hästi kui mõned Riigikogu liikmed kursis sellega, et Euroopa Inimõiguste Kohus on isegi väga tugeva demokraatliku baasiga ja üsna pikkade demokraatiatraditsioonidega riikide ühe valusama probleemina välja toonud selle, et kohtud üsna lihtsalt, küll kaalutledes, aga siiski määravad seda äärmuslikku tõkendit ehk vahi all pidamist. Näited selle kohta, et inimesed on unustatud vahi alla, ei ole kahjuks harvad ka sellistes väga toredates riikides nagu Eesti Vabariik. Minu küsimus: kas te olete kursis Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendite üldise suunaga ja püüate justiitsministrina teha kõik endast oleneva, et Eesti oleks siin kaunis erand?

Kristen Michal

Aitäh! Ma oma vastuses arupärimisele ka viitasin sellele, et vahistamiste arvu on püütud mitme viimase aasta jooksul järjepidevalt vähendada. Seda tehakse näiteks nii, et võetakse kasutusele erinevaid alternatiivseid tõkendi- liike. Üks nendest on elektrooniline valve, millest te olete vist kõik kuulnud. Teine on näiteks kautsjon. Nii et neid viise otsitakse. Kindlasti ei toimu Eesti Vabariigis aastal 2012 ega toimunud ka aastal 2011 midagi sellist, mida me oleme lugenud ajaloolistest romaanidest, kui inimesi unustati kongi. Ma arvan, et sellega ei ole kohane inimesi hirmutada.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister!

Kristen Michal

Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Avan läbirääkimised. Palun kõnetooli kolleeg Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Härra minister! Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma kardan, et te ei saanud võib-olla asjast aru. Eestis ei peeta kedagi ebaseaduslikult kinni. Küsimus on selles, et kinnipidamise seaduslikkuse otsustab keegi inimene, kes käitub nagu inimene. Et oleks arusaadav, tuletan teile meelde ühe loo, mis juhtus Tartu linnas. Minu sünnilinnas, armastatud linnas ja igas

mõttes toredas linnas ilmnes äkki selline asjaolu, et üks abilinnapea oli osalenud 118 riigihankes, millest olid osa võtnud tema firmad, tema sugulaste firmad ja tema tuttavate firmad. Need 118 riigihanget olid seotud ehituse ja remondiga ning muu sellisega. Ma mäletan, et suurest hirmust astus ta tagasi ja pärast tuli mingiks ajaks jälle linnavalitsusse tööle. Mingit kinnipidamist ei toimunud, ei tehtud mingeid järeldusi. Praegu elab see inimene õnnelikult kuskil Soomes. Niipalju on mul infot. Ei prokuratuur ega kohtunik (kohtunikuni asi vist ei jõudnudki) ei leidnud seal mingit kuriteo-koosseisu. Lihtsalt ei leidnud, see on ju inimlik. Seda enam, et tegemist oli, ma palun vabandust, eestlase, tartlase ja reformierakondlasega. Kes siis hakkab sealt kuritegu otsima?

Narvas on lood veidi teisiti. Narvas ei ole keegi selle vastu kindlustatud. Sa võid olla ka ingel, kellel on selja peal tiivad, aga kui paar inimest kirjutab kaebuse, süüdistuse, siis selle süüdistuse üle otsustavad konkreetsed inimesed ning kui tegemist on venelase, narvalase ja keskerakondlasega, siis tõenäoliselt lõpeb asi väga kurvalt. Asi ei ole mitte selles, nagu keegi pandaks ebaseaduslikult kinni. Seaduslikud alused on alati olemas. Probleem on selles, et seadus ei kindlusta võrdset kohtlemist. Seda, mida me praegu Eestis näeme, nimetatakse poliitilisteks repressioonideks. Ainult niiviisi saab seda võtta.

Härra minister! Te ei teadnud sellise juuramaailmas supertuntud inimese nagu Võšinski nime. Ma jutustan teile loo ühest Narva abilinnapeast. See oli energiline ja tubli noor naine, kelle alluv läks Narvas ühte poodi ja kirjutas välja 4000-kroonise trahvi. Selle poe omanik solvus, mitte selle peale, et teda trahviti, vaid selle peale, et rikuti linna asjaajamise korda. Inspektor oleks pidanud tegema kõigepealt märkuse ning selgitama, mis oleks vaja korda teha, siis oleks ta pidanud määrama algse trahvi ja selle maksimaalse trahvi, mille ta määras, 4000 krooni, oleks ta võinud määrata alles kolmanda sammuna. Proua Homjakova selgitas härra Simsonile, sellele väikesele ametnikule, et see käitus ebaseaduslikult, rikkus määrust. Seda aga võeti mõjuvõimuga kauplemisena. Proua Homjakova oli tollal rase, aga teda tassiti ülekuulamisele. Ta sünnitas haige lapse, laps hakkas ühel hetkel surema ja viidi lastehaiglasse. Kapo töötajad tulid proua

Homjakovat üle kuulama reanimatsiooni-osa-konda, kõrvaltoas piinles laps, aga teda kuulati üle. Kaheksast süüdistusest, millest mulle rääkisid kapo töötajad, jäi lõppude lõpuks alles ainult üks jama, see trahviasi. Advokaadi süü on see, et kuigi riigilt saadi kompensatsiooni, mis oli kolm korda suurem kui trahv, mis määrati, ei olnud enam jõudu süsteemiga võidelda.

Te ei pea naeratama. Te peate aru saama, et te seisate ühe süsteemi eesotsas, mis on jõudnud ristmikule. See süsteem võib muutuda, see võib jääda inimlikuks ja euroopalikuks, aga võib minna ka Võšinski teed, nende poliitiliste protsesside poole, kui ühte linna hävitatakse ainult sellepärast, et seal on võimul teatud era-kond, mida ei ole teiste meetmetega kuidagi võimalik maha suruda. See toimub meil päevast päeva.

Te süüdistate meid kogu aeg veel selles, et meie oleme süüdi, et sinna piirkonda ei taheta elama minna. Teie ehk valitsuse käest kuulma pidevalt, milline korruptsioon on Ida-Virumaal, nimetatakse just Narvat. Viimase kolme aasta jooksul on teie süsteemis üks abiprokurör, üks kohtunik ja üks kohtusekretär saanud süüdistuse korruptsioonis ja nad on saanud reaalse vanglakaristuse. Samal ajal oli linnaametnike seas, nende seas, kes linnavalitsuses töötavad või on valitud volikokku, selliseid juhtumeid kaks. Eelmise aasta jooksul käis kohtust läbi ja sai süüdimõistva otsuse 233 korruptsioonijuhtumit, enne seda oli neid üle 250. Narvas elab 5% Eesti elanikest, st 1/20 neist juhtumitest peaks toimuma seal, aga neid on aastas keskmiselt üks. Te räägite kogu aeg korruptsioonist, selle asemel et ravida korruptsiooni oma süsteemis. Ma olen terve päeva rääkinud sellest, mis toimub Kaitseministeeriumis ja teistes kohtades. Te võite öelda: magus. Aga sool ei muutu sellest magusamaks.

Me kohtume teiega ka edaspidi ja räägime lõpmatuseni sellel temal, kas süsteem võtab aru pähe ja hakkab töötama nii, nagu kohtu- ja prokuratuurisüsteem tsiviliseeritud riigis töötama peab, või ei ole meil juba mõne aasta pärast mitte midagi arutada. Kui te mõtlete, et te valmistate relva ja see relv hakkab alati tulistama ainult ühele poole, siis te eksite. Maailma ajaloos on varem või hiljem selgunud, et ikka leidub jõud, mis pöörab selle relva teisele poole. Ma ei mõtle praegu ei ennast ega oma erakonnakaaslast, leidub teisigi. Alles siis, kui

nad on vangis, kongis või kuskil laagris, hakkavad nad mõtlema, mida nad küll tegid. Nii et, härra minister, järgmise kohtumiseni! Aitäh tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Kolleeg Stalnuhhin! Paralleel Võšinskiga oli minu meelest absoluutselt kohatu. Ma palun veel kord kõnetooli lugupeetud justiitsministri! Mina tean, kes on Võšinski.

Kristen Michal

Lugupeetud esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Esiteks ütlen, et mul ei ole midagi selle vastu, et me kohtume. On äärmiselt meeldiv, et me kohtume. Minu meelest on väga normaalne, et riigi seadusandliku kogu liikmed muretsevad selliste küsimuste pärast, nagu teie seda teete. Ma loodan, et tulevikus te teete seda ausale ja põhimõttelisele argumentatsioonile tuginedes, mitte ei tegele musta valgeks maalimisega. Te alustasite juttu sellest, kuidas vahistatakse vaid Keskerakonda kuuluvaid inimesi ja ainult Narvas, seejärel aga tõite ridamisi näiteid selle kohta, kuidas justiitsüsteem, prokuratuur või politsei, on täpselt samamoodi oma ridadest eemaldanud need inimesed, kes ei peaks sinna kuuluma.

Ma arvan, et me kohtume ka tulevikus siinsamas saalis, ükskõik siis mis rollis. Esiteks, olgu see väga selgelt öeldud, Eesti riigis ei toimu poliitilist süüdimõistmist. Poliitiline tassand ei sekku õigusemõistmisesse. Ei koostata poliitilisi nimekirju ega otsita selle järgi inimesi, keda süüdi mõista. Õigust mõistab Eesti Vabariigis kohus ja kohus teeb oma tööd sõltumatult. Ma arvan, et alati saab rääkida ja eks leidub ka kuulavaid kõrvu, kes on valmis uskuma, et Eesti riigis on nimekirjad, kes ja kuidas tuleks süüdi mõista. Pigem tuleks vaadata seda, et omavalitsused (see on selge, kui te vaatate korruptsiooniuringuid ja korruptsiooni ennetamise strateegiaid) on väga tihti korruptsioonile alid kohad. Need on alati sellised kohad, kus jagatakse ressursse või otsustatakse võimuga seotud küsimusi. Selle teemaga tegelemine, ma arvan, on minu meelest täpselt samamoodi teie ülesanne ja te peaksite olema eeskujuks, et midagi sellist kunagi enam ei juhtuks.

Ma tänan teid! Ma arvan, et te muretsete õigete asjade pärast. Ma ei hakka kommentee-

rima kõiki teie emotsionaalseid väiteid. Võib-olla on mõni küsimus teile lihtsalt emotsionaalselt väga lähedal, seda on raske hinnata. Mina pean tegema oma tööd erapooletult. Seda ma ka teha püüan. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh! Lugupeetud esimees! Millal te ükskord aru saate, et Riigikogu esimees on üks 101-st Riigikogu liikmest, ta ei ole Riigikogu liikmete ülemus ega lasteaiakasvataja? Täiesti kohatu on teil kommenteerida või kritiseerida mõne sõnavõtja küsimust või seisukohta. Kohatu on ka see, kui Riigikogu liige on puldis ja esitab oma seisukohavõtte, aga teie naerate. See on kohatu, mitte see, millest rääkis Mihhail Stalnuhhin.

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleeg Priit Toobal! Ma kardan, et teie ei peaks mind õpetama, mis on kohatu ja mis mitte.

15. Vaba mikrofoni

Esimees Ene Ergma

On võimalus registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Ütlen kolm asja. Esiteks, paralleel Võšinskiga on väga asjakohane, sest ta alustas korraliku inimesena, teenis Ajutist Valitsust ja oli igati progressiivne inimene. Nii et see, mis teinekord lõpeb hästi, võib mõnikord lõppeda ka mingi košmaariga. Sellest me praegu räägimegi.

Teine asi. Ma loodan, proua juhataja, et te olete "Švejki" lugenud.

Esimees Ene Ergma

Olen.

Mihhail Stalnuhhin

Seal on üks koht, kus Švejki saab kirja oma korteriperenaaiselt ja kiri näeb välja niiviisi. Kas te mäletate seda kohta? Seal oli juttu ühest kutsikast, kes suri, aga sõnad "hinge heitnud" olid üle kritseldatud. Proua juhataja! Asi algab sellest, et te ei anna teatud dokumente paljudamiseks, ja lõpeb sellega siin.

Esimees Ene Ergma

Räägime sellest hiljem.

Mihhail Stalnuhhin

Veel üks asi. Umbes neli kuud tagasi kadus meie kodulehelt statistika. Ma ei tea, mis programmeerimisprobleemid võivad nii tohutud olla. Ülejäänud süsteem töötab, aga püüdke vaadata statistikat, näiteks sõnavõtte, kõnesid, muid selliseid asju, seda, mis näitab, millega Riigikogu liige tegeleb. Ühel on seal märgitud 0110, Nestoril on mingi 1300. Varem võis valija statistikat vaadata ja aru saada, kes tegelikult siin istub ja veedab õnnetu Riigikogu juhatajaga esmaspäevaõhtuid, kellel süda valutab, kes asjaga tegeleb. Minu arvates on see väga imelik. Ma näen sellist asja esimest korda. Mida see tähendab? Üldsuse eest peidetakse üht üsna väärikat meie töö tulemust. Millega on põhjendatud see, et neli kuud ei ole saanud statistikat teha? Jumala pärast, meil on elektrooniline hääletus, meil on e-riik. Ma ei ole juba kolm aastat pangas käinud, kõike saab teha kaardiga. Siin aga on lihtne statistika, mida arvutatakse mehaaniliselt: üks pluss üks on kaks. Seda ei saada kuidagi korda! Sellega oleks pidanud tegelema. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 19.48.

Istungi kestus 4 tundi ja 48 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 3. aprill 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (165 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu kümenda töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel annan üle karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu. Me teeme ettepaneku täiendada karistusseadustikku sättega, mis näeb ette alaealiselt seksi ostmise keelustamise. Karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõuga, mille meie fraktsioon esitab, täiendatakse kehtivat karistusseadustikku sättega, millega kriminaliseeritakse seksi ostmine alaealiselt ehk alla 18-aastaselt isikult. Muudatus on vajalik, kuna kehtiva karistusseadustiku 11. peatüki 2. jagu "Süüteod alaealise vastu" sätestab küll mitmeid kuriteokoosseise, millega kaitstakse alaealise normaalset vaimset ja seksuaalset arengut, kuid seal ei nähta ette, et prostitutsioonile iseloomulike teenuste ostmine alaealiselt oleks karistatav ning peale eetilise hukkamõistu ühiskonnas ka õiguslikult hukka mõistetud. Mitmed prostitutsiooni käsitlevad uuringud, mis on ka eelnõu seletuskirjas ära toodud, osutavad sellele, et Eestis prostituutidena tegutsevatest inimestest on 50–70% alustanud oma tegevust alaealiselt. See näitab, et sellesse saatuslikku ketti satutakse suuremalt jaolt alaealisena. Nii et sellise seaduseelnõu on meie fraktsioon esitanud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Head kolleegid, Riigikogu liikmed! Tutvustan teile arupärimist, mille 15 Keskerakonna fraktsiooni liiget esitavad rahandusminister Jürgen Ligile. Nimelt huvitab meid väga naiste ja meeste palgalõhe teema. Eestis on naiste ja meeste palkade erinevus üks suuremaid Euroopa Liidu liikmesriikide hulgas. Sotsiaalministeeriumi kogumikus "Sooline palgalõhe Eestis" leiduvate andmete põhjal on palkade hajuvus nii erasektoris kui ka avalikus sektoris väga suur. Mehed teenisid naistest keskel läbi 30% kõrgemat palka, samas kui Euroopa Liidus tervikuna on sooline palgalõhe keskmiselt 15%. Kahjuks aga lubas rahandusminister Jürgen Ligi 8. märtsi telesaates "Kolmeraudne" sellises keerulises olukorras endale üsna küünilise märkuse. Nimelt väitis rahandusminister Jürgen Ligi järgnevat: "Kui me võtame naisõpetaja, palgalõhe siia juurde, siis see pole halb palk." Leiame, et ajal, mil Sotsiaalministeeriumi juurde ollakse loomas naiste ja meeste palgalõhe ületamise võimalusi otsivat nõukoda, on valitsusliikme seesugune märkus äärmiselt kohatu. Sellest tulenevalt on meil ministri-lele kuus küsimust. Me soovime kommentaari tema üsna kummalisele ja küünilisele märkusele. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab Riigikogu juhatus selle menetlusse võtmise vastavalt seadusele, ning kui arupärimine vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamata.

Nüüd teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 4. aprillil osalevad infotunnis järgmised valit-

susliikmed: peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

1. Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (165 SE) esimene lugemine

Asesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Me asume tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene ja ainuke punkt on täna Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Mul on hea meel tõdeda, et tegemist on seaduseelnõuga, mille üks osa on siin saalis juba toetust leidnud. Ma räägin nimelt sellest, et toetust on leidnud sotsiaaldemokraatide eelnõu 164. Nii et sellest eelnõu osast räägin ma põgusalt, sest sellega on kõik enam-vähem selge. Ma tuletan ainult meelde, et kümne aasta jooksul on inimestelt ära võetud Eesti kodakondsus ja Eesti pass, kui nad olid selle saanud ametniku vea tõttu. Lõpuks oleme nüüd asunud vigade parandust tegema.

Eelnõu väljatöötamise tingis vajadus viia kodakondsuse seadus kooskõlla Eesti ratifitseeritud konventsioonidega ning rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtetega lastele kodakondsuse andmisel. Lisaks vabastatakse eesti keele eksami sooritamise üle 65-aastased kodakondsuse taotlejad ning luuakse võimalus Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamit sooritada lisaks eesti keelele ka mõnes Euroopa Nõukogu töökeeles.

Eesti ei ole käesolevaks ajaks ühinenud mitme olulise kodakondsusetuse vähendamisele suunatud konventsiooniga. Oluline on siin näiteks 1961. aasta kodakondsusetuse vähendami-

se konventsioon, mille eesmärk on vähendada kodakondsusetuse tekkimist tulevikus, vältides sünnijärgset kodakondsusetust. Konventsiooni artiklid 1–4 puudutavad konkreetselt laste kodakondsusetust, märkides, et kodakondsus tuleks anda isikule, kes oleks muidu kodakondsusetu ja kellel on selle riigiga sünni- või põlvnemisjärgne toimiv side. Täiendavalt nõuab konventsioon kodakondsuse andmist sünniga, tulenevalt seadusest või avalduse alusel.

Mõistagi tunnevad oponentid praegu kiusatust tuletada mulle meelde, et Eesti ei ole ratifitseerinud ei 1954. aasta kodakondsuseta isikute seisundi konventsiooni ega mainitud kodakondsusetuse vähendamise konventsiooni. Ennetamaks seda argumenti, tuletan meelde kahte siinsamas Riigikogus peetud kõnet, millest viimane kõlas vähem kui aasta tagasi, eelmise aasta maikuus. Selle kõne pidas ÜRO pagulaste ülemkomissari Balti- ja Põhjamaade regionaalbüroo esindaja Hans ten Feld, kes rõhutas kodakondsusetuse probleemi kiire lahendamise vajadust. Kuna Eesti ei ole ühinenud eespool nimetatud konventsioonidega, tuleks tema hinnangul leida võimalus, et kodakondsuse andmise regulatsiooni lihtsustada. Härra Feld rõhutas, et Eesti võiks esmajoones lahendada siin sündivate kodakondsuseta isikute laste kodakondsuse küsimuse, andes neile kodakondsuse sünniga.

Teine kõne, mida olen silmas pidanud, kõlas siin saalis peaaegu 15 aastat tagasi, kui Riigikogu aastal 1998 arutas kodakondsuse seaduse eelnõu. Selle kõne autor on praegune Eesti Vabariigi president ja tollane välisminister Toomas Hendrik Ilves, kes rõhutas, et kodakondsuseta vanemate lastele kodakondsuse tagamine nende sünnist alates on rahvusvahelise õiguse printsiip, mida teised Euroopa riigid tunnustavad ja järgivad. Ilvese hinnangul on võimatu eitada selle põhimõtte humanistliku sisu. Lisaks märkis kõneleja, et rahvusvaheliselt ei ole aktsepteeritud ega hakatagi kunagi aktsepteerima argumente, mis peaksid tõestama, et Eesti seda põhimõtet ühel või teisel põhjusel rakendada ei saa. Endine välisminister juhtis tähelepanu tekkivale vastuolule, mille kohaselt ei saa Eesti teha kahte asja korraga: taotleda endale kohta võrdsena võrdsete seas Euroopa Liidus ning rääkida samal ajal oma probleemide ja murede ülimalt unikaalsusest, sellisest unikaalsusest, mis Eestil ainukesena

Euroopas ei võimalda üldisi reegleid rakendada. Kahjuks ei leidnud valitsuse esitatud hea mõte tookord Riigikogus toetust. Jõustus küll mõnevõrra lihtsustatud kodakondsuse taotlemise protseduur, kuid asjaajamine on mittekodanike jaoks ka praegu keeruline ja aeganõudev.

See kord, mille kohaselt mittekodanikest vanemad saavad taotleda oma kuni 15-aastasele lapsele kodakondsust lihtsustatud korras, kehtib ka praegu. Ent on vanemaid, kes jätaavad selle võimaluse kasutamata. Siseminister kirjutas sel teemal oma eelmise aasta 24. oktoobri vastuskirjas, et kui vanem ei ole aasta jooksul asunud oma lapsele elamisluba või kodakondsust taotlema, teavitatakse teda uuesti kohustusest taotleda oma lapsele Eesti kodakondsust või elamisluba. Selleks, et kedagi ei peaks kohustama kodakondsust taotlema, teemegi ettepaneku muuta süsteemi nii, et vastündinute puhul saaksid vanemad seda lihtsalt teha.

Lisaks oleme seisukohal, et üks põhjus, miks me peaksime kodakondsuse andmisel alustama just siin sündivatest lastest, kelle vähemalt üks vanem on tunnistanud kodakondsuseta isikuks ja kes elavad siin püsivalt, on kindlasti vajadus lõpetada lähiajalooost kaasa toodud probleemide lõputu ülekandmine. Kui saalis peaks juhtumisi viibima mõni inimene, kelle jaoks iga kodakondsuse seaduse muutmise ettepanek võrdub kodakondsuspõhimõtete õõnestamisega, siis just nende kolleegide jaoks pean vajalikuks eraldi rõhutada, et eelnõu kohaselt ei ole tegemist nimetatud lastele sünniga kodakondsuse andmisega, sest see oleks paraku vastuolus Eestis rakendatava kodakondsuse saamise aluspõhimõttega *ius sanguinis*. Tegemist on sünnijärgse kodakondsusega. See ei ole sama mis sünniga kodakondsuse andmine. Tänapäevases avatud ühiskonnas oleks viimane aeg üle saada vastandumisest rahvussuhete pinnal ning astuda lõimumises suur samm edasi. Sünnijärgselt saadud kodakondsus soodustaks kindlasti ka vanemate integreerumist ning oma huvide ja tuleviku sidumist Eesti Vabariigiga.

Eelnõusse on lisatud ka üle 65-aastaste kodakondsuse taotlejate vabastamine eesti keele eksami sooritamise eest. Nimelt nähakse ette vabastada üle 65-aastased kodakondsuse taotlejad eesti keele tasemeeksami sooritamise ko-

hustusest, samamoodi nagu välismaalaste seadus näeb ette pikaajalise elamisloa taotlejate puhul. Täiendavalt luuakse eelnõuga võimalus sooritada Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamit lisaks eesti keelele ka mõnes Euroopa Nõukogu töökeeles. Euroopa Nõukogu ametlikud keeled on inglise ja prantsuse keel ning töökeeled saksa, itaalia ja vene keel. Muudatus tuleneb vajadusest soodustada vanemate inimeste integreerumist Eesti ühiskonda. Nad ei ole vabastatud põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamist, küll aga saaksid nad seda sooritada neile sobilikus keeles. Oleme seisukohal, et elukohariigi toimimise aluste ja siinsete töekspidamiste tundmine on ka eesti keelt mitteoskajale äärmiselt vajalik.

Lõpetuseks. Eelnõu algatajatena näeme eelnõul mitut positiivset mõju. Esiteks, see vähendaks kodakondsuseta inimeste arvu. Teiseks täidaks Eesti juba 1996. aastal ÜRO lapse õiguste konventsiooni ratifitseerimisega võetud rahvusvahelise kohustuse eelistada laste kodakondsuse küsimuses lapse huve poliitilistele kaalutlustele. Kolmandaks väheneks bürokraatia, mis hoiaks kokku nii vanemate kui ka riigi aega ja raha, samuti riigi inimressursse. Neljandaks, see likvideeriks olukorra, et alates 1. aprillist 1995. aastal ei saa lugeda Eesti kodanikuks isikut, kellele on alusetult välja antud Eesti pass, aga kes ei ole esitanud valeandmeid. Kokku võttes ütlen niipalju, et eelnõu puhul on tegemist algatusega, mis aitab kahtlemata kaasa Eesti ühiskonna integratsiooni protsessidele ja seeläbi tugevdab meie riiki.

Austatud kolleegid! Ma palun teid, enne kui te asute nupule vajutama, tehke endale selgeks eelnõu sisu, sest selle meediakajastus on olnud enamasti paraku täiesti ebaadekvaatne. Kui asi on teile selge, siis ma palun seda eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale on küsimusi. Palun, Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Äkki te selgitate Riigikogu saalile, milline sisuline vahe on Euroopa Nõukogu ametlikel kehtel ja töökehtel ning millest tuleneb selline väga huvitav järeldus või säte, mille te olete

sõnastanud nii, et selle järgi võiks põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamit Eestis anda ka näiteks itaalia keeles?

Yana Toom

Aitäh küsimast, austatud härra Herkel! Mul on südamest kahju, et te ei suvatsenud seda küsimust esitada mulle enne seda, kui kirjutasite suurepärase artikli ajalehte Pärnu Postimees, kus te koguni tegite huvitava järelduse, et Keskerakond pakub Eestile kuut riigikeelt. Ma nimetaksin seda väidet pahatahtlikuks, aga ma ei taha nii oma kolleegist mõelda, nii et ma vastan teie küsimusele. On selge, et vaevalt mõni 65-aastane Itaalia, Prantsusmaa või Suurbritannia kodanik ühel päeval avastab, et ta tahab väga saada Eesti kodakondsust. Nii võib küll juhtuda, aga vaevalt seda juhtub. Asi on selles, et nende keelte hulgas on vene keel. Teil oli väga õige järeldus. Miks vene keel niimoodi siia sisse tuli? Vene keelel ei ole Eesti riigis mingisugust staatust, me ei saa nimetada seda näiteks rahvusvähemuse keeleks. See on samasugune võõrkeel nagu kõik muud võõrkeeled, alates hiina keelest ja lõpetades ukraina keelega. See ongi see põhjus, miks see keel siin sees on ja miks me räägime just Euroopa Nõukogu töökeeltest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Ma loodan, et suurem osa sellest saalist tajub, kuivõrd haavatav on säärase väikese rahvaarvuga inimeste kooslus, selle kultuur ja keel suurte keelte mõjupiirkonnas. Aga mitte sellest ei taha ma rääkida, vaid küsin täiesti konkreetset, arvestades eelnõus toodud ettepanekut anda üle 65-aastastele inimestele võimalus vene keeles eksamit sooritada ehk sisuliselt eesti keelt oskamata kodanikuks saada. Kuidas te kommenteerite seda, et Venemaa põhiseaduse vist § 38 ütleb otseselt, et Venemaa kodakondsuse saab ainult inimene, kes valdab vabalt vene keelt?

Yana Toom

Ma arvan, et küsimuse Vene kodakondsuse seaduse kohta peaksite esitama mõnele Vene Riigiduumale liikmele, mitte mulle. Ma ei ole pädev nende asjade üle arutlema. Mis aga

puudutab teie küsimuse esimest poolt, siis te eksite. Vaadake, Eesti kodakondsuse saamiseks tuli aastani 2008 teha eesti keele eksamit tasemel A2. Kui mõni Narvas elav eakas inimene arvas, et ta õpib eesti keele ära tasemel A2, sooritab eksami ja saab kodakondsuse, siis aastal 2008 seda reeglit muudeti ja nüüd peab tegema eksami tasemel B1. Vanemale inimesele, kes elab keskkonnas, kus ei ole mingisuguseid sotsiaalseid sidemeid eestikeelsete inimestega ega keelepraktikat, on see peaaegu võimatu ülesanne. See aga ei tähenda, et see inimene ei valda keelt. Ta valdab keelt sel määral, et ta saab käia poes, rääkida arstiga, rääkida sotsiaaltöötajaga, aga ta ei ole võimeline sooritama eksamit tasemel B1. See ei ole lihtne. Eksami tasemel B1 sooritavad lapsed peale 9. klassi, aga nad on selleks ajaks juba rohkem kui tuhat tundi eesti keelt õppinud. Nii et see ei tähenda, et inimesed ei oska keelt, nad oskavad seda, aga see tase ei ole piisav, et nõutavat eksamit sooritada. Selles on asi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Teie eelnõu näeb ette lisada kodakondsuse seadusesse § 35¹, mis tekitaks uue kodakondsuse liigi – sünnijärgse kodakondsuse. Mulle jäi selgusetuks ka põhiseaduskomisjonis, kus te eelnõu tutvustasite, mis on selle uue kategooria sisuline mõte, arvestades seda, et tegelikult oleks võinud sellesama asja lisada § 13, mis räägib lihtsustatud naturalisatsioonist. Eesmärk on ju seesama: et siin sündinud lapsed saaksid lihtsustatud korras kodakondsuse. Te olete otsustanud luua uue kodakondsuse kategooria. Minule on arusaamatuks jäänud, mis on selle sisu ja eesmärk. Kas te selgitaksite, palun?

Yana Toom

Aitäh küsimast! Nagu ka komisjonis sai öeldud, see on pigem tehniline küsimus. Asi on selles, et me ei saanud siia panna sellist asja nagu sünniga omandatud kodakondsus, sest kui mittekodaniku laps omandab kodakondsuse sünniga, siis ei ole see kooskõlas Eesti kodakondsuspoliitika alustega. Sellepärast tekkiski selline asi nagu sünnijärgne kodakond-

sus. See ei ole seesama mis kodakondsus naturalisatsiooni korras, kuna mingist naturalisatsioonist ei saa rääkida, kui inimene on kaks nädalat vana. Selles ongi asi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Mulle tundub, et teie enda perfektne eesti keel räägib paljuski selle eelnõu sisu vastu, aga see selleks. Ma küsin, mis siis olemasolevas olukorras teie arvates takistab kodakondsuseta isikute lastel saamast Eesti kodanikeks. Kus on riik praeguses seisus teie arvates valesti talitanud?

Yana Toom

Aitäh! Minu eesti keel ei ole paraku perfektne. Ma räägin tõsiselt. Ma valdan eesti keelt kõrgtasemel, aga eksamil sain ainult 92 punkti 100-st, kuigi ma olen professionaalne ajakirjanik. Ma pidin kirjutama esseesid ja ma kirjutasin neid poolteist tundi. Pean ütlema, et kõik, kes samal ajal seda eksamit tegid, kukkusid läbi, sellel lihtsal põhjusel, et tavainimene tavaelus esseesid ei kirjuta. Nii et eesti keele eksami teema ei ole nii ühene, nagu eestlased ette kujutavad. See pole nii lihtne. Mis aga puudutab teie küsimust, siis ma arvan, et eelnõu vastabki sellele küsimusele. Ma leian, et Eesti riik võiks olla paindlikum, kui me räägime lastest. Ega meil siin riigis ülearu palju lapsi ei ole. Selle eelnõu kohaselt me tahame anda võimaluse taotleda sünnijärgset kodakondsust ka nendele lastele, kelle üks vanem on Venemaa kodanik ja teisel vanemal on hall pass. Miks me seda teeme? Nagu ma rääkisin ka põhiseaduskomisjonis, Venemaa seaduste järgi ei lasta lapsel olla mittekodanik. See tähendab, et kui sellisel paaril sünnib laps, siis saab see laps automaatselt Venemaa kodakondsuse ja keegi ei küsi vanematelt, kas nad seda tahavad või mitte. Me oleme Venemaa Föderatsioonile kolme aastaga kinkinud niimoodi peaaegu 300 uut kodanikku. Miks me seda teeme? See jääb tõesti arusaamatuks olukorras, kus meie ühiskond vananeb ja meil on nii vähe lapsi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi, teine küsimus!

Raivo Järvi

Suur tänu! Ma küsin hästi lihtsalt ja hästi otse. Siin oli viide võimalikule kakskeelsuse kehtestamisele Eestis. Kas te võite kinnitada, et see seaduseelnõu ei ole esimene ja hiiliv samm lõpptulemusena ikkagi Eestis kakskeelsuse kehtestamiseks?

Yana Toom

Aitäh! Kui te mind kuulate, siis te saate aru, et eesti keele äraõppimine ei ole võimatu ülesanne. Me räägime inimestest, kes on 65-aastased ja vanemad. Kui me arvestame meie rahva keskmist eluiga – palun vabandust, see kõlab võib-olla veidi küüniliselt –, siis ega nad väga kaua selle Eesti kodakondsusega enam ei ela. Nii et need üldistused on minu meelest veidi kohatud. Mis puudutab kakskeelsust, siis sellest siin juttu ei ole. Kuidas öelda? Ilu on vaataja silmis ja ka hirm on vaataja silmis. Meil on tegelikult Eesti riigis mõned kohad, kus saab vene keelt kasutada. Eile seisis siinsamas puldis härra Michal, kellega me rääkisime tasuta antavast riigi õigusabist, mis on kättesaadav vene keeles ja ka inglise keeles. See ei häiri kedagi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Yana Toom! Ma palun kaasettekandjana kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andrei Korobeiniku!

Andrei Korobeinik

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas eelnõu 165 oma korralisel istungil 13. märtsil aastal 2012. Eelnõu arutamisel osales külalisena eelnõu algataja esindaja Yana Toom Keskerakonna fraktsioonist ning Vabariigi Valitsuse esindajatena osalesid Siseministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveameti ametnikud. Eelnõu kohta oli laekunud ka Vabariigi Valitsuse arvamus, millest selgus, et Vabariigi Valitsus seda eelnõu ei toeta.

Eelnõu arutelu oli väga põhjalik. Vabariigi Valitsuse esindaja mainis, et valitsus eelnõu ei toeta, välja arvatud kodakondsuse seaduse § 32 muutmise osas, mis kattub eelnõuga 164.

See puudutab õiguskantsleri ettepaneku elluviimist. Vabariigi Valitsuse esindaja juhtis tähelepanu asjaolule, et eelnõu seadusena jõustumise korral kaasneks seadusega ohtralt kulusid, kuna nendes viies keeles kodakondsuse eksami sooritamise võimaldamine on üsna kallid. Diskussioonis üritati ka selgitada, millised olid seadusandja kavatsused kodakondsuse seaduse praeguse redaktsiooni koostamisel. Ka nüüd saavad isikud, kes on sündinud enne 1930. aastat, sooritada kodakondsuse eksami teises keeles, mitte eesti keeles. Kas seadusandja soovis fikseerida seadusega vanust (65 aastat) või sünnikuupäeva? Eelnõu algataja ja Vabariigi Valitsuse esindaja selles küsimuses ühist keelt ei leidnud.

Komisjon tegi järgmised menetluslikud otsused. Esiteks, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu 165 Riigikogu täiskogu 20. märtsi istungi päevakorda. See otsus võeti vastu konsensusega. Kuna algataja ettekandja Yana Toom ei saanud 20. märtsil istungil osaleda, oli võimatu täiskogus seda päevakorrapunkti arutada ja see päevakorrapunkt lükkus järgmisesse töönädalasse, 3. aprillile ehk täna-sele päevale. Teiseks otsustati määrata eelnõu ettekandjaks Andrei Korobeinik ehk mina (ka see otsus võeti vastu konsensusega). Kolmandaks otsustati eelnõu tagasi lükata (poolt oli 6 ja vastu 4 komisjoni liiget). Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Küsimuseks saab sõna Mihhail Stalnuhhin. Palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Sa mainisid äsja 1930. aastat, mis on praegu see piir. Inimene, kes on enne seda sündinud, on vabastatud eksami sooritamisest. Kas komisjon juhuslikult ei arutanud sellist probleemi, kuidas käituda inimesega, kes on sündinud 1931. aastal? Milline on kahe inimese õppe-suutlikkuse põhimõtteline vahe, kui üks nendest on 81 ja teine 82 aastat vana?

Andrei Korobeinik

Täna küsimuse eest! Komisjon arutas seda. Arutelu oli hästi pikk. Üritati välja selgitada, millised olid siin seadusandja kavatsused. Vabariigi Valitsuse esindaja arvas, et eesmärk oli kehtestada sünniaastapiirang ehk need, kes

on sündinud peale 1930. aastat, peavad eksami sooritama eesti keeles.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Kas te näete ohtu Eesti riigile ja millist ohtu te näete selles, kui inimesed, kes kodakondsust soovivad, võiksid Eesti põhiseadust tundma õppida oma emakeeles, näiteks vene keeles, ja anda ka eksamil selles keeles vastuseid, mis oleksid sel juhul kindlasti põhjalikumad? Keeleeksaminõue jääb ju kodakondsuse seadusesse püsima.

Andrei Korobeinik

Ka see teema oli komisjonis arutluseel. Peamine probleem on selles, et nendes viies keeles eksami sooritamise võimalus on kallid. See eeldab seda, et igas kohas, kus eksamit saab sooritada, peaks see olema võimalik ka näiteks itaalia keeles.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Nagu te mäletate, mina lahkusin arutelult päris kiiresti ja seda eelnõu arutati edasi juba ilma minuta. Tulen tagasi selle 1930. aasta juurde. Kas on arutatud ka postuumselt Eesti kodakondsuse andmist?

Andrei Korobeinik

Minu mäletamist mööda toimus see arutelu teie kohalolekul, arutelu lõpus midagi uut esile ei kerkinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Mina ei ole eestlane ja sina ei ole eestlane, aga me räägime eesti keeles. Võib-olla ma väljendasin oma mõtteid kuidagi nii, et sa ei saanud küsimusest aru, aga küsimus oli selline: mis vahe on 81- ja 82-aastaselt inimesel? Me oleme siin saalis selle teema üle vaieldud minu juuresolekul vähe-

malt 1999. aastast peale. Minule selgitasid tol-
lased kolleegid Liia Hänni ja Marju Lauristin
tuliselt, et 68-aastaselt on võimalik suvaline
keel perfektselt ära õppida. Praegu on ajad
muutunud. Selgita mulle, miks 81 aasta vanu-
ne inimene on selles nimekirjas, nagu ta oleks
võimeline keele ära õppima.

Andrei Korobeinik

Täna küsimuse eest! Päris sellise vaate-
nurga all seda teemat komisjonis ei käsitletud,
aga ma vastan teie küsimusele. Minu isiklik
arvamus on, et see vahe on umbes üks aasta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja, aitäh teile eelmise
otsekohese vastuse eest! Aga mis te arvate, kas
teie toetaksite või kas komisjon toetaks seda
sätet, kui me kirjutaksime seal otse, et põhisea-
duse tundmise eksamit on võimalik anda vene
ja inglise keeles? Nende keelte oskajaid peaks
Eestis jätkuma, see selle eksami vastuvõtmist
eriti kallimaks ei teeks.

Andrei Korobeinik

Aitäh! Sellest oli juttu. Ka Vabariigi Valit-
suse esindaja väitis, et kui seal oleks kirjas näi-
teks ainult vene keel, siis oleksid kulud teist-
sugused. Kuna kirjas oli see, mis seal kirjas
oli, ehk viis keelt, siis me pikemalt seda teemat
ei arutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugu-
peetud ettekandja! Ka minu küsimus puudutab
maksumust. See oli valitsuse üks põhjendus-
test, miks ta seda eelnõu ei toetanud, ja ka
komisjoni seisukoht oli selline. Kui komisjoni
ja valitsuse seisukoht on, et see on liiga kallis,
siis järelikult peab olema teada konkreetne
maksumus, kui palju tekiks aastas lisakulu, kui
kodakondsuse eksamit saaks anda nendes viies
keeles. Milline oleks see konkreetne summa
aastas?

Andrei Korobeinik

Aitäh! Kahjuks seda arvu komisjonis ei
kõlanud. Seaduseelnõu koostaja arvas, et sea-
dus lisakulusid ei tekita. Selles oligi see põhi-
mõtteline vastuolu. Valitsuse esindaja arvas, et
lisakulud kaasnevad seetõttu, et eksamit saab
sooritada nendes viies keeles. Konkreetset
maksumust ta välja ei pakkunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja!
Ma tuletan teile meelde, et tegelikult valitsuse
esindaja ütles selle summa. See summa oli
50 000 eurot viie keele peale, mida ei ole üldse
palju. Aga minu küsimus on selline: kas te
tõesti usute, et itaallased, prantslased ja saks-
lased hakkavad 65-aastaselt väga massiliselt
Eesti kodakondsust taotlema?

Andrei Korobeinik

Aitäh küsimuse eest! Mina isiklikult selles
kahtlen, aga komisjonis ei olnud sellest pike-
malt juttu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Lühike küsimus: kui-
das kurtum keeleeksami ära teeb?

Andrei Korobeinik

Täna! Ka see teema ei olnud komisjonis
arutlusel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja!
Ma tahaksin veel kord kuulda, milline oli see
põhiküsimus, mille pärast otsustati eelnõu ta-
gasi lükata, aga mitte seda arutada ja võib-olla
paremaks lihvida.

Andrei Korobeinik

Täna! Neid põhjuseid oli mitu. Esiteks,
needsamad kulud, millest siin varem juttu oli.
Teiseks, arutelu lõpus küsiti, kas oleks mõel-

dav esitada eelnõu osadena, et parandusettepanekud oleksid eraldi. Eelnõu algataja vastas, et ta kaalub seda, aga nagu me näeme, seda ei tehtud. Nii et kui vähemalt üks punkt ei sobinud, siis kuus komisjoni liiget ei pidanud kahjuks võimalikuks eelnõu sellisel kujul seadusena vastu võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Te ütlesite, et oli juttu selle eelnõu osade kaupa esitamisest. Kas te oskate ütelda, millised osad oleksid komisjonile edaspidiseks tegevuseks vastuvõetavad ja millised oleksid need osad, mis ei anna võimalust selle eelnõuga edasi tegelda?

Andrei Korobeinik

Näiteks see osa, mis puudutab õiguskantsleri ettepaneku elluviimist ja kattub seaduseelnõuga 164, ilmselt leiaks toetust, kuna eelnõu 164 leidis komisjonis toetust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Andrei Korobeinik! Kas soovitakse pidada läbirääkimisi? Palun, Andres Herkel, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja!

Andres Herkel

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meie fraktsioon ei toeta selle eelnõu edasist menetlemist ja seda õige mitmel põhjusel. Ma püüan teha lühidalt, kuna suurem osa nendest põhjustest on juba varemalt seoses Keskerakonna kõikvõimalike eelnõudega siin saalis käsitlemist leidnud.

See on muidugi õige, et ühes osas katab see eelnõu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna eelnõu, mis siin kaks nädalat tagasi esimesel lugemisel toetust leidis. Seda osa me peame tõepoolest mõistlikuks. Kui keegi on kodakondsuse saanud riigi näpuvea tõttu ning vale on formaalne alus, mitte sisuline, siis tuleb neid olukordi püüda lahendada inimese kasuks. Sellel teel me püüame juba menetletud eelnõu

abil ja koos Siseministeeriumi ettepanekutega edasi minna.

Mis aga puudutab neid väiteid, nagu rikuks Eesti mingeid rahvusvahelisi põhimõtteid, siis ma taas kord kinnitan, et see ei ole nii. Kodakondsuseta isikute arvu vähenemine on aastate jooksul olnud muljet avaldav. Kui veel 2001. aastal oli neid isikuid Eestis 174 000, siis möödunud aasta jooksul langes see arv alla 100 000 piiri. Me oleme tegelikult teinud integratsiooni alal head tööd.

Nüüd konventsioonidest, millega Eesti pole ühinenud. Jah, ühinemist on kaalutud. Miks seda ei ole tehtud? Järeldus on olnud säärane, et Eestis elavatele kindlaksmääramata kodakondsusega isikutele on ka praegu tagatud need õigused, mida konventsioonid ette näevad. Siin ei ole tegemist mingisuguse sotsiaalse diskrimineerimisega.

Osa ettepanekuid on ka varem tehtud, näiteks ettepanek teha 65-aastastele ja vanematele inimestele selline eelis, et vabastada nad keeleeksamist. Aga ma veel kordan seda, mida on ka varem öeldud: vaadake, need 65-aastased olid 20 aastat tagasi 45-aastased ja nad ei jää mingitest olulistest sotsiaalsetest õigustest ilma ka juhul, kui nad praegu ei suuda sooritada seda eksamit, mida nad varasematel aastakümnetel ei ole tahtnud teha.

Ka lastele kodakondsuse andmisel sellekohase taotluseta oleme siin saalis peatunud. Siin on küsimus ainult väga väikeses nüansis: kas on olemas selline vanemate taotlus või saab laps hiljem, suureks kasvades ise oma valiku teha? Meie toetame lihtsalt teadliku valiku põhimõtet ja ongi kõik. Ka siin ei näe ma mingit diskrimineerimist.

Mis puudutab seda, et võimaldada teha põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamit Euroopa Nõukogu töökeeltes, siis see on täiesti absurdne ettepanek, mis tähendab ka hiilivat vene keele sissetoomist Eesti riigisisesse asjaajamisse. Kui inimene on suutnud sooritada keeleeksami, siis peab ta suutma eesti keeles sooritada ka põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami.

Lisaks näib mulle, et siin on mingi segadus ka õigusselguse põhimõttega. Kui ma esitasin ettekandjale küsimuse, mis vahe on Euroopa Nõukogu töökeeltes ja ametlikel keeltes, siis ma ei saanudki selget vastust. Ma olen teinud omatahtsi järelduse, et te tahate öelda, et amet-

likud keeled kuuluvad just nagu ka töökeelte hulka, mis on loogiline järeldus. Siit tulebki see kuue keele printsiip, mis on üsna kummaline. Aga sõnaselgelt see siit ei järeldu. Te rõhutasite just nimelt seda, et töökeeled on itaalia, saksa ja vene keel. Kas siis inglise ja prantsuse keel jäävad välja? Aga sellel võib-olla ei olegi nii suurt tähtsust, sest, ma veel kordan, kodakondsuse eksami sooritamise kuues keeles on olemuslikult absurdne. Me soovime sellele eelnõu tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun Jevgeni Ossinovski Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Eelnõu 165 sisaldab kehtiva kodakondsuse seaduse olulisi parandusi. Ka hiljuti avaldatud integratsiooni monitooringust nähtub, et märkimisväärsel osal Eestis sündinud noortest ei ole Eesti kodakondsust. 15–19-aastaste seas on ligi viiendikul noortest mingi muu riigi, mitte Eesti kodakondsus, seejuures 12% nendest on Venemaa kodanikud. Nii et probleem on igal juhul olemas. On loodetud – see nähtus ka härra Herkeli ettekandest –, et kehtiv seadus tegeleb noortega, selleks et ei oleks mittekodanike juurdekasvu ja et kõik, kes on Eestis sündinud ja üles kasvanud, saaksid Eesti kodanikuks, aga seda eesmärki saavutatud ei ole. Härra Herkel jättis mainimata sellegi, et hoolimata rõõmustavast uudisest, et eelmisel aastal vähenes mittekodanike arv alla 100 000, ületas Venemaa kodanike arv Eestis samal ajal mittekodanike arvu ehk Venemaa kodanikke on nüüd üle 100 000.

Sellepärast tervitavad sotsiaaldemokraadid kindlasti laiemat arutelu meie kodakondsuspoliitika teemal ega toeta praeguse valitsusliidu programmi ideoloogilis-dogmaatilist lähenemist, et kodakondsuspoliitikat mingi hinnan eest ei muudeta. Ühiskondlikud olud muutuvad ning seadusandlus peab sellega kaasas käima. Oleme ka ise teinud algatusi kodakondsuspoliitika mõistlikuks liberaliseerimiseks ning igal juhul toetame sisulist debatti sellel teemal.

Vaadates seda konkreetset eelnõu, peab paraku tunnustama, et mitmed selle olulised

punktid on kehvasti läbi mõeldud ja ebakvaliteetselt vormistatud. Soovin peatuda kahel aspektil.

Esiteks räägin sellest, millest siin on juba juttu olnud. Nimelt, eelnõu kohaselt lubatakse põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamit sooritada lisaks eesti keelele ka Euroopa Nõukogu töökeeltes. Hoolimata algataja selgitustest põhiseaduskomisjonis, eelnõu seletuskirjas ja täna siin, oleme kindlad, et see tooks riigile kaasa ebamõistlikke kulutusi, sest riik peaks tagama eksamimaterjalide olemasolu ja ka eksamite vastuvõtmise vene, inglise, saksa, prantsuse ja itaalia keeles. Isegi kui itaallasi, kes Eesti kodakondsust soovivad, on väga vähe, peaksid need materjalid selles keeles olema olema. See ei ole mingil juhul otsustarbekas. Algataja esindaja Yana Toom ei suutnud seda põhjendada. Tegelik soov on mõistagi see, et nimetatud eksamit saaks lisaks eesti keelele sooritada ka vene keeles. Sellisel juhul tuleks meie arvates eelnõusse nii ka kirjutada. Püüd varjata vene keelt Euroopa Nõukogu töökeelte varju on minule pehmelt öeldes arusaamatu.

Teine ja kõige olulisem aspekt on see, et eelnõu algataja soovib lisada kodakondsuse seadusesse § 35¹, mis võimaldab saada sünnijärgset kodakondsust neil Eestis sündinud isikutel, kelle üks vanem on alaliselt Eestis elav mittekodanik, teine aga mõne muu riigi kodanik. Juhin tähelepanu, et vastavalt algataja põhiseaduskomisjonis ja ka täna siin antud selgitustele soovitakse sellega luua uus kodakondsuse liik. Kui praegu saab kodakondsuse omandada kas sünniga või saada naturalisatsiooni korras, siis algatajate sõnul ei oleks §-s 35¹ käsitletud kodakondsus ei üks ega teine, vaid eraldi liik – sünnijärgne kodakondsus. Sellise uue kategooria loomisest puudub minu arvates igasugune õigustus ja ka igasugune sisu. Kui vaadata eelnõu teksti, siis on selge, et selle uue, sünnijärgse kodakondsuse saamiseks tuleb vanematel siiski esitada avaldus, mida sünniga omandatud kodakondsuse puhul ei tule teha. Seetõttu on sisuliselt tegemist sarnase protseduuriga, nagu kirjeldatakse kodakondsuse seaduse § 13 lõikes 4, ehk tegemist on lihtsustatud naturalisatsiooniga. Minule jäi arusaamatuks Yana Toomi seletus, et ei ole võimalik kahenädalase lapse naturalisatsioon, kui ta vanemad on erineva kodanikustaatusiga,

samas kui kahe mittekodaniku kahenädalase lapse puhul on see võimalik. Sisuliselt soovitakse minu arvates ...

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite aega juurde?

Jevgeni Ossinovski

Jah, palun kolm minutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit.

Jevgeni Ossinovski

Sisuliselt soovitakse lihtsustatud naturalisatsiooni korda täiendada, et selle alla ei läheks ainult kahe mittekodaniku lapsed, vaid ka need lapsed, kelle üks vanem on teise riigi kodanik. Miks ei soovinud algataja panna neid sätteid just lihtsustatud naturalisatsiooni paragrahvi alla, jääb täiesti arusaamatuks. Selgust ei saa ka eelnõu seletuskirjast, pigem vastupidi, selles räägitakse eri kohtades kolmest erinevast olukorrast. Esiteks räägitakse Eestis sündinud lastest, "kelle vanemad on isikud, kes on tunnistanud kodakondsuseta isikuks", ehk mõlemad vanemad on kodakondsuseta ning jutt käib juba praegu lihtsustatud naturalisatsiooni regulatsiooni alla kuuluvatest inimestest. Teiseks räägitakse selle eelnõu laienemisest "Eestis pikaajalise elamisloaga elavate vanemate siin sündivatele lastele". Siin ei öelda midagi vanemate kodakondsuse kohta. Selle järgi võivad mõlemad vanemad olla ka näiteks Venemaa kodanikud, aga nende lapsed oleksid ikka sünnijärgsed Eesti kodanikud. Kolmandaks on eelnõusse kirjutatud, et uue, lihtsustatud korra järgi saab kodakondsuse Eestis sündinud laps, kelle vähemalt üks vanem on kodakondsuseta ja elab Eestis pikaajalise elaniku staatuses. See tähendab, et kodakondsuseta vanem peab elama Eestis, kuid teine vanem, kes on teise riigi kodanik, ei pruugi Eestis üldse kunagi elanud olla. On ka neljas võimalus, mis on tõenäoliselt kõige mõistlikum, ehkki ma ei ole kindel, kas see oli algataja eesmärk: kui mõlemad vanemad on pikaajaliselt Eestis elanud, üks on kodakondsuseta isik ja teine mõne muu riigi kodanik, siis nende Eestis sündinud lapsed saaksid lihtsustatud korras kodakondsuse. Kahjuks ei olegi võimalik aru saada, mis oli

selle eelnõu osa konkreetne eesmärk. Ka algatajad ei ole suutnud mulle seda ära seletada.

Need on kindlasti tõsised puudujäägid. Samas on Riigikogu töö oma olemuselt kollektiivne. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on nõus oma õla alla panema, et see seaduseelnõu edasise menetluse käigus korda teha. Kindlasti on selles eelnõus punkte, mida me toetame, ning punkte, mis meie arvates väärivad tõsist arutelu. Sellepärast toetame esimese lugemise lõpetamist. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Hea juhataja! Kohe alustuseks ütlen ma nii nagu Andres Herkelgi, et meie erakond seda seaduseelnõu ei toeta. Ma räägin väga lühidalt ja konkreetset. Me kõik teame, kui kiiresti tänapäeva maailmas asjad muutuvad. Kui ma küsisin, kui haavatav on Eesti oma keeleruumis, sest teatavasti teist Eestimaad ei ole, on ainult see üks, siis ma mõtlesin selle all just nimelt seda, et asjad, mis muutuvad maailmas väga kiiresti, võivad sääraste seaduste valguses viia selleni, et ükskord võib eesti keel olla Eestis üks paljudest räägitavatest keeltest, umbes nagu retoromaani keel Šveitsis, mis on mingisugune arheoloogiline nähtus.

Aga kui rääkida väga lihtsalt, siis siin oli üks punkt, mis puudutas üle 65-aastasi inimesi. Küsimus on tegelikult selles, et me tahame, et Eestis elaksid inimesed, kes saavad aru, mis Eesti riigis toimub. Kui me neile selleks võtmeid kätte ei anna, siis vanemad kui 65-aastased (ja teatavasti eluiga kogu aeg pikeneb) moodustavad äärmiselt manipuleeritava massi.

Ma toon teile ühe näite. Suurrahvastel on sootuks teistsugune selgroog, sootuks teistsugune identiteet kui väikestel rahvastel, siin ei ole mitte midagi teha. Väga hea näide on Belgia, mis on ajaloolistel põhjustel, sajandite jooksul tekkinud põhjuste tõttu kakskeelne. Seal elavad flaamid, kes räägivad flaami keelt, prantsuse keelt, saksa keelt ja inglise keelt, ning valloonid, kes räägivad ainult prantsuse keelt, vaatavad ainult Prantsuse televisiooni ja loevad ainult Prantsuse pressi. Vahe on ainult selles, et Prantsuse televisioon ei tee vastupagandat Belgia riigi suhtes ehk need inimesed

saavad adekvaatset informatsiooni selle kohta, mis Belgia riigis toimub.

Lõpetuseks. Meie, kes me oleme selles ametis professionaalid, peaksime tajuma ka n-ö teist ja kolmandat käiku, mis on ühe või teise seadusega seotud. Kas sellesse seadusesse ei ole mitte sisse kodeeritud teatud fenomen kohalike valimiste taustal Keskerakonna jaoks, kelle toetus on hakanud vähenema? Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Mihhail Stalnuhhini Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kui summeerida seda, mida aastate jooksul, minu mälu järgi vähemalt alates 1999. aastast, on siin sellel teemal räägitud, siis meie vestluse deviis võiks olla selline: "Sina teeskled, et usud seda, mida räägid, ja loodad, et mina usun, et sa teed seda siiralt." Ma ei saa uskuda, et see pool, kes on muudatuste vastu, on seda siiralt. Asi pole üldse selles, et mõni kolleeg enne küsimuse esitamist vaatab selja taha, et näha, kas need kaameraga inimesed seisavad rõdul, kas tasub küsida või ei tasu. Kui seisavad, siis tasub, väga hea! Kaamera on juba läinud, mindi koridori intervjuud filmima.

Teema on tegelikult hariduslik ja humaanne, aga sellest tehakse kogu aeg poliitikat. Ma võin eksida, aga mulle tundub, et ma olen siin kollektiivis ainus, kes on pikki aastaid muulastele eesti keelt õpetanud. Mul on sel alal suur kogemus. Palju huvitavat juhtus nende aastate jooksul, mil ma aktiivselt selles valdkonnas töötasin. Näiteks toimus 1992., 1993. ja 1994. aastal Ida-Virumaal peaaegu iga päev mingi pikett, miiting või demonstratsioon. See aktiivne jõud, need, kes sellest osa võtsid, olid alati pensionärid. Tollane Narva volikogu esimees Anatoli Paal tuli ükskord keeleteskussesse ja küsis, kas oleks võimalik korraldada kursusi, et see pensionäride aktiivne osa sooritaks kodakondsuse eksami ning üks põhjus pikettides osaleda kaoks ära. Me ütlesime, et seda õigust päriselt ei ole, aga proovida ju võib. Linn eraldas tolle aja kohta tohutu summa – 36 000 krooni. Me kuulutasime välja, et toimub tasuta õpe. Sellest võttis osa umbes 5000 Narva pensionäri. Umbes kuu või poolteise kuu pärast algasid kodakondsuse eksa-

mid. Need olid hoopis teistsugused eksamid kui praegu. Tänu sellele programmile sai Narvas kodakondsuse ca 3000 inimest. Need ajad on möödas. Need inimesed, kes neid eksameid sooritasid, on kõik juba üle 80, kui nad veel elus on. Sellel eksamil oli üks leht, kus oli 19 küsimust ja vastust. Inimene pidi oskama ütelda: "minu nimi on", "ma töötasin", "ma elan", "ma olen". Need on needsamad kuulsad 19 küsimust, mille kohta pärast Tallinnas ja teistes kohtades küsimusi esitati, aga selline oli meie spetsiifika. Nende vanemate inimestega töötades sain ma aru, kus on piir võimaliku ja võimatu vahel. Ma kuulsin ükskord pealt ühte väga lustakat vestlust. Kaks pensionäritädi rääkisid omavahel ja üks teatas teisele, vene keeles muidugi: "Kuule, ma õppisin ära, kuidas öelda eesti keeles "ma töötasin"." "Mis sa nüüd? Kuidas?" "Kuule, see on ju nii kerge. Jäta meelde: tjojtja Zina – töötasin." Vaat nii viisi õpiti siis keelt.

Miks ma teile sellest jutustan? Meil on pidevalt diskussioonid teemal, mis on algne, kas keelsus või meelsus. Asi on selles, et kui need kursused said läbi, eksamid said vastu võetud ja inimesed said võimaluse ...

Ma palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit.

Mihhail Stalnuhhin

... taotleda ja saada kodakondsust, siis nad hakkasid massiliselt meie juurde tagasi tulema. Tuli üks tädi, tõi nimekirja ja ütles, et nende grupp, 20 inimest, tahab täies koosseisus jätkata. Neile oli võimatu selgitada, mida me tegime ja kuivõrd erineb keeleõpe sellest, millega meie tollal koos nendega tegelesime.

Ma arvan, et see kodakondsuse seadusesse kirjutatud aastaarv, see 1930, on häbiplekk. See on häbiplekk Riigikogule ja Eesti Vabariigi valitsusele. Veel 1990. aastate lõpus tehti uuringuid, millest selgus, et juba peale 50. eluaastat algab inimestel dementsus. Ma sain aru teie reaktsioonist, teie mõnest küsimusest, mis puudutas näiteks kuut riigikeelt, et on alust arvata, et dementsus algab palju varem kui 65- või 50-aastaselt. Siin pole midagi parata, see ei ole tehniliselt võimalik. Ei ole võimalik õpetada inimest, kes on üle 65 aasta vana, võib-olla vanemgi. See, et kodakondsuse sea-

duses see 1930. aasta kirjas on, on tohtu häbi meile kõigile. Mõelge selle peale! Ega ma asjata ei küsinud kolleeg Korobeinikult, mis vahe on 81- ja 82-aastasel inimesel. Eesti keele õppimise mõttes ei ole mingit vahet. Ma saan aru, et teil on seoses lastega raske millegagi nõustuda, teistes kohtades peab olema võimalik mingi argumentatsioon. Aga see, mis puudutab 1930. aastat, on lihtsalt võimatu.

Ma vaatasin eile vanu stenogramme ja lõpetan oma kõne sellega, millega ma lõpetasin analoogilise kõne 1999. aastal. Ma loodan, et teie vanemad on elus. Ma soovin neile tervist! Kui nad on elus, siis on nad juba väga kõrges vanuses, seitsmekümnesed või kaheksakümnesed. Kujutage ette, et neil on mingi soov. Näiteks soovivad nad olla selle riigi kodanikud, kus nad elavad, kus nad maksid makse ja töötasid, aga see soov ei saa täituda. See tapab, väikest viisi tapab.

Ma loodan, et me jätkame eelnõu menetlemist ja vähemalt selle häbipleki – aasta 1930 – kustutame kodakondsuse seadusest. Keskerakonna fraktsioon muidugi toetab seda eelnõu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läbirääkimised on suletud. Kuna juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 165 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Me asume selle ettevalmistamise juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 165 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 49 Riigikogu liiget, vastu on 34, erapooletuid ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on leidnud toetust ja eelnõu 165 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 1.)

Istungi lõpp kell 11.06.

Istungi kestus 1 tund ja 6 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 4. aprill 2012

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Palgalõhe
2. Sisejulgeolek
3. Narkosurmade rohkus Eestis
4. Kohalike omavalitsuste tulevik
5. Liiklusõnnetused
6. Puuetega inimeste autode parkimise kord

Istungi rakendamine

1. Hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (88 SE) kolmas lugemine

2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu (188 SE) esimene lugemine

3. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu (193 SE) esimene lugemine

Infotund

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu! Austatud külalised! Head istungi interneti teel jälgijad! Tere päevast! Alustame 4. aprilli infotundi. Kõigepealt viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 43 Riigikogu liiget, puudub 58.

Tänases infotunnis osalevad peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus ja siseminister Ken-Marti Vaher. Head ametikaaslased, mul on teile palve. Mul on juhatajana soov võimaldada täna esitada kõik eelregistreeritud küsimused, kui vähegi võimalik. Seepärast luban eri küsimuste puhul kohapealt esitada kaks kuni kolm täiendavat küsimust. Tänan teid!

1. Palgalõhe

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme küsimuste juurde. Esimese küsimuse esitab Riigikogu liige Marianne Mikko, sellele vastab Vabariigi Valitsuse liige peaminister Andrus Ansip. Teemaks on palgalõhe. Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Kuu aega tagasi, 5. märtsil oli Euroopa Liidus võrdse palga päev. Meid Eestis see ei puudutanud, sest Eesti naine saab oma eelmise aasta töötasu kätte alles 19. aprillil, olles töötanud ekstra veel kolm kuud ja kolm nädalat. Sooline palgalõhe on Eestis Euroopa sügavaim: Eesti naise palk on ühe kolmandiku võrra madalam kui Eesti mehel. 20. septembril võttis Riigikogu ühegi vastuhääleta vastu otsuse, millega kohustati valitsust välja töötama tegevuskava naiste ja meeste palga vahelise lõhe vähendamiseks. Kuus kuud pärast Riigikogu otsust küsin: millal saab parlament ja Eesti rahvas näha palgalõhet puudutava tegevuskava, kus on kirjas konkreetsed meetmed, sh riikliku järelevalve, seaduste analüüsi, teavitustegevuse ning kollektiivsete läbirääkimiste osas?

Andrus Ansip

Palgalõhet puudutava tegevuskava vaatab just nimelt täna üle sotsiaalminister ja pärast seda tuleb see arutusele Vabariigi Valitsuses. Tegemist on väga olulise teemaga. Eestis on Euroopa Liidu kõige sügavam palgalõhe – 27,6% –, samal ajal kui Euroopa Liidus on palgalõhe keskmiselt 17,5%. Nii et selle 27,6% üle meil uhkust tunda küll ei maksa. Samas, seda probleemi ei ole mitte nii lihtne lahendada, nagu teie seda ette kujutate, et määrame sookvoodid, ja mure murtud. Eestis on ka tehtud kaks uuringut. Ühe uuringu järgi on palgalõhe põhjused teadmata koguni 85% ulatuses. Teise uuringu andmetel on palgalõhe

põhjused meile teada, nii palju kui ma mäletan, vist 4,6% ulatuses, seega enam kui 95% lõhe tekkimise põhjustest on teadmata.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Naistepäeval väitis rahandusminister Ligi järgmist: "Õpetajaamet ei ole kõige viletsamini tasustatud. Rõhuv enamuse, 75–80% naistest teenib vähem kui naisõpetaja." Kuidas kommenteerib peaminister oma kabineti ministri väljautlemist, mille mõte oli võrrelda kehvalt tasustatud õpetajaid veel kehvemini tasustatud naistega?

Andrus Ansip

Selle mõtte andsite Jürgen Ligi sõnadele praegu teie. Aga faktiliselt vastab Jürgen Ligi öeldu tõele.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Olen veendunud, et rahandusminister Jürgen Ligi peaks vabandama Eesti õpetaja ees. Kuna teie erakonnakaaslane seda teinud ei ole, siis kas ei tahaks peaminister Ansip Reformierakonna hea maine päästmiseks teha seda ise siin meie ees?

Andrus Ansip

Aga siis palun esitage teistsugused arvanded! Kui teil on teistsugused protsendid esitada, siis palun esitage! Ja sel juhul tõepoolest see, kes eksis, ilmselt peab vabandama.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Kas te peate mõistlikuks palgalõhe vähendamise kontekstis kasutada uue soolise võrdõiguslikkuse nõukogu loomisel euroopalikku kvoodisüsteemi? Et tegemist ei oleks mitte meeste või naiste klubiga, vaid selle liik-

mete hulgas oleksid mõlemad sugupoole esindatud vähemalt 40% ulatuses.

Andrus Ansip

Kõigepealt tuleb ikka probleemi olemusse tungida. Meil tuleb endale selgeks teha, millest selline lõhe tekkinud on. Seda, et lõhe on olemas, ilmselt pole võimalik vaidlustada, kuid millest see tekkinud on, seda me praegu öelda ei oska. Me kogu aeg räägime teadmistepõhisest majandusest, teadmistepõhisest ühiskonnast, aga otsuseid Riigikogu tasandil tahaksite langetada ilma igasuguste teadmisteta. Sellise lähenemisega mina kindlasti nõus olla ei saa.

Kui me vaatame, mis meil praegu teada on, siis see teeb küllalt nõutuks. Jah, Eestis on palgalõhe 27,6%, Euroopa Liidus keskmiselt 17,5%. Meil on probleem hulga suurem kui Euroopa Liidus keskmiselt. Lätis on palgalõhe 13,4%, Leedus 21,6%, Soomes 20,0%. Me oleme harjunud ennast väga sarnaseks pidama Läti ja Leeduga, aga nüüd selgub, et soolise palgalõhe mõttes on Läti Euroopa Liidu eeskujulikemaid riike – palgalõhet peaaegu ei eksisteeri. Leedu on peaaegu võrdne Soomega, Eestis aga on kõige suurem palgalõhe.

Ma ei ole lugenud mitte ühtegi teaduslikku artiklit, mis põhjendaks ära, millest sellised erinevused nelja naaberriigi palgalõhes. Kõigepealt tuleb alustada statistikast. Seda Eesti palgalõhega tegelevad teadlased kõigepealt soovitavadki. Tuleb koguda rohkem asjaomast palgastatistikat, selleks et teha mingeid järeldusi. Kvoodid – see on lahmimine, see ei ole lahendus.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud peaminister, teie aeg on läbi! Läheme edasi. Heljo Pikhof, palun teie küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Põhiseaduse kohaselt peaksid olema kõik töötõingimused riigi kontrolli all, sh siis ka palga määramise alused. Kas meeste ja naiste palga vahe suurenemisele pole mitte kaasa aidanud uus töölepingu seadus, mis 2009. aastal kehtima hakkas ja millega Tööinspeksioonilt võeti ära õigus kontrollida palga määramise aluseid? Ma tahaksin teada, kas valitsusel on plaanis hakata täitma põhiseadust ja anda Tööinspeksioonile tagasi see funktsioon, st kohustus ja

õigus kontrollida palga määramise aluseid. See on teile ehk ka abimaterjaliks selle kohta, mille pärast see palgalõhe on meil Eestis suurenenud.

Andrus Ansip

Hea küsija! Küllap te teate, et Eestis oli Euroopa Liidu suurim palgalõhe ka aastatel 2000–2008. Sellest hilisemal ajal ei ole see palgalõhe kasvanud, vähemalt ei ole meil selle kohta mingeid tõepäraseid andmeid kusagilt võtta. Kui meil oli Euroopa Liidu kõige suurem palgalõhe ka aastatel 2000–2008, siis selles kindlasti ei saa olla süüdi 2009. aastal vastu võetud töölepingu seaduse tekst.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud peaminister! Me võtame tihti eeskuju naaberriikidest ja võrdleme end edumeelsete maadega, tihti ka Taaniga. Olete kindlasti Taani peaministriga tihti suhelnud. Kas teil ei ole tekkinud mõtet rakendada Taani kogemust? Kas meil ei ole Eestis aeg luua soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise ministerium, nagu see Taanis on?

Andrus Ansip

Küllap te oleksite valmis ka asjaomase erikomisjoni moodustama ja komisjoni esimehe autole lossi õuele parkimiskoha hankima. Aga Taani sooline palgalõhe on Euroopa keskmiste hulgas, minu mälu järgi 17,1%. Taani ei ole selles vallas mitte Euroopa Liidu eesrindlike hulgas. Nii et ilmselt selle ministeriumi kogemus tasub uurimist. Igatahes seda, et see kogemus oleks tulemuseks andnud Euroopa Liidu kõige väiksema palgalõhe, meil alust väita ei ole. Kui meil on vaja lähinaabrusest õppust võtta, siis me peaksime minema Lätisse ja õppima nendelt, kuidas nad on praktiliselt olematu palgalõhega riigiks saanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Sisejulgeolek

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Yana Toom, vastab Ken-Marti Vaher. Teema on sisejulgeolek. Yana Toom, palun!

Yana Toom

Lugupeetud härra eesistuja! Austatud minister! Viimasel ajal on peale üht juhtumit aktualiseerunud Ida-Virumaa sisejulgeoleku probleem. Peale väikese tütarlapse julma mõrva on meediaveergudele jõudnud kohutavad, muret tekitavad arvud. Näiteks on Ida-Virumaal puudu 40 patrullpolitseinikku ja 17 muud politseinikku. Samas lugeme meediast, et tänavu saabub sinna tööle ainult kaks patrullpolitseinikku. Ilmselt ei ole riigil piisavalt vahendeid või kava, kuidas inimesi motiveerida või üldse seda olukorda lahendada. Kas oskate seda kommenteerida?

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Küsimus, mis puudutab politseis olevaid vakantseid ametikohtasid, on kindlasti tõsine. Teatavasti on aga käivitatud päris mitmeid meetmeid, mis on ette võetud just nimelt selleks, et olukorda Ida-Virumaal muuta. Nimelt on Ida-Virumaa ainuke piirkond Eestis, kus on kasutusel n-ö regioonitasu seal töötavatele politseinikele ehk Politsei- ja Piirivalveameti ametnikele. Tegu on otsese rahalise motivatsiooniga Ida-Virumaal töötamiseks. Täiendavalt on ette nähtud veel mitmeid muid abinõusid, näiteks Sisekaitseakadeemia lõpetanutele praktikakohad, samuti kindel arv kohti Ida Prefektuuri ametnikele Sisekaitseakadeemia kaugõppekohtadel õppimiseks jne.

Kindlasti on vaja vaadata ka seda poolt, mis puudutab lisanõudeid Ida-Virumaal töötamiseks, eriti nendele inimestele, kelle emakeel ei ole eesti keel. Minu hinnangul on keelenõuete tingimused praegu vägagi selged ja samas ka paindlikud. 2015. aasta 1. septembriks peavad kõik politseiametnikud saavutama eesti keele oskuse tasemel C1. Praegu see nii ei ole. Minu teada ei ole aga kedagi selle tõttu otseselt kiusatud, vaid on püütud inimestele igati vastu tulla. Inimesi on suunatud eesti keele kursustele, mida ka rahaliselt toetatakse, samuti on

neid saadetud eestikeelsetesse kohtadesse praktikale jne.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh! Härra minister! Ametlike andmete järgi töötab Ida-Prefektuuris umbes 900 inimest. Eelmisel aastal lahkus nendest töölt 79 ehk peaaegu 10%. Kas selline töölt lahkumise protsent on teie hinnangul normaalne ja kui mitte, mida saaks teha, et seda vältida?

Ken-Marti Vaher

On täiesti selge, et inimesed vahetavad töökohti ja seda on võimatu garanteerida, et koosseisud jäävad aastast aastasse 100% samaks. Ma arvan, et see ei ole puhtpraktiliselt võimalik ega ka õige. Kindlasti vahetavad inimesed ametikohti ja seavad endale uusi väljakutseid, nii et mõistlik, normaalne voolavus on täiesti arusaadav. Nagu ma aga eelmises vastuses mainisin, on ette võetud päris mitmeid samme, et arvestades Ida-Virumaa eripärasid otsida inimestele seal töötamiseks lisamotivatsioone. On ette nähtud ka konkreetne regioonitasu selleks, et politseinikud tahaksid end teostada Ida-Virumaal ja leiaksid oma koha sealses politseisüsteemis. On soodustatud keeleõpet, on soodustatud täiendusõpet, väga tihe side on Sisekaitseakadeemiaga jne. Seega on samme astutud. Aga kindlasti on arenguruumi ka Ida-Prefektuuris. Eks 2012. ja 2013. aastal tuleb mõelda veel täiendavatele sammudele, millega Ida-Virumaa õiguskorda ja õiguskaitseorganeid tugevdada.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd teine kohapeal registreeritud küsimus ja kolm lisaküsimust. Palun, Yana Toom, teine täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Esiteks ma tahan öelda seda, et me kõik saame aru ja keegi ei vaidle sellele vastu, et politseis töötavad inimesed peavad valdama riigikeelt ja seda võimalikult kõrgemal tasemel. Aga nii vene kogukonnal kui ka Ida-Virumaal üldse valitseb arusaam, et need keelenõudmised pa-

raku nõrgendavad sealset politsei koosseisu ja see ongi üks põhjus, miks olukord nii nukker on. Siit ka minu küsimus: kas te olete tõsiselt kaalunud võimalust teha keeleoskuse osas seal töötavatele politseinikele teatud allahindlust, kuni pole leitud inimesi, kes valdavad eesti keelt paremini?

Ken-Marti Vaher

Ei, ma ei toeta mingit allahindluse tegemist riigikeele oskuse osas. Olen kindlal seisukohal, et inimesed, kes esindavad riiki ja on õiguskaitseorgani töötajad, kes suhtlevad tihedalt avalikkusega, kuna peavad selgitama oma tegusid, mille puhul võib olla tegu ka põhiõiguste riivega, peavad tegema seda riigikeeles. Ma ei näe võimalust neid nõudeid muuta. Ma näen võimalust täpselt vastupidiseks tegevuseks: tuleb igati soodustada heade spetsialistide – uurijate ja korraldajate võimalusi riigikeelt õppida. Seda on ka tehtud. Inimestele pakutakse keelekursusi, pakutakse võimalust praktiseerida eestikeelses töökeskkonnas. Seda on viimasel ajal kasutanud päris mitu Narva politseiametnikku, olles tööl Rakveres. Minu hinnangul on võimalik inimesi märgatavalt paremini motiveerida riigikeelt õppima. Ja kui tegu on hea spetsialistiga, peaks ta olema suuteline ka selleks, et omandab eesti keele oskuse. Samuti arvan ma, et üleminekuajad, mis praegu on kehtestatud, on piisavalt pikad.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Kas on teada nende kursantide arv, kes pärast Sisekaitseakadeemia lõpetamist ei lähe omandatud erialal tööle? Kui see hulk on teada, kas on teada ka see põhjus, miks inimesed mujale ära lähevad? Ehk me toidame Sisekaitseakadeemia arvel ka eraturvafirmasid?

Ken-Marti Vaher

Märkimisväärne hulk Sisekaitseakadeemia lõpetajaid leiab töö mõnes riigiasutuses. Teatavasti valmistab Sisekaitseakadeemia ametnikke ette tööks eri ametkondades, näiteks vangla- ja politseiteenistuseks. Samuti saab maksuamet Sisekaitseakadeemiast juurde värs-

ket verd ning märkimisväärsed uut kompetentsi ja jõudu. Arenguruumi on, aga enamik inimesi, kes Sisekaitseakadeemia lõpetab, leiab endale väljakutseid riigisektoris. Täiesti selge on, et suurem osa Sisekaitseakadeemia õppureid teadvustab seda endale juba siis, kui nad esimesele kursusele astununa Sisekaitseakadeemia lävepakust üle astuvad. See jääbki neile põhiliseks väljakutseks, sest tegemist on ikkagi väga spetsiifilise õppeasutusega ja selliste erialadega, mille puhul tööülesannete täitmine on peamiselt siiski võimalik riigisektoris, avalikus sektoris.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Narva inimesed palusid mul teile esitada küsimuse Varvara mõrva kohta. Nii palju kui meediakajastustest välja võib lugeda, on juhtumi lahendamine politsei ja riigi auküsimus. Tahan küsida: kui kaugele on see uurimine jõudnud? Tulen selle küsimusega ka edaspidi välja iga kord, kui te kolmapäeval infotunnis kohal olete.

Ken-Marti Vaher

Kriminaalmenetlus käib, uurimist teostatakse. On täiesti selge, et ma ei saa täna kommenteerida uurimise üksikasju. See traagiline juhtum on, nagu ka meediast on läbi käinud, Eestis selles mõttes esmakordne, et laps on kahetsusväärselt kadunuks jäänud ja hiljem tapetuna leitud. Täna on võimalik kuriteokosseis läbi vaadatud ja uurimine käib. Etteruttavalt võib öelda, et me väga loodame, et uurimine jõuab võrdlemisi kiiresti tajutava järgmise etapini ehk kahtlusaluse tuvastamiseni. Kui vaadata sarnaseid juhtumeid, millest võib-olla kõige kõnekam on nn kurikamõrvari juhtum, siis mäletatavasti oli selle lahendamisel väga suur politseiressurss mängus. Läbi viidi rohkem kui 500 ekspertiisi ja see võttis aega kahjuks 11 kuud. Ma väga loodan, et Varvara juhtumi uurimine jõuab tajutava vaheetapini kiiremini, aga mingeid veksleid kahjuks välja ei saa anda. Kinnitan teile aga seda, et parimad politsei jõud on mängus ning kaasatud on loomulikult ka kõik teised ametkonnad – see puudutab just ekspertiisiasutusi. Keskkriminaalpolitsei

on kaasatud, loomulikult ka kohalik kriminaalpolitsei ja prokuratuur. Niipea kui mingigi informatsioonikild on olemas, prokuratuur selle kindlasti edastab.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Seda juhtub väga harva, kui opositsiooni esindaja koalitsiooni esindajat kiidab, aga eilse uudise peale, kus Siseminister lubas, et Sisekaitseakadeemia viiakse üle Virumaale, tahaks IRL-i fraktsiooni kiita ja öelda, et see on üks tõeliselt isamaaline tegu. Hakkasin mõtlema, milline see eelmine oli, aga ei tulnud kahjuks midagi meelde. Küsimus on selline: kuidas näeb välja asjaomane ajagraafik? Mõtlen Sisekaitseakadeemia ehitamist, valmimist ja tööle hakkamist Virumaal.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse ja tagasihoidliku komplimendi eest, mis küll minevikku ei ulatunud, aga vähemalt olevikku puudutas! IRL-i fraktsioon eile oma seisukoha tõesti kujundas. Valitsuskabineti arutelu seisab alles ees, loodetavasti toimub see lähinädalatel ja siis saame juba rääkida konkreetsematest sammudest, mis puuduvad Sisekaitseakadeemiat. Mis puutub asukohta, siis meil on laual ka alternatiivid. Jah, IRL-i fraktsiooni seisukoht on selline, et Eesti Vabariiki oleks Ida-Virumaal rohkem, kui sinna koondataks kokku kõik Sisekaitseakadeemia üksused. Teatavasti praegu on Sisekaitseakadeemia laiali üle Eesti – üksused on Paikusel, Väike-Maarjas, Murastes, Tallinnas Pirital. Tegemist oleks märkimisväärse investeeringuga, mis puudutab just kinnisvara. Kui lõplik otsus langetatakse Ida-Virumaa kasuks, siis tähendab see kindlasti seal väga suurt investeeringut, mis minu hinnangul peaks heas mõttes ahelana kaasa tooma teisedki otsused, mis Ida-Virumaa arengule kasuks tulevad. Ühe võimalusena näen teistegi riigiasutuste kolimist Ida-Virumaale. Loomulikult tähendab see ettevõtluse ja kogu elukeskkonna elavdamist ning selles mõttes võiks seda võtta nagu Eesti Vabariigi väga tugevat jala mahapanekut selles regioonis.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Narkosurmade rohkus Eestis

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda küsimuse juurde. Selle küsimuse on esitanud Riigikogu liige Andres Anvelt, vastab siseminister Ken-Marti Vaher. Teemaks on narkosurmade rohkus Eestis. Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Hea juhataja! Hea siseminister! Me oleme siin Riigikogus mitmel moel rääkinud palju liiklussurmades, tulekahjude tekitatud surmadest, aga oleme ära unustanud sellise valdkonna nagu narkosurmad, mis puudutavad suures osas just nooremapoolset elanikkonda. Kui 2006. aastal oli narkosurmade arv Eestis 70, siis eelmisel aastal 146 ehk peaaegu lausa kaks korda suurem kui meie järel järgmisel Euroopa Liidu riigil. Siit minu esimene küsimus sulle: mida sa siseministrina – ma just rõhutan sõna "siseministrina", sest sotsiaalministrilt ma olen sama asja juba küsinud – pead narkosurmade arvu väga suure kasvu põhjuseks?

Ken-Marti Vaher

2006. aastal oli see näitaja tõesti märkimisväärselt väiksem kui näiteks aastal 2011 või 2009. Minu andmetel küll 2011. aasta narkosurmade arv oli 123, kõige suurem on see olnud 2009. aastal – 140. Eksperdid on välja toonud narkosurmade kasvu ühe olulise põhjuseksena selle, et kogu maailmas ja ka Euroopas on turule tulevate sünteetiliste narkootikumide toodang pidevalt suurenenud. Mõni aasta tagasi ilmus Eestisse fentanüül – sünteetiline heroiin, mida nimetatakse ka valgeks hiinlaseks ja mis on väidetavalt sadu kordi võimsam ja kangem aine kui heroiin. Sellest ajast peale ongi narkosurmade arv hüppe üles teinud.

Kui me vaatame statistikat, siis 70% narkosurmades langeb Harjumaa arvele ja 70% nendest surnutest on nooremapoolsed mehed. Peamiselt on tegemist uimastisõltlastega ja üledoos on põhiline põhjus, miks inimesed teise ilma on läinud. Üledoosid aga tulenevad sellest, et uued sünteetilised narkootikumid, peamiselt just see fentanüül, on väga kanged. Näiteks valge pärslane on tuhat korda kangem

kui heroiin. Inimesed on lähtunud oma tavapärasest süstimisest ja on saanud üledoosi ning surnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, selle küsimuse raames saab esitada kaks saalis registreeritud küsimust. Nüüd esimene täpsustav küsimus, Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh vastuse eest! Küsin natuke ka teiselt poolt. Pakun siia kõrvale Justiitsministeeriumi statistika sellise kuriteoliigi kohta nagu narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine ehk rahvakeeles diilerlus. See on see, mis toimub tänavanurkadel. Mul endal õnnestus mõni päev tagasi kutsuda politsei sellisele käitlusoperatsioonile, kahjuks nad ei jõudnud kohale. Vaat see näitaja on drastiliselt kukkunud. Ma ei hakka rääkima 2003.–2004. aastast, kui see arv oli poole tuhande ringis. Aastal 2006, millega ma ennist võrdlesin, oli see 197, nüüd on 91. Kas sa ei näe siin mingit seost? Just tänavalt ostetakse ju see surmav doos ja tänaval kinnipüütud diilerite arv on nii drastiliselt vähenenud.

Ken-Marti Vaher

2011. aastal narkosüütegude arv võrreldes 2010. aastaga kasvas. Ja tegelikult on meil aastaid olnud prioriteediks ikkagi võitlus raskete narkokuritegudega. Eks see tänavadiilerlus saab ju kuskilt alguse. Ja alguse saab ta eelkõige raskematest narkokuritegudest – narkootikumide suures koguses käitlemisest, turustamisest, edasimüümisest, edasimüümise ettevalmistamisest jne. Selles osas on viimastel aastatel, ma ütleksin, et aastast 2004 toimunud märkimisväärne muutus. Ma arvan, et meie õiguskaitseorganid on üha enam võimelised tabama suuremaid narkokoguseid, suuri kuritegelikke narkogruppe, mis kujutavad endast põhilisi organiseeritud kuritegevuse üksusi Eestis. Positiivsena on tugevnenud ka see sõnum, mis läheb sellesse kuritegelikku narkokogukonda – on teada, et sanktsioonid on kõvasti muutunud ja üldse riigi suhtumine narkokuritegevusse sallimatum. Näiteks kui 2000. aastate alguses oli üks põhilisi kohtus väljamõistetud sanktsioone suurtes kogustes narkootikumide käitlemise eest heal juhul mõneaastane

vangistus, siis nüüd räägime isegi kokkuleppe-
menetluse puhul rohkem kui kümne aasta
pikkusest vangistusest, mis tähendab, et Eesti
on suuteline raskele narkokuritegevusele vastu
astuma. Ma arvan, et see mõjub positiivselt ka
tänavadiilerlusele, vähendab seda. Usun, et ül-
dine sallimatus, üldine võimekus astuda riigina
raskele narkokuritegevusele vastu peegeldub
ka nendes sinu nimetatud väiksemates arvudes.

Aseesimees Jüri Ratas

Teine täpsustav küsimus, Andres Anvelt,
palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Hea minister, meil ei ole aega deba-
tikis, aga sinu jutt ei veennud mind kuidagi
selles, et asjad arenevad positiivselt. Inimesi ju
sureb. Me võime määrata ükskõik mis karis-
tuse, kas või kaks eluaegset, aga see kogus,
mis tänavalt tuleb, on aastast aastasse kasva-
nud. Sa räägid, et avastamiste arv on kasva-
nud. Jah, kui on tegu suurte kogustega. Ning
isegi alaealiste kallutamise katsete osakaal on
vähenenud ja needsamad diilerluse juhtumid
on vähenenud, aga surnud inimeste arv on kas-
vanud. Diilerluse vastu võideldakse tänaval
ehk patrullpolitseis. Seepärast ma küsingi: mil-
lised on sinu ministeeriumi meetmed selleks,
et seda näitajat, surnud noorte inimeste arvu
reaalselt vähendada?

Ken-Marti Vaher

Vabandust, aga meetmete kohta sa ennist ei
küsinud. Hea meelega vastan. Sa kindlasti
eksid, kui arvad, et ma tahan kuidagipidi prae-
gust olukorda positiivsemalt näidata. Ma toon
esile need tugevad küljed, mis meil on, aga
muidugi on meil ka märkimisväärselt arengu-
ruumi. Ega ilmaasjata ei ole 1. jaanuarist 2012
taastatud keskkriminaalpolitsei. Praegu käib
põhjalik analüüs, milliseid samme me saak-
sime astuda selleks, et ka narkokuritegevuse
uurimine viia uuele tasemele, et selle kvaliteeti
tõsta, et tagada ühtsed standardid ning ühtne
suhtumine ja töötetoodika kõikides narko-
gruppides üle Eesti.

Täiendavate ettevõtmiste kohta võib öelda
veel järgmist. Väga oluline on loomulikult en-
netuse pool. Siseministeeriumi ja Sotsiaalmi-
nisteeriumi läbirääkimistel valmistatakse prae-
gu ette uimastiennetuse valitsuskomisjoni, mis

tähendab, et me viime narkomaaniaprobleemi
tervikuna kõige kõrgemale poliitilisele tasan-
dile, ministrite tasandile. Me ei taha tegelda
ainult uimastite pakkumise vähendamisega,
vaid ka nõudluse vähendamisega, ennetusega.
Me tahame kutsuda ühe laua taha nii eksper-
did, kolmanda sektori inimesed, vabatahtlikud
kui ka kõik ametkonnad, et panna seljad kokku
ja mõelda, kuidas vähendada alaealiste seas
narkootikumide nõudlust ja võidelda efektiiv-
semalt nende pakkumisega. Täpsemalt tuleb
läbi mõelda rehabilitatsiooniküsimused ja loo-
mulikult vastata ka küsimusele, kui palju lisa-
ressursse on vaja selleks, et narkomaania-
probleemi Eestis vähendada. Nagu sa õigesti
ütlesid, see on tõsine probleem, ja me astume
tänavu ja järgmise aasta jooksul üsnagi mitu
sammu, et see leeveneks.

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsi-
must. Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Mul on hea meel, et
Andres Anvelt just nagu tegi minu küsimusele
pisut värava lahti. On teada, et tegelikult on
Ida-Virumaa suures osas murekoht. Ma arvan,
et distributsioon sinna kanti ei toimu ainult
läbi Soome väravate. Sestap ma küsin: milli-
sed on meie suhted vastavate organitega Vene-
maal? Nii paradoksaalne, kui see ka pole, ehk-
ki meie suhted Venemaaga poliitilisel tasemel
on üpriski reserveeritud, on ametkondlikul ta-
semel ja, oh üllatust, isegi jõustruktuuride tase-
mel koostöö väga hea ja konstruktiivne. See
puudutab näiteks piirivalvet. Kuidas on lood
kriminaalpolitsei tasemel? Kas äkki Siseminis-
teeriumi emissarid on teinud ka täiendavaid
avanguid? Milline on koostöö selles valdkon-
nas, kus tegelikult eesmärk on ühine?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt väike täp-
sustus. Kui me räägime narkosurmadest, siis
70% nendest leiab aset Tallinnas ja mujal Har-
jumaal. Tõsi ta on, et teisel kohal on Ida-Viru-
maa, aga märkimisväärselt väiksema arvu nar-
kosurmadega. Nii et see müüt, mis levib, et
kõige suurem hulk narkosurmadest langeb Ida-
Virumaa arvele, ei vasta tõele. On ka täiesti
loogiline, et ei vasta, kuna ikkagi rahvastiku

konsentratsioon on paratamatult suurim Tallinnas ja sellest lähtuvalt ka uimastisurmade arv.

Aga sul on õigus, meie õiguskaitseorganite teised kontaktid õiguskaitseorganitega ida pool on selgelt olemas. Koostööd tehakse ka selle juhtumi uurimisel, mille kohta juba täna küsiti – väikese Varvara traagilise surma uurimisel. Koostöö seati sisse juba esimestel päevadel ja minu arust kontaktid on olnud väga tõised ja tihedad. Sama kehtib teatud teiste kuriteoliikide puhul ja ka piirivalves. Selles mõttes vastab täiesti tõe, et seda suunda arendatakse nii palju kui võimalik.

Kui me läheme tänasest teemast natukene kaugemale ja räägime näiteks piiriületusest Eesti ja Venemaa vahel, siis 2011. aastal võis ka selles edasimineku tüheldada. Nagu te teate, on Vene poole tõttu märkimisväärne aeg aastast Eesti-Vene piir olnud suletud. Ka selles vallas on 20%-line leevenemine, mis näitab seda, et Venemaa tahe olukorda parandada on võib-olla kasvanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Narkootikumide tarvitavate inimestega, sõltlastega, haigete inimestega tuleb tegeleda, ja kui kummaliselt see ka ei kõlaks, neid peab ravima. Neile tuleb tagada rehabilitatsiooniteenuse kättesaadavus ja suunata nad meie igapäevaelu tagasi. See on pikaajaline protsess, mis võib kesta aastaid või isegi kogu elu. Seoses sellega, lugupeetud härra minister, ma küsin: kas te võite kinnitada, et meie riigis eksisteerib süsteem, mis aitab inimesi, kes on uimastite tarvitamise masina hammasrataste vahele jäänud?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! On selge, et rehabilitatsiooni- ja ravivõimaluste pakkumisel on meil arenguruumi. Samas võin positiivse sõnumina teada anda, et viie päeva pärast, 9. aprillil alustab SA Viljandi Haigla statsionaarse rehabilitatsiooniteenuse osutamist uimastisõltuvusprobleemidega isikutele. See on üle tüki aja esimene institutsioon, kus sellist teenust osutama hakatakse. Eelkõige on see praegu suuna-

tud naissoost isikutele ja avatakse kümme kohta. Lähiajal on plaan avada samasugused kümme kohta ka meessoost isikutele. Viljandis proovitakse inimesi uimastitest võõrutada ja sellega minnakse kindlasti edasi. Tervise Arengu Instituut on ettevõtmise rahastaja. Selliseid kohti luuakse teisteski Eesti paikades.

Põhiküsimus on praegu selles, millised tervishoiuasutused suudavad uimastisõltlastele pakkuda professionaalsel tasemel ravi ja rehabilitatsiooni. Tegemist ei ole lihtsa valdkonnaga, vaid väga kindlat tehnilist valmisolekut, kompetentsust ja professionaalsust nõudva teenusega. Selle tõttu liigutakse edasi sammhaaval. Küsimus ei ole mitte ainult selles, kui suur on riigipoolne tahe ja rahastamine, ka tervishoiuasutused peavad olema valmis seda teenust osutama.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Head ametikaaslased ja austatud valitsusliikmed! Järgmise kolme küsimuse puhul saan ma lubada iga registreeritud küsimuse raames kaks lisaküsimust kohapealt.

4. Kohalike omavalitsuste tulevik

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Priit Toobal, vastab peaminister Andrus Ansip. Teemaks on kohalike omavalitsuste tulevik. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Lugupeetud aseesimees! Lugupeetud peaminister! Möödunud laupäeval toimus Tallinnas linnade ja valdade üldkogu. Seal arutati väga mitmeid teemasid ja tehti ka hulk ettepanekuid. Üks neist oli sätestada, et maakonna tervikliku arengu eest vastutavad kohalikud omavalitsused, ja anda maakondlikele omavalitsusliitudele avalik-õigusliku isiku staatus. Maavalitsuste ülesanded, välja arvatud järelevalvefunktsioon, võiks delegerida maakondlikele omavalitsusliitudele ja neile ka vastavad ressursid üle anda. Kuidas te sellesse ettepanekusse valitsusjuhina suhtute ja missugust rolli te üldse näete tulevikus maavalitsustel ja maakondlikel omavalitsusliitudele?

Andrus Ansip

Ettepanekusse suhtun positiivselt. Tegelikult pole ju ettepanek sugugi uus, selle esitas juba kunagine regionaalminister Vallo Reimaa. Põhimõtteliselt on see demokraatlik suund, mille korral kohalikud omavalitsused saavad maakondliku organisatsiooni või maakondliku ühenduse kaudu suurema sõnaõiguse, et maakonna kui terviku arengus kaasa rääkida. Nii et minu suhtumine on positiivne.

Paraku tuleb öelda seda, et ega ka praegu ei takista miski omavalitsustel suuremas ulatuses koostööd teha. Kuid koostöö ei ole olnud väga ulatuslik. Maavalitsuste roll on aja jooksul järjest vähenenud. Kunagi olid maavanemate hallata riigikoolid. Need on otse haridusministeeriumi haldusesse läinud. Kunagi olid mitmesugused hooldekodud maavalitsuse hallata, ka need on läinud otse Sotsiaalministeeriumi hallata. Muuseumid on maavanemate ja maavalitsuste haldusalast ära läinud otse Kultuuriministeeriumi haldusalasse. Nii et maavalitsuste funktsioone on järjest vähemaks jäänud, kuid teatud ülesanded, mida riik peab nii või teisiti täitma, sõltumata sellest, kas maavanema institutsioon eksisteerib või mitte, on jäänud. Näiteks järelevalve kohaliku omavalitsuse õigusaktide üle peab kindlasti säilima ka tulevikus, samuti planeeringualased järelevalvefunktsioonid – needki jäävad riigi teostada. Küsimus on selles, kus kohas seda järelevalvet kõige õigem teostada on, kas maavalitsustes või näiteks regionaalministri büroos.

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene täpsustav küsimus, Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud peaminister, kõigepealt ma tänan eelmisele küsimusele antud väga sisulise vastuse eest! Minu teine küsimus puudutab ka linnade ja valdade üldkogul räägitut. Seal kõneldi meie lõunanaabri juures ehk Läti Vabariigis läbiviidud haldusterritoriaalsest reformist. Te olete väga tihedas kontaktis teiste Balti riikide peaministritega ja kindlasti teate, mil moel viis Läti läbi oma haldusterritoriaalse reformi. Kuidas te selle reformi läbiviimist ja tulemust hindate? Mis te arvate, kas Eestil on sellest mida-

gi õppida või pigem peaks jätkama nii, nagu meie süsteem praegu on?

Andrus Ansip

Ma ei ole väga suur Läti haldusterritoriaalse reformi läbiviimise spetsialist, aga kõigil, kes tahavad sel alal spetsialistiks saada, soovitan ma ilmtingimata läbi lugeda professor Georg Sootla asjaomane uurimus. See uurimus on põhjalik ja päris mahukas, minu mälu järgi umbes 150 lehekülge, ja esitab ka konkreetseid soovitusi Eestile. Üks nendest soovitustest kõlab umbes nii, et ei maksa keskenduda kohaliku demokraatia, kohalike omavalitsuste arendamisel ainult ühele instrumendile, s.o liitmisel. Kohaliku demokraatia ja omavalitsuste arendamine on märksa komplekssem ülesanne ja pelgalt liitmisega seda lahendada ei saa.

Meenutagem viimast inimarengu aruannet, mis teatavasti võrdles arenguid Leedus, Lätis ja Eestis. Aruande eestikeelses versioonis leheküljel 109 leiab viite Läti haldusterritoriaalse reformile. Nimelt on inimarengu aruandes märgitud, et Lätis on suur probleem koolivõrgu optimeerimine, mis ei õnnestu kuidagi, sest koolide asutamine ja haldus on kohaliku omavalitsuse pädevuses. Ja nüüd meenutagem, mis oli üks eesmärkidest, milleks üldse haldusterritoriaalne reform Lätis ette võeti. Võeti selleks, et optimeerida koolivõrku, et vähendada koolide arvu. Seda eesmärki ei ole saavutatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ja nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Härra peaminister! Teile kui valitsusjuhile ei ole ilmselt teadmata kohalike omavalitsuste rahaline seis, mida selle aasta alguses tulumaksu laekumine on küll teatud määral parandanud. Aga ma küsin, härra peaminister: kui suur protsent tulumaksust järgmisel aastal kohalikele omavalitsustele eraldatakse? Kas te olete arutanud, milline see protsendinumber peaks olema?

Andrus Ansip

Me ei ole seda küsimust valitsuskabinetis nii palju arutanud, et ma saaksin praegu nimetada konkreetse protsendi. Kunagi oli see 11,4, siis hakkas kiiresti tõusma, kuni jõudis

11,93-ni. Seda viimast kolme aga ei saanud tegelikult kunagi keegi, see jäigi unistuseks, millel ei olnud antud realiseeruda. Küll tuleb öelda seda, et võrreldes omaaegse jaotusega 56 : 44 – umbes niisugune see jaotus oli – see 11,4% või hilisem 11,9% kindlustas kohalikele omavalitsustele märksa suuremad tulud, kui varasem süsteem oleks kindlustanud. Nii et kohalikud omavalitsused võitsid igal juhul.

Ka kriisi ajal võttis riik keskvalitsuse näol endale suurema koorma, kui jäi kohalike omavalitsuste kanda. Mäletatavasti 2010. aastal üksikisiku tulumaksu laekumine kohalikele omavalitsustele vähenes võrreldes 2007. aastaga umbes 7%, keskvalitsuse üksikisiku tulumaksu laekumised vähenesid 37%. Võin siit kõnepuldist aga veel kord kinnitada, et maa- ja kohalike omavalitsuste tulude vähenemine saab kompenseeritud täies ulatuses, ja see kompenseerimise mehhanism seisneb ilmselt tulumaksuosa suurendamises. Kui mitu protsenti, ei saa ma täna veel öelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Lillo, palun!

Kalev Lillo

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud peaminister! Kuidas te kommenteeriksite väidet, et kriisiaastatel toimus kokkutõmbamine just valdavalt kohalike omavalitsuste arvel? Nemad nagu oleks olnud suuremad kannatajad kui keskvalitsus.

Andrus Ansip

Eelmisele küsimusele vastates ma sisulise kommentaari juba andsin. Vabariigi Valitsus oli kindlasti suurem üksikisiku tulumaksu koostaja. Meie tulud vähenesid kõvasti rohkem kui kohalike omavalitsuste üksikisiku tulumaksu laekumise tulud. 37% versus 7% – see on küllalt ilmekas näide, kuidas ühe ja teise tulud vähenesid.

Kohalike omavalitsuste tuludest-kuludest rääkides ei saa kindlasti jätta mainimata seda, et kohalikud omavalitsused on saanud väga suuri summasid reoveepuhastite, puhta vee ja kanalisatsioonitorustike väljaehitamiseks. See kogusumma on 8 miljardit krooni – just nii palju oli kohalikele omavalitsustele veeprojektide tarvis ette nähtud. Kohalikud omavalitsused on saanud väga suure osa sellest rahast,

mis on riigile laekunud üleliigsete Kyoto saasteühikute müügist. Kokku on neid vahendeid kohalikele omavalitsustele läinud umbes 150 miljoni euro ulatuses. Need on väga märkimisväärsed summad, arvestades ka kohalike omavalitsuste kogu eelarvet. See üksikisiku tulumaksu protsendi kõikumine 11,4 ja 11,93 vahel on tühine, võrreldes kas või nendesamade Euroopa summade ja Kyoto saasteühikute müügi vahenditega, mis on kohalikele omavalitsustele läinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Liiklusõnnetused

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda küsimuse juurde. Selle on esitanud Riigikogu liige Peeter Võsa, vastab siseminister Ken-Marti Vaher. Teemaks on liiklusõnnetused. Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Austatud eesistuja! Hea minister! Teile ega kahjuks ka minule ei tule üllatusena, et kärped Politsei- ja Piirivalveametis on olnud mõistmatult suured. See on ilmselgelt mõju avaldanud liiklusele. 2011. aasta liiklusõnnetuste statistika näitab, et neis hukkus 101 inimest, mis on koguni 22 võrra enam kui 2010. aastal. Kui eelmise aasta esimeses kvartalis jättis liikluses elu 19 inimest, siis tänava on hukkunuid juba 27. Seejuures ei ole autode hulk suurem kui eelmisel aastal, vastupidi, liiklustihedus on võrreldes 2008. aasta omaga arvestatavalt väiksem. Küll aga on suurenenud joobes juhtide osakaal liiklusõnnetuste põhjustamisel. Järelikult on inimestel politseipatrullide kohalolematuse tõttu karistamatuse tunne. Olukord liikluses on katastroofiline. Kui palju peab veel liiklusõnnetustes Eestis inimesi hukkuma, et Politsei- ja Piirivalveametis lõpetataks ebamäärased kärped ja tuldaks taas tänavatele liiklust rahustama?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Sellele võiks vastata ja tegelikult peaks vastama pikalt. Siin on palju erinevaid nüansse, mida välja tuua. Alustuseks nii palju, et liiklusjärelvalvest sõltub ekspertide sõnutsi liiklusohutuse tagamisel

15–25% ehk neljandik. 75% liiklusohutusest sõltub teistest asjaoludest, mitte liiklusjärelvalvest. Need asjaolud on liikleja teadlikkus, liikluseeskiri ise, sõidukite tehniline korrasolek, kindlasti liikluskeskkond ehk taristu pool ja loomulikult ka liiklusreeglite järgimine. Seda esiteks.

Teiseks, jah, 2010. aastaga võrreldes oli 2011. aastal märgatav tagasimine. Samas, nagu me oleme siin saalis ka mitu korda rääkinud, 2010. aasta oli Eestis tegelikult erakordne aasta. See oli märkimisväärne aasta, kui me võrdleme seda Euroopa üldise statistikaga. Näiteks 2011. aastal – eelmisel nädalal tulid just värsked andmed – oli drastiline tagasimine ka Saksamaal ja Rootsis, kus liiklusohutus on üldiselt suurepäraselt tagatud ja õnnetussurmade suhtarv väike. Rootsis oli tagasimine võrreldes 2010. aastaga pea 20%. See on maailma kõige ohutum riik, kui me räägime liiklusest. Saksamaal oli tagasimine samuti märgatav. Teistest riikidest praegu ei olegi mõtet rääkida. Meie olukord, kui statistikat vaadata, on võib-olla kõige lähedasem Belgia omale. Just seda näitab too eelmisel nädalal avaldatud statistika, mille kohaselt me oleme Belgiaga suhteliselt sarnases positsioonis. Ja me olime seda ka näiteks viis aastat tagasi.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teie aeg! Esimene täpsustav küsimus, Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh! Lähtudes eri uuringutest ja statistikast, võiks järeldada, et Eesti oludes suudaks liiklust parandada ja rahustada paremini organiseeritud liiklus, turvaliselt projekteeritud teed ning asjalik ja tihe kontroll. Politsei liikuvad patrullid peaksid olema nähtavad nii magistraalidel kui külatedel, ja seda kellaajast olenemata. Mida on reaalselt selleks ära tehtud, et see nii ka oleks?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nüüd mitmesuguste meetmete juurde. Esiteks võib öelda, et 2012. aastal liiklusjärelvalve mahud suurenevad. Me arutame praegu väga pingsalt kõiki võimalusi nende mahtude suurendamiseks, ja neid me ka leiame.

Teiseks, tõsine töö käib e-politsei arendamisel. See tähendab seda, et me muudame märksa lihtsamaks ja bürokraatiavabamaks kogu selle tegevuse, mida liiklusjärelvalvajad teedel ja muude korrariikumiste avastajad peavad läbi viima – alates rikkumiste registreerimisest kuni sanktsioonide määramise ja asjaomaste andmebaasidega suhtlemiseni.

Kolmandaks, 2011. aastal oli meil põhiline mure seotud kergliiklejatega. Kergliiklejate all ma mõtlen jalakäijaid ja ka jalgrattureid. Selles vallas oli võrreldes 2010. aastaga tõus. Siin tuleb välja üks väga tõsine murekoht, mis on seotud nende inimeste turvavarustuse ja nähtavusega. Kui me räägime nähtavusest, siis näiteks 2011. aastal jalakäija surmaga lõppenud 19 õnnetuses 16 juhul ei kasutanud hukkunu helkurit. See tähendab inimeste väga vähest teadlikkust. Turvavarustuse kontrollimisel peab politsei olema ilmselgelt nõudlikum ja vaatama üle oma sanktsioonisüsteemi. Olen seda ka Politsei- ja Piirivalveameti peadirektoriga rääkinud, et meie sanktsioonisüsteem peab olema range, turvavarustuse nõuete rikkumise puhul tuleb rakendada maksimumkaristusi. Praegu on selles vallas palju arenguruumi. Kõik need meetmed tervikuna peaksid aga kaasa aitama liiklusohutuse parandamisele.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teie aeg on läbi! Ja nüüd kohapeal registreeritud küsimus, Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud minister! Kuna aega on vähe, küsin lühidalt. Vastavalt liiklusseadusele on naastrehvide kasutamine lubatud kuni märtsi lõpuni. Praegu on väljas lumi maas ja väga libe. Kas ei oleks mõistlik seda seaduspügalat muuta?

Ken-Marti Vaher

Eks seda aruta kindlasti eksperdid. Iga aasta on see küsimus üleval, kõik oleneb muidugi ilmastikuoludest. Ekspertide hinnangule tuginedes neid otsuseid tehakse ja selleks ongi moodustatud liikluskomisjon, mis kuulub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi haldusalasse. Eelkõige just see komisjon selliseid liiklusohutusteemasid arutab.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh!

6. Puuetega inimeste autode parkimise kord

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd viimane küsimus. Selle on esitanud Riigikogu liige Helmen Kütt, teemaks on puuetega inimeste autode parkimise kord. Vastab siseminister Ken-Marti Vaher. Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Esitan ühe lühikese küsimuse. Nii televisioonis kui ka muus ajakirjanduses on leidnud käsitlemist puuetega inimeste parkimiskaartide väär kasutamine, sh nende kaartide piraatkooptiate müümine. Seega neid kasutavad ka isikud, kes seda teha ei tohiks. Kuna kõik parkimiskaartidega seonduv on kohalike omavalitsuste korraldada, ka kontrolli pool, siis minu küsimus on: kas on politsei poole pöördunud ettepanekuga läbi viia asjaomaseid uurimistöötinguid, et selliseid kaartide levitajaid ja nende kaartide kasutajaid karistada?

Ken-Marti Vaher

Meie informatsiooni kohaselt ei ole näiteks Tallinnas munitsipaalpolitsei nime kandev asutus esitanud ühtegi materjali niisuguste juhtumite kohta. Tõepoolest kogu see temaatika kuulub kohaliku omavalitsuse pädevusse ja puudutab eelkõige tasulise parkimise korraldust. Nii et kohalik omavalitsus peab siin lahenduse pakkuma.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Ma täna Vabariigi Valitsuse liikmeid vastamast ja ma täna, head ametikaaslased, teid küsimast! Täna infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu kümnenda töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Head kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Üheksa kolleegi nimel on mul üle anda arupärimine rahandusminister Jürgen Ligile. Me teame liiga paljusid selliseid juhtumeid, kus Riigikogu võtab vastu mõne seaduse, sest seda nõuab eurodirektiiv. Muid motiive meil ei olegi. Ja kui siis see seadus on jõustunud, on inimesed ebameeldivalt üllatunud ja küsivad, kuidas küll selline igapäevaelu ebamugavamaks ja sageli kallimaks teinud seaduseelnõu Riigikogus läbi on läinud.

Meie arupärimine puudutab üht Euroopa Liidu otsust, mida veel tehtud ei ole, aga mida tegema hakatakse – see on uudistest läbi käinud. See puudutab 1- ja 2-eurosendiste müntide käibelt äravõtmist. Enne, kui Euroopa Liit sellise otsuse vastu võtab, küsib ta nõu ka eurotsooni liikmesriikidelt ja oma arupärimisega soovime teada saada, mis on meie valitsuse seisukoht. Teadupärast nende müntide ärakaotamine ilmselgelt mõjutab inflatsiooni ja Eestis on inflatsiooniga niigi halvad lood – pärast eurotsooniga liitumist on Eestis inflatsioon olnud väga kõrge. Tänavu märtsis oli Eestis inflatsioon 5,1% ja sellega oleme eurotsoonis kõige kõrgema inflatsioonitasemega riik. Meile järgnevad Kreeka 4,3%-ga ja Luksemburg 4%-ga. Euroala keskmine inflatsioon on kõigest 2,7%. Meil on neli küsimust rahandusministrile seoses inflatsiooniga ja väikeste eurosentide kadumisega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Jaak Alliku!

Jaak Allik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Praegu on Riigikogu menetluses Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. Sotsiaaldemokraadid on seisukohal, et kavandatav kõrghariduse reform saab käivituda vaid koos vajaduspõhiste õppetoetuste ning tulemus- ja valdkonnapõhiste stipendiumide sisseseadmisega. Seda on nõudnud ka Eesti Üliõpilaskondade Liit, sellega on nõustunud haridus- ja teadusminister ning Riigikogu kultuurikomisjoni esimees ja minu teada ka kõik Riigikogu fraktsioonid. Ometi pole valitsusk koalitsioon vaja-

duspõhiseid õppetoetusi seadustavat eelnõu suutnud Riigikogu menetlusse anda.

Et Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse arutelu toimuks konstruktiivselt, esitavad sotsiaaldemokraadid Riigikogu menetlusse eelnõu, mille koostamisel võeti aluseks Vabariigi Valitsuse eelnõude infosüsteemis olev Haridus- ja Teadusministeeriumis ette valmistatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu, millele on lisatud erakonna visioon sellest, milline peaks olema üliõpilaste toetamise süsteem, et me võiksime tõsimeeli rääkida tasuta kõrghariduse võimalikkusest Eestis. Eelnõuga soovitakse luua süsteem, mis võimaldab noorel inimesel kujuneda iseseisvaks ja vastutada oma õpingute eest. Materiaalse toetuse määramine põhineks nii üliõpilase tegelikul sotsiaal-majanduslikul vajadusel kui ka tema pere majanduslikul olukorral. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Yana Toomi!

Yana Toom

Mul on seitsme Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle anda arupärimine välisminister Urmas Paetile. See puudutab ebatervet olukorda Ukrainas, mis Eesti investoritel seal välja on kujunenud. Siin on toodud näiteks üks ettevõtte, mis on 12 aasta jooksul ettevõttesse investeerinud, aga ühel hetkel Ukraina pool lõpetas igasuguse koostöö ega vasta järelepärimistele. Aastal 1995 on Ukraina ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud investeringute kaitse leping, aga see leping praktilises elus ei toimi. Seoses sellega on meil välisministrile kaheksa küsimust, millele ootame pikisilmi vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud aseesimees! Head kolleegid! Mul on hea meel anda üle üheksa Keskerakonna fraktsiooni liikme arupärimine kultuuriminister Rein Langile. See puudutab maakondlike riigimuuseumide korraldust. 2009. ja 2010. aastal oli Kultuuriministeeriumil ja

tollasel kultuuriministril idee liita Eesti maakondlikud riigimuuseumid üheks riigiasutusseks. Nüüdseks on võetud hoopis vastupidine suund, muuseumid soovitakse muuta sihtasutusteks või anda omavalitsustele. Kultuuriministeeriumi muuseuminõunik on märkinud, et maakonnamuuseumide juhtimismudel on ajale jalgu jäänud ning sihtasutuse vorm võimaldab luua nii ministeeriumi kui ka asutuse enda seisukohalt märksa lihtsama ülesehitusega ning konkreetse volituste ja vastutuse jaotusega kahetasandilise juhtimismudeli. Muuseumidirektorid on seisukohal, et Kultuuriministeeriumi arusaam riigimuuseumide korraldusest muutub liiga kiiresti, seejuures ilma analüüsida ning muuseumijuhte kaasamata. Muuseumidele on antud korraldus hoolimata sellest, et nendega pole sisulisi arutelusid peetud, samuti pole kaalutud pool- ega vastuargumente. Seoses selle probleemiga on meil kultuuriministrile kokku kuus küsimust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja kolm arupärimist, Riigikogu juhatus otsustab nende menetlemise vastavalt kodu- ja töökorra seadusele.

Liigume edasi teadete juurde. Riigikogu juhatus on menetlusse võtnud järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 2. aprillil algatatud halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 2. aprillil algatatud Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 2. aprillil algatatud kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 2. aprillil algatatud riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; viiendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 2. aprillil algatatud hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; kuuendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 2. aprillil algatatud tervishoiuteenuste korraldamise sea-

duse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; seitsmendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 2. aprillil algatatud riigilõivuseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; kaheksandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 2. aprillil algatatud Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; üheksandaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 2. aprillil algatatud tulumaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kümnendaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 3. aprillil algatatud karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon.

Edasi: Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Priit Toobali lahkumise põhi-seaduskomisjoni liikme kohalt ja tema asumise õiguskomisjoni liikmeks.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Ja, head ametikaaslased, olemegi jõudnud järgmise protseduurilise toiminguni, milleks on kohaloleku kontroll. Palun!

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

1. Hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (88 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud hasartmänguseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 88 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei näe, läbirääkimisi ei avata. Võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 88. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 71 Riigikogu liiget, vastu 15 ja 1 erapooletu on Vabariigi Valitsuse algatatud hasartmänguseaduse muutmise ja sellega

seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seadusena vastu võetud. (Tabel 2.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Head ametikaaslased, mul on teile üks palve. Kui te siin saalis kiiresti jooksete, siis olge ettevaatlikud, et te ei komistaks ega kukuks. (Naer.)

2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu (188 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu 188 esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Ei komistanud, ei kukkunud, jõudsin tervelt pulti. Mul on au tutvustada Riigikogule tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 188. Eelnõu eesmärk on tagada esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavus ja korralik kvaliteet parema planeerimise, korralduse ja järelevalve tõhustamisega. Eelnõuga muudetakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse üldarstiabi käsitlevaid sätteid, millega koondatakse tervishoiu esmatasandi korraldusfunktsioon ehk täpsemalt perearsti nimistute moodustamise konkurss, perearsti nimistute kinnitamine, perearstide ajutine asendamine ja järelevalve Terviseametisse.

Senisest täpsemaks muudetakse nimistuga perearstina tegutsemise õigusega seotud regulatsioon, seda eelkõige perearsti nimistute moodustamise ja muutmisega seonduvalt. Käsitletakse teeninduspiirkonna ja tegevuskoha mõistet, nimistuga perearsti asendamist jms. Lisaks muudetakse eelnõuga tervishoiuteenuse osutaja tegevusega seotud statistiliste andmete kogumise ja avaldamise korda. Tervise Arengu Instituut hakkab Sotsiaalministeeriumi või sot-

siaalministri määratud asutusena andmeid koguma otse teenuseosutajatelt, samuti hakkab Tervise Arengu Instituut Sotsiaalministeeriumi asemel korraldama andmete avaldamist.

Aga nüüd muudatustest täpsemalt. Perearsti nimistu piirsuuruse miinimum ja maksimum on praegu kehtestatud teatavasti sotsiaalministri määrusega. Me oleme väga kindlal veendumusel, et nii olulise asja kui perearsti nimistu suuruse kehtestamine peab olema sätestatud seaduses. Sellest tulenevalt ongi tehtud ettepanek tuua nimistu suuruse regulatsioon seaduse tasemele ja samas anda ka võimalus jagada neid nimistuid, mis eelnõu seadusena jõustumise ajal on suuremad kui 2400. Sellest võib omakorda järeldada, et kui praegu on nimistute maksimumsuurus 1200–2000 patsienti, siis seaduse vastuvõtmisel oleks maksimumnimistu suurus 2400 patsienti.

Muudetakse perearsti teeninduspiirkonna mõistet, millega tagatakse nimistusse kuuluvaltele inimestele senisest parem üldarstiabi kättesaadavus ja kvaliteet. Praegu ei näe õigusaktid ette võimalust moodustada vajaduse korral nn maakonnaüleseid nimistuid. Teeninduspiirkonna kinnitamisel ei ole Terviseamet enam seotud maakonna piiridega, mis võimaldab koostada nimistuid märksa tõhusamalt kui praegu. Terviseamet kinnitab perearsti nimistu ja teeninduspiirkonna, mis ei ole enam järgalt seotud maakonna piiridega. Samas on selge, et üldarstiabi korralduse funktsiooni üleminekul Terviseameti kätte on oluline ameti ja kohaliku omavalitsuse väga tihe koostöö – vaid siis saavad inimesed arstiabi seal, kus see on neile kõige mugavam ja kõige kättesaadavam. Samas jätkab Terviseamet üldarstiabi korralduse tsentraliseerimise korral senist maavalitsuste positiivset koostööd omavalitsustega. Kuna omavalitsuse ülesanne on korraldada kohalikul tasandil nii sotsiaalabi kui ka transporti, siis Sotsiaalministeeriumi arvates tuleks tulevikus Terviseametil perearsti nimistu moodustamise õiguse andmisel ja teeninduspiirkonna määramisel teha tihedat koostööd kohalike omavalitsustega, et arvestada elanike vajadusega pääseda võimalikult mugavalt ühissõidukiga perearsti vastuvõtule.

Täpsustatakse nimistuga perearsti ajutise asendamise korda. Selleks et perearsti asendamine oleks senisest täpsemini reguleeritud, tuuakse seaduses eraldi välja lühiajaline, s.o

kuni kolm kuud kestev, pikaajaline, s.o kuni kaks aastat kestev, ning seaduses sätestatud erijuhtudel ka kestev asendamine. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga on üle kolme kuu kestval asendamisel lubatud perearsti asendajaks määrata ka peremeditsiini arst-resident, et motiveerida noori, tulevase perearste kandideerima nimistu moodustamise konkursil või olema pikema perioodi jooksul puuduva perearsti asendaja.

Täiendatakse ka perearstina tegutsemise õigusega seotud regulatsiooni. Üldarstiabi hakatakse osutama tegevusloa alusel, mille Terviseamet annab äriühingule. Perearstil on õigus üldarstiabi osutada, kui Terviseamet on kinnitanud talle nimistu ja tal on õiguslik seotus tegevusloa omava äriühinguga. Sealjuures võib perearst olla äriühinguga seotud ka töölepingulise suhte alusel, olemata füüsilisest isikust ettevõtja või äriühingu osanik.

Tsentraliseeritakse tervisestatistika kogumine. Tervishoiuteenuse osutaja tegevusega seotud statistilisi andmeid hakkab koguma Tervise Arengu Instituut otse teenuseosutajatelt. Seni vahendas Tervise Arengu Instituudile tervisestatistikat maavanem. Vahelüli kaotamisega muudetakse aruannete esitamine ja andmete parandamine kiiremaks ja efektiivsemaks. Tervise Arengu Instituut saab võimaluse tervisestatistika kiiremaks avaldamiseks oma kodulehel ja see saab tänu sellele kättesaadavaks kõikidele huvilistele.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et nende seadusmuudatuste mõjul täiendatakse Terviseameti tööülesandeid, tööjaotus üldarstiabi korraldamiseks kujundatakse ümber ja täpsustatakse järelevalverolli, mille tulemusena paraneb arstiabi kättesaadavus ja kvaliteet. Me toetame kindlasti sotsiaalkomisjoni otsust esimene lugemine lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Kui ma vaatan praeguse seaduse 9. paragrahvi täiendust §-ga 9¹, mis reguleerib ja täpsustab perearsti tegevuskohta, siis selle punkt 2 ütleb: "Kui perearsti tegevuskoht ei asu perearsti teeninduspiirkonnas, peab pere-

arsti nimistusse kantud isikutel olema tagatud üldarstiabi nõuetekohane kättesaadavus. Tegevuskoha ja teeninduspiirkonna vaheline vahemaa ei tohi olla ebamõistlikult pikk. Tegevuskoha ja teeninduspiirkonna vahel peab olema mõistlik ühistranspordiühendus." Minu küsimus ongi: mida tähendab "ebamõistlikult pikk" ja mida tähendab "mõistlik ühistranspordiühendus"?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! See oli punkt, mida me väga pikalt arutasime ka Siseministeeriumiga. Kuidas tagada tõesti mõistlik kättesaadavus? Ausalt öelda, eks me püüdsime otsida paralleele teistest seadustest. Kui me vaatame praegu kehtivaid õiguslikke regulatsioone, näiteks sedasama majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse regulatsiooni või ka võlaõigusseadust, siis sõna "mõistlik" on seal defineeritud. Või, ütleme, seda on püütud defineerida. Teisisõnu, eri olukordades võib see vahemaa olla erinev. Näiteks kui ühistransport on paremini korraldatud, siis võib vahemaa olla pikem. Kui ühistransport on kehvemini korraldatud, siis peaks vahemaa kindlasti lühem olema.

Et mitte panna lukku konkreetseid ühistranspordivõrke, mida maavalitsustel on võimalik pidevalt muuta, siis jäigi selline kokkuleppeline sõnastus. Jäi kokkulepe selles, et Terviseametil on väga selge kohustus kõikide kohalike omavalitsustega läbi rääkida, et leida mõistuspärane lahendus ja inimesed pääseksid õigel ajal mõistlikul kaugusel tegutseva perearsti juurde. See probleem tuleneb aga eelkõige maakonnaülestest praksistest. Ühistransport on meil tihtipeale ikkagi maakonnasiseselt korraldatud, meil on maakondade ühistranspordikeskused.

Aga see oli parim sõnastus, mille me teistest õigusaktidest lähtuvalt suutsime siia kirja panna. Me ei tahtnud kirja panna konkreetseid kilomeetreid või muid kriteeriume, mis võivad aja jooksul muutuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea minister, eks me mõlemad tea, et tegemist on vajaliku seadusega, sest perearstisüsteemi on sisse program-

meeritud mõned vead, mis annavad tunda nii teenusteosutajatele kui ka patsientidele. Kümme aastat oli see teada, nüüd jõuti siis lõpuks vigade parandamiseni. See on hea! Seaduseelnõus on põhimõtteline asi see, et maavanematelt langeb nüüd vastutus perearsti nimistute eest ja kogu seda tööd, mida koordineerisid maavanemad, hakkab nüüd korraldama Terviseamet. Nii palju kui mina tean, hakkavad kohalike omavalitsustega ühendust pidama viis ametnikku. Maavanem teadis väga hästi, milline on tema maakonna logistika, kus on tõmbekeskused, kuidas inimesed liiguvad. Nendel viiel Terviseameti ametnikul võtab ilmselt tükk aega, enne kui nad sama targaks saavad. Kas nad saavad sellega hakkama? Ja kui lühikese või pika aja jooksul peavad nad ennast kurssi viima?

Hanno Pevkur

Mina usun küll, et nad saavad hakkama. Ütlen ette ära, et üks üleval olnud teemasid on see, kus need inimesed füüsiliselt asetsema hakkavad. Meie esialgne seisukoht on, et need inimesed on ikkagi nii kohapeal kui võimalik. Tõesti, 15 ametnikku ju ei tule. Kui me praegu vaatame seda maavalitsuste korraldustööd, siis seal on enamikul juhtudel selle ametikoha täitmiseks veerand või pool ametikohta. Ka Terviseamet, kui ma õigesti mäletan, on planeerinud kaheksa ametikohta selle funktsiooni ülevõtmiseks. Maavalitsustele jäävad need ametnikud alles, hakkavad vaid täitma muid ülesandeid. Seega maavalitsustelt me ressursi selle ümberkorralduse tegemiseks ei küsi.

Kui silmas pidada igapäevast tegevust, siis võime usutavasti olla üsna kindlad, et ka Terviseameti inimesed jäävad suhtlema nii maavalitsuste kui ka omavalitsustega selleks, et tagada parim võimalik teenindus. Kui me vaatame praegust, enne seaduse muutmist kehtivat praktikat, siis väga paljudel juhtudel on olukord kujunenud selliseks, et maavanem küsib ühe või teise nimistu täimiseks abi Terviseametist või ministeeriumist. Seega koostöö on ka praegu ja tulevikus saab ta olema n-ö pööratud kujul, aga jätkub. Nagu ma ütlesin, need inimesed, sotsiaalnõunikud maavalitsustest kuskile ei kao.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Mul on mõneti sama küsimus, millele te ka ise osaliselt tähelepanu juhtisite. Oma kõnes te ütlesite, et siamaani vahendas maavanem statistikat. Ma julgen küll öelda, et maavanem ei hoidnud andmeid oma laua peal kinni ja ametnikud sisestasid neid otse. Selles mõttes tõenäoliselt see protsess kiiremaks ei saa minna. Teistpidi, nende funktsioonide äravõtmisega osal ametnikel – te seletuskirjas viitate, et nad tegid mitut tööd korraga – nüüd koormus väheneb. Minu küsimus on sellesamaga seotud. Kui palju te suudate aidata kaasa sellele, et need ametnikud – 15 maavalitsuse ametniku asemel on siin räägitud skeemist 8 + 5 või 8 + 3 (Terviseametisse 8 ja TAI-sse 5 või 3 ametnikku) – ei hakka istuma Tallinnas? See on minu kõige suurem mure. Te korra küll viitasite, et te sellega tegelete. Aga mil määral ja kuidas te saate kaasa aidata, et need ametnikud hakkaksid tööle eri Eesti paikades?

Hanno Pevkur

Ma olen sellel teemal rääkinud ka Terviseameti juhiga. Temagi selge seisukoht on see, et need inimesed paiknevad ikkagi piirkondades ja kõik ei ole kindlasti Tallinnas. Kuidas täpne jaotus saab olema, on loomulikult veel detailideni läbi arutamata. Küll võin kinnitada, et esimene Terviseameti esitatud visioon oli säärane, et nii nagu meil on praegu neli piirkonda erinevateks teenusteks, siis ka selle funktsiooni täitmiseks on neli piirkonda. Igal juhul, nagu ma ütlesin, maavalitsustes praegu täiskoormust selle ülesande täitmiseks ei ole, mida küsija kindlasti teab. Ka Terviseametis ei tähenda see muudatus riigi ametikohtade arvu olulist suurendamist. Me peame ikkagi lähtuma sellest, mis on realistlik ja mõistlik. Realistlik selle funktsiooni täitmiseks on umbes kaheksa ametnikku, kellest piirkondades saavad paiknema vähemalt pooled. Aga lõpliku otsuse teeb Terviseameti juhtkond, ma saan edasi öelda seda, mida nemad on mulle kinnitanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Ma tänan, austatud juhataja! Hea ettekandja! Kindlasti on tegu väga olulise eelnõuga.

Minu küsimus on selline. Kas see eelnõu aitab kindlustada perearstiteenuse kättesaadavuse ka väikesaartel, juhul kui seal ei ole kohapeal perearsti? Nendesamade mõistete defineerimine, millest siin juba juttu oli – mõistlik kaugus, mõistlik ühistranspordiühendus jne –, on kindlasti veel keerulisem väikesaarte puhul. Mis ikkagi mõistlik oleks? Kui see eelnõu seadusena vastu võetakse, kas ka väikesaartel on endiselt kindlustatud perearstiabi?

Hanno Pevkur

Perearstiteenuse kättesaadavus väikesaartel kindlasti kehvemaks ei lähe. Pigem on asi ikkagi selles, et meil tekib võimalus Terviseameti-poolse korralduse abil kõige mõistlikum lahendus leida. Mis puutub väikesaartesse, siis seal on meil erinevaid lahendusi. On mõningad väikesaared, kus on eraldi nimistu moodustatud, aga on ka saari, mille elanikud saavad arstiabi kas suuremalt saarelt või mandrilt. Nii et lahendusi on erinevaid. Aga väikesaarte osas on palju suuremad protsessid käimas, mis selle eelnõuga ei haaku. Väikesaarte arstiabi korralduse parandamine praegu käib. Just nendel nädalatel arutatakse kiirabi jõudmist väikeste saarte peale, seda teevad koostöös Terviseamet, ministeerium ja Põhja-Eesti Regionaalhaigla, kes korraldab sinna operatiivteenuse osutamist.

Mul on ka väike palve Riigikogule. Praegu ei käsitata väikesaarte puhul elutähtsate funktsioonide täitmisenä kiirabi, vaid ainult politseid ja päästeteenust. Võimalik, et me tuleme sellega ka ise välja, aga ehk oleks mõistlik, kui saarte ühendus Riigikogus mõtleb selle peale, et algatada niisugune seadusmuudatus, et ka kiirabi osutamine oleks elutähtsate funktsioonide nimekirjas, kui jutt on väikesaarte teenindamisest.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud sotsiaalminister! Järsku saaks veidi ülevaadet sellest, kui palju on neid perearsti nimistuid, kus on uue seaduse järgi 2400 inimest, ja kui palju on neid, kus on rohkem inimesi nimekirjas. Sellest tulenevalt ka küsimus, et kui perearst ei soovi luua lisaosakonda, mis saab siis inimes-

test, kes on nimekirjas näiteks 2500-ndad. Kuidas nende olukord muutub selle eelnõu valguses?

Hanno Pevkur

Hea küsija oli ka sotsiaalkomisjoni istungil, kus me seda pikalt arutasime, aga suure saali huvides on väga mõistlik see üle rääkida. Mis puutub nimistute suurusse, siis Eestis on 32 nimistut, kuhu kuulub rohkem kui 2400 inimest. Kolmest kõige suuremast nimistust kaks on Saaremaal – 3200 ja peaaegu 3400 isikut – ja üks Raplamaal, kuhu kuulub 3200 isikut. Ma ütlesin suurusjärgud, päris isiku täpsuseni ma ei lähe. Nendes praksistes on praegu tööl ka nn abiarstid, kellel on tegelikult perearsti kvalifikatsioon olemas, nii et töö nende suurte nimistutega on korraldatud mõistuspäraselt.

Nagu me komisjonis rääkisime, on nende suurte nimistute puhul üks kriitilisemaid punkte kindlasti see, et inimene peab saama perearsti vastuvõtule ettenähtud aja jooksul. Kui nimistu läheb liiga suureks, siis võib eeldada, et perearst ei suuda teenindada kõiki inimesi ettenähtud aja jooksul. Usun siiski, et nende nimistute puhul ei ole meil vaja muretseda. Lisan ka, et praegu on patsientidel vaba õigus valida endale perearst ja kui nimistute jagunemine peaks toimuma, siis on loomulikult igal patsiendil endal võimalus valida, millise perearsti juures ta käima hakkab.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Klaas, palun!

Urmas Klaas

Aitäh, härra aseesimees! Austatud minister! Praegu on situatsioon selline, kus meil maavalitsused on üsna ebahühtlaselt ette valmistatud perearstide riiklikuks järelevalveks ja ka nende sisuliseks toetamiseks. Maavalitsustes on tekkinud sellised konglomeraatsed osakonnad, mis tegelevad ühel ajal nii aineolümpiaadide kui ka perearsti nimistute konkurssidega. Perearstid arvavad, et riik, olgu siis maavalitsus või Terviseamet, võiks neile rohkem sisulist tuge pakkuda. Minu küsimus on: kuidas need muudatused aitavad kaasa esiteks perearstiteenuse riikliku järelevalve tõhustamisele ja ka sisulisele arstide toetamisele, kui neil on mingisuguseid probleeme, kui tekib võib-olla konflikte patsientidega? Kuidas oleks ühelt poolt taga-

tud professionaalne tugi nendele ja teiselt poolt ka järelevalve?

Hanno Pevkur

Kindlasti üks olulisemaid tõsiasju on, et ka perearstidel on ju õigus oma elukohta ja sellest tulenevalt ka nimistut ehk nimistus olevaid patsiente vahetada. Kontaktpunkt perearstide jaoks on aga üks, pädevuskeskus on üks, standardid, arusaamad perearstiteenusest, samuti statistika kogumisest on ühesugused. Härra Sibul küll ütles, et maavanemad edastavad andmeid kiiresti, aga jätame selle ühe lüli sealt vahelt ära, nii et perearst suhtleb otse Tervise Arengu Instituudiga. Jätame ka ministeeriumi selles mõttes vahelt ära – see ei ole üldse oluline lüli. Oluline on see, et statistika jõuaks õigel ajal õigesse kohta, st võimalikult kiiresti ka kodulehele välja.

Järelevalve poole pealt on kindlasti äärmiselt tähtis, et põhimõtted, mida järelevalvel rakendatakse, oleksid ühesugused. Arvestades, et Terviseameti kohustus on ka muude perearstipraksisega, näiteks ruumidega seonduvate nõuete kontrollimine, siis on igati mõistlik, et need funktsioonid koondatakse ühte asutusse. Loomulikult me eeldame, et see tähendab ka selgemat ja arusaadavamalt korraldust. Aeg annab arutust, aga vähemalt praegu on kõik teemaga seotud osapooled optimistlikult meelestatud ja näevad selles väga selget kasu.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea eesistuja! Lugupeetud minister! Kui analüüsida praegust situatsiooni, siis tuleb tõele näkku vaadates öelda, et omavalitsused on sellega tegelenud tunduvalt rohkem kui maavalitsused. Enamik omavalitsusi ehk valdasid on oma eelarvest kohalikke perearste toetanud küll kommunaalkulude, küll ruumide remondi tasumisega. Kui me nüüd viime otsustusõiguse natuke kaugemale, kas selle seadusega ikka paraneb perearstiteenuse kättesaadavus? Vahest on tegu jälle ühe sammuga, et maakondadest õigused ja kohustused suurde pealinna üle kanda?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma olen teiega sada protsenti nõus, et väga suur hulk omavalitsusi on perearste toetanud, ja olen täiesti veendunud selles, et toetavad ka edaspidi. Aga ega muud valikut ei ole. Kui me tõesti tahame, et meil oleksid ka maapiirkondades tublid perearstid, siis tihtipeale on just omavalitsused need, kes oma inimeste heaolu eest seisavad ja püüavad tagada, et seal oleks ka hea perearst. Minu hiljutised visiidid Eesti eri piirkondadesse on näidanud, et omavalitsused on väga tõsiselt oma perearste aidanud. Samas tuleb nentida, et Eestis on 804 nimistut ja väga suur hulk neist on ka linnalistes piirkondades. Kogu selle korraldustöö ühtsena hoidmine on suhteliselt keerukas. Linnalistes piirkondades on perearstidel lihtsam hakkama saada kui maal ja nii ongi, et kui me vaatame uutele nimistutele perearstide leidmist, siis kindlasti on linnalistsesse piirkondadesse perearsti lihtsam leida kui maale.

Ohtu seoses sellega, et üks funktsioon maa-avalitsustest ära kaob, ma ei näe. Nagu ma ütlesin, maavalitsustelt raha ära ei võeta ja maavalitsuste sotsiaalnõunikud saavad oma muid funktsioone paremini täitma hakata. Näiteks lapsendamisküsimused on äärmiselt aeganõudvad küsimused, aga tihtipeale pole sotsiaalnõunikel jäänud aega nendega väga tõsiselt tegeleda, sellepärast et on vaja ka esmatasandi perearstiabi või muud arstiabi korraldada. Sisuliselt saavad inimesed nüüd tegeleda nende ülesannetega, mis on maakonnasiseselt üliolulised, ja see annab tulemuseks puhtalt võiduolukorra ehk inglise keeles öeldes *win-win* olukorra. Maavalitsused võivad sellest, et nende spetsialistid saavad tegelda asjadega, milleks nad on ametisse nimetatud, ja Tervisamet tegeleb perearstide töö ja muu arstiabi korraldamisega. Arstiabi kättesaadavus on ju riiklikult oluline küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Hea koosoleku juhataja! Austatud minister! See küsimus ei puuduta otseselt seda eelnõu, aga kaude küll. Kas ministeeriumis on arutatud ka, kuidas koordineerida invatarvikute vahendamist? Praegu on sellega maavalitsused hõi-

vatud. Ka selle teema puhul on väga palju räägitud, et pigem teiselt poolt pressitakse peale ja et riik ei ole hea tellija, kui ta teeb seda nii mitme, 15 maakonna kaudu, kes seda teenust praegu osutavad.

Hanno Pevkur

Ma püüan hästi lühidalt vastata. Lühike vastus on: jah, me tegeleme invatoodetega, on olemas mitmesugused plaanid. Seejuures on meile suureks abiliseks Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus. Kindel suund on sellele, et inimestele oleks loodud arusaadav süsteem, kust tooteid saada, ja et hinnakujundus nende toodete puhul oleks selge ja läbipaistev.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus on inspireeritud kolleegi tege-mata töös, seda just kontrolli osas. Seadus kohustas 2010. aastal perearstidel tervise infosüsteemi isikute terviseandmeid sisestada. Kui ma õigesti mäletan, siis paar nädalat tagasi kõlas ühe seaduse menetlemisel, et 75 nimistu osas seda kohustust ei täideta. Kes peaks kontrollima, et perearstid täidaksid seadust? 1. juunist alates on see hädavajalik, sest siis hakatakse puudeastmeid määrama just nimelt tervise infosüsteemi abil.

Hanno Pevkur

Ma ei tahaks kellelegi näpuga näidata – alustame sellest. Praegu on järelevalve maavanemate ülesanne. Aga ma ütlen veel ka seda, et loomulikult on perearstide esmatähtis töö patsientide ravimine. Meie omalt poolt oleme neile riigi funktsioonide ja ka patsientide teenindamiseks vajalike funktsioonide täitmiseks ülesandeid lisanud, nagu on näiteks ka tervise infosüsteemi andmete esitamine. Eks me siis püüa selleks piisavalt präänikuid leida, et üha enam patsiente saaks oma terviseandmeid digitaalselt näha ja omada kontrolli selle üle, kes nende terviseandmeid kasutab. Teiselt poolt peaksid perearstid ka ise olema huvitatud tervise infosüsteemi täiendamisest, ehk neil jääks nõnda mingit lisatööd vähemaks. Praegu on olukord selline, et näiteks sellesama puude

määramise süsteemi puhul, mida käsitlev eelnõu on varsti ka suures saalis, teevad perearstid justkui topelttööd. Nad esitavad tervise infosüsteemi andmeid ja peavad Sotsiaalkindlustusametile veel eraldi vorme täitma. Igati mõistlik on motiveerida neid tervise infosüsteemi kasutama – edastanud ühe korra andmed, ei pea seda teist korda enam tegema. Ma usun, et see on kindel motivatsiooniallikas, mis innustab perearste tervise infosüsteemi paremini täiendama.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Aidma, palun!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea minister! Eelmised kõnelejad või õigemini küsijad on rääkinud perearstidele osutatavast toetusest alates maavalitsustest ja lõpetades kohalike omavalitsustega. Sellest oli küll ka komisjonis juttu, aga ma siiski küsin üle: kuidas perearstid ise suhtuvad selle seaduse alusel ettevõetavatesse muudatustesse? Kas nad ei karda, et neil see toetus ära kaob?

Hanno Pevkur

Aitäh ...

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister! Head ametikaaslased! Võtan juhataja vaheaja üks minut, sest ukse taga on liiga suur lärm. Istung jätkub kell 14.43.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, juhataja võetud vaheaeg on läbi. Kell on 14.43 ja mul on suur au lubada jätkata eelnõu 188 arutelu. Palun, sotsiaalminister Hanno Pevkur!

Hanno Pevkur

Nii palju kui meil on olnud perearstide seltsiga vestlusi, olen aru saanud, et nad on seda eelnõu pikisilmi oodanud, just korralduslikke aspekte silmas pidades – maakonnaülesed nimistud, nimistute suurused, järelevalve küsimused, ühe kontaktpunkti või kontaktpartneri olemasolu jne. Perearstide selts väljendas komisjonis oma positiivset hoiakut selle eelnõu

suhtes väga selgelt ja ei tohiks olla ühtegi osapoolt, kes selle vastu peaks olema.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on hea meel tutvustada teile sotsiaalkomisjonis toimunud arutelusid, mis puudutasid tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu 188. Sotsiaalkomisjonis oli eelnõu kahel korral arutusel. Esimest korda s.a 19. märtsil, kui eelnõu tutvustas sotsiaalminister. Lisaks temale võtsid komisjoni istungist osa ka sotsiaalministri nõunik Anni Tooma, Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna nõunik Pille Saar ja õigusosakonna õigusnõunik Teet Torgo.

Sama teema oli komisjonis arutusel ka eile, kui istungist võtsid osa Sotsiaalministeeriumi nõunik Pille Saar ja õigusnõunik Teet Torgo, Terviseameti peadirektori asetäitja Üllar Kaljumäe, haigekassa juhatuse esimees Hannes Danilov, tervishoiuspetsialist Tiina Roosimägi ja jurist Ragnar Kass. Eesti Perearstide Seltsi esindasid juhatuse esinaine Diana Ingerainen ja juhatuse liige Katrin Martinson.

Kuna minister eelnõu tutvustas, siis ma sellel ei peatuks. Küll aga räägin mõnedest aspektidest, mis komisjonis tähelepanu said.

Eilsel kohtumisel pidas perearstide seltsi juhatuse esinaine vajalikuks meelde tuletada seda, et see eelnõu on sündinud just perearstide initsiatiivil. Juba alates 2008. aastast on nad nendel teemadel rääkinud ja teinud ministri otseselt ettepaneku analüüsida maapiirkondade perearstide nimistute suurust ja paiknemist ning kaaluda võimalust neid liita, et maaelanikele oleks tagatud kvaliteetne arstiabi.

Teise punktina on perearstid välja toonud, et meelitamiseks perearste tööle ebapopulaarsetesse piirkondadesse, valdavalt siis maale, võiks kaaluda regionaalsetest eripäradest tulenevat lisatasustamist. Alternatiivina võiks kaaluda praeguse kaugusetasu suurendamist.

Ja kolmanda punktina tõid nad välja selle, et tagamaks perearsti teenuse võrdne kättesaadavus kõikides maakondades, teevad nad ettepaneku seadusmuudatuseks, et perearstiabi tagamine on edaspidi maavanema asemel sotsiaalministri või Terviseameti kohustus. See annaks ka paremad võimalused vajaduse korral maakonnaüleste nimistute koostamiseks ja sel moel perearstiabi korraldamiseks. Eilsel komisjoni koosolekul rõhutasid perearstid, et neil on väga hea meel, et sotsiaalminister nendest ettepanekutest on lähtunud ja eelnõu ka Riigikogule esitanud.

Üks teema, mis komisjonis tekitas elavat vastukaja, puudutab seda, et eelnõuga määratakse ära perearstide nimistu suurus ja samuti see, et kui nimistu on suurem, mismoodi siis Terviseamet seda reguleerima hakkab. Seaduses on säte, mis ütleb, et "kui perearsti nimistusse kantud isikute arv ületab nimistu piirsuurust, määrab Terviseamet nimistu piirsuurust arvestades Eesti rahvastikuregistri elukoha aadressi alusel isiku teise perearsti nimistusse. Perearsti avalduse alusel on Terviseametil õigus määrata ravikindlustamata isik teise perearsti nimistusse juhul, kui käesoleva paragrahvi lõike 4¹ punktis 1 sätestatud piirsuurusega nimistusse kuulub rohkem kui 800 ravikindlustamata isikut." Komisjonis tekkis küsimus, et kui perearsti nimistu on suurem, kui seadus lubab, kuidas siis reaalsuses nimistu jagunemine toimub. Kas ei või siis juhtuda sama, mis juhtub Tallinnas enne 1. klasside moodustamist – kolitakse teise piirkonda, et saada endale õige aadress, et olla õige perearsti juures? Eilsel kohtumisel perearstid ütlesid, et nemad seda ohtu ei näe.

Praegu on juba mitme perearsti nimistu pungumine toimunud ja alati on perearst sel juhul oma patsientidega läbi rääkinud ja küsinud, kas abiarst võiks sobida neile uueks perearstiks. Ka Terviseameti peadirektori asetäitja kinnitas eilsel komisjoni koosolekul, et kui on üks või kaks inimest üle normi, siis nad jõuga neid mujale suunama ei hakka. Ja muidugi küsitakse inimese enda arvamust, kus nimistus ta olla tahab. Nii et see mure võeti meilt ära.

Teist teemat, mis komisjonis tähelepanu leidis, on täna ka siin korduvalt käsitletud. See on küsimus, kuidas defineerida ebamõistlikult pikka vahemaad. On sätestatud, et peab olema mõistlikult korraldatud ühistransport – kuidas

sellest aru saada? Ja kas maavalitsustelt ülesannete äravõtmine ei või tähendada seda, et koostöö kohalike omavalitsustega võib jääda kehvemaks? Eile komisjoni istungil osalenud külalised kinnitasid kõik, et neid hirme neil ei ole. Toonitati, et maavalitsused jäävad alles ja nendegi kohustus on teenindada kohalikke elanikke ja teha koostööd teiste riigiasutustega.

Rohkem komisjoni liikmetel küsimusi ei olnud ja me tegime järgmised otsused: saata eelnõu 188 saali esimesele lugemisele 4. aprillil, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 19. aprill. Komisjoni nimel ettekandjaks määrati mind. Kõik need otsused võeti vastu konsensussega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Vabandust, Priit Sibul, kolme küsimust selles voorus küsida ei saa. Aga see on hea, et te soovite sellel teemal kaasa rääkida. Ma usun, et hea ametikaaslane Maret Maripuu vastab kindlasti ka teie kolmandale ja neljandale küsimusele, kuid mitte selles vormis. Nii, küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Priit Sibula!

Priit Sibul

Hea eesistuja! Head kolleegid! Ma suures osas toetan menetletavat eelnõu, aga minu kõige peamine küsimus on seesama, mis ma küsisin ministrilt ja mida ma tahtsin kolleeg Maretiga veel arutada. See on küsimus sellest, kus kohas tulevikus need ametnikud istuvad. Ühelt poolt me haldusreformist väga tõsiselt ei räägi, teiselt poolt teeme seda hiilival kujul. Kui 15 ametnikku jääb maavalitsustesse alles ja Terviseametisse võetakse juurde 8, TAI-sse 5 või täpsemalt 3 ametnikku, kuna 2 jääb maavalitsusse alles, siis mulle tundub, et seda tööd nii palju ei ole. Tõenäoliselt hakatakse varem või hiljem kuskilt kokku tõmbama. Minister ütles, et maavalitsuse ametnikud teevad väga mitmesugust tööd – statistika kogumine ja edastamine, invavahendite vahendamine jms –, eks seal see kokkutõmbamine lõpuks tulebki. Mul on ettepanek kõikidele kolleegidele, eriti sotsiaalkomisjoni liikmetele, et kui

eelnõu edasi hakatakse menetlema, siis ehk kolmanda lugemise lõpuks on meil teada Terwiseameti ja TAI juhtide kindel arusaam, kuidas need ametnikud hakkavad mööda Eestit paiknema. Ma kindlasti ei ole seda meelt, et Eestis peaks olema neli regiooni. Minu meelest võiks neid olla vähemasti 15 ja me võiksime arutada, millised ametnikud ja kus saaksid tööd teha, sest palju sellest tööst käib interneti abil. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Määrän eelnõu 188 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 19. aprilli 2012 kell 18. Esimene lugemine on lõppenud ja teise päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

3. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu (193 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli justiitsminister Kristen Michali! Ma palun anda ministrile aega 30 minutit!

Kristen Michal

Austatud juhataja! Väga austatud Riigikogu liikmed! Kõigepealt, nagu Justiitsministeeriumi eelnõude puhul on tavaks saanud, soovin ma öelda, et tegemist on väga hea seaduseelnõuga. Kindlasti leiab see eelnõu siin saalis palju vastukaja ja pikemat arutelu.

Natuke üle kümne aasta tagasi, täpsemalt, 27. märtsil 2002 esines siin kõnepuldis tolleaegne justiitsminister Märk Rask. Toimus avaliku teenistuse seaduse eelnõu esimene lugemine. Märk Rask ütles oma ettekandes nii: "Seaduse kuue kehtivusaasta jooksul on ka avalikus sektoris omaks võetud moodsad juhtimispõhimõtted. Selgunud on kehtiva seaduse lüngad ja mitterakendatavad sätted. Võib öelda, et kehtivad õiguslikud raamid on hakanud avaliku teenistuse arengut pidurdama. Kui öelda veelgi täpsemalt, siis on avaliku teenistuse seadusest möödahiilimine muutunud avalikus sektoris üldiselt aktsepteeritavaks. Vabariigi

Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse eelnõu põhieesmärk on raamide loomine moodsa avaliku teenistuse tekkeks ning avaliku teenistuse palgakorralduse läbipaistvaks muutmise." Mul on väga hea meel, et täna viibib saalis rohkem rahvasaadikuid kui 2002. aastal, mil neid oli siin 11. Seegi näitab teema kasvavat olulisust.

Nüüd ma tutvustan teile uue avaliku teenistuse seaduse eelnõu ning alustan, nagu ikka, eesmärgist. Lühidalt öelduna kõlab see niimoodi. Uue avaliku teenistuse seaduse koostamise eesmärk on ajakohastada avaliku teenistuse õiguslikku regulatsiooni ja viia see kooskõlla rahvusvaheliselt tunnustatud avaliku teenistuse üldpõhimõtete ning töölepingu seadusega. Kehtiv avaliku teenistuse seadus ei vasta tänapäeva vajadustele ega toeta avaliku teenistuse arengut, kuna on liiga jäik ja kohati ülereguleeriv.

Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit ning Eesti Reformierakonna valitsusliidu programmis peab valitsusliit riigihalduse tänapäevastamisel oluliseks eriseisundi ja -õigustega ametnike arvu vähendamist, nende hüvede ühtlustamist erasektoris pakutavate hüvedega ning avaliku teenistuse muutmist nüüdisaegselt dünaamiliseks. Selleks on programmis ette nähtud järgmist: "a) võtame vastu uue avaliku teenistuse seaduse, mis korrastab avaliku teenistuse, muutes läbipaistvaks ja võrreldavaks avaliku sektori palgasüsteemi ja ametihüvede kasutamise; b) täidame ametikohad avalikus teenistuses ja riigile kuuluvate ettevõtete juhatustes konkursi korras ning soodustame kvalifitseeritud tööjõu liikumist avaliku ja erasektori vahel; c) vähendame avalikus sektoris hõivatud inimeste hulka uute tehnoloogiate ja tõhusama töökorralduse kasutuselevõtu teel, mitte teenuste kvaliteedi arvel; d) koondame avaliku teenistuse seaduse rakendamise, samuti riigi kui töandja tegevuse koordineerimise eest vastutuse ja kompetentsi Rahandusministeeriumisse."

2011. aastal valmis Justiitsministeeriumis uus avaliku teenistuse seaduse eelnõu versioon, mis lähtub eespool nimetatud valitsusliidu programmi põhimõtetest. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu on tehtud hea õigusloome põhimõtete vaimus ning seda on partneritega põhjalikult arutatud juba 2011. aasta aprillist alates. Eelnõu oli e-õiguses kooskõlastamisel,

toimusid kohtumised teiste ministeeriumide, Riigikantselei, ametiühingute ja kohalike omavalitsuste esindajatega. Valitsuskabinet arutas avaliku teenistuse seadust kolmel korral ning eelnõu kiideti heaks 1. märtsil 2012.

Nüüd peatun eelnõus tehtud peamistel muudatustel. Kuna kõikidel detailidel ei jõua ma aja piiratuse tõttu peatuda, siis piirdun minu arvates peamisega.

Esiteks, ametnike ringist jäetakse välja need, kes selgelt avalikku võimu ei teosta, mistõttu väheneb ametnike arv. Praegu määratakse ametnikustaatus asutusepõhiselt. Enamasti on kõik ametiasutustes töötavad inimesed ametnikud, sõltumata sellest, kas nad teostavad avalikku võimu või mitte. Eelnõu § 7 kohaselt muudetakse kehtiva avaliku teenistuse seadusega võrreldes ametniku definitsiooni. Ametnik on isik, kes on riigiga või kohaliku omavalitsuse üksusega avalik-õiguslikus teenistus- ja usaldussuhtes. Eelnõus on eriliselt rõhutatud usaldussuhte olulisust. Töötamine ametnikuna erineb oma olemuselt töötamisest erasektoris. Ametnikud teenivad kogu rahvast, lähtudes avalikust huvist, mitte erahuvist või konkreetse partei suunistest. Ametnike pädevuses on võimuvolituste kasutamine, näiteks teiste inimeste käskimine ja keelamine, samuti sunnivahendite rakendamine, mida eraõiguslikus suhtes töötavate isikute pädevuses ei ole. Sellise võimuvolituse andmisega kaasneb erilise usaldussuhte vajadus. Ametnikud peavad juhinduma eelkõige põhiseaduslikust korrast, nad peavad olema usaldusväärsed, ausad ja eetilised. Ametniku suhtes võib alustada distsiplinaar menetlust, kui usaldussuhet on rikutud. Eelnõu püüabki välja tuua need valdkonnad, kus saavad töötada ainult ametnikud. Eelnõu loetleb ka need töökohad, kus ilmselgelt ei peaks töötama ametnikud, sest nende töö ei erine oma olemuselt tööst erasektoris. Sellised töötajad on näiteks raamatupidajad, personalitöötajad, asjaajajad, hankespetsialistid, haldustöötajad, infotehnoloogid ja muud abistavat tööd tegevad isikud, kas või näiteks ministri poliitilised nõunikud. Ametnike arvu vähendamine ei tähenda töökohtade kadumist, vaid seda, et üldisi funktsioone ehk avaliku võimu teostamist toetavaid funktsioone täitvad inimesed hakkavad tööle töölepingu seaduse alusel. See tähendab, et nad on vabad ka ametnikele kehtivatest piirangutest. Juhul kui teatud tege-

vust ei saa avaliku võimu kindlustamise ja arendamise huvides anda ametiasutusega üksnes eraõiguslikus suhtes oleva isiku pädevusse, siis on eelnõu kohaselt võimalik nimetatud isik võtta teenistusse ka ametnikuna. Selline säte on eelnõusse lisatud, et anda suurem vabadus otsustada kas ametnikuks või töötajaks vormistamise kasuks. Ka streigiõiguse aspektist eristab rahvusvaheline käsitlus riigi nimel avalikku võimu teostavat ametnikku ja isikut, kes sellist võimu ei teosta, vaid aitab sellele lihtsalt kaasa ja nõustab avaliku võimu teostajaid. Streigikeeld on põhjendatud üksnes nende ametnike puhul, kes teostavad võimu riigi nimel. Reformi tulemusena võib ametnike arv praeguse 28 000 asemel tulevikus olla 21 000 – 22 000. Taustaks olgu öeldud, et ametnikke oli 2010. aastal 28 340, kohalike omavalitsuste osakaal selles oli 5171 ametnikku. Ametnike arvu vähenemine ja töölepinguga töötavate inimeste arvu suurenemine annab pikemas plaanis võimaluse asutuste tööd paremini korraldada ja nende tugifunktsioone ühendada. Näiteks ei pea igal asutusel olema oma IT-meest ja raamatupidajat, vaid neid teenuseid võib osutada mitme asutuse peale kokku. Avaliku teenistuse seadus laieneb ainult ametnikele, töölepingu alusel töötavate isikute töösuhteid reguleerib töölepingu seadus. Uus avaliku teenistuse seadus reguleerib ametnike õiguslikku seisundit. Töötajate töösuhteid avalikku võimu teostavates ametiasutustes reguleerivad töölepingu seadus ja teised töösuhteid reguleerivad seadused. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu ei kehtesta töölepingulistest suhetes töötavatele isikutele erandeid töölepingu seadusega võrreldes. Erandite tegemine ei ole põhjendatud, sest eranditega tekitataks avalikku teenistusse juurde kolmas liik töötajaid, kes osaliselt oleksid nagu tavalised töölepingulised töötajad ja osaliselt ametnikud.

Teiseks toon välja, et kõigile tagatakse võrdne ligipääs ametikohtadele, kehtestades konkursside kohustuslikkuse. Avaliku teenistuse seaduse rakenduspraktika käigus on selgunud, et seadusega reguleeritud avaliku konkursi protseduuri järgitakse põhjendamatult vähe ning avalikke konkursse ei usaldata. Konkursi korralduse peamiseks probleemideks on saanud väga ranged protseduurireeglid seaduse tasandil ning reaalne konkursi luhtumise oht. Rahvusvahelised organisatsioonid ja hindajad

on soovitanud seadusega tagada võrdsed võimalused avalikku teenistusse astumiseks. Ametnike valik peab olema tagatud õiglase ja avatud konkursiga ning põhinema kompetentsusel. Selleks et isikutele oleks tagatud võrdne ligipääs ametnikukohtadele ning valik põhineks kompetentsusel, on eelnõus ette nähtud konkursi korraldamise kohustus. Eelnõu kohaselt täidetakse vaba ametikoht üldjuhul avaliku konkursi korras. Konkursi avalikust väljakulutamisest võib loobuda ainult teatud erandjuhtudel, kui on põhjendatud alus arvata, et otsustarbekam on korraldada sisekonkurss või täita ametikoht roteerumise teel. Roteerumist on siin kirjeldatud kokkuleppelise üleviimisenä. Uuendusena on eelnõus kavandatud tähtajalise üleviimise regulatsioon, mis on samm OECD 2011. aasta valitsemisraportis soovitatud rotatsioonisüsteemi loomise suunas. Rotatsiooni rakendatakse eelnõu kohaselt teenistusülesannete paremaks täitmiseks, kogemuste saamiseks ja ametiasutuste töö paremaks korraldamiseks. Vaba ametikoha täitmisel on kehtestatud erandid avaliku teenistuse tippjuhtidele. Tippjuhtide ametikohad täidetakse ainult avaliku konkursi teel.

Kolmandaks luuakse arusaadav ja õiglane palgasüsteem. Eesti kehtivas avaliku teenistuse palgasüsteemis puudub lisatasude suure hulga ning ajale jalgu jäänud palgaastmestiku tõttu läbipaistvus ja loogika. Lisaks on probleemiks asutustevahelised erinevused kindlaksmääratud palga ja palga muutuva osa rakendamises ning viimase suur osakaal ametniku kogupalgas. See loob olukorra, kus avalikus teenistuses on palgakindlus oluliselt väiksem kui ülejäänud tööturul, sest palga muutuva osa muutmise, ka vähendamine, on asutuse jaoks lihtsam kui püsiosa muutmise. Samuti ei ole palgasüsteem avalikkusele läbipaistev, sest kõigi ametnike palk ei ole avalik. Avalikkusele aga on täpselt niisama tähtis nagu ametnikele, et oleks selge, kes millist palka ja millise töö eest saab. Eelnõu eesmärk on ametiasutuste palgasüsteemide läbipaistvuse ning võrreldavuse suurendamine, ametnikule põhipalgagarantii loomine, palgasüsteemi jäikuse ning administreerimiskoormuse vähendamine. Selleks vähendatakse eelnõus palgakomponentide hulka, seatakse neile piirangud, nähakse ette ametnikohtade liigitamise kohustus, kaotatakse tsentralne palgaastmestik ning pannakse rahandus-

ministrile kohustus anda Riigikogu ees kord aastas aru ametnike ja töötajate palkadest. Palgasüsteemi lihtsuse, selguse ja läbipaistvuse jaoks on oluline, et ametnik saab regulaarselt tasu põhipalga näol enda põhikohustuste täitmise eest, mis on fikseeritud ametijuhendis ning mis moodustavad tema töökoormuse. Ehk veel lihtsamalt öeldes: ametniku palk, mis talle tööle tulles määrati ja mida ta hea töö eest saab, ongi 100% tema põhipalk. Teatud juhtudel saab juht juhtimisinstrumendina määrata ametnikule lisatasu kuni 20% ulatuses. Et see ei muutuks massiliseks, vaid oleks ikkagi mõeldud ainult nende olukordade jaoks, kui keegi teeb midagi erilist, näiteks täidab täiendavaid teenistusülesandeid, või kui kellelgi on erakordseid teenistusälaseid saavutusi, mille eest tuleks maksta preemiat, siis see piiratakse igal aastal eelarvega ära. Meie ettepanek on, et muutuvpalka võiks maksta kõige rohkem 5% ulatuses asutuse palgafondist. Nii säilib juhtudel võimalus töötajaid paindlikult motiveerida, kuid lõpeb see, mida on aasides nimetatud ka lisatasude tihnikuks. Lisaks saavad ametnike palgad avalikuks. Alates 2015. aastast avalikustatakse ametniku põhipalk, muutuvpalk ja teenistusülesannetest tulenev muu tulu avaliku teenistuse kesksel veebilehel. Kuni 2015. aastani avalikustatakse palgad ametiasutuste veebilehtedel. Lisaaeg selle sätte rakendamisel on vajalik tehnilise rakenduse väljatöötamiseks. Tunnistan, et ametnike palkade avalikustamise üle olid avaliku teenistuse seaduse arutelude käigus ehk isegi kõige suuremad vaidlused. Mina pooldan avalikkust ja mul on hea meel, et me sellise kompromissi saavutasime. Pean seda oluliseks põhimõtteks.

Neljandaks juhin tähelepanu, et ametnike hüved ühtlustatakse erasektoris saadavate hüvedega. Eestis on üldine avalik teenistus kujunenud avatud süsteemiks ning seetõttu ei ole senised karjäärisüsteemi elemendid vastavuses süsteemi olemusega. Eelnõuga muudetakse motivatsioonipaketi rõhuasetust, suunates ressursse tööpanusega otseselt mitteseotud tasudelt ja hüvedelt tulemuste ning lisapanusega seotud tasudele. Ametnike hüved on viidud lähemale erasektoris olemasolevatele hüvedele. Ametnike põhipuhkuse kestus ei muutu. Erinevus võrreldes kehtiva avaliku teenistuse seadusega on see, et loobutakse avaliku teenistuse staažist tulenevatest lisapuhkusepäevadest, mi-

da praegu on kuni kümme kalendripäeva. Eelnõus ei ole enam ette nähtud võimalust suurendada pensioni teenistusaastate alusel. Rakendussätetega on siiski ette nähtud, et isikud, kes jätkavad tööd avalikus teenistuses, saavad viis aastat riikliku vanaduspensioni suurendamiseks staaži edasi teenida. Loobutakse võimalusest anda ametnikule tööandja eluruum, samuti loobutakse hüvitisest muu eluruumi kasutamise eest. Ametniku teenistusest vabastamisel koondamise tõttu makstakse ametnikule hüvitist ühe kuu keskmise palga ulatuses. Ülejäänud osas maksab, nii nagu näeb ette uus töölepingu seadus, ametnikule koondamise korral hüvitist töötukassa töötuskindlustuse seaduses ettenähtud korras. Seega, võrreldes kehtiva avaliku teenistuse seadusega on oluliselt vähendatud koondamishüvitiste suurust.

Viiendaks määratakse avaliku teenistuse eest vastutav minister. Avaliku teenistuse eest vastutav asutus on edaspidi Rahandusministeerium. Rahandusministeerium koostab arengukavasid, suunab valdkondlikku poliitikat ja koordineerib arendustegevust. Rahandusministeerium korraldab ka riigi personali- ja palgarvestuse andmekogu haldamist. Lisaks on märgitud, et rahandusminister esitab kord aastas Riigikogule ülevaate avaliku teenistuse arengusuundadest, ameti- ja töökohtadest, teenistuses olevatest ja töötavatest isikutest, nende palgast ja töötasust ametiasutuste ning teenistusgruppide kaupa.

Kuues punkt, mida me peame väga oluliseks, on peresõbralikkus. Tänapäevane avalik teenistus peaks kindlasti olema peresõbralik ja pakkuma kaitset väikest last kasvatavale vanemale. Ka see on minu jaoks oluline väärtus, mis oli tähtis ka koalitsioonipartneritele ja vaevalt on see vähem tähtis teistele Riigikogu erakondadele. Eelnõusse on lisatud sätted, mis tugevdavad seaduse pere- ja lapsesõbralikkust, näiteks kaitse koondamise eest ametikohale sobimatuse ning teenistusest vabastamise eest töövõime vähenemise tõttu ametniku puhul, kes on rase või kasvatab alla kolmeaastast last. Koondamissituatsioonis on antud eelisõigus isikule, kes kasvatab alla seitsmeaastast last. Õigusvastase teenistusest vabastamise korral on rasedale ja alla seitsmeaastast last kasvatavale vanemale ette nähtud suurem hüvitis. Õigusvastase teenistusest vabastamise korral on õigus nõuda teenistusse ennistamist rasedal

ja isikul, kes kasvatab alla seitsmeaastast last. Lisaks on ette nähtud erand kuni kolmeaastast last kasvatavale vanemale valveaja kohaldamise, ületunnitöö tegemise ning ööajal ja riigipühäl töötamise korral.

Nüüd lühidalt teistest muudatustest, mida selles eelnõus võib oluliseks pidada. Kaotatakse bürokraatlik atesteerimine. Eelnõus on see asendatud paindlikuma arengu- ja hindamissüsteemiga, mis on paljudes asutustes juba niigi kasutusele võetud. Arengu- ja hindamistvestluste käigus vaadatakse üle ametniku saavutused ja eesmärgid.

Eelnõusse on lisatud säte, mille kohaselt nimetatakse määratud ajaks, s.o viieks aastaks, ametikohale riigisekretär, ministeeriumi kantsler, asekancler, Riigikantselei direktor ja valitsusasutuse juht. Luuakse õiguslik alus pikaajalise ja ressursimahuka koolituse kulude hüvitamiseks juhul, kui ametnik teenistusest lahkub. Muudetud on lähetuste, sh välislähetuste korda ning lisandunud on kehtivast avaliku teenistuse seadusest puuduv abikaasatase regulatsioon, mis on eelkõige kasutusel välis-teenistuses. Tulenevalt Sotsiaalministeeriumi pensionireformi kohta tehtud ettepanekutest on eelnõus ette nähtud hüvitise maksimine töövõime kaotuse korral osade kaupa, lähtudes ekspertiisi otsusest. Hüvitise suurus on jäänud samaks.

Ametnike tegevuspiirangud tulenevad korruptsioonivastase seadusest. Me saame korruptsioonivastase seaduse tegevuspiirangute ja avaliku teenistuse seaduse vahelist jaotust menetluse käigus komisjonis veel vaadata. Vähendatakse isikute arvu, kellele laieneb streigikeeld. Kehtiva regulatsiooni järgi on streigid keelatud kõigis valitsusasutustes ja muudes riigiorganites ning kohalike omavalitsuste asutustes, lisaks veel kaitseväes ja riigikaitseorganisatsioonides, kohtutes ja päästeasutustes. Uues seaduses streigipiirangutega inimeste hulk väheneb. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu kohaselt kehtib streigikeeld ainult ametnikele.

Muudetud on distsiplinaarvastutuse osa, näiteks on ette nähtud üks distsiplinaarsüüteo liik – teenistuskohustuste süüline rikkumine. Vähendatud on distsiplinaarkaristuste liike: noomitus, põhipalga vähendamine kuni 30% kuni kuueks kuuks ja teenistusest vabastamine. Lisatud on süü vormid, oluliselt on täiendatud

ja täpsustatud distsiplinaarmenetluse läbiviimise sätteid. Praegu tuleneb osa distsiplinaarvastutuse regulatsioonist avaliku teenistuse seadusest, osa töötajate distsiplinaarvastutuse seadusest. Eelnõu kohaselt on kogu regulatsioon ühes kohas. Eelnõust on võrreldes kehtiva avaliku teenistuse seadusega välja jäetud teenistussuhte peatamise mõiste, kuna tegelikult teenistussuhe ei peatu ning ametnik on ikka ametnik, kui teatud juhtudel ka peatub tema õigus avalikku võimu teostada. Sellest tulenevalt on eelnõusse lisatud täiesti uut peatükk, mis selgitab avaliku võimu teostamise õiguse peatumise mõistet, esitab alused, millal avaliku võimu teostamise õigus peatub, ning selgitab, kuidas see tuleb vormistada. Täpsustatud ja täiendatud on teenistusest vabastamise, sh koondamise regulatsiooni. Muudetud on teenistusest vabastamisest etteteatamise tähtaegu. Kehtivas avaliku teenistuse seaduses on selleks ette nähtud üks kuu. Eelnõus on koondamisest etteteatamine viidud sõltuvusse avalikus teenistuses töötamise ajast, selleks on ette nähtud 15 kuni 90 kalendripäeva.

Ministri ja kantsleri koostöö mittelaabumise tõttu võib kantsleri teenistusest vabastada pärast kuuekuulist koostöötamise perioodi, kehtivas avaliku teenistuse seaduses on ette nähtud üheaastane koostöötamise kohustus. Samaks on jäänud kantslerile vabastamise korral makstav hüvitis. Samasugune regulatsioon on ka maavanemate puhul.

Eelnõus on muutunud kaebeõiguse osa võrreldes kehtiva avaliku teenistuse seadusega. Ennistamise regulatsioonist on loobutud. Vaid ametnikul, kes on teenistusest vabastamise ajal rase, kellel on õigus rasedus- ja sünnituspuhkusele või kes kasvatab alla seitsmeaastast last, on õigus õigusvastaselt teenistusest vabastamise korral hüvitise asemel nõuda teenistuse ennistamist.

Eelnõus nähakse ette riigi personali- ja palgaarvestuse register. Eelnõu ei näe enam ette ametnike reservi.

Enne kui ma oma ettekande lõpetan, märgin ära, et uus avaliku teenistuse seadus ei muuda paljusid põhimõtteid, mis tulenevad eriseadustest, näiteks julgeolekuasutuste seadusest, politsei ja piirivalve seadusest, prokuratuuriseadusest, päästeteenistuse seadusest, välisteenistuse seadusest ja vangistusseadusest. Kaitseliidu puhul tehtavate muudatuste vajalikkuse

kohta küsisime korduvalt arvamust nii Kaitseministeeriumist kui ka Rahandusministeeriumist. Nendele vastustele tuginedes ei hõlma uus avaliku teenistuse seadus Kaitseliitu.

Siinkohal panen oma ettekandele punkti. Lõpetuseks soovin öelda, et eelnõu algataja ehk Vabariigi Valitsuse esindajana toetan Riigikogu põhiseaduskomisjoni ettepanekut eelnõu esimene lugemine täna lõpetada. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, austatud minister, põhjaliku ettekande eest! Teile on palju küsimusi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Minu küsimus puudutab § 59 "Ametniku streigikeeld". Selles paragrahvis öeldakse lisaks sellele, et ametnik ei tohi streikida, seda, et ametnik ei tohi osaleda muudes teenistusalastes surveaktsioonides, mis häirivad ametiasutuse tegevust. Ma tahan täpsustust, mis asjad need surveavaldused on. Kas näiteks see, kui päästjad oma vahetusest vabal ajal nõuavad Siseministeeriumi ees suuremat palka, on surveavaldus, milles nad osaleda ei tohiks? Kas arvamuskirjeldus, milles ametnik juhib tähelepanu mõne riigiasutuse juhtide veidrale rahakasutusele, on lubatud, kuigi see paneb selle asutuse ajakirjanduse surve alla?

Kristen Michal

Aitäh! Kindlasti ei piirata kellegi sõnavabadust millelegi tähelepanu juhtimisel. Ma usun, et te mõistate ka ise, et see ei saa olla eelnõu eesmärk. Me oleme eelnõu ette valmistades korduvalt rõhutanud ja ka täna oma ettekandes ma rõhutasin, et streigipiiranguga isikute hulk väheneb, kuna ametnike hulk väheneb. Ametnikele jääb streigipiirang siiski kehtima. Siin on ikkagi mõeldud teenistusalaseid surveaktsioone, mis häirivad ametiasutuse tegevust. Need tulenevad võimest kasutada võimu teostamist ära ametiasutuse töö häirimiseks. Arvamuskirjeldused nende hulka kindlasti ei kuulu.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Kadri esitas minu küsimuse ära, aga ma küsin ühe teise, mitte vähem olulise küsimuse. Vanas või veel kehtivas ATS-is on ametniku koondamise korral olenevalt staažist ette nähtud erinev koondamishüvitis. Endise ATS-ile alluva riigiametnikuna julgen väita, et tihtipeale see, et neid hüvitusi tuli maksta ametiasutuse eelarvest, hoidis asutuse juhti tagasi igasugustest kaadrimängudest asutuse sees. Uue ATS-i puhul jääb kõik see töötuskindlustuse kanda ja ametiasutuse juhil puudub sisuliselt igasugune vajadus oma koondamisotsust läbi mõelda.

Kristen Michal

Aitäh! See kõlas pigem nagu väide, mitte kui küsimus. Ei, ma ei arva seda. Seda, millised on tulevikus koondamisregulatsioonid, on avaliku teenistuse seaduse menetlemise käigus küsinud paljud omavalitsused. Koondamisregulatsioonid on sisuliselt analoogsed regulatsioonidega töölepingu seaduses: tegelikult on suurem sotsiaalne kaitse neil, kes on kauem teenistuses olnud. See sarnaneb olukorraga erasektoris või regulatsioonidega töölepingu seaduses. See on olnud selle seaduse eesmärk. Kui inimesel on pikem staaž, siis tuleb koondamisest pikemalt ette teatada või talle ka rohkem maksta. Kuidagi ei saa koondamine muutada vastutustundetuks. Sellel on ikka selge rahaline väljund selle asutuse jaoks.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Kõigepealt tahan tänada ministrit, et kaua oodatud seadus on Riigikokku jõudnud. Loodetavasti õnnestub sellel koosseisul see vastu võtta. Minu küsimus puudutab ametnike, eelkõige tippametnike, just kantslerite ja ase-kantslerite rotatsiooniküsimusi ning nende karjäärivõimalusi, seda mitte ainult vertikaalses liikumises, vaid ka horisontaalses liikumises. Kas uus seadus võimaldab paremini liikuda ametiasutuste vahel või kuidas saaks nende heade ametnike maailmavaadet riigisektori sees avardada?

Kristen Michal

Aitäh! See oli üks oluline põhimõte, mida me selle eelnõu tegemise käigus käsitlesime. See on rotatsioonipõhimõte, mis näeb ette, et vastava oskusepagasiga inimestel oleks võimalik liikuda mõnda teise ministriumisse või teise haldusalasse tööd tegema ja et vajaduse korral oleks neil võimalik ka edasi liikuda. See on selline kokkuleppeline üleviimine. Lisaks arvan, et see avab kogu avalikku teenistust päris märkimisväärselt nii välja- kui ka sissepoole. See põhimõte, et korraldatakse avalikke konkursse, kaasa arvatud sisekonkursse, annab teada, et mingi ametikoht on vabanemas, ja see annab teada nendele, kes konkursse korraldavad, sellest, kes nende konkursside vastu huvi võiksid tunda. Kuna keskmine eluiga pikeneb ja ka töömehepõli pikeneb, siis me oleme selles eelnõus pidanud hästi tähtsaks, et inimestel oleks võimalik avalikus teenistuses olles end rohkem proovile panna, ennast teostada ja uusi ülesandeid otsida. See ei muuda kindlasti vähem auväärseks seda, kui keegi teeb 40 aastat seda, mida ta väga hästi oskab, ja teeb seda filigraanselt. Selles suhtes ma kuidagi üleolev ei oleks, aga see põhimõte avab avalikku teenistust märksa enam.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Lillo, palun!

Kalev Lillo

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Mul on hea meel, et täpselt aasta pärast meie ametisse asumist on niivõrd suurepärase eelnõu meie ette jõudnud. Meedia vahendusel olen ma aru saanud, et see eelnõu on väga hea just selles mõttes, et see teeb avaliku teenistuse märksa avatumaks ja läbipaistvamaks. Aga ma tahaksin teada, mis mõttes on see eelnõu väga hea just avaliku teenistuja enda jaoks.

Kristen Michal

Aitäh! See on ka väga oluline küsimus. Ma arvan, et avalikule teenistujale endale on väga tähtis eeskätt just palgasüsteem, mis on avatud, läbipaistev ja selge. Ma arvan, et ka ametnikule ei ole hea, kui ta sõltub ülemuse oskusest ja suvast otsida talle erinevaid lisatasusid. Ma olen seda varemgi avalikult mõõnnud, et tegelikult võib uus süsteem tähendada teatavat palgake ühtlustamist, just survet madalamate

palkade tõstmiseks. Ma pean seda hästi oluliseks. Teine asi, mida ma ka siin rõhutasin ja mis on olnud koalitsioonile üsna tähtis – ma usun, et siin isegi ei ole koalitsiooni ja opositsiooni piire –, on väikest last kasvatavate vanemate kaitse. Kui Eesti riik kulutab igal aastal palju raha selleks, et olla pere- ja lastesõbralik, siis võiks avalik teenistus siin eeskujuks olla. Kindlasti on ametnikele ja neile, kes avalikus teenistuses tegutsevad, hästi oluline avatus ja rotatsioonipõhimõte. Ma arvan, et siin on päris palju plusse just neile, kes tahavad pikalt avalikus teenistuses tegutseda ja kes on huvitatud uutest väljakutsetest, täpselt samamoodi ka noorematele inimestele, kellel on väikseid lapsi ja kes vajavad seetõttu rohkem kaitset.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Mul on hea meel, et te mainisite oma ettekan- des, et seda seaduseelnõu tehes te lähtusite hea seadusloome põhimõtetest. Aga minu küsimus on selles, kas selle seaduseelnõu tulemusena tekib ka mingisugune rahaline kokkuvõide.

Kristen Michal

Aitäh! Tõepoolest, me oleme järginud hea õigusloome põhimõtteid. Oleme seda eelnõu juba eelmise aasta aprillist saadik püüdnud kõigi osapooltega jõudumööda arutada ja teeme seda töö käigus ilmselt veel korduvalt. Kas tekib rahalist kokkuvõidet? Ma arvan, et kuigi selle eelnõu eesmärk ei ole rahaline kokkuvõide, on üks võimalik rahalise kokkuvõidu allikas tugiteenuste efektiivsemaks muutumine. Me mitte ainult ei näe seda ette seadustes, vaid me ka juba käitume oma mõtete ja sõnade alusel, teod käivad tihtipeale sõnadest eespoolgi. Ma toon näite. Justiitsministeerium on Kohtute Raamatupidamiskeskuse üle andnud Rahandusministeeriumile. Rahandusministeerium avaldas hiljuti pressiteate, kus ta teatas uhkusega, et esmakordselt Eesti ajaloos osutab üks ministeerium teisele sellist teenust. Ma arvan, et uhkuseks on põhjust. Tugiteenuste ühine osutamine annab minu meelest olulist rahalist kokkuvõidet. Täpselt samamoodi ei tegele me oma kinnisvaraga. Ma arvan, et Justiitsministeerium on üsna lähedal sellele, et

kogu kinnisvara haldamine ja hooldamine oleks üle antud Riigi Kinnisvara AS-ile, kes seda suurepäraselt teeb. Me kõik ju mõistame, et igas asutuses ei pea olema kümme IT-spetsialisti, vaid need spetsialistid võivad mitme asutuse peale ühised olla. See annab tulevikus kindlasti selget kokkuvõidet.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh! Lugupeetud juhataja! Austatud minister! Seda eelnõu on kindlasti väga vaja, et avalikku teenistust tänapäevastada. See eelnõu on tähtis ka ametnikkonnale. Üks väärtus, millel avalik teenistus peaks põhinema, on usaldus. Minu jaoks on oluline kantsleri ja ministri ning maavanema ja regionaalministri suhe. Koostöö mittelaabumise korral võib praegu kantsleri ametist vabastada ühe aasta pärast, aga see aeg on lühendatud kuue kuu peale. Oelge, palun, mis selle muudatuse tingis!

Kristen Michal

Aitäh! Arutasime seda regulatsiooni ka asjaomaste isikutega. Mina ei täheldanud ei kantsleritelt ega kelleltki teiselt sellist tagasisidet, et see oleks midagi ebatavalist. Nagu te ise ütlesite, siin on väga oluline usaldussuhe. Ametist vabastamise puhul on väga selge rahaline kompensatsioon. Kui need inimesed on kuus kuud koos töötanud, aga koostöö ei laabu, siis vabastamise korral on ju olemas väga selge materiaalne kompensatsioon. Eeldada, et need inimesed ei ole pärast kuuekuulist koostööd enam tööturul konkurentsivõimelised, on minu arvates ebaõiglane. See on valiku küsimus. Kui te leiate, et siin peaks kuue kuu asemel olema üks aasta, siis rahvaesindajana on teil loomulikult võimalik selline muudatusettepanek teha. Meie leidsime, et kuus kuud on täiesti piisav. Kuus kuud tagab ka selle, et kui näiteks valitsus vahetub, siis on piisavalt aega, et tagada stabiilsus, valitsus jõuab sisse elada ja on ka tegelikult näha, kas koostöö laabub. Me hindasime seda aega selle järgi.

Aseesimees Jüri Ratas

Maret Maripuu, palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Mul on väga hea meel, et see eelnõu on siia jõudnud, sest kahe omavahel seotud seaduse, töölepingu seaduse ja avaliku teenistuse seaduse erinevusi jääb vähemaks. Minu küsimus on järgmine. Uues töölepingu seaduses on sätestatud ka mitmed uued, tänapäevased töötegemise vormid. Kas avalikus teenistuses peaks ka seaduse tasemel reguleerima kaugtöö tegemise võimalusi? Mismoodi teie seda näete?

Kristen Michal

Aitäh! Ma ei oska isegi öelda. Ma usun, et avalik teenistus on innovatsiooni ja kõige sellega kindlasti eeskujuks. Ma arvan, et see puudutab tugiteenuseid, sest paljusid tugiteenuseid ei pea kohapeal istudes osutama. Aga kui on tegemist avaliku võimu teostamisega, eriti võib-olla natuke kriitilisema funktsiooniga, siis peab kindlasti üle vaatama, kui palju seal saab rakendada n-ö paindlikumaid töövorme. Kuid ma ei välista, et avalikus teenistuses neid kasutatakse. Tegemist on ju igati mõistliku ettevõtmisega.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Kuulsime, et eelnõu käis ministeeriumides kooskõlastusringil. Aga mind huvitab, kas ka ametiühingud väljendasid oma arvamust selle eelnõu kohta ja kui nad seda tegid, siis missugused olid nende märkused või ettepanekud.

Kristen Michal

Aitäh! Ametiühingute esindajatega kohtusin mina isiklikult kaks korda. Neil oli märkusi küll. Ma ei väida, et ametiühingud peaksid seda seaduseelnõu ideaalseks. Te võite neilt täpset märkuste nimekirja küsida, aga nende põhiline märkus, mida Harri Taliga on minu meelest ka avalikult väljendanud, ja põhiline arutelu koht oli streigipiirangu küsimus. Ametiühingute juht Harri Taliga ütles – ma nägin seda ka uudistes –, et ta arvab, et uut avaliku teenistuse seadust on vaja ning uus palgasüsteem ja palgakorraldus on kahtlemata edasiminek. Vähemalt selline mulje mulle sellest ju-

tust jäi. Kindlasti möönavad ametiühingud ka seda, et streigipiirangutega isikute arv väheneb, sest see piirang on edaspidi ainult neil, kes teostavad avalikku võimu. Ametiühingud aga sooviksid, et nende inimeste arv oleks veelgi väiksem. See oli nende peamine kriitika. Ametiühingud soovivad, et ka need, kes teostavad avalikku võimu, vähemalt mingis osas saaksid streigiõiguse. Nagu te näete, on see eelnõu päris paks, kaalub poolteist või kaks kilo. Nüanssides me leiame kindlasti veel neid kohti, kus ametiühingutel on eriarvamus. Aga nad saavad seda arvamust ka seadusandjale väljendada. Ma arvan, et te kuulete seda varsti ise.

Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Suur tänu! Ka mina liitun heameeleavaldustega. Vahemärkusena ütlen streigi kohta, et päästeteenistuse seadus tuli avaliku teenistuse seadusest natuke varem välja uute mõtetega ja päästjad ei ole praegu ametnikud. Ma ei tea, kas selles paksus eelnõus on kuskil see vastus olemas, aga kui jääb nii, nagu eespool vastati, siis päästjad saavad streikida. Aga väga paljud nendest 28 000 ametnikust seda eelnõu lugesid ennast puudutatuna ei tunne, sest nende jaoks on olemas kõikvõimalikud eriseadused ja omad regulatsioonid. Me menetleme praegu kaitseväeteenistuse seadust. Ma ei näe selles tekstis mitte ainult erinevusi, vaid ka samasusi, ehk püütakse sellest eelnõust distantseeruda. Kui palju inimesi tegelikult ainult selle eelnõu reguleerida on?

Kristen Michal

Aitäh! See on üsna keeruline küsimus. Ma võin kinnitada, et enne kui kaitseminister Laar haigestus, me kohtusime sellel teemal ja ta isiklikult kinnitas – ma usun, et ministeerium lähtub samast vaimust –, et nad püüavad kaitseväeteenistuses järgida neidsamu põhimõtteid, mis avaliku teenistuse seaduses on. Kui seal on väga suuri riiveid, siis kindlasti tasub need üle vaadata. Avaliku teenistuse seadus ei muuda paljusid põhimõtteid, mis tulenevad eriseadustest. Loetelu on umbes selline: julgeolekuasutuste seadus, politsei ja piirivalve seadus, prokuratuuriseadus, päästeteenistuse sea-

dus, välisteenistuse seadus ja vangistusseadus. Ma täpset arvu ei oska täna isegi öelda, aga paljusid eriseadustest tulenevaid regulatsioone see eelnõu tõesti ei puuduta. See on tõsi.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Eelnõu §-s 15 on öeldud, et teenistusse ei või võtta isikut, kes on vastavat ametikohta vahetult kontrolliva ametniku abikaasa või abieluga sarnanevas suhtes olev elukaaslane. Kas me võime eeldada, et siin on mõeldud ka samasoolisi elukaaslasid?

Kristen Michal

Aitäh! Siin on öeldud, et elukaaslane. Kuidas iganes elukaaslase mõistet sisustada, see sõltub juba teie fantaasiast. On ka küsimus, et kui kaks vanapoissi elavad koos, kas nad on siis elukaaslased. Me oleme pannud selle siia kirja, et vältida võimalikke korrupsiooniriske. Ametikoha täitmisel tuleb ilmselt ka seda jälgida. Tegemist ei ole ainult abikaasadega, vaid ka elukaaslastega, nii et ilmselt abieluga sarnanevas suhtes olevad samasoolised isikud kuuluvad samuti siia alla.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Edu, härra minister, eelnõu menetlemisel! Ma ei hakka esitama küsimusi nende paragrahvide kohta, mis mulle siin ei meeldi. Ma küsin põhimõtteliste, tähtsamate asjade kohta. Veel viis aastat saavad inimesed koguda pensionilisa jaoks staaži, pärast seda kaob see võimalus ära. Nendele inimestele, kes hiljem teenistusse tulevad, avalikus teenistuses töötamise eest pensionilisa ei maksta. Kas valitsus arutas ka alternatiive, mida võiks selle asemel pakkuda, kas või tööandja täiendavat kindlustust? Kui arutas, siis miks sellest loobuti? Kas te leiate, et teatud pensionisuurendus, ükskõik kas praegusel moel või mingil uuel, tänapäevasemal moel, ei peaks enam inimesi avalikku teenistusse meelitama?

Kristen Michal

Ma tänan edusoovide eest! Ma usun, et nagu tavaliselt on need täiesti siirad. Ma näen seda tuge konstruktiivse kriitika vormis siin küll ja veel. Ma vastan sellele küsimusele hästi lühidalt. Nagu ma olen ka varem öelnud, minu meelest on Eestis möödas need ajad, kui korraliku palga asemel pidi pakkuma mingeid muid hüviseid. Ma arvan, et eesmärk peaks olema, et inimesed saaksid sellist palka, et neil oleks võime ja võimalus oma tulevikku kindlustada ühe või teise pensioniinstrumenti abil. See on minu vastus.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Eelnõu alguses on ära toodud terve hulk ametikohti, millele avaliku teenistuse seadust ei kohaldata. Minu küsimus puudutab valla- või linnavalitsuse liikmeid. Nad paneb paika volikogu vastavalt poliitilisele kokkuleppele. Varem oli nii, et peale seda, kui nad olid paika saanud, allus nende puhkuse saamine, töökorraldus ja kõik selline ATS-ile, nüüd läks see ATS-i alt välja. Kas nad lähevad nüüd töölepingu seaduse alla? Ma pean silmas seda, et volikogu on nad poliitiliselt paika pannud, aga milline seadus reguleerib edaspidi nende igapäevatööd, puhke- ja tööaega jne.

Kristen Michal

Aitäh! Lühike vastus on KOKS ehk kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, aga pikem vastus on, et siia tuleb kehtiva regulatsiooniga võrreldes juurde sätteid, mis reguleerivad valla- ja linnavalitsuse liikmete töötamist. Kui ta on ametnik, siis ametnikustaatus tuleneb ATS-ist. See sõltub sellest, mis rolli ta parajasti täidab. See on ka ära öeldud, et linnapea ei saa olla ametnik, need on teineteist välistavad rollid. Aga arvestades, et seda küsimust on päris mitu korda esitatud ja meil on pooleli suhtlemine kohalike omavalitsuste esindajatega, siis ma arvan, et eelnõu menetlemise käigus me peaksime seda täiendama ja selgitama, et kõik sellest ühtemoodi aru saaksid. Ka täna hommikul Keskerakonna fraktsiooniga kohtudes tuli see küsimus taas kõne

alla. Ma arvan, et me teeme siia lisaselgituse, et see oleks üheselt arusaadav.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Jutt läks kohalike omavalitsuste peale. Omavalitsuste esindajad on seda eelnõu lugedes väga mures, et valitsusel tekib selge roll ja võimalus sekku- da omavalitsuste palga- ja koosseisupoliitikas- se. Ühelt poolt on see kindlasti omavalitsuste üldise suveräänsuse põhimõttega vastuolus, aga siin võib olla ka selge Eesti põhiseaduse riive. Kas te olete seda arutanud ja kas te näete siin probleemi?

Kristen Michal

Aitäh! Ma ei hakka seadusest seda kohta otsima. Seaduses on minu meelest öeldud, et see laieneb neile, mitte riivates, mitte rikkudes nende enesekorralduse põhimõtet ehk oma- valitsuse autonoomia põhimõtet. Selle me ole- me kirja pannud ja seda me oleme arutanud kohtumistel omavalitsuste ja omavalitsusliitu- de esindajatega. Kindlasti võib seaduse menet- lemise käigus täpsustada seda, et omavalitsu- sed ja põhiseaduslikud institutsioonid on siiski võimalised oma elu ise korraldama ning sea- dus laieneb neile niivõrd, kuivõrd see ei riiva enesekorralduse õigust.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Nii ametnikud kui ka töölepingu alusel töötavad isikud kasva- tavad väikseid lapsi, näiteks alla kolmeaasta- seid või alla seitsmeaastaseid lapsi. Mul on väga hea meel, et neile lastevanematele on töö- kohal teatud garantiid ette nähtud. Ma pean sil- mas, et neist ei ole kerge vabaneda. Aga kui me vaatame uut töölepingu seadust, mis hak- kas kehtima 2009. aastal, siis selle seaduse alusel on väga kerge vabaneda nii rasedatest kui ka alla kolmeaastaste laste vanematest. Heal juhul on võimalik saada kuue kuu palga ulatuses valuraha. Minu küsimus on: kas te olete mõelnud ka töölepingu seaduse muutmi- sele, et need tulevased emad ja väikeste laste

vanemad tunneksid ennast töökohal kindlamalt ja et ka siis, kui laps on sündinud, oleks neil, kuhu tööle minna?

Kristen Michal

Aitäh! Alustuseks ütlen, et täna me menet- leme avaliku teenistuse seadust. Meie valik on olnud anda avaliku teenistuse seaduses selline kaitse peredele ja väikest last kasvatavatele vanematele. Kui see seaduseelnõu saab sea- dusandja heakskiidu ja need põhimõtted jõua- vad ellu, siis, ma arvan, me saame arutada kõi- ke muud, kaasa arvatud seda, kas samasugune kaitse peaks olema töölepingu seaduses.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Eelnõu § 61 ütleb, et ühepoolset võib ametni- ku põhipalka vähendada, kui palga vähenda- mine ei ületa protsenti, mille võrra väheneb ametiasutuse eelarve. Kujutage ette olukorda, et eelmisel aastal tehti ametiasutuses kapitaal- remonti ja eelarve oli 30% suurem. Tulenevalt eelnõu loogikast oleks võimalik sel aastal pal- ku ühepoolset 30% vähendada. Kas äkki pee- takse siin silmas palgafondi, mitte asutuse eel- arvet?

Kristen Michal

Aitäh! Ma arvan, et meie kohus on olla täpne. Loomulikult, seaduse lugemise ajal Rii- gikogu suures saalis on kõiges näpuga järke ajada keeruline, aga ma veel kord ütlen, et siia on kirja pandud, et ametniku põhipalka ei tohi ühepoolset vähendada. Ühepoolset võib põhi- palka vähendada üksnes järgmiste tingimuste koosinemise korral. Siin on need tingimused toodud: kui esineb üldine majanduslangus ning ametiasutuse eelarve vähendamine on vajalik majanduskeskkonna vastu usalduse säilitami- seks ja kui palga vähendamine ei ületa prot- senti, mille võrra väheneb ametiasutuse eelar- ve. See pigem kaitseb ametnikke. Praegu on olnud võimalik – seda ka kriisi ajal tehti – lisatasusid ära võtta, mis on vähendanud amet- nike reaalset sissetulekut. Nüüd on sätestatud, millisel viisil see üldse võimalik on. Loomuli- kult, me kõik töötame selle nimel, et Eesti majandusel läheks võimalikult hästi ja seeläbi

läheks ka riigieelarvel võimalikult hästi, aga nüüd on ära sätestatud, millisel juhul üldse võib ametniku palka vähendada. Minu hinnangul saab ametnik uue seadusega oma põhipalga osas märksa kindlama garantii.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Uue seadusega kaob õigusvastase teenistusest vabastamise korral tööle ennistamise võimalus. Mida see tähendab näiteks ministeeriumide kantslerite puhul? Senimaani on kantslerid olnud inimesed, kes ametnikuna ja juhina on kandnud järjepidevust. Kui poliitiline minister vahetub, siis on uus minister vähemalt aasta aega pidanud vaeva nägema ja koostöökohta leidma. Kas see tähendab ka kantsleritest kiirema vabanemise võimalust?

Kristen Michal

Aitäh! Me kantslerite ja maavanemate küsimust juba korra siin käsitlesime. Uues seaduses on see aeg viidud kuue kuu peale. Selle tasakaalustamiseks on ette nähtud, et kui kuue kuu järel öeldakse, et koostöö ei laabu, ja kantsler vabastatakse, siis on tagatud arvestatav rahaline kompensatsioon. See on see regulatsioon, mille alusel saab kantslerit vabastada.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Kes paneb paika poliitilisi ülesandeid täitva isiku palgajuhendi?

Kristen Michal

See sõltub sellest, millist poliitilist isikut te mõtlete. Kui ta on ministri poliitiline nõunik, siis tema tööleping hakkab vastama tüüptingimustele, mille kooskõlastab Rahandusministeerium. Selle järgi lepitakse asutuses kokku, millist palka ta saab, millist tööd ta teeb ja kõik muud tingimused. See on vastus sel juhul, kui tegemist on poliitilise nõunikuga. Ametniku töö ei ole poliitiline, nagu ma ka enne ütlesin. Ametnikud lähtuvad oma tööd tehes laiematest eesmärkidest kui mõne partei suunised. See on vähemalt eelnõu eesmärk.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Paragrahvis 7 räägitakse avaliku võimu teostamisest. Selle lõike 3 punktis 9 on mainitud tegevust, mida ei saa avaliku võimu kindlustamise ja arendamise huvides anda ametiasutusega üksnes eraõiguslikus suhtes oleva isiku pädevusse. Seletuskiri ütleb, et see punkt on kirjutatud selleks, et tagada paindlikkust. On toodud ka paar näidet, mil moel see paindlikkus võiks välja paista. Kui seda punkti lugeda, siis tundub, et see annab ääretult laiad võimalused avalikku võimu teostava ametikoha määratlemiseks. Mis on selle punkti tegelik või laiem eesmärk või ongi niimoodi, et vajaduse korral lihtsalt hinnatakse, kas inimesest saab ametnik või töötaja?

Kristen Michal

Aitäh! Ma arvan, et te vastasite sellele küsimusele ise. Tegelikult peavad asutused niikui nii selle loendi üle vaatama. On olemas ka ettekujutus, millised peaksid olema osakaalud ja jaotused. Küll võib öelda (ma ütlen natuke lihtsustatult), et kui keegi teeb sellist tööd, mis on väga oluline, ja seda ei saa ainult töölepingu alusel teha, siis on võimalik öelda, et see on ametnikukoht. See tähendab sisuliselt seda, et sellele töötajale laienevad ka kõik need piirangud, mis on ametnikul. See otsus jääbki asutuse teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Ma küsin õigusliku ootuse kohta. Paljud ametnikud, kes on aastaid töötanud, kaotavad mingisugused soodustused. Ma mõistan täiesti seaduse vajalikkust ega kahtle selles põrmugi nende ametnike puhul, kes alles tulevad avalikku teenistusse tööle, aga mõtleme nende ametnike peale, kes on teinud riigi heaks kohusetundlikult tööd 10–15 aastat ja kes nüüd pannakse sisuliselt fakti ette, et mitmed soodustused kaovad. Milline on sinu kommentaar, kuidas seda neile selgitada? Kuidas tekitada olukord, et need inimesed töötaksid heasoovlikult edasi?

Kristen Michal

Aitäh! Nagu ma juba varem küsimustele vastates ütlesin, minu hinnangul annab uus ja tänapäevasem avaliku teenistuse regulatsioon ka ametnikule parema võimaluse oma huve ühel või teisel viisil kaitsta. Uus avaliku teenistuse seadus annab selgema, läbipaistvama ja kindlama palgasüsteemi. On selge, mille eest millist palka saadakse. Kaob ka palgaastmes-tik. Kui ametnik näeb, et tema tööpanus on selline, et tal on võimalik rohkem palka küsida, siis ta saab seda teha. Tekivad erinevad võrdlused. Palgapool muutub selgemaks. Nagu ma enne ütlesin, sätestatakse ka see, millisel juhul on üldse võimalik ametniku palka vähendada. Täpselt samamoodi antakse suurem kaitse väikest last kasvatavale vanemale. Ma arvan, et siin on mitmesuguseid plusse. Te ütlesite, et on palju neid inimesi, kes töötavad avalikus teenistuses ja kes tahavad sellega oma tulevikku siduda. Kindlasti on neile hästi oluline, et nad näevad ka arenguvõimalusi. Uus avaliku teenistuse seadus neid võimalusi loob. Ma nüüd refereerin mälu järgi. Riigikantselei teeb aeg-ajalt uuringuid avaliku teenistuse keskastme juhtide ja tippjuhtide kohta. Motivatsiooniküsimuste hulgas küsitakse, miks inimesed töötavad avalikus teenistuses (see on minu vaba refereering). Esimese nelja põhjuse hulgas ei ole pensioni- või palgasüsteem. Tegelikult töötavad inimesed avalikus teenistuses sellepärast, et see on nende kutsumus, nad soovivad teha midagi suurt, töötada riigi ja rahva heaks. See kõlab küll natuke pateetiliselt, aga seda nad ütlevad, kui nad vastavad küsimusele, miks nad avalikus teenistuses töötavad. Ma arvan, et uus seadus annab selleks ainult paremad võimalused.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Minu küsimus on natuke üldisemat laadi. Teatavasti hakkas avaliku teenistuse seaduse esimene versioon Eestis kehtima 1996. aasta 1. jaanuaril. Enne seda käis ka riigiteenistuses elu töölepingu seaduse järgi. Uue seaduseelnõuga lähendatakse avaliku teenistuse seadust väga paljuski töölepingu seadusele. Kui ühiskond areneb ja arengud lähevad edasi,

kas siis teie arvates kunagi kaugemas tulevikus võiks tulla aeg, kui sellist seadust nagu avaliku teenistuse seadus eraldi vaja ei olegi?

Kristen Michal

Aitäh! See on üsna põhimõtteline filosoofiline küsimus, kas seda seadust on vaja või mitte. Meie arvame, et kuna avalik teenistus ja ametnikutöö põhinevad teataval erilisel usaldussuhtel, seal on avaliku võimu ja sunni teostamise õigused, siis vähemalt praegu on eraldi avaliku teenistuse seadust vaja. Tuleviku kohta ei oska ma öelda, ma ei välista seda. On riike, kus see kõik on hoopis teistmoodi reguleeritud. Seda on võimalik ette kujutada. Aga täna me teeme siiski uut avaliku teenistuse seadust selles teadmises, et seda on vaja ja seda on ka lähiaastatel vaja.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Ma olen seadusega ühte meelt, ka minu meelest on Eestis avalikke teenistujaid liiga palju. Aga minu küsimus on rohkem inimeste kohta, kes nüüd ja tulevikus selle avaliku teenistuse seaduse kaitsva tiiva alla ei mahu. On terve hulk ameteid, riigiasutusi või rakendusüksusi, kus töötajate palk ei ole avalik ja majanduslike huvide deklaratsiooni ei tule täita. Kas te peate õiguslikult võimalikuks ja olete valmis toetama seda, et nende inimeste palk, kes olenemata töösuhtest saavad maksumaksjalt töötasu, oleks avalik? Tõenäoliselt tuleks osale nendest laiendada ka kohustust täita majanduslike huvide deklaratsiooni.

Kristen Michal

Aitäh! Te viitasite majanduslike huvide deklaratsioonile. Tegelikult on Riigikogu menetluses ka uue korruptsioonivastase seaduse eelnõu. Seal on väga selgelt sätestatud, kes on ametiisik, kes peab esitama deklaratsiooni ja millisel viisil ning mis osa sellest deklaratsioonist on avalik. Ma hindan uut korruptsioonivastast seadust selgeks edasiminekuks, kuna selle põhjal tekib elektrooniline register, mis hoiab kokku aega ja vähendab halduskoormust. Kõik soovijad saavad näha erinevate ametiisikute majanduslikke huve. Sinna alla

kuuluvad need asutused, kellest on Riigikogus ka varem juttu olnud, näiteks RMK. Mis puudutab maksumaksja raha kasutamise avalikkust, siis mina olen nii seda eelnõu tehes kui ka üldiselt pooldanud, et see raha, mis tuleb maksumaksjalt, mida kasutatakse palga maksmiseks või millekski muuks, oleks avalik. Loomulikult on siin see piir, et tegemist võib olla millegi sellisega, mis mingitel põhjustel (nt puudutab julgeolekut) peab olema kaitstud ja varjatud. Mina pooldan suuremat avalikkust ja sellest lähtuvalt ma erinevaid valikuid teeksingi.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Paragrahvis 15 öeldakse, et konkursi võib jätta korraldamata, kui on põhjendatud alus arvata, et vaba ametikoht on otstarbekas täita ametniku tähtajalise üleviimise teel. Edaspidi on öeldud, et seda tähtaega võib kaks korda määrata. Öelge, palun, kas sellisel juhul peab olema ka märgitud, et see inimene on kohusetäitja, ja mida üldse tähendab selle seaduse raames kohusetäitjaks olemine. Ma ei leidnud siin selle kohta midagi. Samal ajal me teame, et mõnes omavalitsuses on näiteks ameti juhiks aastaid olnud kohusetäitja. Kas see seadus annab selleks mingi aluse? Lõpuks, kui inimene on kaks tähtaega ametis olnud, kas seadus võimaldab – ma lihtsalt ei leidnud seda kohta – viia ta üle ka n-ö põhikohale ilma konkursita, mis minu arvates oleks mõistlik?

Kristen Michal

Siin oli nüüd palju küsimusi koos. Kõigepealt, te eelmise küsimuse esitasite elukaaslase kohta. See oli §-s 15, aga nüüd te mõtlesite ilmselt § 16. Üldine põhimõte selles seaduses on see, et tuleb eelistada konkursse. On teatud ametikohti, mida ei ole võimalik ilma konkursita täita. Avalike konkursside alternatiiv, kui hästi lihtsalt seletada, on sisekonkursid. Kui tuua näide, siis Justiitsministeerium kuulutas hiljuti välja sisekonkursi Tartu vangla juhi kohale. Sisekonkurss tähendab seda, et see toimub korrektsioonisüsteemi sees ja lisaks anti näiteks Sisekaitseakadeemia sellest teada. Sellele oleme lisanud eelnõu menetlemise

käigus, kui ma õigesti mäletan (ma loodan, et ma mäletan õigesti), Rahandusministeeriumi ettepanekul ka selle võimaluse, et kui konkursi käigus ei õnnestu kohta täita, konkurss ebaõnnestub, siis võib selle koha täitjaks määrata kohusetäitja. Kohusetäitja töötab teatud aja. See on siin kirjas, hiljem võib seda täpsemalt vaadata. Kui see aeg läbi saab, siis peab otsustama, kas tuleb uus konkurss või määratakse see inimene ametisse. See on umbkaudne kirjeldus, aga seda võib menetluse käigus veel täpsemalt vaadata.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Paragrahvis 7 "Ametnik ja töötaja" toodud loetelust on kindlasti jäänud välja osa ameteid, mis praegu kohalikes omavalitsustes on, näiteks pressisekretärid või terved pressiosakonnad. Kes on see, kes siis annab hinnangu, kas tegemist on ametnikuga või töölepingu alusel töötava inimesega?

Kristen Michal

Tegelikult on see jaotus siin antud. Kui hästi lihtsalt jaotada, siis need inimesed, kes teostavad avalikku võimu, teevad mingit poliitikat või midagi muud sellist – selle loetelu te siit ka leiate –, on ametnikud, ja kõik, kes täidavad toetavaid funktsioone, töötavad edaspidi töölepingu alusel. See tähendab (siin on toodud ka näidisloetelu), et raamatupidajad, infotehnoloogid ja kas või ministri nõunikud võiksid olla töölepingu alusel. See vahetegemine on tehtud üsna selgeks ja lihtsaks. Kindlasti peavad kõik asutused selle üle vaatama. Enne juhiti tähelepanu, et siin on punkt, mis ütleb, et kui keegi teeb sellist tööd, mida ei saa ainult eraõigusliku suhte alusel teha, sest see ei taga piisavalt riigivõimu kindlustamist, siis on võimalik ka seda inimest ametnikuks nimetada. Kui öelda ära üldine jaotus, siis praegu on neid, kes töölepingu alusel avaliku teenistuse juures töötavad, alla 5%, tulevikus oleks neid 20–25%. See jaotus on umbes selline.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Minu teine küsimus on selline. Eriti hea on seda küsida liberaalist ministrilt, kelle jaoks üks eraõiguslik suhe on kindlasti palju püham kui mis iganes valitsuse mis iganes määrus. Osa inimesi töötab töölepingu alusel. Nii nagu § 5 ilusasti ütleb, on see eraõiguslik töösuhe. Aga miks siis § 10 lõige 3 annab mingisugusele valitsusele õiguse kehtestada töölepingu tingimused määrusega? Kuidas nii? See on eraõiguslik suhe: nii nagu nad kokku lepivad, nii lepivad. Miks me tekitame selles virvarris veel ühe virvarri juurde? Mis õigusega valitsus siin midagi määrab? Kui ta ka määrab, siis see ei loe niikuinii midagi, sest kehtib see, mis on inimesele soodsam. Milleks selline paragrahv vajalik on?

Kristen Michal

Aitäh! Minu meelest oli tegemist poliitilise hinnangu andmisega, sõnavõtuga. Meie veendumused on erinevad. Riik ühtse tööandjana siiski võiks kehtestada ja peaks kehtestama reeglid, millised need töölepingud võiksid välja näha, ja mingil määral võiks kehtestada tüüptingimusi. See ei riiva seaduse põhimõtteid ja ei ole nendega ega millegi muuga vastuolus.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh! Tahtsin üle küsida: kas avaliku teenistuse seaduse alla peaksid minema ka sellised ametnikud, kes tõestavad kodanike õigusi ja kohustusi ning tagavad võimu kontrollitavuse dokumentidele säilitustähtaegu määrates jms? Teiste sõnadega: kas arhivaarid lähevad ATS-i alla või ei lähe?

Kristen Michal

See sõltub sellest määratlusest, millega nad tegelevad. Kui nad teostavad avalikku võimu, siis lähevad. Kui tegemist on tugiteenusega, mis ei ole avaliku võimu teostamiseks vajalik, siis nad ei lähe. Selle järgi tulebki hinnata arhiiviasutuses töötavate isikute rolle ja tegevust. Tugiteenuste osutajad kindlasti ei lähe selle seaduse alla.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Lähtudes Eiki küsimusest küsin ka kaasamise kohta. Kui riik kirjutab kõikvõimalikud töölepingu tingimused ette, siis see oleks selline ühepoolne kollektiivleping kõikidele ametnikele. Aga nii ametnike kui ka töölepingu alusel töötavate inimeste tänapäevane töösuhe peaks lähtuma kaasamise heast tavast. Seda sätestavad kõikvõimalikud ILO konventsioonid, millest me mõne oleme ratifitseerinud ja mõne mitte. Sellest eelnõust ei leia me ühtegi viidet kaasamispõhimõtte rakendamisele. Küsin lihtsalt, miks see nii on.

Kristen Michal

Aitäh! Ma arvan, et vastus on väga lihtne: valitsuse jaoks on kaasamine niivõrd loomulik, et igas seaduses ei pea sellele viitama.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra juhataja! Austet ettekandja! Kas sinu hinnangul on selles eelnõus peale 35-päevase puhkuse veel mõni asjaolu, mis paneks ühe tubli, noore ja haritud inimese avaliku teenistuse kasuks otsustama, juhul kui valikuvõimalus on olemas?

Kristen Michal

Aitäh! Ma usun, et inimestel on alati võimalus valida, millist tööd nad teevad ja kus nad töötavad. Nagu ma enne ütlesin, inimesed, kes töötavad avalikus teenistuses, ei ole läinud sinna ainult hüvede pärast. Nad lähevad ikkagi mingit suuremat eesmärki teenima, nad tahavad töötada oma riigi ja rahva hüvanguks. Kui mõelda võrdlusele erasektoriga, siis esimene asi, nagu ka teie ütlesite, on pikem puhkus. Teine eelis võrreldes töölepingu seadusega on suurem kaitse väikelast kasvatavale vanemale. Sellest me oleme siin paaril korral rääkinud. Kindlasti on olemas hea võimalus avaliku teenistuse sees edasi liikuda. Ma arvan, et see on väga oluline põhimõte. Kindlasti on avalikus teenistuses tegevusi ja nüansse, mida erasektoris ei ole. Ma arvan, et avalikus teenistuses on võimalik olla osa millestki suurest.

Minu hinnangul on selle valiku tegijaid ikkagi väga palju. Näiteks meie, kes me siin oleme. Inimesed ei kandideeri parlamenti tõenäoliselt nende hüvede pärast – ma väga loodan seda –, vaid nad on siin sellepärast, et nad tahavad oma rahva jaoks midagi ära teha. Täpselt samamoodi on ka avalikus teenistuses.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Mul on küsimus avaliku võimu teostamise ja selle määratlemise kohta. Kaitseliit on avalik-õiguslik juriidiline isik, kes tegeleb otseselt sõjalise võimekuse loomisega, osaleb riigi julgeoleku ja põhiseadusliku korra tagamises ning käsitleb riigisaladusi. Sinna kuulub suur hulk tegevteenistuses olevaid inimesi. Kaitseliit praeguses mõistes on jäänud avaliku teenistuse seaduse vaateväljast kõrvale. Miks see nii on ja kas seda ei peaks üle vaatama?

Kristen Michal

Aitäh! Oma ettekande lõpus ma ütlesin, et me olime Kaitseliidu kohta valmis mõlemat pidi otsuseid tegema, Justiitsministeerium oli valmis seda küsimust mõlemat pidi lahendama. Küsisime vist kolmel korral nii Kaitseministeeriumist kui ka Rahandusministeeriumist nende seisukohta. Nende seisukohtade alusel ei hõlma uus avaliku teenistuse seadus Kaitseliitu. Kui leitakse, et peaks hõlmama, siis minu meelest on see võimalik. Täna hommikul, kui ma Keskerakonna fraktsioonis seda seaduseelnõu tutvustasin, tuli seesama küsimus kõne alla. Ma taas kord kirjeldasin, et me küsisime arvamust nii Kaitseministeeriumilt kui ka Rahandusministeeriumilt. Me oleksime oodanud eeskätt neilt seda vastust, võib-olla just Kaitseministeeriumilt, mida Kaitseliit ise soovib. Me oleme valmis selle järgi käituma, me oleme valmis seda mõlemat pidi käsitlema.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud minister, kõigepealt tänan väga sisulise ja konstruktiivse arutelu eest nii täna hommikul

kui ka praegu siin saalis! Minu küsimus puudutab võimalikku tulevast olukorda kohalikus omavalitsuses. Kehtiv KOKS sätestab, et volikogu liikme volitused lõpevad tema nimetamisega sama valla või linna kohaliku omavalitsuse ametnikuks, aga uues olukorras, uue ATS-i järgi on üks osa vallavalitsuses töötavatest inimestest töölepingu alusel, näiteks raamatupidajad. Kas inimene, kes on töölepingu alusel vallavalitsuses raamatupidaja, võib tulevikus olla ka vallavolikogu liige? Või on teie seisukoht see, et tulevikus peaks selles osas KOKS-i muutma, peaks seda täiendama punktiga, et keeld olla volikogu liige ei ole mitte ainult ametnikel, vaid ka asutuses töölepingu alusel töötavatel töötajatel?

Kristen Michal

Aitäh! Minu meelest on see üks selline asi, mida me võime menetluse käigus natuke täpsustada. Ka praegu on kohti (teie teate seda ja ka mina tean), kus on võimalikke huvide rii-veid. Minu meelest on ka see üks selline koht. Ma arvan, et seda tuleks täpsemalt arutada. Me oleme komisjonis ja mujal valmis teemat avama.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Täna, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Eelnõus ja kindlasti ka rakendusotsustes on ette nähtud, et keskne roll avaliku teenistuse arendamisel on Rahandusministeeriumil. Kuidas see idee tekkis ja kas oli ka teisi variante? Kas pärast selle eelnõu rakendamist on Rahandusministeeriumil vaja lisaressursse selle teemaga tegelemiseks?

Kristen Michal

Aitäh! Eks neid arutelusid ole olnud ka varem. Me arutasime seda päris pikalt enne koalitsioonilepingu tegemist ja arutasime ka nüüd. Kas lisaressursse on vaja? Ma tean, et suur hulk inimesi seal sellega tegeleb, seal töötavad tublid ja pädevad inimesed. Kas neil on lisaressursse vaja, seda peavad nad ise hindama. Aga ekspertide üldine soovitus on, et keegi vastutaks avaliku teenistuse eest komplekselt ja tegeleks selle arendamisega. Miks Rahandusministeerium? Juba üksi seetõttu, et sel-

le eelnõu üks oluline osa on palgaandmestiku võrreldavaks ja avalikuks tegemine, sellega Riigikogu ette tulemine ning teile ja avalikkusele nähtavaks tegemine. Vastates ühe tuntud hüüdlausega: kes siis veel? Ma arvan, et Rahandusministeerium on üsna loogiline valik.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Lillo, palun!

Kalev Lillo

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Võrreldes kehtiva olukorraga näeb uus avaliku teenistuse seadus ette, et selle seaduse reguleerimise alt kaovad kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu liikmed, valla- ja linnavalitsuse liikmed ning osavalla- ja linnaosavanemad. Seletuskirjas on selgitatud, et põhjuseks on see, et nad täidavad poliitilise iseloomuga ülesandeid. Ometigi võtavad nad vastu ka haldusotsuseid, otsustavad planeeringuid ja muid selliseid asju. Kas sa äkki mõne sõnaga seletad seda olukorda?

Kristen Michal

Aitäh! Me oleme seda küsimust ühe korra juba käsitlenud. Seda küsis Kalev Kallo, kui ma õigesti mäletan. Valla- ja linnavalitsuste liikmetele tuleb lisaregulatsioon KOKS-i, kus on kirjas, millist rolli täites millised reeglid ja sätted kehtivad. Ma arvan, et seda tuleb veel täpsustada, sest see on päris mitmel korral küsimusi põhjendanud. Suhtlemine omavalitsustega on meil praegu pooleli. Ma arvan, et me saame omavalitsustelt väärtuslikku informatsiooni ja siis me seda täpsustame. Aga KOKS-i see täpsustus tuleb. Kindlasti ei saa ametnikutööga ühendada linnapeaks olemist. Me oleme ette näinud, et KOKS-i tuleb eriregulatsioon linnapea kohta, analoogselt, ma toon lihtsalt vabalt paralleeli, õiguskantsleri või riigikontrolöri eriregulatsioonidega. Aga me seda täpsustame. Ma arvan, et me esitame täiendavalt ülevaate ja materjalid, et see oleks kõigile ühtemoodi arusaadav.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Kohalike omavalitsuste liidud on välja

toonud ja ilmselt teile edastanud mure, et selle eelnõu seadusena rakendamine toob kaasa mitmeid lisakulutusi. Nagu ma eelmise küsimuse vastusest aru sain, läbirääkimised alles käivad. Kui seadus rakendub 2013. aastal, kas te olete siis kaalunud näha 2013. aasta eelarves ette lisavahendeid nende kulude katteks, mis omavalitsustel tekivad (nt ametnike töö seoses seaduse rakendamisega tehtavate ümberkorraldustega või ametnikele makstav hüvitis, kui nad ei ole nõus töölepingut sõlmima ning nendega tuleb töösuhe lõpetada)?

Kristen Michal

Aitäh! Õige vastus on see, et me ei ole selleks lisaraha ette näinud. Üleminek uuele seadusele ei põhjusta tõenäoliselt kulutusi nii suures mahus, nagu teie ette kujutate või omavalitsused ette kujutavad. Koosseisude ülevaatamine peab toimuma nii või teisiti. Aga me saame seda omavalitsustega kindlasti veel arutada. Meil ei ole pooleli läbirääkimised, vaid meil on pooleli arutelud ja konsultatsioonid. Need puudutavad näiteks seda, mida küsis Kalev Lillo, kuidas täpselt on sätestatud ametniku ja poliitilise isiku piirid omavalitsuses jne. Vajaduse korral me võime seda täpsustada. Ma nägin täna omavalitsuste kirja, viidet sellele, et omavalitsustele teeb rahateema ikkagi muret. Eks me peame vaatama ka kulude poolt.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Neid küsimusi arutati põhiseaduskomisjonis ja neid saab ka järgmise ettekande ajal käsitleda, aga ma arvan, et äkki on otstarbekas, kui esimese lugemise käigus siiski minister ütleb, kuidas eelnõu algatajad on näinud selle seaduse vastuvõtmise perspektiivi ajalises mõttes. Ma mõtlen seda, kui pikk ajavahemik võiks jääda enne selle seaduse kehtima hakkamist, eeldusel, et see seadus võetakse Riigikogus vastu. Ametnikel on ka õigusliku ootuse printsiip. Kuidas on seda printsiipi kohaldatud seoses ametnike hüvitistega, mis on praeguses ATS-is ja mis jäävad ka uue ATS-i järgi osaliselt alles?

Kristen Michal

Kõigepealt rakendamisest. Tegemist on teise suure reformiga kõrgharidusreformi kõrval, mida praegune valitsuskoalitsioon ellu viib. Rakendamisest rääkides ütlen, et Rahandusministeeriumi tublidel inimestel on osa tööst juba tehtud. Nad ütlesid omavahel ja salaja ning eks ma ütlen seda teile salaja edasi, et rakendamiseks võib minimaalselt minna kuus kuud. Seda on võib-olla palju öeldud, õige oleks öelda, et optimaalne oleks kuus kuud. Minu soov oleks küll, et Riigikogu, enne kui ta läheb suve saabudes üle teistsugusele töövormile, jõuaks selle seaduse vastu võtta. Siis oleks piisavalt aega, et seadus võiks jõustuda 1. jaanuaril 2013. Kui Riigikogu enne teistsuguse töövormi saabumist ei jõua seda seadust vastu võtta, siis peaks see ilmselt jõustuma 2013. aasta keskpäevast. See vaheüleminek peaks olema piisavalt pikk, et anda kõigile rakendajatele ja omavalitsustele küllalt aega üleminekuks. Ma pean selle reformi puhul oluliseks eeskätt kvaliteeti, mitte linnukese pärast äratagemist. Me teeme ju suurt asja, mis puudutab väga paljusid inimesi. Nii et kuus kuud võiks olla see vahepealne aeg. Teine küsimus puudutas õiguspärase ootuse printsiipi. Ma arvan, et me oleme igati kristlikult käitunud. Me ei võta inimestelt ära väljateenitud aastate eest saadavat pensionilisa. Antakse võimalus veel viis aastat seda teenida. Puhkuse puhul, staažipäevade osas on üleminek neli aastat, mis on analoogne üleminekuga töölepingu seadusele. Ma arvan, et on igati kristlikult käitunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Vabariigi Valitsusele on antud mitmeid volitusi töötajate ja ka kohalike omavalitsuste ametnike suhtes eriregulatsioonide kehtestamiseks. Et kindlustada kohalike omavalitsuste suveräänsust ja autonoomsust, kas ei oleks õige paralleelselt käsitleda ka kohaliku omavalitsuse korralduse seadust?

Kristen Michal

Aitäh! Mulle jäi selle küsimuse sisu natuke ebamääraseks. Kas te küsisite, kas peaks kahte

seadust koos käsitlema? Ma arvan, et siin on nii või teisiti teatavaid siirdeid. Nagu ma mainisin, üks küsimus juba puudutas KOKS-i. Eks me mingil määral seda arutame, aga see seadus valdavas osas käsitleb ikkagi avalikku teenistust, tegemist on avaliku teenistuse seadusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Lukas, palun!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Kantslerite kui tippametnike tase on päris hästi välja arendatud. Nende positsioon, selle positsiooni selgus ministeeriumide sees ja valitsusaparaadis üldse on minu meelest üks efektsmaid ja paremini väljaarendatumaid riigisüsteemis. Me kõik teame, kes on kantslerid, ja kantslerid ise teavad seda. Muu hulgas ei ole vähetähtis, et kantsleri positsioon ei ole erakondadele parteistamise mõttes nii kättesaadav. Kantslerid ise peavad järjepidevust oluliseks ja ka kogu riiklus peab seda oluliseks. Me alles hiljuti leppisime kokku, et see sobivuse kontrollimine kestab aasta aega. Miks see aeg kuue kuu peale viiakse? Minu meelest peaks kantslerite taset täiesti eraldi käsitlema.

Kristen Michal

Aitäh! Kogu selline tähtsajalisuse põhimõte tegelikult laieneb. Meie oleme arvanud ja valitsuses tervikuna on arvatud, et optimaalne aeg võiks olla kuus kuud. Olen vestelnud näiteks riigisekretäriaga. Ka tema arvas, et see aeg võiks olla kuus kuud. Kui koostöö ei laabu, siis ongi loogiline, et toimub heas mõttes lahkumine. Kuus kuud on optimaalne aeg, sellest lühemat aega ei pidanud me võimalikuks sätestada. Sellest, kas see aeg on kuus kuud või aasta, ei sõltu minu arvates politiseerimise võimalus. Kui keegi soovib ametnikke politiseerida – see kindlasti ei ole seaduseelnõu eesmärk ega ole ka praeguse valitsuse eesmärk –, siis saab ta seda teha ka kehtiva ATS-i raames, nagu me kõik teame ja kindlasti te mäletate seda ammusest ajast. Me kõik mäletame neid näiteid, kuidas mõnda ministeeriumi on väga edukalt politiseeritud või ümberpolitiseeritud ka kehtiva seaduse raames. See on minu meelest kultuuriküsimus, kas minister või kantsler valib endale kaastöötajateks ja

kolleegideks, niipalju kui see tema valida on, inimesed, kes on professionaalsed, kompetentsed ja lähtuvad ühisest väärtusruumist, või hinnatakse eeskätt lojaalsust. Mina hindan kompetentsust, tööoskust ja võimet eesmärke saavutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid väga teie ettekande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde!

Väino Linde

Lugupeetud istungi juhataja! Auväärt Riigikogu, head kolleegid! Selle eelnõu menetlemisel on sobilik meenutada ühte kirjatükki, kus on öeldud nii: "Raha võib teenida igäüks, kuid riiki saavad teenida ainult parimad." Ilmselt on see mõte päris tõsiselt arvestatav ka avaliku teenistuse seaduse eelnõus toodud sätete ülevaatamisel.

Tahan meenutada, et esimest korda kehtestati avaliku teenistuse seadus jaanuaris 1996 ja see on ligi 17 aastat funktsioneerinud. On täiesti loomulik, et nende aastate jooksul on selles seaduses tuvastatud mitmeid probleeme. Me peame probleemideks ametnike läbipaistmatut ning peaaegu diferentseerimatut palgakorraldust, jäika ja formaalset atesteerimist, aeganõudvaid ja kohmakaid konkursse ning eelkõige ametnike põhjendamatu ja ülemäärasteid ametihüvesid võrreldes töölepingu seaduses sätestatuga. Uue seaduse jõustumisega muutub avaliku sektori palgakorraldus selgemaks ja läbipaistvamaks.

Need põhimõtted ja asjaolud olid kõik arutlusel põhiseaduskomisjoni istungil, mis toimus 12. märtsil s.a ja kus eelnõu koostaja esindajana esines justiitsminister, kellel olid ministeeriumi ametnikud ekspertidena kaasas. Minister tutvustas eelnõu sisu niisama põhjalikult, nagu ta tegi seda täna siin, head Riigikogu liikmed. Mul ei ole tõesti põhjust ega vajadust kõike seda üle korrata.

Mainin ainult seda, et eelnõuga määratakse avaliku teenistuse eest vastutavaks institutsiooniks Rahandusministeerium ja samuti nähakse Vabariigi Valitsusele ette volitused, et ta kehtestaks määrusega peamiselt personalijuhtimist puudutavad korrad erinevatele institutsioonidele. Nii et niisugune suunav jõud, kes

peaks avaliku teenistuse eest edaspidi vastutama, on selles eelnõus ära märgitud.

Komisjoni liikmed esitasid eelnõu asjaolude kohta väga erinevaid küsimusi. Kolleegid esitasid nendel teemadel küsimusi ka täna siin. Ma ei pea praegu otstarbekaks hakata kõike seda kordama.

Põhiseaduskomisjon menetleb seda eelnõu põhjalikult. Meil on plaanis lisakohtumised mitme huvigrupiga, nii omavalitsuste esindajatega kui ka teiste huvigruppidega, et arutada avaliku teenistuse seadusest tulenevaid asjaolusid. Ka teil, head kolleegid, on võimalik esitada oma täiendustepanekuid selle eelnõu kohta.

Minister ütles komisjonis ja ka täna, et Vabariigi Valitsus sooviks, et selle eelnõu seadusena vastuvõtmise ja seaduse rakendumise vahele jääks vähemalt kuus kuud, mis on väga mõistlik. On planeeritud, et seadus hakkab kehtima, sõltuvalt eelnõu menetlemise kiirusest Riigikogus, kas 1. jaanuaril 2013 või 1. juulil 2013.

Me tegime menetluslikud otsused eelnõu kohta komisjoni istungil konsensusel, keegi hääletamist ei nõudnud. On ettepanek täna esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 25. aprill kell 18. See on mõnevõrra pikem aeg kui tavapäraselt, aga see eelnõu ei ole ka kergete killast, vaid see on üks olulisemaid eelnõusid, mida praegune Riigikogu koosseis on menetlunud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja, tänan väga põhjaliku ettekande eest! Mul tekkis üks küsimus. Sa oled pikalt riigi ja rahva eest muretsedes siin Riigikogu saalis olnud. Mida sinu sisetunne ütleb, kas vastupidi varasematele kordadele, kui analoogne eelnõu Riigikogule arutamiseks esitati, võib juhtuda ime ja me tõesti võtame selle seaduse vastu?

Väino Linde

Aitäh! Uus avaliku teenistuse seaduse eelnõu oli ka Riigikogu eelmise koosseisu ajal menetluses ja langes sealt välja seoses koosseis-

su volituste lõppemisega. Olles päris põhjalikult tundma õppinud seda eelmist eelnõu ja ka seda, mis täna Riigikogu laudadel on, võin päris julgelt öelda, et üksüheselt nende eelnõude asjaolud ja sisu ei kattu. Eelnõuga on tehtud täiendavat tööd. Ma olen päris veendunud, et see on põhjus, miks selle eelnõu menetlemine on toimunud konsensuslikult positiivses suunas ja sellesse ei ole suhtunud nii leigelt, kui suhtuti eelmisesse eelnõusse eelmise Riigikogu koosseisu ajal. Kompromisside tegemine ja ühisosa otsimine on poliitikas väga oluline, kindlasti ka avaliku teenistuse ja kõige sellega seonduva puhul. Minu sisetunne ütleb, et praegu me oleme igal juhul paremal positsioonil, kui me olime Riigikogu eelmise koosseisu ajal.

Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Aitäh! Hea kolleeg! Mul on küsimus seoses eriseadustega. Teadaolevalt on meil praegu menetluses kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu. Nüüd loen ma avaliku teenistuse seaduse eelnõu §-st 2, et käesolevat seadust kohaldatakse eriseadustes sätestatud erisustega. Kas sa saad anda head nõu, millise detailsuse astmeni on seda mõeldud? Kas paragrahvi täpsusega? Näiteks, § 28 "Teenistuse algus". Kui KVTS-is sellist paragrahvi ei ole, kas siis kehtib see paragrahv või peab teemale lähenema loominguilisemalt? Kas saad aidata ja näpunäiteid anda?

Väino Linde

Aitäh! Loomingulisem tõlgendusprotsess on ühe teise ameti esindajatele üpris omane. Ma olen pidanud advokaadiametit ja tean seda omast käest. Aga Riigikogu põhiseaduskomisjoni liikmena saan tugineda eelkõige sellele, et vaatan konkreetseid norme ja sätteid, kas need kattuvad ja millised seosed nende vahel on. Enne oli juttu sellest, et näiteks selle eelnõu puhul ei pruugi üldse olla õigustatud rääkida kaitseväeametnikest, arvestades seda eelnõu, mis on menetluses ja millele sa oma küsimuses viitasid. Põhiseaduskomisjon ootab kindlasti riigikaitsekomisjoni ettepanekuid, et need kaks seadust oleksid heas mõttes võrreldavad ja ristkasutuses (ka see sõna sobib siia).

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh, hea aseesimees! Austatud ettekandja! Minister küll oma ettekandes ütles, et tegu on väga hea ja vajaliku eelnõuga, kuid äkki te toote välja, missugused olid komisjonis enim kõneainet tekitanud teemad?

Väino Linde

Aitäh! Juba kuulates eelesineja vastamist küsimustele, hakkasin mõtlema, kas see on Riigikogu istung või Reformierakonna fraktsiooni koosolek, aga ...

Aseesimees Jüri Ratas

See on Riigikogu täiskogu kolmapäevane istung.

Väino Linde

Väga hea. Mul on hea meel, et istungi juhataja aitas mind kimbatusest välja. Näiteks küsis Deniss Boroditš komisjoni istungil, kas eelnõu viimase teksti osas on saavutatud täielik konsensus kõikide huvigruppidega või on jäänud teatud erimeelsusi. Minister vastas, et väga suurte reformide puhul ei ole kunagi võimalik saavutada täielikku konsensust, kuid olulisemaid ettepanekuid on arvestatud. Oli küsimus, kas väiksemad omavalitsused peaksid eelnõu kohaselt kohustuslikus korras moodustama eraldi näiteks vastavad linnakantseleid. Niimoodi tõlgendati selle eelnõu teksti. Justiitsministeeriumi ametnikud vastasid, et ei pea moodustama, eelnõu annab lihtsalt võimaluse linnakantselei moodustada ja juba olemasolevate kantseleide kohta kehtib see säte, mis räägib selle moodustamise võimalikkusest. See täiendav regulatsioon tulenes kohtumisest Eesti suurima omavalitsuse Tallinna esindajatega. Nii et päris erinevaid konsensusesele ja kompromissidele viitavaid asjaolusid tuli sellel põhiseaduskomisjoni istungil esile.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Jents, palun!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kolleeg Peep Aru juba küsis sinu kui pikka aega riigiteenistuses olnud inimese suhtumise

kohta, aga ma lähen ajas veel tagasi ja küsin sinu kui kunagise linnapea suhtumise kohta. Mis sa arvad, kas see uus seadus muudab omavalitsuste tegemisi oluliselt tõhusamaks ja paindlikumaks? Kas sul on ka selle kohta informatsiooni, kuidas omavalitsusjuhid väljaspool Tallinna on selle seaduseelnõu vastu võtnud?

Väino Linde

Aitäh! Hea küsimus. Nagu siin ka enne ühele küsimusele vastati, ei saa nõuda, et niisuguse väga olulise reformi puhul, nagu seda on avaliku teenistuse reform, oleks kõikjal saavutatud saajaprotsendiline nõusolek, kuid üldises printsiibis on suhtumine sellesse eelnõusse olnud positiivne. Omavalitsustes on see nii olnud eelkõige ametnike ülemääraste ametihüvede tõttu, võrreldes kehtivas töölepingu seaduses sätestatuga. Need hüved peaksid siiski olema võrreldavad, mitte nii, nagu praegu on. Minu teada on omavalitsusjuhid pannud meile mitmeti südamele, et seda peaks Riigikogus menetlema. See on üks selline asi. Kindlasti on teisigi olulisi sätteid. Aga selle eelnõu puhul on oluline, et me ei vähendaks omavalitsuste iseotsustamisõigust. Mulle tundub, et praegu on kompromiss peaaegu saavutatud. Neil päevil laekusid Riigikogu põhiseaduskomisjoni Eesti Linnade Liidu mõned ettepanekud eelnõu edasiseks täiendamiseks. Nendega põhiseaduskomisjon kindlasti põhjalikult tutvub ja kaasab sellesse Justiitsministeeriumi esindajad. Ma usun, et me leiame siin kindlasti kompromisse.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kindlasti on väga tähtis, et avalik teenistus oleks tõhus. Kindlasti on tähtis ka see, et avalike teenistujate soodustustes ja palgakorralduse põhimõtetes oleks päris palju analoogiat töölepingu seaduse alusel töötavate inimestega. Aga mul on selline küsimus: kas on juttu olnud ka sellest, milline võiks pärast avaliku teenistuse seaduse uue versiooni vastuvõtmist olla rahaline kokkuvõtteid?

Väino Linde

Aitäh, hea küsija! Kui mu mälu mind ei peta (ja ilmselt ei peta), siis me oleme seda eelnõu põhiseaduskomisjonis sinuga peaaegu ühepalju menetlenud, me oleme olnud samadel istungitel. Minu mäletamist mööda selle eelnõu maksumuse või siit tuleneva kokkuhoiu kohta põhiseaduskomisjon mingeid otsuseid teinud ei ole. Me oleme suunanud oma tähelepanu eelkõige eelnõus toodud juriidilistele nüanssidele, sellele, mida tähendab ametniku mõiste ja mis on avalik teenistus, avalikud ülesanded, riigivõimu teostamine jne. Asja finantspoolt me minu teada iseenesest aluseks ei ole võtnud. See eelnõu ei ole koostatud mitte sellepärast, et raha kokku hoida. Küll aga mõnan, et kui näiteks koondamise puhul teenistujale makstav koondamisraha mitu korda väheneb, siis see on teatud kokkuvõtteid ka omavalitsusele, kuid eelkõige on see minu arust märk õiglusest tervikuna ja see on vist isegi olulisem.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Meri, palun!

Mart Meri

Aitäh! Hea ettekandja! Avaliku teenistuse korraldamine koondub uue seaduse järgi Rahandusministeeriumisse. Riigikantselei roll väheneb, kogu tegevus koondub ühte ministeeriumisse. Kas komisjonis oli arutelu ka selle üle, mis õieti jääb edaspidi Riigikantselei rolliks?

Väino Linde

Aitäh! Põhiseaduskomisjon ei arutanud Riigikantselei tegevust selles mõttes, mis selle eelnõu kontekstis tema ülesandeks jääb. Küll aga pidasime otstarbekaks, et ametikohtade kinnitamist või selle auditeerimist, kas tegemist on ametniku ametikohaga või töölepingu alusel töötava töötaja ametikohaga, hakkaks korraldama Rahandusministeerium. Mäletan, et seda küsimust arutati isegi põhjalikumalt Riigikogu eelmise koosseisu ajal, kui peaaegu analoogne eelnõu menetluses oli. See säte oli seal sees. Me leidsime, et see on kokkuleppe koht, kuidas valitsus ja riik soovivad neid küsimusi menetleda ning millisele institutsioonile üle anda. Valitsuses saavutati kokkulepe, et neid küsimusi hakkab reguleerima Rahan-

dusministeerium, kes vastutab riigiasutuste finantside eest. Võib-olla on otstarbekam, kui ta ei vaata mitte ainult rahanumbrit, vaid ka seda, kuhu milline ametikoht moodustatakse ja kas see töötaja on ametnik või mitte. Me mõõnsime, et selline lähenemine on otstarbekas.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad pidada läbirääkimisi? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Head kolleegid! Kindlasti tuleb kõigepealt tervitada ministrit selle eest, et see eelnõu on siia saali jõudnud ja et me seda täna innukalt arutame. Teiselt poolt ütlen kommentaari Väino Lindele: see on ju väga hea, kui ka koalitsioonipoliitikud hakkavad eelnõude kohta küsimusi küsima. Mis selles siis halba peaks olema?

Eesti avaliku teenistuse korralduse eeskujuks on tõesti olnud sõjajärgse Saksamaa avalik teenistus. Ametnikud said ka seal tagatise seaduse alusel ja eesmärk oli stabiilse ametnikkonna loomine. Ka Saksamaa on sellest kontseptsioonist loobumas, töölepinguliste töötajate osakaal suureneb. Ma arvan, et Eesti on väga õigel teel, kui ta oma n-ö näidise järgi hakkab uut teed rajama.

Aga kindlasti on selle eelnõuga seotud väga palju pingeid. Need tulenevad valdavalt sellest, et praegu avalikus sektoris töötavatel inimestel on õigustatud ootus, et neile seadusega antud tagatised kehtivad ka edaspidi. Selleks on neil iseenesest tuline õigus, sest tegelikult erilist alternatiivi pakkuda ei ole. Eks seetõttu ongi inimestel suur soov jääda ametnikeks, kuigi nende igapäevane töö otseselt avaliku võimu teostamisega võib-olla tõesti seotud ei ole.

Ma toon välja paar teemat, millele me diskussioonides peaksime rohkem tähelepanu pöörama. Usun, et kui koalitsioon kuulab opositsiooni ja huvigruppide arvamusi, siis saab sellest lõpuks väga hea eelnõu.

Üks teema, mis siit välja tuli ja mille kohta me täna ministri käest küsisime, on kaasamine.

Ka veel lugemiste vaheajal on võimalik kaasata osapooli, kes ei ole saanud kõiki oma seisukohti paberile panna.

Põhimõtte, et ametnikeks loetakse tulevikus ainult neid riigipalgalisi, kes otseselt teostavad avalikku võimu, on õige. Kahjuks ei ole see eelnõus lõpuni läbi mõeldud või väga selgelt kirja pandud. Ametnikeks loetakse ministeeriumi põhifunktsioone täitvaid inimesi, andmata samas täpset selgitust, kes need on. Ühelt poolt on arusaadav, et näiteks maksuametnik või tervisekaitseinspektor on ametnik, aga kas näiteks sellesama eelnõu kokku pannud jurist, kes küll otseselt avalikku võimu ei teosta, on ametnik või ei ole? Kindlasti tahab definitsioonide ja uute mõistete sissetoomise temaatika veel selgemat läbirääkimist. Samamoodi tekitab küsimusi selle maja fraktsioonide nõunike positsioon jne. See temaatika tahab arutamist. Isegi kui riigi tasandil on nende joonte tõmbamine kuidagi rakendatav, siis palju rohkem küsimusi tekitab vähemalt minu jaoks kohaliku omavalitsuse tasand. Mismoodi on omavalitsustasandil võimalik vahet teha ametniku ja töölepingu alusel tööl käiva töötaja vahel? Ma arvan, et see on veelgi keerulisem. See on tegelikult tänasest diskussioonist selgelt välja tulnud.

Me peame õigeks, et üleminek vanalt avaliku teenistuse seaduselt uuele toimiks sotsiaalsete pingeteta. Siin on olemas eeskujud, kui varem tööle võetud inimesed on jätkanud teenistust endistel alustel ja uued töötajad on võetud tööle uute põhimõtete järgi. Siin on ka üleminekuaeg ja teatavad meetmed ette nähtud, aga kindlasti on võimalik seda edasi arendada.

Me tervitame mõtet, et ametniku palgast vähemalt 80% peaks olema põhipalk. See on mõistlik. Samal ajal vajavad täpsustamist paljud küsimused mitte ainult töötasu, vaid ka näiteks tööaja osas. Päril paljud asjad on seletuskirjas just nagu ära kirjeldatud, aga kui seaduse teksti lugeda, siis võib seda tõlgendada ka hoopis teistmoodi, kui seletuskiri välja toob. Ühe sellise teemana võib välja tuua õiguse vähendada ametniku palka, kui on üldine majanduslangus, kusjuures vähendamine ei tohi olla suurem ametiasutuse eelarve vähenemisest. Diskussioonis tekkis küsimus, mida see eelarve siin tähendab. Võib-olla tõesti peaks vähe-

nemine olema seotud palgafondiga, mitte ametiasutuse tervikeelarvega.

Räägime ka streikimise õigusest. Lisaks sellele, et ametnik ...

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaega.

Kajar Lember

... streikida ei tohi, on eelnõusse kirjutatud selline hea lause, et ta ei tohi osaleda muudes teenistusalasates surveaktsioonides, mis häirivad ametiasutuse tegevust. Ka selle tõlgendamine on päris keeruline. Kas näiteks päästjate pikett, kui nad tulevad siia Lossi platsile, on käsitletav surveaktsioonina? Või kuidas suhtuda sellesse, kui keegi kogub tööajal oma töökohal allkirju mõne aktsiooni poolt ja raiskab selle peale oma tööaega? Need asjad peaksid kindlasti selgemad olema.

Lõpetuseks. Me arvame, et ka riigisektoris töötavatel inimestel võiks olla õigus kollektiivlepinguid sõlmida, mis paneks nad võrdsemasse positsiooni tööandjaga ja tekitaks palju rohkem läbirääkimisvõimalust. Seaduse rakendamise aeg on ka kindlasti üks küsimuse koht. Oleme rääkinud, et kui seadus õnnestub vastu võtta kevadel, enne teise töömeetodi algust Riigikogus, siis on see füüsiliselt rakendatav. Aga kas see on ka mõistlik? Ka see vajab kahe lugemise ajal läbirääkimist.

Üldiselt me tervitame selle eelnõu menetlemist. Ma väga loodan, et peale esimest lugemist tekib tõsine diskussioon ja tuleb palju ettepanekuid. Kindlasti tuleb neid sotsiaaldemokraatide fraktsioonilt ja ma loodan, et ka asjaosalistelt. Tahan väga loota, et neid ka arvestatakse. Nii et jõudu meile kõigile! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu esindaja Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast, lugupeetud eesistuja ja head kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon tervitab samuti selle seaduseelnõu menetlemist. Kui päeva alguse poole kõlasid väga pessimistlikud noodid, et loodetavasti saame seekord selle eelnõu enne meie Riigikogu mandaadi lõppemist ära menetletud, siis minu meelest ei tohi me nii lahjat ülesannet endale

lubada. Peaksime võtma eesmärgiks jaanipäeva ja minu meelest ei ole siin mitte midagi võimatut. Selge on see, et kui riigis on 28 000 ametnikku ja me hakkame tegema vahet ametnike ja töötajate vahel, siis küsimusi tekib. Aga sellest ei maksa väga palju välja teha. Kui võtta konkreetne asutus ja hakata seal rida mööda edasi minema, siis ma arvan, et seda ülesannet on võimalik täita ning ametnikud saavad ametnikeks ja töölepingu alusel töötajad töötajateks. Nii et ei maksa pabistada!

Kindlasti on üks erutav teema see, mis puudutab töötasu avalikustamist. Siin on minu meelest väga lihtne printsiip: kui inimesed julgevad palka vastu võtta, siis ei peaks olema ka probleemi selle avalikustamisega, sest raha kulutades ju keegi ei häbene. Jääb küll küsimus, kas üldse on, mida kulutada, sest ettekujutus ametnike suurtest töötasudest on kindlasti väga petlik.

IRL-i esindajana võin öelda, et ka meie oleme väga rahul, samamoodi nagu selgus sotsiaaldemokraatide väljaütlemistest, et väikelapse või lapseootel vanema kaitsele on tähelepanu pööratud. Me oleme §-ga 100 väga rahul.

Kogu see esitatud kriitika on väga tore, aga ma saan aru, et tuleb kümnepäevane muudatusettepanekute esitamise tähtaeg ja peale seda ei ole mõtet enam lihtsalt üldiselt arutleda, vaid saab arutleda konkreetsete muudatusettepanekute üle, millest kas saavad seaduse osad või mitte. Meie olemegi need, kes Riigikogu kolmes koosseisus on muutnud ühe valdkonna seadust päriselule vastavamaks. Teistes valdkondades see meil nii kiiresti pole läinud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Keskerakonna fraktsiooni esindaja Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ka Keskerakonna fraktsioon on seisukohal, et tegu on väga olulise seaduseelnõuga ning seda mitte üksnes riigiasutustes ning kohalikes omavalitsustes teenivate inimeste jaoks, vaid tegelikult kogu ühiskonna jaoks. Nimelt on ju tähtis, millise signaali see eelnõu saadab avaliku võimu teostamise kohta, selle kohta, kes on ametnik, kes seda avalikku võimu teostab, ja

kes ei ole ning millistel põhjustel, millised on selle ametniku õigused ja kohustused. Samuti pean oluliseks, et kogu avaliku teenistuse süsteem oleks selge ja läbipaistev nii oma sisu, eesmärkide kui ka pakutavate hüvede poolest.

Me kõik teame, et avalik teenistus on vajunud reformimist juba aastaid. Esimene katse tehti vist aastal 2001, praegu, 2012. aastal, on minu meelest käsil neljas katse. Loodame, et see katse õnnestub. Seega loodan, et eelnõu menetlemine kulgeb konstruktiivselt ja diskussioonirohkelt ning selguse huvides suudetakse lahendada nii siin diskussioonis esitatud kui ka paljude asutuste tõstatatud kõhklused ja kahtlused ning tekkinud arusaamatused. Samuti oleks vaja anda selge signaal seaduse rakendamise ning sellega kaasnevate võimalike kulude kohta. Tegelikult olen optimistlik. Kui justiitsminister käis täna Keskerakonna fraktsioonis, siis oli ta vähemalt sõnades diskussioonile väga avatud ja ma loodan, et ta on seda ka tegudes. Ta ütles, et kõik mõistlikud muudatused on teretulnud, nad on valmis probleeme menetlema ja lahendama. Ma tõesti loodan, et me koos suudame teha seda seaduseelnõu veel paremaks nii ametnike kui ka ühiskonna jaoks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Deniss Boroditš! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Määrán eelnõu 193 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. aprilli kell 18. Eelnõu 193 esimene lugemine on lõppenud.

Meie päevakord on ammendatud ja istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.43.

Istungi kestus 3 tundi ja 43 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 5. aprill 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri ettepanek nr 14 Riigikogu liikme immuuniteedimenetluse kohta

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu kümnenda tööädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid, Riigikogu liikmed! Käesolevaga tutvustan teile arupärimist, mille esitan koos teiste Keskerakonna fraktsiooni liikmetega härra haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Nimelt on meil ees riigieksamite aeg. See on iga aasta tähtis aeg kõigile noortele, kes teevad riigieksameid, ja nende vanematele ja vanavanematele, kes riigieksamitele huviga kaasa elavad. Meie traditsiooniline kirjand on sel aastal asendatud emakeeleriigieksamiga. See on tekitanud üsna palju küsimusi emakeeleõpetajates ja vastuolulist suhtumist lõpetajates ning sellest tulenevalt on meil härra ministrile kuus küsimust. Me soovime täpsustusi emakeele riigieksami kohta ning soovime teada, kas uus emakeele riigieksam on see, mida tema ministrina erinevalt emakeeleõpetajatest ja emakeeleõpetajate seltsi liikmetest soovib tulevikus näha, või on mõte tulla ühel päeval tagasi meie traditsioonilise kirjandi juurde. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud kolleegid! Kümne Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme nimel on mul üle anda arupärimine peaminister Andrus Ansipile lõimumispoliitika edukuse kohta. Hiljuti valmis Kultuuriministeriumi tellimusel Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2011. Selles oli mitmeid positiivseid uudiseid nii venekeelse elanikkonna suurenenud kodumaatunde kui ka paranenud keeleoskuse kohta. Uuringu järgi on eestlased muutunud avatumaks venekeelsete kaaskodanike Eesti ühiskonda kaasamise suhtes. Samas leiame uuringust ka mitmeid muret tekitavaid fakte ja negatiivseid trende.

Vaatamata mõningatele valdkondlikele edusammudele nähtub uuringust, et agregeeritud lõimumisindeksi alusel on mõõdukalt, tugevalt või täielikult lõimunute osakaal jäänud 2008. aasta tasemele ehk ligi 61%-le. See tähendab, et ligi 40% venekeelsetest elanikest on endiselt nõrgalt lõimunud või täielikult lõimumata, vaatamata aina suurenevale siin sündinud ja kasvanud inimeste pealetulekule. Samuti ei saa tähelepanuta jätta lõimumisprotsessi kihistumistendentsi, kus parema keeleoskusega, jõukamatest ja aktiivsematest venekeelsetest elanikest on kujunenud edukad kodanikud, vähem jõukatest või vähem aktiivsetest on saanud aga tõrjutud ja riigist võõrdunud inimeste rühm. Uuring ei anna põhjust arvata, et praeguse lähenemise jätkumine integratsiooni poliitikas neid arengutrende ka tulevikus muudaks. Sellest lähtuvalt on meil peaministrile seitse küsimust.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Vastutustundlikku rahanduspoliitikat toetavatel Sotsiaaldemokraatliku Erakonna saadikutel on tõsine mure seoses

teisipäeval avaldatud Rahandusministeeriumi majandusprognoosiga. Kui üldiselt teised Euroopa riigid, sealhulgas paha poiss Kreeka, pingutavad, et oma eelarve defitsiiti vähendada, eelarve positsioone parandada, laenukoormust alla tuua, siis selle prognoosi järgi on Eesti eelarve kuni aastani 2016 defitsiidis, laenukoormus näitab jõudsat kasvutempot, reservid vähenevad, netovara ja reservide suhe muutub negatiivseks. Defitsiidi puhul on just keskvalitsus see, kes seda miinust kõige suuremalt veab. Samas, kui me vaatame, millised on prognoosi järgi reservid, siis reservides kasvab sotsiaalkindlustusfondide osakaal. Sellest tulevalt tekib küsimus, kas riiklik poliitika ongi hoida töötuskindlustusmakset põhjendamatult kõrgel, võrreldes väljamaksetega jne. Sotsiaaldemokraatidel on selle kohta kaheksa küsimust. Eriti olukorras, kus valitsusliidu programm näeb ette sootuks teistsuguseid rahanduspoliitilisi eesmärgi, kui see prognoos meile silme ette manab. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, ma olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kolm arupärimist ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab juhatus nende edasise menetlemise.

Liigume edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile, välisminister Urmas Paetile ja kultuuriminister Rein Langile. Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungite saalis merenduse toetusrühma asutamise koosolek, mille kokkukutsujaks on Annely Akkermann. Nii et kõik merehuvilised mereriigist Eestist on palavalt oodatud sellele asutamiskoosolekule.

Head ametikaaslased, viime nüüd läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 82 Riigikogu liiget, puudub 19.

Tänases päevakorras on ka üks täpsustus. Nimelt teeb tänases päevakorrapunktis põhiseaduskomisjoni ettekande põhiseaduskomisjoni aseesimees Deniss Boroditš ning õiguskomisjoni ettekande õiguskomisjoni aseesimees Kalle Laanet.

1. Õiguskantsleri ettepanek nr 14 Riigikogu liikme immuniteedimenetluse kohta

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame tänase päevakorrapunkti menetlemist. Meil on üks päevakorrapunkt, mille pealkiri on "Õiguskantsleri ettepanek number 14 Riigikogu liikme immuniteedimenetlusest (ettepanek viia kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 põhiseadusega kooskõlla)".

Lubage mul lühidalt tutvustada teile menetlemise korda tulenevalt meie kodu- ja töökorra seaduse §-dest 149–152. Kõigepealt on õiguskantsleri ettekanne kuni 20 minutit, siis on põhiseaduskomisjoni aseesimehe ettekanne kuni 20 minutit ja seejärel on õiguskomisjoni aseesimehe ettekanne kuni 20 minutit. Riigikogu liige võib esitada igale ettekandjale ühe suulise küsimuse. Peale seda on läbirääkimised. Sõna võivad võtta Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Kui läbirääkimised on lõpetatud, siis peame hääletama küsimust, kes on õiguskantsleri ettepaneku poolt. Ettepaneku vastuvõtmiseks on nõutav poolthälte enamus. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks õiguskantsler Indrek Teder!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei hakka oma ettepanekut loomulikult ümber jutustama, rõhutan vaid mõningaid olulisi aspekte. Kõigepealt paar sõna põhiseaduslikust taustast. Teatavasti sätestab põhiseaduse § 76 esimene lause, et Riigikogu liige on puutumatu. Teise lause kohaselt saab Riigikogu liiget võtta kriminaalvastutusele ainult õiguskantsleri ettepanekul Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekul. Rõhutan seda, et Riigikogu liikme kriminaalõiguslik immunitet ei ole loomulikult keeld rahvasaadikut kuriteo toimepanemise eest karistada, see on menetluslik, edasilükkav tagatis. Põhiseaduses sätestatud immuniteedi põhimõte on sätestatud kaitseklauslina. Selle eesmärk on kaitsta eeskätt opositsiooni kuuluvaid Riigikogu liikmeid täitevvõimu võimaliku tagakiusamise ja parlamentaarsest debatist kõrvaldamise eest. Kriminaalmenetluslik immunitet on vaba mandaadi teostamise tagatis, mis peab võimaldama Riigikogu liikmel täita saadikuülesandeid takista-

matult ja oma südametunnistuse järgi. Põhiseadus on sidunud Riigikogu liikme kriminaalvastutusele võtmise Riigikogu nõusolekuga. Võimalikule süüdimõistmisele kui lõplikult kriminaalvastutusele võtmisele eelnevad kohtueelne uurimine ning kohtumenetlus. Eelkõige kriminaalasja kohtueelse menetluse toimingutega kaasnevad piirangud, mis vajavad Riigikogu liikme puutumatus silmas pidades kõrgendatud kaitset. Seetõttu olen seisukohal, et kriminaalmenetluses tuleb põhiseaduse § 76 lauseid 1 ja 2 tõlgendada koosmõjus, st puutumatus pluss Riigikogu nõusolek kriminaalvastutusele võtmiseks. Teisisõnu, kriminaalmenetluses võib Riigikogu liikmelt puutumatus ära võtta üksnes Riigikogu nõusolekul. Märgin, et erandina on Riigikogu liikmest kahtlustatava suhtes edasilükkamatute menetlustoimingute tegemine ilma Riigikogu eelneva nõusolekuta õigustatud, kui ta tabatakse esimese astme kuriteo toimepanemiselt, piltlikult öeldes, tabatakse tapmiselt, verine nuga käes. Kuigi põhiseadus otsesõnu sellist erandit ette ei näe, tuleneb see järeldus omavahel konkureerivate põhiseaduse normide tõlgendusest eesmärgiga kaitsta õiguskorda.

Mõned märkused ka õiguskantsleri rollist, kuigi see ei ole esiplaanil. Otsustuspädevus Riigikogu liikmelt kriminaalmenetlusliku immuniteedi lõplikuks äravõtmiseks on Riigikogul. Õiguskantslerile põhiseadusega pandud ülesanne on üksnes teha Riigikogule ettepanek anda vastavasisuline nõusolek. Teisalt on põhiseaduse mõttega – immuniteet kui kaitseklausel – kooskõlas, et õiguskantsleril on sõltuvalt asjaoludest õigus keelduda Riigikogule ettepaneku tegemisest. Õiguskantsleri tegevuse piirid prokuratuuri taotluse läbivaatamisel, sh tagastamisel, määrab seadusega kindlaks Riigikogu.

Paar sõna kehtivast regulatsioonist ja selle puudustest. Kõigepealt, kuni möödunud aasta 31. augustini kehtinud seaduse redaktsiooni järgi võis Riigikogu liikme kahtlustatavana kinni pidada, kohaldada tema suhtes tõkendit, toimetada läbiotsimist, vara arestimist, vaatlust ja läbivaatust üksnes pärast seda, kui Riigikogult on saadud nõusolek koostada tema kohta süüdistusakt. Alates möödunud aasta 1. septembrist näeb kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõige 1 ette, et Riigikogu liikme võib kahtlustatavana kinni pidada ning tema suhtes

võib kohaldada tõkendit ning toimetada vara arestimist ja läbivaatust, kui selle kohta on saadud riigi peaprokuröri taotluse alusel õiguskantsleri nõusolek. Riigikogu nõusolek on vajalik vaid Riigikogu liikme kohta süüdistusakti koostamiseks. Kehtiv seadus näeb seega varasemast erinevalt ette võimaluse teha Riigikogu liikme suhtes mitmeid vaba mandaadi teostamist oluliselt mõjutavaid menetlustoiminguid ilma Riigikogu nõusolekuta. Selle asemel on nõutav õiguskantsleri nõusolek. Nii on kehtiva seadusega pandud õiguskantslerile ülesanne anda luba Riigikogu liikme suhtes menetlustoimingute tegemiseks enne saadikupuutumatus äravõtmist Riigikogus. Riigikogu liikme juures läbiotsimise teostamiseks ei ole alates möödunud aasta 1. septembrist vaja ei Riigikogu ega õiguskantsleri nõusolekut.

Leian, et põhiseaduse mõttega ei ole kooskõlas, kui Riigikogu nõusolek kriminaalvastutusele võtmiseks on vajalik üksnes süüdistuse esitamiseks (kriminaalasja kohtusse saatmiseks). Riigikogu liikmelt kriminaalmenetluses vabaduse võtmine või tema suhtes muude vaba mandaadi teostamist oluliselt takistavate menetlustoimingute tegemine enne Riigikogult nõusoleku saamist on hõlmatud Riigikogu liikme puutumatus ja kriminaalmenetlusliku immuniteediga. Vastupidise tõlgenduse järgi oleks põhiseaduslik kaitseklausel sisutu.

Kriminaalmenetluse seadustik on põhiseadusega vastuolus, kuna õiguskantslerile ei saa panna ülesandeid, mis kuuluvad põhiseaduse järgi Riigikogu pädevusse. Samuti on kriminaalmenetluse seadustikus õiguskantslerile ette nähtud iseseisev ja siduv õigus anda prokuratuurile nõusolek Riigikogu liikmest kahtlustatava suhtes menetlustoimingute tegemiseks vastuolus õiguskantsleri kui riigivõime tasakaalustava sõltumatu institutsiooni olemusega.

Lõpetuseks. Olen seisukohal, et kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 on vastuolus põhiseaduse §-dega 76 ja 139 nende koosmõjus. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Austatud õiguskantsler, teile on ka küsimusi. Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Mõni aeg tagasi toimunud Euroopa Liidu asjade komis-

joni istungilt puudus üks selle komisjoni liige. Hiljem nägin *online*-uudistest, et täpselt samal ajal, kui toimus komisjoni istung, pidi ta viibima Kaitsepolitseiametis ülekuulamisel. Toorkord meil komisjonis küll ühtegi sellist hääletust, mille tulemus oleks selle liikme puudumise tõttu võinud teistsuguseks kujuneda, ei olnud, aga samas ei saa ka välistada, et ühe liikme eemalviibimine võib hääletustulemust mõjutada. ELAK-i seisukohad, nagu te teate, on siduvad nii valitsusele kui kogu riigile. Siit küsimus: kas antud juhul võis Euroopa Liidu asjade komisjoni töö ajal ühe komisjoniliikme uurimisele kutsumist õiguspäraseks nimetada?

Indrek Teder

Ma ei ole seda konkreetset asja menetlenud, aga minu esialgne arvamus on küll selline, et kohustada ei saa. Nagu ma ka oma ettekandes rõhutasin, teostab rahvasaadik vaba mandaati. Vaba mandaadi kaudu realiseerub ju rahva, valija tahe, ja kui selle mandaadi teostamine on takistatud, siis järelikult oleks selline tegevus – ma mõtlen, kohustamine – põhiseadusega vastuolus. Aga ma ei tea, kas kõnealusel juhul kohustati või oli see minek vabatahtlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Härra õiguskantsler! Küsin teilt kui õiguskantslerilt ja ka kui tippjuristilt. Oletame, et teie ettepanek saab Riigikogu heakskiidu, protsess pööratakse tagasi ja me jõuame kriminaalmenetluse koodeksis sisuliselt tagasi eelmise sõnastuse juurde. Vahepeal on mitme Riigikogu liikme kui kahtlustatava suhtes läbi viidud uurimistoiminguid. Siit minu küsimus: kui Riigikogu kinnitab, et kogu see protsess on siiaamaani olnud põhiseadusvastane, kuidas te siis hindate, milline on selle aasta jooksul kogutud tõendite väärtus?

Indrek Teder

Üldiselt ma ootasin sellist küsimust. Praegu me arutame menetlusseadustiku konkreetse sätte põhiseadusvastasust. Õiguskantsleril on väga konkreetne roll ka konkreetsetes kriminaalasjades, aga õiguskantslerina ma ei tea nendest kriminaalasjadest midagi. Jah, ma olen küll lehelugeja ja tean nii palju, kui ajakir-

janduses ilmunud on, aga selle põhjal ei saa õiguskantsler mitte kuidagi mingisugust seisukohta kujundada. Nii et ma palun väga vabandust, aga ma jään vastuse võlgu. Kõigepealt lahendame ära selle küsimuse, siis vaatame järgmisi asju.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea õiguskantsler! Küsin õiguskantsleri tänase ettepaneku valguses päris konkreetset: kas konkreetne uurimistoiming, näiteks läbiotsimine, mis viiakse Riigikogu liikme suhtes läbi enne, kui Riigikogu enamus on vastava nõusoleku andnud, võiks iseenesest olla põhiseadusvastane või mitte?

Indrek Teder

Tänan! Jah, nagu ma ka oma ettepanekus olen osutanud: kuna see riivab intensiivselt rahvasaadiku vaba mandaati, siis on see põhiseadusega vastuolus, kui selleks ei ole Riigikogu nõusolekut.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Kas te võiksite mulle kui mittejuristile maakeeli lihtsalt selgeks teha, mis vahe on immuniteedil ja puutumatusel?

Indrek Teder

Immunitet kui selline toimib koos puutumatusega. Me näeme, et valitsuse liikmel on ka teatud immunitet. Puutumatus on aga selline päris lai ja kategooriline mõiste. Kõige lihtsamini öeldes tähendab see seda, et rahvasaadik kui parlamendiliige saab oma tööd vabalt teha, kartmata, et täitevvõim suvaliselt tema tegevusse sekkub. Jah, see immunitet koostoides puutumatusena on piiratud. Peale selle on immunitet kui absoluutne, mitte menetluslik, vaid materiaalõiguslik tagatis. See on see põhimõte, et saadik saab vabalt oma mandaati teostada, ta võib siin kõnetoolis öelda ükskõik mida ja see ei saa mitte mingil juhul olla saadiku vastutusele võtmise aluseks. Aga jah, lihtsustatuna öeldes on puutumatus see, et saadik

saab valijalt saadud vaba mandaati vabalt ja takistamatult teostada.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud õiguskantsler! Mu küsimus haakub natuke eelmise küsimusega. Menetlustoimingute tegemise erikorra all on ka paljud muud põhiseaduslikud institutsioonid, mitte ainult Riigikogu, mille liikmest praegusel juhul juttu on. Kas mõningal juhul oleks see põhjendatud ka teiste institutsioonide, kas või teie enda ametikoha või presidendi puhul? Volituste ajad on ju erinevad. Kui võimalik tuleb järgmine valitsus, kellele praeguse Riigikogu valitud president ei meeldi, siis ta võiks ju samu repressiivseid meetodeid kasutada, et sellest vana Riigikogu valitud presidendist lahti saada, kasutades enda käes olevat täitevvõimu. Mis te selle kohta arvate?

Indrek Teder

Praegune ettepanek puudutab ainult Riigikogu liikmeid, sellepärast et ainult Riigikogu liikmete kohta on §-s 76 sätestatud puutumatuse klausel põhimõtteliselt sellisel kujul. Ma ei ole teisi kõrgeid riigiametnikke analüüsinud, aga on ju loodud selline põhiseadusest tulenev kaitsesüsteem, et kriminaalmenetluslike toiminguid ei saa täiesti vabalt läbi viia. Nii presidendi, õiguskantsleri kui ka riigikontrolöri suhtes on ju ikkagi vastastikused tagatismehhanismid. Need on olemas. Kõnealuse ettepaneku raames ei ole ma neid analüüsinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud õiguskantsler, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni aseesimehe Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas õiguskantsleri ettepanekut nr 14, milles õiguskantsler teeb Riigikogule ettepaneku viia kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 kooskõlla põhiseadusega, s.a 3. aprilli istungil. Istungil osalesid külalistena õiguskantsler Indrek Teder, tema nõunik ning Riigikogu Kantselei

õigus- ja analüüsiosakonna nõunik. Istungil selgitas õiguskantsler Indrek Teder oma ettepanekut, tuues välja peamise. Kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 tuleb viia kooskõlla põhiseadusega, sest need sätted on selgelt vastuolus põhiseaduse §-ga 76. Põhiseaduse § 76 kohaselt on Riigikogu liige puutumatu ja teda saab kriminaalvastutusele võtta ainult õiguskantsleri ettepanekul Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekul. Eespool nimetatud kriminaalmenetluse seadustiku redaktsiooni puhul unustati ära selline oluline põhimõte nagu Riigikogu liikme puutumatus. Kui Riigikogu liige on põhiseaduse alusel tunnustatud puutumatuks, siis on tegemist menetlusliku takistusega, millest kõrvalekaldumise saab otsustada üksnes Riigikogu ise. Põhiseadus näeb ette Riigikogu liikme puutumatause parlamentaarse tagatisena, mida saab kõrvaldada üksnes parlament ise, ja see on sõnaselgelt põhiseaduses sätestatud. Üks variant nimetatud sätete põhiseadusvastasuse kõrvaldamiseks oleks jõustada endine redaktsioon, mis tegelikult ju kehtis aastaid ja millega ei olnud suuri probleeme. Nimetatud karistusmenetluse seadustiku sätete sisseviimise peamiseks põhjuseks olid menetlusökonomilised kaalutlused, aga neil ei saa olla eelist põhiseaduses selgelt sätestatud tagatiste ees.

Samal komisjoni istungil esitasid selle liikmed õiguskantslerile ka mitmeid küsimusi. Küsiti näiteks, kas kriminaalmenetluse seadustiku eelmise redaktsiooni vastavates sätetes oli õiguskantsleri arvates suuri puudusi. Õiguskantsler vastas, et seal olid väikesed puudused, aga need olid pigem nüansid. Eelmise redaktsiooni puuduse näitena tõi õiguskantsler välja kümnepäevase taotluse tagastamise tähtaja, mis on tema arvates selgelt liiga lühike tähtaeg. Samas leidis õiguskantsler, et üldjoontes eelmine redaktsioon toimis ja selle kohta on olemas ka praktika. Samuti huvitas komisjoni liikmeid õiguskantsleri arvamus selle kohta, kas eelmine redaktsioon takistas kuidagi kriminaaluurimise läbiviimist. Õiguskantsler Indrek Teder vastas, et kriminaalmenetluse toimingud riivavad intensiivselt isikute põhiõigusi ning seega peavad kehtima ka teatud garantiid. Riigikogu liikmete puutumatus on põhiseadusega ette nähtud lisatagatis, kuna parlament on täitevvõimust sõltumatu.

Juhin tähelepanu, et põhiseaduskomisjon tellis Riigikogu õigus- ja analüüsiosakonnalt käesoleva aasta jaanuari lõpus arvamuse kriminaalmenetluse seadustiku sätete vastavuse kohta põhiseaduse §-le 76. Arvamuse sai komisjon s.a 15. märtsil. Arvamuse koostaja leidis, et kehtiva kriminaalmenetluse seadustiku immunitaeti puudutav regulatsioon on vastuolus põhiseaduse §-ga 76, ja pakkus lahendusena välja, et mõistlik oleks taastada kriminaalmenetluse seadustiku vastavate sätete eelmine redaktsioon.

Ülaltoodust tulenevalt otsustas põhiseaduskomisjon konsensusega teha täiskogule ettepaneku toetada õiguskantsleri ettepanekut nr 14 viia põhiseadusega kooskõlla kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Hea ettekandja, ma tänan! Küsimusi ei ole. Läheme edasi. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni aseesimehe. Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon kujundas s.a 2. aprillil oma seisukoha õiguskantsleri ettepaneku nr 14 suhtes, milles tehakse ettepanek viia kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 kooskõlla põhiseadusega. Arutelus osalesid külalistena õiguskantsler Indrek Teder ja õiguskantsleri nõunik Saale Laos, komisjoni liikmetest osalesid istungil Marko Pomerants, Kalle Laanet, Andres Anvelt, Igor Gräzin, Kalle Jents, Neeme Suur, Siim Kabrits ja Valdo Randpere, puudus Peeter Võsa.

Laias laastus oli samasugune arutelu, nagu põhiseaduskomisjoni aseesimees ette kandis. Aga ma tooksin välja, mis meil jutuks oli. Õiguskantsler tutvustas oma ettepanekut ja märkis, et kriminaalmenetluse seadustiku § 377 ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm. Ma palun, austame ettekandjat! Palun, ettekandja!

Kalle Laanet

Aitäh! Õiguskantsler märkis, et kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 on vastuolus põhiseaduse §-dega 76 ja 139 nende koostoime osas, mis annavad Riigikogu asemel õiguskantslerile pädevuse anda nõusolek või keelduda nõusolekust Riigikogu liikme suhtes kriminaalmenetluses menetlustoimingute tegemiseks, samuti osas, mis ei näe ette Riigikogu nõusolekut Riigikogu liikme juures läbiotsimise korraldamiseks. Samuti märkis õiguskantsler, et menetlusökonoomika kriminaalmenetluses ei ole piisav argument ega kõrvalda kõnealuste sätete vastuolu põhiseadusega. Riigikogu ei saa allutada täitevvoimule isegi mitte õiguskantsleri nõusolekul. Riigikogu liikme vaba mandaati saab piirata ainult sama kogu ehk siis Riigikogu nõusolekul. Õigusriik kaoks, kui kogu õigusruum oleks allutatud menetluse efektiivsusele.

Tuginedes põhiseaduse § 142 lõikele 1 ja õiguskantsleri seaduse §-le 17, ongi tehtud Riigikogule ettepanek viia kriminaalmenetluse seadustiku eelmainitud sätted põhiseadusega kooskõlla. Komisjoni liikmed esitasid küsimusi õiguskantsleri rolli kohta, samuti paluti õiguskantsleri arvamust varem kehtinud Riigikogu liikme immunitaeti menetluse sätete põhiseaduspärasuse kohta. Õiguskantsleri arvates oli enne 2011. aasta 1. septembrit kehtinud kriminaalmenetluse seadustiku § 377 redaktsioon aktsepteeritav. See kehtis aastaid ning Eesti ühiskond sai sellega hakkama. Probleemiks oli õiguskantslerile kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõikes 7 antud lühike, kümnepäevane tähtaeg Riigiprokuratuurile taotluse tagastamiseks. Õiguskantsler leidis, et temal ei ole kohtuniku rolli ja samuti ei ole ta kirjatuvi rollis, kuid õiguskantsleril peab olema võimalus ka ei öelda.

Arutati ülekuulamisega seonduvat regulatsiooni nii praegu kehtivas kui ka enne 1. septembrit 2011 kehtinud kriminaalmenetluse seadustiku §-s 377. Kumbki redaktsioon ei näe ette Riigikogu nõusolekut selleks, et Riigikogu liige üle kuulata. Õiguskantsler selgitas, et ülekuulamise puhul on Riigikogu liikmel võimalik kokkuleppel menetlejaga leida sobiv aeg, sest Riigikogu töös osalemine on aktsepteeritav põhjus mitteilmumiseks. Leiti, et lahendus oleks pöörduda enne 2011. aasta septembrit kehtinud kriminaalmenetluse seadustiku § 377

redaktsiooni juurde. Riigikogu liikme immuniteedi menetluse eri aspekte võiks süvitsi ja sisuliselt käsitleda edaspidi, sest tegemist on keerulise probleemiga.

Mida siis komisjon otsustas? Komisjon otsustas toetada konsensuslikult õiguskantsleri ettepanekut viia kriminaalseadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 kooskõlla põhiseadusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, hea ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Kas komisjonis oli jutuks või kui ei olnud, siis milline on teie isiklik arvamus Riigikogu liikmete suhtes läbiviidavate jätitustoimingute kohta? Toon näite. Minu eelmisel ametikohal oli nõutav riigisaladusele juurdepääsu luba ja ma andsin allkirja, et minu suhtes võib teatud toiminguid läbi viia järgmised kolm-neli aastat. Sellesse perioodi mahub ka Riigikogu liikmeks olek. Kas see tähendab, et minu puutumatus ja immuniteeti saab selle tõttu kuidagi riivata, et mul on kunagi olnud juurdepääs riigisaladustele?

Kalle Laanet

Aitäh küsimuse eest! Seda küsimust komisjonis ei arutatud. Kui ma oma isiklikust seisukohast vastan, siis ma usun, et see, kas konkreetse Riigikogu liikme suhtes saab teostada jätitustegevust, nõuabki väga tõsiselt mitme seaduse ülevaatamist. Minu tänane kiire vastus siit puldist on, et pigem see ei saa nii toimuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Taavi Rõivas, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! Hea ettekandja! Jätkan selleksa teemal. Te ütlesite, et teie hinnangul pigem ei saa. Aga kas on olemas mingigi kontrollimehanism, mis annab selge ülevaate, kas näiteks kas või konkreetse eelmisena küsinud Riigikogu liikme suhtes on tehtud mingeid toiminguid või ei ole? Kuidas sellega on?

Kalle Laanet

Aitäh küsimuse eest! Meil on ju Riigikogus loodud vastavasisuline komisjon, kes kontrollib teatud jätitustoimingute läbiviimist – kapo järelevalve komisjon. Tegelikult on võimalik välja võtta ja kontrollida, kas, millal ja kelle suhtes on läbi viidud jätitustoiminguid.

Aseesimees Jüri Ratas

Marko Pomerants, palun!

Marko Pomerants

Hea kolleeg! Kas ei ole mitte nii, et need on erinevad asjad, jätitustoimingud kriminaalmenetluse raames ja julgeolekukontrollist tulenev riigisaladuse hoidmise kontekstis?

Kalle Laanet

Aitäh küsimuse eest! Sõltub ju sellest, mis aspektist vaadata, kas me vaatame Riigikogu liikme positsioonist tulenevalt või me vaatame institutsionaalset lubade andmist, näiteks jätitustegevuse läbiviimiseks. Mu mõte on, et seda on võimalik kontrollida ja üks võimalus selleks on kapo komisjon.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Head ametikaaslased, kas te soovite pidada läbirääkimisi? Soovite. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Head kolleegid, tere hommikust ka minu poolt! Tahtsin teha paar remarki, ma ei nimetaks seda isegi läbirääkimiseks, aga kord on selline. Mis on mind kogu selle asja juures pannud kukalt kratsima? Kõigepealt, seesama immuniteedi puudumine või nõrgenemine ei mõjuta enamikku meist. Immuniteedi nõrgenemine on mind mõjutanud võib-olla sedakaudu, et ma põdesin sügisel kaks korda grippi ja kevadel ka ühe viirusliku kopsupõletiku. Aga ma arvan, et siin ei saa õiguskantsler kuidagi aidata. Küll peaks meie tänane istung panema mõtlema selle peale, miks me viimasel ajal teeme nii palju vigade parandust. Eelmise koosseisu lõpus vastu võetud kriminaalmenetluse seadustiku muudatusi me parandame, kui ma ei eksi, juba teist korda. Me oleme edasi lükanud terve suure jätitusmenetluste

paketi aastani 2013, õigemini, see koosseis peatas nende jõustumise ja lükkas selle aastaks edasi. Sisuliselt on ka immuniteediküsimus sellesama paketi üks jäänuk. Õiguskantsler tõi oma kirjas, oma pöördumises Riigikogu poole välja väga olulise lause, ma tuletan selle meelde: "Tänapäeval seisneb immuniteedi tähtsus selles, et kaitsta opositsiooni esindajaid parlamendis koalitsioonile tugineva valitsuse võimalike püüete eest neid riigiparaadi abil taga kiusata, avalikkuse ees diskrediteerida või mõjutada." Ma muidugi tahan uskuda, et antud hetkel pole see protsess kindlasti ajendatud sellest põhjusest, vaid pigem sellest, et teha menetlus võimalikult ökonoomseks, kiireks ja mugavaks. Aga kõige selle juures tuleb arvestada, et mugav kriminaalmenetlus, kõige mugavam kriminaalmenetlus on meie lähiajaloo, nii meie kui ka selle riigi ajaloo, mis meid minevikus okupeeris, 1937. aasta troika, see on kõige mugavam ja kõige kiirem kriminaalmenetlus. Ma arvan, et võib-olla näeb ka meie õigusruumis mõni õigusmõistja midagi sellist oma unes, töö oleks palju lihtsam. Pigem tuleks tänasel päeval selle otsuse tegemisel ja ka tulevikus mõelda selle peale, et need seadustikud, mis enamasti ei puuduta otseselt Riigikogu liikmeid, vaid puudutavad elanikkonda laiemalt, võivad menetlusökonoomika kaudu teha väga tugevalt õhemaks õigusriiki, mille nimel me oleme 20 aastat tööd teinud. Kuritegevus on küll kole nähtus, aga kui koos kuritegevusvastase võitlusega visatakse ka, nagu öeldakse, lapsed pesuveega välja, siis on see natukene karmim olukord.

Ma tahaksin panna teile südamele, et täna me ei otsusta tegelikult mitte oma immuniteedi küsimust, vaid meie õigusriigi tulevikku. Ma arvan, et siin ei saakski olla väga erinevat mõtlemist, sest tänane opositsioon võib olla homme koalitsioon ja vastupidi ning kellegi mõjutus teha asja lihtsamaks võib muutuda ka sooviks suunata neid protsesse. Kuid ma arvan, et lisaks sellele, mis puudutab õigusriiki, peaksime oma komisjonides, kui meile tulevad seaduseelnõud, pöörama tähelepanu sellele, miks on soovitud mingeid asju hästi kiiresti muuta ja kes on selle tegelikud algatajad. Võib-olla võiks selle seaduseelnõu puhul ka meediat, kes on meil, nagu öeldakse, neljas võim, huvitada see, kuidas üldse tuli selline seaduseelnõu, initsiatiiv, kus ta tekkis, kelle poolt ta tuli ja

miks ta nii ootamatult meie õigusruumi tekkis. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Väino Linde!

Väino Linde

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Meie fraktsioon toetab õiguskantsleri ettepanekut, sest tõesti, eelmise aasta septembrist kehtima hakanud seadusmuudatuse kohaselt on täitev-võimule allutatud riigiasutusel, ja prokuratuur ju seda kindlasti on, õigus teha Riigikogu liikme suhtes päris mitmeid uurimistoiminguid ja kohaldada isegi tõkendit enne süüdistusakti koostamiseks Riigikogult nõusolekut saamata. Ja kriminaalmenetluse suundumus on praegu selline, et süüdistusakt on viimane dokument, millega uurimine lõpeb. Me arvame, et süüdistusakti koostamiseks Riigikogult nõusoleku saamine on muutnud tegelikult immuniteedi seisukohalt parlamendilt nõusoleku küsimise selliseks ilma sisuta asjaoluks, millest praktiliselt ei sõltu enam midagi. Oleme arvamusel, et Riigikogu liikme immuniteedi küsimus selle seaduse mõttes ei riiva ainult põhiseaduse §-s 76 märgitud parlamendiliikme puutumatus, vaid ka seda osa, mis käsitleb näiteks parlamendiliikme sõnavabadust. Sõnavabadus tänapäeva mõistes ei tähenda ainuüksi õigust vabalt kõnelda ja avaldada oma arvamust, vaid saada ka oma tööks vajalikku informatsiooni ning seda levitada. Täna arutlust toetab veel asjaolu, et Eesti Vabariigi põhiseaduse eksperitiisikomisjon on juba aastaid tagasi öelnud, et käesoleval ajal nähakse parlamentaarse immuniteedi tähtsust ja vajadust just nimelt võimaluses kaitsta opositsiooni esindajaid parlamendis koalitsioonile tugineva valitsuse võimalike püüete eest neid riigiparaadi abil taga kiusata, avalikkuse ees diskrediteerida või mõjutada. Selles mõttes oli õigus eelesinejatel, kes sellele küsimusele viitasid.

Mida peaks edasi tegema? Meie fraktsioon on seisukohal, et kuna aastaid toimus seaduse säte, mis kehtis enne eelmise aasta septembrit, siis on ilmselt otstarbekas seadusmuudatuse kaudu taastada endine olukord, taastada endine redaktsioon. Me oleme nõus, et teatud mõttes võib see varem kehtinud sõnastus raskendada näiteks prokuratuuri tegevust süüdistusakti

jaoks tõendite kogumisel. Kuid süüdistusakti jaoks tõendite kogumine on põhiseaduse mõttes nii ehk naa isikute õigusi riivav tegevus ja see ei peagi iseenesest kerge olema. Kuid tuleb meeles pidada ka seda, et käesoleva ajani on tegelikult Riigikogule esitatud õiguskantsleri taotluste läbivaatamise tulemusena alati antud uurimisorganile õigus uurimist läbi viia. Selle nõusoleku saamine on olnud sisuliselt probleemideta, Riigikogu on kõikidel juhtudel nõusoleku andnud ning kriminaalasjad on jõudnud kohtuliku uurimise staadiumisse. Meie soovime praegu asuda seaduse muutmise teele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Minu sõnavõtt on tingitud ratsionaalsest läheneemisest sellele õiguskantsleri roosale paberile. Teatavasti on meil õiguskomisjonis praegu avatud nn jälituspakett ehk kriminaalmenetluse seadustiku muudatused ja minul on küll kindel plaan see eelnõu komisjoni töökava kohaselt enne jaanipäeva seaduseks vormida. See võiks olla üks tee, kuidas kõige ratsionaalsemalt, ühe muudatuse abil vana olukorra juurde tagasi pöörduda.

Omaette teema, millel õiguskantsler on peatunud, on see, kas kümme päeva, mis talle on asjade uurimiseks ette nähtud, on piisav. Selles tähtajas me saavutame kindlasti üksmeele ja siis olekski meil endine olukord taastatud. Mis ei välistaks seda, et alustada näiteks põhiseaduskomisjoni eestvõttel debatti, läheneda kogu immuniteediteematikale juba põhjalikumalt ja planeerida selleks rahulikult aega. Selline ettepanek. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised.

Head ametikaaslased! Hakkame valmistuma õiguskantsleri ettepaneku hääletuseks. Kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele küsimuse, kes on õiguskantsleri ettepaneku poolt. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 73 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Õiguskantsleri ettepanek leidis toetust. (Tabel 3.)

Head ametikaaslased! Kuna Riigikogu toetas õiguskantsleri ettepanekut, siis teen vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 152 põhiseaduskomisjonile ülesandeks algatada eelnõu kriminaalmenetluse seadustiku kooskõlla viimiseks Eesti Vabariigi põhiseadusega.

Sellega on meil päevakorrapunkt menetletud. Täna on istung lõppenud. Soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.51.

Istungi kestus 51 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 9. aprill 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine võlaõigusseaduse § 134 lõike 3 vastuolu kohta põhiseadusega (nr 123)
2. Arupärimine riigimaanteede hoolduse kohta (nr 130)
3. Arupärimine korruptsioonikahtluse kohta seoses ehitusloata ehitistega (nr 132)
4. Arupärimine põllumajandusministri valeltamise kohta Aardla maaparandusühistu asjus (nr 135)
5. Arupärimine lastekaitseaduse kohta (nr 125)
6. Arupärimine laste vaesust leevendavate meetmete kohta (nr 131)
7. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 11. töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher; teiseks, kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, Vabariigi Valitsust esindab seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus sotsiaalminister Hanno Pevkur. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatause nimel vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul.

Head kolleegid, nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatus on registreerinud Riigikogu liikmete Rainer Vakra, Deniss Boroditši, Inara Luigase ja Lembit Kaljuvee lahkumise Eesti Keskerakonna fraktsioonist.

Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 4. aprillil algatatud õppetootuste ja õppelaenu seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon; teiseks, Eesti Vabariigi õiguskantsleri poolt s.a 5. aprillil esitatud Riigikogu otsuse "Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku ametisse nimetamine" eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 5. aprillil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu 2014–2020 finantsraamistiku välistegevuse instrumentide eelnõude kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja eelnõude kohta arvamust andma väliskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 26. aprill kell 16.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised peaminister Andrus Ansipile ning haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Nüüd, head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 91 rahvasaadikut, puudub 10.

Läheme nüüd selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel ja panen selle hääletamisele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 89 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, 1 liige on erapooletu. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine võlaõigusseaduse § 134 lõike 3 vastuolu kohta põhiseadusega (nr 123)

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Andres Anvelti, Eiki Nestori, Helmen Küti, Indrek Saare, Jaak Alliku, Jaan Õunapuu, Kajar Lemberi, Kalev Kotkase, Marianne Mikko, Mart Meri, Karel Rüütli, Rannar Vassiljevi, Rein Randveri, Sven Mikseri ja Urve Palo tänavu 20. veebruaril esitatud arupärimine võlaõigusseaduse § 134 lõike 3 vastuolu kohta põhiseadusega (nr 123). Palun kõnepulti kolleeg Andres Anvelti!

Andres Anvelt

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud õiguskantsler! Tere päevast kõigile, keda ei ole täna näinud! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni arupärimine puudutab võlaõigusseaduse püjala 134 lõike 3 vastuolu põhiseadusega. Tutvustan teile natukene tausta.

Käesoleva aasta 15. veebruari ERR-i saates "Pealtnägija" näidati lõiku Hillar Koitla kaasusest. Koitla nõudis Joosep Laiksoolt, kes põhjustas süülise autoõnnetusega Hillar Koitla vanemate surma, moraalse kahju hüvitamist. Saates juhiti tähelepanu asjaolule, et nii selles kui ka paljudes teistes kaasustes on kohus oma otsuse tegemisel võtnud aluseks võlaõigusseaduse § 134 lõike 3, mille kohaselt isiku surma põhjustamise või talle raske kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamisega tekitatud kahju hüvitamise kohustuse korral võivad ka surma saanu või kahjustatud isiku lähedased isikud nõuda mittevaralise kahju hüvitamist, kui hüvitise maksmist õigustavad erandlikud asjaolud.

Samas ütleb põhiseaduse § 25, et igalühel on õigus talle ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. See põhiseaduslik õigus on oma sisult – vähemalt tundub niimoodi meie fraktsiooni liikmetele – ilma seaduse reservatsioonita põhiõigus, mida võib sisuliselt piirata ainult teise põhiseaduses kirjas oleva õiguse

või vabadusega. Seadusega pole võimalik kehtestada tingimusi ega sekkuda kuidagi teistmoodi selle õiguse realiseerimisse, kui selleks ei anna otseselt volitust põhiseadus ise. Ütleb ju ka põhiseaduse § 11, et õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratatavate õiguste ja vabaduste olemust. Võlaõigusseaduse § 134 lõige 3 seevastu kehtestab otseselt tolle seaduse reservatsiooniga põhiõiguse puhul väga laia tõlgendamisvõimaluse ja ebaproportsionaalse tingimusliku piirangu ehk hüvitise maksmist õigustavate erandlike asjaolude tuvastamise. Näiteks sama seaduse § 134 lõige 2, mis sätestab kahju hüvitamise kohustuse seoses isikult vabaduse võtmise, kehavigastuse tekitamise, tervise kahjustamise või muu isikuõiguse rikkumise eest, kohustab mittevaralise kahju hüvitiseks maksuma mõistliku rahasumma. Selline säte kindlasti ei piira põhiseaduslikku õigust kahju nõuda, vaid osutab vajadusele lähtuda summa määramisel mõistlikkuse põhimõttest. Täiendavaid tingimusi ega piiranguid moraalse kahju nõudmisele ei seata.

Kindlasti võib diskuteerida selle üle, kellele need eri lõiked suunatud on. Lõige 2 räägib otseselt isikutest, kelle vastu õigusvastane tegu toime pandi, lõige 3 seevastu lähedastest, kellele õigusvastane tegu võis kannatusi tekitada, nii nagu tekitati kannatusi "Pealtnägija" saates esinenud härra Koitlale, kelle vanemad hukkusid autoõnnetuses. Põhiseaduse § 25 jätab sõnastusega "igalühel on õigus ükskõik kelle poolt" kannatusi tekitanud isikute ringi võimalikult laiaks. Põhiseaduse § 25 tekstist võib aru saada, et õiguse realiseerimine võiks toimuda näiteks kokkuleppe teel või kohtu poolt määratuna. Vastavalt põhiseaduse §-le 146 mõistab kohus õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadustega. Võlaõigusseaduse paragrahvi 143 lõike 3 sõnastus on ilmses vastuolus põhiseaduse §-ga 25, mistõttu selle rakendamine põhiseaduse § 3 lõike 1 alusel pole võimalik.

Et mõista seda keerulist juriidilist konstruktsiooni, mida kohtud kasutavad, kui keelduvad määramast moraalse kahju eest varalist hüvitist, ning saamaks selgitust, kas kõnealune võlaõigusseaduse säte võib olla vastuolus põhiseadusega, pöördusime õiguskantsleri poole kahe küsimusega. Esiteks, kas võlaõigusseadu-

se vastav säte on põhiseadusega vastuolus, ja teiseks, kui on, kas siis võiksime oodata õiguskantsleri ettepanekut viia see säte põhiseadusega kooskõlla. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Palun nüüd kõnepulti lugupeetud õiguskantsleri!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Lugupeetud parlamendiliikmed! Kõigepealt kasutan juhust, et öelda paar sõna arupärimiste kohta üldse. Kuna arupärimisele vastamine ei tohi põhiseaduse kohaselt ja õiguskantsleri staatusest tulenevalt olla käsitatav poliitilise tegevusena, siis ma alati tagastan otseselt poliitilise iseloomuga arupärimise, kus sisuliselt nõutakse õiguskantsleri poliitikasse sekkumist, poliitilise seisukoha avaldamist või hinnangut mõne poliitiku tegevuse kohta. Selleks õiguskantsleril pädevust ei ole. Sellest tulenevalt ma tagastasin ühe eelmise arupärimise just selle selgelt päevapoliitilise olemuse tõttu. Küll aga püüan kasutada arupärimise vormi, et olla parlamendiliikmetele koostööpartner, kes võimaluste piires annab selgitusi kehtiva õiguse erinevate normide ning teoreetiliste käsituste kohta. Samas tuleb arvestada arupärimise regulatsioonist tulenevat kitsast ajapiiri ning teemade keerukust. Nii on see käsitus paratamatult ikkagi esialgne, ja seda ka praeguses arupärimises käsitletud tõesti väga keeruka teema puhul.

Aga asja juurde. Küsimus võlaõigusseaduse § 134 lõike 3 võimaliku vastuolu kohta põhiseadusega esitati konkreetse juhtumi põhjal. Osutan esiteks, et kuna selles asjas on toimunud kohtumenetlus ning õiguskantsler ei tohi võtta seisukohta konkreetse kohtumenetluse tulemuse kohta, siis kohtumenetlust ma arusaadavalt ei puuduta. Samuti rõhutan veel kord, et minu seisukoht on ikkagi esialgne, arvestades neid kitsaid ajaraame. Piirdun seega vaid põhimõttelise küsimusega, kas saab eeldada, et võlaõigusseaduse § 134 lõike 3 regulatsioon, mille kohaselt tuleb isiku surma põhjustamisega tema lähedastele tekitatud mitterahaline kahju hüvitada vaid erandlike asjaolude esinemisel, on põhiseadusega kooskõlas. Teisisõnu, ma arutlen selle üle, kas on põhiseaduspärane, et lähedastele hüvitatakse kahju vaid erandlike asjaolude korral, mitte igal juhul.

Teatavasti põhiseaduse § 25 kohaselt on igalühel õigus talle ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. Kasutan edaspidi moraalse kahju sünonüümina mittevaralise kahju mõistet. Põhiseaduse § 25 ei sisalda sõnaselget seaduse reservatsiooni. Põhiseaduse § 25 reservatsiooniga seoses käsitlen ma ka põgusalt selle ajaloolist kujunemist.

Nagu nähtub Põhiseaduse Assamblee materjalidest, sisaldus tolles sättes lause, et hüvitamise viisi ja korra sätestab seadus. See jäeti välja põhjendusega, et kohus saab siis hakata otsustama kahju hüvitamist juba enne vastava seaduse jõustumist. Samas kinnitati ikkagi seadusandja pädevust kahju hüvitamise tingimusi ja korda reguleerida. See tähendab, et sätte sõnastus seaduse reservatsioonita põhiõigusena ei olnud põhiseaduse teksti koostajate teadlik valik, vaid muu kaalutlusega kaasnenud tagajärg. Ka põhiseaduse ekspertiisi komisjon tegi ettepaneku muuta põhiseaduse § 25 sõnastust selliselt, et see kahtluseta alluks lihtsale seaduse reservatsioonile, võimaldades seadusandjal välja kujundada paindlik kahjutasuõigus, nagu Mandri-Euroopa õigussüsteemist lähtuvates riikides tavaline on. Seetõttu ollaksegi valdavalt seisukohal, et sätet tuleb tõlgendada lihtsa seaduse reservatsiooniga põhiõigusena, mille piiramist õigustab iga eesmärk, mis ei ole põhiseadusega vastuolus. Seega etteruttavalt mainin, et seadusandjal on selle põhiõiguse sisustamisel suhteliselt lai kaalutlusruum.

Samas eksisteerib ka seisukoht, et põhiseaduse § 25 riiveks on põhimõtteliselt olemas õigustus ka sel juhul, kui sätte kujunemislugu kõrvale jättes käsitada seda siiski seaduse reservatsioonita põhiõigusena. Ma isiklikult ei pea väga mõistlikuks seda kujunemislugu kõrvale jätta. Teisisõnu on võimalik käsitada põhiseaduse § 25 lihtsa seaduse reservatsiooniga põhiõigusena. Siiski osutan, et ka ilma seaduse reservatsioonita põhiõiguse piiramine pole välistatud. Sellise põhiõiguse riivet saab õigustada mõni teine põhiõigus või põhiseaduse printsiip.

Riigikohus on leidnud, et lähedastele tekitatud mittevaralise kahju hüvitamine vaid erandlike asjaolude esinemisel lähtub vajadusest tagada kahjutekitajale oma teo tagajärgede ette nähtavus mõistlikus ulatuses ning vältida tema

maksejõuetuks muutmist. Sisuliselt saaks sellist argumentatsiooni seostada põhiseaduse § 19 lõikest 1 tuleneva vaba eneseteostusega, mis põhiõigusena oleks põhimõtteliselt aktsepteeritav ka seaduse reservatsioonita põhiõiguse riive õigustamisel. Loomulikult on vaba eneseteostus juba põhiseadusest tulenevalt piiratud kohustusega austada ja arvestada teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgida seadust. Seejuures on seadusandjal kohustus eraõigusliku regulatsiooni loomisel isikute õigusi vastastikku kaaluda, kuid tal on tasakaalustatud lahenduse leidmisel ka teatav mänguruum, sest teiste isikute õiguste austamata või arvestamata jätmine võib olla konkreetse situatsiooni asjaoludest lähtuvalt etteheidetav väga erinevas ulatuses. Seetõttu on aktsepteeritav ka kahju hüvitamise kohustuse seostamine sellega, kui palju süüdlasele ette heita on.

Nõustun arupärimise esitanud Riigikogu liikmetega selles, et põhiseaduse § 125 kohaldamise alast ei saa välja jätta surma põhjustamisega kolmandatele isikutele, sh lähedastele tekitatud mittevaralist kahju. Samas peaks seadusandjal olema võimalus tõmmata piir surnu lähedaste ja teiste mittevaralist kahju kannatanud isikute vahele. Leiangi, et teatud rasketel juhtudel tuleb kahju tekitajal kindlasti hüvitada surnu lähedastele tekitatud mittevaraline kahju. Millised need rasked juhud või erandlikud olukorrad on, see peaks lõppastmes settima kohtupraktikas ning seda võite juba täpsustada teie, austatud seadusandjad.

Siiski leian, et teatud piirangud mittevaralise kahju hüvitamisel on ka tõenäoliselt põhjendatud. Mis puutub kohtule antud ulatusliku kaalutusõigust erandlike asjaolude määratlemisel, siis selle andmist ei saa seadusandjale otseselt ette heita, kui arvestada teiselt poolt ka asjaolu, et Riigikohus on korduvalt põhiseadusega vastuolus olevaks pidanud regulatsiooni, mis ei võimalda kaalumist ja toob seetõttu teatud juhtudel kaasa ebaproportsionaalse põhiõiguse riive. Seega ei ole seadusandja minu esialgsel hinnangul põhiseaduse §-dest 19 ning 25 tulenevate ning kõnealustel asjaoludel vastassuunaliselt mõjuvate põhiõiguste sisustamisel ehk omavahelisel kaalumisel lubatud piiri tõenäoliselt ületanud.

Lõpetuseks osutan veel kord, et kui Riigikogu liikmed on veendunud, et võlaõigussea-

duse § 134 lõige 3 vajab täpsustamist, siis see on ju ka võimalik. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud õiguskantsler! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine riigimaanteede hoolduse kohta (nr 130)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Enn Eesmaa, Inara Luigase, Lembit Kaljuvee, Mihhail Stalnuhhini, Peeter Vösa, Priit Toobali, Tarmo Tamme, Valeri Korbi, Vladimir Velmani ja Yana Toomi 5. märtsil s.a esitatud arupärimine riigimaanteede hoolduse kohta (nr 130). Palun kõnepulti kolleeg Valeri Korbi!

Valeri Korb

5. märtsil 2012, lugupeetud kolleegid, saatsume arupärimise härra Juhan Partsile, majandus- ja kommunikatsiooniministrile. Arupärimise teemaks on riigimaanteede hooldus. Selle arupärimisega seoses on meil kuus küsimust, millele tahaksime ministrilt vastuseid saada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun nüüd lugupeetud majandus- ja kommunikatsiooniministri kõnepulti vastuse andmiseks!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Riigikogu liikmed! Arupärijad! Kõigepealt, enne kui vastan teie arupärimisele, sissejuhatavalt paar kommentaari. Mis puutub Riigikontrolli auditiaruandesse "Teehooldetööd ja järelevalve nende üle", milles Riigikontroll põhiliselt lahkab Maanteeameti tegevust, siis tolle auditi tulemuste osas on ministeerium seisukohal, et selles esitatud probleeme tuleb nii Maanteeametil kui ka ministeeriumil hooldetööde korraldamisel ja selle reguleerimisel äärmiselt tõsiselt võtta. Kui lugeda seda auditiaruannet, siis me näeme, et üksiküsimustes on auditeerija ja auditeeritava ehk siis Riigikontrolli ja Maanteeameti vahel ka eriarvamusi, ent pal-

juski majandusministeerium jagab Riigikontrolli seisukohti ning viimastel aastatel me oleme tegelnud mitmele auditis toodud probleemile lahenduste otsimisega.

Ministeerium on kõvasti täpsustanud teede seisundi nõudeid, et need oleks kõigile üheselt mõistetavad. Uued teede seisundi nõuded jõustusid 1. novembril 2011. Teiseks, me oleme liitnud riigile kuulunud teehoiuettevõtted üheks äriühinguks nimega AS Eesti Teed, kuna talihooldes on konkurents ka ministeeriumi arvates nõrk ja allhanke võimalusi on samuti vähe. Riigile kuulunud viie ettevõtte ühendamine tagab ka tugevama riigi positsiooni konkurentsitingimuste tagajana. AS-i Eesti Teed ülesanded on piirkondades teehoolde tegemine, riikliku strateegilise talihooldereservi valdamine ja käsutamine, häda- ja eriolukordades tegutsemine üle-eestiliselt teehoiu koordinaatorina ning teehoiu valdkonna uute tehnoloogiate ning lepingutingimuste katsetamine. Maanteeameti 2012. aasta tööplaanis on ülesanne välja töötada uus maanteede hoolde leping ning riigihanke tingimused ning rakendada juba 2011. aastal välja töötatud teehoolde üle järelevalve teostamise korda.

Teehoiu korralduses on 2005. aastast alates tehtud mitmeid muudatusi. Tuleb möönda, et mitte kõik neist ei ole andnud soovitud tulemusi. Teehoiu korralduse vallas oleme 2009. aastal Maanteeameti reorganiseerinud ja liitnud sellega autoregistrikeskuse, et liiklusohutuse ja teehoiuga tegeleks üks ja seesama asutus. Alates 2009. aastast toimub kogu teehoolde lepingulisel alusel. Varem, alates 1998. aastast kehtinud üleminekuperioodil eksisteerinud riigiasutusi, nn teedevalitsusi enam ei ole. Maanteeamet on alates 2011. aastast üks asutus ehk teisisõnu, ka Maanteeamet peaks olema suuteline tegutsema ühtselt kogu Eesti territooriumil ka teehoolde valdkonnas. Varem 15 eraldi seisnud asutust (maakondade teedevalitsused) ja praegused neli regiooni teedevalitsust on koondatud üheks juriidiliseks riigiasutuseks.

Valitsusel oli aastail 2008-2009 kavas teehooldega tegelevad riigi äriühingud enam-pakkumisel müüa. Me loobusime sellest plaanist seetõttu, et teehoolduses ei tekkinud piisavat konkurentsi ning ka huvi nende viie riigi äriühingu vastu oli neil aastail väga väike. Konkurentsi vähesuse tõttu on olnud proble-

maatiline ka Riigikontrolli auditis viidatud n-ö piisavate sanktsioonide olemasolu ja nende rakendamine. Sanktsioonide tagajärjel ei tohi ju leping katkeda, sest vastasel juhul katkeks ka teehoole, mis peaks olema pidev – 365 päeva aastas. Ka see oli üks põhjus, miks me moodustasime viiest sel alal tegutsenud riigi äriühingust ühe suurema aktsiaseltsi Eesti Teed.

Nagu ma sissejuhatuses märkisin, täpsustasime 2011. aastal teede seisundi nõudeid. Valminud auditaruande järelduste põhjal on kavas seisundinõuete täiendav ülevaatamine. Talvise teehoolde puhul on tõsi, et eelmise ja üle-eelmise aasta lumerohked talved tõid välja mitmeid täiendavaid ebakohti. Kokku võttes arvame, et Riigikontrolli audit on majandusministeeriumile kasulik, sest annab kolmanda osapoole vaate teehoolde ja teede seisundi nõuete täitmise järelevalve puuduste kohta. On selge, et ses osas on vaja teha põhimõttelisi muudatusi, järelevalve ja koos sellega ka sanktsioonid nõuete rikkumise eest tuleb tagada senisest paremini.

Igaks juhuks ka vaade nagu vastaspoole pealt. Teehoolde üldist olukorda näitab teatud määral ka teekasutajate hinnang, mida Maanteeamet regulaarselt tellib. Viimase teekasutaja hinnangu uuringu viisid läbi siis Emor, Turu-uuringute Aktsiaselts ja Eesti Uuringukeskuse Osühing. Selle põhjal saan öelda, et 69% küsitletutest hindas riigimaanteede talvist seisundit hindega "hea" või "väga hea". 2008. aastal oli see näitaja 65%, 2009. aastal 69%. Suvel läbiviidud uuringu puhul oli neid, kes hindasid teehoolde seisundi heaks või väga heaks, 88%, aastal 2008 – 79%, aastal 2009 – 23%. Loomulikult on need vaid sotsioloogilised küsitlused, aga nad näitavad n-ö teist arvamust, et teehoolduses on asju, mida annab märkimisväärselt parandada. Samas näitavad need ka seda, et kindlasti oleks ennatlik kogu olukord väga-väga mustaks värvida.

Teine küsimus: "Aruandes tuuakse välja, et teehooldekulud on perioodil 2006–2010 oluliselt suurenenud ning selle põhjuseks on konkurentsi vähenemine, mida on põhjustanud ka Maanteeamet ise oma tegevusega, kes on hantgetele sisse kirjutanud teede olemasolevaid hooldajaid soosivaid tingimusi. Millega põhjendab Maanteeamet oma sellist tegevust?"

Maanteeameti vastused on toodud auditiaruandes. Maanteeamet põhjendab kulude suurenemist mitme objektiivse asjaoluga, kuid majandusministeerium pigem nõustub kokkuvõttes Riigikontrolli auditis toodud järeldustega, et teehoolduskulud on kasvanud ka konkurentsi puudusest tulenevalt. Kuni 2009. aastani mõjusid kindlasti ka lepingutesse kirjutatud hinnaindeksid, mis üldise turuhindade tõusu juures tõstsid ka lepingute hindu. Maanteeamet on saanud ülesandeks sel aastal uued lepingupõhimõtted välja töötada ning AS-iga Eesti Teed hiljuti sõlmitud lepingute puhul on juba neid uusi põhimõtteid ka rakendatud. Uute põhimõtete põhiline keskne küsimus on, et kõikvõimalikud tööd hankelepingute raames tuleb teha turutingimustes. Seda esiteks. Teiseks tuleb märksa tõhustada järelevalvemehhanisme ning tagada see ka vajadusel hooldajaga sõlmitud lepingutes, sest paljud järelevalvemehhanismid sõltuvad suuresti ka hooldajate tegevust reglementeerivatest nõuetest.

Eraldi küsimus, mida me ministeeriumis praegu arutame, on, kui palju on mõistlik lubada regulaarsete hooldelepingute raames nn säilitusremonti. See on üks teema, mille puhul Riigikontrolli ja Maanteeameti seisukohad lahknivad ka numbriliselt. Mõtlen seda, mil määral on säilitusremont otstarbekas, arvestades meie teede tegelikku seisut, ja kui suures osas on mõistlik kehtestada absoluutne nõue, et kõik säilitusremondid tuleb korraldada igal aastal avalike hangete kaudu.

Kolmas küsimus: "Riigikontroll tunneb muret, et väga paljud teehoolde hanked on olnud sellised, kus pakkujate väljapraakimisega hankelt on hanke võitjaks kuulutatud ainus pakkuja ilma sisulise hinnakonkurentsita. Kelle huvides on selline hangete läbiviimine?" Nagu öeldud, on riigimaanteede hoolduse hangete osas valitsev vähene konkurents kahtlemata probleem. Kõnealune etteheide tähendab sisuliselt Maanteeameti süüdistamist süsteemses riigihangete seaduse rikkumises, millega pidanuks kaasnema ettevõtjate sagedased kaebused ning vastavate ametkondade seaduse täitmise järelevalve menetlused ning vastavad haldus- ja kohtuotsused. Kuigi auditis on viidatud paarile episoodile, ei saa ministeerium selle põhjal teha sedavõrd üldistavaid järeldusi. Samas on selge, et see teema vajab ka edaspidi läbiviidavate hangete huvides tõsist analüüsi. Maantee-

amet peab hangete puhul silmas pidama enne kõike tee seisundi nõudeid ja lähtuma eesmärgist tagada kompetents, seadmata samas ettevõtete osalemisele liialt piiravaid tingimusi. Seda üldist lähenemist ministeerium jagab. Maanteeameti seisukoht on olnud tavaliselt selline, et tõepoolest nendel lasub vastutus, et ettevõtte, kes võidab või saab osaleda konkurssil, oleks piisava kogemuse ja piisava tehnilise võimekusega. Kuid kindlasti me peame jälgima ka, et hankedokumentidesse ei oleks sisse kantud mingisuguseid subjektiivseid hankes osalemise piiranguid. On selge, et ka Maanteeameti uus juhtkond peab tehoiulepingute sõlmimise ja eelnevad hanked võtma üksikhaaval oma tähelepanu alla kõigis piirkondades.

Neljäs küsimus: "Riigikontroll leiab aruandes, et probleemne on ka talvine kõrvalteede hooldus, kus pole tagatud ühistranspordiga sõitjatele ning koolilastele ohutu sõit. Kuidas hindate raha kokkuhoidu inimeste elude arvel?" Inimelude arvel kokkuhoidmist ei tohi kindlasti olla, seda ka kõrvalmaanteedel. Ühisõidukitele peab olema tagatud ohutu sõit. Enamik kõrvalmaanteed hoitakse seisunditasemel 1, kuid ka sel puhul kehtivad miinimumnõuded nii lumekihi paksuse kui haardeteguri kohta. Maanteeamet peab nõudma hooldeettevõtelt konkreetsete seisundinõuete täitmist. Enne 2011/2012. aasta talve on ette tulnud juhtumeid, kus seisundinõudeid on tõlgendatud ekslikult. Seisunditaseme 1 korral võib töid alustada alles 36 tunni möödumisel ja vahepeal ei pea nõudeid täitma. Eksitavate tõlgenduste vältimiseks on majandusministeerium täpsustanud vastavaid seisundinõudeid. Kümne sentimeetri paksune lumi on maksimaalne, mis on esimesel tasemel lubatud.

Viies küsimus: "Aruandes leitakse, et tõsine probleem on sildade ja viaduktide hooldus, mida ei tehta nõuetekohaselt ning mis toob kaasa kallite insener-tehniliste objektide kiire lagunemise. Miks ei suudeta tagada Eestis sildade ja viaduktide nõuetekohast hooldust?" Maanteeametil on kohustus sildade ja viaduktide remondivajadus ja hooldekorraldus üle vaadata. Järgmiste hooldelepingute tarbeks on Maanteeamet täpsustanud sildade hooldetööde koosseisu ja kindlasti peab Maanteeamet sildade remontide tegemise korrad üle vaatama. Eelarve seisukohalt võime öelda, et nii sillad kui viaduktid on eraldi eelarverega tagatud.

Kuues küsimus: "Aruande kohaselt kallines Viljandi maakonnas hange odavama pakkuja mittekvalifitseerumise tõttu lepingu sõlmimise hetkel 1,9 miljonit krooni aastas ehk kogu 7-aastase lepinguperioodi peale ligikaudu 13,6 miljonit krooni ehk ca 870 000 eurot. Võistleva pakkuja mittekvalifitseerumise põhjuseks oli alguses Soome ehitusharidust tõendavate diplomite mitteaktsepteerimine ning see, et kolme seadet ei olnud märgitud hankedokumentides nõutud kohas, kuigi see info oli pakumuse dokumentides olemas. Kas seda konkreetset juhtumit on täpsemalt uuritud ning millised on olnud järeldused?" Majandusministeerium leiab, et see teema vajab kompleksset lähenemist. Tuleb leida täiendavad meetmed, et lisaks riigipoolse konkurentsi tagajale AS-ile Eesti Teed tekiks muudki konkurentsi. Kui hankepiirkonnad teede kaupa grupeerimise või osa ressursside riigi kontrolli all hoidmisega väiksemaks teha, on parema tulemuse saavutamine võimalik.

Konkreetselt nimetatud Viljandi maakonna 2008. aastal korraldatud hanke puhul tuleb märkida, et selle kohta on olemas Riigihangete Ameti vaidlustuskomisjoni otsus. 4. jaanuaril 2008 on too sõltumatu vaidlustuskomisjon jätnud rahuldamata Soome ettevõtte Destia (endine Tieliikelaitos) vaidlustuse Pärnu Teedevalituse riigihankes "Viljandi maakonna riigimaanteede hoole aastal 2008–2015". Vaidlustuskomisjon hindas, et hankija on õigesti põhjendanud vaidlustaja kvalifitseerimata jätmist sellega, et hoodel rakendatavate masinate ja seadmete loetelu ei sisalda kõiki vajalikke remondiseadmeid. Rakendatavate spetsialistide kvalifikatsiooni osas on vaidlustuskomisjoni hinnangul hankija väärtalt motiveerinud vaidlustaja hankemenetlusest kõrvaldamise otsust rakendatavate spetsialistide kvalifitseerimise tingimuste mittevastavuse kohta. Lisaks eeltoodule on olemas ka Tallinna Ringkonnakohtu määrus 6. novembrist 2008, mille kohaselt Soome ettevõtte Destia OY esitas 5. novembril 2008 avalduse kaebusest loobumise kohta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Kui Riigikontroll kandis ette auditiaruande Eesti riigimaanteede hooldamise kohta, siis tekkis poleemika teemal, kuidas suurendada konkurentsi riigihangete läbiviimisel. Üks ettepanekuid, mille tegi Riigikontroll, seisnes selles, et võiks hooldatavaid territooriume vähendada ehk praegu olemasolevad tükeldada. Kuidas teie suhtute sellisesse ettepanekusse?

Juhan Parts

Ma pigem kindlasti toetan seda, ent teatud "agaga". On loogiline, et kui me vähendame mahu kriitiliselt väikeseks, siis tõenäoliselt asjaomaste ühikute hindade summa tuleb suurem, kui on selle praeguse väljakujunenud territooriumi puhul. Üldjuhul ju tellitakse riigiteede hooldust maakondade kaupa. See on kujunenud selle traditsiooni mõjul, mis sai alguse siis, kui teehooldust viisid läbi vastavad riigiasutused. Harjumaal ja mõnes teises maakonnas kasutatakse ka väiksemaid territooriume. Ma arvan, et kindlasti nüüd uute sõlmitavate lepingute puhul – olemasolevad teehoolduslepingud on sõlmitud sõltuvalt konkreetsetest asjaoludest 6–8 aastaks – kaalutakse ka hankiüksuse vähendamist. Kuid oht, et kriitiline mass väheneb ja sellega ühiku hind läheb kõrgemaks, on ilmselgelt olemas. Aga kaalumist see kindlasti väärrib.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Kas te ei leia, et üks nõrk koht riigimaanteede hoolduses on nende maanteede järelevalve? Maanteedel teostab järelevalvet Maanteeamet ja kui Maanteeamet vahepeal tegutses rohkem reisibüroona, siis kellel üldse oli aega seal järelevalvet teostada? Kuidas te selle küsimuse ära lahendate?

Juhan Parts

Kõigepealt, mis puudutab järelevalvet, siis sellele viitas ka Riigikontroll, et 2005. aasta järel ei ole midagi tehtud. Üks arvamus on olnud, et teede seisundi ja teede hoolduse üle peaks olema ka riiklik järelevalve, mis ei sõl-

tuks Maanteeametist, kes ju tegelikult on selles vallas riigi nimel tööde tellija. Tollel ajal Riigikogu võttis vastu ka seaduse, kus ta nägi ette selle funktsiooni panemise Politsei- ja Piirivalveametile. Peab tunnustama, et selles osas on Politsei- ja Piirivalveamet tõenäoliselt ressursside piiratuse tõttu võrdlemisi tagasihoidlik olnud – mõtlen riiklikku järelevalvet.

Arvan, et asi vääraks siiski tegemist. Teede seisund, eriti arvestades teatud ohukriteeriumi, peaks olema riikliku järelevalve objekt. Päriskindlasti ei saa me huvide konflikti vältimiseks seda ülesannet veel kord Maanteeametile anda. Vastasel juhul oleks ta ka riikliku järelevalve teostaja – ei tule kõne alla!

Mis puutub Maanteeameti-sisesesse teede järelevalvesse, siis on täiesti selge, et siin tuleb olukorda parandada. Maanteeamet ongi selle auditi käigus kehtestanud uue teede järelevalve korra, mis on väga põhjalik, väga üksikasjalik. Ja selleks, et tagada hooldepäevikute täitmine ja eri hooldeoperatsioonide tegemine, rakendatakse tehnoloogilisi võimalusi GPS-ide abil hinnata, kui palju ühte või teist teehooldusoperatsiooni on tehtud jne. Selles osas kindlasti annab asju paremaks teha.

Mis puutub märkuse nende suusaretkede kohta – asi on muidugi muret tekitav. Kindlasti tuleb leida Maanteeametile uus tippjuhtkond. Väga paljude selliste asjade taga, mis on ka Riigikontrolli ettekande põhjuseks, on siiski kaasajastamata jäänud töökultuur. Meil tuleb märksa rangemalt oma huve ehk siis riigi huve kaitsta, mitte leppides võib-olla kohapealsest vaatevinklist kõige praktilisema lahendusega, nagu see meil tihtipeale käib.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Kuldreegel ütleb, et konkurentsitingimustes selgub ka teenuse turuhind, ja ka Riigikontrolli raportis on välja toodud, et üks suurimaid puudusi turuhinna arvutamisel on väike konkurents või lausa konkurentsi puudumine. Mida te plaanite teha, et selle teenuse valdkonnas konkurentsi tekitada? Selle kaudu saab ju garanteerida, et riik maksab just nii palju, kui palju see teenus realselt turul maksab.

Juhan Parts

Me saame arvestada sellega, nagu ma ütlesin, et ühelt poolt meil on ka riigi äriühing, mis peab tegutsema mõneti sõltumatult. Lisaks nendele n-ö otselepingutele on neil teatud ulatuses, arvestades teehoolde turumahtu, võimalus ka konkurssidel osaleda, ja kindlasti nad kavatsevad seda teha. Mis puutub teehooldusturul tegutsevatesse eraettevõtjatesse, siis meil ei ole mõtet loota, et kuskilt ilmuvad ootamatult mõned ettevõtted juurde. Tee hooldamine nõuab eritehnikat, mis eeldab teatud investeringuid, see nõuab teatud mahte. Nii et tavapärase väikeettevõtlus siin mingeid tulemusi ei anna. Aga me peame maha võtma kõikvõimalikud kunstlikud piirangud – ma paneksin sõna "kunstlikud" isegi jutumärkidesse – ja looma sellise õhkkonna, et kõik konkureerijad on teretunud. On täiesti selge, et kui mõnes maakonnas kehtib hooldeleping, mida keegi on täitnud seitse-kaheksa aastat, siis on tal loomulik eelis teha parem pakkumine kui teistel. Aga me tõesti tahaksime näha, et ka teised pakkujad osaleksid. Probleem on olnud, et tavaliselt on osalejate arv uutel hooldustööde pakkumistel kaks kuni kolm. Võiks ikkagi taotleda seda, et kõik aktiivsed tegutsejad – kuus-seitse teehooldusettevõtet – osaleksid tõsiselt kõikidel riigi pakkumistel. Paljuski sõltub asi ka ettevõtetest. Ettevõtete hoiakut saab kindlasti muuta, ka sellega, et Maanteeamet on briljantselt läbipaistev oma hangete korraldamisel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Praegu on lubatud autode kaal kuni 44 tonni. On ettepanekuid tõsta see piir kuni 52 tonnini. Minu küsimus ongi: kas Maanteeamet näeb võimalust tõsta autode piirkaalu või me pole selleks valmis?

Juhan Parts

Lühike vastus on: ei ole valmis. Ma tean, et seda arutavad ka Riigikogu komisjonid – majanduskomisjon, keskkonnakomisjon – ning teede- ja autotranspordiettevõtted toovad väga palju erinevaid argumente selle poolt, aga ma usun, et siin on kaalukas sõna öelda ikkagi meie teedeinseneridel. Praegu on teedeinse-

neride üksmeelne eitav seisukoht, võib-olla mõned üksikud välja arvata, üsna põhjendatud. Selle kohta on tehtud hästi mitmeid uuringuid, mille järeldus on, et see oleks läbi mõtlemata samm, kui me automaatselt kõikidel teedel lubaksime sellist piirkaalu kasvu. Meil on võimalik mõnda õigusakti võib-olla kohendada ning erijuhtumitel, eriti talvel, kui on erinevad kliimatingimused, saame ehk olla paindlikumad, aga see saab olla tõepoolest üksikjuhtum. Selline koostöö autotranspordiettevõtetelega on vägagi teretulnud. Aga automaatset tõstmist minu käsi kindlasti ei hakka tegema. Säärast vastutust ei ole võimalik võtta selliste teede puhul, nagu need meil pärast Teist maailmasõda välja ehitatud on. Mingil määral oleme suutnud neid seni korras hoida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Osas maakondades on teedehooldus erastatud, osas teostab töid riigiettevõtte. Kuidas see suund praegu on: kas lähi- või kesk-pikas perspektiivis suureneb nende maakondade ja kilomeetrite hulk, mida hooldavad erettevõtjad, või siis vastupidi? Kas praegune seis, et osa on riigiettevõtete, osa erasektori hooldada, jääb samaks või on see bilanss kuidagi muutumas?

Juhan Parts

Nagu ma oma vastuses juba ütlesin, selle teenuse erasektorile väljapakkumine algas aastal 1998. Aastaks 2007 oli hulk kogemusi olemas, ja need kogemused olid, kui numbrite järgi otsustada, võrdlemisi positiivsed. 2007. aastal valitsus ka arutas seda ja leidis, et me võiksime edasi liikuda erasektorit välja pakkudes. Selgus aga – küllap siin on majanduskriis mänginud oma osa –, et need pakkumised, mis riik tegi, ei leidnud huvilisi. Kahe maakonna puhul me seda proovisime. Aga kuna huvi ei olnud, siis me pidime minema mingit teist teed. Arvestades konkurentsiprobleeme ja ka temaatikat, mis puudutab teedehooldust hädaolukordades ja tehnoloogia kiiret arengut, otsustasime minna seda teed, et me praegu turule pakkumisi ei tee. Tegime viie maakonnas teegutsenud äriühingu peale ühe, praegu see ette-

võte on käivitumas. Hetkel mingisuguseid plaane, kuidas edasi tegutseda, ei ole. Ma arvan, et aasta-kaks kestab praegu niisugune stabiliseerimisperiood, seejärel võiks ju seda uuesti analüüsida.

Teoreetiliselt võiks erasektor, eraettevõtted ju efektiivsemad olla, pakkuda paremat hinda, kuid paraku, jah, kogemus on näidanud, et alati ei pruugi see nii olla. Muret tekitab just nimelt see, et ühekordselt eraettevõtte kätte minek võib tähendada nendes maakondades hiljem üldse konkurentsi puudumist, mis on veel halvem. Ma ei taha siin tsiteerida ühte klassikut, kes ütles midagi eramonopoli kohta. Antud juhul monopol ongi võib-olla natuke karm sõna, aga monopol pidi hüllem olema kui üks partei, mille nimi algab K-tähega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.

3. Arupärimine korruptsiooni-kahtluse kohta seoses ehitusloata ehitistega (nr 132)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Inara Luigase, Lauri Laasi, Mihhail Stalnuhhini, Viktor Vassiljevi, Peeter Võsa ja Vladimir Velmani tänavu 7. märtsil esitatud arupärimine korruptsioonikahtluse kohta seoses ehitusloata ehitistega (nr 132). Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Möödunud aasta detsembris küsis mult üks ajakirjanik, mis oli minu jaoks kõige suurem üllatus selle esimese aasta jooksul, mis me siin Riigikogus veetsime. Pidin talle ausalt tunnistama, et ma olin šokeeritud ühest konkreetsest dokumendist, milleks oli 15. märtsil 2011. aastal avaldatud Riigikontrolli aruanne ehitustegevusest kiire elanike arvu kasvuga omavalitsustes. Aruandes auditeeriti ehitustegevust viies Tallinna linnaga ja kolmes Tartu linnaga piirnevas vallas, mis 2000. aastate teises pooles valitsenud kinnisvarabuumi ajal kuulusid Eesti suurimate ehi-

tustandrite hulka. Auditi tarbeks valiti välja kogum nendes valdades asuvaid uusehitisi, valmivaid elamuid, mille kohta riiklikust ehitusregistrist andmeid ei leitud. Auditi käigus analüüsiti, kas valitud ehitised olid kerkinud seaduslikult ning kas omavalitsused olid nende ehitiste puhul täitnud oma ehitusjärelvalve kohustusi.

Auditi tulemusel leidis Riigikontroll ehitusloata püstitatud ehitisi kõigis auditeeritud omavalitsustes. Selgus, et kõik auditeeritud omavalitsused rikkusid ehitus- ja kasutusloa andmete riiklikus ehitusregistris avalikustamise kohustust. Auditi käigus tuvastas Riigikontroll valimisse kuulunud 85 ehitise hulgas 48 uusehitist, mis olid ehitatud ilma ehitusloata või mille ehitusluba ei suutnud omavalitsused leida – mis on tegelikult üks ja sama.

Kontrollitud olukorda poole aasta pärast, selgus, et nendest ehitistest vaid veerandi puhul olid omavalitsused alustanud menetlust rikkumise tuvastamiseks. Paljude ehitiste puhul ei olnud võetud vaevaks isegi mitte ehitise omanikuga ühendust võtta.

Lähtuvalt sellest esitasid kuus Riigikogu liiget härra ministrile kolm küsimust. Illustreerimaks asjaomast materjali, on arupärimisele lisatud fotod. Üks on väga piltlik: viimasel leheküljel on üks ebaseaduslikult ehitatud neljakorruseline hoone, mille fassaadil on näha 80 akent. Ometi puudub sellel ehitusluba. Nii et paluks härra ministril vastata küsimustele, mida ma aja kokkuhoiu mõttes ette lugema ei hakka. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Palun kõnepulti lugupeetud justiitsministri!

Kristen Michal

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Täna esitatud küsimuste eest! Pean alustuseks tõdema, et sisuliselt on mul võimalik vastata neile vaid piiratud ulatuses. Kohalike omavalitsuste korruptsiooniga toimetulek ja eeskätt omavalitsusüksuste toetamine korruptsioonivastase võimekuse kujundamisel on olnud üks eesmärk toimivas korruptsioonivastases strateegias aastateks 2008–2012. See tegevus on olnud oluline varasemaski strateegias ja on ka tulevas.

Nüüd sellest auditist, millest jutt. Selle eesmärk oli anda hinnang Tallinna ja Tartuga piirnevate valdade tegevusele hoonete ehitamise seaduslikkuse ja nõuetele vastavuse tagamisel. Hinnati, kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kui ehitusregistri vastutav volitatud töötleja on taganud valmis olevate hoonete ehitusregistris kajastuvate andmete nõuetekohasuse. Seega auditi eesmärk ei olnud niivõrd aidata kaasa korruptsioonikahtlusega juhtumite avastamisele, mis muidugi ei tähenda, et auditis avaldatud andmed võivad olla aluseks ka korruptsioonijuhtumite avastamisel. Põhiliselt aga juhib audit tähelepanu suurtele puudustele ehitiste, ehituslubade ja kasutuslubade registreerimise süsteemis ja näitab, et ehitusbuumi tagajärgedega tuleb ka ehituste planeerimise valdkonnas veel tegelda. Selletõttu on ka mõistetav, et antud valdkonnas ei ole justiitsminister võib-olla kõige õigem inimene vastama. Aga nii palju, kui need küsimused on minu pädevuses, püüan neile vastata.

Esimene küsimus: "Kas Justiitsministeerium on uurinud antud 48 ehitusloata uusehituse puhul korruptsiooni võimalikkust?" Justiitsministeerium ei ole pädev uurima ehitusloata ehitamise juhtumeid linnalähedastes valdades ega seda, millistel asjaoludel pole vallad suutnud ehitusjärelvalvet tagada – kas selle põhjuseks on ebapiisav haldussuutlikkus või infrastruktuur, vähene poliitiline tahe või hoopis korruptsioon. Kui tegu on viimasega, on kohase menetluse läbiviimine politsei pädevuses ja korruptsiooni tõendatuse korral päädib menetlus süüdistuse esitamise ja oletatavasti ka süüdimõistmisega. Justiitsministeeriumi ülesanne on garanteerida, et karistusõiguse ja -menetluse regulatsioonid võimaldaksid selle tulemuse tõhusalt ja õiglaselt saavutada.

Kui küsida veel sama küsimuse raames, mis on selles vallas Justiitsministeeriumi pädevuses, siis meie pädevuses on püüda korruptsiooni ennetada. Kindlasti on üks korruptsiooni ennetamise vahend uue ehituse planeerimise alase õiguse väljatöötamine ja sellega me praegu tegeleme. Küllap te kõik nõustute sellega, et mida lihtsam kord on, mida vähem eri lubade hankimist nõudev ja bürokraatlik see protseduur on, seda väiksem on korruptsiooni oht. Nagu me hiljutistest protsessidest oleme näinud: väga tihti on korruptsiooni allikaks just see, et ettevõtjatele on nende tegevuseks

kunstlikult takistusi loodud. Eks siis asutakse neid takistusi kangelaslikult koos ületama.

Teine küsimus: "Kuidas on võimalik, et eelmise aasta Riigikontrolli aruandele ei ole siiaamaani lihtsalt reageeritud? Kas te ei leia, et keegi peab saama materiaalselt heaolu, et ametnikud ei tee sellisel puhul ettekirjutusi ega määra sunniraha?" Nagu ma olen öelnud: selleks et nende juhtumitega kahtluste olemasolul tegeleda, on olemas õiguskaitseasutused. Justiitsministeeriumil selleks pädevus puudub. Mis puutub sellesse auditisse, siis kui vaadata selle soovitude osa ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning regionaalministri vastuseid, siis seal on konkreetsed ettepanekud, mida peaks tegema, et sellised puudused likvideerida. Ma olen vaadanud seda soovitude osa ja ma olen ka näinud, et Kiili, Harku, Jõelähtme, Rae ja Luunja vald on juba asunud teatavaid soovitusi täitma. Selleks on võetud tööle ka vastavaid spetsialiste. Samamoodi on antud soovitusi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja regionaalministrile, seda valdavalt ehitusregistri osas. Loodetavasti need soovitused saavad täidetud.

Kolmas küsimus: "Kui palju jälgib Justiitsministeerium Riigikontrolli aruannete tulemusi ning kas nende põhjal on alustatud ka mõnda uurimist seoses korrupsioonikahtlusega?" Kahtlemata jälgib Justiitsministeerium eeskätt selliseid Riigikontrolli aruandeid, milles tehakse soovitusi Justiitsministeeriumi pädevuses olevates küsimustes. Kõnealune audit nende hulka ei kuulu. Seda, kas on alustatud uurimisi seoses mõne Riigikontrolli aruande või muude andmete põhjal, saab Justiitsministeerium hinnata tagantjärele kriminaalpoliitilise analüüsi käigus. Sellest omakorda tulenevalt saab teha ettepanekud õiguskorra paremaks kujundamiseks. Kordan veel kord, et Justiitsministeerium ei juhi ega vii läbi kriminaalmenetlusi, selleks on prokuratuur ja politseiasutused. See oleks kokkuvõtlikult minu vastus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! See probleem on tõesti laialdane ja alati ei ole

tegemist korrupsiooniga. Kindlasti annaks seadust mingil määral parandada ja reguleerida ka sanktsioone nendele, kes ehituslubasid ei vormista. Teine, veel suurem probleem on kasutusload. Kui hoone saab valmis ja ehitusluba on olemas olnud, siis ilma kasutusloata seda kasutama hakates omanikuga mitte midagi ei juhtu. Elatakse viis või kümme aastat sees, ja midagi ei juhtu, kui kasutusluba on vormistamata. Ma saan aru, et seoses selle küsimusega on seadusakte üle vaadatud ja miski on töös. Olen selles valdkonnas tegutsenud ja tean, et asjaomased õigusaktid vajavad kindlasti konkretiseerimist ja karmistamist. Alati ei ole mängus korrupsioon, aga seadust lihtsalt ei täideta, kuna puuduvad sanktsioonid.

Kristen Michal

Ma olen teiega kindlasti nõus, et väga tihti on põhjuseks see, et seadusaktid ei vasta reaalsele elule. Nagu minagi ütlesin, alati ei ole tegemist korrupsiooniga, vahel võib olla tegemist ka sellega, et on kas oldud hooletu või lihtsalt jäetakse reeglid täitmata. Aga me ei pea siin Riigikogus üksteist veenma. Justiitsministeerium tegeleb ehituse planeerimise alase õiguse kaasajastamisega ja ma loodan, et see on valdkond, kus olenemata poliitilisest kuuluvusest kõik kaasa löövad.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra justiitsminister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Nagu oli oodata, vastas härra minister poolele küsimusele. Pool kolmandast küsimusest sai vastatud, ülejäänud vastuseid ei saanud. Moto on väga selgelt öeldud: see ei ole minu asi, minge pikalt ja küsige Sise-ministeeriumilt. Me muidugi seda teemegi – pöördume siseministri poole samade küsimustega.

Mina olen tegelnud pikka aega valdkonnaga, mis on seotud nii detailplaneeringute kui ka ehitus- ja kasutuslubadega. Olen seda kas otseselt või kaudselt teinud ja pean ütlema, et need seadused, mis reguleerivad planeerimist ja ehitamist, on minu arvates ühed selgemad ja, ütleks niiviisi, ühed elulähedasemad seadu-

sed, mis Eesti Vabariigis on. Nende täitmise vajaduses ei saa kahelda mitte keegi.

Te ütlete, et võiks protseduure lihtsamaks teha. Mille arvel? Seal on kõik ilusasti läbi mõeldud. Kui te võtate maha mõned kooskõlastused, näiteks selles osas, mis puudutab Tervise- või Päästeameti tööd, siis pole enam mingit kindlust, et inimesed ehitistes, kus seda tööd läbi viidud ei ole, kannatada ei saa. Nii et seadustega on meil kõik korras. Aga meil pole korras sellega – pean selle välja ütleva –, et Eestis on piirkondi, kus toimuva vastu tunnevad huvi nii politsei kui prokuratuur. Ja seda igal juhul – isegi kui seal pole mitte midagi juhtunud, vaid on mingi väljamõeldud teema. On olemas selliseid piirkondi, kus, nagu praktika näitab, üle poole objektidest võib ehitada ebaseaduslikult, võib neid ebaseaduslikult kasutada, ja härra minister – see on minu arvates tohutu häbi – ütleb meile, et see ei ole tema asi.

Sellist vastust oli oodata. Aga me läheme loogiliselt edasi, pöördume siseministri poole ja püüame siiski välja selgitada, kes peaks reageerima Riigikontrolli viidatud miinustele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine põllumajandusministri valetamise kohta Aardla maaparandusühistu asjus (nr 135)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Ester Tuiksoo, Kadri Simsoni, Lauri Laasi, Peeter Võsa, Priit Toobali, Tarmo Tamme ja Viktor Vassiljevi 13. märtsil sel aastal esitatud arupärimine põllumajandusministri valetamise kohta Aardla maaparandusühistu asjus (nr 135). Kolleeg Tarmo Tamm on juba kõnepuldis.

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! 20. veebruaril oli härra minister Riigikogu ees ja andis aru Aardla maaparandusühistu asjus. Tookord, kui me kuulasime vastuseid arupärimisele, arvasime, et kõik ongi nii. Aga aeg on toonud selgust ja meil on härra

ministrile täiendavad küsimused. Ülenurmele Aardla poldri ehk märgala taastamiseks loodud samanimeline maaparandusühistu on saanud riigi vahendusel üle 7 miljoni krooni (450 000 eurot) rahalist toetust, sealhulgas otse PRIA-lt 3,6 miljonit krooni. 20. veebruaril vastasite arupärimisele PRIA toetuserahade läbipaistmatu kasutamise kohta ning rahvusringhäälingu saade "Pealtnägija" tuvastas teie vastuses otseseid valesid. Kõiki valesid ja möödarääkimisi pole mõtet praeguses arupärimises üle korrata, aga anname teile võimaluse mõningaid väiteid avalikkusele uuesti selgitada. Sellega seonduvalt on meil teile, härra minister, viis küsimust. Aja kokkuhoiu mõttes loete võib-olla ise küsimused ette ja vastate siis neile. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Palun, lugupeetud põllumajandusminister, kõnepulti vastama!

Helir-Valdor Seeder

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kõigepealt tänan arupärijaid esitatud küsimuste eest! Vastan esitatud viiele küsimusele. Esimene küsimus puudutab tagasinõude esitamise aega. Tagasinõude esitamine on keerukas protsess, ja seda eriti maaparanduse valdkonnas. Riigil lasub tõendamiskohustus. Tarvis on koguda tõendeid, kohustus on ära kuulata teine pool, antud juhul Aardla maaparandusühing, ja ümber lükata tema vastuväited. PRIA pidi arvestama, et vastaspool võib tagasinõude kohtus vaidlustada. Seega oli PRIA tegevus tõendite kogumisel ja tagasinõude koostamisel põhjendatud ning ettenägelik. Toetustaotluse menetlemine toimub haldusmenetluse seaduse nõuete kohaselt. Enne kui sooritada menetlusosaliste suhtes selline toiming, mis võib kahjustada tema õigusi, peab haldusorgan andma talle võimaluse esitada arvamusi ja vastuväiteid. Alates 2009. aasta septembrist, mil algas tolleaegse Tartu maaparandusbüroo poolne maaparandussüsteemi kasutuselevõtu akti menetlemise protsess, kuni PRIA toetuse tagasinõude otsuseni 2010. aasta novembris käis mitme riigiasutuse ja maaparandusühingu vahel väga tihe haldusmenetluslike toimingute protsess, mis oli tingitud eri arvamustest investeringu raames tehtud tööde

mahtude osas. Menetluse käigus on tehtud kolm ekspertiisi, ridamisi kontrollmöödistusi ja korraldatud Põllumajandusministeeriumis vaidlevate poolte ümarlaud. Tegevuste täpne kronoloogiline loetelu on mul täna lausa kaasa võetud, kui on täiendavaid küsimusi. PRIA ettepanekul moodustati küsimusega tegelemiseks spetsiaalne ekspertiisikomisjon PRIA, Põllumajandusameti, Põllumajandusministeeriumi ja Aardla Maaparandusühingu esindajatest. Aardla poldri veetase võimaldas ekspertiisikomisjonil vajaliku ekspertiisi teha alles 10. augustil 2010. aastal, sest lähtuvalt Ropka-Ihaste looduskaitseala kaitsekorralduskavast ei tohi enne lindude pesitsusperioodi lõppu kunstlikult vett alandada. Kaitsekorralduskavas nimetatud lindude hiliseima pesitsusperioodi lõpuks loetakse 15. juulit.

Teine küsimus puudutab 7 miljonit krooni või 3,5 miljonit krooni meetme 1.8 raames. Võin teile veel kord kinnitada, et riik ei ole saanud 7 miljonit krooni kahju, nagu olete korduvalt väitnud. Ministeeriumile teadaolevalt on Aardla Maaparandusühingule aastatel 2003–2011 välja makstud vahendeid järgmiselt: Keskkonnainvesteeringute Keskuselt 1 203 000 krooni, Tartu Maavalitsuselt 1 miljon krooni, PRIA-lt 2006. aastal RAK-i meetmest 3.4 kokku 285 000 krooni, PRIA-lt 2005. ja 2006. aastal maaparandussüsteemide hooldustoetust 122 000 krooni ja PRIA-lt 3 585 000 krooni maaelu arengukava meetmest 1.8. Need on riigi tehtud väljamaksed. Põllumajandusministrina saan ma anda täpsema ülevaate Põllumajandusministeeriumi haldusalas antud toetustest. RAK-i meetmetest saadud toetuse ja maaparandussüsteemide hooldustoetuse järelevalveperiood on lõppenud, rikkumisi selle jooksul ei tuvastatud. See-ga on tegu sihipäraselt kulutatud vahenditega.

Lähemalt MAK-i meetmest 1.8 saadud toetustest. PRIA ei maksnud taotlejale välja toetuse kolmandat osa, 224 000 krooni. See raha suunatakse uuesti kasutusse järgmises taotlusvoorus ja seda on võimalik kasutada teistel taotlejatel. Oluline on teada, et ka tagasinõutava 3 585 000 krooni osas on enamik kavandatud töödest tehtud. PRIA toob oma 19. novembri 2010. aasta tagasinõudmise otsuses välja vaegtööd ja nõuetele mittevastavad kuludokumendid 699 518,91 krooni ulatuses, mis moodustab taotletud toetussummast 18%.

Otsesest kahjusummast ei ole võimalik rääkida enne, kui kohus on PRIA tagasinõude küsimuses oma otsuse teinud.

Kui rääkida põllumajandusministri vastutusest seoses toetusega, siis minister annab õigusaktiga toetuste menetlemise raamistiku, mille alusel ja ulatuses teeb PRIA vajalikud otsused. PRIA on sõltumatu makseagentuur ja nende otsuste tegemisel iseseisev. Üksikjuhtumitega minister üldjuhul ei tegele. Aardla Maaparandusühingule toetuste eraldamist on uuritud mitmel korral. Seni ei ole ühelgi auditil ega kontrollil olnud Aardla Maaparandusühingule määratud toetusega seoses etteheiteid, et PRIA või PRIA-t ekspertide ja kontrollijatena seadusjärgselt abistavad asutused oleksid rikkunud olulisi norme või jätnud midagi vajaliku tegemata. Samuti ei ole Eestis sertifitseerimisauditit läbi viiv auditifirma KPMG tuvastanud puudusi meetme 1.8 raames, kuigi on selle meetmega seonduvat hinnanud. Põllumajandusministeeriumi sisekontrolli osakond viis PRIA-s Aardla Maaparandusühingule toetuste eraldamise küsimuses läbi erakorralise auditi, mille käigus PRIA menetlustoimingutes erilisi puudusi ei avastatud. Kõige otsesem ja autoriteetsem hinnang Aardla Maaparandusühingu juhtumi kohta pärineb Euroopa Pettustevastase Ametilt ehk OLAF-ilt 27. jaanuarist 2012. Tsiteerin otsust: kõiki asjaolusid ja OLAF-ile teadaolevat informatsiooni arvesse võttes otsustati, et Eesti võimud on antud juhtumi korral toimunud korrektselt, seega OLAF ei võta täiendavaid meetmeid ning juhtumi lahendamine lõpetatakse. Kahju, et kogu selle temaatika kajastamisel meedias ei ole kordagi viidatud ühelegi neist kontrollidest ja audititest – mitte ühelegi. Toonitan siinkohal, et sõltumatu kriminaalmenetlusest on jõus PRIA tagasinõue, ja see ei aegu. Selle punkti lõpetuseks tahan rõhutada, et õigusriigis vastutavad tekitatud kahju, rikkumiste, väär- ja kriminaalsüütegude eest ikkagi kahju tekitajad ja süüdi tunnistatud isikud. Toetuse mittesihipärase kasutamise eest vastutab toetuse saaja.

Kolmas küsimus. Kõigi asjasse puutuvate dokumentide täiendaval kontrollil selgus tõepoolest, et kinnituskirjal on Tõnu Ojamaa allkiri, aga puudus Anti Kalveti allkiri. Anti Kalveti allkiri kinnituskirjal puudus, kuid samas oli ta teadlik, et Aardla Maaparandusühingul on kavas PRIA kaudu toetust taotleda.

Nimelt osales Anti Kalvet Aardla Maaparandusühingu üldkoosolekul, kus ühingu juhatusele vastav kohustus ka pandi. Oluline on märkida, et Anti Kalvetil ei tekkinud seoses meetmega 1.8 kohustust PRIA ees ja PRIA ei ole Anti Kalvetile ühtegi arvet esitanud.

Neljas küsimus puudutab enam kui 3 miljonit krooni maksumaksja raha andmist Aardla Maaparandusühingule. Ma väitsin, et Aardla Maaparandusühing on PRIA-lt saanud toetust üle 3 miljoni krooni. Pidasin sellega silmas MAK-i meetme 1.8 kaudu saadud toetust, mille osas olid probleemid ja tagasinõue, mitte varasemaid toetusi. Arupärimise punktis 2 on ka kõik muud saadud toetused lahti kirjutatud. Vastates 20. veebruaril arupärimisele, selgitasin ma krooni täpsusega, milliseid summasid on PRIA meetme 1.8 kaudu Aardla Maaparandusühingule välja maksnud. Kahetsusväärset "Pealtnägija" saade seda lõiku jällegi ei kajastanud, vaid oli välja valinud jutu, kus ma rääkisin umbes 3,5 miljonist. Mõni hetk hiljem rääkisin kõik need arvud lahti ja ma räägin ka siin need arvud veel kord lahti, et ei oleks põhjust öelda, et minister ei tea, kui suuri summasid meetme 1.8 raames on eraldatud. Ma lugesin nad eelmine kord ette ja loen veel kord, et ei tekiks kahtlust. Kordan üle, et esimene väljamakse oli 513 200 krooni ja teine makse oli 3 071 635 krooni. Kolmanda väljamakse summaks oli taotletud 224 169 krooni, kuid rikkumiste avastamise tõttu seda väljamakset ei tehtud.

Viies küsimus puudutab seda, et kasusaajaks on IRL-i liige. Ütlen ausalt, et küsimus on minu jaoks arusaamatu. Toetuse taotlejaks oli Aardla Maaparandusühing ja kasusaajate hulgas ei ole mitte ühtegi Isamaa ja Res Publica Liidu liiget. Kättesaadavate andmete põhjal – võtsin need registrist välja ja vaatasin neid – on konkreetseid ühistuliikmeid, kelle kinnistust vastav investeering ja meetme 1.8 toetus puudutas, kümme. Olgu teile siinkohal ette loetud nende nimed ja erakondlik kuuluvus: Ants Einola, Eestimaa Rahvaliid; Astrid Lellep, ei kuulu ühtegi erakonda; Arvi Vainomäe, ei kuulu ühtegi erakonda; Tambet Kibal, ei kuulu ühtegi erakonda; Tõnu Vesi, ei kuulu ühtegi erakonda, Tartu Maavalitsuse esindaja; Tõnu Ojamaa, kuni 19. jaanuarini 2011 Sotsiaaldemokraatlik Erakond; Priit Ojamaa, ei kuulu ühtegi erakonda; Margus Pikk, ei kuulu ühtegi

erakonda; Evi Pärn, ei kuulu ühtegi erakonda; Aime Einola, ei kuulu ühtegi erakonda. Veel kord: kasusaajate hulgas ei ole mitte ühtegi Isamaa ja Res Publica Liidu liiget. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Härra minister, aitäh sisukate vastuste eest! Mul on aga üks täiendav küsimus. Te teatasite, et esitatud on toetuse tagasinõue 3,6 miljoni krooni ulatuses. Tegemist on Aardla Maaparandusühingule esitatud nõudega. Aga kuuldavasti on Aardla Maaparandusühing pankrotis. Võlg on ikkagi üks miljon krooni, vara praktiliselt ei ole, juhatuse liikmete vara on edukalt kanditud. Seega jäävad riigile tühjad pihud, küll aga tuleb Euroopa Liidule üle ühe miljoni krooni tagasi maksta.

Helir-Valdor Seeder

Ärgem tõtakem sündmuste käigust ette. Praegu on raske öelda, kui palju on üldse jäetud töid tegemata, kui suureks võiks kahju kujuneda. Nagu ma siin enne ütlesin, PRIA hinnangul on meetme 1.8 tööde mahust umbes 18% töid vaidlustatud ehk vaidlusalused, ülejäänud tööd on tegelikult füüsiliselt tehtud. Nii et kahju ei ole kindlasti nii suur, nagu arutelude käigus on väidetud, et kuni 7 miljonit krooni.

Teine asi on see, et ega maaparandusühingu vastu esitatud nõue ei aegu. Vaidlused kohtus käivad. Ma vaatasin veel üle "Pealtnägija" saate, kus esitati retooriline küsimus, ja ka siin arutelude käigus on küsitud, miks siis on nii, et vaidlus on üleval, aga maaparandusobjekt võeti vastu. Maaparandusobjekt võetakse tegelikult vastu siis, kui ta toimib, vaatamata sellele, et on vaidlusi vaegtööde osas ja vaidlusi, mis puudutavad rahastamist. Nende vaidlustega minnakse kohtus edasi. Siin võib tuua analoogia näiteks majaehitusega. Kui maja on tegelikult valmis ehitatud ja eksploatatsiooni võtmiseks kõlblik, siis antakse kasutusluba. Kui tellija ja ehitaja vahel on rahalised vaidlused, et ehitaja on raha kõrvale pannud, akteerinud valesid töid, või mis iganes muud rahalised vaidlused, siis need vaidlused võivad käia veel

aastaid, aga realselt võetakse maja ekspluatatsioonini. Sama asi oli selle objekti puhul: leiti, et tehniliselt on see vähemalt sellises seisundis, et ta toimib ja teda võib ekspluatatsioonini võtta.

Mis puudutab seda, kui suures osas maksatakse toetusi tagasi, siis siin on oma kord. Üldjuhul tuleb Euroopa Liidu eelarvest toetuseks välja makstud summast tagasi kanda pool, aga siin on ka väga palju nüansse. Need sõltuvad sellest, mis on võimalik ühistult tagasi saada ja mida ei ole võimalik tagasi saada, praegu me seda veel ei tea. Tegelikult riigile tekitatud kahju ei ole kaugeltki nii suur, kui on tagasinõue. Kindlasti ei tohi segi ajada, et tagasinõue on kogu meetmeraha ulatuses, aga tekitatud kahju on oluliselt väiksem. See on sellepärast, et kui leitakse, et taotleja on teadlikult esitanud valeandmeid, siis nõutakse tagasi kogu toetussumma, mis ei tähenda, et kogu see summa oleks ebasihhipäraselt kasutatud. Kõnealusel juhul ongi tegemist sellise juhtumiga ja vaidlused on kohtus. Mina ei oska täna kommenteerida, millise otsuse langetab kohus. Alles peale seda otsust saame lõplikult hinnata, kas kahju üldse oli, ja kui oli, siis kui suur see oli.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Lugupeetud minister! Te olete tänaseks päris põhjalikult valmistunud ja annate päris häid vastuseid. Mu imestuseks ütlesite ka seda, et võite lausa kronoloogiliselt välja tuua, millal ja missugust järelevalvet on tehtud, ja et isegi erakorraline audit on tehtud. Kui te olete seda nii põhjalikult uurinud, siis palun öelge, kus viga tekkis ja miks seda varem ei avastatud. Selle poldri probleem on kestnud juba kaks ja pool aastat, miks te olete sellest seni vaikinud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ei, ma ei ole vaikinud millestki. Ka eelmisel korral selgitasin päris põhjalikult tausta ja teatasin siitsamast, et on tehtud erakorraline audit. Nii et see ei ole mitte tänane uudis, vaid sai juba eelmisele arupärimisele vastates välja öeldud. Toimingud algasid kohe, kui tekkisid kahtlused, ja kahtlused tekkisid esimese järelevalve käigus, kui PRIA

2009. aasta septembris asjaga tegelema hakkas. 2009. aasta septembris hakati tegema aktiivset järelevalvet, nõudma täiendavaid dokumente, tegema ekspertiise – kõike seda, mis ma teile siin ka enne ette lugesin – ja 2010. aasta novembris jõuti otsuseni. Põhjus, miks see protsess võttis aega rohkem kui aasta, oligi see, et anda maaparandusühingu esindajatele vastulausete esitamise võimalus ja teha ekspertiisid, mis peaksid vett ka kohtus. Paljusid töid ei olnud võimalik teha 2009. aasta talvel vastu 2010. aastat. Tegemist oli maaparandustöödega, mille mahtu ei ole võimalik talvel hinnata. Kevadsuvel ei olnud võimalik ekspertiise teha, kuna peal olid looduskaitsealast tulenevad piirangud, ja viimase ekspertiisi sai teha alles augustis 2010. Need olid põhjused, miks PRIA jõudis otsuseni 2010. aasta sügisel. Ühegi auditi ega järelevalve tulemusena ei ole leitud ühtegi tõsist etteheidet PRIA-le, et nad oleksid venitanud või jätnud midagi olulist tegemata. Mina usun siiralt neid auditeid. Minu jaoks on mitmesugused eri allikatest pärinevad auditid, mida on tehtud ka väljaspool Eestit, autoriteetsed ja ma arvan, et neid võib usaldada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua esinaine! Hea minister! Ajakirjanduses kajastatu põhjal on paljudel inimestel jäänud mulje, et Põllumajandusministeerium vaid mängib tõe väljaselgitamist. Ma olen kuulnud ka seda, et kui PRIA eelmise aasta oktoobris esimesel kohtuistungil tuli välja oma argumentidega, siis olevat need olnud väga tagasihoidlikud ja seepärast ei olegi asi edasi jõudnud. Härra minister, ma annan teile hea võimaluse see inimeste arvamus tagasi lükata ja põhjendada ära, et te olete teinud praeguseks kõik, mis on teie võimuses, et PRIA on käitunud õigesti ja kohtuveskid jahvatavad edasi.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Eks ma sellega olengi siin tegelnud, et olen püüdnud selgitada ametiasutuste käitumist kogu selle protsessi jooksul, nii PRIA käitumist kui Põllumajandusameti käitumist, varasemalt siis maaparandusbüroode käitumist kõnealuse juhtumi puhul. Ministeeriumil on

siin tegelikult väga väike roll, sest vastavalt seadusele me üksikjuhtumitesse otseselt sekku ei tohigi, me saame teha ainult järelevalvet, aga üksikjuhtumitesse ministeerium ei sekku. Kord on nii, et taotleja võib esitada vaide, kui PRIA otsus talle ei meeldi, ja peale valet minnakse kohtusse edasi vaidlema. Ministeerium ei saa asendada kohut.

Mis puudutab menetlust kohtus, siis seda on mul väga raske kommenteerida, kohus ei ole Põllumajandusministeeriumi valitsemisala asutus ja ma ei tahaks oma tegevusega kuidagi kohtule mõju avaldada. Kohus peab hindama objektiivselt kõiki argumente ja langetama kõige õiglasema otsuse. Ma olen korduvalt viidanud võimalusele, et võib-olla kohus leiab, et kahju ei olegi tekitatud. Ka see võib olla lahendus ja see ei tähenda PRIA nõrka tegevust. Seda ei tuleks kindlasti käsitada PRIA nõrga tegevusena, kui kohus jõuab näiteks järeldusele, et kõik tööd on tehtud ja riigile ei ole kahju tekitatud. Ka see on meie jaoks lahendus ja selgus ning selline otsus ei ole välistatud. Nii et mul on seda raske kommenteerida.

Küll aga on minul endal mitmeid küsimusi, mis ei ole selles protsessis kajastamist leidnud ja millele ei ole häid vastuseid. Näiteks küsimus, et mitu maaparandusühingu liiket, eelkõige Kalvet ja Ojamaa, on süüdistanud ühingu tegevjuhti selles, et ta ei ole täitnud oma ülesandeid usaldusväärselt, on isegi esitatud materjalid prokuratuuri ja käib kriminaaluurimine. See olukord on tegelikult kestnud juba pikka aega, mitu aastat. Mulle on jäänud arusaamatuks, miks maaparandusühingu liikmed sellisel juhul usaldavad jätkuvalt tegevjuhti ja ei ole teda välja vahetanud. Mulle jääb see siiralt arusaamatuks. Ma olen jälginud ka selle protsessi kajastamist meedias, kus öeldakse, et tegemist ei ole kahe inimese mingisuguse provokatsiooniga, vaid ühingu liikmed on valdavalt sama meelt, nagu Kalvet ja Ojamaa räägivad, ja neil puudub igasugune usaldus tegevjuhi vastu. Aga tegevjuht on olnud jätkuvalt ametis, teda ei ole isegi mitte ajutiselt kõrvaldatud. Minu arvates hakkavad järelevalvet tegema eelkõige ühingu liikmed ise. Tehakse järelevalvet juhatuse üle ja kui tegevjuhti ei usaldata, siis vahetatakse ta välja jne. Mulle tundub, et ühingu ei ole niisugust sisemist konsensust ja arusaama, et suuresti ei olnud ka ühingu liik-

mete endi hoolsuskohustus korrektselt täidetud. Sealt hakkavad need asjad pihta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Te mainisite täna jälle selle juhtumi meediakajastust. Juba veebruaris te ütlesite, et peate "Pealtnägija" saadet tendentslikuks ja pahatahtlikuks, ütlesite, et see saade lausa mürgitas Eesti rahvast. Rahvusringhäälingu saadete puhul on tavaks uskuda, et need on tasakaalukamad ja faktid on põhjalikumalt kontrollitud kui mõnes teises kanalis. Rahvusringhäälingus töötab ka ERR-i eetikanõunik. Milliseid samme olete teie ette võtnud, kui te väidate, et teie olulised ütlused lõigati välja jne? Kas te lihtsalt leppisite sellega või astusite hea nime taastamiseks ikka ka mingeid samme?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Jah, meil oli päris tihe meilivahetus saate autoritega. Härra Kärmas püüdis meili teel selgitada, miks ta oma stsenaariumisse ühe või teise lõigu sellisel kujul on sisse kirjutanud või sisse jätnud. Meil olid tegelikult saate teema kajastamise osas väga suured eriarvamusel. Pean kahjuks tunnistama, et meie meili teel tehtud ettepanekuid "Pealtnägija" saates ei arvestatud, sisuliselt mitte ükski selgitus, mitte ükski ettepanek erinevatel põhjustel saatesse ei jõudnud. Ma olen teiega nõus, see ongi see koht, kus rahvusringhäälingu eetikanõunik mitte ainult võiks huvi tunda, vaid lausa peaks selle juhtumi vastu huvi tundma. Ma arvan, et peaks eri osapoolte poole pöörduma ja veada välja selgitama.

Minul on väga raske hinnata eri kanalite usaldusväärsust, et kas rahvusringhäälingu saated on usaldusväärsamad kui teiste telekanalite omad, nagu teie väitsite. Ma ei julge seda väita. Mina käsitlen kogu avalikku meediat võrdväärselt ja ma ei julgeks sellist väidet avalikkuse ees küll välja öelda. Ma arvan, et kõik teevad oma tööd parimas usus ja soovis kajastada asju objektiivselt, aga alati ei kuku kõik kõige objektiivsemalt välja, eriti siis, kui informatsioon on võib-olla puudulik või sa oled ühe või teise infokanali mõju all. Ma olen kirjavahetusest saate autoriga toonud välja ter-

ve rea näiteid, kust on näha, et saate tasakaal ei ole olnud võib-olla päriselt paigas, aga ma arvan, et meie lühike aeg siin ei võimalda kogu seda informatsiooni ette lugeda. See ei ole salajane informatsioon, kui teid huvitab meie põhjalikum kirjavahetus "Pealtnägija" saate tegijatega, siis me võime selle teile saata.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra põllumajandusminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

5. Arupärimine lastekaitseaduse kohta (nr 125)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, see on Riigikogu liikmete Eldar Efendijevi, Ester Tuiksoo, Inara Luigase, Mailis Repsi, Mihhail Stalnuhhini, Olga Sõtniku, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi ja Yana Toomi 22. veebruaril esitatud arupärimine lastekaitseaduse kohta (nr 125). Palun kõnepulti kolleeg Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Lugupeetud minister! On täiesti selge, et lapsed on meie tulevik, aga samas on selge ka see, et head lapsed on meie hea tulevik. Juba peaaegu kaks aastat tagasi ütles õiguskantsler Indrek Teder siinsamas saalis, et Eesti lastekaitseadus on aegunud ja liiga abstraktne. Meie lapsed ei ole aegunud ega abstraktsed, nad on väga konkreetsed, nad vajavad kaitset. Peaaegu aasta tagasi avaldas Eesti Inimõiguste Keskus oma aastaaruande, kus märgiti ära, et Eestis puuduvad laste õigusi ka tegelikult kaitsevad õigusaktid. Järeldus sellest on ainult üks: laste õiguste tagamine ja kaitse on Eestis probleemiline. Need ei ole mitte tühjad sõnad, sest igauks meist näeb, kui ta hommikul lehe või Delfi lahti lööb või telekat vaatab, et ei möödu päevagi, kus ei räägitaks väärtalt koheldud lastest ja probleemsetest perekondadest. Ka Eesti Lastekaitse Liidu juht Alar Tamm on öelnud, et lastekaitse süsteem vajab meil täiustamist, see peaks olema selline, mis lapsi tegelikult kaitseks. Praegu sõltub laste julma kohtlemise ennetamine ja vältimine põhiliselt kohalikest

omavalitsusest ja muidugi ka nende koostööst lastekaitsejatega. Aga kas te teate ka seda, et lastekaitsejaid on meil vähem kui kohalikke omavalitsusi ja et kõigest pooltel lastekaitsejatest on erialane haridus? Peale selle on enamik lastekaitsejatest koondunud suurtesse omavalitsustesse, väiksemates neid lihtsalt ei ole. Aga pole saladus, et probleemseid perekondi ja väärkoheldud lapsi on just väiksemates omavalitsustes, kus neid lapsi ei kaitse mitte keegi.

On selge, et Eesti vajab ühtset sotsiaalhooldustüsteemi ning sotsiaaltöötajate ja perearstide ühist andmebaasi. See tuleb luua. Praegu on kokku kirjutatud laste ja perede arengukava. Ma ei tea, kui rõõmsad on selle üle väärkoheldud lapsed, pealegi on heade kavatsuste ja arengukavadega sillutatud tee põrgusse, nagu ütleb vanasõna. On ka väidetud, et kirjutamisel on uus lastekaitseadus. Kes ja kui kaua teda kirjutab, millal ta ükskord kokku kirjutatakse, seda me tahaksime teada. Praegu on olukord aga selline, et me ei tea, kas väärkoheldud lastest kasvavad korralikud kodanikud. Asi on selles, et viltu kasvanud täiskasvanud inimese ümberkasvatamine on praktiliselt võimatu, sellega ei saanud hakkama isegi omaaegne Nõukogude vinge karistussüsteem. Kui me riskime sellega, et tänastest väärkoheldud lastest kasvavad kibestunud kodanikud, kes võtavad üle selle ühiskonna, mille meie neile pärandame – ja see ühiskond ei ole ka praegu mitte täiuslik –, mis saab siis meie tulevikust? See on riikliku tähtsusega küsimus. Saades iga aastaga vanemaks, mõtlen tihtipeale sellele, et mina tahaksin elada sellises ühiskonnas, kus tänastest ja eilsetest lastest on kasvanud korralikud kodanikud, töökad inimesed, maksu maksjad, kes loovad ja peavad üleval sellist maksusüsteemi, mille mõnused on minulgi võimalik pensionipõlves maitsta. Meie riigi tuleviku pärast südant valutades olen ma koos kaheksa Keskerakonna fraktsiooni liikmega esitanud arupärimise, kus on seitse küsimust. Härra ministri nõunikud on need küsimused kindlasti asjakohase tähelepanuga läbi töötanud ja meie siin ja praegu ootame nende vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Viktor Vassiljev! Palun, lugupeetud sotsiaalminister, kõnepulti seitsmehelisele küsimusele vastust andma!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees ja Riigikogu liikmed! Mitte ainult ministri nõunikud pole neid küsimusi sisukalt ja põhjalikult läbi töötanud, vaid ka minister ja veel hulk inimesi, kes kõik püüavad anda panuse selleks, et Eesti lastekaitseüsteem toimiks. Aga asume küsimuste juurde.

Esimene küsimus: "Kas andmebaaside loomisega on alustatud ja millal peaksid need valmima?" Ma oleksin heameelega tahtnud täpsustada, milliseid andmebaase arupärijad mõtleavad, aga püüan olla natuke ettearvav või mõtteid lugev ja eeldan, et mõeldud on eelkõige sotsiaalteenuste andmeregistri ja tervise infosüsteemi omavahelist liidestamist. Kui tulla andmeregistrite juurde, siis sotsiaalteenuste andmeregister ehk lühidalt STAR on töötanud juba üle-eelmise, 2010. aasta 1. aprillist ehk kaks aastat, aeg jookseb nii kiiresti. Omavalitsused on kogunud sellesse andmebaasi enamiku sotsiaaltöö informatsioonist ja vastavalt omavalitsuste endi personaalsetele vajadustele on võimalik sinna eraldi lisainfot koguda. Oleme ette valmistamas ka sotsiaalhoolekande seaduse muudatust, millega tahaksime laiendada STAR-i kantavate kohustuslike andmete mahtu. Praegu on STAR peamiselt vabatahtlik, aga ma olen teiega 100% nõus, et tihtipeale on vajalike otsuste tegemiseks vaja omavalitsustelt rohkem infot, ja selleks on vaja mõnevõrra rohkem kohustuslike andmeid. See peab kindlasti viima selleni, et kõik, kes lastekaitsetööks informatsiooni vajavad, saaksid vajalikud andmed kätte. Jätkuarendustööd on käimas ka STAR-i muudes osades. Mis puudutab STAR-i ja tervise infosüsteemi ning teiste andmebaaside ristkasutust, siis see on kahtlemata seotud eelkõige meie rahaliste võimalustega. Tervise infosüsteemi arendamine toimub aga ka plaanipäraselt ja arenduste eesmärk on, et need andmed oleksid omavahel ühitatavad. Täpset kuupäeva on väga raske öelda, sest STAR on elav, pidevas arengus ja tervise infosüsteem on samamoodi pidevas arengus. Üks näide, mida ka Riigikogu arutas ja mida hea arupärimise tutvustaja teab, on sotsiaalsüsteemi ja tervise infosüsteemi vaheline puude määramise ühitamine. See on hetkel töös ja vaatame, kuidas see siis kahe andmebaasi vahel käima hakkab ja realsuses rakendub.

Teine küsimus puudutab konkreetseid samme lastekaitseüsteemi tõhustamiseks. Ma usun, et üks konkreetsemad samme on kindlasti meie poolt välja käidud laste ja pere regionaalsete nõuandekeskuste loomine. Selle ettevalmistamiseks oleme sel aastal juba töid alustanud ja analüüsime olemasolevat süsteemi. Väga konkreetne samm on loomulikult ka uus lastekaitse seadus, mida te olete isegi mitu korda rõhutanud. Need asjad on töös. Näiteks just täna saatsime lastekaitse seadusega kõige rohkem seotud ministriumidele ja koostööpartneritele kirja, kus palusime lisisisendeid lastekaitse seaduse kirjutamiseks.

Kui vaadata edasi, siis selleks, et võimalikult aegsasti märgata perearstisüsteemist eemale jäänud lapsi ja vajaduse korral sekkuda, oleme muutmas ühte ministri määrust, et kohalik omavalitsus oleks regulaarselt teavitatud kõigist perearsti nimistusse määratud lastest. Samuti arutame koos perearstide seltsiga teise pereõe lisandumist perearsti praksisesse. See puudutab eelkõige neid perearsti praktilise töid, mis seonduvad otseselt koduviitide ja väikelastega. Käesoleva aasta teises pooles oleme planeerinud alustada laste vaimse tervise ja varase sekkumise kontseptsiooni kirjutamist. Selle eesmärk on kaardistada kitsaskohad, mis varast sekkumist praegu takistavad, ja pakkuda loomulikult ka lahendusi, kuidas need kõrvaldada. Väärkohtlemise ennetamiseks ja vähendamiseks ning väärkohtlemise diagnoosimiseks ja avaliku sekkumise rakendamiseks planeerime luua laste väärkohtlemise meditsiiniliselt juhitud diagnoosisüsteemi, nähes ette ka selleks vajalikud inimesed. Meeskondade ülesanne, kes peavad hakkama seda tööd tegema, on multidistsiplinaarselt hinnata lapse väärkohtlemist ja hooletusse jätmist ning soovitada efektiivset sekkumist sõltuvalt sellest, kas on vaja ravi või rehabilitatsiooni. Kui vaadata veel juba olemasolevaid asju, siis arupärijad kindlasti teavad, et 2009. aastast töötab lasteabitelefoni, mis on osutunud väga efektiivseks.

Kolmas küsimus puudutab Lastekaitse Liidu juhi seisukohta, et paljudel kohalikel omavalitsustel puuduvad võimalused ja vahendid kriisiperesid jälgida. Küsitakse, kas meie hinnangul on kohalikele omavalitsustele eraldatud rahalised vahendid piisavad. Kui vaadata näiteks riikliku toimetulekutoetuse summasid, siis

40,4% nendest vahenditest läks lastega peredele ja lastega peredele makstud toimetulekutoetusest omakorda läks 55,4% nendele peredele, kus leibkonnas oli vaid üks täiskasvanu. Kui vaadata veel muid omavalitsuste võimalusi, siis nagu ma olen siin varemgi korduvalt öelnud, võiksid omavalitsuste sotsiaalkaitsekulud kahtlemata olla ühtlasemad. Kui omavalitsuste sotsiaalkaitsekulud erinevad kordades, siis tekib paratamatult küsimus, kas kõikides omavalitsustes elavad lapsed saavad võrdset abi.

Neljas küsimus: kuidas on ministeeriumil plaanis tagada lastekaitse Eesti hõreasustusega piirkondades? Loomulikult jääb lastekaitse kui üks suur osa sotsiaaltööst eelkõige omavalitsuste tasandile ning omavalitsused peavad selle vastutuse ja väljakutsega hakkama saama. Selleks, et omavalitsustele appi minna, on plaanis, nagu ma ütlesin, luua regionaalsed laste ja perede nõuandekeskused. Seeläbi suureneb omavalitsustel, kes võib-olla jäävad ühe või teise otsuse puhul praegu hätta, kindlasti võimalus saada kõrvalabi või -tuge.

Viies küsimus on konkreetset lastekaitse seaduse kohta, küsitakse, miks on seaduse loomise protsess seotud laste ja perede arengukavaga. Vastuseks niipalju, et kindlasti ei ole lastekaitse seaduse tegemine otseselt seotud laste ja perede arengukavaga, kuigi laste ja perede arengukava üks osa räägib loomulikult ka lastekaitse korraldusest. Lastekaitse seaduse koostamise protsess on praeguseks hetkeks kokku langenud laste ja perede arengukavaga. Kui me vaatame tekstilise osa valmimist, siis on selge, et enne kui muuta ühte nii suurt ja põhimõttelist süsteemi, nagu on lastekaitse süsteem, tuleb analüüsida olemasolevate seaduste kitsaskohti ja aru saada, mis on valesti ja mida on praeguseks tehtud. Samamoodi on valminud lapse õiguste rahvusvahelise regulatsiooni ja lapse õiguste alaste rahvusvaheliste kohtulahendite analüüs ja oleme alustanud ka teksti kirjutamist. Kui vaadata, millal seaduseelnõu valmis võiks saada, siis meie praegune ajakava näeb ette, et teksti üldosa peab valmima sügiseks ja eelnõu teksti esimene versioon aasta lõpuks või järgmise aasta esimestel kuudel. Seejärel läheb juba teksti viimistlemiseks. Igal juhul olen seadnud ministeeriumi inimestele ülesande, et selle aasta lõpuks peab olema eelnõu esialgne tööversioon täiel kujul olemas.

Kuues küsimus: kas ministeerium on arutanud ka perekonnaseaduse täiendamist? Siin on hästi lühike vastus: me oleme jätkuvalt seda meelt, et perekonnaseadust hoiab Justiitsministeerium. Meie oleme oma ettepanekud perekonnaseaduse kohta Justiitsministeeriumile saatnud ja minu teada ootab Justiitsministeerium perekonnaseadusega seonduvaid probleeme veel maikuuni ning asub siis vajaduse korral ka perekonnaseadust täiendama.

Seitsmes küsimus puudutab konkreetseid samme seoses lastekaitsetöötajate arvuga just omavalitsustes. Julgen siinkohal öelda, et me ei ole otseselt seadnud eesmärgiks, et lastekaitsetöötajate arvu peab ilmtingimata suurendama. Loomulikult, kui omavalitsustel see võimalus on, siis me väga hea meelega näeksime seda, aga arengukava mõttes ei ole see eesmärk omaette. Pigem on meie jaoks palju olulisem nii olemasolevate kui ka uute töötajate kvalifikatsioon. Kui rääkida kvalifikatsioonist, siis arengukava 2014. ja 2015. aasta tegevustes on omavalitsuse lastekaitsetöötajate täiendusõppe süsteemi ja koolitusprogrammide elluviimine. Täiendusõppe pakkumine laste ja peredega töötavatele spetsialistidele on praegusest alates jaotatud kolme aasta peale. Samamoodi on kolme aasta peale kavandatud sotsiaal- ja haridusvaldkonna ning tervist edendavate asutuste juhtide koolitused, mis käsitlevad laste ja perede heaolu. Kahe aasta ehk selle ja järgmise aasta peale on planeeritud lastekaitsetöötajate käsiraamatu koostamine ja levitamine ning kolme aasta peale veel mitmesugused lastekaitsetöötajate supervisiooniga ja heade praktikate jagamisega seonduvad tööd. Nii et tegevusi on palju. Ühe tegevuse jätsin mainimata, 2014. aastal on praeguse kava järgi lastekaitsetöötajate minimaalsete haridus- ja kvalifikatsiooninõuete määratlemine. Aga see on vältimatult seotud selle eelmise protsessiga, kus me mitmel juhul peame nende kvalifikatsiooni ka tõstma.

Ma usun, et sellega olen saanud küsimused vastatud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud sotsiaalminister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kahtlemata on ministeerium õigel teel, kui ta algatab, kirjutab, pühendab – mida iganes, tegevused on kõik õiged. Aga ütlege seda nendele lastele, kes on täna, 9. aprillil joodikust isa käest peksa saanud, andke nendele lastele lastekaitse telefoninumber. Ma ei tea, kas see aitab või rõõmustab neid. Ma ei kujuta hästi ette, palun seletage mulle ära, kuidas saab lastekaitsetööd teha tõhusalt, kui Eestis on 246 omavalitsust, vist miinus paar tükki, mis on jätkuvalt ühine misprotsessis, ja 178 lastekaitsetöötajat?

Hanno Pevkur

Aitäh! Me äkki elame natukene eri riikides? Eestis on minu teada 226 omavalitsust ja 178-s ehk valdavas enamikus siiski on lastekaitsetöötaja ja paljudes teeb seda tööd sotsiaaltöötaja. Nii et lahutame 226-st 178, see teeb peaaegu 50 omavalitsust. Küsime siis nende 48 omavalitsuse käest, miks neil ei ole lastekaitsetöötajat. Lastekaitsetöö on kahtlemata äärmiselt oluline. Kui seda funktsiooni täidavad mõned teised ametnikud, siis nad peavad selle tööga hakkama saama. Aga lastekaitse igapäevane töö on alati olnud omavalitsuse tasandil ja kindlasti jääb sinna, see ei saagi teistmoodi olla. Kuidas te seda siis ette kujutate, kuidas Riigikogu liige Viktor Vassiljev seda ette kujutab? Et riigil on mingisugune sunnimehhanism, riigil on mingi hulk ametnikke, kes käivad lastekaitsetööd tegemas? Kaugel sellest. Hea Riigikogu liige kindlasti usub, on veendunud selles, et sotsiaaltöö on töö, mida tuleb teha nii lähedal inimesele, kui on võimalik. Riik peab tagama tugisüsteemid, eelkõige seadusandliku baasi. Selle seadusandliku baasiga me otseselt nii siin saalis kui ka ministeeriumis tegeleme.

Loomulikult tehakse igapäevane töö ära kohapeal ja seda teevad ära ka kodanikud. Kui inimesed näevad mingit muret, on see näiteks isa, kes on oma last vägivaldselt kohelnud või kasvatab ebaõigete meetmetega, siis tuleb sellest teada anda. Kui naabrinaine või naabri-meis ei ütle seda lastekaitsetöötajale või kooli või lasteaeda ei anna sellest märku lastekaitsetöötajale, siis lastekaitse ei suuda ka kõige parema tahtmise juures kõiki kodusid läbi käia. Sellisesse riiki ma ei tahaks ennast küll kuidagi paigutada, kus näiteks riigi või omavalitsuse

esindaja lihtsalt koputab ukse peale, et kontrollida, kas mul on kõik hästi. Kui aga on signaalid, siis tuleb loomulikult reageerida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Nagu me teame, ei ole kõik sotsiaaltöötajad eriharidusega, aga lastega suhtlemine nõuab kindlasti eriharidust, ma pean silmas lastekaitsetöötajaid. Kas sul on andmeid selle kohta, kui palju on meil veel riigis neid sotsiaaltöötajaid, kes on agronoomid jne, kes pole erikoolitust ja eriharidust saanud?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma püüan kiiresti vaadata, kas mul on need andmed kaasas. Et mitte vale arvu öelda, siis äkki lepime nii kokku, et ma saadan vastuse meilile? Jah, meil on ülevaade, niipalju kui omavalitsused on meile öelnud. Aga see on ka üks põhjus, miks vastuses viimasele küsimusele olid loetletud konkreetsete tegevused – kvalifikatsiooni tõstmine on meie jaoks väga oluline. Olgem ausad, tegelikult ei puuduta see mitte ainult lastekaitsetöötajaid. See sama laste ja perede arengukava räägib ka vanemluse toetamisest ja vanemahariduse jagamisest. Me kõik, kes me vanemad oleme, mõistame, et kui vanemahariduse ja vanema kasvatusoskustega oleks kõik korras, siis ei oleks lastekaitsetöötajaid vaja. On ju nii? Nii et eelkõige tuleb tagada, et need lastekaitsetöötajad, kellel ei ole piisavat kvalifikatsiooni, saaksid selle. Teiselt poolt on vaja tegelda sellega, et nii koolisüsteem kui ka vanemahariduse jagamine oleks nii palju parem, et me ei peaks rääkima nendest arvudest, mis näitavad, kui palju meil on asenduskoduteenusel olevaid ja muu vanemliku hoolitsuseta lapsi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

6. Arupärimine laste vaesust leevendavate meetmete kohta (nr 131)

Esimees Ene Ergma

Läheme viimase arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Eiki Nestor, Heljo Pikhof, Helmen Kütt, Kalev Kotkas, Marianne Mikko, Neeme Suur, Rein Randver, Sven Mikser ja Urve Palo 6. märtsil s.a. Arupärimine on laste vaesust leevendavate meetmete kohta (nr 131). Palun, kolleeg Heljo Pikhof, kõnepulti!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Ka sotsiaaldemokraadid tunnevad muret laste pärast ja selle pärast, kuidas leevendada vaesust lastega peredes. Ütlen kohe algatuseks: koalitsioonilepingus on kirjas, et peretoetuste maksmisel peab edaspidi kehtima põhimõte, mille järgi toetatakse rohkem neid, kes reaalset rohkem abi vajavad ja kel on rohkem lapsi. Võib-olla ma räägin kõigepealt sellest, milline on tänane olukord. Lasteombudsmani ülesannetes õiguskantsleri ülevaate põhjal elab Eestis absoluutses vaesuses või vaesusriskis üle 63 000 lapse, see on tervelt 26% alla 18-aastastest lastest. Lapsed on ülejäänud ühiskonnaga võrreldes palju halvemas olukorras nii absoluutse vaesuse kui ka vaesusriski näitajate järgi.

Ometi seondub laste kasvukeskkonnaga terve kompleks võtmeküsimusi, mis määravad inimese arengu, osalemise täiskasvanuna ühiskonnas. Vaesus tähendab lapsele piiratud õppimisvõimalusi ja sotsiaalseid kontakte, sageli terviseprobleeme, madalat enesehinnangut, sõltuvuskäitumise ohtu jne. Vaesust on meil viimaste aastate keerulistes majandusoludes juurde tulnud ja sellelgi taustal on teistest enam halvenenud just laste olukord. Uuringud on näidanud ka vaesuse riskitegurid: nendeks on üks või mitu töötut pereliiget, üksikvanemaga, lasterikkad ja hooldamist vajava pere liikmega perekonnad.

Et lastel endil on väga vähe võimalusi oma olukorda parandada, on riigi kohustus toetada vanemaid laste kasvatamisel. Sedasama nõuab ka ÜRO lapse õiguste konventsioon. Vähe sellest, leevendamaks laste vaesust, tuleb tegutseda võimalikult kiiresti, et vähendada kahju, mida viimane kui üks, ka aasta-paarine aren-

guauk kasvuaeg lapsele ja noorukile tekitab. Ühelt poolt tuleb suurendada lastega peredele suunatud toetusi, jutt on täiendavatest toetustest sotsiaalsete riskide maandamiseks. Teisalt vajavad nii vanemad kui lapsed rohkem teenusid. Riik ja omavalitsused peavad tegutsema süsteemselt ja koordineeritult. Kui Euroopa Liidu liikmesriikides kulub sotsiaaltoetusteks keskmiselt 27% SKT-st, siis Eestis on see näitaja 12,5%. Ilma vanemahüvitiseta oleks kogu sotsiaaltoetuste summa aga kaduvväike. OECD 2010. aastal avaldatud Eesti sotsiaalprogrammide analüüs osutabki sellele, et seegi vähene, mis maksumaksja rahast perede toetusteks eraldatakse, jõuab päris heal järjel inimeste, mitte hädasti abi vajajate taskusse.

Eesti on Euroopa Liidus saavutanud ühe suurima ebavõrdsusega riigi staatuse, tulude erinevus vaeseima ja jõukaima detsiili vahel on meil üheksakordne. Kui rikkaim kümnendik on end suure hüppega teistest lahti rebinud, siis toimetulekutoetust saava pere esimesel liikmel tuleb hakkama saada 76 euro ja 70 sendiga kuus ning igale järgmisele pereliikmele, st ka kasvuaeg lapsele, on ette nähtud 61,36 eurot kuus. Võrdluseks: minimaalsegi ostukorvi maksumus on 77,58 eurot. Laste käekäigu vormib meil suuresti vanemate rahakott ja perekonna "kastikuuluvus".

2006. aastal toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kohustuti võtma tarvitusele kõik meetmed, et kiiresti ja oluliselt vähendada laste vaesust, tagades kõikidele lastele võrdsed võimalused, sõltumata nende sotsiaalsest päritolust. 2008. aastal avaldas sotsiaalkomitee aruande laste vaesusest, milles analüüsiti selle peamisi põhjusi riikide kaupa. Samas toodi välja ka 15 soovitus, kuidas laste vaesust ja heaolu jälgida ja hinnata. Viimase aja Eesti inimarengu aruanded on juhtinud tähelepanu sellele, et üha rohkem ripub inimese elu ära sellest, millisesse perre ta on sündinud. Seega on laste võrdse kohtlemise vajadusele üha uuesti ja uuesti tähelepanu juhitud nii maailma, Euroopa kui ka Eesti Riigikogu tasandil. Sellest tulenevalt olemegi esitanud sotsiaalministrile kuus küsimust ja ootame neile vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Kutsun jällegi kõnepulti sotsiaalministri.

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad! Kuna arupärimine sai kenasti ette loetud, siis püüan hakata küsimustele vastama. Esimehe küsimus. Sissejuhatuseks küsixin, et ei tea küll, miks te Eestit sellise feodaalühiskonnaga võrdlete, aga okei. Tasub meenutada, nagu ma ka eelmisele arupärimisele vastates ütlesin, et Vabariigi Valitsus võttis eelmise aasta sügisel vastu laste ja perede arengukava. Kindlasti on selle arengukava üks olulisi tunnuseid persöbralik suhtumine ja lastest hoolimine. Valitsusliit on tööpoolest kokku leppinud väga mitmes laste heaolu suurendavas sammus ja sealhulgas põhimõttes, et rohkem tuleb toetada neid, kes rohkem abi vajavad. Samuti on eesmärgiks seatud toetava keskkonna edasiarendamine sündimuse suurendamiseks, samuti töö- ja pereelu ühitamise võimaluste edasiarendamine ning laste õiguste tõhus kaitsmine. Ja loomulikult, kui need on eesmärgiks võetud, siis selle nimel töö ka käib. Nagu te kindlasti valitsuse tegevuskava vaadates olete märganud, on seal iga punkti juures aeg, millal üks või teine tegevus peab juhtuma.

Teine küsimus puudutab Euroopa eri struktuuride soovitusi. Vastuseks võib öelda niipalju, et kui vaadata sotsiaalkaitsekomitee soovitusi, siis nende soovitustega on laste ja perede arengukavas väga selgelt kooskõlas see põhimõte, et laste vaesuse ennetamiseks on oluline terviklik ja süsteemne lähenemine ning laste ja perepoliitika peab olema teadmispõhine ja jätkusuutlik. Seetõttu oleme ette võtnud peretoetuste ja -teenuste kontseptsiooni kirjutamise, millest arupärijad on kindlasti teadlikud.

Kui vaadata sotsiaalkaitsekomitee ja ka mõne teise rahvusvahelise institutsiooni analüüsi, siis nendes on toodud välja, et laste vaesuse või suhtelise vaesuse tekkimisel on mitmesuguseid riskitegureid, millest üks suuremaid on vanemate töötus, samamoodi toimetulekukused, leibkonna struktuur, liikmete arv jms. Seetõttu on vaja leida mõistlik tasakaal pakutavate toetuste ja teenuste vahel. Nii nagu Euroopa sotsiaalkaitsekomitee analüüsidestki on välja toodud, on ka Eesti puhul väga oluline just vanemate tööturustaatus. Kui vaadata Eesti lastega leibkondade vaesuse peamisi põhjusi, siis üks neist on kahtlemata töötus. Kuna majanduskriisi ajal suurenes töötus ja sellega seoses ka töötute leibkondades elavate laste

osakaal, siis mõjutas see laste vaesuse näitajaid. Sellega seonduvatest tööturumeetmetest on siin korduvalt väga palju juttu olnud, ma ei hakka praegu neid eraldi ette lugema. Juba on ka sellest kevadest häid uudiseid: töötute hulga vähenemine peaaegu 500 võrra eelmisel nädalal on kindlasti positiivne. Ja tegelikult annavad needsamad positiivsed märgid, mis olid 2011. aastal tööturul, statistikas juba väga selgelt tunda laste vaesuse koha pealt. Nii näiteks vähenes 2011. aastal märkimisväärselt Eesti töötuse määr ja suurenes tööhõive määr ning kui vaadata töötute leibkondades elavate laste osakaalu, siis 2010. aastal oli see 13,2% ja 2011. aastal oli see kukkunud juba 9%-le.

Kolmandaks küsite, millal on Riigikogu menetlusse oodata kompleksprogrammi, mis leevendaks laste vaesust. Laste vaesuse ennetamiseks on tööpoolest oluline terviklik ja süsteemne lähenemine. Mingisuguseid programipõhiseid kavasid või kompleksprogramme võib alati eri meetmetest kokku kirjutada, aga me oleme selgel veendumusel, et selline terviklik ja süsteemne lähenemine, mis laste ja perede arengukavas on ette nähtud, aitab kenasti meie eesmärgi saavutada. Kui vaadata selle põhilisi osasid, siis peretoetuste ja -teenuste kontseptsiooni, mida ma juba mainisin, ehk nn rohelise raamatu koostamine peab andma selge vastuse, milline saab olema Eesti peretoetuste tulevik. Vaadatud on nii universaalseid peretoetusi kui ka rohkem sihitatud peretoetusi ja selle töö eesmärk on mõistliku kompromissi leidmine.

Lastekaitse seadus, nagu sai öeldud eelmisele arupärimisele vastates, on töös. Kui vaadata praegu juba pikki aastaid kasutusel olnud meetmeid, siis neid on mitmesuguste toetuste ja teenuste näol päris palju. Tegelikult on mitmed Eesti sotsiaalsed siirded ka Euroopa mastaabis väga efektiivseks osutunud, mida eri rahvusvahelised institutsioonid on ära märkinud. Kui vaadata 2010. aasta arve, mis on kokku löödud, siis sotsiaalsed siirded vähendasid laste suhtelise vaesuse määra – ma räägin just lastest, mitte üldiselt – 40% ehk laste suhteline vaesus vähenes 2010. aastal tänu siiretele 32,5%-lt 19,5%-le.

Õnneks oleme saanud edukalt kasutada ka mitmesuguseid välisabivahendeid. Euroopa Sotsiaalfond on olnud väga abiks, samamoodi ka Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna va-

hendid. Uued tegevused on Norra vahendite abil juba käivitunud. Eelmisel nädalal kohtusime Norra piirkondliku laste ja perede nõuandekeskuse juhiga, et tutvuda nende igapäevaste töödega ja kuulda, mis Norras on tehtud. Norra on hea näide meile just selles, mis puudutab regionaalatasandit. Kui me võrdleme omavalitsuste arvu ja suhet ning regionaalseid üksusi, siis need on enam-vähem vastavuses Eesti omadega. Norras on väga pikad vahe- maad, aga ka Eestis on hajaasustust oluliselt rohkem kui mõnes teises riigis.

Neljas küsimus puudutab elatist. Siin kindlasti on vaja arupärija küsimust täpsustada. Elatis ja elatisega seonduv on olnud ikka otseselt Justiitsministeeriumi pärusmaa, meie tegeleme elatisabiga. Tuleb möönda, et elatisabi on olnud väga vajalik. Minu taust on selline, et mul on ka endal olnud võimalus elatisabi seadust otsast natuke kirjutada. Jah, võib vaielda selle üle, kas kolm kuud on piisav või mitte, see aeg võiks ehk olla pikem. Aga kui vaadata elatisabi saajate arvu, siis see on ka ajas muutunud ja tegelikult võib siin näha seoseid tööturuga. Kui me võtame aastad, siis 2008 maksti elatisabi 257 lapsele, 2009. aastal 487 lapsele, 2010 juba 543-le ja 2011. aastal langes see arv tagasi 343-le. Nii et selles mõttes on siin selge seos, st kuidas majandusel üldiselt läheb ja kui palju tullakse elatisabi taotlema.

Viies küsimus räägib lapsetoetuse mahaarvamisest toimetulekutoetusest. Seda teemat oleme siin saalis korduvalt arutanud, aga ütlen veel kord: ministeeriumi hinnangul on toimetulekutoetus vaesuse leevendamise abinõu, mida rakendatakse n-ö viimase meetmena, kui inimene ei ole suuteline tööga või muude sissetuleku saamise vahendite kaudu endale ja oma perele piisavaid elatusvahendeid hankima. Kehtiva regulatsiooni kohaselt võetakse lapsetoetus tõepoolest, nagu arupärijad ise on viidanud, perekonna sissetulekute hulka ja see on kooskõlas üldise toimetulekutoetuse loogikaga. Nimelt on toimetulekutoetuse eesmärk tagada perele sissetulekud teatud kindlas ulatuses. Kui lapsetoetust makstaks toimetulekutoetusele lisaks, siis tekib õigustatud küsimus kindlasti ka teistel isikute ringidel. Eelkõige tooksin välja näiteks puudega isikute pered, kus võib tekkida küsimus, kas arvata puudetoetus sissetuleku hulka või jätta välja. Nii et püüame hoida ühetaolist lähenemist ja ei hak-

ka toimetulekutoetuse maksmise põhimõtteid väga otseselt lõhkuma.

Kuues küsimus puudutab SKT ehk sisemajanduse kogutoodangu ja sotsiaalkulutuste suhet. Küsite, kas mulle ei tundu, et oleme võlgu omaenda lastele. Ausalt öelda ma arvan vastupidi. Minu hinnangul on küll väga vastutus- tundetu öelda oma lastele, et head, kallid lapsed, te peate hakkama kinni maksma neid laenusid ja võlgasid, mida võetakse hetkeseisu muutmiseks. Kui vaadata sotsiaalkaitsekulutusi, viimaseid ametlikke andmeid, siis 2005. aastal olid sotsiaalkaitsekulutused Eesti riigis ca 12,6% sisemajanduse kogutoodangust ja 2009. aastal suurenes see protsent peaaegu kaks korda ehk oli 19,2. Kuna SKT-d Euroopas langesid, siis Euroopas keskmiselt suurenes see näitaja ainult 2% jagu. Kui vaadata jooksva aasta eelarvet, siis nagu ma olen siin ka varem öelnud, olid sotsiaalkaitsekulud kümnekond aastat 41–42% jooksva aasta eelarvest, viimase kolme aasta jooksul on need tervikuna kasvanud aga 47–48%-ni. See näitab selgelt, et valitsusel ei ole ka kriisiaastatel olnud mingit soovi sotsiaalkaitsekulutusi olulisel määral muuta, ja see tähendab, et meie sotsiaalkaitsekulutused suhestatuna SKT-sse on viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Kahjuks te ei vastanud ühelegi küsimusele konkreetselt ja see annab alust arvata, et valitsusel puudub tahe ja plaan laste vaesust Eestis tõepoolest leevendada. Seepärast ma esitan väga konkreetse küsimuse, millele saab vastata ei või jaa. Valitsusliidu tegevuskava sätestab, et perede aitamisest eelistatakse mõistlikku, tasakaalustatud süsteemi teenuste pakumise, universaalsete toetuste ja otseste rahaliste toetuste vahel. Tundub väga mõistlik. Ometi räägib peaminister jätkuvalt, kuidas universaalne toetus on lennukilt raha külvamine, ja seda vaatamata sellele, et Euroopa Komisjoni uuringute kohaselt on universaalse toetuse süsteem üks efektiivsemaid laste vaesuse ennetamisel ja leevendamisel. On teada, et nen-

des riikides, kus universaalsed toetused eksisteerivad, on ka laste vaesus väiksem. Minu küsimus: kas te seisate selle eest, et Eestis universaalsed lastetoetused säilivad ja võiksid isegi suurenda? Ei või jaa?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kas te olete näinud või kuulnud, et kui poliitikut, sealhulgas ka teilt, küsitakse näiteks "Foorumi" saates ei- või jaa-vastust, siis vastataksegi ei või jaa? Ma küll ei ole tähele pannud. Ma hea meelega arutan natuke sel teemal. Loomulikult, universaalsed süsteemid ja universaalsed toetused on ennast väga palju õigustanud. Samas on ka see, mida te valitsuse tegevusprogrammist ette lugesite, sinna väga selgelt ja teadlikult kirja pandud. Teisisõnu, sellesama süsteemi sees on võimalik leida lahendusi, kus universaalsed toetused ja teenused, mida pakutakse, on mõistlikus tasakaalus. See ei tähenda ilmtingimata seda, et universaalsed toetused ära kaovad. Teenuste ja toetuste rohelise raamatu tegemise käigus on võimalik pakkuda mitmesuguseid alternatiive. Nende alternatiivide kõrval on mõjuanalüüsid, mille pinnalt peab valitsus või Riigikogu – sõltuvalt sellest, mida tuleb muuta, kas seadust või mõnda valitsuse määrust – valima, mis on kõige mõistlikum lahend Eesti jaoks. Loomulikult saab olemasoleva info ja olemasolevate indikaatorite põhjal ette arvutada võimalikku mõju laste suhtelisele vaesusele ja eri aegadel on ministeeriumis neid arvutusi ja mitmesuguseid plaane ka tehtud. Tegelikult ongi vaja need eri aegadel läbiarutatud skeemid üheks tervikuks kokku panna. Sinna juurde tuleb lisada seesama teenuste pool, mida praegu ei ole praktiliselt vaadatud, ja pakkuda Riigikogule arutamiseks välja kõige mõistlikum skeem. Mina olen jätkuvalt seda meelt, et seda on võimalik teha niimoodi, et tagatud on nii universaalsuse komponent kui ka parem sihitatus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud sotsiaalminister! "Käärid eemale vanemahüvitise laest," on kuulutanud teie kodupartei ja toonud järjepanu ohvriks 450-kroonise koolitoetuse õppeaasta alul, ema

või isa maksuvaba tulu esimese lapse pealt, kuni viieaastast last kasvatava vanema õppe-laenu osalise kustutamise, haigestunud lapse hoolduse hüvitise, kärpides haigusraha seniselt 100%-lt 80%-le. Teatavasti lapse kasvades rahalised vajadused suurenevad, mitte ei vähene. Tartu Ülikooli sotsiaalpoliitika teaduri Mare Ainsaare sõnul on lapse rahalised vajadused üle 200 euro kuus. Tunnengi muret nende laste pärast, kes on peredes, kus saadakse toimetulekutoetust, kes elavad süvavaesuses, sest nende perede puhul universaalne lastetoetus ju ei kehti. Peretoetuste seadus ütleb küll, et lapse-toetus nähakse ette selleks, et hüvitada osaliselt vanemale lapse kasvamisega seotud kulud. Minu küsimus ongi: kuidas on lapsel võimalik 61 euroga kuus hakkama saada, seda võib-olla kuid, võib-olla aastaid? Oleme ausad, et ka miinimumpalga saajad ...

Esimees Ene Ergma

Palun, üks minut!

Hanno Pevkur

Aitäh! See 61 eurot – ei ole mõte takerduda ühte arvu. Kui te siin niimoodi retooriliselt loobite neid arve vasakule ja paremale, siis teate ju väga hästi, et see 61 eurot on arvestuslik määr, kui te räägite toimetulekutoetusest ja sellest n-ö toimetulekupiiri 80%-st, mida te mõtlete 61 euro all. Kui me vaatame toimetulekutoetuse väljamakseid, siis keskmine väljamakse on rohkem kui kaks korda suurem kui toimetulekupiir. Selles mõttes ei tasu neid numbreid siin vasakule ja paremale loopida. Loomulikult peab omavalitsustel olema normaalne toetuskeem. Ma olen ka siin saalis korduvalt öelnud, et toimetulekutoetus on viimane abinõu, täiendav riigi rahastatav abinõu. Kui me räägime omavalitsustest, kui me räägime sellest, kuidas laste heaolu parandada, siis alustame lihtsatest asjadest, alustame lasteaiatoidust, alustame lasteaiakoha maksumusest, alustame koolitoidust. Need on asjad, mida omavalitsus saab teha. Miks te üheltki omavalitsuselt ei küsi, kus need on? Mina tean väga paljusid omavalitsusi, enamik omavalitsustest on sellised, kes tulevad oma inimestele appi, aitavad maksta kas lasteaiakoha tasu või päevase toidu eest. See on igati normaalne. Toimetulekutoetus on täiendav ja viimane riigipoolne toetus. Kui ma vaatan toimetulekutoe-

tuse statistikat, toimetulekutoetuse analüüsi, siis valdav enamik toimetulekutoetuse taotlejatest saab seda 1–4 korda aastas. Väga väike protsent on neid, kes saab toetust aasta läbi. Ma usun, et küsijal on ka olemas see uuring, mille on teinud Tartu Ülikool ja mis puudutab toimetulekutoetust.

Selles mõttes ei anna üksnes toimetulekuga sidumine meile mitte midagi. Me peame vaatama kogu skeemi, kogu süsteemi, seda, kas omavalitsus pakub vähekindlustatud peredele ringis käimise võimalust, kas ta pakub toitu. Ei saa olla nii, et võtame ühe arvu, toimetulekupiiri, ja küsime, kuidas sellega on võimalik hakkama saada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Siin on tõesti hulgaliselt meetmeid, mis on mõeldud laste vaesuse vähendamiseks, kuid sellegipoolest me näeme, et laste vaesus püsib. Laste vaesust põhjustab hulk probleeme, mis moodustavad ju kõik sellise tervikliku kompleksi, nagu ka täna on palju räägitud. Kas sina sotsiaalministrina näed, et kogu selle probleemide kompleksi lahendamiseks oleks vaja suurendada rahalisi vahendeid, et nii saaks lahendada kompleksi tervikuna? Ja kui sa näed, et rahalist mahtu oleks vaja suurendada, siis mille arvel see võiks tulla?

Hanno Pevkur

Aitäh! Igasugune lisavõimalus on lastega peredele abiks, selles ei ole mingit kahtlust. Loomulikult, kui ma vaatan statistikaandmeid, siis ma mõtlen ka, et esmalt on vaja tegelda majanduse struktuuriga ja töökohtade olemasoluga. Kõik andmed näitavad, et kui inimene saab tööle, siis tulla enamikul juhtudel vaesusriskist välja. Palju sõltub muidugi töötasust, aga enamikul juhtudel tulla välja.

Kui me räägime veel laste vaesusest, siis loomulikult on see probleem. See on probleem enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides. Kui me võtame jällegi statistika, 2010. aastal avaldatud Eurostati andmed, siis mida need meile näitavad? Näitavad, et Euroopa Liidus keskmiselt on suhtelises vaesuses elavaid lapsi 21%, Eestis on neid 17%. Meist eespool on

ainult Taani, Soome, Sloveenia, Rootsi, Holland, Tšehhi ja Austria. Kõik ülejäänud, sh Saksamaa, Prantsusmaa ja Suurbritannia, on laste suhtelise vaesuse näitaja poolest meist tagapool. Need meetmed, mida me Eestis oleme rakendanud, on efektiivsed. Jah, alati saab rohkem, loomulikult tahaksin mina ka rohkem maksta. Aga nagu ma ütlesin, sotsiaalsed siirded on aidanud meil vähendada laste suhtelist vaesust 40%. Need meetmed on tõhusad, nii peretoetused kogu oma skeemi ulatuses, vanemahüvitis, pensionid – kõik need sotsiaalsed siirded, mida me maksame, aitavad nii palju kaasa, et näete, me oleme Euroopas kaheksandal kohal. Seitse riiki on eespool, meie oleme kaheksandad ja ülejäänud 19 on suhtelise vaesuse näitajate poolest kehvemas seisus kui Eesti.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

7. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, palun registreeruda peale minu haamrilööki vaba mikrofonisõnavõtuks! Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Hea juhataja! Austatud kolleegid, head Riigikogu kaaslased! Eesti ühiskonnas arutatakse tihti ühelt poolt poliitilise kultuuri ja eetika üle ning teiselt poolt Riigikogu kui institutsiooni usalduse ja tõsiseltvõetavuse üle. Ma usun, et igaüks meist 101-st annab ühe killukese sellesse mosaiiki, igapäev meist peaks süda valutama, kui see usaldus väheneb või meist räägitakse halvasti. Aga enne, kui rääkida 101 nimel, tuleb igapäev meist vaadata peeglisse. Ma olen sel teemal pikalt vestelnud ja arutlenud ka austatud istungi juhataja Ene Ergmaga ja ma näen, et meil üheskoos on siin väga palju arenguruumi. Aga nagu ma varem ütlesin, tuleb enne, kui rääkida teiste nimel, vaadata ise peeglisse ja öelda seda, mis sul on südamel ja hingel.

Täna leidis tõepoolest aset selline sündmus, et mina ja kolm minu endist erakonnakaaslast

lahkusime Keskerakonna fraktsioonist. Väike-se võiduna võime öelda seda, et me tõime n-ö keskdemokraatide fraktsiooni tagasi Kalle Laaneti, kellest Keskerakonna juhatus kerge-käeliselt loobus ja viskas ta akna alla, aga seda pigem huumoriga. Me oleme jõudnud poliitilises kultuuris sinnamaale ja arusaamale, et omavaheline kaklus rusikatega Keskerakonnas Eesti ühiskonda edasi ei vii. Me vajame lahendusi. Oleme ausad, nõmmelased ja mustamäelased ei valinud mind Riigikokku selleks, et ma vaikisin. Aga meie senine erakonnapoliitika on olnud selgelt selline, et kes ei vaiki, see visatakse lihtsalt välja.

Teisalt peame ütleva seda, et me ei ole Riigikogu usalduse ja tõsiseltvõetavuse suurendamisel olnud eeskujulikud, kui me määrame üksteisele mentoreid. Mina valijana tunnistan ausalt, et mina ei annaks oma häält saadikule või potentsiaalsele saadikule või kandideerijale, kes tuleb Riigikokku mind esindama ja keda ma olen välja valinud kümnete, kui mitte sadade kandidaatide seas, ja hiljem määratakse talle mentor. Ma arvan, et see on samm, millega me sõna otseses mõttes ei naeruväärista mitte ainuüksi ennast, vaid kõiki 101 parlamendiliiget. See on vale ja selliseid nalju ei tohiks Eesti poliitika kõrgliigas ikkagi endale lubada. Isegi kui need sellel hetkel, kui neid tehakse, tunduvad võib-olla naljakad või natuke humoorikad.

Kolmandaks, rääkida siis, kui keegi otsustab teha teistsuguseid valikuid, poliitikute, minu hea pinginaabri või kellegi teise kloonimisest – ka see on taas kord jutt, mille puhul

me võiksime kõik üheskoos mõelda, vaadata enda sisse, enda ümber. Kas me peaksime rääkima Eesti ühiskonnas sellist juttu, et mõningaid Riigikogu liikmeid on võimalik üheksa kuuga kloonida? Ma tõepoolest ei ole selliste väidetega nõus. Tervikuna tundub mulle sellistel hetkedel, et see ei ole ainult ühe erakonna, see ei ole minu pinginaabri küsimus, see on juba vaata et laiemalt mitte ainuüksi kogu Riigikogu, vaid üleüldse Eesti riigi küsimus. See, kuidas paistab välja parlament, on tihti Eesti ühiskonna nägu. Ma usun, et kõikvõimalike sammude, kõikvõimalike otsuste puhul ei tohiks mitte ükski erakond, olgu nad sotsiaaldemokraadid, Keskerakond, Reformierakond või Isamaa ja Res Publica Liit, seda mitte kunagi unustada. Meie oleme siin saalis Eesti rahva nägu ja mõelgem selle peale mitte ainuüksi täna, vaid ka homme, ülehomme, kuu, aasta ja kümne pärast.

Aitäh teile ja ilusat õhtu jätku!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rainer Vakra! Rohkem kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.24.

Istungi kestus 2 tundi ja 24 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 10. aprill 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Eesti Vabariigi ja Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni vahelise eesõiguste ja puutumatus kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (194 SE) esimene lugemine

2. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (199 OE) esimene lugemine

3. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (178 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 11. töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Tere hommikust, lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Annan 11 Riigikogu liikme nimel üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. See puudutab kodukulude kasvu. Eile saime teada statistika, et aasta jooksul on kodukulud kasvanud üle 11%. Tarbijahinnaindeksi tõusust 60% moodustab kodukulude kasv. Majandusminister on nüüdseks ametis olnud juba natukene üle viie aasta ja ta on väga kirglikult rääkinud sellest, et kodukulud tuleb kontrolli all hoida. Sellepärast küsimegi tema käest, miks sõnad ja teod üldse kokku ei lähe ja millised plaanid valitsusel on, et kodukulusid ohjata ja juba olnud hinnatõusu mõju tarbijate jaoks leevendada. Muu hulgas küsime ka majandus- ja kommunikatsiooniministri arvamust Eesti Energia käitumise kohta – vähekindlustatud kaitsetutel tarbijatel on ühepäevase etteteatamisega talvisel ajal elekter välja lülitatud, kuigi elektriturusea-

dus seda ei luba. Samuti võtab Eesti Energia tasumata arvetelt hiiglaslikku intressi, üle 20%. Nii et küsime, mida majandusminister sellest kõigest arvab ja mida välja pakub. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Mul on au anda 12 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle arupärimine peaminister Andrus Ansipile. See puudutab kohalike omavalitsuste üldkogu ettepanekuid. Palju aastaid on räägitud, et Eesti sotsiaal-majanduslik areng on tasakaalustamata ning see süvendab regionaalset ebavõrdsust. 31. märtsil toimus Eesti valdade ja linnade üldkogu, kus tehti konkreetsed ettepanekud kohalike omavalitsuste ja keskvalitsuse suhete parandamiseks. Sellest tulenevalt on meil härra peaministrile üle anda kolm küsimust, millele ootame tema vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees need adressaatidele viivitamatult.

Nüüd läheme teadete juurde. Kolmapäeval, 11. aprillil osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja rahandusminister Jürgen Ligi.

Head kolleegid, nüüd me teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 82 rahvasaadikut, puudub 19.

1. Eesti Vabariigi ja Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni vahelise eesõiguste ja puutumatus kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (194 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, asume tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni vahelise eesõiguste ja puutumatus kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 194 esimene lugemine. Palun ettekandjaks kõnetooli välisminister Urmas Paeti!

Urmas Paet

Tere hommikust, lugupeetud Riigikogu liikmed! Teie ees on seaduseelnõu, millega ratifitseeritaks Eesti Vabariigi ja Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni vaheline eesõiguste ja puutumatus kokkulepe. Sellelaadseid leppeid on Eesti viie rahvusvahelise organisatsiooniga sõlminud ka varem. Asja sisu on, et juhul, kui see konkreetne organisatsioon peaks Eestis avama esinduse, siis selle töötajatele laienevad samad õigused, mis on diplomaatidel. Suure tõenäosusega Keemiarelvade Keelustamise Organisatsioon siiski Eestis oma esindust ei ava. Nii et tegemist on suhteliselt teoreetilise võimaluse ja eelnõuga. Ometigi on ka selle nagu paljude teistegi rahvusvaheliste organisatsioonide praktikas tavaks niisuguseid kokkuleppeid oma liikmesriikidega sõlmida, et tagada organisatsiooni sõltumatu tegevus konkreetsetes riikides.

Lisaks kaasneb selle eelnõu ratifitseerimisega ka kaitseväeteenistuse seaduse muudatus, mis puudutab nende inimeste vabastamist kaitseväeteenistusest, kes ametiülesannetest tulenevalt on kantud Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni peadirektori koostatud nimekirja, mille on kinnitanud osalisriik. Nii et teoreetiliselt, kui keegi kaitseväekohustuslastest on selle organisatsiooni teenistuses, siis tema puhul võib see rakenduda. Aga veel kord: tegemist on üpriski teoreetilise võimalusega.

Arvan, et sissejuhatuseks on see kõik. Kui on küsimusi, siis vastan.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, välisminister Urmas Paet! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole, kõik on selge. Palun kaasettekandjaks Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Ülo Tuliku!

Ülo Tulik

Lugupeetud Riigikogu istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas käesolevat seaduseelnõu enne esimesele lugemisele esitamist oma 2. aprilli istungil, kus eelnõu algataja esindajatena osalesid välisminister Urmas Paet, ministri nõunik Priit Kallakas ja ministeeriumi juriidilise osakonna 2. büroo direktor Annely Kolk. Nagu välisminister mainis, on eelnõu eesmärk tagada Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni eesõigused ja puutumatus lähtuvalt selle organisatsiooni eesmärgist.

Pean siinkohal märkima, et see eelnõu on seotud Riigikogu menetluses oleva kaitseväeteenistuse seaduse eelnõuga 172, täpsemalt eelnõu § 38 lõike 1 punktiga 3 ja § 77 lõike 1 punktiga 3, mis sätestavad ajateenistusse kutsumata jätmise või reservis oleva isiku õppekogunemisest vabastamise välislepingu alusel. See on vajalik juhuks, kui Eesti kaitseväekohustuslane astub teenistusse Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni osalisriigi esindajana või kokkuleppes nimetatud ametnikuna. Seejuures kutsumata jätmine ei tähenda kaitseväekohustusest automaatselt vabastamist, immunitet kehtib vaid Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni osalisriigi esindajana või ametnikuna teenimise ajal. Kehtiv kaitseväeteenistuse seadus sellist erisust ei võimalda, kuid vastuolu korral on Riigikogus ratifitseeritud välisleping riigisisese seaduse suhtes ülimuslik.

Kõnealuse kokkuleppe rakendamisega ei kaasne Eestile otseseid lisakulutusi. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 2. aprilli istungil konsensusega teha Riigikogu juhatajale ettepaneku lülitada seaduseelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu täiskogu tänase istungi päevakorda, riigikaitsekomisjoni nimel ettekandjaks määrati siinkõneleja. Ühtlasi otsustas komisjon konsensusega teha Riigikogule ettepaneku arutluse all oleva eelnõu esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg võiks vastavalt Riigikogu kodu-

ja töökorra seadusele olla kümme tööpäeva ehk siis s.a 24. aprill kell 18. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Peeter Laurson!

Peeter Laurson

Aitäh! Hea ettekandja! Seaduseelnõust ei tule välja, et too seadus võiks Eestis olulist mõju avaldada, ja selle organisatsiooni esindajaks ilmselt Eesti kodanik ei satu. Kas sel juhul on alust arvata, et peakorteril inimesed hakkavad käima siin keemiarelvi otsimas?

Ülo Tulik

Aitäh küsimuse eest! Riigikaitsekomisjonis oli sama küsimus üleval ja me olime sama meelt nagu välisminister, kes ütles, et tegelikult sellist praktilist vajadust ei ole ja ilmselt ka ei tule. Aga nagu öeldud, senine praktiline kogemus sellise seaduseelnõu ratifitseerimise alal meil juba on ja sellepärast me seda teeme.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Ülo Tulik! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 194 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 24. aprillil kell 18.

2. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (199 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume järgmise päevakorrapunkti juurde, selleks on põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 199 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni aseesimehe Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Tervist, austatud istungi juhataja ja kolleegid! Käesoleva Riigikogu otsuse eelnõu sisu on erikomisjoni liikmete vahetus seoses ühe Riigikogu liikme volituste lõppemisega. Selle otsuse eelnõu sisu on nimetada julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni liikmeks Indrek Raudse asemel Andres Herkel ja asendusliikmeks Andres Herkeli asemel Ülo Tulik. Põhiseaduskomisjon, arutanud selle otsuse eelnõu, tegi Riigikogu juhatajale ettepaneku võtta esimene lugemine Riigikogu täiskogu istungil päevakorda 10. aprillil ehk täna, määrata eelnõu komisjonipoolseks ettekandjaks aseesimees Deniss Boroditš, eelnõu esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 12. aprillil kell 18. Juhul, kui eelnõu esimene lugemine lõpetatakse, võiks viia eelnõu teise lugemise ja lõpphääletuse läbi 19. aprillil. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Deniss Boroditš! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 199 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud eelnõu 199 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 12. aprillil kell 18.

3. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (178 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane kolmas päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu 178 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Yana Toomi!

Yana Toom

Lugupeetud proua eesistuja! Austatud kolleegid! Ma alustuseks toon mõned arvud ja muud faktid. Iga viies laps Eestis elab suhtelises vaesuses, kusjuures see näitaja pole viimase seitsme aasta jooksul eriti muutunud. Kui aastal 2005 oli see näitaja 20,1%, siis aastal 2010 – 19,5%. Me kõik teame väga hästi, mis on suhteline vaesus, aga igaks juhuks: see määratakse inimese sissetuleku ja elanikkonna

keskmise sissetuleku suhte alusel. Eestis suhtelise vaesuse määr näitab, kui paljude inimeste sissetulek on alla 60% mediaansissetulekust. Peale suhtelise vaesuse kasutab statistika ka absoluutse vaesuse mõistet. See langeb kokku elatusmiinimumiga ja on praegu 174,82 eurot kuus inimese kohta. Absoluutses vaesuses elavaid lapsi on Eesti riigis 18,6%. Võrdluseks nii palju, et heal 2007. aastal oli neid 9,4%.

Järgmine mõiste on toimetulekupiir, mis on tänavu 76,7 eurot esimese pereliikme kohta ning 66,63 eurot iga järgmise pereliikme kohta. Lapsed, nagu me aru saame, on Eesti seaduste kohaselt just nimelt need järgmised. Kui pärast kommunaarvetete tasumist jääb perele alles väiksem summa, kui on toimetulekupiir, maksab riik täpselt nii palju, et kätte saaks toimetulekupiiri summa. Lastega peresid, kes elasid vaesuspiirist allpool ja olid sunnitud paluma toimetulekutoetust, oli eelmise aasta üheksa kuu jooksul Eestis peaaegu 7000. Ja need olid ainult lastega pered! Seejuures ületab laste vaesuse tase peaaegu kaks korda vaesuse keskmist taset. Kiirelt vananevas Eesti ühiskonnas kuulub lastega pere riskirühma ja mida rohkem lapsi, seda suurem on risk.

Ühesõnaga, olukord on hirmutav. Siin on raske midagi vastu vaielda ja käesoleva eelnõu eesmärk on parandada Eesti perede toimetulekut. Selleks teeme kaks põhiettepanekut. Esimene on mitte arvestada lapsetoetust sissetulekuna toimetulekutoetuse määramisel. See annab võimaluse saada toimetulekutoetust ka nendel lastega peredel, kellel praegu üks toetus teise ära sööb. Lisades aastal 2005 lapsetoetuse sissetulekute hulka, jättis valitsus sajad lapsetoetuse saajad ilma võimalusest taotleda toimetulekutoetust. Ainus alles jäänud soodustus on selline, et toimetulekutoetuse saajal, kelle kõik järgmised pereliikmed on alaealised, on õigus saada 15 eurot kvartalis.

Teine ettepanek on tõsta toimetulekupiiri. On arusaamatu, kuidas sai mullu ühe lapse toimetulekupiir olla väiksem kui ametlik toidukorvi maksumus, mis oli mullu juulikuus 66 eurot ja detsembris 63 eurot. Muuseas, mis puutub sellesse teise punkti, millega me tahaksime suurendada ka teiste pereliikmete toimetulekupiiri 100%-ni ehk 76 euroni, siis sotsiaalkomisjonis sõna võtnud Sotsiaalministeeriumi esindaja arvas, et seda ei saa pidada

mõistlikuks, sest kui inimesed koos elavad, on nende kulud väiksemad. Kõigi peale on üks külmkapp, laelamp on üks ja süüa saab kokkuhoidlikumalt valmistada. Nii et kui keegi peaks olema endale jõudnud esitada küsimuse, miks perepea saab 15 eurot rohkem kui teised pereliikmed, siis nüüd te teate, et see on külmkapi jaoks mõeldud raha.

On tavaks saanud süüdistada parlamendi opositsiooni populismis. See on lihtne! Iga kord, kui Riigikogus tuleb arutlusele mõni sotsiaalse suunitlusega seaduseelnõu, tuleb lihtsalt küsida, millised on katteallikad ja kuidas te kavatsete seda finantseerida. Ja paraku juhtub tihti nii, et arutelu torpedeeritakse ja sisulist arutelu ei tulegi. Ma loodan, et seekord me väldime seda praktikat. Ausalt öeldes, meie laste olukord on masendav ja ma leian, et selle eelnõuga me saaksime seda parandada, kusjuures juba lähitulevikus.

Plaan on selline, et see seadus võiks jõustuda 1. jaanuaril aastal 2013. Juba ennetades küsimust tuluallikate kohta, ütlen lugupeetud koalitsioonisaadikutele, et oleks igati mõistlik näha need kulud järgmise eelarve planeerimisel kohe ette. Need kulud tegelikult ei ole nii suured, eriti kui silmas pidada nende eesmärki. Kui lapsetoetus toimetulekutoetuse määramisel sissetuleku hulgast välja arvatakse, läheks see Sotsiaalministeeriumi arvates maksma 2,3 miljonit eurot, toimetulekupiiri tõstmine 100%-ni kõikide pereliikmete puhul nõuaks 3,3 miljonit eurot. Palun teid, lugupeetud rahvasaadikud, seda eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Yana Toom! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Palun kaasettekanadeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu teisipäeval, 3. aprillil. Fraktsiooni ehk siis algataja esindajana tutvustas seda eelnõu meile Yana Toom. Sotsiaalkomisjonile laekus ka Vabariigi Valitsuse seisukoht, mis oli seda eelnõu mitte toetav. Komisjonis arutati seda eelnõu ja kuna üks osa sellest on identne eelnõuga, mille Sotsiaal-

mokraatlik Erakond on sotsiaalkomisjoni kaudu Riigikogu menetlusse juba mitu korda esitanud – see osa puudutab lapsetoetuse väljaarvamist toimetulekutoetuse arvestamisest –, ja see eelnõu on siin saalis esimese lugemise läbinud ja on sotsiaalkomisjoni menetluses, siis selle küsimuse üle väga pikka arutelu ei olnud. Need arutelud on komisjonis toimunud.

Teine ettepanek puudutab sotsiaalhoolekan- de seaduse muutmise seadust ja seisneb siis selles, et toimetulekupiiri suurus oleks kõiki- dele leibkonnaliikmetele 100%. Praegu on see üksi elavale inimesele ja esimesele leibkonna- liikmele 100%, teistele liikmetele 80%.

Komisjonis peatuti ka selle eelnõu maksu- musel. Eelnõu on planeeritud jõustuma järgmi- se aasta 1. jaanuaril, seega see puudutab, nagu ka eelkõneleja rääkis, järgmise aasta eelarvet. Eelnõu maksumus toimetuleku piiri tõstmise osas on suurusjärgus 3,3 miljonit eurot aasta jooksul. Kui lapsetoetus jääks toimetulekutoe- tuste määramisel arvestusest välja, läheks see maksma 2,3 miljonit eurot. Kokku oleks selle eelnõu orienteeriv maksumus, mida on kinnita- nud ka valitsus, 5,6 miljonit eurot järgmise aasta riigieelarvest.

Komisjon otsustas järgmiselt: saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 10. aprillil 2012 – see oli üksmeelne otsus; teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada – poolt 3, vastu ei olnud keegi; määrata ettekandjaks sotsiaalko- misjoni esimees Margus Tsahkna – üksmeelne otsus; määrata muudatusettepanekute esita- mise tähtajaks 23. aprill s.a. Nii palju siis sot- siaalkomisjoni nimel sellest eelnõust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Korraks täpsustan: kas 23. või 24. aprill?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea eesistuja! Ka protokollis on see kuupäevane erinevus. Me otsustasime kümme päeva, nii nagu on kodukorras kirjas. Tõesti, siin on 24. kuupäev pandud muudatusettepane- kute tähtajaks, arvan, et see on juhatuse määra- tud. Seega 24. aprill.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on laekunud paar küsimust. Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Va- litsus põhjendas nii sotsiaaldemokraatide eel- nõu kui ka Keskerakonna eelnõu arutelul lap- setoetusele selle 19 euro lisamise mittevajalik- kust sellega, et kui seda arvestada, siis inime- sed ei viitsi tööl käia. Nagu need oleks kõik töötud, kes seda raha saavad! Samas eile mi- nister rääkis meil siin Riigikogu ees statistikast ja ütles nii: "Kui ma vaatan toimetuleku statis- tikat, toimetulekutoetuse analüüsi, siis valdav enamik toimetulekutoetuse taotlejatest saab se- da üks kuni neli korda aastas." Sellest tulene- valt ma küsingi järgmist. Sa esmaspäeval ei olnud nõus, et sotsiaaldemokraatide eelnõu võiks edasi menetleda. Kas nüüd on plaanis see eelnõu jälle kalevi alla panna?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Praegu ma ei saa aru, millisest eelnõust juttu on – kas lapsetoetuse suurenda- mise eelnõust või sellest samast eelnõust, mis osaliselt kattub Keskerakonna algatatud eel- nõuga? Kui on juttu sellest eelnõust, mis osali- selt kattub Keskerakonna eelnõuga, siis vastan järgmist. Komisjoni istungil 3. aprillil ma kü- sisin sotsiaaldemokraatide esindajalt, kas nad oleksid teoreetiliselt nõus ühendama nende kahe eelnõu menetlused, kuna tegu on selles osas täiesti identsete eelnõudega. Ma arvan, et kui täna otsustab Riigikogu saal selle eelnõu esimese lugemise lõpetada, siis saab sotsiaal- komisjon ja kogu Riigikogu nende eelnõudega edasi minna.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud ettekandja! Miks valitsus loeb lapsetoetuse tõiseks tuluks ja arvestab selle pere sissetulekute hulka?

Margus Tsahkna

Hea küsija! See muudatus tehti aastaid tagasi ja te olete kindlasti lugenud valitsuse seisukohta nende vähemalt kolme eelnõu suh- tes, mis on puudutanud lapsetoetuste või pe- retoetuste arvestamist toimetulekutoetuse mää- ramisel. Välja on toodud erinevaid põhjendusi. Tõepoolest, enne kui see muudatus jõustus, lapsetoetusi toimetulekutoetuse määramisel ei

arvestatud. Nii et tegelikult on võimalikud mõlemad variandid. Valitsuse arvamus on päris pikk ja ma ei hakka seda siin ette lugema, valitsus on selle koostanud sotsiaalkomisjonile. Riigikogul on täielik vabadus menetleda neid seadusi meie parema äranägemise järgi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kas komisjonis arutati, kui palju aega selle eelnõu menetlemine võiks võtta? Seal on kirjas ka tähtaeg 1. jaanuar 2013. Kuidas te mõtlete, kas suveks me jõuame selle seadusega ühele poole või kandub selle menetlemine aasta teisele poolele?

Margus Tsahkna

Hea küsija, komisjon sellel teemal pikemalt ei peatunud. Meie eesmärk oli saata eelnõu esimesele lugemisele ja nagu näha, komisjon otsustas omalt poolt teha Riigikogu saalile ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Nagu ma mainisin, kaasnevad selle eelnõuga riigieelarve kulutused kokku 5,6 miljonit eurot, ja kuna seadus on planeeritud jõustuma 1. jaanuaril 2013, siis kindlasti tuleb seda vaadata järgmise eelarve planeerimise kontekstis. Ma ei oska öelda kindlaid kuupäevi ja üldse ajagraafikut, kuidas me sellega edasi liigume.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Just selle pärast me olemegi eelnõusse pannud, et see jõustuks järgmisest aastast, kuna see toob kaasa rahalisi kohustusi. Aga see praegune eitamine jätab mulje, nagu koalitsioon ei tunnistaks, et meil on väga palju vaesust. Hiljuti avalikustati need arvud veel kord. Kas sa oskad peast öelda, kui suur on meil vaesus ostujõu standardi järgi ja kui palju on toimetulekutoetuste maksimine viimastel aastatel kasvanud ja millised on laste vaesuse piirid, sh süvavaesus allpool absoluutset vaesuspääri?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Toimetulekutoetuse piiri me tõstisime 2011. aasta 1. jaanuarist. See on selge märk, et valitsuskoalitsioon väga tõsiselt mõtleb nende inimeste peale, kes vajavad riigi abi, et oma eluga toime tulla. Toimetulekutoetuse piiri tõstmine on kokkuvõttes päris mahukas tegevus. Nii et valitsuskoalitsiooni arusaamine olukorra tõsidusest on täiesti olemas. Samuti tuletan meelde, et sotsiaalkomisjon on arutanud korduvalt ja tõsiselt ka laste vaesuse teemat, mis minu arvates on üks tõsisemaid teemasid Eesti ühiskonnas. Sellega tuleb tegelda ja valitsuskoalitsioonil ongi juba 2011. aastal koalitsioonilepinguga paika pandud tegevuskava, et selle teemaga sügavuti tegelda. Sotsiaalkomisjon käis ka kohtumas õiguskantsleriga, et seda muret ühiselt ümarlaua taga arutada.

Minu arvates vastastikune arusaamine vaesuse teema tõsidusest on olemas. Küsimus on selles, millist konkreetset poliitikat me rakendame, kas need on üksikpoliitikad või on need laiemalt läbi arutatud. Valitsusel on kavas järgmiseks aastaks välja töötada roheline raamat, mis peaks kätkema endas universaaltoetuste kõrval ka sihitud pere- ja lastetoetuste süsteemi kehtestamise. Mullu koostas valitsus riikliku laste ja perede arengukava 2012–2020, kus on kirjas väga sisulised tegevused ja need ka rahanumbritega kaetud. Ma arvan, et visioon, kuidas selle väga tõsise teemaga tegeleda, on koalitsioonil olemas, ja ma loodan väga, et Riigikogu opositsioon ja koalitsioon teevad ühist tööd nende eesmärkide saavutamiseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Minu esimene küsimus oli ka seotud eelarve koostamisega, sest minu meelest on parem juba eelarve eelnõu koostamisel ette näha need rahaeraldused, mis meie esitatud eelnõus kirjas on. Sügisel, kui eelarve on koostatud ja menetluses, on palju raskem seda summat leida. Kuidas te isiklikult mõtlete, kuidas oleks ikkagi parem: kas võtta see eelnõu vastu riigieelarve koostamise ajal ja näha see raha eelarve eelnõus ette või alles sügisel hakata summasid

ümber liigutama ja siis rohkem vaeva näha?
Kuidas te isiklikult mõtlete?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Ma olen siin puldis komisjoni esimehena ja eelkõige on minu ülesanne kajastada teile seda, milline arutelu sotsiaalkomisjonis toimub. Uskuge mind, meil on väga palju väga häid eelnõusid, mille maksumused on ka väga suured. Meie kõigi ülesanne siin on käituda riigimehelikult ja mõelda, kuidasmoodi me suudaksime jätkusuutlikult neid häid ja kindlasti väga heast tahtest kantud ettepanekuid ellu viia. Ellu viia nii, et see oleks riigile taskukohane ja et inimesed saaksid sellest võimalikult suurt abi. Sotsiaalkomisjon on selles mõttes üks huvitav komisjon, et meie süda kindlasti soovib anda abi palju rohkem, kui riigil tegelikult võimalik on. Aga ma usun, et kui valitsus koostab järgmise aasta riigieelarvet, siis kindlasti ta arvestab nende ettepanekutega ja seaduseelnõudega, mis on menetluses. Mingil ajal jõuab see eelarve siia saali ja me saame otsustada, milline see lõplikult välja nägema hakkab. Ma tahan tunnustada algatajaid, et nad ei ole pannud selle eelnõu seadusena jõustumise kuupäevaks kuupäeva, mis on poole aasta peal, vaid et see on 1. jaanuar 2013, mis tõesti võimaldab eelarve koostajatel selle eelnõuga arvestada.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Margus Tsahkna! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 178 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks käesoleva aasta 24. aprilli kell 18.

Head kolleegid! Tänaane päevakord on ammendunud. Soovin kõikidele kaunist päeva jätku!

Istungi lõpp kell 10.35.

Istungi kestus 35 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 11. aprill 2012

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Koolieelsete lasteasutuste olukord
2. Ühine põllumajanduspoliitika
3. 2012. aasta kevadine majandusprognoos
4. Sisekaitseakadeemia kolimine
5. Toidu kvaliteet
6. Palgalõhe

Istungi rakendamine

1. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse, rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu (157 SE) teine lugemine

2. Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" eelnõu (196 OE) esimene lugemine

3. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (191 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Riigikogu! Tere päevast, lugupeetud peaminister ja ministrid! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 40 rahvasaadikut, puudub 61.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja rahandusminister Jürgen Ligi.

1. Koolieelsete lasteasutuste olukord

Esimees Ene Ergma

Läheme esimese küsimuse juurde. Palun, kolleeg Heljo Pikhof, küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Heljo Pikhof

Lugupeetud proua juhataja! Austatud peaminister! 1980. aastatel ehitatud lasteaedade on paljud ühe rühmatoaga lasteaiad, mis tähendab seda, et nendel rühmadel on pinda keskmiselt 60 ruutmeetrit. Pool sellest on mööbli all ja lastele jääb sageli igapäevale ainult üks ruutmeeter pinda mängimiseks ja õppetöös osalemiseks. Tallinnas toimunud õpetajate piketel seisis üks õpetaja loosungiga "Tartu lasteaiad nagu Tallinna kilud!". See iseloomustab väga ilmekalt ühe rühmatoaga lasteaedade olukorda. Nad on tõesti nagu kilud karbis. Mis suguseid ruumide norme tuleb praegu rakendada nendes lasteasutustes, mis on koolitusloa saanud enne 2010. aastat? On öeldud, et nood normid on ette nähtud kehtima aastani 2030.

Esimees Ene Ergma

Palun, küsimuseks on aega üks minut!

Andrus Ansip

Tuleb rakendada valitsuse kehtestatud norme. Ja kõnealused normid on valitsus kindlasti ka kehtestanud. Kui teil on suurem huvi, siis leiata need normid Sotsiaalministeeriumi kodulehelt, ma loodan, ja ka valitsuse otsuste hulgast.

Esimees Ene Ergma

Palun esimene täpsustav küsimus, kolleeg Heljo Pikhof! Üks minut!

Heljo Pikhof

Aitäh! Härra peaminister! Tegelikult neid norme ei ole. Tervisekaitsenõuded koolieelsete lasteasutuste maa-ala, hoonete, ruumide, sisustuse, sisekliima ja korrashoiu kohta peavad olema täidetud alles 2030. aastaks, aga vahepeale jääb vaakum. Mul on ikkagi küsimus: millistest normidest te räägite?

Andrus Ansip

Kõik hooned on Eesti Vabariigi ajal ehitatud lähtuvalt kehtivatest ehitusnormidest. Ja ka enne, kui Eesti oli okupeeritud, kehtisid Nõukogude Liidus küllalt ranged ehitusnormid. Vastavalt normidele pidid olema ehitatud ka need lasteaiad, millest te kõnelete. Aga veel kord: Eesti Vabariigis on kehtestatud lasteaedadele ehitusnormatiivid. Need reguleerivad kindlasti ka pindala, mis peab ühele lapsele jääma mänguruumis, ja pindala, mis on ette nähtud magamistoas. Need normid puudutavad ka õhuvahetust ja kõike muud, mida tavalised ehitusnormid reguleerivad.

Esimees Ene Ergma

Palun teine täpsustav küsimus, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Tegelikult see nii ei ole. Praegu võib sellesamas 60 ruutmeetri suuruses lasteaiatoas olla näiteks 24 last, ja pool sellest on mööbli all, nagu ma juba enne ütlesin. Kas teie arust on see normaalne?

Andrus Ansip

Kui te räägite nii veendunult 60 ruutmeetri suurustest lasteaiatubadest, siis nimetage palun juba selle lasteaiaga nimi ka. Ma olen kunagi Tartu linnapea olnud, ma enam-vähem neid lasteaedu tean ja olen nende olukorraga suures plaanis ikka veel kursis. Kui on kusagil konkreetse lasteaias konkreetne probleem, nimetage nimi, kus kohas – püüame probleemi lahendada, ehkki see on kohaliku omavalitsuse, mitte keskvalitsuse pädevus.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Austatud peaminister! Kõige pikemad järjekorrad ja kõige kehvemas seisus lasteaiad Eestis on tõenäoliselt pealinnas Tallinnas. Samal ajal tegeleb Tallinna linn tasuta ühistranspordiga. Poliitika on valikute langetamise kunst. Kuidas teile tundub: kas Tallinna linnas on suurem probleem ühistranspordi kättesaadavusega või on Tallinna linnas suurem probleem lasteaedadega?

Andrus Ansip

Ühistransporti annaks Tallinna linnas kindlasti märksa paremini korraldada, kui see praegu korraldatud on. Vabariigi Valitsus on otsustanud anda Tallinna linnale ühistranspordi paremaks korraldamiseks vanas rahas arvestades miljard krooni selleks, et vähemalt ühel liinil oleksid uued trammid ja seal ei sõidaks enam 25 aastat vanad trammid, mis meil praegu sõidavad.

Aga teie märkus lasteaiakohtade vähesuse kohta Tallinna linnas on kohane ja ka investeeringute nappuse osas on see märkus väga kohane. Tallinna linn kärpis kriisi ajal kõvasti investeeringuid lasteaedadesse ja suunas vabanenud summad linnatelevisiooni arendamiseks, mis kindlasti ei ole kohane.

Lasteaiajärjekordi kommenteerides ütleksin veel lisaks, et need järjekorrad on Eestis väga erinevad. Osas omavalitsustes registreeritakse lapsed järjekorda juba sünnist alates ja seetõttu järjekorrad näivad pikemad. Õige oleks igal pool arvestada järjekordades olevate laste arvu selle järgi, kas tähtaeg on saabunud või mitte, kas laps on soovitud ajaks lasteaiakoha saanud või mitte. See jätab petliku mulje, kui sünnist saati on lapsed järjekorras, ehkki nad tahetakse lasteaeda panna näiteks kolmeaastaselt.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Ühine põllumajanduspoliitika

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Ester Tuiksoolt põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Palun!

Ester Tuiksoo

Austatud juhataja! Austatud põllumajandusminister! Me ei ole kaua aega rääkinud ühisest põllumajanduspoliitikast ja finantsperspektiivist. Mõni aeg tagasi te lubasite alustada bilateraalseid läbirääkimisi teiste riikide ministritega, mis kujutaks endast väga head lobitööd Eesti huvides. Palun öelge, milliste ministritega te olete juba kohtunud ja kuidas teie läbirääkimised on läinud!

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Tõepoolest, tööd tuleb teha ka kahepoolsete kohtumiste raames, et selgitada oma positsioone ja saada teada, mida teised liikmesriigid tegelikult soovivad ja millised on nende ootused. Praeguseks olen umbes poolte Euroopa Liidu riikide põllumajandusministritega lisaks nõukogu koosolekutele kohtunud ka kahepoolset. Need on loomulikult meie lähinaabrid Soome, Rootsi, Läti ja Leedu, aga ka kõik olulisemad suured riigid Euroopa Liidus – need on siis Suurbritannia, Prantsusmaa, Saksamaa, lisaks Belgia ja Iirimaa. Iirimaa on 2013. aasta esimesel poolaastal eesistuja ja kindlasti sel ajal hakatakse langetama väga tähtsaid otsuseid, pidades silmas järgmist perioodi. Lähitulevikus on kokku lepitud kohtumised veel Luksemburgi ja Taani põllumajandusministriga.

Ma usun, et nendest kohtumistest on kasu olnud. Minule on küll saanud selgemaks teiste liikmesriikide seisukohad ja ma olen saanud selgitada ka Eesti seisukohti. Julgen arvata, et põllumajandusministrite nõukogus on olemas valmisolek otsetoetusi jõulisemalt ümber jagada ja rohkem võrdsustada, kui on välja pakunud Euroopa Komisjon oma esialgses eelnõus. Selline arvamus on mul kujunenud nendest kahepoolsetest läbirääkimistest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, esimene täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Te olete päris palju jõudnud kohtumisi ära teha. Aga minul on huvi ikkagi selle vastu, kuidas suhtutakse ettepanekusse, et Eestile hakatakse hektaritoetusi maksma 90% Euroopa Liidu keskmisest. Kuidas sellesse täpselt suhtutakse ja millised riigid meid selles osas toetavad?

Helir-Valdor Seeder

90% on komisjoni pakutud ettepanek. Üheski liikmesriigis ei tohiks tulevikus – tuleviku aastaarv on esialgu määratlemata – toetused olla Euroopa Liidu keskmisega võrreldes väiksemad kui 90%. Seda eesmärki ei ole minu teada vaidlustanud ükski liikmesriik. Kõik on selle eesmärgiga nõus, eriarvamused on ainult, millal ja kuidas selle eesmärgini jõuda.

Komisjoni ettepanek on järgmise eelarveperioodi jooksul, st aastail 2014–2020 liikuda kolmandiku võrra sellele eesmärgile lähemale. See on ilmselgelt liiga aeglane liikumine, mis ei rahulda meid. Eestiga ühel seisukohal on kõik need liikmesriigid, kes on meie saatusekaaslased ehk kelle toetused on keskmisest madalamad ja kellele see tempo samuti vastu võetav ei ole.

Ümberjagamine on keeruline protsess. Praeguseks on selge, et säärast raha ühisesse põllumajanduspoliitikasse juurde ei tule, mille abil saaks tasandada madalamate toetustasemetega riikide toetusi. Raha tuleb ümber jagada ehk suuremate toetuste saajatelt ära võtta ja anda väiksemate toetuste saajatele. See teeb ümberjagamise protsessi hästi valuliseks. Hästi lihtsustatult ja üldistatult võib öelda, et kõik need, kellelt võetakse ära, on vastu, ja kõik need, kes saavad juurde, on poolt. See on siis hästi lihtsustatult öeldes. Aga nagu ma ütlesin, üldeesmärgiga on kõik nõus. Eks lahendus selgu vaidlustes selle aasta jooksul ja järgmise aasta algul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Aitäh, proua juhataja! Ma igal juhul soovin teile edu nendel kohtumistel! Aga sügisel viibis Riigikogu delegatsioon Prantsuse parlamendis, kus Prantsuse põllumajandusminister väga kategooriliselt rõhutas, et mitte üks sent tema ei ole nõus muutma neid toetusi. Mind huvitabki, kuidas teil läks Prantsuse ministriga kohtumine. Kas te lahkusite sõpradena või mida Prantsusmaa teile vastas?

Helir-Valdor Seeder

Jah, Prantsuse ministriga ma kohtusin märtsikus viimase nõukogu istungi raames ja me lahkusime sõpradena. Prantsuse ministril on küll praegu väga kiire, ta on Sarkozy valimiskampaania juht. Loomulikult on ta sellegagi väga hõivatud ja tema sõnumit tuleb ka selles kontekstis võtta. Aga meie kahepoolsete läbirääkimiste ajal ei olnud Prantsuse ministri seisukoht nii jäik ja ta oli valmis sel teemal arutlema. Loomulikult on ka prantslastel omad huvid seoses ühise põllumajanduspoliitikaga. Kui

läheb toetuste ümberjagamiseks, siis on Prantsusmaal ja paljudel teistel Lõuna-Euroopa riikidel omad spetsiifilised huvid, mis on seotud näiteks veini- ja suhkrutootmisega, viinamarjakasvatuse õiguste ja toetuste säilimisega. Seda Prantsuse minister ka tunnistas. See on tegelikult läbirääkimiste teema ja seda ta väga selgelt ka väljendas. Ühishuvi tuleb nõukogu töö raames leida. Seega nii jäigal seisukohal Prantsuse kolleeg ei olnud, et sellel teemal ei ole mõtet rääkida.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister, tunnustan teid selle töö eest, mis te kolleegidega Euroopas teinud olete! Homme kohtub maaelukomisjon kolleegidega Läti ja Leedu parlamendist ning arutab sedasama küsimust. Aga minu küsimus on järgmine. Missugune teie arvamus nende kohtumiste tulemusena on: mis võiks olla siis see tulem, kuhu me jõuame? Missugused on need protsendid ja mis aastanumbriks need aastad?

Helir-Valdor Seeder

See, ma julgeks öelda, on isegi keerulisem kui ilmaennustuse andmine. Samas, ega ainult abstraktselt ka ei räägita, eks igaüks ole liitunud-lahutanud ja teatud protsentidest on ka juttu olnud. Praegu moodustavad Eesti põllumeeste otsetoetused 45% Euroopa Liidu keskmisest tasemest, komisjoni ettepanekul peaks need järgmise perioodi lõpuks jõudma tasemeni 58%. Orientiir või tulemus, millest on räägitud ja mis võiks olla reaalne, on 75% Euroopa Liidu keskmisest tasemest Eestile, Lätile, Leedule. Komisjon on välja pakkunud meie toetuste suurendamise 117 eurolt hektari kohta 156 eurole hektari kohta järgmisel perioodil, 75% aga tähendaks umbes 200 eurot hektari kohta, mis on tegelikult Eesti riigile väga suur raha. Selle vaidluse tulemus ehk võit Eesti riigile oleks umbes 300 miljonit eurot. Tegemist on suure rahaga. Milles lõpuks kokku lepatakse, ma ei oska öelda.

See, mis ma praegu väljendasin, on ootus või prognoos. Meile ei ole seda sugugi veel lubatud. Selle nimel tuleb veel väga palju vae-

va näha. Ja tegelikult lõplikke otsusi ei tehta mitte põllumajandusministrite nõukogus, vaid neid küsimusi kindlasti arutavad ka ECOFIN ja ülemkogu, kus langetatakse lõplikud otsused.

Esimees Ene Ergma

Ja nüüd veel kolm kohapeal registreeritud küsimust. Alustame kolleeg Tarmo Tammest.

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea põllumajandusminister! Kui kaugel on lahendus erimärgistusega kütuse osas, mida kasutatakse põllumajanduses?

Helir-Valdor Seeder

Meil käivad aktiivsed läbirääkimised Rahandusministeeriumiga järgmise aasta eelarve koostamise raames. Seda tehes vaadatakse üle ka kehtivad maksuseadused. Seni me ei ole veel jõudnud üksmeelse järelduseni, et uus süsteem, mis lõpetaks senise põllumeestele erimärgistatud kütuse müümise ja läheks üle riigieelarvest antavale abile ehk dotatsioonile, mis kehtis kümmekond aastat tagasi paaril aastal, oleks lihtsam, parem, arusaadavam ja säästlikum kui praegune. Kui me mingi lahenduseni oleme jõudnud, siis me selle ka rakedame. Mina kahjuks ei oska teile praegu öelda, mis hetkest see võimalik on. Ma väga kahtlen, et see on võimalik 1. jaanuarist 2013. Samas ei saa ka öelda, et me seda siis kindlasti ei rakeda, sest läbirääkimised käivad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Suurest võidust, 300 miljonist eurost te just äsja rääkisite – see raha peaks tulema põllumajandustoetustest. Aga mind ikka huvitab mingisugune natukegi täpsem tärm. Muidu me räägime küll võidust, aga millal see tuleb, me ei tea. Ja see on sama jabur jutt kui jutt 15 aastaga viie rikkaima Euroopa Liidu või maailma riigi hulka jõudmisest. Kas te saaksite pisutki täpsustada, millal see kõik võiks toimuda?

Helir-Valdor Seeder

Ma ei ole öelnud, et see 300 miljonit eurot on meil käes. Ärge seda nii võtke! Rääkisin oma vastuses sellest, mida me soovime ja mida me peame realistlikuks saavutada. Aga julgen öelda, et võit on juba komisjoni pakkumine. Ka see komisjoni pakkumine, mis meid ei rahulda, on iseenesest võit. Ma mõtlen seda, et kui sellel perioodil me saime Euroopa Liidu ühisest eelarvest põllumajanduse otsetoetus- teks umbes 500 miljonit eurot, siis komisjoni pakkumise kohaselt peaksime järgmisel eelarveperioodil, aastatel 2014–2020 saama 900 miljonit eurot. See on juba väga suur reaalne võit, mis on meil käes, ja see hakkab realiseeruma alates 1. jaanuarist aastal 2014. Toetus- tasemed jõuavad maksimumini ehk 156 euroni 2017. aastal. 156 eurot hektari kohta on komisjoni ettepanek ja see jääks kuni aastani 2020 samale tasemele. Need on konkreetsed aastad. Ja vähemalt samas tempos kasvaksid toetused ka meie ettepanekute kohaselt, aga piir ei ole mitte 156 eurot hektari kohta, vaid 200 eurot hektari kohta. See on meie püüd ja ma räägin perioodist 2014–2020.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsi- mus, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Ma jätkan eel- miste küsimuste vaimus. Mind huvitab väga, kas Euroopa Liidu põllumajandustoetuste re- guleerimise küsimuses on meil sõpru ja toe- tajaid – no näiteks Saksamaa. Mul oli juhus viibida Euroopa Parlamendis, kui vastav ko- mittee arutas põllumajandustoetuste reformi- mise võimalusi. Ja seal Saksamaa deklareeris, et nende põllumajandusminister mõistab, et Baltimaid koheldakse ebavõrdselt, ja on nõus, kui teised riigid samamoodi arvavad, osast Saksamaa dotatsioonist loobuma Balti riikide kasuks. Aga vaid tingimusel, kui seda teevad ka teised riigid. Minu küsimuse peale, kas see on kõige viisakam pikalt saatmine, mida ma elus olen kuulnud, puhkes saalis homeeriline naer ja pärast patsutati mulle õlale: saite aru. Kas ma sain õigesti aru? Kas Saksamaa on liitlane selles küsimuses? On see üldse proble- lem? Paluksin teie arvamust!

Helir-Valdor Seeder

Saksamaa on meie liitlane. Võin seda täna väga selgelt öelda, sest sakslased on ministri suu kaudu nõukogus kinnitanud, et nad toe- tavad jõulisemat ümberjagamist ja kiiremat võrdsustamist. On ka teisi liikmesriike, kes se- da on välja öelnud ja kes tegelikult ümberjaga- mise tõttu kaotavad. Näiteks ka rootslased on öelnud, et nad peavad vajalikuks võrdsemat lähenemist otsetoetustele, kuigi nemadki olek- sid ümberjagamise puhul ühed kaotajad. Nii et kõik ei lähtu päris lihtsast matemaatikast, mida võita või kaotada on, paljud vaatavad tervikut kui sellist ja lähtuvad Euroopa Liidu põhimõ- tetest, võrdsest kohtlemisest, ühisest siseturust. Aga teie küsimus oli sakslaste kohta. Jah, jul- gen öelda, et sakslased on meie toetajad ja sakslastel on päris suur mõju ka ühise põllu- majanduspoliitika kujundamisel.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra põllumajandusminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. 2012. aasta kevadine majandusprognos

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus, palun, kolleeg Rannar Vassiljevilt rahandusminister Jürgen Ligile!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Eesti on tihti uhkustanud oma väi- kese võlakoormusega. Kui me vaatame võla- koormust aastal 2011, siis oli see 6%, aastaks 2013 see pea kahekordistub ehk siis jõuab 11,3%-ni, kui uskuda Rahandusministeeriumi kevadist majandusprognosi. Äkki te nimetak- site need põhjused, mis meie võlakoormuse pea kahekordistavad?

Jürgen Ligi

Olete kindlasti kursis, et võlakoorem ei tä- henda tingimata ära kulutatud raha. See tähen- dab ka investeringuid ja nüüd suurima muu- tusena meie panust EFSF-i. EFSF ei ole ära raisatud, ära kulutatud või isegi välja käidud raha mitte, aga statistiliselt on EFSF-ist välja antud laenuid tõesti võlakoormas sees. Meil lõpeb ka ära kohalike omavalitsuste laenu pii- rang, juhul kui me seda otsust ei muuda, ja see tuleb samuti kuidagi prognoosi kirjutada. Ning meil on ka riigi sihtasutusi, kes investeerivad.

See on üks hinnang, üks vaatame päeva lõpuks. Aga valitsus ei ole oma poliitikat selles mõttes muutnud, et võtaks jooksvate kulude katteks pangalaenu, mida siit saalist on ka soovitatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, Rannar Vassiljev, esimene täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Seni on meil eelarvepositsiooni tublisti parandanud sotsiaalkindlustusfondid ehk siis haigekassa ja töötukassa. Sisuliselt tähendab see seda, et nende tulud on ületanud kulusid, sh ka töötukassas, mis tähendab, et töötukassa maks on olnud suurem, kui vajalike kulutuste kompenseerimiseks peaks olema. Sama tendentsi prognoosib Rahandusministeerium ka tulevikus, seda vaatamata sellele, et aastal 2013 on arvestatud töötuskindlustusmakse langetamisega 3%-ni. Kas see on valitsuse rahanduspoliitiline põhimõte, et töötuskindlustusmakse kui üks tööjõumakse peaks olema suurem, kui vajalike kulutuste katmiseks vaja?

Jürgen Ligi

Valitsusel on veel lõplikud otsused tegemata, aga töötus on meie omavahelistes aruteludes sageli teemaks olnud ja põhimõtteliselt on võetud hoiak, et töötuskindlustusmakse laeks kehtestatakse seaduses 3%. Me sooviksime tegelikult, et seda maksemäära edaspidi määraks Riigikogu, sest tegu on väga selge inimeste sundmaksega ja otsusega, millel on rahanduslikus mõttes väga tugev mõju. Oleks igati kena, kui Riigikogu seda toetaks. Me oleme võtnud hoiaku, et vähemalt kahe kriisiaasta reservid peaksid olema töötukassas varuks. See on kõige volatiilsem väljaminek riigil, kui kriis tuleb. Loodame, et midagi sarnast ei tule, aga kui ta siiski tuleb, siis ta tuleb väga ruttu ja eelarveaasta keskel reageerimine sel moel, nagu me eelmine kord pidime reageerima, ei oleks soovitav. Me ei tohiks vael ajal maksemäära alla lasta ja kui kriis tuleb, siis me peaksime reservid kasutusele võtma tõenäoliselt väga kiiresti. Töötuskindlustuse väljamaksed on väga kõikuvad ja seepärast on seal panus teadlikult tehtud reservidele. Ja see mitte ei paranda positsiooni, vaid see ongi positsioon.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Prognoos näeb ette, et inflatsioonis moodustavad meil tänavu ja ka tulevikus kõige suurema komponendi eluasemekulud ehk nagu teie koalitsioonipartnerile vahest keelepärased tundub – kodukulud. Mida plaanib Rahandusministeerium selleks teha, et kodukulud väiksemaks saada?

Jürgen Ligi

Otsest kodukulude mõjutamise instrumenti on Rahandusministeeriumi käes vähe. Vaid mõningad väljaminekud riigieelarves, tõenäoliselt kajastuvad siin näiteks kodusoojustusega seotud investeeringud. Aga see on küll pigem kaudne rahanduse korrashoidmise mõju. Valitsuse käes olevad inflatsiooniinstrumendid on üsna selgelt teada. Esiteks, rahandus korda! Lõtv eelarvepoliitika suurendaks inflatsiooni ja selle peale me selles valitsuses ei taha minna ega lähe ka. Teiseks, monopolide ohjamise regulatsioon. Loomulikult ka allesjäävate administratiivsete hindade kehtestamine ja üldine konkurentsi soodustamine ning muidugi palgapoliitika. Püüda seal piiritleda Rahandusministeeriumi osa ei ole praegu minu arvates praktiline. Need on need teada asjad. Kui need on paigas ja hästi tehtud, tuleb inflatsiooni põhjusi otsida kuskilt mujalt.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma tahtsin teilt küsida riigivõla kohta, aga sain juba sellele vastuse. Puudutaksin nüüd selliseid teemasid nagu ESM ja EFSF, sest majandusprognoosi arutelu juures oli nendest ka juttu. Minu küsimus on selline. Kui Eesti hakkab ESM-ile ehk Euroopa Stabiilsusmehhanismile lisaks 30 miljonile eurole maksma veel 30 miljonit, kas see raha tuleb reservidest? Ja kui kiiresti kasvab Eesti riigivõlg, kui EFSF-ist hakatakse väljamakseid tegema?

Jürgen Ligi

EFSF-i mõju juba on prognoositud. Kui tahate täpsemalt, võin need väljamaksegraafikud üles otsida, aga need on teada ja EFSF on pigem lõppev tõsiasi. Mis puutub ESM-i, siis eks ma pea üle rõhutama, et kohtulahingud on meil veel ees. Ja Riigikogu lahingud on ka ees ning ma ei tahaks valitsuse nimel põhiseadusega vastuolus olevaid lubadusi anda. Arvan siiski, et need mõlemad lahingud lõpevad positiivselt Eesti riigile ja ka Euroopale. Sel juhul on meil kaks makset, millest üks on praegu riigieelarvesse sisse kirjutatud, teine tuleb sinna sisse kirjutada eelarvemuudatusega. Viimasel eurogrupi koosolekul ma igatahes saavutasin selle, et asjaomasesse otsusesse tehti täpsustus, mis oli küll riigijuhtide tasemel üldisõnaliselt juba olemas, et mitte oktoober ei ole vältimatu sissemaksena, vaid selle otsustavad riikidesisesed protseduurid, mis meie puhul tähendab, et eelarvemuudatus nagu ikka hiljemalt detsembris heaks kiidetakse. Aga kas raha võetakse reservidest või mitte – praegune plaan on selline, et see tuleb reservidest ja me saame sellega kindlasti hakkama.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Sisekaitseakadeemia kolimine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Lembit Kaljuveelt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea peaminister! Meie värske viieliikmeline fraktsioon arutas eile Siseministeeriumi ettepanekut viia Sisekaitseakadeemia kogu täiega üle Virumaale, kas Vaivarasse või Narva. Tegemist on kiiduväärne, väga tõsise seisukohaga riigi julgeoleku vaatevinklist, samuti sise-, regionaal- ja hariduspoliitika vaatevinklist. Ma ei räägigi nendest kolossaalsetest summadest, mida see projekt nõuab. Kuidas te näete valitsusjuhina, milline minu nimetatud teemade läbitöötamise ajagraafik välja näeb? Ning kui palju asjaosalisi ja keda nimelt te tahate kaasata selle teema arutelusse?

Andrus Ansip

Hea küsija! Te olete valitsusest ette jõudnud, valitsus pole seda teemat veel käsitlenud. Küll aga on koalitsioonipartnerid koalitsioonilepingus kokku leppinud, et kaalutakse Sisekaitseakadeemia üleviimist või ehitamist Ida-Virumaale. On küllaga poolt- ja vastuargumente. Me kõik oleme veendunud, et riigiasutusi peaks olema igal pool Eestis, kõikides maakondades, et need ei peaks olema koondunud just nimelt Tallinna. Viimasel ajal on toodud väga palju argumente Ida-Virumaale Sisekaitseakadeemia hoone ehitamise poolt. Minul väga selget seisukohta selles küsimuses ei ole, me kujundame seisukoha millalgi valitsuse istungil.

Aga et lihtsalt tasakaalustada Ida-Virumaa Sisekaitseakadeemia pooldajate arvamusi, nimetaksin ka mõned vastuargumentid. Kõigepealt see, et tänapäeval euroopalikud tavad eeldavad seda, et politseinikke koolitatakse enam-vähem sellesamas keskkonnas, kus nad hiljem peavad tööle hakkama. Nõukogude ajal näiteks koolitati miilitsaid kasarmurežiimil ja see ettevalmistus ei olnud piisav, et hiljem korralikult tööle hakata. Koolitavad, tulevased politseinikud peavad tundma elu kõiki nüansse, peavad teadma, mis sünnib diskoteegis, kuidas kaubamaja välja näeb ja kõike muud säärast. Kui koolitus toimub kusagil tegelikult töömiljööst kaugel, siis see ei pruugi väga hästi õnnestuda. Probleemid on Ida-Virumaal kindlasti ka õppejõududega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, esimene täpsustav küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea peaminister! Kas Siseministeeriumi ettepanek sisaldab ka nn kolledživarianti, mille puhul näiteks ohvitserid ja magistriõpe jääks Tallinnasse ja ülejäänud osa oleks Virumaal? Selle küsimuse palus mul esitada minu fraktsioonikaaslane, sisekaitse alal teada mees Kalle Laanet, kes on kahjuks täna Hädameestel oma valijatega kohtumas. Aga ta palus mul küsida, kas selline variant selles ettepanekus on sees.

Andrus Ansip

Rahvusvahelised hindajad on soovitanud Eestil koondada kogu Sisekaitseakadeemia tegevus ühte keskusesse. See võimaldaks saada sünergiat eri struktuuride koos tegutsemisest ja võimaldaks ka kulusid kokku hoida. See on soovitus. Kas soovitust täiel määral täita või osaliselt täita, see on ikkagi valitsuse ja võib-olla ka Riigikogu otsustada. Praegu meil teatavasti politseikool on Paikusel, päästeametnikke koolitatakse Väike-Maarjas, piirivalveametnikke koolitatakse Murastes ja Kosel on meil suhteliselt suur politseinike koolitamise kompleks. Seni pakutud variandid näevad ette kas Muraste arendamist ühtseks keskuseks, Kose arendamist ühtseks keskuseks või siis Sisekaitseakadeemia ehitamist Ida-Virumaale. Kombineeritud variante Siseministeerium valitsuskabinetile pakkunud ei ole. Olgu öeldud, et Riigikontroll on kõiki kolme varianti jõudnud juba kritiseerida. Riigikontroll on leidnud, et kõik kolm varianti on üledimensioneeritud ja liiga kallid Eestile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, teine täpsustav küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea peaminister! Ma olen küllaltki lähedalt näinud tehnikaülikooli Kohtla-Järve kolledži ja Tartu Ülikooli Narva kolledži tegemisi ja nende arenguid ning need on minu arvates olnud väga positiivsed. Aga nimetatud kõrgkoolide õppejõudude eluaseme-probleemide lahendamiseks käis kadunud president Lennart Meri kunagi välja väga huvitava mõtte, ja nimelt ehitada Vaivara valda mere äärde üks küla õppejõududele. Midagi seal isegi tehti. Kas seoses Sisekaitseakadeemiaga võiks sellel mõttel jumet olla?

Andrus Ansip

Praeguses asukohas Kase tänaval Maarjamäel õppejõud ei pea elama, nad saavad elada Tallinnas. Ja praegu on õppejõudusid võimalik kutsuda ka Tallinna teistest kõrgkoolidest. Tallinnas on võimalik õpetada ka mujalt maailmast siia lennukiga kohale tulnud õppejõududel. Tallinnas neid muresid ei ole.

Aga ma veel kord ütlen: ma esitan lihtsalt pool- ja vastuargumente, mul ei ole selget

seisukohta, kas Ida-Virumaale Sisekaitseakadeemia hoonete ehitamine on põhjendatud või mitte. Aga üks lisakulu on kindlasti seotud ka õppejõudude transpordiga – transpordikulud tuleb katta – või siis elukohtadega seonduvalt. Elukohtadele lisanduvad lasteaiad, millest siin esimeses küsimuses oli juba juttu. Kui Ida-Virumaale asub püsivalt elama arvestatav hulk õppejõude, siis see tähendab ka vajadust mu-retseda täiendavaid lasteaiakohti. Need on kaalumiskohad. Tuleb leida optimaalne variant nii rahalises, regionaalpoliitilises kui ka julgeolekupoliitilises mõttes. Aga kindlasti hariduse kvaliteet peab olema kesksel kohal, kui kõiki neid erinevaid aspekte hakatakse kaaluma.

Esimees Ene Ergma

Nüüd palun neli kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Deniss Boroditšist.

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea peaminister! Me kõik teame, et Ida-Viru maakond on vaeslapse rollis nii selle protsendi poolest, mis ta SKT-sse annab, töötuse määra kui ka demograafilise olukorra poolest. Kindlasti annaks ühe suure ja tähtsa haridusasutuse viimine Ida-Virumaale regiooni arengule tugeva tõuke. Küsimus on see, kas sellele on loota ka lisa. Kas selle regiooni arendamiseks on kavas astuda ka teisi samme? Ehk kas teie arvates jää hakkab sulama ja piirkonna arengukava realiseerimiseks tulevad ka vajalikud ressursid?

Andrus Ansip

Teie hinnang Ida-Virumaale kui Eestimaa vaeslapsena ei ole väga kohane, eriti kui rääkida sisemajanduse kogutoodangust, mis luuakse Ida-Virumaal. Minu mälu järgi suurem osa Eesti sisemajanduse kogutoodangust luuakse Tallinnas, teisel kohal võiks olla Tartu ja siis kohe kolmandal kohal Ida-Virumaa. Pärast Ida-Virumaad tuleb maakondadena neid vaeslapsi oi-oi kui palju veel.

Jah, töötus on Ida-Virumaal väga suur probleem, kuid jälle tuleb öelda, et on ka teisi maakondi, kus töötus on kas sama suur probleem või peaaegu sama suur probleem – näiteks Valga-, Põlva-, Võrumaa. Kõiki Eesti regioone tuleb arendada ja tuleb arendada kindlasti ka Ida-Virumaad. Eesti riik on Ida-Virumaale ka olulisi investeeringuid teinud, näiteks Jõhvi

kontserdimaja on kindlasti Ida-Virumaa kultuurielu rikastanud. Vangla ehitamine Ida-Virumaale on regionaalne projekt. Võib ironiseerida, kuid ka kinnipeetavate jaoks on oluline, et säiliks side oma lähedastega. Kui vangil side vabaduses olevate oluliste inimestega säilib, siis on tagasipöördumine kuritegelikku ellu vähem tõenäoline. Seda kinnitab kogu maailma statistika. Ka Ida-Virumaa teedehitusse on läinud väga märkimisväärsed summasid, lähemal ajal aga otsustatakse teise energiaploki ehitamine Narva jaama. Nii et investeeringuid on sinna läinud üksjagu ja läheb veel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh, hea juhataja! Austatud peaminister! Vaatame seda otsust regionaalpoliitiliselt – kindlasti on tegemist õige otsusega. Ma saan aru, et valitsus pole oma lõplikku sõna selles osas öelnud, nii et tuleb vabandust paluda, et meie noor töökas fraktsioon on oma küsimustega ajast ette jõudnud. Samas peab tunnistama, et ajast ette on jõudnud ka Pirita elanikud, Pirita linnaosa vanem ja mitmed seltsid, kes on juba jõudnud avaldada oma suurt muret seoses sellega, mis võidakse ette võtta selle 14 hektari maaga. On olemas üks näide, nimelt TOP-i hotellide müük, mis siimaani on vaidluslane küsimus. Arendajad soovivad sinna ehitada korterelamuid. Pirita rahvas on juba oma vastasseisu sellele välja öelnud. Mis te peaministrina ütleksite nendele mures olevatele Pirita elanikele?

Esimees Ene Ergma

Üks märkus! Head kolleegid, te ei ole fraktsioon, te olete fraktsiooni mittekuuluv ühendus.

Andrus Ansip

No nii, pandi paika! Esialgu ei ole Pirita elanikel Kase tänava kinnistu pärast põhjust muretseda, sest valitsus ei ole otsust langetanud. Ka valitsuse eelistuste selgumisel ei ole lootma mingeid väga kiireid arenguid, sest raha koolikompleksi väljaehitamiseks me loodame saada järgmisest mitmeaastasest eelarveraa-mistikust. Seega praegu on rohkem tegemist ideede kaalumise ja mitte konkreetse rahasta-

misotsuse langetamisega. Ka praegusel asuko- hal Maarjamäel, Pirita-Kosel on väga palju plusse. Kõigepealt seesama asukoht – kohalikud inimesed on juba harjunud sellega, et tule- vased politseinikud kaitsevad sealsamas lähe- dal ka nende kodurahu. Seal on küllalt hästi välja arendatud teatud infrastruktuur, mis ei vaja olulisi ümberehitusi. Samas muist hoo- neid on Nõukogude ajast ja need ei sobi täna- päevase õppetöö läbiviimiseks.

Kõik kolm minu loetletud uue hoonestu varianti on väga kallid, vana edasiarendamine võib osutuda kordades odavamaks. Ka on riigikontrolör juhtinud tähelepanu sellele, et kõi- gi kolme uue Sisekaitseakadeemia hoonestu kava realiseerimisel ületaks ühe politseiniku koolitamise maksumus märgatavalt seni kõige kallimate üliõpilaste, arstiteaduskonna üliõpi- laste koolitamise maksumuse.

Esimees Ene Ergma

Härra peaminister, kaks minutit on antud ka teile. Palun järgmine küsimus, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud peaminister! Oma esimese vas- tusega te ilmselt tahtmatult asetaste Ida-Viru- maa juba Eestist väljapoole, öeldes, et politsei- nikke tuleb ette valmistada selles keskkonnas, kus nad tööle hakkavad. Aga see selleks.

Ma tahtsin tegelikult seda küsida, et seoses Ida-Virumaa ideega tuli ajakirjanduses kohe juttu mingist 100 miljoni eurosest uusehitisest. Narvast on kuulda, et Kreenholmi valduste omanikud, need Rootsi omanikud, kelle kätte need jäid, on teinud ettepaneku, et nad ehitak- sid Kreenholmi praeguse saare peal nende ehi- tiste baasil Sisekaitseakadeemia PPP põhimõt- tel välja ja annaksid kompleksi riigile pikaaja- lisele rendile. Kas see variant on teieni jõud- nud?

Andrus Ansip

On ta PPP või mis iganes variant, maksu- maksja peab selle ikka kinni maksma. Küsi- mus ei ole praegu rahastamisinstrumendis, kü- simus on otstarbekuses – otstarbekuses nii hariduse kvaliteedist lähtudes, regionaalpoliiti- listest kaalutlustest lähtudes kui ka väga pal- judest muudest kaalutlustest lähtudes. Me praegu ei kipu küll rahastamisinstrumenti kõi-

gepealt ära otsustama ja siis vaatama, mis Eestile hea lahendus on, kus kohas see asutus paikneda võiks.

See Ida-Virumaa paigutamine väljapoole Eestit on aga teie puhast fantaasia. Minu väljütlemistega seda siduda ei maksaks. Ma rääkisin tulevaste politseinike koolitamisest kasarmutes ja nimetasin, et euroopalike arusaamadega see ei sobi, mis kunagi Nõukogude Liidule sobis ja mõnele totalitaarsetele riikidele praegugi sobib. Maailma demokraatlikes riikides peetakse väga oluliseks kasvatada politseinikke seal keskkonnas, kus nad peavad tööle hakkama. Küsimus ei ole selles, kas siin või väljaspool Eestit. Küsimus on selles, kas tulevaste politseinike peaks koolitama nii, et nad elavad kasarmus või kuskil metsas rahvast isoleerituna, või peab neid koolitama linnas, kus kaubamajade ja diskoteekide tingimused on käepärast.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea peaminister! Kui lubate, tuleksime selle kolimise teema puhul korra ka sisu juurde. Nimelt on Sisekaitseakadeemias väga suur osakaal tasulisel õppel. Kui vaadata eelarvet, siis on see osakaal üle poole. Kui kõrgharidusreformi ette nägev seadus, mille eelnõu on praegu küll tagasi kultuurikomisjonis arutamisel, peaks sellisel kujul rakenduma, nagu valitsus on selle heaks kiitnud ja nagu see esimesel ringil ka Riigikogu poolthääled sai, siis Sisekaitseakadeemia rektori arvates võib nende pikka aega hea kvaliteediga olnud haridus selle all kannata, kui eraraha sealt ära võetakse. Kas te homme, kui te arutate seda, lähtute ka akadeemia tuleviku sisulisest poolest, vajadusest säilitada järjepidevus?

Andrus Ansip

Meil on täna kavas arutada Sisekaitseakadeemia asukohaga seonduvat. Palun mitte üle minna kõrgharidusreformi temaatikale! Kui üliõpilased õpivad hästi, siis nende õpe saab olema tasuta, seda tuleb meil kõigil meeles pidada.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Toidu kvaliteet

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Marika Tuus-Laulilt põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile.

Marika Tuus-Laul

Austatud härra minister, kõigepealt ma tänan kirjalikule küsimusele antud üsna põhjaliku vastuse eest! Kuid ma küsin täna veel juurde. Arvan, et ma ei ole ainus inimene, keda on päris ärevaks teinud ühe Rootsi autori raamat "Toidudemagoogia", mis eelmisel aastal ilmus. Seal on väga palju kirjutatud ka Eesti toiduainetest. Nimelt me teame, et väga paljude vorstide ja sinkide suitsumaitse on saavutatud justkui pettuse teel. Võiks öelda, et tavalise suitsutamise asemel kasutatakse kunstlikke suitsuaroome, teatud vedelikku või pulbrit. Pole ka saladus, et tootjad hoiavad neid tooteid suitsuroomiainet sisaldavas soolvees, millega luuakse pettekujutelm lihast, mida on grillitud puusõega või valmistatud gaasigrillil. Isegi grillitriipe tehakse, et jätta mulje, et toode on valminud grillrestil. Minu küsimus on: kui paljud tootjad seda meetodit kasutavad ja kuidas tarbija saab vahet teha?

Helir-Valdor Seeder

Jah, tõepoolest, toiduainetööstus areneb, tehnoloogia areneb ning võetakse kasutusele uusi meetodeid ka toiduainete tootmisel. Aga see kõik peab olema tarbijale teada ja arusaadav. Kui on kasutatud naturaalse, traditsioonilise suitsutamise asemel suitsupreparaate, siis see peab märgistusel kirjas olema. Loodan, et seda reeglit ka järgitakse. Kui palju on traditsiooniliselt suitsutatud suitsutooteid ja kui palju selliseid, mis valmistatud tänapäeva tehnoloogiat kasutades, seda proportsiooni ma ei oska teile peast öelda. Aga kui need andmed kusagil Eestis olemas on, siis me kindlasti saadame need teile kirjalikult tagantjärele. Võin aga kinnitada, et nii ühed kui teised on tegelikult vastavuses kehtestatud nõuetega. Meie toiduained ei sisalda mingeid ülemääraseid kahjulikke aineid inimese tervisele ja vastavad

igati toiduohutusnõuetele, mis Euroopa Liidus on kehtestatud. Nii et selles osas ei maksa tarbijatel midagi karta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, esimene täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Tegelikult on vist asi veelgi hullem, kui räägitakse. Meie olukord on küll veidi parem kui suurtes tööstusriikides, kus süüakse aastas 6–7 kilogrammi mitmesuguseid lisaaineid ja nende tootmiseks kulutatakse miljardeid eurosid. Tegelikult on eesmärk põhitoiduaine pealt kokku hoida. Kõik need sildid "Vanaema moodi", "Kodus valmistatud", "Mamma tehtud" – nende sisu on tegelikult midagi muud, sest vanaema ei kasuta näiteks 22 ainet, mis parandavad jahu maitset ja kiirendavad kerkimist, samuti igasuguseid emulgaatoreid ja ensüüme ja ma ei tea mida veel. Ja vaniljet tehakse pehkinud kuusepuust. Olgu see inimestele lihtsalt teada. Minu küsimus on: kas te ministrina olete teinud midagi, et seda pealetungi kuidagi peatada? Ega me ei ole ju selle kõigega väga harjunud. Vene ajal oli kasutusel salpeeter ja paar ainet veel, nüüd on neid mitmesadades ja tuhandetes.

Helir-Valdor Seeder

Toiduainetööstuse innovatsiooni ja tehnoloogia arengut ma ministrina küll ei ole püüdnud peatada. Pigem me oleme püüdnud seda jälgida ja valdkonda reguleerida, et sellega ei kaasneks ebasoovitavaid arenguid. Mis puutub võimalikesse lisaainetesse, siis üks Põllumajandusministeeriumi eesmärke on, et tarbija teaks: toote märgistusel on kirjas kõik lisaained, mida üks või teine toiduaine sisaldab. Tegelikult me oleme Põllumajandusministeeriumis ka loomulikult kutsunud tootjaid üles võimalikult naturaalselt toiduaineid tootma ja võimalikult vähe lisaaineid kasutama. Selle tähtsusest on aru saanud väga paljud tootjad nii Eestis kui väljaspool. See on toidu turustamisel suur pluss, kui lisaaineid on vähem. Ma pean silmas neid lisaaineid, mis võib-olla ei ole kõige tervislikumad, näiteks mitmesugused säilitus- või värvained, mida tegelikult saaks toiduainete valmistamisel vältida. See on

saanud turustamisel täiendavaks pooltargumendiks.

Oleme püüdnud seda protsessi ohjata ka tarbija teadlikkuse tõstmise abil ja tuleb tunnista, et oleme selles ka teatud edu saavutanud. Tarbijatele on üha selgemaks saanud, mida lisaained endast kujutavad, ja nad soovivad järjest rohkem naturaalseid ja mahedaid toiduaineid. Samas ei maksa sellest välja lugeda, et praegu kaubanduses ja toitlustuses ringlevad toiduained, mille valmistamisel on kasutatud lisaaineid, ei oleks vastavuses toiduohutusnõuetega. Nad on vastavuses.

Eks ma kartsin, et te seda küsite, ja lasin ametnikel vastuse ette valmistada. Paraku ajaliimit ei võimalda seda ette lugeda, ma saadan selle teile kirjalikult.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul! Teine täpsustav küsimus.

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Probleem on tõesti tõsine. Mul on meeles, et 1990. aastate algul oli meil lubatud esialgu 40, siis 200 lisaainet. Nüüd on lubatud mitmed tuhanded. Võib-olla lääne ühiskond on nendega rohkem harjunud, meie aga vähem, sest me näeme, kuidas allergiliste haiguste arv aina kasvab. Aga kui rääkida sellest, mis on pakendil kirjas, siis jah, pakendatud kaubal on tõesti korrektne märgistus olemas, kuigi väga väikses kirjas. Aga probleem on just etikaubaga. Ei oska ka müüja teile täpselt öelda, mis seal sees on, isegi päritolu tihti ei teata. Kuidas me selle asjaga saaksime edasi minna, et olukord oleks selgem?

Helir-Valdor Seeder

Meil oleks kindlasti praegugi vaja ühte "Knopka" moodi saadet, mis hariks ja informeeriks tarbijaid. Sellest oleks suur abi, võib-olla rahvusringhääling võtab selle kavva. Aga tegelikult on õigusaktidega sätestatud, et ka pakendamata kauba puhul peab teenindaja oskama anda täpselt sama ammendavat informatsiooni, mis on nõutud pakendatud kauba puhul. Kõik sõltub loomulikult väga paljuski teeninduskultuurist, teenindaja teadmistest ja professionaalsusest, aga ma loodan, et reeglina peetakse sellest Eesti kaubanduses kinni. Nii et

letiteenindaja peab oskama ostjat informeerida. Seda näevad ette õigusaktid.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Kas Eesti Vabariigi tarbijal on õigus valida, kust kohast ta midagi ostab, kas ta ostab näiteks triikrauaga triibutatud või päris liha või ostab seda vorsti, kuhu sisse on kuusepalk ära purustatud? Kas Eesti Vabariigi tarbijal on õigus ise valida, kas ta läheb turule või ühte või teise või kolmandasse poodi? Kas teie arvates küsimus, mille Marika Tuus-Laul siin tõstatas, on päris probleem ja väärt Riigikogu saalis üles tõsta?

Helir-Valdor Seeder

Tarbijatel on võimalus valida kõikidest kauplustest ja toitlustusasutustest, mida nad soovivad. See on mu lühike vastus.

Esimees Ene Ergma

Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Palgalõhe

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Marianne Mikkolt rahandusminister Jürgen Ligile.

Marianne Mikko

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Sügisel võttis Riigikogu ühel häälel vastu otsuse, millega kohustasime valitsust välja töötama tegevuskava naiste ja meeste palga vahelise lõhe vähendamiseks. Tegevuskavas soovisime näha konkreetseid meetmeid, nagu riiklikku järelevalvet, seaduste analüüsi, kollektiivläbirääkimisi. Peaminister väitis hiljuti meie ees esinedes, et palgalõhe tegevuskava on valitsuses arutlusel. Ka rahandusministril on oma roll probleemi lahendamisel. Küsin: kas rahandusminister on valmis avalikustama oma ministeeriumi ja haldusala kõikide ametnike palgad koos lisatasudega, et kiirendada soolise palgalõhe vähendamist Eesti Vabariigis?

Jürgen Ligi

Me teeme sellist asja vastavalt seadusele. Valitsuse otsused arutatakse enne läbi, kui need langetatakse, kui need avalikustatakse. Mis puutub palkade avalikustamisse, siis ei ole saladus, et sellel teemal ma olen valitsuses jäänud eriarvamusele. Minu arust on tegemist ülemäärase privaatsuse riivega, eriti inimeste puhul, kes tänapäeva ülematerialiseeritud maailmas paistavad kehvas valguses. Minu arust ei peaks kõigi palka sunniviisiliselt avalikustama, aga valitsus tegi teistsuguse otsuse. Riigisektoris on omad piirangud ja irooniliselt võib öelda, et tulevikus on seal ainus hüve see, et naaber saab teada sinu täpse palga. Minu soov oli, et saadaks teada ametikoht ja palgavahemik.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Meie infotunni aeg on läbi saamas. Suur tänu Riigikogu liikmetele küsimuste esitamise eest! Suur tänu valitsusliikmetele vastamise eest! Infotund on läbi.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 11. töönädala kolmapäevast istungit. Kas soovitakse üle anda eelnõusid ja arupärimisi? Näen, et soovitakse. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Head kolleegid! Mul on üle anda arupärimine rahandusminister Jürgen Ligile. See puudutab Euroopa Stabiilsusmehhanismi, millega ühinemise leping allkirjastati Riigikogus s.a veebruarikuus. Mehhanism peaks käivituma tänavu 1. juulil ning esialgu oli päästefondi maht 500 miljardit eurot, sissemakstava kapitali 80 miljardit eurot pidid euroala riigid sisse maksma võrdsetes osades viie aasta jooksul. Nagu me teame, on õiguskantsler Indrek Teder avaldanud arvamust, et Euroopa Stabiilsusmehhanismi asutamislepingu säte, mis võimaldab erandjuhtudel teha otsuseid stabiilsusmehhanismi osalisriikidele finantstoetuste andmise kohta 85%-lise häälteenamusega, on vastuolus Eesti põhiseadusega. Sellele vaatamata käis meie rahandusminister kohtumisel, kus ESM-i osas lepiti kokku, et kapital makstakse sisse

hoopis kiiremini, kui algselt oli lepingus ette nähtud, ja andis nõusoleku ka selleks, et esimene sissemaks tehakse selle aasta juuliks ja teine hiljemalt oktoobriks. Sellest tulenevalt on arupärijatel rahandusministrile viis küsimust, mis puudutavad kohustusi, mis Eesti endale võtab, samuti seda, kuidas sai anda minister nõusoleku küsimuses, mis on alles arutusel Riigikohtus. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatuse nimel võtnud vastu ühe arupärimise. Kui arupärimine vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 9. aprillil algatatud välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 9. aprillil algatatud kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansipile ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsil.

Kas võime nüüd teha kohaloleku kontrolli? Palun kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 85 rahvasaadikut, puudub 16.

1. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse, rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu (157 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse, rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu 157 teine lugemine. Ma

palun ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni aseesimehe kolleeg Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Paar sõna sellest eelnõust. Eelnõuga nähakse ette rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muudatused. Need on tingitud vajadusest viia Eesti õigussüsteem paremini kooskõlla rahvusvahelise rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise standarditega. Samuti on seaduse eelmise redaktsiooni jõustumisest alates ilmnunud, et mõningad sätted on segadust tekitanud ja nende sõnastus oleks otstarbekas selgemaks muuta. Seda siis selle eelnõuga teha üritataksegi.

Eelnõu koostamisel lähtuti Euroopa Nõukogu rahapesu tõkestamise meetmeid hindava eksperdikomitee 2008. aastal tehtud hindamise ja 2009. aastal tehtud järeelhindamise tulemustest, mis puudutavad Eestit. Lisaks on Rahandusministeeriumile esitanud omapoolsed ettepanekud kõnealuste seaduste muutmise kohta rahapesu andmebüroo, Eesti Pangaliit ja Eesti Kindlustusseltside Liit. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks Riigikogust muudatusettepanekuid ei esitatud.

Rahanduskomisjon arutas eelnõu 12. märtsil ja 2. aprillil. Koostöös Rahandusministeeriumiga tegi komisjon konsensusega kuus muudatusettepanekut, mis on muudatusettepanekute loetelus ära toodud koos lühikese selgitusega. Kõige huvitavam debatt komisjonis puudutas kultiveeritud pärleid ja keskendus sellele, kas sõna "kultiveeritud" võiks asendada sõnaga "kasvatatud", mis on eesti keelele omasem. Üldiselt siiski leiti, et vääriskive on otstarbekam määratleda Euroopa Liidus kaubagruppe käsitleva määruse järgi, kus on kasutatud mõistet "kultiveeritud pärlid". Kui komisjon endiselt leiab, et meie omakeelne termin on märksa parem, siis on võimalik seda arutelu jätkata.

Komisjon otsustas konsensusega teha ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada ja juhul, kui seda tehakse, saata eelnõu kolmandale lugemisele 18. aprillil. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Palun küsimus, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kas komisjonile teadaolevalt neid pärleid ka kuskil Eestis juba kultiveeritakse või on meil tegu ainult importkaubaga?

Rannar Vassiljev

Ma ei oska komisjoni nimel vastata, kuna seda, kas pärleid Eestis kultiveeritakse või mitte, istungil ei arutatud. Ja pean tunnistama, et mina komisjoniliikmena ei oska vastata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Kui me esimest korda arutasime seda eelnõu rahanduskomisjonis, siis tekkis küsimus, kas juriidiline isik saab asutada investeerimisühingut või investeerimisfondi. Kas füüsilisest isikust ettevõtja Inara Luigas saab asutada näiteks investeerimisfondi Setumaa?

Rannar Vassiljev

Hea küsimus! Mina ei julge siit puldist õiguslikku hinnangut anda. Aga kindlasti on võimalik pöörduda kirjaliku küsimusega Rahandusministeeriumi või rahanduskomisjoni poole ja saada ammendav ning täpne vastus. Ma ei julge siit väita, et kui füüsilisest isikust ettevõtja Inara Luigasel selline soov oleks, siis ta kindlasti seda teha ei tohiks.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Kas soovitakse avada läbivõtteprotseduurid? Kõnesoove ei ole, läbivõtteprotseduurid ei avata. Vaatame muudatusettepanekud läbi. Selle seaduseelnõu muutmiseks on esitatud kuus ettepanekut, alustame nende läbivaatamist. Ettepanekud nr 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 on kõik juhtivkomisjoni esitatud ja seega arvestatud täielikult. Seaduseelnõu 157 teine lugemine on lõppenud.

2. Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" eelnõu (196 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" eelnõu 196 esimene lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Selle otsuse eelnõu järgi suurendatakse Eesti osalust Euroopa Nõukogu Arengupangas 5086 osalusertifikaadi ulatuses koguväärtuses 5 086 000 eurot. Panga kapitali suurendatakse kokku 40% ehk 3,3 miljardilt 5,3 miljardi euroni. Riigikogu otsus on vajalik, kuna suureneb riigi potentsiaalne rahaline kohustus.

Tegemist on arengupanga ajaloos kapitali kuuenda suurendamisega. Eesti liitus selle pangaga 1998. aastal, ta osaleb kapitali suurendamises teist korda. Nagu eelmiselgi korral küsib pank omanikelt ainult vajaduse korral sissenõutava kapitali osa, rahaline sissemakse toimub panga reservide arvel. Seega makstakse Eesti kasvavast osalusest 569 000 eurot panga reservidest ning ülejäänud 4 517 000 eurot moodustab vajaduse korral sissenõutav kapital. Seda võidakse küsida näiteks panga tegevuse lõpetamisel, kui pangale jääb täitmata kohustusi. Kapitali kutsumist ei ole aga ette näha, kuna pank on hästi kapitaliseeritud, rakendab ranget laenupoliitikat ning on püsivalt kasumis. Viimase kümne aasta keskmine kasum on olnud 90 miljonit eurot aastas.

Kapitali suurendamine võimaldab arengupangal paremini arvestada klientide kasvanud laenuvajadusega majandus- ja finantskriisi järgses olukorras, kus erakapitali vood on kahanenud. Pank annab pikaajalisi madala intressiga laene sotsiaalse suunitlusega projektidele, näiteks töökohtade loomine vähearenenud riikides ning väikese sissetulekuga kodanikele eluasemete ja sotsiaalse infrastruktuuri ehitamine. Laenu võivad saada nii liikmesriigid kui liikmesriikide juriidilised isikud, ja seda kas riigi garantiiga või ilma, sõltuvalt panga riskihinnangust. Panga kasvavast laenu-

võimest võib kasu saada ka Eesti, kui leitakse huvitavaid projekte.

Riigikogu heakskiit on eelduseks Eesti osaluse suurendamisele. Pangakapitali suurendamine arengupangas on juba jõustunud, sest piisav hulk osalisi on oma osaluse kasvatamises kinnitanud. Täpsemalt on seda teinud 32 riiki 40-st. Aktsionäride toetus kapitali kasvule võimaldab pangal hoida parimat, AAA-reitingut kolmelt põhiagentuurilt, saada turgudelt edaspidigi hea hinnaga finantse ja neid oma liikmetele soodsatel tingimustel edasi laenata. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra rahandusminister! Palun küsimus, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud rahandusminister! Ütlesite seda eelnõu tutvustades, et Eesti riik suurendab võimalikku rahalist kohustust. Kas te seletaksite, milles see rahalise kohustuse suurendamine seisneb? Kas ta suurendab meil võlakoormust?

Jürgen Ligi

Ei, see ei pruugi võlakoormust suurendada. See ikkagi sõltub sellest, milles see hüpoteetiline võimalus, et kapitali on vaja juurde panna, realiseerub. Praegu ei näita ükski märk, et tegelikult seda kutsutavat kapitali võiks vaja minna. Kui seda siiski vaja läheb, siis Eesti saab sellest piisavalt vara teada ja saab need summad planeerida oma kassavoogudes ja oma eelarves. Siin ei toimu midagi äkki.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Ütlesite oma eelnevas sõnavõtus, et arengupank majandab end väga edukalt. Siit ka küsimus: kas osanikel võiks sellest pangast kunagi olla ka dividende loota?

Jürgen Ligi

See ei ole selle panga eesmärk ja ma ei tea, et oleks dividende jagatud. Kõnealusel juhul suunatakse kasum põhikapitali. Ei saa välistada,

et dividende jaotatakse, aga ma ei tea, et seda oleks seni tehtud. Pean kontrollima.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Nüüd palun kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Andrus Saare!

Andrus Saare

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas eelnõu 196 "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" 2. aprillil 2012. aastal. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja Martin Pöder.

Eelnõu eesmärk on suurendada Eesti Vabariigi osalust Euroopa Nõukogu Arengupangas 5086 osalussertifikaadi ulatuses koguväärtuses 5 086 000 eurot. Vabariigi Valitsust volitatakse tegema sertifikaatide märkimiseks vajalikke toiminguid.

Nüüd küsimustest ja teemadest, mida komisjonis arutati. Milline on osaluse suurendamise mehhanism? Märgitakse osalussertifikaate 5 086 000 euro väärtuses, reaalseid sisse makseid Eestil vaja teha ei ole. Sissemakstav osalussumma 569 000 euro väärtuses kantakse üle CEB-i üldreservist ja seda käsitatakse Eesti sissemakstud kapitalina. Mis juhtub, kui Eesti osaluse suurendamisega nõus ei ole? Vastus oli, et siis jääb riigi hääletusõigus lihtsalt väiksemaks.

Arutleti ka otsustusprotsesside teemal. Enamik otsuseid langetatakse poolthälteenamusega, kui otsused on saanud Euroopa Nõukogu mandaadi. Kui Euroopa Nõukogu mandaati ei ole, siis läheb vaja vähemalt kahekolmandikulist hälteenamust.

Veel oli juttu kasumi jaotamisest, mille kohta siin ka küsiti. Senine praktika on olnud, et kasum läheb kas reservidesse või kasutusse. Laenu on seni antud nii riikidele, kohalikele omavalitsustele kui ka pankadele. Toodi näiteks, et laenu on saanud ka Kreeka, kusjuures seni on Kreeka tagasimaksed teinud viivitusteta.

Tunti huvi arengupanga tegevuse mõju vastu töökohtade loomisel. Küsiti, kas järelevalveorgan on ka Eesti esindaja. CEB-i juhtorganiteks on halduskogu ja juhatus, juhatus

liikmeks on Eesti suursaadik Euroopa Nõukogu juures ning halduskogus esindab Eestit Rahandusministeeriumi Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja.

Kokkuvõttes langetas komisjon järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval, 11. aprillil, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. aprill kell 15. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andrus Saare! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrati eelnõu 196 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. aprilli kell 15. Eelnõu 196 esimene lugemine on lõppenud.

3. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (191 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 191 esimest lugemist. Palun ettekandjaks siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on algatanud karistusseadustiku ja sellega seonduvate seaduste muutmise eelnõu numbriga 191. Eelnõu eesmärk on suurendada Eesti elanike turvalisust, luues täiendava võimaluse Eestis välisriigi kodanikest kurjategijate arvu vähendamiseks. Eelnõuga luuakse väljasaatmise alternatiivina uus võimalus süüdistatava või süüdi mõistetud välisriigi kodaniku Eestist lahkumiseks: võimalus sõlmida kokkulepe vabatahtlikult Eestist lahkumiseks ja viie kuni kümne aasta pikkuse sissesõidukeelu kohaldamiseks. Euroopa Liidu kodanikele kehtestatakse Eestisse sissesõidu keeld, kolmandate riikide kodanikele aga kogu Schengeni alale. Kui isik rikub sissesõidukeeldu, siis pööratakse kandmata jäänud karistuse osa täitmisele.

Praegu kehtiv õigus näeb Eestis ette, et välisriigi kodaniku suhtes võib jätta vangistuse tingimisi kohaldamata või vabastada ta tingimisi enne tähtaega ilma käitumiskontrolli kohaldamata, kui ta saadetakse Eestist välja. On võimalik välisriigi kodaniku üleandmine kohutulikul karistatud isikute üleandmise konventsiooni alusel.

Selle eelnõuga lisandub üks võimalus, mis aitab vähendada Eestis viibivate välisriigi kodanikest kurjategijate hulka, võttes neilt võimaluse Eestis korduvalt kuritegusid toime panna. Kuna lahkumiskokkuleppe sõlmimisega kaasneb kuni kümne aasta pikkune sissesõidukeeld, siis muutub ka raskemaks siin kuritegelikke sidemeid hoida.

Meie praegune välismaalaste poliitika ei soosi kurjategijate jäämist Eestisse, kuid paraku sõltub välismaalase Eestist lahkumine suuresti välismaalase koostöötahtest, soovist taotleda endale kiiresti reisidokument ja mitte põhjustada tõrkeid väljasaatmise käigus. Samuti on oluline päritoluriigi valmisolek isik vastu võtta. Praegu on valdav osa Eestis karistatud välisriigi kodanikest kurjategijaid pärit Venemaa Föderatsioonist, kuhu isiku väljasaatmine on raske, kuid üldjuhul siiski võimalik.

Eestisse tuleb igal aastal illegaalseid immigrante Aafrika riikidest, kuhu väljasaatmine on väga raske ja paljude riikide puhul perspektiivitu. Lisaks ei ole enamasti Eestis nende riikide saatkonda ja ka Eestil ei ole nendes riikides oma saatkondade esindajaid, mis raskendab läbirääkimisi veelgi. Selliste välisriigi kodanike puhul on vabatahtlik Eestist lahkumine ainus tegelik võimalus lõpetada isiku Eestis viibimine. Seega omandab eelnõuga loodav võimalus tõenäoliselt tulevikus üha suurema tähtsuse.

Välisriigi kodanikest kurjategijate vabatahtlikku lahkumist oma kodumaale on juba aastaid soodustanud ka mitmed teised Euroopa Liidu riigid. Näiteks Ühendkuningriik ja Belgia näevad ette võimaluse vähendada isiku karistust, kui ta pöördub vabatahtlikult tagasi oma päritoluriiki. Sama regulatsioon on kasutusel ka Hollandis. Euroopa Nõukogu on oma 2010. aasta raportis avaldanud toetust vabatahtlike tagasipöördumise skeemide rakendamisele, sh tõstnud positiivse näitena esile just Ühendkuningriigi regulatsiooni.

Me ei pea eelnõu algatajatena õigeks, et Eesti maksumaksjad peavad üleval pidama välisriigi kodanikest kurjategijaid ja taluma sellest tulenevat koormust. Riigi ülesanne on kaitsta eelkõige oma elanikke ja nemad saavad tunda ennast seda turvalisemalt, mida vähem välismaalastest kurjategijaid Eestis on.

Siseministeri poole on juba praegu pöördunud mitmed kinnipeetavad, kes on tundnud huvi, millal nad saaksid sõlmida Eestist vabatahtlikult lahkumise kokkuleppe. See näitab, et nagu mitmes teiseski Euroopa riigis ollakse ka Eestis selliseks muudatuseks valmis.

Eelnõu rakendamisega ei kaasne olulisi kulutusi. Peamised kulutused on ametnike tööaeg, samuti isikute konvoeerimise kulud. Samas aitab eelnõu suurendada turvalisust ja vähendada põhjendamatuid kulutusi, mis kaasnevad välisriigi kodanikest kurjategijate Eestis viibimisega. Eelnõu on kavandatud jõustuma s.a 1. oktoobril. Täna väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Nüüd küsimused. Palun, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Hea minister! Milline on Eesti kriminaalide n-ö kaubandusbilanss: kas Eestis on rohkem välisriikide kriminaale või on Eesti kriminaale rohkem välismaal?

Ken-Marti Vaher

See on minu arust majanduskomisjoni esimehele väga kohane terminikasutus! Bilanss on selle eelnõu valguses pigem meie kahjuks kalduv. Eesti vanglates kannab praegu karistust umbes 250 välisriigi kodanikku. Nendest ligikaudu 190 on pärit Venemaa Föderatsioonist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Me rääkisime ka komisjonis sellel teemal, kui suur osa meie vanglates karistust kandvatest võõrriigi kodanikest on Venemaalt pärit. Teades, et Schengeni viisaruumi piires on liikumine üpris vaba, tekib küsimus, kas ei avane nüüd kurja-

tegijatel, kes Schengeni viisaruumi piires liiguvad, lihtsalt võimalus karistust asendada ja hiljem tagasi pöörduda. Kas seda eelnõu ei peaks rakendama ainult nende riikide suhtes, kus on viisarežiimi abil üle piiri liikumine paremini kontrollitud?

Ken-Marti Vaher

Nagu ma ütlesin, selle väljasaatmisega ehk vabatahtliku kokkuleppega kaasneb loomulikult sissesõidukeeld, mis võib kesta kümme aastat. Sissesõidukeeld kehtib kolmandate riikide kodanike puhul kogu Schengeni ala suhtes, Euroopa Liidu kodanike puhul Eesti suhtes. Kui seda keeldu rikutakse, siis tuleb määratud karistus ära kanda täies ulatuses.

Kõige rohkem peetakse välismaalastest Eesti vanglates kinni Venemaa Föderatsiooni kodanikke. Praeguse seisuga näib nõnda, et 2012. aasta lõpuks on selle eelnõu subjektid sadakond välisriigi kodanikku. Nendega oleks võimalik sõlmida vabatahtlik kokkulepe niimoodi, et kehtestatakse ka sissesõidukeeld. See on minu arust väga oluline nüanss, sest ühelt poolt, kui kinnipeetavaid motiveerib näiteks tingimisi ennetähtaegne vabastamine, siis teiselt poolt riiki motiveerib see, et need isikud lahkuvad Eestist ja nad ei saa siia tagasi tulla selle aja jooksul, mis kohus määrab – see on kuni kümme aastat. Nii et minu arvates tänu sellele on Eesti elanikud eriti ida poolt tulevate seadusrikkujatest kodanike eest märksa enam kaitstud kui olukorras, kus need inimesed võivad pärast karistuse ärakandmist jääda edasi Eestisse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud siseminister! Minul tekkis selline küsimus, et kui praegu karistust kandvad inimesed selle seaduseelnõuga tutvuvad ja neil tekib soov siit vabatahtlikult lahkuda, siis kas nad seda saavad. Kas sellel seadusel on ka tagasiulatuv mõju?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Sellel eelnõul on kaks subjektide ringi. Üks on süüdimõistetud välisriigi kodanikud, kes juba praegu vanglates

karistust kannavad, ja teine ring on võimalikud süüdistatavad, kelle suhtes on samuti võimalik seda seadust rakendada. Nagu ma mainisin, välisriigi kodanikest süüdimõistetuid on Eesti vanglates 2012. aasta alguse seisuga 242, ligi 190 neist on Venemaa Föderatsioonist, Läti ja Leedu kodanikke on natuke alla 20 ja teisi veelgi vähem. Süüdimõistetutena on võimalikke subjekte umbes sada. Nende puhul on selle aasta lõpuks täidetud järgmised tingimused. Isik on teise astme kuriteo korral – need on kuriteod, mille eest karistatakse alla viieaastase vangistusega – karistusest ära kandnud vähemalt ühe kolmandiku, kuid mitte vähem kui kuus kuud. Esimese astme kuriteo sooritanud peavad olema ära kandnud vähema poole, siis saab üldse hakata rääkima võimalikust tingimisi ennetähtaegselt vabastamisest ja kokkuleppe sõlmimisest. Selle kõrval on veel suur hulk teisi tingimusi: Politsei- ja Piirivalveameti ning prokuröri nõusolek ja loomulikult kohus peab selle lõplikult kinnitama.

Nii et selles mõttes võib vastata, et jah, seadusel on tagasiulatav mõju. Ka isikute puhul, kes on juba vangis, kes on juba süüdi mõistetud, võib seda rakendada. Nagu ma mainisin, huvi on üles näidatud: on välisriigi kodanikke, kes soovivad vabatahtliku lahkumise kokkulepet sõlmida, mis tähendab ka seda, et nendel isikutel tuleb arvestada kuni kümne aasta pikkuse sissesõidukeeluga. Eesti ühiskonna jaoks aga tähendab see seda, et maksumaksja ei pea neid süüdimõistetutena, kinnipeetavatena ülal pidama ja samuti langevad ära märkimisväärsed kulud, mis võiksid tekkida siis, kui need isikud peaksid kuuluma väljasaatmisele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Ma jätkaksin samal teemal. Kui me räägime siin vabatahtlikust lahkumisest, siis me räägime kurjategijale määratud karistuse osalisest, isegi suures osas asendamisest vabatahtliku riigist lahkumisega. Palju on juttu olnud ka sissesõidukeelust. Samas on selge, et Schengeni viisaruumi piires on sissesõidukeelu järgimine küllaltki keerukas teema. Kas siiski ei oleks otstarbekas rääkida vabatahtlikust lahkumisest n-ö Schengeni viisaruumi piiri taha ja sellega seotud turvali-

suse suurenemisest? Kui me räägime lähinaabruselt ja asendame karistuse võimalusega ise ära minna, siis me tegelikult asendame selle võimalusega ka ise tagasi tulla, sest sissesõidukeelu järgimine on väga keerukas.

Ken-Marti Vaher

Sinu küsimus puudutab, kui me räägime süüdimõistetute arvust, väga väikest osa isikutest, kes on välisriigi kodanikud ja kannavad praegu karistust. Nende suhtes on võimalik rakendada lisakaristusena sissesõidukeeldu. Tõsi ta on, et Schengeni viisaruumis, kus tõesti piirid on avatud, on keerulisem kontrollida, kas isik, kelle suhtes on rakendatud kas siis väljasaatmist või vabatahtliku lahkumise kokkulepet, tuleb siia tagasi ja hakkab jälle kuritegusid toime panema. Aga see on isiku teadlik valik, kui ta otsustab mitte ainult uusi kuritegusid toime panna, vaid rikkuda seadust ka muul moel. Loomulikult on märkimisväärne risk, et ta jääb vahele.

Sina aga tõenäoliselt mõtlesid meist lõuna poole jäävaid Euroopa Liidu liikmesriike, nendest pärit kuritegelikke jõuke, kes võiksid tulla Eestisse gastroleerima. Täna on kõne all valik, mille kasuks otsustajaid on väga palju. Meie eesmärk selle seaduse puhul ei ole anda mingisugust *dobro*'d, et nood inimesed lihtsalt Eestist ära saadetakse, et see probleem selle seaduse imevitsa abil niimoodi laheneks. Ei, nii see ei käi. Sellise otsuse peavad kõigepealt langetama uurijad koos prokuröriga. Prokurör peab taotluse esitama kohtule ning kohus peab selle kinnitama, olles nõus, et niisugune lahendus on konkreetse kaasuses konkreetse isiku suhtes mõistlik. See peab olema loomulikult ka põhjendatud.

Aga nagu sai ka sissejuhatavalt öeldud, põhiline seaduse subjektide ring on kolmandate riikide kodanikud. Ja nagu sa ka statistikast näed, siis neid on absoluutne enamus. Oma sissejuhatavas kõnes rääkisin ma ka Mustalt Mandrilt, kui tohib niimoodi kujundlikult väljenduda, ehk Aafrika mandrilt pärit illegaalidest. Tegu on võimalike õigusrikkujatega, kelle suhtes meie head Euroopa Liidu kolleegid, teised liikmesriigid on samuti rakendanud vabatahtlikku lahkumist kokkuleppe alusel. Ja seda just selleks, et vähendada sealt pärit kurjategijate arvu. See on väga tõhus meede, sest väljasaatmist nende suhtes rakendada ei ole

võimalik. Nagu ma ütlesin, selleks puudub isikute enda tahe ja puudub ka vastuvõtva ehk siis päritoluriigi tahe mingikski kontaktiks, mingikski loogiliseks dialoogiks ja nende inimeste tagasivõtmiseks. Seetõttu on vabatahtlik lahkumine kõige mõistlikum.

Meie jaoks ei ole see probleem praegu ehk kuigi aktuaalne, aga tulevikus võib see selliseks muutuda. Igal juhul näiteks meie põhjanaabri juures, meie heade hõimuvõlgede juures on see juba aktuaalne teema. Ka Ühendkuningriigis on see terav probleem, samuti Belgias ja Hollandis. Seal on rakendatud just kolmandatest riikidest pärit kodanike suhtes vabatahtlikku lahkumist kui kõige tõhusamat meetet, kuidas säärest isikutest riigis lahti saada, kuidas maksumaksjate koormust vähendada ja loomulikult suurendada ühiskonna turvalisust. Need isikud enam sellesse riiki ei pääse. Ja tegu on just riikidega väljaspool Schengeni ala.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Palun nüüd kõnepulti õiguskomisjoni esimehe kolleeg Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Nagu arvata võite, on õiguskomisjon oma istungil seda eelnõu arutanud. Me tegime seda tänavu 2. aprillil. Alustaksingi kõigepealt debatti kolleeg Neeme Suurega, väljudes natuke komisjonis peetud arutelu raamidest. Kuna sa selle teema juba tõstatasid, siis tahan märkida, et tänu uuele seadusele võib võrreldes praeguse seisuga kasu karistusest Eesti riigile olla palju suurem, kui see oleks olukorras, kus inimene istub oma kaks aastat vanglas ära, seejärel astub vangla uksest välja ja vaatab, mida oma eluga peale hakata – kas panna uus kuritegu toime siin või kuskil mujal. Kui see inimene lepib Eesti riigiga kokku, et ta on nõus siit ära minema, saades sellega kaasa ka sissesõidukeelu, siis on tulemus Eesti riigile märksa parem kui juhul, kui inimene on vanglas oma aja ära istunud ja midagi muud sellele ei järgne. Schengeni viisaala riigid ju rakendavad ka ilma analoogilise seaduseta põhimõtet, et inimene kohustatakse mõnest konkreetsest riigist lahkuma ja talle kehtestatakse sissesõidukeeld. See võib näiteks puudutada ja ilmselt puudu-

tabki mitmeid Läti kodanikke, kes üldse mitte Eesti riigis kinni ei istu ja võib-olla seda kunagi tegema ei hakka.

Nüüd komisjoni arutelude juurde. Tuleb nentida, et arutelu oli väga elav. Läbiv teema, mis kahtlusi või kõhklusi tekitas, oligi see, et ega me ei muuda Eestit selle seadusega mingiks kurjategijate paradiisiks, kus kurja korda saates võib eeldada, et palud varsti koju tagasi, ja seda kohe saabki. Näitena toodi sellised juhtumid nagu Ustimenko oma – kas temagi saab nüüd vabadesse? Vastus on väga lihtne: seaduses on konkreetsed paragrahvid selle kohta, mis tingimustel niisugusele kokkuleppele minnek on välistatud. Õiguskomisjonis oli ka arutelu selle üle, kas nende paragrahvide ring ei võiks olla veidi laiem. Näiteks spionaažiparagrahvi ei ole. Aga sellele küsimusele saame kindlasti vastuse siis, kui meile on laekunud muudatusettepanekuid ja me saame neid arutada.

Professor Gräzin küsis, kas tegemist ei ole nn tagurpidi Galojani seadusega, aga me ei arutanud, mis siis saaks, kui Galojani juhtum ümber pöörata. Aga kõige olulisem, tahan veel üle korrata, on inimese vaba tahe Eesti riigiga koostööle minna ja teha kõik, et siit riigist lahkuda. Arutasime ka seda, et praegugi on võimalik kokkuleppemenetluse raames inimene välja saata. Tõepoolest, inimene võib riigiga kokku leppida n-ö kergemas karistuses ja nõustuda sellega, et ta riigist välja saadetakse. Samas võib ta omalt poolt mitte midagi teha selleks, et see tõepoolest võimalik oleks – et tal oleks kehtiv reisidokument ja kõik muud vajalikud protseduurid saaks toimetatud.

Küsimus tekkis ka topeltkodakondsuse kohta: mis siis saab, kui inimesel on näiteks Venemaa ja Eesti kodakondsus? Vastus on väga lihtne: kui inimesel on ka Eesti kodakondsus, siis Eesti riik käsitab teda kui oma kodanikku ja konkreetne seaduseelnõu või tulevane seadus tema puhul ei kehti.

Veel tunti huvi, kuidas saab Politsei- ja Pii-rivalveamet hinnata, kas konkreetne inimene vastab tingimustele ja võiks vähemasti potentsiaalselt niisuguse kokkuleppe raames väljasaadetavate hulka kuuluda. Siseministeriumi esindaja vastuses kõlas arusaam, et seda saab hinnata küll, kui suhelda eri ametkondadega. Praegugi ju on võimalik väljasaatmise protsess algatada, kuigi seda seadust veel ei ole.

Komisjonis tunti muret ka selle pärast, kuidas avalikkusele seda eelnõu seletada. Kuidas seletada regulatsiooni, et teed oma kuriteo ära, sõlmid riigiga kokkuleppe ja saad vabaks? Vastus on järgmine. Ka praegu ei pea vangistus ainus kuriteo tagajärg olema, on olemas mitmesugused alternatiivid. Selle seaduse vastuvõtmine ei anna kellelegi õigust nõuda riigiga kokkulepet, et ta Eesti riigist välja saadetaks. Olenevalt sellest, kas kriteeriumid on täidetud või mitte, võib konkreetne inimene olla sihtgrupis, kelle puhul kokkulepe vähemasti teoreetiliselt saab kõneks tulla.

Arutanud seda eelnõu, jõudsime järeldusele, et eelnõu on Riigikogu täiskogu istungile esimesele lugemisele saatmiseks küps. Tegime ettepaneku arutada seda täna – nii on ka juhtunud –, esimene lugemine lõpetada (seitse inimest hääletas selle poolt ja üks oli erapooletu), määrata muudatusettepanekute tähtajaks 25. aprill kell 16 ja ettekandjaks mind. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Pomerants! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 191 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. aprilli kell 16. Eelnõu 191 esimene lugemine on lõppenud ja meie päevakord ammendunud. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 14.43.

Istungi kestus 1 tund ja 43 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 12. aprill 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri seaduse ning riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse muutmise seaduse eelnõu (167 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 11. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Lugupeetud härra juhataja! Head ametikaaslased! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna nimel üle arupärimise tervisekaitse-nõuete täitmise kohta koolieelsetes lasteasutustes. Arupärimine on esitatud sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Meile teeb muret, et osale lasteaedadele – nendele, mis on ehitatud enne 2010. aastat ja millele on ka koolitusluba antud enne 2010. aastat – hakkab terve rida ruumi-nõudeid kehtima alles 2030. aastal.

Natuke ka arupärimise sisust. 1980. aastatel ehitatud lasteaedades on enamasti kõigis mängu- ja magamisruum, seejuures viimast saab kasutada ka mänguruumina. Kuid on ka selliseid vanemat tüüpi lasteaedu, mis on lasteaiaks kohandatud või ongi ehitatud sellisena, et kogu päevane tegevus käib seal ühesainsas rühmatoas. Niisugustel rühmadel on pinda keskmiselt 60 m², ühe nimekirjas oleva lapse kohta umbes 2,5 m².

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma vabandan teie ees! Austatud ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm. Palun olla vaiksemalt! Palun, ettekandja!

Heljo Pikhof

Igale lapsele jääb vaba mängupinda ligikaudu ruutmeeter, sest ruumis on ju ka mööbel. Õpetaja peab pidevalt lahendama laste vahel puhkevaid konflikte *à la* ta lükkas mind või ta astus mulle käe peale. Samas näeb ka uus riiklik õppekava ette ruumikujunduse nõuded. Lastel peavad olema mängukeskused ja teistest eraldumise võimalus, selleks aga ruumi ei ole. Kui on tegu liitruhmaga, siis on nii, et kui suuremad lapsed on ametis tegevusega, millest väiksemad osa võtma ei pea, siis pole pisemaid kuskile eraldi mängima saata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan grupi Riigikogu liikmete nimel üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vahe- rile. Arupärimise nimetus on "Korruptsioonikahtlused seoses ehitusloata ehitistega". Need, kes olid siin saalis esmaspäeval, kindlasti mäletavad, et enam-vähem sama tekstiga arupärimine juba oli käsitusel. Vastas justiitsminister. Kui tema vastused kokku võtta, võiks öelda, et vastus oli selline, et teda korruptsioon ei huvita ja ta ei peagi sellega tegelema. Püüame siis seda teemat arutada siseministriga, võib-olla Siseministeeriumisse korruptsioonikahtlused kuidagi puutuvad.

Eile mul oli õnnelik võimalus esimest korda elus esineda kohtus tunnistajana. Olen seni- ajani šokis sellest, kuidas prokurör käitus ja milliseid küsimusi ta esitas. Nüüd on arusaadav, miks Justiitsministeeriumi korruptsioon ei huvita – teda huvitab midagi muud. Vaatame, mis huvitab Siseministeeriumi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks arupärimist ning

vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Liigume edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Nüüd viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

1. Õiguskantsleri seaduse ning riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse muutmise seaduse eelnõu (167 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra juurde. Esimene ja ainus päevakorrapunkt on põhiseaduskomisjoni algatatud õiguskantsleri seaduse ning riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse muutmise seaduse eelnõu 167 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde!

Väino Linde

Tere hommikust, auväärt Riigikogu! Hea istungi juhataja! Tuletan esmalt meelde, millest see eelnõu räägib. Eelnõu eesmärk on muuta õiguskantsleri poolt igal aastal Riigikogule esitatava ülevaate esitamise aeg paindlikumaks. Eelnõuga täpsustatakse ka õiguskantsleri tegevust õigusalasest tööst, seda just nimelt normikontrolli taotluste läbivaatamisel. Õiguskantsleri poole tehakse väga arvukalt pöördumisi väga erinevates küsimustes. Need on erineva raskusastmega ja kõigiga ei jõuta nii või teisiti väga põhjalikult tegelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma vabandan teie ees! Ausstatud ametikaaslased! Mul on soov kuulata ettekandjat ja selle ettekande sisu. Mul on probleem, et ma ei kuule seda. Saalis on liiga suur lärm. Ma palun, austame ettekandjat ja neid inimesi, kes soovivad teda kuulata!

Väino Linde

Õiguskantsleril tuleb seega nende pöördumiste seast valik teha, kuid see valik peab millelegi tuginema. Selle tuginemise alused

olemeegi üritanud sellesse eelnõusse kirja panna. Tegelikult ma peatusin sellel kõigel juba eelnõu esimesel lugemisel päris põhjalikult, nüüd kordasin lihtsalt üle.

Esimene lugemine lõppes 13. märtsil, nagu me teame. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati rahvusvaheline teatripäev ehk 27. märts öhtul kell 6. Selleks ajaks ei laekunud mitte ühtegi muudatusettepanekut ei kolleegidelt, fraktsioonidelt ega komisjonilt.

Vabariigi Valitsus toetas selle eelnõu menetlemist. Seaduses on sätestatud Riigikogu kohustus küsida Vabariigi Valitsuse arvamust eelnõu kohta, mida Vabariigi Valitsus ise ei ole algatanud, ja 23. veebruaril Vabariigi Valitsus andis eelnõule oma positiivse hinnangu. Valitsus märkis, et Riigikogu põhiseaduskomisjoni algatatud eelnõu tuleb toetada, kuid pidas vajalikuks, et Justiitsministeerium esitaks mõned täpsustused selle sätete suhtes. Seda Justiitsministeerium ka tegi ning nende hindamatute näpunäidete alusel koostasid põhiseaduskomisjoni nõunikud koostöös õiguskantsleri käe all töötavate ametnikega viis muudatusettepanekut. Need on saavutatud kompromissi teel. Oma 3. aprillil peetud istungil vaatas põhiseaduskomisjon need võimalikud muudatusettepanekud läbi ja otsustas need algatada. Neid, nagu ma ütlesin, on viis. Istungil osalesid ka Justiitsministeeriumi ametnik ja õiguskantsler. Millest need muudatusettepanekud räägivad?

Esiteks, muudatusettepanek nr 1. Vahest on oluline ka see, et kui keegi esitab õiguskantslerile avalduse palvega kontrollida, kas mingi õigustloov akt vastab põhiseadusele või muule seadusele, siis see avaldaja paneks oma avalduses kirja ka, milles ta ise näeb konkreetse õigusakti vastuolu põhiseadusega või seadusega. Märkisime juurde sellegi, et õiguskantsler võib ka ise, omal algatusel menetlust alustada. Tõsi küll, seda saab ta ka praegu teha ja ongi teinud, kuid et see oleks päris üheselt kõigile selge, siis me paneme selle siia seadusesse juurde.

Teine muudatusettepanek puudutab juhtumit, kui õiguskantsler ei algata menetlust, jätab avalduse läbi vaatamata. Siin on toodud täiendava alusena asjaolu, et "menetluseks puudub oluline avalik huvi". See punkt oli meil juba esimese lugemise käigus samas sõnastuses olemas, kuid tahan täna veel kord rõhutada, et tolle "olulise avaliku huvi" määratlemisel tuleb

arvestada püstitatud probleemi ulatust, seda, kui paljusid inimesi või juriidilisi isikuid küsimus puudutab ja millist põhiõigust või riigi korralduslikku põhimõtet konkreetne norm riivab või rikub.

Kolmas muudatusettepanek räägib sellest, et avalduse võib läbi vaatamata jätta ka siis, kui isikul on olnud võimalus esitada vaie või kasutada muid õiguskaitsevahendeid, aga ta on jättnud sellise võimaluse kasutamata. Põhjus on see, et ka Riigikohus on otsustanud, et põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumile esitatud individuaalkaebuse võib läbi vaadata üksnes juhul, kui kaebuse esitaja käsutuses ei ole olnud ühtegi muud tõhusat võimalust taotleda kohtult kaitset põhiõiguste rikkumise eest.

Neljas muudatusettepanek on jätta eelnõust välja ombudsmanimenetluses avalduse läbi vaatamata jätmise alus "õiguskantsleri menetlus ei ole muul põhjusel otstarbekas". Esimese lugemise ajal oli see veel sees. Otsustasime aga kooskõlas Justiitsministeeriumi seisukohaga, et oleks õige see eelnõust välja jätta. Õiguskantsleri esindajad olid lõppkokkuvõttes ka sellega nõus, kuna niisugune sõnastus oleks liialt laialivalgub ja väga raske oleks seda juriidilises mõttes sisustada.

Viies muudatusettepanek on natuke tehnilist laadi, keeleline. See täpsustab avalduse lahendamise teavitamist, seda, kes peaks õiguskantslerit avalduse lahendamisest teavitama. Panime täpselt kirja, et järelevalvealune asutus teavitab avalduse lahendamisest õiguskantslerit. Siis ei pea keegi jääma ootama, et kes ja mis – kes see vastaja ikka täpselt peaks olema. Teavitamiskohustus on asutusel, kellele õiguskantsler talle saadetud avalduse on edastanud.

Lõppkokkuvõttes otsustas põhiseaduskomisjon selleks ilusal kuupäeval, 3. aprillil selle eelnõu saata tänasele Riigikogu istungile teiseks lugemiseks, mis ka edukalt on korda läinud – mulle vähemalt tundub nii. Komisjoni ettepanek on täna teine lugemine lõpetada. Mingit hääletust komisjoni liikmed ei nõudnud, otsused sündisid konsensusena. Sellega, head kolleegid, on mul hea meel lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Hea ettekandja, ma tänan teid! Kas soovitakse avada läbi-

rääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Praegu on menetluses seaduseelnõu, mis põhimõtteliselt muudab ühe põhiseadusliku institutsiooni juhi, ütleme siis, töösuhet või olemuslikku suhet Eesti Vabariigiga. Täna sel istungil pidi istungi juhataja umbes kolmel korral sekkuma ja paluma saalis rahu, et ettekandja saaks viisakas õhkkonnas oma ettekannet pidada. Kummalisel kombel oli ettekandjaks veel valitsuskoo- litsiooni väga lugupeetud liige. See näitab, nagu tõepoolest oleks Riigikogus suhtumine sellistesse otsustesse juba umbes säärane, et me oleme selle otsuse kuskil tagatoas ära teinud, las ta olla. Me isegi ei pea kuulama, mis enne lõppotsuse tegemist komisjoni esimehel öelda on.

Tegelikult on see päris traagiline, kuidas me suures soovis kopikas kokku hoida käitume väga halvasti ühest küljest oluliste institutsioonidega, teisest küljest aga ka inimestega, kes nendes institutsioonides ühel või teisel ajal ühel või teisel viisil mingit ametikohta täidavad. Lähiajaloo kõige naljakam näide on see, kui seesama õiguskantsler, kelle staatuse üle me täna diskuteerime, oli sunnitud saali tagasi tulema ja ütlema, et kõik 101 poissi-tüdrukut lasid väikese apsaka sisse ehk võtsid iseendalt piltlikult öeldes staatuse ära. Ta siis tuli vigu parandama. See näitab seda, et me isegi iseenda eest ei viitsi enam väga palju hoolitseda. Me võtame kõike kergelt – et ah mis siis, las jalutavad meile koju ja teevad, mis tahavad, pole meile ka midagi vaja. Nii ei saa edasi elada!

Samasugusel moel eelnõusid menetledes me läheme ühel hetkel kohtunike kallale, järgmise sammuna läheme sõjaväelaste ja politseinike kallale. Aga saage aru, riigis on olemas siiski mingisugused ametikohad, kuhu me tahame saada kvalifitseeritud ja oma tööd südamega tegevaid inimesi. Me tahame saada sinna inimesi, kes tõepoolest on sõltumatud, kes tõepoolest ei peaks arvestama hilisema poliitilise tagakiusamisega, kes teaksid väga selgelt, milline nende elu välja näeb, kui nad võtavad enda kanda selle ühiskonna jaoks mõnes mõttes ebanugava ameti. Me ju lõppude lõpuks võitleme kogu aeg vaesusega, me kogu aeg

proovime kelleltki midagi ära võtta, et meie õhuke riik vähemalt näiks ilusam. Me mõtleme tegelikult ebapiisavalt selle peale, kuidas oma riigis toota lisandväärtust ja kuidas muuta riik selles mõttes õnnelikuks.

Ma huviga ootan inimest, kes tuleks ja selgitaks mulle ära, miks me elame viletsasti, kui me ometi teeme natuke rohkem tööd, kui teevad inimesed mõnes arenenud riigis. Keegi räägib mulle abstraktselt intensiivsusest, keegi räägib mulle efektiivsusest, aga mõni ei räägi mulle üldse mitte midagi ja on vait. Ma ei saa aru, kuidas meil on kõik kolm korda viletsam kui nendel teistel seal, kellest paljud tegelikult ju töötavad vähem kui meie. Soome ehitusel võib ehitusmees neljapäeval kellu nurka visata, sest soomlane talle eluski pärast neljapäeva lõunat enam materjali ei too. Ta tuleb laeva peale ja tal on reede vaba päev. Eesti mees teeb ka laupäeval tööd, aga ikka selle eest normaalset tasu ei saa. Mina ei saa aru, kus see konks on! Kui keegi teab, öelge mulle.

Õiguskantsleri institutsiooni kohitsemist Keskerakond aktsepteerida ei saa ja meie seda seaduseelnõu ei toeta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Asume nüüd eelnõu 167 muudatusettepanekuid läbi vaatama. On laekunud viis muudatusettepanekut, kõik juhtivkomisjoni esitatud. Seisukoht on, et neid tuleb arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 1, 2, 3, 4 ja 5. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja tänase ainsa päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, ma tänan teid! Täna-
ne istung on lõppenud. Soovin teile jõudu teie
töös!

Istungi lõpp kell 10.20.

Istungi kestus 20 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 16. aprill 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine riigile kahjuliku maamüügi-
tehtingu kohta Reformierakonna sponsoriga
(nr 138)
2. Arupärimine Politsei- ja Piirivalveameti
kärbete kohta (nr 129)
3. Arupärimine Kreeka teise laenuprogram-
mi kohta (nr 136)
4. Arupärimine naiste ja meeste palgalõhe
kohta (nr 143)
5. Arupärimine euromüntidest loobumise
kohta (nr 144)
6. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 12. töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt ma palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Kristen Michal. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! Head külalised! Annan rea Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikmete nimel üle arupärimise meie siseministrile Ken-Marti Vaherile. Jätkuvalt teeb tõsist muret vägivaldsete surmade hulga ohjeldamatu kasv. Hea siseminister tõi alles kuu või poolteist tagasi, vastates

siin puldis analoogilisele arupärimisele, välja tõsiasja, et laiemas pildis, kolme aasta kontekstis on ju vägivallasurmade arv statistiliselt vähenenud. Ja kindlasti saabki tänapäeval inimesi õnnetuste läbi otsa palju vähem kui näiteks kümmekond aastat tagasi. Aga kui me vaatame Maanteeameti ja Päästeameti kodulehekülgi, siis näeme, et selle aasta alguses on olnud väga tõsine kasv, mitte mõne protsendi võrra, vaid mõnes valdkonnas on kasv lausa mitmekordne. Rääkimata narkosurmades, mille kohta on siitsamast puldist infotunnis küsitud, nende näitaja on Eestis seitse korda suurem kui Euroopas keskmiselt. Küsimusi, millele me tahame saada ministrilt vastuseid, on arupärimises palju. Enamik nendest puudutab meetmeid. Me tahame kuulda, mida Siseministeriumis on selliste surmade arvu vähendamiseks tehtud või mida on lähiajaks või kaugemaks tulevikuks planeeritud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Head kolleegid! Keskerakonna fraktsioon annab üle arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Arupärimine on Eesti rahva elatustaseme kohta. Nimelt, kui me vaatame Isamaa ja Res Publica Liidu ning Eesti Reformierakonna valimisprogrammi, siis esimene lause kõlab niimoodi: "Selle liidu eesmärk on Eesti inimeste elatustaseme tõus." Nüüd on üks aasta võimul oldud, aga elatustaseme kohta saame iga päev aina negatiivsemaid uudiseid. Üks uudistest, ILO andmetel põhinev, ütleb, et meie elanike ostujõud jääb isegi Bosnia ja Hertsegoviina, Makedoonia ning Türgi omast tahapoole. Nii me siis mõtlesime, et las peaminister selgitab natuke, kuidas läheb valimis-lubaduste elluviimine ja kuidas Eesti rahvas elab, las ta räägib meile. Ühtlasi küsime vienas küsimuses, kuidas läheb kurikuulsa loo-

sungi "Eesti viie rikkaima Euroopa riigi hulka" elluviimine.

Esimees Ene Ergma

Juhatusel on olnud vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetluse kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad nimetatud seadusele, edastan need otsekohe adressaatidele.

Head kolleegid, nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Remo Holsmeri lahkumise sotsiaalkomisjoni liikme kohalt ja asumise majanduskomisjoni liikmeks ning Riigikogu liikme Deniss Boroditši lahkumise Euroopa Liidu asjade komisjoni liikme kohalt.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised sotsiaalminister Hanno Pevkurile ja sise- ja kaitseminister Ken-Marti Vaherile.

Head kolleegid, palun kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Lähme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel. Panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletamisele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

Alustame tänases päevakorras olevatele arupärimistele vastamist.

1. Arupärimine riigile kahjuliku maamüügitehingu kohta Reformierakonna sponsoriga (nr 138)

Esimees Ene Ergma

Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Kadri Simsoni, Lauri Laasi, Mailis Repsi, Tarmo Tamme, Valeri Korbi ja Viktor Vassiljevi 15. märtsil s.a esitatud arupärimine riigile kahjuliku maamüügitehingu kohta Reformierakonna sponsoriga (nr 138). Ma palun kõnepulti kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! See arupärimine, millel on seitsme rahvasaadiku allkiri ja mis puudutab ühte maamüügitehingut, sai proua keskkonnaministrile üle antud 15. märtsil.

Nimelt võis 13. jaanuari Eesti Päevalehest lugeda, et ärimees Jüri Pärnikule kuulus ligi 5000 m² suurune maatükk magusas kohas – Tallinnas Lükatil aadressil Kose tee 31a. Ärimees Jüri Pärnik soovis kasutada krunti n-ö vahetusrahana riigimaa oksjonitel. Maa-amet lasi sama maad hinnata Arco Varal ja Arco Vara eksperdid leidsid, et krunt maksab natuke üle 150 000 euro. Jüri Pärnik polnud madalama hinnaga nõus ning kutsus appi teised kinnisvarahindajad. Domus Kinnisvara pakkus hinnaks 293 000 eurot ja Tõnisson Kinnisvarakonsultant koguni 340 000 eurot. Seega erinevad Maa-ameti ja omaniku ülesandel töötanud ekspertide arvamused rohkem kui kaks korda. Maa-amet kutsus hindajad kokku, et olukorras selgust saada. Selgus, et maa hindamisel on suuri meetodilisi erinevusi. Tõnisson Kinnisvarakonsultant polnud arvestanud Piritas jõe ehituskeeluvööndi ega teisi seaduslikke kitsendusi. Domuse asjatundjad ei pannud seevastu tähele merevaadet. Arco Vara kahtlustas, et kolleegid on kasutanud hinna arvutamisel sobimatuid võrdlustehinguid. Maa-amet palus vead parandada ja esitada uued eksperdi hinnangud. Nüüd tõusis maa hind Arco Varal 214 000 eurole, Tõnissonil langes aga 315 000 eurole. Maaomanikku esindav advokaat Triin Raudsepp heitis Maa-ameti juhile Raivo Vallnerile ette kinnistu väärtuse näitamist tegelikusest väiksemana. Lõpuks tõi maaomanik neljanda eksperdi hinnangu: Simus Kinnisvara pakkus kinnistu hinnaks 269 000 eurot. Maa-amet küll nurises selle kallal, et Simus Kinnisvara ei järginud hindamisel varem kokkulepituid põhimõtteid, kuid keskkonnaminister tunnistas Simuse ekspertiisi ikkagi kõige pädevaks. Meie küsimuste põhiline tuum ongi vahest selles, miks eelistati riigi tellitud kinnisvaraekspertiisile eraomaniku tellitud ekspertiisi ja vastavalt sellele ka tehing sõlmiti. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lauri Laasi! Palun kõnepulti proua keskkonnaministri!

Keit Pentus

Austatud Riigikogu esimees! Head arupärijad ja teised Riigikogu liikmed! Vastan küsimustele nende esitamise järjekorras. Vastuseks esimesele küsimusele ütlen kõigepealt, et keskkonnaminister ei tunnista ühe või teise

litsentseeritud kinnisvarahindaja ekspertiisi pädevaks või mittepädevaks. Sellist õigust ega võimalust keskkonnaministril ei ole ja ei ole ka põhjust sekkuda sellesse hindamisprotseduuri. Teie arupärimises viidatud Kose tee 31a kinnisasja omandamisel on Maa-amet järginud Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud menetluskorda, mis kannab nime "Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigi poolt omandamise ja ettepanekute menetlemise kord ning kriteeriumid, mille alusel loetakse ala kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks ning kinnisasja väärtuse määramise kord ja alused". See Vabariigi Valitsuse kinnitatud kord näeb ette, et juhul kui kinnistu omanik ei nõustu pakutud hinnaga, ei nõustu tehtud hindamisaktiga, esitab ta samuti litsentseeritud kinnisvarahindaja koostatud hindamisakti ja teeb sel kombel omapoolse ettepaneku. Maa-ameti roll on seejärel välja selgitada, mis on eksperdihinnangute erinevuste põhjus, millised on olnud hinna määramise põhimõtted, ja vajaduse korral kokku leppida uue hindamisakti tellimine. Nende põhimõtete järgi käituti ka sellesama teie poolt välja toodud kinnisasja puhul.

Esmalt, nagu te ka oma arupärimise sissejuhatuses viitate, tellis Maa-amet Kose tee 31a kinnisasja hindamise aktsiaseltsilt Arco Vara Kinnisvarabüroo. Selle alusel tegi Maa-amet ka hinnaettepaneku 150 790 eurot. Maaomanik vaidlustas selle hindamisakti ja eksperdihinnangu ja esitas enda tellitud hinnangu, mille järgi oli nimetatud kohas asuva maa väärtuseks määratud 348 957 eurot. Selle hindamisakti oli teinud litsentseeritud hindaja, Tõnisson Kinnisvarakonsultant AS. Nagu nendest arvudest nähtub, olid hinnaerisused päris suured ja seetap küsis Maa-amet kõigilt hindamisakti tegijatelt ka selgitust hinna määramise põhimõtete kohta. Pärast seda, kui litsentseeritud hindajad olid hindamise alused ühtlustanud, korrigeerisid nad ka esitatud hindamisakte. Hindamistulemused olid järgmised: Arco Vara Kinnisvarabüroo hindas kinnisasja väärtuseks 214 800 eurot, Tõnisson Kinnisvarakonsultant AS 315 000 eurot ja osühing Domus Kinnisvara 264 000 eurot. Kuna selleks ajaks oli esialgsest hindamise tellimisest juba üksjagu aega möödas, otsustati teha uus hindamine. Selle kõige värskema hindamise tulemusel hindas osühing Simus Kinnisvara kõnealuse kinnis-

asja väärtuseks 269 000 eurot. Nimetatud hindamisakti tulemuse Maa-amet keskkonnaministrile ka esitas ja selle alusel sai käskkiri välja antud.

Teine küsimus on selle kohta, kuidas oli võimalik, et protsessi alguses hindamised nii palju erinesid ja nii palju metodoloogilisi vigu tehti. See küsimus on tegelikult suunatud kinnisvara hindajatele. Ma ütlen ausalt, et ka minul on selline küsimus tekkinud ja mitte üks kord. Ka minul on olnud küsimus, kuidas on võimalik, et litsentseeritud kinnisvarahindajad, kellel kõigil on olemas hindamislitsents, hindavad ühte ja sama objekti ning saavad sisuliselt ühel ja samal ajahetkel antud hinnangus niivõrd erinevad tulemused. Kuidas need tulemused saavad nii palju erineda? Maa-amet on samuti juhtinud Eesti Kinnisvara Hindajate Ühingu tähelepanu sellele, et praktikas esineb olukordi, kus eri hindajate koostatud eksperdihinnangud erinevad oluliselt, ja palunud kinnisvara hindajate ühingult selgitusi või juhisid, kuidas oleks sellises olukorras võimalik selgitada välja kinnisasja õiglane väärtus. Ühing, kes litsentseeritud kinnisvarahindajaid koondab, mõnab, et head ja universaalset lahendust probleemile ei ole, aga on soovitanud Maa-ametil eelkõige teha koostööd hindajatega ning hindamise alused pärast eri hindamisaktide esitamist üle käia ja ühtlustada. See ühing on soovitanud kaasata ka hindamisse rohkem eksperte ja ühingu soovitusi on selle menetluse puhul järgitud.

Vastuseks teie kolmandale küsimusele ütlen, et mul puudub informatsioon, kas teie viidatud isik on mõnele erakonnale annetusi teinud. Rohkemat mul selle küsimuse vastusele lisada ei ole.

Neljas küsimus puudutab Maa-ameti vetoõigust. Ma kordan veel kord, et Maa-amet ongi see üksus, mis valmistab ette riigile kuuluva maa võõrandamist ja seda protseduuri läbi viib, üksus, mis valmistab ette ka käskkirjad, millega maa võõrandamine otsustatakse. Keegi teine neid käskkirju ette valmistada ei saa, keegi teine ei tegele nende käskkirjade ettevalmistamisega.

Kuna see teema teile huvi pakub, siis informeerin teid lõpetuseks ka sellest, et ma olen praeguseks saanud kooskõlastusringile ühe eelnõu, mis puudutab looduskaitseaduse ja riigivaraseaduse muutmist. Muutmise eesmärk

on viia needsamad maaga tehtavad tehingud veel läbipaistvamatele alustele. Selleks tehakse kaks muudatust. Esimene muudatus puudutab olukorda, kus tegu on sellise looduskaitse kinnisasjaga, mille praegune omanik on omandanud olukorras, kus maatükil olid juba looduskaitse piirangud peal. Ta on ostnud maatüki, teades, et tegu on looduskaitsealuse maaga, mis ei ole sobiv näiteks äritegevuse arendamiseks, suureks elamuehituse arendamiseks. Sellisel juhul ei ole riigil mingisugust kohustust ega omanikul mingisugust õigust riigilt nõuda, et riik selle juba looduskaitse piirangutega omandatud maatüki temalt välja ostaks. Ehk siis esimene muudatus on see, et kui te olete omandanud kaitsealuse maatüki, siis olete teinud seda täie teadmise ja teil ei ole õigust tulla nõudma, et see maatükk teie käest välja ostetaks.

Teine muudatus puudutab nn tasaarveldamise süsteemi. Nagu teile teada, on praegu selline olukord, kus riigimaa oksjoni võitjal on õigus mitte osta maatükki välja raha eest, vaid tasaarveldada osaliselt tema omanduses oleva looduskaitsealuse maa väärtusega. See muudatus tehti tõenäoliselt kunagi sellist paremat eesmärki silmas pidades, aga ma pean mõistlikuks ka selles osas kehtivat seadust täpsustada ja minna üle sellisele süsteemile, kus riigi vara, riigimaa müük toimuks ainult ostu-müügitehingute kaudu. See praegu võimaldatav tasaarveldamine tuleb seadusest välja võtta ja edaspidi sellist võimalust enam ei oleks. Kui riik oma vara maa näol võõrandab, siis oleks seda võimalik omandada ainult raha eest.

Sellised muudatused on Keskkonnaministerium kooskõlastusele saatnud ning ma usun ja loodan, et see aitab neid põhimõtteid veel selgemaks ja läbipaistvamaks muuta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua keskkonnaminister! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Juhul kui inimene on omandanud maa ja pärast seda kehtestatakse sellele maa-alale piirang, kas riik kompenseerib siis inimesele saamata jäänud tulu?

Keit Pentus

Aitäh! Selline kohustus meil on ja selline kohustus jääb. Kui tegu on tõesti sellise maa-alaga, kus hiljem leitakse üks või teine loodusväärtus ja selle loodusväärtuse leidmise tõttu pannakse peale nii ranged piirangud, et igasugune majandustegevus on seal võimatu, siis peab riik selle maa ka omandama ja saamata jääva tulu kompenseerima. Aga see kehtib tõesti ainult olukorras, kus piirang on hiljem peale pandud, mitte siis, kui omandatud on juba piiranguga maa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Arupärijad ütlevad, et tegemist on riigile kahjuliku maamüügitehinguga. Te seletasite väga põhjalikult hindamise nüansse jne. Kas ministerruum siis ikkagi peab seda müügitehingut riigile kahjulikuks või ei pea?

Keit Pentus

Aitäh! Tegu ei olnud kindlasti riigile kahjuliku tehinguga. Ütlen veel kord, et riik ise sellist hindamist läbi ei vii, riik kasutab litsentseeritud kinnisvarahindajaid. Ma nõustun arupärijatega selles osas, et tekib küsimusi, kui litsentseeritud kinnisvarahindajad annavad ühele ja samale kinnisasjale nii erinevaid hinnanguid. Kõnealusel juhul oli hindamisakt, mis lõpuks aluseks võeti, kõige värskem, see ei jäänud hindamiskaala ühte ega teise otsa. Tegu oli sellise, ütleme, keskmise hindamisaktiga. Aga jah, me oleme küsinud ka sellelt samalt eelnimetatud ühingult arvamust, millest selline olukord tingitud on. Sageli on vastuseks see, et hindajad ei ole algusest peale võtnud aluseks võrreldavaid parameetreid. Alused on olnud erinevad. Pärast seda, kui alused ühtlustatakse, ei ole ka hindamisaktide erinevused enam nii drastilised. Aga see tehing ei olnud kindlasti riigile kahjulik tehing.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh! Aitäh vastuste eest, proua minister! Küsiksin ikkagi, mis teie arvate, kas kirjelda-

tud olukorras või analoogsetes olukordades ei peaks riik eelistama enda tellitud hindamisakti maaomaniku tellitud hindamisaktile. Riik on ju see, kes peab tehingu lõpuks ära tegema ja selle eest vastutust kandma, selles küsimuses on riigil otsustajana suurem roll.

Keit Pentus

Aitäh! Riik eelistabki oma hindamisakti. Aga nagu teile teada on, näeb menetluskord ette, et kui teine osapool ei ole riigipoolse hindamisaktiga nõus, on tal õigus see vaidlustada ja esitada ka omapoolne hindamisakt. Kõnealusel juhtumil, nagu ma neid summasid siin ette lugesin, ületas teise osapoole esitatud hindamisakt alguses oluliselt 300 000 eurot ehk siis kaldus tõesti väga suuresti teise äärmusesse. Seda aluseks ei võetud, aga õigus nii hindamisakt vaidlustada kui ka õigus riigiga tehingu tegemisest üldse loobuda teisel osapoolel menetluskorra järgi on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Kas pärast ajakirjanduses ilmunud uurivaid lugusid selle maatehingu kohta on ministeerium asja uuesti lauale võtnud ja teinud mingid järeldused, kuidas järgmine kord selliste tehingute puhul nii käituda, et ei tuleks küsitavaid lahendusi?

Keit Pentus

Aitäh! Siin ei ole tegu mingisuguse küsitava lahendusega. Tegu on lahendusega, mis on täielikult kooskõlas Vabariigi Valitsuse kehtestatud korraga. Tegu on lahendusega, kus riik ei ole omandanud seda maad teise osapoole kõige kallima hindamisakti alusel. Nii et siin ei ole tegu kaheldava või kahtlusi tekitava lõpplahendusega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, proua keskkonnaminister, küsimustele vastamise eest! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine Politsei- ja Piirivalveameti kärbete kohta (nr 129)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Aadu Musta, Deniss Boroditši, Enn Eesmaa, Inara Luigase, Kalev Kallo, Lauri Laasi, Lembit Kaljuvee, Mailis Repsi, Mihhail Stalnuhhini, Peeter Võsa, Tarmo Tamme, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi, Vladimir Velmani s.a 5. märtsil esitatud arupärimine Politsei- ja Piirivalveameti kärbete kohta (nr 129). Ma palun kõnepulti kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Proua esimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Tõepoolest, 5. märtsil andsid 14 Keskerakonna fraktsiooni liiget üle arupärimise Politsei- ja Piirivalveameti kärbete kohta, kuid ma tean, et ka kõik korrakaitsejad üle Eesti elavad sellele arupärimisele kaasa.

Arupärimise sisust. Mootorikütuse hind on Eestis järk-järgult kallinenud ning praeguseks ületanud juba 22 krooni piiri. Seesugune kulude kasv puudutab ühtviisi nii tavatarbijat, ettevõtjat kui ka avalikku sektorit. 27. veebruari ajaleht Postimees tõi lugejate ette fakti, et just kallineva kütusehinna pärast on Lääne Prefektuuri büroo kolmel järjestikusel aastal vähendanud läbisõite iga aasta 10%, seega kolme aastaga kokku 30%. Sama olukord on ka mujal. Põhja Prefektuuri korrakaitsebüroo läbisõitude limiit on viimaste aastatega kuude võrdluses vähenenud ligi 33 000 kilomeetrit. Politseis jälgitakse kütuselimiitidest kinnipidamist pidevalt ning nii ongi Lääne Prefektuuri piirkonna konstaablite kasutuses oleval autol kuu 20 tööpäeva jooksul igal tööpäeval võimalik arvestuslikult läbida vaid 50 kilomeetrit, millega tuleb katta kõik vajadused: patrull, menetlus, politseioperatsioonid jne. Politseinikud on ise tõdenud, et just ressursside puudumise tõttu on vähenenud kogukonnapõhine politseitöö ja politsei piiratud kohalolek tingib turvatunde vähenemise. Politsei kohalolek distsiplineerib ja tagab turvatunnet kahtlemata ka liikluses. 2011. aasta liiklusõnnetuste statistika näitab aga, et neis hukkus 101 inimest, mis on koguni 22 võrra enam kui 2010. aastal. Sellega seoses on meil neli küsimust. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Võsa! Ma palun kõnepulti lugupeetud siseministri Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad, suur aitäh teile arupärimise esitamise eest! Vastan neljale küsimusele. Esimesele, kolmandale ja neljandale küsimusele on hea vastata koos. Küsimused kõlavad järgmiselt: "Lähiaastateks ei prognoosita mootorikütuse hindade langemist, vaid pigem tõusu. Kui palju arvestab sellega Siseministerium Politsei- ja Piirivalveameti eelarvet koostades? Kuidas hindate siseministrina olukorda, kus politsei läbisõidud on vähenenud kokkuhoiu nimel 30%?" Samuti küsitakse hinnangut selle kohta, et konstaablil on soovitatud päevas läbida vaid 50 kilomeetrit. Viimane küsimus on: "Mida plaanib Siseministerium ette võtta tagamaks inimestele turvatunnet olukorras, kus politsei kohalolek on piiratud?"

Kõigepealt, Politsei- ja Piirivalveameti juhtkond on oma eelarve ja tegevuste planeerimisel arvestanud kütuse hinna võimaliku tõusuga. 2010.–2011. aasta kogemustele tuginedes võib kütuse hind tõusta ca 13% aastas. Alati ei ole võimalik loomulikult hinnatõusu protsentuaalselt prognoosida, seda ei suuda isegi parimad maailmaturu eksperdid. Seda põhjusel, et mootorikütuse hind on paiguti tõusnud rohkem, kui maksud ja ka nafta maailmaturu hinna tõus tingib. Marginaalide kasvu on eriti näha näiteks 2011. aasta teises ja kolmandas kvartalis ehk siis vahetult enne ja peale aktsiisimäärade käibemaksu tõusu juuli alguses.

Politsei- ja Piirivalveametis koostatakse sõidukite eelarve, milles on arvesse võetud kõik sõidukitega seonduvad ülalpidamiskulud. Politsei- ja Piirivalveameti 2012. aasta eelarve, nn põhitegevuste eelarve suurenes eelmise aastaga võrreldes riigi tuludest 5,2% võrra, s.o 7 miljonit eurot, ning sõidukite kulu moodustab majanduskuludest 22,4%, mis on 6% võrra enam kui 2011. aastal. Sõidukite kulu jaotatakse osakondade ja prefektuuride vahel, kus otsustatakse iseseisvalt, kui palju ostetakse kütust ja millises mahus tehakse sõidukite remonti või hooldust. Kehtestatud on ka kütuse limiidid sõiduki või nn vahetuse kohta, samuti

otsustatakse prefektuuri tasandil, millistele tööloikudele ja millise ülesande täitmisele rohkem panustatakse ja kuidas kavandatakse tööülesannete täitmine ametnike poolt. Sellest johtuvalt võib mõnes prefektuuris olla sõiduki tööpäeval arvestuslikul kütusekulul ka konkreetne määr. Siinjuures juhin rõhutatult tähelepanu, et Politsei- ja Piirivalveameti osakonnad ja prefektuurid juhivad ka kütuse hinna pideva tõusu tingimustes põhimõttest, et väljakutsed peavad saama teenindatud ja avalik kord tagatud. Muu tegevus kavandatakse analüüsipõhiselt ja seda üha enam tervikuna Politsei- ja Piirivalveametis. Ühelegi väljakutsele, mis vajab politsei operatiivset sekkumist, ei jäeta reageerimata, küll aga tuleb politsei juhtimiskeskuses selgelt täpsustada väljakutse tõsus, iseloom, mille alusel hinnataks sündmuse lahendamise ressursivajadust. Juhul kui osakonna või prefektuuri juht ei saa tagada prioriteetsete ülesannete täitmist vahendite nappuse tõttu, saab ta Politsei- ja Piirivalveameti siseselt taotleda lisavahendeid, seda ka näiteks kütuse hinna ettenägematu tõusu mahus.

Teiseks, piiratud ressursi tingimustes tuleb politseilisi tegevusi üha enam ja enam planeerida, leida lahendusi, kuidas viia oma tegevusi läbi otstarbekamalt, sihipärasemalt. Näiteks välijuhtudel on koostöös juhtimiskeskusega ja kannatanuga vesteldes õigus otsustada, kuidas maakonnakeskustest kaugemal asuvates kohtades tekkivaid olukordi lahendada, kas politseipatrullil või piirkonna politseinikul on vaja otsekohe sekkuda. Lisaks eespool toodule otsitakse hinnatõusu kompenseerimiseks muid võimalusi, näiteks soetatakse uusi sõidukeid, mis on energia- ja kütusesäästlikumad. 2011. aastal sai politsei hanke korras 151 uut sõidukit, käesoleval aastal on kavas hankida veel 266 ehk veerand tuhat autot. Uute sõidukite puhul valiti ligi 95% ulatuses kütuseks diislikütus, mis tegi kütusekulu ca 30% väiksemaks. Kuna diiselsõidukid on turuhinna poolest ligi 8–10% kallimad, siis võime tervikuna öelda, et kogu kasutusaja kütusekulu ökonoomia on ca 15%. Riik on võtnud selge suuna korraldada ka riigiasutusteüleseid suuri ühishankeid. Nagu te olete kuulnud, korraldas Siseministerium mõni aeg tagasi koos paljude teiste ministeriumide ja nende valitsemisala asutustega ühishanke kütuse ostmiseks. Seda tehti esmakordselt nõnda ja hanke tulemused

peaksid selguma aprilli teises pooles. Samuti on Politsei- ja Piirivalveamet 2012. aastal alustanud tema omandis olevate amortiseerunud sõidukite vähendamist. Nimetatud vähendamiskava alusel tekkiv rahaline kokkuhoid on ca 180 000 eurot aastas, millega on võimalik katta 2012. aasta kütusehinna tõusust tekkiv puudujääk.

Nende kolme küsimuse lõpetuseks veel abipolitseinikest. Hajaasustusega piirkondades või ääremaadel on suureks abiks abipolitseinikud, keda üha enam kaasatakse selleks, et tagada turvalisus. Nagu te teate, on see tegevus eelmise aasta sügisest väga süsteemne. Seda viiakse läbi konkreetsete koordinaatorite, nii prefektuuride kui ka keskasutuse, Politsei- ja Piirivalveameti keskse koordinaatori kaudu. Me panustame sellel aastal uute abipolitseinike värbamise ja koolitusse 30 000 eurot ja varustuse soetamisele üle 150 000 euro (see puudutab eri- ja vormiriietust). Samuti on Schengeni õigusruumiga liitumise üks kompensatsioonimeetmeid korralduslikel, sealhulgas liiklusjärelvalve pädevuse laienemine piirivalvele, mis annab võimaluse riigi siseturvalisuse ressursse paremini kasutada ja piirivalveametnikke kaasata. See annab õiguse reageerida juhtudel, kui piirivalve osaleb liikluses ja avastab liikluseeskirjade rikkumise.

Teine küsimus: "Politseipatrullide piiratud kohalolek liikluses mõjutab liikluskultuuri negatiivselt. Mida peaks Siseministeeriumi hinnangul ette võtma, et märgatavalt kerkinud liiklussurmade arvu vähendada?" Täna selle küsimuse eest! Olen käsitlenud seda teemat mitmel korral ka infotunnis ja avalikkuse ees. Hea meelega kordan mõned seisukohad üle. On selge, et õnnetussurmade, sh liiklussurmade vähendamine on üks Siseministeeriumi prioriteete. Et te saaksite aru selle teema, eelkõige liiklussurmade vähendamise kompleksusest, peab kordama, et ainuüksi liiklusjärelvalvega olukorda liikluses parandada ei saa. Uuringud ja eksperdid ütlevad, et politseipoolne järelvalve mõjutab liiklusohutust maksimaalselt kuni 25% ulatuses, st kuni ühe neljandiku ulatuses. Ülejäänud sõltub liikleja teadlikkusest ja oskustest, sõiduki tehnilisest korrasolekust, liikluskeskkonnast, mille hulka käivad nii taristu, ilmastik, väga olulise teemana valgustus, st kui palju suudetakse valgustada meie linnade ja teiste asulate keskkonnas toimuvat,

kui ka liiklusreeglite järgimine. Seega on äärmiselt oluline, et panustaksid võimalikult paljud asjaosalised – liiklejad ise, omavalitsused, kolmas sektor, politsei.

Mis puudutab liiklusjärelvalve mahtusid, siis olen ma väga selgelt välja öelnud, et liiklusjärelvalve mahud 2012. aastal kasvavad. See eeldab ka muudatusi Politsei- ja Piirivalveameti tööprotsessides, et suunata liiklusjärelvalvesse rohkem ressursse. Sel aastal kavandatakse käivitada elektroonilisele välimeetlusele üleminek, nn aktiivse e-politsei rakendamine. Arvestuslik tööaja kokkuhoid peaks olema umbes 67 000 – 68 000 inimtundi aastas – see teeb ligi 31 inimtöö aastat –, mille me saame suunata liiklusjärelvalve efektiivsuse tõstmisele. Lisaks muudame korralduslik-politsei tegevuse suundasid, rõhudes rohkem liiklusjärelvalvealasele tegevusele. Liiklusjärelvalvele spetsialiseerub rohkem politseiametnikke, samuti kaasame 1600 abipolitseinikut rohkem inimesi liiklusjärelvalvesse. 2012. aastal on kaasatav minimaalselt kuni 100 abipolitseiniku tööpanus.

Võib rääkida ka eelmisest aastast. 2011. aastal jäid liiklusjärelvalve mahud samaks mis eelmistel aastatel. Teatud valdkondades need isegi kasvasid, näiteks joobes juhtide tabamisele suunatud järelvalvetegevus oli mullu 63% enam kui 2010. aastal. Lisaks joobes juhtide tuvastamisele keskenduti patrullitegevuses eelkõige kiirusrežiimist kinnipidamise kontrollile, juhtimisõigusega juhtide avastamisele, turvavarustuse kasutamise kontrollile ja kergliiklejate ohutuse tagamisele.

Liiklusteema lõpetuseks. Liiklusjärelvalve suundadega tegelemine väljendub ka tuvastatud rikkumiste arvus. Liiklusalaste väärtegade väljaselgitamine kasvas 2011. aastal 5%. 2010. aastaga võrreldes tuvastati rohkem kiiruse ületamisi, kergliiklejatepoolseid liiklusnõuete rikkumisi tuvastati 27% enam, juhtimisõigusega juhte tabati 11,2% enam, alkoholi mõju all juhtimisi 12,5% enam. Rikkujate väljaselgitamise kasv oli tingitud ka sellest, et politsei on suurendanud järelvalvet raskete tagajärgedega liiklusõnnetuste ärahoidmiseks, püütakse mõjutada liiklejate hoiakuid ja käitumisi. Märkimisväärne roll kogu liiklusohutuse tagamisel on Maanteeametil. Maanteeamet uurib liiklejate käitumisharjumusi ja suhtumist liiklusreeglite järgimisse, samuti seda, kuidas

olla tõhusam ennetus- ja järelevalvetegevuses. Samas on selge, et märkimisväärsed mõju rikkumiste ja raskete tagajärgedega liiklusõnnetuste arvu dünaamikale on avaldanud ka üha kasvav liiklussagedus.

Kui rääkida lõpetuseks veel liiklusjärelvalve vahenditest, siis Politsei- ja Piirivalveamet sai 2011. aastal juurde 53 kiirusmõõturit, 43 salvestusseadet ja 36 videokaamerat, mis on paigaldatud sõidukitesse, samuti 12 ekstreemvideokaamerat, 15 uut tõenduslikku alkoomeetrit. Kõik need seadmed on võetud kasutusse eelmise aasta lõpus ja selle aasta alguses. Märkimisväärne probleem on aga jätkuvalt see, et eelkõige kergliiklejad ei kasuta turvarustust, sellest oleme rääkinud siin päris mitmel korral. See näitab, et selle aasta suur väljakutse on kergliiklejate turvarustuse kontroll. Näiteks 2011. aastal hukkunud 19 jalakäijast 16-l ei olnud helkurit, mistõttu nemad jätsid kahjuks oma eluga hüvasti. 2011. aasta lõpul, st just pimedal ajal jäadi sõidukijuhtidele märkamatuks ja selle tõttu lõppesid need sõidukijuhi ja jalakäija kokkupuuted väga traagiliselt.

Niipalju siis sissejuhatuseks. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Alustame küsimustega. Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Härra minister! Te rääkisite väga pikalt liiklusjärelvalvest, aga tegelikult huvitavad mind rohkem ikkagi patrull, menetlus, politseioperatsioonid, põhimõtteliselt seesama kogukonnapõhine politseitöö. Mis te arvate, kas äkki oleks ka politseil võimalik kasutada mõnda odavamalt kütust, näiteks sedasama põllumajanduses kasutatavat värvitud ehk sinist kütust? Kas see idee võiks üldse kõne alla tulla või mitte?

Ken-Marti Vaher

Aitäh selle küsimuse eest! Ma jätsin tegelikult ühe asja mainimata. Järgmise, 2013. aasta eelarves oleme kõik selle, mis puudutab kütuse hinda, veel eraldi välja toonud. Läbirääkimised järgmise aasta eelarve üle käivad. Teie küsimuse fookus on selles mõttes kindlasti väga õige, et Siseministeeriumi valitsemisala puudutab kütuse hinnaga seonduv kõige enam. See puudutab Päästeametit, puudutab

politseid konkurentsilt rohkem kui teiste ministeeriumide asutusi. Seega, kui maailmaturul nafta hind tõuseb ja sellest tulenevalt muutub kütuse hind loomulikult ka Eesti turul, siis on selge, et politseikulud suurenevad teiste ministeeriumide valitsemisaladega võrreldes ka kõige enam. Me proovime omalt poolt teha kõik selleks, et kütuse hinna tõuse kompenseerida, neid võimalikult ette näha. Kindlasti me seisame eelarve läbirääkimistel ka selle eest.

Ma ei näe väga palju lahendusi selles küsimuses, mis te esitasite. Ma arvan, et kuigi Siseministeeriumil on valitsemisaladest kõige suurem kokkupuude kütuse hinna ja kuluga, siis üks neid kokkupuuteid ole ka teistel. Kindlasti on oma kokkupuude kaitseväl ja ka kiirabil, kes peab alati välja sõitma. Nii et kokkupuudet on teistelgi ja ma ei näe väga suurt vajadust siin mingeid reegleid muuta. Peame otsima võimalusi, kuidas oma tegevust paremini planeerida. Patrullid tuleb igal juhul tagada nendes olukordades, kus selleks on kindel vajadus ja loomulikult võimalused, ning näha kõik sellised kulud ette ka eelarves. Samas ma rõhutaksin veel kord seda mõtet, et abipolitseinike olemasolu väga paljudes Eesti hajaasustusega paikades võib ära hoida mitmed väljakutsed. Paljudel juhtudel saavad esmatasandi vabatahtlikud kõige operatiivsemalt reageerida, mistõttu ei ole abipolitseinike teema selles kontekstis samuti mitte vähetähtis. Ma ei taha seda üle rõhutada, sest nagu te saate suurepäraselt aru, ei asenda ükski vabatahtlik elukutselist, aga vabatahtlike kaasates on meil võimalik panna kogu politseilist mudelit palju paremini toimima, kui see praegu toimib.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud siseminister! Küsimusele selle kohta, et suure territooriumiga maa- piirkonna konstaablitele on soovitatud päevas läbida mitte rohkem kui 50 km, ütlesite vastuseks, et turvalisusprobleemide puhul lahendatakse maakonnakeskuses asju otstarbekalt, politseinik saadetakse väljasõidule siis, kui see on otstarbekas, ja jõudsite väga kiiresti abipolitseinikeni. Kui küsimus on bensiini hinnas ja normides, kui palju võib läbi sõita, kas siis

abipolitseinikele on ka ette nähtud kindel toetus, et ka nemad saaksid liikuda, või toimub see puhtalt hea tahte pinnal?

Ken-Marti Vaher

Abipolitseinikele on ette nähtud toetus nende tegevuseks. Ma ei jõudnud kiiresti abipolitseinikeni, te eksite, hea Riigikogu liige. Ma jõudsin sinna, vaadates tablood, täpselt kaheksa minuti pärast, kui ma õigesti mäletan. Selgitasin ja proovisin teile välja tuua kõiki muid aspekte, jättes abipolitseinike teema rõhutatult viimaseks, sest see on täiendav ressurss. Minu hinnangul on seda kasutatud veel vähe, aga teatud väljakutsete puhul võib sellest väga tõsiselt abi olla, eelkõige siis, kui tegemist on esmatasandi reageerimisega. Sel juhul võivad abipolitseinikud olla headele elukutselistele kolleegidele suureks abiks.

Mis puudutab kütusekulu määrasid, siis ma arvan, politseiasutusesiselt on need teatud mõttes distsiplineerivad, need ei ole mitte mingil juhul piiravad. Ma tõin ka oma vastuses välja, et kui on vaja kulutada rohkem, selgelt põhjendatud juhtudel kulutada rohkem, kui näeb ette soovituslik kütuseliimit, siis leitakse ka võimalused Politsei- ja Piirivalveameti eelarve sisest. Leitakse nii, et küsimus ei ole mitte ainult ühe osakonna või ka prefektuuri eelarves, vaid leitakse Politsei- ja Piirivalveameti kogu eelarvest. Näiteks, kui on vaja kompenseerida kütuse hinna ettenägematut tõusu, mis 2011. aasta mõnes kvartalis oli tõesti vägagi hüppeline, väga kiire. Saab ainult kinnitada seda, mida ka politseijuhid on ise öelnud: tehakse kõik selleks, et tagada igale põhjendatud, otstarbekale väljakutsele reageerimine, mõistlik reageerimine võimalikult lühikesel ajajooksul ja niimoodi, et kõik vajadused oleksid rahuldatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Liiklusolukorrast rääkides nimetasid mitmes vastuses, et liiklustihedus on suurenenud. See on tõesti suurenenud ja võib-olla ei ole ka Maanteeamet täitnud oma rolli nii hästi, kui vaja on. Aga kas tõesti kõik need teised tegurid, nagu liiklussagedus, Maanteeameti roll ja turvava-

rustuse mittekasutamine, on nii olulised? Kui ma vaatan Maanteeameti kodulehekülge, siis võrreldes 2010. aastaga, mis oli tõesti erakordselt hea aasta, on liiklussurmade arv suurenenud esimese kolme ja poole kuuga üle kahe korra ja eelmise aastaga võrreldes ühe kolmandiku võrra. Siit ka minu küsimus. Kas asi on siis ainult nendes kõrvalistes tegurites või on politseil ikka ressursipuudus ja seetõttu on rohkem inimesi elu kaotanud?

Ken-Marti Vaher

Ma ei saa täpselt aru, millele sa vihjad. Kõigepealt, et olla faktiliselt täpne, ma rääkisin oma vastustes liiklussagedusest ühes lauses, mitte rohkem. Neid lauseid, millega ma vastasin teisele küsimusele, oli aga palju rohkem kui üks. Aga kui sa soovisid küsida liiklussageduse kohta, siis räägime sellest. Maanteeameti seisukoht ja faktid, mis on liiklussageduse kohta välja toodud, ütlevad, et 2011. aastal liiklussagedus põhiteedel kasvas ja saavutas 2009. aasta taseme. Lisandus 28 000 mootorsõidukit. Raskeveokite osakaal teeliikluses kasvas 18%. Uurimustele viidates väidetakse, et olukorras, kus teised tegurid püsivad muutumatuna, toob 1%-line liiklussageduse kasv kaasa ca 1%-lise vigastustega lõppenud liiklusõnnetuste kasvu, jalakäijatega juhtunud õnnetuste puhul on kasv 1,1%.

Ma saan aru, et sa tahtsid küsida, miks on liiklusõnnetuste arv 2011. aastal ja 2012. aasta esimese kolme kuu jooksul suurenenud. See oli vist küsimuse tuum. Me oleme tegelikult ju seda siin saalis mitu korda ka arutanud. Ühe lausega ei ole sellele lihtne vastata, aga ma proovin vastata võimalikult lühidalt. Nagu sa tead, kõige tõsisem probleem on 2011. aastal, eriti 2011. aasta lõpus, ja selle aasta alguses olnud kergliiklejatega. Kergliiklejate all me mõtleme jalakäijaid ja jalgrattureid. Nagu ma mainisin, avastati liiklusnõuete rikkumisi, kus kergliiklejad ei järginud turvanõudeid, 2011. aastal pea neljandiku võrra enam kui 2010. aastal. Turvavarustuse puudumine lõppes 2011. aasta lõpus väga mitmele kergliiklejale traagiliselt. Samas liiklusjärelvalve 2011. aastal 2010. aastaga võrreldes ei vähenenud. Ma tõin välja päris mitmed faktid, mis näitavad, et liiklusalaste väärtegade väljaselgitamine on tegelikult kasvanud, samuti kasvas joobes juhtide tabamisele suunatud ressurss.

Järelevalvetegevusi on suurendatud koguni 63% võrra. Olulise nüansina võib tuua veel esile näiteks selle, et 2011. aasta ei olnud 2010. aastaga võrreldes hea aasta kogu Euroopas, mitte ainult Eestis. Liiklusalaste surmade arv ei kasvanud mitte ainult Eestis, vaid ka näiteks kõige turvalisemaks peetud ja kõige väiksema liiklussurmade arvuga Rootsis. Seal kasvas liiklussurmade arv 2011. aastal peaaegu viiendiku võrra ja see on Rootsi-suguse riigi jaoks väga suur arv.

Kui veel rahvusvaheliselt võrdlusi tuua, siis ma vaatasin paar nädalat tagasi avaldatud Euroopa Liidu statistikat. Me oleme 2011. aasta võrdluses ja tegelikult ka varem n-ö samas nivoos sellise väga arenenud Euroopa Liidu liikmesriigiga nagu Belgia. Seal oli 2006. aastal samasugune liiklussurmade arv (see oli vist 146) nagu Eestis ja 2011. aastal olime taas Belgiaga täpselt sama taseme peal. Belgia on samuti läbi elanud nii tõuse kui ka langusi, 2010. aasta oli minu mälu järgi Belgias üsnagi hea aasta, aga 2011 mitte nii hea, traagilisem kui eelmine aasta. Seega on liiklussurmade puhul mitmeid nüansse.

Mida mina saan teile kinnitada ja öelda, on see, et meie teeme kõik selleks, et liiklusjärelvalve muutuks üha plaanipärasemaks, analüüsipõhisemaks. Me suurendame sellel aastal mahtusid ja suurendame eelkõige tähelepanu kergliiklejatele, võimalikele rasketele õnnetustele, joores juhtidele. Äärmiselt oluline on turvavarustuse kontroll. Ma ütlesin ka siin mitu nädalat tagasi välja ja politsei on seda omalt poolt mitmel korral kinnitanud, et sanktsioonisüsteem vajab selles osas ülevaatamist. Minu hinnangul peaks ühiskonda saadetama selge signaal, et kui sul on turvavöö kinnitamata, kui sa turvavarustust ei kasuta, siis see on väga ränk rikkumine ja selle eest tuleb määrata ka range sanktsioon, et hoida ära võimalikke rikkumisi tulevikus.

Seega on tegevusi, mis kõik on suunatud liiklussurmade vähendamisele, väga palju. Ühte otsest põhjust, miks liiklussurmad on sagedanenud, me välja tuua ei saa. Neid on päris mitmeid. Kindlasti on siin oma roll ka taristul, meie teede olukorral. Oma roll on kindlasti ilmastikul. Oma roll on ka sellel, et ei tule mitte suurendada ainult politsei nähtavust ja liiklusjärelvalve mahtusid, vaid tuleb suurendada ka nendesamade kergliiklejate nähtavust. Me

oleme kavandanud selleks aastaks märkimisväärsed tegevusi just nimelt selleks, et parandada turvavarustust, varustada nii jalgrattureid kui ka jalakäijaid paremini helkuritega. Positiivne on, et viimastel aastatel on helkureid hakatud märgatavalt rohkem kasutama, aga see endiselt ei rahulda veel meid.

Nii et tegevusi on liikluse osas väga palju. Ma tänan loomulikult kõiki parlamendiliikmeid, kes mõtlevad kaasa ning annavad häid ideid. Kui need on otstarbekad ja eesmärgipärased, lähevad nad ka käiku. Ma arvan, et see on ühise pingutuse vili, mis võib meid lõpuks viia sellele tasemele, mida täna heas mõttes tuuakse eeskujuks ka Põhjamaades, Soome ja Rootsi tasemele. Rootsis oli küll 2011. aasta traagiline, aga näiteks Soomes on liiklussurmasid märkimisväärselt, poolteist korda vähem kui Eestis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud siseminister! Küsimus tekkis teie ettekannet kuulates. Kuidas teile tundub, kas politsei ei võiks näiteks nii liikluskorralduse ja liikluseeskirjade rikkujate kontrollimisel kui ka mõnede väljakutsete korral, mis ei ole just ülikiired, kasutusele võtta elektriautosid, mida on lahkelt pakutud sotsiaaltöötajatele ja eraisikutele? Nende elektrikulu on kindlasti väike ja samas annavad nad politseile võimaluse olla rohkem nähtav. Linnades üldiselt ei saa ega tohigi sõita üle 50–60-kilomeetrise tunni kiirusega, aga on väljakutseid, kus kiirus ei ole just esimene faktor, tähtis on lihtsalt kohale jõuda.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! See on õige tähelepanek, sest elektriautode võimalik kasutamine ka politseis on väga tõsiselt kaalumisel ja tõenäoliselt lähevad need käiku juba sellel aastal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh! Härra minister! Te mainisite, et politsei ja tuletõrje tööd mõjutab kütuse hind kõige valusamalt. Kas teil on ka mingisugune sta-

tistika selle kohta, mitu väljakutset suudab üks maakonstaabel praeguse kütusenormiga ära teenindada? Kas teil on sellest ülevaade?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma ütlesin, politsei põhimõtteline reegel on, et teenindatakse ära kõik väljakutsed, mille puhul on politseis langetatud selge otsus. Häirekeskus võtab väljakutse vastu, politsei teeb oma otsuse selle kohta, kas hädavajalik on kiire väljasõit või on võimalik konkreetset väljakutset, abipalvet, märkust, mis on edastatud, menetleda kuidagi muud moodi. Ehk siis üldine põhimõte üle kogu Eesti on, et tehakse kõik selleks, et väljakutsed ära teenindada. Nagu ma ütlesin, on kütuseliimid, millest teie küsimus peamiselt ajendatud on, soovituslikud, eelkõige distsiplineeriva sisuga. Kui on vaja täiendavat kütuseliimi, siis selle jaoks leitakse ressursid Politsei- ja Piirivalveameti eelarvest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma loodan, et Eesti politsei majanduslik olukord ei ole nii hull nagu Kreekas, kus politseinikke väidetavalt 30 euro eest tunnis välja üüritakse. Aga kindla peale on ka Eesti politseil siiski selliseid väljakutseid, mille puhul selgub, et see oli tühi või mitte kuigi tähtis väljakutse. Kas ei ole arutatud võimalust rakendada selliste sõitude puhul mingisugust omaosalust? See tundub muidugi olevat selline ketserlik mõte, aga näiteks erakorralise meditsiini osakonnas võetakse inimestelt, kes vajavad vältimatut abi, ju ka omaosalust. Kas ei ole kavas rakendada selliste tühiste asjade puhul, kus peremees näiteks leiab, et naabri kass on tema roospõõsas pahandust teinud, ja kutsub politsei, omaosalust?

Ken-Marti Vaher

Täna, härra Vassiljev! Ma pean tunnistama, et see on tõesti ketserlik mõte. Ma saan aru teie küsimuse tuumast ja eelkõige sellest minu arust konstruktiivsest taotlusest vältida häirekeskuse koormamist mittevajalike, ma ütleksin isegi pahatahtlike kõnedega. Aga me peaksime siiski tagama Eesti inimestele selle,

et abinumbrid politseil 110 ja päästel 112 (tulevikus ühisnumber 112) on kõikidele inimestele avatud ilma võimaliku sanktsiooni ähvarduseta. Et inimesed, kes tunnevad, et nad tõesti vajavad abi, saavad nendele numbritele helistada. Häirekeskuse operaatorid on professionaalsed ja kvalifitseeritud, et võimalikult varajases staadiumis eristada neid kõnesid, kus on kindlasti vaja kiiret, operatiivset sekkumist, teistest kõnedest, mis ei ole võib-olla nii operatiivsed, aga lähevad ka menetlusse. Kolmandas jaos on siis juba need teie viidatud kõned, mis võivad mõnikord olla isegi pahatahtlikud, võivad olla ennatlikud ja sisaldada midagi sellist, mille puhul teie tahaksite või olete teinud ketserliku ettepaneku rakendada ka omaosalust. Ma tahaksin siiski hoida riigi hädaabinumbrid sanktsioonidest vabad. Igäühel peab olema kindlus, et kui ta on sellises situatsioonis, mis ohustab tema turvalisust, siis ta võib vabalt valida 112 või 110. Ta teab, et ta saab sealt abi ja et ta saab selle abi võimalikult kiiresti. Ja kui tegemist on naabri kassi või koeraga, siis just nimelt sellised esmareageerimisuhtumid võiksid olla lahendatud külasiseselt abipolitseinike kaasabil, vabatahtlike päästjate kaasabil, kes saavad vabalt minna appi loomaõbralikele, loomaarmastajatele perekondadele, kes võib-olla on alles äsja endale looma soetanud ja ei tunne veel nii hästi loomariigis toimuvat. Kass, kes on puu otsas, tuleb sealt tihtipeale isegi alla. Selleks ei pea kaasama elukutselist päästebrigaadi, päästekomandot, säärased olukorrad on võimalik lahendada sealsamas külas, rohujuure tasandil, kaasates vabatahtlikke.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Kui vaadata kohalike omavalitsuste piires olevat ja veidi ka üle nende piiride ulatuvat konstaablite süsteemi, siis millise hinnangu te ministrina sellele annaksite? Kui jätkuusutlik on praegune konstaablite süsteem ja milliseid muudatusi te selles osas planeerite?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Minu hinnangul on täiesti selge, et politseiline ja korrakaitse

tegevus Eestis tervikuna vajab pidevat arendamist, ajakohastamist, innovaatiliste lahenduste kasutuselevõttu. Ma tõin teile oma tänases vastuses näite elektroonilise välimenetluse rakendamise kohta, mille peale me oleme sellel kevadel üsna palju jõudu ja tähelepanu kulutanud, et võtta kasutusele võimalikult palju nüüdisaegseid vahendeid, vältida dubleerimist, vältida inimtööjõu raiskamist. Kui Eestis on praegu umbes 170 000 väärtetu, nendest absoluutne enamik liiklusalastes asjades, siis tuleb mõelda, kuidas lühendada nende liiklusrikkumiste menetlemise aega ja rakendada kokkuhoitud ressursi teistes korrakaitsetes tegevustes efektiivsemalt kui seni. See on üks näide, mis ütleb meile, et konstaablite, patrullteenistuse, tervikuna korrakaitsete tegevuse läbimõtlemine ja läbitöötamine on tõesti äärmiselt tähtis. Meie head põhjanaabrid Soomes teevad täpselt samasuguseid pingutusi, nad lähevad mõne aasta pärast üle väga ajakohasele innovatiivsele süsteemile, mis puudutab just sedasama e-politseid. Loomulikult võib konstaablite, patrullpolitseinike paiknemine, nende reageerimine väljakutsetele olla alati veelgi paremini läbi mõeldud. Selle kõigega politseika intensiivselt tegeleb. Vaadates neid arve, mida statistika meile annab, vajab minu hinnangul märkimisväärselt enam tähelepanu liiklusjärelvalve, selle maht peab suurenema. Väga tõsine väljakutse on Eestis lähisuhtevägivald. Muide, see ei ole mitte ainult Eesti küsimus, see on probleemiks paljudes väga arenenud riikides, paljudes maailma suurlinnades. Tuleb mõelda, kuidas lähisuhtevägivald puhul saavutada selline kvaliteet, et inimene õpib usaldama riiki, õpib usaldama professionaale, kelle poole oma murega pöörduda – ma räägin eelkõige lähisuhtevägivald ohvritest –, ja et riigi käest saadakse kaitset. Et kui menetlused algatatakse, siis need jõuaksid ka n-ö positiivse lõpuni. Nii et väga mitmes valdkonnas on arenguruumi ja me tõesti uurime kõiki võimalusi. Loomulikult proovime järgida ka neid eeskujusid, mida pakuvad meie head kolleegid nii Euroopas kui mujal maailmas.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister!

Ken-Marti Vaher

Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

3. Arupärimine Kreeka teise laenuprogrammi kohta (nr 136)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Aadu Must, Deniss Boroditši, Enn Eesmaa, Ester Tuiksoo, Inara Luigase, Jüri Ratase, Kadri Simsoni, Kalev Kallo, Kalle Laaneti, Lauri Laasi, Lembit Kaljuvee, Marika Tuus-Lauli, Mihhail Stalnuhhini, Olga Sõtniku, Priit Toobali, Rainer Vakra, Tarmo Tamme, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi ja Vladimir Velmani s.a 13. märtsil esitatud arupärimine Kreeka teise laenuprogrammi kohta (nr 136). Palun kõnepulti kolleeg Valeri Korbi!

Valeri Korb

Proua juhataja! Head kolleegid! Saatsime 13. märtsil 2012 tõesti arupärimise härra Jürgen Ligile, meie rahandusministrile. Arupärimise teema on Kreeka teine laenuprogramm. Kirjutame arupärimises sellest, et uus toetusprogramm näeb ette ulatuslikku kava, kuidas taastada Kreeka majanduse jätkusuutlikkust ning tagada Kreeka ja selle kaudu kogu euroala finantsstabiilsus. Uue programmi põhijooneks on Kreeka võla vähendamine 120%-ni aastaks 2020. Kreeka valitsussektori võlg ulatus 2011. aasta lõpul hinnanguliselt 162%-ni SKT-st. Kirjutame sellest, et Kreeka teise laenuprogrammi kogumaht on kuni 130 miljardit eurot. Lõplik vajadus selgub pärast erasektori osalemise määra kinnitamist ning Kreeka pankade kapitalivajaduste hindamist. Lisaks on lahtine IMF-i osalus laenu kogusummas. Eesti osa Kreeka abipaketis on seetõttu kuni 357 miljonit eurot. Selles ulatuses garanteerib Eesti Kreekale antavate laenude põhiosa ning lisaks garanteerib Eesti ka nende laenude intresse. Seoses sellega on meil härra ministrile kuus küsimust, millele tahaksime saada vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Valeri Korb! Palun kõnepultil rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud arupärijad! Hakkan siis otsast küsimusi lugema. Esimene küsimus: "Kuivõrd teeb Kreekale seatud võlakoormuse vähendamise nõude täitmise keerulisemaks negatiivne majanduskasv käesoleval aastal, aga võimalik, et ka lähiaastatel?" Kahtlemata ta teeb, aga sellega on arvestatud. Arvestatud on isegi nullkasvuga 2013. aastal ja edaspidi 2,5%-se aastakasvuga aastani 2020. Selle prognoosi järgi on aastaks 2020 Kreeka võlakoormus langenud 117%-ni SKT-st. Mee nutame, et lõviosa sellest läks juba erasektori võlgade mahakirjutamise arvele. Paremat prognoosi Kreeka kohta minul kindlasti pakuda ei ole. Hoiame põialt, sest kui majandus põhjas ära käib, reformid ulatuslikult ära korraldatakse, siis on põhjust loota, et toimub ka taastumine, nii nagu näitab näiteks Eesti või Läti, kes on küll palju avatumad majandused, kogemus. Aga teiselt poolt on Kreekas riigirahanduse korrastamatust jällegi sedavõrd palju, et seal on omad reservid, mis aitavad katta võla teenindamise vajadusi.

Teine küsimus: "Kas ei või tekkida olukord, kus Kreeka reaalselt ei kärbigi, vaid võlakoormuse vähendamine saavutatakse järjepideva võlakirjade väärtuse mahakandmise ning kõrgema inflatsioonitaseme hoidmise läbi Euroopas?" Vastus on ei. Sellist asja ei saa juhtuda, et Kreeka ei kärbi. Ta on juba kärpinud, ta on teinud seda enda kohta päris tõhusalt, muljetavaldavalt. Ka selle uue paketi kättesaamiseks pidi ta tegema teatud otsused. Euroopa inflatsiooni kohta küll nii palju, et domineeriv hoiak Euroopas on siiski inflatsiooni kontrollida. Eesti on samal arvamusel. Inflatsiooni ohjeldaja on muidugi eelkõige keskpang oma rahapoliitikaga. Aga see on seadusandlikul tasemel fikseeritud, et tema peab inflatsiooni kontrollima.

Kui nüüd Kreeka juurde veel kord tagasi tulla, siis ega see võlavahetus või mahakirjutamine, kuidas keegi soovib öelda, ei olnud mitte lihtne otsus, ja see ei ole ka otsus, mida tahetakse korrata. Igal juhul on Kreeka lahendus ainukordne, sellist asja teiste riikide puhul ei kavandata. Ja veel kord: Kreeka saab iga oma

laenumakse siiski kätte ainult tingimuslikult. Selle järel on tihe järelevalve, kaasa arvatud teiste rahandusministrite poolt, ja sellest, kuidas nad oma programmi ellu viivad, sõltub nii majanduskasv kui ka uue raha saamine.

Kolmas küsimus: "Kuidas kulgeb Kreekal senini vastastikuse mõistmise memorandumit täitmine?" Seda hinnatakse kvartaalselt ja nad ikkagi pingutavad. Lähim ametliku ülevaate saamise aeg on rahandusministrite jaoks tõenäoliselt maikuu, millal on järgmine eurogrupi kohtumine. Vahepeal peame ka telefonikonverentsi, kui midagi erakorralist juhtub, siis saadameki kui muidu. Teise programmi heakskiitmise eel täitis Kreeka igatahes eeltingimusi päris tõhusalt. Seal, kus vastuvõetud seadused või otsused ei vastanud täpselt sellele, mida eurogrupp on nõudnud, on Kreeka ka oma otsuseid korrigeerinud.

Neljas küsimus: "Kas teile ei tundu, et iga uue Kreeka laenumakse ning programmiga lähevad otsustusajad järjest pikemaks, kuna Kreeka ei täida piisavalt võetud eesmärke?" Minu vahetu mulje on võib-olla petlik, sest eurogrupis olen olnud ju tegev alles 2011. aasta algusest, vaatljana 2010. aasta lõpust, aga pigem võiks öelda, et see aeg, kui ma ise olen olnud aktiivsemalt osaline, on olnud just otsustuste kiirenemise aeg. Vahepeal, ütleme, 2011. aasta keskel, oli ehk seis, kus võis rääkida mingisugusest venimisest, aga viimasel ajal on otsused muutunud pigem tõhusamaks. Tõsi, me ei tea, mida toovad Kreeka valimised, see on vahest kõige suurem riskiteema. Kreekal ei ole aga alternatiivi. Mida iganes ka Kreeka äärmuslased ja populistid valimiste puhul ei räägiks, raha läheb neil ju lõppkokkuvõttes vaja ning seda neile ei anta, kui nad kalduvad kõrvale sellest, mis on kokku lepitud.

Viies küsimus: "Euroriikide rahandusministrite eesistuja Jean-Claude Juncker on öelnud, et Kreeka kolmandat abipaketti ei saa välistada. Meie naabrid soomlased on kinnitanud, et rohkemates abipakettides Soome riik ei osale. Milline on meie valitsuse seisukoht?" See on täiesti realistlik hinnang, et ei saa välistada kolmandat abipaketti. Muidugi ei saa välistada. Mida üks või teine konkreetne soomlane ütleb, seda tuleks vaadata kontekstis. Eri poliitikud, erakonnad ja valitsused ütlevad neid asju kindlasti erineva kangusega, aga lõpuks lõpuks kipub Euroopa ikkagi käituma

solidaarselt ja kokkulepitult. Aga kolmandat abipaketti arutatud küll ei ole. Räägitakse pigem programmijärgsest ajast ja sellest, kui tõenäoline on Kreeka naasmine eralaenuurule. Siin on positiivseid ja negatiivseid näiteid. Irimaa on olnud siin edukas, mõne missiooni on teinud ka näiteks Portugal ja Läti on ju programmist jõuliselt välja tulnud. Nende reformide sisu on väga sarnane Eesti omadega, võib-olla nad on lihtsalt teinud ajalist mahajäämust rohkem tasa. Põhimõtteliselt see mudel toimib, kui on poliitilist tahet. Ma ei maininud Islandit, aga Island on Euroopa Liitu ja eurotsooni mittekkuuluvatest riikidest üks hea näide, kuidas rahanduse jõulisel korrastamisel pole positiivne mõju mitte ainult maksuvõimele, vaid ka majanduskasvule.

Kuues küsimus: "Kas Euroopa rahandusministrite kohtumistel on kujunenud seisukoht, mis hetkeni ikkagi Kreekat toetatakse ja mis hetkel saab Euroopal mõõt täis?" Meil on tehtud panus ühele stsenaariumile, mis on Kreeka kogu kokku lepitud, ja mis siin ikka spekulereida. Mõõdupuuks on mõõdu täis saamisel vastastikuse mõistmise memorandum ja selle täitmine. Palju rohkem spekulereida ei ole mõtet, eeldame, et kokkulepped on sõlmitud ja on täitmisel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Palun küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Arupärimise neljanda küsimuse puhul peatusite põgusalt Kreeka valimistel. Mida eurogrupi teiste riikide rahandusspetsialistid nendest valimistest arvavad? Ja kõige tähtsam, kas meil järgmise aasta riigieelarve strateegias on arvestatud teatud negatiivsete momentidega seoses nende valimistega või ei ole?

Jürgen Ligi

Aitäh! Meie ei pea prognoosima eelarvesse Kreeka valimisi, me peame prognoosima oma panused stabiilsusmehhanismidesse, millest üks tuleb maikuus ka Riigikohtus arutusele. Aga kui küsida, mida arvavad rahandusministrid, siis tõtt-öelda, kõik on demokraadid ja valimisi kui selliseid keegi ei laida, aga midagi head tegelikult Kreeka erakorralistest valimis-

test ei arvata. Kõigil oleks parem meel, kui praegune tehnokraatlik valitsus saaks edasi toimetada ja poliitilised turbulentsid programmi täitmist kahtluse alla ei seaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea minister! Täna avaldati sotsioloogiline uurimus, mille järgi kreeklased ei ole eriti optimistlikud Euroopa Liidu, eurotsooni ja abipakettide suhtes. Kas Eesti riik, sõltumata Kreeka majanduslikust ja poliitilisest olukorrast, on esimese ülekande ära teinud või millal see tehakse ja kuidas see on kooskõlas meie põhiseadusega?

Jürgen Ligi

Aitäh! Eesti ei ole mingit ülekannet teinud. Optimism ja pessimism on aga rahvastel erinev. Kreekal tuleb arvestada, et päris pikka aega on elatud illusoorse maailmas ja reaalsusse tagasitulek tekitab kindlasti pessimismi. See on selge, et reaalsus on õige pikka aega illusioonist kehvem. Mingit imet siin ei ole. Samas on kreeklased domineerivalt väga ja väga selle poolt, et Kreeka suudab eurotsoonis püsida. Siin on arvamused, et lõpuks peab see tahe peale jääma. Saadakse hakkama ka selle sisendamisega rahvale, et selleks, et raha üldse oleks, tuleb teha, mis on kokku lepitud. Äärmuste puhul ei tea kunagi ette ja risk on seal loomulikult vasakäärmuses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Te juba tõite välja mõned muret tekitavad valimiseelsed suhtumised ja üks nendest ongi see vastuolu, et suuresti seoses turismivaldkonnaga on kreeklased eurost huvitatud, aga nad ei ole huvitatud selle n-ö hinnast. Ma kreeka keelt küll ei loe, aga selle põhjal, mis kreeklased ise on viimasel ajal inglise keeles öelnud, ongi tekkinud selline arusaam, et euro jääb, osa laenudest andestatakse ja neil tekib selline kolmas võimalus, st lisaks erasektorile andestavad ka riigid osa laenudest ja Kreeka

saab normaalselt edasi minna. Kuidas teile selline lähenemine sobib?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma arvan küll, et lähenemisi on seal tuhandeid, kui mitte miljoneid. Minule selline lähenemine muidugi ei sobi. Ma ei usu, et mulle antaks palju aega ametis olla, kui ma ilmsin parlamendi ette sellise ettepanekuga, et Kreekale midagi ka rahaliselt andeks anda. Ma ei usu, et teisedki rahandusministrid oleksid teistsuguses olukorras. Parlamendid ei andesta sellist asja, riigid ei andesta ja seda peaksid kõik kreeklased teadma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! IMF-i viimases hinnangus Kreeka teisele abipaketile eeldatakse, et Kreeka säilitab oma laenu tagasimaksmise võime eelkõige selle kaudu, et viiakse läbi suur siseriiklik devalveerimine ja ootused on rajatud miinimumpalka vähendamisele. Praegu on seal miinimumpalk 50% kõrgem, kui see on Portugalis, ja 5–6 korda kõrgem kui Rumeenias või Bulgaarias. Kas te oskate öelda, milline see määr siis on? Kui palju tuleb palka vähendada selleks, et järgmised paketid jõusse astuksid?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma usun, et võrdluses Portugaliga te olite väga ebatäpne, pigem on peale miinimumpalka kärpimist Kreeka ja Portugali miinimumpalgad lähedased. Kui ma ei eksi, siis Portugalis on see 500 euro lähedal ja Kreeka alandas seda sinna 600 kanti. Rumeenia ja Bulgaaria tase on mulle teadmata. IMF on meil alati laua taga, nii et nende analüüsid on meil kasutada ja nende üle me ka arutleme, kui vaja on. Ja IMF ei ole ainus, on veel Euroopa Komisjon, on liikmesriigid ja on keskpank, kes oma analüüse koordineerivad ja Kreeka järelevalvet teevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Maikuu alguseks on Kreekas välja kuulutatud parlamendivalimised. Seoses sellega tahaks küsida teilt, härra minister, mis juhtub siis, kui parlamenti saavad valitud rahva- ja saadikud, kelle poliitiline ja majanduslik suund erineb praegusest. Kas me oleme selleks valmis või piisab sellest memorandumist, mida te mainisite?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ega valimistulemustele ei saa Euroopa kätt ette panna, küll aga ei saaks sellist ega teistsugust programmi nimetada majanduslikuks. See on midagi populistlikku ja poliitilist kindlasti, aga see ei ole majanduslik, sest majandusega läheks siis Kreekal hästi kehvasti. Mina ei usu, et liikmesriigid andestaksid ja et abi andmine Kreekale oleks oluliste kõrvalkaldumiste korral enam võimalik. See tähendaks neile järsku elatustaseme langemist, riigi sisulist maksevõimetust ja elementaarsete vajaduste riigieelarvest katmata jätmist koos kõigi tagajärgedega tarbimisele ja poliitilisele elule ning miks mitte ka sisejulgeolekule.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

4. Arupärimine naiste ja meeste palgalõhe kohta (nr 143)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, mis on Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Ester Tuiksoo, Heimar Lengi, Kadri Simsoni, Lauri Laasi, Mailis Repsi, Mihhail Stalnuhhini, Olga Sõtniku, Tarmo Tamme, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi, Vladimir Velmani ja Yana Toomi 3. aprillil esitatud arupärimine naiste ja meeste palgalõhe kohta (nr 143). Palun kõnepulti kolleeg Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Lugupeetud minister! Head kolleegid Riigikogu liikmed! Eestis on kahjuks erinevus naiste ja

meeste palkade vahel Euroopa Liidu riikidest üks suurimaid. Sotsiaalministeeriumi kogumikus "Sooline palgalõhe Eestis" leiduva uuringu andmete põhjal on palkade hajuvus nii erasektoris kui avalikus sektoris väga suur. Mehed teenisid keskel läbi 30% kõrgemat palka kui naised, samas kui Euroopa Liidus tervikuna oli keskmine sooline palgalõhe umbes 15%. Veelgi enam, kui me vaatame mullust aastaaruannet "Eesti inimõigused", siis ka seal on inimõiguste eksperdid ühe valusama momendina välja toonud just väga suure palgalõhe samaväärset tööd tegevate meeste ja naiste vahel.

Kahjuks just sellises keerulises olukorras puudutas naiste ja meeste palgalõhet ka Eesti Vabariigi rahandusminister, öeldes 8. märtsi telesaates "Kolmeraudne" üsnagi küüniliselt, et "kui me võtame naisõpetaja, palgalõhe siia juurde, siis see pole halb palk". Arvestades praegust väga kurba statistikat, sealjuures ka ekspertide üsna teravaid märkusi sel teemal, on selline lause ministrilt üsnagi hämmastav.

Sellest tulenevalt on meil ministrile kuus küsimust, mille vastustest loodame teada saada, kas rahandusminister tegi 8. märtsil telesaates oma märkusega nalja, oli küüniline, või jagab valitsus rahandusministri seisukohta, et praegune olukord ongi normaalne ja selles valas väga suuri pingutusi tegema ei pea. Soovime siiski teada saada, kuidas võiks ministri hinnangul olukorda parandada, milliseid konkreetseid samme võiks Vabariigi Valitsus astuda, et see palgalõhe ei oleks nii suur. Ja kindlasti soovime ka hinnangut viidatud saatele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mailis Reps! Palun veel üks kord lugupeetud rahandusministri kõnepulti!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud arupärijad! Te alustate solvangutega, räägite, et mu sõnad olid kohatud ja küünilised. Mina nimetan neid täiesti kohaseks. Asjakohaste statistiliste võrdluste toomine kuulub professionaalsuse juurde ja küüniliseks saab nimetada hoopis statistiliste numbrite sellist valikulist ründamist. Ma peaksin justkui eirama mingisugust osa taustainfost lihtsalt selleks, et kellelegi vägisi meeldida. Aga ühiskondlikke protsesse ei saa nii-

moodi analüüsida, kui arve ja muud taustainfot ei kasuta.

Mis veel sellesse saatesse puutub, siis, muidugi, mulle on öeldud, et see oli hea saade. Eri-nevalt paljudest kolleegidest polevat ma Mihkel Raua ründavale destruktiivsusele, nagu ta stiil on, alla andnud, vaid olevat korralikke vastuseid andnud. Tõin seal sel teemal ka regionaalseid võrdlusi. Mitte keegi teist ei ole öelnud, isegi Marianne Mikko mitte, et seda oli kohatu öelda, et õpetajad keskel läbi teenivad rohkem kui keskmine palgasaaja kõikjal väljaspool Tallinna. Mitte keegi ei ole öelnud, et see on diskrimineeriv ja solvav kogu Eesti suhtes. Mitte keegi pole nimetanud diskrimineerivaks ja solvavaks ka seda, kui ma ütlesin, et kaks kolmandikku palgasaajaid teenib õpetajatest vähem.

Nüüd siis mingi soolise tunnuse järgi tullakse keelama ühte konkreetset statistilist võrdlust, mis oli toodud ühes komplektis nende teistega. Selle võrdlusega ma tahtsin öelda loomulikult seda, millest iga heatahtlik tõlgendaja oleks aru saanud: õpetajatele ei tehta selle poolest liiga, et nende palk oleks näide palgalõhest. See oli minu väide. Makstes palka õpetajatele, makstakse ühtmoodi meestele ja naistele, ning makstakse rohkem, kui saab enamik palgasaajaid. Soolise palgalõhe küsimuse tõin ma sinna dispuuti ise lihtsalt näitamaks, et see teema on meile oluline.

Aga küsimuste juurde. "Kuidas hinnata seda, et Eestis teenivad sama vastutuse ja töökoormusega mehed rohkem töötasu kui naised? Kas seda võib pidada mõistlikuks, et töötasu määratakse soo järgi ning naised peavadki väiksemat töötasu saama?" Sellist asja ei tohiks olla, aga statistiliselt on see muidugi osutunud tõsiasjaks. Ja tõsiasi on see kõigis Euroopa riikides, aga Eestis on lõhe üle keskmise. Kuski kõlas väide, et naised teenivad kolmandiku võrra vähem, aga pigem on see näitaja viimasel ajal olnud lähemal veerandile – 26,7% oli vist see arv. Loomulikult on see suur vahe ja seda ei osata üheselt seletada. Vahe, mida suudetakse objektiivselt seletada, on ühe uuringu järgi 4,4%, mida iganes see täpselt ka ei tähenda. Siin on arvestatud selliseid tegureid nagu sektor, ametikoht, vanus, rahvus, haridus, laste olemasolu jne. Iga uuring on muidugi mingis mõttes uurija nägu. See on lihtsalt üks seisukoht, täpselt me ei tea

lõhe tekkimise mehhanisme, aga see lõhe on tõsiasi. Minu enda subjektiivne arvamus on, et tegemist on ühiskondliku stereotüübiga, mida taastoodavad nii mehed kui naised. Ei ole saladus, et meeste enesehinnangule on palganumber olulisem. Mehed väärtustavad tööl muudest teguritest palka rohkem kui naised. Ka see ei ole saladus, et peresuhtele on hea olukord, kus rahakott on pigem mehe käes, ja et naised tegelikult ootavad oma abikaasalt kõrgemat palka, kui nemad saavad. Ja kui te arvate, et see on minu väljamõeldis, siis lugege mõttega laupäevast Päevalehte. Ma leidsin sellele sealt ainult kinnitust, aga nagu ma ütlesin, see on levinud stereotüüp. See ei ole midagi, mida ma seda konstateerides heaks kiidan ja mida ma väärt tendentsiks pean. See lihtsalt on tõdemus, ja silmakirjalikkus on siin tarbetu, ma arvan. Kui soovitakse hoiakuid muuta, siis esimene asi: tuleb silmakirjalikkus ära lõpetada. Sellel lõhel on ka teisi aspekte. Ei ole saladus, et meeste suurem pingutus kõrgema palga nimel, ükskõik mis moel – ma ei väida, et nende töö on kvaliteetsem –, on pigem nõudlikkus palganumbri suhtes ka tööläbirääkimistel uut ametikohta taotledes. Selle taga on ka see kurb fakt, et meil ei ole mitte ainult palgalõhe kõige suurem, vaid ka meeste ja naiste eluea erinevus on meil üks suurimaid. Seegi fakt ei ole midagi, mille me peaksime silmakirjalikult kõrvale jätma. On ka täheldatud, et meeste sotsiaalne haavatavus on mõnes mõttes suurem, nad võivad majanduslikel põhjustel ühiskonnast lõplikult välja langeda kergemini kui naised. Ei ole mõtet sellise tõsiasi ees pead liiva alla peita. Need on mingisugused ühiskonna mehhanismid, mis ei ole ühe soo poolt ega ammu valitsuse poolt välja mõeldud.

Järgmine küsimus: "Milliseid konkreetseid samme kavandab valitsus naiste ja meeste palgalõhe vähendamiseks?" Mina ei ole volitatud valitsuse nimel midagi lubama, aga teile on teada, et sotsiaalminister valmistab ette sellealast tegevuskava. Minu valdkond on palgapoliitika ja tunnistas palgalõhet ka riigisektoris, ei saa ma aga näiteks öelda, et see Rahandusministeeriumis arvestatav on. Meie juhtkond on juhtumisi väga maskuliinne, aga 60% osakonnajuhtidest on juba naised ja nende keskmine palk, arvestades seejuures, et ministeeriumide vastutuspädevus on väga erinev, on üsna üks ja sama. On paarikümneeurone vahe,

mis seal salata, meeste kasuks, aga statistiliselt kipub see sinna protsendi kanti, mitte veerandi või kolmandiku kanti.

Järgmine küsimus: "Millal väheneb Teie hinnangul naiste ja meeste palgalõhe Eestis Euroopa Liidu keskmisele tasemele?" Ei või iial teada, sest see on minu arvates väga suurel määral hoiakute küsimus. Kui ühe lausejupi pärast rünnatakse ministrit, siis ma ei usu, et see palgalõhet vähendada aitab. Pigem see naeruvääristab sellist tõsist teemat. Vaatame ikka asjadele otsa ja tunnistame, et see minister seal Mihkel Raua saates palgalõhet ei ole tekitanud.

Edasi: "Kas ülalmainitud seisukoha väljaütlemine ministri poolt tõlgendab kõigi valitsusliikmete suhtumist naiste ja meeste palgaerinevustesse?" Ma ei tea, millisest seisukohast te räägite. Teie tõlgendus kindlasti ei peegelda asjaomast suhtumist. Kardan ka, et kui teie tõlgendus seal maskuliinses seltskonnas jutuks võtta – ainult üks naisterahvas on seal –, siis on suur risk, et hakkavad kostma mingisugused maskuliinsed naljad. Et näete, kuidas vint ühe teemaga üle keeratakse.

Ja lõpuks on küsimus: "Teie ülalmainitud kommentaar võis olla paljude Eesti kodanike jaoks diskrimineeriv sootunnuste alusel. Kuidas seda ise hindate?" Mina lähtun oma töös sellest, et inimesed ei ole lollid ega pahatahtlikud, ja ma enamasti ei eksi selles. Kui siin diskrimineerimisest rääkida, siis ausalt öeldes tunnen mina ennast diskrimineerituna. Ma ei usu, et selline etteheide oleks saanud osaks mõnele naisministrile, kes oleks samasugust statistikat tutvustanud, või oleks mulle osaks saanud siis, kui ma oleksin rääkinud meeste palgast. Stereotüübid ja protsessid on aga samad, arvud on samad. Kas mina kui meeste rahvas peaksin siis olema ebaprofessionaalne ja tõsiasi eirama? Aga tõsiasi, nagu ma ütlesin, on see, et naisõpetajaid sooliselt minu arvates ei diskrimineerita. Keegi pole seda väidet ümber lükanud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Nüüd küsimused. Palun esimene küsimus, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Lugupeetud rahandusminister! On ilmne, et seni, kuni palgad ja lisatasud on ümbritsetud saladuslooriga, ei kao ka palgalõhe ning vaidlused selle olemasolu, olemuse ja põhjuste üle. Üksnes läbipaistvate töötasude korral on võimalik samaväärset kvalifikatsiooni ja oskusi nõudva töö eest makstavaid töötasusid võrrelda. See võimaldab nii naistel kui meestel nii tööle asudes kui ka juba töötades nõuda endale väärilist ja õiglast palka. Mõistlik oleks alustada avalikust sektorist ja ma küsin: millal muudab rahandusminister oma ministeeriumis ehk Rahandusministeeriumis ja oma haldusalas kõigi ametnike palgad koos lisatasudega läbipaistvaks ehk avalikuks?

Jürgen Ligi

Ta ei tee seda seadusevastaselt, vähemalt mitte see rahandusminister. Minu arvates on palk väga suures osas privaatsfääri ulatuv küsimus. Ja ma olen öelnud, et ka uues avaliku teenistuse seaduses tuleks regulatsioon teha natukene läbipaistvam. Selle seadusega võiks käia kaasas palgavahemiku avalikustamine ja palga täpne avalikustamine siis teatud tasemest alates, kas siis keskmisest palgast või teatud ametikohtadest alates. Aga oludes, kus ühiskonnas on väga materiaalsed väärtushinnangud – nende tagajärg on minu arvates ka seesama palgalõhe –, on tegemist ikkagi privaatsusse tungimisega. Ka võrdse kohtlemise seisukohalt on mul tekkinud mõtlemapanev küsimus, mis eelised jäävad siis riigisektoris, kui me seal kõik hüved, nii nagu me oleme otsustanud, muudame sarnaseks töölepingu omadega. Kas tulebki niimoodi irooniliselt öelda, et üks hüve jääb, ja see on see, et naabritega saab näha su täpset palka?

Kui me mõtleme sellele, mis ma siin enne ütlesin ja mille eest mind veel ei ole rünnatud – vahepeal küll hakkas siin saalis mõnel inimesel lõbus, ma loodan, et nad on nüüd järele mõelnud ja tõsinenud –, kui me mõtleme meeste enesehinnangule ja sellele, et nii meeste kui naiste ootustele vastab pigem meeste kõrgem palk, siis mis iganes hinnangu me sellele ka ei anna, pakutav privaatsuse riive on tugev. Kas seda on vaja? Kas on vaja 1000- või 700-eurose või minu poolest 500-eurose või veel väiksema palga puhul see üles riputada, teades, et hulk inimesi suhtub sellesse

üleolevalt – et mis mees sa õieti oled? Naiste puhul, ma arvan, see probleem nii tõsine ei ole. Lükake see väide ümber, kui suudate!

Aga ma jäin valitsuses oma seisukohaga vähemusse, ma ei häbene seda öelda. Ja ma ei imesta, kui Riigikogu teeb nii, nagu valitsus teeb. Läbipaistvus võiks realiseeruda ametikohtade kaudu. Kui on teada, mis ametikohal keegi töötab, siis on ka teada, kui palju ta umbes teenib. Samas mulle tundub, et isegi töökohal ei ole hea, kui samas ruumis istuvad sarnase ametikohaga inimesed, kellest ühel on selgelt eeliseid professionaalsuses, kogemustes, oskustes, ja see on talle kogu aeg ka väga täpse palganumbrina otsaette kirjutatud. Minu meelest võiks olla tegemist ikkagi avaliku palgavahemikuga ja ametikoha nimetusega, mis aitab hinnata, kui palju inimene umbes teenib. Avalikkust, maksumaksjat võiks ju huvitada vaid see, kui palju riik maksab konkreetse tasemega ametikohtadel, sh juhtivatel kohtadel töötavatele inimestele, aga mitte see, kui palju üks lihtne assistent täpselt teenib.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Lubage kõigepealt öelda, et ei, teid ei diskrimineerita selle arupärimisega selle pärast, et te olete mees.

Jürgen Ligi

Aitäh! Mul on kohe kergem.

Kadri Simson

Aga selliseid väljaütlemisi, nagu teie endale lubasite, lubavad endale vähesed. Kindlasti ei luba endale sellist väljaütlemist valitsuse ainus naisminister, isegi mitte selle sihiga, et Mihkel Raua jutusaates huvitav paista.

Tulles teema juurde: te ütlesite, et teie valdkond on palgapoliitika. Te rääkisite, et õpetajate palgal pole viga midagi, sest nad on naisõpetajad, ja võrdlesite, et paljud palgasaajad saavad väiksemat palka kui õpetajad. Ma tahaks teie käest teada, mis on teie meelest kohane palk naistöötajatele, kelle kohta kehtivad teatavad kutsenõuded. Tal peab kindlasti olema kõrgharidus ja teisalt, tema töö on riiklikult tähtis. Kui õpetaja teeb noorte harimisel kehva tööd, siis kannatab kogu riik sellest järgmised

mitukümmend aastat. Kui suur oleks kohane tasu kõrgharidusega naistöötajale teie meelest?

Jürgen Ligi

Aitäh! Te ärkasite kuu aega peale seda saadet. Kuu aega peale saadet! Ja ma tean, miks te ärkasite. Te lugesite Iivi Anna Masso üht artiklit, kus ta oli täpselt need sõnad mulle suhu pannud. Aga ma ei ole öelnud, et õpetaja palgal pole häda midagi. Vastupidi, ma ütlesin nii seal saates kui ka olen öelnud vastavates kommentaarides, kui see teema üleval oli, et ma ei arva, et see on piisav. Ma arvan, et seda on vähe, ja me tahame maksta rohkem. Aga muidugi ma ei hakanud avalikkuse ees pugema ega ütleva, et 20% ja vähe rohkemgi on juurde panna vaja. See ei ole võimalik. Rahandusministrina ma ei hakka avalikkuse ees pugema, mingeid utoopilisi arve välja pakkudes. Aga lugege tänast Iivi Anna Masso artiklit. Tegemist on tõenäoliselt – nüüd ma vist ütlen teie meelest midagi õudset – Eesti minu arust kõige säravama naisarvamusliidri artikliga. Selle pealkirjast, ma ei ole veel lugenud artiklit enast, on väga palju loota. Mõelge kaasa! Kas teie feministlik religioosne hoiak ikka on asjakohane või teil on võimalik ka kaasa mõelda?

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Härra minister, tänan teid intellektuaalselt väga huvitava arutelu eest! Aga mul on teile järgmine küsimus. Teie käes on üks väga kindel instrument, mis aitaks nii palgalõhet ületada kui ka üleüldse soolist võrdõiguslikkust edendada. See on riigieelarve. Väga paljudes riikides kasutatakse riigieelarvete puhul ka soolist analüüsi, et hinnata, kuidas eelarved mõjutavad naisi ja mehi ning nende sissetulekuid. Kuidas te arvate: kas on võimalik ja vajalik ka meie Eesti riigi eelarvet analüüsida läbi soolise võrdõiguslikkuse prismat?

Jürgen Ligi

Ma ei tea, minu esimene mõte on, et jutuks on midagi jällegi ohtlikult diskrimineerivat, et kas ma üldse tohin rääkida. Kas siin tuleb mõelda, et teeme tuludelahtri M ja kuludelahtri N või mida täpselt? Või kas ma tohin rääkida

eelarvest homode ja heterode või siis rahvusvähemuste seisukohast? Minu arust ei ole see eelarve põhiküsimus. Just täna, enne kui ma siia tulin, me arutasime riigieelarve reformi, selle, võib nii öelda, täiesti uut kuju, tekkepõhiseks muutmist, läbipaistvuse suurendamist. Aga mingisugust soolist jaotamist ma tõega ei pea mingiks prioriteediks.

Palgapoliitika on jah täiesti selge: päris kindlasti ei tohi olla erinevaid palgaskaalasid meestel ja naistel. Ja sotsiaalpoliitikas – mis seal salata, naised elavad tunduvalt kauem, nende pensioniiga on seni veel natukene madalam. Kui vaadata sotsiaalkulusid, vaadata vanemahüvitist ja vaadata seda, kellele paljud muud sotsiaalkulud lähevad – need on nagu personifitseeritavamad kulud riigieelarves –, siis pigem on just naised seal põhilised. Aga muidugi on ka fakte, mille puhul on meestel põhjust ennast süüdi tunda. Keskmise pension näiteks on meestel kõrgem. Põhiline pensionisumma kipub aga ikka naistele minema, see on üks kõige suuremaid väljaminekuid. Aga me ei ole seda tõesti analüüsinud. Ma arvan, et ärme sellise hullusega liialt kaasa läheme, et kõik siin maailmas on vaja kuidagi sooneutraalseks muuta ning kõiki meievahelisi erinevusi ignoreerida. Neid on nii- ja teistsuguseid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Meri!

Mart Meri

Aitäh! Tõepoolest, hea minister, meeste ja naiste palgalõhe ei ole Eestis mitte illusoorne, vaid tegelik. Ja nagu siin juttu oli, palgalõhe tekkimise põhjused on meile teadmata. Paradoks on võib-olla selles, et meie koolisüsteem, meie haridussüsteem pigem toidab neid stereotüüpeid soorolle, kui leevendab neid. Needsamad õpetajad, kelle palkadest me väga palju räägime, süvendavad neid soorolle, millest me peaksime nagu üle saama. Nüüd me valmistame ette uut avaliku teenistuse seadust, mille puhul Rahandusministeeriumil saab olema väga tähtis roll avaliku sektori ametnike palgasüsteemi kujundamisel. Tahan just rõhutada: avaliku sektori palgasüsteemi kujundamisel. Mis võimalused Rahandusministeeriumil sinu arvates on kujundada palgapoliitikat nii, et see väga ebameeldiv palgalõhe edaspidi ikkagi väheneks, mitte ei kinnistuks?

Jürgen Ligi

Eks me selle ametitele vastavate palgavahemike kehtestamisega kindlasti vähendame palgalõhe tekkimise võimalust. Palgad ei tohiks olla subjektiivsed, vaid peavad vastama teatud ametikoha kirjelduste standarditele. Samas mina ei kuulu koolkonda, kes arvab, et soorollid tuleb kas või vägisi hävitada, et need kõik on olemuslikult halvad. Nendel tuleb ikkagi vahet teha. Mõni nendest on nii sügavalt oma olemuses kinni, et pole hea nende vastu võidelda. Vähemalt ei ole see tulemuslik. Mu oma pojad – ise ka imestan tagantjärele – õppisid nooremates klassides poisteklassis. Ma ei saanud selle mõttest ausalt öeldes aru, aga kui ma nüüd enda peale mõtlen, siis tajun küll, et teatud vanuses olid klassi priimused puha tüdrukud ja mul endal läks mingis vanuses raskes, tuli palju kolmesid. Pärast see läks üle. Midagi selles kõiges on üle pingutatud. Samas on teistsuguses palgapoliitikas ka midagi tõsist ja arvestamisväärset. Igal juhul on see teema tähelepanu keskpunktis juba pikka aega olnud ja minu arust diskrimineerimise võimalused ikkagi vähenevad, sest neid hoiakuid ei kiideta heaks. Peale selle ei võimaldata ka juriidiliselt palkades ei tea kuhu kalduda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Mul on väga kahju, et praeguses tööpuuduse olukorras on just eelkõige mehed hammasrataste vahele jäänud, ja seda põhjusel, et ei taheta minna väikese palgaga tööle. See on sageli põhjuseks, kuigi palk on praegu salajane, mitte avalik. Minu küsimus on järgmine. Naistel pole piinlik väikese palgaga tööle minna. Kui nad üksi lapsi kasvatavad, on nad sunnitud tööd tegema ka miinimumpalga eest. Ja neid naisi, kes miinimumpalgaaga töötavad, on palju. Kui rääkida lapsetoetusest, siis sotsiaal-demokraadid on soovinud seda kolmekordistada, et vähegi aidata nende perede lapsi, kelle vanem saab miinimumpalka ja peab selle rahaga, alla 300 euroga kuus hakkama saama. Miks sa paned käe ette naiste palga tõusule? Ma pean silmas õpetajaid. Miks sa seda ei soosi? Ja teiseks: miks sa lapsetoetuse suurendamist ei soosi?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei saanud täpselt aru. Te ütlesite palju asju, aga mis nende nii erinevate asjade liitev element oli? Ühest servast, teisest servast ja kolmandast – lapsetoetus, miinimumpalk, õpetajate palk, minu tegevus. Ei saanud väga hästi aru, mis selle küsimuse mõte on. Äkki proovite uuesti?

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Mailis Repsilt ja seejärel Heljo Pikhof kordab oma küsimust.

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Ma jätkan feministi religioosete küsimuste küsimist – selliseks minister ju arupärimise tooni peab. Aga ma usun, et kui minister selle arupärimise sõnastust vaatab, siis on ta nõus, et me küsisime hinnangut. Teiste sõnadega me andsime ministriile võimaluse selgitada seda, mida ta saates ütles. Me ise andsime ka hinnangu, kasutades ühes küsimuses formuleeringut, et "paljude Eesti kodanike jaoks" võis ministri lause sootunnuse alusel diskrimineeriv olla. Mina isiklikult pidasin seda ütlemist kohatuks ja küüniliseks ning seetõttu me andsimegi teile võimaluse sel teemal siin vestelda. Küsimus: kas minister, kes vastutab palgapoliitika eest, näeb selles probleemi, et sellistes valdkondades nagu haridus, sotsiaaltöö ja kultuur, kus naisi on enamus, makstakse Eestis madalamat palka?

Jürgen Ligi

Kõigepealt ma vaidlen vastu väitele, et te andsite mulle võimaluse seletada. Te alustasite solvamisega ja lõpetasite solvamisega. Et kas kõik ministrid on sellised jne. Te ei eeldanud, et mingi seletus üldse teile sobib. Igal juhul on tegemist suhteliselt õela konstateeringu, mitte dialoogiga. Ja nagu ma ütlesin, ega ma ei saanud teilt ka mingisugust vihjet, miks see lause ei olnud solvav kahele kolmandikule palgasaajatest. Miks ei olnud need võrdlused, mis ma tõin, solvavad mitteharjumaalastele? Miks just see võrdlus on eriliselt solvav, nii et annab teile ajendi tulla mind solvama selliste hinnangutega?

Kas ma olen nõus? Minu jaoks on valdkondi, kus toimuva pärast minu süda veel rohkem valutab, küll! Ma olen näinud naisi tegemas

väga rasket ja väga rutiinset tööd. Need ei ole küll kõrgharidusega naised. Aga ma möönan: jah, naised teevad väga väikese palga eest väga rasket tööd. Nendest kõige karmimatest üks on tõepoolest sotsiaaltöö, teine aga näiteks töötlev tööstus. Lihtsama töötleva tööstuse osas me oleme konkurentsivõimelt kindlasti juba hääbumas. Need tööstusharud, kus on väga väikesed palgad, kolivad Eestist ära, olgu see siis tekstiilitööstus või kalatöötlemine. Nende inimeste olukord on mulle kõige rohkem haiget teinud.

Mis puutub kõrgharidusega inimestesse, siis nende puhul ma nii kaastundlik ei suuda olla. Nagu ma olen öelnud, mu lähisugulased on õpetajad. Ma mõistan nende muresid väga hästi ja pean neid ka tihti kuulama, aga kõrgharidusega inimesel on siiski suurem võimalus tööd valida. Kui inimesed seda võimalust kasutavad, siis tööturg toimib, aga kui nad kasutavad võimalust lihtsalt nõuda, siis on tegu vägagi staatilise olukorraga, kus soovitud tulemused on ebareaalsemad. Ma veel rõhutan üle, kui nüüd ainult õpetajatest rääkida, et õpetajate puudust meil ei ole. Meil on probleem sellega, et meil on väga suured hariduskulud, milles õpetajate palgaosa on väiksevõitu. Kui me suudame neid kulusid restruktureerida, reforme teha, ühiskondlikult muudatustes kokku leppida, siis on ka õpetajate palgasoovidel suurem tõenäosus täituda.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd veel kord kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Katsun nüüd selgelt küsida. Kui pereema, kes kasvatab lapsi üksi, saab miinimumpalka – tuletan meelde, et see on 290 eurot – ja sinna juurde veel kahe lapse pealt 19 eurot kummagi pealt lapsetoetust, kuidas on tal võimalik ära elada? Kuidas on see võimalik, kui alla 300 euro jääb kätte? Suur hulk naisi teenib just miinimumpalka.

Jürgen Ligi

See küsimus algas teil, palun vabandust, eelmine kord nii feministlikult, et ma jäin pea-aegu keeletuks. Esimene väide oli kuidagi niimoodi, et naine saab küll tööle mindud, aga näe, mees ei lähe tööle. Ärme niimoodi asju püstitada! On selge, et stereotüübid, mis ühis-

konnas ja inimestes endis juurdunud on, ei ole karmi käsuga muudetavad.

Aga tegelikult tahate te ilmselt rääkida hoopis lapsetoetusest, mitte teatud väikestest palgakadest, mis on ju konkreetsete ametikohtade probleem. Vahel on mõningad ametikohad hääbumas, sest valdkonna konkurentsivõime on kadumas. Teinekord aga on asi selles, et inimene on kehv läbirääkija. Kui me miinimumpalga tõstmise teed läheme, siis kindlasti me läheme ka tööpuuduse suurendamise teed. Suurem miinimumpalk ei lahenda neid probleeme, mida te ühiskonnas näete. Ja ei lahenda neid probleeme ka universaalne lapsetoetus. Universaalset lapsetoetust õigustada püüdes on räägitud kõigi laste võrdsest väärtustamisest, aga selle tagajärg on, et kõiki väärtustatakse tõesti võrdselt ja jäetakse suuremas ulatuses toetamata need lapsed, kes seda rohkem vajavad.

Ma tegelikult kutsun teid üles kaasa mõtlema, kuidas sotsiaaltoetusi fokuseerida just madalapalgalistele inimestele ja igal juhul ka üksikvanematele, aga mitte näiteks Riigikogu liikmete lastele. Mida rohkem me toetusi pihustame, seda vähem on lootust, et madalapalgalised endaga toime tulevad. Eesti Ekspressi lugejana ma märkasin, et Urve Palol on lahendus olemas, kuidas ühiskonna probleeme lahendada: tuleb raiskamine ära lõpetada. Sel juhul alustame sellest, kus kõige rohkem raha kulub, kus sotsiaaltoetused on raiskava iseloomuga. Ma arvaksin sotsiaaltoetuste hulka siiski ka lapsetoetuse. Mõni võib-olla hakkab siin seda ümber defineerima, aga ma mõtlen tõesti, et sularaha ühtlane laialijagamine on raiskava iseloomuga asi, sest enne kogutakse see raha ju samadelt inimestelt maksudena kokku.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Ma kuulan küsimusi ja kuulan vastuseid ning osaliselt saan sellest, mis te vastate, täiesti aru. Ja see, kui ma mõnest asjast aru ei saa, on ilmselt minu probleem. Aga mul on niisugune küsimus. Kuidas ikkagi on nii, et kui palk on väike ja see on avalik, siis naisel häbi ei ole, aga kui mehe nimi on väikese palganumbri taga, siis on see väga suur häbi? Tegelikult on

häbi ilmselt see, et me üldse väga väikest palka maksame, sõltumata sellest, kas saaja on naine või mees. Ma olen kogu aeg arvanud, et me peame oma vaesuse juures ausad olema – on nii, nagu on. Miks me siis avaliku sektori puhul ütleme, et avalikustame palgavahemiku, siis on vähem häbi, aga palgapäeval viivad needsamad inimesed koju ikka selle väikese palga? Ehk siiski räägime asjast nii, nagu on, ja kui on häbi, siis mõtleme, kuidas sellest häbist üle saada?

Jürgen Ligi

Jah, see on üks igati terve mõtlemine, et eelkõige on meil häbi, et meie jõukuse tase on madal, et väga paljud meie palgad on kehvad. Eks need ole kellegi palkadega võrreldes madalad igal pool, aga ka meie oma oludes on mõnes valdkonnas väga nigelad palgad. Aga ma rääkisin ju stereotüüpidest. Mina neid üksi ei murra ja võib-olla ei keskendukski sellele. Need stereotüübid väljenduvad ju sellistes fraasides nagu "Mis mees sa ka oled?". Kas keegi ütleb: "Mis naine sa ka oled, kui elus hakkama ei saa!""? Nii ei öelda tavaliselt. See on stereotüübi peegeldus ja meie kõnepruugis ei ole see kuhugi kadunud. Mis mehe palk see on?! Aga keegi ei küsi: mis naise palk see on? Ma arvan, et see on pigem midagi, mis ajaga peab kaduma. Ma loodan, et avaliku teenistuse seadust menetledes te vaidlete selle asja selgeks ja otsustate nii, nagu te otsustate. Mina olen oma seisukoha öelnud, ma ei häbene olla teisel arvamusel kui enamik. Mitte kunagi ei ole ma seda häbenenud üheski küsimuses.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, lugupeetud rahandusminister! Avan läbirääkimised. Kõigepealt palun kõnetooli kolleeg Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Mul ei olnud plaanis siin esineda, aga härra ministri vastus minu küsimusele tekitas soovi kõnepulti tulla. Nimelt tegi mind väga kurvaks, et härra ministri arvates ei saa riigieelarve kuidagi meeste ja naiste võrdõiguslikkust, meeste ja naiste palgalõhet mõjutada. Tegelikult pannakse just riigieelarves paika, kui palju raha läheb näiteks haridussüsteemi ja millist palka hakkavad saama õpetajad – nii

naisõpetajad kui ka meesõpetajad –, kui palju läheb raha riigikaitse või sisejulgeolekusse, sest ka seal töötavad mehed ja naised. Sellest, kuidas riik arvab, kelle töö on väärtuslikum, sõltuvadki ju nende inimeste palgad.

Aga on veel üks asi, millest ma tahaksin rääkida. Meie oma Sotsiaalministeerium tegeleb selle probleemiga. Tänavu 2. märtsil korraldasid nad seminari, mis kandis nimetust "Sooline võrdõiguslikkus eelarvestamisel ja kohalikus elus" ning selle kohta on välja antud lausa raamat "Riigieelarve naistele ja meestele. Vajaduspõhine eelarvestamine avalikus sektoris". Ma väga loodan, et härra sotsiaalminister kingib ühe eksemplari rahandusministrile, kes saaks järgmisel korral riigieelarvet koostades kasutada nippe, mida see raamat kindlasti sisaldab. Lihtsalt üks väike tsitaat selle infopäeva tutvustusest: "Tulenevalt naiste ja meeste erinevatest rollidest ja sotsiaalsest staatusest ühiskonnas, on eelarveotsustel naistele ja meestele erinev mõju. Sootundliku eelarvestamise meetodi rakendamise abil saab kindlaks teha, kuidas jagunevad riiklikud kulutused meeste ja naiste vahel ja kas neil on soolist ebavõrdsust vähendav või hoopis suurendav mõju. Meetodi kohaldamise eesmärk on aidata kaasa, et riigi rahaga finantseeritavad poliitika, tegevused ja teenused vastaksid meeste ja naiste tegelikele vajadustele ning aitaksid kaasa soolise ebavõrdsuse vähendamisele." Soovitan härra ministril selle raamatu läbi lugeda ja kasutada seda järgmise riigieelarve koostamise ajal. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti kolleeg Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Lugupeetud proua juhataja! Hea rahandusminister! Sa rääkisid siin sellest, et need elukutsed, mille pidajatele makstakse miinimumpalka, on justkui hääbuvad elukutsed. Neid nagu poleks enam vaja. Kui me aga võtame kas või lasteaiaõpetaja abi palga, mis on linnaeelarves paika pandud, siis siin ei ole lasteaiaõpetaja abil mitte midagi nõuda. Tal ei ole võimalik nõuda suuremat palka, kuigi enamasti on tegu miinimumpalgaga. Ja see töö on meile väga-väga vajalik.

Kui rääkida universaalsest lapsetoetusest ja vajaduspõhistest toetustest lastele, siis valitsusk koalitsiooni leping näeb ette, et lastetoetusi tuleb vaadata vajaduspõhistena. Ometi pole kahjuks ikka veel arvestatud mitte ühtegi sotsiaaldemokraatide head ettepanekut, mis vähendaks vaesust lastega peredes. Samas ei saa vanemahüvitise kõrget lage sugugi vajaduspõhiseks pidada.

Nüüd väitest, et mehed ei lähe madala palga peale. Ma nagu räägiksin siin oma väljamõeldud juttu. Aga uuringudki näitavad seda, et mehed ei lähe reeglina madala palga peale tööle. Nad katsuvad saada parema palgaga tööd ja kui ei saa, siis pigem on töötud. Nüüd sellest, et küsitakse, mis mees sa oled, kui sa nii väikest palka saad. Võib-olla mehed omavahel küsivad nii, aga ma ei tea, et mõni naine küsiks mehe käest, mis mees sa oled, kui nii vähe palka saad. Pigem võiks küsida, mis mees sa oled, kui lastele elatisraha ei maksa, või mis naine sa oled, kui lapse ülalpidamise kohustust ei täida. Need oleksid õiged küsimused!

Praegu makstakse paljudele naistele miinimumpalka ja paljud neist peavad üksi kasvata ühte, kahte või ka rohkemat last. Neile makstakse universaalset lapsetoetust, mis on 19 eurot lapse kohta, ja on selge, et need inimesed elavad süvavaesuses. Eesti riigil on siin mõndagi ära teha. Kui lapsetoetust kas või kolmekordistada, siis ei peaks pered, kus miinimumpalka saav ema kasvatab üksi lapsi, toimetulekutoetust taotlema. Nii jääks inimestel vähemalt mingi väärikus alles. On olemas mingi vaesuse määr, millest allpool keegi siiski elada ei soovi. Aga üldiselt naised lähevad tööle miinimumpalga peale kas või sellepärast, et lapsed tuleb üles kasvatada. Midagi ei ole teha. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud rahandusminister! Viimaste aastate soolise võrdõiguslikkuse monitooringud kinnitavad, et ehkki nii Eesti naised kui ka mehed on ulatuslikult tööga hõivatud, on tööturg senini sooliselt eraldatud nii valdkondade kui ka ametikohtade hierarhia järgi. Ametiredelil paikne-

vad Eesti mehed üleval, naistele on jäetud redeli auväärne alumine aste. Juhtide ja kõrgemate ametnike seas on naised vaid pisut üle kolmandiku. Eesti tööturg on sooliselt segregeeritud nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt. Naised tegutsevad eeskätt nn pehmetel tegevusaladel, nagu minister õigesti ütles, näiteks tervishoid, haridus, teadus, kultuur, sotsiaaltöö. Mehelikud alad on samas ehitus, transport, logistika jms. Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori andmetel on naiste osatähtsus suurem tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonnas – see näitaja on 91,3% – ja väikseim ehituses – 9%. Naiste ülekaal on ka kutse-, teadus- ja tehnikaalases tegevuses.

Kontrastina naiste madalamale positsioonile ühiskonna hierarhias on Eesti naiste haridustase seevastu kõrgem kui meestel. 2009. aastal ehk kolm aastat tagasi oli kõrghariduse omandanutest naised 70% ja mehed 30%, kuid see vahe kasvab. Eelmisel aastal olid need näitajad juba vastavalt kolm neljandikku ja vaid veerand. Alg- ja põhiharidusega inimeste hulgas on mehed rohkem kui naised, vastavalt 37% ja 25% rohkem. Pooltel naistel on kas keskeri- või kõrgharidus. Meestest on see 43%-l. Mehed on aga avalikus sfääris edukamad kui sama haridusega naised. Tippjuhtide seas on mehed koguni kaheksa korda rohkem. Kõrgharidusega meestest töötab juhtide või peaspetsialistidena 40%, naistest – pange tähele! – 18%. Eesti meditsiini-, kultuuri- ja haridusasutustes töötavad haritud naised, kes teevad oma pädevust arvestades alamakstud tööd. See ei ole saladus, sellest on meedias viimasel ajal palju kirjutatud.

Nüüd aga: Viljandi linna jagu Eesti üksikemasid elab kesistes tingimustes või lausa vaesuses. Üksikema võimalus anda lapsele kõrgharidus on ülimalt piiratud. Naiste madalam palk tähendab vaesuse põlistamist ka tulevikus, sest töötasust sõltub vanaduspension. See tõttu tulevad naised taas palgalõhe pärast tänavale. See toimub 19. aprillil, mil Eesti naine teenib välja sama suure mulluse palga, mille Eesti mees teenis välja 31. detsembril. Me lõpetame neljapäevase piketi pöördumisega valitsuse poole. Eelmisel aastal püüdsime anda oma pöördumise peaministri kätte otse, aga ta ei soovinud meiega kohtuda. Ka seekord soovime vestelda peaministriga. Vaatame, kas tal on palgalõhe vähendamine tähtis või mitte.

Kui on, siis ta kohtub naisorganisatsioonide esindajatega, kui mitte, siis järelduse teete ise. Aga lootus sureb viimasena. Tervitusi valitsusele!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Kolleeg Mailis Reps soovib samuti veel kord rääkida. Palun!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Austatud minister! Head kolleegid! Kolleeg Marianne Mikko tõi juba välja tähendusrikkad arvud, millest me oleme siin ka mitmel eelmisel korral rääkinud. Statistilised näitajad on kindlasti muret tekitavad. Kui arvestada tõsiasja, et paljud valdkonnad sõltuvad väga otseselt meie riigieelarvest, siis tuleb nentida, et riigieelarve kujundamisega on võimalik palju rohkem ära teha, kui me teeme. Olgu see siis kultuurivaldkonnas, sotsiaalvaldkonnas, eriti sotsiaalhoolekandes, või haridusvaldkonnas.

Kui minna tänase diskussiooni juurde, siis minister ütles, et igal inimesel on tänapäeval võimalik ise tööd valida. Ma väga loodan, et me siin Riigikogu tasandil seda suhtumist ei jaga. Kui me vaatame õpetajaid, sotsiaaltöötajaid, sotsiaalhoolekandeametuste tööle pühendunud inimesi, siis peaks meie soov olema teha kõik selleks, et need inimesed ei valiks teist elukutset. Ma loodan, et seda soovivad ka valitsusliikmed. Teie enda ja meie kõigi tuttavad, lapsed, vanemad ja kõik muud vanainimesed vajavad igapäevases elus oma kõrvale väga pühendunud inimesi ja öelda praegu oma parimatele, et teil on vaba võimalus valida teine eriala, ei ole kindlasti see, mida me eelarve menetluse ajal valitsuselt ootame.

Nüüd enesehinnangutest. Tõepoolest on väga raske leida kooli meesõpetajat. Veelgi raskem on leida meest lasteaeda õpetajaks, samal ajal kui üsna mitmed Lääne-Euroopa riigid on meile selles vallas eeskuju pakkunud. Nende väga kindel eesmärk on, et poisse õpetavad mehed, sealjuures ka lasteaedades peab poistele suunatud tegevusi õpetama meesterahvas. Ja seda paljuski just seetõttu, et meie väga kiire elutempoga ühiskonnas kipuvad isad vähem kodus lastega tegelema. Et mitte jätkata seda lõputut surnud ringi, mis tekitab võib-olla veidi kummastavaid väärtushinnanguid, on üsna mitmed riigid, sh näiteks ka Rootsi käivita-

nud eriprogramme, et kujundada poistes meeste abil õigeid eluhoiaku. Tihti isad seda ei suuda.

Sellest ongi ajendatud meie arupärimine. On ju väga erinevates ringkondades, sh väga tänuväärset ka Sotsiaalministeeriumi üleskutsel, mitme fraktsiooni üleskutsel, Riigikogu liikmete, organisatsioonide, mittetulundusühingute ja ajakirjanike, kas või täna siin tsiteeritud proua Masso algatusel, neid teemasid tõstatatud just selleks, et arutada, mis on kõige selle konkreetseid väljundid. Mis on need väljundid ja kuidas me võiksime ühiskonnas muuta suhtumist ja tendentsi, et me ka kümne aasta pärast ei jätkaks samas vaimus, et need naised, kes saavad vähem palka, on selles ise süüdi ja võiksid langetada teisi valikuid. Tõenäoliselt me saaksime riigi tasandil palju rohkem ära teha. Alustaksime ehk probleemi tunnistamisest. Minul oli täna väga kurb rahandusministri vastuseid kuulata. Ja miks? Sellepärast, et mulle jäi mulje, et vaatamata sellele, et dispuut kestis üsna mituteist minutit, ei saanud rahandusminister tegelikult kuni lõpuni aru, miks osa inimesi, sh ka Riigikogu liikmeid tema märkust kohatuks pidas. Palun kokku kaheksa minutit!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Mailis Reps

Säärane võrdlus selles muidu väga toredas saates puudutas valusalt ja tundus osale vaatajatele kohatu. Just sellepärast, et meie valitsuse liige andis ühiskonnale märku, et mehed justkui ongi rohkem palka väärt, sest nende enesehinnang ja ühiskondlik suhtumine nõuab seda. Me kindlasti ei taha neid väljakujunenud ning ajaloos mingitel perioodidel vahest ka õigustatud seisukohti üle triikida. 21. sajandil nendel kindlasti ei ole alust. Ja selline võrdlus rahandusministri poolt, kes on Vabariigi Valitsuse liige ja peaks teistele eeskujuks olema, ei ole sama kerge märkus, kui oleks võib-olla kellegi teise arvamusaavaldus. Lihtsalt ministri oleks vähem lubatud, vähemalt telesaates.

Kui rääkida sellest, kas poliitkorrektsus on Euroopas liiga kaugele läinud, kas ollakse liiga ettevaatlikud, nagu minister siin täna viitas, siis ma pigem elan sellises Euroopas, kus ollakse oma sõnadega ettevaatlikud, et mitte

inimesi solvata ja püüda asju vaadata ka teise poole vaatenurgast. Mis puutub solvamisse ja inimõigustesse, siis ma usun, et ka minister teab, et sel juhul pole küsimus mitte selles, kuidas enamus või jõupositsioonil olev isik tunneb, vaid selles, kuidas see vähemus või see isik, kellele konkreetne märkus on suunatud, seda võtab. Kui tegu on näiteks mustanahaliste või seksuaalvähemuse või rahvusvähemusega, tuleb oma seisukohavõtude puhul lähtuda sellest, kas antud kontekstis oleks need konkreetsele sihtrühmale solvavad. Kuna õpetajate puhul on tegu enamikus naistega, siis oli märkus, et nende palk on hää küll, kohatu. Jään selle seisukoha juurde ja ma ei ole kindlasti üksinda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Lugupeetud minister soovib ka läbirääkimistel osaleda.

Jürgen Ligi

Minul ei ole mitte ainult kahju, vaid mul on lausa hale, et teatud teemadel me ei suuda ausat debatti arendada. Ükskõik, mida ma ka ei ütleks, see keeratakse minu vastu, minu sõnu moonutatakse. Ja Mailis sellega ka lõpetas. Ma ei ole kunagi öelnud, et see on hea palk küll – mitte kunagi ei ole öelnud! Ma olen öelnud, et ma ei arva, et seda on küll, ma ei arva, et seda on palju, ma ei arva, et ei peaks rohkem maksma. Teie aga tulete jälle ja väidate, et ma olen öelnud, et see on hea palk küll.

Mis puutub Marianne ettekandesse, siis teema viis jutu hoopis teistele radadele, sellele, et naised võtavad vastu madalama palgaga kohti. Aga see ei ole ju palgalõhe teema, mille kohta oli arupärimine. Ma tõesti tunnistan, et ka see on peegeldus stereotüübist, et naine justkui tohiks vähe teenida ja mees justkui ei tohiks vähe teenida. Loomulikult ei tohiks kumbki vähe teenida. Aga mehed võtavad sellist olukorda palju raskemalt, löövad palju kergemini käega, annavad alla. Naised on selles mõttes märksa, ütleme niimoodi, vastutustundlikumad. Ma tunnistan: naised ongi vastutustundlikumad. Naised muretsevad järeltuleva põlve ja enda sotsiaalse staatuse pärast hädaolukorras rohkem. Nad peavad vastu, nad võtavad ka kehva töö vastu, kui muud varianti ei ole. Mees heitub ja kukub ühiskonnast välja kergemini. Seda ei saa eitada. Nii ongi.

Samas, kui ma vaatan kas või seda, kes maailmas ringi sõidavad – ja ma näen kõige sagedamini just Põhjamaa inimesi –, siis need on valdavalt mehed. Nad on ametialaselt suurema vastutuse kandjad. See on objektiivne rollide jaotus ühiskonnas, mida mina üksinda muuta ei saa, ammugi mitte näiteks Rootsis ja Taanis. Nii see kipub olema ja seda tuleb lihtsalt konstateerida.

Loomulikult ei öelnud ma, et igal inimesel on valikuvabadus. Ma ütlesin seda, et kõrgharidusega inimestel on suurem valikuvabadus. Ma ütlesin ka seda, et õpetajatest meil puudus ei ole. Arvuliselt nendest puudus ei ole. Tõsiasi on, et kui me tahame nende palka tõesti tõsta, siis me peame hariduskulud, mis on meil väga suured, Euroopa tipus, ümber struktureerima palkade kasuks. Ja neid ei saa ümber struktureerida sel juhul, kui õpetajad õpetavad suurtes koolimajades tühjadele klassidele, nii nagu on kas või siin Tallinnas Läänamäel mitmel pool. Hoitakse vägisi koole lahti ja sisendatakse rahvale, et see on mingisugune inimõigus just nimelt selles koolis ja tühjades ruumides õppida. Niimoodi ei tõuse kunagi palgad. Aga need on hoopis teised teemad, millest mina räägin. Te heidate tegelikult mulle ette olematuid asju. Ärge tehke seda, ma püüdsin teiega sisuliselt rääkida. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine euromüntidest loobumise kohta (nr 144)

Esimees Ene Ergma

Lähme viimase arupärimise juurde, mis on Riigikogu liikmete Aadu Musta, Aivar Riisalu, Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Kadri Simsoni, Mailis Repsi, Tarmo Tamme, Valeri Korbi ja Viktor Vassiljevi 4. aprillil esitatud arupärimine euromüntidest loobumise kohta (nr 144). Palun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud minister! Lugupeetud kolleegid! Meie arupärimine puudutab kuuldust, et Euroopa Liidus arutatakse teatud euromüntidest loobumist. Paar nädalat tagasi oli Eesti

Televisiooni majandusuudistes selle kohta ka eraldi lõik.

Euroopa Liidus plaanis olev 1- ja 2-eurosendilistest loobumine on juba kogunud mitmeid pooltargumente. Näiteks selliseid, et väikeste euromüntide müntimisega on seotud teatud kulud ja neid kulusid ongi paar eurotsooni riiki juba ise optimeerinud. Hollandis ja Soomes 1- ja 2-eurosendilisi sularahana ei kasutata, küll aga arvestatakse nendega ülekannete puhul. Teine argument on olnud see, et euromüntidega arveldamine teeb rahakoti raskeks ja on ebamugav. Siin peab küll ütleva, et tegelikult ei tee rahakotti raskeks mitte 1- ja 2-eurosendilised, vaid pigem tõsiasi, et väikseim paberraha on 5-eurone, mis vanas Eesti rahas võrdub ligikaudu 78 Eesti krooniga. See tähendab, et suurem osa igapäevasest arveldamisest ongi metallipõhine.

Aga arupärijad soovivad keskenduda selle plaani teisele küljele, mis siis saab, kui 1- ja 2-eurosendilised ära kaovad. Pärast Eesti liitumist eurotsooniga on meil inflatsioon olnud väga kõrge, meil on lausa eurotsooni kõige kõrgem inflatsioon. Tänavu märtsis oli Eesti inflatsioon 5,1%. See oli kõrgem kui euroala keskmine näitaja, mis oli 2,7%. Eesti järel teisel kohal eurotsoonis oli Kreeka 4,3%-se ja kolmandal kohal Luksemburg 4%-se inflatsiooniga.

Väikseimate müntide käibelt kaotamine on ohtlik just väiksema sissetulekuga riikidele, nagu seda on ka Eesti, kus 1- ja 2-eurosendiliste kadumine hoogustaks veelgi inflatsiooni, sest tõenäoliselt tähendaks väikeste müntide kadumine hindade ülespoole ümardamist. Seda on näidanud kas või see, et kuigi Eestis oli aasta tagasi suur kampaania, et euro hindu ei tõsta, on elu pärast valuuta vahetumist märkimisväärselt kallinenud.

Seetõttu küsime ministrilt järgmist. Kas Eesti on juba oma seisukoha kujundanud nende müntide käibelt kadumise suhtes? Milline see seisukoht on? Kokku on neli küsimust, mida ma ei hakka eraldi ette lugema, sest ministril on kergem vastata, kui ta saab need küsimused ise enne vastuste andmist ette lugeda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Palun nüüd, lugupeetud rahandusminister, kõnepulti!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Kõigepealt peaks küll täpsustama, et mina ei arva, et ma olen Eesti. Ma täidan konkreetset ametikohta Eestis ja tegelikult tegeleb sularaha ja ka inflatsiooniga otsesemalt keskpank. Aga ma püüan siiski seda teemat teile kommenteerida. Miks ma niimoodi alustasin? Ma rõhutan, et ma ei saa kõige eest vastutada, kuna kõiges ei ole mina otsustaja. Võib-olla mingi minu teadmine osutub tulevikus ebatõeks.

Aga nüüd see esimene küsimus selle kohta, mida on öelnud Ivari Padar ja kuidas nende 1- ja 2-eurosendilistega plaanid on. Eesti Pank kinnitab, et eurotsoonis ei ole arutatud 1- ja 2-eurosendiliste käibelt kõrvaldamist. Eesti valitsus ei ole seda ka arutanud. Ivari Padar teab seda, mida tema teab. Ma ei ole temalt sel teemal kommentaari kuulnud, kui teie kuulsite, siis palun täpsustage. Aga mõnes riigis on kehtestatud reeglid, mille kohaselt ümardatakse sularahamaksed – rõhutan, sularahamaksed – 5 sendi täpsusega. See ei tähenda, et 1- ja 2-sendilised käibel ei ole. Nendega maksta saab.

Teine küsimus ka Eestile: "Kui Eestis tuli käibe euro, siis räägiti, et euro hinda ei tõsta. Kuidas te hindaksite väikeste eurosentide kaotamise mõju hinnatõusule Eestis? Kas see on alusetu hirm?" Ma alustaks sellest esimesest väitest. Kes ikkagi rääkis, et euro hinda ei tõsta? Mul on väga kahju, aga seda väikest fraasi kuritarvitatakse. Ma arvan, et meie kõigi ühine kohustus on selgitada, kust see fraas pärineb. "Euro hinda ei tõsta" oli kaupmeeste vabatahtlik kampaania. See oli loosung, mille mõte ei olnud see, et euro üldse hindu ei tõsta, vaid et nemad euro tõttu hinda ei tõsta. Meil kõigil võiks olla kohustus inimestele seda selgitada. Väga palju on olnud sõnavõtte sel teemal, justkui valitsus oleks kinnitanud, et eurol mingit hindu tõstvat mõju ei ole.

Mina ise olen rääkinud kogu aeg seda, mida ma saan ka tagantjärele nentida: ümardamise tagajärjel on euro mõju hinnatõusule protsendikümnendikes. See on ära toimunud. Ma olen rääkinud 0,1–0,3%-st ja ainus ametlik hinnang, mis on antud, on Statistikaameti antud, see osutus 0,2%-ks. Mina ütlesin oma hinnangu varem teiste riikide kogemuste põhjal ega ole pidanud sellest hinnangust taganema. Küll aga

on eurol kindlasti majanduskasvu kiirenemise kaudu teatav mõju. Kui majanduses suureneb usaldus, siis suureneb ka investeringute tegemine ning Eesti eelmise aasta majanduskasvul oli ka inflatsiooni kiirenemises kahtlemata oma osa. Aga üldiselt on Eesti inflatsiooni põhiallikad välisturul. Viimase kahe aasta jooksul on kallinenud kütused ja toiduained ning need on olnud Eesti hinnatõusu põhitegurid. Nii et mis puutub eurole üleminekusse, siis ümardamise mõju hindadele on igal juhul marginaalne, võrreldes muude teguritega, näiteks kütuse ja toiduainete kallinemisega maailmaturul. Seega, see teie hinnang pole mitte alusetu, aga see on asjatu. See muutus on võrreldes muude teguritega nii tühine, et me ei peaks sellele aega pühendama. Omalt poolt ütlen veel, et kui me läksime eurole üle, siis me langetasime teadlikult selle otsuse, et jätame väikesed mündid käibele, et keegi ei saaks seda tegurit hindade tõusu puhul ei ettekäändeks ega ka põhjuseks pidada.

Kolmas küsimus: "Mitmed euroala riigid on loobunud väikeste eurosentide kasutamisest (nt Soome). Kuidas on väikeste müntide kaotamine mõjutanud hinnatõusu neis riikides?" Need riigid minu teada on Soome ja Holland, aga nemad on kehtestanud ka ümardamisreeglid. Soomes on see paika pandud õigusaktiga, Hollandis aga huvigruppide vahel sõlmitud lepingutega. Need huvigrupid on kaupmehed, krediitiasutused, tarbijajuhendused. Täpselt nagu too "Euro hinda ei tõsta" oli üks kokkulepe, mitte valitsuse lubadus, et mitte midagi euro mõjul ei juhtu.

Lihtsalt kasutatakse sularahamaksete lõppsumma puhul nn Rootsi ümardamist, ma rõhutan: tegu on sularahamaksetega. Hinnad, mis lõpevad 1, 2, 6 või 7-ga, ümardatakse alla poole, ja need, mis lõpevad 3, 4, 8 või 9-ga, ümardatakse sularahamaksete korral ülespoole. Seda meetodit on mitmed riigid edukalt kasutanud ning see võimaldab minimeerida inflatsiooni mõju, ehkki sel on niigi tagasihoidlik mõju. Tuleb silmas pidada, et ümardamist ei rakendata iga toote hinna puhul eraldi, vaid lõppsummalt: kui ostate korvi, siis ümardatakse lõppsumma. Tegemist ei ole mitte hindade, vaid sularahamaksete ümardamisega, seega võib toodete müügihind endiselt olla 4 või 9 lõpuga, mis sularahamaksete korral ümardatakse 5 sendi täpsuseni.

Soomes on tarbijakaitseamet määratlenud, et 1- ja 2-eurosendilised on seaduslik maksevahend ning et kaupmehed võivad nendest keelduda juhul, kui nähtavasse kohta on teade üles pandud. Nii on ka Hollandis. Sellisel juhul ümardatakse 5-sendise täpsusega. Soome kehtestas ümardamisreeglid eurole ülemineku ajal ja ka eelmise vääringu, marga ajal kasutati seal ümardamist. Hindamise, kuidas on väikeste sentide kaotamine mõjunud inflatsioonile, muudab Soome puhul keeruliseks just asjaolu, et see ajastus euro kasutuselevõtu ajale, ja nagu öeldud, ümardati neil ka enne eurot. Kuigi euro kasutuselevõtu mõju oli Euroopa Komisjoni hinnangul teises ringis võrreldes esimeses ringis euroalaga liitujatega veidi suurem, ei saa seda kindlalt siduda väikeste eurosentide laiemasse kasutusse mittevõtmisega. Kui 2002. aastal jäi euro kasutuselevõtu inflatsiooniline mõju eri riikides 0,05–0,3%-ni, siis Soomes ulatus see mõju hinnanguliselt sinna vahele, aga siiski ülemisse serva ehk siis 0,27%-ni.

Teiste riikide kogemus näitab, et väikese ostujõuga müntide kõrvaldamine ringlusest inflatsiooni kuigi palju ei tõsta. Ungari lõpetas 1- ja 2-forintiste müntide kasutamise 1. märtsil 2008 ning kasutas ümardamisreegleid. Seal hinnati, et kui kõik hinnad ümardatakse ülespoole, ulatuks inflatsiooniline mõju maksimaalselt 0,3%-ni, kui aga järgitaks Soome ümardamist, jääks mõju alla 0,1%. Need arvud kinnitavad, et sentidel on inflatsioonile, õieti suurema toidukorvi hinnale siiski väga tagasihoidlik mõju, seda eriti võrreldes näiteks nafta või teravilja maailmaturu hindadega. Hollandi kogemuste põhjal ümardamine ei toonud kaasa hinnataseme tõusu, kuna ümardamine alla ja üles toimus võrdsel määral.

Neljandaks: "TNS Emori eelmise aasta uuringu andmeil eelistab igapäevaostude eest kaardiga maksta 59% inimestest. Kas väiksemate eurosentide kaotamisega ümardatakse hinnad nii pangakaardiga kui ka sularahas maksjate jaoks või jääb näiteks kaardiga maksja jaoks kehtima hind 4.97, aga sularahaga maksja jaoks ümardatakse see 5 eurole?" Nagu ma ütlesin, eelmised vastused ei oleks võimaldanud teil siin niimoodi küsida. Esiteks, Eestis ei ole sellist plaani. Mina sellest ei tea. Aga alati on olnud küsimus, mida nende 1- ja 2-sendilistega teha, kui olulised need on. Ja teiseks, nendes riikides, kus on need otsused

langetatud, on tegu ikkagi ümardamisega sularahamaksete puhul. Ma arvan, et Eesti puhul ei ole tõenäoline, et selliste mugavustega kaasa minnakse. Peamine mehhanism võiks siiski olla sularaha üldse käibelt kaotamine ja elektroonsetele maksetele üleminek. See oleks igati abiks varimajanduse väljatõrjumisel ning ka see ümardamise ja sendimure kaoks ära. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Kas on küsimusi ettekandjale? Küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Ei soovi.

6. Vaba mikrofoni

Esimees Ene Ergma

Sõnavõtuks vaba mikrofoni voorus palun registreeruda peale minu haamrilööki! Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Viimasel nädalal on rohkelt käsitletud töötuskindlustuse staaži arvestuse põhiseaduslikkust ning juba kolmapäeval peab täiskogu esitama oma seisukoha õiguskantsleri vastava ettepaneku suhtes. Nii et õhus ripub küsimus, kas töötuskindlustuse staaži arvestus on vastuolus põhiseadusega või mitte. Praegu kehtiv seadus kohtleb töötuskindlustusmakseid tasuvaid inimesi ilmselt erinevalt, lähtuvalt sellest, kas tööandja on palka ja koos sellega ka töötuskindlustusmakseid maksnud kõigil kalendrikuudel või mõnel kuul mitte. See toob piiritletud juhtumitel kaasa olukorra, kus inimene jääb töötuskindlustushüvitisest kas täitsa ilma või saab seda lühema ajavahemiku vältel. Ebavõrdne kohtlemine leiab aset seepärast, et tagada töötuskindlustussüsteemi tõhus toimimine ja hüvitiselise aluseks olevate andmete lihtne kontrollitavus. Need sihid omakorda teenivad eesmärki kasutada töötukassa raha säästlikult, kuna aitavad ära hoida rikkumisi ja pettusi töötuskindlustushüvitiselise maksimise.

Kaaludes, kas nende eesmärkide saavutamine on olulisem kui kahju, mida ebavõrdne kohtlemine kaasa toob, tuleb kindlasti arvestada, et töötuskindlustushüvitis sellises määras ja sellise aja jooksul, nagu see praegu kehtib,

ületaks määrat, mis riik peaks töötuks jäänud inimesele põhiseaduse § 28 kohaselt tagama. Mis puutub põhiseaduse §-s 28 sätestatusse ja miinimumtoetusse töötusest tingitud puuduse korral, siis see toetus on tagatud erinevate meetmetega ja nende koosmõjus. Eelkõige on see töötutoetus ja toimetulekutoetus, ravikindlustus jne.

Ühelt poolt võiks töötuskindlustushüvitis seega olla riigi poolt vabatahtlikult avalikõigusliku rahalise kohustuse kaudu tagatud soodustus. Inimene saab selle miinimumi, mis talle on põhiseaduse täitmiseks puuduse korral ette nähtud. Niisuguste soodustuste puhul on seadusandjal üldjuhul avaram otsustusruum inimese nii- või teistsugusel kohtlemisel, lähtuvalt mingist põhimõtteliselt mõistlikust kaalutlusest.

Samas ei ole töötuskindlustushüvitiselise puhul siiski tegemist riigi maksutulust rahastatava üldise sotsiaaltoetusega, mis lihtsalt oma määral või kestvuselt ületab põhiseadusega nõutava miinimumtaseme. Töötuskindlustuse puhul on määrav tähendus sundkindlustuse elemendil: see on sundkindlustuse riski realiseerimisel makstav hüvitis. Riik on muutnud kohustuslikuks teatud kindlustussuhte, mille puhul isik koos tööandjaga tasub oma töötasust kindlustusmakseid. Seega on isikul sellise suhte puhul õigustatud ootus, et riski realiseerimise korral ehk töötuks jäämisel saab ta, kui on makseid tasunud, ka hüvitis. Riigil ei tohi siin olla suurt otsustusvabadust kaaluda, kas mingitel mõistlikel põhjustel võiks osa makseid tasunud inimesi siiski hüvitisest ilma jätta. Kindlustusmakseid õiguspäraselt tasunud inimeste välistamine hüvitiselise saajate hulgast on justkui nende vara sundvõõrandamine õiglase hüvitiseta.

Seatud eesmärgid ei tohiks siin riivet üles kaaluda. Esiteks ei saa administreerimise hõlbustamine, kui seda võrrelda põhjustatud kahjuga, olla piisavalt kaalukas eesmärk. Teiseks on sama eesmärki ehk pettuste ja rikkumiste ärahoidmist võimalik saavutada ka muude vahenditega. Näiteks võib tuua kassapõhise ja tekkepõhise arvestuse segasüsteemi kindlalt piiritletud juhtumite korral. Need ei pruugi olla sama tõhusad ja võivad põhjustada ebamugavusi, aga need ei tähenda tagasipöördumist tekkepõhisesse süsteemi ega suurenda tohutult haldusväliste isikute halduskoormust ega ka

halduse enda koormust. Samas tagavad nad isikule siiski õiguse saada seda hüvitist, milleks ta kindlustusmaksleid on maksnud.

Sellest tulenevalt loodan nii mina kui loodab ka kogu põhiseaduskomisjon, et Riigikogu nõustub õiguskantsleriga selles osas, et praegune töötuskindlustusstaaži arvestus on põhiseadusvastane, ning asub vastavalt töötuskindlustuse seadust muutma. On ju niimoodi, et põhiõiguste kaitse on tugeva õigusriigi tunnus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Deniss Boroditš! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on teile üks väga kurb uudis teatada. Nagu viimase aja halvad uudised ikka, on seegi seotud Haridus- ja Teadusministeeriumiga.

Kolleegid, kindlasti olete kuulnud, et iga aasta viiakse läbi rahvusvaheline matemaatikaolümpiaad, kuhu tulevad kokku parimad lapsmatemaatikud üle terve maailma. 500–600 tarka noort, nendega kaasas 200–300 õpetajat – vahva! Eesti meeskond võttis sellest üritusest esimest korda osa 1993. aastal ning saavutas siis 56. koha 72-st. Pärast seda hakkas osalejate arv kasvama ja Eesti meeskonna koht tõusma. Rohkem kui kümne aasta jooksul oli Eesti neljandas või viiendas kümnes. Tipphetk saabus 2001. aastal, mil Eesti meeskond saavutas 37. koha. Viimastel aastatel on olukord kahjuks muutuma hakanud – tipplangus tuli 2008. aastal, mil Eesti meeskond jäi 97 osavõtja seas 73-ndaks.

Võiksimme oma taset analüüsida ka järgmise nurga alt. Peale Nõukogude Liidu lagunemist moodustus 15 iseseisvat riiki, kus algselt õpetati matemaatikat ühe ja sama süsteemi järgi. Kui me sinna matemaatikaolümpiaadi klubisse astusime, siis esimese korraga alistas meid üheksa riiki, kolm jäid meile alla. Parim tulemus oli jällegi 2001. aastal, mil meist oli ees ainult viis riiki, ja nendest naljalt üle ei saa, sest nende hulgas olid Venemaa, Kasahstan, Ukraina ja Valgevene. Aga viimastel aastatel on olukord juba selline olnud, et 2010. aastal sai Eesti olümpiaadil 63. koha ja kõik 14 iseseisvat riiki, mis moodustusid peale Nõukogude Liidu lagunemist, olid meist eespool, kaasa

arvatud Türgemistan, Usbekistan ja Kõrgõzstan. See näitab üldist tendentsi.

Aga tegelikult tahaksin rääkida hoopis muust asjast. Vaadake, see tabel on võetud Tartu Ülikooli koduleheküljelt. Laupäeval ja pühapäeval toimus seal matemaatikaolümpiaadi lõppvoor ning ma jutustan teile, mis toimus kümnendate klasside jõuproovil. Tuletan teile meelde, et need on õpilased, kes kahe aasta pärast üle terve Eesti peavad kohustuslikus korras tegema matemaatikaeksami, kusjuures nad peavad saama vähemalt 50% võimalikest punktidest, sest muidu ei loeta eksamit tehtuks. See tähendab, et lõpuatastaati nad ei saa.

Nii, osa võttis 24 õpilast. Tase oli väga kõrge, sest nende hulgas oli seitse õpilast Tallinna Reaalkoolist ja kümme Hugo Treffneri Gümnaasiumist. Iga võistleja võis saada 35 punkti. Keskmiselt saadi 7,4 punkti 35-st, mis teeb 21%. Ma õnnitlen Kohtla-Järve Järve Vene Gümnaasiumi, kelle poiss Valeri Randalainen saavutas esimese koha. Ma soovin õnne Narva Pähklime Gümnaasiumile ja Maksim Lavrovile, kes sai kolmanda koha. Aga esimene koht oli saadud 16 punktiga ehk alla poolega võimalikust! See tähendab, et meie kümnendate klasside matemaatika on täiesti ... Te saate aru, kus, ma ei hakka seda sõna ütleva. See tähendab, et kahe aasta pärast need praegused kümnendate klassid, kui olukord drastiliselt ja väga kiiresti ei muutu, tekitavad katastroofi meie haridussüsteemis.

See on hullumaja, mis toimub! Seda ei ole võimalik ette kujutada! Mitte kunagi ei ole matemaatikaolümpiaadidel olnud sellist asja, et võitja oleks saanud poole võimalikest punktidest. Tavaliselt on tulemus 31–35 punkti. Ma pean ütleva otse ministeeriumi aadressil: see on teie reformide tulemus, hullumeelsete ja tapvate reformide tulemus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. See tähendab seda, et istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.51.

Istungi kestus 2 tundi ja 51 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 17. aprill 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku ametisse nimetamine" eelnõu (211 OE) esimene lugemine

2. Täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (183 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 12. töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud kolleegid! Mul on au anda Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel üle arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Selle arupärimise ajendas härra Aaviksoo vastus kirjalikule küsimusele, mis puudutas ajateenijate tervist. Jaak Aaviksoo, nagu me teame, asendab praegu Mart Laari tema ametipostil. Selles vastuses olid välja toodud väga suurt muret tekitavad andmed. Nimelt selline fakt, et aastal 2011 oli kõlblik sõjaväes teenima ainult 36% ajateenistusse kutsututest, mis on liiga vähe. Meie noored mehed on üks väheseid elanikkonnagruppe, kelle tervist pidevalt monitooritakse. Kui me vaatame seda dünaamikat, siis avastame, et iga aastaga jääb nende noorte meeste osakaal, kelle tervis lubab sõjaväes teenida, väiksemaks. Kolm aastat tagasi oli see 41%, praegu juba 36%. Tulenevalt sellest on meil kuus küsimust Hanno Pevkurile ja me loodame neile ka konstruktiivsed vastused saada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigi-

kogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Nüüd annan edasi mõned teated. Kolmapäeval, 18. aprillil osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Teiseks, Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansipile ning siseminister Ken-Marti Vaherile.

Nüüd, head kolleegid, teeme palun kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 87 rahvasaadikut, puudub 14.

Head kolleegid, me asume tänase päevakorra juurde. Päevakorras on kaks punkti.

1. Riigikogu otsuse "Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku ametisse nimetamine" eelnõu (211 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Ma palun tähelepanu esimese päevakorrapunkti tutvustamiseks! Täna on protseduuriliselt tegu oluliste erinevustega, võrreldes tavaliste seaduseelnõude esimese lugemisega. Esimene päevakorrapunkt on õiguskantsleri esitatud Riigikogu otsuse "Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku ametisse nimetamine" eelnõu esimene lugemine. See sisaldab endas juhtivkomisjoni esindaja ettekannet kuni 20 minutit, ametiisiku kandidaadi ettekannet kuni viis minutit ja küsimusi ettekandjatele. Iga Riigikogu liige saab esitada mõlemale ettekandjale ühe suulise küsimuse. Sellele järgnevad läbirääkimised. Palun esimeseks ettekandeks kõnepulti põhiseaduskomisjoni aseesimehe Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vastavalt õiguskantsleri seaduse § 37 lõikele 1 kuulub õiguskantsleri asetäitja-nõuniku ametisse nimetamine Riigikogu otsustuspädevusse. Sellest tulenevalt arutas põhiseaduskomisjon Riigikogu otsuse "Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku ametisse nimetamine" eelnõu 211 oma 9. aprilli istungil. Eelnõu käis esitajate nimel komisjonis tutvustamas õiguskantsler Indrek Teder. Komisjon kuulas ära ka õiguskantsleri asetäitja-nõuniku kandidaadi Hent-Raul Kalmo ning esitas talle küsimusi. Komisjon otsustas eelnõu toetada ning teha eelnõu esitaja nõusolekul eelnõus ühe tehnilise täpsustuse. See seisnes selles, et määratakse ära Riigikogu otsuse jõustumise aeg. Tulenevalt nimetatud tehnilisest muudatusest otsustas põhiseaduskomisjon konsensusega esitada eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul. Ka otsustas komisjon teha ettepaneku võtta see otsuse eelnõu täiskogu 17. aprilli istungi päevakorda, panna eelnõu lõpphääletusele ja see Riigikogu otsusena vastu võtta. Samuti otsustas põhiseaduskomisjon teha ettepaneku võimaldada õiguskantsleri asetäitja-nõuniku kandidaadil Hent-Raul Kalmol esineda Riigikogu täiskogu ees kuni viieminutilise ettekandega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Paul-Eerik Rummo, teie küsimus!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Kas komisjonis on kunagi olnud kõne all küsimus, miks üldse peaks õiguskantsleri asetäitja-nõunik olema ametisse nimetatud Riigikogu tasandil? Kas ei oleks mõistlikum, et õiguskantsler, kes on Riigikogu poolt ametisse nimetatud, moodustab oma meeskonna ise?

Deniss Boroditš

Ausalt öeldes sellist küsimust meil komisjoni arutelul ei tekkinud. Praegune kord tuleb õiguskantsleri seadusest, täpsemalt, nagu ma oma ettekandes ütlesin, § 37 lõikest 1. Kuidas tulevikus võiks seda teemat käsitleda? Ma arvan, et see on hea küsimus ja komisjon võiks seda teemat arutada, aga praegu me lähtusime kehtivast seadusest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Me siin Paul-Eerikuga arutasime seda küsimust ja ma jätkan sellesama koha pealt. Tähendab, õiguskantsler on vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele ainuisikuline institutsioon. Ta ei ole valitsuse liige, ta ei ole midagi – ta on ühe mehe asutus, mees nagu orkester, üksi. Mis tähtsus on tema asetäitjal riigi seisukohalt? Ta ei saa mitte ühelegi paberile alla kirjutada muidu, kui ta on kohusetäitja, eks ole. Ta ei saa mitte midagi teha, ta võib-olla saab bensiniarvetele alla kirjutada, ja see on kõik. Nüüd on küsimus: kas sa näed siin mingit loogikat, miks seadusse selline säte üldse sattunud on?

Deniss Boroditš

Nagu ka eelmise küsimuse puhul, on mul raske öelda, milles seisnes omal ajal selle seaduse vastuvõtmisel loogika, et see pädevus anda Riigikogu täiskogule. Aga nagu ma ütlesin, iga seadus elab oma elu ja kui tõesti inimesed saalis arvavad, et too pädevus võiks olla teistsugune, et õiguskantsleril võiks olla õigus formeerida oma meeskond ise, siis, nagu ma ütlesin, me kindlasti võtame põhiseaduskomisjonis selle arutusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Jaanson!

Jüri Jaanson

Aitäh, austatud eesistuja! Austatud kõneleja! Kas komisjoni istungil oli ka jutuks, mis tööülesanded võiksid õiguskantsleri asetäitja tegevusvaldkonda kuuluda?

Deniss Boroditš

Nagu sellest ametinimetusest välja tuleb, on ta asetäitja-nõunik ja teemade ring on kõik, millega tegeleb õiguskantsler. Ta ei saa tegelda muude asjadega kui nendega, mis õiguskantsleri pädevuses on. Nagu siin juba kõlas, tegu on ühe meeskonnaga, mis õiguskantsleri eesmärkide täitmiseks vajalik on. Asetäitja-nõuniku teemad on samad, millega õiguskantsler tegeleb, kõik oleneb sellest, kuidas õiguskantsler oma tööd planeerib. Ma saan aru, et õiguskantsleri juures on kaks asetäitja-nõuniku

kohta ja kuidas ta nende vahel töö jagab, sõltub õiguskantslerist endast.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, Deniss Boroditš! Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd ettekandeks kõnetooli õiguskantsleri asetäitja-nõuniku kandidaadi Hent-Raul Kalmo!

Hent-Raul Kalmo

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Esiteks tänan võimaluse eest teie austusväärse kogu ees kõnelda! Nende paari minuti jooksul ei ole võimalik üksikasjadesse laskuda, üksikuid kaasusi käsitleda, seetõttu piirdun mõne üldisema märkusega õiguskantsleri rolli kohta. Eesti õiguskantsleril on üsna unikaalne roll just selle poolest, et õiguskantsler on iseseisev. Ta ei ole ühe riigivõimuharu juriidiline nõustaja, vaid tegutseb väljaspool klassikalist riigivõimuharude süsteemi. Mul on tunne, et sellest seisukohast tuleneb õiguskantsleri üsna spetsiifiline roll, mida õiguskantsler siamaani on minu meelest väga hästi täitnud. Ja see roll seisneb eeskätt mittelõplike otsuste ettevalmistamises. Selles mõttes on õiguskantsler suures osas nõustavas rollis.

Mul on tunne, et seda pädevuslikku eripära peaks seadusandluse kujundamisel ka tulevikus silmas pidama. Õiguskantsleril peaks olema roll, mis võimaldab tal säilitada oma autoriteedi, millel põhineb ka õiguskantsleri nende seisukohtade arvestamine, mis ei ole sanktsioneeritud. Lisaks tundub mulle, et sellest rollist tuleneb asjaolu, et õiguskantsler ei saa olla ühegi riigivõimuharu konkurent. Eeskätt ei saa õiguskantsler olla kohtuvõimu konkurent ja selles mõttes ei saa temast minu arvates kunagi kujuneda alternatiivi kohtule. Mul on tunne, et õiguskantsler saab eeskätt ikkagi kujundada üldisi seisukohti ja seda üldisemat suunaseadja rolli kinnitab ka praegu Riigikogu menetluses olev õiguskantsleri seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Nende üldiste märkustega ma piirduksingi. Täna veel kord ja jään ootama Riigikogu liikmete küsimusi!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu ettekande eest! Kas õiguskantsleri asetäitja-nõuniku kandidaadile Hent-Raul Kalmole on küsimusi? Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma jätkaksin seda küsimust, mis siin juba kõlas. See puudutas teie tulevast rolli, kui me teie kandidatuuri toetame. Milline võiks teie roll õiguskantsleri asetäitja-nõunikuna olla ehk millised valdkonnad võiksid olla teie katta? Põhiseaduskomisjoni esindaja ei osanud sellele küsimusele täpsemalt vastata.

Hent-Raul Kalmo

Üldiselt asetäitja-nõunik tegeleb õiguskantsleri nõustamisega kogu tema pädevuse raames ja selles mõttes puutub ta kokku kõigi küsimustega. Siamaani olen ma isiklikult olnud seotud eeskätt majanduslike küsimustega Õiguskantsleri Kantselei II osakonnas. Aga kui Riigikogu toetab minu kandidatuuri, saab minu tulevases tegevuses rõhuasetus olema normikontrollil eeskätt selles osas, mis puudutab seaduslikkuse ja põhiseaduslikkuse kontrolli.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh! Praegu kehtivast seadusest tuleneb tõsiasi, et õiguskantsleril ei ole võib-olla alati võimalik olla piisavalt proaktiivne, kuigi õiguskantsler või siis paljudel juhtudel ka tema asetäitja on ju valitsuse istungitel kohal. Kas teie hinnangul võiks kaaluda selle sätte muutmist või ehk on võimalik kuidagi tavade reguleerimisega saavutada seda, et valitsuse istungil kohalolek realiseeruks kohese konstruktiivse kriitikana? Sel juhul me ehk ei satuks hiljem sellistesse olukordadesse, kus tuleb tõdeda, et kriitika on jõudnud kohale nii hilja, et sellega ei ole otsustajatel enam midagi peale hakata – otsused on tehtud, kokkulepped sõlmitud.

Hent-Raul Kalmo

Aitäh küsimuse eest! Tõepoolest, ma ise pean ka väga oluliseks eelkontrolli tähtsust. Teisest küljest on mul tunne, et eelkontroll ja n-õ järelkontroll peavad teineteist täiendama. Eelkontroll, tõepoolest, on oluline ja ma arvan, et sellele peaks panema suurt rõhku juba menetlusökonoomia seisukohast. Teisest küljest aga ei saa see asendada õiguskantsleri pädevust järelkontrolli raames. Nii et ma olen selle-

ga nõus, et eelkontroll vajab tulevikus rohkem rõhutamist kui siiani.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kas ettekandjale on veel küsimusi? Küsimusi rohkem ei ole. Suur tänu, Hent-Raul Kalmo! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 211 lõpphääletusele ja otsusena vastu võtta. Alustame ettevalmistust hääletamiseks. Enne hääletust lubage mul juhtida tähelepanu sellele, et vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 79 lõike 2 punktile 5 on tegemist salajase hääletusega. Palun valmistume hääletuseks!

Austatud Riigikogu, panen hääletusele õiguskantsleri esitatud Riigikogu otsuse "Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku ametisse nimetamine" eelnõu 211. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 86, vastu ei ole keegi, üks erapooletu on eelnõu otsusena vastu võetud. (Tabel 4.) Palju õnne, Hent-Raul Kalmo!

2. Täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (183 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, läheme päevakorraga edasi. Järgmine päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 183 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Eelnõu väljatöötamine on tingitud vajadusest viia täitemenetluse seadustik kinnisasja sundvõõrandamise menetluse osas kooskõlla kinnisasja sundvõõrandamise seadusega. Probleem on siis milline? Täitemenetluse seadustik sätestab sundvõõrandamise menetluses täitedokumentidena ainult maavanema otsused. Majandus- ja kommunikatsiooniministri käskkirju ning linna- või vallavalitsuse korraldusi täitedokumentidena ei sätestata, mis välistab sundvõõrandamise läbiviimise.

Praegune olukord on siis selline. Kinnisasja sundvõõrandamise seaduse § 16 lõike 6, § 36 lõike 4 ja § 40 lõike 2 kohaselt annab sund-

võõrandamisel kohtutäiturile korraldusi maavanem üldjuhtudel, majandus- ja kommunikatsiooniminister sundvõõrandamisel riigimaantee või avaliku raudtee ehitamiseks või omandamiseks, valla- või linnavalitsus sundvõõrandamisel kohaliku tee ehitamiseks või omandamiseks. Kohtutäiturile antakse järgmised korraldused: sundvõõrandatav kinnisasi üles kirjutada, hinnata ja vajaduse korral hoiule võtta, sundvõõrandatava kinnisasja valdus üle võtta ja üle anda, maksta sundvõõranditasa ja hüvitis välja sundvõõrandi andjale ja teistele isikutele, kelle õigusi on sundvõõrandamisega kahjustatud. Täitemenetluse seadustiku § 2 lõikes 1 on sätestatud täitedokumentid, mis on kohtutäiturile täitmiseks. Selle punktis 14 on sätestatud kinnisasja sundvõõrandamise menetluses täitedokumentiks ainult maavanema otsus. Seega on need kaks omavahel seotud seadust teineteisele vastukäivad.

Ettepanek on järgmine. Riigimaantee, avaliku raudtee ja kohaliku tee ehitamiseks vajaliku maa sundvõõrandamise menetluses vajalike kohtutäituri toimingute tegemiseks on tarvis muuta täitemenetluse seadustikku. Ettepanek on muuta täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 14 ja viia see kooskõlla kinnisasja sundvõõrandamise seadusega. Muudatuse tulemusel on kinnisasja sundvõõrandamise menetluses lisaks maavanema otsusele täitedokumentiks ka majandus- ja kommunikatsiooniministri otsused ning valla- või linnavalitsuse otsused. Selline olukord on meie arvates mõistlik ja see kehtis ka kuni 1. jaanuarini 2006 kehtinud täitemenetluse seadustiku korral, mille § 1 lõike 1 punktis 16 see sätestatud oli. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Peeter Võsa! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Käesolevaga kannan teile ette, mis toimus õiguskomisjoni 9. aprilli istungil, mida juhatas komisjoni esimees Marko Pomerants ja protokollis Tiina Kärsna. Kohal olid komisjoni liikmed Laanet, Anvelt, Gräzin, Jens, Suur, Võsa, Kabrits ja Randpere, ametnikest Liiva-

mägi ja Laide. Puudus Priit Toobal. Kutsutud olid Justiitsministeeriumi asekantsler Marko Aavik ja Keskerakonna fraktsiooni nõuniksekretariaadijuhataja Kätlin Joala. Peeter Võsa tutvustas komisjonile Keskerakonna fraktsiooni algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu sisu ja eesmärgi, rääkides sisuliselt sama, mida te hetk tagasi kuulsite temalt ka auväärt Riigikogu ees. Tutvustati ka Vabariigi Valitsuse otsust toetada eelnõu algatamist. Õiguskomisjon otsustas saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda tänaseks ehk 17. aprilliks ja esimene lugemine lõpetada ning teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2. mai. Esialgu määrati ettekandjaks Neeme Suur, pärast otsustati ringi Andres Anvelt kasuks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Head kolleegid, kas on küsimusi? Kõik on selge, ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 183 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. mai kell 16.

Head kolleegid, tänane istung on lõppenud. Soovin kõikidele kaunist päeva jätku!

Istungi lõpp kell 10.26.

Istungi kestus 26 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 18. aprill 2012

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Vajaduspõhised õppetoetused
2. Koolivõrk
3. KAPO aastaraamat
4. Erivajadustega laste koolide saatus
5. Aversusprojektid
6. Muud küsimused

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku Hent-Raul Kalmo ametivanne

Istungi rakendamine

2. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse, rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu (157 SE) kolmas lugemine

3. Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" eelnõu (196 OE) teine lugemine

4. Õiguskantsleri ettepanek nr 15 töötuskindlustusstaaži arvestamise kohta (ettepanek viia töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 põhiseadusega kooskõlla)

5. Ehitusseaduse, korteriühistuseaduse, korteriomandiseaduse ja hooneühistuseaduse muutmise seaduse eelnõu (156 SE) teine lugemine

6. Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (187 SE) teine lugemine

7. Liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (182 SE) teine lugemine

8. Elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (139 SE) teine lugemine

9. Raamatupidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (147 SE) teine lugemine

10. Konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu (195 SE) esimene lugemine

11. Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (201 SE) esimene lugemine

12. Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (207 SE) esimene lugemine

13. Hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (204 SE) esimene lugemine

14. Riigilõivuseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (206 SE) esimene lugemine

15. Korruptsioonivastase seaduse eelnõu (192 SE) esimene lugemine

Infotund

Asesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Head valitsusliikmed, tere tulemast infotundi! Meil on täna infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

Head kolleegid, teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 46 Riigikogu liiget, puudub 55. Me asume tänaste küsimuste juurde, mida on laekunud viis.

1. Vajaduspõhised õppetoetused

Asesimees Laine Randjärv

Heljo Pikhof on esitanud peaminister Andrus Ansipile küsimuse vajaduspõhiste õppetoetuste teemal. Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Hea peaminister! Kui ülalpool vaesuspiiri elamise korral on loomulik eeldada, et üliõpilane saab oma elamiskulud katta vanemate ja õppelaenu toel, siis alla vaesuspiiri jääva sissetulekuga üliõpilase õpingute toetamiseks on vaja ka riigi panust – nii seisab õppetoetuste eelnõu seletuskirjas. Kui

laps on töötute vanemate või miinimumpalka saava üksikvanema perest ja pere saab ka toimetulekutoetust, siis jääb see laps, kes väga-väga vajaks toetamist, toetusest ilma, sest vajaduspõhine õppetoetus arvestatakse toimetulekutoetuse taotlemisel pere sissetulekute hulka. Minu küsimus ongi: milline on riigi panus süvavaesuses elava tudengi toetamisel, nii et ta õppida saaks?

Andrus Ansip

Aitäh! Kui inimene on süvavaesuses, siis sõltumata sellest, kas ta on õpilane, tudeng, töötaja või pensionär, on tal õigus riigi käest abi saada. Kõiki riigi kodanikke koheldakse võrdselt, kõigile, sõltumata nende tegevusalast, makstakse toimetulekutoetust võrdsetel alustel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof, täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Tegelikult selles ongi küsimus, et toimetulekutoetuse arvestamisel läheb vajaduspõhine õppetoetus pere sissetuleku hulka ja noor inimene jääb vajaduspõhisest õppetoetusest ilma. See ongi mure, et need lapsed, kes toetust kõige rohkem vajaksid, ei saa seda. Minu küsimus on ikkagi, milline on riigi panus tudengi toetamisel.

Andrus Ansip

Ma palun küll andestust, aga teie küsimus jääb mulle arusaamatuks, sest praegu ju vajaduspõhist õppetoetust ei maksta. Et üliõpilastele vajaduspõhist õppetoetust maksta, on Haridus- ja Teadusministeerium koostanud eelnõu, see on valitsuskabinetile esitatud ja kõige lähemal ajal hakkab valitsuskabinet seda teemat arutama. Ma väga loodan, et me leiame vahendid selleks, et praegu üliõpilastele makstavat riigipoolset toetust kahekordistada ja alustada üliõpilastele vajaduspõhiste toetuste maksmisega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof, teine täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Austatud peaminister! Ma räägin pressiteatest, mis tuli eile Vabariigi Valitsuselt. Seal on täpselt sellest juttu, et need üliõpilased jäävad ilma. Kui noor inimene tuleb Tartu Ülikooli õppima kaugemalt ja pere toetamisvõimalused on kasinad või olematud, siis on ta sunnitud minema tööle, sest 135 eurost ei piisa elamiskulude, toidu ja muu hädapärase eest maksmiseks. Ja kui ta läheb tööle, siis on üsna tõenäoline, et ta ei suuda saja protsendi ulatuses õppekava täita ning peab võtma õppelaenu, et üldse ülikoolis käia. Minu küsimus ongi selles, et mis tasuta kõrgharidusest me räägime, kui vaesematele peredele muutub haridus tasuliseks?

Andrus Ansip

Aitäh! No ega ta ikka tasuliseks ei muutu küll. Aga soovitus järgmiseks korraks: öelge ikka, millest te räägite, kas te räägite praegu kehtivatest õppetoetuse süsteemidest või te räägite pressiteatest. Kust mina oleksin pidanud ära arvama, et te räägite mingist pressiteatest.

Õppimine saab olema tasuta nendele üliõpilastele, kes hästi edasi jõuavad, aga see ei tähenda, et kogu inimese ülalpidamine, tema toitmine, riietega katmine jne peaks olema riigi ehk siis anonüümsete maksumaksjate poolt kinni makstud. Haridust tuleb käsitleda muu hulgas ka üksikisiku investeringuna oma tuleviku ja on täiesti selge, et hariduse saamise nimel nähakse igal pool maailmas väga kõvasti vaeva. Ei ole väga suurt vahet, kas tegemist on heoluriigiga nagu Rootsi või selliste riikidega, kus riiklikke stipendiume ülearu palju ei ole. Igal pool peavad tudengid ka ise pingutama selle nimel, et muretseda endale toidupoolist ja rõivaid. See on juba riigi poolt väga palju antud, kui riik annab hariduse tasuta. Rootsis, muide, töötavad üliõpilased rohkem, kui nad töötavad Eestis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Võtame nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra peaminister! Ma küsingi selleks, et teie juhitud valitsus langetaks peagi targa ja õiglase otsuse. Eelnõu kohaselt saaksid

135-eurost toetust need üliõpilased, kellel perekonnaliikme sissetulek jääb alla 280 euro kuus inimese kohta. Tähendab, nad on sellistest perekondadest, kus lootust peretoetust saada ei ole. 135 euroga muidugi eluaseme eest maksta ja ära elada ei ole võimalik, laenu saada ei ole ka võimalik, sest neil pole käendajaid. Seega peab käima töö. Kuid toetust saab see üliõpilane vaid siis, kui ta läbib õppekava 100%-liselt, vastasel korral jääb ta toetuseta ja hakkab ka veel õppemaksu maksuma. Praegu on sellistel üliõpilastel vähemalt teoreetiliselt võimalik olla tasuta hariduse, RKT kohtadel, läbida õppekava 75%-liselt, selle kõrvalt on võimalik tööl käia, ja kui nad on edukad, siis saada ka toetust. Kas te ei leia, et uus süsteem, mis on praegu valitsuse laual, jätab tõesti kõige vaesemate perede lapsed reaalselt kõrgharidusest ilma?

Andrus Ansip

Otsene vastus: ei leia. Uus süsteem on kahtlemata parem kui praegune süsteem. Kui rääkida pelgalt toetustest, siis toetuste summa peaks uue süsteemi järgi kahekordistuma. Ja kui vahendeid toetusteks on kaks korda rohkem, ju siis võib arvata, et probleem on ka üksjagu väiksem kui praegu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teine kohapeal registreeritud küsimus. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Ma väidan samuti, et uue kontseptsiooni kohaselt on tasuta õppida võimalik ainult jõukamate perede lastel. Vaesemast perest pärit laps peab nii või teisiti minema tööle ja sellest tulenevalt ei täida ta ju oma õppekava nii hästi kui need, kes ei tööta. Tekibki mahajäämus ja sellisel juhul jääb ta tasuta haridusest ilma, peab hariduse eest maksuma. Kas te peate seda võrdväärseks kohtlemiseks ja kas see on teie meelest tasakaalus?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei tahaks teie spekulatsioone kuidagimoodi jagada ega edasi arendada. Ei ole mitte mingisugust teaduslikku tööd, mis kinnitaks seda, et parema sissetulekuga peredest pärit üliõpilased töötavad vähem, töötavad harvemini kui vähem jõukatest peredest pärit

üliõpilased. Sellist korrelatsiooni ei eksisteeri, seda korrelatsiooni pole meil Eestis kindlasti olemas ja ma ei tea, et sellist korrelatsiooni oleks ka teistes riikides avastatud. Üldiselt ka nendes riikides, kus peetakse vanemate kohustuseks anda oma lastele hea haridus, sealhulgas ka ülikooliharidus, peavad üliõpilased väga oluliseks seda, et nad kas või osaliselt suudaksid oma õpingukulud ise katta, olla üliõpilaspõlves vanematest sõltumatu ja täiesti iseseisev. Niisugune enesehinnangu tõus on täheldatav näiteks Ameerika Ühendriikide üliõpilaste hulgas, st sõltumata perekonna sissetulekust üritab üliõpilane olla võimalikult iseseisev. Täpselt sama võin ma mõnede uuringute põhjal öelda ka Rootsi üliõpilaste kohta. Noorel inimesel on suur väljakutse olla iseseisev. Ma ei jaga kindlasti seda arvamust, et uus süsteem muudab hariduse kättesaamise vähem jõukate perede liikmetele raskemaks, seda kindlasti mitte – kui toetuste maht kahekordistub, ju siis on ka probleemi üksjagu vähem.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Sellega lõpetan käesoleva küsimuse käsitlemise.

2. Koolivõrk

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise küsimuse juurde, mille Riigikogu liige Kadri Simson on esitanud minister Jaak Aaviksoole. Teemaks on koolivõrk. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Eelmisel nädalal te avalikustasite haridusreformi 12 lähtepunkti. Üks teese on kohalike omavalitsuste omavahelise koostöö soodustamine põhihariduse andmisel. Kas see tähendab, et lisaks gümnaasiumide sulgemisele jääb mitme väiksema omavalitsuse peale ka üksainus põhikool? Ja kui see on nii, kust tuleb siis raha õpilaste transpordiks kooli?

Jaak Aaviksoo

Juba täna teevad kohalikud omavalitsused koostööd, sest kaugeltki mitte kõikides Eesti kohalikes omavalitsustes ei ole üldhariduskooli. Niisugune koostöö on viljakas ja tulemuslik

ning ma arvan, et haridusreformi käigus tuleb seda soodustada, nii nagu tuleb soodustada kohalike omavalitsuste koostööd peale haridusvalla ka paljude teiste avalike teenuste pakumisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister Aaviksoo! Samal päeval, kui te teesid avalikustasite, andsite intervjuusid ja näiteks "Aktuaalsele kaamerale" antud intervjuus sõnasite, et nädal aega kodust eemal viibivatele lastele täiendavaid toetusi maksma ei hakata, sest pered toetavad oma liikmeid niikuinii. Kui suur on teie hinnangul tõenäosus, et 45 000 absoluutses vaesuses elavat Eesti last saavad ka peale kodulähedase gümnaasiumi sulgemist gümnaasiumihariduse?

Jaak Aaviksoo

Mul ei ole mingisuguseid andmeid, et 45 000 last peaksid minema koolidesse, mis jäävad nende kodust nii kaugele, et nad peaksid nädal aega sealt ära olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Ministeeriumi jaanuaris väljakäidud gümnaasiumivõrgu korrastamise lähtealuste kohaselt teeb riik kohalike omavalitsustega koostööd tugevate gümnaasiumide loomisel, pakkudes puhaste gümnaasiumide loomiseks eraldi rahastamismudelit, ja otsustusõigus pidi jääma omavalitsustele. Põhimõtte, et põhikoolide ja gümnaasiumide rahastamine lahutatakse, on sisse kirjutatud ka eelmisel nädalal avalikustatud haridusreformi lähtepunktidesse. Mina teen sellest järelduse, et kui omavalitsus soovib põhikooli ja gümnaasiumi ühtsena säilitada, peab ta seda ise finantseerima. Milline on teie seisukoht?

Jaak Aaviksoo

Mis puudutab põhikooli rahastamist, siis põhimõttelisi muudatusi siin kavas ei ole. Küll

on arutuse all, nagu juba öeldud, see, et põhikoolide ja gümnaasiumide rahastamine lahutatakse, et vältida kahetsusväärset praktikat, kus põhikoolile ettenähtud vahenditest doteeritakse muidu jätkusuutmatut gümnaasiumiastet. Seejärel ma arvan, et koostöös kohalike omavalitsustega tuleks väga tõsiselt läbi arutada, missuguste gümnaasiumide ülalpidamine on riigile ja kohalikule omavalitsusele jõukohane ning missuguste gümnaasiumide puhul on otstarbekam kohalike omavalitsuste ja riigi mitmepoolses koostöös kaaluda riigigümnaasiumide asutamist või ka näiteks seda võimalust, nagu on kutsehariduskeskuse puhul Tartus, kus kohalik omavalitsus haldab halduslepingu alusel üldiselt riigi vastutusel olevat kutseõppeasutust. Ma usun, et siin on koostöövõimalusi palju rohkem, kui siiani on kasutatud. Nagu juba öeldud, keegi ei saa jõuga võõrandada kohalikule omavalitsusele kuuluvat kooli või muul moel ühepoolselt käituda. Aga ma loodan, et koostöö süvendamine parema hariduse nimel pole mitte ainult riigi, vaid on ka kõikide kohalike omavalitsuste huvides.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Võtame nüüd, arvestades teema aktuaalsust, kolm kohapeal registreeritud küsimust. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Haridusreformi lähtepunktides on kirjas, et gümnaasiumide ja kutseõppeasutuste võrku kujundatakse koordineeritult, ühtsete põhimõtete järgi. Praegu on Eestis 30 riigi kutseõppeasutust. Saan aru, et nii nagu kutseõppeasutusigi peaks teie arvates Eestis olema ka 30 gümnaasiumi. Minu küsimus: mitu gümnaasiumi on teie hinnangul Eesti jaoks piisav ehk mitu gümnaasiumi peaks ministeeriumi arvates pärast haridusreformi lõpu Eestisse jääma?

Jaak Aaviksoo

Aitäh küsimuse eest! Teie spekulatsioonist 30 gümnaasiumi kohta ma küll aru ei saa. Ju see lähtub mingist teistsugusest, mulle raskesti mõistetavast loogikast. Küll aga on selge, et kui võrrelda teiste riikide praktikaga, siis 220 gümnaasiumi on ilmselgelt ülearu palju. Kui

meil on üle 100 sellise gümnaasiumi, kus gümnaasiumiastmes on vähem kui 100 õpilast, siis see on selge näide, et niisugused gümnaasiumid ei ole pikemas perspektiivis jätkusuutlikud, eriti arvestades olukorda, et kümne aasta perspektiivis kahaneb mõningates piirkondades gümnaasiumiealiste laste arv veel kuni kaks korda. Seetõttu on tark talitada perspektiivitundega ja kavandada gümnaasiumivõrk, mis oleks pikemas perspektiivis jätkusuutlik. Olen siitsamast kõnetoolist ja muudel foorumitel sõnanud, et praeguste arusaamade järgi oleks orienteeriv arv 50–100 gümnaasiumiastet. Täpsemalt saab seda selgitada jällegi ainult koostöös kohalike omavalitsustega eelseisvate läbirääkimiste käigus. Samal ajal ma ei välistaks sugugi lahendust, mille poole liigub näiteks Soome riik. Seal on mitmes maakonnas kavandatud ühtsed keskastme õppeasutused, mis annavad nii üldkeskharidust kui ka kutsekeskharidust ja seal õpib kuni 4000 õpilast. Kuigi ma ei arva, et me oleksime praegu selliseks aruteluks valmis, aga kümneaastases perspektiivis tasuks ka niisuguseid üsna progressiivseid lahendusi silmas pidada ja võimalusel nende poole liikuda niisuguses tempos, nagu see Eesti riigile jõukohane on.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Aadu Must, teie küsimus!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud haridus- ja teadusminister! Ma palun vabandust, kui mu küsimus liigub nendel radadel, mis osaliselt on vastatud. Vastust kordama muidugi ei pea. Te rääkisite nii toredasti ka koostööst omavalitsustega. Haridusreformi kolmas lähtepunkt ütleb, et koolivõrgu kavandamisel lahendatakse muu hulgas koolitranspordi ja õpilaste majutusprobleemid. Mind huvitab, kas on juba mingi konkreetsem plaan selle kohta, kust kohalikud omavalitsused saavad raha koolitranspordi tihendamiseks. Kas sellega probleemi ei teki?

Jaak Aaviksoo

Koolitranspordi korraldamine üldhariduskoolide jaoks on valdavalt kohaliku omavalitsuse ülesanne. Lisaks sellele kavandatakse nüüd Eestis maakondlikku võrku ja selleks on ette nähtud ka riigieelarvelised dotatsioonid. Nendes konsultatsioonides, mida Haridus- ja

Teadusministeerium on pidanud nii maavalitsustega kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga, on meil ja sealhulgas minul kujunenud üsna selge arusaam, et juba praegu kavandatakse maakonnaülest transpordivõrgustikku pidades silmas õppeasutuste vajadusi, olgu selleks siis kutseõppeasutused, kõrgkoolid, kõrgkoolide kolledžid või mõned muud haridusasutused. Niisugust planeeringut tehakse peaaegu iga aasta, arvestades konkreetset kujunenud olukorda. Abstraktsel transpordi planeerimisel maakondlikul ja maakonnaülesel alusel ei ole sisulist mõtet. Riigil on mehhanismid olemas ja kui õppeasutuste võrk muutub, siis sellega kooskõlas tuleks ka planeerida maakondlikku transpordivõrku. Luua lisaks maakondlikule transpordivõrgule veel eraldi koolitranspordivõrgustik ei ole ilmselt otstarbekas, vähemasti tänaste arusaamade järgi. Seetõttu on meil koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga kujunenud arusaamine, et niipea kui konkreetset muudatused on kavandatud, tuleb selle teema juurde tagasi tulla ja vajaduse korral kasutada ka täiendavat riiklikku dotatsiooni, kui selle jaoks on konkreetne vajadus. Abstraktselt hinnates võib öelda, et need suurusjärgud on niisugused, mis ei peaks praegusel etapil olema põhimõtteliseks takistuseks koolivõrgu korrastamisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kolmas kohapeal registreeritud küsimus, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Mõni päev tagasi oli meil võimalus lugeda, et Vabariigi Valitsus on eraldanud 24 miljonit eurot sellest ERM-i alt vabanenud rahast haridusobjektidele. Tänan teid selle eest, see kindlasti rõõmutab meid kõiki! Aga palun teid pisut seda ideed selgitada. Kõigepealt tekib küsimus, kuidas Euroopa Liidu turismimeetme kaudu, mille alla ERM ei mahtunud, on võimalik koolimaju ehitada. Edasi: kuidas need majad välja valitakse? Eriti arvestades, et need summad tuleb vist 2015. aastaks ära kasutada, praegu aga pole ju projekttegi. Ma toon lihtsalt näite. Kaks aastat tagasi langetati otsus ehitada Viljandi riigigümnaasium, raha oli olemas ja veel kord, viljandlasena aitäh haridusministeeriumile selle eest! Kuid praegu pole seal koppagi maasse

löödud, sest nii palju konkreetseid probleeme on tekkinud. Ning neid tekib kindlasti ka iga teise objekti puhul.

Jaak Aaviksoo

Aitäh, hea kolleeg, kaasa muretsemast! See meede, mille kaudu neid summasid kasutatakse, on piirkondade konkurentsivõime meede. Ma olen sügavalt veendunud, et hea haridus kasvatab piirkondade konkurentsivõimet, ja vaevalt Euroopas teistmoodi mõeldakse. Usun, et ka teie soostute sellise lähenemisega.

Mis puutub koolide või õigemini siis taotlejate väljavalimisse, siis see saab toimuma asjaomase meetme määruse alusel, mida me seni üsna heas koostöös Siseministeeriumiga välja töötame. Seal nähakse ette konkreetset reeglid nende projektide hindamiseks ja väljasegitamiseks. Mis puutub võimekusse realiseerida need projektid ettenähtud ajaga, siis see väljakutse on tõsine. Oleme aga ettevalmistustöö käigus kaardistanud võimalikud partnerid ja usume, et ettevõtmine on jõukohane, kui hea tahe on olemas. Samal ajal pole mul põhjust kahelda, et kohalikel omavalitsustel on soov oma koolivõrku täiendavalt 24 miljonit eurot investeerida, ja me lahendame ka need tehnilised probleemid.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. KAPO aastaraamat

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde, see on Yana Toomi küsimus peaminister Andrus Ansipile kapo aastaraamatu kohta. Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Lugupeetud proua eesistuja! Austatud peaminister! Kapo kodulehel on loetletud selle organisatsiooni ülesanded, neid on kokku seitse. Esiteks, teabe kogumine ja töötlemine riigi põhiseadusliku korra ja territoriaalse terviklikuse vägivaldsele muutmisele suunatud tegevuse ennetamiseks ja tõkestamiseks; teiseks, teabe kogumine ja töötlemine riigi vastu suunatud luuretegevuse tõkestamiseks; kolmandaks, teabe kogumine ja töötlemine terrorismi

tõkestamiseks; neljandaks, riigisaladuse kaitse; viiendaks, massihävitusrelvade leviku tõkestamine; kuuendaks, korrupsioonivastane võitlus; seitsmendaks, süütegude menetlemine. Mille alla käib teie hinnangul kapo aastaraamatu väljaandmine?

Andrus Ansip

Kapo aastaraamat on osa kaitsepolitsei kommunikatsioonist. Kaitsepolitseiamet on järjest enam rahva jaoks avatud, aga muidugi avatud nii palju, kui selle ameti töömeetodid võimaldavad avatud olla. Aga igal pool maailmas demokraatlikes riikides on eriteenistused oma tegevuses järjest enam avatud. Kaitsepolitsei aastaraamat on Eestis kujunenud väga heaks kommunikatsioonivahendiks. Julgen öelda, et see on üks enim oodatud perioodikaväljaandeid üldse Eestis ja et selle tekitatud resonants on tavaliselt üksjagu tugev. Inimesed hakkavad kaasa mõtlema. Minu meelest see ongi selle väljaande avaldamise eesmärk: informeerida inimesi, et pakkuda neile mõtteainet, kui nad mõtisklevad selle üle, kuidas meie riik võiks areneda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, esimene täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Olles ajakirjanik, ma vaidleksin teile vastu. Perioodikaväljaanne peab järgima ajakirjanduse eetikakoodeksit. Kui me vaatame selle pilguga kapo aastaraamatut, siis see seda koodeksit kindlasti ei järgi. Aga mu küsimus on niisugune. Aeg-ajalt me siin saalis viime seadusi kooskõlla olemasoleva praktikaga. Kuna kapo aastaraamatu puhul on ilmselge, et tegemist ei ole mitte ainult info kogumise ja töötlemisega, vaid ka selle avaldamisega ja seeläbi avaliku arvamuse mõjutamisega, siis kas te ei pea vajalikuks täiendada kapo ülesandeid ka avaliku arvamuse kujundamisega trükiste väljaandmise ja info muul viisil levitamise abil?

Andrus Ansip

Üks küsimus sisaldas jälle nii palju erinevaid nüansse, et kui hakkad vastama, siis enamikule nendele nüanssidele reageerida ei suuda. Te väidate, et kapo aastaraamat ei vasta

heale ajakirjandustavale. Ma olen vastupidisel seisukohal. Ma olen selle aastaraamatu läbi lugenud. Pean ütlema, et minu jaoks selles väljaandes väga palju uudiseid ei olnud. Läbi lugesin ma selle pelgalt seepärast, et ma teadsin, et teie esitate mulle selle raamatu kohta küsimusi, ja minu jaoks oli oluline teada saada, mis seal raamatus täpselt kirjas on. Julgen öelda, et ma ei ole avastanud mitte ühtegi ekslikku faktiväidet. Küll aga teate te ajakirjanikuna, et nendes väljaannetes, kus teie olete töötanud, on olnud küllalt probleeme valedes faktiväidetega. Sellest aastaraamatust ma neid ei leia. Ma olen leidnud ühe poolitamisvea, aga see on ka ainus viga, mis ma kapo aastaraamatust leidnud olen.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh! Härra peaminister, ma pean teile jälle vastu vaidlema. Ma olen töötanud ajalehtedes 17 aastat ja olen kaotanud ühe kohtuvaidluse teie kolleegi härra Vaheriga. See oli seitse aastat tagasi, ülejäänud ma olen alati võitnud. Aga see selleks. Täna vestlusest kapo esindajatega saime fraktsioonis teada, et üks aastaraamatu ülesandeid on teada anda, milliste inimestega suheldes tuleb endale aru anda, et sa võtad endale teatud riski. See on selge signaal selle kohta, et kapo figurandid peaksid kaotama lugeja usalduse ja nendesse tuleb suhtuda teatud reservatsiooniga. Kas te selles valguses olete rahul sellega, et kolm päeva peale kapo aastaraamatu ilmumist plaanib opositsioon Tallinna Linnavolikogus avaldada abilinnapea Mihhail Kõlvartile umbusaldust?

Andrus Ansip

Ma ei jaga küll seda arvamust, mis teie küsimusest läbi kumas, et kapo aastaraamat tingib opositsiooni umbusaldusavalduse Tallinna abilinnapeale. Ehkki, kui see nii ka on, ega see taunitav ei ole, kui inimesed on väljaandest saanud mõtteainet nii palju, et see on sundinud neid suisa tegutsema. Kui selles aastaraamatus on mingeid probleeme, siis ega neid probleeme ei pea ilmtingimata kohtus lahendama. Te olete uhke selle üle, et te olete

ainult üks kord kohtus kaotanud. Ma oleksin uhke siis, kui kellelgi ei ole olnud tarvidust ajakirjandusväljaande vastu kohtusse pöörduda. Ka kõnealuses kaasuses on kõigil võimalik pöörduda pressinõukogusse ja paluda seal tõde välja selgitada. Ma arvan, et kellelgi sellele aastaraamatule ajakirjanduslikust aspektist midagi ette heita küll ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik, kohapeal registreeritud küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud härra peaminister! Mul on väga konkreetne küsimus. Kas teie, härra välisminister või härra siseminister, olite lugenud seda raamatut enne selle trükki minekut?

Andrus Ansip

Ei olnud. Ja eelnevaks tutvumiseks või tsenseerimiseks ei ole ka mitte mingisugust vajadust. Ma ei pea põhimõtteliselt seda peaministri ülesandeks. Kaitsepolitsei amet annab ise oma aastaraamatu välja ja vastutab selle sisu eest. Ja nagu Raivo Aeg eessõnas on kirjutanud, nad ei pretendeeri viimase astme tõele, kohtumõistmisele, nad pretendeerivad informeerimisele. Ja rahva informeerimise ülesannet on see aastaraamat hästi täitnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Selle küsimuse raames rohkem kohapeal registreeritud sõnavõtte ei ole. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Erivajadustega laste koolide saatus

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde, milleks on Riigikogu liikme Helmen Küti küsimus minister Jaak Aaviksoole erivajadustega laste koolide saatus kohta. Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Lugupeetud juhataja! Austatud minister! Veidi enam kui kuu tagasi küsisin ma erivajadustega laste riiklike õppeasutuste tuleviku või õigemini selles süsteemis läbiviidava reformi kohta. Siis te vastasite, et reform on ministeeriumis töös ja varsti ka valmis tutvustamiseks. Valitsuse kokkulepitud haridus-

reformi lähtekohtades tõepoolest punkt 6 nimetab, et üldhariduse ümberkorralduste kava peab hõlmama ka hariduslike erivajadustega laste õppekorraldust. Minu küsimus on: kui kaugel on see kava? Kas sellega on võimalik juba kuskil tutvuda ja kas seda tutvustatakse ka nende riiklike koolide juhtidele, kus need lapsed õpivad? Nende laste vanemad on mures ja õpetajad on mures.

Jaak Aaviksoo

Aitäh küsimuse eest! Nagu öeldud, lubasin niisuguse dokumendi valmimist ja see dokument on valmis saanud. Selle kohta on 28. märtsil avaldatud ka pressiteade ning see on avalikustatud Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel. See on siis hariduslike erivajadustega laste koolituse kontseptsioon. Oleme selle laiali saatnud kõikidele koostööpartneritele ja palunud tagasisidet 14. maiks. Loodan, et te leiate võimaluse selle dokumendiga tutvuda. Kindlasti saavad sellega tutvuda kõik, kes selle vastu huvi tunnevad. Nagu ma ütlesin, see on avalik dokument, Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljel on see olemas.

Mis puutub laiemalt hariduslike erivajadustega laste koolidesse, siis selles osas valitseb ajaloolisest pärandist tingituna üsna suur segadus. Osa neid koole on riigi hallata, osa kohalike omavalitsuste hallata, ka seaduses on ebaselgust. Hariduslike erivajadustega laste pedagoogikas on toimunud viimase paarikümne aasta jooksul ka kontseptuaalseid nihkeid. Me ei soovi kõiki neid lapsi ühiskonnast maksimaalselt eraldada, vaid pigem neid integreerida nii palju, kui see mõistlik ja võimalik on. Seetõttu on niisugune kontseptsioon vajalik.

Ma ei näe mingit põhjust, miks inimesed peaksid mures olema. Pigem on alust lootusrikkalt tulevikku vaadata. Mõistuslikult asju korraldades on võimalik kindlasti saavutada nii parem hariduse kvaliteet kui ka suurem sotsiaalne integratsioon, mis on selle kontseptsiooni lähtekohtades kirjas ja loodetavasti kajastub ka kontseptsioonis endas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt, esimene täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Natuke rõõmsam noot selle küsimusega seoses on, et minu kodumaakonna ehk Viljandi maakonna erivajadustega laste koole tõepoolest ei suleta. Mures aga on lastevanemad ja ka sotsiaaltöötajad laste pärast, kes on suunatud maakonnast välja. Mõtlen just tervislike erivajadustega lapsi. Näiteks Helme kool pannakse kinni ja nendel lastel on väga keeruline leida kohta tavalises üldhariduskoolis. On tekkinud tõeliselt keeruline seis, sest pole teada, kuhu sellised õpilased edasi õppima lähevad. Nendes koolides, kus oleks võimalik õppekohta saada, ei suudeta tihtipeale arvestada nende tervislike ja ka hariduslike erivajadustega.

Jaak Aaviksoo

Kõigepealt üldisema sisuga remark. Vaevalt on teilegi märkamatuks jäänud tõsiasi, et Eestis on praegu kolmandiku võrra vähem lapsi kui 20 aastat tagasi. Sellest on väga raske mööda vaadata, isegi kui seda väga tahta. See puudutab ka hariduslike erivajadustega lapsi. Hariduslikud erivajadused on statistiliselt hinnatavad ja proportsioonid on enam-vähem samad: kui on vähenenud üldine laste arv, on vähenenud ka hariduslike erivajadustega laste arv. Enamgi veel, kuna tänapäeva demokraatlikus maailmas valitseb arusaam, et võimalikult paljud hariduslike erivajadustega lapsed peaksid õppima tavakoolis, siis on hariduslike eritingimusi vajavate laste arv kahanenud veelgi rohkem kui kolmandiku võrra. Seetõttu praegu hariduslike erivajadustega lastele spetsiaalselt loodud koolides õppekohtadest puudust ei ole. Me lihtsalt ei jõua kõiki neid hooned ülal pidada, mõnel juhul on neis kasuliku pinda ühe õpilase kohta juba üle 100 m². See toimub muu – palgaraha ja elamistingimuste arvel ega ole otstarbekas.

Lähtudes sellest kontseptsioonist ja arengukavast tuleb meil lähiajal tõepoolest langetada otsuseid ka hariduslike erivajadustega laste koolide sulgemise kohta. Mis koolid täpsemalt ja mis asjaoludel suletakse, selgub mõne aja pärast. See ei ole praegu otsustatud, vaid, nagu juba öeldud, vajab läbikaalumist selle kontseptsiooni alusel. Usun, et pole mõtet paanikat külvata, need asjad tuleb läbi arutada ja langetada otsused, mis lähtuvad tegelikest vajadustest.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, minister Aaviksoo! Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin Vastseliina internaatkooli kohta. Võrumaa Teatajas on selle kohta väga hea ülevaade antud ja haridusministeerium on suusõnaliselt teatanud, et aastast 2013 läheb Vastseliina internaatkool sulgemisele. Praegu on investeringud juba peatatud ja ministeerium on öelnud, et metsa ei ole mõtet raha investeerida. Internaatkoolis on 42 ametikohta, seal käivad tööl paljud kohalikud inimesed. Regionaalpoliitiliselt on selle kooli olemasolu äärmiselt tähtis. Vahest te siiski konsulteerite ka regionaalministriga ja otsustate, et oleks ikkagi mõistlik see kool alles jätta?

Jaak Aaviksoo

Aitäh küsimuse eest! Vastseliina koolis olen ma ise ka kohal käinud. Vastseliina kooli tulevik on ministeeriumis arutluse all olnud juba pikki aastaid. Üsna ammu oli selge, et vähenev laste arv tõstatab küsimuse koolide otstarbekusest ja nende arvu vähendamisest. Praeguse seisuga on Vastseliina koolis, kui ma ei eksi, 34 õpilast, järgmisel aastal kahaneb see arv 20-ni. Mis puutub nendesse 42 töökohta, siis mõistes nende olulisust Vastseliinas, otsime me praegu võimalikke Vastseliina tööhõivet ja regionaalset arengut puudutavaid lahendusi. Aga oleme siiski ausad iseenda ja maksumaksjate ees: lihtsalt töökohtade ülalpidamine, kui vajadus nende järele puudub, muutub ühel hetkel ebamõistlikuks. Ja siis peab meil jätkuma tarkust otsustada, kuidas edasi. See ei ole lahendus, kui me käime heade onudena ringi ja ütleme Vastseliinas, et sulgemisele läheb mõni teine kool, teie kool peab regionaalpoliitilistel põhjustel jääma. Kuskil tuleb koole ikka sulgeda. Ja kui see otsus on nii kaugele jõudnud, siis tuleb sellega tegelda rahulikult ja ilma päänikat külvamata. Kõikide laste õppimisvõimaluste eest hoolitsetakse. Minu arvates pole alust hirmu tunda. Regionaalpoliitiline töökohade kadu on tõsine probleem, aga ilma lasteta kooli ei ole mõistlik ülal pidada ka palju rikkamates riikides.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun teine kohapeal registreeritud küsimus, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud minister! Ma olen viimasel ajal käinud paaris sellises koolis, millest jutt on, ja räägin tõesti selle põhjal. Olen käinud ka koolis, kus on 70 lapse peale 60 töökohta. Ma ei diskuteeriks haridusliku erivajaduse üle, kas neid lapsi on parem õpetada tavakoolis või sellises koolis – see on spetsialistide probleem ja arvamused on erinevad. Aga mulle on jäänud mulje, et suurem osa sellest kontingendist on ka kasvatuslike erivajadustega, st nende sotsialiseerumine peredes on pehmelt öeldes problemaatiline. Kui need lapsed saata peredesse ja tavakooli, võib nende ülalpidamine ühiskonnale minna palju kallimaks kui erikoolide pidamine ning seal neile sotsialiseerumiseks vajalike oskuste andmine. Mil määral te seda aspekti kõnealuse kontseptsiooni koostamisel olete silmas pidanud?

Jaak Aaviksoo

Kontseptsiooni koostamisel on spetsialistide nõu võetud arvesse maksimaalsel määral ja ma usun, et ei minu ega ka küsija kompetents pole selles osas nende omast suurem. Mis puutub hariduslikesse erivajadustesse, siis selliste erivajadustega lapsi on Eestis hariduse infosüsteemi andmetel 24 000. Mitte keegi ei ole kunagi arvanud, et kõik need 24 000 last peaksid õppima erikoolides, kus nad oleksid ülejäänud õpilastest lahutatud. Tõsi, on olemas lapsi, kelle puhul on otstarbekas õpetada neid erirežiimiga või eritingimustega koolis. Eri riikide praktika on erinev, aga Eestis on selle kontseptsiooni alusel välja töötatud teatud mudel, millega on võimalik haridusministeeriumi koduleheküljel tutvuda. Veel kord: kontseptsioon on avatud aruteluks, ekspertide ja spetsialistide, aga ka poliitikute arvamused on tere tulnud. Oleme seda meelt, et kontseptsiooni on võimalik sel moel paremaks teha. Ise hakata siin spontaanseid otsuseid langetama, kas konkreetne laps sobib ühte või teise kooli, ei ole minu arvates väga konstruktiivne. Veel kord: tutvuge kontseptsiooniga, tehke oma poolseid ettepanekuid! Usun, et kui need on läbi kaalutud ja ekspertide poolt heaks kiide-

tud, saavad need tulevases kinnitatud arengukavas ka arvestatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole registreeiritud. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Averagesprojektid

Aseesimees Laine Randjärv

Liigume viienda küsimuse juurde, mille on esitanud Riigikogu liige Rainer Vakra peaminister Andrus Ansipile averagesprojektide kohta. Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Hea juhataja! Austatud peaminister! Minul on teile küsimus Riigikogu demokraatide ühenduse poolt ja see puudutab sellist eesti keele uudissõna nagu averagesprojekt ehk inglise keeles *Public Private Partnership project*. Riigikontrolli aruandes Riigikogule analüüsi kohalike omavalitsuste koostööd erapartneritega avaliku teenuse pakkumisel. Ja sealt selgub, et kohalikud omavalitsused algatavad averagesprojekte tavaliselt siis, kui on kiiresti vaja ellu viia mõni arenguplaan, milleks neil napib raha ja teadmisi. Tihti jääb seejuures kaalumata, kas tegu on maksumaksja jaoks parima, efektiivseima lahendusega ning kas peetakse kinni seadustest. Riigikontrolli hinnangul on kohalike omavalitsuste vead averagesprojektide lepinguis tingitud sellest, et averust reguleerivad õigusaktid ei ole üheselt mõistetavad, ja soovitatakse välja töötada üheselt mõistetavad kriteeriumid. Siit ka küsimus: kas Vabariigi Valitsus on tutvunud Riigikontrolli aruandega ja milliseid konkreetseid samme plaanite astuda, et parandada seadusloome kvaliteeti tekkivate vigade vältimiseks?

Andrus Ansip

Olen tutvunud Riigikontrolli auditiaruandega ja põhilises jagan selle seisukohti. Eestis õnneks ei ole averagesprojektid sellisena, nagu neid kirjeldab Riigikontroll, väga levinud. Lääne-Euroopa mitmes riigis on PPP projektid olnud mingitel aegadel väga levinud ja nii nagu Eesti puhul meie Riigikontroll on välja toonud, on averagesprojektide rakendamiseks enamasti igal pool üks ja sama põhjus olnud. On tahetud mingit teenust kiiresti saada, aga

teenuse eest maksmiseks ei ole kohalikul omavalitsusel piisavalt raha olnud. Ja nii nagu Eestis, on ka väga paljudes teistes Euroopa Liidu riikides kohalikel omavalitsustel laenupiirangud peal olnud. Et nendest piirangutest mööda hiilida, ongi kahjuks väga paljudel juhtudel nii Lääne-Euroopas kui ka Eestis kasutatud PPP projekte. Nagu ma juba ütlesin, Eestis see praktika ei ole õnneks väga ulatuslik, kuid see ei tähenda seda, et me niisuguste väärkasutustega ei peaks tegelema. Kindlasti peame!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra, esimene täpsustav küsimus!

Rainer Vakra

Austatud peaminister! Riigikontroll on oma aruandes toonud välja hulga puudusi kohalike omavalitsuste ja erapartnerite valikul ning ka toimingute käsitlemisel. Rahandusminister aga täpsemaid kriteeriume välja töötada ei soovi ning jätkab seaduse tõlgendamist ja riigihangealast nõustamist kaasuspõhiselt, lubades analüüsida kohalike omavalitsuste koostööprojekte ja otsustada, kas näiteks projektidega seotud pikaajalised kohustused peab arvestama omavalitsuse võlakoormuse sisse või mitte. Siit ka küsimus: miks Rahandusministeerium ei algata projektidega seotud juhiste väljatöötamist ja miks ei toimu projektide elluviijate nõustamist, kuigi tegelikkuses kohalikud omavalitsused lausa ootavad seda?

Andrus Ansip

Selle ootamise osas ma jääksin siiski teiega eri arvamusele, sest omavalitsused ikkagi soovivad leida mingisugust legaalselt teed, kuidas unistuste projekt teostada niiviisi, et oleks täidetud ka laenupiirangute kriteeriumid. Kaasuste põhine lähenemine on õiguslikult hea lähenemine. Seda ei saa sugugi hukka mõista. Euroopa riikide näidete põhjal me teame, et PPP projektide palett on väga-väga rikkalik, väga-väga kirju. Erasektori ja avaliku sektori koostöövorme ja -variante on nii palju, et ei ole praktiliselt võimalik neid ühe lihtsa algoritmiga haarata. Seetõttu on nüansside arvestamine konkreetsete kohtulahendite ja muude kaasuste korral kindlasti mõistlik. Kui luuakse uut õigust, siis selle rakendamisel tekivad

omakorda nüansid, mis paratamatult toovad kaasa vajaduse võtta vastu seaduse muutmise seadus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra, teine täpsustav küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh! Tõepoolest, kohalikud omavalitsused algatavad averusprojekte just sellepärast, et neil puudub raha n-ö oma unistusteprojektide elluviimiseks. Samas võib ometi väita, et sellesse olukorda tõukamise eest võib kaasvasutajaks pidada ka Vabariigi Valitsust, kes on kärpinud kohaliku omavalitsuse tulubaasi. Siit on mul teile selline sõbralik küsimus: mis hüva nõu või võluvitsa te annaksite praegustele omavalitsusjuhtidele, et leida võimalus neid unistusteprojekte rahastada?

Andrus Ansip

Tuleb rohkem tööd teha! Küllap siis laekub rohkem maksuraha ja küllap siis on võimalik oma unistusteprojekte ellu viia. Ega sugugi kõik averusprojektid ei ole keskvalitsuse või ka Riigikontrolli poolt taunitavad projektid. Taunitavad on need projektid, mille puhul lihtsalt elatakse üle oma võimete, kasutatakse kasutaja meelest juriidiliselt korrektseid skeme selleks, et riigi seadustest kõrvale hiilida. Need projektid on taunitavad. Me oleme tihti peale näinud selliseid averusprojekte, mille puhul kõik riskid jäävad avalikule sektorile, maksmise kohustus jääb ka avalikule sektorile, aga teenimise võimalus jääb erasektorile. Ja sellised projektid loomulikult ei Rahandusministeeriumile ega valitsusele tervikuna ei meeldi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, istungi juhataja! Hea peaminister! Kui averusprojektidest rääkida, siis selle otsa tegi lahti ju Vabariigi Valitsus programmi "Koolid korda!" ja Riigi Kinnisvara kaudu. Kohalikke omavalitsusi kutsuti üles hästi hoogsalt oma koolihoonete puhul hoonestusõigust loovutama Riigi Kinnisvarale. Algul oli

jutt ka, et need võetud kohustused ei lähe sellesama laenukoormuse hulka, ja enamiku nende koolide tõttu, mis tookord korda tehti, hüppas kohalike omavalitsuste laenukoormus kohe 100% kanti, igal juhul üle selle seadustes lubatud protsendi. Minu küsimus on: kui te täna vaatate tagasi sellele "Koolid korda!" projektile ja Riigi Kinnisvara toimetamistele, siis äkki anti natuke vale signaal ja tänasel päeval tuleb tunnistada, et see polnud kõige parem lahendus?

Andrus Ansip

See finants skeem ei olnud mitte et kõige parem lahendus, ta ei olnud üldse hea lahendus. Kõik omavalitsused, kes Riigi Kinnisvara AS-i kaudu oma koolimaju remontisid, pidid endale aru andma, et nad võtavad endale Riigi Kinnisvara AS-i ees teatud kohustuse nende koolimajade kordategemise eest tasuta. Nad oleks võinud eeldada, et ükskord see kohustus rehkendatakse nende võlakoormuse sisse. Tagantjärele tarkusena olgu öeldud, et teie praegune erakonnakaaslane Jaak Allik ja mina rääkisime sellest, et need Riigi Kinnisvara AS-i vahendusel tehtavad koolimajade remondid tuleb kajastada kohaliku omavalitsuse võlakoormas, juba siis, kui seda "Koolid korda!" projekti rakendati. Aga tagantjärele tarkus on täppisteadus. Oleks siis olnud kõigil see arusaamine, et võlg on võõra oma, et kohustusi tuleb täita, siis ei oleks omavalitsused kindlasti ülearu suurtesse võlgadesse roninud. Kuid tervikuna see "Koolid korda!" projekt ei olnud ju halb projekt. See teenis oma eesmärgi ja ega me praegu ei saa öelda, et meil poleks Eestis kahe käe sõrmedel võimalik üle lugeda neid omavalitsusi, kes on sattunud probleemidesse "Koolid korda!" projekti tõttu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun Inara Luigase küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud peaminister! Averusprojektidega on tegeledud juba aastaid ja probleeme nendega on. Ning probleemid on ka süvenenud, sest üks ja teine minister on keeldunud nende asjadega sisuliselt tegelemast. Riigieelarve kontrolli komisjonis oli sellest juttu ja küsiti, kas maavalitsustel, maavanematel on ka mingisugune

vastutus. Nead ju peavad tegema järelevalvet. Samuti pole vastutust regionaalministril ega soovi lahendust pakkuda ka rahandusminister, kuigi omavalitsused ja omavalitsusliidud soovivad väga koostööd teha ja olukorda parandada. Küsimus on ka selles, kuidas pikaajalised kohustused siiski kajastuvad raamatupidamise bilansis. Ma küsin teilt: kas te anaksite otsesele ministrile ehk rahandusministrile teatud ülesanded ja milline oleks lähima aja koostöö kohalike omavalitsustega?

Andrus Ansip

Eestis on olemas raamatupidamisreeglid ja need kehtivad kõigile isikutele, sh kohalikele omavalitsustele. Kõik kohustused tuleb kajastada ettevõtte või ka kohaliku omavalitsuse bilansis. Võib diskuteerida, kas averusprojektidega seotud kohustused on sellised, mida peab kajastama ühekordselt kohustusena või siis võib selle kohustuse jagada aastakümnete peale laiali. Universaalset lahendust ei ole, iga üksikjuhtumit tuleb eraldi analüüsida. Kui kohalik omavalitsus rendib ruume eraisiku käest või eraettevõttelt ja tal ei ole mitte mingisuguseid tähtajalisi kohustusi, siis loomulikult kajastatakse bilansis konkreetsed rendimaksud. Aga kui on sõlmitud leping, mille järgi erapartner ehitab hoone ja kohalik omavalitsus kohustub 10–20 aasta jooksul tasuma teatud rendimakseid, mis katavad selle hoone ehitamise kulud, siis on juba hoopis teistsuguse küsimusega tegemist. Ma väidan, et raamatupidamisreeglid kehtivad praegu kõigi jaoks, kaasa arvatud kohalike omavalitsuste jaoks. Ega väga palju veelgi ühtsamaid reegleid ei ole võimalik teha. Iga üksikut kaasust tuleb eraldi analüüsida ja selle puhul ka üldistav hinnang langetada.

Ma tahaks aga veel kord tulla tagasi eelmise küsimuse juurde, jutt oli "Koolid korda!" projektist.

Aseesimees Laine Randjärv

Hea peaminister, aeg on läbi.

Andrus Ansip

Ma ei pea seda tüüpiliseks averus- või PPP projektiks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Seegi küsimus on ammendunud, lõpetan selle käsitlemise.

6. Muud küsimused

Aseesimees Laine Randjärv

Kuna meil on infotunni aega paar minutit veel järel, siis on võimalik esitada valitsusliikmetele üks kohapeal registreeritud küsimus. Palun öelge, kellele küsimus on mõeldud, ja esitage oma küsimus! Kõige kiirem oli Helmen Kütt. Palun!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Ma tahan küsida regionaalministrilt härra Kiislerilt. Haridus- ja Teadusministeeriumi läbiviidav gümnaasiumireform lahendab ilmselt otseselt ära ka haldusreformi probleemid. Koolivõrgus toimuv tekitab olukorra, kus need vähesed inimesed, kes veel maal elavad, ilmselt liiguvad sinna, kus on koolid, sest laste sõit kooli ja kooli kaugus kodunt võib muutuda suureks sotsiaalseks probleemiks. Kuidas teile tundub: kas see, mismoodi viiakse ellu gümnaasiumireformi või üldse haridusreformi, peaks olema ka regionaalministri väga suure tähelepanu all?

Siim Valmar Kiisler

Loomulikult me seda jälgime, aga muus osas mulle ei tundu nii, nagu teile tundub. Küsimus ju oli, kuidas mulle tundub. Kõigepealt: järjest tähtsamaks muutub ka lapsevanemate jaoks hariduse kvaliteet, mitte kooli lähedus kodukohale. Muuseas, me võime üha enam täheldada seda, et väiksemates maakotades on minutites kaugus kodu ja kooli vahel tunduvalt väiksem kui näiteks Tallinna ümbruses. Teiseks, nagu haridus- ja teadusminister siin juba viitas, on meil Eestis juba praegu omavalitsusi, kus üldse ei anta üldharidust. Ja loomulikult on väga palju omavalitsusi, kelle territooriumil ei ole gümnaasiumi, kus ei anta gümnaasiumiharidust. Sellest hoolimata elavad ka nendes paikades inimesed ja ilmselgelt ei ole need asjad otseses sõltuvuses, kas elanikke on ja kas gümnaasiumiharidust antakse. Kolmandaks, väga palju tahetakse Eestis rääkida sellest, et elanike püsimine teatud piirkonnas sõltub sellest, kas seal on haridusasutusi. Ometi on ilmselgelt põhiline kitsaskoht töökohad,

mitte niivõrd hariduse kättesaadavus. Kui vaatame meie maapiirkondi, siis, nagu ma juba rõhutasin, koolikohtade puudust maal üldjuhul ei ole. Koolikohtade puudust me võime täheldada Tallinna ümbruses, aga mitte kaugemates piirkondades. Põhiküsimus on ikkagi töökohad ja nende paiknemine.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma lõpetan selle küsimuse käsitlemise, sest infotunni aeg hakkab otsa saama. Suur tänu peaministrile, haridus- ja teadusministrile ning regionaalministrile! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 12. töönädala kolmapäevast istungit.

1. Õiguskantsleri asetäitja-nõuniku Hent-Raul Kalmo ametivanne

Aseesimees Laine Randjärv

Kõigepealt seisab meil ees üks pidulik hetk: seoses Hent-Raul Kalmo nimetamisega õiguskantsleri asetäitja-nõuniku ametisse on meeldiv võimalus kuulata ära tema ametivanne. Austatud Hent-Raul Kalmo, ma palun teid kõnetooli!

Hent-Raul Kalmo

Töotan jääda ustavaks Eesti rahvale, Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale ning oma südametunnistuse järgi, kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja seadustega, täita erapooletult kõiki neid kohustusi, milleks amet mind kohustab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! (Aplaus.)

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on põhiseaduskomisjoni nimel üle anda kaks algatatud eelnõu. Esimene on kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Nagu me kõik mäletame, tegi õiguskantsler tänavu 21. märtsil Riigikogule ettepaneku nr 14, milles palus viia kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 kooskõlla põhiseaduse §-dega 76 ja 139. Riigikogu täiskogu toetas oma 5. aprilli istungil õiguskantsleri ettepanekut nr 14. Sellest tulenevalt andis Riigikogu juhatus vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele põhiseaduskomisjonile ülesande algatada põhiseadusega vastuolus oleva seaduse muutmiseks eelnõu. Põhiseaduskomisjon arutas seda teemat ja toetudes õiguskantsleri seisukohavõtule Riigikogus, samuti Riigikogu õigus- ja analüüsiosakonna 15. märtsil tehtud analüüsile – see on eelnõule lisatud –, leidsime, et kiireim ja mõistlikem tee kriminaalmenetluse seadustiku § 377 lõigete 1, 3, 5 ja 6 põhiseadusega kooskõlla viimiseks on eelmise, kuni 31. augustini 2011 kehtinud redaktsiooni taaskehtestamine. Toon siin ka välja selle erinevuse, et õiguskantslerile ja Vabariigi Presidendile antakse taotluse esitamiseks kümne päeva asemel 30-päevane tähtaeg.

Teine meie algatatud eelnõu on erakonna-seaduse täiendamise seaduse eelnõu. Selle eesmärk on reguleerida koosolekust osavõtmise ja komisjoni muude ülesannete täitmise eest makstava tasu suurust. Komisjoni liikmete tunnitasu suuruseks otsustati ette näha 25-kordne Vabariigi Valitsuse kehtestatud tunni töötasu alammäär, mis on täpselt sama suur, kui on Vabariigi Valimiskomisjoni liikme tasu suurus. Seadus jõustuks tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2012. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Mul on au anda rea Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel üle arupärimine Eesti Vabariigi rahandusministrile Jürgen Ligile. Sisult on see järgmine. Ajakirjanduses on leidnud käsitlust kavandatavad muudatused Maksu- ja Tolliameti struktuuris ja töös. Nende käigus nähakse ette töökorralduse üleviimine regionaalselt

mudelilt valdkondlikule mudelile. Senise nelja administratiivse teeninduspiirkonna asemel soovitakse moodustada üks ühtne piirkond. Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Jõhvis paiknevad rajoonikeskused likvideeritakse ja nende asemel jätkavad tegevust kompetentsikeskused. Ümberkorralduse tagajärjel koondatakse 160 töökohta, neist 40 on praegu täitmata. Nimeetatud muudatusi on avalikkusele seni ebapiisavalt selgitatud, mille tõttu on meil tekkinud mõned küsimused. Küsimusi on neli ja me palume ministril neile vastata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel annan üle kaks otsuse eelnõu. Esimene puudutab riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamist. Me teeme ettepaneku, et riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikmeks nimetataks Inara Luigase asemel Tarmo Tamm ja asendusliikmeks Lembit Kaljuvee asemel Olga Sõtnik.

Teine eelnõu on Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine välismaalastele tähtajaliste elamislubade andmisega seotud asjaolude väljaselgitamiseks" muutmise eelnõu. Me teeme ettepaneku, et selles komisjonis saaks üheks liikmeks Kalle Laaneti asemel Aivar Riisalu ja asendusliikmeks Aivar Riisalu asemel Peeter Võsa. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud neli eelnõu ja ühe arupärimise. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab Riigikogu juhatus nende menetlusse võtmise vastavalt sellele seadusele, ja kui arupärimine vastab seaduse nõuetele, edastab Riigikogu esimees selle viivitamatult adressaadile.

Nüüd annan edasi mõned teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Vabariigi Valitsuse s.a 16. aprillil algatatud perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu ning määranud selle juhtivkomisjoniks õiguskomisjoni.

Riigikogu juhatus on kinnitanud järgmised Riigikogu alatiste komisjonide koosseisude muudatused: Riigikogu liikme Eldar Efendijevi lahkumise kultuurikomisjoni liikme kohalt

ning asumise keskkonnakomisjoni liikmeks; Riigikogu liikme Kalev Kallo lahkumise rahanduskomisjoni liikme kohalt ning asumise majanduskomisjoni liikmeks; Riigikogu liikme Kadri Simsoni lahkumise väliskomisjoni liikme kohalt ning asumise rahanduskomisjoni liikmeks; Riigikogu liikme Priit Toobali lahkumise õiguskomisjoni liikme kohalt ning asumise põhiseaduskomisjoni liikmeks; Riigikogu liikme Marika Tuus-Lauli lahkumise sotsiaalkomisjoni liikme kohalt ning asumise õiguskomisjoni liikmeks; Riigikogu liikme Eldar Efendijevi lahkumise Euroopa Liidu asjade komisjoni liikme kohalt ning Riigikogu liikme Yana Toomi asumise Euroopa Liidu asjade komisjoni liikmeks, samuti Riigikogu liikme Kadri Simsoni asumise Euroopa Liidu asjade komisjoni liikmeks.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Veel annan teada, et Riigikogu liikmed moodustasid eile, 17. aprillil Riigikogu demokraatide ühenduse.

Ja nüüd, head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 84 rahvasaadikut, puudub 17.

Täpsustame tänast päevakorda. Kolmanda päevakorrapunkti juures, milleks on õiguskantsleri ettepanek nr 15 töötuskindlustusstaazi arvestamise kohta, teeb põhiseaduskomisjoni nimel ettekande põhiseaduskomisjoni aseesimees Deniss Boroditš ning sotsiaalkomisjoni nimel ettekande sotsiaalkomisjoni esimees Margus Tsahkna. Tänase 11. päevakorrapunkti arutamisel teeb rahanduskomisjoni nimel ettekande rahanduskomisjoni liige Urve Tiidus. Päevakorra 11. punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine.

Läheme nüüd tänase päevakorra juurde.

2. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse, rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu (157 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse, rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu 157 kolmandat lugemist. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Asume lõpphääletuse juurde.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse, rahvusvahelise sanktsiooni seaduse ja Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse muutmise seaduse eelnõu 157. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 81 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Seaduseelnõu 157 on seadusena vastu võetud. (Tabel 5.)

3. Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" eelnõu (196 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" eelnõu 196 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Andrus Saare!

Andrus Saare

Austatud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas eelnõu 196 "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" 16. aprillil 2012. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 13. aprilliks ettepanekuid ei laekunud. Ka komisjoni liikmetel küsimusi ei olnud ja arutelu ei algatatud. Komisjon langetas järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval, 18. aprillil, teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Selle otsuse

poolt hääletas 8 komisjoni liiget, vastuhääli ei olnud, erapooletuid oli 2. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Andrus Saare! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusettepanekuid ei laekunud ja juhtivkomisjoni ettepanek on panna otsuse eelnõu peale teise lugemise lõpetamist lõpphääletusele. Asume hääletust ette valmistama.

Head kolleegid, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Vabariigi osaluse suurendamine Euroopa Nõukogu Arengupangas" eelnõu 196. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 60, vastu ei ole keegi, erapooletuid 1 on otsuse eelnõu otsusena vastu võetud. (Tabel 6.)

4. Õiguskantsleri ettepanek nr 15 töötuskindlustusstaazi arvestamise kohta (ettepanek viia töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 põhiseadusega kooskõlla)

Aseesimees Laine Randjärv

Kolmanda päevakorrapunktina assume me kuulama õiguskantsleri ettepanekut nr 15 töötuskindlustusstaazi arvestamise kohta. See on ettepanek viia töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 põhiseadusega kooskõlla. Ettekandeks palun kõnetooli õiguskantsler Indrek Tederi. Ettekande aeg on 20 minutit, samuti on 20 minutit järgmiste esinejate aeg. Palun, Indrek Teder!

Indrek Teder

Lugupeetud juhataja! Austatud parlamendiliikmed! Ma olen teile ettepaneku teinud ja ma ei hakka seda siin ümber jutustama. Rõhutan mõningaid momente. Minu hinnangul jääb töötuse puhuks kindlustatu töötuskindlustushüvitiseta või saab hüvitiset märksa lühemal ajavahemikul, kui tal sellele õigus võiks olla, lihtsal põhjusel, et töötuskindlustuse seaduse vaidlustatud sätte ja tegeliku elu vahel on käärid. Need käärid seisnevad selles, et töötuskindlustuse seaduse järgi maksavad tööandjad töötuskindlustusmaksleid justkui iga nõutud kuu eest, aga tegelikult ei pruugi tööandja

maksta sellist tasu igal kuul. Tööandja võib neid makseid maksta ühel kuul mitme kuu eest ja seepärast igal kuul töötaja eest makseid mitte maksta, seejuures võib tööandja ühel kuul mitme kuu eest seda tasu makstes käituda igati seaduskuulekalt. Näiteks kui tööandja maksab töötajale enne tolle pikemale puhkusele minekut puhkusetasu ja töötasu välja korraga või maksab kuni 12 kuuks sõlmitud töölepingu lõppemisel töötajale korraga nii töötasu kui ka lõpparve, on tööandja ju järginud töölepingu seadust. Kui tööandja ei tee töötajale väljamakseid igal kuul, vaid maksab enda ja töötaja nimel ka töötuskindlustusmaksed ühel kuul mitme kuu eest, jääb Eesti Töötukassale mulje, et töötaja on tasu saanud vaid ühe kuu eest. Ülejäänud kuude eest pole töötaja Eesti Töötukassa hinnangul tasu saanud. Sellest johtuvalt loeb Eesti Töötukassa töötaja töötuskindlustusstaazi hulka vaid tolle kuu, mil tööandja maksis töötajale kõnealuseid tasusid. Teisisõnu loeb haigekassa mitme kuu eest saadud tasu ühe kuu eest saadud tasuks, ülejäänud kuud, mille eest tööandja töötajale tegelikult ka tasu maksis, jäävad töötuskindlustusstaazi arvestusest välja. Teisiti ei saaks Eesti Töötukassa ka käituda, sest ta on seotud töötuskindlustuse seaduse § 7 lõikega 2, mille järgi arvestatakse kindlustatule üks kuu kindlustusstaazi iga kalendrikuu eest, mil kindlustatule maksti tasu, millelt on kinni peetud töötuskindlustusmaksed selles seaduses sätestatud korras. Seega peab Eesti Töötukassa töötuskindlustusstaazi arvestamisel lähtuma just sellest kuust, mil töötaja nimel maksti ka töötuskindlustusmaksed, olenemata sellest, kas tasu maksti ühe või mitme kuu eest.

Eeltoodu kinnitab, et käärid seaduse ja tegeliku elu vahel on põhjustatud töötuskindlustuse seadusest endast, mitte selle rakendamisest. Seadusandja eesmärk kõnealuste töötajate töötuskindlustushüvitisest ilma jätmisel või neile hüvitise oluliselt lühemal ajavahemikul maksimisel oli tagada töötuskindlustuse süsteemi tõhus toimimine ja hüvitise arvutamise aluseks olevate andmete lihtne kontrollitavus. Kuigi seadusandja eesmärk on igati mõistetav, põhjustab seadus töötuse puhuks kindlustatule põhjendamatult väga raskeid tagajärgi. Isik jääb hüvitisest täielikult ilma või saab seda märksa lühemal ajavahemikul. Minu hinnangul on see seadus nende töötajate suhtes sõna-

murdlik, sest jätab inimesed selle kaitseta, mille saamiseks nad on kindlustatud.

Sellepärast olengi seisukohal, et töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 on oma ebaproportsionaalsuse tõttu vastuolus põhiseaduse § 12 lõike 1 esimese lausega osas, millesse jätab kindlustatu, kellele tööandja on ühes kuus korraga maksnud välja mitme kuu töötuskindlustusmaksega maksustatava tasu, erinevalt kindlustatust, kellele tööandja on maksnud välja töötuskindlustusmaksega maksustatava tasu igal kuul, töötuskindlustushüvitisest ilma või annab seda hüvitist oluliselt lühemal ajavahemikul. Et töötuse puhuks tegelikult kindlustatud isik ei jääks hüvitisest ilma või ei saaks hüvitist märksa lühemal ajavahemikul, kui tal selleks õigus võiks olla, palungi Riigikogul viia töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 põhiseadusega kooskõlla. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Austatud Riigikogu liikmed, igaühel on võimalus esitada ettekandjale üks küsimus. Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, õiguskantsler Indrek Teder! Palun kõnetooli põhiseaduskomisjoni aseesimehe Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ka põhiseaduskomisjon arutas õiguskantsleri ettepanekut nr 15 oma 16. aprilli istungil. Osa-lemma oli kutsutud peale õiguskantsleri ka sotsiaalminister Hanno Pevkur, et komisjoni liikmed saaksid teada temagi seisukohad. Diskussioon oli päris konstruktiivne. Me rääkisime nii võimalikust vastuolust põhiseadusega kui ka võimalikest lahendustest selle põhiseadusvastasuse likvideerimisel. Üldiselt asus komisjon seisukohale, et me toetame õiguskantsleri ettepanekut nr 15. Jõudsime oma arutelus järeldusele, et põhiline tegur kõnealuse sätte põhiseadusvastasuse üle otsustamisel on see, et tegemist on sundkindlustussüsteemiga. Riik on muutnud ühe kindlustussuhte kohustuslikuks ja kui inimene on tõepoolest tasunud korrapäraselt makseid, siis on tal õigus eeldada, et kui risk realiseerub ja ta jääb töötuks, siis ta saab ka hüvitist. Riigil ei peaks siin olema suurt otsustusvabadust mingitest mõistlikest põhjustest lähtuvalt otsustada, et teatud isikute grupid jäävad hüvitisest ilma seetõttu, et on olemas

mingisugune petmise ja seadusrikkumise risk. Selline hüvitise välistamine võiks olla võrreldav näiteks sundvõõrandamisega, sest isiku kindlustusmaks ja võimalik hüvitis võetakse temalt ära.

Seega on kõnealuses olukorras võimalik mõelda omandiõiguse rikkumisest. Ja muidugi ei tohiks administreerimise hõlbustamise eesmärk üles kaaluda ebavõrdset kohtlemist ja omandiõiguse riivet.

Me küsisime ka sotsiaalministrilt, kas temagi leiab, et see säte on vastuolus põhiseadusega. Ta tunnistas, et tõepoolest probleem eksisteerib. Komisjonis räägiti väga palju ka võimalikest lahendustest, aga see on juba tulevikumuusika, kui täiskogu otsustab ettepanekut toetada ja hakkab mõtlema võimalike sätete ja eelnõude peale, millega vastuolu kõrvaldada.

Nagu ma ütlesin, me otsustasime teha Riigikogu täiskogule ettepaneku toetada õiguskantsleri ettepanekut nr 15, mille arutelu toimub täna Riigikogu täiskogu istungil. Otsustasime seda konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! On küsimuste aeg. Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Komisjonis te kindlasti arutasite, et seadusmuudatuse tulemusena tuleks ette näha ka ebaõigluse tagantjärele heastamine nendele inimestele mingil viisil. Missugused variandid kaalumisel olid? Kui palju tagantjärele seda võiks hüvitada? Kas need inimesed saaksid siis mingisuguse osa sellest hüvitisest kätte, mis neil saamata jäi? Ning äkki oskate ka öelda, kui palju neid inimesi on, kes praegu kehtiva seadustiku hammasrataste vahele on jäänud?

Deniss Boroditš

Hea küsimus! Kuid ma rõhutan seda, et komisjoni põhieesmärk oli arutada seda, kas töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 on vastuolus põhiseaduse § 12 lõikega 1 või ei ole. See oli põhiseaduskomisjoni kõige suurem ülesanne. Me leidsime, et see on vastuolus, ja tegime ka vastava ettepaneku täiskogule. Kui täiskogu nõustub õiguskantsleri ettepanekuga, siis saab ilmselt sotsiaalkomisjon ülesande vastuolu kõrvaldada. Küllap ta siis töötab välja meet-

med, mis vastuolu lahendavad. Üks regulatsioon hakkab olema see, kuidas see seadus jõustub. Meie komisjonis seekord seda ei arutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma küsin lapsesuuga sellist asja. Ehk te olete komisjonis arutanud ka teemat, kuidas tulevikus vältida seda, et Riigikogu võtab vastu seadusi, mis on vastuolus põhiseadusega. Ega seaduseelnõusid ju põlve otsas ei kirjutata, need läbivad pikad kooskõlastusringid, neid uuritakse luubi all, aga tagajärg on see, et nad ei ole kooskõlas põhiseadusega. Kas olete seda arutanud?

Deniss Boroditš

Seda me arutanud ei ole. Mulle tundub, et see on retooriline küsimus. Ka õiguskantsler on mitu korda teinud täiskogule ettepaneku ühe või teise seaduse muutmiseks, mis tema arvates ei ole kooskõlas põhiseadusega. Kindlasti ei ole alust väita, et õiguskantsleri initsiatiivil või mõne fraktsiooni või parlamendiühenduse algatusel ei või niisuguse teemaga täiskogu ette tulla. Aga ma ei tea, kas see probleem on tingitud sellest, et teinekord ei ole tehtud korralikku analüüsi seaduse võimaliku mõju kohta, või millestki muust. Ma ei oska öelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Deniss Boroditš! Nüüd siis tole seaduse kunagi varem Riigikogu menetluses olnud eelnõu juhtivkomisjoni sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna ettekanne. Palun!

Margus Tsahkna

Hea juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas õiguskantsleri ettepanekut nr 15 töötuskindlustusstaaži arvestamise kohta oma 12. aprilli erakorralisel istungil. Oma seisukoha õiguskantsleri ettepaneku suhtes viia töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 kooskõlla põhiseaduse § 12 lõike 1 esimese lausega kujundasime oma tänasel istungil. Seega pidasi-

me sellel teemal kaks istungit. Põhjuseks oli see, et me oma esimesel istungil kuulasime ära nii õiguskantsleri kui ka eri osapoolte arvamused selles küsimuses. Sotsiaalkomisjon oli huvitatud Riigikogu põhiseaduskomisjoni seisukohast, mis võeti selle nädala esmaspäeval komisjoni istungil. Nii kujundasimegi oma lõpliku seisukoha õiguskantsleri ettepaneku suhtes alles tänasel korralisel sotsiaalkomisjoni istungil.

12. aprillil osalesid arutelus külalistena õiguskantsler Indrek Teder, Õiguskantsleri Kantselei I osakonna juhataja Kärt Muller, töötukassa juriidilise osakonna juhataja Ira Songisepp, Maksu- ja Tolliameti otseste maksude talituse juhataja kt Aule Kindsigo, Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna juhataja Merle Malvet, Sotsiaalministeeriumi õigusnõunik Teet Torgo ja Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna peaspetsialist Marina Jefrosinina.

Õiguskantsler tutvustas oma ettepanekut ja märkis, et töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 on vastuolus põhiseaduse § 12 lõikest 1 tuleneva üldise võrdsuse põhiõigusega. Seadus jätab töötud, kes on töötuskindlustusmaksu tasunud ehk end töötuse puhuks kindlustanud, täielikult ilma töötuskindlustushüvitisest või lubab hüvitist maksta oluliselt lühemal ajavahemikul, kui tööandja pole igal kuul töötuskindlustusmaksu tasunud. Töötuskindlustuse seaduses on sätestatud, et kindlustatule arvestatakse üks kuu kindlustusstaazi iga kalendrikuu eest, mil tööandja maksis kindlustatule töötasu, millelt pidas kinni töötuskindlustusmaksu. Õiguskantsler juba selgitas siin, milline on tegelik olukord ja selle juriidiline taust. On õige, et töötuskindlustusmaksu tasunud inimest võidakse peale seda, kui ta jääb töötuks, ebaõiglaselt ja ebavõrdselt kohelda. Õiguskantsler viitab ka selle vastuolule põhiseadusega.

Me arutasime päris pikalt maksuameti, töötukassa ja Sotsiaalministeeriumi esindajatega, millised võiksid olla lahendused. Lõplikku lahendust me ei leidnud, aga tänane otsus ongi seotud eelkõige sellega, et Riigikogu algataks menetluse, et viia kõnealune säte põhiseadusega kooskõlla.

Sotsiaalkomisjoni üksmeelne seisukoht on, et me peame tagama oma kodanikele võrdse kohtlemise, ükskõik kui keeruline konkreetne

halduskorralduse lahendus ka poleks. Sellest lähtuvalt otsustas sotsiaalkomisjon konsensusega toetada õiguskantsleri ettepanekut nr 15 viia töötuskindlustuse seaduse § 7 lõige 2 kooskõlla põhiseaduse § 12 lõike 1 esimese lausega. Ja kui Riigikogu täna siin saalis otsustab õiguskantslerit toetada, siis ma loodan, et me suudame sotsiaalkomisjoni kui juhtivkomisjoni eestvedamisel selle vastuolu võimalikult kiiresti likvideerida. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Margus Tsahkna!

Head kolleegid, kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Nüüd tuleb meil õiguskantsleri ettepanek nr 15 läbi hääletada. Asume hääletusprotseduuri ettevalmistamise juurde.

Head kolleegid, panen hääletusele õiguskantsleri ettepaneku nr 15. Kes on õiguskantsleri ettepaneku poolt? Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 73 rahvasaadikut, vastu ega erapooletu ei olnud keegi. Õiguskantsleri ettepanek nr 15 on toetust leidnud. (Tabel 7.)

Kuna Riigikogu toetas õiguskantsleri ettepanekut, teen vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 152 sotsiaalkomisjonile ülesandeks algatada eelnõu töötuskindlustuse seaduse kooskõlla viimiseks Eesti Vabariigi põhiseadusega.

5. Ehitusseaduse, korteriühistuseaduse, korteriomandiseaduse ja hooneühistuseaduse muutmise seaduse eelnõu (156 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume neljanda päevakorrapunkti juurde, selleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ehitusseaduse, korteriühistuseaduse, korteriomandiseaduse ja hooneühistuseaduse muutmise seaduse eelnõu 156 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni esimehe Arto Aasa!

Arto Aas

Head kolleegid! Lubage tutvustada eelnõu menetlust majanduskomisjonis esimese ja teise lugemise vahel. Ehitusseaduse, korteriühituseaduse, korteriomandiseaduse ja hooneühituseaduse muutmise seaduse eelnõu algatas Vabariigi Valitsus tänavu 9. jaanuaril. Eelnõu esimene lugemine toimus 7. märtsil. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 21. märtsil kella 12-ks laekus majanduskomisjonile kaks muudatusettepanekut Eesti Keskerakonna fraktsioonilt.

Juhtivkomisjon arutas eelnõu 156 teise lugemise ettevalmistamiseks oma 9. aprilli istungil, millel osalesid ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi esindajad, kelleks olid ehitus- ja elamuosakonna juhataja Margus Sarmet ning ehitus- ja elamutalituse peaspetsialist Ülle Reidi. Majanduskomisjon otsustas ka ise esitada muudatusettepanekuid tulenevalt enne ja pärast esimest lugemist komisjonis toimunud aruteludest ja komisjonile esitatud ettepanekutest. Majanduskomisjon vormistas eelnõu kohta 16 muudatusettepanekut, neist 13 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi ettepanekute alusel. Valdav osa nendest ettepanekutest on tehnilist laadi. Komisjoni istungil toimus tõsine arutelu komisjoni liikmete ja ministeriumi esindajate vahel, arutasime läbi kõik muudatusettepanekud. Mõned olulisemad teemad esitan ka siin.

Kaks Eesti Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepanekut puudutasid energiamärgise väljastamise protseduure ja kohaliku omavalitsuse rolli nende väljaandmisel. Komisjon otsustas jätta need ettepanekud arvestamata, lähtudes muudatusettepanekute selgitustest ja komisjoni istungil esitatud vastuväidetest. Kehtiva ehitusseaduse kohaselt väljastatakse energiamärgiseid kas sisekliima tagamisega hoone püstitamisel või olulisel rekonstrueerimisel või hoone või selle eraldi kasutatava osa tasu eest võõrandamisel või üürileandmise korral. Olemasolevate hoonete puhul väljastab energiamärgiseid neid väljastav ettevõtja ja märgise kehtivuse aeg on kümme aastat. Uuele sisekliima tagamisega hoonele väljastab energiamärgise projekteerimisettevõtja. Ehitusloa saamiseks lisatakse energiamärgis kohalikele omavalitsusele esitatavale ehitusloa taotlusele, muudel juhtudel kannab energiamärgiseid ehitusregistrisse energiamärgiseid väljastav ette-

võtja. Seega praegu ei kontrolli kohalikud omavalitsused kõigi väljastatud energiamärgiste andmete õigsust. Energiamärgistele kantavate andmete õigsust saab praegu ja ka tulevikus kontrollida järelevalve korras, mida teostab Tehnilise Järelevalve Amet. Pakutav regulatsioon, et energiamärgised väljastatakse üksnes paber kandjal, ei tõstaks energiamärgiste kvaliteeti. Komisjoni liikmed avaldasid arvamust, et kohaliku omavalitsuse poolt energiamärgise registrisse kandmine ei suurendaks energiamärgise usaldusväärsust, aga muudaks kogu protsessi pikemaks ja kulukamaks. Leiti, et ühe osapoole lisandumine protsessi pigem hajutab vastutust. Komisjoni liikmed avaldasid ka arvamust, et me ei saa panna kohalikele omavalitsusele kohustust energiamärgiseid väljastada ja kontrollida, sest praegu ei suudaks nad seda kohustust realselt täita.

Komisjon otsustas jätta arvestamata ka Keskerakonna fraktsiooni esitatud ettepaneku, et kohaliku omavalitsuse poolt energiamärgise tellimisega seotud kulud kaetakse riigieelarvest. Eelnõu algataja esindaja ettepanekut väljapakutud sõnastuses ei toetanud, tuues põhjuseks, et juba praegu kehtiva redaktsiooni kohaselt tuleb üle 1000 m² kasuliku pinnaga hoonetes paigaldada energiamärgis küllastajate jaoks nähtavale kohale. Uue direktiivi kohaselt tuleb energiamärgis paigaldada küllastajate jaoks nähtavale kohale hoonetes, milles riigivõi kohaliku omavalitsuse asutuse valduses on rohkem kui 500 m² kasulikku pinda. Seega võivad reaalsed kulutused kohalikele omavalitsustele tekkida üksnes selliste hoonete puhul, mille kasulik pind jääb vahemikku 500–1000 m² ja mis on kohaliku omavalitsuse omandis. Ruumide üürimisel saab kohalik omavalitsus kui üürnik esitada energiamärgise väljastamise nõude hoone omanikule. Energiamärgise tellimise näol on tegemist ühekordse kuluga 100–200 eurot märgise kohta, mis on võimalik katta hoone hoolduskuludest. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumil pole informatsiooni, et mõni kohalik omavalitsus oleks seni jätnud energiamärgise tellimata üksnes rahapuuduse tõttu. Energiamärgise hoonelepaneku nõue iseenesest tuleneb direktiivist, kuid lisaks annab see inimesele juba kaugelt teavet hoone energiatõhususest. Energiamärgise eesmärk on tõsta kohalike omavalitsuse juhtide ja elanike teadlikkust energiatõhusu-

sest. Seega on energiamärgise tellimine kohaliku omavalitsuse enda huvides. Samuti avaldati arvamust, et energiamärgise tellimist ei hüvitata ka eraisikutele ja korteriühistutele, kuigi teatud kohalikud ja riiklikud institutsioonid on selliste märgiste tellimist omal ajal toetanud.

Ja lõpetuseks majanduskomisjoni otsused: saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 18. aprillil 2012. aastal, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis viia läbi kolmas lugemine 2. mail. Kõik komisjoni otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Arto Aas! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! 2013. aastal avanev energiaturg ning samal ajal jätkuv vajadus investeerida uutesse energia tootmise võimsustesse, energia ülekandmisse ja jaotamisse annab alust arvata, et ees ootab energia kallinemine ka järgnevatel aastatel. Seetõttu eesmärki, et meie hooned muutuksid energiatõhusamaks, toetavad sotsiaaldemokraadid kahel käel. Sellest, et hooned on energiasäästlikud, võidavad kõik. Paraku ei taga kõnealuste Euroopa Liidu normide ülevõtmine, energiatõhususe miinimumnõuete kehtestamine ja kohustus varustada hooned energiamärgisega üksinda olukorda, kus kõik uued hooned oleksid ka tegelikkuses ehitatud energiasäästlikuks, rääkimata vanadest hoonetest. Energiatõhususe märk hoone seinal ei taga veel energiasäästlikku maja. Energia kokuhoidmiseks olemasolevates hoonetes tuleb ette näha pikaajalised mõõdetavad eesmärgid, poliitikameetmed ja rahastamine. Tuleks kehtestada avaliku raha eest ehitatavatele objektidele energiatõhususe miinimumnõuded ja energiatõhususe kriteeriumid riigihanke pakumismenetlustes. Nendest teemadest rääkis esimesel lugemisel majanduskomisjoni aseesimees Urve Palo ja ma ei hakka tema ettepanekuid siin puldis uuesti üle kordama.

Kuid selle seaduseelnõu suurim küsitavus kätkeb asjaolus, et maja energiatõhusust hinna-

takse praegu vastavalt Vabariigi Valitsuse 2007. aastal vastu võetud määrusele "Energiatõhususe miinimumnõuded" suvaliselt määratud energiatõhususe suhtarvu kaudu, millel ei ole mingit pistmist hoone tegeliku energiatõhususega. Võite küsida: kuidas siis nii? Asi on selles, et energiatõhususe arvutamisel võetakse arvesse ka majapidamise elektrikulu. Samal ajal kavatsetakse Vabariigi Valitsuse niigi vildakat määrust "Energiatõhususe miinimumnõuded" veelgi vildakamaks muuta ja suurendada elektrienergia kandja kaalumistegurit praeguselt 1,5-lt 2-le. See tähendab, et kõigi elektri jõul töötavate seadmete energiatarbimine tuleb korrutada kahega. See aga, kui palju ma tarvitan elektrit valgustuse, kodumasinate ja muude elektriseadmete, näiteks veeboileri jaoks, ei näita hoone energiasäästlikkust. Selleks, et tulevikus hoone energiatõhususe norme täita, tuleb hakata piirama majapidamiselektri tarbimist. Sul võib olla ideaalselt soojustatud maja, aga energiatõhususe normi sa ikkagi ei täida, eriti kui majas on palju elanikke ja kasutatakse palju kodumasinaid, vee soojendamist, valgustust.

Määruse järgi ei tohi energiatõhususe arv ületada 150 kilovatt-tundi ruutmeetrile. On loodud olukord, kus väiksemad ja ökonoomsemad majad on löögi all, sest kulud jagatakse köetava pinna ruutmeetritega ehk mida vähem on pinda, seda suurem tuleb energiatõhususe arv ning seda rohkem peab soojustama ja säästma. Kaks inimest 200 ruutmeetri peal annab märksa parema tulemuse kui neli inimest 100 ruutmeetri peal. See on nonsenss.

Arvestades elektrienergia eeldatavat kallinemist seoses elektrituru avanemisega, ollakse nagunii huvitatud vähesest elektrienergia tarbimisest, mistõttu pole vaja kunstlikke piiranguid elektrienergia tarbimisele veelgi enam suurendada. Selliste kunstlike piirangute suurendamine pärsib ratsionaalsete tehniliste lahenduste kasutuselevõttu ning soodustab põhjendamatult kulukaid ja ebamõistlikke lahendusi.

Kuna osa elektrienergiast toodetakse koostootmisjaamades ning tuuleparkides, mis integreeritakse ühtsesse võrku, siis pole kuidagi põhjendatud, et loodussõbralik ja ökoloogiline energiatootmine oleks pandud veelgi halvemasse seisu kui praegu. Sotsiaaldemokraadid

on seisukohal, et võrgust ostetava elektri puhul peaks edasi kehtima kaalumistegur 1,5.

Kokkuvõtteks võib öelda, et seadusmuudatustega küll eesmärk täidetakse – võime Brüsselile teada anda, et asi on ära tehtud –, kuid meepoolsete märkuste ja ettepanekutega tuleks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil edaspidi kindlasti arvestada, muidu jäävad muudatused poolikuks ja eesmärgid saavutamata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole. Me asume muudatusettepanekuid läbi vaatama. Esimene muudatusettepanek majanduskomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada täielikult. Teine, kolmas ja neljas muudatusettepanek on samuti majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on neid arvestanud täielikult. Viies muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni tehtud. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Palun seda hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Ettepanek nr 5 ei kuulu hääletusele vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2. Ettepanek nr 6 on majanduskomisjoni tehtud ja juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. Seitsmes muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni tehtud, juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Panen selle muudatusettepaneku hääletusele. Palun valmistume hääletuseks!

Head kolleegid, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepaneku. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 23, vastu 46, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepanek nr 8 majanduskomisjonilt, juhtivko-

misjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 9 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 10 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 11 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 12 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 13 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 14 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 15 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 16 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 17 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 18 majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon teeb ettepaneku arvestada seda täielikult.

Oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Eelnõu teine lugemine on lõppenud.

6. Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (187 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 187 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Annely Akkermann!

Annely Akkermann

Tervist, hea eesistuja! Head kolleegid! Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine lõpetati tänavu 21. märtsil, muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 4. aprill kell 16. Muudatusettepanekuid ei laekunud, samas oli vastutav ametnik teinud ettepaneku teha eelnõusse täpsustavaid keelelisi muudatusi, mis on kooskõlastatud Keskkonnaministeeriumiga. Komisjon nõustus keeleliselt muutma eelnõu punktis 2 toodud keskkonnatasude seaduse § 11 lõike 5 uue sõnastuse esimest lauset ja sõnastama selle järgmiselt: "Siseveekogudel, kus riik teeb kulutusi angerjavaru taastootmiseks, määratakse püügiõiguse tasu püügivahendi kohta, millega angerjat püütakse, võttes arvesse kõik kulu-

tused, mis nendel veekogudel eelnenud seitsmenda kuni kaheteistkümnenda kalendriaasta kestel angerja taastootmiseks on tehtud." Komisjon aktsepteeris vajadust seda punkti niimoodi täiendada.

Komisjon langetas konsensusega järgmised otsused. Esiteks, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine Riigikogu täiskogu istungi päevakorda kolmapäeval, 18. aprillil; teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ning esitada teise lugemise tekst ja seletuskiri Riigikogu täiskogule; juhul kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse 18. aprillil, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu kolmas lugemine Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 2. mail, panna eelnõu lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Suur tänu!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu! Kas on soov avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoove ei ole. Kuna muudatusettepanekuid ei laekunud, siis on eelnõu 187 teine lugemine lõppenud.

7. Liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (182 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 182 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Esitan teile ülevaate sellest, mis on toimunud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõuga 182 kahe lugemise vahepeal. Esimene lugemine viidi läbi tänavu 21. märtsil ja muudatuste tegemise tähtajaks oli 4. aprill. Selleks ajaks laekus kaks muudatusettepanekut. Üks muudatusettepanek oli majanduskomisjoni enda esitatud koostöös algatajaga, teine oli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna oma. Kui rääkida nende ettepanekute sisust, siis esimesega asendati sõna "maanteetransport" sõnaga "teeliiklus". Võib tunduda, et see on suhteliselt pisikene muudatus, aga kui rääkida ainult maanteetrans-

pordist, siis see ei laieneks linnasisestele teedele. Kui võtame kasutusele määratluse "teeliiklus", siis saame kogu seda direktiivi laiendada nii linnatänavatele kui ka maanteedele.

Teine parandusettepanek, mis oli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, ei puudutanud selle liiklusseaduse mõtteks oleva direktiivi ülevõtmist, vaid oli täiesti uue sisuga. Tehti ettepanek muuta kehtiva liiklusseaduse § 15 punkti 5, kus räägitakse pukseeritavatest seadmetest. Praegune sõnastus on selline, et pukseeritava seadme veol on suurim lubatud sõidukiirus 25 kilomeetrit tunnis. Ettepanek oli lisada sinna "või valmistajatehase poolt lubatu". Seega tehti ettepanek võimaluse korral seda kiirusepiirangut vähendada.

Komisjonis me arutasime seda, aga ei saanud ettepanekut toetada kahel põhjusel. Esiteks seetõttu, et seni puudub meil haagiste register ehk tegelikult neid ei pea registreerima. Niisuguse ettepaneku on teinud omal ajal põllumehed, kui liiklusseadust menetleti, aga tegelikult ei ole võimalik fikseerida, milline on konkreetse haagise lubatud piirkiirus. Piltlikult öeldes võib igauks võtta taskust mingisuguse paberi ja öelda, et vaadake, minu haagise piirkiirus on selline ja lubage mul selle kiirusega seda pukseerida. Teine põhjus, miks seda ettepanekut ei saanud toetada, oli see, et kõik need liiklusseaduse kitsaskohad, mis pea aasta jooksul välja on tulnud, on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil plaanis likvideerida ühe plokina ja tuua ühtse tervikuna Riigikogu ette.

Lisaks tehti järgmised menetluslikud otsused: saata eelnõu teisele lugemisele täiskogu istungi päevakorda 18. aprillil, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, viia kolmas lugemine läbi 2. mail. Need otsused tehti konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale on küsimus. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Kõigepealt, ma ei ole rahul selle teise seletusega. Tegemist on pealkirja järgi liiklusseaduse muutmise seadusega ja kui eelnõu algataja oleks soovinud, oleks ta saanud panna ka teise pealkirja. Meie lähtusime sellest, et avatud on kogu liiklusseadus.

Nüüd sellest meie muudatusest, mis kahjuks läbi ei läinud. Mulle jääb see seletus, mille komisjon on sinna tähelepanuväärselt juurde kirjutanud, arusaamatuks. Küsimus ei ole ju selles, et ükskõik kes võtab ükskõik kust mingi paberi. See ei ole päris nii, et üks onu kirjutab teisele tõendi, et selle haagisega võib nii kiiresti sõita. Valmistajatehas annab selle dokumendi. Ja kui meil see register oleks, siis ka ju kuskilt mujalt need numbrid sinna ei jõuaks kui ikka valmistajatehaselt. Kui valmistajatehas lubab sõita kiiremini, milles siis probleem on? Liiklus sujub ju paremini.

Kalev Lillo

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole selline spetsialist, et oskaksin selle üle argumenteerima hakata. Aga nagu meile komisjonis selgitati, praegu ei ole võimalik haagiste lubatud sõidukiirust kuskilt võtta. Kui me räägime kasutusjuhendist, siis kust me selle võtame? See võib olla kuskilt suvaliselt internetileheküljelt välja-printitud info, mis ei pruugi päris õige olla. Kui oleks register, siis seal oleks kirjas, milline on konkreetse haagise puhul lubatud pukseerimise piirkiirus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab juhtivkomisjoni tehtud muudatusettepanekut, nimelt selle "maanteetranspordi" sõna asendamist sõnaga "teeliiklus". Kui me rahanduskomisjonis arutasime kodualuse maa maamaksust vabastamisega seoses sellist mõistet nagu kodu, siis leidsime koos Rahandusministeeriumi ametnikega, et pole defineeritud sõna "kodu". Maamaja koos garaažiga on kodu, korter on kodu, aga korter koos garaažiga enam kodu ei ole. Kas te olete andnud definitsiooni sõnale "teeliiklus"?

Kalev Lillo

Aitäh küsimuse eest! Esiteks, ma ei oska kommenteerida, mis teil rahanduskomisjonis toimub. Aga majanduskomisjonis oli sama küsimus ka üleval ja vastus oli säärane, et definitsiooni kui sellist ei ole. Küll on seda sõna kasutatud teeseaduses. Nii et see mõiste juba

eksisteerib, uut mõistet kasutusele ei ole võetud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Mind hakkas asi huvitama. Üldiselt on katsetega ja ka praktikas kindlaks tehtud, et ega haagis vedukist kiiremini ei liigu. Niisuguse asi ei ole võimalik. Kui mingit registrit koostada, siis sinna ju ka kuskilt esitatakse mingid numbrid, ega neid ei hakka keegi taevast võtma. Kust mujalt need tulevad kui valmistajatehaselt. Ka meie muudatusettepanek lähtus sellest, et valmistajatehase lubatud piirkiirus ongi see, mis on lubatud. Kust see register siis neid numbreid hakkab võtma, kui see register luuakse?

Kalev Lillo

Hetkel ei ole siiski võimalik mingi valmistajatehase paberi järgi öelda, milline on lubatud pukseerimiskiirus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma jätkaksin teemal "teeliiklus" ja "maanteetransport". Küsin siis niiviisi. Kui te selle seadusmuudatusega asendate sõna "maanteetransport" "teeliiklusega", siis minu arusaama kohaselt ja ka direktiivi mõtte kohaselt laieneb kogu see regulatsioon nii asulavälistele teedele kui ka kohaliku tähtsusega teedele. Kas selle alla käivad ka eravaldusse kuuluvad teed?

Kalev Lillo

Aitäh hea küsimuse eest! Ma arvan, et käivad küll, sest välja ei ole toodud, kas regulatsioon kehtib kohaliku omavalitsuse tee, riigitee või eraomanduses oleva tee kohta, vaid jutt käib teeliiklusest üldiselt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Ma jätkaksin Eiki Nestori tõstatatud tee-

mal. Mul kui inseneril kriibib küll natukene kõrva väljend "valmistajatehase paber". Valmistajatehaselt on ametlikult võimalik küsida seisukohta ja ta annab ametliku dokumendi, kui kiiresti võib haagis liikuda. Minu meelest ei ole siin mingit probleemi. Mina ei saa küll aru, kuidas majanduskomisjon sellest aru ei saa! Valmistajatehas annab kaasa vägagi ametliku dokumendi. Miks seda ei saa kasutada?

Kalev Lillo

Ma siiski näen siin väikest probleemi. Kui politseinik peab kinni sõiduki, mis parasjagu midagi pukseerib, siis kust ta küsib seda dokumenti? Tal ei ole seda praegu kuskilt küsida.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalev Lillo! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Esimene muudatusettepanek on majanduskomisjoni tehtud, juhtivkomisjon teeb ettepaneku arvestada seda täielikult. Teine muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me asume seda muudatusettepanekut hääletama.

Head kolleegid, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud muudatusettepaneku nr 2, mida juhtivkomisjon ei ole arvestanud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 19 Riigikogu liiget, vastu 42, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Seaduseelnõu 182 teine lugemine on lõppenud.

8. Elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (139 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni esimehe Arto Aasa!

Arto Aas

Head kolleegid! Annan ülevaate elektriturseaduse eelnõu kohta esitatud muudatusettepanekutest ja sellest protsessist, mis vahepeal toimunud on.

Majanduskomisjonile laekus pärast elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 139 esimest lugemist Riigikogu täiskogus 21. veebruaril neli muudatusettepanekut Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt. Mitmed muudatusettepanekud sõnastas majanduskomisjon nende ettepanekute alusel, mille olid komisjonile kaalumiseks edastanud eri osapooled. Komisjoni poole pöördusid oma ettepanekute ja seisukohtadega Eesti Energia AS, Eesti Elektritööstuse Liit, Eesti Taastuvenergia Koda, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon, Nordic Power Management OÜ, Eesti Gaasiliit, AS Kuressaare Soojus, AS Elering ja Eesti Mööblitootjate Liit. Lisaks laekus komisjonile ettepanekuid eelnõu algataja esindajalt. Kokku oli ettepanekuid ligi 90.

Majanduskomisjoni töörühm valmistas eelnõu komisjoni istungiks ette oma nõupidamistel 15., 20. ja 22. märtsil, kui vaadati üksikasjalikult üle kõik laekunud ettepanekud ja kuulati ära eelnõu algataja seisukohad. Majanduskomisjoni töörühm käsitles 3. aprillil eraldi kolme suuremat valdkonda, milleks olid otseini regulatsioon, üldteenuse regulatsioon ja taastuvenergiatoetusega seonduvad küsimused. Selle arutelu juures oli hulk turuosalisi ja eksperte. Esindatud olid Eesti Energia Jaotusvõrk OÜ, VKG Elektrivõrgud OÜ, Nordic Power Management OÜ, Eesti Taastuvenergia Koda, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon, Graanul Energia OÜ, Konkurentsiamet, aga ka AS Elering. Töörühmades toimunud arutelu tulemusel

formuleeriti koos eelnõu algatajaga 38 parandus- ja muudatusettepanekut. 5. aprillil anti majanduskomisjoni liikmetele tutvumiseks üle kõik juhtivkomisjonile eelnõu kohta laekunud ettepanekud, millele olid lisatud eelnõu algataja seisukohad. Eelnõu algataja esindaja oli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekancleri kohusetäitja Ando Leppiman. Samuti toimus majanduskomisjonis põhjalik ja pikk arutelu s.a 12. aprillil, kui menetleti töörühma koostatud muudatusettepanekuid ja tutvuti eelnõu algataja seisukohtadega. Komisjoni istungil osalesid eelnõu algataja esindajatena Ando Leppiman ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energiaosakonna energiaturu talituse peaspetsialist Viive Šavel. Kokku saadeti majanduskomisjonist täiskogule 37 muudatusettepanekut, mis on kirjas teile kättesaadavates materjalides. Kuna siin on väga palju tehnilisi ja juriidilisi küsimusi, lausa täppisteadust, ning paljud ettepanekud on alternatiivsed, siis on majanduskomisjonil soov selle eelnõuga veel edasi teelda ja teist lugemist täna mitte lõpetada.

Majanduskomisjoni menetluslikud otsused on järgmised: saata Vabariigi Valitsuse algatatud elektrituruseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 139 Riigikogu täiskogusse teiseks lugemiseks 18. aprillil s.a, teha täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine katkestada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks viis tööpäeva ehk s.a 25. aprill kell 18. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Arto Aas! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Kui tohib, siis kaheksa minutit.

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Lembit Kaljuvee

Head kolleegid! Kuna on tegemist elektrituruseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga,

siis pidasin asjakohaseks võtta täna sõna teemal, mis elektriturul järgmisel aastal toimub. Siit puldist ja siin saalis on avatud elektrituruteemadel päris palju räägitud ning paljude Riigikogu liikmete käest on küsitud, mida avatud elektriturg tarbijale ikkagi tähendab. Me teame, et suurettevõtjad on avatud elektriturule läinud. Nemas on oma kogemuse kätte saanud, kusjuures päris kalli kogemuse – 40%-lise hinnatõusu. Kas neil midagi ka paremaks läks? Võib-olla läks. Minu käest on ajakirjanikud küsinud, mida ikkagi tähendab see, kui me räägime, et läheme avatud turule ja et avatud turg on mingi tore asi. Neid huvitab, mida avatud elektriturg tavatarbijale kaasa toob.

Aga miks ma selle seaduseelnõu arutelul seda turujuttu räägin? Tegelikult on selle seaduse mõte, et avatud turule mineku puhul tavatarbija kaotab. Ta kaotab selles mõttes, et hind tõuseb. Ta peab ise vastutama selle eest, kelle ta valib, kui tal on võimalus valida elektrimüüja. Ta peab müüjaga lepingu tegema ja temaga suhtlema. Ta peab tegema lepingu ka võrguettevõttega ja sellega suhtlema. Tegelikult hakkab tavatarbija avatud elektriturule mineku korral rohkem maksma ja tal tuleb rohkem tegemist. See seadus, mida majanduskomisjon koos majandusministeeriumiga on väga usinasti teinud, püüab seda valu ja vaeva leevendada.

Tegelikult on selle avatud elektriturule minemise puhul ka võitjaid. Võitja on eelkõige Eesti Energia, võidab ka Eesti riik. Võib öelda, et kui võidab Eesti Energia, siis kaudselt võidab ka Eesti tarbija. Ma ei ütle täpset arvu, ma ei ole seda välja arvutanud ja ma ei oskagi seda teha, aga Eesti Energia võidab järgmisel aastal avatud turule mineku tõttu kümneid miljoneid. Eesti riik võidab sel kombel, et järgmise aasta eelarvestrateegiasse on kirjutatud 200 miljonit eurot dividende Eesti Energialt. Kodutarbija võidab selles mõttes, et Eesti riigieelarve muutub suuremaks. Seetõttu maksab tarbija rõõmuga elektri eest rohkem. See on see, mille võib tavatarbija võiduks kirjutada. Aga tegelikult Eesti riigieelarve suuremaks ei muutu, dividende sisuliselt ei maksta, sest see 200 miljonit eurot pannakse teistpidi Eesti Energia aktsiakapitali. Selline on asja köögipool.

Mida me saaksime siin saalis teha? Ma ei julge öelda, et avatud turule minek on tavatar-

bijale ränk, aga see on valus. Mida me saame siin saalis teha, et see nii valus ei oleks? Näiteks on ministeerium püüdnud korrigeerida seda taastuenergiaasja, et sealt natuke tagasi tõmmata. Siit puldist olen mina ja on sotsid rääkinud, et võiks mõelda aktsiisi peale. Siin on tegemist küll sentidega, aga me saaksime head tahet näidata. Kui me ühtepidi muudame riigieelarvet visuaalselt paremaks, laseme riigile kuuluval ettevõttel teenida avatud turule minemisega, siis me võiksime peale organisatsiooniliste sammude ka mõne praktilise sammu teha, tülles tavatarbijale natukene vastu. Kõik me oleme ju tavatarbijad.

Mulle meeldib, et majanduskomisjon selle eelnõu lugemise katkestas. Selle kallal on palju tööd tehtud, see on paremaks läinud, aga siin tuleb veel tööd teha. Kes suudab ja tahab kaasa lüüa, siis olge head!

Ma tahtsin avada seda mõtet, mis see avatud turg on, kellele see toob kasu ja kellele kahju. Kasu toob see kaudselt meile kõigile, sest meie riigile kuuluv ettevõtte saab rikkamaks ja riigieelarve muutub visuaalselt kaunimaks. Tavatarbija maksab selle küll kinni, sest turult me ju ostame sedasama Narva elektrit. Praegu aga saab Narva jaam elektri eest 2,9 eurosent, siis hakkab ta saama selle eest turuhinda, mis on 5 eurosendi juures. Iga kilovati pealt tuleb paar senti juurde. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Asume muudatusettepanekuid läbi vaatama. Neid on 37.

Esimene muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume selle muudatusettepaneku hääletamise juurde.

Head kolleegid, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud muudatusettepaneku nr 1, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta ettepanek arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 17 Riigikogu liiget, vastu 45, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

Järgmised muudatusettepanekud on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku neid täielikult arvestada: ettepanek nr 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ja 13. Muudatusettepanek nr 14 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt ja juhtivkomisjon teeb ettepaneku seda ettepanekut sisuliselt arvestada. Muudatusettepanek nr 15 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta ettepanek arvestamata. Ettepanek nr 16 on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Sama käib muudatusettepaneku nr 17 kohta. Muudatusettepanek nr 18 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta muudatusettepanek arvestamata. 19. muudatusettepanek on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Samuti on majanduskomisjoni esitatud 20. muudatusettepanek, mida on täielikult arvestatud, nagu ka 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36. ja 37. muudatusettepanekut. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 139 teine lugemine katkestada. Teine lugemine on katkestatud. Määrän eelnõu 139 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 25. aprilli kell 18.

9. Raamatupidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (147 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Läheme järgmise päeva-korrapunkti juurde. Selleks on Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Majanduskomisjon arutas seda eelnõu 12. aprilli koosolekul, kus osales ka Rahandusministeeriumi ettevõtluse ja arvestuspoliitika osakonna peaspetsialist Marika Taal. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks ei laekunud ühtegi

muudatusettepanekut. Need muudatusettepanekud, mis siin teie ees on, on keeleteimetaja, majanduskomisjoni nõuniku ja Rahandusministeeriumi spetsialistide hea koostöö tulemus. Mida me siin siis täpsustasime? Me täpsustasime, milliseid tegevusi hõlmab majandusaasta aruande koostamine ja milliseid tegevusi majandusaasta aruande esitamine. Samuti viisime Justiitsministeeriumi ettepanekul kehtiva raamatupidamise seaduse rakendussätetes eelnõu § 3 lõikes 2 sisaldunud ühe sätte tagasiulatuva jõustumise alates 1. jaanuarist 2012. Eelnevast tulenevalt tuli jõustumise paragrahv eelnõust välja võtta, mille tulemusena jõustub seadus üldises korras ehk kümme päeva pärast Riigi Teatajas avaldamist.

Otsustati saata Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu 147 Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks 18. aprillil 2012 (konsensusega), teha täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada (samuti konsensusega) ja kui teine lugemine lõpetatakse, viia eelnõu 147 kolmas lugemine läbi 2. mail ning eelnõu seadusena vastu võtta (samuti konsensusega). Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Eelnõu 147 kohta on laekunud neli muudatusettepanekut, kõik juhtivkomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Suur aitäh teile koostöö eest! Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleb lõpetada.

Teine lugemine on lõpetatud ja päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

10. Konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu (195 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise tingis vajadus viia kehtiv seadus vastavusse Euroopa Liidu konkurentsioigust käsitleva regulatsiooniga ning lahendada seaduse rakendamisel riigiabi temaatikaga seoses praktikas ilmnunud probleeme. Eelnõus pakutud muudatused on suures osas tehnilised, aga on ka sisulisemaid muudatusi. Peamised muudatused on järgmised. Esiteks tuuakse seadusesse nõue, et riigiabil peab olema ergutav mõju. Nõue tuleneb Euroopa Komisjoni riigiabi käsitlevatest õigusaktidest. Abi peetakse ergutavaks juhul, kui abi taotlejad on enne projekti alustamist esitanud abi andjale taotluse. Suurettevõtjast taotleja (ettevõttes on 250 või enam töötajat) peab lisaks näitama, et ta teostab projekti koos abiga näiteks kiiremini või suuremas mahus kui ilma abita. Teiseks sätestatakse, et riigiabi andja ei tohi alustada abi andmist enne, kui Euroopa Komisjon on teinud talle esitatud õiguskindluse teatise kohta otsuse. Õiguskindluse teatise võib liikmesriik esitada abimeetme kohta, mida ta ei pea riigiabiks, kuid mille kohta soovib komisjonilt õiguskindlust, et tegemist tõesti ei ole riigiabiga. Kolmandaks sätestatakse riigiabi andjale võimalus võtta Euroopa Komisjonile esitatud riigiabi teatis tagasi. Kuna Euroopa Liidu reeglid lubavad teatist tagasi võtta, siis praktikas on seda võimalust mitmeid kordi ka kasutatud. Eelnõuga sätestatakse riigiabi teatise tagasivõtmise riigisisene protseduur. Neljandaks, eelnõuga lühendatakse tähtaegu, mille jooksul Rahandusministeerium vaatab läbi abi andjate koostatud riigiabi ja grupierandi teatised, mis hiljem edastatakse Euroopa Komisjonile. Tähtajad lühenevad 20 tööpäevast 10 tööpäevani. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Härra minister, ma tänan teid! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Majanduskomisjon arutas seda eelnõu 9. aprillil. Komisjoni koosolekul osalesid rahandusminis-

ter Jürgen Ligi, Rahandusministeeriumi halduspoliitika asekancleri ülesandeid täitev Agnis Peedu, riigihangete ja riigiabi osakonna juristi ülesandeid täitev Helen Valge ning juhtivspetsialist Maris Kalda.

Kõne all oli see, millest siin ennegi räägiti, et osaliselt on tegemist tehniliste muudatustega. Aga ma peatun komisjoni liikmete küsimustel. Paluti selgitada, mis on riigieelarvest tuleva toetuse, riigiabi ja vähese tähtsusega abi vahe. Selgitati, et riigieelarvest tulev toetus võib samuti olla riigiabi. Riigiabi on riigipoolne abi või maksusoodustus, millel on neli tunnust. See peab tulema riigi vahenditest, olema suunatud ettevõtjatele, olema valikuline ja kas või potentsiaalselt moonutama konkurentsi Euroopa Liidu turul. Vähese tähtsusega abi kohta on Euroopa Komisjon andnud määruse, milles on öeldud, et 200 000 euro suurune summa kolme aasta jooksul ühele ettevõtjale ükskõik millistest allikatest on vähese tähtsusega abi ja selle jaoks ei ole vaja Euroopa Komisjonile riigiabi teatist esitada. Võib-olla kõige suurem erinevus on see, et riigiabi järele valvab Euroopa Komisjon, aga vähese tähtsusega abi kontrollitakse riigisiselt. Riigiabiga ei tegele mitte üksnes Rahandusministeerium, vaid väga suures osas kuulub see lähtuvalt valdkonnast ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi või Põllumajandusministeeriumi kompetentsi. Selgitati veel, et riigiabi on üle 40 miljoni euro.

Komisjon otsustas saata eelnõu täiskogusse 18. aprillil, tegi ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 3. aprill kell 12. Need otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, kas võib olla nii, et te eksisite kuuga?

Toomas Tõniste

Kohe vaatame üle.

Aseesimees Jüri Ratas

Mitte aprill, vaid mai.

Toomas Tõniste

Vabandust! 3. mai.

Aseesimees Jüri Ratas

Täna, ettekandja! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrán eelnõu 195 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 3. mai kell 12.

Esimene lugemine ja selle päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

11. Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (201 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Eelnõuga laiendatakse Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga tegevusmandaati Vahemere lõuna- ja idapiirkonna riikidesse ning võimaldatakse kasutada erifonde abisaajates riikides ja potentsiaalsetes abisaajates riikides. Kuna Riigikogu välislepinguid ratifitseerib, on ka asutamislepingu nende sätete muutmiseks vaja muudatused Riigikogus ratifitseerida.

Asutamislepingu muudatused on seotud araabia kevade sündmustega 2011. aastal, kui nii Põhja-Aafrikas kui ka Lähis-Idas toimusid sündmused, mille eesmärk oli demokraatia saavutamine. Paljud rahvusvahelised organisatsioonid on juba olnud selles piirkonnas aktiivsed, soovides demokraatia ja selle piirkonna arengusse panustada. Sama on tegemas Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank.

Eelnõu eesmärk on kiita heaks asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatused. Artikliga 1 laiendatakse panga tegevusala: lisaks Kesk- ja Ida-Euroopa riikidele ning Mongooliale võib pank tegutseda ka Vahemere lõuna- ja idapiirkonna liikmesriikides. Siin on vaja kõigi liik-

mesriikide nõusolekut. Artikkel 18 võimaldab luua erifondi, mida pank saab kasutada oma eesmärgi täitmiseks ka potentsiaalselt abi vajavates riikides. Peale artikli 18 jõustumist on projekte Vahemere lõuna- ja idapiirkonnas võimalik sellest fondist toetada juba varem ehk enne artikli 1 jõustumist.

Panga asutamislepingu muutmise ratifitseerimisega täidab Eesti riik oma rahvusvahelist kohustust rahvusvahelise organisatsiooni liikmena ja aitab kaasa panga eesmärkide täitmisele. Panga asutamislepingu muudatused ei too Eestile kaasa kulutusi riigieelarvest. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas oma s.a 2. aprilli otsusega Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu, mis kannab numbrit 201. Rahanduskomisjonis olid need muudatused arutelul s.a 9. aprillil. Komisjonis tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja Martin Pöder. Lisaks viibis komisjonis sama osakonna nõuniku ülesandeid täitev Triin Ruus, kes on ühtlasi selle eelnõu ja seletuskirja koostaja.

Eelnõu eesmärgist andis minister teile siin just ülevaate. Kordan paar asja veel üle. Eelnõu eesmärk on kiita heaks muudatused panga asutamislepingu artiklites. See võimaldab esiteks laiendada panga tegevusmandaati Vahemere riikides (Egiptus, Jordaania, Maroko, Liibüa, Tuneesia) ning teiseks lubab kasutada EBRD eesmärkide täitmiseks ettenähtud erifonde abisaajates riikides ja potentsiaalsetes abisaajates riikides. Konkreetselt võimaldavad muudatused viia ellu EBRD investeerimisprojekte Vahemere lõuna- ja idapiirkonnas.

Lühidalt räägin arutelust komisjonis. Väga pikka arutelu ei olnud. Tunti huvi, kuidas ja millal muudatused jõustuvad. Eelnõu ettekandja komisjonis andis selle kohta ülevaate. Asutamislepingu muudatused jõustuvad seitse päe-

va pärast panga ametlikku teadet kõigilt lepinguosalistelt kinnituse saamise kohta. Muudatuste jõustumise korral võib EBRD oma eesmärke täita ehk edendada üleminekut vabale turule orienteeritud majandusele, toetades ka eraettevõtluse initsiatiivi Vahemere lõuna- ja idapiirkonna liikmesriikides, kui panga otsuse poolt hääletab vähemalt kaks kolmandikku panga nõukogu liikmetest, kes esindavad vähemalt kolme neljandikku hääleõiguslikest liikmetest. Tunti huvi ka selle vastu, kui pikalt muudatused aega võivad võtta. Siin konkreetset vastust ei olnud. Toodi näide, et ühe varasema muudatuse jõustumine võttis aega mitu aastat ja ka praegu ei pruugi EBRD suhted mõningate lepingu osapooltega kõige paremad olla või võivad olla suisa katkenud. Üks rahvasaadik palus täpsustust eelnõu seletuskirja kohta. Ta küsis, miks on seletuskirjas toodud lõige, mis käsitleb asutamislepingu muudatuste seotust nn araabia kevade sündmustega. Ta palus teha seletuskirjas muudatus, et Jordaania kuningriik ei ole araabia kevadega otseselt seotud olnud.

Komisjon langetas järgmised otsused. Esimene otsus oli saata eelnõu 18. aprillil täiskogu ette, otsus langetati konsensusega. Teine ettepanek oli eelnõu esimene lugemine lõpetada, see otsustati samamoodi konsensusega. Kolmas ettepanek oli määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. aprill kell 18, ka see oli konsensusotsus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 201 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. aprilli kell 18.

Esimene lugemine on lõpetatud ja selle päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

12. Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (207 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine. Mul on hea meel paluda Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi.

Jürgen Ligi

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Esitlen Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Indiaga sõlmitud maksuleping põhineb Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni tüüplepingul, mida on läbirääkimiste käigus kohandatud, nii nagu on olnud tavaks ka teiste riikidega sõlmitud lepingute puhul. Leping reguleerib maksustamisõiguse jagamist lepinguosaliste riikide vahel, sätestab kohustuse diskrimineerivat maksustamist ära hoida ja maksudest kõrvalehoidmist tõkestada.

Nüüd räägin OECD mudeli ja Eesti-India lepingu olulisematest erinevustest. Kõigepealt, Eesti-India lepingus käsitletakse ehitusega seotud tegevust ja järelevalvet selle üle püsiva tegevuskohana üksnes juhul, kui selline tegevus kestab üle üheksa kuu. OECD tüüplepingus on see tähtaeg 12 kuud. Lisaks tekib püsiv tegevuskoht teenuste osutamisel, kui see kestab vähemalt kuus kuud. Teise riigi residendile makstavalt dividendilt võetav maks ei tohi ületada 10% dividendi brutosummast. OECD mudelis on 5%-line määr 25%-lise osaluse puhul ja 15% muudel juhtudel. Litsentsitasude maksustamisel on tuluallikariigis kinnipeetava maksu ülempiir 10%. Lisaks rahvusvahelistest mere- ja õhuvadudest saadud kasumile maksustatakse ettevõtja residendiriiigis kaupade veol kasutatavate konteinerite kasutamisest saadud tulu. Avaliku teenistuse eest makstav

pension maksustatakse pensioni väljamaksvas riigis. Õppejõu, õpetaja ja teadlase teises riigis õpetamise eest saadud tulu esimese kahe aasta jooksul ei maksustata.

Lepingu protokollil kohaselt peab Eesti Indiale teatama, kui edaspidi sõlmitavatesse maksulepingutesse lisatakse erisäte kindlustusagendi tegevuses tekkiva püsiva tegevuskoha kohta. Seejärel kohaldub selline säte ka India lepingu puhul. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Urve Tiiduse!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lugupeetud minister! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu nr 207 9. aprillil. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro.

Eelnõu eesmärk on soodsate tingimuste loomine riikidevahelisteks investeringuteks ning inimeste, kaupade ja teenuste vabaks liikumiseks. Selle eesmärgi saavutamiseks piirab leping tulumakse, mida tuluallikariik teise riigi residentide suhtes võib kehtestada. Samuti aitab leping vältida topeltmaksustamist, sätestades isikutele võrdse kohtlemise reeglid. Ka loob leping lisavõimalusi maksupettuste tõkestamiseks. Pärast lepingu Riigikogus ratifitseerimist hõlbustub lepinguosaliste riikide maksumaksete koostöö. Selliseid lepinguid on seni Riigikogus ratifitseeritud 52.

Komisjonis esitati järgmised küsimused. Kui paljusid isikuid ratifitseeritav leping võib puudutada? Vastus oli, et seni väheseid, täpsemat infot ei esitatud. Ma võtan siiski vabaduse lisada, et majandus- ja teaduskoostöö Eesti ja India vahel näitab kasvutrendi. Näiteks on eksport Indiasse viimase kuue aastaga kasvanud peaaegu kahekordseks, moodustades kogu Eesti ekspordist 0,3%. 2011. aastal ekspordis Indiasse 80 Eesti kohalikku ettevõtet. Kui arvestada prognoosi, mille järgi töötab India aastaks 2025 olla ostujõult viies turg maailmas,

siis võib arvata, et Riigikogus ratifitseeritav leping saab tulevastel aastatel suurema praktilise tähenduse.

Esitati küsimus üliõpilastele tehtavate väljamaksete puhul saadavate soodustuste aja kohta. Ministeeriumi esindaja selgitas, et soodustused kehtivad üliõpilastele mõistliku aja või õpingute või praktika läbimiseks tavapäraselt nõutava aja jooksul, kuid mitte ühelgi juhul ei saa füüsiline isik soodustusi kasutada kauem kui viis järjestikust aastat, alates tema esimesest saabumisest teise riiki. Vastus on ka artiklis 21 kirjas. Nimetan mõne lepingust tuleneva soodustuse. Üliõpilaste soodustus on näiteks see, et lepinguosaline riik ei maksusta tema territooriumil õppiva või praktilal viibiva teise riigi residendist üliõpilase stipendiumi ega laene. Samuti ei maksustata õpingutel või praktilal viibiva üliõpilase ülalpidamiseks ja õpinguteks tehtavaid väljamakseid, mille allikas asub väljaspool õppimis- ja praktikakoha riiki.

Komisjonis küsiti ka sportlaste tulumaksustamise kohta. Nimetatud küsimust käsitleb lepingu artikkel 17 "Esineja ja sportlase tulu". Seda lühidalt kokku võttes öeldi komisjonis, et lepinguosalise riigi residendi tulu, mida ta saab teises lepinguosalisel riigis sportlasena tegutsedes, võib maksustada teine riik. Kui tulu läheb sportlase asemel tema määndžerile, ka siis maksustatakse samal printsiibil, nagu tulu oleks saanud sportlane.

Komisjon langetas ühehäälsed otsused võtta eelnõu esimesele lugemisele kolmapäeval, 18. aprillil, st täna, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. aprill kell 18. Täna kuulamast!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määratud eelnõu 207 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. aprilli kell 18.

Esimene lugemine on lõpetatud ja selle päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

13. Hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (204 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on algatanud hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille kohaselt peavad elutähtsat teenust osutavad ettevõtted, sh pangad ja sideettevõtted, tagama teenuste toimimise ka juhul, kui nende infosüsteemid paiknevad välismaal ning elektrooniline side välisriikidega on katkenud.

Teise muudatusena suurendab eelnõu elutähtsa teenuse osutamise turvalisuse nõuete rikkumise eest ettenähtud sanktsiooni. Praegu on sellise teo eest, mis puudutab juriidilist isikut, karistuseks kuni 6400 euro suurune trahv. Eelnõu järgi suureneb maksimaalne trahvisumma 20 000 euroni.

Selle seadusmuudatusega soovib riik välistada olukorda, kus Eesti-siseste maksete tegemine, sularaha kättesaadavus või telefonivõrgu ja mobiilside toimimine sõltub ainuüksi ühendustest välisriikidega. Näiteks, kui mõne suurema panga kesksete infosüsteemide töö Eestis katkeks ning kaardimaksed, internetipank ega sularahaautomaadid ei töötaks, ei mõjutaks see mitte ainult pangateenuste kasutamist, vaid ka inimeste heaolu ja turvalisust laiemalt. Eesti Panga statistika kohaselt moodustasid 2011. aastal kaardimaksed müügikohtades 62% riigisisestest maksetest. Erasisikute puhul oli see protsent veelgi suurem – 73%. Sealjuures on viimase aasta jooksul kaardimaksete koguarv kasvanud 17%. Keskmiselt tehakse päevas 522 000 kaardimakset. See statistika ilmestab meie ettevõtete ja eraisikute igapäevase tarbimise ja majandusaktiivsuse otsest sõltuvust pankade infosüsteemidest. Esitatud eelnõu kindlustab selle, et elutähtsad teenused, näiteks sularaha kättesaadavus, maksete tegemine ning telefonivõrgu ja mobiilside toimi-

mine, oleksid igas olukorras Eesti elanikele kättesaadavad.

Milliseid ohte me soovime vältida? Kõigepealt, välisriikides asuvate infosüsteemide rikked ja elektroonilise side katkemine on olulised julgeolekuohud, millega tuleb elutähtsate teenuste pideva toimimise kindlustamisel arvestada. Sidekatkestusi võivad põhjustada näiteks küberrünnakud ja kaablite purunemine. Hindame selliste julgeolekuriskide realiseerumise võimalust väga suureks. See on ka eelnõu väljatöötamise peamine põhjus. Elektroonilise side katkemine ei ole mitte ainult teoreetiliselt hinnatud oht, vaid lähiminevikus on olnud mitu juhtumit, kui elektrooniline side on olnud eri põhjustel oluliselt häiritud või katkenud. Näiteks piirati 2007. aasta mais toimunud küberrünnaku vastumeetmena teatud välismaiste tehniliste vahendite ligipääsu Eesti võrku, samuti piirati ligipääsu rünnaku all olevatele teenustele. Piiratud ligipääsuga serveritega ühendus oli tavakasutajate jaoks katkenud ja seetõttu mõned teenused ei töötanud.

Kehtiv õigus näeb ette, et elutähtsate teenuste toimepidevus tuleb alati tagada, samas ei ole reguleeritud teenuste osutamiseks vajalike infosüsteemide andmeserverite asukohti. Sellega seoses võib tekkida olukord, kus teenuseosutaja hindab oma riskianalüüsi tegemisel, et oht teenuse katkemiseks seoses välisühenduse katkemisega on väga väike, ja jätab sellise riski maandamiseks vajalikud tegevused tegemata. Eelnõuga kinnitab riik omalt poolt, et välisühenduse katkemise risk on suur ja kõik elutähtsate teenuste osutajad peavad ette nägema tegevused sellise riski maandamiseks.

Elutähtsate teenuste osutajale lisanduvad kohustused on lühidalt kirjeldatuna järgmised. Eestis on koos riigiasutustega umbes 170 elutähtsate teenuste osutajat. Neist valdava osa infosüsteemid paiknevad Eestis. Samuti on suuremad krediidasutused selgelt kinnitanud, et neil ei ole kavas viia infosüsteeme Eestist välja, seega ei pea nemad selle eelnõu tõttu ümberkorraldusi tegema. Nii praegu kui ka edaspidi võivad elutähtsate teenuste osutajad ise valida, kas nende infosüsteemid asuvad Eestis või mõnes välisriigis. Küll aga peavad asutused, kelle andmekogude kriitilised infosüsteemid paiknevad välismaal, tagama, et elutähtsaid teenuseid oleks võimalik osutada ka infosüsteemi rikete või sidekatkestuse kor-

ral. See jääb teenuseosutaja enda otsustada, milliste tehniliste lahendustega ta seaduses kehtestatavat nõuet täidab. Elutähtsaid teenuseid osutavad ettevõtted saavad valida, kas hoida oma infosüsteemid täies mahus Eestis või luua siia tagavarasüsteemid, mis võimaldaksid teenuseid osutada vähemalt miinimummahus. Kui igapäevaselt teenuste toimimist tagav infosüsteem paikneb väljaspool Eestit, siis tuleb Eestis tagada elutähtsate teenuste toimimine ka juhul, kui välisriikides asuvad infosüsteemid ei funktsioneerid või kui elektrooniline side välisriikidega katkeb.

Eelnõuga sätestatud meede on sobiv seaduseelnõu eesmärgi saavutamiseks, kuid lahenduse leidmisel on jäetud valiku tegemine elutähtsate teenuste osutajale, kes saab eesmärgi täitmiseks rakendada talle kõige paremini sobivat tehnilist lahendust. Meie hinnangul ei kahjustata seadusega kaitstud huve ega õigusi rohkem, kui see on normi legitiimsel eesmärgiga põhjendatud. Elutähtsate teenuste osutamise katkemine ohustab inimeste elu ja tervist, halvab riigi toimimist, vähendab ühiskonna turvatunnet. Seetõttu ja lähtuvalt avalikust huvist, riigi julgeolekuhuvide ning ka vajadusest tagada elutähtsate teenuste toimimine oluliste ohtude korral, leiame, et selle sättega ettevõtjatele kaasnedavad võivad lisakulud ja põhivabaduste, sh ettevõtlusvabaduse, samuti omandiõiguse piirangud on proportsionaalsed, võrreldes sätte abil maandatava riskiga.

Selle eelnõu koostamisse on algusest peale olnud kaasatud nii krediidasutuste ja sideettevõtete kui ka eri huvigruppide esindajad. Me hindame koostööd heaks ja oleme mitut ettepanekut arvestanud. Eelnõu on kavandatud seadusena jõustumaks 2013. aasta 1. jaanuaril. Täna väga!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma täna! Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? Ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 204 s.a 9. aprillil komisjoni korralisel istungil. Eelnõu eesmärk on

tagada elutähtsate teenuste toimepidevus olukorras, kus ei toimi välisriikides asuvad teenuseid tagavad infosüsteemid ja/või elektroonilise side teenus välisriikidega on katkenud.

Koosolekul osalesid siseminister Ken-Marti Vaher, Siseministeeriumi pääste- ja kriisireguleringipoliitika osakonna nõunik Hannes Unt, Eesti Pangaliidu juhatuse esimees Priit Perens, Eesti Pangaliidu tegevdirektor Katrin Talihärm, Eesti Panga juriidilise osakonna juhataja Kadi Kapral, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu tegevjuht Jüri Jõema ning Tiit Tammiste EMT-st.

Siseminister tutvustas seaduseelnõu 204 põhjalikult. Eriti arutelu alguses avaldasid külalised asja kohta arvamust. Pangaliidu juhatuse esimees Priit Perens märkis, et muudatused on kahtlemata vajalikud. Pangaliidu ettepanek on seaduse jõustumise tähtaega edasi lükata, et pangaliidu liikmetel oleks võimalik muudatused sisse viia. Eesti Panga juriidilise osakonna juhataja Kadi Kapral toetas pangaliidu ettepanekut. Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu tegevjuhi Jüri Jõema seisukoht oli, et sideettevõtted on eelnõu toetaval seisukohal. Samuti tõi ta välja, et teistes õigusaktides peaks olema täpsemini kindlaks määratud tehnilised kriteeriumid, mille alusel teenuse osutamise kriteeriumid kehtestatakse. Tiit Tammiste EMT-st lisas, et lisaega oleks vaja ka selleks, et teenused oleksid kõikvõimalikel tasanditel ja valdkondades ära kirjeldatud ning volituspõhised kehtestatud.

Komisjoni liikmed küsisid, kuidas on see olukord reguleeritud teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Vastuseks saadi, et enamikus Põhjamaades pole reguleeritud seda, kus asuvad infosüsteemid, vaid reguleeritud ja turvatud on see, kus asuvad andmed. Kui Eesti väiksus andis 2007. aasta küberrünnakute ajal võimaluse riigipiirid elektrooniliselt sulgeda, siis suuremates riikides selline võimalus puudub. Küsimusele, kas probleemkohad on pigem seaduse rakendamises ning kehtivas regulatsioonis, mitte eelnõus, saime vastuseks, et küsimus ei ole tehnilistes lahendustes, pigem ulatuses ja sisu konkreetsemaks kirjutamises.

Paljud küsimused, mida komisjoni liikmed esitasid, olid rakendamise tähtaja kohta. Minister vastas, et seaduse jõustumise tähtaja osas on võimalik saavutada kompromiss, kui teenusepakkujatega läbi arutada, milline on

reaalne tähtaeg. Tähtaja põhjendatud pikendamine on kindlasti võimalik.

Komisjoni aseesimees Deniss Boroditš tegi ettepaneku saata eelnõu esimesele lugemisele s.a 18. aprillil, määrata põhiseaduskomisjoni ettekandjaks Peeter Laurson, eelnõu esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk 3. mai 2012 kell 18. Komisjon toetas neid ettepanekuid konsensusena. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Läbirääkimissoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrin eelnõu 204 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 3. mai kell 18.

Esimene lugemine on lõpetatud ja selle päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

14. Riigilõivuseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (206 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli justiitsminister Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud juhataja! Väga austatud Riigikogu liikmed! Justiitsministeeriumi eelnõude arutelu alguses öeldakse alati, et tegemist on väga hea eelnõuga. Nii on ka nüüd. Nagu tavaliselt, alustan ka seekord, rääkides sissejuhatusena eelnõu eesmärkidest.

Kui püüda eelnõu eesmärke paari lausega kokku võtta, siis võiks öelda niimoodi, et eelnõu eesmärk on vähendada riigilõive ja muuta seeläbi inimeste juurdepääs õigusemõistmisele lihtsamaks ja õigusemõistmine kättesaadavamaks. Samuti tehakse eelnõuga muudatusi kohtumenetluses, et vähendada kohtumenetluse venimist ja muuta nii menetlus tõhusamaks.

Inimeste jaoks muutub kohtumenetlus kiiremaks, kuna muudetakse kohtudokumentide kättetoimetamise korda. Nimelt on kohtuasjade venimise üks peamine põhjus just menetlusedokumentide kättetoimetamise aeglus. Praegu seisab esimese astme kohtutes kättetoimetamise staadiumis hinnanguliselt kolmandik kuni pool menetluses olevatest tsiviilasjadest. Sellepärast soovimegi luua kohtutele lisavõimalusi dokumentide elektrooniliseks kättetoimetamiseks. Eelnõu kohaselt saaks kohus saata teavituse dokumendi kättesaadavaks tegemise kohta ka internetist leitud telefoninumbrile või elektronpostiaadressile, samuti sotsiaalvõrgustiku kasutajakonto lehele. Tulevikus peaks see kindlasti hõlbustama seaduskuulekate inimeste elu, kes saavad endale tulnud teavitusi kiiremini ja mugavamalt kätte, kui nad parajasti ei ela oma postiaadressil. Samas peaks see tegema elu kibedamaks neil, kes hoiavad kohtust teadlikult eemale, aga on kuskil mujal aktiivsed ja kättesaadavad. Mainin seda ka seetõttu, et sellel teemal on avalikkuses olnud pikem arutelu.

Meie soov on – aga see ei ole meie otsustada, sest otsused seaduste kohta teeb seadusandja, mitte täitevvõim –, et riigilõivud alaneksid 1. juulist 2012 ehk selle aasta keskpaigast. Loodan, et oleme eelnõu nii kvaliteetselt ette valmistanud, et seadusandja seda ka võimalikuks peab.

Aga nüüd eelnõust pisut põhjalikumalt. Kõigepealt peatun ma riigilõivude teemal. Eelnõu ettevalmistamise käigus vaadati üle kõik lõivud ja selle tulemusel alanevad riigilõivud arvestataval määral. Riigilõivumäärasid korrigeeritakse ka ümardades, seda tehakse lihtsustamise eesmärgil, muutes riigilõivumäärad kergemini kontrollitavaks nii kohtusse pöördujate kui ka kohtuametnike jaoks. Usun, et pole eriti arukas hakata kõiki riigilõive Riigikogu puldist ette lugema, aga toon siiski mõne näite, mis võiksid avalikkusele huvi pakkuda ja anda orientiiri, kuidas riigilõivud alanevad. Näiteks, kui praegu soovib inimene kohtu kaudu üldmenetluses välja nõuda oma 1500-eurost võlga, siis peab ta maksma riigilõivu 319 eurot ja 55 senti ehk ümardatult 320 eurot, eelnõu kohaselt tuleks aga hagiavaldust elektrooniliselt esitades sellise võlasumma korral maksta riigilõivu 150 eurot ning 200 eurot juhul, kui hagiavaldus esitatakse paberil. Kui nõuet on

selle olemuse tõttu võimalik esitada maksekäsu kiirmenetluses, siis on riigilõiv tulevikus 45 eurot. Teine näide. Vaidluses 100 000 euro suuruse korteriomandi üle on riigilõiv praegu 6391 eurot. Eelnõu kohaselt hakkab see olema 1000 eurot elektroonilise ja 1200 eurot paberil esitatud avalduse puhul. Abielulahutuse asjades väheneb riigilõiv endisest 319 eurost 55 sendist 100 euroni üldmääras, avaliku e-toimiku infosüsteemi kaudu esitades 75 euroni. Tööõigussuhtest tuleneva nõude alusel töötaja poolt tööandja vastu pankrotiavalduse esitamisel peab riigilõivu tasuma senise 383 euro 46 sendi asemel 10 eurot üldmääras, avaliku e-toimiku infosüsteemi kaudu avaldust esitades aga 5 eurot. Võlausaldaja pankrotiavalduse esitamisel tuleb riigilõivu tasuda üldmääras 300 eurot, avaliku e-toimiku infosüsteemi kaudu esitades 250 eurot. Kehtiv seadus näeb võlausaldaja pankrotiavalduse esitamisel ette kohustuse tasuda riigilõivu 383 eurot 55 senti. Nagu te juba aru saite, mängib eelnõus olulist osa avalik e-toimik. Eelnõuga kehtestatakse tsiviilasjades soodsamad riigilõivumäärad neile, kes esitavad dokumendid kohtule avaliku e-toimiku kaudu. Muudatus motiveerib menetlusosalisi kohtusse pöördumisel suuremal määral kasutama elektroonilisi kanaleid, mis omakorda vähendab kohtute koormust tehnilise töö vähenemise tõttu. Samuti loob muudatus eeldused mitme tööprotsessi automatiseerimiseks ning süsteemisiseselt digitoimikule ja paberivabale menetlusele üleminekuks. Vältimaks olukorda, kus soodusmääraga riigilõivud võiksid kujuneda põhiseaduses sätestatud võrdsuspõhimõttega vastuolus olevaks, võimaldatakse soodusmääraga riigilõivuga menetlustoiminguid teha ka isikutel, kellel ei ole objektiivsetel põhjustel võimalik avalikku e-toimikut kasutada, näiteks nende auväärse ea tõttu või siis, kui inimesel puuduvad oskused või võimalused arvutit kasutada. Mis riigilõive puudutab, siis eelnõu teeb mõningad muudatused ka hagi hinna arvestamisel. Kui praegu määratakse hagi hinda põhinõude järgi, siis eelnõu kohaselt tehakse seda põhinõude ja kõrvalnõuete järgi, kuna nõuete eristamine tekkealuse järgi ei ole riigilõivustamise seisukohalt põhjendatud. Kohtu ajakulu on sageli suurem ja vaidlus kõrvalnõuete põhjendatuse selgitamisel on sageli keerukam ja ressursimahukam kui vaidlus põhinõuete üle. Riigilõivude teemal ma roh-

kem ei peatu, kuna, nagu ma juba ütlesin, pole mõtet hakata kõiki uusi ja vanu riigilõive siit puldist võrdlema. Kel huvi, saab seletuskirjast ise need järele vaadata ja seda tööprotsessis arutada.

Järgnevalt peatun ma selle eelnõu teisel peamisel eesmärgil, milleks on kohtumenetluse kiirendamine. Mida me selleks ette võtta plaanime? Esiteks soovime kättetoimetamise tõhusamaks muuta. Selleks täpsustatakse seadustikku menetlusosalise kohustusega teavitada kohut aadressi ja sidevahendite andmete ajutisest muutumisest kohtumenetluse kestel. Sellisel juhul on kohtul võimalik menetlust planeerides ja dokumente kätte toimetades sellega arvestada. See vähendab menetluse venimist ja tagab menetlusosaliste õigel ajal informeerimise. Kohtute ja menetlusosaliste jaoks reguleeritakse täpsemalt infotehnoloogiavõimalustele vastav elektrooniline kättetoimetamine ning luuakse paremad regulatiivsed eeldused, et kättetoimetamiseks loodud infosüsteemi võimalikult tõhusalt rakendada. Juriidilistele isikutele kättetoimetamist lihtsustatakse. Põhjus on see, et nendelt võib võrreldes füüsiliste isikutega eeldada ja nõuda suuremat kohustust ja hoolsust dokumentide kättesaamisel. Eelnõu kohaselt toimetatakse hagimenetluses ja maksekäsu kiirmenetluses menetlusedokument kohtutäituri kaudu kätte menetlusosalise korraldamisel ehk kohus ei vahenda enam menetlusosaliste ja kohtutäituri suhtlust ega tasu maksmist kohtutäiturile.

Teiseks soovime olemasolevat seadust muuta nii, et oleks raskem menetlust venitada või takistada. Eelnõu kohaselt muudetakse kolmanda isiku kaasamise korda selliselt, et kolmanda isiku kaasamist võib taotleda kuni eelmenetluse lõppemiseni või kirjalikus menetluses taotluste esitamise tähtaja möödumiseni. Pärast eelmenetluse lõppemist võib esitada avalduse kolmanda isiku menetlusse kaasamiseks üksnes teiste menetlusosaliste või kohtu nõusolekul. See võimaldab kohtul menetlust paremini ohjata, kuna praegu on võimalik menetlust pahatahtlikult venitada. Kostjal võimaldatakse esitada vastuhagi kuni eelmenetluse lõppemiseni või kirjalikus menetluses taotluste esitamise tähtaja möödumiseni. Kehtiva regulatsiooni järgi võib vastuhagi esitada veel menetluse viimases faasis, mistõttu on tegemist menetluse venitamise eesmärgil enim kasuta-

tava kitsaskohaga seadustikus. Tagaseljaotsust saab teha hageja nõusoleku korral, mille olemasolu eeldatakse. Kehtiva regulatsiooni järgi saab tagaseljaotsust teha hageja taotlusel, kuid see venitab paljudel juhtudel menetlust ja põhjustab bürokraatiat.

Kolmandaks soovime vähendada bürokraatiat asjaajamisel kohtus. Näiteks laiendatakse dokumentide elektroonilise esitamise kohustust lisaks advokaatidele ka teistele, üldjuhul majandus- ja kutsetegevusena või töösuhte alusel õigusteenust osutavatele lepingulistele esindajatele ning juriidilistele isikutele. Ringkonnakohtule luuakse võimalus kirjeldava ja põhjendava osata määruse tegemiseks, kui määruskaebust ei rahuldata ja ringkonnakohtu määruse peale ei saa edasi kaevata Riigikohutusse. Kohtule kehtestatakse digitaalse lahendi vormistamise kohustus (seni oli see võimalus), et oleks võimalik lihtsamini üle minna digitaalsele kohtutoimikule. Olukorras, kus kohus saadab menetluskulude kindlaksmääramise avalduse vastaspoolele tutvumiseks ja seiskoha avaldamiseks ning vastaspool vastu ei vaidle, on põhjendamatu kohtu koormamine sellega, et ta hakkaks hindama lepingulise esindaja kulude põhjendatust, nagu kehtiv õigus nõuab. Eelnõu kohaselt võib kohus sellisel juhul kontrollida vaid seda, et menetluskulud ei oleks suuremad Vabariigi Valitsuse kehtestatud piirmäärast. Eelnõuga luuakse võimalus arvestada maksekäsu kiirmenetluse kulusid menetluskuludena ja taotleda nende hüvitamist. Arvestades menetluse formaliseeritust, hüvitatakse menetlusega kaasnevad arvestuslikud kulud fikseeritud määras, milleks on 20 eurot.

Neljas muudatus, mis on minu hinnangul viimane suurem ja oluline muudatus, on see, et me soovime tõhustada maksekäsu kiirmenetlust. Me soovime luua lisaalused maksekäsu kiirmenetluse automaatseks hagimenetluseks üleminekuks, et vähendada kohtu ja menetlusosaliste jaoks bürokraatiat olukordades, kus selline üleminek on mõistlik. Maksekäsumenetlus läheb hagimenetluseks üle näiteks juhul, kui maksekäsu ettepanekut ei õnnestunud võlgnikule kätte toimetada, samuti siis, kui soovitakse sõlmida kohtu kinnitatavat kompromissi.

Olulisematest muudatustest ongi minu arva-

kandele punkti. Lõpetuseks soovin öelda, et eelnõu algataja ehk Vabariigi Valitsuse esindajana toetan Riigikogu õiguskomisjoni ettepanekut eelnõu esimene lugemine täna lõpetada. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan, austatud minister! Teile on küsimusi. Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud minister! Te ütlesite, et menetlusdokumentide kiiremaks kättetoimetamiseks on plaanis kasutada sotsiaalvõrgustike võimalusi. Sellises sotsiaalvõrgustikus nagu Facebook keegi ennast mingi dokumendiga ju ei identifitseeri ja teoreetiliselt võidakse esineda ka kellegi teise nime all. Palun selgitage, kuidas see sotsiaalvõrgustike kasutamine menetlusdokumentide kättetoimetamisel praktiliselt toimub!

Kristen Michal

Aitäh! Ma püüan seda hästi ülevaatlilikult selgitada, võib-olla kõikidesse detailidesse minemata. See ei ole täiesti uus meetod, aga seda hakatakse rohkem kasutama. Selleks tehakse ka elektroonilised arendused, mida seni sellises mahus olnud ei ole. Ka praegu võivad kohatud sotsiaalvõrgustikust andmeid vaadata. Täpsustatakse, kuidas see käima hakkab, ja leitakse selleks vajalikud lahendused. Kui näiteks Urve Tiidusele või mõnele teisele inimesele soovitakse dokumente kätte toimetada, siis tuleb teavitus, et talle on kohtust tulnud teade, ja ainult see õige isik saab ID-kaardiga sisse logides seda teadet lugeda. Ei ole nii, et teie Facebooki leheküljel öeldakse, et on tulnud selline või selline hagi, palun asuge alimene maksma, või midagi muud. Ma lisan võib-olla natuke värvi, aga mõte on selles, et ainult õige inimene saab neid dokumente avada. See on tagatud. Mõte on ka selles, et siis saab inimene teate kohe kätte, olenemata sellest, kus ta parajasti on. See on seaduskuulekale inimesele mugav.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Ma nõustun sinuga, et see on väga hea seadus. Ma tean, et sulle ei meeldi norimine, aga ma ikka tibakese norin. Sinu eelkäija (kui ma ei eksi, siis ta oli samast erakonnast mis sina) tõstis neid lõive, aga nüüd sina, kes sa oled tema erakonnakaaslane, langetad neid. Mul on mure, et ega teie erakonna maailmavaade pole muutunud.

Kristen Michal

Aitäh! Mul on hea meel, et sa oled vähemalt järjepidev. Sa küsid seda väga tihti. Ei, maailmavaates ei ole küsimus. Ma arvan, et analüüs, praktika ja teadmiste täienemine on see, mis on viinud nii Justiitsministeeriumi kui ka valitsuse teadmiseni, milline on parem ning võib-olla õigem ja õiglasem viis tagada inimestele juurdepääs õigusemõistmisele. Nagu ma ütlesin, üks osa sellest on riigilõivude alandamine. Siin on ka osasid, mille eesmärk on kohtumenetluse kiirendamine. Ühe osa, mis käsitles kohtumenetluse kiirendamist, me vastavalt hea õigusloome põhimõtetele jätsime sellest eelnõust välja, et seda kohtuniknõuga arutada, kuna kohtuniknõu soovis seda veel parandada. Ma arvan, see on natukene suurem teema, siin paistab üle veepiiri ainult jäämäe tipp. Ma arvan, et ideoloogilist ebaselgust siin ei ole. Inimeste õiguste kaitse oli kindlasti tähtis ka minu eelkäijale.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ka mina nõustun teiega ja kolleeg Andres Anveltiga, et tegemist on väga hea seaduseelnõuga. Aga mul on stenogrammi huvides küsimus. Te lugesite väga kenasti ette kõik lõivud, mis vähenevad, ja kindlasti on see ka seletuskirjas öeldud. Aga kas selle seaduse tõttu midagi ka tõuseb ehk kas mingid lõivud lähevad suuremaks?

Kristen Michal

Aitäh! Teil on õigus, midagi ka tõuseb. Mul ei ole siin seda käepärast, aga ühte lõivu ümardatakse ülespoole kolme euro võrra. Süsteemse muutusena ma märkisin, et kallimaks muu-

tub kiirlaenukontorite ärimudel. Varem oli võimalik, et kõrvalnõuded tiksusid seni juurde, kuni põhinõue oli kohtusse antud teatud hagi-hinna alusel. Tulevikus muutub see kiirlaenukontorite jaoks kallimaks. Kui seadusandja seda vastuvõetavaks ei pea, siis on võimalik seda kõike arutada. Aga täna on meie ettepanek selline.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Minagi tahan tunnustada nii teid kui ka Vabariigi Valitsust. Lõpuks ometi tulite välja eelnõuga, mis oluliselt alandab riigilõivumäärasid. Kõigile on teada, et seni kehtivate kõrgete määrade kohta on nii Riigikohus oma paljudes otsustes kui ka Riigikogu põhiseaduskomisjon väljendanud seisukohta, et need on põhiseadusega vastuolus. Küsimus on selles, kas te võite julgelt väita ja kui võite, siis millele see väide tugineb, et teie pakutud määrad ei ole põhiseadusega vastuolus.

Kristen Michal

Aitäh! Ma arvan, et ma julgen sellise väite esitada. See väide põhineb sellisamal eelnõul ja sellesama eelnõu eeltööl. Me oleme seda eelnõu üsna pikalt ette valmistanud. On tehtud analüüse ja võrreldud teiste riikide praktikat, mida te ka seletuskirjast näete. Küllap saab seda komisjonis põhjalikumalt käsitleda. Samamoodi oleme selle läbi arutanud kohtunikonnaga ja asjatundjatega. Ma ei ütle, et kõigiga, aga vähemalt suure osaga nendest. Julgen küll arvata, et kõik ettepanekud on põhiseadusega kooskõlas.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Härra minister! Minul kui põhiseaduskomisjoni liikmel on väga hea meel selle eelnõu üle. Aga kas ka teie kolleegil rahandusministril on selle eelnõu üle hea meel ja kui palju see eelnõu riigieelarve tulusid vähendab?

Kristen Michal

Aitäh! Ma olen kindel, et Jürgen Ligil on selle eelnõu üle väga hea meel. Riigieelarves on planeeritud (seda on tehtud arvestusega, et riigilõivude alanedes ja inimeste õigusteadlikkuse kasvades kohtuasjade arv suureneb), et kohtumenetlusest laekuvate riigilõivude kogusumma väheneb aasta jooksul ca 26%. Me oleme planeerinud, et aastast vähenevad kohtumenetluse riigilõivud umbes kolm miljonit eurot. Kui seadus poole aasta pealt vastu võetakse, siis tuleb seda arvu lihtsalt vähendada. Lõivude vähenemine on selle aasta eelarvesse planeeritud. Riigieelarve tulusid on tõepoolest vähem, aga eesmärk ei ole ju arutada otse riigi tulude üle, vaid selle üle, et inimestel oleks piisav juurdepääs õigusemõistmisele. Sellele me riigilõive alandades ka kaasa aitame.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Muidugi ei ole väga üllatav, et nii üks kui ka teine kolleeg, kes istub minu poolt vaadatuna paremal pool, on mures, miks riigilõivud ikka langevad või, vastupidi, kas on ka mingi riigilõivukene, mis tõuseb. Samas on selge, et riigilõivude alandamine on õige ja vajalik. Seda väga oodatakse. Väheneva riigilõivude laekumisega on eelarves lausa arvestatud. Aga kas on arvestatud ka võimaliku kohtusse pöördumiste arvu kasvuga ehk lisatööga kohtusüsteemi jaoks ja sellest tuleneda võivate lisakuludega?

Kristen Michal

Aitäh! Me arvestame sellega, et kohtusse pöördumiste puhul on trend ikkagi ülespoole, sellele aitab kaasa ka lõivumäärade alanemine. Vähemalt praegu hinnates tundub see trend olevat kasvav, sest inimeste õigusteadlikkus ja võimalused oma õigusi kaitsta suurenevad. Me püüamegi seetõttu kohtumenetlust kiiremaks teha. Ma arvan, et üks pool siin on kindlasti kohtumenetluse pool ja teine pool on kvalifitseeritud inimeste kohtusüsteemis hoidmine. Ütleme ausalt, et kõige suurem valupunkt on ikkagi kohtuametnikkonna tasustamine. Ma olen seda korduvalt avalikult öelnud, et kui järgmise aasta eelarve võimaldab, siis on Jus-

tiitsministeeriumi prioriteet kohtuametnikkonna palga tõus. See peaks tagama, et juriidiliselt kvalifitseeritud inimesed ja inimesed, kes oma tööd hästi teevad, ei lahuks väikese palga pärast. Eks ka ajakirjandus on seda kajastanud, et seal on üsna väikesed palgad. Minu arvates on see esimene küsimus. Te enne mainisite, et küsitakse, millised lõivud tõusevad. Ma vaatasin järele, et halduskohtule esialgse õiguskaitse taotluse esitamisel tõuseb riigilõiv 15 eurole, praegu on see 12 eurot ja 78 senti. Selline tõus on siin tõesti sees.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast! Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Nagu arvata võite, on õiguskomisjon seda eelnõu arutanud. See toimus 9. aprillil s.a.

Kui käia läbi mõned märksõnad, mis meie arutelul kõlasid, siis kõigepealt oli üldine klassikaline küsimus, kas ei ole tegemist kobareelnõuga ning kas see võiks olla kuidagi kole ja halb. Aga isegi õiguskantsler on öelnud, et see on selline eelnõu, kus erinevate sõlmprobleemide kobaraks sidumine on täiesti mõistlik ja põhjendatud. Tema näide puudutas vanade kohtunike küsimust, seda, et kui kohtunik on vana, kuid kobe, kas ta saaks siis edasi töötada.

Helmen Kütt küsis, kas mingid asjad veel tõusevad. Ta pidas ennekõike silmas lõivusid. Üks selline koht tegelikult on, see puudutab maksekäsu kiirmenetlust ja avalduse lahendamise tähtaega. Kui siimaani on see tähtaeg olnud seitse päeva, siis eelnõu järgi muutub see kümneks päevaks. Sellel on väga selge ja lihtne põhjendus: kui avaldusi on võimalik esitada ööpäev läbi kogu aeg, aga kohtuametnikud saavad neid lahendada viiel tööpäeval tööaja vältel, siis lihtsalt puhtfüüsiliselt ei ole võimalik sellega iga kord nii kiiresti hakkama saada. Ma arvan, et see on mõistlik muudatus.

Justiitsminister käis olulisemad peatükid siin juba läbi. Toon veel ühe märksõna, mida ta minu meelest oma ettekandes ei märkinud. See puudutab võõrkeelse dokumendi või koh-

tuistungil tõlkimise tasusid riigilõivuna. Edaspidi muudetakse sellised riigilõivud kehtetuks.

Ma soovitan kõigil lugeda seda eelnõu ja selle seletuskirja. Tõepoolest, erinevad seadused lähevad muutmisele ja erinevad osad võivad eri inimesi puudutada erineval määral. Nii et pildi ettesaamiseks on igati mõistlik selle eelnõuga tutvuda. Kui te leiate, et on olemas põhjus teha muudatusettepanekuid, siis me neid ootame.

Õiguskomisjon otsustas, nagu te juba aru saate, saata see eelnõu täna täiskogu päevakorda, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 3. mai 2012. Kõik kohalviibijad olid selle otsuse poolt. Nagu siin juba ka juttu oli, osa sellest seadusest võiks jõustuda ja peaks jõustumata 1. juulist 2012. See puudutab riigilõivusid. Et me jõuaksime seadust rakendada, on õiguskomisjon valmis seda eelnõu menetlema nii, et see ka võimalikuks saaks ja me võiksime ühiselt mai lõpus selle eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 206 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 3. mai kell 16.

Esimene lugemine on lõpetatud ja selle päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

15. Korruptsioonivastase seaduse eelnõu (192 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud korruptsioonivastase seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli justiitsminister Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Taas kord on tegemist väga hea seaduseelnõuga, see tuleb kohe alguseks ära öelda. Nagu Justiitsministeeriumil tavaks on saanud, oleme eelnõu ette valmistades läbi töötanud arenenud riikide, nagu Inglismaa, Kanada,

Ameerika Ühendriikide, Saksamaa ja ka teiste riikide normistiku ja praktika ning oleme aluseks võtnud mitme rahvusvahelise organisatsiooni, näiteks ÜRO, OECD, GRECO ja Euroopa Liidu juhendites ja uurimustes esitatud soovitude analüüsi.

Sissejuhatuseks räägin eelnõu eesmärkidest. Nagu selliste seaduste puhul eeldada võib, on ka selle korrupsioonivastase seaduse eelnõu eesmärk laiemas mõttes korrupsiooni ära hoida, konkreetsemalt aga tarbetut halduskoormust vähendada, läbipaistvust suurendada, ametiisikute piiranguid ja kohustusi täpsustada, huvide deklareerimise süsteemi sisukamaks ja tõhusamaks muuta ning suurendada korrupsioonivastast teadlikkust ühiskonnas. Eelnõu jõustumine aitab Justiitsministeeriumi hinnangul suurendada kõrgemate ametnike ja poliitikute vastutust ühiskonnas ning vähendada nende korrupsiooniriske. Laiemalt võttes esineb korrupsiooni nii avalikus kui ka erasektoris ja seda võiks kokku võtta kui võimu või positsiooni kuritarvitamist erahuvides üldise huvi ja teiste isikute õiguste vastaselt. Korrupsioonil ei pea alati olema varalist tulemust, see võib tähendada eelise saamist juurdepääsul haridusele või ravivõimalustele. Korrupsioon ehk aususe kohustuse rikkumine on taunitav ja ühiskonnas karistatav.

Kindlasti tasub mõista, et korrupsiooni on keeruline uurida. Tegu on keeruka peitkuritegevusega, mille ühe juhtumi avastamiseks ja lahtiharutamiseks võib minna paljude inimeste töötunde aastate vältel. Kõik me mõistame, et korrupsiooni negatiivsest mõjust hoolimata ei ole sellel tihti otsest ohvrit. Maksimaksja raha või inimeste laiem huvi ei tule kaebama, nagu ei jää sellest kuriteost kunagi ka maksimaksja raha maha lebama ega tule mõne afääri osaline avalikkuse ette kaebama, et see asi tundub olevat ebaeetiline.

Eesti on valinud korrupsiooni ärahoidmisel paljuski euroopaliku ja põhjamaise tee. Üldisemalt on kaks põhimõtet, kui soovite, paradigmaatilist valikut. Esimene on ennetav, kahjusid ärahoidev, avalikkusele toetuv ja ausat ühiskonda järjekindlalt loov tee, teine toetub pigem karmile politseikontrollile ja tugevatele meetmetele ning eeldab suurt sisejulgeolekuressursside kasutamist. Eesti, nagu ma ütlesin, valis esimese tee, euroopaliku ja põhjamaise.

Deklareerimise kohustuse filosoofiline mõte on ju tegelikult anda signaal: hea deklarant, sa oled otsustaja, tee oma otsused ausalt ning avalikusta oma huvid, et ka teised võiksid olla veendunud, et sa oled aus! Lõpuks on alati võimalik, kui avalikkusel tekib põhjendatud kahtlus, seda tavapäraste menetlustega kontrollida. Ennetamine on kõige tõhusam ja kulu-efektiivsem meede võitluses nii korrupsiooni ja kuritegevuse vastu üldisemalt kui ka kas või tervisehäädade vastu võitlemisel. Alternatiiv on tegelda vaid n-ö järelnoppimisega ja küsida iga sellise juhtumi puhul, et huvitav küll, miks nii läks.

Sissejuhatuse lõpetuseks toon näiteid ennetuse kohta. Kellel huvi, sel tasub vaadata aadressi www.korrupsioon.ee. Sealt leiate näiteks ametnike huvide konflikti vältimise käsiraamatu. Mida teha, kui keegi toob teile kalleid kinke ja palub otsust muuta vms? See konkreetne näide pidevalt uueneb. Kui tekib küsimusi, siis paneme need kirja ja otsime vastuseid. Siis on selge, kuidas käituda, kui kellelgi mingi probleem tekib.

Järgnevalt peatun peamistel muudatustel, mida selle eelnõuga Eesti õiguskorda sisse viia kavatakse. Põhimõtteliselt võib need jaotada kolme suurde ploki.

Esiteks sõnastatakse ümber ametiisiku mõiste ja kohustused. Ametiisiku mõiste sõnastatakse ümber lähtuvalt ametiisiku pädevusest teha sisulist teise isiku õigusi või kohustusi mõjutavat otsust või toimingut avaliku ülesande täitmisel, hoolimata ametikoha iseloomust ja õiguslikust vormist, tasulisusest jne. Täpsustatakse ametiisikuga seotud isikute ringi, mis peab välistama kaudse erahuvi korral ametitoimingu tegemise õiguse. Seotud isikud on nii lähisugulased, hõimlased kui ka juriidilised isikud, milles ametiisikule kuulub vähemalt 1/10 otsesest või kaudsest osalusest või mille juhtorganisse ta kuulub. Samuti on ametiisikuga seotud isik see, kelle seisund või tegevus ametiisikut oluliselt ja vahetult mõjutab. Kui ametiisik on juriidilise isiku juhtorgan is ametiasutuse esindajana, ei peeta ametiisikut ja juriidilist isikut seotud isikuteks. Ametiisikul on keelatud ametiseisundit, mõju, siseteavet ja avalikku vahendit korruptiivselt kasutada, samuti korruptiivset tulu nõuda ja omastada. Korruptiivne on selline kuritarvitus, mis toob kaasa avaliku huvi seisukohast põh-

jendamata ebavõrdse kohtlemise. Samuti on ametiisikul kohustus kinni pidada tegevus- ja toimingupiirangutest ning esitada ettenähtud korras huvide deklaratsioon. Nende keeldude ja kohustuste rikkumine on teatud juhul väärtena karistatav. Ametiasutusel on kohustus tagada ametiisikute teadlikkus nende kohustustest ja kontroll ametiisiku kohustustest kinnipidamise üle. Sellise kohustuse vajalikkusele juhtis tähelepanu Riigikontroll pärast kohalikes omavalitsustes tehtud auditit. Ametiisikul ei ole lubatud korruptsioonijuhtumit varjata. Kaob ära ametiisiku kohustus korruptiivsetest teost teatada koos seda tagava väärtesanktsiooniga, kuna see regulatsioon ei ole oma eesmärgi täitnud. Selle asemel tagatakse korruptsioonijuhtumist teatajale konfidentsiaalsus, välja arvatud muidugi juhul, kui teatamine tähendab teadlikult väära või laimava teate edastamist.

Teiseks täpsustatakse ametiisikute toiming- ja tegevuspiiranguid. Nagu on selgunud Justiitsministeeriumi analüüsist, ei ole praegune piirangute regulatsioon selge. See on avaliku sektori asutustes hulga probleeme tekitanud. Peamine muudatus tegevuspiirangute osas on see, et lähtutakse ametiisiku ametikohustustevälise tegevuse ehk kõrvaltegevuse vabaduse põhimõttest. Eelnõu kohaselt on ametiisikul lubatud tegelda üldise kõrvaltegevusega, sh töötada ettevõtjana või teise töoandja juures, välja arvatud siis, kui konkreetsel juhul esinevad alused selle keelamiseks: kui kõrvaltegevusele kuuluva tööjõu maht või laad takistab korrapärast ametikohustuste täitmist, kui kõrvaltegevus võib kaasa tuua ametikohustuste rikkumise või kui see takistab avaliku võimu ülesannete täitmist üldiselt või kahjustab avaliku võimu mainet. Näiteks ei ole üldjuhul põhjust, miks peaks ametiisikul olema keelatud ettevõtetus juriidilise isiku kaudu, mille juhatusse ta kuulub. See on tunduvalt leebem sekkumine isiku põhiõigustesse ning on kooskõlas põhiõiguste piiramise üldise loogikaga. Reeglits on põhiõiguse olemasolu ning riik saab seda piirata teatud tingimustel. Kehtivas seaduses on reeglits põhiõiguse piirang ning riik saab teatud tingimustel piirangut mitte kohaldada ja inimeste põhiõiguse n-ö taastada. Lubamine suurendab läbipaistvust, kuid keelamine ei kaota korruptsiooniohtu ja raskendab korruptsiooni avastamist. Samuti on

lähtunud põhimõttest, et mida vastutusrikkamal kohal ametiisik töötab, seda rangemad on temale laienevad piirangud. Avaliku teenistuse tähenduses ametniku tegevuspiirangud on ette nähtud eelnõu §-s 9, muude ametiisikute tegevuspiirangud tulenevad eriseadustest.

Tegevuspiirangutest tuleb eristada toimingupiiranguid, mis kehtivad kõigi ametiisikute suhtes. Toimingupiirang on keeld teha otsust või toimingut juhul, kui see mõjutab ametiisiku enda või temaga seotud isiku erahuve või sisaldab muud teadvustatud korruptsiooniohtu. Toimingupiirangu korral peab ametiisik teavitama nimetatud konfliktist oma ülemust, kes otsustab, kuidas tuleb toimida. Samuti nähakse ette erandid, mille korral toimingupiirangut ei kohaldata: õigustloovate aktide vastuvõtmisel ja nende ettevalmistamises osalemisel, häda seisundis ja ametiisiku asendamise võimatuse korral. Samuti ei ole volikogu liikmel kohustust taandada end üldakti arutelust, kuigi üldakt puudutab volikogu liikme otseseid või kaudseid huvisid.

Kolmandana toon välja huvide deklareerimise süsteemi tõhustamise. Justiitsministeeriumi analüüsi kohaselt ei ole kehtiv majanduslike huvide deklaratsioonide süsteem tõhus ega täida sellele pandud eesmärgi hoida ära korruptsiooni ja anda ülevaade ametiisikute majanduslikest huvidest. Sama kinnitavad Riigikontrolli auditi tulemused ning mitmed rahvusvahelised hinnangud. Kehtiva süsteemi peamised probleemid on andmete formaalsus, esitajate rohkus ja sellega kaasnev halduskoormus ning ebatõhus järelevalve, samuti majanduslike huvide deklaratsiooni esitamise protseduuri keerulisus. Eelnõu kohaselt tuleb seadusega või seaduse alusel antud aktiga selleks kohustatud ametiisikul esitada huvide deklaratsioon, kus lisaks oma varale tuleb deklareerida ka ametiisiku üle kahe kuu püsivas kasutuses olev vara, nõuded teiste isikute vastu, saadud või tehtud soodustused ning ka välismaal olev vara, ametikohustusteväline tegevus ehk kõrvaltegevus, dividenditulu ning muud asjaolud, sh mittemajanduslikud, mis sisaldavad korruptsiooniohtu. Seega muutuvad esitatavad andmed palju detailsemaks ja põhjalikumaks.

Pea oluliseks põhimõtet, et reaalses kasutuses olev vara oleks deklareeritud. Mäletame ju kõik, kuidas Eestit okupeerinud režiimi ajal öeldi, et raadiost kuuldav ja silmaga nähtav

pilt ei lähe kuidagi kokku. Tulevikus peaks selline kohustus välistama olukorra, kus deklarandil ei ole ei eluaset ega sõidukit, aga ometi elab ta kenas majas ja tal on korralik auto. Olgu ka see siin öeldud, et ei ole suur patt, kui näiteks Riigikogu liige sõidab oma ema autoga, see tuleb lihtsalt selgelt kirja panna. Olukord oleks kahtlasem, kui Riigikogu või valitsuse liige või linnapea sõidaks mõne tema otsustest huvitatud ettevõtja jahi, lennuki või autoga.

Eelnõuga on määratud ära osa deklarante. Sõltuvalt ametiisiku ülesannetest võib talle deklareerimise kohustuse panna asutuse juht või järelevalve tegija, seejuures arvestatakse sisulist põhjendatust. Deklaratsioon peab aitama korruptsiooni ära hoida. Deklaratsioonide haldamiseks luuakse riiklik register. Deklarant täiendab registris andmete riskasutuse alusel eeltäidetud deklaratsiooni andmeid ja esitab elektroonselt registrile. Deklaratsioonide kontrollimise pädevus on jaotatud Riigikogu komisjoni, asutuse juhi või järelevalve tegija ja avalikkuse vahel. Kõrgemate ametiisikute deklaratsioonid on avalikud.

Siinkohal ma lõpetan. Vabariigi Valitsuse esindajana toetan kindlasti esimese lugemise lõpetamist. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teile on küsimusi. Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Eelnõus on termin "mõju korruptiivne kasutamine". Ma palun selgitada, mida selle all täpsemalt mõeldakse ning milline oluline vahe on mõjuvõimuga kauplemisel, mis on kriminaalkuritegu, ja mõju korruptiivsel kasutamisel, mis on tulevikus väärteona käsitletav.

Kristen Michal

Ma ei tea täpselt, millist punkti teie vaatate, aga eelnõu alguses on öeldud, et ametiisikul on keelatud ametiseisundit korruptiivselt kasutada. Ka muid aususe kohustusi on erinevates kohtades. Mõjuvõimuga kauplemise koosseisus on muuseas sees see, et isik ei tohi kasutada oma mõjuvõimu ebaseaduslikul moel. Nii et see koosseis ei ole kuidagi teisega vastuolus. Ma ei näe siin vastuolu.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Kui te mõni päev tagasi kandsite meile ette avaliku teenistuse seaduse eelnõu, siis ma küsisin teilt mõiste "elukaaslane" kohta, kas see käib peale erisooliste ka samasooliste elukaaslaste kohta. Te andsite mulle väga demokraatliku ja pädeva vastuse. Selle eelnõu §-s 7 on jälle üles loetud hulk sugulasi. Seekord ei ole mõistet "elukaaslane" üldse kasutatud. Kas see on seotud nende seaduste objekti olulise erinevusega või ei ole Justiitsministeeriumis endas selgust selle mõiste tähenduse ja kasutamise piiride suhtes?

Kristen Michal

Aitäh! Teades teie suurt huvi selle küsimuse vastu, kuidas samasoolised elukaaslased peaksid olema seadustes kirjeldatud, ütlen, et sama küsimuse on tõstatanud erikomisjon, kes sellel teemal ka juba kirja on kirjutanud. Ma arvan, et tuleb üle vaadata seotud isiku mõiste ja elukaaslase mõiste avaliku teenistuse seaduse eelnõus ning ka selles eelnõus. Ma arvan, et võib-olla natukene on see põhjendatav sellega, et ametiisiku mõiste on laiem kui ametniku mõiste. Aga mis puudutab korruptsiooni ennetamist, siis ma arvan, et siin on vaja kahe seadusega ilmselt natuke tööd teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Võrreldes kehtiva olukorraga näeb eelnõu ette muudatuse, et ametiisik peab hakama majanduslike huvide deklaratsiooni märkima ka andmeid saadud varaliste ja muude soodustuste kohta, mille turuväärtus ületab teatud piiri. Seoses sellega, härra minister, võib-olla selgitate täpsemalt, milliseid soodustusi siin on silmas peetud. Kahjuks ma seaduseelnõust ega seletuskirjast selget vastust sellele küsimusele ei saanud.

Kristen Michal

Aitäh! Seletuskirja leheküljel 30 on öeldud, et andmed saadud varalise ja muu soodustuse kohta, mille turuväärtus ületab deklarandi vii-

mase nelja kuu jooksul ametikohal saadud sotsiaalmaksuga maksustatava tulu jne. Siin on kirjas ka selgitus, et eelnõu kohaselt peab ametiisik deklareerima kingitused ja muud mittevaralised soodustused, mida ta on saanud. Vaadake, leheküljel 30 on see kõik pikemalt lahti kirjutatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra minister! Teatavasti esitas siseminister selle eelnõu kohta oma eri-arvamuse, põhiliselt just majanduslike huvide deklaratsiooni kontrollimise kohta. Ta soovis, et see õigus antaks ka kapole ja politseile. Mina loomulikult seda ei toeta ja ka teie ei toetanud. Kuid millistel kaalutlustel te seda ei arvestanud?

Kristen Michal

Aitäh! Ma ei ole kindel, et meie motiivid kattuvad. Mina lähtun ikkagi sellest, et korruptsiooni vastu võitlemisel on ennetamine kõige tõhusam, ja sellest, et sisejulgeolekuresursse ei peaks killustama, kui on võimalik tagada samasugune tulemus avalikkuse abil ja enesekontrolliga. Selle tee on valinud enamik Euroopa riike, sh Põhjamaad. Ma ei oska öelda, mis teie motiivid on, aga mina tegin oma otsuse sellest lähtuvalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Väga palju on selle seaduseelnõu menetlemise ajal üldsõnaliselt räägitud, et administratiivkoormust tuleb vähendada ja deklaratsiooni esitamise kohustusega isikute arv peab vähenema. Aga vähemalt korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjonis, kuhu ka mina kuulun, ei ole selget seisukohta, kui palju tegelikult deklaratsioonikohustuslaste arv väheneb. Praegu liiguvad üsna müstilised arvud, näiteks, et see jääb endiselt 15 000 juurde. Või olen ma millestki väga valesti aru saanud?

Kristen Michal

Ma usun, et te ei ole millestki väga valesti aru saanud. See, milliseks see arv jääb, sõltub paljuski sellest, kas seadusandja otsustab eelnõus deklarantide ringi kitsendada või veel täiendavalt laiendada. Praegune deklarantide arv, ma arvan, väga oluliselt ei muutu. See sõltub päris palju sellest, mis valikuid tehakse Riigikogu erikomisjonis ja eelnõu menetlevas komisjonis. See sõltub nendest valikutest.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatud minister! Kas sa aitaksid lahti mõtestada § 17 pealkirja? Kas see sõnastus on sinu hinnangul õnnestunud või vajaks see pisut kohendamist?

Kristen Michal

Korruptiivse tulu saamisega seotud kohustuse rikkumine. Sisu on siin kindlasti kohane. Kui me seda kahekesi täpsemalt mõtestame, võime alati parema pealkirja panna.

Aseesimees Jüri Ratas

Meelis Mälberg, palun!

Meelis Mälberg

Aitäh, istungi juhataja! Hea minister! Kindlasti on tegemist väga hea ja vajaliku seaduseelnõuga, mida annab ka veel paremaks teha. Aga ma tahan küsida korruptsioonikomisjoni kohta, millesse ma kuulun. Kas seda eelnõu menetledes võiksime selle komisjoni õigused ja pädevuse üle vaadata, et kui peaks midagi kahtlast aset leidma, siis ei peaks kohe jälle uut uurimiskomisjoni moodustama?

Kristen Michal

Aitäh! See on väga huvitav ja oluline küsimus seadusandjale. Minu meelest ei ole küsimus poliitilistes vaadetes, vaid rohkem töökorralduses. Kuidas seadusandja seda tulevikus näeb? Ma arvan, et seda tuleks tervikuna vaadata. Arutelu on käinud ka selle üle, et võib-olla peaks Riigikogu liikmetel olema eetikakoodeks. Mis selle eetikakoodeksi sisu oleks? Kuidas selle täitmist jälgitaks? Mina isiklikult kipun pooldama seda, et on mingid ühised väärtused, mis on mingil moel ka sõnastatud.

Ma pigem pooldan seda – ütleme nii, et kõrvaltvaatajana, sest need otsused peab tegema seadusandja, täitevvõim sellesse sekkuda ei saa –, kui Riigikogus oleks üks komisjon, mis suudaks eri olukordades anda hinnanguid, et iga kord ei oleks vaja pikka arutelu selle üle, kas on vaja teha uut komisjoni, mis võib-olla ei ole kõige otstarbekam. Erikomisjonil on praegu kahtlemata väga võimekas juht ja koosseis, on olemas seal töötavad inimesed ja soojad toad. Võib-olla oleks mõistlik sealt edasi vaadata.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Küsin majanduslike huvide deklaratsiooni märgitava info kohta. Tulevikus tuleb hakata märkima ka vara, sh registrisse kantud sõidukeid ja kinnisvara, mis ei ole deklarandi omanduses, vaid on tema püsivas kasutuses vähemalt kaks kuud aastas ja seda mitte järjest, vaid summaarselt terve aasta peale kokku. Kas ka ametiautod, mis on näiteks ministri, vallavanema või mõne teise sellise inimese kasutuses, tuleb tulevikus deklaratsiooni märkida? Kuidas käituda sellisel juhul iga ametiisiku töökohaga, mida me kõik loodetavasti rohkem kui kaks kuud aastas püsivalt kasutame? Küsimuse teine osa puudutab deklaratsioonide elektroonilist registrit. Kui see luuakse, kas siis tulevikus kaob deklaratsiooni paberil esitamise võimalus üldse ära?

Kristen Michal

Aitäh! Ma küsimuse teise poole kohta ei oska isegi öelda. Ma arvan, et tulevikus võiks küll jõuda selleni, et kõik deklaratsioonid oleksid registris. Ma räägin sellest poolest pikevalt, sest see on huvitav tehnoloogiline küsimus, mille eesmärk on ju deklarantide elu lihtsamaks muuta, et peaks riigile esitama vähem neid andmeid, mis riigil tegelikult olemas on. Praegu käivad arutelud muu hulgas maksuametiga. Võib-olla on ka erikomisjonis käsitletud seda teemat, et kui täidetakse maksudeklaratsiooni, siis oleks võimalik ka seda deklaratsiooni täita. See muudaks ilmselt kõigi elu lihtsamaks. Ega ei olegi võib-olla hea, kui inimene, kes peab deklaratsiooni esitama, peab

jälle otsima neidsamu andmeid ning neid uuesti ja uuesti riigile esitama. Ma arvan, et ideaalne oleks, kui tulevikus muutuks see kõik elektrooniliseks. Sellel on mitu nüanssi. Esiteks, elektrooniline andmebaas annab võimaluse lihtsamini kontrollida, kas kõik on tähtajaks esitatud, saab saata meeldetuletusi. Elektrooniline süsteem vähendab ka halduskoormust. See vähendab ametnike, poliitikute ja ükskõik milliste otsustajate vaeva. See on minu meelest väga õige küsimuse püstitus. See on minu arust ka selle eelnõu suur väärtus.

Aga ma arvan, et tööruume ei ole keegi siin silmas pidanud. Samamoodi ei pea deklareerima, kui keegi on ametikohustuste tõttu mõnes nõukogus. Ka seda ei loeta seotud isikuks. Ma arvan, et seaduse mõte ei ole kunagi olnud töökohast saadud telefoni ega ametiautot deklaratsiooni kirja panna. Me peame vajaduse korral seda selgitama ja täpsustama.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Eelnõu kohaselt tuleks tulevikus hakata majanduslike huvide deklaratsiooni märkima ka varalisi nõudeid teise isiku vastu ning märkida tuleb nõude väärtus, võlgniku nimi ja nõude alus. Kas nõude märkimise puhul peab olema mõlema poole nõusolek? Kuidas käituda siis, kui teine pool oma nõuet ei tunnista ning aluseks on üksnes suuline kokkulepe ja kirjalikku lepingut pole?

Kristen Michal

Kui teil on nõue, siis tuleb see ikkagi kirja panna. Mina tõlgendaksin seda nii. Teie teada on teil ju nõue olemas. Me võime seda täpsustada, kui soovi on, aga kui te teate, et teil on nõue olemas, siis te peaksite selle ikkagi kirja panema. Muidu võivad need nõuded seal maagiliselt kas olla või mitte olla. Kui ikkagi on nõue, siis tuleks see kirja panna. Vähemalt mina tõlgendaksin nii. Aga veel kord: ega siit puldist antud tõlgendused ei ole alati kõige täpsemad, seda peaks ikka seadusest täpsemalt vaatama.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Hoolimata suurest austusest ministri vastu pean ikkagi mainima, et esimesele küsimusele ma vastust ei saanud. Ma ei tundnud huvi ühegi paragrahvi vastu, minu palve oli selgitada uut terminit, mis on sisse toodud. Paragrahvi 3 lõike 1 punktis 4 on kirjas "mõju korruptiivne kasutamine". Teisel juhul räägitakse mõjuvõimuga kauplemisest. Mis nende vahe on? Kui opositsiooni liige on austatud valitsuse eelnõusse teinud muudatuse, siis äkki on see mõju korruptiivne kasutamine? Nii et ma tahaksin põhjalikku selgitust, mille poolest selle termini sisu erineb mõjuvõimuga kauplemisest.

Kristen Michal

Kohe vaatan. Ma usun, et seletuskirjas on see lahti kirjutatud. Ma sain eelnevalt aru, et te peate neid kahte punkti vastuolus olevaks. Küsimus oli § 3 kohta. Jah, ma usun, et see on kirjas. See on üks neist terminitest, millega on antud keeld, mida ametiisik teha ei tohi. See on hetkel sõnastatud mõju korruptiivse kasutamisenä. Kui te küsite, kas see on mingi uus koosseis, siis see ei lisa midagi uut. Mõjuvõimuga kauplemine on samasuunaline tegevus, keegi kasutab oma eeldatavat või olemasolevat mõju kellegi teise üle ja kaupleb sellega. See on täpselt samamoodi aususe põhimõtte rikkumine.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Korruptsioonivastase seaduse eelnõu ja selle tulek Riigikokku on tekitanud üsna palju elevust laiades rahvahulkades. Ilmselt on selle teksti vastu päris põhjalikult huvi tuntud. Selle tõttu küsingi nüüd stenogrammi huvides üle. Paragrahvi 2 lõige 1 ütleb, et maailmas on olemas ka vabakutseline ametnik. Mina ei osanud küsijale vastata, mida see vabakutseline ametnik tähendab. Palun tehke see Eesti rahvale selgeks, siis jääb see pikaks ajaks ajalooarhiividesse!

Kristen Michal

Aitäh! Lihtsalt öeldes on tegemist vabade elukutsetega, näiteks notarid, täiturid. Pikemalt öeldes on ametiisiku mõiste sellesamas korruptsioonivastases seaduses natuke laiemalt sõnastatud, siin ei ole võib-olla nii täpne loetelu. Siin on tegelikult öeldud, et kui inimene teeb teatud otsuseid teatud viisil või kasutab teatud ressursse, siis talle laienevad need kohustused.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra juhataja! Austatud minister! Eelnõu § 3 lõike 1 punkt 1 ütleb, et ametiisikul on keelatud korruptiivse tulu nõudmine ja saamine. Kas samavõrra ei peaks olema keelatud ka andmine ja vahendamine?

Kristen Michal

Selle teemaga on karistusseadustiku puhul üldisemalt tegeldud. Ma arvan, et seda teemat siin pikemalt isegi ei peaks avama. Käib arutelu sellel teemal, kuidas neid koosseise sõnastada. See puudutab juba karistusseadustikku, mitte korruptsioonivastast seadust. Küsimus on selles, kuidas on vahendamine ja kõik muu selline karistatav. Seal on teatavaid nüansse. Aga ma arvan, et see loetelu on täiesti piisav, siia midagi juurde ei tule lisada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde! Oletegi teie!

Väino Linde

Head kolleegid! Hea istungi juhataja! See eelnev väikene lausete vahetamine istungi juhatajaga oli Oskar Lutsu ühe hästi tuntud teose parafraseering.

Aga, head kolleegid, põhiseaduskomisjon vaatas selle eelnõu oma 2. aprilli istungil üle ja me valmistasime selle ette esimeseks lugemiseks. Tegemist on korruptsioonivastase seaduse eelnõuga. Nagu me kõik teame, on selle eelnõu laiem eesmärk, esiteks, korruptsiooni ärahoidmine ning, teiseks, ametiisikute majanduslike huvide kindlakstegemine ja kõik sel-

lega seonduv, millest minister eelkõnelejana juba väga põhjaliku ülevaate andis. Põhiseaduskomisjonis me 2. aprillil vaatasime selle eelnõu üle. Justiitsministeeriumist olid kohal mitmed ametnikud ja minister. Meile tutvustati eelnõu. Me olime ühte meelt, et see eelnõu keskendub pigem korrupsiooni ärahoidmisele. Rõhutakse teavitamisele, avalikkuse kontrollile ja ka ametnike enda poolt nende majanduslike huvide avalikustamisele.

Enne kui ma edasi räägin, ütlen ära, et komisjon oli täiesti üksmeelselt ehk konsensuslikult seisukohal, et täna oleks väga sobilik selle eelnõu esimene lugemine lõpetada, head kolleegid. Kui see nii läheb, siis on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg kümme tööpäeva ehk s.a 3. mail kell 6 õhtul.

Aga nüüd veel sellest eelnõust. Millel me komisjonis peatusime? Loomulikult sellel, et üks oluline muudatus on majanduslike huvide deklaratsioonide elektrooniline register, kus on olemas eeltäidetud deklaratsioonivormid. Tõsi küll, komisjonis selgus, et päris üheselt ei olnud võimalik seda deklaratsioonivormi meile esitada, küll aga ministeeriumi ametnikud selgitasid, et ega sinna vormi midagi enamat põhimõtteliselt tulla ei saa, kui need nõuded, mis on seaduses ära toodud. Kuid selle vormiga tehakse veel tööd.

Me mõtlesime selle teema üle, et majanduslike huvide avalikustamisel tuleb leida tasakaal kahe asja vahel. Esiteks, avalikkuse huvi, teatud juhtudel võib-olla ka avalikkuse uudishimu, aga üldjuhul ikkagi avalikkuse huvi korrupsiooni ära hoida ning seoses sellega tahetakse teada, millised majanduslikud huvid on ühel või teisel ametnikul. See süsteem peab rahuldama avalikku huvi. Teiselt poolt on deklarandid. Need on inimesed, kes on oma ameti tõttu avaliku elu tegelased, kellel on ametnikuna otsustusõigus paljudes küsimustes. Kuid ka neil on ju õigus privaatsusele. Selles huvide tasakaalustamise vajaduses olid põhiseaduskomisjoni liikmed ja ministeeriumi esindajad üksmeelel. Ei oldud päriselt seda meelt, et deklaratsiooni esitajate ringi veelgi laiemaks teha või teha deklaratsiooni kõik sätted täielikult avalikuks. Delikaatsete isikuandmete puhul teatud piirangud siin jäävad. Küsimus oli ka selles, et deklaratsioonidega tutvumine peaks eelnõu kohaselt toimuma ID-kaardi abil, et saaks tuvastada selle isiku, kes nende vastu

huvi tunneb. Ka praegu on eelnõus niisugune võimalus olemas. Komisjonis küsis hea kolleeg Andrei Korobeinik, kas deklaratsiooni täitjal ei peaks olema võimalik tuvastada, kes tema andmeid on vaadanud, kes on sisestanud päringu ID-kaardi abil. Praegu seda võimalust või kohustust seaduseelnõus ei ole. Komisjon pidas põhimõtteliselt vajalikuks, et edaspidi me täiendame seaduseelnõu sel moel, et ka deklarandil oleks võimalik – tõsi küll, hiljem – vaadata, kes tema majanduslike huvide vastu on huvi tundnud. See on täiesti seaduslik huvi, aga kui see on seaduslik, siis ei pea siin ka midagi varjama. Tegemist ei ole kindlasti mitte internetis kommenteerimisega, mis on anonüümne.

Oli veel küsimus selle kohta, et deklaratsiooni vormis on üks küsimus, mis minu sõnastuse järgi on umbes selline: kas deklarandil on veel midagi täiendavalt deklareerida või öelda, mis võiks mõjutada tema majanduslikke huve? Niisugune koht on ja sinna saab deklarant panna täiendavalt kirja, mida ta arvab vajaliku olevat deklaratsiooni märkida. Siinkõneleja leidis, et kui deklaratsiooni muudes osades millegi märkimata jätmise eest on ette nähtud teatud karistused, väärteokaristused ja mis need kõik on, kui on kuritahtlik varjamine jne, siis siin on tegemist subjektiivse hinnanguga, mida inimene peab vajalikuks veel märkida. Kui üks inimene leiab, et see on kuidagi oluline, aga teine ametnik ei ole samasugust asja deklaratsiooni märkinud, sest see on subjektiivne küsimus, siis selle eest ei oleks õige väärteokaristust kohaldada. See ilmselt ei läheks õigusselguse printsiibiga kokku.

Mida veel? Vist mitte midagi eriti rohkem. Nagu ma ütlesin, me otsustasime konsensussega, et esimese lugemise võiks täna lõpetada ja 3. mail kell 6 õhtul on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg. Põhiseaduskomisjon koos Riigikogu korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoniga tegi juba eile selle eelnõuga päris põhjalikku tööd erikomisjoni esimehe härra Anvelti eestvedamisel. Me vaatasime üle selle eelnõu võimalikke muudatusi, näiteks, kas deklaratsiooni täitjate ringi teha kitsamaks, kas märkida sinna mingeid lisaandmeid või mitte, kas kaaluda registri pidajale seadusega selge sõnaga antud õigust tutvuda deklaratsioonis esitatud andmetega. Oli veel mitmesuguseid muudatusettepanekuid. Aga

see kõik on selle eelnõu mõttes tulevikuteema, mida me saame arutada pärast seda, kui esimene lugemine on lõpetatud. Ka kõikide siinoliijate kõik muudatusettepanekud on tere- tulnud, samuti ettepanekud komisjonidelt ja fraktsioonidelt.

Hea meel on lõpetuseks märkida, et selle eelnõu menetlemisel ei olnud veelahet opositsiooni ja koalitsiooni vahel, nagu mõnikord poliitiliste eelnõude puhul olnud on. Küsimused olid lihtsalt sellised, mida ühe või teise sätte all mõeldakse, kuidas seda tõlgendada, kuidas sellest aru saada, kuidas avalikkus sellest aru saab. Selles mõttes oli see menetlus heas mõttes mõnevõrra erakordne, aga neid küsimusi saabki ainult niiviisi lahendada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Jätsin oma teise küsimuse just sellepärast teile, et te olite parlamendi liige ka eelmise koosseisu ajal. Samasugust seaduseelnõu menetleti ka siis. See eelnõu anti menetlusele kaks aastat enne eelmise koosseisu tööaja lõppu. Esimene lugemine lõpetati, aga mingil põhjusel kahe aasta jooksul seda seadust n-ö sahtlist välja enam ei võetud ja seoses koosseisu vahetusega kukkus see eelnõu menetlusest välja. Mis see põhjus oli, miks tollal seda seadust enam edasi ei menetletud, ja kuidas on praeguse seaduseelnõu ajakava planeeritud, millal püütakse see seaduseelnõu seaduseks vormida?

Väino Linde

Aitäh, hea küsija! See on hea küsimus ja on hea sellel teemal hetkel peatuda. Selle eelnõu pealkiri, mida me Riigikogu eelmise koosseisu ajal menetlesime, oli "Korruptsioonivastane seadus", ka sellel eelnõul, mida me täna menetleme, on sama pealkiri ja ka see seadus, mis praegu kehtib, on korruptsioonivastane seadus. Aga täna menetluses olev eelnõu ei ole sõnas- tuslikult, normitehniliselt ja kõige sellega seonduvalt sugugi üksüheselt sama eelnõu, mis oli eelmise Riigikogu koosseisu ajal menetluses. Välja arvatud see, et ka siis oli plaanis luua elektrooniline register, aga eelmises eelnõus oli deklarantide ring väga-väga kitsenda-

tud, võrreldes sellega, mis on täna menetle- tavas seaduseelnõus. See piirdus riigi kõrge- mate võimukandjatega ja siis oli seal veel üht- teist juures. Olin üks sellel seisukohal olijatest ja oli teisigi, kes leidsid, et kui see ring nii kitsaks läheb, et ainult väga väike hulk inimesi esitab majanduslike huvide deklaratsioone, siis kuigi see võib tuleneda soovist saada kiiresti ülevaadet ja põhjalikult kontrollida, võib ka nii juhtuda, et signaal avalikkusele on hoopis vas- tupidine: korruptante otsige ainult nende seast, kes deklaratsiooni esitavad, aga mitte nende seast, kes ei pea seda kohustuslikus korras esi- tama. Kohtupraktika on näidanud, et korruptsioon ei küsi tegelikult ametikoha kõrgusest ja olulisusest, vaid see võib väga erinevas kohas endale pinnast leida. Mis veel põhjused olid? Ma mäletan, et selles deklaratsioonivormis olid väga erinevad nõuded ja seal oli mitmeid täiendusi. Üsna keeruline oleks olnud seda täi- ta, arvestades, millised mingil moel deklaranda- dige seotud isikud veel tuli deklaratsiooni mär- kida. Seal ei olnud vaja märkida nii konkreet- selt, nagu täna arutatavas eelnõus on, et seotud isikud ja pereliikmed või kuidas siin kirjas on. Seal olid päris mitmed nüansid. Kuna me ei saavutanud eelnõu autoritega päris ühte meelt, siis aja otsasaamise tõttu jäi see eelnõu Riigi- kogus lõpuni menetlemata.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Lillo, palun!

Kalev Lillo

Aitäh, hea juhataja! Hea kaasettekandja! Minu küsimus on majanduslike huvide dekla- ratsioonide kohta. Praegu avaldatakse suhteli- selt tihti arvamust, et see deklaratsioon on võib-olla liiga paber paberi pärast, selle põhjal pole võimalik teha mingeid järeldusi, seal too- dud info on staatiline ja võib-olla ei näita te- gelikke huvisid. Kas põhiseaduskomisjon on seda meelt, et uue seadusega kehtestatavad normid ja võib-olla ka uus deklaratsioonivorm, mida te veel näinud ei ole, aitavad tulevikus selliseid arvamusalvusi vältida?

Väino Linde

Aitäh, hea küsija! Jah, põhiseaduskomisjon on sama meelt, nagu sa praegu välja tõid, et eelnõu alusel moodustatav elektrooniline re- gister on samm edasi ja deklaratsioon ei ole

kindlasti käsitletav lihtsalt paberina paberi pä-rast. Aga nagu ma ütlesin, selle seaduseelnõu eesmärk on just nimelt korrupsiooni ärahoid-mine. Tõenduslikust küljest see kriminaaluuri-mise puhul väga suureks tõendiks ei pruugi olla, on olemas teised tõendid, allikad ja ma-terjalid. Aga oluline on avalikustamine, samuti on olulised need sätted, mida minister enne selgitas, mille järgi tuleb deklaratsiooni märki-da, kui vara kasutatakse teatud aja jooksul kaks kuud või kauem. Me jõudsime eile eri-komisjoniga ühisele seisukohale, et deklaratsiooni tuleb märkida ka tulud, mis saadakse välismaalt (või kuidas see täpselt formuleeri-tud oli, ma ei hakka seda parem peast ümber jutustama). Igal juhul kajastab niisugune dek-laratsioon tegelikku olukorda märksa paindli-kumalt, mis on staatilisuse vastand. Siit on võimalik nii mõndagi välja lugeda, just nimelt seda, millised on ametniku huvid. Selle põhjal saab ka avalikkus vajalikke järeldusi teha. See ei tähenda, et ametniku kõik majanduslikud huvid oleksid keelatud, aga ta peab need välja tooma.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud ettekandja, austatud pinginaaber! Ma esitan sulle küsimu-se sinu enda küsimuste kullafondist: kas sa võtaksid paari sõnaga kokku, mis on selles seaduseelnõus kõige olulisem ehk mis on selle seaduseelnõu ajalooline tähtsus?

Väino Linde

Eelnõu ajalooline tähtsus on selles, et me saame ka korrupsioonivastases seaduses toodud norme ja sätteid edaspidi rakendada e-riigi võimalusi kasutades, luues selleks elektrooni-lise registri. Seal on avalikkusel võimalik tut-vuda ametnike majanduslike huvide deklaratsiooni-dega. Ka meie ise, ma pean silmas amet-nikke, ei pea neid paberil täitma. Märksa täpsemaks on tehtud normid, mida on vaja deklaratsiooni kirja panna, et see kajastaks ametniku tegelikku majanduslikku olukorda ja avalikkuse tehtavad järeldused vastaksid sel-lele, milline see olukord täpselt on. Minister tõi hea näite: kui ametnik kasutab oma ema autot, siis see tuleb ikka kirja panna, seda ei

peaks varjama. Siin on ka teisi päris olulisi punkte. Miks mitte lõpetada niimoodi kant-seleilikult, nagu on eelnõu seletuskirjas märgi-tud, et muu hulgas on eelnõu kõrvaleesmärk tarbetu halduskoormuse vähendamine ja läbi-paistvuse suurendamine nendes küsimustes.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõne-tooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Võtan igaks juhuks kaheksa minutit.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaheksa minutit.

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Vaieldama-tult on tegemist ajaloolise eelnõuga. Üks hea kolleeg küsis, miks selle eelnõu menetlemine eelmise koosseisu ajal pooleli jäi. Võiks öelda, et ühest küljest anti ilus põhjendus, miks see pooleli jäi, teisest küljest on õhus ka mitmeid küsimärke, miks see pooleli jäi. Ma julgesin saalis nalja teha, et järsku jäi see pooleli selle-pärast, et osal poliitilistel jõududel oli raha juurde vaja, aga nüüd on kõik juba kätte saa-dud. Selge on see, et tegemist on konsensus-liku eelnõuga. Võtame kas või erakonnad, eriti Keskerakonna, millel praegu on 13 000 liiget. Meie hulgas on pidevalt olnud kodanikke, kes on eksinud elementaarsete reeglite vastu ja kes on korrupandid. Nad on paljastatud ja me mõistame nende käitumise kõige sügavamalt hukka. Aga nad suudavad blameerida ka kõiki ausaid inimesi, kes sellesse erakonda kuulu-vad. Selle tõttu me loomulikult tahame, et olukord saaks kontrolli alla.

Ma olen täiesti kindel, et selle eelnõuga me kahjuks ei suuda ära lahendada ühte kõige valusamat küsimust, mis selles valdkonnas on. See on seesama ka täna saalis mainitud mõju-võimu teema. See on selline kurat, mis meie kohal hõljab, see ei taha kuhugi kaduda. Too-me lihtsa näite. Kui sa teed mingit asja ja tahad seda kuhugi paigutada, siis ühel hetkel seal nagu on liblikad, aga järgmisel hetkel neid

liblikaid justkui ei ole. Kõik liblikad läksid nagu loomaaeda elama. Tekib küsimus, mis siis vahepeal juhtus. Kas liblikad said aru, et ehitust on Eesti arenguks vaja, ja läksid vabatahtlikult loomaaeda, kas keegi ütles liblikatele, et mingi nad loomaaeda, või liblikad lihtsalt kadusid ära, sest neid ei olegi olemas? Selliseid näiteid võiks tuua ääretult palju.

Plusspoolele julgen kanda selle, et korrupsiooniga võitlemisel on kõige olulisem ühiskonna areng. Ma tean ühte inimest siin saalis, kellel taasiseseisvunud Eesti Vabariigi esimese kümne aasta jooksul ei olnud mitte ühtegi registreeritud liiklusrikkumist, kuigi ma olen täiesti kindel, et ta kiirust ületas. Aga ka teisel aastakümnel ei ole tal ühtegi liiklusrikkumist, sest ta ei julge enam kiirust ületada. Mõelge ise edasi, mida ma sellega öelda tahtsin ja kellest ma rääkisin.

Nüüd me räägime, et me tahaksime selle seaduseelnõuga vähendada administratiivkoormust. Absoluutselt õige, see oleks väga mõistlik. Selle tõttu on mul ettepanek, et deklaratsioonikohustuslaste ringi peaksid kuuluma need, kelle deklaratsioonid me avalikustame. Ülejäänud juhtudel peaksime kasutama maagilist võimalust, mis, muuseas, aitab väga efektiivselt korrupsiooniga võidelda. Nüüd ma annan meie erakonna nimel nõu, kuidas tuleks käituda, ja loodan, et ka kõik teised erakonnad seda mõtet toetavad. Asutuste juhtidel, kelle töötajaskond on formaaljuridiliselt deklaratsioonikohustuslane, võiks olla õigus vajaduse korral seda deklaratsiooni küsida. Ehk me ei nõua neid deklaratsioone inimestelt regulaarselt sel juhul, kui me neid deklaratsioone ei avalikusta. Nii me vähendame oluliselt deklaratsioonikohustuslaste arvu, aga jätame alles võimaluse deklaratsiooni näiteks kümnepäevase etteteatamisega inimeselt küsida. Ebaausad inimesed tavaliselt ongi natuke imelikud ja neil on omadus muutuda lohakaks. Kui inimene teab ette, et tal on vaja selline või selline, selliste või selliste parameetritega dokument igal aastal esitada, siis ta ei eksi mitte millegi vastu. Tegelikult aga on jube keeruline mõista, mis tema hinges toimub ja kuidas ta elab. Aga kui me jätame asutuse juhtorganitele võimaluse küsida seda deklaratsiooni ootamatult, siis ma arvan, et me päris kindlasti avastame palju rohkem korrupsioonijuhtumeid, kui me oleme seni suutnud ja võib-olla lähemas tulevikus

suudame. Sellega me tõepoolest näitame ühiskonnale, et me usaldame oma inimesi, eelkõige ametiisikuid, aga teisest küljest me säilitame nende üle selge kontrolli. Minu väide on see, et tuhandeid ja tuhandeid deklaratsioone sahtlisse kirjutada ei ole mitte mingisugust mõtet. See ei ole efektiivne ja tegelikult paneb see neid inimesi välja mõtlema igasuguseid krutskeid, mida nad muidu võib-olla ei teeks.

See seadus on igal juhul ühiskonna eri huvigruppide jaoks ülioluline. Ma loodan, et me menetleme selle eelnõu sel korral üsna efektiivselt lõpuni. Erikomisjoni liikmena olen ma kogenud, et see läheb rahvale korda. Meie püha üritus on inimeste ootusi täita.

Miks ma kaitsen seisukohta, et deklarantide arv ei peaks olema väga suur? Vaadake, me oleme erikomisjonis viimastel aegadel üsna mitmel juhul vaadanud inimeste deklaratsioonide ja proovinud nendest leida midagi, ütleme nii, mis võiks kuidagiviisi millelegi vihjata. Tunnistame ausalt ja otse, et ei ole kindlamat paberit maailmas kui näiteks Riigikogu liikme majanduslike huvide deklaratsioon. See on nii raudne dokument, et seal ei tule mitte kunagi mitte midagi välja. Selle tõttu ma väidan, et inimeste püüdmine nende tähelepanu hajumist kasutades on palju efektiivsem.

Ma soovin meile jõudu meie töös selle seaduseelnõu lõpuni menetlemisel! Tõepoolest ei ole palju olnud neid juhtumeid, kui kõik saalis esindatud erakonnad on töötanud konsensuslikult ja on saavutanud parima tulemuse Eesti ühiskonna paremaks muutmisel. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 192 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 3. mai kell 18. Esimene lugemine on lõpetatud ja viimase päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 17.25.

Istungi kestus 4 tundi ja 25 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 19. aprill 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (199 OE) teine lugemine

2. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Põlvkondadevahelises solidaarsuses peitub potentsiaal" arutelu

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 12. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Mul on au anda Keskerakonna fraktsiooni saadikute nimel üle arupärimine peaminister Andrus Ansipile seoses kurikuulsa kapo aastaraamatuga, mida meie austatud peaminister nimetas eile siin saalis kõige oodatumaks perioodiliseks väljaandeks Eestis. Neile, kellele see ei meeldi, soovitas ta pöörduda pressinõukogusse. Nali oli muidugi hea, aga meil on siiski talle mõned küsimused. Nimelt, Tallinna ja Narva koolid on vaidlustanud kohtus Vabariigi Valitsuse otsuse, millega ei rahuldatud nende taotlust jätkata õpet vene keeles Eesti venekeelsetes gümnaasiumides. Aastaraamatus avaldatud info põhjal on ilmselge, et autorid mõjutavad oma tegevusega kohtuotsust juba enne kaebuse menetlemist. Tahaksime selle kohta peaministri kommentaari. Küsime ka seda, kas härra peaminister jagab seisukohta, et vene keele ja kultuuri säilitamine kujutab endast ohtu Eesti riigi põhiseaduslikule korrale, nagu ilmselt arvavad kapo aastaraamatu autorid. Tahame teada, millises ulatuses härra Ansipi

arvamusel tuleb piirata venekeelse kogukonna huvide esindatust poliitikas ja riiklikul tasemel. Ja viimane küsimus on, millised meedialkanalid on ametlikult tunnustatud vaenulikuks Eesti riigile. Kui aga sellist musta nimekirja ei eksisteeri, siis mille alusel avalikult taunitakse inimesi, kes on andnud intervjuu kanalile Russia Today? Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Meil, 12-l Keskerakonna fraktsiooni liikmel on arupärimine minister Hanno Pevkurile. See puudutab asjaolu, et 15. jaanuaril 2011 jõustus tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muudatus, mis võimaldab neljanda kursuse lõpetanud arstitudengitel töötada abiarstina. Seoses sellega on eelmisel aastal loodud 40 abiarsti kohta, sel aastal umbes 120 kohta. Kokku on neljandal ja viiendal kursusel hinnanguliselt 300 üliõpilast, nii et nendest kohtadest ei piisa. Aga veel hullem on see, et nendel kohtadel puudub rahakate. Praegu on olukord selline, et arstiteaduskonna üliõpilased lähevad pärast neljandat kursust abiarstidena tööle Soome, sest seal rahastatakse seda tööd Soome riigi eelarvest. Ja kui need tulevased tohtrid on Soomes juba mingi aeg töötanud, ega nad ju enam tagasi ei tule. Nii et ma ütleks, et see on riikliku tähtsusega probleem. Meil on seoses sellega härra ministrile neli küsimust, mis puudutavad abiarstisüsteemi korraldamist ja kõige rohkem selle süsteemi rahastamist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu, rohkem kõnesoove ma ei näe. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks arupärimist, juhatus otsustab nende edasise menetlemise vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele.

Annan edasi ka teate, et Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 81 Riigikogu liiget, puudub 20.

Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist.

1. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (199 OE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme esimese päevakorrapunkti juurde, milleks on põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 199 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks põhiseaduskomisjoni aseesimehe Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjoni 16. aprilli istungil toimus eelnõu teise lugemise arutelu. Selleks ajaks muudatusettepanekuid laekunud ei olnud. Me nõustusime keeletoimetajate ettepanekuga asendada eelnõu punktis 2 sõna "allakirjutamisel" sõnaga "allakirjutamisest". Rohkem muudatusi me eelnõus ei teinud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoovi ei ole. Eelnõu 199 kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on panna eelnõu teisel lugemisel lõpphääletusele. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen lõpphääletusele eelnõu 199. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Julgeolekuasutuste järelevalve eriko-

misjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 199 on otsusena vastu võetud. (Tabel 8.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Põlvkondadevahelises solidaarsuses peitub potentsiaal" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume teise päevakorrapunkti juurde, milleks on olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Põlvkondadevahelises solidaarsuses peitub potentsiaal" arutelu. Lubage enne, kui me selle päevakorrapunkti juurde läheme, lühidalt tutvustada selle menetlemise korda. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 153 on kõigepealt sotsiaalminister Hanno Pevkuri ettekanne kuni 20 minutit, seejärel küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Peale seda on Tallinna Ülikooli sotsiaalpoliitika professori Lauri Leppiku ettekanne kuni 20 minutit ning küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Sellele järgneb sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna ettekanne kuni 20 minutit ning küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Riigikogu liige võib esitada kõigile ettekandjatele selle päevakorrapunkti arutelul kaks suulist küsimust. Peale küsimustevooru on nagu ikka läbirääkimised. Sotsiaalkomisjoni palvel teen Riigikogule ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõttudega fraktsioonide esindajad ja seejärel Riigikogu teised liikmed. Arutelu lõpus Riigikogu otsust vastu ei võta. Nüüd on mul on suur au ja rõõm paluda Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkur!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on äärmiselt hea meel siin täna teie ees seista ja arutleda nii olulise teema üle. Me mõistame, et selle teema olulisus päevpäevalt kasvab. Alustuseks lubagegi tänada sotsiaalkomisjoni võimaluse eest siin teiega mõtteid vahetada. Mul on väga hea meel, et minu ettekandele järgneb Lauri Leppiku ettekanne. Justkui heas seitsmenda meelega koosmõjus on meie kahe ettekanded Euroopa aktiivse vananemise aasta ja põlvkondadevahelise solidaarsuse aasta teemakäsitluselt jagunenud nii, et mina keskendun peamiselt esimesele

poolele ehk siis aktiivsena vananemisele ning Lauri Leppik räägib natukene rohkem põlvkondadevahelisest solidaarsusest. Meil ei olnud see omavahel kokku lepitud, see lihtsalt juhtus nii. Aga nüüd sisu juurde.

Rahvastikuteadlane Luule Sakkeus on kirja pannud neli olulist rahvastiku vananemise tulemust. Esiteks, 65-aastaste ja vanemate elanike osakaal rahvastikus on suurenenud – 130 aasta jooksul on see osakaal kasvanud neli korda, 4,2%-lt 17,2%-le; teiseks, rahvastiku keskmine vanus on 130 aastaga kasvanud üle 16 aasta elik 23,5 aastalt 39,5 aastale; kolmandaks, üle 85-aastaste osatähtsus rahvastikus pidevalt kasvab – viimase 40 aastaga on kasv olnud 133% ehk üle 85-aastaseid on 2,3 korda rohkem ja viimaste aastate juurdekasv on ca 6% aastas; ning neljandaks, praegu sündinutest enam kui pooled peaksid elama kauem kui 80 aasta vanuseks.

Arvestades nii neid kõnekaid fakte kui ka muid suundumusi, alustas ministeerium just sel nädalal aktiivsena vananemise strateegia 2013–2020 väljatöötamist. Loodava strateegia abil soovime tagada Eesti vanemaealistele mitmesuguseid võimalusi aktiivsena vananemiseks ja väärikana elamiseks. Lubage mul alljärgnevalt keskenduda peamiselt neljale valdkonnale, mis meie arusaama kohaselt võiksid moodustada koostatava strateegia selgroo.

Esiteks, eakate tööhõive. Kuna rahvastiku vananemine toob vältimatult kaasa pensioniealiste inimeste arvu suurenemise, on eakate tööhõive soodustamine järjest tähtsam. Koalitsioonileppes oleme märkinud, et valitsusliidu silmis on eluea üldisest pikenedisest veelgi olulisem just tervena elatud aastate arvu kasv. Riik väärtustab sotsiaalselt aktiivset elu, mis tagab pensionile jäädes suuremad sissetulekud ning loob kõigile võimaluse töötada nii kaua, kui ise soovitakse. Eestit on senini iseloomustanud ja ma loodan, et iseloomustab ka edaspidi üks kõrgeimaid eakate tööhõive näitajaid Euroopa Liidus. Eurostati andmetel oli Eesti Rootsi, Taani ja Saksamaa järel neljandal kohal. Euroopa Liidu 27 riigi keskmine näitaja on 47,7%, Eestis on see 57,5%.

Kui vaadata aktiivsuse näitajat ehk valmisolekut tööturul osalemiseks, siis selles olime 2011. aastal Rootsi järel koguni teisel kohal. See näitab, et Eesti vanemaealised töötavad ja soovivad töötada tunduvalt rohkem, kui see

Euroopa Liidus keskmiselt on. See tähendab, et meie inimesed töötavad kauem, mitte ei jää kohe pensionile, ja need, kes töö kaotavad, hakkavad kohe uut tööd otsima. Kui Rootsis ulatus aktiivsuse määr 74,5%-ni ja Eestis 64,2%-ni, siis näiteks Belgias, Itaalias, Ungaris, Poolas, Sloveenias ja Maltal jäi see alla 40%. Vanemaealiste hõive näitajat tõstab just vanemaealiste naiste suhteliselt suur hõive teiste riikide omaga võrreldes. Vanemad mehed soovivad rohkem tööl käia ja nende aktiivsuse näitaja on kõrgem kui vanematel naistel, kuid samas on meeste seas palju selliseid, kes ei suuda endale tööd leida. Vanemaealiste meeste hõive on meil praegu 52,3% ja naistel 54,9%. Ka see näitab, et meeste aktiivsus on küll suur, aga tööd on vanemas eas raske saada.

Kui vaadata tööhõive näitajat vanusegruppide lõikes vahemikus 45–74 eluaastat, siis selgub, et kõikides gruppides on hõive viimase 11 aasta jooksul kasvanud. Enim on kasvanud just 70–74-aastaste tööhõive, mis on kümne aastaga pea kahekordistunud. Tööealiste ja vanemaealiste arvu suhe peaks lähitulevikus kehvemaks muutuma ja see esitab väljakutse eelkõige tööturu jätkusuutlikkusele. On selge, et kui me soovime praegusest suuremat või isegi praegusega võrreldavat tööhõivet, on üks hädavajalikke lahendusi 65-aastaste ja vanemate elanike valmidus ning loomulikult võime tööd teha.

Kogu Eesti ühiskonda ootab ees vastamine väljakutsetele ja selleks tuleb püüda veelgi paremini ära kasutada vanemaealiste ressursi tööturul. Huvitav fakt on sel taustal Statistikaameti info, et ühe küsitluse kohaselt on vanuse kasvades üha enam neid, kelle hinnangul on nende haridustase tehtava töö jaoks liiga kõrge. Ehk potentsiaali eakate veelgi suuremaks osalemiseks ja ka tööandjate valmisolekuks neid tööle võtta on küll ja küll. Teisena räägiks elukestvast õpest.

Asesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma vabandan teie ees! Head ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm! Palun austame ettekandjat ja neid ametikaaslasi, kes soovivad ettekannet kuulata! Ma väga palun seda! Palun, minister!

Hanno Pevkur

Aitäh! Niisiis elukestvast õpest. Kuigi, nagu just öeldud, paljudel eakatel on arvamus, et nende haridustase on tehtava töö jaoks liiga kõrge, on siiski tööturul aktiivsena püsimiseks vaja omandada üha uusi teadmisi ja oskusi. Ka vanemas eas tuleb olla aktiivne, tuleb järjekindlalt tegelda eneseharimisega. Ühiskondlikes protsessides, sh tööturul eduka osalemise eeldus on, et ollakse hästi kursis nii oma tegevusvaldkonna kui ka laiemalt kogu ühiskonna arenguga. Paljudes valdkondades ei tähenda kursis olek tänapäeval enam aastate eest omandatud kutsetunnistuse või diplomi olemasolu, vaid pidevalt uute teadmiste hankimist ja üha aktiivsemat suhtlust nii teiste inimeste kui ka riigiga. Peale klassikaliste infokanalite – nt raamatud, ajalehed ja teiste inimestega vahetult suhtlemine – on tänapäeval aina tähtsam kõikvõimalik interaktiivne suhtlus. Üha täiendavate internetiteenuste abil on loodud võimalused suhtlemiseks nii teiste inimeste kui institutsioonidega pea kogu maailmas. Internet võimaldab ligipääsu informatsioonile ja on seega üha olulisem vahend, millega oma teadmisi avardada.

Internetiteenuste kasutamine ja sealt info leidmine eeldab aga nende võimaluste pidevat tundmaõppimist. Selle tõdemuseni jõudsid ka eri uurijad ühes sotsiaaltrendide uuringus, mille andmed Statistikaamet avaldas 2010. aastal ja mis kandis pealkirja "Vanemaealiste sidusus". Emeriitprofessor Ene-Margit Tiit on samuti rõhutanud elukestva õppe olulisust, märkides, et nii kogu elanikkonna kui ka üle 50-aastaste osalemine elukestvas õppes on otseselt seotud tööhõives osalemisega. Seda teadmist täiendab ka 2009. aastal läbiviidud vanemaealiste toimetuleku uuring, mille tulemused näitavad, et olemasoleva põhitöö puhul tuli töötavatel vanemaealistel ja eelmise põhitöö puhul mittetöötavatel vanemaealistel täienduskoolitus või tasemeõpe läbida ligi kolmandikul 50–74-aastastest. Seega õppest me ei pääse.

Kolmandaks peatuks teenustel. On teada, et teenuste osutamise vajadus nii tervishoiu- kui hoolekandeesutuses suureneb märkimisväärselt peale inimese 75-aastaseks saamist. Samas oleme Eestis järjekindlalt liikunud suunas, mis võimaldaks inimestel ka kõrges vanuses elada oma koduseinte vahel. Selleks on viimastel

aastatel jõudsalt arendatud koduõenduse süsteemi, mida tõestab koduõenduse ravijuhtude arvu pea kümnekordistamine viimase kaheksa aastaga. Samas mõõngem, et ilma haiglate ja hooldekodudeta me oma ühiskonda ette ei kujuta. Seda tõendab kas või fakt, et vaatamata viimaste aastate majandusraskustele on hooldusraviteenuse kasutajate arv viimase viie aastaga kasvanud *ca* neljandiku: 8500-lt 10 400-le. Mis puutub tulevikku, siis selgelt on näha, et üha enam süveneb vajadus tervishoiu- ja hoolekandeteenused ühitada. Ja selle teadmise valguses on hea meel näha, et ka nende inimeste arv meie hoolekandesüsteemis, kellel on ette näidata nii hooldustöötaja kui ka õendustöötaja kutsetunnistus, kasvab pidevalt.

Neljandaks jõuan peatuda ka kaasatusel, sidususel ja vabatahtlikul töö. Sotsiaalsest sidususest saame rääkida, kui eri inimrühmad on võrdselt kaasatud kõikidesse ühiskondlikesse protsessidesse. Samas peame mõistma, et vanemaealiste sidusus erineb nooremate omast. Eelkõige on ka sidususe seisukohalt rõhk töötamisel, kuna tööelu lõppemisega väheneb märksa ka eaka inimese sotsiaalne sidusus. Selle mure leevendamiseks on oluline luua eakatele inimestele igakülgset võimalust aktiivsena vananemiseks, enesetäienduseks, huvialadega tegelemiseks ning kultuuri- ja ühiskonnaelus osalemiseks. Loomulikult oleneb palju inimeste enda aktiivsusest ehk sellest, kui palju nad suudavad ja kas ikka soovivad kasutada loodud võimalusi olla aktiivne, suhelda ja ühiskonnas kaasa rääkida. Ka selle tõdemuse võime leida Statistikaameti poolt 2010. aastal avaldatud artiklist "Vanemaealiste sidusus". Aga kui eakal inimesel säärane soov on, peab tal olema võimalus seda ka realiseerida. Kui vaadata jällegi viimaste aastate arenguid Eestis, on hea meel tõdeda, et kümne aastaga on Eestis päevakeskuste arv meile teada olevalt vähemalt kahekordistunud. Eestis peaks olema natuke vähem kui 100 päevakeskust. Nendes keskustes saavad eakad inimesed osaleda vaba aja tegevustes, koolitustel – arvuti- ja keeleõpe jms – ning kasutada toimetulekut soodustavaid teenuseid, näiteks koduteenused, tihtipeale ka toitlustamine jms.

Kui nüüd vaadata ülikoolide poole, siis Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendus-uuringute keskus RAKE avalikustas sel aastal kodanikuhariduse ja vabatahtliku tegevuse

analüüsi. Selles tõdeti, et vabatahtliku tööga tegelevad Eestis pigem kesk- ja vanemaealised inimesed vanuses 40–64 aastat. Kõigist 50–59-aastastest tegeleb sellega hinnanguliselt 7% ja 60–64-aastastest 5%, vanematest inimestest veelgi vähem. Kui kõrvutada neid arve eakate inimeste valmisolekuga tööl käia ja ka tööhõive aktiivsuse näitajatega, näeme, et siin on väga suured käärid. Ühiskondliku ja tööturu aktiivsuse vahel haigutab suur kuristik, mida aga ei tohiks olla. Mida aktiivsem ja kaasatum on igaüks meist ka kõrgemas vanuses, seda igas mõttes tervem ja ühtsem on ühiskond laiemalt.

Kokkuvõtteks. On selge, et nende väheste minutitega ei ole võimalik kõikehõlmavat lähenemist aktiivsena vananemisele ja põlvkondadevahelisele solidaarsuse teemale leida ja me ei jõua kõiki tahkusi analüüsida. Küll andis eeltoodud lühike kokkuvõte ehk ülevaate nendest teemadest, mida aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse toetamiseks silmas tuleb pidada ja mis on need teemavaldkonnad, millele keskendub üleriigiline aktiivsena vananemise strateegia. Ehk veel kord lühidalt meenutades: esiteks tööhõive, teiseks elukestev õpe, kolmandaks teenused ning neljandaks kaasatus ja vabatahtlik töö. Ma kutsun siinkohal kõiki Riigikogu liikmeid üles andma ka oma väärtuslik panus selle strateegia väljatöötamisse. Kui teil vähegi on mõtteid, milline peaks Eesti aktiivsena vananemise strateegia sisu olema, siis kõik ettepanekud on Sotsiaalministeeriumis oodatud. Head aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse aastat meile kõigile! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister, ettekande ja heade soovide eest! Meil on ka küsimusi. Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Kuna te olete selle teemaga tegelnud, siis äkki te teate, kas on Euroopa Liidus või mujal riike, kus inimene peab minema pensionile, tähendab, peab minema töölt ära, kui ta jõuab pensioniikka? Ja kas on riike, kus tööl käies inimene ei saa pensioni, nagu ta Eestis saab?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Sellist sundi, et peab töölt ära minema, minu teada ei ole. Küll on väga suured erinevused maksukorralduses, mis puudutab pensionile jäämist. Väga suures hulgas riikides on üheaegne pensioni saamine ja tööl käimine piiratud. Eesti riik seda piiranud ei ole ja ma pean seda igati mõistlikuks mitmel põhjusel. Üks põhjus on loomulikult see, et nii õnnestub meil eakaid inimesi rohkem tööturul hoida. Teine põhjus on kindlasti see, et meie ühiskondlik ühine rikkus võimaldab välja maksta pensione selles mahus, nagu see meil praegu on. Kui eakatel inimestel on valmisolek ja võimalus tööga lississetulekut teenida, siis seda ei tohiks neile kindlasti keelata.

Kui vaadata Euroopas ministrite tasemel käivaid arutelusid aktiivsena vananemise teemadel, siis väga selgelt on üks olulisimaid märksõnu, mida enamik Euroopa riike rõhutab, just eakate inimeste tööhõives hoidmine ja tööhõivesse tagasitoomine. Kui me vaatame Euroopa maade statistikat, seejuures ka ida poole, siis see statistika kõneleb väga selgelt seda keelt, et Euroopa on vananev ühiskond. Ning vananeva ühiskonna valguses peame 10, 15 ja 20 aasta perspektiivis tõdema seda, et meil ei ole tööturul piisavalt töökäsi selleks, et vähemalt samal hulgal tööd ära teha, kui meil praegu teha tuleb. Nii et inimeste tööhõives hoidmine ja tööhõivesse tagasitoomine on ülimalt tähtis mitte ainult Eesti, vaid ka teiste Euroopa riikide jaoks.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Eelmise vastuse kõrvale märkuseks nii palju, et kindlasti põhjus, miks paljud riigid ei pea õigeks tööl käivale vanemale põlvkonnale täispensionile maksta, on see, et väga mitmes riigis on ju pension peaaegu 60% inimese künagisest palgast. Meil on see kahjuks kõvasti väiksem. Aga te puudutasite mitmel korral haridust ja töite selle välja kui inimese aktiivsena hoidmise võtmesõna, millega kindlasti me kõik siin oleme nõus. Kas te aga ministrina olete teadlik, et reaalsuses on vanemal põlvkonnal üsna raske tagasi hariduse juurde tulla, sh mitmete formaalsete nõuete tõttu? Kursuste

ja vabahariduse puhul loomulikult probleeme ei ole. Kui sa soovid aga omandada näiteks kutseharidust, siis väga suurel osal kaugõppe võimalustel on ees keskhariduse nõue. Vaatamata mitmetele ettepanekutele asja muuta on sellest siiski loobunud. Kas te sotsiaalministeeriumi teeksite ettepaneku olla selliste formaalsete nõuete osas märksa paindlikum?

Hanno Pevkur

Iga administratiivse takistuse eemaldamine, mis võimaldab inimestel osaleda elukestvas õppes, on igal juhul mõistlik. Seega neid takistusi tuleb vähendada. Administratiivsed takistused ei toeta kuidagi meie põhimõttelist ja selget arusaama, et elukestev õpe on vajalik. Erinevatel erialadel on need administratiivsed takistused erinevad. Toon teile näiteks arstiõppe, kus praegu on residentuuris pensionieas olev inimene, kes on omandanud arstikutse ühel erialal, aga on astunud uuesti residentuuri. Nii et sellel erialal ehk arstiteaduses seda barjääri pole.

Aga ma ei pea elukestva õppe all silmas ainult akadeemilist õpet. Me võiksime toetada kümnel või sajalt käel või ükskõik kui palju meil käsi siin Riigikogu saalis kokku on, et eakatel inimestel oleks võimalus ka mitteformaalsetes elukestva õppe vormides osaleda. Üks hea töövorm, mis viimastel aastatel on Eestis tugevalt kanda kinnitanud, on kolmanda nooruse ülikoolid või eakate rahvaülikoolid või mis iganes nime all need ka ei tegutse. Me võime näiteid tuua tehnikaülikoolis toimuvast, me võime näiteid tuua Pärnust, Tartu Ülikooli juures toimuvast, ka Viljandis kogunevad eakad ja on teisigi paiku. Need õppevormid eeldavad väga suurt aktiivsust ja täidavad just nimelt elukestva õppe rolli. Nii et ma lähenesin asjale kahest küljest: eelkõige peaks olema valmisolek nii akadeemilise kui ka kutseõppe andjate poolelt, kuid teiselt poolt peab olema inimeste enda valmisolek osaleda elukestvas õppes kas siis formaalsete või mittetraditsiooniliste õppevormide kaudu. Hädavajalik on kas või see, et nooremad põlvkonnad õpetavad vanematele põlvkondadele arvuti põhitõdesid, et oleks võimalik näiteks mitmesuguseid sotsiaaltoetusi elektrooniliselt taotleda.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Minu meelest oli teil väga asjalik ja tõsine kõne, aga mulle tundub, et selle ülesande lahendamine pole kuigi lihtne. Alustaksin sõnast "solidaarsus". Kui praegu vaadata 20 viimase aasta ajalugu Eestis, siis ega solidaarsust ja sallivust pole noorte poolt vanade põlvkonna suhtes olnud. Kui lugeda praegu internetikommentaare, siis sealt käib läbi selline sõnum, et olete meil ees, hoiate töökohti kinni jne. Minge eest ära! Siit ka küsimus: kuidas te kavatsete leida töökohti, kuhu vanem inimene võib tööle minna? Ja kas täispensioni saamine jätkub ka tulevikus või äkki tuleb mingisugune meelemuutus ja päris täispensioni enam ei saa, kui tööl hakkad käima?

Hanno Pevkur

Alustaksin lõpust. Ma ei näe küll mingit põhjust, miks me peaksime meie eakatele võtma motivatsiooni tööl käia ja neilt pensioni ära võtma. Ma ei näe selleks mingit võimalust.

Mis puutub solidaarsusse, siis ma pigem ikkagi näen seda, et töökohti loovad ju ettevõtjad. Siin on üks oluline märksõna kindlasti ettevõtjate arusaamise muutumine. See ei puuduta ainult eakaid inimesi, see puudutab üldse inimesi, kes vajavad tööturul täiendavat kaitset või abi. Eile rääkisime Hoolekandeteenuste AS-i juhatajaga sellest, kuidas oleks võimalik rohkem puuetega inimesi, sh eakaid puuetega inimesi tööturule tagasi tuua. Tõesti, maailm areneb selles vallas väga kiiresti.

Ma olen siin saalis juba näiteks toonud ühe Saksamaa autotehase: eakate inimeste kaasabil seal tootlikkus kasvas. Saksamaal on veel üks hea näide, mis puudutab just puudega inimesi. Seal on lausa nii kaugele jõutud, et kehast halvatud inimene on tänu arvutiprogrammile ja kaamerasilmale võimeline tegema raamatupidamistööd. Kaamerasilm suudab jälgida silma liikumist ja kasutada sel moel spetsiaalset arvutiprogrammi. Norrast on olemas näide, kus suured kaubaveoautod kohandatakse selliseks, et ratastoolis inimesed saaksid teha pika- ja lühema sõidu, jne, jne.

Seega tööandjatel on võimalik väga palju teha selleks, et kaasata vanemaealisi ja puude-

ga inimesi tööturule. Isegi kui meil kolme, nelja või viie aasta perspektiivis valitseb tööjõu mõningane ülejääk – osa ettevõtjaid küll räägib juba praegu tööjõu puudusest –, siis kaugemas perspektiivis, 15–20, ka 30 aasta perspektiivis viitavad kõik trendid, kõik rahvastikuteadlased väga selgelt sellele, et meil on tööjõu puudus. Iga kätepaar on kulla hinnaga.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! On teada jah, et Eesti rahvas vananeb kõige kiiremini Euroopas ja ega meil muud üle ei jäägi kui töökäsi vanemate inimeste näol juurde tuua. Vanad tõesti ongi meie tuleviku päästerõngas. Ma küsin peaaegu sama. Millest siis ikkagi tuleb see, nagu see uuring ka välja tõi, et 71% tööandjatest ei suhtu peale pensioniea saabumist konkreetseesse töötajasse hästi? Pensioniealisi ei taheta ilmselt ka tööle võtta. Me mäletame, et päeva-pealt vallandamine oli mõni aeg tagasi seadustatud, Jaak Aabi ajal see kaotati. Kogu see ühiskonna suhtumine – tuletan ikkagi meelde 7. klassi inimeseõpetust, kus loetakse eakaks ikka juba päris vanu inimesi. Ma tahtsin veel öelda, et vanematel on tohutud eelised, mis on uuringus ka välja toodud. Noortel on neid hoopis vähem.

Hanno Pevkur

Jah, mis puutub eaka mõistesse, siis ega meil ei ole ju kuskil defineeritud, kes on eakas. Me teame, mis aastast alates on inimene õigusstatud saama pensioni. Aga mis hetkest me ütleme, et ta on eakas? Kui me vaatame sedasama koostatavat strateegiat, mille kavandamises osalemise ettepaneku me sel nädalal ka kõikidele ministeeriumi koostööpartneritele välja saatsime, siis me ei räägi seal vanusest 65+, me räägime vanusest 50+. Me ei taha sellega öelda, et 50-aastane inimene on eakas, aga me tahame öelda seda, et pensionipõlveks valmistumiseks tuleb neid teemasid ja probleeme juba oluliselt varem arvestama hakata kui riiklikust pensionieast alates. Kui me hakkame aktiivsena vananemise või eaka vanuse saabudes tekkivate probleemidega tegelema alles 65. eluaastast, siis me oleme lootusetult hiljaks jäänud. Seal on terviseküsimused, seal on

hoolekandeküsimused, seal on väga palju muid küsimusi.

Loomulikult ka minu hinnangul kujutavad eakad inimesed endast väga selget potentsiaali tööturu mõttes – selles ei ole mingit kahtlust. Ma ütlen, et need ettevõtjad, kes panustavad oma töötajate koolitusse, töötajate täiendusõppesse ja pikaeealisesse, võivad kindlasti tulevikuperspektiivis enam. Kindlasti aitab sellele kaasa ka tehnoloogia areng. Me näeme, et raskest füüsilist tööd jääb vähemaks ning mehhaniseeritud ja arvuti abil tehtavat tööd tuleb juurde, mis tähendab seda, et inimene saab kõrgemas vanuses rohkem olla kasulik konkreetsele ettevõttele ja loomulikult seeläbi ka kogu ühiskonnale.

Aseesimees Jüri Ratas

Maret Maripuu, palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea minister! Oma ettekandes sa puudutasid vajadust suureneva hulga sotsiaalsete teenuste järele. Praegu on eakatel inimestel väga erinevad võimalused saada toetavaid teenuseid, et ise oma eluga hakkama saada. Väga palju sõltub sellest, millises kohalikus omavalitsuses inimene elab, ja väga erinev on ka nende pakutavate teenuste kvaliteet. Mida selles vallas saaks ära teha, et eakaid koheldaks võrdselt, et neile pakutaks võimalikult sarnaseid sotsiaalteenuseid, et neid ei diskrimineeritaks lähtuvalt sellest, kus nad elavad?

Hanno Pevkur

Aitäh väga hea küsimuse eest! Tõsi on, et valdav osa Eesti sotsiaaltööst tehakse ära kohalikul tasandil. See on kahtlemata õige, sest sotsiaaltöö on sellise iseloomuga töö, mida tuleb teha nii lähedal inimesele kui vähegi võimalik. Vaieldamatult on selleks parimad võimalused omavalitsustel. Kui nüüd vaadata pakutavaid teenuseid, siis tõesti, ma olen seda korduvalt ka siin saalis öelnud, mulle teeb muret omavalitsuste erinev suutlikkus. Mõtlen ka sotsiaalkaitsesse panustatava raha hulka omavalitsuste lõikes. Erinevused on liiga suured ja erinevusi võiks üldse olla vähem. Jättes kõrvale üksikud investeeringud kas mõnda hoolekandeesutusse või kusagile mujale, tuleb tunnistada, et ka n-ö jooksvatesse teenustesse panustamine on väga erinev.

Me oleme üsna pikalt omavalitsusliitudega rääkinud sotsiaalhoolekandeteenuste miinimumpaketist, mida kõik omavalitsused igal juhul peaksid pakkuma. Kahjuks ei ole me omavalitsusliitudega selles osas ikka veel kokkuleppele jõudnud. Küll oleme sammukese edasi astunud: eelmise aasta lõpus kinnitati sotsiaalhoolekande miinimumteenuste soovituslikud juhised. Usun, et need juhised on esimene samm väga selgelt selles suunas, et igal inimesel, sõltumata sellest, millise elukoha ta endale valib, on kindel teadmine, et neid konkreetseid teenuseid pakuvad kõik omavalitsused. Ja kui mõnda teenust pakub mõni omavalitsus rohkem, siis on see ainult positiivne.

Kindlasti on mõningane konkurents omavalitsuste vahel ka väga vajalik, et oma elanikke väärtustada ja parimaid teenuseid pakkuda. Aga nagu ma ütlesin, meie eesmärk on tulla Riigikogu ette sotsiaalhoolekande seaduse muudatustega. Me näitame seal väga selgelt, millised peavad – just nimelt peavad – olema kõikides omavalitsustes pakutavad sotsiaalteenused. Tegu on n-ö hädavajaliku miinimumiga. Samas me ei eelda, et riik neid teenuseid osutama hakkab. Seda peab ikkagi tegema omavalitsus.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Nagu me ettekandest kuulsime ja eks me kuule seda pidevalt mujaltki – Euroopa vananeb. Probleem on tõsine, sest noori jääb vähemaks ja tekib küsimus, kuidas vanemat põlvkonda ülal pidada. Aga minu jaoks on selles küsimuses üks paradoks, millele ma ei ole head vastust saanud. Hiljuti püüdis kõrv uudiseid kuulates kinni teistlaadse probleemi, et mitte ainult Eestis, vaid ka mujal Euroopa riikides on noorte hulgas tööpuudus suurem kui tööpuudus keskmiselt. See ongi huvitav paradoks, et me küll kurdame, et noori on vähe, aga samas on noorte hulgas tööpuudus suurem. Võib-olla läheb selleni, kuni kõik noored saajaprotsendiliselt tööle saavad, teab kui palju aega. Kuidas sellele läheneda? See statistiline info on ju selge, et noorte hulgas on tööpuudus suurem, samas oleme mures, et varsti ei jätku

noori, kes tööd teeksid. Kuidas te vastuolu selgitaksite?

Hanno Pevkur

Ma hea meelega selgitan seda. Ma kindlasti ei jõua seda lõplikult ära seletada, aga kui on soovi, siis võime pärast natuke pikemalt vestelda. Kui me võtame näiteks eakate tööhõive ja tööpuuduse, siis mõlemad näitajad on Eestis suhteliselt kõrged ehk me oleme, nagu ma ütlesin, oma aktiivsuse näitajaga teisel kohal ja eakate tööhõivelt neljandal kohal Euroopas – st kui palju meil eakaid töötab –, aga samas oleme ka eakate tööpuuduse näitaja poolest Euroopas esikümnes. Samasuguse paralleeli saab tõmmata ka noorte puhul. See paralleel on üsna ühene ja tuleneb sellest, et meie noorte ja eakate aktiivsus ning valmisolek tööle minna on väga suur. Nagu öeldud, meil on ka eakate tööpuudus suur. See tööpuuduse näitaja, mida Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni metoodika kohaselt arvutatakse, lähtub inimese aktiivsusest ehk sellest, kas inimene on valmis kahe nädala jooksul tööle minema. Sellest tulenevalt on ka noorte tööpuuduse näitaja suur. Viimast mõjutab väga palju ka see, millised on õppimisvõimalused.

Kui me vaatame näiteks Eesti kõige keerulisemat aega 2009. aasta lõpus, siis noorte tööpuudus küündis peaaegu 40%-ni. Praegu me oleme selles osas Euroopa keskmike tasandil, kõigume 20–25% vahel, ja see kukkumine Eesti puhul on olnud kõige suurem. Sellel on kaks põhjust. Esiteks see, et noored on meil suhteliselt rohkem tööle saanud. Teiseks see, et küsitluse hetkel oli meil tööpuudus kõige suurem ehk peaaegu 40%, nii nagu ka teistes riikides, ja küsitlus tehti koolide lõpetamise ajal. Noored veel ei teadnud – küsitlus hõlmas noori alates 15. eluaastast –, kas nad järgmisse astmesse, kas siis gümnaasiumi, kutsekooli või natuke vanemad ka ülikooli sisse saavad või mitte. Sellises situatsioonis oli nende valmisolek tööle minna väga suur.

Vahest see vastus natuke selgitas olukorda. Meil on jah nii noorte kui eakate aktiivsuse näitaja väga suur, kolme neljandiku ringis. See annab ka selle, et nii tööhõive kui võimalik tööpuuduse näitaja on keskmisest suuremad.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister, kõigepealt palju tänu põhjaliku ülevaate eest! Tõepoolest, aastateks 2013–2020 väljatöötatav ja kinnitatav kontseptsioon on Eesti jaoks ülimalt tähtis ja selle väljatöötamisel on suur roll ka eakate poliitika komisjonil. See on Sotsiaalministeeriumi juures tegutsev nõuandev komisjon, kus on esindatud ka väga aktiivselt osalevad Eesti eakate organisatsioonid, kes tänagi siin selle riikliku tähtsusega teema arutelu jälgivad. Üks päevakorral olevaid küsimusi on see, et kui Euroopa Liidu fondid rahastavad hoolekande- ja hooldusraviobjektide ehitamist ja käikuandmist, siis on nii koolitajad kui ka eakate organisatsioonid ja projektide koostajad tundnud muret, et tihtipeale on Euroopa Liidu fondidest raske raha saada projektidele, mis puudutavad vanusegruppi 65+, olgu tegu siis ümberõppe või muu koolituse või millegi muuga. Projektid peaksid nagu olema suunatud nooremaelastele. Kas te näete siin võimalust asjade arengule kaasa aidata, sest tõepoolest, hasartmängumaks rahastab meid hästi?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma usun, et see on üks võtmeküsimusi nii eakate poliitika komisjonile kui ministeeriumile, samuti töötukassale, kui me koostame struktuurifondide kasutamise tingimusi aastaks 2014 ja sellest edasi. Me ei tea veel kahjuks seda, milline saab olema lõplik Euroopa Komisjoni ettepanek struktuurifondide mahu kohta. Kui see maht on selge – ja praegu võib eeldada, et sotsiaalfondi maht kasvab –, siis kindlasti on aktiivsena vananemise strateegia üks alus, millest lähtudes jagatakse järgmisel programmiperioodil struktuurifondide raha just eakate ümber- ja täiendusõppeks, elukestvaks õppeks, milleks iganes. Tolle perioodi pikkus on selline, mille puhul me juba näeme, mis probleemid meil tööturul aktuaalsed on. Euroopa Sotsiaalfond nende lahendamiseks ette nähtud ongi.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Palun nüüd Riigikogu kõnetooli ettekandeks Tallinna Ülikooli sotsiaalpoliitika professori Lauri Leppiku!

Lauri Leppik

Austatud Riigikogu liikmed! Paar nädalat tagasi sotsiaalkomisjonis esinedes rääkisin aktiivsena vananemisest ning asjaomastest võimalustest ja väljakutsetest Eestis. Täna ettekandes otsustasin pühenduda pigem Euroopa tänavuse teema-aasta teisele poolele – põlvkondadevahelisele solidaarsusele – ning vaadata sellele teemale veidi laiema pilguga, tuues siiski ka konkreetseid näiteid ja viiteid arvu- dele.

Euroopa tänavune tähelepanu aktiivsena vananemisele ja põlvkondadevahelisele solidaarsusele on mõistagi seotud rahvastiku vananemisega ja samas lootusega, et suurem aktiivsus kõrgema vanuseni koos pere ja põlvkondade solidaarsusega on need jõud, mis Euroopa riigid rahvastiku vananemisega seotud muutustest läbi veavad. Vananev ühiskond vajab põlvkondade solidaarsust, nii nagu ta vajab ka võimalikult paljude aktiivset panust vanusest sõltumata.

Solidaarsus assotsieerub meil sageli hädade, abi vajaduse ja kriisidega. Eks ole tõsi, nagu vanarahvas ütleb, et sõpra tuntakse hädas. Tõesti, just hädad ja kriisid on sageli solidaarsuse proovikiviks. Kuid eeskätt viitab solidaarsuse mõiste nendele seostele ja sidemetele, mis erinevaid ühiskonnakooslusi, inimkooslusi koos hoiavad. Mida kindlamad on need seosed, seda tugevam on ühiskond ja seda hõlpsamini saab ta erinevate probleemidega hakkama. Nii pole meie igapäevases elus solidaarsus, sh põlvkondadevaheline solidaarsus pelk pateetiline kategooria, vaid pigem asine märk, mis eri põlvkondi ja ühiskonna osi ühendab. Ühiskonna huvides peab riik nägema vaeva, et neid sidemeid hoida ja tugevdada.

Solidaarsuse mõtestamisel on olnud võtmeroll Prantsuse sotsioloogil Émile Durkheimil, kes juba ligi 120 aastat tagasi oma teoses "Tööjaotus ühiskonnas" kirjeldas, kuidas ühiskonna muutumisel muutub ka solidaarsuse sisu ja vorm. Durkheim püstitas küsimuse, miks indiviid, ühelt poolt saades üha iseseisvamaks ja sõltumatumaks, muutub samal ajal aina enam sõltuvaks ühiskonnast. Ja ta leidis, et aina keerulisemaks muutuv as ühiskonnas, mis tugineb tööjaotusele ja spetsialiseerumisele, ei ole solidaarsuse aluseks mitte üksnes sarnasused (sarnane amet, elulaad, haridus, usk), vaid

ka spetsialiseerumise ja erinevuste tekitatud üksteise täiendamine ja vastastikune sõltuvus.

Uue suure ühiskondliku muutuse, rahvastiku vananemise kontekstis peame enda jaoks uuesti lahti mõtestama ja ehk ka ümber mõtestama solidaarsuse, sh põlvkondadevahelise solidaarsuse sisu ja tähenduse. Põlvkondadevaheline solidaarsus kätkeb sidemeid, kontakte, rolle, tööjaotust ja tulusiirdeid põlvkondade vahel nii perekonnasiseselt, kogukondades kui laiemal ühiskonnatasandil. See on küsimus eri põlvkondade panusest, ülesannetest ja rollist.

Euroopa on seadnud eesmärgiks ehitada vanusesõbralikku ühiskonda, mis suudab kohanduda rahvastiku struktuuri muutustega.

Euroopa Liidu sotsiaalkaitsekomitee on sõnastanud hulga vananemise ühisprintsipi. Tähelepanu keskmes on eakate kaasamine, elukestev õpe, vanuselise diskrimineerimise kaotamine, kogemuste ülekanne põlvkondade vahel, vanusepõhine tööjuhtimine, osalise ajaga töö, piisav sissetulek, vanusesõbralik keskkond, sh vastavad kaubad ja teenused, kogukonna tegevustes osalemine. Põlvkondadevaheline solidaarsus on üks sotsiaalse kapitali vorm. See on perekondade, kogukondade ja sotsiaalsete võrgustike loodud hüve ning sellel solidaarsusel kui sotsiaalsel kapitalil on oma rahaline väärtus. Isegi kui me rahvamajanduse arvepidamises seda SKT arvestuses ei mõõda, siis perekonnasiseselt osutatud tuge, siirdeid, osalemist kogukondlikus tegevuses saab mõõta küll.

Kui rääkida ka nendest näitajatest, mida SKT mõõdab, siis sageli ei oska me näha eakate toodetud nii Eestis kasutamiseks kui ka ekspordiks suunatud tooteid ja teenuseid kui majanduspotentsiaali. Kaubad ja teenused ei küsi, kui vanad on inimesed, kes neid on tootnud ja osutanud, kuid nad küsivad seda, kui vanad on tarbijad. Paari aasta taguses Eurobaromeetri uuringus vaid 33% Eesti vastajatest nõustus, et eakatele suunatud kaubad ja teenused on majanduse arengule olulised. See oli tagantpoolt kolmas näitaja 27 Euroopa Liidu riigi seas. Eurooliidus keskmiselt pidas seda majandusele oluliseks 64% inimestest.

Eri põlvkonnad saavad olla ja ka on solidaarsed eri tasanditel: perekonna, kogukonna, omavalitsuse ja riigi tasandil. Solidaarsuse eri tasandid peaksid üksteist toetama ka selles mõttes, et üks tasand rakendub siis, kui soli-

daarsus mõnel muul tasandil ühel või teisel põhjusel välja ei vea. Põlvkondade solidaarsust murendab ka hulk tegureid nii laiematest ühiskondlikest protsessidest kui üksikindiviidide valikutest johtuvalt. Me näeme põlvkondade vahel kasvavat nii füüsilist kui vaimset distantsi. Kiiresti muutuv ühiskond esitab hulga väljakutseid kohanemisvõimele. Vanadel ja noortel on sageli erinevad arusaamad sellest, mis on ühiskonnale hea, mis peaksid olema ühiskonna eesmärgid. Juba viidatud Eurobaromeetri põlvkondadevahelise solidaarsuse uuringus nõustus 76% Eesti vastajatest, et vanad ja noored ei jõua meil kergesti üksmeelele ühiskonna eesmärkide osas, mis oleks Eestile hea. Noorte kasvav mobiilsus nii riigisiselt kui ka siirdumine välismaale ning hõrenevad kontaktid on teine solidaarsust murendav tegur.

Eesti Demograafia Instituudi mõne aasta tagusest uuringust nähtus, et 40–50-aastastest inimestest, kelle üks vanem või mõlemad vanemad on veel elus, kohtub viiendik oma vanema(te)ga vaid korra aastas. Tollesama Eurobaromeetri uuringu järgi oli vaid 14% vastajatest Eestis rahul avaliku võimu tegevusega noore ja vanema põlvkonna vahelise üksteisemõistmise edendamisel. See tulemus oli Euroopas tagantpoolt teine. Kehvemad olid hinnangud olukorrale vaid Ungaris. Ilmselt ei ole siin küsimus pelgalt hinnangus avaliku võimu tegevusele või tegevusetusele, vaid laiemas rahulolematuses põlvkondadevaheliste suhetega Eestis.

Nii ajakirjanduses kui ka poliitilistes ja akadeemilistes debattides räägitakse rahvastiku vananemisega seotud väljakutsetest sageli küllalt stereotüüpses võtmes, keskendudes negatiivsetele arengutsenaariumidele, näiteks tervishoiu-, pensioni- ja hoolekandekulude kasvule. Võiks ehk isegi öelda, et meil on välja kujunenud teatud standardne mõttemudel, kuidas rahvastiku vananemisest Eestis räägitakse. Tõsi, mitte ainult Eestis – need stereotüüpsed mõttemudelid on sageli laenatud.

Üks Euroopa tänavuse teema-aasta taustmõtteid on kummutada seisukoht, et eakad inimesed on ühiskonnale koormaks. Tegelikult Eestis valdavalt nii ka ei arvata, ehkki meilgi on avalikus ruumis agaraid sõnavõtjaid, kes nädalast nädalasse vastupidist kordavad. Eurobaromeetri uuringu kohaselt vaid 6% vastaja-

test oli kindlalt seisukohal, et eakad on Eesti ühiskonnale koormaks. 75% vastajatest selle väitega ei nõustunud. Tõesti, põlvkondadevaheline solidaarsus kõige laiemal ühiskonna tasandil on suurte sotsiaalpoliitiliste süsteemide – ravikindlustuse ja pensionikindlustuse – alus. Need süsteemid sõltuvad otseselt solidaarsusest nii põlvkondade vahel kui põlvkondade sees. Kuid küsimus sotsiaalkindlustuse süsteemide jätkusuutlikkusest pole kindlasti vaid küsimus põlvkondade arvulistest suhetest.

Põlvkondadevahelist solidaarsust ei tohi taandada vaid rahalistele siiretele tööelistelt inimestelt eakatele. Kui põlvkondade vahel on tihedamad kontaktid, parem üksteisemõistmine ja vastastikune koostöö, on ka rahaline toetus teise tähendusega. Perekonna tasandi solidaarsus on Eestis, nagu me teame, põhiseaduslik kohustus. Viitan siin põhiseaduse §-le 27, mille kohaselt perekond on kohustatud hoolitsema oma abi vajavate liikmete eest. Kuid peaksime ka küsima, kas see solidaarsuskohustus on absoluutne. Kui ei, siis kus on selle piirid ja kuidas see haakub põhiseaduse teiste sätetega, sh sättega, et perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all.

Perekonna kohustus oma liikmetele abi osutada ei peaks vabastama riiki ja omavalitsusi nende kohustustest, et perekonna tasandi solidaarsus välja veaks ega katkeks. Sotsiaalkaitsespetsialistid ütleksid selle kohta, et teatud riske on optimaalne ja ka õiglasem jagada laiemal alusel, et vältida riskide taastootmist. Hoolduskoormus on selle kandjatele suur koormus. Tänu "Puutepunkti" tegijatele Tiina Kangrole ja Anne Lillele oleme laiemalt teadvustanud puuetega laste omastest hooldajate probleeme. Vanem hooldab sageli puudega last ka siis, kui see laps on juba täiskasvanu ja vanem ise jõudnud pensioniikka. See on oma moodi groteskne näide põhiseaduslikust perekondlikust solidaarsuskohustusest, mille puhul ka varasema abiandja muutumine abivajajaks ei leevenda tihti tema hoolduskoormust.

Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö instituut on analüüsinud ka neid omaste hooldajaid, kes hoolitsevad eaka perekonnaliikme eest, see on siis 65-aastaste ja vanemate inimeste hooldajaid. Me teame eri uurimustest, et *ca* 17% Eesti elanikest hoolitseb regulaarselt mõne

vanema pereliikme eest. Meie senises omaste hoolduse mudelis delegeerib kohalik omavalitsus, kes määrab hooldaja ja maksab hooldajatoetust, koos sellega kogu edasise vastutuse pereliikmele. Rõhk siin on hooldaja kohustustel. Sotsiaaltöö magistrandid küsitlesid *ca* 450 eaka inimese hooldajat. Suur osa nendest eakate inimeste hooldajatest – kaks kolmandikku – on ka ise pensionieas. Seega valitseb olukord, kus üks eakas hooldab teist eakat. Kuid kolmandik hooldajatest on tööelised, sageli siis täiskasvanud laps hooldab oma eakat vanemat. 20% hooldajatest töötab, 13% on mitteaktiivsed. Paljud nendest hooldajatest on seda teinud väga pikka aega, üle viie aasta, ja on kogemuste najal õppinud hooldusspetsialistid. Ligi pooled on seotud hooldusülesannetega üle seitsme tunni päevas ehk nende jaoks on see sisuliselt täisajaga töö. Paljud inimesed teevad seda tööd oma sisemise veendumuse ja kohusetunde tõttu – ligi 90% –, kuid üle poole hooldajatest märkis seejuures ka, et hoolekandeteenuste hind on liiga kõrge. Sisuliselt neil ei ole teist võimalust. Valdav enamus, 98% on nõus jätkama selles rollis, kuid soovitakse infot eaka inimese terviseprobleemide ja teenuste toetuse kohta ning raha hooldusvahendite jaoks. Samuti oleks hädasti vaja asendajat ajutisteks äraolemisteks.

Eluea pikenemine ei tähenda vaid lisakoormust avalikule rahakotile. See tähendab ühiskonnale ka teatud lisaressursse. Kuid eluea pikenemine muudab kindlasti ka perekonnasiseseid põlvkonnasuhteid. Vaatamata visalt püsivatele müütidele, et Eesti mehed ei elagi pensionieani, näitab rahvastikustatistika, et igast sajast sünnipõlvkonna mehest 70 ja igast sajast naisest 90 elab 65 aasta vanuseks. Kui veel parkümmend aastat tagasi olid enamikul pensioniikka jõudnud inimestel mõlemad vanemad selleks ajaks surnud, siis järjest tavalisemaks saab olukord, kus pensioniikka jõudnud inimesel kas üks vanem või mõlemad veel elavad.

Ühiskonna muutumisel peab muutuma ka sotsiaalpoliitika. See peab kohanduma rahvastiku muutusega, ühelt poolt neutraliseerides sellega esiletõusvaid riske, kuid teiselt poolt ka kasutades rahvastiku muutusest tulenevaid uusi võimalusi. Eestis on eraldi dokumendina heaks kiidetud eakate poliitika ja selle tegevuskavad, kuid juba 2002. aastal vastu võetud

ÜRO Madridi rahvusvahelises vananemise tegevuskavas rõhutati, et ühiskonna vananemine on teema, mis peaks olema integreeritud erinevate sotsiaalse ja majandusliku arengu kavadega.

Tallinna Ülikooli ühe kursuse raames analüüsisime üliõpilastega, mil määral arvestavad Eesti eri valdkondade arengukavad rahvastiku vananemisega, ja leidsime paar positiivset näidet. Kultuuriministeeriumi välja töötatud "Liikumisharrastuse arengukava 2011–2014" seadstab, et liikumisharrastust pole kunagi liiga hilja alustada, ning kavandab tegevusi eri sihtrühmadele, sh vanavanematele ja seenioridele. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi "Eesti infoühiskonna arengukava 2013" näeb ette töötada välja eakatele suunatud kursused arvuti, sh interneti kasutamise oskuste arendamiseks. Kuid märksa rohkem leidsime paraku selliseid valdkondlikke arengukavasid, mis vanemaelistest inimestest ja rahvastiku vananemisega seotud muutustest ühiskonnas suuresti mööda vaatavad, sh on Eesti maaelu, täiskasvanuhariduse, kodanikuühiskonna ja rahva tervise arengukavad. Kui utreerida, siis peegeldub siin aktiivsena vananemise kohta mingi stereotüüpne pilt, et aktiivne vanainimene tegeleb kepikõnniga ja käib päevakeskustes, kus surfab internetis, kuid meil ei ole veel strateegilisi visioone maaelu ja kodanikuühiskonna arendamisest rahvastiku vananemise kontekstis. Nii et minister Pevkuri viidatud aktiivse vananemise strateegia väljatöötamine võiks kindlasti olla kasulik ettevõtmine. Kuid me peame selle kõrval eri valdkondade arengukavad üle vaatama sellest vaatevinklist, kuidas vanemaaliste inimeste sihtrühm ja rahvastiku vananemine nendes peegeldub.

Lõpetuseks. Põlvkondade solidaarsus võib meile meeldida või mitte meeldida, kuid ilma selleta ühiskond toimida ei saa. Ning parafraaseerides vend Johannest filmist "Viimne reliikvia", võib öelda, et ilma solidaarsuseta ei saa nemadki läbi. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud professor, ettekande eest! Teile on ka küsimusi. Maret Maripuu, palun!

Maret Maripuu

Aitäh! Lubage mul kõigepealt öelda suur aitäh väga huvitava ettekande eest! Tahan teilt

aga küsida põlvkondadevahelise sidususe kohta. Traditsiooniliselt oleme harjunud sellega, et vanavanemad aitavad hoida oma lapselapsi. Eurobaromeetri andmetel tervelt 84% peab seda kõige olulisemaks eakate panuseks ühiskonda. Vanavanemal on lapse arengus oluline roll, ja seda ka põlvkondade järjepidevuse mõttes. Samas, mida pikemalt eakad inimesed tööl on, mida aktiivsemalt nad ühiskonnaelust osa võtavad, seda vähemaks kipub neil jääma aega sellele klassikalises mõttes lapsehoidmisele. Kuidas teie näete võimalust seda sidet hoida? Kuidas see põlvkondadevaheline mõistmine püsiks ka siis, kui lapsed leiavad, et ema või isa võiks selle asemel, et tööl käia, aidata neil last hoida?

Lauri Leppik

Iseenesest on tegu küsimusega töö ja pereelu ühitamisest võib-olla meile harjumatus kontekstis. Enamasti me mõtleme töö ja pereelu ühitamise probleemide peale olukorras, kus vanemad on noored. Aga samahästi võiksime sellest mõelda ka kontekstis, kus jutt on vanavanematest ja lastelaste hoidmisest. On tõsi, et me sageli mõtleme põlvkondadevahelisest sidususest just vanavanemate poolt lastelaste hoidmise kontekstis. Siin on mõtlemisainet. Usun, et küsimus on ka selles, et niisugused ühiskonna struktuuri muutused tingivad vajaduse teatud teenuste arendamiseks, lapsehoid sealhulgas.

Aseesimees Jüri Ratas

Reet Roos, palun!

Reet Roos

Tänan! Lugupeetud ettekandja, minagi tänan väga huvitava ettekande eest! Olen nõus, et sotsiaalpoliitika peab kohanema rahvastiku struktuuri muutumisega. Praegu aga ootab Eesti ühiskond vanemapensioni. Kas te seletaksite, kuidas teie ettekande valguses võiks põlvkondadevaheline solidaarsus väljenduda konkreetselt vanemapensioni idees?

Lauri Leppik

Ma ütleksin, et minu jaoks seondub vanemapensioni idee eeskätt sellega, mida me peame pensioniõiguse kujunemise aluseks. Teisisõnu, kas me arvestame pensioni üksnes inimese tööpanuse järgi või võtame pensioni

rehkendamisel arvesse ka perioode, mil inimene ühel või teisel põhjusel on tööturult eemal. Ja üks oluline põhjus selleks on kahtlemata laste kasvatamisele pühendatud aeg. See on periood, mil vanema eest on sotsiaalmaksu seni makstud üsna väikeselt summalt. Nii et küsimus on minu jaoks eeskätt selles, mis alustel pensioniõigus kujuneb.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Suur tänu teile huvitava ettekande eest! Mul oli hea meel kuulda teie vastust ühele täna siin saalis esitatud küsimusele. Saalis kõlas nimelt väide, et Eesti ühiskond on pigem vaenulik ja ebasolidaarne ning suhtub eakasse elanikkonda tõrjuvalt. Teie aga tõite konkreetsetele arvu- dele viidates välja, et pigem vastupidi: lugupidamine eakama põlvkonna suhtes on ühiskonnas üldine, mis on ringi käies ja rahvast kuulates ka kõrva jäänud. Ent minu küsimus haakub eelkäija omaga, vanemapensioni teemaga. Nimelt on president maininud, et temale selline mittesolidaarne pensioni arvestamise süsteem ei meeldi, kuna see diskrimineerib neid, kes ei ole vanemad. Kasutan võimalust, lugupeetud professor, et küsida: kas te näete olulist põhiseaduse riivet, kui lapsevanematel tekib õigus pensionilisale?

Lauri Leppik

Juhin kõigepealt tähelepanu sellele, et Eesti on ratifitseerinud täiendatud ja parandatud sotsiaalharta, mille üks artikkel otsesõnu viitab sellele, et lepinguosaline riik on kohustatud arvestama pensioni-, sh sotsiaalkindlustusõiguste tekkimisel perekondlike kohustustega inimeste koormust. Nagu ma enne ütlesin, küsimus on minu jaoks eeskätt selles, kuidas pensioniõigus kujuneb: kas üksnes tööpanuse alusel või ka selle panuse alusel, mis antakse laste kasvatamisega. Pigem on praegune olukord, kus laste kasvatamisele pühendatud aega arvestatakse pensionisüsteemis väga tagasihoidlikult, lastevanemaid kaudselt diskrimineeriv.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja, palju tänu sisulise ja huvitava ettekande eest! Teie ettekannete puhul ongi see tavaline. Minu küsimus on järgmine. Euroopa Liidu riikide seadused on hoolduskohustuse osas erinevad. Perekonna kohustused hoolekandekuludes osaleda on erinevad. On riike, kus riigi kanda jääb minimaalne osa. Selline riik on ka Eesti, kus see on laste ja lastelaste kohustus ning omavalitsused vaid toetavad oma võimete kohaselt. Aga Eestigi piires on olukord väga erinev, omavalitsused on väga erinevad. On omavalitsusi, kellel puudub võimalus toetada just rahapuuduse tõttu, ja eakad inimesed on seal sundseisus. Väarikas vananemine ei ole võimalik. Hoolduskohustus langeb sageli töö- käivatele inimestele, põhiliselt naistele. Need naised on tulevikus järjekordsed eakad inimesed, kelle pension on väga väike. Mis te arvate sellest probleemist seadusaktide vaatevinklist?

Lauri Leppik

Siin oli mitu aspekti. Üks aspekt on seotud hoolduskohustusega, mis lasub Eestis nii põhiseaduse kui perekonnaseaduse kohaselt põhiliselt pereliikmetel. Me teame, et üle lahe Soomes pereliikmetel sellist vältimatut kohustust ei ole, pigem on see pereliikmete võimalus kui nende seaduslik kohustus. Oma ettekandes ma ka viitasin sellele, et peaksime mõtlema selle üle, kas see põhiseaduslik solidaarsuskohustus on absoluutne, ja kui mitte, siis püüdma neid piire praktiliste seadusepügalate kaudu määratleda. Ma ütlesin sedagi, et perekonna kohustus oma liikmetele abi osutada ei tohiks vabastada riiki ja omavalitsusi nende kohustusest teha kõik, et perekonnad oma seda primaarset kohustust täita suudaksid ja see süsteem ikkagi välja veaks. Pigem on küsimus minu arvates jagatud vastutuses ja nende piiride määratlemises.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Rääkisite füüsilise ja vaimse distantsi suurenemisest põlvkondade vahel ja sellest tulevvalt solidaarsuse murenemisest. Me teame tegelikult, et suur hulk eakaid inimesi elab

meil maal. Maapiirkondades on eakate osakaal märksa suurem kui linnades. Tüüpiline situatsioon ongi see, et noored lähevad linna ja vanad jäävad maale. Mis te arvate, milline võiks olla see ühiskonnas rakendatav spetsiaalne meetmete pakett, et just maal elavad vanainimesed ei saaks füüsilise distantsi tõttu solidaarsuse murenemise ohvriks?

Lauri Leppik

Julgen öelda, et see pakub kindlasti mõtlemissainet rohkemale hulgale inimestele kui üksikule. Ma tõesti viitasin nendele erinevatele riskidele, erinevatele ohtudele, mis ka väga praktilisel tasandil teevad raskemaks vanade solidaarsusmudelite töötamise. Ja distantsi kasvamine on üks nendest. See oli tegelikult põhjus, miks ma oma ettekande lõpuosas viitasin Eesti maaelu arengukavale. Seda lugedes panin tähele, et jutt on seal eeskätt sellest, kuidas noori inimesi maal ettevõtlusega tegelema ergutada. Samas vaatab see dokument suures osas mööda tõsiasjast, millele te väga õigesti viitasite: maaelanikkond vananeb, vanemaaliste osatähtsus on maal suur ja aina kasvab. Maaelu reaalsus tänasel päeval on midagi muud kui varem ja üks valdkondlik strateegia kindlasti ei tohi sellest tõsiasjast mööda vaadata.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja, ka mina tänan selle huvitava ettekande ja nende seisukohtade eest! Selge on, et kogu ühiskond peab olema valmis demograafilisteks muutusteks ja nendega hakkamasaamiseks. Üks tähtis valdkond on meil majandus. Kuidas te kommenteeriksite meie tööhõivepoliitikat, just eakaid arvestavat tööhõivepoliitikat? Kas see on Eestis rahuldaval tasemel või on teil mingeid ettepanekuid selle muutmiseks?

Lauri Leppik

Minister luges meile siin arve ette ja nendest võiks tekkida arusaam, et olukord on hea. Eakate tööhõive on suur ja tööjätu keskmine vanus on ka Eestis üks Euroopa Liidu kõrgeimaid – see on kõrgem kui keskmine pensionile siirdumise vanus. Seega suur hulk inimesi jät-

kab töötamist vähemalt mõnda aega peale pensioniikka jõudmist. Kuid minu arvates oleks ennatlik võtta asjade seis kokku nii, et kõik on läinud hästi ja rohkem midagi ette võtta vaja ei ole. Ma usun, et Eestis on siiski võimalik rakendada veel hulka tegevusi, mis inimesi kauem aktiivsed hoiavad.

Kui me vaatame, mis on peamised tööjätu mõjutavad tegurid ehk miks inimesed töölt lahkuvad, siis meil on teatud valdkonnad, kus inimesed soovivad võimalikult kiiresti pensionile jääda. Eeskätt on see seotud töötõingimustega. Nendes sektorites, kus töötõingimused on rasked või keerulised, kurnavad, kipuvad inimesed varem koju jääma. Meil on hulk küsimusi, mis seonduvad sellega, millised töötamise võimalused on tervisepiirangutega inimestel. Ja meil on veel suhteliselt tundmatud n-õ vanusepõhise tööjuhtimise strateegiad – nii valdkondlikud kui ettevõtte tasandi strateegiad selleks, et sobitada vanemaid inimesi neile jõukohastesse rollidesse. Meil on teatud valdkondades, sh riigisektoris veel küllalt levinud mõtteviis, et 60 aastat on juba teatud tööde jaoks liiga kõrge vanus. Nii et meil on nii selliste tegevusstrateegiatega koostamisel kui ka mõttemudelite muutmisel veel hulk tööd.

Aseesimees Jüri Ratas

Annely Akkermann, palun!

Annely Akkermann

Tänan, hea ettekandja, väga huvitava ettekande eest! Teatavasti on meil tulevane pension seotud töötasuga keeruka indekseerimissüsteemi kaudu. Seal on aluseks üks keskmine palk, mis tähendab, et miinimumpalka teenivad inimesed saavad arvestuslikult kirja vähem kui ühe nn pensioniaasta. Ja iga kord, kui me kohtume selle sihtgrupiga oma valimisringkonnas, see probleem tõstatatakse. Inimesed tajuvad seda äärmise ebaõiglusega – näiteks need, kes on kaupluse kassas või õmblusliini ääres raske vaevaga vaid miinimumpalga välja teeninud. Kas ei oleks võimalik indekseerimissüsteemi ümber korraldada nii, et inimesed töötaksid miinimumpalgaga ja saaksid ikkagi kirja ühe pensioniaasta?

Lauri Leppik

Ma pean kohe selgituseks ütlema, et Eestis on sellise punktisüsteemi või aastakoefitsien-

tide süsteemi laenanud Saksamaalt, täpsemalt tuntud n-ö Bismarcki pensionimudelil. Selle puhul inimese panust võrreldakse keskmise panusega: tema tööpanust või palka või täpsemalt tema töötasult makstud sotsiaalmakse võrreldakse riigi sotsiaalmaksu keskmise suurusega. Ma nõustun ja olen teadlik, et inimestes tekitab küllalt suurt segadust just see, et seda ühikut, mida Saksamaa pensionisüsteemis nimetatakse pensionipunktiks, nimetatakse Eestis aastakoefitsiendiks. See viitab nagu sellele, et tegemist peaks olema täisaastaga.

Küsimus on kindlasti kompleksne ja ühelt poolt seotud sellega, kuidas meil palgad jaotuvad ning kui palju on neid töötasusid, mis on keskmisest kõrgemad, ja kui palju neid, mis on keskmisest madalamad. Strateegia, mis on kirjutatud pensionikindlustuse seadusesse, seisneb selles, et aja jooksul vähendada palgast sõltuva pensioni osatähtsust ja suurendada kõigile võrdse baasosa osatähtsust. Ka see mehhanism nagu neutraliseerib palgajaotusest tulenevat pensionide ebavõrdsust. Samas ma ei oska öelda, kas tegemist on ainult selles mõttes tunnetusliku, psühholoogilise küsimusega, et inimesed tunnetavad praegust olukorda teatud viisil. Poliitikauuringute keskus Praxis on ka pakkunud välja alternatiivseid poliitikaide, kuidas olukorda oleks võimalik lahendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud professor, tänan teid ettekande ja vastuste eest! Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head ametikaaslased! Täna arutelu teema on väide, et põlvkondadevahelises solidaarsuses peitub suur potentsiaal, ja ma arvan, et keegi ei vaidle sellele vastu. Tahaksin aga teile rääkida arutelust, mis toimus sotsiaalkomisjonis, ja nendest põhjustest, mille pärast sotsiaalkomisjon just nimelt selle teema käsitlemise siia riiklikult tähtsa küsimusena teie ette tõi. Noored arvavad, et vanad ei tea midagi, vanad aga teavad, et noored veel midagi ei tea. See on ütlus, milles peitub väga palju tänase teemaga seonduvaid tõdesid. Kuid põlvkondadevahelise solidaarsuse teema sisuline lahkamine annab võimaluse selles ütluses sisalduvaid barjääre ületada, et eri põlvkonda-

de vahel eksisteerivad sidemed tekitaksid sünergia ja paneksid ühiste eesmärkide nimel tegutsema.

Aasta 2012 on aktiivse vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse aasta Euroopas. Juba 2009. aastal kuulutas Euroopa Komisjon 29. aprilli Euroopa põlvkondadevahelise solidaarsuse päevaks. Me tähistame seda järgmisel nädalal ja siis toimub ka rahvusvaheline konverents, mille üks korraldaja on Eesti Pensionäride Ühenduste Liit. Ja ausalt öeldes suures osas tänu Eesti Pensionäride Ühenduste Liidule me täna ka siin oleme, kuna nende aktiivsus poliitilises elus ja üldse ühiskonnas on nõnda suur, et nad tegid ettepaneku just nimelt tänava põlvkondadevahelise solidaarsuse ja aktiivsena vananemise teemasid siin arutada.

Selle aasta ja selle teema eesmärk on juhtida tähelepanu kiirelt vananevale Euroopa rahvastikule, arendada vanemate inimeste suhtes sõbralikku keskkonda ning leida ideid, kuidas vananemisega kaasneksid ka uued võimalused. Vanemaaliste potentsiaal jääb tihti peale tagaplaanile, aga ühiskond võiks sellega arvestada. Mind isiklikult häirib natuke see, et kui me räägime põlvkondadevahelisest solidaarsusest, siis me räägime pigem ainult eakatest inimestest ja nende probleemidest, nende kaasamisest ühiskonda, et nad elaksid täisväärtuslikku elu. Me räägime potentsiaalset, mis nendes peitub, eriti arvestades seda, et meie ühiskond vananeb, inimesed elavad kauem. Eesmärk on, et nad elaksid kauem aktiivselt ja panustaksid ka eakatena ühiskonda.

Aga vaatame, mida tähendab sõna "solidaarsus". "Eesti õigekeelsussõnaraamat" annab selle tähenduseks "üksmeel, ühised huvid". Ja kui me arutame seda täna siin Eesti parlamendis, Eesti Riigikogus riiklikult tähtsa küsimusena, siis me võiksime lisaks kõigele sellele, mis eelkõnelejad siin rääkisid, avada ka teema teise poole ehk siis noorema põlvkonna seisukohalt. Meie ühiskonnas elab mitu eri põlvkonda ning eakate inimeste potentsiaali ja nende võimaluste avanemine on kindlasti meie riigile, sh rahvuse püsijäämisele ülimalt vajalik. Meile vaatab väga teravalt vastu vananevate rahvaste probleem. See on seotud eelkõige sellega, et meie rahvastik väheneb, kuid ülesanded, mida me peame rahvana täitma, ei vähene. Pigem nõuavad need rohkem inimressurssi. Me peame oma inimestega siin Eesti

Vabariigis väga hoolikalt ringi käima, sest meid on väga vähe.

Rahvusriigina, ja väga väikese rahva rahvusriigina, on meil täpselt samasugused ülesanded nagu kõigil teistel riikidel, ka suurriikidel. Olles rahvusvahelise õiguse subjekt, täidame rahvusvaheliselt samasuguseid kohustusi nagu teised riigid ja omame teistega võrdsed õigusi. Me peame oma kogukonda, oma rahvast üleval pidama ehk suutma end ise majandada. Samal ajal me oleme väga avatud maailmasüsteemis nii majanduslikult, sotsiaalselt kui ka rahva liikumise mõttes. See paneb meile erilise kohustuse hoolitseda iga inimese eest ja hoolida igast inimesest, kes siin elab. Aga meie riigi ülevalpidamine maksab iga inimese kohta oluliselt rohkem kui suuremates riikides. Siit puldist on täna kõlanud prognoosid ja tõdemused, mida me kõik teame: kuigi me räägime iga päev sellest, et meil on tööpuudus väga suur, siis kaugemas perspektiivis on meie kõige suurem, lausa strateegiline mure see, et meil ei jätku tööjõudu.

Ühiskonna solidaarsuse ühes otsas ongi eakad inimesed, kelle probleeme me oleme siin täna arutanud. Ka sotsiaalkomisjoni arutelu oli eelkõige suunatud selle vanusegrupi aktiivsele kaasamisele. Me oleme rääkinud sellest, kuidas eakaid inimesi tööturule kaasata, me oleme rääkinud muudestki väga erinevatest teemadest ja ma ei tahaks neid üle korrata, aga käsitlen lühidalt mõnda küsimust, mis sotsiaalkomisjonis üles tõusis ja mida siin ei ole otseselt nimetatud.

Üks oluline tingimus, et inimene saaks ka vanemas eas aktiivne olla, on kindlasti hea tervis. Selle kohta toodi komisjonis välja päris jahmatavad andmed. Kui palju on meie inimestel tervena elatud aastaid? Arvud on järgmised. 50-aastase mehe edasise eluea prognoos on keskmiselt 25,1 aastat ja tervena elatud aastate prognoos 14,2 aastat. 50-aastase naise puhul on eluea prognoos 32,1 aastat ja tervena elatud aastate prognoos on 14,2 aastat. See tähendab, et terviseprobleemide käes maeldes tuleb meestel elada keskmiselt 11 aastat ja naistel 18 aastat. Ja asi pole selles, et mehed on tervemad, vaid nad lihtsalt elavad lühemat aega. Nii et tegelikult elatakse meil vanuses, mida Eestis ja mujal Euroopas eakaks peetakse, suures osas terviseprobleemidega maeldes.

Teine oluline teema, mis komisjonis käsitlemist leidis, aga saalis tähelepanu pole saanud, on üksindus. See on asi, mis vaevab väga paljusid vanemaid inimesi. Osaliselt on see tingitud sellest, et peremudel mitte ainult Eestis, vaid mujalgi tänapäeva maailmas on muutunud, ning kindlasti ka sellest, et meeste ja naiste eluiga on erinev. On tõsi, et Eesti naised peavad keskmiselt rohkem kui kümme aastat oma elust veetma üksinda. Nad on küll väärtustanud pere loomist, aga elukaaslane on nende kõrvalt juba lahkunud. See on muidugi selline teema, mida ei ole võimalik väga kergelt arvudega iseloomustada, aga sellel on väga tõsised tagajärjed konkreetse inimese ühiskondlikule aktiivsusele, tema emotsionaalsele tervisele, millest sõltub suures osas ju ka füüsiline tervis, inimese võime tööl käia ja vabatahtlikku tööd teha, sh oma lastelaste ja teiste lähedaste eest hoolitseda.

Huvitav mõttevahetus käis selle ümber, kui vana siis eakas inimene ikkagi on. Meie stereotüüp on küll teine, aga eakateks loetakse 50-aastaseid ja vanemaid inimesi. Enamikku ühiskonda see tegelikult šokeerib, võib-olla vaid nooremaid mitte. Eesti ühiskonnas öeldakse uuringute järgi küsimuse peale, keda te peate mitte enam nooreks inimeseks, vaid pigem vanaks inimeseks, et see vanus on 42. Ma loodan, et see aitab kaasa stereotüübi murdmisele, kui me vaatame enda ümber 50-aastaseid ja natuke vanemaid inimesi. Me ei saa nende kohta kuidagi öelda, et nad on vanad, kui me peame silmas oma ettekujutust vanast inimesest. Kahjuks meie ühiskonnas on selline arvamus, et kui inimene on eakas, siis ta on enamasti halvas tujus ning näeb välja vana ja vilets. Tegelikult see nii ju ei ole.

Üks huvitav tähelepanek, mis komisjonis tehti, oli see, et tegelikult tuleks eakate inimeste mentaliteeti ja nende enda stereotüüpi enda suhtes muuta. On teada tõsiasi, et võib-olla ühiskonna üldise arvamuse peegeldusena väga paljud eakad ise tõmbuvad elust tagasi. Filosoofia, mida järgides inimesed praegu vananevad või milleni nad ühel päeval oma mõtetes jõuavad, on see, et nüüd on mul aeg ühiskonnast tagasi tõmbuda. See kannab natuke nagu hääbumise sõnumit. Aga see ei tohiks niimoodi olla.

Seepärast on väga tähtis rääkida just nimelt põlvkondadevahelise solidaarsuse teemal. Kui

me vaatame kaugemas perspektiivis väljakutseid, mis on Eesti riigil ja Euroopal laiemalt, siis need lahendused, need strateegiad, millest sotsiaalminister siin meile rääkis, ei too päeva-pealt häid lõpptulemusi. Need on väga pika perspektiiviga lahendused. Seepärast ma tahan rõhutada, et me peame aktiivselt vananemisest mõtlema hakkama juba varases eas. See võib-olla kõlab minu suust, kes ma olen isegi nende Euroopa standardite järgi veel noor inimene, natuke kummaliselt, aga me peame tegelema keskealiste inimestega, nende arusaamade kujundamisega, võib-olla panema isegi nooremaid mõtlema, milline saab olema nende eluga, nende elukaar, kui aktiivselt nad suudavad tulevikus tegutseda. Inimesed peavad aru saama, et nad on ka eakatenäol täisväärtuslikud kodanikud, nende panust vajatakse ja ilma nende panuseta ei ole võimalik Eesti Vabariigil ja rahval püsima jääda.

Selle vundamendi ladumine nende jaoks juba käib. Ka need Emori uuringud, mida meile sotsiaalkomisjonis tutvustati, näitavad seda, et tegelikult keskealised inimesed, rääkimata noortest, ei tunnista endale, et nad vananevad. Seda ei tunnista kuni 46. või 47. eluaastani välja. See tähendab seda, et tegelikult inimesed mõnes mõttes ei hooli sellest, mis nendest tulevikus saab, kui tervena ja kui aktiivselt nad mõne aja pärast elavad. See mõnes mõttes maksab väga valusasti kätte. Meie rahvale on see juba kätte maksnud väga halbade tulemuste näol.

Sotsiaalkomisjon on selle teema raames korraldanud neli istungit, kus on osalenud inimesi väga erinevatest organisatsioonidest, näiteks Eesti Pensionäride Ühenduste Liidu ja Sotsiaalministeeriumi esindajad, Tallinna Ülikooli professor Lauri Leppik ja Tartu Ülikooli väärivate ülikooli esindajad, Emori uuringute tegijad, samuti Eesti Gerontoloogia ja Geriatria Assotsiatsiooni ning Eesti Noorteühenduste Liidu esindajad. Juba eelmise aasta lõpus toimus meil koos majanduskomisjoniga tööturu-alane arutelu.

Kuid tahaksin oma ettekandega jõuda meie viimase sotsiaalkomisjoni istungini, kus meil olid külas Eesti Noorteühenduste Liidu esindajad. Sõnum, mis sealt tuli, on mõnes mõttes julgustav, aga samal ajal ma näen, et tegelikult kogu ühiskond selle sõnumiga ei resoneeru. Nimelt, kuigi me seda eriti ei tea, on meie

noored Eesti Noorteühenduste Liidu eestvedamisel teinud päris tõsist koostööd meie eakate organisatsioonidega. On korraldatud ühisarutelusid, ühiseid mõttetalguid. Nende käigus on selgunud mõned mõtted, mida me ei ole oma igapäevaelu korralduses kuigi palju järginud. Ja nimelt: noored tegelikult oleksid valmis vanematelt ja eakamatelt inimestelt kogemustel põhinevaid soovitusi ja õpetusi vastu võtma. See võiks puudutada eelkõige tööturuteemalist arutelu, mida Eesti Pensionäride Ühenduste Liidu ja Eesti Noorteühenduste Liidu vahel on päris tuliselt peetud. Võiks näiteks olla selline meede, et töökohtadel võimaldatakse n-ö selli staatust – vanem töötaja annab oma kogemusi noorele üle. Ma arvan, et Eesti töökultuuri arenedes on seda ideed võimalik ellu rakendada.

Minu jaoks oli südantsoojendav kuulda, et noorte ja eakate organisatsioonide vahelisel arutelul oli üks teema valimisea langetamine 16 eluaastale. Ja kui alguses olid need seisukohad erinevad, siis praegu kulgeb diskussioon edukalt.

Selle teema avamisega tahan ma tulla tagasi laiemale ja põhimõttelisemale küsimuse juurde: see on meie ühiskonna väärtushinnangute muutmise küsimus. Me rääkisime väga pikalt eakate inimeste probleemidest ja sellest, et nendes peituv potentsiaal ei ole seni avanenud ning riigi ja rahva tuleviku huvides maksimumselt kasutatud. Sel taustal on ilmselgelt üks olulisi eesmärke just nimelt väärtushinnangute ja stereotüüpide muutmine, millest juba juttu oli.

Eesti rahval on väga tõsine strateegiline probleem: me oleme väljasurev rahvas. Meie sündide arv on väiksem kui surmade arv ja meie sündimus on väike. Seesama põlvkondadevahelise solidaarsuse teema teine pool tõuseb siin väga aktiivselt esile: me oleme rääkinud väga palju eakatest, aga peaksime rääkima ka noortest. Me peaksime rääkima nende potentsiaali avamisest.

Me peame endale tunnistama, et 20 aastat peale iseseisvuse taastamist oleme olukorras, kus me tegelikult ei tea, mis saab meie lastest peale nende sünni. Me ei tea seda, kuni neil tekib koolikohustus. Me teame, et 45 000 last elab praegu vaesuses. Ja see, et nad elavad vaesuses, tähendab seda, et nende arenguvõimalused on pärsitud. Teiste sõnadega, meie

tulevaste täiskasvanud ühiskonnaliikmete areng on juba varases staadiumis takistatud. Isegi kui me ühiskonnana seda teame, siis me tegelikult väga tihti vaatame sellest mööda. See probleem ei pruugi meil iga päev silma all olla ja me teadvustame seda vahest ainult seoses väga ekstreemsete juhtumitega, mis jõuavad meieni meedia vahendusel. Alles siis pöörame nendele suuremat tähelepanu.

Sel taustal ma arvangi, et mis puutub meie noorte käekäiku, siis vanemaealiste solidaarsus noorematega on kuidagi emotsionaalselt kindlam. Ka hea kolleeg Viktor Vassiljev tõi selle näite, et vanavanemad saavad oma lastelastega paremini läbi kui isad-emad oma lastega. Lapselapsed tunnevad end vanavanematega hästi ja see side on väga tugev.

Kui me räägime paradigma vahetusest Eesti ühiskonnas, siis kindlasti on õige suund rohkem teadvustada vanemas eas inimeste potentsiaali, aga me peaksime astuma konkreetseid samme selle mõtteviisi avanemise suunas. Üks samm kindlasti on emapension ehk siis vanemapension, mida me hakkame siin saalis arutama. Tegu on pensioni suurendamisega just nimelt laste kasvatamise eest. Aga teine pool, ma julgen selle siin välja öelda, on see, et paradigma vahetused ei pea ühiskonnas alati toimuma revolutsioonide tulemusena. Need võivad toimuda ka mõttetöö tulemusena. See ei ole uus idee, aga ma arvan, et Riigikogu saal võiks arutada mõne aja pärast ettepanekut anda valimisõigus kõigile Eesti Vabariigi kodanikele, olenemata sellest, kui vanad nad on, ehk siis sünnihetkest alates. Lihtsalt alaealiste valimisõigust kasutaksid nende vanemad. Ma arvan, et selle sammuga me kallutaksime ühiskonna arvamuse ning ka poliitikute ja erakondade arvestamise kaalukausi rohkem noorema põlvkonna poole. Usun, et siis me hakkaksime nägema poliitilistes valikutes ja ka erakondade valimislubadustes väga tõsiseid muutusi.

Soovin teile kõigile jõudu! Loodan, et te võtate seda teemat väga tõsiselt. Seda potentsiaali, mis Eesti rahvas endas peidab, ei ole me suutnud veel ammendavalt ära kasutada, kuid selles peitub meie püsima jäämise võti. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Sa põgusalt puudutasid ühiskonnas levinud stereotüüpe. Minu küsimus on selline. Mida sina arvad seisukohast, et eakaid ühendab maailmavaade, ja just nimelt maailmavaade, mis tähendab passiivset ellusuhtumist ja morni meelt? Selle küsimuse illustreerimiseks loen ette ühe vanahärra jutustuse, mis on selline: "Inimesed, kes töötavad, küsivad tihti, mida me pensionäridena oma ajaga peale hakkame. Me sõitsime prouaga linna, et sisseoste teha. Olime poes vaid viis minutit ja kui välja tulime, kirjutas politsei parajasti autole trahvikviitungit. Astusime ligi ja ütlesime talle: "Tere! Kas te ei võiks pisut pensionäridega arvestada ja meile mingi võimaluse anda?" Ta ignoreeris meid ja siis ma ütlesin talle, et ta on nats. Politsei jõllitas mulle otsa ja kirjutas uue kviitungi. Naine nimetas teda türanniks, ja ta kirjutas järgmise kviitungi. Meile tegi see nalja, sest see polnud meie auto. See ei puudutanud meid, me tulime linna bussiga. Küsimus on selles, et meie eas peab nalja saama."

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! See on üks nendest küllap tuhandetest ning võib-olla isegi kümnetest ja sadadest tuhandetest lugudest, mis näitab seda, et see stereotüüp ei pruugi tõele vastata. See on küll mu isiklik arvamus, aga usun, et mingil määral mängib põlvkondadevahelise barjääri tekkimises rolli see ajalugu, kust me tuleme. Perekondi on poliitilistel põhjustel purustatud ja võib-olla on hiljem omavaheline suhtlus keeruliseks osutunud. Kogu see mentaliteet, mis meisse selle 50 aasta sees süstiti, ei olnud selline, et väärtustanuks eakamat põlvkonda samamoodi kui uut pealetulevat ja nooruslikku põlve. Viimane pidi kindlasti väga progressiivne olema. Aga kindlasti on mõjutanud ka Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise järgsed aastad, mil kõigil tuli läbida ellujäämiskursus. Põhiväärtused, mis puudutasid vabadusi, olid väga paigas, aga konservatiivsete väärtuste, sh pereväärtuste jaoks võib-olla ei olnud piisavalt palju aega. Kõik pidid tegelema ellujäämisega, ümberorienteerumisega, uute väärtuste reaalse rakendamisega. Loodan, et praegustel ja tulevastel põlvkondadel on võimalik rohkem väärtustada sidet, mis põlvkondade vahel on.

Usun, et Eesti rahva identiteedi säilimise seisukohalt on pikas perspektiivis ülioluline

see, et igäiks meist teaks oma pere lugu. Ja et meil oleks aega ja et meie lastel oleks tarkust küsida oma vanavanemate käest õigel ajal, milline meie pere lugu on. Kui neid lugusid üsna varases eas kuulatakse, siis tekib vähemalt elementaarne respekt või austus vanemate inimeste vastu juba lastetoas.

Aga olen minagi kohanud väga palju väga hea huumorimeelega ja toredaid eakaid inimesi, kes oma vanaduse üle mõnusasti nalja viskavad ja sellest kosutust saavad, et eluga edasi minna.

Aseesimees Jüri Ratas

Reet Roos, palun!

Reet Roos

Aitäh! Hea ettekandja! Minu küsimus tuleb ka põlvkondadevahelise solidaarsuse ja inimese elukaare teise otsa ehk siis laste kohta. Ühiskonnas on, nagu sa mainisid ka oma ettekandes, õhus idee anda lastelegi hääled. Aga mis sa arvad, millal on ühiskond igale lapsele hääle andmise ettepanekuga nõus? Kas me oleme selliseks paradigmaatiliseks muudatuks valmis?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Ma arvan, et diskussiooniks me oleme juba valmis. Me oleme valmis selle üle arutlema. Kui me mõtleme reaalsele vajadustele ja põhjustele, miks seda võiks teha, siis see ei ole mõeldud lihtsalt huvitava juriidilise eksperimendina. Sellel on väga tõsised tagajärjed, mis võivad muuta paradigmat. Õigemini, paradigma ei muutu, vaid paradigma vahetub, ja just nimelt selles suunas, et me anname kodanikele nende kõige põhilisema õiguse realiseerimise võimaluse olenemata nende vanusest. Ehk siis me toome tegelikult Eesti ühiskonda suurusjärgus 250 000 – 270 000 poliitilist lisahäält, mida realiseerivad küll nende laste vanemad, kuid need vanemad vastutavad ka oma laste käekäigu eest ja muretsevad nende arenguvõimaluste eest. Need vanemad tegelikult kasvatavad neid lapsi, hoolitsevad iga päev nende eest ja teavad väga hästi neid puudutavaid probleeme. Ma kujutan ette, et kui selline hulk inimesi, selline suur väga konkreetne huvigrupp tuleb Eesti ühiskonnas poliitikamaailma juurde, siis me peame ka siin saalis oma otsuseid langetades selle grupiga

rohkem arvestama. Need ei ole mitte paar tuhat inimest.

Teine ettepanek on see, millest ka noored on rääkinud, et anda valimisõigus alates 16. eluaastast. Sedagi teemat on ju tegelikult juba aastaid arutatud, aga mul on mingi sisetunne, et võib-olla ühiskond on nüüd rohkem valmis asja rahulikumalt, ilma eelarvamusteta analüüsima. Ja miks ka mitte! Loomulikult kaasneb valimisõiguse andmisega ka kõikvõimalike kohustuste andmine ja ma arvan, et selles osas on Eesti ühiskond veel piisavalt konservatiivne. See diskussioon on üleval, kuid üks ei välista teist. Ma loodan, et Riigikogu alustab siin saalis sellesisulisi debatte juba praeguses koosseisus.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Pean ütleva, et tänane arutelu on olnud hästi huvitav ja põhjalik ning ka tähtis. Aitäh sullegi ülevaate eest, mis te sotsiaalkomisjonis arutasite! Minu konkreetne küsimus on: kas sotsiaalkomisjonis jõuti teemat arutades ka mingite konkreetsete ettepanekuteni, näiteks ettepanekud majandusministeeriumile, teistele ministeeriumidele? Professor Lauri Leppik ju toonitas samuti, et koos rahvastiku struktuuri muutumisega peavad kindlasti muutuma ka sotsiaalpoliitika ja valdkondlikud poliitikad. Kas jõuti mingite konkreetsete ettepanekuteni?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Meie eesmärk oli tuua see teema siia saali. Otseseid väga konkreetseid ettepanekuid sotsiaalkomisjon ei sõnastanud, küll aga tehti nende ülevaadete käigus, mida me kuulasime, ettepanekuid. Need puudutasid näiteks geriaatrilist ravi ja eakate inimeste ravi kvaliteedi süsteemi – see on väga konkreetne süsteem – rakendamist. Me fikseerisime need ettepanekud ja oleme need edastanud. Võin öelda, et üks selle teema tõstatamise tulemus on see, et Sotsiaalministeerium saatis meile kolm päeva tagasi dokumendi, mida on väga kaua oodatud ja millest sotsiaalminister täna ka siin rääkis. See on aktiivsena vananemise strateegia 2013–2020 alusdokument, kus on

kirjas strateegia eesmärgid ja ka ajakava, kuidas teemaga edasi minna.

Ma arvangi, et meie suurim viga viimasel paarikümnel aastal – õigemini mitte viga, vaid paratamatus – on olnud see, et me oleme eri valdkondades lahendanud üksikjuhtumeid, kuid pole suutnud välja töötada pikemaajalist strateegiat, mis kohustaks või mõjutaks kõiki meie ministeeriume ja ameteid vajalikus suunas tegutsema. Meile ei piisa ainult ühe või teise otsuse vastuvõtmisest. Võin näiteks tuua sellesama elukaare teise otsa, sellesama teema, millest ma olen siin palju rääkinud, s.o lapsed ja pered. Eelmise aasta lõpus võttis valitsus vastu – oma rolli mängis selles ka sotsiaalkomisjon – laste ja perede arengukava 2012–2020. See on väga konkreetne arengukava, kus on kirjas väga konkreetsete meetmed, mille taga on ka konkreetsete arvudega rakenduskava. Selle järgi peakski Eesti riik edasi minema. Ma arvan, et väga paljud probleemid, mis puudutavad laste arenguvõimalusi, ka laste vaesust ja perede võimalusi, peaks selle strateegia rakendamise käigus lahenduse saama. Tänapäevase teema tõstatamise tulemus võib aga olla aktiivselt vananemise strateegia lähtealuste väljakäimine ja ajakava koostamine. Loodan, et see strateegia võetakse siin saalis vastu lähiaastatel.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Jalak, palun!

Andres Jalak

Aitäh! Hea esineja! Minu küsimus on vanurite hooldekodude kohta, mis otsapidi samuti haakub põlvkondadevahelise solidaarsusega. Nimelt me teame, et ühe hooldekoju koha maksumus ületab kaugelt pensioni suuruse. Reeglina on niimoodi, et nendel, kellel on lapsed olemas, katavad selle vahe lapsed, nendel, kellel ei ole, katab vahe kohalik omavalitsus. Aga tihtipeale on nii, et need esimesed on olnud 50 või rohkemgi aastat korralikud maksumaksjad, teised aga pahatihti asotsiaalse elulaadiga. Nendele maksab omavalitsus selle vahe kinni. Minu küsimus on: kas sa ei näe siin ebaõiglust? Kas te olete üldse seda probleemi komisjonis arutanud, seda hinnalõhet?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Kui me räägime konkreetsetest hindadest, siis need on igal pool väga erine-

vad. Kõik sõltub omavalitsusest ja omanikust, kes konkreetset asutust peab. Poliitika on olnud säärane, et omaosaluse määr on sees ja pigem on see viimastel aastatel kasvanud.

Aga teema, mida me oleme käsitlenud laiemalt, puudutab väga püha asja – see puudutab meie põhiseadust ja selles sisalduvat hoolduskohustust oma lähedaste suhtes. Jutt on sellest samast, millele hea küsija viitas: kui inimene on elanud täisväärtuslikku elu ja tal on lapsed, lapselapsed ja muud lähedased, siis ta on ühiskonda panustanud ja tegelikult ju põhiseadus sätestab selle kohustuse, et lähedased peavad teda üleval pidama ja peavad teda aitama. Kui tal lähedasi ei ole, siis tuleb omavalitsus appi. Me oleme kohtunud omaste hoolduse organisatsiooni inimestega, kes ka väga tõsiselt viitasid just nimelt sellise põhiseadusest tuleneva otsustuspuu reaalsele tagajärgedele, mis elus olemas on. Kindlasti on see üks asi, millele me peame tähelepanu pöörama – lisaks sellele, et meie eakad oleksid aktiivsed, peavad nad saama ka sellises kohas väga väärikalt vananeda, ilma majanduslike probleemideta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Mulle väga meeldib idee anda vanematele laste hääl. Näiteks meie Liisa Pakostaga saaksime ju kahe peale 12 häält valimistel – pole paha. Aga kui Andrei Hvostov mõni aasta tagasi selle debati algatas, siis me arutasime seda kodus ja ma avastasin, et üks minu teismelistest lastest on tuline Isamaa ja Res Publica Liidu pooldaja, teine aga reformist. Kas sa oled mõelnud selle peale, et mingis eas võib laps avastada, et ema-isa polegi nii targad, nagu esialgu tundus, ja pere poliitiline üksmeel, mida saab nautida, kui laps on näiteks 10-aastane, ei pruugi enam nii suur olla? Kuidas saaks tekitada mehhanismi, et valimisjaoskonnas kajastuks ikkagi lapse, mitte lapsevanema valik?

Margus Tsahkna

Hea küsija! See on väga õige küsimus. Võib-olla see tekitab ka perekondades suuremat huvi poliitiliste küsimuste vastu. Kui on nii suur perekond, nagu teil on, siis see oleks

ju väga tore, kui valimisvaidlus, debatt maailmavaadete üle käib juba seal. Ma arvan, et võib-olla ongi mõnikord niimoodi, et nooremad värskendavad oma vanemate või vana-vanemate mõtteviisi ja maailmavaateline debatt on pigem positiivne.

Kui nüüd tõsisemalt rääkida, siis see ongi ühiskonnas kokkuleppimise küsimus, millal on inimene täisealine ja millal ta võib iseenda eest lõpuni otsustada. Nüüd ongi kaks debatti: üks on valimisea langetamise küsimus, millest ma siin juba rääkisin, teine aga see, et me anname vanemale lisahääle oma laste eest, kuna meie ühiskond väärtustab lapsi. Me väärtustame seda nii, et nende hääl reaalses elus oleks võimsama kaaluga. Igapäevastes muudes küsimustes ju ka lapsevanem otsustab oma lapse eest, mis puudutab õigustoiminguid ja kõiki muid sääraseid küsimusi. Siin ei ole erisust oma põhiseadusliku õiguse realiseerimisega, mis on seotud valimistega. Aga see on ju loomulik, kui omavahel asju arutatakse. Ja kui laps on teismeeas, siis võib-olla paar aastat veel oodata, ja kui valimisiga on 16-ni langetatud, siis ta saabki minna valima IRL-i või Reformierakonda või sotsiaaldemokraate – üksipuha, kes tollel ajal valimisnimekirjas on. Igal juhul toob see ühiskonda ja vahest ka peredesse kaasa suurema dünaamika ning paneb inimesi rohkem kaasa mõtlema.

Aga ma tänan väga selle küsimuse eest! See pani mind mõtlema ka teises suunas, mille tulemused on ehk isegi palju positiivsemad: mitte üksnes see pole tähtis, et poliitikud ja erakonnad peavad rohkem kuulama seda valijarühma, vaid ka need valijad ise hakkavad vahest oma rühma sees suurema aktiivsusega debateerima ja on tänu sellele rohkem kursis, millised võimalused neil on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Küsin sinu käest samalaadse küsimuse nagu härra professori käest. Minister rääkis meile vanemaaliste tööhõivest, elukestvast õppest ja teenuste kättesaadavusest. Meile kõigile kangastus sel ajal mõnus linnaline keskkond, kus see kõik nagu toimiks. Tegelikult on maapiirkondades eakate osakaal märksa suurem kui lin-

nas. Mis sa arvad, mida me peaksime spetsiaalselt tegema, et see kõik, mida me siin räägime, jõuaks ka maale, hajaasustusega aladele – sinna, kus meil elab suurel hulgal eakaid inimesi?

Margus Tsahkna

Hea küsija! See on regionaalpoliitiline küsimus, mis ei puuduta ainult eakaid inimesi, vaid kogu Eesti arengut. Tahes-tahtmata on areng läinud selles suunas, et töökohti tekib pigem linnadesse, tiheasustusega aladele, maal jääb töökohti vähemaks. Eks see ole urbaniseerumisprotsessi tagajärg, et tootlikud ja tasuvad tööd on teised. Ka tööturu struktuur on vastavalt muutunud. Töökohad on aga jah pigem linnades kui maal. Kui me vaatame klassikalisi eakate inimeste noorpõlveaegseid elukutseid, siis paljud neist olid seotud põllumajandusega. Sellisel kujul maal ju tänapäeval enam tootmist ei ole, väiksemate talude või väikeettevõtete tootmistegevus on asendunud pigem nagu elustiiliga. Ma arvan, et siin on vaja langetada teadlikke otsuseid. Euroopa struktuurifondide raha kasutamise tulemusena ongi investeeritud just nimelt piirkondlikesse meetmetesse, mis toetaksid sellist elulaadi.

Mis puutub eakate inimeste aktiivsusse, siis kuigi Eesti vabatahtlikus töös osalemise protsendid on võrreldes Euroopa keskmisega madalamad, ei tulene see minu arvates mitte sellest, et nad ei tee vabatahtlikult oma kogukonna või oma lähedaste heaks midagi, vaid me lihtsalt ei defineeri seda niimoodi. Me võtame mõningaid asju iseenesestmõistetavalt. Samas ma arvan, et sotsiaalne ja kultuuriline tegevus peaks olema aktiivsem just nimelt maapiirkondades, et sealsed elanikud sotsiaalselt seotud hoida. Võib-olla see tekitab ka töökohti juurde. Kuid ma olen küsija küsimuses sisalduva väitega nõus. See on meil probleem, et töökohad ja teenused liiguvad linnadesse ja nende ümbruskonda. Aga see ei ole nii mitte ainult Eestis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus on ka seotud töökohadega. Sissejuhatuseks tahaks öelda, et nii

nagu sina, liigun minagi Eestis ringi. Me koh-tume väga erinevate inimestega, nii noorte kui vanematega. Kohtudes eakamatega, olen väga harva kuulnud küsimust, millised võimalused on vanematel inimestel tööd saada ja milline on nende koht tööhõives üldse. Pigem vanemad inimesed ikka muretsevad noorte pärast, sest noored on pereloojad, noored on koduloojad. Ma olen tihti kuulnud ka seda, et vanemad inimesed justkui loovutavad oma töökoha noortele. Kas sa oled minuga ühel nõul, et kõigi nende probleemide lahendamisel on võtmesõnaks ikkagi töökohad, olgu linnas või maal? Sest töökohad annavad sissetuleku, annavad kindlustunde, ei tekita niivõrd konkurentsi, kui võrd loovad just solidaarsust noorte ja vanade vahel.

Esimees Ene Ergma

Kolleeg Margus, palun nüüd lühike vastus, kuna aeg on läbi!

Margus Tsahkna

Absoluutselt nõus sellega! Toon ka kaks tähtsat näitajat: 84% Eesti eakatest panustab oma laste eest hoolitsemisse, 70% Eesti eakatest toetab oma peresid rahaga, eelkõige noori. Nii et ma olen sinu väitega nõus.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, hea kolleeg Margus Tsahkna, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Alustame nüüd läbirääkimisi. Kõigepealt palun kõnepulti kolleeg Liisa-Ly Pakosta Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Liisa-Ly Pakosta

Suur aitäh! Kui võimalik, paluksin austatud aktiivselt vananevalt eakalt kaheksa minutit!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Meie vanaemad-vanaisad oleks ilmselt suhteliselt üllatunud olnud, kui nad oleks kuulnud tänase arutelu pealkirja, mis oleks tõenäoliselt tulnud tõlkida nende jaoks tuttavasse eesti keelde. Eesti keeles kõlaks see niimoodi, et vanemate ja nooremate inimeste omavahelises suhtlemises ja üksteisest hoolimises on peidus kasulik iva. Meenutuseks, et kantseliidis kõlab

see nii, et põlvkondadevahelises solidaarsuses peitub potentsiaal. Filosoofilisem küsimus on muidugi, kuidas me oleme üldse nii lühikese aja jooksul jõudnud selliste mõttemudeliteni, et meil tuleb põlvkondi justnagu vägisi harjutada üksteisega paremini läbi saama.

Vanemaealised soovivad tõepoolest töötada ning olla samasugused aktiivsed ja austatud ühiskonnaliikmed nagu kõik ülejäänud ühiskonnaliikmed. Selles pole mitte midagi imelikku. Eaka inimese töötamine on sotsiaalse sidususe alus, nagu märkis väga õigesti minister Margus Tsahkna nentis, et lapselapsed ja vana-vanemad saavad sageli paremini läbi kui vanemad ja lapsed. Eakatel inimestel on ülitähtis roll meie kõige olulisema sihi saavutamisel ehk siis demograafilise olukorra parandamises.

Me oleme tõenäoliselt kõik selle üliväärtusliku panusega isiklikult kokku puutunud. Kas on keegi siin saalis, keda pole lapsepõlves mitte tundigi ükski vanem inimene kasvatada aidanud? Tõenäoliselt mitte. Ka Lauri Leppik ütles, et me ei mõtle tänapäeval enam nii palju sellele, et kasvatus- ja perekonnaküsimuste lahendamisel on olemas ka vanavanemad, ja selles osas tuleks võimalusi leida. Palun väga! Kui töötav vanaema või vanaisa tahaks aidata oma tööl käivat tütart või poega haige lapse hoidmisel, siis saavad nad seda teha ainult oma töövälisel ajal või siis palgata puhkusele minnes. Haigeks jäänud last tohib tööajal hoida ainult noorem inimene, seaduse järgi tema vanem. Tundub olevat ebaloogiline piirang. See ongi ebaloogiline piirang, mis kujutab endast ka üht paljudest põlvkondadevahelistest barjääridest, mille me oleme ise seadusandlikult tekitanud.

Vaatame veidi edasi seda ühteainsat näidet, mille olen võtnud Isamaa ja Res Publica Liidu perepoliitika programmist, mille leiate internetist aadressil www.irl.ee – perekond. Selle punkt 47 räägib just sellest. Me oleme perekonnaväärtusi toetav erakond ja seetõttu on meile väga oluline, et vanemaealisi ei arvataks perekonna koosseisust välja. Praktikas meie seadusaktid seda aga nii mõnelgi juhul teevad. Pikka aega sellesama küsimusega tegelenuna võin öelda, et kõik teised erakonnad on paku-tavaid muudatusi tagasihoidlikult toetanud. Ehk aitab tänane arutelu paremale üksteisemõistmisele kaasa, sest lahendus on ju iseene-sest lihtne. Kui laps jääb haigeks, siis võiks

pere saada ise otsustada, kuidas ja kes perest kui pika aja jooksul, ka päeva lõikes, last vabab.

Praegu on haige lapse hooldamiseks kuluva aja kompenseerimiseks ette nähtud hooldushüvitis, mida makstakse kuni 14 järjestikuse päeva eest. Hooldushüvitise suuruse arvutab tööandja teie eest eelmisel kalendriaastal tasutud sotsiaalmaksu põhjal. Kalendripäeva keskmine tulu korrutatakse hoolduslehel oldud päevade arvuga, millest hüvitatakse 80%, lisaks peetakse kinni ka tulumaks.

Isamaa ja Res Publica Liit on seisukohal, et lapsel on paranemiseks tingimata vaja, et talle lähedane inimene teda põetaks ja aitaks. Seaduse põhimõte, et see ka hüvitatakse, olgugi vaid 80% ulatuses, on meie arvates samuti mõistlik. Samas on lapse haigestumine pea alati ju ootamatu, vahel selgub see alles mõni minut enne vanema tööle minemist. Lisaks murele lapse tervise pärast tuleb emal-isal toime tulla ka murega oma töö ja muude kohustuste pärast. Ning näiteks juba kahenädalane paus töös mõjutab nii palka kui ka lapsevanemate karjäärivõimalusi. Väikeste laste olemasolu võib ka vähendada võimalusi tööd üleüldse saada.

Kui perekond saaks Isamaa ja Res Publica Liidu ettepaneku kohaselt ise otsustada, kes ja kui kauaks 14 järjestikuse päeva ulatuses haige lapsega koju jääb, saaks see mure olulist leevendust. Lapselapse haigestumise korral võiks olla võimalus hoolduslehele jääda ka tööl käivatel vanavanematel. Nagu ka ministri ette loetud statistikast nähtus, on meil tööl käivaid vanavanemaid väga palju. Muuta tuleks raviga kindlustuse seaduse § 51 lõike 4 punkti 1 ja punkti 3 ning sealt edasi järgnevaid seonduvaid punkte.

Muudatusega kaasnev lisakulu riigieelarvele puuduks täiesti, kuna päevade lõikes väljamakstav hooldushüvitis jääks enam-vähem samaks. Hooldushüvitise suuruse arvestamise põhimõtted ei muutuks, paindlikumaks muutuks ainult vajalikul hulgal päevade kasutamine pere täiskasvanute poolt.

Me poleks sugugi esimene riik maailmas, kus selline süsteem kehtestataks. Uuringute järgi kõige õnnelikumate lapsevanematega riigis Rootsis on niisugune võimalus olemas. Lähitulevikus riigi maksutulud suureneksid, kuna võimalus töö- ja pereelu paindlikumalt

ühitada vähendab töötust lastega perede hulgas. Samuti kasvaks märksa tööandjate motivatsioon alla 12-aastaste laste vanemaidki tööle võtta.

Ja kordan: suureneks ka üldine rahulolu. Nagu eespool öeldud, Eurobaromeetri uuringu järgi peab 84% inimestest eriti oluliseks, et vanaemad ja vanaisad saaksid lapselaste kasvatamises osaleda. Suur tänu teile!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Ma palun nüüd kõnepulti kolleeg Heljo Pikhofi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Kolleegi kahjuks saalis ei ole, seega ei saa ta siia tulla. Palun kõnepulti kolleeg Maret Maripuu Reformierakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit, palun!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ühiskond on suurte muutuste keskel, sest inimeste keskmine oodatav eluiga on kõigi aegade pikim. Ka Eesti inimesed pole kunagi nii kaua elanud kui praegu. Pikenenud on elu kõik etapid: lapsepõlv, noorus, täiskasvanuiga, vanadus. Hiljuti toimus Eurobaromeetri uuring, kus küsiti eurooplastelt, kui vana on noor ja kui vana on vana. Eestlased oma arvamusest on üsna Euroopa keskmised. Inimene pole enam noor 42-aastaselt ja vanaks saab ta 62-aastaselt.

Fakt on see, et me oleme harjunud vaatama vananevat ühiskonda kui probleemi. Mõtleme üha suurenevale survele sotsiaalkindlustussüsteemis, suurenevale hooldusvajadusele jne. Teine variant on vaadelda vanemat elanikkonda nii, nagu soovitas professor Leppik, ehk siiani mitte kõige paremini ära kasutatud ressursi seisukohalt, sh tööturul. Eespool mainitud Eurobaromeetri uuring näitas, et kogu Euroopas tajutakse üsna üheselt eakate diskrimineerimist just tööturul. Ka Eestis on inimesed väljendanud sama muret. Taasiseseisvusaja alguses oli lipukirjaks, et edukas saab olla ainult noor, mis sest, et tal pole kogemusi. Noor inimene oli kui meie taas vabaks saanud noore riigi peegelpilt, kõik oli uudne, proovida ja katsetada tuli palju. Selline suhtumine võis mõnes valdkonnas olla õigustatud, kuid suhtumise mehaaniline omaksvõtt tõi kaasa hulgaliselt kibestunud inimesi ja ühiskonna jaoks

kaotatud oskusi. Sellest ajast pärinesid sätted töölepingu ja avaliku teenistuse seaduses, mis lubasid lepingu lõpetada üksnes vanuse tõttu. Praeguseks on need sätted minevik. Nüüd nähakse vanemaealises töötajas tihti just lisandväärtust – kogemust, küpsust ja paindlikkust. Vanem kolleeg on nooremale mentoriks – siin saalis ei kõla see sõna küll hästi –, kogemuse edasiandjaks, nii nagu ajaloo jooksul on sellid ikka meistri juures õppinud.

Head kolleegid! Õppimine ja haridus on tööturul olulised märksõnad. Haridus on kõige kindlam garantii, mis tagab parema eluga toimetulemise ja hakkamasaamise sõltumata vanusest. Eestis on tööturul aktiivsemad just kõrgema haridustasemega inimesed. Statistikaameti tööturu-uuringust on näha, et alg- ja põhiharidusega vanemaealiste hõive 2010. aastal oli 30,3%, kutse- ja keskharidusega vanemaealistel oli see 53,5% ning keskeri- ja kõrgharidusega vanemaealistel 65,6%.

Kurb on tõdeda, et 20 aasta jooksul pole Eesti Vabariik suutnud luua ühiskonna muutuste ja vajadustega arvestavat haridussüsteemi. Meil on erialasid, kus noorte juurdekasv on aeglasem kui turuvajadus. Eespool nimetatud uuringust selgub, et enim vanemaealisi on hõivatud töötlevas tööstuses, hariduses, jae- ja hulgikaubanduses, tervishoius ja sotsiaalhoolekandes. Enamgi veel, kui võrrelda vanemaealiste hõivet tegevusalati noorema elanikkonna elik siis 15–54-aastaste hõivega, siis selgub, et suurimad on erinevused hariduse ning tervishoiu ja sotsiaalhoolekande osas. Nendes valdkondades on vanemaealisi rohkem kui noori. Kuna eelnimetatud tegevusaladel on juba praegu suur tööjõupuudus, siis on oluline kindlustada nende alade töötajate järelkasv ja teha kõik, et eakamad töötajad võimalikult kaua aktiivsed oleksid. Siin on märksõnaks koolitus – kogenud ja eakatele töötajatele tuleb pakkuda vajalikku täiendusõpet ja kvalifikatsiooni kohandamist uute oludega.

Eesti vanemaealised on, kui võrrelda muu Euroopa näitajatega, juba praegu üsna aktiivsed, ent väike ressurss on ikkagi. Aastal 2010 oli meil 55–64-aastaste tööhõive ca 54%, mis oli kõrgem kui Euroopa Liidu keskmine näitaja, samas oluliselt väiksem kui Rootsis, kus on see üle 70%. Seega peame mõtlema üha rohkem ümberõppele.

Ümberõppest rääkides mõtleme tavaliselt töötajatele, kes on kas oma töökarjääri keskel või alles alguses, harvem või üldse mitte aga neile, kel on vanust ligi 60 või üle selle. Ka siin on peidus suur potentsiaal. See, et üha rohkem vanemaealisi jätkab töötamist peale õigust jääda pensionile, ei tähenda muudatust mitte üksnes tööjõuturul, vaid ka pereelus. Traditsiooniliselt oleme harjunud sellega, et vanavanemad hoolitsevad lastelaste eest. Eestis on see praegugi oluline roll. Eurobaromeetri andmetel tervelt 84% peab seda olulisimaks eakate panuseks ühiskonda. Tõepoolest, vanavanemad on lapse arengus erakordselt tähtsad inimesed, seda ka põlvkondade järjepidevuse mõttes. Samas on paljudele lastevanematele tuttav olukord, kus vanavanematel on pidevalt kiire, nad käivad tööl ja on ka ühiskondlikult aktiivsed. Mida enam eakad tööl käivad, seda vähem kipub neil aega jääma lastelaste hoidmiseks klassikalises mõttes. Ka siin on vaja leida tasakaal. See on meie praegune reaalsus, mis tähendab seda, et suurenenud on vajadus erinevate teenuste järele, mis aitaks paremini ühendada ka eri põlvkondade töö- ja pereelu.

Head kuulajad! Oleme väikeriik, kellel pole mingit õigust eirata oma inimesi või kedagi kõrvale heita. Me peame mõistma, et iga inimene sõltumata oma vanusest on ühiskonnas ääretult oluline. Vaid vanad ja noored koos suudavad ühiskonna hoida jätkusuutlikuna, vajalikud on mõlemad – nii nooruse uljus kui vanusega kaasas käiv tasakaalukus. Tähtis on osata arvestada inimeste oskuste, võimaluste ja vajadustega, kohandada töökohti, tutvustada erinevaid paindlikke töö tegemise vorme, nagu võimalus teha tööd kodus, osaajaga töötada või osaleda mitmesugustes projektides. Rohkem peame pakkuma tuge hoolduskoormuse vähendamiseks, peame pakkuma koolitusi ja nõu, et omandada või värskendada oma oskusi, ja mis kõige tähtsam: julgustama inimesi osalema meie ühises elus, et Eesti riik saaks areneda ja siin tunneksid end vajalikuna kõik inimesed. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Palun kõnepulti kolleeg Viktor Vassiljevi Keskerakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Viktor Vassiljev

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid ja lugupeetud külalised, kes te rõdul viibite ja meid jälgite! Niisiis, on rahvusvaheline aktiivse vananemise aasta, mis kulgeb märksõnade "töehõive" ja "elukestev õpe", "teenused", "kaasatus" ja "vabatahtlikkus" all. See kõik on väga oluline. Vanem põlvkond on ju meile kõigile eriti tähtis kui meie ajaloo kandja. Kui ei oleks meie vanaemasid-vanaisasid, siis me teaksime oma minevikku ainult ajalooõpikute, aga ajalooõpikud kirjutatakse umbes iga kümne aasta tagant ümber. On ju üldiselt teada, et võitja kirjutab uue ajaloo. Aga mis on tegelikult toimunud, seda teavad vanaemad ja vanaisad, kes jutustavad meile sellest nii kaua, kuni me väiksed oleme ja viitsime veel kuulata. Nii kanduvadki ajaloos toimunu ning meie rahvapärимused, muinasjutud ja vanad luuletused ja laulud põlvest põlve, nii püsib meie kultuur ja nii püsime me ise rahvana siin sellel maal.

Aga võtame nüüd töehõive märksõna. Räägitakse, et näed, eestlased on sellised imelikud inimesed, et pensionärid soovivad töötada. Vana kultuuriga riikides nad ei taha töötada, tahavad pensionil olla ja puhata. Aga meie pensionärid ei taha töötada, nad on sunnitud töötama, sest nad lihtsalt ei saa oma pensioniga hakkama.

Kui me räägime elukestvast õppest, ega siis selle eesmärk ei ole ju 70-aastasele inimesele uut elukutset õpetada. Pigem on see sotsiaalne ülesanne, et sisustada huvitavalt tema vaba aega. Ja selleks meil ongi kolmanda põlvkonna ülikoolid. Aga kui keegi pensionär käib näiteks arstiteaduskonna residentuuris, no see on ikkagi ressursside raiskamine – kui mitu aastat ta ikka pärast selle lõpetamist oma uuel õpitud erialal töötab. Keerulise eriala õpetamine on piisavalt kallis lõbu.

Nüüd teenustest. Nojah, me võime siin rääkida teenustest, aga mis nendega tegelikult toimub? Postkontorid kaotatakse ära, apteegid kaotatakse ära. Eakas inimene on harjunud teistega selles mõttes viisakalt suhtlema, et kirjutab käsitsi kirja, teeb ümbrikuääre keelega märjaks ja kleebib margi peale. See on viisakus – ta ei pruugi seda teha mitte sellepärast, et ta ei saa mingite uute infotehnoloogiatega hakkama. Näiteks president saadab meile vastuvõtutakse ka ikka paberil. Ta kirjutab sinna

alla ja me saame selle ümbrikus, kus on mark peal. See on elementaarne viisakus.

Muidugi on eakate jaoks tähtsaimad tervishoiu- ja sotsiaalteenused. Nendega on, nagu on. Üks tähtsaimaid tervishoiuteenuseid, mis peaks eakatele inimestele tagatud olema, on geriaatriline abi. Meil aga on isegi geriaatria eriala ära kaotatud. Aastal 1996 tõmmati see ministri määrusega arstlike erialade nimistust maha. Siis valitses meil suur vabadusevaimustus, et nüüd peame edasi minema, panustama noortesse, mis need vanad siin jalus tolknevad, nad ei vääri isegi arstiabi mitte. Niimoodi on nende teenustega. Härra sotsiaalminister räägib meile siit puldist, et kaheksa aastaga on koduõendusteenuse maht kasvanud kümme korda. Kümme aastat tagasi see teenus alles loodi, nii et kümme aastat tagasi polnud seda üldse. See on sama hea kui võrrelda mobiiltelefonide hulka praegu ja aastal 1913. Progress on muidugi tohutu!

Muidugi me tahaksime, et meie eakad inimesed oleksid seotud nooremate põlvkondadega. Jah, bioloogiliselt nad on seda kindlasti. Nagu siin saalis korduvalt öeldi, vanaemade-vanaisade ja lastelaste vahel on siiski väga tugev side. Keskmise põlvkond käib tööl, tal on omad mured, tal on liisingud, tal on arved maksta, pole aega korralikult laste kasvatamisega tegelda. Kui pisikestel pätakatel on mingisuguseid vahvaid küsimusi, siis nad lähevad vanaema-vanaisa juurde, sest neil on aega ja viitsimist seletada ning on ka teadmisi, mida edasi anda. See on väga vahva side ja seda tuleks muidugi toetada.

Aga kui me räägime põlvkondade sidususest, siis tuleb paratamatult rääkida mitte ainult vanadest, vaid ka noortest. Mida me oleme noorte heaks teinud siin Riigikogu saalis? Keskerakond on esitanud mitmesuguseid eelnõusid, näiteks igale lapsele tasuta koolitoidu võimaldamise kohta – see on küll läbinud esimese lugemise – ja lapsetoetuse toimetulekutoetuse rehkendamisel mitteametustamise kohta. Oleme teinud ettepaneku malevatöökohad sotsiaalmaksust vabastada ning selleks, et puudega inimesed ja noored saaksid võimalikult kiiresti tööle, esitasime eelnõu, et nende eest maksaks sotsiaalmaksu riik. See eelnõu lükati tagasi. Ranitsatoetus – see on teema, millest koalitsioon ei taha enam kuulda. Aga sot-

siaalne sidusus tähendab ju ka seda, et meil on sotsiaalne solidaarsus.

Väga paljud tugisüsteemid meie riigis on üles ehitatud solidaarsusele, näiteks ravikindlustus. See on täiesti selge, et maksavad selle eest noored, kes käivad tööl, aga tarbivad ikka rohkem need, kes on vanemad ja haigemad. Jah, see on solidaarsus. Ka pensionikindlustus on solidaarne: praegu tööl käijate maksuraha kasutades makstakse vanematele inimestele pensioni. Paraku sellest pensionist jätkub nii palju, et hinge sees hoida.

Me räägime sellest, et mujal maailmas teevad pensionärid igasugust vabatahtlikku tööd – märksõnad seejuures on "kaasatus" ja "vabatahtlikkus". Nende sotsiaalteenuste puhul, mis teistes Euroopa riikides süsteemina toimivad, on suur osa just nimelt vabatahtlikul tööl, mis meil Eestis peaaegu puudub. Ja seda mitte sellepärast, et me oleksime laisad või rumalad. Meil lihtsalt ei jätku aega teha mingit vabatahtlikku tööd. Inimestel on mure oma igapäevase leiva teenimisega ja kui sulle endalegi ei jätku, mida sa lähed siis teistele jagama, olgu selleks töö või mingil muul viisil panustamine.

Teate, see tänane üritus näeb kangesti välja nagu vanaema juubel. Vanaema sai 80-aastaseks. Me tuleme kokku ja toome talle lilli, mida ta ei söö, kingitusi me talle ei tee, tal on kõik olemas. Me peame hästi ilusaid kõnesid, kui tubli on vanaema alati olnud ja kui ilus on vanaema ja kui lahke on vanaema ja kui hää on vanaema, soovime talle tugevat tervist ja pikka eluiga. Aga siis on juubel läbi, me lähme laiali ega mõtle enam vanaemale. Ja järgmine kord me kohtume vanaemaga tema matustel.

Ma loodan, et meil siiski nii ei lähe. Põlvkondade sidusus tähendab seda, et ka noortesse tuleb panustada nii, et nendest kasvaksid õnnelikud vanainimesed, kes elavad õnnelikult oma õnnelikus riigis. Igapäevast tööd läheb selleks vaja tublisti, ka siin selles majas. Head tervist ja pikka iga teile! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun kõnepulti kolleeg Heljo Pikhofi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Heljo Pikhof

Lugupeetud juhataja! Head ametikaaslased! Aktiivsena vananemine tähendab head tervist

vanemas eas ning täisväärtusliku liikmena ühiskonnaelus osalemist, tundes enam rahuldust oma tööst, olles sõltumatum igapäevaelus ning aktiivsem kodanikuna. Eurobaromeetri uuringu kohaselt arvab Eesti elanikkonnast 65%, et üle 55-aastased peaksid kõige rohkem kasu tooma töötajatena, aga 73% usub hoopis, et nad võiksid oma panuse anda haigete pere liikmete eest hoolitsemisel, ja 84%, et lastelaste kasvatamisel. Siit siis ka poliitiline valik, kas ikkagi tegelda lastehoiu küsimustega või panna nn tasustamata töö vanemaealiste õlgadele või hoopis kaaluda, kuidas tasustamata hoolitsuskohustuste täitmist kodus arvestada pensioni arvutamisel.

Loomulikult on need hoiakud, mis tegelikult päris ei peegelda, sest üha enam vanavanemaid on 40–50-ndates eluaastates ja aktiivselt tööturul. Ühiskonna vananemine tähendab seda, et neid tuleb hoida seal võimalikult kaua, sest muidu seisame õige pea silmitsi tööjõu puudusega. Kuna vaimne võimekus vanas eas sõltub rohkem sellest, millised võimed olid inimesel noorena, mitte niivõrd tema vanusest, tuleb juba praegu mõelda alaharitudite grupi arvukuse kasvu pidurdamisele, nende tagasitoomisse haridussüsteemi ja elukestva õppe tegelikuks muutmisele. Meie vananev tööjõud peaks olema võimalikult hästi haritud, siis on kindlasti vähem ka inimesi, kes toime ei tule, kel on tervisehädasid ja kes vajavad hooldust.

Vähem olulised pole ka investeeringud tervishoidu ja täiendusõppesse. Kui 81% eestlastest arvab, et inimene peab saama töötada ka peale ametlikku pensioniiga, siis tuleb seda praktikat igati soosida. On hea meel, et meie pensionärid töötades ei kaota pensionis, mis on Euroopas suur erand. 66% eestlastest on seisukohal, et ei peaks üldse olema kindlaks määratud kohustusliku pensionilemineku iga. Samal seisukohal on ka sotsiaaldemokraadid, kes on oma idee siin Riigikogus samuti välja käinud. See tähendab, et tuleb hakata tõsisemalt kaaluma pensionile siirdumise paindlikumaid võimalusi, mis annaks inimesele suurema valikuvabaduse. Näiteks meeldiks igale teisele võimalus töötada osajaga, selle asemel et siirduda kohe pensionile, katkestada kõik suhted töökollektiiviga ja erialaselt endiselt huvipakkuva tööga.

Tulevikku vaadates tuleb senisest enam teadvustada, et vanemaealised kohtavad töötu-

rul erinevaid takistusi. Eurobaromeetri uurin-
gute andmetel on need näiteks töökorralduse
vähene paindlikkus, võimatus vähendada aja-
pikku oma tööpäeva pikkust, vanemaealiste
töötajate kõrvalejätmine tööalastest koolitus-
test ning tööandjate eelarvamuslikud hoiakud.
Londoni Majanduskooli pensionisüsteemi
ekspert Ros Altmann leiab, et põhiküsimus
pole mitte selles, kuidas hoolitseda vanurite
eest, vaid selles viisis, kuidas inimesed vana-
nedes töötavad. Me ei seisa silmitsi mitte pen-
sionikriisiga, me seisame silmitsi kriisiga pen-
sionile jäämisel. Pensionile minek peaks ole-
ma pigem protsess kui sündmus, pigem tee-
kond kui sihtpunkt. Seega on väga oluline, et
oleks võimalik töötada osaajaga, et oleks roh-
kem paindlikke töövorme, nii et pensionile
siirdumine võiks kesta mitu aastat.

Sihipäraselt tuleb muuta ühiskonna suhtu-
mist vanemaealistesse, muuta müüte ja eelar-
vamusi eakate kohta, mille kütkes on sageli ka
nad ise. Levinud stereotüüpeid ettekujutusi
peab sihipäraselt hakkama muutma ka kool ja
meedia. Samuti on kindlasti vaja suunata töö-
andjaid, tutvustades neile nii soovitusi kui ka
parimaid rahvusvahelisi praktikaid vanemae-
liste töö hoidmiseks. Palun kolm minutit veel!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Heljo Pikhof

Tööandjatele peab tutvustama ka meeto-
deid, mis vähendaksid nende riske, mis võivad
tuleneda vajadusest arvestada töötajate eaku-
sest tingitud lisakohustustega. Näiteks töökoh-
tade ja töögraafikute kohandamine vanemate
töötajate vajadustele vastavaks, selliste lisa-
puhkepäevade andmine, mis ei tähendaks töö-
andjale kulusid, vanematele töötajatele vaja-
like töötingimuste loomine jne. Tööandjad
peaksid personali komplekteerimisel hakkama
arvestama vanuselise mitmekesisusega.

Sotsiaalpartneritega tuleb kokku leppida
võimalused, mis aitaksid vanemaealisi tööturul
kauem hoida, näiteks kollektiivides eakate
kasutamine mentoritena, nõustajatena, koolita-
jatena. Põhimõtteliselt oleks vaja välja töötada
sellised palga määramise alused, mis lubaksid
hinnata ja väärtustada mitte ainult näiteks
infotehnoloogilisi oskusi, vaid väärtustada ka
teadmisi ja kogemusi. Tuleks õppida teise pil-

guga vaatama meie tehiskeskkonda – kuidas
vastab see eakate inimeste vajadustele.

Vanemaealiste hoidmine tööturul eeldab
rohkem aktiivset ja kaasavat tööturupoliitikat.
Õige pea võib vaja minna meetmeid, mis
pensionil olevaid inimesi taas tööturule tooks,
et leevendada süvenevat töökäte nappust. Kui-
das aga valmistada inimesi ette pikemaks töö-
eluks? See puudutab nii haridussüsteemi kui
meedia pakutavaid ideoloogiad, kuidas muuta
mõtteviisi, kuidas jõuda arusaamiseni inimese
põhiõigustest, mittediskrimineerimisest, inim-
väärikusest, kui siiani on võimendatud arusaa-
mu, et vanemaealised on ühiskonnale koor-
maks. Ka ei oleks hea, kui poliitilistest teksti-
dest jääks kõlama ainult see, et probleem on
abi vajavate eakatega. Mõelgem veidi edasi!
Sellest sõltuvad ju ka teenuste turg ja uued
töökohad. Kaugemas tulevikus suurenebki
nende töökohtade arv, mis on seotud hooldus-
teenuste pakkumisega eakatele.

Siit tekib küsimus, kas haridussüsteem on
selleks valmis. Kui me suudaksime endi tekste
ja sõnumeid kontrollida, oleks ehk lihtsam
nõuda sellise mõtteviisi muutmist, mida seni
on juurutanud nii kooliharidus kui ka meedia:
vananimene on kole, tema mälu nõrgeneb,
meeled nürinevad, vaadata pole ta kah ilus.
Võib-olla paratamatus eakatega senisest enam
arvestada aitab meil lahti saada senisest raa-
mistamisest, vastandamisest ja kategoriseeri-
misest. Noortekeskne maailm hakkab õige
varsti muutuma, aga vanemaealisi pole vaja
karta. Nagu pole vaja karta ka seda, et nad
valijate seas senisest suuremat kaalu hakkavad
omama. Nii ongi ehk õigem – rohkem eluko-
gemusi, vähem riske ja rohkem heatahtlikkust.
Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole.
Lõpetan läbirääkimised. Head kolleegid, meie
istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.37.

Istungi kestus 2 tundi ja 37 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 30. aprill 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine naiste ja meeste palgalõhe kohta (nr 134)
2. Arupärimine HIV ja aidi vastase võitluse kohta (nr 142)
3. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Head külalised! Tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärku 13. töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Seitsme Riigikogu liikme nimel on mul üle anda arupärimine riigikontrolör Mihkel Oviirile. Arupärimine puudutab maagaasiseaduse direktiiviga vastavusse viimist. Nagu te kõik teate, kiitis Vabariigi Valitsus 2011. aasta 5. novembri istungil heaks seaduseelnõu, millega muudetakse maagaasiseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seadust. 21. märtsil oli eelnõu siinsamas Riigikogu saalis esimesel lugemisel. Seaduse eesmärk on maagaasi põhivõrgu eraldamine Eesti Gaasist kui gaasi müüjast. Aga 16. veebruaril saatis Riigikontrolör Riigikogu majanduskomisjonile kirja, milles juhtis tähelepanu eelnõu mitmele puudujäägile. Riigikontrolöri hinnangul ei võimalda eelnõu puudulik mõjuhinnang üldse kindlaks teha, kas eelnõu aitab suurendada Eesti energiajulgeolekut ja varustuskindlust ning tihendada konkurentsi. Lisaks sellele on Vabariigi Valitsus Riigikontrolöri arvates pinnapealselt suhtunud võimalikesse kuludesse, mida eelnõu võib maksumaksjatele ja gaasitarbijatele põhjustada, ning ka gaasivõrgu sundvõo-

randamise probleemid pole piisavat analüüsi pälvinud. Oma kirjas soovib Riigikontrolör nõuda Riigikogul eelnõu algatajalt analüüsi, mis näitaks veenvalt, kuidas suurendavad valitud meetmed Eesti gaasituru varustuskindlust ja energiajulgeolekut ning mitmekesistavad gaasi tarnimist. Praegu pole Riigikogu ega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium seda teinud. Meil on riigikontrolörile neli küsimust selle kohta, kuidas ta suhtub reageeringusse oma ettepanekule. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Mati Raidma!

Mati Raidma

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikaitsekomisjoni s.a 30. aprilli otsuse kohaselt esitame Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu. Eelnõu näeb ette kuni kahe Eesti kaitseväelasest vaatleja osalemise sellel vaatlusmissioonil. Missiooni õiguslik alus on ÜRO Julgeolekunõukogu 2012. aasta 21. aprilli resolutsioon nr 2043.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Esitan rahanduskomisjoni nimel Riigikogu otsuse eelnõu, mis kannab pealkirja "Eesti esindaja nimetamine Põhja-maade Investeerimispanga kontrollkomiteesse". Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud härra juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kuus seaduseelnõu: abieluvararegistri seaduse, notari tasu seaduse ja perekonnaseisutoimingute seaduse muutmise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Kristen Michal; väärtpaberituruseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi; lepingu Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Eesti Vabariigi, Iirimaa, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Poola Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi (Euroopa Liidu liikmesriikide) ning Horvaatia Vabariigi vahel Horvaatia Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Liiduga ratifitseerimise seaduse eelnõu.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma palun vabandust! Hea Eesti Vabariigi Riigikogu! Palun olla natuke vaiksemalt, saalis on liiga suur lärm!

Heili Tõnisson

Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet. Neljandaks esitab Vabariigi Valitsus sotsiaalmaksuseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Viiendaks esitatakse Eesti Vabariigi hariduseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. Kuuendaks esitab Vabariigi Valitsus ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu, seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Head Riigikogu liikmed! Tahan teile lühidalt veel korra tutvustada õpetajate palga tõusu käsitlevat arupärimist haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Me oleme sellise arupärimise ühe korra juba esitanud. Koos kolleegidega Keskerakonna fraktsioonist tunnen ma selle teema vastu huvi ja me soovime vastust järgmistele küsimustele. Siiani arvestati, et õpetajate palgarahast, mis eraldatakse riigieelarvest kohalikele omavalitsustele, võib maksta eripedagoogide, psühholoogide ja sotsiaalpedagoogide palku. See oli kinnitatud ka valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni läbirääkimiste lõpp-protokollis 2012. aasta riigieelarve kohta. Kuid 2012. aasta 19. märtsi Tartu Postimehe andmetel esitas Jaak Aaviksoo Vabariigi Valitsuse nimel Rahandusministeeriumile kooskõlastamiseks ettepaneku, mille järgi peaks 1. septembrist riigilt õpetajate töötasudeks antud raha minema vaid õpetajate palgaks ehk taganetakse eelnevast otsusest eripedagoogide, psühholoogide ja sotsiaalpedagoogide palkade maksmise kohta, mis on kokku lepitud Omavalitsusliitude Koostöökoguga. Sellest tulenevalt on meil ministrile viis küsimust. Kuna minister pidi esialgu tulema neile täna vastama, siis tõenäoliselt on neile vastused olemas. Ootame huviga järgmist korda, kui minister saab siia vastama tulla. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaheksa eelnõu ja kaks arupärimist. Meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Liigume teadete juurde. Neid on päris palju. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Riigikogu põhiseaduskomisjoni s.a 18. aprillil algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Riigikogu põhiseaduskomisjoni s.a 18. aprillil algatatud erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 18. aprillil esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu, mille juh-

tivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 18. aprillil esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine välismaalastele tähtajaliste elamislubade andmisega seotud asjaolude väljaselgitamiseks" muutmine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon.

Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (89 UA), Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (207 SE) ning Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (201 SE) teise lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide esitamise tähtajaks s.a 30. aprilli kell 18.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 26. aprillil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu kohta, mis käsitleb Euroopa Liidus väärtpaberiarvelduse parandamist ja väärtpaberite keskdepositooriume, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse eelnõu kohta arvamust andma rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. mai kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 26. aprillil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb inimtervishoiu kasutatavate ravimite hinnakujundust reguleerivate meetmete läbipaistvust ja nende hõlmamist riiklike tervisekindlustussüsteemidega, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning direktiivi eelnõu kohta arvamust andma sotsiaalkomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. mai kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 26. aprillil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruandeid, konsolideeritud finantsaruandeid ja nendega seotud aruandeid, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud

Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning direktiivi eelnõu kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. mai kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 26. aprillil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu kohta, mis käsitleb kriminaaltulu arestimist ja konfiskeerimist Euroopa Liidus, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning direktiivi eelnõu kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. mai kell 12. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 26. aprillil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse eelnõu kohta, mis käsitleb maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandusega seotud tegevusest tulenevate kasvuhoonegaaside heite ja sidumise arvestuseeskirju ja tegevuskavu, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning otsuse eelnõu kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. mai kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 26. aprillil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu veepoliitika valdkonna prioriteetseid aineid käsitleva direktiivi eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. mai kell 16.

Riigikogu liikmed Mailis Reps, Kadri Simson, Ester Tuiksoo, Viktor Vassiljev, Aadu Must, Priit Toobal, Kalev Kallo, Tarmo Tamm, Eldar Efendijev, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Vladimir Velman, Valeri Korb ja Mihhail Stalnuhhin on võtnud tagasi arupärimise nr 141 haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole, mis käsitles õpetajate palga tõusu.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised peaminister Andrus Ansipile ja sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Oleme teated läbi vaadanud ja jõudnud kohaloleku kontrolli juurde.

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Head ametikaaslased! Liigume päevakorra kinnitamise juurde. Riigikogu rahanduskomisjon on teinud ettepaneku arvata käesoleva,

13. töönädala kolmapäevase istungi päevakor-
rast välja kümnes päevakorrapunkt, Eesti
Keskerakonna fraktsiooni algatatud tulumak-
suseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu 184
esimene lugemine. Koos selle ettepanekuga
panen päevakorra hääletusele. Palun võtta
seisukoht ja hääletada!

Poolt on 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid
ega erapooletuid ei ole. Töönädala päevakord
on kinnitatud.

1. Arupärimine naiste ja meeste palgalõhe kohta (nr 134)

Aseesimees Jüri Ratas

Esimese arupärimise esitasid Riigikogu liik-
med Marika Tuus-Laul, Mihhail Stalnuhhin,
Lembit Kaljuvee, Valeri Korb, Deniss Boro-
ditš, Vladimir Velman, Lauri Laasi, Inara Lui-
gas, Enn Eesmaa, Jüri Ratas, Olga Sõtnik, Vik-
tor Vassiljev, Ester Tuiksoo ja Kadri Simson
12. märtsil 2012. Arupärimine on naiste ja
meeste palgalõhe kohta ning kannab numbrit
134. Arupärimisele vastab sotsiaalminister
Hanno Pevkur. Ma palun Riigikogu kõnetooli
arupärijate esindaja Marika Tuus-Lauli, et ta
arupärimist tutvustaks!

Marika Tuus-Laul

Hea istungi juhataja! Austatud kolleegid!
12. märtsil andsime üle arupärimise sotsiaal-
minister Hanno Pevkurile. Selle arupärimise
teema, nagu juba öeldud, on naiste ja meeste
palgalõhe. Sellele on fraktsiooni nimel alla kir-
jutanud 14 inimest, enamik nendest on mehed.
Nii et mehed on selle teemaga täiesti päri.

Eurostati andmetel laiutab Eesti meeste ja
naiste palkade vahel kõige suurem lõhe Eu-
roopa Liidus. 2009. aastal ületas Eesti mees- ja
naistöötajate keskmise brutopalka erinevus
isegi Euroopa Liidu keskmise ligi kaks korda.
Nüüd me teame ka täpseid arve: palgavahe on
Eestis 27,6%, Euroopas keskmiselt 16%. Mit-
med Euroopa Parlamendi liikmed on juhtinud
tähelepanu sellele, et tegelik palgavahe võib
Eestis veelgi suurem olla, kuna Eurostat võrd-
leb tunnipalku. See tähendab, et arvesse ei lähe
pere tõttu osakoormusega töötavate naiste kuu-
sissetuleku väiksem maht. Nagu me teame, on
Eestis naiste haridustase tunduvalt kõrgem,
70% kõrgkooli lõpetanutest on naised, hooli-
mata sellest eksisteerib meil palgavahe. Sügi-

sel andsid head kolleegid menetlusse otsuse
eelnõu, mille parlament heaks kiitis, et valitsus
töötaks välja tegevuskava, kuidas seda lõhet
vähendada hakata. Aga tänaseni ei ole selle
kohta ühtegi paberit. Loodame, et ministril on
selle kohta häid sõnumeid. Meil on mitmeid
küsimusi ja me palume neile vastata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Ma palun Riigikogu kõnetooli aru-
pärimisele vastama sotsiaalminister Hanno
Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad!
Arupärimise tekst sai ette loetud. Läheme kohe
küsimuste ja vastuste juurde.

Esimene küsimus: "Kas Teie hinnangul on
meeste ja naiste palga suur erinevus problee-
miks?" Minu hinnang ei puutu isegi väga as-
jasse. Euroopa statistiline võrdlus näitab, et
kahtlemata on palgalõhe Eestis üks teema, mil-
lega tuleb ja saab tegelda. Probleemi lahenda-
miseks on uuritud palgalõhe olemust. Eestis
2009. aastal tehtud soolise palgalõhe uuringust
järelendus, et Eestis mõjutab soolist palgalõhet
eelkõige eri tegurite koosmõju. Näiteks tule-
neb palgalõhe osalt Eesti inimeste hoiakutest
ning meestele ja naistele kehtivatest erineva-
test normidest. Lisaks mõjutavad seda töö- ja
pereelu ühitamise raskused, eelkõige problee-
mid lasteaiakohtadega, meeste vähene osalus
väikelaste eest hoolitsemisel, samuti lapse-
hoolduspuhkuse ebavõrdne jaotumine naiste ja
meeste vahel jne. Ka mõjutavad palgalõhet
personalipraktika erinevused töökohtadel. Pal-
galõhe üks suurim põhjus, ma julgen väita, on
Eesti tööturu sooline segregatsioon. Vaatame
meeste ja naiste traditsioonilisi erialasid Eestis.
Ka Praxise eelmisel aastal avalikustatud uurin-
gust on näha, et n-ö traditsioonilised meeste
erialad on kõrgemalt tasustatud kui naiste eri-
alad. Naiste tegevusvaldkondade n-ö TOP 3 on
kaubandus, haridus ning tervishoid ja sotsiaal-
valdkond. Naiste tööhõive ületab seal ilmsel-
gelt meeste oma. Kui võtta keskmiseks töö-
tasuks 100 ühikut, siis nende tegevusvaldkon-
dade keskmine kõigub 80 ja 95 vahel. Kui
võtta meeste TOP, siis meeste tööhõive ületab
naiste oma eelkõige ehituses ja veonduses.
Mõlemas valdkonnas on tasustamine märki-
misväärselt parem. See tekitab kindlasti väga

suure palgalõhe. Ma soovitan arupärijatel Praxise kodulehelt üles otsida Eestis tehtud soolise palgalõhe uuringu, kus on mõttejõu ühendanud kaks väga olulist keskust: Praxis ja Eesti Rakendusuuringute Keskus Centar. Kui tervet uuringut ei jõua läbi lugeda, siis on mõistlik vaadata kas või slaidiesitlust. Slaidiesitlusel on väga hästi just segregatsiooni kohta arvud toodud ja erinevused on seal näha.

Teine küsimus: "Miks ei ole Vabariigi Valitsus senini midagi meeste ja naiste suure palgalõhe vähendamiseks ette võtnud?" Ei saa kuidagi nõustuda, et midagi ei ole ette võetud. Hakkame pihta ühest väga lihtsast asjast. Peab olema arusaam, kas meil üldse probleemi on. See arusaam on olemas tänu uuringutele. Kui vaadata erinevaid tegevusi, siis ministriumis on soolise palgalõhe ja võrdse kohtlemise jaoks õnnestunud kasutada nii välisvahendeid kui ka riigieelarve vahendeid. Teavituskampaniaid ja tööalase soolise võrdõiguslikkuse analüüse on tehtud päris kenasti. Samamoodi on koolitatud eksperte. Praegu valmistatakse ette näiteks töötaja- ja peresõbraliku ettevõtte tunnistuse väljaandmise protseduuri. Kui vaadata lõppenud soolise võrdõiguslikkuse edendamise programmi, siis selle raames uuriti soolise palgalõhe kujunemist Eestis. 2011. aastal korraldati nende uuringute põhjal ka konverents ja anti välja palgalõheteemaline artiklikogumik. Sellel aastal oleme jõudnud juba neljas kohas – Tartus, Pärnus, Rakveres ja Narvas – teha palgalõhe teemal infoseminare, nendest on ka meedias ilusasti-kenasti juttu olnud. Teavitamine on üks väga oluline osa sellest tööst. Aasta teises pooles on tulemas veel koolitused soolise võrdõiguslikkuse seaduse teemal. Koolitustel ja teavitustel on eelkõige pikemaajaline eesmärk, me loodame, et olukord nende abil paraneb.

Kolmas küsimus: "Millal jõuab meeste ja naiste palgalõhe vähendamise tegevuskava väljatöötamist käsitlev memorandum valitsuskabinetti?" Oleme jõudnud selle tööga lõpusirgele. Kolmapäeval on Riigikantselei strateegiabüroo esindajate, meie asekanstleri ja selle tegevuskava eest vastutavate inimeste loodetavasti viimane kohtumine sel teemal. Loodame, et lähinädalatel, pärast seda kohtumist, see dokument ka valitsuskabinetti jõuab.

Neljas küsimus: "Millised peaksid olema konkreetsed Sotsiaalministeeriumi poolt välja-

töötatud meetmed palgalõhe vähendamiseks?" Konkreetsed meetmed tulevad tegevuskavas. Aga kui natukene sellele tegevuskavale pilku pöörata, siis eelkõige saab rääkida seaduse paremast rakendamisest, sh näiteks ettevõtete palgastatistika kogumisest, laiemalt elanikkonnana, aga ka spetsiifiliste gruppide, sh õpetajate ja tööandjate teadlikkuse parandamisest. Teiseks tahame uurida ja analüüsida organisatsioonipraktikaid ja palgasüsteeme, sest seal on erinevusi. Kui tulla veel kord palgalõheuuringu juurde, mis on Praxise kodulehelt leitav, siis sealt selgub, et üks suuremaid probleeme Eesti jaoks on n-ö selgitamata palgalõhe. Kui me Eestis räägime umbes 28%-lisest palgalõhest, siis sellest ainult 4% või natukene rohkem on selgitatud, ülejäänud on selgitamata. Selgitatud palgalõhe puhul me saame rääkida soolisest segregatsioonist ja samadel ametikohtadel töötavatele inimestele realselt vähem makstud palgast. Aga valdav osa palgalõhest on siiski kahjuks selgitamata. Siin tulevadki mängu kõik need kogumõjud. Ma rääkisin palgasüsteemide analüüsist. Loomulikult, sellest analüüsist peaksid tulenema ka ettepanekud. Näiteks võiks kaaluda palgainfo paremat kättesaadavust laiemalt. Avalikus sektoris on sellega lood päris hästi, aga kindlasti on Statistikaameti uuringuid ja selle info kättesaadavust võimalik paremaks muuta. Kolmas oluline osa tegevustest on töö- ja pereelu ühitamine. Erinevate tegevuste raames tuleks analüüsida, kas ja kui palju on võimalik vanemahüvitise ja lapsehoolduspuhkuse süsteeme kas ühitada või nende põhimõtteid ühtlustada. Loomulikult, kui rohkem mehi hakkaks väikelast hooldama ja kasvatama, siis see muudaks palgalõhe oluliselt väiksemaks. Kindlasti on hästi oluline see, et me suudaksime tagada volinikuinstitutsiooni jätkusuutlikkuse. Samuti on oluline haridusvaldkonnas toimuv. Eelkõige õppekava analüüs ja vajaduse korral ka õppekava muutmine on see, mis kaugemas perspektiivis peab fookuses olema. Loomulikult tahaksin rääkida sellest, et segregatsioon ikkagi väheneb, meil ei ole tüüpilisi naiste ja meeste ametikohti. Mõningaid positiivseid näiteid siin on. Näiteks on õendusalaõppesse tulnud õppima rohkem noormehi kui kunagi varem. Loodame, et neid tuleb veel.

Viies küsimus: "Kui suur oli meeste ja naiste keskmise palga erinevus 2010. ja 2011. aas-

tal?" Kahjuks tuleb tõdeda, et väga head uurin-
gut selle kohta ei ole. Statistikaamet ei ole
viimastel aastatel soolist palgastatistikat tööta-
su struktuuri uuringu kaudu enam korralikult
väljastanud. Sellepärast on täpseid andmeid
peaaegu võimatu öelda. Teie mainisite 27,6%,
meediast on läbi käinud ka 27,3%, Praxise
uuringus oli 28,7%. Sõltumata sellest, millised
komakohad seal on, võime rääkida suurusjär-
gus 28%-lisest palgalõhest. Kui vaadata tu-
levikku, siis me oleme planeerinud Norra fi-
nantsmehhanismide programmist ka sellist
meedet nagu "Sooline võrdõiguslikkus ning
töö- ja pereelu tasakaal aastateks 2012–2015".
Nüüd ootame Norrast kinnitust. Kui kinnitus
tuleb, siis tahame üle käia kogu soolise palga-
statistika kogumise mehhanismi ja vajaduse
korral seda täpsustada.

Viimane küsimus: "Kuidas on Sotsiaal-
nisteeriumil plaanis lisaks tegevuskava välja-
töötamisele meeste ja naiste palgalõhet vähen-
dada?" Kõik tegevused peavad tegevuskavas
kirjas olema. Loomulikult, oluline on üldine
teadlikkus ja selle kasv. Lisatööd on raske ette
kujutada. Me püüame põhiasjadega korralikult
mäele saada, siis oleme juba palju parema tu-
lemuse saavutanud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi.
Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Üle-eelmisel
esmaspäeval vastas palgalõheteemalisele aru-
pärimisele Jürgen Ligi. Seda eelkõige seetõttu,
et ta oli ühes telesaates teatanud, et praegune
õpetaja palk on naisterahva jaoks hea küll. Te-
ma käest küsiti, kas see on valitsuse üldine
suhtumine. Jürgen Ligi ütles, et ta kardab, et
kui maskuliinses seltskonnas palgalõhe jutuks
võtta (ja valitsuses on ainult üks naisterahvas),
siis on suur risk, et hakkavad kostma mingisu-
gused maskuliinsed naljad, et näete, kuidas
vint ühe teemaga üle keeratakse. Lugesin seda
praegu stenogrammist. Hiljem ütles ta, et pal-
galõhe on ainult sotsiaalministri probleem. Kas
te oskate öelda, kas teie kolleegidel valitsuses
on ka mingi puutumus sellega, et Eestis palga-
lõhe väheneks?

Hanno Pevkur

Aitäh! Nagu ma ütlesin, soolise palgalõhe
tegevuskava jõuab valitsusse lähinädalatel.
Eks ma siis kuulen, millised arvamused kabi-
netiliikmetel on. Minu üks suur ülesanne valit-
susabinetis on kindlasti tugineda faktidele.
Ma ka arupärimisele vastamisel viitasin selle-
le, et kui vaadata ehitust, siis ehituses töötab
16,7% kõigist töötavatest meestest ja 1,5%
naistest, ning kui keskmine palgatase on 100
ühikut, siis ehituses oli selle uuringu tegemise
ajal keskmine palgatase 139. Kui me võtame
siia kõrvale näiteks tervishoiu ja sotsiaalhoole-
kande, siis näeme, et seal on see suhe peaaegu
risti vastupidine: töötavatest naistest töötab
sotsiaal- või tervishoiuvaldkonnas 10%, mees-
test aga 1,5%. Ehk kui ehituses töötab 1,5%
naistest, siis sotsiaalhoolekandes ja tervishoius
töötab 1,5% meestest. Sotsiaalhoolekandes ja
tervishoius on keskmine palgatase 83 ühikut.
Kui me võtame ainult need kaks valdkonda,
siis näeme, et palgakäärid on seal peaaegu 60
ühikut. Palgalõhe küsimuses, nagu ma ütlesin,
tuleb tugineda faktidele. Selgitamata palgalõhe
koha pealt on vaja kindlasti ka metoodika pa-
remaks saada. Aga ma usun, et iga minister,
iga Riigikogu liige, iga õpetaja, iga inimene,
sõltumata oma ametikohast, saab teha üht-teist
selleks, et Eestis oleks palgalõhe väiksem. Sõl-
tumata sellest, kus inimene töötab, ei peaks
palgalõhe käsitlemine olema taunitav. Kui kee-
gi näeb, et sama tööd tegev inimene saab te-
mast rohkem palka, siis on põhjendatud töö-
andjalt küsida, miks see teine inimene rohkem
palka saab.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Palgavahe ei jookse
alati mitte tegevusalasid pidi, vaid ka ühel ja
samal ametikohal on erinev palk. Neid fakte
on päris palju. Te lugesite ette mitmeid põhju-
si, mis mõnest uuringust on välja tulnud, miks
see vahe nii suur on. Mis te arvate, miks need
uuringud ei ole vilja kandnud ja miks me ei ole
üldse edasi liikunud? Me teame, et Leedus ja
Lätis on palgavahe ju palju väiksem kui Eestis.
Ka Euroopa Liidus oleme halvas mõttes auhin-
nalisel esimesel kohal.

Hanno Pevkur

Aitäh! Kui vaadata põhjusi, siis ma veel kord soovitan lugeda Praxise ja Centari koos tehtud analüüsi. See on päris hea lugemismaterjal, kuid kindlasti ei ole mõtet kõike seda siin ette lugeda. Mitte ainult Praxis ja Centar, vaid ka teised on rõhunud Eestis teada-tuntud faktidele. Esiteks, sooline segregatsioon, mis tuleneb ka meie ajaloolis-kultuurilistest arusaamadest. Meil on kahjuks tõesti nii, et tervishoius, sotsiaalsektoris ja hariduses on tööl väga palju naisi, aga ehituses töötab väga palju mehi. Ka juhtivatel ametikohtadel on rohkem mehi. Miks see nii on, seda võib ettevõtete juhtkondade käest uurida. Ma ütlen veel kord: ettevõtete palgastatistika ja uuringute tegemine on tulevikus meie jaoks hästi oluline, et me saaksime paremat informatsiooni selle kohta, mis need põhjused on. Praegu oskavad Praxise, Centari ja meie maja inimesed tuua välja neid põhjusi, mida on siia maani toodud, aga eks igaüks teab oma elukogemusest, et põhjusi on väga palju. Nagu ma olen ka varem öelnud, meetodika vajab selgemat lahtikirjutamist. Ei saa olla nii, et palgalõhe arvutamisel võetakse näiteks kõik Riigikogu palgaandmed kokku ja kuna komisjoni esimeestena töötab rohkem mehi, siis võib eeldatavalt tuvastada, et Riigikogus on olemas sooline palgalõhe. Ka Sotsiaalministeeriumis tuvastati mingisugune väikene palgalõhe, vist 1,7%. Hakkasime põhjusi uurima ja oma organisatsioonis me need tuvastasime. Tegelikult on see võib-olla üks hea etapp, kui avaliku sektori asutused, näiteks ministeeriumid ja Riigikogu, analüüsivad oma asutuse sees selle meetodika alusel palgalõhet ja hakkavad sellega eeskju näitama.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Minu meelest peitub üks võti palgalõhe vähendamiseks ka riigieelarves, vähemalt nendes sektorites, mida rahastatakse riigieelarvest. Kui me üle-eelmisel nädalal rahandusministriga samal teemal diskuteerisime, siis ma küsisin, mis ta arvab sellest, kui riigieelarve puhul rakendada sootundlikku eelarvestamist. Tema arvas, et see ei ole mingi prioriteet ja sellise jamaga ei tasu nagu tegelda. Mis on teie arva-

mus, kas me peaksime riigieelarvet koostama soolisest võrdõiguslikkusest lähtuvalt ja sootundliku eelarvestamise põhimõtteid rakendama ka eelarve puhul?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma ei tahaks hakata vastandama ega sooviks, et teie vastandaksite ühte ministrit teisele. Valitsus käitub kindlasti ühtselt ja valitsuse positsioon ka näiteks sellesama soolise palgalõhe tegevuskava suhtes kujuneb ikkagi kabineti otsustes. Kabinet seisab nende tegevuste taga ühtsena. Mis puudutab sootundlikku eelarvestamist, siis sellel teemal on isegi olemas õppematerjalid. Kas me otseselt sellest juhendmaterjalist lähtume või mitte, aga igal juhul peab iga ministeerium vaatama, et eri sektorite vahel oleks tasakaal. Kui me vaatame tervet riigieelarvet, seda, kui palju vahendeid läheb pensionikassasse ja tervishoiukassasse, ning mõtleme sellele, et pensionäride hulgas on rohkem naisi ja tervishoiuvaldkonnas töötab rohkem naisi, siis me võiksime öelda, et kui me suurendame pidevalt sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna rahastamist, siis suurenevad tegelikult naistele riigieelarvest suunatavad vahendid. Minu jaoks on oluline sisupool ja eks me selle sisuga saame ka riigieelarve menetlemisel iga päev tegelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kas tegevuskava, mis jõuab õige varsti valitsuskabinetti, on selline ilukirjanduslik teos, kus on kindlasti väga palju olulist ja õiget juttu, või on see seotud ka 2013. aasta eelarvega, nii et seal on kirjas konkreetset rahanumbreid ja tegevused?

Hanno Pevkur

Aitäh! Tegevuskavas on kirjas eesmärgid, tegevused ja raha. Me oleme püüdnud seda nii teha. Te kasutasite sõna "ilukirjanduslik". Loomulikult, olukorra kirjelduse me peame kirja panema, ilma selleta ei saa. Tegevuskaval ei ole mõtet, kui me ei ütle, mille jaoks me seda teeme. Meil on suure tõenäosusega võimalik kasutada ka välisvahendeid. Üks väga selge suund välisvahendite, eelkõige Norra vahendi-

te taotlemisel ja kasutamisel ongi just nimelt soolise võrdõiguslikkuse olukorra parandamine. Seal sees on konkreetsemalt palgalõhega tegelemine. Nii et ka finantsid tulevad sinna taha.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Hea minister! Te olete kindlasti kursis sellega, et üsna mitmes riigis on palgalõhe edukalt vähendatud tänu sellele, et noored emad ei ole sunnitud vastu võtma kellaajast kellaajani kestvaid tööd, vaid neil on hoopis rohkem võimalusi töötada küll oma erialal, aga osatööajaga. Kas te olete Sotsiaalministeeriumis seda tegevuskava välja töötades analüüsinud, mis on need takistused meie riigis, et osatööajaga töötamine ei ole olnud väga edukas ja seda praktikas suhteliselt vähe rakendatakse?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Jah, see on üks väga tõsiseid ülesandeid. Kui me vaatame riike, kus on üldtunnustatult madal palgalõhe, võtame Põhjala riigid või läheme natukene lõuna poole, ka Taanist lõuna poole, siis me näeme, et noored emad tulevad seal väga kiiresti tööturule tagasi. Meie palgalõhe üks vaieldamatu põhjus on see, et noored emad on väga kaua lapsega kodus, isad aga ei ole, isad on tööturul. Oleks vaja kahte asja. Ühest küljest oleks vaja, et isad oleksid väikeste lastega rohkem kodus ning töö- ja pereelu ühitamine oleks paindlikum. Teiselt poolt peavad selleks, et noortel emadel oleks võimalik tööturule naasta, olema olemas lastehoiukohad ja tugisüsteem. See vähendaks vaieldamatult ka palgalõhet. Siin seisab Eesti ees päris suur ülesanne, et meil oleks stabiilne ja kindel tööturg ning noored emad saaksid naasta tööturule nii kiiresti, kui nad ise soovivad. Kolmandaks on oluline, et töö- ja pereelu ühitamise võimalused suureneksid. Neljandaks võiks välja tuua, et nii omavalitsuse kui ka riigi teenused peavad olema tagatud, eelkõige pean silmas lasteaiakohtade olemasolu.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuus-Lauli! Kahaksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Austatud härra minister! Võib tunduda, et mõnikord keritakse üks teema üles, sellest aina räägitakse ja räägitakse edasi ja tagasi ning siis võib sama teema olla aastaid uinunud olekus. Mul on tunne, et meeste ja naiste palgavahega on täpselt samuti. Naised on sellest küll rääkinud, aga sinna on see kõik tavaliselt jäänud. Mul on tunne, et seekord läheb võib-olla teisiti, sest ka mehed on probleemi tunnistanud. Teiseks on olemas valitsuse ja parlamendi tasemel vastuvõetud otsus, mis annab lootust, hoolimata sellest, kuidas see otsus omal ajal sündis.

Aga üldist tööpuudust ja vaesust arvestades – me teame, et iga neljas laps Eestis elab vaesuses või vaesusriskis – ning Eesti madalate palkade taustal tundub see probleem võib-olla pisut kunstlikuna. Paljud ju ütlevad, et peaasi on, et töökoht üldse olemas oleks, olgu see palk siis, mis see on. Samas ei saa kuidagi mööda sellest, et palgavahe on meil kõige suurem Euroopas. See on lausa uskumatu. Erinevus on siin ligi kaks korda. Ka täna on toonitatud, et meil on palgavahe umbes 28%, ilmselt isegi veel suurem, kuna osa palku on arvestamata jäänud.

Ma käisin hiljuti ametiühingukonverentsil "Väärikas töö – võrdne ja väärikas kohtlemine". Ametiühingute keskliidu esimees Harri Taliga tõi seal niisuguse huvitava näite. Paides oli välja pandud töökuulutus, et vajatakse lihamestrit. Meeshelistajatele pakuti palka 330 eurot ja naistele 278 eurot. Vahe ei olnud küll tohutu suur, aga see on tüüpiline. Ka minu endaga on olnud täpselt samuti: mehed, kes töötasid samal ametikohal enne mind, said minust kõrgemat palka, ja kui pärast minu lahkumist tuli samale ametikohale mees, siis sai ta kõrgemat palka, kui mina olin saanud. Kahjuks on meil nii, et mehi hinnatakse nende tegude ja ka sõnade järgi, aga naiste puhul loeb millegipärast kõik: vanus, soeng, laste olemasolu, riietus jne. Seda hoolimata sellest, et naiste haridustase on tunduvalt kõrgem meeste omast.

Ma ei ole kaugeltki feministliku maailma-vaatega ega tahaks sel teemal üleüldse pike-malt sõna võtta. Feministid näevad kõikjal ahistamisprobleeme ja võitlevad võrdõiguslik-kuse eest. See teema on meile minevikust ehk liigagi tuttav. Mina arvan, et mees ja naine pole kunagi võrdsed olnud, nad ei ole seda praegu ega ole seda kindlasti ka tulevikus. Ja jumal tänatud! Küll aga tahan ma rõhutada võrdset kohtlemist. See on oluline. See õigus peaks naistel ikkagi olema. Me kuulsime pea-ministrilt ja valitsusliikmetelt, et seda teemat on vähe uuritud. Vähesed tehtud uuringud näitavad, et peaaegu pooled uuritustest on kinnitanud ebavõrdset kohtlemist tööturul. Loodame väga, et praegu valitsuses valmiv strateegia ja tegevuskava kannavad vilja, ja loodame, et seal on olemas nii eesmärgi, tegevuse kui ka rahakoti pool, et sealt midagi lõpuks ka välja tuleks.

Tulen veel korra tagasi töölepingu seaduse juurde. Omal ajal olin ma peaaegu ainukene inimene siin saalis, kes pidevalt rõhutas, et Tööinspeksiooni funktsioonid ja volitused on vähenenud, inspeksiooni õigusi on piiratud. Samas on võrdne palk puhtalt Tööinspeksiooni küsimus, ta peaks aitama valitsusel seda rolli täita ja kontrolli teostada. Kahjuks ei ole teda selleks praegu üles kutsutud ja ta ei pea seda tööd tegema.

Lõpetuseks. Ma siiski arvan, et Eesti ühiskond on kuidagi liiga jäik, mehelik ja range, kuidagi tuim ja enesekindel. Me näeme siin saalis iga päev, kuidas meesministrid tulevad ja ütlevad, et asi on nii ja mitte teisiti ning see, kes on selle vastu, on ka nende vastu. Eesti vajaks hoopis rohkem naiselikku loovust ja avatust, aga ka kahtlemist. On selge, et ega mehed väga ei taha naisi enda kõrvale ei poliitikas ega äris lubada. Toon ühe huvitava näite. Ma kuulun Parlamentidevahelise Liidu Eesti rühma koosseisu. Me näeme, kuidas maailmas toimuvad arutelud samal teemal. Tuleb välja, et näiteks paljudes Aafrika riikides on ligi 80% võimu juures olijatest naised, põhiliselt naised seal nagu ongi. Vaadake, kui huvitav! Aga oleks vaja rohkem dialoogi, teiste arvamustega arvestamist, naiselikku pehmust, harmooniat. Lõpetuseks üleskutse teile, naised: õppigem ka paremini palka küsima! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan! Et asi oleks tasakaalus, siis palun Riigikogu kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Austatud kolleegid! Teate, ma kardan, et elu ongi karm ja ebaõiglane. Õiglane ei saa elu kunagi olema, ta on alati ebaõiglane olnud. Teine asi on see, et ebaõiglus peab olema kuidagi-moodi tolereeritav, see ei tohi olla selline, mis ületaks inimkannatuse piiri. Mis puudutab palgalõhet, siis on olemas kõrgema palgaga töökohad ja madalama palgaga töökohad. Teate, niikaua, kuni mehed ei lähe tööle hooldaja ja põetajana, see palgalõhe jääb. Ma kardan, et me natukene üritame näha või tekitada probleemi ühes kohas, kuid probleem on hoopis teises kohas. Meil on tõesti selliseid töökohti, kus on selline palk, et sa lihtsalt ei ela sellega ära, ole sa mees või ole sa naine, noor või vana. Sa ei ela selle palgaga ära ja kõik. Näiteks saab Soomes meditsiiniõde palka niisama palju kui Eestis Riigikogu liige. Seal ei ole mingit probleemi, mehed töötavadki õdedena. Kogu maailmas, arenenud riikides töötavad mehed õdedena, ainult seal nimetatakse seda ametit *nurse*, mitte *sister*. Seal töötab sellel erialal mehi peaaegu niisama palju kui naisi ja probleemi ei ole.

Me räägime väga palju võrdõiguslikkusest. Minul selle vastu midagi ei ole. Poliitiliselt peaksid mees ja naine muidugi võrdsed olema ning sotsiaalselt ka teatud määral. Aga siiski, niikaua, kuni mehed ei hakka sünnitama, ei saa võrdõiguslikkust olla. Kas me tõesti tahame mingit hermafrodiitide ühiskonda, kus inimesed hakkavad punguma? See on nagu mingi väga halb ulmekas. Ma väga loodan, et seda mitte iialgi ei juhtu.

Ma usun, et probleem on selles, et Eestis jaotatakse praegu ühiskonna ressursse ebaõiglaselt. Niikaua, kuni me ei suuda majanduslikult kindlustada, et ka madalama palgaga töökohadel oleks vastuvõetav palk, niikaua, kuni me maksusüsteemi kaudu ei suuda ühiskonna rikkust natuke ümber jagada, et sealt, kus on suuremad palgad, suunata ressursse sinna, kus need on natuke madalamad, me jäämegi rääkima sellest, et süüdi on sooline ebavõrdsus. Ei ole, süüdi on majanduslik ebavõrdsus. Ei saa kõike, mis toimub majanduses, kõiki oma

tegematajätmisi seletada mingi soolise printsiibi alusel. Nii mehed kui ka naised, kõik tahavad elada inimväärset elu, mitte aga vaesuses virelda. Kui me suudaksime jõuda nii kaugemale, et ka madala palgaga oleks võimalik inimväärset ära elada, kui me õiglase maksusüsteemi kaudu – ma mõtlen astmelist tulumaksu, mida parempoolsed erakonnad nii väga kardavad – suudaksime kindlustada, et lüpsjate ja meditsiiniõdede töötasu ei oleks allpool meesterahva väärikust, siis minu meelest töötaksid nendel ametikohtadel ka mehed ja ei oleks põhjust süüdistada soolist ebavõrdsust või kellegi seksistlikke huvisid selles, miks naised alandatakse ja neile vähem palka makstakse. Lõppude lõpuks, päris võrdõiguslikkust absoluutselt kõiges kahe soo vahel ei tule mitte iialgi, seda ei saagi tulla, sest naised kui vastutustundlikumad lähevad madala palgaga töökohale, kuna keegi peab ju neid haigeid vanakesi põetama. Kes siis muu kui naised võtavad selle odava töö vastu? Mehed aga maksavad väga ränka hinda selle eest, et nad on karjäärihimulised ja tahavad rohkem raha teenida (muuseas selleks, et oma naist ja lapsi üleval pidada): meeste keskmine eluiga on peaaegu kümme aastat lühem kui naiste oma. Jah, naised sünnitavad lapsi ja kasvatavad neid. Meestel on ka väga raske elu, võtame kas või joomise ja liiderdamise. Aga miks me ei räägi sellest, et meeste ja naiste eluiga on niivõrd erinev? Hakkame siis ka eluea võrdsustamist nõudma. Teate, maailm ongi ebaõiglane ja mingil määral ta ebaõiglaseks jääbki. Aga katsume rohkem toetada vaeseid, olgu nad mehed või naised, et nad jõuaksid keskklassi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

2. Arupärimine HIV ja aidi vastase võitluse kohta (nr 142)

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise arupärimise juurde, mis kannab numbrit 142. Sellele vastab sotsiaalminister Hanno Pevkur. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Yana Toomi! Arupärimine on HIV ja aidi vastase võitluse kohta.

Yana Toom

Härra eesistuja! Head kolleegid! Mul on väga kahju, et seda arupärimist ei tutvusta Viktor Vassiljev, sest siis tunneks selle teema vastu huvi võib-olla rohkem kui neli Riigikogu liiget. See arupärimine sündis siis, kui meie kõikide postkastid täideti HIV ja aidi Eesti tugivõrgustiku kirjadega. Nende mure oli see, et kondoomide hind Eestis on väga kõrge. Riikliku HIV ja aidi strateegia aastateks 2006–2015 üks tegevusvaldkond on HIV ja aidi ennetustegevus noorte hulgas. Selle tegevusvaldkonna üks meede on propageerida noorte seas kondoomi kasutamist ning tagada sihtrühmale kvaliteetsete kondoomide kättesaadavus. Samas selgub Tervise Arengu Instituudi uuringust (see tehti eelmisel aastal), et iga kolmas Eesti noor peab kondoomi liiga kalliks. Tagajärg on see, et iga kolmas noor keeldub kondoomi kasutamisest. Ma ei hakka kogu seda pikka juttu ette lugema. Seoses sellega on meil ministrile kuus küsimust. Sealhulgas küsime HIV-positiivsete võrgustiku ettepanekute kohta, kuidas saaks kondoomide hinda ikkagi alandada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun arupärimisele vastamiseks Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Küsisite mu käest esiteks, kui suureks probleemiks pean ma kondoomide ülemäära kõrget hinda ja kas see kõrge hind võib suurendada HIV-ga nakatunute arvu. Kui vaadata statistikat, siis selgub, et noorte teadlikkus sellest, et kondoom kaitseb seksuaalsel teel levivate infektsioonide, sh HIV eest, on aasta-aastalt suurenenud. Võib öelda, et viimase uuringu kohaselt on 18–24-aastastest noortest 98% ehk peaaegu kõik sellest teadlikud ja valdav osa suhtub kondoomi kasutamisse positiivselt. Kindlasti vajavad enam tähelepanu madalama haridustaseme ja väiksema sissetulekuga noored, kelle hulgas on ka riskikäitumine levinum. Ida-Virumaal ja Harjumaal on eraldi riskirühm noored, kelle partner on olnud vahekorras süstiva narkomaaniga. Ma ei julge öelda, et kondoomide hind on ülemäära kõrge. Täna hommikul jalutasime poest läbi ja vaatasime hindu.

Kondoom maksab 25–50 euro senti. Võrdluseks: üks Snickers maksab 50 euro senti (enamiku kondoomi saab odavamalt kätte kui ühe Snickersi), 100-grammine Nurri šokolaad maksab 79 euro senti ehk 100-grammise Nurri šokolaadi eest saab lausa kaks kondoomi, pakk nätsu on ka kallim kui kondoom, vahvlijäätis on ka kallim kui kondoom. Kui me räägime täisealistest noortest, kes alkoholi võivad tarvitada, siis tuleb öelda, et pudeli õlle eest saab täiesti kenasti kaks kondoomi, kui osta kõige odavamat õlut, ja kui osta väheke kallimat õlut, siis saab pudeli õlle eest juba kolm kondoomi. Seda loetelu võib jätkata. Selles valguses ma arvan, et kondoomid ei ole väga kallid. Kui on valida, kas turvalise seksi asemel võtta pudel õlut või pakk nätsu, siis mina valiksin kindlasti turvalisema seksi.

Teine küsimus: "Millised on olnud Sotsiaalministeeriumi konkreetsed tegevused siiani, selleks et vähendada noorte hulka, kellel jäävad kondoomid kõrge hinna tõttu ostmata ja kasutamata?" Tervise Arengu Instituut korraldab kondoomi kasutamist propageerivaid kampaniaid regulaarselt. Riskirühma kuuluvad ka vähekindlustatud ning keerulise sotsiaalse taustaga noored inimesed. Ennekõike nendel võib kondoomide ostmisega raskusi olla. Nendele riskirühmadele ja teatud grupile noortele on tasuta kondoomid tegelikult tagatud. Tervise Arengu Instituut jagab tasuta kondoomi eelkõige HIV riskirühmadesse kuuluvatele isikutele spetsiaalsete eriteenuste kaudu. Ka mitme kampania käigus on jagatud tasuta kondoomi kõikidele soovijatele. Üks oluline aspekt selle temaatika juures on kindlasti see, et kuigi kondoomide hinnast on palju räägitud, on veel tähtsam nentida, et kõik see puudutab ühiskondlikku suhtumist laiemalt, loomulikult ka suhtumist haridusvaldkonda ning haridusvaldkonnas valitsevaid arusaamu sellest temaatikast ja üldse seksuaaltervisest. Noored inimesed võiksid olla ja peaksid olema sellest teemast teadlikud ning oskama valikuid teha. Seda saavad neile õpetada loomulikult nii perekond, kool kui ka ühiskond laiemalt. Oskus valikuid teha ja prioriteete seada on äärmiselt asjakohane, kui on vaja valida, kas osta kondoom või hoopis Snickers, Nurri šokolaad või pudel õlut. Nii et üldine teadlikkus ja seksuaalkasvatus ka koolivõrgus on äärmiselt oluline.

Kolmas küsimus: "Kuidas hindate MTÜ Eesti HIV-positiivsete Võrgustiku poolt esitatud ettepanekuid?" Arutelu tõstatamiseks kas või siin saalis olid need ettepanekud kindlasti igati teretulnud ja meil on võimalus kondoomide hinna üle arutleda. Aga kui vaadata nende ettepanekuid käibemaksu kohta, siis tasub meenutada, et kondoomide puhul käibemaksu erisus juba kehtib.

Neljas küsimus: "Kas Sotsiaalministeerium omab andmeid, kuidas mõjutaksid eelnimetatud ettepanekud riigieelarvet?" Hetkel ei ole meil selliseid andmeid.

Viies küsimus: "Kas Teie ministrina omate andmeid, kuidas kondoomide hind kujuneb ning kui suure osa sellest moodustab juurdehindlus?" Aus vastus on, et kondoomide lõpphind tarbijale kujuneb tarnehinna, juurdehindluse ja käibemaksu osa summeerimisel. Aga kui suur üks või teine osa seal on, seda ma ei tea. Samamoodi ei tea minister seda, milline on saia või õlle tootmisel omahind ja kui suur on juurdehindlus. Nagu ma ütlesin, käibemaksuseaduse § 15 lõike 2 punkti 2 alusel kehtestatud sotsiaalministri 2006. aasta määrus sätestab, et meditsiiniseadmetele, sh kondoomidele, kehtib käibemaksu määr 9%.

Kuues küsimus: "Kuidas on Sotsiaalministeeriumil plaanis tõhustada HIV ja aidsi ennetustegevust noorte hulgas?" Me teeme tõhusat koostööd Haridus- ja Teadusministeeriumiga ning korraldame noortele mitmesuguseid kampaniaid. Aga igapäevane töö toimub koolides. Seksuaalkasvatustöö peab tulema eelkõige õppekava kaudu. Tervise Arengu Instituudi rahastamisel ellu viidud tegevused on suunatud eelkõige ennetustöö kvaliteedi parandamisele, õpetajate jaoks meetodiliste materjalide väljatöötamisele ja koolitustele. Lisaks levitatakse HIV-alast informatsiooni eri kanalite kaudu. Meil on hea meel, et ka teistel ministeeriumidel peale Sotsiaal- ning Haridus- ja Teadusministeeriumi on programmid noorte seksuaalkasvatuse alase hariduse parandamiseks, need on näiteks Kaitseministeeriumil. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on vähemalt üks küsimus. Yana Toom, palun!

Yana Toom

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Mul on väga kahju, et mul on võimalik esitada ainult üks küsimus, sest ma tahaksin viis küsimust esitada. Aga ma peatun sellel viimasel teemal, mis mulle kõrva jäi, Tervise Arengu Instituudi uuringul seksuaalkasvatusest. Te olete ilmselt kursis sellega, et venekeelsed teismelised on peaaegu kolm korda vähem informeeritud kondoomi kasutamisest. Tervise Arengu Instituudi eksperdid väidavad, et põhjus on selles, et inimeseõpetus toimub koolis eesti keeles, aga kui inimesed valdavad keelt, nagu ütleks minister Rein Lang, nii ja naa, siis ei saa tekkida ka arutelu. Tagajärg ongi see, et inimesed ei ole asjast lihtsalt teadlikud. Kas te näete siin probleemi? Kas Sotsiaalministeeriumil on äkki kavas seda praktikat kuidagi muuta, sest on asju, mis otseselt laste tervist mõjutavad?

Hanno Pevkur

Aitäh! Milles see probleem siis on, kas selles, et haridus on kehv, või selles, et keeleoskust ei ole? Räägime ikka sellest, mis see mure on. Ma saan aru, et mure on selles, et noortel ei ole piisavalt keeleoskust ja seda oskust tuleks tõhustada. Kui me vaatame uut riiklikku õppekava, siis seal sai terviseõpetuse osa päris hea. Aga ma olen päris kindlalt seda meelt, et on vaja järele aidata kõiki seda ainet andvaid õpetajaid. Aeg muutub väga kiiresti. Arusaamad seksuaalkasvatusest ja kõigest muust, mis sellega kokku käib, vajavad ikka ja jälle tänapäevastamist. Mitmed MTÜ-d koolitavad õpetajaid, seda teevad ka Tervise Arengu Instituut ning Haridus- ja Teadusministeerium. Aga ma ei tahaks ühte patta panna keeleõppe ja seksuaalkasvatusega seonduvaid küsimusi. Loomulikult, kõike ei saa jätta kooli kanda. Ma eeldan ja loodan, et kui lapsel on keeleoskusega probleeme, siis tema vanemad on siiski huvitatud sellest, et ta saaks korraliku seksuaalhariduse ja oleks kaitstud selliste juhtumite eest, mis võivad lapse või perekonna jaoks kaasa tuua ebasobivaid tagajärgi, näiteks enneaegset rasestumist.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Eesti on nendes kurvides tabelites eesotsas. Ma pean silmas tabeleid narkosurmade arvu ja HIV-ga nakatunud narkomaanide arvu kohta. Me oleme niivõrd halvas seisus, et meil on juba kümme aastat järjest olnud Euroopas kõige suuremad näitajad selles valdkonnas. Miks me ei ole suutnud seda asja kuidagimoodi paremaks teha? Teie olete ka juba päris mitu aastat minister olnud. Mis on tegemata jäänud ja kuidas annaks olukorda järsult parandada?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma soovitan teil natuke ajalooa tutvuda. Viimase kümne aasta jooksul on Eesti teinud väga suuri edusamme HIV levikuga võitlemisel. Meie näidet tuuakse ka mujal maailmas HIV-ga võitlemisel väga palju esile. Me oleme esmanakatumiste arvu suutnud vähendada, nii et see on natuke üle 300 aastas. Võrrelge seda sellega, kus me olime kümme-kond aastat tagasi. See on väga pikaaegse ja tõhusa töö tulemus. Me ei räägi enam sellest, et HIV levib peamiselt narkomaanide seas ja süstimise kaudu, vaid pigem levib see partnerilt partnerile seksuaalsel teel. Need muutused on selgelt näha. Eks need käivad kaasas sellega, mida me tegema peame. Siinse regiooni riikidest ja võib-olla Euroopas tervikuna testib Eesti HIV-ga nakatumist kõige rohkem (kui me vaatame testimiste arvu tuhande elaniku kohta) ja sellest tulenevalt saame ka kõige rohkem nakatunuid kätte. Need on need näited, edusammud ja arengud, mida Eesti puhul rahvusvahelises pildis väga hinnatakse. Nii et ma ei tahaks teiega nõustuda, et mitte midagi ei ole tehtud. Olgu selle tunnistuseks kas või see, et mind on kutsutud suvel ÜRO ja WHO koostöös korraldatavale suurele HIV ja aidi teemalisele konverentsile Eesti näitest rääkima. Ma usun, et see rahvusvaheline tunnustus ja ka WHO ekspertide eelmisel nädalal toimunud Eestis käik tõendab, et see töö, mida me oleme teinud, on olnud õige. Loomulikult, seda tuleb edasi teha ja me ei saa tulemusega lõpuni rahul olla, aga ma ei tahaks küll nõustuda sellega, et meil tegevuste poole peal olukord kehv on. Muidugi, kui raha oleks rohkem, siis saaks rohkem teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Austatud minister! Härra minister tõi praegu välja, et maailmas Eesti saavutusi sellel alal hinnatakse. Ma ei tahaks sellega nõustuda ja tahan veenda vähemalt neid inimesi, kes praegu saalis on, et Eesti olukord selles valdkonnas on äärmiselt tõsine. Ma toon mõne arvu. Eestis süstitakse narkootikumide rohkem kui üheski teises euroliidu riigis ja narkosurmade pingereas oleme Euroopas konkurentsituult esikohal. Meil on narkosurmasid miljoni elaniku kohta 146. Norras, mis on narkosurmade poolest teisel kohal, on see näitaja 81 ehk ligi poole väiksem. Me tahame ikka ennast Lätiga võrrelda. Lätis on see näitaja 12,2 ehk peaaegu 11 korda väiksem kui Eestis. Täheleb, me troonime praegu ikkagi väga võimsalt esikohal. Surmapõhjuste registreerimise andmetel suri näiteks eelmisel aastal Eestis 101 inimest narkootikumide tarvitamise tõttu. Ka HIV-ga nakatunud narkomaanide arv on Eestis Euroopa Liidu riikidest kõige suurem. Miljoni elaniku kohta on meil narkootikumide tarvitamise tagajärjel HIV-ga nakatunud 63,4 inimest, teisel kohal on Leedu, seal on selliseid inimesi 34,9 ehk poole vähem. Euroopa keskmine on vaid 2,87. See tähendab, et me ületame Euroopa Liidu taset 22 korda. Need on need tõelised arvud. Absoluutarvudes rääkides võib öelda, et eelmisel aastal nakatus Eestis HIV-ga 372 inimest ja vähemalt 177 neist nakatus narkootikumide tarvitamise tagajärjel. Ka Euroopa narkoraport tõstab Eestit halvasti esile: kui näiteks kümme aastat tagasi oli Eestis narkootilist ainet proovinud umbes 15% õpilastest, siis nüüd, kümme aastat hiljem, on seda teinud 36%. Tahangi veel kord rõhutada, et Eesti on nende kurbade arvudega olnud esikohal juba kümme aastat järjest.

Millised on probleemid? Üks probleem on kindlasti see, et kui näiteks Euroopas tarvitatakse põhiliselt heroiini, siis Eestis tarvitatakse valget hiinlast ehk fentanüüli ja, mis veel hullem, valget pärslast, mis on sadu kordi kangem narkootikum kui näiteks heroiin. Siit ka need probleemid.

Tahan veel öelda, et meil on küll narkomaania raviga tegeldud, aga pidevalt on vähendatud ennetusraha, seda eriti kriisiaastatel. Põhiliselt pannakse raha ravimisse, aga mitte ennetamisse. Loomulikult on vaja rohkem raha panna koolides toimuvasse ennetustöösse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Yana Toomi!

Yana Toom

Ma teen hästi ruttu. Ma ei kavatsenud kõnetooli tulla, aga ma lihtsalt rehkendasin oma telefoniga ja tuli välja, et nii odav see lõbu küll ei ole. 25 senti ja 50 senti kõlavad küll imeodavalt, aga 25 senti on kroonides 3.90. Kui me võtame ühe teismelise noormehe, kes ilmselt teeb seda iga päev, siis tal läheb see lõbu maksma 117 krooni kuus. Halloo, inimesed! See on kallis, see on metsikult kallis! See ei ole normaalne. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

3. Vaba mikrofon

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Palun kõigil, kellel on soovi, registreerida ennast peale haamrilööki esinemiseks vabas mikrofonis! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Härra istungi juhataja! Austatud kolleegid, nii palju kui teid saalis on! Siin on kuus kolleegi ja seitsmes on istungi juhataja. Niisiis, hiljututi, eelmisel nädalal tekkis päris suur poleemika selle üle, kas anda 16-aastastele noortele valimisõigus. Arutelu läks päris intensiivseks. Aga miks? Sellel on omad põhjused. Asi on selles, et Eestis elab 50 000 last alla vaesupiiri, asi on selles, et lapsed ja noored vajavad gümnaasiumis sooja toitu, asi on selles, et võeti ära ranitsatoetus, ja asi on selles, et võetakse ära tasuta kõrgkoolikohad. Selleks et säilitada mingitki populaarsust noorte seas ja teha neile kummardus, mõtleski Reformierakond välja

sellise vahva asja, et anda noortele valimisõigus.

Kõigepealt kuulutati välja, et asi on ääretult perspektiivne ja algatatakse seaduseelnõu, milleks tuleb muidugi muuta põhiseadust. Hiljem tõmbuti veidikene tagasi, aga asja siiski arutati. Siis arutas asja õiguskomisjon ja see teema jõudis televisiooni. Kui pärast telesaateid selgus, et 90% rahvast on valimisea langetamisele vastu, siis võeti hoogu natuke maha.

Kui tähtis see probleem ühiskonna jaoks üldse on? 16–17-aastased moodustavad Riigikogu valimistel 2,4% ja kohalikel valimistel 2,8% valijatest. On seda palju või vähe? Kui arvestada, et Eesti Noorteühenduste Liit väidab, et ühiskondlikult on aktiivsed 11% noortest, mis tähendab, et 16–17-aastastele noortele valimisõiguse andmine võib mõjutada valimistulemusi kõige rohkem 0,3%, siis mis mõte sel asjal on? Niimoodi ei anna mõjutada üldist poliitilist pilti, küll aga saab natuke mõjutada ühele või teisele kandidaadile antavate häälte arvu, seda küll. Noored on küllaltki lihtsalt manipuleeritavad, sest nad on sageli grupiti koos.

Veel üks asi, mida parempoolsed erakonnad kindlasti kardavad: Keskerakonna noortekogu populaarsus suureneb. Keskerakonna noortekogus on praegu 5900 inimest, Reformierakonna samasuguses organisatsioonis kõigest 5000.

Loomulikult annab noori mõjutada. Me oleme näinud mitmesugustel noortekogunemistel, kus kõrvuti on ühe, teise ja kolmanda erakonna telk, et noored käivad kõigist neist läbi, Reformierakonnast saavad nad kondoomi, Keskerakonnast pliitsi, punase õhupalli saavad ka kuskilt, sotsiaaldemokraatidelt vist, kuskilt saavad veel midagi. Nad täidavad ankeedi siin ja täidavad ankeedi seal ning pärast hooplevad, et täitsid kolm ankeeti ära, ja nad ongi kirjas kõigis kolmes noorteühenduses. Aga loomulikult jälgib iga erakond seda, millal noor saab 18 aastat vanaks. Siis lükatakse avaldus ette, et kas ta ei tahaks Reformierakonda astuda. Ta astubki. Aga kuna ta on veel kuskil noorteühenduses, siis ta astub sellesse erakonda ka. Pärast aetakse seda inimest mööda registreid taga ja leitaksegi üles. Selgub, et ta on tõesti kahte erakonda astunud, aga asjaosaline ise väidab, et ei ole. Ta ei mäletagi, et ta seda teinud on. Asi on selles, et 16-aastane inimene on

midagi hoopis muud kui 18-aastane inimene. 16-aastaselt võib teha selliseid valikuid, mida kahe aasta pärast häbenetakse, sest kaks aastat on noore inimese elus tohutu pikk aeg.

Keskerakond ei ole selle vastu, et valimisiga langetada. Sellist otsust ei ole vastu võetud. Aga me ei taha rumalusi ja me oleme selle vastu, et võtta lastelt nende lapsepõlv ära. Me oleme selle vastu, et lastega manipuleerida. Asja tuleb kaaluda, asja üle tuleb mõelda.

Kui Reformierakond räägib, et ühiskonnas on liiga palju vanu inimesi, et anname noortele valimisõiguse, siis see on ju manipuleerimine demograafiaga. Kui vanu inimesi on palju, siis tulebki seda arvestada, ühiskonda tuleb võtta sellisena, nagu see on, aga mitte manipuleerida. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ikka antakse ju rahvale ja oma kolleegidele aru, mida on tehtud eelmisel, Riigikogu istungitest vabal nädalal. Nii teen ka mina ja samas lükan ümber teatud kuulujutte.

Kaks nädalat oli mul au viibida Belgia Kuningriigis ühel väga olulisel koolitusel. See toimus Välisministeeriumi lähetuse abil ja demokraatide ühenduse vaimsel toel. Belgias toimus Euroopa Liidu välismissioonijuhtide koolitus, mis toimus üldse ajaloos esimest korda. Seal osalesid kolme profiiliga spetsialistid: kindralid ehk sõjaväelased, politseijuhid ja diplomaadid. Samuti osales seal kaks poliitikut, kelle kohta ma ütleksin, et nad on profiilitud. Need olime mina ja üks poliitik meie naaberriigist Soomest. Koolitus oli selles mõttes ääretult oluline, et see andis ülevaate Euroopa Liidu välisestusest, selle ülesehitusest, eesmärkidest ja praktikast. Põhiliselt räägiti, nagu teemast võib välja lugeda, missioonidest. Kõige olulisem küsimus, mis tekkis selle koolituse ajal, oli see, kas need, ka meie maksumaksja finantseeritavad missioonid, mis toimuvad nii Euroopas kui ka väljaspool Euroopat, loovad meie inimestele lisaväärtust ja lisaturvalisust. Ma isiklikult arvan, et kindlasti loovad.

Vestluste käigus me rääkisime konkreetselt välismissioonidest ja laiemalt turvalisusest, me rääkisime Euroopa ja Euroopa Liidu turvalisusest. Siin saalis me oleme väga palju arutanud mitmes toetusfondis osalemist, teiste riikide abistamist. Ka Belgias jõudsimme vestlustes järjekordselt Kreeka abistamiseni, selleni, kui suured on kreeklaste, Kreeka pensionäride ja Kreeka töötajate sissetulekud. Kui ma oma Austria kolleegile rääkisin nendest rahanumbritest, mis meie inimestel pensionipäeval arve peale tiksuvad, ja summadest, mis palgapäeval rahakotti tulevad, siis nende jaoks, kellega ma sellest rääkisin, eriti minu Austria kolleegi jaoks, oli see ääretult suur üllatus. Nad üllatusid, kui selgus, et Eestis on finantsvõimalused hakkama saamiseks tunduvalt väiksemad kui Kreekas või teistes Euroopa Liidu riikides. Me rääkisime solidaarsusest nii Euroopa sees kui ka Euroopast väljapoole. Nad olid tõsiselt üllatunud ja see panus, millega on Riigikogu enamus otsustanud toetada meie osalemist Euroopa stabiilsusmehhanismis ning selle kaudu Kreeka abipakettides, pani neid küll pead raputama. Nad tundsid huvi, kuidas me suudame oma rahvale ära seletada paremini hakkama saavate inimeste abistamist. Minu vastus oli, et see ongi väga keeruline. Mul tekkis selle põhjal arusaam, et me oleme liiga vähe Eestist väljapoole selgitanud, millised on meie reaalsed võimalused ja millised on meie inimeste reaalsed võimalused. Siin on kindlasti suur tööpõld veel ees ootamas.

Aga oma sõnavõtu lõpetuseks tahan siit puldist öelda, et väga palju sahinaid on ringlemas Eesti mitmetes ringkondades. Väidetakse, et Laanetit on ees ootamas kõrge koht Euroopas ja ta lahkub kohe Riigikogust. Minu vastus on see, et ma ei lahku Riigikogust praegu kuhugi, ma ei lähe mingile välismissioonile ega Eestist minema. Ma ei saa väita, et seda kunagi ei juhtu, aga seda ei juhtu mitte täna ega praegu. Kõike paremat! Ilusat lähenevat volbriõhtut teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Täna päevakord on ammendatud. Head ametikaaslased, soovin teile, teie peredele ja lähedastele ilusat homset kevadpäeva!

Istungi lõpp kell 16.26.

Istungi kestus 1 tund ja 26 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 2. mai 2012
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Ravimite kättesaadavus
2. Looduskaitsealuste maade maamaksu kompenseerimine
3. Õpetajate palk põlevkivi ressursimaksust
4. Muud küsimused

Istungi rakendamine

1. Ehitusseaduse, korteriühistuseaduse, korteriomandiseaduse ja hooneühistuseaduse muutmise seaduse eelnõu (156 SE) kolmas lugemine
2. Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (187 SE) kolmas lugemine
3. Liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (182 SE) kolmas lugemine
4. Raamatupidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (147 SE) kolmas lugemine
5. Parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta ratifitseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (177 SE) teine lugemine
6. Eesti Vabariigi ja Moldova Vabariigi vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (189 SE) teine lugemine
7. Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (201 SE) teine lugemine
8. Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (207 SE) teine lugemine
9. Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse teistkordse menetlemise (89 UA) teine lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja teised valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Palun kõigepealt kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 43 Riigikogu liiget, puudub 58.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, keskkonnaminister Keit Pentus ja põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder.

1. Ravimite kättesaadavus

Esimees Ene Ergma

Alustame infotundi. Esimene küsimus on kolleeg Viktor Vassiljevilt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud peaminister! 27. aprilli Äripäev kirjutab, kuidas apteekide asutamise piirang, mille üks eesmärke oli tagada ravimite kättesaadavus hõredalt asustatud kohtades, kaotas ravimiturul sisuliselt igasuguse konkurentsi. Praegu on kord selline, et kui vabaneb mõni koht, kuhu võiks apteegi rajada, korraldatakse liisuheitmine. Suuretvõttes on asutanud riulifirmasid, mõni ettevõtte on asutanud sada riulifirmat ja korraldatakse selline litsentsiloterii. Äripäev teeb järelduse, et kehtiv seadus ei kaitse ravimitootjat, vaid soosib turul olevaid suuri apteegikette. Milline on teie arvamus, kuidas on selline olukord kooskõlas turumajandusliku konkurentsi põhimõtetega?

Andrus Ansip

Aitäh! Need mõtted, millest lähtudes praegu kehtiv kord omal ajal kehtestati, olid muidugi üllad. Eesmärk oli katta terve Eesti ühtlaselt apteekide võrguga. Eesmärk on õnnestunud ka

saavutada, aga samas on praegune võrk jälle fikseeritud ja sellises külmunud olekus ning ei ole uuele tulijale avatud. Seega peaks süsteemi muutma. Süsteemi muutmiseks on mitmeid võimalusi. Esiteks, kaotada asutamispiirang ära ja avada apteegiturk kõikidele uutele tulijatele. Piirangu kaotamise tulemusel võib apteekte tekkida Eestisse palju rohkem, aga praktikas tähendab see seda, et paljud eksisteerivad apteegid ei pea enam konkurentsile vastu ja need tuleb ilmselt sulgeda. Konkurentsi tekitamiseks oleks võimalik anda teatud ravimid müügile muusse kaubandusvõrku, aga ka sellele on väga palju vastuväiteid. Teatavasti vajavad ka jaemüügiravimid spetsialisti konsultatsiooni, nõustamist. Kui neid saab osta suvalisest toidupoest ilma igasuguse spetsialisti nõustamiseta, siis on võimalus, et neid kasutatakse kuidagi inimese tervist kahjustavalt, märksa suurem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev, esimene täpsustav küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Nende litsentside pärast tehakse ka muud tsirkust. Kui näiteks üks apteek tahab kolida teise kohta, siis ilma konkursita saab ta kolida ainult 500 meetri kaugusele. Apteegid teevad selliseid väikseid konnahüppeid, et 500 meetri kaupa liikuda kuskile sinna, kuhu nad tahavad ümber kolida. Mis puudutab ravimite käsimüüki näiteks Selveri poes või bensiinjaamas, siis tsirkuseks seda nimetada ei saa, sest seal taga on siiski inimeste tervis ja lugu on tõsine. Miks ei võiks riik täiesti ausalt ja avameelselt toetada just nimelt maapiirkondades apteekide asutamist, toetada rahaliselt, avaliku rahaga, kas riigieelarve või mõne avalik-õigusliku juriidilise isiku kaudu, ja reguleerida asja niimoodi, et ka maapiirkondades säiliks riigi toetusega apteegid?

Andrus Ansip

Aitäh! Riik toetab seda, et ravimid oleksid kättesaadavad, juba nagunii. Apteekide toetamine eeldaks lisaressursside olemasolu. Aga nagu me kõik teame, on ressursidega nii, et need on ikka piiratud. Ka siis, kui riik toetaks apteekte, jääb ikkagi üles küsimus, kuidas ava-

da ravimiturg konkurentsile. Toetuste kaudu põlistuks praegune apteekide võrgustik igaveseks, mis ei ole jälle soovitud eesmärk. Ma ei usu, et teie anekdootlik näide, kuidas apteegid 500 meetri pikkuste hüpetega ühest asukohast teise nihkuvad, oleks eluline näide. Teoreetiliselt on see võimalik, aga ma ei usu, et keegi praktiliselt sellist asja ette võtaks. Aga ka teoreetiline konstruktsioon on juba selline asi, mis paneb vähemalt mind väga tõsiselt mõtlema sellele, et praegune apteekide asutamise piirang tuleks ära kaotada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev, teine täpsustav küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Neid konnahüppeid on kirjeldatud Äripäevas. Ma ei tea, kas Äripäev valetab või kirjutab õigust. Konkurentsiameti peadirektor on selle asutamiskiirangu tühistamise asjus pöördunud sotsiaalministri, majandusministri ja õiguskantsleri poole – mitte midagi pole juhtunud. Äripäev süüdistab oma artiklis poliitikuid ükskõiksuses, nimetades põhjusena suurte apteegikettide mõju Reformierakonna ja IRL-i poliitikutele. Seda ütles Äripäev, mitte mina! Küsimus on mul selline: kas väide, et apteegiketid mõjutavad Reformierakonda ja IRL-i, on õige või on see Äripäeva räige vale? Kui see on vale, kas te kavatsete valitsusjuhina seda kuidagi kummutada ja sellel eesmärgil mingeid samme astuda?

Andrus Ansip

Aitäh! Kindlasti ei saa ühegi isiku annetuse mõjutada Reformierakonna poliitilisi otsuseid. Selles mõttes on see väide vale. Aga ma ei pea vajalikuks iga ajalehes ilmunud väidet isegi ümber lükkama hakata, ammugi ei pea vajalikuks nende väidete kummutamiseks kohtuteed ette võtta. Sel juhul me võiksime mõne mehe puhul ainult kohtus käiagi ja teada on, millega sellised kohtus käimised poliitikule lõpevad. Teemat aina võimendatakse ja trahvid, mida meie kohtud määravad vale faktiväite puhul, on peaaegu olematud, naeruväärsed. Ma võin lubada, et loen selle teie viidatud artikli tagantjärele läbi. Ma ei ole teie nimetatud väljaande väga aktiivne lugeja, ei hinda seda väljaannet

nii kõrgelt, et peaksin seda kogu aeg lugema, aga ma loen selle jutu läbi.

Esimees Ene Ergma

Palun kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra peaminister! Apteegivõrgu reformi üle on siin saalis väga palju räägitud ja kõige selle eest, mida elu on praegu näidanud, hoiatas opositsioon juba varem, aga valitsus ei kuulanud meie kahtlusi. Te ise ütlesite ka, et eesmärk oli üllas, aga välja ei tulnud mitte päris nii. Seepärast on mul küsimus: kas samad ohud ei varitse praegugi? Meil on suured, üllad eesmärgid haridus- ja haldusreformiga. Kas ei ole sama oht, et opositsiooni arvamus on kuulamata jäetud ja võib-olla mõne aasta pärast me räägime samamoodi haridusreformi üllastest eesmärkidest, aga mitte täitunud unistustest?

Andrus Ansip

Ma pean praegust apteegivõrgustikku siiski meie elanikke suhteliselt hästi teenindavaks võrgustikuks. Ravimid on kodu lähedal kättesaadavad. Kui kaoksid ära igasugused konkurentsipiirangud, mida mina liberaalina ja reformierakondlasena loomulikult eeldaksin ja sooviksin, siis võiks see konkurentsist tähendada just väga paljude kettidesse mitte kuuluvate väikeapteekide sulgemist. Kui see on teie eesmärk, siis öelge selge ja valju häälega, et te soovite väikeste maa-apteekide sulgemist ja soovite seetõttu teha Äripäeva artiklile viidates ettepaneku kaotada ilma põhjaliku analüüsita päevapealt ära konkurentsipiirangud apteekide asutamisele.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Looduskaitsealuste maade maamaksu kompenseerimine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Karel Rüütli keskonnaminister Keit Pentusele. Palun!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Aprillis toimus Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni visiit Harjumaale, mille raames paljud omavalitsused tõstasid probleemi, et riik on justkui lubanud looduskaitsealuste maade maamaksuvabastust kompenseerida, aga siamaani seda tehtud ei ole. Mõni nädal tagasi tutvustasid Keskkonnaministeriumi esindajad Riigikogu keskkonnakomisjonile looduskaitse arengukava aastani 2020. Selle kava alljaotises 2.7 on kirjas, et looduskaitsealistest piirangutest tuleneva maamaksu vähendamise kompenseerimise süsteemi tuleks arendada nii, et see võimaldaks saamata jääva tulu omavalitsustele täielikult kompenseerida. Ministeriumi ametnikud sattusid minu hinnangul pisut kimbatusse, sest nad ei osanud komisjonis päris täpselt selgitada, millises ulatuses on maamaksuvabastust tehtud ja kuidas kavatakse need summad omavalitsustele kompenseerida.

Keit Pentus

Aitäh! Ma ausalt öeldes ei oska kommenteerida teie küsimuses olnud väidet, justkui oleks riik või valitsusliit lubanud looduskaitsealuste maade maamaksu omavalitsustele kompenseerida. Mul puudub küll info, et valitsus oleks sellise lubaduse andnud. Aga kui me räägime üldse loodusväärtustest, looduskaitsest, siis usutavasti te nõustute minuga, et loodusväärtuste kaitse on selline ülekaalukas avalik huvi ning ei ole mõtet omavalitsust ja riiki selles küsimuses vastandada. Täpselt samamoodi kui meie looduse mitmekesisuse säilimine on riigi huvides, on see ikkagi ka omavalitsuste huvides. Te viitasite, et käisite visiidil Harjumaal. Ka Harjumaalt on näiteid, kus omavalitsused ise on olnud huvitatud uute kaitsealade moodustamisest ja on soovinud, et loodusväärtusi senisest enam kaitse alla võetaks. Ma usun, et seda ettepanekut tehes on nad olnud täiesti teadlikud, kuidas ühe või teise piirkonna või ala looduskaitse alla võtmine mõjutab maamaksu laekumist. Nii et veel kord: loodusväärtuste kaitse on ülekaalukas avalik huvi. Ei ole mõtet omavalitsusi ja riiki vastandada ning öelda, et üks peab teisele justkui midagi kompenseerima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli, esimene täpsustav küsimus!

Karel Rüütli

Aitäh! Hea minister! Mina loen looduskaitse arengukava aastani 2020, mida tutvustati keskkonnakomisjonis mõni nädal tagasi. Seal on väga selgelt kirjas, et riik on võtnud endale eesmärgiks arendada süsteemi selliselt, et omavalitsustele oleks võimalik tulubaasi täielikult kompenseerida. See on minu arvates riiklik dokument, mis küll Riigikogusse ei tule, aga valitsus kindlasti kiidab selle heaks, vähemalt selles kavas on nii kirjas. Kuusalu vallas on teadupärast umbes 36 000 hektarit maad mitmesuguste soodustustega, sh ka maamaksu soodustused. See on üle 52% kogu Kuusalu valla territooriumist. Rahandusministeeriumi arvutuste kohaselt on jäänud valla eelarvesse laekumata üle kuue miljoni krooni ehk üle 387 000 euro. Teie vastusest ma lugesin välja, et tänasel valitsusel ei olegi väga selget plaani, kuidas seda kompenseerimise süsteemi arendada ja kas üldse arendada. Kas ma sain teie vastusest õigesti aru?

Keit Pentus

Aitäh! Looduskaitse arengukavas räägitakse vajadusest maamaksu vähendamise olukorda analüüsida ja vajaduse korral süsteemi arendada. Ei ole mõistlik võtta positsiooni, et ülejäänud maksumaksjad peaksid hakkama omavalitsustele, kes ise on väga huvitatud, et nende valla või linna territooriumil mõni kaitseala moodustataks, seda kuidagi kompenseerima. Veel kord: loodusväärtuste kaitse on asi, mis on samavõrra nii kohalike omavalitsuste huvides kui riigi huvides. Selle tulemusel tekkinud ja hoitav mitmekesisus ei ole mitte ainult riigi huvi, vaid on ka omavalitsuste huvi. Seetõttu ma tõesti ei pea mõistlikuks, et me räägime mingisugusest täiendavast kompenseerimisest. Kaitsealade olemasolu, looduse mitmekesisus väärtustab ka sedasama kohalikku elukeskkonda. Ma arvan, kohalike omavalitsuste huvi on, et elukeskkond oleks võimalikult mitmekesine ja seeläbi ka elukvaliteet parem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli, teine täpsustav küsimus!

Karel Rüütli

Aitäh! Hea minister! Ma olen teiega täiesti nõus: see, et meil oleks looduskauneid kohti, ei ole mitte ainult riigi huvi, vaid on meie kõigi huvi. Aga kui me võtame kas või ühe konkreetse valla, näiteks Kuusalu valla, siis jääb justkui mulje, et Kuusalu valla inimesi karistatakse selle eest, et nad elavad looduskaunis kohas. 52% nende valla territooriumist on maamaksust vabastatud, mis tähendab, et valla eelarvesse laekub selle tõttu nii palju vähem raha, et vald on pidanud pöörduma isegi kohutusse, et saada täiendavaid vahendeid ja pakuda oma inimestele kvaliteetsemat teenust. Kas te ei leia, et oleks vaja otsida mingisugust kompromissi omavalitsuste ja riigi vahel, et me ei karistaks näiteks Kuusalu vallas elavaid inimesi?

Keit Pentus

Aitäh! Ma olen täiesti vastupidisel arvamisel ja arvan, et Kuusalu valla inimesed on võrreldes mõne teise vallaga, kus loodusväärtusi sellises mahus ei ole, palju paremas olukorras. Nende elukeskkond on palju mitmekesisem, rikkam ja see ei ole mitte karistus, vaid vastupidi, selle valla elanike eelis väga paljude teiste kohtade ja valdade ees. Aga nagu teile kindlasti hästi teada on, võetakse maamaksusoodustusega seotud omavalitsuste eelarvete vähenemist arvesse tasandusfondi arvestuses. See puudutab ka looduskaitsealuseid maid.

Esimees Ene Ergma

Jätkame kohapeal registreeritud küsimustega. Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Maamaksust vabastamine looduskaitsealustel maadel ei ole mitte ainult Kuusalu valla probleem. Näiteks Noarootsi vallas on looduskaitse all 35%, Lihula vallas pool maad ehk 47%, Hanila vallas 30%. Ridala vallast on 74% mitmesuguste keskkonna- ja muude piirangute all, kusjuures 30% on sihtkaitsevööndis. Arusaadavalt on hea elukeskkond nii riigi kui ka omavalitsuse huvi, aga väga lihtsalt öeldes looduskaitsealuste maade maamaksuvabastus paraku vähendab omavalitsuste tulubaasi. Milline oleks teie soovitus nendele omavalitsustele, kuidas nad peaksid toimetama või majan-

dama, et seda tulude vähenemist kompenseerida? Kas te arvate, et tasandusfondi osa kompenseerib tegelikult selle maamaksuvabastuse?

Keit Pentus

Aitäh! Jah, praegu võetakse seatavaid piiranguid ja maamaksusoodustusega seotud omavalitsuste eelarvete vähenemist tasandusfondi puhul arvesse. Ma arvan, et sellisel kujul see süsteem ka jätkub ja peakski jätkuma. Aga teie loetletud omavalitsuste kõrval ma toon lihtsalt võrdluseks, et on tõesti väga palju omavalitsusi, kes on ise teinud ettepaneku üks või teine ala kaitse alla võtta või on olnud kaitsealade moodustamise väga jõulised toetajad. Näiteks võime rääkida Loo kaitsealast Jõelähtme vallas, siinsamas Tallinna linnas on Pääsküla raba, Tuvi, Lillepi ja Nõmme pargid, Sõrve maastikukaitseala Harku vallas, Tuhala ja Nabala piirkonna puhul võib rääkida ümberkaudsetest valdadest. Nii et ei ole sugugi nii, et kõik vallad eviksid samasugust seisukohta, nagu te siin olete väljendanud, et looduskaitseala on midagi sellist, mis ei ole kohaliku omavalitsuse huvides. Vastupidi, omavalitsused saavad väga hästi aru, et mida kvaliteetsem elukeskkond nende vallas on, seda parem on seal inimeste elu. Nii et sellist vastandamist ei ole põhjust teha. Tõesti, väga paljud omavalitsused on ise olnud kaitsealade moodustamise algatajad või siis väga tugevad toetajad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Kas vastab tõele kuuldus, et valitsusel on plaan vabastada järgmisest aastast maamaksu maksimisest osa riigile kuuluvaid asutusi? Ja kui see on nii, kuidas kompenseerite siis kohalikule omavalitsusele selle saamata jääva tulu?

Keit Pentus

Ma pean ütlema, et kehva akustika pärast või mõnel muul põhjusel jäi see küsimus arusaamatuks. Äkki on võimalik küsimust korrata?

Esimees Ene Ergma

Palun korrake!

Tarmo Tamm

Aitäh! Lugupeetud minister! Kas vastab tõele kuuldus, et järgmisest aastast on Vabariigi Valitsusel plaan vabastada osa riigile kuuluvaid asutusi maamaksu maksimisest? Kui see on nii, siis kuidas kompenseeritakse kohalikele omavalitsustele saamata jääv tulu?

Keit Pentus

Aitäh! Maamaksu muudatused ja omavalitsustele kompenseerimine järgmisel aastal puudutab eelkõige omavalitsustele laekuva tulumaksu protsendi kasvu. Selle kohta on teil kindlasti võimalik täpsemalt küsida rahandusministri käest. See on valitsuse väljaöeldud otsus ja plaan, et järgmisel aastal suurendatakse omavalitsustele laekuva tulumaksu protsenti. Täpselt samamoodi, nagu omavalitsuse asutuste alune maa on maamaksust vabastatud, on valitsusel tõepoolest plaan vabastada maamaksust ka riigiasutuste alune maa. Kompenseerimise poole pealt ütlen aga veel kord: omavalitsustele laekuva tulumaksu protsendi kasv on see, mille kaudu järgmisel aastal omavalitsuste tulubaas suureneb ja eelarve tulupool kasvab.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua keskkonnaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Õpetajate palk põlevkivi ressursimaksust

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Lembit Kaljuveelt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea peaminister! Eesti tähtsamat maavara – põlevkivi – kaevandasadid ja kasutasid toormena või kütusena eelmisel aastal neli ettevõtet: Eesti Energia, Viru Keemia Grupp, Kiviõli Keemiatööstus ja Kunda Nordic Tsement. Samal ajal maksid nad riigile ressursimaksu kokku veidi üle 20 miljoni euro. Nimetatud ettevõtete kasum ületas eelmisel aastal aga 200 miljonit eurot. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 5 ütleb, et loodusvarad on rahvuslik rikkus. Milline on teie kui valitsusjuhi seisukoht põlevkivi ressursimaksu õigluse osas? Kas me ei anna oma rahvuslikku rikkust liiga odavalt ära?

Andrus Ansip

Aitäh, hea küsija! Mul on samasugune tunne nagu teil, et anname küll liiga odavalt ära. Põlevkivist elektrienergia tootmisel ja ka põlevkivist õli tootmisel tekib rohkesti igasuguseid saasteaineid, kõrvalprodukte, mis keskkonda kahjustavad. Seetõttu tundub mulle, et praegusest ressursitasust ei piisa selleks, et keskkonnale tekitatud kahjusid korvata. Kuid ressursitasu suurendamine ei ole ilmselt ainus võimalik lahendus. Kui kõigil ressursi kasutajatel ühtemoodi suurendada ressursi kasutamise tasu, siis võib see mõne tegevuse puhul viia kahjumini ehk teatud tegevused üleüldse välistada. Põlevkivi kasutatakse meil põhiliselt kahel eesmärgil – elektrienergia tootmiseks (Eesti Energia on siin peaaegu ainus tegija) ja ka õli tootmiseks. Õli tootmine on väga hea kasumimarginaaliga, elektrienergia tootmine nii hea kasumimarginaaliga ei ole. Võib isegi väita, et teatud tingimustel võib elektrienergia tootmine, kui võtta arvesse kõik keskkonnale tekitatud kahjud, olla isegi kahjumlik. Maailmas tavaliselt ei maksustata ressursi kasutajaid ainult ühe maksuga. Ka meil on valitsuses arutamisel ettepanek kehtestada õli tootmisele niisugune *royalty*-maks, mis sõltuks energia hinnast maailmaturul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, esimene täpsustav küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Põlevkivist võiks tulla õpetajate palgatõus. Ma arvasin eelmisel aastal, et kui me tõstaks kahe euro võrra põlevkivitonni ressursimaksu, 20 miljonit korra kaks, teeks see 40 miljonit eurot nagu naksiti. Õpetajate palgaks on vaja 38 miljonit. See oleks põhiseaduslikult väga tore asi ja õpetajad saaksid palga, mida nad tahavad, neil oleks hea tuju ja lastel oleksid rõõmsad õpetajad. Mis te arvate, kas see on väga rumal mõte – tõsta kahe euro võrra maksu ja saada selline tulemus?

Andrus Ansip

Aitäh! Ei, väga rumalaks mõtteks ma seda küll ei pea, aga olgu veel kord öeldud, et minu meelest tuleks läheneda erinevalt või tuleks vähemalt analüüsida erineva lähenemise või-

malikkust põlevkivi kasutamise maksustamisel siis, kui tegemist on elektrienergia tootmisega, ja teiseks siis, kui toodetakse põlevkiviõli. Põlevkiviõli tootmine on mitu korda kasumlikum kui elektrienergia tootmine. Kui me oleme strateegilistes huvides sisuliselt sundinud Eesti Energiat investeerima põlevkivienergeetikasse ja samal ajal muudame maksupoliitika põlevkivist elektrienergia tootmise kahjumlikuks, siis me ei käitu ju heade peremeestena. Näiteks, kui Eesti Energia tegutseb Jordaanias, siis Jordaanias on ressursi kasutamise tasu 44 aastaks seotud ka kütteõlide maailmaturuhinnaga. Kui kusagil peaks puhkema sõda ja seeläbi näiteks kütuste hind tõuseb hüppeliselt, siis ei ole see ainult ettevõtja kasum, vaid kasumit jagatakse ka selle asukohariigiga, kus tootmine aset leiab. Ma ei välistaks võimalust kasutada ka Eestis eri tootjate puhul erinevaid maksumäärasid, erinevaid makse.

Õpetajate palkade tõstmine on Vabariigi Valitsusel kavas niikuinii, mistõttu see tundub nagu liiga lihtne lahendus, et paneme kaks eurot tonnile juurde ja õpetajate palgamure on lahendatud. Aga meil on ju ka päästeametnikud, meil on politseinikud ning nemad tahavad samuti palka. Mis ressursi me nendele kinnistame? Liiv, kruus, mõni muu loodusressurss – igale elukutsele, iga eluala esindajale oma ressurs? See ei ole minu meelest väga hea lähenemine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee, teine täpsustav küsimus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh! Hea peaminister, mulle meeldib, et te tahate kaasa mõelda. Aga ma tuletan meelde, te rääkisite siin kasumitest, et need ettevõtted said üle 200 miljoni kasumit, ja kahe euro lisamine tähendaks 38 miljonit. Arvestades nende ettevõtete rentaablust, nad ei tunnegi seda kahte eurot, peaaegu ei tunne, nad neelaksid selle alla. Minu arvates oleks ikkagi väga hea, kui rahvusliku rikkuse, põlevkivi abil saaks targaks, selles mõttes, et anname õpetajatele ühe liigutusega palka juurde. Ei pea valitsus pead murdma, ei pea Aaviksoo mõtlema, kust ära võtta jne. Maa sees on olemas see kivi, mis niikuinii võetakse välja, paneme talle kaks eurot otsa ja saamegi sellise hea tulemu-

se. Näiteks Norra ju maksustab nii. Ma annaksin teile veel üle oma mõtteid sellel teemal ...

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Lembit Kaljuvee

Kas te lubate, et te selle ettepaneku tõsiselt läbi vaatate?

Andrus Ansip

Aitäh! Muidugi ma luban teie ettepanekud tõsiselt läbi vaadata. Aga päris nii see ei ole, et kui me paneme põlevkivile kaks eurot ressursitasu juurde, siis kõik ettevõtjad, kõik tootjad, sealhulgas Eesti Energia, on selle üle kohe õnelikud ja peaaegu ei märkagi seda tühist kahte eurot. Küllap nad juba märkavad ja küllap seda kahte eurot märkavad ka kõik elektritarbijad. Nagu juba öeldud, elektrienergia tootmine on praegu kasumi ja kahjumi piiri peal, ja kui panna see ressursitasu juurde ning eeldada, et elektrienergia hind jääb samaks, siis saab kasumist kahjum. See kaks eurot võib kaalukausse ühele või teisele poole kallutada küll. Aga ma olen seda meelt, et õli tootmist tuleks enamal määral maksustada, sest õli tootmine koormab keskkonda. Esiteks eksploateeritakse rahvale kuuluvaid ressursse väga odava hinnaga, järgmisena tekivad jääkained, kolmandaks paisatakse atmosfääri ja keskkonda mitmesuguseid saasteaineid. Nii et keskkonnale tekitatav kahju ei ole kompenseeritav praeguse ressursitasuga. Kunagi, paar aastat tagasi – aga ega olukord praeguseks väga palju muutunud ei ole – ütles eelmine keskkonnaminister, et keskkonnatasud korvavad ainult kümnendiku keskkonnale tegelikult tekitatud kahjudest.

Esimees Ene Ergma

Jätkame nüüd kohapeal registreeritud küsimustega. Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea peaminister, aitäh kõigepealt sisuliste vastuste eest! Kas ma sain õigesti aru, et te olete sellega päri, et meie rahvusliku rikkuse ressursimaks on selles osas, mis puudutab õli tootmist, liiga madal ja seda võiks tõsta? Kui härra Kaljuvee pakkus kahte eurot kogu valdkonna jaoks, siis õli tootmise

puhul võiks see olla ju neli eurot ja saaksime ka eesmärgid saavutatud. Mis te sellest arvate?

Andrus Ansip

Aitäh! Jah, te saite minust õigesti aru, Vabariigi Valitsus arutab tõsiselt ressursitasude tõstmise küsimust. Ma ei välista täielikult ka elektrienergia tootmiseks kasutatava põlevkiviressursi täiendavat maksustamist, sest seal keskkonnale tekitatavad kahjud on samuti suuremad, kui võimaldab kompenseerida laekuv ressursitasu. Mõelgem nendele sadadele miljonitele kroonidele, mida me oleme kas või Euroopa Liidu maksumaksja rahast kulutanud keskkonnale tekitatud kahjude likvideerimiseks, ja kõrvutagem seda ressursitasudest laekuvate summadega. See võrdlus on väga ühepoolne ja kõneleb sellest, et anonüümne maksumaksja on praeguseks pidanud maksma rohkem, kui on laekunud ressursitasudest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea peaminister! Kas te ei arva, et põhjus, miks pakutakse välja ressursitasu tõstmist, on eeskätt selles, et seda on tulevikus lihtsam administreerida, võrreldes võimaliku õlimaksuga? Kui ma ei eksi, siis needsamad meie õlitööstused toodavad sadu ja sadu õlimarke, mis on erineva rentaaluse ja hinnaga, seal oleks administreerimine võib-olla keerukam. Mis te arvate?

Andrus Ansip

Muidugi ma olen nõus, et õli tootmise erinev maksustamine on keerulisem, võrreldes elektri tootmise maksustamisega. Aga ma jätan ka võimaluse kõhklusteks ja kahtlusteks. Lihtne maksustamissüsteem võib põlevkivist elektri tootmise üldse välistada ja seda me ka ei soovi. Milles me oleme ilmselt mõlemad ühte meelt, on see, et enne kui langetada maksuotsuseid, tuleb teha põhjalik analüüs. Ainult analüüsile tuginedes on võimalik langetada selliseid kaalukaid otsuseid, langetada nii, et võidaks keskkonnahoid ja säiliks ka elektri tootmise kasumlikkus, kui tootmise aluseks on põlevkivi põletamine.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Muud küsimused

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, kellel on nüüd kiiremad näpud, te võite esitada küsimusi kõikidele ministritele ja ka peaministrile. Palun öelge küsimust alustades, kellele küsimus on suunatud! Alustame kolleeg Kajar Lemberist.

Kajar Lember

Aitäh! Mul on küsimus peaministrile. Siin räägiti enne looduskaitsealuste maade maksuvabastusest ja selle kompenseerimisest omavalitsustele. Teie koalitsioonipartner on populistlikult võtnud aga kaitse alla ka kodud ja seal kaob maamaks samuti ära. Selle kompenseerimiseks omavalitsustele on välja pakutud süsteem, et jupike tulumaksuosast justkui taastatakse ehk KOV-ile laekuv osa suureneb 0,17%. Kas te peate seda skeemi mõistlikuks ja omavalitsuste suhtes õiglaseks?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma pean seda mõistlikuks ja ka õiglaseks. See osa maamaksust, mis pärast seda, kui eluasemealusele maale on kehtestatud maksuvabastus, jääb kohalikule omavalitsusele laekumata, korreleerub väga hästi, väga tugevalt kohalike omavalitsuste lõikes üksikisiku tulumaksu osaga, mida kohalikule omavalitsusele makstakse, ja mingeid erilisi, väga suuri hälbeid sellisest kompensatsiooniviisist ei teki. Tõsi, ei ole ühtegi sellist kompensatsiooniviisi, kus kaotajaid üleüldse ei oleks. Aga kohalikule omavalitsusele laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamise puhul on kaotajaid enam kui 10, võib-olla 20 korda vähem kui võitjaid. Seetõttu on see kompenseerimise viis suhteliselt õiglane.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu, lugupeetud esimees! Minu küsimus on suunatud peaministrile ja on äärmiselt triviaalne. Ma ei lähtu mitte niivõrd enda kui Riigikogu liikme infovajadusest, kuivõrd sel-

lest, et meid vaatavad ka televaatajad. Kindlasti oleks meil hea teada, kus me praegu oleme, mis puudutab seda igivana küsimust, et raha ei ole ega tule. Milline on majanduskasvu hetke seis? Milline on maksulaekumine? Kus me praegu oleme? Millised on head ja halvad uudised?

Andrus Ansip

See, mis meile teada on, on suhteliselt rõõmustav. Aga see, mis meile teada ei ole, pole meile teada ehk prognooside tegemisel domineerib suhteline teadmatus. Maksulaekumine on esimesel kolmel kuul olnud väga hea. Neljanda kuu kohta ei ole mul veel andmed käes, aga võib öelda, et mingisuguseid pöörded olulise halvenemise poole ei ole näha. Kolme kuu põhjal võib öelda, et maksulaekumine on viimase viie aasta parim, kui võrrelda laekumise protsenti eelarves aasta jooksul oodatuga. Selle järgi võiks teha siis ka optimistlikke prognoose tulevikuks. Kuid meie põhiliste ekspordipartnerite majandus on hakanud aeglasemalt arenema, neid prognoose on kärbitud. Tõsi, Soome puhul isegi suurendati prognoosi 0,4-lt 0,8 protsendile, aga see ei ole mitte mingisugune eriline majanduskasv. Tõtt-öelda, ega seal suurt vahet ei olegi, kas 0,4 või 0,8. Nii et ettevaatlikkus pole prognooside tegemisel valdav mitte ainult Eestis, vaid ka igal pool mujal Euroopas. Mitmelt poolt Euroopast tuleb suhteliselt halbu sõnumeid – eelarvete kärpimine, kulude-tulude vastavusse viimine on viinud majanduslanguseni, on viinud tööpuuduse suurenemiseni ja seetõttu optimismi ülearu palju ei ole. Euroopa Keskpanga hinnangul oli möödunud aasta neljas kvartal väga halb, kuid detsembri teine pool läks paremaks ja käesoleva aasta esimene pool on paranemismärke aina juurde andnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Mul on küsimus keskonnaministrile. Aastaid on lainetena tõusetunud üks teema. Eestimaad ja Eesti inimeste pilku, kui nad ringi sõidavad, risustavad tondilossid: tühjalt seisvad laudad, tühjalt seisvad kunagised majandikeskused jne. Kui Raivo Järvi küsis, kus me praegu oleme, siis ma kü-

sin täpselt samamoodi: kus me selle probleemiga oleme? Ma saan aru, et tegemist on eravaldustega jne. Kas see saal siin saaks ehk kuidagi aidata, sest aastatega hakkab see üha rohkem silma nii meile kui ka meie külalistele?

Keit Pentus

Aitäh! Olen väga nõus, et see on probleem ja võib põhjustada ohtu ka põhjaveele, aga kindlasti reostab see maastikku. Et selle probleemiga natuke jõulisemalt või kiiremini edasi liikuda, on Keskkonnainvesteeringute Keskus avanud uue programmi, kust on võimalik taotleda toetust nende nn tondilosside lammutamiseks. Taotleda võivad omavalitsused, äriühingud ja näiteks MTÜ-d. Kui tahetakse lammutada mõnda sellist tondilossi, mille lammutamise taotlejaks ei ole omanik ise, siis peab kindlasti olema omaniku nõusolek ja ka omavalitsuse hinnang, et tegu on tõesti selles piirkonnas maastikureostusega ja võib-olla ka põhjaveele ohtu kujutava reostusega. Esimene voor on nüüd läbi saamas, kokku esitati üle 50 taotluse. Nii et seda võimalust kasutati väga aktiivselt. Ma ise olin ausalt öeldes alguses pisut skeptiline, et kui kiiresti omavalitsused ja äriühingud jõuavad seda võimalust kasutada, aga ollakse väga huvitatud koostöö tegemisest ja nende jubedate tondilosside lammutamisest. Eelkõige on tegu kas vanade Nõukogude sõjaväest jäänud lobudikega või ka vanade kolhoosihoonetega, mis on väga käest ära lastud ja näevad tõesti väga koledad välja. On mõned sellised näited, kus vana kolhoosihoonest on avastatud lausa suured väetisekogused, nii et tegemist on üsna ohtlike ja koledate näidetega. Aga mul on hea meel, et see lammutamise programm on käima läinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea peaminister! Minu küsimus oleks võib-olla rohkem majandusministrile, aga kuna teda täna infotunnis ei ole, siis ma küsin teie käest. Majanduskomisjon on korduvalt tegelnud Tallinna Sadama probleemide ja arendustega, meile on üht-teist eksponeeritud jne, aga asjad ei liigu. Ma küsisin hiljuti sadama juhtide käest, milles on küsimus. Nad ütlesid, et IRL pidi Viimsis neid asju

pidurdama – need olid sadama juhi sõnad. Kas valitsuses on selliseid signaale olnud, et Viimsi vald ei taha? Just konkreetne erakond pidi vastu seisma, et need arendused tuleksid.

Andrus Ansip

Aitäh! Kahjuks jäi küsimuse objekt mulle arusaamatuks. Ma usun, et kui Viimsi vald tõepoolest kusagil midagi pidurdab, siis vald, vallavalitsus lähtub vallaelanike huvidest. On täiesti loomulik, et kohalik omavalitsus kaitseb elanike huve ja äriühing, kes selle omavalitsuse territooriumil tegutseb, taotleb eelkõige suuremat ärikasumit, suuremaid käibeid, mis ärikasumini lõpuks viivad. Ma usun, et küllap nad ükskord omavahel kokkuleppele jõuavad. Tavaliselt head tehingud sünnivadki siis, kui nii kohalik omavalitsus kui ka äriühing on mõlemad ettevõtlusest huvitatud. Kui üksteise huvisid arvestatakse, siis saadakse ka head tulemused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, juhataja! Küsimus on põllumajandusministrile Euroopa toetuste summa suuruse kohta. Missuguse sammuga me läheneme vanadele liikmetele? Kas järgmine finantsperspektiiv on meie põllumeestele säravam või me peame higestama ikka seal 40–50% läheduses? Kas need asjad on maha pandud, kas sa saad öelda mingisuguseid tärmineid ja protsente?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Seda, milliseks see samm tegelikult kujuneb, on praegu väga raske prognoosida. Me teame, millise sammu ettepaneku on meile teinud Euroopa Komisjon. Kui praegu moodustavad põllumajanduse otsetoetused meil 45% Euroopa Liidu keskmisest tasemest, siis järgmisel perioodil peaksime astuma edasi 58%-ni. See on Euroopa Komisjoni ettepanek, mis meid ei rahulda. Samas on Euroopa Komisjon öelnud, et nende eesmärk on tegelikult võtta lõpuks nii pikk samm, et üheski liikmesriigis ei oleks toetused alla 90%, mis on igati mõistlik ja mida ka Eesti valitsus toetab. Praegu käivad arutelud ja vaidlused selle üle, et järgmisel perioodil astuda pikem samm kui 58% verstepostini. Meie soov on astuda kohe

90%-ni. Kas see ka reaalseks osutub, ma täna küll öelda ei oska. Kuid ma olen siiski optimist ja arvan, et me jõuame kaugemale kui 58%. Ma loodan väga, et lõpptulemusena toetused võrdsustatakse kiiremini ja ümberjagamine toimub jõulisemalt, kui Euroopa Komisjon esialgu välja pakkus. Aga ma tahan öelda, et ka see komisjoni pakkumine ei ole mitte samm tagasi, nagu meediast on tihti peale võib-olla mulje jäänud, sest me oleme rahulolematud sellega. Ei, see ei ole tagasimine, sest kui me Euroopa Liiduga ühinesime, siis me alustasime 25% tasemelt. Nii et ka 60%-ni jõudmine on päris suur edasimine. Ma olen täiesti kindel, et võrdsed toetustasemed saavad ükskord niikuinii.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Minu küsimus on keskkonnaminister proua Pentusele. See on tegelikult kolleeg Leinatamme küsimuse jätk. Kas linnad võivad ka taotleda raha selle jaoks, et näotuid hooneid lammutada?

Keit Pentus

Aitäh! Ikka võivad, omavalitsused, see tähendab nii vallad kui linnad mõlemad. Esialgu me oleme piiranud toetatavate objektide hulka tõesti küll sellega, et tegu peaks olema kas endise tööstushoone või endise militaarhoonega. Päris nii ei ole, et kuskil on lihtsalt mõni elamu, mis on käest ära lastud, lagunenu või varemetes. Selleks otstarbeks omavalitsusel praeguse programmi alusel toetust küsida võimalik ei ole. Eesmärk on ikkagi eelkõige puhastada muidu väga ilusad maastikud, mida aga kohati rikuvad sellised inetud tondilossid, Eestimaa puhtaks teha. Aga kui mõne linna territooriumil kas selline vana tööstushoone, vana kolhoosihooned või sõjaväest mahajäänud lagunenu lobudik tõesti asub, siis jah, ka linnadel on võimalik toetust taotleda.

Esimees Ene Ergma

Veel üks küsimus Tarmo Leinatammelt.

Tarmo Leinatamm

Tuhat tänu, hea juhataja! Jälle küsimus põllumajandusministrile: kas on olemas selline

analüüs, missugune on protsentuaalne jaotus, kuhu põllumehel see eurotoetus kulub? Kas see läheb otse tootmisesse, tehnika soetamiseks või läheb kinnisvarasse? Kui toetus tõusebki 90% peale, mida põllumehed siis selle rahahunnikuga peale hakkavad?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Laias laastus jagunevad põllumajandustoetused kaheks. On otsetoetused, mis on hektari- ja loomühikupõhised ja mille kasutamine on põllumehel tegelikult täiesti vaba. Seal meil väga põhjalikku analüüsi ei ole ega saagi olla. Pilt on ilmselt väga kirju: kes katab oma jooksvaid kulutusi, kes teeb investeeringuid vastavalt vajadusele. Teine osa toetustest on maaelu arengukava toetused põllumeestele, mis on selgelt investeeringutoetused. Need on mõeldud ainult investeeringuteks hoonetesse ja rajatistesse, tehnikasse ja tehnoloogiasse. Seal on omad väga kindlad kriteeriumid, seal on erinevad meetmed sihtrühmadele. See osa läheb täiel määral investeeringuteks. Laias laastus võib öelda nii, et põllumeheni jõudvast rahast on kaks kolmandikku otsetoetused ehk n-ö vaba raha ja üks kolmandik on suunitletud investeeringutoetused. Kusjuures ma rõhutan veel kord, et otsetoetuste kasutamise vabadus ei tähenda seda, et sealt ei investeerita. Ka seda raha põllumehed investeerivad, aga kui suures osas, ei oska ma öelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Mu küsimus on peaministrile. Austatud peaminister! Me oleme ka sellel aastal siin saalis juba korduvalt rääkinud Euroopa Finantsstabiilsuse Fondist, garantiide andmistest, Kreeka abipakketele raha eraldamisest jne. Mingisugune ülevaade meil sellest siiski on, aga me ei ole kaugeltki informeeritud kogu sellest tegevusest, millises ettevalmistusetapis on Euroopa stabiilsusmehhanismi eelnõud. Ometi peab kõik need eelnõud tooma ka Riigikogusse, et me saaksime nende üle sisuliselt arutleda ja otsuseid teha. Minu küsimus on: kui kaugel on need ettevalmistused?

Andrus Ansip

Aitäh! Ettevalmistused käivad, kuid meile kõigile on teada, et õiguskantsler on vaidlustanud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu Riigikohtus ja Riigikohtu avalik arutelu toimub 8. mail. Õiguskantsler ei vaidlusta Eesti liitumist Euroopa stabiilsusmehhanismiga, kuid õiguskantsler kahtleb selles, kas Euroopa stabiilsusmehhanismis ettenähtud kvalifitseeritud hääleteenamusega otsuste langetamine kiireloomulist otsustamist vajavates küsimustes on kooskõlas meie põhiseadusega. Enne selle vaidluse ärapidamist ei ole mõistlik Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu menetlusega siin Riigikogu saalis edasi minna. Ootame ära!

Iseenesest teeb õiguskantsler seda, mida õiguskantsler tegema peab. Kui ta kahtleb, kas mingisugune rahvusvaheline leping või õigusakt on kooskõlas põhiseadusega, siis ta peab oma kahtluse kõva ja selge häälega välja ütleva. Seda on õiguskantsler ka praegu teinud.

Minu jaoks on Eesti osalemine Euroopa stabiilsusmehhanismis ülimalt oluline. Viimase 20 aasta jooksul on Eestil olnud üks väga suur välispoliitiline eesmärk ja selle võib sõnastada väga lihtsalt: mitte iialgi enam üksi. Eesti on viimase 20 aasta jooksul liitunud kõigi rahvusvaheliste organisatsioonidega, rahvusvaheliste institutsioonidega, kellega liitumisest me oleme unistanud, ja me ei tohiks kergekäeliselt oma välispoliitilist orientatsiooni muutma hakata ning isolatsiooni pöörduda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, proua esimees! Mul on põllumajandusministrile küsimus, mida põllumehed on palunud küsida. Põllumajandustoetustest oleme siin juba rääkinud. Kuna sellel küsimusel, mida põllumehed on palunud küsida, on aga kaks poolt, siis ma esitan küsimuse täpselt nii, nagu seda on palutud küsida: millal võiks Eestis lõppeda selline olukord, kus põllumajanduses kasutatava sinise diislikütuse aktsiis on Euroopa Liidus kõige kõrgem, aga samas toetused kõige madalamad?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kumbki teie väide ei pea paika. Eesti toetused ei ole Euroopa Liidu kõige madalamad, meie lõunanaabritel lähtlastel on madalamad otsetoetused. Meie aktsiis ei ole ka kõige kõrgem, vaid viies või kuues Euroopa riigis on põllumeeste erimärgistatud kütuse aktsiis kõrgem. Aga see vastab tõele, et me oleme toetuste tasemelt üks viimastest ja aktsiisi tasemelt üks esimestest.

Millal see olukord lõpeb? Toetustest on siin juba juttu olnud ja ma väga loodan, et järgmisel perioodil me astume olulise sammu võrdsemate toetuste suunas, kuigi nende võrdsete toetuste defineerimine ja see, mida suuremad otsetoetused Eestile tähendavad, on omaette keeruline teema. See ei sisalda kindlasti põllumeeste jaoks mitte ainult positiivset, vaid seal on väga palju riske ja ka ohte. Aga seda me ei jõua siin kahe minuti sees lahti rääkida.

Mis erimärgistatud kütusesse puutub, siis praegu tegeleb valitsus sellega, et minna üldse erimärgistatud kütuse värvimiselt üle kompenseerimisele, nii nagu see kümnekond aastat tagasi paaril-kolmel aastal oli. Me otsime teisi lahendusi ja eks selle käigus arutame läbi ka soodustuse suuruse. Sellele küsimusele ma praegu rohkem vastata ei oska. Aga ma arvan, et see ei juhtu 1. jaanuarist 2013, vaid kaugeamas tulevikus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Palling!

Kalle Palling

Aitäh! Mul on küsimus peaministrile. Austatud peaminister! Kohtusime täna Riigikogus regionaalse LNG terminali ja selle asukoha valikut ettevalmistava töörühmaga, Euroopa Komisjoni töörühmaga. Tõstatus üks selline oluline küsimus: millisena näeb Eesti tulevikus gaasi rolli energeetikas ja kitsamalt elektri tootmisel? Teatavasti oleme juba otsustanud ühe uue põlevkivikatla ehituse, laua peal on veel teine otsus, mille me kas teeme või ei tee. Milline võiks teie hinnangul olla siis, kui me oleme sõltumatud Venemaa gaasist, gaasi osatähtsus elektri tootmisel?

Andrus Ansip

Aitäh! Praegu on loodusliku gaasi osatähtsus meie primaarenergia bilansis umbes 10%.

Senikaua kuni me sõltume ainult ühest gaasitarnijast, ei ole ette näha, et loodusliku gaasi osatähtsus primaarenergia bilansis suureneks. Kui aga tarnijate arv suureneb, siis võib eeldada ka teatud hinnalangust või vähemalt monopoolse hinna kadumist ja see võib viia loodusliku gaasi suuremale kasutamisele. Ega gaasi kasutamine Eesti majapidamistes ja Eesti ettevõtluses ei oota Vabariigi Valitsuse otsust. See, kas mingit energiaallikat on majanduslikult otstarbekas kasutada või mitte, sõltub ikkagi eelkõige hinnast, nõudmisest ja pakkumisest vahekorra. See kinnitab veel kord seda, et kui tarnijate hulk suureneb, kui Eestisse on võimalik tarnida ka veeldatud looduslikku gaasi, siis gaasi osatähtsus meie energiabilansis suureneb.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Hea keskkonnaminister! Kevad on juba läbi murdnud ja suvi läheneb hirmsa hooga, kõik on ümberringi õide puhkemas. Kas Vabariigi Valitsus, teie isiklikult ja Eesti keskkond tervikuna on kevade ja suve vastuvõtmiseks valmis?

Keit Pentus

Hea keskkonnakomisjoni esimees! Vabariigi Valitsus võib kinnitada, et koostöös Riigikogu keskkonnakomisjoniga on kõik vajalikud ettevalmistused tehtud ja ollakse valmis.

Esimees Ene Ergma

Suurepärane! Viimane küsimus. Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Mul on küsimus peaminister Andrus Ansipile ja küsimus puudutab Eesti Interneti Sihtasutust. Eelmisel nädalal oli Eesti Ekspressis suur artikkel selle sihtasutuse kohta ja ka teie erakonnakaaslane härra Astok on seda asutust ja selle juhti üsna kriitiliselt kommenteerinud. Ta lausa ütles, et interneti sihtasutuse etteotsa on sattunud võimatu inimene. Kuidas te kommenteerite seda, mis seal viimasel ajal on toimunud? Me oleme teiega siin saalis sel teemal vestelnud, aga sellest ajast on vist asjad läinud hullemaks, mitte

paremaks. Milline on teie arvamus, mida peaks tegema, et Eesti Interneti Sihtasutuse maine paraneks?

Andrus Ansip

Aitäh! Mõne isiku võimetuse või võimeisuse kohta mina distantsilt hinnangut anda küll ei oska. Kuid jah, ma mõõnan, et rahulolematuse Eesti Interneti Sihtasutusega on kestnud juba pikemat aega ja selle rahulolematuse kandepind on olnud küllalt lai. Ka mind ei rõõmusta uudised selle kohta, mida see sihtasutus on väidetavalt endale soetanud. Mulle tundub, et need generaatorid ja kõik muu ei ole ilmingimata vajalik. Seetõttu tundub mulle, et sihtasutus võiks tõsiselt üle vaadata domeenitaskude põhjendatuse. Me oleme mõnda aega, vähemalt viimase aasta jooksul olnud ühisel seisukohal, et rohkem läbipaistvust, rohkem avalikku asjaajamist tuleks sellele sihtasutusele ainult kasuks.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Head kolleegid, meie infotunni aeg on läbi. Aitäh küsimuste esitamise eest ja aitäh valitsusliikmetele vastuste eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 13. töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun kõigepealt, kolleeg Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kultuurikomisjon algatab oma konsensusliku otsuse alusel Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Head kolleegid! Meil, kaheksal Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni

liikmel on arupärimine minister Hanno Pevkurile tervise infosüsteemi probleemide kohta. Nimelt, juba aastal 2008 käivitusid tervise infosüsteemi ehk digitaalse haigusloo esimesed rakendused, mille eesmärk oli tõsta ravi kvaliteeti ja suurendada patsientide heaolu. Kohe süsteemi rakendudes selgus, et on probleeme. Nimelt, patsiendil ei ole võimalik näha, kuidas ja kes on tema andmeid vaadanud. Praeguseks on selge, et digilugu pole tõstnud ravi kvaliteeti ega suurendanud patsientide rahulolu. Haiglate tarkvarad ei haaku tervise infosüsteemiga ja tihtipeale tuleb selleks, et minna teise arsti juurde konsultatsioonile, teave lihtsalt paberil välja printida ja kanda oma andmeid kaasas. Ka laekuvad haiglatelt andmed keskandmebaasi suure hilinemisega. Kui me räägime siin digiloost ja digiajastust, siis andmete väljaprintimine ja paberil kaasas kandmine on täielik nonsenss! Ja seoses sellega on meil härra ministri neli küsimust, millele kindlasti oskavad Sotsiaalministeeriumi tublid ametnikud, kellest ma väga lugu pean, koostada väga ilusad vastused. Aga kui läheb arupärimisele vastamiseks, küll me siis küsime juurde. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Viis Riigikogu liiget – Inara Luigas, Lembit Kaljuvee, Kalle Laanet, Deniss Boroditš ja Rainer Vakra – tegid arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Arupärimise sisu on piirikaubandus. Kaks aastat tagasi siinsamas kõnetoolis vastas peaminister arupärimisele kütuseäri kohta Eesti-Vene piiril. Ta lõpetas oma vastamise sellise lausega: "Tervikuna on piirikaubandus aga küllalt levinud nähtus ka mujal Euroopa Liidus. Selle täielik lõpetamine pole võimalik ega kindlasti ka mõistlik." Ometi on piirikaubandus praegu Rahandusministeeriumile ja Vabariigi Valitsusele probleem. Rahandusministeerium otsib võimalusi, kuidas piirata mootorikütuse sissevedu Venemaalt ja seega ka maksudest kõrvalehiilimist. Ajakirjanduses on räägitud summadest, mis jäävad Eesti riigile laekumata, on räägitud 20–60 miljonist eurost aastas. Samas peame tunnustama, et Vabariigi Valitsus on teinud palju selleks, et

seda erisust suurendada, on ju korduvalt tõestatud aktsiise. Sellest tulenevalt on meil peaministrile viis küsimust, millele nii demokraatide ühendus kui ka, ma usun, paljud teisedki Riigikogu liikmed soovivad vastuseid saada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Koos üheksa Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikmega esitame arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine puudutab seda, mis toimub Eesti Interneti Sihtasutuses. Viimastel nädalatel on Eesti Interneti Sihtasutuses olnud võrdlemisi ärevad ajad. Eelmisel nädalal Eesti Ekspress kirjutas, et Eesti Interneti Sihtasutuses käärib ja käriseb, töötajad lahkuvad, ülemused tülitsevad ja kulutused tekitavad küsimusi. Seda asutust on saatnud ridamisi konflikte ja skandaale ka varem. Ajakirjanduses ilmunud info põhjal on Eesti internetikasutajaid koondav MTÜ Eesti Interneti Kogukond pidanud vajalikuks Eesti Interneti Sihtasutuse juhatase esimeest Marek-Andres Kautsi viivitamatut tagasiastumist, kuna sihtasutus on oma domeeniomanikele antud kulupõhise majandamise lubadust rängalt rikkunud. Lähtudes sellest ja ka teistest faktidest, mis meil siin arupärimises kirjas on, soovime pärida härra ministri käest, mida ta sellest kõigest arvab.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatase nimel vastu võtnud ühe otsuse eelnõu ja kolm arupärimist. Kui otsuse eelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetluse kolme tööpäeva jooksul. Ja kui arupärimised vastavad sellele seadusele, siis edastan need otsekohe adressaatidele.

Annan teile edasi järgmised teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Urmas Reinsalu lahkumise majanduskomisjoni liikme kohalt ning tema asumise riigikaitsekomisjoni liikmeks. Teiseks, Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Tõnis Paltsi lahkumise riigikaitsekomisjoni liikme kohalt ning tema asumise majanduskomisjoni liikmeks.

Ja nüüd eenõude menetlusse võtmisest. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ning määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 30. aprillil algatatud abieluvararegistri seaduse, notari tasu seaduse ja perekonnaseisutoimingute seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 30. aprillil algatatud väärt-paberituruse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 30. aprillil algatatud "Lepingu Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Eesti Vabariigi, Iirimaa, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Poola Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi (Euroopa Liidu liikmesriikide) ning Horvaatia Vabariigi vahel Horvaatia Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Liiduga" ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – väliskomisjon; neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 30. aprillil algatatud sotsiaalmaksuseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; viiendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 30. aprillil algatatud Eesti Vabariigi haridusseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon; kuuendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 30. aprillil algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; seitsmendaks, riigikaitsekomisjoni s.a 30. aprillil esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; kaheksandaks, rahanduskomisjoni s.a 30. aprillil esitatud Riigikogu otsuse "Eesti esindaja nimetamine Põhjamaade Investeerimispanga kontrollkomiteesse" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon. Rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti esindaja nimetamine Põhjamaade Investeerimispanga kontrollkomiteesse" eel-

nõu muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a 7. mai kell 11.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise riigikontrolör Mihkel Oviirile ning haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 87 rahvasaadikut, puudub 14.

1. Ehitusseaduse, korteriühistuseaduse, korteriomandiseaduse ja hooneühistuseaduse muutmise seaduse eelnõu (156 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde. Päevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud ehitusseaduse, korteriühistuseaduse, korteriomandiseaduse ja hooneühistuseaduse muutmise seaduse eelnõu 156 kolmas lugemine. Fraktsioonid soovivad pidada läbirääkimisi. Ma palun kõnepulti kolleeg Olga Sõtniku Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Selle seaduseelnõu eesmärgid on kahtlemata väga olulised. Muidugi me peame täitma Euroopa Liidu energiatõhususe direktiivi nõudeid ehk aitama kaasa hoonetes energiakasutuse tõhususe paranemisele, võimaldades olemasolevatele hoonete kasutajatele lihtsamat ligipääsu informatsioonile hoonete energiatarbimise ja võimalike energiasäästumeetmete kohta ning ka rakendama uute hoonete kavandamisel Eesti oludes sobivaid põhimõtteid hoonete energiatarbimist määravate osade kujundamisel.

Paraku Eesti Keskerakond seda eelnõu toetada ei saa, ja seda ühel lihtsal põhjusel. Kõnealuse seaduseelnõuga pannakse järjekordselt kohalikele omavalitsustele lisakohustusi ilma riigipoolse finantseerimiseta. Nimelt tuleb uue direktiivi kohaselt paigaldada energiamärgis küllastajate jaoks nähtavale kohale hoonetes, millest riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuse valduses on rohkem kui 500 m² kasulikku pinda. Seega, kohalikel omavalitsustel tekivad konkreetsed lisakulutused selliste hoonete

puhul, mille kasulik pind jääb vahemikku 500–1000 m² ja mis on kohaliku omavalitsuse omandis. Sellel majanduskomisjoni istungil, kus seda eelnõu ja selle kohta esitatud muudatustettepanekuid arutati, tekkis küsimus, kui palju on kohalikes omavalitsustes hooneid, kus kasulikku pinda on 500–1000 m². Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajad ei saanud sellele kohe vastata, kuid nad tegid väikse küsitluse. Eesti 225 omavalitsusest vastas küsimustikule 109 ja nendest 96-l ehk 88%-l olid sellised hooned olemas, kusjuures kolmel omavalitsusel on selliseid hooneid üle 20.

Ka praegu kehtiva ehitusseaduse kohaselt tuleb suurte rahvahulkade kogunemisega seotud üle 1000-ruutmeetrise kasuliku pinnaga hoonetes panna energiamärgis külastajate jaoks nähtavale kohale. Aga kui uurida, kui paljud kohalikud omavalitsused on seda juba mitu aastat kehtinud nõuet täitnud, siis selgub, et 57,4% KOV-idest ei ole seda veel teinud ja 34,25% on seda teinud osaliselt. Kahjuks küsitlusest ei selgu, mis põhjustel ei ole KOV-id seda nõuet täitnud. Võib-olla on põhjuseks kohalike omavalitsuste vähene haldussuutlikkus või lihtsalt teadmatus – sellest kohustusest ei teata. Aga üks põhjus võib olla see, et tegemist on täiendavate kulutustega. Muidugi, 200 eurot, mis tuleb ühe energiamärgise eest välja käia, ei ole väga suur summa. Aga 200 eurot täna, 200 eurot homme – niimoodi koguneb aasta lõpuks küllaltki ümmargune summa, mis tuleb kohalikul omavalitsusel välja käia talle riigi poolt delegeeritud ülesannete täitmise eest, mida tuleks finantseerida riigieelarvest.

Keskerakonna fraktsioon tegi ettepaneku, et riik kataks riigieelarvest kohalikele omavalitsustele energiamärgise tellimisega seonduvad kulud, aga paraku ei komisjon ega suur saal seda muudatustettepanekut ei toetanud. Seetõttu, kuigi tegemist on vajaliku seaduseelnõuga, ei saa Keskerakonna fraktsioon seda toetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud ehitusseaduse, korteriühistuseaduse, korteriomandisea-

duse ja hooneühistuseaduse muutmise seaduse eelnõu 156. Palun hääletada!

Poolt hääletas 63 Riigikogu liiget, vastu oli 16, erapooletuid 1. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 9.)

2. Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (187 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 187 kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 187. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 79 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

3. Liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (182 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine pävakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 182 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 182. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 77 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 2. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 11.)

4. Raamatupidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu (147 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu 147 kolmandat lugemist.

Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud raamatu- pidamise seaduse ja äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu 147. Palun hääletada!

Poolt hääletas 77 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 12.)

5. Parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta ratifitseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (177 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta ratifitseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 177 teine lugemine. Ettekandjaks ma palun kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme kolleeg Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta ratifitseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 177 esimene lugemine lõpetati 21. märtsil 2012. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks ...

Esimees Ene Ergma

Palun vaikust saalis!

Maret Maripuu

... määrati s.a 4. aprill kell 18. Nimetatud tähtajaks muudatusettepanekuid ei esitatud. Sotsiaalkomisjon arutas seaduseelnõu 177 uuesti 17. aprillil, mil eelnõu teise lugemise tekst kiideti heaks. Sotsiaalkomisjoni 17. aprilli istungil tehti menetluslike otsuste põhjal Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 2. mail. Sotsiaalkomisjoni ettepanek on parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta ratifitseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine lõpetada, panna eelnõu lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Nendele otsustele oli komisjoni üksmeelne heakskiit.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Palun, kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Mul on puhttehniline küsimus. Kas ma saan õigesti aru, et selle eelnõu esimese ja teise lugemise tekst on sama?

Maret Maripuu

Tegemist on vaid keeleliste täpsustustega, mis tehtud keeleteoimetaja ettepanekul.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid ei ole ja me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta ratifitseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 177. Palun hääletada!

Palun vabandust, katkestan hääletamise! Juhataja võtab viieminutilise vaheaja. Jätkame tööd kell 14.28.

V a h e a e g

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid, ma palun vabandust, et meie vaheaeg venis pikemaks! Teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 71 Riigikogu liiget, puudub 30.

Head kolleegid, panen uuesti lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta ratifitseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 177. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 69 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 13.)

6. Eesti Vabariigi ja Moldova Vabariigi vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (189 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Moldova Vabariigi vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 189 teist lugemist. Ettekandjaks ma palun kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme kolleeg Rein Aidma!

Rein Aidma

Lugupeetud proua Riigikogu esimees! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Moldova Vabariigi vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 189 esimene lugemine lõpetati tänavu 21. märtsil. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 4. aprill kell 18. Nimetatud tähtajaks muudatusettepanekuid ei esitatud. Sotsiaalkomisjon kogunes seaduseelnõu 189 aruteluks uuesti 17. aprillil, mil eelnõu teise lugemise tekst heaks kiideti. Istungil langetatud menetluslike otsuste põhjal tehti Riigikogu juhatasele ettepanek võtta nimetatud eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 2. mail. Sotsiaalkomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada, panna eelnõu lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rein Aidma! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid ei olnud ja me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Moldova Vabariigi vahelise sotsiaalkindlustuslepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 189. Palun hääletada!

Poolt hääletas 63 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 14.)

7. Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (201 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu 201 teine lugemine. Ettekandjaks ma palun rahanduskomisjoni esimehe kolleeg Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu, mis kannab numbrit 201, oli rahanduskomisjoni istungil päevakorras tänavu 30. aprillil. Lühidalt veel kord eelnõu eesmärkidest.

Eelnõu eesmärk on heaks kiita panga asutamislepingu artiklite muudatused, mis võimaldavad laiendada panga tegevusmandaati Vahe- mere lõuna- ja idakalda riikides ehk Egiptuses, Jordaania, Liibüas ja Tuneesias. Teine muudatusteplokk seisneb selles, et EBRD eesmärkide täitmiseks ettenähtud erifonde lubatakse kasutada abisaajates riikides ja potentsiaalsetes abisaajates riikides.

Muudatusettepanekuid ei laekunud. Komisjon võttis vastu eelnõu puudutavad menetluslikud otsused. Otsus oli teine lugemine lõpetada. See otsus langetati konsensusega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna muudatusettepanekuid ei esitatud, siis läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga asutamislepingu artiklite 1 ja 18 muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu 201. Palun hääletada!

Poolt hääletas 62 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

8. Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (207 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 207 teine lugemine. Palun kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Urve Tiiduse!

Urve Tiidus

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 30. aprillil. Muudatusettepanekute tegemise tähtaeg oli 25. aprill, ühtegi ettepanekut ei laekunud.

Nagu te mäletate esimeselt lugemiselt, selle seadusega ratifitseeritakse Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, millega soodustatakse investeringuid, tagatakse isikute võrdne kohtlemine ning kõrvaldatakse topeltmaksustamine, mis võib tekkida kahe riigi seaduste koosmõju tagajärjel. Samuti aitab see leping maksupettusi tõkestada. Komisjon langetas üksmeelselt järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda teisele lugemisele täna, teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Täna väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Urve Tiidus! Küsimusi teile ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid samuti ei ole, seega lähme lõpphääletuse juurde.

Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 207. Palun hääletada!

Poolt hääletas 64 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 16.)

9. Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse teistkordse menetlemise (89 UA) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse teistkordse menetlemise teist lugemist. Ma palun kõnepulti kultuurikomisjoni esimehe kolleeg Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Kõigepealt natuke mälu värskenduseks asjade seisust ja siis juba konkreetset muudatusettepanekutest. Kõne all oleva seaduseelnõu numbriga 89 algatas Vabariigi Valitsus mullu 12. septembril. Esimene lugemine toimus täiskogus 17. ja 22. novembril, teine lugemine tänavu 25. jaanuaril ning eelnõu me võtsime seadusena vastu 9. veebruaril. Vabariigi President aga jättis ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse oma 27. veebruari otsusega välja kuulutamata. Kultuurikomisjonis me arutasime presidendi otsust 5. märtsil, põhiseaduskomisjon tegi seda 6. märtsil. Kultuurikomisjoni istungile olime palunud Vabariigi Presidendi õigusnõuniku Ülle Madise, kes tutvustas presidendi seisukohti. Istungil osales ka haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo, kes oli presidendi otsuse kohta eelnevalt esitanud ka kirjalikud seisukohad. Arutelu tulemusena otsustas kultuurikomisjon toetada seaduse muutmata kujul mittevastuvõtmist, mida toetas ka täiskogu. Riigikogu juhatus määras kul-

tuurikomisjoni ettepanekul muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva.

Lugupeetud kolleegid! Teile on välja jagatud eelnõu uuesti arutamise teise lugemise tekst, seletuskiri selle juurde ja ka muudatusettepanekute loetelu. Kokku on 12 muudatusettepanekut. Need laekusid Eesti Keskerakonna fraktsioonilt ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, lisaks tulid ettepanekutega välja Eesti Üliõpilaskondade Liit, Tallinna Tehnikaülikool ja Tallinna Ülikooli professor Rein Müllerson.

Kultuurikomisjon valmistas seaduse uuesti arutamist teiseks lugemiseks ette oma kuuel istungil, kus osalesid Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad. Kultuurikomisjon pidas nõu ka rakenduskõrgkoolide rektorite ning Rektorite Nõukoguga, samuti palusime lisaanalüüsi teha Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnal. Kultuurikomisjon langetas järgmised menetluslikud otsused. 17. aprillil otsustas kultuurikomisjon kõne all oleva eelnõu uuesti arutamise ning teha ettepaneku saata see teisele lugemisele täiskogu istungi päevakorda 2. maiks ning teine lugemine lõpetada. Kui uuesti arutamise teine lugemine lõpetatakse, võiks 89 UA kolmanda lugemise määrata 10. maiks ning eelnõu siis seadusena vastu võtta.

Et oleks kergem jälgida, oleme jaganud muudatusettepanekud mõttelistesse ja vormelistesse peatükkidesse. Nii on tekst ka seletuskirjas liigendatud. Esimene plokk puudutab õppekava täitmist akadeemilise puhkuse ajal. Teine plokk käsitleb tudengi õigust õppida õppekulusid hüvitamata, kolmas ülikoolidele tegevustoetuse eraldamist ning neljas õppetootusi.

Muudatusettepanekud nr 1, 2, 3 ja 9 räägivad üliõpilastele kehtestatavast piirangust täita õppekava akadeemilisel puhkusel viibides. Komisjoni toetuse leidis kultuurikomisjoni enda sõnastatud ettepanek, mis on ettepanekute loetelus nr 3 all: muuta seaduses akadeemilise puhkuse regulatsiooni rakendumise sätteid, ja seda lähtudes Vabariigi Presidendi otsuse punktist 2. Nimelt on Vabariigi President teinud järelduse, et senine akadeemilisel puhkusel õppekava täitmise regulatsioon, mida hakatakse kohaldama alates 2013. aasta 1. jaanuarist akadeemilise puhkuse võtnud üliõpilastele, ei ole põhiseaduspärane. Riigikogu lähtus eel-

nõu menetlemisel põhimõttest, et üliõpilase õiguspärane ootus täita õppekava akadeemilisel puhkusel viibides tekib, kui ta on alustanud akadeemilise puhkuse võtmise õiguse kasutamist. Seega, kui üliõpilasel tekib reaalne vajadus, siis on tal õigustatud alus oodata ja loota, et siis, kui ta tahab puhkust võtta, kehtib see regulatsioon. Kui see regulatsioon on tema stuudiumi ajal muutunud, mis võib selle eelnõu järgi tõepoolest juhtuda, siis ei ole mitte midagi katki. Õigus akadeemilisele puhkusele ja sellele korraldusele tekib ikkagi siis, kui ta asub seda õigust realiseerima. Nüüd, kultuurikomisjon sõnastas muudatusettepaneku, mis ütleb, et õppekava täitmise piirang rakendub akadeemilisel puhkusel viibimisel alates 2013/2014. õppeaastast ning varem immatrikuleeritud üliõpilastele alates 2016/2017. õppeaastast. Põhimõte on selles, et üliõpilane peab rakenduskõrgkoolis või avalik-õiguslikus ülikoolis õppekava täitma asudes algusest peale teadma, et kehtib see süsteem, mis kehtib, ja et see ei saa kuskil vahepeal muutuda. Tudengil on oluline algusest peale teada, et kui ta immatrikuleeritakse ja ta asub õppima, siis milline on akadeemilise puhkuse kord. Loomulikult tuleb nüüd tähele panna, et need üliõpilased, kes on varem immatrikuleeritud, kui see seadus kehtima hakkab, tõepoolest ei saa elu lõpuni arvata, et see seadus kehtib neile sellisena nagu siis, kui nad ülikooli astusid. Varem immatrikuleeritud üliõpilastele hakkab uus akadeemilise puhkuse kord kehtima õppeaastast 2016/2017. Kultuurikomisjon jättis arvestamata ettepaneku nr 1 Eesti Keskerakonna fraktsioonilt ning ettepanekud nr 2 ja 9 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, kelle ettepanek oli jätta akadeemilisel puhkusel viibivate üliõpilaste õppetöös osalemise kord õppeasutuste endi otsustada. Õppeasutuste eneseregulatsiooni võimekust peeti piisavaks, et tagada tõhus õpe. Komisjoni arutelude käigus kõlasid – värskendan teie mälu – sellised seisukohad. Seda ettepanekut ei toetatud, kuna akadeemilisel puhkusel viibimise ajal õppetöös osalemise keeldu on eelnõu menetluse käigus nagunii leevendatud. Tudengitel on näiteks õigus kuulata loenguid. Ka ei kohaldata akadeemilisel puhkusel viibimise ajal õppekava täitmise keeldu keskmise, raske või sügava puudega isikutele, alla kolmeaastase lapse või puudega lapse vanematele või eestkostjatele,

samuti üliõpilastele, kes on akadeemilisel puhkusel seoses kaitseväeteenistuse läbimisega.

Nüüd muudatusettepanekutest nr 4–8, mis seonduvad üliõpilase õigusega õppida õppekulusid hüvitamata. Siin oli põhiprobleem see – ka president viitas sellele –, millal tekib üliõpilaselt õppekulude hüvitamise nõude õigus. Tuletan meelde, et meie lähtusime seisukohast, et õppekava täitmise ja õppekulude hüvitamise arvestus käib semestrite lõikes, aluseks on kumulatiivne arvestus kõikide semestrite lõikes. President aga leidis, et ei ole üheselt arusaadav, millal tekib hüvitamise nõude õigus – kas näiteks nominaalse õppeaja lõppedes? Komisjon ja seadusandja laiemalt oli küll selgelt lähtunud semestri mõistest, mis on sätestatud seaduses, aga me leidsime, et olgu siis selgelt kirjas, et iga semestri alguseks peab olema õppekava täidetud ja kui mitte, tekib õppekulude osalise hüvitamise nõude õigus. Samamoodi on täpsemalt sõnastatud Vabariigi Valitsuse volitusnorm, kuidas käib ülemäärade kehtestamine ning milliseid asjaolusid peab seejuures arvestama. Kui on näiteks tegemist sellise õppetasu hüvitamisega, mille õigus tekib osalises õppes õppivatel üliõpilastel, siis see on õppeasutuse nõukogu pädevuses, mitte valitsuse teema. Kultuurikomisjon jättis arvestamata Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku nr 5 ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekud nr 6 ja 8, mida ei toetanud ka Haridus- ja Teadusministeerium. Nende sisu oli leevendada õppekava täitmise nõuet, lubades täita õppekava õppeaastas 54 ainepunkti ulatuses. Selliseid leevendusi oli teisigi välja pakutud.

Kõige suurem vaidlus, mis võttis ka üsna palju aega, käis ülikoolidele tegevustoetuse eraldamist puudutavate muudatusettepanekute nr 10 ja 12 üle. Kultuurikomisjoni muudatusettepanek on ettepanek nr 11: muuta tegevustoetuse eraldamise regulatsiooni, lähtudes Vabariigi Presidendi otsusest. Oli suur vaidlus, mis peab olema reguleeritud valitsuse määruse tasandil ja kui täpselt peab olema tegevustoetuse teema sõnastatud sellesamas seaduses. Vabariigi Presidendi seisukoht oli, et kui ülikooli autonoomiat tahetakse piirata, siis see on põhimõtteliselt võimalik üksnes seadusega. Kui on karta, et valitsus pakub tulemuslepingute läbirääkimiste ajal ülikoolidele selliseid finantstingimusi või ei paku neid nii, et need

tagavad piisavalt suure kindlustunde, siis satuvad ülikoolide finantsid ja seeläbi ka nende akadeemiline vabadus, ülikoolide autonoomia ohtu. Igal juhul, kui seda tahetakse teha, peab see olema seaduses selgemalt sõnastatud. Näiteks haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo tõi välja, et tegelikult on meie avalik-õiguslike ülikoolide autonoomia isegi väga suur, eriti finantsilise iseotsustamise vallas, nii et see piiramise teema on kuidagi põhjendamatult üles tõusnud. Aga nii või teisiti kultuurikomisjon leidis, et on põhjendatud muuta kõrgharidusõppe läbiviimise rahastamise regulatsiooni ja jätta vaidlusaluse volitusnormi osa välja. Välja tuleks jätta see konkreetne koht, mis andis Vabariigi Valitsusele pädevuse kehtestada tegevustoetuse mahu määramise täpsemad, rõhutan nüüd, täpsemad tingimused ja kord. Vabariigi Valitsus saab meie muudatusettepaneku kohaselt üksnes volituse täpsustada seaduses nimetatud näitajate definitsioone ja korralduslikke küsimusi. Uues sõnastuses on ette antud osakaalud, millest peab Haridus- ja Teadusministeerium lähtuma kogu kõrgharidusõppe läbiviimise eelarveliste vahendite jagamisel. Samas need põhimõtted ei kandu üle konkreetse õppeasutuse tegevustoetusele. Aga laias laatus on õppe läbiviimise ulatuse, kvaliteedi ja tulemuslikkuse näitajate osakaal 70–75% ning riigile oluliste õppe läbiviimisega seotud tegevuste toetamise osakaal 25–30%. Te kõik näete täpsemalt nii muudatusettepanekutest kui ka seadustekstist, mis ühes või teises alajaotuses arvesse lähevad. Kultuurikomisjon jättis arvestamata Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekud nr 10 ja 12, et ülikoolidele riigieelarvest eraldatavatele vahenditele oleks antud selgem jaotus, mis läheb konkreetselt tegevustoetusteks, mis aga sihtotstarbelisteks eraldisteks. Oluline ettepaneku osa oli veel see, et kõik avalik-õiguslikele ülikoolidele eraldatavad summad oleksid iga aasta riigieelarves selgelt eristatavad. Neid ettepanekuid kultuurikomisjon ei toetanud. Üks kaalukas põhjus on selles, et ülikoolidega sõlmitakse halduslepingud pärast iga-aastase riigieelarve vastuvõtmist Riigikogus. Vastupidisel juhul oleks võimatu tagada lepinguliste kohustuste täitmist.

Ettepanekuid oli, nagu ma ütlesin, ka Tallinna Tehnikaülikoolilt ja Eesti Üliõpilaskondade Liidult. Tutvustan siin lähemalt Eesti

Üliõpilaskondade Liidu ettepanekuid, kuigi need olid üsna pealiskaudselt sõnastatud. Kõige kaalukam ettepanek oli menetleda ja vastu võtta üheaegselt nii käesolev seadus kui ka õppetoetusi puudutav seadus. Kultuurikomisjon ei pidanud siiski eelnõude samaaegset vastuvõtmist vajalikuks. Oleme ka varem rõhutanud, et on piisav, kui me neid samas kontekstis käsitleme. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Urmas Klaas! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra Klaas! Sotsiaaldemokraatide fraktsioon tegi ettepaneku, et kõrgkoolidega sõlmitavate tulemuslepingute eelnõudes kinnitab iga kooli rahastamiseks kokkulepitud summad koos riigieelarve seadusega Riigikogu. Nagu te ütlesite, kultuurikomisjon ei toetanud seda muudatuse ettepanekut eelkõige põhjusel, et ülikoolidega sõlmitakse halduslepingud pärast iga-aastase riigieelarve seaduse vastuvõtmist Riigikogus. Ehk te siiski selgitaksite seda mõttekäiku? Minu loogika järgi oleks kuri karjas just vastupidises olukorras, kui need lepingud sõlmitaks enne riigieelarve vastuvõtmist. Kui nad sõlmitaks pärast, mis siis sellest on? Pärast seda korrigeeritaks lepinguprojekti vastavalt juba Riigikogu tahtele ja kirjutataks siis leping alla.

Urmas Klaas

Te mäletate kindlasti väga hästi neid diskussioone, mis komisjonis sellel teemal olid. Üks probleem, mis tõstatus ja millele ma ka viitasin, võib-olla siis mitte küllalt selgelt, on süsteemi jäikus. Me teame, et riigieelarve läbirääkimised ja ettevalmistused, summade planeerimine käivad pikema perioodi vältel. Kindlasti see nõuab aega. Ja teiseks, kindlasti paraneb ka tulemuslepingute monitoorimine, neid nagu ühte graafikusse panna oleks üsna keeruline, millele ka Haridus- ja Teadusministeerium mitmel korral viitas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Vabandust, aga ma jätkan samal teemal. Minu jaoks on see rahastamise seisukohalt täiesti uus riigiõiguse mõte. Meile pandi pahaks seda, et kellelegi saab eraldada raha alles pärast seda, kui raha on talle eraldatud. Kus see viga siin on? Mis selles halba on? Kuidas saab varem kellelegi raha lubada, kui riigieelarve on vastu võtmata?

Urmas Klaas

Lubada saab kindlasti siis, kui on tõepoolest riigieelarve vastu võetud. Loomulikult, ega siis summad ei ole ju enne fikseeritud ja neid ei saa laiali jagada, kui Riigikogu ei ole oma otsust langetanud. Aga siin tulevad ikkagi mängu kõik need lepingu sõlmimise eelläbirääkimised ja ka riigieelarve kujundamise eelläbirääkimised. Me teame, et nende käigus saavad ka ülikoolid väga selgeid indikatsioone. Aga läbirääkimiste protsess on tõesti pikk. Võib-olla formaaljuriidiliselt need jõuavadki lõpule siis, kui kogu seadusandlik baas on olemas, aga ettevalmistustöö on pikk. Minu arusaama järgi ka ülikoolide endi soov on, et see ei oleks kehtestatud riigieelarve järel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Oma põhjalikus ettekandes te mainisite, et komisjon pidas kuus istungit. Minu küsimus on selline. Kui te kohtusite haridus- ja teadusministriga ning ministeeriumi töötajatega, samuti Rektore Nõukoguga, kas te kohtusite ka Eesti üliõpilasliidu esindajatega?

Urmas Klaas

Me Rektore Nõukoguga ei kohtunud. Avalik-õiguslike ülikoolide rektoretega oli meil kirjavahetus, mille käigus saime teada nende seisukohad ja hinnangud. Eesti Üliõpilaskondade Liidu esindajaga kohtusin mina kui selle eelnõu vastutav menetleja. Kuna kõik need teemad, mis ka üliõpilased tõstatasid, olid varasema menetluse käigus üksipulgi läbi arutatud, siis komisjonis seda küsimust ei tõstatatud, et me peaksime üliõpilased veel kord aruteludele

kutsuma. Ükski komisjoni liige seda ei nõudnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Te ju teate, et üldiselt vajavad kõik riigieelarves olevad summad monitoorimist ja läbirääkimist asutustega, kellele raha eraldatakse. Kas teile ei tundu, et selle loogika põhjal, mida Haridus- ja Teadusministeerium kõnealuse probleemi käsitlemisel rakendas, tuleks riigieelarve võtta vastu ühe reana: eraldada Vabariigi Valitsusele selline summa raha, ja punkt?

Urmas Klaas

Ei tundu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kuna ülikooli- ja kogu kõrgharidusreformi ümber toimuv on avalikkuses üsna suurt huvi äratanud, siis kindlasti jälgitakse ka täna meie arutelu siin saalis. Seega ka üldsuse huvides ma palun teid, et te oleksite nii lahke ja vastaksite küsimusele, kuidas te rahustaksite neid kõrgkoolide praegusi ja ka tulevase üliõpilasi, kes on mures, et tasuta kõrghariduse loosungi all tegelikult vähendatakse kõvasti noorte võimalusi valida endale eriala ja nende üldnumbrid oluliselt vähenevad. Kas selline hirm on põhjendatud või te kultuurikomisjoni vastutava menetlejana leiате, et mitte?

Urmas Klaas

Seda eelnõu ette valmistades oleme püüdnud selle pika aja vältel omavahel tasakaalu panna nii üliõpilaste soovid ja ootused kui ka ülikoolide soovid ja ootused. Oleme püüdnud leida tasakaalu kõigi meie partnerite soovide ja ootuste vahel. Kindlasti on see võimalik. Alustame ülikoolidest. Ülikoolide rahastamise teema, ülikoolidega halduslepingute ja tulemuslepingute sõlmimine ning seesama suur jaotus nende eelarvete kujunemisel 70–75% ja 20–25% on mitme nurga alt üleval olnud. Ühtepidi, kui sa mäletad, me läksime kohati väga

täpseks ja ülikoolid kartsid, et kui nüüd tõesti presidendi soovitusi nii püüdlikult arvestatakse, siis muutub ülikoolide rahastamine seaduse kohaselt nii järgalt fikseerituks, et nende toimetused satuvad teistpidi ohtu. Samas aga pidasid juristid sellist üldisemat sõnastust ja rahastusmudeli väljatöötamist põhiseadusvastaseks. Kõik see, mis me oleme siin kokku leppinud, on tõesti rohkete vaidluste ja suure töö tulemus, n-ö kiriku keset küla ehitamine. Mis puutub üliõpilaste võimalustesse õppida eri distsipliine, kuulata erinevaid loenguid, siis ma ei näe ohtu, et need kitseneks. On selge, et teatud dubleerimine ülikoolide vahel tõenäoliselt lõpeb. Dubleerimine muutub liiga kalliks ja see lõpetatakse. Aga üliõpilane, kes on võtnud nõuks õppida korralikult, õppida, kui vähegi võimalik, nominaalaja vältel ja püüdliselt, õpingutele pühendudes – ma ei usu, et tema elu muutub kuidagi keerulisemaks. Vastupidi, tal on kindlustunne, mida ta peab tege-ma, mida on ülikoolil ja ka maksumaksjal õigus temalt nõuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Eesti Üliõpilaskondade Liit ja ka sotsiaaldemokraadid on korduvalt rõhutanud, et käesolevat seadust tuleks menetleda koos õppetoetuste seadusega. Te ütlesite ka siin praegu, et see ei ole teie arvates vajalik, kuid olete siiski soostunud, et mõlemad seadused peaksid jõustuma ühel ajal. Seda eelnõu lubati meile septembriks, siis detsembriks ja seejärel jaanuariks. Nüüd on mai-kuu, meil seda eelnõu ikka veel ei ole. Põhjus on lihtne: haridusministeeriumi õppetoetuste seaduse eelnõu on korduvalt valitsuse kooskõlastusringilt tagasi saadetud, sh seetõttu, et selle rakendamiseks aastal 2013 ei ole raha. Viimase kooskõlastusega seoses on rahandusminister öelnud, et enne ei tohiks valitsus otsustada, kui on vastu võetud eelarvestrateegia. See on nüüd ilmunud, kuid kahjuks ei ole avalikus dokumendis küll sõnagi sellest, millal õppetoetuste seadus jõustuma peaks. Siit minu küsimus: mis on need asjaolud, mille alusel te usute, et meie riigi raamatupidamine eraldab juba 2013. aastal vajalikud summad, et sellest reformist kas või mingisugust asja saaks?

Urmas Klaas

Mina olen oma isiklikku arvamust korduvalt väljendanud ja võin seda korrata. Minu hinnangul peaks praegu töös olev ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus jõustuma koos vajaduspõhiste õppetoetuste süsteemiga. Kui me paneme üliõpilase selle seaduse kohaselt uude situatsiooni, nõuame tema käest pühendumist õpingutele, soovime, et ta nominaalaja vältel oma õpingud lõpetaks, siis on täiesti loogiline, et seal kõrval peab olema õppetoetuste süsteem. Kindlasti ei maksa aga arvata, et õppetoetuste süsteem sada protsenti rahuldab iga üliõpilase vajadused, sest need vajadused on väga erinevad. Üks saab hakkama vähemaga, teine tahab suuremat summat. Loomulikult teie, kolleeg Jevgeni Ossinovski, olete lahkem inimene kui mina, aga niiviisi on. Eelnõu on minu andmetel Riigikantseleis või sealt teel Riigikogusse ning ma loodan väga, et me saame seda hakata õige pea menetlema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Ma olen nüüd püüdnud kogu aeg luua või taastada selle seaduse seost riigieelarvega. Palun ole nii hea ja tee selgeks kogu see loogiline jada, kuidas üks arv, üks ülikoolile eraldatav summa sünnib! On kolmeaastased lepingud, on iga-aastased lepingud – kuidas üks arv sünnib? Sellest seadusest ei ole seda võimalik välja lugeda. Aga võib-olla komisjoni esimees teab, sest te olete seda arutanud. Mind ka huvitab, kuidas sünnib üks eelarvenumber, mille alusel ülikoolidele raha antakse.

Urmas Klaas

Võtame siis koos ette selle seaduseelnõu teksti, kus on nii üksikasjalikult, aga samas nii üldiselt kui vajalik sätestatud kõrgharidusõppe läbiviimise vahendite määramine ja ülikoolidele tegevustoetuse eraldamine. Seadust täiendatakse §-ga 50¹. Ülikoolile tegevustoetuse eraldamiseks sõlmitakse ülikooli ja valitsuse otsusel haridus- ja teadusministri vahel kolmeks aastaks haldusleping, milles on üldisemalt kokku lepitud ülikooli missioonist, eesmärkidest ja ülesannetest ehk konkreetse ülikooli põhisisust lähtuvad ning samas ka riigi

vajadustest lähtuvad kohustused. Kirjas on nagu lepingus ikka mõlema osapoole õigused ja kohustused ning vastutus. Halduslepingu täitmiseks sõlmitakse lepingu lisana igal aastal tulemusleping. Haldusleping sõlmitakse kolmeks aastaks, tulemusleping üheks aastaks. Selles üheks aastaks sõlmitavas tulemuslepingus on kirjas nii ülikooli kohustused, mis tulevad konkreetse õppe läbiviimisest, kui ka selle finantseerimise tingimused. Ning kui selles on kokku lepitud, siis siin on paragrahv paragrahvi järel, mida kõike arvestatakse – on see siis osakoormuse puhul või doktoriõppe rahastamine, riiklikult olulised toetavad tegevused, ka stipendiumifondi eraldamise alused. Need on tulemuslepingus kirjas ja see vaadatakse iga aasta järel üle, et uus sõlmida. Kuidas konkreetne arv ühele või teisele ülikoolile kujuneb, kui suur summa see täpselt on, see on läbirääkimiste teema. Ja see protsess ei ole sugugi lühike.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kas te võite ettekandjana kinnitada, et need summad, mis täna kõrgkoolidel on, kaasa arvatud tasuliste üliõpilaste makstav raha õppejõudude palkadeks, saavad olema tulevastest riigieelarvetest kompenseeritud? Või peavad kõrgkoolid leidma muid võimalusi selle puudujäägi katmiseks?

Urmas Klaas

Me teame, et riigieelarves on järgmisteks aastateks ka võimaliku laekumata tulu kompenseerimiseks summad olemas. Kas sellest kõigest jätkub, see on ka nendesamade läbirääkimiste küsimus. Nagu ma juba viitasin, kindlasti jääb rumalat dubleerimist vähemaks ning ressursside täpsemat lugemist ja arvepidamist saab rohkem olema. Õelda täna, et kõik ülikoolid peavad saama täpselt samas mahus rohkem ja rohkem raha, seda ma kindlasti ei saa. Aga ma olen veendunud, et nii Haridus- ja Teadusministeerium eelnõu ettevalmistajana kui ka meie kõik seda menetledes oleme lähtunud eesmärgist, et Eesti riigil oleksid hästi toimivad, konkurentsivõimelised, head haridust andvad avalik-õiguslikud ülikoolid ning loo-

dud tingimused normaalseks, ausas konkurentsis tegutsemiseks ka eraõiguslikele kõrgkoolidele, kellele on ju mitmeski mõttes vägagi vastu tulnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma jätkan oma eelmist küsimust. Nagu ma ütlesin, eelarvestrateegias ei ole selgelt välja öeldud, mis aastast õppetoetused jõustuvad. Perioodi 2013–2016 ajal need kindlasti jõustuvad, on öeldud. Aga kas juba aastal 2013, seda rahandusminister meile teatanud ei ole. Valitsuse pressikonverentsil eelmisel nädalal ütles haridusminister Jaak Aaviksoo, et võib-olla on sinna võimalik õppetoetused sisse mahutada. Ühesõnaga, ühtegi väga positiivset signaali ei ole, et need kaks seadust võiksid ühel ajal jõustuda. Ma küsin siis teistmoodi: mis siis saab, kui selleks raha siiski ei leita, et aastal 2013 õppetoetused paralleelselt selle seadusega jõustuksid?

Urmas Klaas

Mina soovitan kõigil töötada selle nimel, et need võiksid koos jõustuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Möödunud aastal käisid suured vaidlused põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse üle. Täna näib, et see seadus on vaja tuua Riigikogusse tagasi. Tahan nüüd küsida sinu arvamust. Kas sulle ei tundu, et ka ülikooliseadus tuleb aasta-kahe möödudes uuesti arutusele võtta?

Urmas Klaas

Ma ei näe selles mingit traagikat, kui me asume põhikooli- ja gümnaasiumiseadust uuesti arutama ning vajaduse korral mõne aja pärast ka ülikooliseadust. Kui elu muutub, kui on tarvis teha korrektiive, siis tuleb ka seadusi uuesti arutada.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Urmas Klaas, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Jaak Allik! Kaheksa minutit.

Jaak Allik

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Pärast presidendi poolt välja kuulutamata jätmist ja mitmekuulist taastöötlemist kultuurikomisjonis on kõnealune seadus omandanud pisut rohkem kõrgkoolide autonoomiat kaitsva iseloomu, mida sotsiaaldemokraadid loomulikult toetavad. Olulisem on vahest see, et kõrgkoolidele on järgmiseks kolmeks aastaks kindlustatud enam-vähem praegune riikliku koolitustellimuse maht ning neile lubatakse ka kompenseerida tasulise õppe kadumisega seotud summad. Seega, uue rahastamismudeli täielik rakendamine on lükkunud kolme aasta võrra edasi. Samas on seaduse põhihädad jäänud endisteks. Sotsiaaldemokraatlik Erakond väidab, et üleminek tasuta kõrgharidusele on võimalik vaid kõrghariduse riikliku finantseerimise olulise suurenemise korral. Praegune tee, mis tähendab, et riik kompenseerib kõrgkoolidele vaid osa sellest erarahast, mille laekumist püütakse nagu keelustada, kujutab endast teadlikku sõnadega manipuleerimist ning viib tegelikkuses oma õppimise eest maksvate üliõpilaste osakaalu suurenemisele. Iseloomulik on, et koalitsioon ei soovinud ka seekord arvestada Eesti Üliõpilaskondade Liidu ettepanekuga arutada ülikooliseaduse muutmist nüüd ometi koos õppetootuste ja õppelaenu seaduse muutmisega. Selle seaduse valitsuspoolne variant pole loomulikult endiselt Riigikogusse laekunud ja Riigikogu kevadistungil see päevakorda ei jõua. See põhjustaski selle, et sotsiaaldemokraadid esitasid menetlusse õppetootuste seaduse muutmise omapoolsed ettepanekud. Vastavalt Riigikogu reglemendile peab see eelnõu hiljemalt juunikuu esimesel töönädalal jõudma Riigikogus esimesele lugemisele ja siis selgub, kui tõsiselt on mõeldud näiteks IRL-i esimehe Urmas Reinsalu sõnad, et me oleme oma tasuta kõrgharidusega jõudnud Skandinaavia riikide tasemele. Juhin tähelepanu sellele, et õppetootused moodustavad praegu meie kõrghariduse kogukuludest 5%, Soomes on sama

näitaja 17,4%, Rootsis 28,4% ja Norras koguni 36,7%. Lubada tasuta kõrgharidust ainult õppekava 100% täitjatele, maksmata neile aga sel puhul õppetootust, pole seega sugugi mitte kapitalistlik tasuta kõrgharidus, millest vastukaaluks tema poolt esile manatud nn kommunistlikule ja sotsialistlikule kõrghariduse mudelile armastab kõnelda haridusminister. See on lihtsalt noorte inimeste petmine. See ongi peapõhjus, miks sotsiaaldemokraadid ei saa arutlusel olevat seaduseelnõu toetada ka selle uuel ja pisut parandatud kujul. Kurioosumina läheb aga parlamendi ajalukku see, et kultuurikomisjon ei toetanud sotsiaaldemokraatide parandusettepanekut, mis oleks avalik-õiguslike kõrgkoolide eelarvesummade lõpliku määramise toonud tagasi Riigikogu pädevusse. Teatavasti on riigieelarvest ja selle lisadest võimalik leida konkreetseid summasid, mis on kavandatud kõigi teiste ministeeriumide haldusalas olevate avalik-õiguslike isikute rahastamiseks. Me leiame sealt ka kõigi riigi moodustatud sihtasutuste eelarvesummasid. Leiame koguni pisikese Võru Instituudi, Laidoneri muuseumi või Illuka varjupaiga eelarvenumbri, isegi Teabeameti ja kaitsepolitsei eelarve suuruse. Rahva valitud esindajatena oleme õiguspäevad neid arve nii teadma kui korrigeerima. Aga avalik-õiguslike kõrgkoolide eelarvenumbreid me sealt ei leia ja eraldame raha kõrghariduse finantseerimiseks nagu ühe kotiga suurde musta auku. Sellega oleme täiesti ühemõtteliselt seadnud avalik-õiguslikud kõrgkoolid, kelle autonoomiat kaitseb põhiseaduse § 38, ühele reale ministeeriumi hallatavate riigiasutustega, millele õigustatult juhtis meie tähelepanu Vabariigi President, kui ta jättis seaduse välja kuulutatama. Kultuurikomisjoni enamus ei soovinud seda olukorda aga muuta, ei soovinud võtta Riigikogule õigust ja vastutust näiteks Tartu Ülikooli või Tallinna Tehnikaülikooli eelarve eest, jättes selle puhtalt Vabariigi Valitsuse meelevalda. Ühtegi loogilist põhjendust selleks tuua pole võimalik. Seletuskirjas toodud põhjendus, et seda ei saa teha, kuna ülikoolidega sõlmitakse halduslepingud pärast iga-aastase riigieelarve vastuvõtmist, on lihtsalt arusaamatu juba ainuüksi seetõttu, et samasugused lepingud eraldatava raha kulutamiseks sõlmitakse kuu aja jooksul pärast riigieelarve vastuvõtmist ka näiteks teatritega ning midagi halba pole sellest juhtu-

nud, et nende puhul teeb eelarvetoetuse kohta lõppotsuse siiski Riigikogu. Ainus tegelik põhjus meie ettepaneku mittetoetamiseks oli see, et minister Aaviksoo tahab ilmselt raha ise jagada ja valitsuskoalitsioon on valmis teda pimesi usaldama. Aga, lugupeetud kolleegid, me ei tee ju seadust ühe ministri tarvis! Kujutage ette õudust, et ükskord te olete opositsioonis ja haridusminister on näiteks jälle proua Reps. Ma arvan, et just seda paratamatust ette nähes ei toetanud ka Keskerakond solidaarselt valitsuskoalitsiooniga meie ettepanekut. Tegelikult on see järjekordne kurb näide, et Riigikogu XII koosseisu valitsuskoalitsioon on ennast ise vabatahtlikult muutnud tühipaljaks kummitempliks valitsuse käes ega soovi sellest seisust välja tulla isegi siis, kui seadusparandus teda millegi sisulisega ei ähvardagi. Kahju! Aga eks me ootame ja õpime. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! See, et president jättis selle seaduse välja kuulutamata, on mõnel pool pärvinud sellist interpreteeringut, et põhjuseks olid mõned tehnilised üksikasjad. Tegelikult need tehnilised üksikasjad on seda laadi asjad, mis kujundavad riigi näo. Me teame, et parlamendi ülesanne on jälgida, et kõik institutsioonid oleksid kaetud oma ülesannete täitmiseks piisava, kuid kesk- võimu suvast sõltumatu tulubaasiga. Me oleme sellest siin saalis palju rääkinud. Eriti puudub see omavalitsusi, kelle puhul valitsuskoalitsioon leiab, et nemad nagu jagaksid raha paremini ja just kesk- võimu käes peab olema see rahakott. See käib ka ülikoolide rahastamise kohta. Tegelikult ei maksa siin valitsust süüdistada, sest valitsused arvavad alati, et nemad jagavad raha paremini kui parlament. Parlament aga peaks mõtlema natukene ka oma ülesannete peale. Sama seisukoht, et just valitsus teab asju kõige paremini, on selle seaduse puhul mitmel korral välja löönud. Lugupeetud haridus- ja teadusminister on korduvalt rääkinud, et tuleks lahti saada saksa koolkonna mõjust, mille puhul pedantselt kõik pisidetailid üritatakse juba seaduses paika panna. Selle seaduse loogikas oli vastupidiseid näiteid. Näiteks siis, kui arutati akadeemilise puhkuse kü-

simust. Haridus- ja teadusminister ees ning komisjon selle järel leidis, et see tuleb kindlasti panna paika seaduse tasemel või anda ministriumini lahendada, kuid ülikoolidele siin otsustusõigust jätta nagu ei tohiks. Seda laadi asjad tunduvad inimestele, kes nende seaduste täitmise praktiliselt kokku puutuvad, päris koledad. Ma olen palju aastaid töötanud ülikoolis ja tean varasemaid seadusi ja normatiive, millest me oleme õppinud meisterlikult mööda minema. Me teame, mida teha ühest või teisest rumalast seadussättest möödahilimiseks. Nüüd leitakse, et ülikool ise ei oska otsustada, kes akadeemilise puhkuse ajal võib akadeemilisi kohustusi täita, seda ütleb seadus. Eelnõu ütleb, et puudega inimene tohib. Ma võin prognoosida, et kui see säte kehtima hakkab, siis viie aasta pärast statistika näitab Eesti ülikoolides vaimupuudega üliõpilaste arvu olulist kasvu. Selleks et oma tööd paremini korraldada, sõrme keegi maha raiuma ei hakka, nagu tehti tsariaegsest väeteenistusest pääsemiseks. Aga selle paberi sõbralikult arstilt ikka saab, et natukene on lubi nagu ahju kukkunud või midagi muud sellist. Sellised ohud on selle seaduse puhul paraku olemas.

Veel on räägitud, et selles seaduses on midagi puudu. Siin kõlas ka küsimusi, kui kaua see seadus kestab. Loomulikult ei ole tegemist veerandsajandiks kehtima jääva seadusega. Kas ta kehtib kaks või kolm või neli aastat, kas praegune või järgmine Riigikogu hakkab seda muutma, see on eraldi küsimus. Öeldi, et palju asju on puudu. Tõepoolest, nii nagu siin eelkõnelejad ka rääkisid, on puudu õppetoetuste seadus. Täna hommikul minister aga kinnitas, et õppetoetuste seadus juba tuleb, ta juba paistab ja äkki see järgmisel nädalal ongi Riigikogu menetluses. Vaatame, hindame. Me leiame, et võib-olla siiski tuleb hääletada selle kassi poolt, kes mõned hiired kinni ka püüab. Usaldame, loodame ja menetleme edasi! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Aadu Must! Palun, kolleeg Priit Sibul!

Priit Sibul

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Minu ettekanne tõenäoliselt nii värvikas ei tule. Aga sest lubja ahju kukkumisest ja härra

Alliku viitest Repsile ma ei saanudki aru, kas see oli hea või halb, et ta minister oli. Ju mul õnnestub seda loodetavasti teada saada. Me arutame täna uuesti muudatusi kõrghariduse valdkonnas, kuna president on osutanud võimalikele vastuoludele põhiseadusega. Tahan kõigepealt tänada enne kõnelnud Urmas Klauasi, kes komisjoni esimehena ja eelnõu menetlejana on teinud ära väga tõsise ja suure töö. Selle eelnõu menetlemise ajal me oleme kohtunud tõesti väga paljude osapooltega üliõpilastest kuni rektorite ja teiste asjaosalisteni välja. See on ka loomulik, kuna eelnõu, mida me täna uuesti arutame, on kõige olulisem, mis viimaste aastate jooksul on kõrghariduskorralduses muudatuste tegemiseks ellu kutsutud. Kuigi nii tänane arutelu kui ka viimased arutelud komisjonis on olnud pigem parendusliku kui sisulise loomuga, on igal juhul hea meel, kui üks hea asi veel paremaks muutub. Need parandused annavad üliõpilastele täiendava kindluse teadmises, mille eest tohib ülikool neilt tasu küsida. Varem ülikooli astunud üliõpilastele laienevad piirangud akadeemilisel puhkusel olles õppekava täitmisel alates 2016/2017. õppeaastast. Ülikoolid aga saavad seadusega kindluse, mille alusel ja milliseid kriteeriume arvestades Haridus- ja Teadusministerium ülikooliga lepingu sõlmib.

Vajadus muudatuste järele Eesti kõrghariduses ei ole tekkinud päris iseenesest ega tühjusse. Eesti kõrghariduse rahastamine on 1996. aastast põhinenud riiklikul koolitustellimisel. Riik on Eesti riigi, kultuuri ja rahvuse säilimisest, tööturu vajadustest, majandusprognoosidest ja muust lähtuvalt tellinud vajalikul arvul õppekohti, hiljem vastava valdkonna lõpetajaid. Samas ei ole senine rahastussüsteem edukalt toiminud ei õppeasutuste, riigi ega üliõpilaste jaoks. Olemasoleva süsteemi jätkusuutmatust on kinnitanud eri osapooled, sh Riigikontrolli peakontrolör. Avalik-õiguslikud ülikoolid ei ole oma plaanides arvestanud üliõpilaste vähenemisega. On aga demograafiline paratamatus, et 2016. aastal on 10 000 üliõpilast vähem kui praegu. 2007. aastal on olemasolevat süsteemi kritiseerinud ja kitsaskohtadele viidanud ka OECD oma analüüsis.

See eelnõu, mida me täna menetleme ja mis korraldab senise kõrghariduskorralduse olulisel määral ümber, ei ole kahjuks ainult positiivset vastukaja leidnud. Seegi on loomulik,

sest ükski eelnõu ei saa lahendada kõikide inimeste kõiki probleeme. Maksumaksjatel on huvi, et saaks kiiresti tööjõuturule haritud inimesi, üliõpilased aga tahaksid pikalt ja põhjalikult õppetöösse süveneda. See eelnõu tagab võimekatele noortele parema ligipääsu tasuta haridusele. Praegu pärineb enamik üliõpilasi kätputäiest nn eliitgümnaasiumidest. See seadus muudab olukorda. Ülikool hakkab lähtuma lävendist ja kõik, kes lävendi ületavad, saavad võrdse kohtlemise ja võrdse võimaluse omandada kõrgharidus maksumaksja kulul. Tasuta kõrgharidust ei saa päris igäiks ja tingimusteta. Vaid need, kes on sellest huvitatud ja selleks võimelised, saavad tulevikus omandada kõrghariduse tasuta ehk maksumaksja kulul. Kõrgharidus peab olema võrdselt kättesaadav kõigile andekatele inimestele, olenemata tudengi või tudengi pere rahakotist. See on ka siin eelnevalt palju viidatud põhimõte. Aga see eelnõu loob umbes 3500 uut tasuta üliõpilaskohta. Ma olen veendunud, et kõrghariduse riiklik rahastamine kasvab – see kasvab umbes 25%. Süsteem muutub õiglasemaks. Praegu on võimalik ühtedel saada tasuta õppekohale, teised aga peavad ise selle kõik kinni maksma. Palun lisaagea!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Priit Sibul

See ebaõiglus kaob, sest õppima saavad asuda kõik võimekad noored. Kas nad saavad tasuta õppida, sõltub juba noortest endist, nende huvist ja võimetest. Kui kõike ei jõua õigel ajal tehtud, on ülikoolil õigus küsida tasu üksnes saamata jäänud punktide eest. Kui aga üliõpilane saab 30 EAP-d semestris või rohkem, maksab tema õppimise eest täies ulatuses maksumaksja. Eelnõu tulemusena võidab ka maksumaksja, sest ülikoolis õppimise aeg lüheneb. Seda tõenäosust on kinnitanud eri kohtumistel ka rektorid. Samuti loob see eelnõu kaugemas perspektiivis avalik-õiguslikele ülikoolidele selguse ja kindluse. Ümberkorraldused seaduses ning demograafiline seis võimaldavad viie aastaga kahekordistada ühe üliõpilase peale kuluva vahendeid. Seega investeerib riik kõrgharidusvaldkonda 2–2,5 miljonit, mille demograafiline seis sealt täna välja viib.

Head kolleegid! Ma loodan, et me saame eelnõu kiirelt menetleda ja et sellega seonduv positiivne külg kiirelt realiseerub. Lähiajal peaks meie laudadele jõudma ka vajaduspõhiste õppetöetuste seadus, millel on oluline osa selles, nagu siin ka eelkõnelejad on öelnud, et täna arutatava seaduseelnõu eesmärgid saaks täiel määral saavutatud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Sibul! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Head kolleegid, läheme nüüd muudatusettepanekute läbivaatamise juurde, neid on esitatud 12. Alustame nende läbivaatamist. Muudatusettepanek nr 1 on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud juhataja! Palun seda väga head ettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Hästi, olen nõus selle väga hea ettepaneku hääletusele panema. Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 1, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 32 Riigikogu liiget, vastu oli 49, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepanek nr 2 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun hääletada muudatusettepanekut nr 2!

Esimees Ene Ergma

Palun! Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mis on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 33 Riigikogu liiget, vastu oli 48, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepanek nr 3 on kultuurikomisjoni esitatud ja seda on arvestatud täielikult. Muudatusettepanek nr 4 on samuti kultuurikomisjoni esitatud, sedagi

on arvestatud täielikult. Muudatusettepanek nr 5 on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Hea meelega! Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 5, mis on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 32 Riigikogu liiget, vastu oli 49, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepaneku nr 6 on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Hästi! Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 6, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Muudatusettepaneku poolt hääletas 33 Riigikogu liiget, vastu oli 49, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepanek nr 7 on kultuurikomisjoni esitatud ja seda on arvestatud täielikult. Muudatusettepanek nr 8 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hea meelega hääletada!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, panen selle hea meelega hääletusele! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 8, mis on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 33 Riigikogu liiget, vastu oli 49, erapooletuid ei olnud. Ettepanek toetust ei leidnud. Muudatusettepanek nr 9 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun muudatusettepanekut nr 9 hääletada!

Esimees Ene Ergma

Hästi! Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 9, mis on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud. Juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 33 Riigikogu liiget, vastu oli 49, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Muudatusettepanek nr 10 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. See ettepanek vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 hääletamisele ei kuulu. Muudatusettepanek nr 11 on kultuurikomisjoni esitatud, juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. Muudatusettepanek nr 12 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata ja ka see ettepanek ei kuulu hääletamisele.

Head kolleegid, me oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Seaduseelnõu 89 teine lugemine on lõppenud.

Meie päevakord on ammendatud, istung on lõppenud. Suur tänu!

Istungi lõpp kell 15.48.

Istungi kestus 2 tundi ja 48 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 3. mai 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri seaduse ning riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse muutmise seaduse eelnõu (167 SE) kolmas lugemine

2. Töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu (180 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärku 13. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan rahanduskomisjoni nimel üle vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Paari sõnaga ka eelnõu sisust. Eelnõu koostamise eesmärk on viia vedelkütuse seadus kooskõlla Riigikohtu 31. jaanuari 2012 otsusega ja sellest otsusest tulenevate soovitustega. Nimelt on kohtuotsuse punktis 90 leitud, et vedelkütuse seaduses tuleks põhjalikumalt reguleerida tagatise vähendamise aluseid, lihtsustamaks Maksu- ja Tolliameti tegevust, muuta see kontrollitavamaks ja vähendada võimalikke kaebusi. Tagatise vähendamisel tuleks kehtestada samasugused alused ja kriteeriumid, mis reguleerivad tagatise suurendamist. Selles vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõus tehaksegi vajalikud muudatused ära. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatause nimel vastu võtnud ühe eelnõu ning Riigikogu juhatus otsustab selle edasise me-

netlemise vastavalt kodu- ja töökorra seadusele.

Liigume edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansipile, sotsiaalminister Hanno Pevkurile ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

1. Õiguskantsleri seaduse ning riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse muutmise seaduse eelnõu (167 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on põhiseaduskomisjoni algatatud õiguskantsleri seaduse ning riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse muutmise seaduse eelnõu 167 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime alustada lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen lõpphääletusele eelnõu 167. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Põhiseaduskomisjoni algatatud õiguskantsleri seaduse ning riigiteenistujate ametinimetuste ja palgaastmestiku seaduse muutmise seaduse eelnõu 167 on seadusena vastu võetud. (Tabel 17.)

Esimene päevakorrapunkt on käsitletud.

2. Töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu (180 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on õiguskomisjoni algatatud töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu 180 teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Käesoleva eelnõu esimene lugemine lõpetati 20. märtsil ja parandusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 3. aprill. Komisjonile laekus kaks parandusettepanekut, üks sotsiaaldemokraatidelt ja teine ametiühingute keskliidult. Õieti oli see teine ettepanek küll kirja vormis, aga komisjon käsitles seda parandusettepanekuna, arutas seda ja ka hääletas. Komisjon arutas käesoleva seaduseelnõuga seonduvaid küsimusi kahel korral, 9. ja 16. aprillil. 16. aprillil toimus ka hääletamine ja eelnõu otsustati saata teiseks lugemiseks suurde saali ehk täiskogu istungile täna ning teine lugemine lõpetada. See otsus tehti hääletagega 5 : 3.

Komisjon ei toetanud kumbagi parandusettepanekut. Sotsiaaldemokraatide ettepaneku sisu oli lühidalt selles, et suurendada töötuskindlustushüvitise määra praeguselt 40%-lt 50%-le ja esimesel kolmel kuul koguni 70%-le. Nii et alguses saaksid töötud 70% töötuskindlustushüvitist ja ülejäänud aja kuni aastani 50%. Mul on olemas üsna värsked töötukassa analüüsid selle kohta, mida selline muudatus tähendaks. Rahas tähendab see umbes 52 miljonit eurot ehk siis vanas rahas täiendavalt peaaegu 800 miljonit krooni.

Ametiühingute keskliidu kirja sisu oli see, et säilitada vana redaktsioon ja võimaluse korral kaaluda ka ühekuulist ooteaega. Rahaliselt hinnates on see umbes 22 miljonit eurot.

Komisjon arutas asja tõepoolest väga põhjalikult. Nii sotsiaaldemokraatide kui ka ametiühingute keskliidu esindaja Harri Taliga põhiväide oli ikkagi see, et on kartus, et tööandjad sunnivad töötajaid lahkuma. Ei olnud väiteid, et selline töötuskindlustuse liik oleks lihtsalt vajalik inimestele, kes vabatahtlikult lahkuvad ja võtavad mõtlemisaja. Pigem oli ikkagi see mure, et tööandjad ei käitu seaduslikult, aval-

davad survet jne. Meil jäi komisjonis kõlama seisukoht, et me tõepoolest ei peaks justkui aktsepteerima tööandjate ebaseaduslikku käitumist ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm. Ma palun, austame ettekandjat ja neid inimesi, kes soovivad kuulata! Palun, ettekandja!

Kalle Jents

Pigem peab siis Tööinspeksioon oma tööd tõhustama, et selliseid asju praktikas ei juhtuks. Me ei pea seda maksumaksja rahaga kinni maksma, et tööandjad justkui ebaseaduslikult sunnivad töötajaid lahkuma. Seepärast komisjon ei toetanud parandusettepanekuid ja teeb ettepaneku teine lugemine lõpetada. Juhul kui teine lugemine lõpetatakse, siis on ettepanek määrata kolmas lugemine 8. mai täiskogu istungile. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Te ütlesite, et Tööinspeksioon peaks tööd tõhustama, et inimesi sellisel kombel lahti ei lastaks, et pannakse valge paber ette ja kästakse lahkumisavaldus kirjutada. Aga mis te arvate, miks valdav osa Euroopa riike seda toetust töötajatele siiski annab?

Kalle Jents

Aitäh! Ma väidan siin vastupidist. Kui te võtate lahti selle eelnõu seletuskirja, siis seal on loetletud riigid, kes maksavad ja kes ei maksa. Enamik Euroopa Liidu riike ei maksa sellist toetust. Kui ma õigesti mäletan, maksavad seda Bulgaaria, vist Küpros ja mõned riigid veel. Sellest oli ka esimesel lugemisel juttu. Enamik ei maksa.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja, ma palun kindlasti ka lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kaheksa minutit.

Eiki Nestor

Head Riigikogu liikmed! Ma arvan, et teile kõigile on tuttav üks selline eluline juhtum, kus inimesed sõlmivad kindlustusseltsiga kindlustuslepingu. Nad teavad, et neile on midagi lubatud, nad maksavad kindlustusseltsile raha, aga siis, kui saabub kindlustusjuhtum, jääb see raha neile välja maksmata. See raha jääb välja maksmata, sest lisaks suurele tekstile oli joone all tärnikesega ja väikeses kirjas ka midagi muud. Mis inimesel sellisel juhul üle jääb? Tema teab, et ta on kindlustatud, aga raha ta ei saa, ta ei osanud väikest teksti lugeda. Kas ta tehti lolliks või oli ta ise rumal, kes seda teab.

Arutatava eelnõu puhul on tegemist natuke teistsuguse olukorraga. Eelnõu algatajad, kelleks on tegelikult valitsusliit, ma küsin teilt, kes teist valimistel suurte tähtedega lubas, et inimesed nendest hüvitistest ilma jäävad? Viimasel ajal on siin väidetud, et oi, kuidas nii, lubasime ju midagi muud, me lubasime rahanduse korras hoida. Kas sellest tuleb siis aru saada nii, et kui me hoiame rahanduse korras, siis teksti all olev väikeste tähtedega mäрге tähendab, et inimestel tõmmatakse nahk üle kõrvade ja neile varem antud lubadusi ei täideta? Või on ka teisi võimalusi rahanduse korras hoida, selliseid võimalusi, mis ei pane sissemakstud kindlustusmaksleid natsionaliseerima, ei võta neid ära, ei kasuta muuks otstarbeks? Lühidalt ja kokkuvõtvalt on selle asja nimi inimeste petmine.

Poliitikas on olemas veel teine suurus, mille nimi on valetamine. Sellest, ma arvan, ju ei saadagi lahti. Piisab, kui üks geenius tõlgendab sõna "mõni" ja ütleb, et see on 3%. Mõni protsent, tema arvab, et kolm. Arvutab välja ühe numbri ja kirjutab siis näiteks sotsiaaldemokraatide kaela maksutõusud, nii nende maksude puhul, mida me ei ole kunagi tahtnud tõsta, kui ka nende maksude puhul, mida me tahame isegi alandada. Kirjutab kokku summa, kus saab müstilised numbrid. Järgmine geenius unustab sõna "või" vahelt ära ja siis tuleb juba masinavärk täiega peale ning need numbrid on

absurdselt suured. Jääb üle öelda esimesele autorile aitäh, et ta tõlgendas sõna "mõni" 3%-ks. Oleks öelnud veel 10, mis siis oleks saanud? Aga ei midagi, asi on juba laaduris, laadur töötab. Vaat sellise valetamisega on isegi väga raske debateerida, võidelda. Mida sa seal seletad? Kujutage ette, et Delfis ilmub uudis: "Eiki Nestor on kahe küüruga kaamel." Kuidas sa sellele vastu vaidled? Imelik. Kas teed pressiteate, et fraktsioon arutas, võttis tõendi perearstilt ja loomaaiaast ja tuli välja, et ei ole? Jabur, eks? Vaat selliste absurdsete valedega on nagu mõttetu võidelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased, saalis on väga suur lärm. Ma palun, austame ettekandjat ja austame neid inimesi, kes soovivad kuulata! Palun, ettekandja!

Eiki Nestor

Aitäh! Aga selliseid valesid või petmisi tuleb. Minu hea sõber küsis nii: "Kas sa, Nestor, tegid tõesti kunagi selle töötuskindlustuse sellepärast, et Reformierakond saaks oma tulumaksulubadusi ära peita, n-ö šlikerdada?" Räägime siis sellest muudatusest ja räägime ka rahast. Meie muudatus on lihtne. See kokkulepe, mis 2008. aastal sõlmiti, tuleb täita nii hüvitiste suuruse osas kui ka kindlustusest raha saavate inimeste ringi osas. Kui on kartus, et mõni omal soovil lahkuja võib seda väärkasutada, siis selleks tegime kompromissi ja pakusime pikemat ooteaega – 60 päeva. Aga kuidas on rahaga? Komisjonis ma ei öelnud teile, head kolleegid valitsusliidust, rahanumbreid ühel põhjusel: te poleks neid niikuinii uskunud. Te usute ainult omaenda numbraid. Need kõik, mis ma siin ette loen, on dokumendist "Riigi eelarvestrateegia", lk 42. Aastal 2008 olid töötuskindlustuse tulud maksetest 48 miljonit eurot, välja maksti 37 miljonit. Aastal 2009, kui oli suur tööpuudus, oli sissetulek 115 miljonit ja välja läks rohkem – 139 miljonit. Aastal 2010, kui pidi jõustuma uus kokkulepe, oli sissetulek 179 miljonit, välja maksti 76. Aastal 2012, kus me praegu elame, läheb hüvitisteks 41,9 miljonit eurot, sissetulek on 206 miljonit. Viis korda rohkem. Viis korda rohkem! Aastaks 2013 on praegu hüvitisteks ette nähtud 38,5 miljonit eurot ja meie ettepanek suurendaks kulu 52 võrra, kokku 80 miljonit.

Uue, madalama maksemääraga (3%) on sissetulek järgmisel aastal 158 miljonit eurot – kaks korda rohkem, kui hüvitiste maksmiseks vaja on. Ja siis te ütlete, et te hoiate rahandust korras või mis te teete. Te petate inimesi.

Juhul kui meie muudatus täna läbi ei lähe – selleks on meil vähe lootust, sest eelnõu seletuskirjas on ka täna meile öeldud, et eesmärk on ikka ära võtta –, teeme teile ettepaneku: võtke uuesti aeg maha ja mõelge, kas 158 miljoni euro suuruste tulude juures kulutada 80 miljonit inimeste jaoks on tõesti palju, seejuures teades, et me hoiame kokku riigi raha toimetulekutoetusteks, hoiame kokku riigi raha töötü riiklikuks abirahaks ja oleme saanud hulga ravikindlustatud inimesi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Võib-olla veel paar mõtet. Kõigepealt, lugupeetud Eiki Nestor, te olete küll vana ja vilunud kolleeg, aga midagi teil nende arvudega ei klapi. Te olete osa kulupoolt ära jätnud. Kui teie ettepanek realiseerub, siis on töötukassa kogukulu 138 miljonit (see on nüüd selle värske analüüsi järgi), üle jääks 20 miljonit ja tulem oleks 2013. aastal plussis vaid 20 miljoniga (ma võin pärast teile selle paberi anda). See tähendab, et tänase seisuga olekski reaalselt 3% see piir, rohkem me enam töötuskindlustusmakset langetada ei saa. Nii et te olete osa kulusid ära jätnud ja võtnud ilmselt ainult hüvitise, aga peale selle on veel hulk kulusid, kulud tööturumeetmetele ja muule, mida töötukassa teeb.

Ma peatuksin korraks siiski ka sellel väitel, justkui tegeleks valitsuskoalitsioon valetamisega. Ma ei tea, siin saalis on tehtud, eriti viimase nelja-viie aasta vältel, vist väga palju keerulisi, tihti ka ebapopulaarseid ja mitte-meeldivaid otsuseid, aga ma ütlesin, et üks otsus on teatud ajahetkel, teatud kohas alati mingi kokkulepe. See tähendab, et valitsev koalitsioon teeb mingil hetkel, sõltuvalt majandusolukorrast, sõltuvalt kõigest muust, oma otsuse. Nii oli ka selle otsusega. Kui see kokkulepe 2008. aastal tehti, siis arvestati, ma rõhutan veel kord, et kui töötuskindlustus-

makse määraga 1,5%, nii nagu see tol ajal oli, saab hakkama, siis võiks tõepoolest sisse jääda selline, ütleme siis, väike luksus, et ka vabatahtliku lahkumise korral on võimalik saada töötuskindlustushüvitist. Tegelik elu osutus hoopiski millekski muuks, me oleme sellest ka siin saalis rääkinud. Maksemäära tuli mitu korda tõsta, nüüd me asume seda siis esimest korda langetama. Tõepoolest, praegu on töötukassal märkimisväärsed reservid ja ma loodan, et me enam ei satu sellisesse olukorda, kus me iga aasta hakkame tõmblema, et raha lõpeb jälle otsa ja siis me hakkame selle määraga vehklema.

Lugupeetud kolleegid, ma juhiksin siiski tähelepanu veel ühele asjaolule. Eelmisel korral ütles kolleeg Heljo Pikhof siin, et mul ei ole need asjad justkui selged, ja hiljem väitis raadiosaates, et peale koondamise justkui ei olekski tööandjatel muid võimalusi töötajat töölt vabastada. Tegelikult näevad töölepingu seaduse § 88 lõiked 1 ja 2 ette võimaluse töötaja vabastada, kui ta ei saa tööga hakkama oma oskuste tõttu või kui tema tervis on halvenenud. Lisaks sellele on §-s 91 veel kolm sätet, kuidas ka töötaja võib erakorraliselt töölepingu üles öelda. Nii et neid juhtumeid on väga palju, kus töötaja, kui see töö talle ei sobi, saab ka töötuskindlustushüvitist. Töötuskindlustushüvitist ei saa töötaja ainult siis, kui ta vabastatakse töölt tema süülise käitumise tõttu. Ja lisaks sellele siis omal soovil lahkumine ja lahkumine poolte kokkuleppel.

Nii et, head kolleegid, ma kutsun teid siiski üles seda eelnõu toetama!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Mul on õigus repliigiks, ettekandja nimetas minu nime. Tema jutus oli üks väga suur eksitav viga. Ta ei tea, et aktiivsete tööturumeetmete raha, mis on ka töötukassa tulu, tuleb muudest allikatest, põhiliselt Euroopa Liidu rahadest. Neid kahte asja ei tohi segamini ajada. Vabariigi eelarvestrateegia lehekülg 42: tulud 158 miljonit, kulud 38,5. Kui meie kulud juurde liita, siis tuleb sinna 80–90 miljonit eurot.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Ma tahan Kalle Jentsile öelda, et olen endiselt seisukohal, et tema mõtted seoses töölepingu seadusega pole selged. Need mõtted on tal segi nagu puder ja kapsad ja väga naljakas on kuulata, kui ta tuleb Eiki Nestorile töötuskindlustussüsteemi õpetama. Mis puudutab raadiosaates räägitut, siis raadiosaates oli juttu sellest, et Kalle Jentsi sõnutsi saab töötaja minna tööandja juurde ja nõuda poolte kokkuleppel vabastamist. Seda ükski tööandja ei tee.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuus-Lauli! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma arvan, et siin saalis ei ole vist inimest, kellele ei oleks lapsepõlves õpetatud, et ole aus ja täida alati lubadusi, mis sa oled andnud. Aga öelge, mida arvata riigist, kes oma lubadustest kinni ei pea? Millist õpetust saavad meie lapsed, kui riik, valitsus näitab ette, et ah tühja nendest lubadustest, mis kunagi antud, kavaldasime tol korral allkirja välja ja võib-olla olite ise kergeusklikud ja rumalad, et selle andsite, meie teeme nagu meile hetkel kasulikum.

Täpselt nii toimib praegu Eesti Vabariik. Neli aastat tagasi peteti sisuliselt halvale töölepingu seadusele ametiühingutelt allkiri välja, suruti kätt, võib-olla löödi klaasegi kokku ja peibutuseks pandi seadusesse, et 40%-list töötuskindlustushüvitist hakkavad saama ka eelmisest töökohast omal soovil või poolte kokkuleppel lahkujad. Nii said ametiühingud omakorda plusspunkti, et nemad võitlesid selle ikkagi välja, kuigi töölepingu seaduse ülejäänud osa oli üldjoontes siiski töötajale kahjulik, sest hüvitisi ju kitsendati ja kärbiti.

Miks täna niimoodi tehakse? Tõepoolest, ma ei saagi aru. Ühtegi loogilist seletust siin praegu ei ole. Euroopas on üldlevinud põhimõte, ma kordan veel, et ka vabatahtliku töötuse puhul makstakse töötukassa kindlustust, seda tehakse 16 Euroopa riigis. Kui hea kolleeg ütles, et siin on ainult Bulgaaria ja keegi veel, siis ma võin öelda, et nende 16 riigi hulgas on Šveits, Belgia, Austria, Norra, Saksa-

maa jne. Nii et niisama lihtsalt ei lasta inimest koju jääda. Seda enam, kui meil oleks see hüvitis 40%. Me teame, et see on suhteliselt väike raha, ja ega seda nii väga kergelt ei saagi, seal on omad tingimused.

Ja miks ikkagi töölt lahkutakse? On aru saadud, et palk on talumatult väike või on koormus liiga suur. Enamasti on põhjuseks aga see, et suhted tööandjaga lihtsalt ei laabu. Tavaliselt inimene tunneb siis ise ka, et teda seal ei taheta, ta elu tehakse kibedaks, heal juhul antakse kätte A4 formaadis paber avalduse jaoks ja nii see lõpebki. Euroopas on aru saadud, et selles situatsioonis on mõistlik inimesi veidi toetada just sellepärast, et neid inimesi kiiremini tööturule tagasi saada. See on oluline! Riigil pole ju kasu, kui need inimesed on kodus häbiväärselt väikese töötü abiraha peal, millest ilmselt ei saa töötamiseks jalavarjegi osta, kulutame selle väiksegi raha ära. Riigile on kasulik töötav inimene, kes maksab makse. Riigile on kasulik inimene, kes teenib ja tarbib ning maksab käibemaksu ja aktsiise. Riigile on igati kasulik, et ta ei pea inimestele maksuma vaesetoetusi, et ta ei pea toimetulekutoetust maksuma.

Ma tuletan meelde, kui Tallinnas loodi kunagi sotsiaalsed töökohad. Edgar Savisaarelt küsiti siis, et miks te seda raha niimoodi maksate ja raiskate n-ö maksumaksja raha. Ta vastas väga ilusasti, et kas on siis parem toetusi maksta. On ju loogiline. Nii sai ka riik toorkord, kui olid väga rasked ajad, eelarvesse maksude näol raha juurde. Samamoodi on ka praegu: parem on panustada inimestele töoandmisesse kui maksta neile vaesetoetusi ja töötü abiraha. Seepärast on ikkagi veel kord täiesti arusaamatu, miks riik murrab oma sõna, miks riik petab. Rääkida, et raha ei ole – täna on siin pikalt räägitud töötukassa rahadest. Kui me oleks kõige raskemal ajal kärpinud töötuskindlustushüvitist, oleksime ikkagi ka selles olukorras reserve juurde kogunud. Aga ma ei hakka sellel teemal enam pikemalt rääkima. Ammu oleks loomulikult võinud vähendada töötuskindlustusmakset, me oleks saanud n-ö käivet suurendada ja raha eelarvesse juurde.

Nii et ma küsin tänase eelnõu pinnal: miks riik ei taha majandust elavdada? See on ju järjekordne kärbe. Kõik eelmised kärped, mis me oleme teinud, on jõus, midagi ei ole nendest tühistatud. Me oleme ju raskel ajal oma

majanduse surnuks kärpinud. Kõik me mäletame, kuidas Keskerakond 2008. ja 2009. aastal hoiatas, et ärge bluffige eelarvega, et meil saab olema suur majanduslangus. Mida tol korral vastati? Mäletate ju ise: "Sellises kriisis ma tahakski elada!" Hüüdlause oli: "Meil tuleb pehme maandumine!" Seda öeldi söögi alla ja söögi peale. Nägite ise, mis juhtus. Nüüd tões ka rahandusminister Jürgen Ligi, et jah, me tegime tol ajal vea. Tal oli muidugi sellest hea rääkida, ta ei olnud siis ise minister, ta rõhus rahandusminister Padari peale.

Nii et ma rõhutan veel kord: ärgem kärpigem potentsiaalseid töökäsi. Ärge nullige oma lubatud kindlustushüvitist, ärge petke rahvast! Keskerakonna fraktsioon loomulikult ei saa selle eelnõuga kaasa minna ja me teeme ettepaneku eelnõu 180 teine lugemine katkestada. Ma tahaks väga loota, et kõik need, kes ei taha endale lubaduste murdja märki külge saada, hääletavad koos meiega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kalle Jents, sõna kohapealt!

Kalle Jents

Lugupeetud juhataja, kas ka mul on õigus repliigiks?

Aseesimees Jüri Ratas

Loomulikult on teil see õigus.

Kalle Jents

See asi omandab küll üpris koomilise varjundi, aga võib-olla lugupeetud asejuhataja on töövälisel ajal äkki nõus viima läbi sellise töölepingu seaduse parema tundmise võistluse. Ma oleksin hea meelega nõus osalema koos Heljo Pikhofiga. Aga ma siiski täpsustan, et raadiosaates ma tõepoolest väitsin, et tööandjal on ka muid vallandamise või töölt vabastamise aluseid, mille puhul töötaja saab töötuskindlustushüvitist, ja viitasin § 88 lõike 1 punktidele 1 ja 2. Lugupeetud kolleeg ütles, et selliseid asju ei ole olemas. Ma lubasin, et ma annan need seadusepunktid. Mul ei olnud seadust kaasas, aga pärast istungi lõppu, lugupeetud kolleeg, ma annan need, ma saan ise endale uued printida.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Põhimõtteliselt on see võistlus võimalik. Ma arvan, et tuleb vastav toetus- või sõprusrühm teha ja pärast seda saab siin hoovis võistelda ja mõõtu võtta. Peale istungit muidugi ja kui see ei sega komisjoni tööd. Heljo Pikhof, kas teil on ka protseduuriline küsimus?

Heljo Pikhof

Aitäh! Mul ei ole mingit isu võistelda, igati teab, kui palju ta teab. Aga ma tahaksin ikkagi öelda seda, et nendest paragrahvidest juttu ei olnud, nii et võistlus on lõppenud.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile! Rohkem kõnesoove ega sõnavõtte ei ole. Seega võime minna eelnõu 180 menetlemisega edasi. Lõpetan läbirääkimised ja läheme eelnõu 180 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. On laekunud kaks muudatusettepanekut. Esimene muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame muudatusettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele esimese muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 38, vastu 51 Riigikogu liiget. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Liigume edasi teise muudatusettepaneku juurde, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun ka seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist. Kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele teise muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 39 Riigikogu liiget, vastu 51. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Sellega oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Samas on tulnud kahelt fraktsioonilt taotlus eelnõu 180 teine lugemine katkestada. Loen need taotlused ette. "Teeme ettepaneku eelnõu 180 teine lugemine katkestada. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon." Eesti Keskerakonna fraktsioon on samuti teinud ettepaneku töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu 180 teine lugemine katkestada. Alustame nende ettepanekute hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ja Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 180 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 39 Riigikogu liiget, vastu 51. Ettepanek ei leidnud toetust. Teine lugemine on lõpetatud ja teine päevakorrapunkt käsitletud.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.36.

Istungi kestus 36 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 7. mai 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine Pärnu rongiliikluse ja Rail Balticu projekti kohta (nr 140)
2. Arupärimine Eesti investorite olukorra kohta Ukrainas (nr 145)
3. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 14. töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt kutsun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks eelnõu. Esiteks, ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur. Teiseks, Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Annan fraktsiooniliikmete nimel üle arupärimise haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Arupärimise teema on Jõgeva koolide sulgemine. Me teame, et koolivõrgureform on tekitanud küsimusi ja külvanud väga palju segadust. Nii ka Jõgevamaal ja Jõgeva linnas. Praegu töötab Jõgeva linnas kaks väga pikkade traditsiooni-

dega kooli. 26. aprillil toimunud Jõgeva volikogu istungil võeti vastu Jõgeva linna hariduse arengukava aastateks 2012–2016, mille üks eesmärk on lahutada gümnaasiumiaste põhikooliastmest, luues linnale kuuluva põhikooli ning koos Haridus- ja Teadusministeeriumiga akadeemilise suunitlusega riigigümnaasiumi. Kui vaadata aga laiemalt kogu maakonna koolivõrku, saab selgeks, et Jõgeva linnas moodustatav gümnaasium võib jääda ainukeseks gümnaasiumiks kogu maakonnas. Nimelt öeldakse Haridus- ja Teadusministeeriumi koostatud Jõgeva maakonna koolivõrgu analüüsis ja lähtekohtades selle arendamiseks, et maakonda võib jääda üks või kaks progümnaasiumiga gümnaasiumi. Seega võib riigigümnaasiumi moodustamine tähendada maakonna ülejäänud gümnaasiumide sulgemist. Sellest lähtuvalt on meil hulk küsimusi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Head kolleegid, nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Riigikogu kultuurikomisjoni s.a 2. mail esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon; Riigikogu rahanduskomisjoni s.a 3. mail algatatud vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 3. mail esitatud Eesti seisukohad Euroopa Liidu algatuste kohta, mis käsitlevad kollektiivse tegutsemise õiguse kasutamist

asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabaduse kontekstis ning töötajate lähetamise seoses teenuste osutamisega, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja Euroopa Liidu algatuste kohta arvamust andma sotsiaalkomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 17. mai kell 16.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Alustame selle nädala päevakorra kinnitamist. Palun tähelepanu! Eesti Keskerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku arvata 14. töö- nädala päevakorrast välja neljapäeva, 10. mai päevakorrapunkt nr 1, milleks on Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse teistkordne menetlemine. Meie kodu- ja töökorra seaduse § 54 lõike 3 kohaselt võib pärast päevakorra teatavaks tegemist seda täiendada üksnes juhul, kui ükski fraktsioon ei ole selle vastu. Palun, kolleeg Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Aitäh! IRL-i fraktsioon arutas Keskerakonna ettepanekut ja leiab, et see on hea seadus, mida me võime sellel nädalal menetleda ja selle ka lõpphääletusele panna. Me oleme sellele ettepanekule vastu.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Panen hääletusele selle nädala päevakorra kinnitamise. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 54 Riigikogu liiget, vastu oli 35, erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine Pärnu rongiliikluse ja Rail Balticu projekti kohta (nr 140)

Esimees Ene Ergma

Alustame esmaspäevase päevakorra punktide menetlemist. Algab arupärimistele vastamine. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Aadu Musta, Inara Luigase, Kadri Simsoni, Kalev Kallo, Peeter Võsa, Rainer Vakra ja Viktor Vassiljevi 20. märtsil s.a esitatud arupärimine Pärnu rongiliikluse ja Rail Balticu

projekti kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! See arupärimine, mis käsitleb Pärnu rongiliiklust ja Rail Balticu projekti, anti Riigikogu saalis üle poolteist kuud tagasi, 20. märtsil. Nii et kui me nüüd oleme olukorras, kus kohalik ajaleht Pärnu Postimees ütleb, et huvi Pärnu raudteejaama vastu on hilineanud, sest raudteejaama hoone äsja, möödunud nädalal lammutati, siis tegelikult ...

Esimees Ene Ergma

Palun vabandust! Palun, kolleegid, saalis on väga suur sumin!

Kadri Simson

... jõuavad arupärimised mõnikord vastamisele lihtsalt liiga hilja. Raudteejaama hoone on lammutatud ja pärnakad on endiselt sellises olukorras, et neil ei ole kuskil rongi oodata. Need, kes on Pärnu oludega rohkem kursis, teavad, et praegu toimib Pärnu ja Tallinna rongiühendus kehvasti. See on aeglane ja hõre ega suuda konkureerida maanteetranspordiga. Rongiga Tallinnasse sõitmine võtab kolm tundi. Olukorraga palutakse seni leppida, kuni viiakse ellu Rail Balticu projekt, mis peaks Tallinna ühendama kiiresti mitte ainult Pärnuga, vaid ka lõunapoolsete riikide pealinnadega. Seni aga, kuni Rail Balticu projekt ei ole kuhugi jõudnud, on Eesti suuruselt neljandas linnas Pärnus selline olukord, et 2003. aastast ei ole selles linnas olnud toimivat jaamahoonet. Ei planeerita ka uut hoonet, sest öeldakse, et Rail Balticu liinile on seda teenindava raudteejaama hoone veel planeerimata. Kunagine raudteejaama hoone, mis äsja lammutati, asus Riia maantee 116 kinnistul, kuhu AS Saare Olerex soovib ehitada kütusetankla. Mitmed mittetulusühingud üritasid lammutamist peatada, aga neile öeldi, et neil ei ole õigust seda kohtus isegi vaidlustada. Lammutamist ei vaidlustanud ka Pärnu Linnavalitsus. Nüüd, kui senise jaamahoone asemel hakkab sinna kerkima bensiinitankla, on kohalikud inimesed mures, sest Rail Balticu liini laienemise korral jääb see krunt ilmselgelt raudtee kaitsevööndi tsooni. Pole tehtud analüüsi, kuidas kütusetankla asumine raudtee kaitsevööndis vastab ohutus-

nõuetele, ja pole ka selge, kus broneeritakse tulevane krunt, kuhu peaks tekkima järgmine raudteejaam, kus reisijad saaksid tulevikus rongi oodata. Sellest tulenevalt on arupärijatel majandus- ja kommunikatsiooniministrile viis küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Palun kõnepulti majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Kes peab tagama Pärnu linna ja maakonna elanikele ja Pärnu linna külastajatele inimväärsed tingimused raudteel reisimiseks ja miks seda ei ole tehtud?" Nagu küsijad viitasid, käivad Pärnusse praegu samasugused diislrongid kui muudessegi Eesti paikadesse. Kellelegi pole saladus, et need rongid on vanad. Küsimus oli, miks ei ole midagi tehtud raudteel reisimise mugavamaks muutmiseks. Sellele on võrdlemisi lihtne vastata. Tehtud on õige palju ja varsti on tulemused silmaga näha. Nimelt on 2014. aastaks kõik Eestis kasutusel olevad reisirongid, nii diisli- kui ka elektrikütusel töötav rongipark, vahetatud uute reisirongide vastu. Uute reisirongide hankimine on olnud pikk protsess, mida ei ole olnud võimalik teha ühe-kahe aastaga. Nüüd oleme jõudnud faasi, et esimene uus rong peaks Eestisse katsetamiseks jõudma sellel aastal ja selle järel saavad kõik ülejäänud rongid, nagu tarnegraafikus on kokku lepitud. Pärnusse viiva raudtee probleem on selles, et kui vaadata kaardile, siis on näha, et paraku ei lähe see kunagi ehitatud raudtee sinna kõige lühemat teed pidi. Tallinnast Pärnusse viiva raudtee pikkus on ca 145 kilomeetrit. On tõsi, et raudteefrastruktuur Lelle ja Pärnu vahel on üsna kehvast seisukorras, arvestades ennekõike võimalikku lubatud kiirust nimetatud lõigul. Eesti riik on raudteefrastruktuuri parendamiseks suunanud viimasel viiel aastal sellesse märkimisväärsed summasid. Me oleme moodustanud ka loogilise järjekorra raudteefrastruktuuri korrastamiseks, et viia kiirus vähemalt 120 kilomeetrit tunnis, mis on miinimumkiirus. Pärnu liinist veel kehvemas seisus oli samuti eraettevõttele Edelaraudtee kuulunud Türi-

Viljandi lõik. Nüüd oleme selle raudteelõigu korda teinud. Mis puudutab veel Lelle ja Pärnu vahelist lõiku, siis praegu on kaalumiskoht, kas Euroopa Liidu järgmisel eelarveperioodil 2014–2020 suunata raha ka selle lõigu oluliseks parendamiseks, nagu on tehtud Türi–Viljandi lõiguga, et tagada reisirongiliikluse parem toimimine kuni Rail Balticu valmimiseni. Kas see investeerimisotsus langetada, see sõltub majanduslikest arvutustest, samuti Rail Balticu arengutest. See küsimus on praegu laheline. Kui me põhjalikult kaalumata investeerisime sinna järgmisel perioodil raha ja Rail Balticu areng oleks plaanipärane, siis me investeerisime Tallinna–Pärnu raudteerongiühenduse tänapäevasele tasemele viimiseks selgelt üle, arvestades sealset reisijate arvu ja reisijate arvu kasvu potentsiaali. Võtmeküsimus on praegu ühiskondlik ja sotsiaal-majanduslik mõju. Ma iseenesest seda ei välista, aga me saame selle vastuse anda, ma arvan, vist 2013. aasta keskpaigas, kui lõpeb see tähtaeg. Me nimelt koostame transpordistrateegiat kuni aastani 2020, transpordi väljavaated on vaatluse all aga kuni aastani 2030. Ma arvan, et kui Rail Balticu projekti ei oleks, ka siis tuleks see Pärnu lõik korda teha. Rail Balticu projektiga tekib täiendav tasuvuse probleem, me peame seda arvestama. Me ei kasuta mitte enda, vaid maksumaksjate raha.

Teine küsimus: "Kas rongide liiklusest põhjustatud vibratsioonid hakkavad mõjutama raudtee lähedusse rajatavaid maa-aluseid kütusemahuteid ja seetõttu on tegemist ohtlike rajatistega?" Kuna täpne Rail Balticu trass ei ole veel maha märgitud, siis on raske öelda, kas raudtee hakkab vibratsiooniga mõjutama rajatavaid maa-aluseid kütusemahuteid. Kuna täpne raudteetrass selgub teostatavate planeeringute käigus, siis on ka majandusministeerium esitanud tankla ehitamist mittepooldava seisukoha nii Pärnu Linnavalitsusele, kes on siin peamine otsustaja, kui ka Pärnu Maavalitsusele.

Kolmas küsimus: "Kas vastab tõele, et Via Baltica Liivi maanteelõigul ei ole arvestatud ühegi raudteejaama asukohaga ning hetkel ei ole ühtegi kinnitatud planeeringut, mis määraks ära Pärnu linnas tulevikus rajatava uue raudteejaama asukoha?" Via Baltica ehitusega ei peagi raudteejaama asukohta kindlaks määrama, seda tuleks teha ikkagi raudteeprojekti

käigus. Ühe võimalusena on arutatud raudteejaama rajamist Papiniidu silla juurde.

Neljas küsimus: "Kas peate vajalikuks ja võimalikuks, et reisijate raudteejaama hoone ülesandeid täidaks endine raudteejaama hoone, kuni uue reisijate raudteejaama valmimiseni?" See ei ole võimalik, kuna endine jaamahoone on juba lammutatud. Ma juhin tähelepanu, et Pärnu elanike kiri oli saadetud linnavalitsusele. Lammutamise otsuse kinnitab lõpuks ikkagi linn või kohalik omavalitsus. Ma arvan, et seda otsust peaks ikka kaitsma see, kes selle lammutusloa eraomanikule on andnud.

Viies küsimus: "Milliseid samme on Eesti riik hetkel astunud Rail Balticu projektis?" Viimased sammud on olnud järgmised. Valitsus algatas oma 12. aprilli korraldusega maakonnaplaneeringu koostamise Rail Balticu raudtee trassi koridori asukoha määramiseks Harju, Rapla ja Pärnu maakonnas. Selle valitsuse korralduse täitmiseks on antud ülesanne Siseministeeriumile järelevalve tegemiseks, et maakonnaplaneeringud ja keskkonnamõju strateegilised hinnangud valmiks hiljemalt 30. novembriks 2015. See on pikk tähtaeg, aga meie praeguste teadmiste põhjal on see parim võimalikest. Valitsuse korraldusele tuginedes on Harju, Rapla ja Pärnu maavanem andnud oma korraldused maakonnaplaneeringu ja keskkonnamõju strateegiliseks hindamiseks nendes maakondades. Majandusministeerium koostab praegu planeeringu detailset lähteülesannet, mille tähtaeg on 30. mai, samuti on koostamisel koostöökokkulepe Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Tehnilise Järelevalve Ameti ning Harju, Rapla ja Pärnu maavanema vahel, millega sätestatakse osapoolte õigused ja kohustused kolme maakonnaplaneeringu koostamisel. Koostöökokkuleppe sõlmimise tähtaeg on praegu samuti 30. mai. Rahvusvahelisel tasandil on saavutatud põhiliste partnerriikide Läti ja Leeduga koordineerimine ja koostöö, mis on ilmselt põhjalikum kui kunagi varem selle projekti ajaloos. Loodud on kolme Balti riiki ja Poolat ühendav Rail Balticu n-ö *task force*, mille eesmärk on kõiki Rail Balticu raudtee ehitamisega seotud ettevalmistustööd lühi- ja pikaajaliselt koordineerida. Kõik partnerriigid on väljendanud oma selget soovi ettevalmistustöödega ühiselt edasi minna. Lõppkokkuvõttes on projekt seetõttu saanud rahvusvahelisel tasemel uue hingamise. Kõik näevad

esimest korda realistlikku võimalust see projekt teoks teha. Rahvusvahelisel tasandil on eesmärk kokku leppida ühised põhimõtted, millest partnerriigid oma planeerimisprotsessis lähtuvad, ja nii tagada 2015. aasta lõpuks ühine stardipositsioon. Samuti käivad praegu ettevalmistustööd kolme Balti riigi valitsuste või, kui mõni valitsus nii soovib, seni tegutsevate raudteefrastruktuuri ettevõtete vahelise ühisettevõtte loomiseks Rail Balticu projekti arendamiseks, sinna investeerimiseks ja sellega hilisemaks opereerimiseks. Kas me jõuame ühisettevõtte moodustamisega selle aasta lõpuks valmis või mitte, on praegu veel vara hinnata. Toimuvad lisauuringud, analüüsid ja konsultatsioonid. Meie soov on selline, aga lõpuks sõltub see kolme Balti riigi ametkondade tööst ja kokkulepetest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Alustame. Kolleeg Jüri Ratas.

Jüri Ratas

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Austatud minister! Ma küsin arupärimise teise poole ehk Rail Balticu kohta. Ma loodan, et see väga vajalik projekt saab ühel hetkel Tallinnast Varssavi sõitmise näol ka reaalsuseks. Kodu- ja töökorra seaduse järgi tohin esitada teile ainult ühe küsimuse, aga ma esitan korraka kaks küsimust. Kui te ei saa mõlemale vastata, siis vastake ainult ühele. Eks neid esialgseid uuringuid ole tehtud palju. Usun, et te olete nendega kõige paremini kursis. Mina olen lugenud ühte tasuvusuuringut, mille järgi peaks rong, kui me räägime reisirongist, hakkama Tallinnast väljuma iga kahe tunni tagant, et see ennast ära tasuks. Minu esimene küsimus: kas see on nii ja kui reaalseks te seda peate? Teine küsimus on see: kui tõenäoline on, et järgmine peatus pärast Tallinna on Pärnu ehk kas rong Pärnus peatub?

Juhan Parts

Kindlasti rong Pärnus peatub. Mis puudutab Tartu ja Viljandi suunda, siis valitsus on langedanud oma otsuse, mis on Eesti-siseselt kindlasti jätkuva arutelu all. Valitsuse seisukoht baseerub võib-olla kõige põhjalikumal uurin gul Rail Balticu tasuvuse kohta. Selle on teinud rahvusvaheline konsultatsiooniettevõtte

AECOM ja uuringu lõpparuanne on ka internetis kättesaadav. Selle uuringu põhjal me leiame, et on realistlikum arvata, et see liin tasub ennast ära siis, kui trass läheb läbi Pärnu. See on realistlikum kui ükskõik millise teise võimaliku Riia-suunalise trassi puhul. Põhjus on väga lihtne: Tartu kaudu sõites on teekond sada kilomeetrit pikem. Kui aga oleks vaja lisada sada kilomeetrit infrastruktuuri, siis see tähendaks sellele projektile sisuliselt kabelimatsu, kui vaadata praeguseid arvestusi.

Teiseks, prognoosimine. Konsultandid on pakkunud reisiühenduse standardit. Reisiühenduse standard, mis kindlasti peegeldab ka nõudlust, tähendab reise sagedust. See sagedus tähendab päeval rongi iga kahe tunni tagant. Sellisel juhul on suurem potentsiaal seda liini aja jooksul sisse töötada ja reisijate arvu suurendada. Raske hinnata, kas see nii on, aga ühistransporditeooria annab vastuse, et see üldjuhul nii on. Teisisõnu: kui alternatiiv oleks, et päevas sõidab üks rong, siis kindlasti ei saaks see olla nii tasuv kui tunduvalt tihedama graafiku puhul. Kas selleks sageduseks saab lõplikult kaks tundi ja mil määral vastavad tõele need reisijaprognosid, mis on võetud esialgsete tasuvusarvutuste aluseks, seda me projekti igas järgmises etapis kindlasti täpsustame. Põhijäreldus, mis on tekitanud suuremat optimismi ja mis väljendub ka ettevalmistustööde käivitamises, on see, et rahvusvahelised ja minu arvates üsna sõltumatud eksperdid on hinnanud, et kui reisija- ja kaubavedude perspektiivi koos hinnata ja kasutada investeringuteks teatud mahus toetusraha, siis see projekt on, arvestades transpordiprojektide hindamise erinevaid meetodeid, majanduslikult tasuv. See on see latt, mille me peame lõpuks ületama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua Riigikogu esimees! Hea minister! Eelmisel nädalal vilksatas meedias selline pealkiri, et tõmbame Rail Balticu Peterburini välja. Kuidas teie seda hoogsat pealkirja kommenteerite? Seal on ikkagi väga palju inimesi taga, ma mõtlen Peterburi. Kas annate väikese kommentaari?

Juhan Parts

Õnneks ei märganud ma seda pealkirja meie kirevas meediapildis. Aga kui analüüsida Rail Balticu võimalikku turuareaali, siis Loode-Venemaa on kindlasti potentsiaalne sihtturg nii reisija- kui ka kaubavedude genereerimiseks. Meie huvi on ju see, et see rong sõidaks Tallinna, mitte aga kuskilt mujalt Peterburi. Tõenäoliselt planeeris see meediaspetsialist selle rongi jaoks Peipsi järve alla tunneli, sest see oleks kõige otsem tee. Meie huvi on ikka Tallinn, aga Peterburi ja selle ümbrus on kindlasti potentsiaalne turg, mis võimaldab tulevast infrastruktuuri majanduslikult mõistlikumalt kasutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Mind huvitab Juhan Partsi isiklik seisukoht. Kas minister on seisukohal, et Rail Baltic hakkab minema läbi Pärnu? Kui ta arvab, et see nii ei hakka olema, siis kas ma olen õigesti aru saanud, et minister Parts pooldab mõtet, et Pärnu lennujaam tuleb välja arendada? Põhjala spaaklientide sujuv saabumine Pärnusse peaks majandusministrit tõeliselt huvitama, on ju 5200 voodikohta märkimisväärne majanduslik näitaja.

Juhan Parts

Aitäh! Isiklikult pean tõesti nii vaimses kui ka füüsilises mõttes üsna murranguliseks tänapäevase raudteeühenduse loomist Mandri-Euroopaga. Me kõik anname endale aru, et see ei ole ainult lihtne äriplaneerimine, vaid see nõuab meie kõigi jõupingutusi. Ma usun, et siin saalis keegi selles ei kahtle. Aga selleni, et see projekt konkretiseeruks, et see läheneks projekti ekvaatorile ja muutuks sellega pöördumatuks, on meil veel väga pikk tee minna. Me peame tegema selleks eelnevalt otsuseid. Üks selliseid otsuseid tugines sellele, nagu ma ka varem ütlesin, et Pärnu kaudu on tee sada kilomeetrit lühem ja see on tasuvusnäitajate mõttes oluline võit. Ma ei ole siin kohtumõistja. Minu jaoks ei ole isegi küsimust, kas on mingeid alternatiive. Alternatiiv tähendaks Eesti jaoks sisuliselt selle projekti, ütleme, sisemist tõrget. Ma ei võtaks seda ette.

Mis puudutab Pärnu lennujaama, siis mul on sellel teemal Pärnu aktiivsete inimestega kokkulepe. Kui ka teie kuulute nende inimeste hulka ja näitate mulle vähegi usutavat äriplaani, mille järgi on võimalik aastas teenindada 100 000 reisijat, siis arendatakse Pärnu lennujaam kindlasti selliseks, nagu on Tartu või Kurressaare lennujaam. Sellist veenvat äriplaani, mille järgi saaks teenindada 100 000 reisijat aastas, ei ole aga suudetud esitada. Me teeksite kindlasti vajaduse korral koostööd. Väiksema reisijate arvu korral me tõenäoliselt teeksite järjekordselt sellise investeeringu, et kui see tehtud on, siis vaadataks otsa majandusministrile (ükskõik, kes ta tol ajal on) ja küsitaks, miks keegi ei lenda. See on see probleem lennujaama puhul. Probleem ei ole niivõrd selle investeeringu tegemises, meil on ju selleks reaalsed kogemused, aga probleem on selles, kas me suudame tõestada, et on olemas piisav hulk reisijaid, selleks et lennujaam suudaks katta vähemalt oma operatiivkulud. Ainult siis on mõttekas seda investeeringut teha. Selle vastu räägib aga see, et kui me vaatame Eesti suurust ja arvestame elanikkonna tihedust, siis näeme, et lennujaamu on päris palju, kuigi meile endale tundub, et neid võib ühe käe sõrmedel üles lugeda. Aga sellises Eestis me elame ja selline Eesti meile meeldib.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Lähen tagasi Lelle–Pärnu lõigu juurde praegusel trassil. Te ütlesite, et selle rekonstrueerimise küsimus on lahtine. Aga nagu me teame, me liigume hoogsalt ja kindlalt Rail Balticu suunas ning kõik märgid ütlevad, et Rail Baltic tuleb. Mida te selles valguses ütlete, kui tõenäoline on stsenaarium, et Pärnusse läheb siis kaks raudteelõiku: Rail Baltic ja rekonstrueeritud raudtee selle praegusel trassil?

Juhan Parts

Ma oma vastuses ka ütlesin, et see küsimuse püstitus on täiesti õigustatud. Ma arvan, et seda peaks kaaluma. Selleks, et otsus oleks põhjendatud, me teeme olemasoleva trassi rekonstrueerimise kohta suhteliselt lihtsad, aga hädavajalikud tasuvusarvutused, et saada tea-

da, kas tasub kümneks aastaks sinna investeerida mingi summa (ma ei taha praegu öelda, missugune summa, aga see on päris korralik) või ei tasu, vaid tuleb lihtsalt loota sellele, et kümne aasta pärast on Tallinna ja Pärnu vahel hoopis teise kvaliteediga raudteeühendus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Te ütlesite, et paari aasta jooksul vahetatakse välja Eesti raudteel liikuvad rongid. On iseenesest väga rõõmustav, et me jõuame ka raudteeliiklusega Euroopasse. Aga mind pani natuke muretsema see, kui te ütlesite, et selle aasta lõpul tuleb Eestisse esimene rong, mida hakatakse katsetama. Mida te selle katsetamise all mõtlesite?

Juhan Parts

See on rutiinne etapp rongide hanke puhul. Ronge tuleb ikka iga riigi infrastruktuuril katsetada. Selles ei ole mitte midagi erilist, katsetamise etapp on vajalik. Kokku on praegu tellitud kuni 40 rongikoosseisu, pooled on diisel- ja pooled elektrirongid. Loomulikult tuleb esimesi ronge katsetada, et neid kõiki oleks võimalik meie riigis kasutusse võtta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Nagu me teie vastustest kuulsime, on Rail Balticu tähtaegades väga palju ebamäärasust. Te mainisite ka seda, et te ei julge anda kindlaid tähtaegu, millal kolme riigi ametkonnad moodustavad ühise ettevõtte. Aga sel ajal, kui trass ei ole ka siin Eestis kindlaks määratud, toimub raudteeliini ääres asuvate maadega mitmesuguseid arenguid. Näiteks, seesama juhtum Pärnus, kui raudteejaama asemele kerkib bensiinjaam, kuigi ministeerium on väljendanud oma vastuseisu. Kas te oskate öelda, millal peaks jõutama Eestis detailplaneeringuni, kus raudteetrass on kindlaks määratud? Mille taga see seisab? Kas seda takistab ministeeriumi ja maakondade kehv kontakt? Milline on raudteetrassi paikasaamise tähtsus? Milline on siin teie

koostöö kohalike omavalitsuste ja maavalitsustega?

Juhan Parts

Rail Balticu teemaplaneering kulgeb päris hästi, arvestades, millal me seda alustasime. Teemaplaneering on algatatud. Teemaplaneeringu lõpptähtaeg on aastal 2015. See aeg tundub olevat hästi pikk, aga töö peab olema väga põhjalik, selle sisuline tulemus on trassi lõplik asupaik ja keskkonnamõju hinnangud. Tuleb arvestada trassi pikkust – Tallinnast kuni Eesti ja Läti piirini. Lisaks on eelprojekt, mis lahendab mitmeid küsimusi. Jah, on õige, et praegu ei ole mingisugust õiguslikku või seadusandlikku võimalust keelata mingisuguses raadiuses igasugune tegevus hüpoteetilise trassi ümber. See on reaalsus. See on uus objekt, uus projekt. Kindlasti saab majandusministeerium erinevate detailplaneeringute menetlemises oma huvisid väljendada. Sellesama raudteajaama ja tankla probleem näitab, et me saame oma seisukohti väljendada. Kas omavalitsus neid arvestab või mitte, on mõneti omavalitsuse ja arendaja risk. Ma ei öelnud, et tähtaeg on ebamäärane. Ma ütlesin, et praegu on kolm transpordiministrit kokku leppinud, et ühisetevõtte loomisel saaks selgus majja selle aasta lõpuks. Aga ma ennustan nendele ühisetevõtte läbirääkimistele siiski tunduvalt keerukamat lähitulevikku. Seda sel lihtsal põhjusel, et see ühisetevõtte on projektsioon tulevases kolme Balti riigi valitsuse ühisest äriettevõttest järgneviks viiekümneks aastaks. See ei tähenda lihtsalt paberite sisseandmist, vaid selle käigus me peame otsustama väga palju olulisi küsimusi, alates juhtimisest ja finantseerimisest. Tuleb ära otsustada paljud muud põhimõtted, et tekiks ühisetevõtte. Mulle tundub, et kõigis kolmes Balti riigis on see planeeringumenetlus hästi koordineeritud, seda taas kord tänu *task force*'ile, mille kolm Balti transpordiministrit on moodustanud. Eraldi küsimus on, et selle ühisetevõtte moodustamise hetk võib olla ka natuke hiljem. Aga see kõik on arutamise küsimus. Meil on plaan kaasata rahvusvaheliste transpordiprojektide konsultante. Ma usun, et sügisel saan ma täpsemalt rääkida, kuhu me läbirääkimistega jõudnud oleme ja millised küsimused on päevakorral. Aga Eesti valitsuse arvamus on kindlasti olnud, et ühisetevõtte võrdlemisi kiire loomine on väga mõistlik ja

tõsine samm. See eeldab ka rahalisi investeringuid. Eks me näe, kuhu me selle aasta jooksul jõuame.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mul on rohkem remark, mitte küsimus. Kolleeg Lembit Kaljuvee juhtis tähelepanu ühele pealkirjale, mis viitab lisavõimalusele, kuidas saaks Rail Balticu tasuvust kasvatada. Hiljuti külastasid Eestit Tšehhi parlamendi liikmed ja äridelegatsioon. Nemad toetavad Rail Balticut seetõttu, et näevad Rail Balticu abil võimalust saada Hamburgi kõrvale teisi merelepäase. Tegelikult toetavad nad kaudselt nii ka Rail Balticu tasuvusarvestust. Siia lisan küsimuse: kui palju on selle projekti juures arvestatud võimalike kaasnevate kasutajatega, mida üks korras taristuelement endaga kaasa võib tuua?

Juhan Parts

Aitäh! Ma viitasin uuringule, mis on olnud meie lähtekoht. See on väga tõsine uuring, see ei ole tavapärase AECOM-i, rahvusvahelise konsultatsiooniettevõtte uuring. Seal on arvestatud erinevaid kaudseid mõjusid nii reisijaku kui ka kaubavedude nõudluse puhul. Õige on see, et uues kvaliteedis infrastruktuur loob mõneti uue reaalsuse nii inimeste kui ka kaupade liikumisel. Samas on selge, et ega need kaubad ei saa tulla kuskilt lõunapoolkeralt, vaid kaupade liigutamine punktist A punkti B saab toimuda ikka enam-vähem selles piirkonnas, kus me elame. Kindlasti kuulub siia Kesk-Euroopa. Kui me vaatame näiteks meie põhjanaabrite ja meie enda kaubavahetust Kesk-Euroopa ja ka Lõuna-Euroopa suunas, siis näeme, et see on päris märkimisväärne. Muidugi, infrastruktuur loob alati võimaluse lisainvesteeringuteks, mis võib genereerida täiendavat kaubavahetust, mida me täna ei oska ette näha. Neid asju on alati üsna keeruline ette näha. Aga lähitume praegu sellest uuringust. Seal on põhjalikult lahti kirjutatud, milliseid kaubaveoturge on püütud arvestada ja kuidas on kaubaveoproгноosid eri mudelite alusel tuletatud. Ka ajakirjanduses on mitmed transpordispetsialistid avaldanud teatud ettevaatlikku suhtumist, nad on lausa süüdistanud, et numbrid on eba-

realistlikud. Nendega on praegu üsna raske vaielda. Me saame praegu valitsuses tugineda sellele rahvusvahelisele uuringule, mis on tellitud kolme Balti riigi ja Euroopa Komisjoni ühisprojektina.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Osaliselt te juba vastasite küsimusele, mida ma esitada tahtsin, rääkides kolme Balti riigi ühisettevõttest, mis on praegu arutamise teema. Ka Euroopa Liidu asjade komisjonis on väga palju juttu olnud sellest, et kolm riiki teevad head koostööd. Aga mis juhtub, kui seda ühisettevõtet ei looda? Kui mingil põhjusel üks Balti riik selles ei osale, kui näiteks tema haldus-suutlikkus või ka rahalised võimalused seda ei võimalda, kas see tähendab siis kogu projekti lõppu?

Juhan Parts

Ma ei seoks seda kõike niivõrd ühisettevõttega. See ettevõtte on selle rahvusvahelise uuringu põhjal jällegi välja pakutud kui mõistlik variant rahvusvaheliste ehk riikideüleste terviklike transpordiprojektide arendamiseks, neisse investeerimiseks ja nende tulevaseks haldamiseks. Siin on Euroopas erinevaid kogemusi. See on see mudel. Kui selle töö käigus jõutakse mingisuguse variandini, et seda projekti on võimalik hallata ka riigisiseste ettevõtetega, siis miks mitte. Aga praegustest teadmistest lähtudes meile tundub, et selline ühine ettevõtte kindlasti soodustaks selle projekti teokssaamist. Pigem, ma arvan, on takistus see, kui ühel kolmest Balti riigist ei jätku piisavalt poliitilist tahet selle projekti jaoks. See ettevõtte on, ma arvan, ainult üks vahend selle asja juures. Aga praegu ei ole märgata, et kellegi oleks tahet ebapiisavalt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Arupärimises on mainitud, et Pärnuse on vaja ehitada raudteejaama hoone. Aga Eestis on ka jaamahooneid, mis nõuavad re-

monti, näiteks Ida-Virumaal Jõhvis. Seoses sellega, lugupeetud härra minister, on mul küsimus: kas ministeeriumi tasemel eksisteerib programm või mingi teine dokument jaamahoone renoveerimiseks või käib see töö kuidagi teistmoodi, teiste reeglite alusel?

Juhan Parts

Sellist terviklikku dokumenti ei ole. See sõltub ka jaamahoone kuuluvusest. Kui see hoone kuulub raudtee-ettevõtte infrastruktuuri ja on olemas nõudlus või vajadus just nimelt reisijate või kaubavedude teenendamiseks, siis kindlasti Eesti Raudtee infrastruktuuri-ettevõtte sellega, ütleme, jõukohaselt tegeleb. Aga me teame, et jaamahoone on erineva juriidilise staatusega: mõni on läinud kohaliku omavalitsuse kätte, mõni on eraomandis. See sõltub sellest. Tihtipeale on need arhitektuuriliselt ilusad ja säilitamisväärsed hooned. Kindlasti tasub kaaluda nende terviklikku toetamist tulevikus. Aga praegu ei ole me eraldi raudteejaamade projekti riiklikul tasemel algatanud, vähemalt majandusministeerium ei ole seda teinud, kuna nendel hoonetel on erinevad vajadused ja erinev staatus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Kas võime teha järelduse, et Viljandi suunal on Rail Balticu puhul kriips peal? Või on veel võimalusi, et mingil hetkel võib Viljandi suund planeeringus uuesti päevakorraile tõusta?

Juhan Parts

Lootus sureb viimasena, härra Aru. Te teate seda julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni esimehena. Ma rääkisin lihtsalt sellest, millel praegu valitsuse töö baseerub. Me oleme selle uuringu teinud, erinevaid trasse on arutatud ka Eesti-siseselt. Aga me ei saa kunagi midagi välistada. Kui me suudame tõestada, et mingi muu variant on parem, siis miks mitte. Seda saab ju alati kaalumisele võtta. Praegune seis on objektiivselt selline. Mul on endal Viljandimaal palju sõpru ja tuttavaid, kellele meeldib aeg-ajalt selle üle mõtteid mõlgutada, aga tegelikkus on selline, et me oleme siiski pragmaatiline rahvas ja me oskame

enam-vähem raha lugeda. Minu arvates tasuks mõelda pigem sellele, kuidas leida ikkagi Lõuna-Eesti jaoks – ja sinna kuuluvaks ma loeksin praegu ka Mulgimaa ja Viljandimaa – heas mõttes kompensatsioonimeetmed, et see piirkond kuidagiviisi seetõttu ei kaotaks. Me peaksime vaatama Eestit tervikuna. Ma arvan, et kogu Eesti võidaks sellest, kui meil oleks parem raudteeühendus. Ma olen Tartus osalenud sellistes aruteludes, kus on püütud esitada väiteid, et kui Rail Baltic hakkab minema läbi Pärnu, siis pannakse ülikool kinni ja juhtub igasuguseid muid asju. Teate, võtame kõige lihtsama olukorra: kui Rail Balticut üldse ei tule, kas siis pannakse ka ülikool kinni? Need asjad ei ole nii dramaatilised. Küll tasuks mõelda, kuidas saaks Lõuna-Eesti võimalusi paremini kasutada, ja sellele teemal innovatiivseid mõtteid välja käia. Ma ei usu, et me teki äratõmbamisest mingisugust võitu saame. Seda, kas Rail Baltic peaks minema läbi Tartu või Pärnu, on hästi analüüsitud. See erinev kilomeetrite arv on ikka niivõrd tugev argument. Me niigi kõnnime selle projekti puhul alles siinpool selle projekti edu tagavat keskpunkti. Aga arutage Viljandis neid asju.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Ma loodan, et see Eesti jaoks väga tähtis projekt siiski kunagi realiseerub. Me kõik loodame seda. Aga täna andis Eesti Panga esindaja rahanduskomisjonis ülevaate euroala majandusprobleemidest ja fiskaalprobleemidest. Ta ei maalinud meile just väga särasilmset pilti. Ta tõi välja, et väga paljud majandustrendid on langusteel ja püsib ebakindlus. Kõik see, mida on toonud kaasa viimaste päevade poliitika, ei ole euroala majanduse väljavaateid paremaks muutnud. Millised on teie hinnangul kõige suuremad ohutegurid, riskid, mis võivad põhjustada selle projekti mitte-realiseerumist?

Juhan Parts

Ma ei olnud selle arutelu juures ja mul on praegu väga raske tõmmata siin mingisuguseid paralleele selle projekti kulgemisega. See projekt on ikkagi pikaajaline. Euroopa majanduse

teatud raskused on probleem pigem lühikeses või keskmises perspektiivis, rääkimata sellest, et te tõite mingisuguseid paralleele nädalavahetusel toimunud valimistega. Ma arvan, et siin on siiski erinev ajaline dimensioon. Selle projekti puhul on rahaliselt võib-olla olulisemad Euroopa Liidu järgmised finantsperspektiivid. Ma usun, et meil ei ole mõtet olla nii skeptilised, et kujutada ette, et Euroopa Liit on nüüd ilma finantsperspektiivita. Kui Euroopa Liidul on finantsperspektiiv, siis peab sellel ju ka mingi sisu olema, et see oleks Euroopa Liidu vääriline. Sisu tähendab mingit mahtu, mingisuguseid arenguprojekte, see tähendab Euroopa terviklikku arengut. Ma usun, et siia kuulub kindlasti põhjamaade ja muu Euroopa parem ühendamine eri transpordiliikide abil. Kui lähtuda sellest loogikast ja vaadata selle projekti suurust, siis on näha, et tegemist ei ole kosmiliste arvudega, isegi siis, kui vaadata selle või järgmise seitsme aasta jooksul Euroopa tsentraalsest eelarvest transpordile suunatud vahendeid. Nii väetike see Euroopa majandus küll ei ole, et siin hakataks asju kokku pakkima. Meil tasub ikkagi vaadata arve, mis näitavad, millises positsioonis majandus on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Teie argumentid on muidugi selged ja üpris veenvad. Ega me nüüd hirmsa jõuga seda tekki sinna Viljandisse kiskuma ei hakka. Aga ma olen kuulnud ka selliseid argumente – ma ei tea, kas need on spekulatsioonid –, et Läti võiks regionaalpoliitiliselt olla huvitatud Viljandi suunast, sest siis jääksid Valmiera ja Cesis selle trassi äärde. Ma ei tea küll kilomeet-raaži vahet, mida see Läti jaoks tähendab. Kas on selge, millise trassi on Läti valinud, ja kas neil on seesama eelistus, et see peaks tulema Pärnu ja Ikla poolt?

Juhan Parts

Selles osas ei ole ma Läti ametlikelt esindajatelt mingisuguseid kahtlusi kuulnud. Läti on väljendanud üsna kõrgel tasandil, et erinevalt rahvusvaheliste uurijate pakutud esialgsest variandist ei ole nad rahul n-ö Riia lahendus-tega ehk sellega, kuidas see trass Riia läbib.

Ma arvan, et Läti tõstatatud küsimused on kindlasti põhjendatud. Need on võrdlemisi riigisisest küsimused. Ega ka meil näiteks ei ole lõplikku lahendust, kuidas need rongid näiteks hakkavad Tallinna sisenema, selle kohta on mitmeid variante. Aga ma ei ole kuulnud üheltki Läti esindajalt, et nad oleksid selle graafiku küsimuse alla seadnud. Kuid ma ei välista, et need küsimused võivad tekkida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Ma sain teist nii aru, Rail Baltic on natukene kaugem tulevik. Eesti mõistes on Rail Baltic raudtee arengus ikkagi kolmas etapp. Aga enne seda on veel etapid, kus suurendatakse reisirongiliikluse kiirust, parandatakse veeremit, rajatakse ooteplatvorme ja tulevad kasutusele mugavamad reisirongid. Kas kõik need tegevused toimuvad Eestis plaanikohaselt, nii et enne toimuvad kaks esimest etappi ja alles siis tuleb Rail Baltic, mille trassi valiku üle kindlasti toimub veel arutelusid?

Juhan Parts

Aitäh! Esimese etapi kohta on vastus selgelt jaatav. Tegelikult on Rail Balticu esimene etapp – viia liinil Tapa–Tartu–Valga kiirus vähemalt 120 kilomeetrit tunnis – isegi üle täidetud, ma julgen öelda. Me oleme seda võimalust laiendanud Tallinna piirkonnas, Narva ja ka Viljandi suunal. See ülesanne on täidetud. Teine etapp näeb ette suurendada kiirust 160 kilomeetrit tunnis selleksa vanal trassil. Meil on projektid valmis joonistatud. Ka need on küsimuse all transpordistrateegias aastateks 2014–2020. Praegune lähteülesanne ekspertidele on, et tuleb hästi ratsionaalselt ja külmalt vaadata rahanumbreid. Ülemäärased investeeringud, saavutamaks kiirust 160 kilomeetrit tunnis, ei pruugi üldse midagi tagasi anda. Kui me tahame seda kiirust saavutada, siis see võib nõuda väga suuri investeeringuid, sisuliselt tähendab see ju paljudes lõikudes kahe rööpapaari ehitamist. Sellised investeeringud ei pruugi olla mõistlikud, eriti kui me arvestame ühendust Riiaga ja sealt edasi, kui Läti kaasa ei tule. Ma olen praegu hästi ettevaatlik. Meil ei ole mõtet seal raha üle kuluta-

da. Aga me ei välista, et ka riigisisestest huvidest lähtudes võiks teha mõningaid projekte, et suurendada Tallinnast Lõuna-Eestisse minevate rongide kiirust. Need on aga väga selgelt fikseeritud projektid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Et teha kokkuvõtet sellest vestlusest, tahan teada järgmist. Kui vaadata kolme Balti riigi investeeringusoove ja prioriteete, kas siis Rail Baltic on kõigis kolmes riigis infrastruktuuriobjektide sisekonkurentsis realselt vähemalt kolme esimese hulgas?

Juhan Parts

Praegu on seda raske öelda, sest kõik riigid uuendavad oma transpordistrateegiat. Rail Balticusse investeerimise aeg, kui kõik ettevalmistused lähevad sujuvalt, kestab aastani 2018, ehitus kestab viis-kuus aastat, kuni aastani 2024. Leedu parlamendis on näiteks võetud vastu erinevaid otsuseid, on deklareeritud täielikku eristaatust ja välistatud igasugused muud konkureerimised. Me teame, et Euroopa Komisjoni pakutud transpordiinvesteeringute rahastamise skeem paneb sellised projektid konkureerima hoopis teiste projektidega, mitte väikeste riigisiseste projektidega. Ma arvan, et küllap nii läheb, et Rail Balticu projekti rahastamine ei tähenda meie jaoks konkureerimist ühe või teise sadama või teejupiga, vaid see tähendab pigem seda, kas me teeme seda projekti siin Euroopa nurgas või läheb see raha mõnda teise Euroopa nurka. See on see lõplik küsimus.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ministrile on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh, minister Juhan Parts! Kas arupärijad soovivad esineda lõppsõnaga? Ei soovi. Esimene arupärimine on ammandatud.

2. Arupärimine Eesti investorite olukorra kohta Ukrainas (nr 145)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Aivar Riisalu, Deniss Boroditši, Enn Eesmaa, Kalev Kallo, Valeri Korbi, Vladimir Velmani ja Yana Toomi 4. aprillil 2012 esitatud arupärimine Eesti investorite olukorra kohta Ukrainas. Arupärimine on esitatud välisminister Urmas Paetile. Palun kõnetooli arupärijate esindaja Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! See arupärimine kannab pealkirja "Eesti investorite olukorrast Ukrainas". Arupärimise põhjus on see, et Ukrainas on tekkinud ebaterve olukord seoses välisinvestoritega, sh Eesti investoritega. See ongi meie pöördumise ja tähelepanu juhtimise põhjus. Ma lühidalt kirjeldan olukorda, kuigi sellest on kirjutatud ka Äripäev ja minu teada lausa mitu korda, nii et ilmselt on kõik asjaga enam-vähem kursis, aga ma siiski pisut räägin. Näitena kasutan Eesti investeerimisettevõtet Magarach OÜ, mis on investeerinud üle kahe miljoni grivna Ukraina viinamarja- ja veiniinstituuti Magarach. Veiniinstituuti Magarach arendamis- ja tootmisbaasid asuvad Jaltas Ukrainas. Nimetatud finantsabi hõlmas ettemakseid, millega tasuti enne koostöö algust instituuti töötasudest tulenenud võlad ja hilisemad veinitehase rekonstrueerimise investeeringud, nagu näiteks villimisliinid. Finantsabi väljastati peale kokkulepet, mis oli kirjutatud alla aastal 1999. Koostöö ajal suurenes veini tootmise maht 19 korda. Toodangu kasv võimaldas oluliselt tõsta ettevõtte töötajate töötasusid ning maksude ja lõivudena tasuti kohaliku omavalitsuse eelarvesse üle 1 200 000 grivna aastas. Käibemaksu tasumise määr tõusis 6000 grivnalt 1 165 000 grivnale jne. Ühesõnaga, tehti koostööd, kuni ühel ilusal või pigem mitte ilusal päeval Ukraina partner ütles koostöö üles. Tagajärg on see, et Eesti investorid on jäänud Ukrainas pika ninaga, nagu nimetas seda Äripäev. Investeeringute kaitse kokkulepe, mis on meie riikide vahel sõlmitud, reaalses elus ei toimi. Seoses sellega on meil välisminister Urmas Paetile kaheksa küsimust. Ma loodan, et ta vastates loeb ka küsimused ette. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli välisminister Urmas Paeti!

Urmas Paet

Tere päevast! Esimene küsimus: "Millised on reaalsed mõjuhoovad, mida Eesti saab partnerriigi (antud juhul Ukraina) suhtes rakendada, et kindlustada oma investeeringute kaitse selles riigis?" Eesti on sõlminud Ukrainaga investeeringute kaitse lepingu, mille eesmärk on luua soodne investeerimiskliima ja tagada mõlema lepingupoole investorite võrdne kohtlemine ning ka investeeringuga seotud ülekannete tegemise võimalus, piisav kaitse sundvõrandamisel, vaidluste lahendamisel jne. Nii et selline leping on sõlmitud, kuigi paraku on selle täitmisega ja selle põhimõtetest kinnipidamisega olnud probleeme. Äri- ja investeerimiskliima on tähtis aspekt nii Eesti ja Ukraina kahepoolsetes suhetes kui ka Euroopa Liidu ja Ukraina vahelises suhtluses. Kõigil kõrgetasemelistel kahepoolsetel kohtumistel Ukrainaga oleme käsitlenud ettevõtluskeskonda puudutavat ja rõhutanud vajadust leida lahendusi osa Eesti ettevõtjate muredele, kellel Ukrainas on probleemid tekkinud. Viimati rääkis sellest oma Ukraina kolleegi, välisminister Grōštšenkoga selle aasta märtsis. 2010. aastal taaskäivitunud valitsustevahelise komisjoni istungite üks teema on ka pidevalt olnud meie ettevõtjate probleemid. 2011. aasta detsembris toimunud kohtumise ametlikus lõpp-protokollis on eraldi punktina välja toodud loetelu konkreetsete ettevõtete Ukrainaga seotud probleemidest. Ukraina on lubanud nende küsimuste lahendamise tegelda. Lisaks sellele oleme viimaste aastate jooksul Ukrainale edastanud kirjalikke järelepärimisi ja saatnud noote meie ettevõtjaid tabanud probleemide kohta. Nii Eesti suursaadik kui ka saatkonna diplomaadid Kiievis on pidevalt kohtunud Ukraina ametnike ja poliitikutega, et leida nendele muredele lahendusi. Paraku peab ütlema, et lahenduste leidmist on seni takistanud kas Ukraina nõrk haldussuutlikkus või soovimatus olukorda tõsiselt muuta, võib-olla ka mõlemad need põhjused. Samale järeldusele on jõudnud teisedki Euroopa Liidu liikmesriigid. Ärikliima halvenemine on avalik arutlusteema ka Euroopa Liidu ja Ukraina dialoogis. Euroopa Liit on korduvalt rõhutanud, et see olukord peab muu-

tuma. Ukrainale on neid sõnumeid edastatud eri vormides. Ka Brüsselis on Euroopa Liidu töögruppides selleteemalisi arutelusid peetud ja neid jätkatakse. Ärikliima parandamise vajadust on oma pöördumistes toonitanud ka Euroopa Komisjoni esindajad. Nii et lühidalt esimesele küsimusele vastates võib öelda, et on kaks liini: kahepoolne suhtlemine nende probleemide lahendamiseks ja suhtlemine Euroopa Liidu kaudu. Eesti ettevõtjate mured ei ole ainulaadsed, vaid samalaadseid muresid on väga paljude teiste Euroopa Liidu ja ka muude riikide ettevõtjatel.

Teine küsimus: "Kuidas Teie ametkond hindab üldiselt investeerimisolukorda Ukrainas ja sealset investeringute kaitset?" Kahjuks peab ütleva, et ettevõtluskeskkonna ja investeerimiskliima halvenemine on olnud viimaste aastate süvenev trend. Olukord Ukrainas on jätkuvalt ka poliitiliselt pinev ja see avaldab mõju ettevõtluskeskkonnale. Suur probleem on korruptsioon. See murendab õigussüsteemi ja takistab majanduse arengut, vähendades väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete perspektiivi selles riigis. PricewaterhouseCoopersi eelmise aasta majanduskuritegude ülevaates on kirjas, et ebaseaduslik ettevõtte vara omastamine on kõige levinum majanduskuritegu Ukrainas. Kujunenud olukorras on kõige rohkem haavatavad välisettevõtted või suure välisosalusega ettevõtted, sest investorite õiguskaitse Ukrainas on nõrk. Rahvusvahelises arbitraažikohtus on Ukraina vastu praeguseks esitatud kümme kaasust, sh on seda teinud Saksa, Prantsuse, Kanada ja teiste riikide ettevõtjad. Ärikliima halvenemist kajastavad ka rahvusvahelised analüüsid. Eelmise aasta korruptsioonitajumise indeksi kohaselt langes Ukraina 134. kohalt 152. kohale ehk aastaga 18 kohta. Maailmapanga ja Rahvusvahelise Finantskorporatsiooni selle aasta äritegemise lihtsuse indeks langes Ukrainas mullusega võrreldes 3 punkti võrra. See riik asub selles tabelis, kus kokku on 183 maailma riiki, 152. kohal. Maksude koguarvu poolest on Ukraina nimekirja liider halvast mõttes.

Kolmas küsimus: "Kas teave selle kohta, et paljud Eesti ja Euroopa Liidu liikmesmaade investorid puutuvad kokku selliste raskustega, vastab tõele?" Nagu ma eelnevatele küsimustele vastates ka ütlesin, on lühike vastus jah. Rahvusvahelisse arbitraažikohtusse on Ukrai-

na vastu esitatud kümme kaasust, sh minu nimetatud Saksa, Prantsuse, Kanada ettevõtjate omad. Lisaks ettevõtte pahatahtlikule ülevõtmisele ehk reiderlusele põhjustavad Eesti ettevõtjatele ja investoritele enim probleeme käibemaksu tagastamisega seotud mured, lisanduvad raskused seadusandluse, tolliteenistuse, maksuameti ja kohtusüsteemiga. Oluline on teada, et samasugused probleemid, nagu ma nimetasin, saavad osaks ka paljude teiste, sh Euroopa Liidu riikide ettevõtjatele.

Neljäs küsimus: "Kui see vastab tõele, siis kas Ukraina võimuorganite niisugune tegevus on olnud arutlusel kolleegidega Euroopa Liidu liikmesriikidest? Kas sellised arutelud on kaavas tulevikus?" Jah, need teemad on olnud arutlusel. Nimelt on ärikliima ja investeerimiskeskond oluline teema ka Euroopa Liidu ja Ukraina poliitilise dialoogi raamistikus. Ukrainale on neid muresid ja sõnumeid edastatud eri vormides. Brüsselis on erinevates Euroopa Liidu töörühmades selliseid arutelusid peetud ja neid peetakse edasi nii kaua, kuni mured ei ole lahendust leidnud.

Viies küsimus: "Kas Välisministeerium on teavitanud kujunenud olukorrast Euroopa Komisjoni? Kui ei, siis miks? Kui jaa, siis mis on tulemus?" Jah, Euroopa Liidu esindust Kiievis ja ka Euroopa Komisjoni on teavitatud, nad on sellest olukorrast ja probleemistikust teadlikud. Lisaks paljudele teistele riikidele oleme ka meie oma muredega sinna pöördunud. Euroopa Liidu delegatsioon Kiievis täiendab pidevalt Euroopa Liidu ettevõtete probleemide ülevaadet. Nii et on olemas alaline Euroopa Liidu ettevõtete probleemide ülevaade, kus kirjeldatakse olulisemaid probleeme ja on loetletud ettevõtted, kellel on raskusi, samuti see, mis laadi need raskused on. Kui rääkida laiemalt, siis ärikeskkonda puudutavad küsimused on Euroopa Liidu ja Ukraina poliitilise dialoogi raamistikus olulised. Ka Euroopa Liidu laienemisvolinik Füle nimetas veebruaris õigusriigi ja justiitsüsteemi reformi võtmetähtsusega küsimuseks ja mainis vajadust parandada ärikliimat. Samale teemale juhiti tähelepanu detsembris, kui toimus Euroopa Liidu ja Ukraina tippkohtumine. Pidevalt on Euroopa Liidu poolelt seda teemat tõstatanud Euroopa Liidu kaubandusvolinik De Gucht.

Kuues küsimus: "Kuidas Teie Välisministeeriumi juhina hindate perspektiive taastada

õiglus Eesti investorite suhtes Ukrainas?" Nagu eelnevast ilmselt juba võib järeldada, on Ukraina ettevõtluskeskkond praegu riskiderohke. Ka hea tahte korral äri- ja investeerimiskliima seal üleöö ei muutu. Seetõttu jäävad ettevõtluskeskkonda puudutavad küsimused Välisministeeriumi, välisesinduste ja teiste Eesti ministeeriumide ning ka Euroopa Liidu päevakorda. Välisministeeriumi ja meie saatkonna roll on jagada infot võimalike riskide kohta, probleemide ilmnenemise korral teema tõstatada, hoida seda päevakorral ning võimaluse piires aidata kaasa lahenduste otsimisele ja leidmisele. Kuid lõppude lõpuks on ka kogu selle info valguses konkreetseid investeerimisotsused ja ettevõtlusriskid iga konkreetse ettevõtte otsustada.

Seitsmes küsimus: "Kas Välisministeerium kavatseb hoiatada Eesti ärimehi riskide eest, mis on seotud äriiga Ukrainas?" Välisministeerium on alati pidanud väga oluliseks jagada Eesti ettevõtetele adekvaatset infot Ukraina ettevõtlus- ja investeerimiskeskonnast. Välisministeeriumi ja Eesti suursaatkonna kodulehel on toodud ülevaated Ukraina ettevõtluskeskkonnast, samuti on ettevõtjaid informeeritud ja neid teavitatakse ka edaspidi kohtumiste ja mitmesuguste ürituste kaudu. Viimane selline Eesti ettevõtjate ja Eesti suursaadiku Ukrainas kohtumine toimus Tallinnas Eesti Kaubandus-Tööstuskojas 13. aprillil. Meie diplomaadid Ukrainas on alati valmis andma Eesti ettevõtjatele lisateavet kohalike olude kohta. Samas on see kõik võimalik ja lihtsam siis, kui Eesti ettevõtjad ka ise oma Ukraina-suunalisest huvidest Välisministeeriumile märku annavad. Kui nad tunnetavad esimesi ohumärke, siis tuleks neil sellest võimalikult varakult teada anda.

Viimane küsimus: "Kuidas võib Teie arvates Ukrainas kujunenud välisinvestorite kaitse osas tekkinud ebaterve olukord mõjutada Ukraina, Eesti ja Euroopa Liidu suhteid?" Selge, et äri- ja investeerimiskliima on oluline osa nii Eesti ja Ukraina kui ka Euroopa Liidu ja Ukraina suhtluses. Ärikeskkonna halvenemine on avalik arutlusteema, arutlus toimub täna ka siin Eesti parlamendis. Sõnum on selge: olukord ei saa sellisena jätkuda, see peab muutuma, muidu kasvab ettevõtjate usaldamatus Ukraina vastu, mis lõpuks mõjutab nii kaubavahetuse mahtu kui ka pikaajalisi investee-

rimisplaane. Ukraina teab vägagi hästi, et tal tuleb jätkata struktuurseid reforme, et ainult nii on võimalik tihendada koostööd Euroopa Liiduga, läheneda Euroopa Liidu standarditele ja edasi liikuda lõimumisprotsessis Euroopa Liiduga. Kuid loomulikult on nii majanduse kui ka teiste riigielu aspektide tulevik ja üldse oma riigi tulevik esmajoones Ukraina enda ja tema juhtide kätes. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Mihhail Stalnuhhinil on küsimus. Palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Mul on mitu tuttavat ärim meest, kes aastaid tagasi alustasid Ukrainas äri. Nad olid väga rahul sellega, kuidas see toimis, ja sellega, kuidas neil õnnestus seal areneda. Praegu küll ei ole sellist tunnet, et toimuks mingi lähenemine Euroopale, mingi lõimumine. Pigem näeb asi välja vastupidi. Ütelge, palun, kas korruptsioon ja üldse need probleemid, millest te siin rääkisite, võivad segada Ukrainat Euroopa Liitu astumisel! Kas on olemas mingid kriteeriumid, millele peab liituja riik selles valdkonnas vastama?

Urmas Paet

Ma tõin ka sissejuhatavas tekstis näiteid, kuidas ühe aastaga on Ukraina näiteks korruptsioonitajumise indeksis langenud varasemalt 134. kohalt 152. kohale. Paraku sellised kehvad trendid seal aset leiavad. Mis puudutab Euroopa Liidule lähenemist, siis enne kui hakata rääkima Euroopa Liiduga liitumisest, tuleb ju Euroopa Liiduga ära pidada liitumiskõnelused. Selleks peab see riik saama kandidaataatuse. Selle eeldus omakorda on assotsiatsioonilepe, vabakaubanduslepe ja paljud teised lepped, mille eeldus jälle omakorda on selle konkreetse riigi, praegusel juhul Ukraina sisemised positiivsed arengud, et ta oma riigisisese käitumise ja sisemiste reformide arenguga näitaks tegelikku tahet jõuda kogu selle protsessini, mida ma Euroopa Liiduga liitumise puhul kirjeldasin. Praegune seis, nagu te ilmselt teate, on see, et paraku läheb Euroopa Liidu suunaline edasiliikumine väga visalt. Euroopa Liidu ja Ukraina vahelist assotsiatsioonilepet ei ole hoolimata pikaajalistest

püüdlustest suudetud siimaani alla kirjutada, rääkimata järgmistest sammudest, mida on vaja astuda selleks, et riik saaks näiteks Euroopa Liidu kandidaatriigiks, mille järel saab hakata liitumiskõnelusi pidama, mis on ka väga pikk ja tihti valulik protsess. Selge, et kõik see kokku – täna me räägime siin ärikliimaga seonduvast, aga paraku on selles riigis ka muid muresid, näiteks muresid õigusriiklusega – Ukrainat Euroopa Liidule lähemale küll ei too.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Kui Äripäev kirjutas sellest investorite kurvast kogemusest, siis oli toimetaja veerus selline tsitaat: "Välispoliitiline silmakirjalikkus, mis peab üht korruptiivsust paremaks kui teist, ei ole mingil viisil ettevõtja huvides. Eesti investorite huvide kaitsmine Ukrainas ja Gruusias on jäänud sõnakõlksuks, millel pole reaalselt katet, seetõttu jääb üle loota vaid iseendale ja partnerite usaldusväärsele." Kuidas te seda kommenteerite? Miks on selles lauses mainitud Gruusiat? Kas seal on ka sarnaseid probleeme?

Urmas Paet

Ma ei mäleta, kes seda ütles. Võib-olla on sellel ütlejal võimalik täpsustada, miks ta nii ütles. Selge on see, et riik saab probleemidele tähelepanu juhtida, neid tõstatada, survestada koos teiste riikidega seda riiki, kus on probleem. Seda me oleme kogu aeg teinud. Mida palju rohkem teha saaks? On ettevõtjaid, kes on pöördunud arbitraažikohtusse. Kui mõni Eesti ettevõtja tunneb, et seda sammu on vaja, siis loomulikult võivad nad seda teha ja siis loota, et kohtuotsus, kui see arbitraažikohtus kunagi langetatakse, paneb midagi liikuma. Selline see olukord praegu on. Kui vaadata laiemat pilti, siis, loomulikult, Eesti ega Euroopa Liidu huvides tervikuna ei ole Ukraina olukorrale käega lüüa. Meie huvides ei ole see, et Ukraina korruptsiooniindeksis või ka muude näitajate poolest veelgi kukuks, kohe päris põhja välja. Nii et lisaks probleemide tõstatamisele ja survestamisele tuleb püüda aidata kaasa sellele, et selles riigis reformiprotsess siiski täielikult ei peatuks. See lugu Ukrainas päris lootusetu ei ole. Näiteks võttis raada

12. aprillil vastu uue kriminaalmenetluse koodiksi, mille ka Euroopa Nõukogu on heaks kiitnud, ja 13. aprillil kinnitas president kodanikuühenduste seaduse, mis lihtsustab kodanikuühenduste registreerimist ja hõlbustab nende tegevust. Ka on teatatud, et konstitutsiooniline assamblee kutsutakse Ukrainas kokku. Nii et mingisuguseid arenguid siiski toimub. Need võtavad muidugi aega, enne kui need tulemusi hakkavad andma. Kuid seda kõike tuleb toetada, et olukord seal lõplikult kraavi ei keeraks. Mis Gruusiat puudutab, siis mul ei ole selle kohta praegu ühtegi konkreetset näidet, nagu mul oli Ukraina kohta ette valmistatud. Ma ei tea, kes seda sellele ajalehele ütles. Kui sel inimesel on seoses Gruusiaga mingisuguseid muresid või probleeme, siis võiks neist teada anda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Te nimetasite, et Ukrainas võib seda ebasoodsat suhtumist välisinvestoritesse põhjustada kas haldussuutmatus või tahtmatus, aga võib-olla ka need mõlemad põhjused koos. Haldussuutmatus on mõiste, millest igauks aru saab. Aga mida võiks tähendada tahtmatus? Selle tahtmatusega riik iseennast päris ilmselt ju kahjustab.

Urmas Paet

Meie seisukohast või üldse terve mõistuse seisukohast lähtudes kahjustab selline olukord iga riiki. Kui ikkagi järjest rohkem ettevõtjaid väga mitmest riigist tunnetavad, et neile on investeerimine või üldse ettevõtluse arendamine selles riigis tehtud väga raskeks või pea-aegu võimatuks, siis kindlasti ind uusi investeeringuid teha raugab. Nii saetakse täpselt sedasama oksa, millel istutakse. Aga ma väidan, et Ukraina majandus vajab hädasti välisinvesteeringuid. Võib-olla kuskil on konkreetsed isikud, kes lõikavad isiklikku kasu nende probleemide tekitamisest. Kuid loomulikult, vähegi kaugemas perspektiivis ei tule riigile tervikuna küll mingil moel kasuks, kui riigi maine kujuneb korruptsioonijuhtumite ja välisettevõtjatesse ebaõiglase suhtumise põhjal.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ministrile on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh, Urmas Paet! Kas arupärijate esindaja soovib lõppsõna? Ei soovi. Ka teine arupärimine on ammendatud.

3. Vaba mikrofon

Aseesimees Laine Randjärv

Me liigume viimase päevakorrapunkti juurde, milleks on vaba mikrofon. Peale haamrilööki võib esitada oma küsimuse. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul küsimust ei ole, aga on mõned mõtted, mida ma tahan teiega jagada.

Viimastel päevadel, isegi mitte päevadel, vaid nädalatel on olnud väga palju juttu liiklusest. Seda sellest aspektist, et selle aasta nelja kuuga on olnud peaaegu kolmandiku võrra rohkem hukkunuid kui möödunud aasta samal ajal. Liiklusspetsialistid on avalikult väitnud, et kiiruse ületajaid on palju, seetõttu me peame kiirust piirama, piirkiiruse väiksemaks muutama, siis on hukkunuid vähem. Kõige olulisem on see, et kui tavaliselt on igal suvel paljudel headel teedel olnud piirkiirus sada kilomeetrit tunnis, siis tänavu on otsustatud, et üle üheksakümne kilomeetri tunnis on lubatud sõita ainult nendel teedel, kus on kaherealine liiklus.

Ma otsustasin vaadata natuke statistikat selle kohta, kes ja millistel põhjustel on liikluses hukkunud. Selgub, et 13 liikluses hukkunut olid hoopistükkis kergliiklejad. Selgub, et rasked liiklusõnnetused, kas tagant või eest otsasõidud, toimuvad asula sees. Joobes juhtide süül on hukkunud neli inimest. 22 juhul ei olnud hukkunud kasutanud turvavarustust. Laias laastus näitavad need arvud seda, et raskete liiklusõnnetuste kõige olulisem põhjus ei ole hoopistükkis mitte suur sõidukiirus, vaid muud mõjurid. See on küll väga lihtne ja talgute korras pealeminek, kui me muretseme politseile rohkem kiiruskaameraid ja möödame rohkem kiirust, väites, et siis on liiklusõnnetustes hukkunuid vähem. See on minu arvates täiesti väär väide.

Leian, et liikluses on vaja leida üles need juhid, kes on realselt ohtlikud, kes on purjus, kes ei kasuta turvavarustust, kes ei kasuta kor-

ras sõidukeid ja *summa summarum* huligaanitsevad. Ma olen seda meelt, et politseinikud ei saa sellega päris kindlasti teps mitte üksi hakkama, vaid selleks on vaja kõigi kodanike abi, on vaja infot kodanikelt. Aga kui me paneme kogu politsei sirgetel teelõikudel kiirust mõõtma, siis vaevalt et need inimesed, kes sirgel teelõigul viie kilomeetri võrra tunnis kiirust ületavad, on valmis andma tõsistest rikkumistest infot politseile, et see suudaks kiiresti reageerida. See tekitab hoopiski konflikti liikleja ja järelevalvaja vahel, selle asemel et neid omavahel siduda ja leida ühiselt üles need juhid, kes on liikluses realselt ohtlikud. See viimane ei ole teps mitte lihtne ülesanne, see nõuab planeerimist, see nõuab analüüsi, see nõuab väga kiiret reageerimist. Kui liikluses osalejalt saabub teade, et ta näeb kas kahtlase sõidustiiliga juhti, kes võib olla purjus, või juhti, kes huligaanitseb, tehes järske möödasoite ja sõites mitu korda kiiremini, kui on lubatud, siis peab kohale minema politseinik, kes suudab reageerida ja need juhid liiklusest kõrvaldada.

See on keeruline ülesanne meie korrakaitsestruktuuridele. Ma loodan väga, et nad otsustavad taktika muutmise kasuks, mitte ei otsusta minna lihtsalt kergema vastupanu teed, öeldes, et täna on lubatud sõidukiirus üheksakümmend, homme seitsekümmend ja lähitulevikus võib-olla kolmkümmend kilomeetrit tunnis. See ei säästa meie elusid. Aitäh! Turvalist liiklemist meile kõigile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, vaba mikrofon on teie!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Umbes kakskümmend aastat tagasi, 1990. aastate keskpaiku ilmus Saksamaal üks väga huvitav raamat. See oli kogumik, mis koosnes umbes sajast dokumendist. Nende dokumentide autorid, kes neile dokumentidele olid alla kirjutanud, need, keda seal tsiteeriti, moodustasid omaette tegelaste rea. Nende hulgas olid Hitler, Himmler, Rosenberg, Heydrich, Kaltenbrunner ja teised üsna tuntud isikud. See oli esimene kord, kui oli võetud kokku dokumendid, mis andsid ettekujutuse sellest, mida kujutas endast kurikuulus plaan "Ost". Nimelt

tegeldi natslikul Saksamaal sakslaste tavalise pedantsusega, sellega, et püüti ette näha, mis juhtub mingi aja pärast. Nii valmistatigi ette plaan, mis kujutas endast Saksamaa sõjajärgse poliitika kirjeldust okupeeritud territooriumil. Selle kohaselt pidi Ida-Euroopa jagunema seitsmeks osaks. Üks osa koosnes Eestist, Lätist, Leedust ja Valgevenest. Pärast Valgevene sellest nimekirjast kustutati. See plaan nägi konkreetset Eesti jaoks ette (teistest riikidest ma rääkida ei jõua) seda, et lähima kahekümne aasta jooksul – sellest kirjutatakse ühes 1942. aasta kirjas Heinrich Himmler – pidid Eesti territooriumi asustama sakslased, hollandlased, taanlased ja teiste Saksamaa vallutatud riikide elanikud. Saksa teadlaste arvates oli iga teine Eestis elav inimene üldiselt lähedane aarialas-tele. Kavas oli 50% elanikest küüditada Lääne-Siberisse, ülejäänud 50% pidid assimileeruma, milleks Himmler, nagu ma juba ütlesin, andis aega kakskümmend aastat. Ajalool muidugi ei ole tingivat kõneviisi ja kõik läks, nagu läks. Aga selline võimalus oli. Oli täiesti võimalik, et juba 1960. aastateks poleks jäänud ei keelt ega kultuuri, rääkimata mingist riiklusest. See oli üsna reaalne, kui arvestada seda, kuidas sakslased sõja ajal kõiki oma plaane täitsid. Täna, 7. mail, pisut enne Euroopa päeva, enne võidupäeva tulim ma siia selleks, et tänada kõiki, kes sõdisid liitlasriikide vägedes, kes said jagu natslikust Saksamaast, neid inimesi, veel elavaid veterane, tänu kellele on seniajani säilinud ja arenenud eesti keel ja eesti meel, eesti kultuur ja Eesti riiklus. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Täna on siin vaba mikrofoni raames inimesed rääkinud sellest, mis on nendel südamel seoses Euroopa päevaga ja seoses liiklusega, olenevalt sellest, kes millele või kellele lähemal on. Mina olin eelmisel nädalal hästi lähedal põlevkivile, tegelikult olen ma põlevkivile päris lähedal olnud peaaegu kuuskümmend aastat. Aga mul on hea meel, et on käivitunud arutelu põlevkivi kui ressursi lisamaksustamise üle.

Miks ma seda teemat möödunud nädalal üldse alustasin? Minu meelest väärivad inimesed riigis, kus maapõues on väärtuslik maa-

vara, paremat elu. Läheduses asuv Norra on selles mõttes hea näide. Ei ole ju normaalne, et õpetajad, kelle kätes on sisuliselt Eesti tulevik, on alamakstud ja tunnevad end ühiskonnas seetõttu teatud mõttes alaväärtuslikuna. Usun, et põlevkivi suurem maksustamine võimaldaks leida puuduoleva raha õpetajate palga suurendamiseks. Nüüdseks on sel teemal sõna võtnud peaminister, teinegi koalitsiooniliider Urmas Reinsalu ja põlevkivi kasutavate ettevõtete juhid. Arvamused jagunevad enam-vähem pooleks. Kui peaminister ja üks suurematest põlevkivi töötlejatest VKG põhimõtteliselt toetavad põlevkivi lisamaksustamist, siis loomulikult on selle vastu IRL, kelle haldusalasse kuulub suurim põlevkivi tarbija, aga ka raiskaja Eesti Energia. Väiksematest ettevõtetest on oma poolthäälle öelnud Kunda Nordic Tsement ja vastu on olnud Kiviõli Keemiatööstus.

Ometi pole minu arvates alternatiivi. Riik peaks kõrgemalt maksustama oma omanduses olevaid põlevkiviresse, et riigi kodanikud paremini elada ja tegutseda võiksid. Olen veendunud, et maksustada tuleb just põlevkivi kasutamist. Esiteks võimaldab seda põlevkivi praegune suhteliselt madal hind. Teiseks on põlevkivi töötlejad ikkagi suured keskkonna mõjutajad. Nende tegevusest jäävad järele üsna hoomatavad jäljed. Kunda Nordic Tsement on võib-olla ainuke põlevkivi kasutav ettevõte, mis kogu tooraine ära kasutab. Ta kasutab ka Narva jaamadest tulevat tuhka. Peaminister on veendunud, et tuleks maksustada põlevkivist valmistatud tooteid. Mina olen veendunud, et toodangu maksustamine ei täidaks oma eesmärki, sest see ei stimuleeri põlevkivi heapere-mehelikult kasutama. Riik ei tohiks maksustamisega karistada firmat, kes panustab tehnoloogia arendamisse aega ja raha, riik peaks võtma ikka seda, mis talle kuulub. Ühesõnaga: kõrgemalt tuleks maksustada maavara, mitte toodangut, mida üks või teine ettevõte valmistab.

Põlevkivi tootmine jätab jälje: järele jäävad aheraine-, tuha- ja poolkoksimäed. Kui Eesti Energiast ja majandusministeeriumist kostab alatasa, et ressursimaksu ei tohi puudutada, muidu tõuseb kohe elektri hind, siis tuletan meelde, et just põlevkivi ahjuajamine mõjub keskkonnale eriti kurnavalt. Kes on siiani takistanud leida energia tootmisel põlevkivile alternatiive? Kõigi Euroopa Liidu seaduste

taustal tundub põlevkivienergeetika edasine arendamine Eestis mitte kõige targema tegevusena. See on lihtsalt põlevkivi raiskamine. Põlevkivi väärtustamine õliks ja keemiasaadusteks on õige tee, see tooks Eestile tuntavat kasu ja seda juba lähitulevikus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Lembit Kaljuvee! Rohkem kõne-soove ei ole. Tänane istung on lõppenud. Ma soovin kõikidele kena õhtu jätku!

Istungi lõpp kell 16.30.

Istungi kestus 1 tund ja 30 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 8. mai 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu (180 SE) kolmas lugemine

2. Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (227 OE) esimene lugemine

3. Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (186 SE) esimene lugemine

4. Tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu (184 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 14. töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Head kolleegid! Annan üle arupärimise peaministrile. See arupärimine käsitleb pikaleveninud omandireformi, mis on kestnud juba kakskümmend aastat, kuid mille lõppu pole veel näha. Viimasel ajal on sellega seoses tekkinud üks huvitav nähtus. Nimelt on hakatud üle vaatama otsuseid, mis kunagi, kümme aastat tagasi tehti. Inimesed on nüüd oma ehmatuses saanud teatise, et nende korter ei kuulugi enam neile, vaid maja on tagastatud Saksamaale ümberasunutele ja sellepärast võivad inimesed oma elamispinna kaotada. See arupärimine on sündinud Eesti Üürnike Liidu esindajate palvel. Me analüüsisime seda probleemi. Me esitame peaministrile viie küsimusega arupärimise, et ta meile seletaks, kuidas

on juhtunud nii, et kümme aastat tagasi tehtud reform, mille käigus pidi sadade majade kohta olema tehtud lõplik otsus, nüüd järsku uuesti üle vaadatakse ja inimesed tänavale aetakse. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel eelnõusid või arupärimisi? Ei ole. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamata.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 9. mail osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning välisminister Urmas Paet. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. Töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu (180 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me hakkame käsitlema tänase päevakorra esimest punkti, milleks on õiguskomisjoni algatatud töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas soovitakse läbi rääkimisi pidada? Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Enne kui me lõpliku otsuse langetame, tuletan ma pisut meelde töölepingu seaduse esimest arutamist siin saalis 2008. aasta oktoobris. Küsimuse peale, kas see uus seaduseprojekt on ka atraktiivne, vastas tollane sotsiaalminister Maret Maripuu, et loomulikult, sest kui nn vaba-

tahtliku töötuse puhul on võimalik saada töötuskindlustushüvitist ja rakendatakse ka tööõiguse paindlikkust, siis on uus seadus kindlasti sedavõrd atraktiivne, et inimesed tahavad Eestis töötada ja töökohti tuleb juurde. Nagu näeme, läks vastupidi ja atraktiivsusest on asi kaugel, sest töötajate õigusi ja hüvitisi vähendati, vallandamine tehti imelihtsaks ja tööle ennistamine sisuliselt kaotati.

Üks külgetõmbav punkt selles seaduses siiski oli. Selle aga koalitsioon täna tühistab, enne kui see üldse jõustuda jõuaks. Nii ei hakkagi kindlustushüvitist saama need, kes eelmisest töökohast "omal soovil või poolte kokkuleppel" lahkuvad. Minister rõhutas ka tol korral, et vabatahtliku töötuse puhul on tingimused raskemad: hüvitise määr on madalam (40%) ja kvalifitseerumise tingimused on ka hoopiski rangemad, nimelt oleks hüvitise saamiseks pidanud viie aasta jooksul olema töötuskindlustusstaazi nelja aasta jagu.

Tol korral saadi aru, et tavaliselt ei lahku inimesed healt ja rahuldava palgaga töökohalt niisama ajaviiteks. Sellest saadakse aru 16-s Euroopa riigis, näiteks Belgias, Šveitsis, Austrias, Norras, Saksamaal ja mujal, kus kompenseeritakse ka n-ö vabatahtlikku töötust. Euroopa on aru saanud, et mõistlik on neid inimesi veidi toetada, et neid kiiremini tööturule tagasi saada. Miks teie praegu selle hea ja töötajat väärtustava hüvitise tühistate? Ma seda tõepoolest ei mõista. Ma ei saa aru, miks te arvate, et inimene jääb ilma ühegi põhjuseta vabatahtlikult koju töötuna istuma, saades 40% palgast. Ühtegi loogilist seletust sellele ei ole. Pole ju saladus, et nn omal soovil või poolte kokkuleppel töölt lahkumine tähendab tegelikult inimese töölt minemaajamist, kas seetõttu, et tööandjale konkreetne inimene ei meeldi või ei sobi, või seetõttu, et tahetakse lihtsalt ühe töötegitaja palk kokku hoida. Juhtub ka seda, et töö on raske ja käib üle jõu. Praeguse suure tööpuuduse ajal on üsna haruldane, kui töötaja tõepoolest omal soovil lahku, kuid ka siis kuluks talle loomulikult ära see 40% palgast, isegi viletsa palga puhul, sest see on enne uue töökoha leidmist vähemalt ajutine abi.

Aga mis kasu saab riik sellest, kui need inimesed on kodus väga väikese töötü abiraha peal? Ma ei saa sellest aru. Riigile on kasulik töötav inimene, kes maksab makse, näiteks käibemaksu ja aktsiise, kes teenib ja tarbib

ning kellele ei pea toimetulekutoetust maksma. Sellepärast on täiesti arusaamatu, miks riik kärbib potentsiaalsete töötajate hulka. Töötukassas, nagu öeldud, raha ju on. Valitsus hoiab seda järjekordseks eelarveaukude lappimiseks ja likviidsuse tagamiseks. Riik kasutab n-ö võõrast raha, tööandjate ja töövõtjate kogutud raha omaenda vigade parandamiseks ning annab sellega halba eeskujutulevastele põlvkondadele.

Nii olemegi jälle jõudnud meie poliitilise kultuuri ja riigivõimu moraali juurde. Kui valitsus ja Riigikogu võivad valijat petta ja antud lubadusi murda, siis miks süüdistame tavakodanikke väheses riigialamlikkuses?

Keskerakonna fraktsioon ei saa selle eelnõuga kaasa minna ja me hääletame selle vastu. Me hääletame valijatele antud lubadusi murdva eelnõu vastu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Töölepingu seaduse muudatus, mida me täna hääletama hakkame, mõjutab otseselt töösuhteid riigis. See mõjutab tööturul osalevate sotsiaalpartnerite omavahelisi suhteid ja ca 640 000 tööealist inimest.

Töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmandal lugemisel on oluline kirjeldada ka suuremat pilti. Kui te mõtlete, et problemaatika seisneb pelgalt töölepingu seaduse muutmises, selles, et valitsuserakonnad on seadnud suure küsimärgi töötuskindlustuse kohale, siis te tajute vaid ühte osa olukorrast. Tegelikult on problemaatika laiem ja puudutab riiklikku sotsiaalkindlustust üldisemalt. Jutt ei käi nii väga töötuskindlustusest kui kindlustusliigist, sest ka sotsiaalkindlustus on riiklikult korraldatud kindlustus, vaid Vabariigi Valitsusest ja Riigikogust ehk riigivõimu kandjatest, usaldusväärsetest partneritest üldrahvalike kindlustuste korraldamisel. Kindlustusfirma müüb usaldust. Korraldades ravikindlustust, töötuskindlustust või näiteks tööõnnetuskindlustust, müüb ka riik usaldust. See, et ravikindlustatu, kes on iga kuu tasunud ravikindlustusmaksid, ei pruugi saada normaalse ajavahe miku jooksul eriarstiabi, esmatasandi arstiabi või taastusraviteenust, on üleüldiselt teada.

See, et töötuskindlustusmakse tasuja ei saa seda hüvitist töölt näiliselt vabatahtliku lahkumise korral, mida talle kindlustusfirma, praegusel juhul riik, selge sõnaga äsja lubas ja mille jaoks on ka vahendeid kogutud, saab selgeks tänase päeva jooksul. Ka valitsuserakonnad ise tajuvad usaldusväärse kaotamise probleemi. Miks muidu varjuti eelnõu esitamisel ja läbisurumisel Riigikogu õiguskomisjoni selja taha? Ju loodeti, et rahvas, keda oli valimistel võimalik petta, ei saa aru ka sellest, millisest allikast eelnõu tegelikult pärit on. Huvitav küsimus on see, kuidas kavatseb valitsuskoalitsioon nüüd teha teoks tööõnnetuskindlustuse, mida ta samuti selge sõnaga lubanud on. Millise usalduse baasil seda tehakse? Täna ei ole tõesti paslik kurta ainult töölepingu seaduse muutmise pärast, vaid kurta tuleb hoopis riigi kui kõige olulisema sotsiaalpartneri usaldusväärse süstemaatilise lõhkumise pärast. Kölab dramaatiliselt, aga olukord ongi dramaatiline.

Täna me hääletame töölepingu seaduse muutmise ja tööturvalisuse olulise vähendamise üle. Hoolimata häälekatest ja üleüldistest protestidest surutakse seadusmuudatus koalitsiooni jõuga läbi. Ülehomme hakkame hääletama kõrgharidusreformi läbiviimist. Hoolimata üleüldistest protestidest surutakse ka see seadus koalitsiooni jõuga läbi. Äsja suruti koalitsiooni häältega läbi kollektiivlepingu seaduse muutmine, hoolimata üleriiklikust protestilainest. Riiklikud päästekomandod likvideeritakse, esmatasandi arstiabi koondatakse keskustesse. Omavalitsused koostavad ja esitavad deklaratsioone ning nõuavad häälekalt struktuurilisi muudatusi, kuid neid ei kuulata. Õpetajad streigivad, aga nende nõudmisi naeruvääristatakse. Mis toimub Eesti riigis? Eesti riigis vohab politikaanlus. Vohav politikaanlus asendab poliitika võimu haaramise ja võimul püsimise tehnoloogiatega, hävitab poliitikud ja usalduse riigijuhtimise vastu. Valimistulemus saavutatakse osavate reklaamikampaaniatega. Pärast hakatakse hoolikalt selgitama, et tegelikult ei loe varasemad kokkulepped midagi ja ka valimislubadused ei tähendanud päris seda, mida neid arvati tähendavat. Tasuta kõrgharidus ei tähendanudki tasuta kõrgharidust, kodukulude vähendamine ei tähendanudki kodukulude vähendamist, vaid hoopis ühte Kred-Exi programmi kortermajade soojustamiseks,

ja parem Eesti ei ole ette nähtud kõigile, vaid väiksele osale Eesti ühiskonnast. Vaadates seda jada, võib tõesti tõdeda, et tänane töölepingu seaduse muutmine ei ole ühekordne nähtus, vaid osa süsteemist.

Sotsiaaldemokraadid hääletavad riigi usaldusväärse hoidmise ja suurendamise poolt ning töölepingu seaduse muutmise vastu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Kui me võtame selle eelnõu seadusena vastu, siis me tunnistame kehtetuks täiendava skeemi töötuskindlustushüvitise maksmiseks vabatahtliku töö- või teenistussuhte lõpetamise korral ehk säilitame tööturul praeguse olukorra, kus hüvitist makstakse sunnitud töötuse korral.

Me oleme nendest argumentidest siin kahe lugemise käigus korduvalt rääkinud. Lühidalt kokku võttes võib öelda, et me tagame kaugemas perspektiivis kindlalt töötukassa jätkusuutlikkuse ja piisavate vahendite olemasolu kehtivate hüvitiste maksmiseks. Samuti tagame reservid halvemate aegade tarbeks.

Ma ei taha kuidagi nõustuda eelnõu menetlemise käigus saali ühelt poolelt kostnud etteheidetega, et töötukassa reservid on liiga suured ja see oleks justkui midagi väga taunitavat. Teisalt ei saa aktsepteerida soovi hakata neid vahendeid kibekiiresti laiali jagama. Paljudele poliitikutele on ikka ja jälle meeldinud täiendavalt raha jagada ning sellega populaarsust koguda. Oleme aga lähiminevikus näinud iga suguseid aegu, ka seda, et töötukassa vahendeid ei jätkunud ja me olime sunnitud töötuskindlustusmakseid korduvalt tõstma. Loodetavasti oleme täna targemad.

Praegu on kaks põhimõttelist võimalust. Esiteks on võimalik neid paljuräägitud vabatahtliku töötuskindlustuse täiendavaid hüvitisi maksmata hakates ja valijatele meeldida püüdes hakata töötukassa vahendeid märkimisväärselt rohkem kulutama. Teine võimalus on arvestada kõigi, enam kui 600 000 Eesti töötava inimesega kaugemas perspektiivis ning neile kindlustunnet säilitades ja tugevaid reserve hoides astuda tubli samm selles suunas, et kõi-

gi nende maksukoormus hakkaks juba järgmisest aastast vähenema. Sisuliselt on otsustatud, et töötuskindlustusmaks on järgmisest aastast 3%, aga kaugemas perspektiivis on kindlasti võimalus seda makset veelgi vähendada. Ma ei tea, kas me jõuame kunagi ka 1,5% tasemele. Juba järgmisel aastal võiks keskmisele Eesti perele seetõttu kätte jääda 160–200 eurot, mis ei ole sugugi väike raha.

Väga palju on räägitud sellest kokkuleppest, mida praegune valitsuskalitsioon justkui rikub või murrab. Ma kordan, et 2008. aastal me nägime paljusid asju teistmoodi. See kokkulepe sõlmiti tõepoolest omas ajas, selles majanduslikus seisus, milles Eesti riik tollal oli. Juba 2009. aastal oli olukord sootuks teine. Ma veel kord rõhutan, et siis oli kindel veendumus, et kõik need maksed mahuvad 1,5% sisse. Kui see nii oleks, siis võiks vabatahtliku lahkumise korral lubatud hüvitis alles jääda.

Ma ei saa ikkagi nõustuda ka täna kõlanud väitega, et selline hüvitis kaitseb "omal soovil" töölt lahkunute huve. Ma kordan, et nii tööandjate kui ka töötajate poolel on piisavalt seaduslikke võimalusi, et tööleping lõpetada. Me ei peaks koguma makseid töötavate inimestelt, selleks et tööandja ebaseaduslikku käitumist soodustada.

Ma rõhutan veel, et töötuskindlustus ei ole hoiupõrsas või tähtajaline hoius, kuhu paneme raha sisse ja siis võtame välja. See on ikkagi riigi sunniivisiliselt kehtestatud vahend ...

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite lisaaega? Kolm minutit.

Kalle Jents

... selleks et töötajal, kui ta hätta satub, oleks võimalik otsida uus töökoht ja asuda võimalikult kiiresti uuesti tööle.

Seetõttu hääletab meie fraktsioon kindlasti selle eelnõu poolt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Me läheme lõpphääletuse juurde ja teeme selleks ettevalmistusi.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele õiguskomisjoni algatatud töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu 180. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 49 Riigikogu liiget, vastu 43, erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 18.)

2. Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (227 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu! Mul on au teile tutvustada kultuurikomisjonis ettevalmistatud Riigikogu otsuse eelnõu Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamiseks. Teatavasti töötab Eesti Rahvusringhääling kui avalik-õiguslik organisatsioon oma seaduse alusel. Selle seaduse kohaselt on rahvusringhäälingu kõrgeim juhtimisorgan nõukogu. Nõukogu koosneb kahte liiki liikmetest: Riigikogu liikmed ja ringhäälinguvaldkonna tunnustatud asjatundjad. Nõukogu liikmeks oleva Riigikogu liikme volituste aeg nõukogus langeb kokku tema volituste ajaga Riigikogus, kuid asjatundja volituste aeg kestab viis aastat. Praeguses rahvusringhäälingu nõukogus olevate valdkondlike asjatundjate volituste tähtaeg lõpeb sisuliselt täna või homme, kuna nad nimetati Eesti Rahvusringhäälingu nõukogusse 8. mail 2007. Nende volitused on kestnud viis aastat ja need volitused saavad nüüd läbi. Eesti Rahvusringhäälingu seaduse kohaselt esitab kultuurikomisjon Riigikogu täiskogule ettepaneku uute liikmete nimetamiseks.

Kultuurikomisjon valmistas kõnealust eelnõu ette oma 30. aprilli istungil. Neljale tunnustatud asjatundja kohale oli esitatud kaheksa kandidaati. Komisjon otsustas, et neid kandidaate, kes ei osutu komisjonis valituks, me ei

avalikusta. Samamoodi ei avalikustata valituks osutunute saadud häälte arvu, et mitte kahjustada inimeste võimalusi kandideerida edaspidi mis tahes olulistele ametikohtadele.

Komisjonis toimunud salajase hääletamise tulemusel osutasid nende kandidaatide hulgast valituks Mart Luik, Paavo Nõgene, Rain Tamm ja Agu Uudelepp. Kõik kandidaadid on, nagu seadus nõuab, andnud nõusoleku oma kandidatuuri esitamiseks ning kinnitanud, et nad vastavad rahvusringhäälingu nõukogu liikmele seaduses esitatavatele nõuetele.

Selle salajase hääletamise tulemusel koostas kultuurikomisjon eelnõu, mis on teie ees. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt arutatakse seda otsuse eelnõu ainult ühel lugemisel. Eesti Rahvusringhäälingu seaduse § 14 kohaselt on õigus teha ettepanekuid nõukogu liikmete nimetamiseks kultuurikomisjonil, seega ei ole võimalik esitada selle eelnõu kohta muudatusettepanekuid. Kultuurikomisjoni ettepanek Riigikogu täiskogule on panna see otsuse eelnõu seaduse kohaselt täna lõpphääletusele ning otsusena vastu võtta. Komisjon otsustas ka, et eelnõu tutvustab Riigikogu täiskogule teie ees seisja. Kõik otsused, mis seoses selle eelnõuga komisjonis tehti, olid konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma sain aru, et te valisite rahvusringhäälingu nõukokku valdkonna tunnustatud esindajaid. Kas liikmekandidaadid olid kutsutud kultuurikomisjoni ja kas komisjon vaagis sisuliselt ühe või teise tulevase liikme sobivust või oli ka see salajane? Paljud komisjoni liikmed ei pruukinud kõiki kandidaate tunda ega nende isikomadusi teada.

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Kui mõni komisjoni liige oleks selle ettepaneku teinud, siis oleks komisjonil kahtlemata olnud võimalik kutsuda enda ette kas kõik kandidaadid või mõni nendest, vastavalt komisjoni liikmete soovile. Sellist ettepanekut aga ei tulnud, kuna kõik esitatud kandidaadid on ilmselt piisavalt hästi tuntud inime-

sed. Neid komisjoni ette kutsuda ei pidanud keegi vajalikuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab kandidaatide otsimise protseduuri. Kõigepealt pöördus kultuurikomisjon parlamendifraktsioonide poole, et need esitaksid oma kandidaate. Selleks määrati tähtaeg. Tähtajaks laekus neljale kohale neli kandidaati. Alles seejärel pöördus kultuurikomisjon mitme erialaliidu poole ettepanekute saamiseks. Mis põhjusel komisjon seesuguse protseduuri valis? Kas need kandidaadid, kes esialgu esitati, ei sobinud?

Paul-Eerik Rummo

Tava, et esialgu pöördutakse ka asjatundjate valimisel ettepanekute saamiseks Riigikogu fraktsioonide poole, on eksisteerinud ilmselt juba niisama kaua kui rahvusringhääling, selle nõukogu ja nõukogu moodustamise suhe Riigikoguga. Kahtlemata võivad ettepanekud laekuda ükskõik millisest ringkonnast, see ei ole seadusega kuidagimoodi piiratud. Kandidaatide esitamise viisi ei ole seaduses kirjeldatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Rahvusringhäälingu seadus ütleb, et neli asjatundjat määratakse rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjate hulgast. Härra Nõgene on oma intervjuus avaldanud arvamust, et asjatundjate tiib nõukogus vajab erinevaid liikmeid eri valdkondadest, mitte ainult mediaekspertide hulgast. Ta kommenteeris niimoodi iseenda kandidatuuri. Kui kultuurikomisjon jagab seda seisukohta, siis miks te ei algatanud seadusparandust, vaid läksite otse selle seaduse rikkumisele?

Paul-Eerik Rummo

Ma ei nimetaks seda selle seaduse rikkumiseks. Kindlasti saan ma siin väljendada ainult oma isiklikku arvamust, kuid minu arvates

võiks valdkonna tunnustatud asjatundja mõiste olla seaduses tõepoolest natuke laiemalt avatud. Meedia on ikkagi laiem valdkond kui mõni teine väga spetsiifiline valdkond. Meedia hõlmab kogu ühiskonda. Väga võimalik, et tõepoolest tuleks seda mõistet seaduses natuke laiendada, et rahvusringhäälingu nõukogu koosseis ei oleks juba ette piiratud ainult väga kitsas mõttes meediaspetsialistidega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja, kõigepealt suur tänu põhjaliku ülevaate eest komisjonis tehtust! Minu küsimus tuleneb osaliselt minu teadmusest, aga eelkõige teada tahtmisest. Milline on olnud Paavo Nõgese erialane kokkupuude ringhäälinguga? Kõik neli esitatud kandidaati on väga väärikad ja toredad inimesed, aga küsimus puudutab just nimelt tema kokkupuudet ringhäälinguga.

Paul-Eerik Rummo

Paavo Nõgese kandidatuur kultuurikomisjoni 30. aprilli istungil suuremaid kahtlusi esile ei kutsunud. Niipalju, kui sellest mitteametlikul viisil juttu on olnud, on räägitud sedasama, mida ma eelmisele küsimusele vastates silmas pidasin. Tegelikult on meedia valdkond, mis on tunduvalt laiem kui mis tahes kitsas eriala. Pean veel ütlema, et Paavo Nõgese kandidaatori toetas korduvalt ka Eesti Etendusasutuste Liit. Rahvusringhäälingu tegevust arutades on ka parlamendis olnud pikalt kõne all, et Eesti jooksev kultuuripilt peaks rahvusringhäälingus olema võib-olla rohkem kajastatud kui praegu. Ma usun, et kui rahvusringhäälingu nõukogusse kuulub inimene, kes on tihedalt seotud Eesti etendusasutuste tegevusega, mitte ainult ühe teatri juhina, vaid ka üldisemalt, siis see võiks selle eesmärgi saavutamisele kaasa aidata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rütli!

Karel Rütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Te ütlesite, et kaheksa kandidaati olid komisjonis arutusel ja te neid teisi kandidaate, kes valituks ei osutunud, täpsemalt ei tutvusta ega

ütle seda, kuidas hääled jagunesid. Aga äkki te selguse huvides tutvustate neid organisatsioone ja erakondi, kes esitasid need neli kandidaati, kes valituks osutusid?

Paul-Eerik Rummo

See ei kajastu kultuurikomisjoni 30. aprilli istungi protokollis. Kõne all ei olnud see, kes on kedagi esitanud. Kõne all oli see, kes on esitatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Küsimata nimesid, sooviksin ma teada, kui palju oli kaheksa kandidaadi hulgas naisi ja kui palju mehi.

Paul-Eerik Rummo

Ma arvan, et see ei peaks tingimata saladuseks jääma, aga komisjon sellise arvestuse pidamisega jällegi ei tegelnud. Nähtavasti on meie loomulik suhtumine see, et me ei vaata asja soolise kuuluvuse seisukohast, vaid eeskätt asjatundlikkuse seisukohast. Aga paberid on mul siin ees ja ma loen teie nähes kokku, kui palju oli naiskandidaate. Kaheksast kandidaadist kaks olid naissoost.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kas rahvusringhäälingu seadus vajaks mõnes punktis ka siin saalis läbivaatamist? Nagu te isegi ühes vastuses välja tõite, rahvusringhääling kui institutsioon peaks esindama Eesti kultuuripilti laiemalt. Võib-olla me oleme seda seadust liiga kitsalt vaadanud, võib-olla tuleks mõni punkt tuleviku jaoks üle vaadata? Vaidlusi erinevatel teemadel on meedias ju ennegi olnud. Võib-olla vajaks mõni punkt täpsustamist?

Paul-Eerik Rummo

Jällegi pean ma komisjoni esindajana siit kõnetoolist ütlema, et see sellisel kujul komisjoni sellel istungil kõne all ei olnud. Küll aga on kõik need teemad korduvalt jutuks olnud.

Võimalik, et oleks mõistlik natukene üle vaadata nõukogu moodustamise aluseid just sellest seisukohast, millised ringkonnad võiksid nõukogus esindatud olla.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Mainisite, et koosoleku protokoll ei sisalda seda, milline fraktsioon on ühe või teise kandidaadi esitanud. Minu teada palus kultuurikomisjon erinevatel fraktsioonidel kaks kandidaati esitada. Kas komisjoni liikmed hääletades teadsid, milline fraktsioon ühe või teise kandidaadi on esitanud?

Paul-Eerik Rummo

Kuna kõik komisjoni liikmed kuuluvad ühte või teise Riigikogu fraktsiooni, siis ju nad teadsid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Minu küsimus tõukub kolleeg Imre Sooääre küsimusest. Nagu me teame, ütleb seadus praegu, et rahvusringhäälingu nõukogusse nimetatavad eksperdid peavad olema selle valdkonna eksperdid. Samas, nagu ma ettekandest aru sain, leidis komisjoni enamus, et võib-olla võiks olla kasulik, kui rahvusringhäälingu nõukogus oleks ka muude valdkondade eksperte. Selle printsiibi õigsust kahtluse alla seadmata küsin ma nii: kas seda üllast põhimõtet on ikka õige või saab üldse rakendada enne, kui seadust on muudetud? Näiteks on teie erakonnakaaslasest minister arvanud, et valima võiks lubada ka 16-aastaseid kodanikke. Minu arvates on see päris hea mõte, aga samas ootaksin ma 16-aastaste valimiskastide juurde lubamisega nii kaua, kuni see printsiip on sisse kirjutatud valimisseadusesse. Kas teie arvates võib mingit head põhimõtet õigusriigis rakendada enne, kui see on seadusega lubatud?

Paul-Eerik Rummo

Mõiste "ringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundja" on rahvusringhäälingu seaduses tegelikult avamata, lahti kirjutamata.

Seda võib tõlgendada võrdlemisi vabalt. Komisjon, nagu te tulemusest näete, on tõlgendanud seda selle nurga alt, mida ma olen varasemates vastustes esile toonud. Meediat nähakse tunduvalt laiemana valdkonnana kui mõnda kitsast erialast valdkonda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud ettekandja! Kuulan siin neid justkui kriitilise alatooniga küsimusi ja vägisi tuleb meelde, et ainus tõsine kogemus avaliku raha eest meedia tegemisel, mis on Keskerakonna ja sotside koostöös olnud, on see, mis on saadetud korda Tallinnas. Kui üks meediakanal, mida avaliku raha eest tehakse, saab kaldu olla, siis see seda kindlasti on. Mul on hea meel, et rahvusringhäälingu nõukogu valimine käib läbipaistvalt, avalikult ja arusaadavalt. Minu meelest on kõik valitud kandidaadid igati kompetentsed. Aga minu küsimus on hoopis selle kohta, kas kultuurikomisjon omavahel pisut arutas rahvusringhäälingu programmi eri tahkude tasakaalu. Ma saan aru, et konkreetseid teemasid te loomulikult ette kirjutada ei saa. Aga kas te olete näiteks arutanud majandus-, kultuuri-, spordi- ja lastesaadete vahekorda või kas Riigikogu sellistel teemadel üldse arutleb?

Paul-Eerik Rummo

Rahvusringhäälingu programmi ülesehitus kui niisugune ei kuulu otseselt nõukogu kompetentsi. Aga arutlusel on see olnud korduvalt. Suhteliselt hiljuti kohtus Riigikogu kultuurikomisjon praeguse rahvusringhäälingu nõukogu esindajatega. Nagu alati olid ka tol korral kõne all seinast seina kõik asjad, mis vähegi rahvusringhäälingu kui avalik-õigusliku ringhäälingu tegevust puudutavad. Otseselt ei ole see, missugused on programmi ülesehituse proportsioonid, aga ei kultuurikomisjoni ega ka mitte rahvusringhäälingu nõukogu määrata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Vladimir Velman!

Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Kas kultuurikomisjonis oli

juttu sellest, et tunnustatud asjatundjate hulka võiks kuuluda ka inimene, kes mõistab rahvusvähemuste problemaatikat? Lugu on selles, et mõni aasta tagasi, kui loodi ETV2, oli juttu, et seal võiksid laiema kõlapinna saada rahvusvähemused. Praegu on nii, et seal on ainult kaks sellist saadet: "Aktuaalne kaamera", mis on vene keeles eetris iga päev, ja "Kolmnurk", mis lõpetab sel kevadel eksisteerimise. Kas on juttu olnud ka sellest, et rahvusvähemustele võiks suuremat tähelepanu pöörata?

Paul-Eerik Rummo

Ei, konkreetsel kultuurikomisjoni istungil see teema eraldi kõne all ei olnud, aga võimalus nõukogusse kandidaate esitada on kõigil. See võimalus oli ka Riigikogu fraktsioonidel, nagu te teate. Esitatavate kandidaatide kaudu on võimalik tuua mis tahes temaatika rohkem nõukogu silme alla. Aga laekunud kandidaatide hulgast me ei leia inimest, kes oleks pühendunud eeskätt vähemuste temaatikale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Jättes küll nimed nimetamata, pean ütlema, et ma ei suuda siiski mõista, kuidas täna valituks osutunud kandidaadid vastavad rohkem rahvusringhäälingu seaduse mõttele kui näiteks nõukogu eelmine juht. Aga see selleks. Te ennist ütlesite, et komisjoni liikmed teadsid, kelle esitatud kandidaadid osutusid valituks. Kas te oskate ikkagi öelda, kes esitasid need kandidaadid, kes täna nõukogusse saavad?

Paul-Eerik Rummo

Kõigepealt tuleb esile tuua, et kõik need, kes said salajasel hääletusel nii palju hääli, et nende nimed võis kanda sellesse otsuse eelnõusse, mis on praegu teie ees, said rohkem hääli, kui võiks eeldada ainult ühe erakonna esindajate arvu põhjal komisjonis. Nii et kõik valituks osutunud kandidaadid said rohkem hääli, kui võiks arvata selle järgi, millised on poliitilised proportsioonid kultuurikomisjonis.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea esineja! Minu küsimus lähtub kolleeg Taavi Rõivase küsimusest ja käsitleb seda, kas nõukogu võiks teha ettepanekuid programmi kohta. Küsin teie käest kui endine rahvastikuminister endise rahvastikuministri käest. Sellest ajast saadik, kui rahvastikuministri bürood enam ei ole, ei ole ka Eesti Televisioonis ühtegi saadet, mis räägiks laste kasvatamisest, kuigi sündimus ja perepoliitika on Eesti jaoks endiselt väga olulised, ma olen nii aru saanud. Kas nõukogu võiks siiski teha ettepanekuid rahvusringhäälingu tegevuse ja programmi kohta? Ka seda saadet, mis oli eetris mitu aastat tagasi, rahastati rahvastikuministri büroo rahaga, riigi rahaga. Mis te sellest arvate, kas nõukogu võiks siiski oma ettepanekuid teha?

Paul-Eerik Rummo

Intelligentsed inimesed ajavad ikka omaval hel juttu ning võivad üksteisele mitmesuguseid ettepanekuid teha ja soovitusi anda. Aga see, et nõukogu annaks kuidagi suuniseid, mis oleksid tõlgendatavad juhtimisorgani ettekirjutustena ringhäälingu tegevjuhtkonnale, ei ole võimalik. See oleks toimetusliku sõltumatuse printsiibi rikkumine, mis on avaliku ringhäälingu olulisemaid printsiipe üldse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kas sa võid kinnitada, et kõigil teie esitatud tunnustatud asjatundjatel on kõrgharidus?

Paul-Eerik Rummo

Saan seda kohe järele vaadata. Kolmel kandidaadil on kõrgharidus lõpetatud kujul ja üks kandidaat omandab kõrghariduse täielikult selle aasta juunis, kuu aja pärast.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kas oli mingit tähtsust ka sellel, millisesse erakonda need kandidaadid kuulusid? Mis te arvate,

kas uus nõukogu sai parempoolse või vasakpoolse vaatega?

Paul-Eerik Rummo

Rahvusringhäälingu nõukogu poliitilised liikmed nimetatakse eraldi. Nagu te teate, nendeks on Riigikogu liikmed. Nende volitused kestavad niisama kaua nagu Riigikogu koosseisu volitused. Ülejäänute parteiline kuuluvus või parteisse mittekuulumine ei tohiks siin mingit rolli mängida. Selle üks märk on ka see, mille ma ühes vastuses juba esile tõin: kõik komisjonis valituks osutunud kandidaadid said rohkem hääli, kui oleks võinud eeldada ühe või teise poliitilise jõu esindatuse põhjal komisjonis. See näitab, et kõik fraktsioonid, kes on kultuurikomisjonis esindatud, hindavad kandidaate nende asjatundlikkuse seisukohast, mitte nende erakondliku kuuluvuse või parteituse seisukohast.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Täna! Lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et ühel väljavalitud kandidaatidest on rahvakeeli öeldes lõpetamata kõrgharidus. Mul on raske aru saada, kuidas sa saad väita, et ta juunis kõrghariduse omandab. Kuidas saab see olla juba ette teada ja kokku lepitud? Ma arvan, et see sõltub ikkagi kandidaadi teadmistest ja sellest, millise hinnangu annab talle õppeasutus. Aga ma tulen tagasi küsimuse juurde: kas sa võid meile öelda, mis organisatsioonid nimetatud neli kandidaati esitasid?

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Mis puudutab ühe anonüümseks jääva liikme veel mitte lõplikult omandatud kõrgharidust, siis me lihtsalt loodame, et ta suudab oma õpingud lõpule viia, ja et õppeasutus, kus ta õpib, juunis leiab, et ta on sellega toime tulnud. Mis organisatsioonid neid kandidaate nimetasid? Nagu ma ütlesin, Paavo Nõgese kandidatuuri toetas Eesti Etendusasutuste Liidu kiri, ülejäänud valituks osutunud kandidaadid peaksid olema esitatud fraktsioonide poolt kandidaatide esitamise ringis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Mida pani komisjon süüks senisele rahvusringhäälingu nõukogu esimehele? Meedia vahendusel on teada, et ta kandideeris ka seekord. Tema kandidatuuri esitamata jätmine Riigikogu suurele saalile tähendab, et te ei ole tema senise tööga rahul. Miks?

Paul-Eerik Rummo

Nagu seadus, kord ja tavad ette näevad, on hääletamised salajased. Mis motiivil keegi kultuurikomisjoni liikmetest hääletas või ei hääletanud praeguse rahvusringhäälingu nõukogu juhi poolt, seda me ei tea.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Austatud ettekandja! Kas sõelale jäänud kandidaadid on esitanud kaks mittetulusühingut, millest ühe nimi on Reformierakond ning teise nimi Isamaa ja Res Publica Liit?

Paul-Eerik Rummo

Võib-olla tõesti, et on nõnda. Aga ma tahan veel kord juhtida tähelepanu sellele, et kultuurikomisjon ja kõik kultuurikomisjonis esindatud, Riigikogus olemasolevad poliitilised jõud on näidanud väga arukat lähenemist: nad ei valinud salajasel hääletamisel välja kandidaate mitte nende erakondliku kuuluvuse, vaid ilmselt millegi muu alusel. Ma loodan, et nad tegid seda nende isikute asjatundlikkuse tunnustamise alusel, sest kõik need kandidaadid said rohkem hääli, kui koalitsiooni ja opositsiooni proportsioonid komisjonis oleksid eeldanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Igal Riigikogu liikmel on võimalik esitada ainult üks küsimus. Kas on veel küsimusi? Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Paul-Eerik Rummo! Avan läbirääkimised. Palun kõnetooli Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Nagu te olete tähele pannud, ei tule ma siia kõnepulti mitte ülemäära sagedasti, aga kui tulen, siis on selleks ka põhjust, sest mul

on midagi ütelda. Tahan panna meile kõigile südamele, et rahvusringhäälingu nõukogusse tunnustatud asjatundjate nimetamine pole mitte parteipoliitiline kummitemplitegevus, vaid meie vastutus valija ees ja, kui soovite, vastutus ühiskonna hea käekäigu eest.

Meie ees on just nagu lihtne hääletus, viieks aastaks tuleb ametisse nimetada neli meest. Kui see oleks suvaline *business as usual*, siis ma siin ei seisaks. Ma olen olnud ajakirjanik, muuseas, kakskümmend aastat, ja päris palju aastaid töötasin nii Eesti Raadios kui ka Eesti Televisioonis. Ma väidan, et rahvusringhääling pole tavaline äriettevõte. Sestap peame erilise vastutustundega hääletama ja nimetama ametisse inimesed, kes on seda tõeliselt väärt.

Hääletamise objektiks on neli inimest. Seaduse järgi tuleb nad valida rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjate hulgast. Sotsiaaldemokraatide fraktsioonis pilku nimedele heites tekkis kõhklusi ja kahtlusi rohkem kui üks. Te märkasite, kui palju tuli meie leerist küsimusi. Ma ei räägi sugugi sellest, kas rahandusvaldkonna spetsialist on ka rahvusringhäälingu asjatundja. Ta on olnud juba viis aastat asjatundja ja pole kahtlust, et ta saab ka järgmistel aastatel hakkama. Ma ei räägi ka sellest, kas Eestis Norra meediakontserni esindav mees võib § 15 lõike 1 järgi ülepea nõukogus olla. (Nimetatud paragrahvi kohaselt ei või rahvusringhäälingu nõukogu liige olla lepingulistest suhetes mis tahes meediateenuse osutajaga.) Küll aga räägin ma sellest, et ilma kõrghariduseta teatral on 21. sajandil Eesti Vabariigis ühtäkki rahvusringhäälingu nõukogusse hästi sobiv rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundja. Vabandage võrdluse eest, aga see on umbes sama, kui Marianne Mikko väidaks, et ta on Nicole Kidman. Prantslased hüüataks selle peale: "Quel bordel!" Ja neil oleks õigus.

Sotsiaaldemokraadid küsivad otse: kui teatritegelane on nõukogu vääriline, siis kas teater on Eesti elus erilise tähendusega? Et valdkondi, nagu lugupeetud Paul-Eerik Rummo rääkis, on meedias käsitlel kümneid ja kümneid, siis nimetagem rahandus- ja teatrispetsialisti kõrval ka ehitus-, energeetika- ja haridusspetsialisti ning veel sadu Eesti elu erinevaid valdkondi tundvaid spetsialiste. Oleks ju õiglane, kas pole?

Võrdseid võimalusi au sees pidava erakonnana jääb meile arusaamatuks, kuidas saab olla võimalik, et mehe keskharidus on kõvema kullaprooviga kui naise meediaalane doktori-kraad. Seda ajal, mil Euroopa Liit peab tähtsaks naiste suuremat kaasatust nõukogudesse üle Euroopa. Kuidas saab aastal 2012 alla kirjutada sellele, et kõik rahvusringhäälingu nõukogu liikmed on ühest soost? Mõelgem, kellest koosneb meie ühiskond, sõbrad! Ühiskond koosneb meestest ja naistest. Mõelgem, kes teevad eetris ja ekraanil tööd! Seda teevad nii nais- kui ka meesajakirjanikud. Miks me siis tahame panna Eesti ühiskonda kajastavat ja peegeldavat rahvusringhäälingut nõustama organi, kus domineerib üks sugu?

Võtan kokku SDE fraktsiooni seisukoha. Sotsiaaldemokraadid – tähelepanu, härrased reformarid! – ei saa ega taha rikkuda kehtivat Eesti Rahvusringhäälingu seadust. Kui me hääletaksime täna selle rahvusringhäälingu nõukogu poolt, siis me käituksime seadusvastaselt. Esindades oma valijaid ja soovides olla seaduskuulekad rahvasaadikud, oleme jõudnud ühisele seisukohale: SDE fraktsioon hääletab rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjate vastu. Ühtlasi kutsume kõiki parlamendiliikmeid üles samamoodi käituma. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 227 lõpphääletusele. Me asume selleks ettevalmistusi tegema.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 227. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu oli 23, erapooletuks jäi 1. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 19.)

3. Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (186 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on põhiseaduskomisjoni algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andres Herkeli!

Andres Herkel

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 186 on Riigikogu selle koosseisu päris pikaajalise ettevalmistustöö tulemus. Milleks on eelnõu vajalik? Teatavasti on Eestis 2005. aastast kasutusel elektrooniline hääletamismoodus. Seda on valimistel kasutatud juba viis korda, see valimismoodus leiab järjest enam kasutust ning sellest tulenevalt vajavad täpsustamist mitmedki regulatsioonid. Kuna on mitmeid kahtlusi, kas elektrooniline valimine on turvaline, siis on vaja lisakinnitust, et see valimismoodus seda on. Sellest tuleneb ka auditeerimise ja verifitseerimise vajadus, mis selles eelnõus on esile toodud.

Ma lähen ajas natukene tagasi. Nimelt moodustas põhiseaduskomisjon eelmise aasta 9. juunil elektroonilise hääletamise arendamise töörühma, kuhu kuulusid kõikide fraktsioonide esindajad. Seda töörühma juhtis meie kolleeg Valdo Randpere, samuti olid kaasatud Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Heiki Sibul, õigusteadlane Ülle Madise ja Riigikogu Kantselei valimiste osakonna nõunik Priit Vinkel. Töörühm esitas novembris põhiseaduskomisjonile oma töö tulemused. See on päris mahukas materjal. Siin on esile toodud 13 ettepanekut, millest valdav osa eeldab seadus-

andlikke muudatusi. Pärast seda kuulati komisjonis ära mitmeid eksperte, keda töörühm oli juba varem ära kuulanud, ning me valmisime selle eelnõu ette. Samuti ei ole vähetähtis märkida, et siin on arvestatud ka OSCE/ODIHR-i ettepanekuid Eesti valimiste kohta. Teatavasti Eesti ei ole niisugune riik, kus OSCE/ODIHR korraldaks tavapäraselt valimismonitooringut ja -vaatlust, vaid me oleme nende huviväljas eeskätt e-hääletuse teerajajana. Eesti valimiste kohta esitati eelmisel aastal ka vastav raport.

Nüüd räägin eelnõu sisust pikemalt. Eelnõu käsitleb järgmisi sõelale jäänud ettepanekuid.

Esiteks, elektroonilise hääletamise korraldamiseks luuakse spetsialistidest koosnev eraldi valimiskomisjon, mis otseselt vastutab elektroonilise hääletamise korralduse eest. Eelnõu kohaselt moodustab e-hääletuse komisjoni Vabariigi Valimiskomisjon. Meil on juttu olnud sellest, et see komisjon võiks olla seitsmeliikmeline. Need spetsialistid on ka praegu valimiskomisjoni juures tegevad olnud, kuid nad on töötanud lepingulisel alusel.

Teiseks sätestatakse elektrooniliste häälte tühistamine, samuti elektroonilise hääletamise mittealustamine, lõpetamine, peatamine ning valijate traditsioonilisel teel hääletama kutsumise kord. Seni ei ole olnud tagavarameedet selle jaoks, kui elektroonilisel hääletamisel peaksid tekkima ulatuslikud tõrked või häired. Seisukoht on, et selline võimalus peaks olema.

Kolmandaks sätestatakse võimalus elektroonilist häält kehtetuks tunnistada. Seda võib praktikas küll väga harva juhtuda, et niisugune vajadus tekib, kuid siiski tuleks seda võimaldada, analoogiliselt paberil esitatud hääle kehtetuks tunnistamisega. Teoreetiline võimalus on see, et elektroonilisel hääletusel on kirja pandud selle kandidaadi number, kes ei kandideeri valija elukohajärgses valimisringkonnas. Paberil esitatud hääle on sellisel juhul kehtetu, edaspidi saab kehtetuks tunnistada ka elektrooniliselt antud hääle.

Neljandaks sätestatakse elektroonilise hääletamise süsteemi auditeerimise nõue. Oluline on selle kaudu suurendada elektroonilise hääletuse läbipaistvust ja usaldusväärsust. Ka seda teemat on väga pikalt arutatud. Äraseletatult peaks auditeerimine olema ilmselt kolmeastmeline: enne hääletamise algust, vahetult pä-

rast hääletustulemuste kindlakstegemist ja kuu pärast valimispäeva.

Viiendaks, Vabariigi Valimiskomisjon kehtestab määrusega elektroonilise hääletamise korraldamise ja elektroonilise hääletamise tulemuste kindlakstegemise korra ning valimiste infosüsteemi ja elektroonilise hääletamise süsteemi põhimäärused. Siin käib jutt eeskätt eraldi määrusest, mis hakkab praeguse üldmäärusega võrreldes sisaldama ka uusi sätteid.

Kuues, äärmiselt oluline küsimus: valijal võimaldatakse kontrollida tema antud elektroonilise hääle jõudmist elektroonilise hääletamise süsteemi. See on ilmselt olnud kõige tömahukam küsimus, mida me arutasime põhiseaduskomisjonis juba enne eelnõu algatamist. Valijale tuleb anda kindlus, et tema elektrooniline hääl on tõepoolest kohale jõudnud ja arvestatud sellisena, nagu valija tahe oli. Verifitseerimise täpne tehniline lahendus on ka tänasel põhiseaduskomisjoni istungil arutluse all. Kuidas see käib, sellel ma ilmselt pikemalt peatuda ei jõua.

Seitsmendaks, ettepanek, mis tuli töö käigus Riigikogu fraktsioonidelt: elektroonilise hääletamise tulemused tehakse kindlaks ja avalikustatakse valimisjaoskonna täpsusega. Kui te vaatate Vabariigi Valimiskomisjoni koduleheküljelt valimistulemusi, siis näete, et elektroonilised hääled on eraldi ühes tulbas, need ei ole valimisjaoskonna täpsusega esile toodud. Me näeme selleks nüüd võimalust. Arvestades elektroonilise hääletusviisi kasvavat populaarsust, ei kannata ilmselt ka hääletamise salajasuse põhimõte. Ma pean silmas seda, et esimestel kordadel võis väikeses kohas juhtuda, et jaoskonna peale oli antud ainult üks elektrooniline hääl. Kui see avalikuks teha, siis on sellega valimissaladust rikutud. Praegu me seda ohtu ei näe.

Kaheksas teema on tekitanud väga palju kõneainet ja ma peaksin sellel põhiseaduskomisjoni viimast arutelu kajastades pikemalt peatuma. Eelnõus võrdsustatakse praegu valimisjaoskondades toimuva eelhääletamise ja elektroonilise hääletamise ajad. Valijaid koheldakse sellega võimalikult võrdselt. Hääletamine hakkaks toimuma kümnendast kuni neljanda päevani enne valimispäeva ehk nii, nagu elektrooniline hääletus siiani on toimunud. Eelnõu kohaselt luuakse lisavõimalus: kui varem olid kõik valimisjaoskonnad lahti kuuen-

dist kuni neljanda päevani, siis nüüd nähaksette, et maakonnakeskustes on võimalus valida ka kümnendast kuni seitsmenda päevani enne valimispäeva.

Üheksas ettepanek on ilmselt veel suuremat huvi tekitanud. Valimispäeval kaotatakse väljaspool valimisjaoskonda toimuva valimisagitatsiooni piirangud. Argumentatsioon tuleneb sellest, et viimastel valimistel hääletas 43% inimesi enne valimispäeva kas eelhääletusel või elektroonilisel hääletusel ja kui see tendents süveneb, siis valimisagitatsiooni keelul ei ole just nagu enam mõtet. Aga ma ütlen etteruttavalt ära, et Vabariigi Valitsuse seisukohas, mis põhiseaduskomisjonile esitati, toodi esile, et valimisagitatsiooni keeld on Eestis muutunud valijale tajutava valimistava osaks. Ka see võib olla oluline väärtus, mida kaitsta. Kui see punkt seaduses tekitab inimestes tunde, et valimisrahu kaitse võib kuidagimoodi halveneda või kaotsi minna, siis on komisjon ilmselt valmis kaaluma ka selle muutmist ehk vanamoodi jätkamist.

Kümnendaks täpsustatakse elektroonilise hääletamise korraldust puudutavaid regulatsioone.

Ma ütlen ennetavalt ära ka selle, et meil olid arutlusel veel kaugemale minevad muudatused ehk ühtse valimiskoodeksi koostamine, et meil ei oleks eraldi seadusi Euroopa Parlamendi, Riigikogu ja kohalike omavalitsuste volikogude valimisteks, et ei oleks nii palju segaseid viiteid ja et oleks võimalik see kõik koondada. Aga me jätsime selle siiski tulevikutööks, kuna kõrvale jäi veel üks ettepanek, mille elektroonilise hääletuse töörühm meile tegi. Nimelt see, et me saaksime kasutada valijate elektroonilisi registreid ka valimispäeval. Me ei ole selleks tõenäoliselt valmis eelolevatel valimistel, ei 2013. aasta kohalikel valimistel ega 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimistel. See muudatus muudaks olulisel määral meie valimistava. See tähendaks, et kui me räägime jällegi valimisringkonnast ja -jaoskondadest, siis juhul, kui see nimekiri, mis on kasutusel elektroonilisena, on n-ö ühtses süsteemis, siis inimene ei pruugi minna enam elukohajärgsesse valimisjaoskonda, vaid ta saab sama ringkonna piires hääletada igas valimisjaoskonnas, tema hääl talletatakse ja korduvhääletuse võimalus on igati välistatud. Aga kuna tehnilist valmisolekut selleks ilmselt veel

ei ole, siis on siin peidus pigem valimisseaduste järgmiste muutmiste võimalused.

Nüüd ma räägin komisjoni arutelust, kus me otsustasime saata eelnõu esimesele lugemisele. Arutelu toimus 16. aprillil. Selleks ajaks oli esitatud ka Vabariigi Valitsuse seisukoht, millele ma juba osutasin. Justiitsminister Kristen Michal võttis ise komisjoni koosolekust osa. Vabariigi Valitsuse arvamuses on mõningaid tehnilisi nüansse. Me oleme igati tänulikud Justiitsministeeriumile selle lisaanalüüsi eest, mis nad meie algatatud töö kohta on teinud. Põhiküsimusteks kerkisid siin juba osutatud agitatsioonikeeld, mida me taas kord pikemalt arutasime, ning see, kas eelhääletus ja elektrooniline hääletus peaksid toimuma sünkroonis, täpselt samadel päevadel. Kummalgi juhul ei ole minu meelest tegemist eelnõu sisu seisukohalt mingite dramaatiliste küsimustega. Neid võib lahendada nii ja teisiti. Paljud komisjoni liikmed osutasid sellele või vähemalt üks neist osutas, väljendades oma seisukohta valimisagitatsiooni keelu mahavõtmise vastu, et inimestega suheldes jääb mulje, et kampaaniarahu on muutunud eraldi väärtuseks. Ütlen veel kord, et need iseenesest ratsionaalsed kaalutlused, mis räägivad selle piirangu kaotamise kasuks, peaksid selle väärtuse ees võib-olla taganema.

Komisjon tegi oma 16. aprilli koosolekul ka otsused: saata eelnõu 186 täiskogu päevakorda täna, 8. mail, esimene lugemine lõpetada, muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 22. mai kell 18 ning eelnõu ettekandjaks määrata siinkõneleja. Kõik need otsused olid konsensuslikud. Ma tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Me asume küsimuste ja vastuste juurde. Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Elektrooniline hääletamine ei ole asi iseeneses, see on osa valimiste korraldamisest. Ka see eelnõu ei saa hakkama ilma säteteta, mis käivad valimiste korralduse kohta üldisemalt. Kuidas on need valikud tehtud ja miks põhiseaduskomisjon keskendus praegu ainult ühele teemale? Teada on, et ühiskonnas on teisi küsimusi. Ka Riigikogu oleks rahvale lähemal (seda nii jutumärkidega kui ka jutu-

märkideta), kui oleks arusaadavam, kuidas hääled üle kanduvad. Kas tullakse ka selliste teemade juurde nagu kompensatsioonimandate lõpetamine üldnimekirjas ja muud üldnimekirjaga seonduvad asjad?

Aseesimees Laine Randjärv

Aeg on täis.

Andres Herkel

Aitäh! Eelnõu menetletakse selles mõttes tavapäraselt rada mööda, et kõiki muutmise all olevaid seadusi puudutavaid küsimusi on võimalik muudatusettepanekute kaudu tõstatada ja siis komisjon neid arutab. Elektroonilise hääletamise töörühm ei võtnud endale kindlasti eesmärgiks teha valimissüsteemi mingeid lisamuudatusi, isegi kui need puudutavad nüansse, näiteks üleminekut avatud nimekirjadele, kõikide mandaatide jagamist konkreetsetes ringkonnas jne. Seda analüüsi elektroonilise hääletamise komisjon oma tööks kindlasti ei võtnud. Küsimusele, miks olid kõne all just need aspektid, võib vastata, et nagu ma osutasin, me oleme elektroonilise hääletamise valdas maailmas ikkagi pioneerid. Siin-seal on tehtud veel mingisuguseid juhtprojekte, näiteks Norras kohalikel valimistel kasutati seda piiratult, ühes või teises ringkonnas. Siin saab ka kõnelda mingisugustest kogemustest. Aga me peame olema muu hulgas valmis võimalikeks rünneteks. Me peame hoidma üldist arusaama elektroonilise hääletuse usaldusväärsest. Siit tulenevadki verifitseerimise ja auditeerimise nõuded ja vajadused. Arvestades ka seda, et e-hääletajate osakaal valijaskonnas on nende viie korra jooksul, mil e-hääletamine on olnud lubatud, järjest, lineaarselt suurenenud, on meil eriline vastutus, et see asi toimuks tõepoolest turvaliselt. Kogemused ei ole olnud ju negatiivsed, aga siiski on tulnud välja kitsaskohti, mida on otstarbekas muuta. Sellest tulenevalt on selle eelnõu rõhuasetus elektroonilisel hääletusel, mis aga, ma kordan, ei takista ju kellelgi tulla välja muudatusettepanekutega. Mina soovitan küll valimisseaduse ja valimissüsteemi muude küsimuste kohta esitada pigem uue eelnõu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrei Korobeinik!

Andrei Korobeinik

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Mul on küsimus hääle kontrollimise ehk verifitseerimise kohta. Tegemist on kahtlemata väga põneva lahendusega. Mind aga huvitab intsidendi käsitlemise protseduur, mis võib sellega seotud olla. Toon ühe lihtsa näite. Eeldame, et valija avastab oma e-hääle kontrollimisel, et hääle läks valesti kirja. Jaoskonda ta ei jõua minna, sest ta viibib välismaal. Mis tema häälega siis juhtub: kas see tühistatakse, jääb see jõusse või läheb käiku mõni kolmas variant? Milline seadus seda reguleerima hakkab?

Andres Herkel

Aitäh selle küsimuse eest! Kindlasti ei saa selline rikutud hääle jõusse jääda. Me oleme siiani vaieldud selle üle, millisel tasandil üldse saab hääle kontrollimine toimuda. Nagu ma osutasin, me arutame põhiseaduskomisjonis ka täna seda, kuidas see valijale kõige mugavam oleks. Me lähtume sellest, et kindlasti ei hakka seda kontrolliprotseduuri kasutama kõik need, kes e-hääletusel osalevad. Võib-olla teeb seda suhteliselt väike protsent nendest. Aga peab olema võimalik tagada ka intsidendi käsitlemine ning kindlasti tuleb tagada elektroonilise hääletuse turvalisus ja usaldatavus terviklikult. On oluline, kas on võimalik avastada konkreetne häkker, tuvastada, kas süsteemis on ühe inimese häälega seonduvast ulatuslikum häire, ja teha sellest järeldused. See on eelnõus turvatud kõigi nende võimalustega, mis puudutavad elektroonilise hääletamise vajaduse korral peatamist. Kuid kui tulla küsimuse juurde, siis peab ütleva, et erinevate probleemide igakülgseks käsitlemiseks võiks ette näha mitmetasemelise struktuuri. See on meile esitatud memos ka kirjas. Ma kordan veel, et täna põhiseaduskomisjon seda arutab. Esiteks, hääletajale mõeldud tugiteenused: telefon ja e-post, kuhu saab probleemide korral pöörduda. Järgmine aste on tehniline tugi, mis koosneb keskest üksusest ja kohapealsetest üksustest ehk valveinseneridest. Võimalik peab olema väljasõit sündmuskohale, et saaks võimaliku ründe asjaolusid kiiresti tuvastama asuda. Sellele järgneb e-hääletamise komisjon ja hierarhia tipus on Vabariigi Valimiskomisjon, kes tegeleb kõige tõsisemate juhtudega. Võivad tulla erinevad

järeldused: kas on võimalik elektrooniliselt uuesti hääletada, kas tuleb selleks kasutada teisi seadmeid, kui tegemist on seadmetest tuleneva rikkega, või tuleb osaleda hoopis eel-hääletamisel valimisjaoskonnas. Ma loodan, et ma sellele väga olulisele küsimusele, mis puudutab valimiste turvalisust, suutsin kuidagi ennetavalt vastata. Me oleme seda, nagu ma ütlesin, komisjonis korduvalt arutanud ja jõudnud järeldusele, et igal juhul peaks tehniline lahendus olema meile selge enne, kui me eelnõu seadusena vastu võtame. Praegu see meile sada protsenti selge ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kui asi liigub nüüd selles suunas, et e-valimistel on võimalik kontrollida, kuhu see hääle läks ja kas see jõudis kohale, siis kuidas saaks pabersedelit kasutatav valija kontrollida, et tema sedelit loeti ja just tema soovi kohaselt? Kas see ei pane pabersedeliga hääletajad halvemasse olukorda? Kas siin ei eelistata elektroonilist hääletust?

Andres Herkel

Aitäh! See küsimus on põhiseaduskomisjoni aruteludes niisuguse kalambuuriina täiesti esile tulnud. Paberil hääletamise puhul ei ole tõesti niimoodi, et hääletaja mõtleb ümber või laseb kellelgi panna käe valimiskasti ja sedeli välja võtta, et veenduda, mida ta sinna kirja pani. Selles mõttes on see küsimus täiesti õige. Ka elektroonilise hääle kontrollimisel ei saa jaburaks minna. Praegu on kõne all niisugune võimalus (ma loen nüüd tehnilise skeemi kirjelduse üksikasjaliselt ette), et valimisserverist laaditakse mobiilseadmesse kontrollimiseks vastav krüptogramm ehk digitaalselt allkirjastatud hääle. Lisaks laaditakse kontrollkood valija arvutist mobiilseadmesse ja pildistatakse selleks seda krüptogrammi. Kontrolli tulemusel kuvatakse mobiilseadme ekraanile valija valik. Kontrollimine toimub täielikult mobiilseadmes, kuhu mingit jälge ei jää, mitte midagi ei talletata. See tagab hääle salajasuse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Sa oma ettekandes peatusid valijate elektroonilise nimekirja koostamise probleemidel ja ütlesid, et see on järgmine etapp. Meil oli sellest ka töögrupis korduvalt juttu. Aga äkki sa seletad, mida tähendab sel juhul eelnõu § 1 punkt 6, kus on öeldud, et valijate elektroonilised nimekirjad edastatakse elektroonilise hääletamise komisjonile hiljemalt 13. päevaks enne valimispäeva? Siit jääb nagu mulje, et need nimekirjad on olemas ja neid saab edastada.

Andres Herkel

Aitäh! Seda peab tõenäoliselt täpsustama, aga see, et meil ei ole kasutusel niisuguseid elektroonilisi nimekirju, mis võimaldaksid fikseerida hääletamist või võimaldaksid valijal hääletada ringkonna piirides ükskõik millises jaoskonnas, ei tähenda ju seda, et valijate nimekirjad ei ole eelnevalt kasutusel ega edastatavad elektroonilistel andmekandjatel. Ma ei oska seda praegu kuidagi täpsemini kommenteerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud ettekandja! Vihjasite oma jutus korra OSCE delegatsiooni raportile. Kas te saate öelda, milliste selle raporti ettepanekutega teie komisjon praegu arvestanud on?

Andres Herkel

Aitäh! Selles raportis on juttu valimistest laiemalt, seal on juttu näiteks vähemuste õigustest, meeste ja naiste osakaalust. Üks probleem, mis seal üles kerkis, on vangide võimalus hääletada. Meie aga jäime selle juurde, et on vaja puhtalt ja selgelt käsitleda elektroonilist hääletust puudutavaid ettepanekuid. Ka OSCE/ODIHR-i arusaam on, et on vaja liikuda elektroonilise hääle kontrollitavuse ning süsteemi auditeerimise suunas. Vastus on see, et arvestati peaaegu kõike, mis puudutas elektroonilist hääletust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kui me hääletame paberil, siis on muidugi võimalik hääletada kas ühe või teise kandidaadi poolt, aga on võimalik panna näiteks kõikide kandidaatide nime taha linnuke või kirjutada sedelile oma sõnum ja näidata sellega oma meelsust. Sedel on selle tagajärjel kehtetu, aga mingisugust oma seisukohta valimiste või poliitikute kohta on valija saanud avaldada. Kas te olete arutanud, et ka elektroonilisel hääletusel peaks olema võimalus, et kui ei soovita mitte kellelegi häält anda, siis saaks teha kehtetu elektroonilise valimisedeli? Siis oleksid elektrooniline ja paberil hääletamine selles aspektis võrdsed.

Andres Herkel

Aitäh! Protestivorme on mitmesuguseid, nende hulka kuulub ka hääletamisel mitteosalemine. Mõnes riigis on hääletusedelil kasutusel lahter, kuhu linnukest tehes hääletatakse kõikide vastu. Eestis nõnda ei ole. Ma arvan, et teie küsimus on lahendatud muu hulgas sellega, et eelnõuga tekib võimalus tunnistada elektrooniline hääle kehtetuks, kui on kasutatud selles ringkonnas mitte kandideeriva kandidaadi numbrit, mis on kuidagi õnnestunud süsteemi saata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Peale viimaseid valimisi tekitas teatud kõmu see, millise kiirusega hävitati elektroonilise hääletamise tulemused. See toimus, kui mu mälu mind ei peta, umbes nädala jooksul peale valimisi. Pärast seda on täiesti mõttetu rääkida, kas midagi oli rikutud või ei. Kas te arutasite komisjonis ka seda, kuidas peaks archiveerima elektroonilise hääletamise tulemusi ja milline minimaalne aeg peaks olema ette nähtud nende tulemuste säilitamiseks? Ma tuletan teile meelde, et olukord on äärmiselt paradoksaalne. Veidi üle aasta tagasi toimusid valimised, aga 26% ulatuses ei ole neist jäänud mitte mingit jälge.

Andres Herkel

Aitäh! See küsimus oli kõne all küll. Arusaam on säärane, et elektroonilised hääled ja paberil esitatud hääled kuuluvad mõlemad, kui mu mälu mind ei peta, kuu möödudes hävitamisele. Nii et sellest nädalast, millele te osutasite, saaks kuu. Leidsin selle koha seletuskirjast üles: "Hääli säilitatakse ühe kuu jooksul, nagu ka paberhääli. Seejärel elektroonilised hääled hävitatakse. Hääletamissaladuse tagamiseks hävitatakse ka elektroonilise hääletamise süsteemis sisalduvad valijate isikuandmed. Samuti hävitatakse elektrooniliste häälte avamise võti."

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Ma küsin aktiivse valimisagitatsiooni kaotamise kohta. Viimaste valimiste ajal oli näiteks Salme Kultuurikeskuses selline situatsioon, et samal ajal toimus ka kontsert. Kuidas teile põhiseaduskomisjoni esindajana meeldiks selline situatsioon, kui te valimispäeval lähete sinna valima, teid aga võtavad vastu ühe teatud seltskonna noored, kes annavad teile flaieri, milles kutsutakse kontserdile, te lähete saali, vaatate muinasjutuetendust "Naeris", kus osatäitjad on kõik ühes nimekirjas kandideerijad, ja siis lähete rõõmsasti hääletama? On see teie arust normaalne?

Andres Herkel

Aitäh! Kõigepealt juhin tähelepanu sellele, et need piirangud erinevad ju valimispäeva kui sellise puhul ja hoone puhul, kus valimised toimuvad. Ka hoones, kus toimub eelhääletus, ei saa teha agitatsiooni. Meil on olnud mõningaid näiteid, kus see on toimunud jokk-skeemi kujul. Öeldakse, et toimub selline tore kontsert linnaosa inimestele, aga tegelikult – ja isegi mitte väga varjatult, vaid üsna otseselt – juhitakse tähelepanu lähenevatele valimistele, kui näiteks linnaosavanem kandideerib. Nii et see situatsioon, mille te näiteks tõite, on eluline. Aga nagu ma ütlesin, selle keelu allesjätmine või kaotamine ei ole selle eelnõu põhiküsimus. Kui me tajume ohtu, siis me muudame selle koha ära. Muu hulgas on valminud (ma natuke laiendan oma vastust) ka Riigikogu Kantselei

õigus- ja analüüsiosakonna ülevaade sellest, kuidas valimisagitatsioonikeeld või kampaaniarahu ühes või teises Euroopa Liidu riigis on sätestatud. Teate, see pilt jaotub täiesti kaheks. 13 riigis on agitatsioon sel ajal keelatud, nende hulgas on praegu ka Eesti. Samal ajal on meie lähinaabruses terve hulk riike – Taani, Soome, Rootsi, Läti –, kus sellist keeldu ei ole kehtestatud, samuti ei ole seda Saksamaal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Küsin selleksamal teemal, mille kohta on juba mitu korda küsitud: elektroonilise hääle andmise järel mingisuguse kinnituse või teadmise saamine, et see hääl tõesti antud on. Kui ma lähen valimisjaoskonda valimiskasti juurde, olen enne kabiinis käinud, sedeli ära täitnud ja selle siis sinna kasti lasen, siis sellest hetkest on ju minu jaoks kõik lõppenud: sedel on kastis, see, mis ma sinna kirjutasin, on salajane ja nii peabki olema. Kuidas saab elektrooniliste valimiste puhul valimiste ühetaolise nõudest eemalduda ja anda, ma kasutan teie enda näidet, mingisuguse mobiilseadme kaudu valijale võimalus vaadata, milline oli tema elektrooniline valik? Kui kasutada analoogiat pabersedeliga, siis see tähendaks, et valimiskastist saab võtta ümbriku ja vaadata, mida ma sinna sedelile kirjutasin. Meil ei ole praegu ka korrektset tehnilist lahendust. Miks me seda üldse teeme?

Andres Herkel

Aitäh! See on korduvalt tõstatatud küsimus. Mulle näib, et me liigume siiski selle tehnilise lahenduse suunas. Nagu ma ütlesin, alles ei jää midagi, mis oleks talletatav. Kui inimene väga tahab, siis ta saab selle kinnituse. Me oleme aruteludes jõudnud selleni, et täiesti vabalt võib tekkida kas pahatahtlikkusest või mingist mälunõrkusest tingitud juhtumeid, kui inimene jõuab järeldusele, et elektrooniline hääl, mille ta ära saatis, ja see, mida talle kontrollimisel näidatakse, lahknevad, kuigi need tegelikult ei lahkne. Ka niisuguseid asju tuleb arvestada. Sellisel juhul peaks intsidendi käsitus seadma jalule tõe, kas inimene on ise eksinud või mitte. Nüüd sellest kokkuvõtlikust küsimusest,

miks me üldse peame selle jamaga tegelema. Ausalt öeldes jõudis ka komisjon vahepeal selle kahtluseni. Kuid, ütleme niimoodi, meie tehnilised nõuandjad on pidanud võimalikuks, et elektroonilise hääletusviisi populaarsust arvestades võib see muutuda erineva motivatsiooniga ründajate jaoks paeluvaks sihtmärgiks ja vähemalt teoreetiliselt on võimalik luua niisugust kahjurvara, mis võimaldab valija antud häält muuta või hääle andmist tõkestada. Isegi teoreetiline risk võib aga panna kahtluse alla valimiste legitiimsuse, mida me kindlasti ei taha. See kõneleb selle kasuks, et hääl võiks olla kontrollitav ja intsidentide käsitlused võiksid olla võimalikud, et minimeerida nii võimalikke riske kui ka süsteemi üldise usaldatavuse vastu tehtavaid avaldusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Maailma suurim internetiturvalisusega tegelev firma Symantec avaldas äsja oma internetiturvalisuse aastaraporti. Seal on päris pikk peatükk pühendatud mobiiltelefonide turvalisusele. Nende statistika kohaselt on viimase aasta jooksul pahavara hulk mobiiltelefonides, eriti nutitefonides, kasvanud 100%. Sa küll ütlesid, et hääletamisprotsessi ajal telefoni midagi ei salvestu. Aga kas see süsteem võimaldab välistada selle, et mobiilis on pahavara, mis iga klahvivajutuse salvestab ja selle kolmandatele isikutele edastab? Kas seda on võimalik kontrollida? Kui mitte, satuks hääletamise salajasus kahtluse alla.

Andres Herkel

Aitäh! Ma loodan, et seda on võimalik kontrollida, aga minu tehnilised teadmised kindlasti ei võimalda sellele küsimusele ammendavalt vastata. Kui te lubate, siis ma hea meelega edastan selle küsimuse spetsialistidele. Nad tulevad igal juhul põhiseaduskomisjoni ette.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus puudutab hääletamist elektroonilisel teel. Häälte tühistamisega tegeldakse kompetentsuse piirides kindlasti operatiivselt ja kiiresti, kuid kui tunnistatakse kehtetuks kogu e-hääletus, siis tuleb tõenäoliselt teha kordushääletus. Kas komisjonis või töörühmades oli arutelu, kunas ja kuidas kordushääletus siis toimub ja kes sellest osa võtavad?

Andres Herkel

Aitäh! Ma loodan, et niisugust ekstreemset juhtumit kunagi tekkida ei saa. Aga ma juba osutasin, et peab olema järjestikune käsitlus, mis algab lokaalselt tehnilise toe ja valijatõe tasandilt ning jõuab elektroonilise hääletuse komisjonini ja Vabariigi Valimiskomisjonini, et saaks tuvastada, kas süsteemne tõrge või häire on nii tõsine, et peaks sellise ekstreemse sammu astuma. Kuid sellised võimalused peavad meil kuskil taskus tagavaraks olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Saksamaa on üks neist riikidest, kes on e-valimisi kasutanud, kuid 2009. aastal otsustati seal sellest valimismoodusest loobuda, sest Saksamaa konstitutsioonikohus tunnistas e-valimised nende põhiseadusega vastuolus olevaks, kuigi neli aastat tagasi oli e-valimisi kasutatud. Ma küsin sellepärast, et meil ei juhtuks midagi samasugust, et me kasutame e-valimisi, aga ühel hetkel ütleb Riigikohus, et need on olnud põhiseadusega vastuolus: kas Riigikogu ei võiks selle eelnõu menetlemise raames pöörduda õiguskantsleri või Riigikohtu poole hinnangu saamiseks? Me selle eelnõuga muudame ju põhimõtteliselt ja oluliselt e-valimiste korda, näiteks sellesamas verifitseerimise küsimuses. Mis te sellest ettepanekust või ideest arvate?

Andres Herkel

Aitäh! Verifitseerimise puhul võiks see küsimus esile tulla ainult juhul, kui verifitseerimine läheks nii kaugele, et kahtluse alla satuks valimiste salajasuse printsiip. Et e-hääletamises oleks Eestis midagi mittepõhiseadus-

pärast, selles ma sügavalt kahtlen. Arvestades õiguskantsleri ja teiste ametimeeste kompetentsust, oleksid need probleemid varem esile toodud. Aga tõepoolest, verifitseerimine ei tohi minna liiga kaugele, nii et salajasuse printsiip kannatab. Seda tasub silmas pidada ja lähendust otsides ongi seda silmas peetud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja, palun selgitage, miks saab e-valimistel korduvalt oma häält muuta! Pabersedeliga valimisel seda võimalust ei ole. Erinevad valimisviisid peaksid olema võimalikult sarnased. Kas ei peaks kaaluma e-valimistel vaid ühekordset hääletust või tuleks ka pabersedeliga valimise puhul pakkuda inimestele võimalust seda protseduuri korduvalt teha?

Andres Herkel

Aitäh! Seda muutmise võimalust on isegi vähendatud, päris alguses oli ju võimalus e-häält valimispäeval valimisjaoskonda minemise ja seal hääletamisega kehtetuks muuta. Ma tean, et see küsimus, miks see nii on, oli üleval ka elektroonilise hääletamise töörühmas. Ka teie erakond ja mitmed teised on avaldanud kahtlust, et me ei saa olla päris kindlad, et inimene e-häält andes ei ole mingisuguse surve all. Selleks et välistada olukord, kus inimene e-häält andes ei saa oma vaba tahet parimal moel realiseerida, tuleb jätta talle tagavaravõimalus, et ta saaks oma häält muuta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik, teine küsimus!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma siiski ei ole teiega päris nõus selles osas, et elektroonilise hääle kehtetuks tunnistamine lahendab selle probleemi, mille ma tõstasin. Selleks et saaks anda häält kandidaadile, kes kandideerib teises ringkonnas, peab süsteemis olema viga või tuleb tahtlikult süsteemi sisse murda ja muuta seda nii, et saaks hääletada teise kandidaadi poolt, mis tähendaks seda, et rikutakse seadust. Aga see selleks. Minu küsimus puudutab natuke teist teemat. Seletuskirja

leheküljelt 15 loeme, et on loobunud ebatäpsest nõudest, mille kohaselt hääletamine toimub Vabariigi Valimiskomisjoni veebilehel. Tõepoolest, viimased hääletused pole olnud veebilehepõhised, vaid on toimunud mingi muu rakenduse kaudu. Öelge, palun, kas need hääletused on olnud siis seadusvastased!

Andres Herkel

Ei, ma ei arva, et varasemad hääletused on olnud seadusvastased. Me lihtsalt läheme süsteemi arenguga edasi. Mis puudutab teie väljendatud soovi saada ka protestihääletamise võimalus, siis tuleb öelda, et ega e-hääletamine ei ole kohustuslik. Inimene saab ise teha valiku, millist hääletamisviisi ta kasutab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Kuidas tagatakse hääletaja anonüümsus? Hääletuse salajasuse põhiline eesmärk on isikut ning antud häält lahus hoida, välistada igasugune seos nende vahel. Kuidas on salajasuse printsiibiga kooskõlas võimalus tagantjärele oma hääle kohalejõudmist kontrollida? Isikut ja tema antud häält on sel juhul võimalik omavahel siduda, siis aga ei saa me rääkida salajasest hääletusest.

Andres Herkel

Aitäh! Ma osutasin sellele, et tagasitulev signaal läheb koos vastavate elektrooniliste koodidega isikutuvastuse alusel hääletaja enda mobiilseadmesse ja sellest ei jää mitte ühtegi jälge. Ma arvan, et salajasus on tagatud, selline tehniline lahendus on võimalik. Me otsime just sellist tehnilist lahendust, et salajasus oleks tagatud ja see signaal jõuaks just selle inimeseni, kes hääle andis. Keegi teine ei saa seda tema tahte vastaselt tagantjärele uuesti tuvastama hakata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andrei Korobeinik, teine küsimus!

Andrei Korobeinik

Lugupeetud ettekandja! Ma jäin mõtlema hääle tühistamise peale. Kui valimiskomisjon

ei saa kontrollida, kas valija räägib tõtt või mitte, kas siis see kontrollkood tõepoolest ei annagi tulemust? Valija võib lihtsalt selle kõik välja olla mõelnud. Kas see tähendab, et valija avalduse alusel võib tema hääle lihtsalt tühistada? Te ütlesite küsimusele vastates, et see hääle jõusse kindlasti ei jää. Kas see tähendab, et kui valija väidab, et kontroll ei klapi, siis tema hääle tühistatakse käsitsi?

Andres Herkel

Aitäh! Võib-olla ma väljendusin natukene ebatäpselt. Kõigepealt tuleb selle intsidendi käsitlemise puhul teha ikkagi selgeks, kas valija ise oli ikka täpne. Tegemist võis olla ju ka näiteks täiesti pahatahtliku ebatäpsusega. Süsteem peab võimaldama seda selgeks teha. Mis puudutab hääle tühistamise võimalust, siis see küsimus just äsja tekkis. Valija saab seda korduva elektroonilise hääletamisega ise teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh, Andres Herkel! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Kajar Lember Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Kajar Lember

Head kolleegid! Valimisi käsitlevate seaduste muutmine ja ajakohastamine on kindlasti tervitatav, sest eelnõu põhifookuses on elektrooniliste valimiste korralduse täpsustamine ja seda on kindlasti vaja teha. Eestis on valimistel elektroonilist hääletamist kasutatud kokku juba viiel korral ja elektrooniline hääletamine on muutunud populaarsemaks. Viimastel Riigikogu valimistel hääletas juba veerand hääletanutest elektrooniliselt. See näitab, et on äärmiselt vajalik selle teemaga tõsiselt tegelda.

SDE toetab mõtet moodustada elektroonilise hääletamise korraldamiseks spetsialistidest koosnev eraldi valimiskomisjon. Tervitatav on see, et uus eelnõu sätestab seaduse tasemel e-hääletamise süsteemi auditeerimise ning annab lootuse, et valija saab võimaluse kontrollida, kas tema antud elektrooniline hääle on korrektselt elektroonilise hääletuse süsteemile edastatud. Lisaks kõikvõimalikele tehnilistele ja korralduslikele uuendustele, mis peaksid muutma e-hääletamist aina paremaks, on sisulise tähtsusega kindlasti see, et edaspidi saab

elektroonilise hääletamise tulemused teada valimisjaoskonna täpsusega. Seni avalikustati need valimisringkonna täpsusega. See kindlasti suurendab elektroonilise hääletamise läbiastvust ja usaldatavust.

Sisuliselt ainsa, kuid väga olulise negatiivse asjaoluna tahan välja tuua aga plaani kaotada valimisagitatsioonipiirangud valimispäeval. See justkui looks või peaks looma valimiskasti juures hääletamisel võrdsed võimalused eel- ja e-hääletamisega. Head kolleegid! SDE toetab eelnõu esimese lugemise lõpetamist, kuid ärgem rikkugem ühte head ja toimivat valimiste korralduse põhimõtet. Mina arvan, et inimene, kes tahab oma hääle anda valimispäeval, tahab seda teha rahulikult valimisjaoskonda minnes. Ma küll ei usu, et ta naudiks seda, kui viimane kilomeeter enne valimisjaoskonda tuleb läbida eri värvi telkide vahel seigeldes, kus kandidaadid püüavad võtta veel viimast ja jagada laiali oma valimismaterjalide ülejääke. Pigem võiks ühiskonna ootustele vastu tulles käituda vastupidi ja hoopis vähendada kampaania mahtu. Selleks tuleks seada valimiskuludele ülempiir. Aga see on juba omaette diskussioon.

Kuigi viimasel ajal juhtub seda väga harva, on SDE seekord valitsusega ühel nõul, et valimisagitatsiooni lubamine valimispäeval ei ole mõistlik ettepanek. Meie seda eelnõu punkti kindlasti ei toeta ja teeme omalt poolt asjakohase muudatusettepaneku. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 186 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 186 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 22. mai kell 18.

4. Tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu (184 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli Riigikogu liikme Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Sarnase sisuga eelnõu, mis ei käsitle tööandja kulutusi töötajate tervisele kui erisoodustust, vaid kui vajalikku investeerimist, on siit Riigikogu puldist kaitstud ka varem. Viimati oli see Riigikogus arutlusel 22. septembril 2009 ehk Riigikogu eelmise koosseisu ajal. Kuigi rahanduskomisjon otsustas tollal seda eelnõu toetada, hääletati see saalis esimesel lugemisel siiski menetlusest välja. Kui vaadata, mis selle eelnõuga eelmisel korral juhtus, siis tänase päevakorra kontekstis on ilmselt sobilik tõmmata paralleel ka töölepingu seadusega. 2009. aastal tehti mitmesuguseid kärpeid ja pandi mitmele ühiskonnagrupile lisakoormaid. Selleks et huvirühmad oleksid nõus suuremat koormat kandma, lubati neile ka midagi head. Aga lubadusi ei täidetud. 2009. aastal, kui tööandjatele pandi kohustus katta töötaja võimaliku haigestumise korral viis haiguspäeva, sai neile lubatud, et tervise heaks tehtavad kulutused on edaspidi erisoodustusmaksust vabad. Täna oleme sama ettepanekuga aga jälle Riigikogu ees. Mul on hea meel juba ette öelda, et komisjon seekord konsensusega toetab selle küsimuse sisulisemat arutelu.

Miks tuleks Eestis tervisekulutusi igati soosida? Sellepärast, et ka rahvusvahelised uuringud ütlevad, et meil on inimeste tervisega kehvad lood. ÜRO inimarengu aruanne hoiatab, et kõigist Euroopa Liidu riikidest on just Eesti meestel kõige suurem tõenäosus surra enne 60. eluaastat. Euroopa Liit kogub mitmesuguseid terviseandmeid liikmesriikide kohta. Ühe statistikaülevaate järgi on 27 riigi elanike võrdluses selle kohta, kui kaua inimesed elavad ilma krooniliste tervisemuredeta, Eesti väga halval positsioonil. Nimelt on uuringu kohaselt Eesti meestel tervena elatud aastaid Euroopa Liidus kõige vähem – kõigest 49. Tõsi, meie Statistikaamet annab meestele kolm tervena elatud eluaastat juurde ja ütleb, et kroonilised tervisemured tabavad keskmist Eesti meest 52. eluaastal. Aga mõlemal juhul tähendab see seda, et kolmandik oma viljakast töömeheest tuleb võtta tablette.

Tervisemuredega inimene tähendab Eestis automaatselt kulutusi haigekassale. Inimese kahanev töövõime mõjutab oluliselt ka riigi majanduspoliitiliste eesmärkide saavutamist. Igasugune investeerimist töötajate tervisesse

säästab seega riigi ravikuluseid ning võib riigile ja ettevõtetele töötunde juurde. Kui tervis on nii kehv, et ainult ravimite võtmisest enam ei piisa, siis halvimal juhul tähendab see töötajale enneaegset pensioni. Riigile tähendab enneaegselt pensioneerunud inimene maksu- maksja kaotamist ja pensionikulude kasvu.

Seega on Eesti riigile oluline, et Eesti inimesed oleksid terved. Rahvastiku vananemise ja tööealise elanikkonna osakaalu vähenemise olukorras on riigil kohustus astuda samme, mis aitaksid kaasa inimeste töövõime säilimisele kõrge eani. Pakutud maksumuudatus oleks üks tegur, mis kujundaks positiivselt töötajate sportlikke harjumusi, eesmärgiga haigusi ära hoida, tervisemurede esinemissagedust vähendada ja üldist heaolu parandada.

Eestis kehtiva maksuloojaka kohaselt on ettevõtjate investeerimised hoonetesse ja seadmetesse tulumaksuvabad, aga investeerimised töötajate tervisesse maksustatakse erisoodustusmaksuga. Tegelikult peaksime hoolivamalt suhtuma ka oma inimvarasse. Seda ei ütle ainult praegused opositsioonierakonnad, vaid seda on kõigile erakondadele südamele pandud ka tööandjate manifestis, mis avaldati enne viimaseid Riigikogu valimisi. Tööandjate manifestis kirjutati, et neile inimestele, kes töötajaid palkavad, oleks meelepärane, kui uue valitsemisperioodi ajal soodustataks ettevõtjate investeerimised inimkapitali. Selleks tuleb erisoodustusmaksust vabastada tööandja investeerimised töötajate tervishoiukulutuste rahastamiseks.

Ka meie leiame, et erisoodustusmaksu kaotamine nendelt kulutustelt muudab ettevõtluskeskkonna läbipaistvamaks. Pole maksu, millest tuleb kõrvale hoida, ja hirm, et tööandja võib edaspidi hakata palka maksma näiteks rahvaspordiüritustest osavõttu võimaldades või spordisaali rendi eest tasudes, ei ole ilmselt väga kaalukas. Tõenäoliselt ei lepi mitte ükski töötaja sellega, kui tema palka vähendatakse, küll aga võib ta olla motiveeritud, et omaks võtta sportlikumat eluviisi.

Räägin nüüd võimalikest kuludest, kui tööandja ei pea enam maksma erisoodustusmaksu selle eest, et ta soosib oma töötajate sporditegevust. Maksu- ja Tolliameti info kohaselt teevad tööandjad kulutusi töötajate tervise parandamiseks minimaalselt. Aga on mõned kulutused, mida nad saavad teha tervise paran-

damiseks ilma erisoodustusmaksu maksmata, näiteks saavad nad kompenseerida prillide maksumust või saata töötajaid töötervishoiuarsti juurde. Töötervishoiu ja tööohutuse seadusest tulenevalt on tööandjale pandud hulk kohustusi, mille täitmisega seonduvad kulud on ettevõtlike seotud kulud, aga kui tööandja soovib tööohutuse ja töötervishoiu kulusid kanda suuremas mahus, kui seadus ette näeb, siis see on erisoodustuskulu, mis tuleb Maksu- ja Tolliameti andmetes välja rubriigis "Muu erisoodustusmaks". Otsest summasid ei ole riigieelarves lahti kirjutatud, aga uuringufirma Praxis on teinud uuringu, mille järgi on kogu makstavast erisoodustusmaksust praegu laias laastus 0,3% sellist erisoodustusmaksu, mis on seotud investeringuga töötajate tervisesse. See tähendab, et kui erisoodustusmaksult laekub tulumaksu 21 847 756 eurot ja sotsiaalmaksu 34 287 449 eurot, siis väheneks tulumaks 0,3% ehk 65 500 eurot, mis on 0,028% kogu laekuvast tulumaksust, ja sotsiaalmaks väheneks 102 862 eurot, mis on 0,005% kogu laekuvast sotsiaalmaksust. Aga kindlasti ei tähendaks sellised kulutused meile ainult maksukulu, vaid tervishoiusüsteem ja haigekassa võidaksid raha kuhjaga tagasi.

Rääkides veel sellest, et eelnõul on kindlasti päris lai toetajaskond, tuleb öelda, et valitsusliidu programmis on antud lubadus, et aastaks 2014 on korrapärase liikumisharrastusega hõlmatud 35% asemel 45% Eesti elanikkonnast. Kuna mitte midagi selleks senimaani tehtud ei ole, siis me ulatame mõnes mõttes abikäe, et aktiivselt liikuvate Eesti elanike arvu suurepärase kasv saaks ülejäämiseks aastaks selgemad piirjooned.

Räägin veel selle eelnõu tehnilisest poolest. Eelnõu eesmärk on vabastada erisoodustusest tööandja kulutused töötaja või teenistuja spordiga tegelemise kulude katmisel, mis ei ületa kalendriaastas 500 eurot töötaja või teenistuja kohta. Eelnõu vastuvõtmise korral luuakse hea eeldus, et väheneb töötajate kutsehaigustesse haigestumise risk, suureneb motivatsioon ning paraneb tervis. On tõenäoline, et inimene, kes on saanud innustust näiteks tervisespordiga tegelema hakata, hakkab üldse oma harjumusi tervislikumaks muutma. Eelnõuga laieneb inimeste ring, kellele ujulad, spordisaalid ja tervisespordiüritused muutuvad kättesaadava-

maks, ning rohkem ettevõtjaid hakkab muretsema oma töötajate tervise pärast.

Lõpetuseks ütlen, et kui me võrdleme seda eelnõu 2009. aastal arutlusel olnud eelnõuga, siis on selle tekstis kolm alapunkti: spordirajatiste kasutamise seonduv kulu, harrastus- ja tervisespordiüritustel osalemise tasu ja spordiürituste korraldamise seonduv kulu. On selgelt välja kirjutatud, mille pealt ei pea erisoodustusmaksu maksuma. Aastal 2009 arvasid rahandusministri erakonnakaaslased, et kui rahandusministri määrusega saab neid erandeid kehtestada, siis võib see viia sinnamaani, et erisoodustusmaksust vabastatakse väga laialdane valik erinevaid tervise teenuseid. Praegu on see valik kitsas. Me lähtume põhimõttest, et alustame väikestest tervise edendamise sammudest ja hea koostöö korral liigume edasi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Jüri Jaansonil on küsimus. Palun!

Jüri Jaanson

Aitäh! Teie lähenemine on väga mõistlik, aga seos spordiga jääb natuke häguseks. Tervise ja tööviljakuse alus on teadupärast ikkagi aktiivne ja tervislik eluviis. Aga kui spordist rääkida, siis spordiga sina peal olevate inimeste sportimisharjumused on erinevad. Sportida saab nii jõusaalis, pallimängusaalis kui ka metsarajal suusatades või joostes. Tööandja maksab eelnõu järgi esimestele kinni saali kasutamise ja üritustel osalemise tasud. Aga millised kulutused võiks ta kinni maksta vabas õhus tervise liikujatele, kes spordiüritustel osaleda ei soovi? Kuidas oleks tagatud eri spordialade harrastajate võrdne kohtlemine?

Kadri Simson

Aitäh! Eelnõu põhimõte ei ole kindlasti see, et iga Eesti töötaja peab sellise soodustuse oma tööandjalt kohustuslikus korras vastu võtma. Kui inimene ikkagi ei soovi terveid eluviise harrastada, siis sunniviisil, seadusega teda selleks ei sunnita. Aga ütleme nii, et värskes õhus sportimiseks on erinevaid viise. Kui ei soovita just maratonidistantsi läbides rahvaspordiüritusest osa võtta, siis on võimalik rahvaspordiüritusel teha kepikõndi, mis on igaühele jõukohane. Aga osalemistasud ei pruugi

praegu olla igäihele taskukohased. Eelnõu anab võimaluse, aga ei pane töötajale kohustusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud kõneleja! Ma väga toetan seda ideed ja leian ka, et on ebamõistlik ja ebaõiglane, et me ei maksusta masinatesse ja seadmetesse tehtavaid investeeringuid, küll aga maksustame inimestesse investeerimist. Kaugemas perspektiivis maksab see riigile kindlasti kätte. Te teete täna ettepaneku vabastada sportimiskulud erisoodustumaksu alt 500 euro ulatuses aastas. Kas seda vabastust ei võiks laiendada ka näiteks gripivaktsiinist kuni hambaravi või taastusravini? Me teame, et see kõik on väga kallid ja riik kompenseerib seda minimaalselt, kuid see mängib inimese tervises väga suurt rolli. Mis te sellest arvate?

Kadri Simson

2009. aastal, kui tööandjatele pandi kohustus töötajate viis haiguspäeva kinni maksta, siis arutati läbirääkimistel ka seda, et selle võrra peaksid tööandjad olema rohkem huvitatud näiteks töötajate vaktsineerimisest ja üldse laiema terviseedenduse toetamisest. Toona räägiti tõepoolest laiemast terviseedendusest. Kuna 2009. aastal oli valitsusliit, mis koosnes Reformierakonnast ja IRL-ist, laiema terviseedenduse erisoodustumaksu alt väljavõtmisele vastu, siis nüüd me püüame käsitleda kitsalt spordiküsimusi. Tullis aga küsimuse juurde, ütlen, et me võtame seda esimese sammuna. Valdava osa Riigikogu liikmete valimislubadused kätkesid ilmselt laiemaid terviseedenduse kulutusi. Kui lugeda IRL-i valimislubadust, siis on näha, et nemad andsid palju heldema lubaduse, kui on eelnõus: ettevõtetele tuleb anda võimalus kasutada aastas töötaja kohta maksuvabalt kuni 100 000 krooni ehk 6391 eurot vabatahtliku pensionikindlustuse sissemakseteks, töötajate koolitamiseks või spordi, tervishoiu või tervisekindlustuse tarbeks. Nii et laias laastus on kolmveerand sellest saalist laiema terviseedenduse maksuvabastuse poolt, aga me püüame praegu esimese sammuna toetada sportlikke eluviise.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Jüri Jaanson, teine küsimus!

Jüri Jaanson

Ma rõhutasin eelmises küsimuses just seda, et igast spordiüritusest osavõtmine on seotud ajakuluga ja igäiks ei taha seda teha, kuid sellest hoolimata võib sellel inimesel olla tervislik eluviis. Aga nüüd natuke asja teisest küljest. Tervisesport ja aktiivne füüsiline liikumine on tervise huvides vägagi tervitatavad, aga harrastussport sisaldab ka võistlemise elementi. Samuti võib see tähendada sportimist ekstreemsetel, vigastusohtlikel spordialadel, mille puhul tuleb ennast isegi eraldi kindlustada. Võimaliku spordiga liialdamise tõttu saadud vigastused, haigused ja kurnatusseisund tekitavad teadupärast riigieelarvele kulusid. Kuidas on teie arvates seaduseelnõu see külg kooskõlas terviseedendusega ja tööviljakuse kasvu ootustega?

Kadri Simson

Aitäh! Spordi tõttu kurnatusseisundisse jõudmise kohta teate teie kindlasti maailmatu palju rohkem kui mina. Kui üks meist võiks pidada kõne sellest, kuidas sport võib inimest kurnata ja tema töövõimet kahjustada, siis see olete ilmselt teie, mitte mina. Aga eelnõu kätkeb siiski ka teatud mahumäära. 500 euro eest aastas ei saa mitte keegi ennast olümpia-võitjaks treenida. Seda raha, mille eest töötaja saab endale sportlikke lisavõimalusi lubada, on natuke enam kui 40 eurot kuus. Teate, see on rohkem kui mitte midagi. Täna tehtud muudatus ei pruugi kohe järgmisel aastal eluea pikenemist kaasa tuua, aga kaugemas perspektiivis aitab sportlik eluviis haigekassa kulutusi kindlasti kokku hoida ja sellest Eesti riik kahtlemata võidab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Võib ju tunduda, et minu küsimus on isiklikust uudishimust kantud, aga tegelikult see nii ei ole. Ma tahan lihtsalt selleks, et kõiki tagamaid paremini tundma õppida, teada saada, millise spordialaga sa ise tegeled ja äkki oled isegi mõne

spordiliidu president või midagi sellist. Valgusta meid, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Eelnõu ei tulene minu isiklikust huvist saada tööandjalt 40 eurot kuus toetust. Ma ei ole ühegi spordiliidu president ja arvan, et eelnõu toob kasu märksa suuremale hulgale Eesti töötajatele, kui seda on professionaalses spordialaliitudesse kuulujad. Eelnõu annab võimaluse maksta meeskonnaalade harastamise puhul kinni spordisaali rendi, see annab suurettevõtetele võimaluse toetada oma töötajate osalemist rahvaspordiüritustel ilma võimalike nihverdamisteta ja annab ettevõtetele võimaluse toetada ka spordiürituste korraldamist. Praegu on spordiüritusi palju, aga selliseid spordiüritusi, kus inimestel oleks näiteks vabas õhus võimalik leida endale aktiivne väljund, ei saa kunagi liiga palju olla. Eelnõu oli Riigikogus arutlusel juba sel ajal, kui mina veel Riigikogus ei olnudki. See arutelu on olnud pikk ja tema lätted ulatuvad 1999. aastasse, kui Eestis muudeti tulumaksustamise põhimõtteid. Mina juhtusin seda eelnõu siin kaitsma seetõttu, et Keskerakonna fraktsioon seisib selle eelnõu eest eelmise ja ka üle-eelmise koosseisu ajal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo, teine küsimus!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud esineja! Sotsiaaldemokraadid kindlasti toetavad Keskerakonna ettepanekut spordikulutused teatud ulatuses erisoodustusemaksu alt vabastada. Te võite selle seaduseelnõu puhul meie toetusele loota. Nagu te ütlesite, te alustate väiksemast sammust, spordikulutustest, ja liigute tervisekulutuste poole suuremas mahus. Sotsiaaldemokraadid esitasid natuke aega tagasi seaduseelnõu, millega erisoodustusemaksu alt vabastatakse lisaks spordiharrastuse toetamisele ka terviseedendus laiemalt. Kas me võime omakorda teie toetusele loota?

Kadri Simson

Aitäh küsimuse eest! Tegelikult ei tähenda terviseedenduse kulude erisoodustusemaksu alt väljaviimine riigile ainult kulutusi. Praegu jätab ettevõtjad sellised kulutused väga

sageli tegemata, kaugemas perspektiivis jõuab see aga riigi juurde tagasi kas ravimiarvete või ravijärjekordade kaudu. Nii et tänane investering inimeste tervisesse on homme kokkuhoid. Me jagame seda seisukohta. Kindlasti võiks see Riigikogu koosseis näidata, et vastutasuks 2009. aastal tööandjatele pandud kohustuste eest tööandjaid nüüd natuke premeeritakse, kui nad on vastutustundlikud ja toetavad töötajate tervislikke eluviise.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Kadri Simson! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Erki Noolle!

Erki Nool

Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 48 muutmise seaduse eelnõu 184 oli esimest korda rahanduskomisjoni päevakorras s.a 16. aprillil. Eelnõu tutvustas meie Keskerakonna fraktsiooni liige Kalev Kallo.

Mis on eelnõu eesmärk? Eelnõu eesmärk on vabastada tööandja poolt töötaja või teenistuja spordiga tegelemise toetamiseks tehtavad kulutused erisoodustusemaksust, kui need ei ületa kalendriaastas 500 eurot töötaja või teenistuja kohta. Kordan veel üle, mida ei loeta erisoodustuseks selle eelnõu mõttes: spordirajatiste kasutamise seonduv kulu, harrastus- ja tervisespordiüritustel osalemise tasu ning spordiürituste korraldamise seonduv kulu.

Rahandusministeerium esitas Vabariigi Valitsuse nimel 2. aprillil rahanduskomisjonile arvamuse. Selle kohaselt Vabariigi Valitsus eelnõu ei toeta. Toon välja põhjused. Erisoodustus on olemuselt töötasu eriliik, mida maksustatakse tulu- ja sotsiaalmaksuga. Maksudest vabastamine peab olema väga selgelt põhjendatud, sobivaim ja tõhusaim viis soovitud tulemuse saavutamiseks. Kõnealuse eelnõu puhul see Vabariigi Valitsuse arvates nii ei ole. Maksusoodustusest saaksid kasu ainult töötavad inimesed, kelle tööandja nõustub eelnõus väljatoodud kulutusi hüvitama. Iga uus maksusoodustus muudab maksude haldamise keerulisemaks ja kallimaks ning suurendab maksu- ja tollite ohtu. Kui kõnealune erisoodustus oleks tulu- ja sotsiaalmaksust vabastatud, oleks töötaja spordiga tegelemise kulude katmine

märksa atraktiivsem moodus töötaja tasustamiseks, võrreldes palga maksmisega, ja need kulutused suureneksid märgatavalt.

Räägin ka komisjonis toimunud aruteludest. Üks arutlusteema oli loomulikult tööandjate huvi terviseedenduslike kulutuste hüvitamise vastu. Rahandusministeeriumi esindas komisjonis maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro, kes vastas küsimustele selle kohta, et riigi maksulaekumised võivad väheneda, spordibaasides võivad hinnad tõusta ja eelise võivad saada need terviseedendajad, kes kasutavad spordirajatisi. Heideti ette, et eelnõu algataja ei ole välja toonud mõjude analüüsi. Oli ka kriitikat, et avalik sektor ei panusta piisavalt spordibaaside ehitamisse. Selle väitega ei olnud väga paljud komisjoni liikmed nõus ja ma arvan, et põhjendatult. Rahandusministeeriumi ametnikelt küsiti veel, kui palju toimub *summa summarum* maksude optimeerimist nn spordiklubide näol. Me teame, et väga paljud suured riigiettevõtted ja eraettevõtted on loonud spordiklubi. Päris ausalt öeldes sellist hinnangut ega kalkulatsiooni ei ole. Ilmselt ei olegi võimalik väga täpselt välja tuua, kui suur see maksude optimeerimine on. Oli veel üks väga konkreetne küsimus, mida minu arvates oleks õige siin täpsustada: kas tööandjal on kohustus see 500 eurot töötajale anda? Seda kohustust loomulikult ei ole. See seaduseelnõu ei loo kohustust, aga annab võimaluse.

Kui isiklikust arvamusest rääkida, siis ma arvan, et spordiürituste korraldamisega seonduvad kulud tuleks kindlasti üle vaadata. See on minu isiklik hinnang sellele eelnõule.

Lõpetuseks räägin komisjoni otsustest. Komisjon langetas 16. aprillil järgmised otsused: saata eelnõu täiskogu päevakorda s.a 2. mail (konsensuslik otsus), teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada (konsensus ei olnud, 9 komisjoni liiget olid poolt ja 2 olid erapooletud) ning määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 16. mai s.a (konsensuslik otsus). Seesama seaduseelnõu tuli teist korda komisjoni arutlusele 30. aprillil. Sellel istungil otsustas komisjon võtta algataja ettepanekul eelnõu täiskogu 2. mai istungi päevakorrast tagasi (konsensuslik otsus), saata eelnõu täiskogu 8. mai istungi päevakorda (ka see otsus oli konsensuslik) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme päeva, st tähtaeg on 22. mail s.a kell 16. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra, teie küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Eelnõu eesmärk on vabastada erisoodustusmaksust tööandja kulutused töötaja või teenistuja spordiga tegelemise kulude katmisel, kui need ei ületa kalendriaastas 500 eurot. Eelnõu koostajana ma seda loomulikult toetan ja hääletan kahe käega poolt. Aga eelmine ettekandja ütles, et 500 euroga aastas ei ole kindlasti võimalik olümpiavõitjaks saada. Siit minu küsimus teile: kas teie usute, et 500 euroga on võimalik ka olümpiavõitjaks saada, kui on tahtmist ja töökust?

Erki Nool

Kui elada Etioopias või Keenias, siis on kindlasti võimalik 500 euroga olümpiavõitjaks saada. Aga see seaduseelnõu ei ole tehtud selle eesmärgiga, et toota olümpiavõitjaid, vaid eesmärgiga vähendada, piltlikult öeldes, haigekassa kulusid. Need on erinevad eesmärgid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh! Hea ettekandja! Kas komisjonis olid arutelu aluseks ka mingid kogemused naaberriikidest, mingid võrdlusandmed? Mõni aasta tagasi oli Riigikogus üks raport, mille kohaselt tehakse Soomes tervisesporti statistika järgi mitu korda rohkem kui meil. Tahaksin teada, milline see olukord praegu on, kas see on muutunud. Üks võimalus on loomulikult mitmesuguste maksusoodustustega olukorda parandada, aga teiselt poolt on väga oluline lihtsalt inimeste teadlikkust suurendada. Seal ei saagi rahaga alati palju teha. Kas teil on mingeid võrdlusandmeid või kuidas komisjon seda laiemasse konteksti pani? Kuidas meie teistega võrreldes oma tervise eest hoolitseme?

Erki Nool

Aitäh! Statistilisi andmeid me ei arutanud. Kui meie kallite põhjanaabrite kaalutõusu vaadata, siis tundub, et nad on siin kindlasti eestlastest ees, kuigi neil harrastatakse liikumist klubitasandil ja iga inimese tasandil võib-olla rohkem. Kindlasti ongi teavitust kõige

efektiivsem vahend. Loomulikult on ühiskonna hoiakud tähtsad ja siin on teavitamisel suur osa. Olen juba aastaid öelnud, et tervisesportlase kõige raskem distant on liikumine diivani pealt välisukseni. Ilmselt ongi selle seaduseelnõu eesmärk see, et ettevõtjad ostaksid kõigepealt pääsme ujulasse või mis iganes spordibaasi, et see esimene, kõige raskem distant suudetaks läbida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Luik!

Lauri Luik

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on Riigikogu spordi- ja liikumisharrastuse toetusrühma esimehena selle eelnõu üle hea meel. Mulle selle eelnõu sisu meeldib. Aga minu küsimus teile on see: kas teil õnnestus komisjoni koosolekul Rahandusministeeriumi või maksuameti inimestelt teada saada, kui palju tegelikult sporditegevuse pealt riigieelarvesse erisoodustusmaksu laekub?

Erki Nool

Aitäh! Jah, see küsimus esitati. Seda on ka eelnevatel aastatel Rahandusministeeriumi esindajatelt küsitud. Tegelikult sellist konkreetset summat teada ei ole. Seda on adekvaatselt väga raske öelda. Me teame, et aktiivse töötajaskonna poole suunatud ettevõtjad on teinud eraldi spordiklubid, nad otse ei suuna oma töötajaid sporti tegema. Selline statistika puudub ja ma arvan, et seda on peaaegu võimatu välja tuua. Ütleme, et suserdamist on rohkem, kui Rahandusministeerium ning Maksu- ja Tolliamet sooviksid näha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ilmselt nõustute, et Eesti spordis liigub hirmus vähe eraraha. Selle põhjus on ilmselt see, et see läheb ettevõtjale hirmkalliks maksma. Siin oleks üks võimalus ettevõtte maksukoormust vähendada. Ma küsin, härra Nool, teie käest: kas te ise toetate seda eelnõu?

Erki Nool

Mina toetan eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Aga teie märkuse kohta, et eraraha on spordis vähe, tahan öelda, et see on natuke spekulatiivne arvamus. Kui rallisõitja on ostnud oma raha eest ralliauto, on see siis spordiraha või mitte? Kas jalgratta eest makstud 10 000 eurot on spordiraha või on see ratas hoopiski mängukann? Ma arvan, et kui öelda, kui palju on spordis eraraha, siis see on natuke libedale teele minek. Kui te minu käest personaalselt küsite, siis ütlen, et selle seaduseelnõu kolmest ettepanekust toetan ma ühte kahe käega, aga kahte ei toeta isegi poole käega mitte.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Erki Nool! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhativkomisjoni ettepanek on eelnõu 184 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. mai kell 18.

Päevakord on ammendatud. Suur aitäh kõigile ja kena päeva jätku!

Istungi lõpp kell 12.26.

Istungi kestus 2 tundi ja 26 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 9. mai 2012

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Eesti aktsiisipoliitika
2. Eesti Interneti Sihtasutus
3. Viimaste Euroopa valimiste mõju EL-i tulevikule
4. Eesti inimeste elatustase
5. Liiklusturvalisus

Istungi rakendamine

1. Kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (213 SE) esimene lugemine
2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu (198 SE) esimene lugemine
3. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (205 SE) esimene lugemine
4. Riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (203 SE) esimene lugemine
5. Välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) esimene lugemine
6. Väärtpaberituruseaduse muutmise seaduse eelnõu (220 SE) esimene lugemine
7. Kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (202 SE) esimene lugemine
8. Perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (214 SE) esimene lugemine
9. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu (225 OE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja teised valit-

susliikmed! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 38 rahvasaadikut, puudub 63. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ja välisminister Urmas Paet.

1. Eesti aktsiisipoliitika

Esimees Ene Ergma

Alustame küsimustele vastamist. Head kolleegid, kuna teil on täna päris palju küsimusi, siis kohapeal registreeritud küsimusi saan lubada kõige rohkem kolm. Esimese küsimuse esitab kolleeg Kadri Simson peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Kadri Simson

Lugupeetud peaminister! Viimane kord, kui me samas formaadis aktsiisipoliitika üle mõtteid vahetasime, vastasite te, et Eesti riik kogub kütuseaktsiisi õpetajatele palga maksmiseks ning sotsiaaltoetuste ja pensionide väljamaksmiseks. Me teame ka, et teeseaduse § 16 alusel on teehoiu rahastamine otseselt seotud kütuseaktsiisi eeldatava laekumisega. Kas kütuseaktsiisist laekuvat raha kasutatakse ikka sihtotstarbeliselt ehk siis teede parandamiseks või oleme Eestis jõudnud olukorda, kus õpetajate palga, sotsiaaltoetuste ja pensionide maksmiseks kasutatakse kütuseaktsiisist laekuvat raha?

Andrus Ansip

Hea küsija! Nagu teile väga hästi teada on, kasutatakse kütuseaktsiisist 75% teedeehituseks ja 25% muudeks kulutusteks. Aktsiiside kogumisel on kahesugune eesmärk. Esiteks, aktsiisimaksudega tahetakse reguleerida inimeste käitumist ühiskonnas. Selleks, et inimesed käituksid keskkonnasäästlikumalt, maksustatakse aktsiisiga teatud kaubad või teenused. Ja teiseks on aktsiise vaja selleks, et täita

riigi kohustusi. Kütuseaktsiis läheb 75% ulatuses konkreetset teedeehitusse ja 25% ulatuses riigi muude ülesannete täitmiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Lugupeetud peaminister! Meie Vabariigi Valitsuse liikmetel ei õnnestu kuidagi Euroopa Komisjoniga läbi rääkida selles osas, et Eesti põllumeestele makstaks võrreldes nn vana Euroopa põllumeestega võrdseid põllumajandustoetusi. Samas maksab Eesti põllumees praegu näiteks eriotstarbelise kütuse aktsiisi 5,2 korda suuremas määras, kui on Euroopa Liidu kehtestatud miinimum. Eestist madalam eriotstarbelise kütuse aktsiisi määr on näiteks Taanis, Hispaanias, Prantsusmaal, Iirimaal, Portugalis, Rumeenias ja Soomes. Miks seatakse meie põllumehed märksa kehvemasse olukorda kui paljud muud Euroopa põllumehed?

Andrus Ansip

Läbirääkimised käivad ja ma loodan, et need lõpevad Eesti jaoks edukalt. Põhjusi, miks otsetoetuste määrad on Euroopa Liidu riikide jaoks erinevad, on ju päris mitmeid ja need eksisteerivad osaliselt ka praegu veel, kuid me leiame, et üleminekuperiood peaks lõppema märksa kiiremini, kui on välja pakunud Euroopa Komisjon. Samas olgu öeldud, et kas või näiteks maa kui ressursi kasutamine on Eestis tänu madalamale maa hinnale märksa odavam, kui see on paljudes Lääne-Euroopa riikides. Nii et eks ole ka Euroopa Komisjonil argumente, millele tuginedes saab öelda, et mõnedes euroliidu riikides peaks otsetoetuste määr olema madalam kui mõnedes teistes liikmesriikides. Meid selline lähenemine muidugi ei rahulda. Me soovime kõigi põllumeeste võrdset kohtlemist. Me ei nõua otsesõnu kõrgemaid toetuse määrasid, aga võrdne kohtlemine on see, mida me kindlalt nõuame.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Kui meie põllumehed peavad kasutama kütuse eest maksma 5,2 korda kõrgemat aktsiisi, siis ühes teises küsimuses on meie aktsiisipoliitika muu Euroopa omaga võrreldes üsna tagasihoidlik. Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas kaitsti eelmisel aastal doktoritöö, mille autor soovitas pärast matemaatilise mudeli koostamist vägijookide liigtarbimisest põhjustatud kahju korvamiseks tõsta alkoholiaktsiisi ligi paarsada protsenti. Kas te peate sellist soovitusi realistlikuks või pigem nõustute Eesti Alkoholitootjate Liidu juhi seisukohaga, et riik peaks rohkem keskenduma võitlusele alkoholi salaturuga ja niimoodi oma raha kokku korjama, aga mitte pidevalt alkoholiaktsiisi tõstma, et salaturu tõttu saamata jäänud aktsiisiraha kätte saada?

Andrus Ansip

Ma lugesin ka sellest ettepanekust ja ma ei tahaks küll kohe ettepaneku tegijat hukka mõistma hakata. Me teame, et mitmes Euroopa Liidu riigis on tõepoolest alkoholi aktsiisimäärad kaks korda kõrgemad, kui need on Eestis, näiteks Iirimaal ja Belgias. Mõnes Euroopa Liidu riigis on need kolm korda kõrgemad kui Eestis, näiteks Soomes, ja mõnes Euroopa Liidu riigis isegi peaaegu neli korda kõrgemad, kui need on Eestis, näiteks Rootsis. Eesti puhul ma sellist aktsiisitõusu siiski mõistlikuks ei pea. Praegu on alkoholiaktsiisi laekunud igal aastal järjest rohkem, sõltumata sellest, kas tegemist on kriisiaastatega või mitte. Me oleme suutnud tagada maksudistsipliini ja riigieelarve tulud on tulenevalt alkoholiaktsiisi tõusudest järjest suurenenud. Kui aga alkoholiaktsiisi hüppeliselt tõsta, tõsta see tase ebaumõistlikult kõrgele, siis võib legaalne alkoholi kaubandus välja surra. Iseenesest oleks muidugi hea, kui me suudaksime piire väga korralikult kontrollida ja alkoholi tarbimine hüppeliselt väheneks, aga sellesse mul liberaalse turumajanduse tingimustes väga palju usku ei ole.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Alustame kolleeg Heimar Lengist. Palun!

Heimar Lenk

Lugupeetud esineja! Ma olen teiega nõus, et aktsiisid mõjutavad käitumist ja panevad autojuhte võib-olla vähem sõitma ja õhku saastama ning rahva vähem suitsetama ja jooma. Aga kas teile ei tundu, et praegu on kütuse, eriti autokütuse aktsiisid ikka väga kõrged – lausa pool hinnast? See mõjutab juba ka inimese toitumisharjumusi. Kuna transpordiraha arvestatakse kõik ka toiduainete hinna sisse, siis praegu on niimoodi – loeme seda meediast õige sagedasti –, et inimesed juba kärbivad oma toidulauda ja söövad viletsamaid toiduaineid, kuna hinnad on liiga kallid. Kas nii ei teki selline bumerangiefekt, et me tõstame aktsiisi ja saame ühelt poolt riigikassasse raha juurde, teiselt poolt aga langeb inimeste elukvaliteet?

Andrus Ansip

Pliivaba bensiini aktsiisimäär on Eesti omast madalam ainult Küprosel, Rumeenias ja Bulgaarias. Ma küll ei arva, et nii madalate aktsiisimäärade korral võiks Eestis autodega liiklemine välja surra. Kütuseaktsiis peab olema nii suur, et selle laekumistest saaks ehitada ja remontida teid, aga kuna kütuste põletamine ei eelda ainult teede olemasolu, vaid toob paratamatult kaasa muudki keskkonnakahjud, siis peab aktsiisi üle jääma ka looduse ja keskkonna kahjustamise tõttu tekkinud kulude kompenseerimiseks. Ilmselt on ka mittekeemikutele teada, et sisepõlemismootori põlemisprotsess kahjustab alati loodust, sest põlemine toimub õhukeskkonnas. Õhus on üksjagu palju lämmastikku ja kõrgel temperatuuril lämmastik oksüdeerub, tekivad inimese tervisele kahjulikud lämmastikoksiidid ja seetõttu meie tervis halveneb. Et neid oksiide on õhus rohkem ja meie eeldatav eluiga lüheneb, on täiesti loomulik, et aktsiisidest saadava rahaga tuleb tekitatud kahju kompenseerida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra peaminister! Mulle tuli see kõik väga tuttav ette, viis aastat järjest on seda räägitud. Kui meie räägime aktsiisitõusudest ja eluasemega seotud aktsiisidest, siis teie hakkate rääkima alkoholiaktsiisist.

Mina tahaksin rääkida just elektriaktsiisist ja sellest, et eraisikule on see ligi viis korda kõrgem, kui on Euroopa Liidu miinimumnõue, ja äriühingule koguni ligi kümme korda kõrgem, kui on Euroopa miinimumnõue. Minu arvates on see puhtalt riigikassa täitmiseks. Kas te ei leia, et meie maksusüsteem on üsna regressiivne? Need, kes saavad väikest sissetulekut, peavad suure osa oma rahast igapäeva-toiminguteks ära kulutama, et jõukad saaksid paremaid asju tarbida.

Andrus Ansip

Ma ei tea, kust tuleb teie kirm võrrelda igasuguseid maksumäärasid Euroopa Liidu miinimumnõuetega. Paljudel juhtudel on Euroopa Liidu miinimumnõue null ja võrrelda midagi nulliga on kaunis kasutu. Eriti palju see juurde ei anna, välja arvatud propagandistlik edu nende inimeste hulgas, kelle mõtlemisvõime piirdubki suurema summa nulliga võrdlemisega. Ma ei soovitaks teil keskenduda miinimummääradega võrdlemisele, pigem võiks analüüsida seda, kas maksud on piisavalt suured selleks, et tagada õpetajate, politsei ja päästeametnike palgad, pensionäridele pensionid. Kas aktsiisid ikka on nii suured, et need mingil määral reguleerivad inimeste tervisele kahjulikku tarbimist? Ma mõtlen siin eelkõige suitsetamise peale, millest ma ei näe mitte kuidagimoodi kasu sündimas. Kas aktsiisid on nii suured, et nendest laekuvate summade eest oleks võimalik ehitada ja remontida teid? Sellest oleks rohkem kasu kui Euroopa Liidu miinimummääradega võrdlemisest, eriti siis, kui miinimummäärad on kas kehtestamata, kehtestatud 0-protsendilisena või nullist pisut erinevana.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea peaminister! Minu küsimus puudutab erimärgistatud kütuseid. Teadaolevalt on meil nende erimärgistatud ehk värvitud kütuste reform pooleli. Osas sektorites, nagu mäendus ja ehitus, on kord muudetud, osas sektorites on reform pooleli. Kui kaugel see asi on? Ja kas saate öelda ka

midagi nende kompensatsioonide kohta, mis ette on nähtud?

Andrus Ansip

Spetsialistid töötavad selle teema kallal. Erimärgistatud kütuste asendamine kompensatsioonidega ei ole sugugi lihtne ülesanne. On ju kerge ette kujutada, et anname põllumehel parem hektaripõhise toetuse selle asemel, et võimaldada tal osta mingisugune kogus erimärgistatud kütust. Kuid ühel hektaril on võimalik arendada väga erinevaid tegevusi. Ühte hektarit on võimalik aasta jooksul ainult üks kord niita ja ühele hektarile on võimalik külvata köögivilja, mille harimiseks kulub kütust märksa rohkem kui mingi kõlviku üks kord aastas niitmiseks. Mingit head ja väga töökindlat kütuse erimärgistamise asendamise süsteemi ei ole praeguseks veel olemas. Aga Põllumajandusministeeriumi spetsialistid tegelevad ühes põllumeestega selle süsteemi loomisega. Ma loodan, et see tegevus päädib tulemusega, aga päris kindel selles olla ei saa.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Eesti Interneti Sihtasutus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus, palun, kolleeg Olga Sõtnik majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile!

Olga Sõtnik

Lugupeetud härra minister! Viimastel nädalatel on ajakirjanduses ilmunud lausa mitu artiklit selle kohta, milline segadus valitseb teie haldusalas olevas Eesti Interneti Sihtasutuses. Nädalavahetusel tuli ka uudis selle kohta, et üks juhatuse liikmeid Jaak Lippmaa on sellest ametist vabastatud. Minu küsimus ongi selle kohta, et ühelt poolt kirjutatakse sellest, kuidas juhatuse esimees härra Kauts kuritarvitab sihtasutuse raha – ostab generaatoreid, ostab haagiseid –, aga ametist saab vabaks teine juhatuse liige ehk härra Lippmaa. Kuidas te seda seletate?

Juhan Parts

Ma võtsin kaasa Eesti Interneti Sihtasutuse nõukogu koosoleku otsuse, mille kohta te küsisite. Juhatuse liikme Jaak Lippmaa tagasikutsumise põhjus oli see, et tema puhul oli tekkinud huvide konflikt. Nimelt, kolm aastat tagasi me otsustasime paljuski ka Endel ja Jaak Lippmaa survele või nõudmisel korraldada ümber Eesti väga aegunud internetidomeeni korraldus, mis oli kehtinud alates 1992. aastast. Selle kontseptsiooni kohaselt pidi Eesti Interneti Sihtasutus saama ka n-ö administratiivseks ehk tehniliseks kontaktisikuks ICANN-is, mis on rahvusvaheline Ameerikas asuv organisatsioon, kes korraldab interneti ja internetidomeeni haldust. ITL ehk Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit nimetas Jaak Lippmaa selle juhatusse ja tema ülesanne oligi ka see nn redelegeerimine lõpule viia. Seega seni oli usaldusisikuks Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut, kontaktisikuteks olid Endel ja Jaak Lippmaa ning Jaak Lippmaa ülesandeks see jäigi. Ta ei ole oma ülesannet täitnud ja nõukogu otsustas ta tagasi kutsuda.

Mis puutub ajakirjanduses kõlanud väidetes teise juhatuse liikme tegevuse kohta, siis seesama nõukogu otsustas kõiki neid süüdistusi kontrollida – kas on kulutused olnud ebaseaduslikud või ka ebaseaduslikud. Kui nõukogu oma kontrolli lõpetab, siis saab sellest teada anda. Mul ei ole täiendavaid andmeid. See artikkel ilmus Eesti Ekspressis, selle kohta helistas mulle Juku-Kalle Raid kaks nädalat varem ja tutvustas mingit kavandatavat ajakirjanduslikku rünnakut. Rohkem ma sellest ei tea. Aga kõik, mis seal kirjas on, ei pruugi tõde olla.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik, esimene täpsustav küsimus!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Nagu te ütlesite, kolm aastat tagasi sai härra Lippmaa juhatuse liikmeks. Seega kolm aastat on olnud aega selleks, et see redelegeerimise protsess lõpuni viia. Miks just eelmisel nädalal tekkis äkki selline olukord, kus teda enam ei usaldata ja enam ei taheta seda protsessi edasi viia sõbralikult, vaid kasutatakse jõumeetmeid

ja visatakse üks juhatuse liige välja? Mis on see ajend? Mis on põhjus? Ega ometi need artiklid, mis on ajakirjanduses ilmunud?

Juhan Parts

Ei ole. See protsess on olnud pikk. Julgen öelda, et kaks aastat on kestnud uue internetidomeeni korralduse rakendamine. Laias plaanis võime öelda, et kui me vaatame asjaomaseid arve või protsessi korraldust, siis see on kulgenud edukalt. Me võime öelda, et meil on Eestis olemas domeeninimed, millel on suur varanduslik väärtus, see on osaliselt intellektuaalne omand. Kogu registreerimine, õiguskaitse ja kõik muu on Eestis korraldatud nii, nagu eesrindlik rahvusvaheline internetikogukond ette näeb. Mul on raske kommenteerida, miks redelegeerimist ei ole tehtud. Ju siis nõukogu kaotas lootuse, et see viimane samm viiakse lõpule – muud ma ei oska selle kohta öelda. Mina ei tea ühtegi tõsiselt võetavat argumenti, et seda redelegeerimist ei võiks ära teha. Kõik sisulised ettevõtmised on võrreldes reformi algusaegadega minu arvates päris kenasti ära tehtud ja tuleks ka see viimane samm astuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik, teine täpsustav küsimus!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Peale selle, et sihtasutuses on suur segadus raha kulutamisega, on sealt viimasel ajal lahkunud päris mitu töötajat. Eelmisel aastal lahkus teine nõukogu osapool ITL. Segadust on olnud palju. Aga kolmas küsimus on mul selline. Eesti Interneti Sihtasutuse endised töötajad väidavad, et juhatuse esimees härra Kautsi on korduvalt mitme oma töötaja ees öelnud, et kuni härra minister Parts on pukis, teda keegi maha ei võta. Öelge, palun, kas te olete sellest kuulnud? Mida te sellest arvate? Ja kui see on tõesti nii, siis mida te olete sellele härrasmehele lubanud või milles seisneb tema kindlus, et temaga mitte midagi ei juhtu, seni kuni teie olete minister?

Juhan Parts

See ei vasta loomulikult tõele. Juhatuse määrab ikkagi sihtasutuse nõukogu. Ma usun, et seesama seltskond, kes mulle aeg-ajalt saa-

dab banaane, levitab ka selliseid jutte. Internetiavarustest võite leida igasuguseid huvitavaid lugusid. Ma soovitan teil neid lugeda, aga mitte uskuda.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Alustame kolleeg Kadri Simsonist.

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud majandusminister! Te õigustate siin ühe juhatuse liikme tagasikutsumist ja samas kaitsete teist, kes kuulub IRL-i ja kandideeris viimastel kohalikel valimistel IRL-i nimekirjas Nõmmel. Aga mind huvitab see, et kui Eesti Interneti Sihtasutuste nõukogu eelmisel nädalal ühe liikme tagasi kutsus, siis kuidas on plaanis täita vabanenud juhatuse liikme koht. Kas uus kandidaat on juba valitud või on plaanis teha avalik konkurss?

Juhan Parts

Kindlasti tuleb avalik konkurss.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! 5. mail otsustas Eesti Interneti Sihtasutuse nõukogu uurida juhatuse esimehe Marek-Andres Kautsi tegevust. Seoses sellega palun teid vastata, kes tema tegevust uurib, milline on uurimise läbiviimise tähtaeg ja milliseid konkreetseid süüdistusi või tegevusi uurimise käigus peab kontrollima.

Juhan Parts

Uurib minu teada nõukogu. Ka eile oli nõukogu koos. Tõenäoliselt uuritakse süüdistusi, mis ilmusid Eesti Ekspressi loos – kas kõik tehtud kulutused on olnud sihtotstarbekohased. Küsitavad kulutused on seal artiklis loetletud. Avalikkus on arutlenud varu-diiseli-generaatori üle ja olid muudki kulutused. Ma usun, et nõukogu võtab selles osas piisavalt adekvaatse seisukoha.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! 1. mail jõustus e-domeeni registritasu alanemine. Uus tasu on 17 eurot aastas ehk 1 euro ja 42 senti kuus. Miks võttis nõukogu vastu just sellise hinna – 17 eurot ja käibemaks? Kas te olete näinud selle taga mingisuguseid kuluarvutusi? Sihtasutus on küll lubanud hoida hinna kulupõhisena, aga samal ajal ei olnud nõukogu selle hinna vastuvõtmisel isegi eelarvet näinud.

Juhan Parts

Üks muudatus, mille praegune internetidomeeni korraldus on kaasa toonud, on rahastamise põhimõtteline ümberkorraldamine. Siiaaani rahastati internetidomeeni korraldust kuni selle sihtasutuse tööle hakkamiseni põhiliselt riigieelarvest. Kehtib põhimõte, et internetidomeeni haldus, õiguskaitse korraldamine peab olema korraldatud valitsusest sõltumatult. See on väga tähtis printsiip. Järelikult tuleb vajalik raha tagada domeenikorralduseks pakutavate teenuste osutamiseks ehk siis domeenide registreerimise ja õiguskaitsega. See tasu sõltub muidugi registreeritavate domeenide arvust. Kusjuures tegemist ei ole mingisuguse pikaajalise protsessiga, vaid iga aasta tuleb domeen uuesti ümber registreerida. Kui seda ei tehta, kaotab domeen oma õiguskaitse.

Sihtasutusel on pikaajaline finantsplaan, kus on enam-vähem kalkuleeritud kulusid, vajaminevaid reserve juhul, kui majanduses on tagasilööök ja domeene registreeritakse vähem. Sihtasutus peab ikkagi suutma olla finantsiliselt sõltumatu. Sellest tulenevalt on see tasu ka kujunenud.

Kui me vaatame teiste riikide praktikat, kes on selle süsteemi ümber korraldanud juba kümme aastat tagasi, siis võib järeldada, et tõenäoliselt see tasu langeb edaspidi, kui tekib stabiilne domeenide maht, mida võib pidada usaldusväärseks. Nii et usutavasti on tulevastel aastatel põhjust loota selle 17-eurose tasu vähenemist, nii nagu me oleme näinud seda Soomes ja ka Rootsis. Usun, et nõukogu on selles osas pädev, teeb oma otsuseid vastutustundlikult, sh mõtleb ka raskemate aastate peale. Praegu on sihtasutusel juba tekkinud väike reserv, nii et kui ühel aastal domeene kaitstakse vähem, siis on neil piisavalt raha, et oma tegevust ikkagi jätkata.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Viimaste Euroopa valimiste mõjust EL-i tulevikule

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Enn Eesmaalt, vastab välisminister Urmas Paet. Palun!

Enn Eesmaa

Austatud minister! Tavaliselt me räägime neid jutte Riigikogu väliskomisjonis, kus sa oled sagedane külaline, aga tänasel Euroopa päeval tasub ka sellise tunduvalt suurema auditooriumi ees neid teemasid käsitleda. Selge on, et äsjased valimised Prantsusmaal ja eriti Kreekas andsid Euroopa Liidule väga tõsise signaali. Küllap kolleegid teavad Euroopa Komisjoni presidendi härra Barroso vormiliselt väga elegantset lausungit, et edaspidi tuleb suuremat rõhku panna nii suurematele abitusfondidele kui ka väga tugevale kokkuhoiupoliitikale. Praeguses Euroopa Liidus on see suhteliselt keeruline ülesanne täita. Kas sinu arvates on selline vormilt mõistlik lahendus ka sisuliselt võimalik?

Urmas Paet

Ma arvan, et praeguses etapis ei ole muud teha kui püüda nende asjadega niiviisi edasi minna. Aga on selge, et pinged on väga paljudes riikides, kus kärpeid on tehtud ja kus aastaid või aastakümneid kestnud majanduskasvu trend on murdumas ja saadakse aru, et enam ei ole võimalik ainult laene juurde võttes või rohkem kulutades elatustaset tõsta. Kogu see teadmine jõuab kohale ja tekitab poliitilisi pingeid, mille selge väljendus on ka värske Kreeka parlamendivalimiste tulemus, aga neid märke on ka muudes riikides. Niisiis on selge, et poliitiliselt läheb nende majanduslikus mõttes ainuvõimalike eesmärkide täitmine aina keerulisemaks, aga ega selles olukorras ka väga palju muud teha ei ole.

Nüüd on kokku kutsutud erakorraline Euroopa Ülemkogu istung 23. maiks, kus Euroopa Liidu riikide liidrid arutavad taas nende mõne Euroopa riigi viimaste valimiste tulemusi, aga ka seniste plaanide edasise täitmise võimalusi. Oluline on see, et need asjad, mida

on Euroopa Liidu riikide vahel ja ülemkogu tasandil viimase aasta jooksul selleks otsustatud, et eelarvete defitsiidid ja laenukoormuste kasvud kontrolli alla saada ning kokkuhoiumeetmeid rakendada, ikkagi järjekindlalt ka teostataks. Loomulikult peab samas väga tähelepanelikult jälgima ka sel taustal paljudes riikides toimuvaid sisepoliitilisi protsesse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa, esimene täpsustav küsimus!

Enn Eesmaa

Aitäh! Analüüsides valimistulemusi, kipuvad paljud kommentaatorid ja analüütikud nii mõnigi kord unustama, et tegelikult on ju tegemist rahva tahtega. Tulemustes peegeldub see, mida kas rahva enamus või väga suur osa rahvast tegelikult soovib. Kreekas tõenäoliselt on tulemas uued valimised, Prantsusmaal on juunis tulemas uued valimised. Kas Euroopa Liidus on olnud jutuks ka see, et ehk tuleb hakata rääkima plaanist B?

Urmas Paet

Seni väga tõsiseid arutelusid sel teemal ei riigijuhtide ega välisministrite ega ka muude ministrite vahel ametlikel kohtumistel muidugi ei ole olnud. Mis näiteks Kreekasse puutub, siis kõik kokkulepitu ju kehtib ja keegi ei ole teatanud, et kokkuleppeid tuleks muuta. Väga selgelt on mitmed Euroopa riikide juhid ka pärast valimispäeva öelnud, et Kreeka loomulikult peab omapoolseid lubadusi täitma, kui soovib, et Euroopa Liidu teiste riikide abipaketid jõusse jäävad. Aga valimistulemused Kreekas muidugi ei ennusta väga lihtsatu kokkupanemist. Järjest rohkem on tõepoolest kõne all ka võimalus, et võib-olla seda ei õnnestugi teha ja tulevad uued valimised. Ja nii kaua jätkab ametis senine valitsus, kuni uut, enamuskabinetti pole õnnestunud kokku panna. Aga täna ei ole siiski mingit alust muude stsenaariumide üle otsustamiseks, sest seni ei ole keegi kokkulepitust taganenud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa, teine täpsustav küsimus!

Enn Eesmaa

Küsin täpsemalt veel Kreeka kohta. Kui tulevad uued valimised ja see n-ö pööre, mis on toimunud, läheb veelgi selgemaks, ehk on siis mõtet Euroopa Liidus kaaluda ka lähene-mist, nagu soovitas kunagi noor Hegel, et vabadus on negatiivne atribuut ja vabadus selles mõttes tähendaks ka loobumist ehk siis antud kontekstis Kreeka väljaastumist rahaliidust? Või on see sinu arvates juba pisut hilja? Võib-olla varem oleks olnud seda valutum teha?

Urmas Paet

Ma arvan, et kindlasti ei ole hilja. Kõik, mis puudutab konkreetsete riikide suhteid teiste Euroopa Liidu riikidega ja sellesse organisatsiooni kuulumist, on lõppude lõpuks ju iga konkreetse riigi enda lõplik valik. Aga ma ei tea küll ühtegi ratsionaalset seletust, kuidas eurotsoonist või ka Euroopa Liidust tervikuna väljajäämine parandaks ühe või teise Euroopa riigi olukorda, olgu tegu majandusliku, poliitilise või julgeolekualase olukorraga. Olene-mata sellest, mida toredat valimistel kõik kokku lubatakse, on siiski olemas karm reaalsus ja üle jõu elamine ei ole jätkusuutlik. Kui võetakse laenu juba selleks, et katta püsikulud, siis on selge, et tegemist on suure probleemiga. Ja kui püütaks lahendada probleeme näiteks eurotsoonist või Euroopa Liidust lahkumise-ga, siis ma arvan, et see pigem süvendab mitte ainult majanduslikke probleeme, vaid teeb ka paljudes muudes valdkondades asjad hoopis keerulisemaks.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Otse loomulikult on kõnealused teised valimised presidendivalimised Prantsusmaal. Ma vaatasin ühte väga populaarse BBC vestlussarja "Hardtalk" saadet, kus üks mees, kes oli omal ajal n-ö vahe-meheks tülis president Sarkozy ja Dominique de Villepini vahel, ütles nii, et ärge unustage, noormees, et teil seal Suurbritannias on demokraatia ja meil Prantsusmaal on monarhia. Sellega ta tahtis öelda, et presidendi võim Prantsusmaal on tõesti äärmiselt ulatuslik ja tugev. Nüüd, vaatamata sellele, et on uus

president, ikkagi kehtib Viies vabariik ja kõik needsamad lepped on jõus. Ma tunnen huvi, kas nüüd, enne järgmist ülemkogu istungit on juba teada kohtumisi kantsler Merkeliga, mis tegelikult annaks esimese indikatsiooni, mis hakkab Prantsusmaa-Saksamaa teljel juhtuma.

Urmas Paet

Mõlemad riigid on väljendanud selget huvi tihedaid kontakte ja koostööd jätkata, nii et ma olen veendunud, et nende kahe riigi juhid saavad lähiajal kindlasti kokku. Lähim selline rahvusvaheline sündmus, kus mõlemad riigijuhid on esindatud, on NATO Chicago tippkohtumine. Nii et kui enne seda mingit kahepoolset kohtumist eraldi ei korraldata, siis see kindlasti on üks üritus, kus need mõlemad on kohal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Euroopas räägitakse väga palju, et kärped on olnud valusad ja inimesed on kurbetust väsinud. Samas on reaalsus see, et ainult mõnes üksikus riigis on riigi kulutuste nominaalmaht vähenenud. Nii et juttu on olnud rohkem kui tegusid. Kuidas teile tundub, kas viimased valimistulemused selles valguses süvendavad lõhet Põhja- ja Lõuna-Euroopa vahel? Nii et jääb kiiresti kasvav, ratsionaalselt ja mõistlikult tegutsev Saksamaa telg ning kusagile lõuna poole selline tööpuuduses siplev ja võlgu elav Lõuna-Euroopa. Millised on need signaalid täna, mis juhtuma hakkab?

Urmas Paet

Kõigepealt, mina ei tõmbaks sellist eraldusjoont Euroopa sisse, et on põhi ja lõuna või mingi muu jaotus. Kõiki olukordi tuleb analüüsida riigipõhiselt. Teha kas või geograafilise asupaiga järgi mingit üldistust vastutustunde teemal – seda ma õigeaks ei peaks. Mis puutub konkreetsetesse hiljutistesse valimistesse Euroopa Liidu kahes riigis, s.o Prantsusmaal ja Kreekas, siis nagu me kõik teame, tõe kriteerium on praktika. Mul ei ole mingit alust arvata, et Prantsusmaa oma uue valitud presidendiga ei jätkata vastutustundlikku poliitikat kogu Euroopa majanduse, sh eurosooni osas. Mitmesuguste olukordade kirjeldused ja või-

malike lahenduste otsimised on ju viimase paari aasta jooksul väga põhjalikult läbi võetud kõikvõimalikel tasanditel riikide tippjuhtkondadeni välja. Prantsuse riigis on ju ka Prantsusmaa vasaktiib ehk sotsialistide leer nendesamades aruteludes aktiivselt osalenud. Tegelikult siin mingit erilist uudist selles osas kuskilt tulla ei saa, kõik lahendusvõtmed ja probleemi olemus on kordi läbi arutatud.

Kreeka puhul, nagu juba räägitud, me ei tea veel, kas üldse ja kui, siis milline valitsus seal õnnestub moodustada ning milline saab olema valitsuskabineti poliitiline programm. Aga nagu ma juba päris alguses ütlesin, iseenesest muidugi sisepoliitilised riskid Euroopas on ilmselgelt kasvanud. Ikkagi väga pikka aega olid väga paljud ühiskonnad harjunud sellega, et elatustase saabki ainult tõusta, kogu aeg saab minna ainult paremaks, sissetulekud suurened. Aga nagu elu on näidanud, on olemas ka teine pool, millega paratamatult tuleb ka harjuda.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Me oleme kuulnud ja lugenud, et Euroopas on viimasel ajal palju uudiseid. Prantsusmaal vahetus president, Kreekas toimusid valimised. Meie Setumaal aga oleme jälginud juba pikemat aega väga pingsalt ka kõike seda, mis on toimunud Venemaal. Venemaa sai uue peaministri, Venemaa sai uue vana presidendi. Kõik see aga, mis on toimunud piiriületusega seoses, ei ole kaugeltki toonud häid lahendusi kõikidele nendele, kes soovivad piiri ületada rohkem kordi ja pikema aja vältel, kui on praegu kinnitatud tingimustes. Minu küsimus ongi seotud Venemaaga. Kas see, et vana uus president kinnitati ametisse, toob meile ka mingi lihtsustatud piiriületuse võimalused ja kas siit paistab ehk ka juba viisavaadus Euroopa Liidu ja Venemaa vahel?

Urmas Paet

Kõigepealt jah, sel aastal tõepoolest toimub Euroopas väga palju olulisi valimisi. Kahtedest valimistest me oleme rääkinud, aga ka Serbias on käimas valimised, Armeenias toimusid

valimised ja minu teada augusti algul on ka Setumaal järjekordsed valimised. Nii et see on tõsine, tihe valimiste aasta. Aga mis puutub Venemaasse ja viisavabadusse, siis Euroopa Liidu ja Venemaa vaheline viisadialoog ju käib. On teada selged kriteeriumid ja tingimused, millele Venemaa peab vastama, et viisavabaduseni jõuda. See kõik on teada, see protsess jätkub. Kui aeglaselt või kiiresti tulemuseni jõutakse, sõltub paljuski Venemaa tahtest ja protsesside läbiviimise kiirusest.

Teine asi on see, et nagu paljudel teistel riikidel, on ka Venemaal võimalik ühepoolset Euroopa Liidu kodanike suhtes mingeid viisaleevendusi kehtestada. Me oleme seda siin saalis ka varem rääkinud. Kui näiteks Eesti annab juba päris mõnda aega enamiku oma viisadest Vene kodanikele välja pikaajaliste ja mitmekordsetena, siis vastupidi on valdavalt nii, et Vene viisad antakse väga konkreetseteks kuupäevadeks ja üldjuhul ühekordselt. Iseenesest on viisapoliitika leevendamise võimalus Euroopa Liidu suunal Venemaal alati olemas olnud. Aga selge, et nende peamine eesmärk suhtes Euroopa Liiduga on saavutada täielik viisavabadus. Võib-olla hoitakse mõnevõrra karmimat viisade väljastamise süsteemi just seepärast, et riikidele survet avaldada – kui Vene viisat on nii keeruline saada, siis äkki ollakse nõus ruttu viisavabadusele üle minema. Aga veel kord: Euroopa Liidu ja Venemaa viisadialoogis on selged kriteeriumid kehtestatud ning viisavabadusest on võimalik rääkida siis, kui need kriteeriumid on täidetud ja kõik Euroopa Liidu riigid tunnevad, et see viisavabadus ei ohusta nende sisejulgeolekut näiteks illegaalse immigratsiooniga või muul moel.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Eesti inimeste elatustase

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Marika Tuus-Laulilt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Marika Tuus-Laul

Austatud peaminister! Eestis on kindlasti inimeste mure number üks praegu see, millise

tohtu hüppelise kasvu on teinud kodukulud pärast seda, kui valimiste eel nii IRL kui ka Reformierakond lubasid kodukulud hoopis oluliselt vähendada. Loen ette Ken-Marti Vaheri sõnad siin Riigikogu saalis. Ta nimelt ütles, et Konkurentsiametile antakse täielik kontroll kõikide Eesti soojatootjate ja veeettevõtete üle, et kodukuludega seotud hinnad alla viia. Ja mul on siin käepärast ka üks valimisbuklett, kus on öeldud, et monopolide hinnapiirangutega kärbitakse koduomanike kütete veekulusid kuni poole võrra. Küsimus ongi: mis sellest väga kenast valimislubadusest saanud on ja miks kõik on hoopis vastupidi läinud?

Andrus Ansip

Energiasäätu meetmeid rakendades on tõepoolest võimalik vähendada küttekulusid kuni kaks korda. Mul on hea meel, et me oleme Kyoto saasteühikute müügist laekunud summade abil saanud juba väga paljud kodud energiasäästlikumaks muuta, nii et küttearved nendes kodudes on märgatavalt kahanenud. Ei ole mõeldav, et Eestis mõned erakonnad, valitsus või Riigikogu suudaksid kontrollida energiakandjate hindade muutust maailmaturul, kuid majade soojapidavaks muutmine on meie kätes ja selle temaatikaga peaksime väga tõsiselt tegelema. Ei ole millegagi põhjendatud, et ühe ruutmeetri või ühe kuupmeetri kütmisele eluruumis või büroos kulub Eestis kaks korda rohkem soojusenergiat kui Soomes. Soomes peaks kliima olema külmem kui Eestis. Ma ei saa aru, miks me lepime sellega, et me endiselt kütame õhku. Meie korteriühistud peaksid olema märksa aktiivsemad KredExist majade energiasäätu meetme raames vahendite taotlemisel. Kui raha eesmärgipäraselt kasutatakse, siis kodukulud kahanevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, esimene täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Teie soovitus meenutab mulle kan gesti nõuannet, et tahad sooja, siis osta kallis kasukas. IRL soovitas kodukulude vähendamiseks tõesti elamuid soojustada – iseenesest ongi hea mõte –, kuid selleks, et saavutada 50% energia kokkuhoidu ja saada riigilt toetust

25–35% ulatuses, tuleb hoonete renoveerimiseks võtta väga suuri pangalaene. Suhteliselt väikestel, paarikümne korteriga majadel seda võimalust ei ole, eriti maakohtades. Praegu me teame, et 50% kogu hinnatõusust moodustab ikkagi kodukulude kasv. Valimislubadus oli hoopis midagi muud: viime kodukulud alla. Aga praegu ei saa paljud seda teie soovitud kasutada. Kuidas te seda kommenteerite?

Andrus Ansip

Ei maksa niimoodi üldistada. Ei saa öelda, et inimesed ei kasuta seda soodustust. Inimesed kasutavad seda soodustust, aga võiksid kasutada veelgi rohkem. Elus on ikka nii, et kartma ei pea mitte suuri väljaminekuid, vaid karta tuleb väikeseid sissetulekuid. Kui suured väljaminekud toovad kaasa veelgi suurema sissetuleku, siis on väljaminekute tegemine igati põhjendatud. Jah, tõsi ta on, et majade soojapidavaks muutmiseks tuleb teha investeringuid. Kuid need investeringud ei haihtu õhku, nagu hõredate majade kütmisel haihtub õhku maksumaksja raha. Need investeringud hoiavad korterielanike raha kokku, nende küttearved saavad olema pisemad. Lisaks sellele näitab elu, et renoveeritud, soojapidavaks muudetud kinnisvara hind on enamasti 25% kõrgem kui energiat mitte säästva elamu hind. Seega tuleb mõelda homsele ja täna investeringuid teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, teine täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Neid suuri väljaminekuid, mida te soovitate, ei saa enamik Eestimaa elanikke endale lubada. Aga räägiks pisut ka elektrist. Mul on siin üks huvitav artikkel. Majandusdoktor, elektriinsener, ka kunagine minister Väino Rajangu on selle kirjutanud ja selle pealkiri on intrigeeriv: "Kas elekter kukutab Reformierakonna ja IRL-i?". Kuid mitte selle pealkirja teemal ei taha ma rääkida, siin artiklis on lihtsalt öeldud, et kui me võrdleme elektri kilovatt-tunni hindu ja seda, kui mitu kilovatt-tundi elektrit saab osta keskmise palga eest Eestis ja Soomes, siis on näha, et meil on kogus märksa väiksem. Loomulikult, kui nüüd turg avaneb, tõuseb see hind veelgi, pluss

võrguteenuste tasu üleskruttimine. Riik saab küll makse, aga hind läheb kalliks. Mis te selle kohta ütlete, et Eesti inimene tarbib kallimat elektrit kui Soomes?

Andrus Ansip

Vaat see on nüüd muidugi küll avastus, et soomlaste elatustase on kõrgem kui Eestis! Selle avastuse peale andis tulla! Alati, kui te midagi küsite, siis te räägite pika jutu ette ja siis lõpuks ütlete, "aga mitte sellest ei tahtnud ma rääkida". Kui te ei taha sellest rääkida, siis ärge rääkige. Rääkige ainult sellest, millest te tahate rääkida!

Küsimus sellest, miks Soomes on elatustase endiselt kõrgem kui Eestis, on minu meelest viimase 20 aasta jooksul juba korduvalt vastuse saanud. Jah, kunagi, enne Teist maailmasõda olid meie elatustasemed enam-vähem võrdsed, aga siis läksid meie teed lahku. Soome ei pidanud üle elama 50 okupatsiooniaastat ja seetõttu on Soome elatustase praegu märksa parem, kui see on Eestis. Eesti plaanimajanduse viljakates tingimustes meie majandus- ja elatustase paraku kängusid ning 20 aastat ei ole olnud piisavalt pikk periood, et kaotatud aeg tasa teha ja saavutada see elatustase, mis Soomes on võimalik.

Kuid olgu öeldud, et meie areng on olnud ikkagi suhteliselt kiire. Kui võrrelda sisemajanduse kogutoodangut elaniku kohta Euroopa Liidus, siis oleme oma 68%-ga liidu keskmisest suhteliselt tagasihoidlikul kohal. Aga alles kümme aastat tagasi oli meie elatustase võrreldes Euroopa Liidu keskmisega 45%. Seega areng on olnud üksjagu kiire. Andke aega, ja me jõuame soomlastele järele.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Tarmo Leinatammest.

Tarmo Leinatamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud peaminister! Homme loodetavasti võtab Riigikogu vastu ühe väga olulise seaduse, mis kujutab endast jõulist sammu Eesti haridusmaastikul ja kindlasti annab paljudele õpetajatele lootuse, et nad kunagi näevad seda 20%-st palgatõusu. Ma küsin: kas valitsuses on arutusel olnud ka samasugused jõulised sammud kultuurivaldkon-

nas, et kultuuritöötajad tuua oma sissetuleku poolest ellujäämisõppuse tasemelt natukegi elamisväärsesse keskkonda? Ma pean silmas seda, kas kultuuriminister on vähemalt kabineti mingisuguseid initsiatiive algatanud, et ka kultuurivaldkonnas võiksid inimestel hakata suunurgad natuke kõrgemale tõusma?

Andrus Ansip

Kõigi Eesti inimeste sissetulekud kasvavad siis, kui kasvab Eesti majandus. Eesti majandus on asunud pärast kriisi kasvuteele. Möödunud aasta majanduskasv Eestis oli 7,6% ja see oli Euroopa Liidu kõige kiirem majanduskasv. Tõsi, praegu on meil Euroopas jälle küllalt palju ebamäärasust ja teadmatust. Me ei saa olla väga optimistlikud ja öelda, et meie majandus kasvab jälle 7,5% aastas ja miski ei suuda seda kasvu väärata. Me teame, et väga mitmes Euroopa Liidu riigis on kriis endiselt sügav, kuid samas me teame seda, et Eesti riigi rahandus on väga heas korras. Meie valitsussektori võlakoormus on Euroopa Liidu kõige väiksem – 6% sisemajanduse kogutoodangust –, siin ei ole midagi võrrelda Kreeka 160%-ga. Ka jooksvad kulud-tulud on meil olnud tasakaalus. Möödunud aastal oli valitsussektori ülejääk 1% sisemajanduse kogutoodangust, ülemöödunud aastal oli ka ülejääk, tõsi küll, ainult 0,1%, aga sel ajal kui väga paljud Euroopa riigid maadlevad väga suure valitsussektori võlaga, saab Eesti minna tulevikku olematu valitsussektori võlakoormaga ja tasakaalustatud riigieelarvega. Need on väga suured arengueelised ja loovad väga hea aluse kõigi Eesti elanike sissetulekute kasvuks järgmistel aastatel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, proua esimees! Härra peaminister! Ilma igasuguse irooniata ja kogu austuse juures ning soovimata vähimatki odavat poliitilist populaarsust lõigata, tahan ma küsida teema kohta, mille pärast mu süda tõsiselt valutab. See teema on Eestis allpoole vaesuspiiri või vaesuspiiril elavad lapsed, keda on kümneid tuhandeid. Ma isegi arve ei hakka nimetama, sest neid on ilmselt võimalik nii- ja naapidi kokku liita ja selle üle vaielda. Aga selge on, et

midagi oleks vaja ette võtta, ja ette võtta oleks vaja kiiresti. Milline on valitsuse plaan?

Andrus Ansip

Sellest on ka siit kõnepuldist korduvalt räägitud, et vaesuse nägu on töötuse nägu. Kõige suurem vaesuse põhjustaja on tööpuudus. Eestis on viimase poolteise aasta jooksul tööpuuduse tase peaaegu kaks korda alanenud, seega olukord on praegu märksa parem, kui see oli poolteist-kaks aastat tagasi. Tõsi küll, Rahandusministeeriumi tänavused prognoosid tööpuuduse vähenemise kohta ei ole mitte kõige optimistlikumad, kuid maksulaekumised esimese nelja kuu jooksul kinnitavad seda, et elu on edenenud märksa paremini, kui prognoosid ennustasid. Ka otseste välisinvesteeringute juurdetulek Eestisse on endiselt päris hea ja see tähendab seda, et tööpuudus väheneb veelgi. Kui tööpuudus väheneb, väheneb ka vaesus. Kindlasti tuleb aga ümber korraldada lastetoetuste süsteem. Pole õigustatud maksta kõigile lapsevanematele ühtviisi lapsetoetust, sõltumata nende sissetulekust. Maksimumsja rahaga tuleks aidata neid, kes on hädas ja kes riigi abi hädasti vajavad.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud peaminister! Selle küsimuse raames on juttu olnud kasvanud küttekuludest. Kas üldse ja kui, siis millal on valitsusel plaanis toetada katlamajade hakkepuidule üleminekut? Tegemist on odava kütuseliigiga ja samas see võimaldab luua ka töökohti.

Andrus Ansip

Keskonnainvesteeringute Keskusel on vastav meede käivitatud ja minu teada on seal ka raha olemas. Seega tuleks koostada projekt ja taotleda vahendeid. Ning kui projekt on kandev, elujõuline, küllap siis ka toetust saab. Iseenesest on kohalikule kütusele üleminek või sellele suurema tähelepanu osutamine kindlasti õige suund. Ja see ei ole mitte ainult energeetika küsimus, vaid nagu te märkisite, laiemalt ka tööhõive küsimus ning meie loodusressursside parema ärakasutamise küsimus.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Liiklusturvalisus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Kalle Laanelt majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Hea minister! Käesolev aasta on selles mõttes olnud õnnetu aasta, et nelja kuuga on liikluses hukkunud 36 inimest – see on pea neljandiku võrra rohkem kui möödunud aastal. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on üks ministeeriume, kes vastutab ka liiklusohutuse eest, ja just nimelt ennetusmeetmete osas. Mis te arvate, mis on nende raskete liiklusõnnetuste põhjus?

Juhan Parts

Aitäh, see on hea küsimus, mis nõuaks vastamiseks pikemat aega. Lühidalt öeldes, kui me vaatame statistikat hukkunute kohta, siis kõige rohkem on kasvanud jalakäijatest hukkunute arv. Jalakäijate puhul on just väljaspool linnu põhiline põhjus see, et nad ei tee ennast nähtavaks. Teine grupp, mille võiks esile tuua, on ühe sõiduautoga õnnetused ehk teisisõnu mitte kokkupõrked, vaid just ühe sõiduauto õnnetused. Seal on taga kaks põhjust: alkohol ja valesti valitud kiirus. Need on asjad, mis võrreldes möödunud aastate paranenud trendiga silma torkavad. Endiselt on põhilised liiklusõnnetustes hukkumise põhjused kolm asja: valesti valitud kiirus, alkohol ja turvarustuse mittekasutamine. Ma ei hakka rääkima laiematest sotsiaalsetest muudatustest. See nõuab põhjalikumat uuringut, kui palju on liikluses hukkunute arv seotud majandusseisu paranemisega, sh tööpuuduse vähenemisega. Me teame ka riike, kus majandusseis on paranenud, aga liikluses hukkunuid on vähem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet, esimene täpsustav küsimus!

Kalle Laanet

Aitäh! Austatud minister! Ma olen teiega sama meelt. Kui lugeda internetiavarustest informatsiooni liiklusõnnetuste põhjuste kohta, siis selgub, et tõesti need nood kolm põhjust on. Viimastel nädalatel on meedias käinud diskussioon selle üle, kas suvel võiks sõita meie peateedel kiirusega 100 km/h või 90 km/h. Ja üks kõige olulisemaid argumente, mis väidetavalt on esitatud, on, et 90 km/h kiirusega sõites on liiklusõnnetustes vähem hukkunuid. Kuidas te seda kommenteerite?

Juhan Parts

See oli liikluskomisjoni arutelu tulemus. Vahemärkusena: liikluskomisjonis on lisaks kuuele ministrile ka meie suurimad liikluspetsialistid – politseipeadirektor, Maanteeameti asjatundjad. Aga põhipõhjus on see, et liikluses me peame saavutama ühetaolisuse ja seda hoidma. See asjaolu, et me 2001. või 2002. aastast hakkasime suvel rakendama praktikat, et lubasime viie- või kümnekilomeetriseid lõike läbida tavalisest suurema kiirusega – tavaline kiirus on Eestis ju 90 km/h –, muutis liikluse ebahütlasemaks. Selline asi muudab automaatselt juhtide käitumist ja sel on ka palju muid mõjusid, mida mõõta on väga raske. Küsimus ei ole, kas juhtub liiklusõnnetusi konkreetsetel ühel või teisel lõigul. Liiklus nõuab ühetaolisust, teatud mõttes rutiini. See oligi teadlaste ja ekspertide väga tugev argument meie praktika vastu. Muide, kui vaadata teisi Euroopa riike, siis see on suhteliselt ainulaadne, et mingitel lõikudel lubatakse tavapärasest suuremat kiirust. Nii et säärane oli liikluskomisjoni ekspertide seisukoht ja me andsime selle soovitusena Maanteeametile edasi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise, kuna meie infotunni aeg on läbi. Aitäh, kolleegid, küsimuste esitamise eest! Aitäh, Vabariigi Valitsuse esindajad, küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 14. töönä-

dala kolmapäevast istungit. Head kolleegid! Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Minul ja veel seitsmel Keskerakonna fraktsiooni liikmel on üle anda arupärimine põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Meile, arupärijatele, on jäänud mulje, et viimasel ajal tunneb rahvusringhääling, täpsemalt rahvusringhäälingu saade "Pealtnägija" selle üle, mis toimub Põllumajandusministeeriumi haldusalas, rohkem muret kui põllumajandusminister ise. Seoses sellega on meil talle arupärimine. Mõni kuu tagasi jõudis rahvusringhäälingu telesaate "Pealtnägija" vahendusel Eesti avalikkuseni informatsioon, et PRIA-lt üle 7 miljoni krooni toetust saanud Aardla Maaparandusühingus on kasutatud toetusraha ebasihipäraselt. Nüüd on "Pealtnägija" välja tulnud uue looga sellest, et PRIA vahendeid võidakse olla väärkasutatud. Tegemist on ettevõttega Eesti Eine, kes pole dokumente õigel ajal esitanud ja on sel moel ka valeandmeid esitanud. Seoses selle looga on meil põllumajandusministrile kuus küsimust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui arupärimine vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 7. mail algatatud ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 7. mail esitatud Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansipile.

Ja nüüd palun tähelepanu! Austatud Riigikogu liikmed, täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis motosõprade toetusrühma asutamiskoosolek. Kokkukutsujaks on Peeter Võsa.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 84 rahvasaadikut, puudub 17.

1. Kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (213 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde. Selle esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 213 esimene lugemine. Palun kõnepulti sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on suur au tutvustada teile kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Veidi lihtsamal vormis võiks seda seadust nimetada ka vanemapensioni seaduseks.

Selle seaduse eesmärk on kehtestada alused vanemapensioni maksmiseks. Vanemapensioni näol on tegemist vanemahüvitise edasiarendusega. Töötajatele ja peredele kindlustunnet loova vanemahüvitise eesmärk mäletatavasti on aidata kaasa töö- ja pereelu ühitamisele. Lapsevanemale säilitatakse tema eelmise kalendriaasta keskmine töötasu ajaks, kui ta seoses lapse eest hoolitsemisega ajutiselt töötamise katkestab. Üldisemalt teenib ka vanemapensioni eelnõu kindlasti eesmärki toetada peresid laste saamisel ja aidata peredel kindlustada oma tulevikku selgi ajal, kui nad on lastega kodus. Vanemapensioni süsteem loob kindluse sel moel, et last kasvatanud inimesele tagatakse täiendav sissetulek pensionieas.

Kui vaadata muudatusettepanekuid täpsemalt, siis võime rääkida kolmest eri grupist. 2013. aastal ja hiljem sündinud lapse eest hakkab riik maksma vanematele, kes on liitunud kohustusliku kogumispensioniga, 4% keskmiselt töötasult teise pensionisambasse kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Kui laps sünnib näiteks 2013. aasta alguses, võime praeguste teadmiste kohaselt arvutada, et sissemaksed

kohustusliku kogumispensioni fondi on kolme aasta jooksul kokku umbes 1134 eurot.

Teine grupp eelnõu ettepanekuid puudutab lapsi, kes on sündinud pärast 31. detsembril 1980 ja sünnivad veel hiljemalt 31. detsembril 2012, ja neid vanemaid, kes sel perioodil ei saa kirja kahte aastat pensioniõiguslikku staaži ning kes oma last vähemalt kaheksa aastat kasvatavad. Nendele vanematele arvutatakse vanemapensionile juurde pensionilisa kahe aastahinde suuruses. Need vanemad omandavad esimest korda õiguse saada pensionilisa laste kasvatamise eest, varem nendele teatavasti selle eest kaheaastast pensioniõiguslikku staaži ei lisatud.

Kolmas grupp ettepanekuid puudutab kõiki neid, kelle laps on sündinud enne 2013. aastat. Neile arvutatakse alates 2015. aastast pensionilisa ühe aastahinde suuruses. Kui jällegi võtta aluseks praegused arvutused, siis võime teha sellise etteulatuva rehkenduse, et ühe lapse kohta tähendab see pensioni kasvu 5–6 eurot kuus.

Me oleme ette pannud, et eelnõu võiks jõustuda kahes etapis. Esiteks, 2013. aasta 1. jaanuaril, millest alates hakatakse arvestama kahe esimese grupi puhul 4%-st makset ja kahe aastahinde suuruses pensionilisa, 2015. aasta 1. jaanuaril aga jõustuks täiendavalt ühe aastahinde suuruses pensionilisa.

Kui vaadata eelnõu ellurakendamise seotud kulusid, siis me oleme ette näinud, et need kulud kaetakse riigieelarvest. Riigieelarve prognoositav kulu 2015. aastal ehk eelnõu täielikul rakendumisel on 37–38 miljonit eurot, millest ligi 25 miljonit eurot langeb just ühe aastahinde suuruses pensionilisa juurdearvestamise arvele.

Pärast seaduse vastuvõtmist on loomulikult kavas käivitada ka rakendusmeetmed. Eelkõige on vaja inimesi teavitada sellest, et neil on tekkimas uued õigused, aga loomulikult on äärmiselt oluline ka see, et nende uute õiguste rakendamisega kaasneksid kõik vajalikud muudatused nii rakendusaktides kui ka IT-süsteemides.

Me kindlasti toetame sotsiaalkomisjoni ettepanekut esimene lugemine lõpetada. Loodan, et eelnõu jõuab kenasti ka vastuvõtmiseni. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Aga teile on ka palju küsimusi. Alustame kolleeg Mihhail Stalnuhhinist.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! 1980. aastatel sündis Eestis igal aastal üle 20 000 lapse ja oli isegi kolm sellist aastat, kus kolme aasta jooksul sündis igal aastal üle 25 000 lapse. 1990. aastatel kukkus see arv 12 000-le, viimased aastad on olnud teatud tõus: üle-eelmine aasta 15 000, eelmine aasta 14 000. Nüüd tõenäoliselt hakkab see arv vähenema, sest varsti jõuab sünnitusikka 1990. aastate põlvkond. Tegelikult on meie väga väike positiivne iive riigi jaoks probleem. Mis te arvate, kui palju aitab see seadus kasvata sündimust? Kuidas see mõjutab iivet positiivselt?

Hanno Pevkur

Aitäh väga hea küsimuse eest! Ma natuke täpsustaksin: 1990. aastatel veel ei kukkunud sündimus 12 000 peale. Kui me vaatame 1991. aastat, siis sel perioodil sündis Eestis umbes 25 000 last, mis oli väga hea. Siis hakkas see näitaja stabiilselt langema ja langes kuni 2004. aastani. Aastail 2003 ja 2004 oli meil too 22 000 sündi, väga kehv tulemus. Sealt edasi pärast vanemahüvitise jõustumist 2004. aastal hakkas sündimus uuesti kasvama. Protsendina on kasv päris kena, 25% – 12 000 pealt 16 000 peale. Vaieldamatult see ei ole Eesti rahva soove ja tahtmisi arvestades piisav. Eriti kui arvestada seda, et sünnitusikka jõuab 2000. aastate alguses sündinud põlvkond. Kui me teeme lihtsa arvutuse, et 12 000 sündinu seas on tüdrukuid natuke vähem ja kõik kahjuks ei ole võimelised lapsi saama, siis peame eeldama, et selle põlvkonna noored naised, kes jõuavad fertiilsesse ikka, peavad saama kõik perre vähemalt kolm last. Siis õnnestub hoida vähemalt sellist 15 000 – 16 000 sündide arvu taset. See on kindlasti väga suur väljakutse.

Sellest tulenevalt on nii vanemahüvitis kui vanemapension, üldse iga meede, mis suurendab perede kindlustunnet selleks, et lapsi saada, ainult positiivne. Väga raske on loomulikult hinnata, kas see meede tähendab numbriliselt 100 või 200 või 1000 või 5000 last. Küll aga saame väga selgelt öelda seda, et see mee-

de annab kõikidele noortele peredele kindlustunde, et lapse saamise korral ei kaota nad pensionikindlustusstaatži aastaid. Riik väärtustab lapse saamist nii vanemahüvitisega kui sellega, et kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni tehakse sissemaksid keskmiselt palgalt teise pensionisambasse. Selle eelnõu kahtlemata kõige olulisem eesmärk on anda kindlustunne, anda signaal selle kohta, et lapse saamine peres on väärtustatud ja inimene võib kindel olla, et pensioniikka jõudes on tal alust eeldada, et ta ei ole lapse või laste tõttu tööaastaid kaotanud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud minister! Jätkan sama teemat, kuigi pisut teise nurga alt. On täiesti loomulik, et lapsevanemad peavad ühtviisi oluliseks nii lapsetoetust, lapsehooldustasu kui ka sünnitoetust. Paljusid neist teeb murelikuks ennekõike nende kahe esimese toetuse väiksus. Lapsetoetust pole me suutnud tükil ajal suurendada. Kas te ministrina võite eeldada, võib-olla koguni lubada, et lapsetoetus tulevikus, võib-olla isegi lähemas tulevikus suureneb?

Hanno Pevkur

Selle nimel töö käib. Me oleme kokku leppinud, et lastetoetuste maksmisel tuleks eelkõige rohkem aidata neid, kes rohkem abi vajavad. Seda esiteks. Teiseks, minu enda isikliku veendumuse kohaselt me peaksime küll rohkem suunama oma jõupingutused just kolmanda, äärmisel juhul ka teise lapse täiendavaks või väga selgelt suuremaks toetamiseks. Sellisel miinus- ehk kõige kehvemal perioodil – aastail 2002, 2003 ja 2004 – oli 12 000 sünni juures meie sündimuskordaja 1,4. Nüüd me oleme saanud sündimuskordaja 1,63 peale. Tegelikult peaks sündimuskordaja n-ö klassikalises mõttes või rahvusvaheliste arusaamade järgi rahvuse taastootmiseks olema vähemalt 2,1. Nii on selge, et me peame eelkõige motiveerima peresid saama teist, kolmandat ja neljandat last. Sellest tulenevalt on minu isiklik arvamus see, et ükskõik, millised saavad olema muudatused laste- ja peretoetuste süsteemis – tegelikult on need ju valitsuse tööplaanis väga selgelt kirjas, umbes aasta jooksul peab

peretoetuste roheline raamat valmima –, peavad need muudatused olema suunatud kõige rohkem sellele, et motiveerida peresid saama teisi, kolmandaid ja neljandaid lapsi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Vanemapensioni üks eesmärk on kindlasti sündimuse suurendamine, nagu me teame. Samas sunnib praegune majanduslik olukord laste saamist edasi lükkama. Kas te olete teinud tasuvusuuringuid ehk kui palju te loodate selle meetmega iivet protsentuaalselt tõsta ja kui kaua?

Hanno Pevkur

Ma esimesele küsimusele vastates püüdsin just seda öelda, et seda ei ole võimalik mõõta ja väita, et lisandub 100 või 200 või 500 sündi. Lisaks kindlustunde andmisele on selle eelnõu eesmärk ka ebaõigluse likvideerimine. Me mäletame, et kui me läksime 1999. aastal pärast riikliku pensionikindlustuse seaduse jõustumist üle kogumispensionide põhimõttele, siis kogumispensionide põhimõttest jäi välja see, et kui inimene on lapsehoolduspuhkusel, siis tehakse talle teise pensionisambasse makseid. Oli vaid too 1% vanemahüvitise saamise ajal.

Selles mõttes on tänasel eelnõul mitu eesmärki. Esiteks, nagu ma ütlesin, ebaõigluse kaotamine. Teiseks loomulikult see, et motiveerida peresid rohkem lapsi saama, anda selleks kindlustunne. See aga, milline on sündimuskäitumine, loomulikult ei sõltu ainult ühest eelnõust. See sõltub väga palju üldisest majanduskeskkonnast, sõltub perede toimetulekust, sõltub sellest, milline on perede ja laste väärtustamine ning ühiskonna suhtumine noortesse peredesse ja laste saamisesse. Tegureid on palju. Aga me oleme kindlalt veendunud, et vanemahüvitise jätkuna on vanemapension väga hea ja vajalik meede just peredele kindlustunde andmiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Rahandusminister Jürgen Ligi on väitnud, et emapension on rahanduspoliitika naeruvääristamine. Kas see võiks tähendada seda, et vanemapensioniks mõeldud riigieelarvelisi vahendeid saaks kasutada mõnes teises valdkonnas palju efektiivsemalt, näiteks peretoetusi suurendades?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Riigi poliitilised valikud, sh selline valik, mis meil täna siin esimesel lugemisel on, on alati diskussiooniobjektiks. Alati tuleb kaaluda, kas teha ühte või teist. Me võime näiteks vaielda selle üle, kas teedesse ikka tuleb raha panna, ehk oleks otsarbekam suunata need summad peretoetusteks. Tegu on poliitiliste valikutega, mida see saal siin saab teha ja peab tegema. Teie laudadele pandud eelnõu, nagu ma ütlesin, koosneb kolmest osast. Esimene osa on väga selge suunitlusega ja viitab sellele, et me peame andma noortele emadele, kes jäävad koju, või ka isadele, kes otsustavad lapsehoolduspuhkusele jääda, kindlustunde, et kui nad on kodus, siis teeb riike nende keskmise palga pealt makseid nende pensionivarasse. Teine osa eelnõust on suunatud ebaõigluse likvideerimisele. See puudutab neid inimesi, kes olemasoleva pensionisüsteemi juures jääksid võrreldes varasema pensionisüsteemiga kaotajaks. See ebaõiglus tuleb likvideerida. Kolmas osa puudutab seda, mida me ütleme kõikidele tänastele lapsevanematele – kas riik on suuteline neile juba üles kasvatatud laste eest või kasvatamisel olevate laste eest lisa maksma. See sõnum on selgest, milliseid valikuid see saal langetab. Me oleme ette pannud, et see lisaks maksmine seisneks ühe pensioniaasta staaži lisamises, kuna see käiks kokku väga pikki aastaid Eestis kehtinud pensionisüsteemiga. Nagu ma ütlesin, meil on väga selge suund olemasoleva pensionisüsteemi ja vanemahüvitise süsteemi täiustamisele ehk sissemaksete tegemisele kogumispensioni kontole.

Agas poliitilised valikud on alati Riigikogu täiskogu teha. Meie hinnangul on need ette pandud muudatused mõistlikud ja vajalikud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Iseenesest ei ole ju kellelgi vanemapensioni vastu midagi. Kuid eksperdid ja kindlustusseltsid küsivad praegu, kust tuleb see raha. Nimelt on pensionikindlustuse eelarve ka praegu 2%-ga SKT-st miinuses. Me teame, et kohe jõuab pensioniikka n-ö pealesõja põlvkond. Siis aga oli ju tõeline lastebuum. Nemad jõuavad nüüd pensioniikka. Eesti on kõige kiiremini vananev riik Euroopas. Praegu on meil 65-aastaseid ja vanemaid inimesi 17%, aastal 2050 juba ligi 1/3. Öelge, kust ikkagi tuleb see raha? Järsku juhtub nii nagu paari aasta taguste lubadustega, et lubame küll, aga täita ei saa.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Tasub muidugi meenutada mitmeid eelarveläbirääkimisi. Kahelt poolt saalist on tulnud märkimisväärselt erinevaid huvitavaid ideid. Tahaks mõnda siin puldis varem rääkinud inimest tsiteerides öelda, et raha tuleb riigieelarvest. Nii on öeldud. Mina siiski sellisele libedale teele ei lähe. On selge, et pensionikindlustus tõepoolest on juba praegu defitsiidis ja seda defitsiiti tegelikult nähti ette juba 1999. aastal. Agas me oleme väikeses pensionidefitsiidis, ja seda tänu väga heale majanduse arengule, mis Eestis on olnud. Ja kui me võtame välja näiteks kogumispensionide seaduse seletuskirja 1999. aastast – või oli see isegi varem –, siis seal prognoositi, et pensionikindlustus on märksa varem miinuses. Ning asjaomased summad olid ikkagi väga suured. Tõsiasi oli see, et aastal 2007, kui ma õigesti mäletan – või oli see 2008, ei mäleta, pigem vist 2007 –, oli pensionikindlustus meil veel ülejäägis. Nii et on jah tõsi, et pensionikassa tervikuna on miinuses, agas nagu varasematel aastatel, nii ka tulevikus kaetakse võimalik puudujääk muude riigieelarvetulude arvel. Ja loomulikult riigieelarve tulud ei tule kuskilt mujalt kui maksulistest ja mittemaksulistest tuludest ehk maksumaksja taskust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Juba mitu aastat on teada, et vaesusrisk on oluliselt suurem nendes peredes, kus on kolm ja enam

last. Eriti on ohustatud sellised pered, kus on palju lapsi ja ainult üks vanem. Ka toetusabi on märksa väiksem selliste perede puhul, kus on üks vanem ja palju lapsi. Kas te olete kavandanud täiendavaid meetmeid just nimelt selliste perede toetuseks, kus on üksikvanem ja vähemalt kolm last?

Hanno Pevkur

Lühike vastus on jah. Pikem vastus on see, et nagu ma siin ühele küsimusele vastates juba ütlesin, peretoetuste roheline raamat on kirjutamisel ja selle selge eesmärk on hakata rohkem aitama neid, kes rohkem abi vajavad. Sellest ei saa kuskile taganeda. Millised konkreetsed lahendused on, selguvad siis, kui me võimalike muudatusettepanekutega Riigikogu ette tuleme. Aga vaieldamatult selle eelnõu eesmärk on anda ka üksikvanematele kindlustunne, et kui nad on alla kolmeaastase lapsega kodus, siis nende pensionivara suureneb. Kui üksikema või üksikisa on kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni kodus, siis ta teab, et tema pensionivarasse tehakse sisse makseid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Kui me eelnõu loeme, siis alates 2013. aastast tehakse täiendavaid sisse makseid teise pensionisambasse lapse kolmeaastaseks saamiseni. Loomulikult vanemad on enne kokku leppinud, kelle pensionisambasse neid tehakse. Praegu saab ka pensionieas üks vanem teisele vanemale oma pensioniõigusliku staaži aastaid edasi anda – ma pean silmas kahte aastat iga lapse pealt –, üks vanem saab teise vanema kasuks loobuda, aga kogumispensioni puhul seda õigust ei teki. Ma pean silmas teist sammast. Kas ei oleks otstarbekas vana süsteemiga edasi minna ja mitte 2013. aastast süsteemi muuta? See oleks õiglane kõigi vastu.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Vastus on ei. Aga kui ma natuke kommenteerin seda "eid", siis on väga selge, et me valisime Eestis 1999. aastal kogumispensionide põhimõtte. Ja kogumispensionide põhimõtte loogiline jätk on ka see, et kui me tahame inimese pensionivarasse vas-

tavalt laste arvule teha mingeid sisse makseid, siis neid saab teha ikkagi kogumispensioni varasse. Seda süsteemi, mis meil praegu toimib, mina tagasi pöörama küll ei ole nõus. Ainuke lahendus, mis vanemapensioni puhul üldse võimalik saab olla, ongi see, et alates 2013. aastast me teeme sisse makseid teise sambasse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kas selle seaduseelnõu puhul ei ole tegemist valitusliidu järgmise petuskeemiga? Aastal 2008 lepiti töölepingu seaduses kokku, et alates 2013. aastast saavad need inimesed toetust, kes on sunnitud töölt lahkuma. Eile kahjuks see seadus tühistati. Mis annab inimestele kindluse, et nad aastal 2015 selle raha kätte saavad?

Hanno Pevkur

Kindluse annab see, kui tänane valitsus jätkab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Meid kõiki jahmatas mõni aeg tagasi avaldatud uudis, et Eestis elab üle 60 000 lapse vaesuses või vaesusriskis. Kas paralleelselt vanemapensioni seaduse loomisega on Sotsiaalministeeriumis töös ka meede laste vaesuse vähendamiseks? Tänapäevane eelnõu tagab lastevanematele veidi suurema pensioni, kuid ei päästa praegusi ja sündivaid lapsi neid ohustavast vaesusest.

Hanno Pevkur

Kolmandat korda selgitan: see eelnõu ei käsitle seda. Selle eelnõu eesmärk on midagi muud, nagu ma ütlesin. Aga laiemalt peaks see kindlustunde küll andma. Ma ei taha jälle hakata avama seda vaesuses elavate laste arvu – tegemist on suhtelise vaesuse näitajatega. Aga veel kord: see on eraldi debati teema ja seda on siin peetud küll ja küll. Jah, me tegeleme selle temaga, et perede kindlustunne laiemalt võttes suureneks. Ka sellesama laste vaesuse puhul on üks väga olulisi tegureid, kas vanemad töötavad või mitte. Kui üldine majandus-

keskkond on nii hea, et vanemad leiavad töö, siis automaatselt väheneb ka nende laste arv, kes elavad suhtelises vaesusriskis, mitte vaesuses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Mulle see eelnõu väga meeldib. Ma saan rikkaks pensionäriks, kui elan nii kaua. Aga minu küsimus on seotud väga tehnilise asjaga. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused, 981 432 eurot on seotud inimeste teavitamise ja selle korraldusega. Ma olen meediainimene ja ma näen, et see summa on ikka väga-väga suur. Ma tean, et valitsuskalitsioonile väga meeldib Tallinnale ette heita suuri meediakulusid. Aga näiteks viimane teavituskampaania Tallinna linnas, kus oli 13 erinevat videoklippi ning infot oli ka lehtedes ja tänavaplakatitel, maksis täpselt viis korda vähem.

Hanno Pevkur

Vaieldamatult, kui need summad sellisel kujul ära ei kulu, siis neid ka kuskile mujale, ütleme, teavitusse ei ole vaja panna. Selle eelnõu tegemisel on aga arvestatud sellega, et võib tekkida teavitamise vajadusi. Kuna tegemist on uue õigusega inimeste jaoks, siis võib tekkida vajadus kõiki inimesi informeerida. Teiseks on selle eelnõuga seotud märkimisväärsed IT-kulud, kolmandaks inimeste väljaõppega seotud kulud. Jne, jne. Kui te lugesite ka teksti enne teie nimetatud arvu, siis teate, et see on väga täpselt välja arvatud. Sotsiaalkindlustusameti hinnangul kaasnevad neil selle eelnõuga just nii suured kulud. Kui neid kõiki ei kaasne, siis on see loomulikult väga positiivne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud sotsiaalminister! Mul on praegu siin arvutis lahti teie koalitsioonipartneri IRL-i kodulehekülg, mis on jäänud üles eelmistest valimistest. Nagu te mäletate, sõlmisid nad lepingu valijaga ja loodi ka erinevaid teleklippe. Siin on üks teleklipp, kus meie

lugupeetud spiiker surub kätt oma nõuniku Anneli Entsoniga, ja lubatakse, et emapension tähendab ühele emale seda, et kahe lapse ema saab pensionile minnes aastas juurde 13. keskmise vanaduspensionini. Teie nüüd mainisite, et selle eelnõuga hakkab juurde tulema lapse pealt 5–6 eurot. Kas te seletaksite, kuidas kujuneb välja 13. pension? Või on IRL-i poolt tegu samasuguse punktiga tolles lepingus nagu kodukulude vähendamine?

Hanno Pevkur

See kindlasti ei ole minu ülesanne, et võtta üks klipp ja hakata seda siin teile kuidagi tõlgendama või seletama. Eks te võite spiikriga kohviturgas selle teema üle arutada. Meie oleme teinud omad arvutused ja kui vaadata, siis siin on mängus eri komponendid. Võtame vanemapensionini selles mõttes kolmeks tükiks lahti, nagu ma ütlesin. Ja kui vaadata ka pensionivara, siis ma oma ettekandes ütlesin, et vanemale tehtavate sissemaksete suurus on kolme aasta jooksul umbes 1134 eurot. Oletame, et tegu on 2013. aasta 2. jaanuaril sündinud lapsega ja et keskmine palk tõuseb nii palju, nagu Rahandusministeerium on prognoosinud. Eeldame ka, et tegemist on teievanuse noore emaga. Kui teievanune noor ema jõuab pensioniikka, siis see 1134 eurot kogumispensionifondis on eeldatavalt märkimisväärse koguse juurde teeninud. Eks sellest 1134 eurost ja pluss loomulikult tulevikus suuremast summast, pluss üks lisapensionini aasta – nendest asjadest kokku see tulebki. Äрге kiskuge seda 5,1 eurot kogu vanemapensionini kontekstist välja. See 5,1 eurot tuleb puhtalt ühe aasta lisamisest pensioniõiguslikule staažile nendele, kelle laps on sündinud enne 1. jaanuari 2013. aastal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Eelnõus on kirjas, et alates 2013. aastast rakendatakse kahe aastahinde suuruses pensionilisa maksmist nende laste kasvatamise eest, kes on sündinud ajavahemikul 31. detsembrist 1980 kuni 31. detsembrini 2012. Palun, kas te põhjendaksite, miks just selline ajavahemik?

Hanno Pevkur

Põhjendan. Ajavaheemikul 31. detsember 1980 kuni 31. detsember 2012 sündinud lapse eest, kelle eest vanem ei saa kahte aastat pensionistaaži ning keda vanem on vähemalt kaheksa aastat kasvatanud, arvutatakse pensionilisa juurde kahe aastahinde suurus. Need vanemad omandavad esimest korda õiguse saada pensionilisa laste kasvatamise eest, varem nendele kahte aastat pensionistaaži ei lisatud. See ongi peamine põhjus.

Miks neile varem ei makstud? Sest pensionistaaži arvestati kuni 31. detsembrini 1998 ja need vanemad ei olnud jõudnud selleks ajaks last kasvatada vähemalt kaheksa aastat. Selline loogiline põhjus. Kui te vaatate koalitsioonilepingut, siis seal oli tegelikult kirjas teine aastaarv, aga eelnõu koostamise käigus vaadati üle, kes on saanud kaheksa aastat last kasvatada, kellel on kaks aastat juurde tulnud, ja jõuti siis tagasiarvutuse kaudu järeldusele, et laps peab olema sündinud sellel perioodil.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud minister! Ma julgeksin tõsiselt vastu vaielda järeldusele kogumispensionide kohta. Mingit vajadust pensionilisasid kogumispensionisse üle kanda ei ole, sel puudub igasugune seos. Aga kõige tõsisem probleem on milles? Me hakkame kohtlema erinevalt neid pensionäre, kes on kasvatanud aastal 2013 ja varem sündinud lapsi, sest siis me hindame seda, et vanem tegelikult kasvatas last vähemalt kaheksa aastat, aga hilisemate puhul, kui me teeme teise sambasse sissekanne, me hindame seda, et vanem kasvatas last kolm aastat. Võib-olla pärast seda ta ütles head aega, unustas ära nii lapse kui ka tema ema. See on selle eelnõu kõige suurem sisuline probleem. Kuidas seletada, et me kuni 2013. aastani hindame seda, et last on tegelikult kasvatatud kaheksa aastat, pärast seda aga hoopis midagi muud? Miks selline vahe?

Hanno Pevkur

See küsimus kindlasti võib tekkida. Ma ütlen veel kord: sellel, miks me valisime kogumispensionite tee, on üks ja lihtne loogiline seletus. Me oleme oma pensionisüsteemis üle

läinud kogumispensionide põhimõtetele. Teiseks, on väga selge, et kui vanem on lapsega lapsehoolduspuhkusel, siis sel perioodil tehakse ka sissemakseid. Sel juhul pole vaja tagantjärele tuvastada, kes on lapse kasvatamisega tegelema, ema või isa. Praegu käivad mõned kohtuvaidlused, kus peab väga pika aja järel tagantjärele tuvastama, kas kasvatajaks oli ema või isa. Sellised kohtuvaidlused langevad ära, sest lapsehoolduspuhkust saab vormistada endale ainult üks vanem. Ma loodan, et uus süsteem on selles mõttes väga selge ja läbipaistev.

Loomulikult võib alati küsida, kas see kaheksa aastat on õiglane või mitte. Äkki oleks pidanud piiriks seadma lapse täisealiseks saamise – et me ei lisa lapse eest pensionistaaži enne, kui laps on saanud täisealiseks. Kui me võtame kas või selle teie näite, et vanem kolm aastat kasvatab last ja siis läheb ära, siis sama küsimus on ka kaheksa aasta puhul. Üheksa-aastane laps ei ole suuteline endaga hakkama saama.

Aga need on sellised vaidlused, mida me võime pidada ja ka mitte pidada. Küsimus on selles, kas me suudame vanemapensionide süsteemi hoida mõistlikult läbipaistva ja selgena. Ja minu hinnangul on ikkagi väga selge seos lapsehoolduspuhkuse ajaga: kui inimene on lapsehoolduspuhkusel, olgu ta siis ema või isa, siis sel perioodil tehakse sissemakseid tema pensionivarasse. See on selge ja kõigile arusaadav.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma ei hakka oma esimest küsimust kordama, loodan, et te seda mäletate. Ainult et vastates te miskipärast moonutasite fakte: te väitsite, et 1990. aastatel ei ole sündinud kunagi langenuid 12 000 tasemele. Põgus pilk Statistikaameti koduleheküljele näitab, et aastail 1997, 1998 ja 1999 sündis veidi üle 12 000 lapse. Nii et õigus oli siiski mul, mitte teil. Aga küsimus on teine. See täiendav raha tuleb meie ühisest rahakotist. Kuidas on nende inimestega, kes tervislikel põhjustel ei saa lapsi sünnitada, kes ei saa isegi meditsiini abil seda teha? Kas siin ei ole teatud diskriminatsiooni?

Hanno Pevkur

Ei ole. See pensionilisa on selgelt seotud lapse saamise ja lapse kasvatamisega. Loomulikult on vaja tegelda sellega, et ka üldine pension kõikidel inimestel tõuseks. Aga kuni 1999. aastani ja sealt edasi kehtinud pensionikindlustuse süsteemide puhul ei ole ju mingit diskrimineerimist. Kaks aastat pensionilisa arvestati ka varasemal perioodil ainult nendele vanematele, kes last kasvasid. Kui lähtuda teie mõttekäigust, siis võiks ka selle regulatsiooni kohta küsida, kas see on diskrimineerimine või mitte. Ning tegelikult ju enamasti kasvatavad last mõlemad vanemad, aga me leppisime juba 1990. aastatel kokku ja ka praegune põhimõte on selline, et lapse eest maksakse vanemapensionilisa ühele vanemale. Ei, diskrimineerimist ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma tulen tagasi eelnõuga seotud kulude juurde. Te mainisite IT kulusid. IT kuludeks on ette nähtud umbes üks miljon, nii et kokku on tegelikult kaks miljonit eurot – siin on kirjas väga täpne summa, mis lõpeb 32 euroga. See-ga kuskil on tehtud väga täpne rehkendus ja selle rehkendusega tahaks kunagi ka tutvuda. Aga minu küsimus on natuke teistsugune. Kui ma täidan nõutud vormi, siis ma tõestan, et ma olen last kasvanud vähemalt kuni tema kaheksa-aastaseks saamiseni. Ma saan vanemapensionilisa juhul, kui enne lapse kaheksa-aastaseks saamist pole minult tema hooldusõigust ametlikult ära võetud. See tähendab seda, et ma võin olla ka väga halb ema, aga ma siiski saan selle hüvitise tulevikus. Kas see regulatsioon ei vaja mingisugust täiendavat tingimust, ma ei tea, kasvatamise kvaliteedi kohta või mida iganes? Meil on väga erinevad vanemad, nagu me teame. Meil on vanemaid, kes lasevad lapsed öösel jalutama – mida iganes. Kas seda on ka arutatud?

Hanno Pevkur

Me saame tugineda objektiivsetele faktidele. Kui kellelegi tundub, et last ei kasvatata hästi, siis on tegu subjektiivse hinnanguga. Objektiivse hinnangu saab anda kohus ja kui

kellelki on hooldusõigus ära võetud, siis seda on tehtud kohtu kaudu. Need on põhjused, miks on valitud see tee. Subjektiivsed hinnangud, kas ühte või teist last on hästi kasvatatud või mitte, peavad lõpuks pädima ikka objektiivse hinnanguga. Isegi kui juhtum jõuab koorti või lasteaia töötajate või kellegi muu algatusel alaealiste komisjoni ja sealt edasi kohtusse, siis lõpeb see ikkagi objektiivse hinnanguga. Ja objektiivse hinnangu andjaks on Eesti riigis kohus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Te enne vastasite mulle, et kindluse annab inimestele see, kui sama valitsuskoalitsioon jätkab. Ma tuletan teile meelde, et aastal 2008 oli ka sama valitsuskoalitsioon. Aga minu teine küsimus on: kui palju see kõik riigile aastatel 2013 ja 2014 umbes maksma läheb?

Hanno Pevkur

Need arvud on seletuskirjas olemas: lehekülj 18, kui te seletuskirja ette võtate. Mis ma teile neid numbreid ikka ette loen, siin on kõik aastad järjest kirjas: 2013, 2014, 2015, 2016, 2017. Saate sealt vaadata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Tegelikult küsis Eiki Nestor silmas pidades seda, et praegu peab olema otsustatud kolme aasta jooksul ja kolme aasta sees saab teha mingeid valikuid, kes saab need aastad lapse kasvatamise eest. Praegune süsteem võimaldab neid pensioniaastaid ka pensionieas vahetada. Kui nüüd selgub, et mõni lapsevanem on ainult kolm aastat lapsega olnudki ja pärast enam mitte? Ütleme, et ema andis isale selle õiguse, isa oli lapsega kodus ning pärast kasvatas ja toetas teda kuni ülikooli lõpetamiseni. See ei ole võrdne kohtlemine võrreldes praeguse olukorraga. Ma ikkagi ei saa aru, miks on seda vaja kogumispensionisse üle viia.

Hanno Pevkur

Kui te teete muudatusettepaneku, siis me võime seda arutada. Ma tulen ka korraks eelmise küsimuse juurde tagasi. Ma palun vabandust, leheküljel 18 on mõju isikule ja leheküljel 17 on mõju riigieelarvele. Seletuskirja järgi on 2013. aasta mõju 2,7 pluss 0,1 ehk 2,8 miljonit eurot.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Härra minister, ma palun vabandust, kui te olete sellest juba rääkinud, ma ei olnud kogu aeg siin saalis. Aga ma küsin järgmist. Selle süsteemiga, kui tehakse lisissemakseid teise pensionisambasse, kaasneb ju suur risk, et inimene võib kõik oma kogutud säästud kaotada, kui fondidel ei lähe eriti hästi. Miks eelistatakse sissemaksid teise pensionisambasse, selle asemel et tagada kõikidele praegustele ja tulevastele lapsevanematele ühtne pensionilisa?

Hanno Pevkur

Jah, ma olen seda seletanud. Alati, kui on võimalik pensioni üldiselt tõsta, siis seda loomulikult tehakse. See konkreetne eelnõu käsitleb seda perioodi, kui laps on ema või isaga kodus. Sellel perioodil, kuna lapsevanem ei saa tööl käia ja palka teenida, tasub riik tema eest kohustusliku pensionikindlustuse sissemaksed teise pensionisambasse. See on see loogika. Sel perioodil inimene ei ole tööturul, on kodus. Ja kõiki lapsi võetakse võrdsena, aluseks on keskmine palk ja selle arvestuse alusel tehakse teise pensionisambasse sissemaksed.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud esinaine! Hea minister! Teie loogika jääb siiski arusaamatuks. Te ju väga selgelt seletate siin, et tegemist on nende vanematega, kes on lapsega tegelikult kodus. Miks te siis sinna juurde veel soovite omavahelist kokkulepet? Võiks ju lihtsalt lähtuda faktidest. Aga minu küsimus on selle kohta, et selles eelnõus on sisse toodud seotus vanema-

hüvitisega. Samal ajal on vanemahüvitis ju vabatahtlik – osa võtab seda, osa ei võta. On näiteks FIE-sid, kellel miinimumi ajal ei olnud kasulik seda välja võtta ja kes tegid samal ajal tööd edasi, sest miinimum ei olnud piisav. Seega on mul küsimus: miks te seote selle vanemahüvitisega? Kas see on õigustatud?

Hanno Pevkur

Selle küsimuse esimesele poolele peaks siiski ka vastama. Süsteem võtab ju fakte arvesse. Meil on kolm komponenti. Aastal 2013 ja hiljem sündivad lapsed – nende puhul on tähtis, kes on realselt lapsega kodus, ja sel puhul ei küsita nõusolekut. Nõusolekut küsitakse varem sündinud laste vanematelt, kes tahavad teistsugust olukorda kui praegu. Elik kui vanemale, kes saab praegu pensioni, on vormistatud aastad ning mees ja naine lepivad kokku, et see üks aasta, mis lisandub, ei lisandu sellele, kes juba praegu pensioni saab, siis on nende kokkulepet vaja. Mitte teistel juhtudel. Teistel juhtudel see lähebki automaatselt. Sellele, kes on lapsehoolduspuhkusel, tehakse väljamakseid teise sambasse.

Tulles tagasi vanemahüvitise juurde, siis ega sel vanemahüvitisega rohkem seost ei ole, kui et eelnõus on öeldud seda, et vanemahüvitise saamise ajal makstakse 1%. Nüüd on vaja hakata maksma 4% keskmisest palgast. See on see muutus. Ja vanemahüvitist makstakse lapse poolteiseaastaseks saamiseni, seda aga sealt edasi kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Kui vanem ei vormista vanemahüvitist, siis ta saab keskmise palga pealt loomulikult samamoodi 4% kogumispensionini teise sambasse. Selles mõttes ei ole seal midagi ebaloogilist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Olles teid aastaid tundnud, näen ma, et väga suurt entusiasmi nagu ei ole selle eelnõu puhul. Võib-olla te ise ka päris hästi seda ei usu. See ei olnud ka teie valimislubadus, see oli nagu teise poole oma. Aga küsimus on siiski rahas. Te saate ju väga hästi aru, et inimesi sünnib peale vähe ja Eesti rahvas vananeb. Kuskilt ei ole seda raha võtta, et me hakkaks kas või pensionigi tulevikus

rohkem maksuma. Praegune ainuke poliitika, mis nüüd ilmselt teostub, on, et tahetakse panna nn *young old*'id tööle – need, kes juba on pensionil –, et ikka tuleks maksuraha sisse. Aga ma küsin lihtsalt, et oleks ka lihtsam vastata. Seda pensionilisa hakkab saama kas ema või isa ja nad peavad omavahel kokku leppima. Kui nad kokku ei lepi, mis siis saab?

Hanno Pevkur

Ma olen väga entusiastlik, sest tegemist on väga hea eelnõuga. Tõsiselt! Ma seisan nagu lõvi siin puldis iga eelnõuga, mis aitab perede kindlustunnet suurendada, ja võitlen nende eest. Nüüd saavad pered kindluse, et teine vanematest saab lapse saamise järgselt kodus olla ja sel ajal nende pensionivara ei vähene, väga paljudel juhtudel see nende töö käimisega võrreldes tegelikult isegi suureneb. Seda juhul, kui nende keskmine palk on riigi keskmisest palgast väiksem. Kogumispensioni maksed arvestatakse ju riigi keskmise palga pealt, seega nende inimeste sissemaksud ja pensionivara selle võrra suurenevad. Sel põhjusel ma kindlasti kaitsen seda eelnõu tulisel ja väga hea meelega. Tegemist on hea eelnõuga.

Mis puutub sellesse, kuidas vanemad kokku lepivad, siis see on väga lihtne. Praegune süsteem jääb kehtima ehk teisisõnu, vaidluse korral peab selle lahendama kohus. Õnneks neid vaidlusi on vähe. Sellest tulenevalt me ju tegime selle eelnõupunkti osas ka kompromissi. Eri ekspertidega arutades jõuti arusaamale, et kuna tegemist on uue, tekkiva õigusega, siis justkui peaks iga kord inimese tahe väljenduma. Me läksime siin kompromissile ja otsustasime, et inimeste tahet ei ole vaja väljendada juhul, kui pooled on vaikimisi nõus sellega, et see tahe seisnebki olukorra jätkumises. Elik kui emale on kaks aastat lisatud, siis emale see üks lisa-aasta tuleb. Kui ema ja isa mingil põhjusel kokkuleppele ei saa, siis tuleb minna kohtusse ja asi selgeks vaielda. Ka praegu on see nii. Mõned kohtuvaidlused tunduvad ehk naljakad, aga need on tõsielulised. Näiteks üks vanematest jõuab pensioniikka varem, läheb pensioniametisse, et pension ära vormistada, ja ütleb, et tema on last kasvatanud, palun talle arvestada lapseaastad. Teine vanem jõuab pensioniikka hiljem, läheb pensioni vormistama ning avastab, et oi, lahutatud abikaasa on juba

lapseaastad enda nimele vormistanud, ja ütleb, et tegelikult tema tahab saada. Kui kokkuleppele ei jõuta, siis minnakse kohtusse vaidlema, kes tegelikult kaheksa aastat last kasvatas. Selliseid kohtuvaidlusi võib tulla ka tulevikus, seda välistada ei saa. Aga me oleme püüdnud teha kõik võimaliku selleks, et neid vaidlusi minimaalselt oleks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Ma tuleksin teema juurde, mis siin saalis juba kõlas, ja nimelt riigieelarve võimalused võimalikke kulusid katta. Kui me räägime nendest kulutustest, siis aastast on vaja 37–38 miljonit eurot, nagu te siin mainisite. Te ütlesite, et see tuleb riigieelarvest. See on umbes sama suur summa, mida me hakkame maksuma Euroopa stabiilsusmehhanismi – üle 30 miljoni euro. Seal me teeme finantseerimistehingu ja saame arvele osakud, siin me finantseerimistehingut teha ei saa, pensionäri me bilanssi võtta ei saa. Meil on aga eelmisedki kohustused täitmata, näiteks puuetega inimeste toetused on äärmiselt väikesed, aga see on uus koorem meie riigieelarvele. Valitsus kindlasti arutas tuluallikaid ja minu küsimus ongi: millised on võimalikud tuluartiklid nende kulude katmisel?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma olen teiega selles mõttes natuke eri arvamusel, et minu hinnangul on tegemist väga suure investeeringuga Eesti rahva tulevikku. Jah, bilanssi me kedagi ei võta, aga me peame väga täpset arvestust sündide üle. Iga samm, mis aitab noorel perel suurendada kindlustunnet, et kõigepealt mõelda lapse saamisele ja siis ka laps saada – iga samm selle nimel on ilmselge investeering tulevikku. Selles mõttes ei tohiks neid kulusid peljata. Võrrelda aga võib kõikvõimalike asjadega. Kui me võtame riigieelarve lahti, siis ma juba tõin võrdluse teehoolduskuludega, teedesse investeerimisega. Samamoodi võib küsida: kas betoon või lapsed? Kas teed või puudega inimesed? Riigi ülalpidamine ongi kallis lõbu, eriti väikesele riigile nagu Eesti. Valikute tegemine on raske, aga mina usun, et see inves-

teering meie tulevikku, meie lastesse väärivad tegemist. Ja järelikult me peame kas püksirihma pingutama või olema valmis ikkagi ühiskonnana sedagi kulu aktsepteerima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Kahjuks on eelnõu seletuskiri koostatud nii, nagu eelnõu algatajatele meeldib. Ma saan aru, et see tänane vanemahüvitiselt makstud sotsiaalmaks, see täiendav 1% seal, on osa allikast, mis hakkab katma seda 4%, mis läheb täiendavaks sissemaks keskmise pealt. Aga ma küsin ikkagi ministri käest puht huvi pärast: kas on olemas vahe, kas me hindame seda, et vanem kasvatas last vähemalt kaheksa aastat, või me hindame seda, et vanem kasvatas last kuni tema kolmeaastaseks saamiseni? Kas sellel on põhimõtteline vahe?

Hanno Pevkur

Kolmel ja kaheksal loomulikult on vahe, Eiki. Loomulikult on nii! Siin ei ole mingit kahtepidi arusaamist. Ma ütlen, et me võiksime teemal, kas kaheksa aastat on piisav, debatti pidada küll, aga ehk pärast ametlikku osa. Äkki kehtestame 18 või 15 selleks piiriks? Oli kaheksa. Meie ettepanek, ma ütlen veel kord, on otseselt seotud sellega, kes sel perioodil last kasvatab. Ja sel perioodil tegeleb lapse kasvatamisega – vähemalt eelduslikult ja ma arvan, et 99% juhtudel ka tegelikult – ikkagi see vanem, kes lapsehoolduspuhkusel on. Ja see, kes lapsehoolduspuhkusel on – võib olla nii ema kui isa ja ma väga loodan, et isasid hakkab olema üha rohkem –, saab ka sel ajal, kui ta on lapsega kodus, kogumispensioni sissemaksid 4% ulatuses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Kolleeg Yana Toomile vastates te rääkisite seoses kasvatuses alaealiste komisjonidest ja muudest toredatest asjadest. Aga diskussioon läks edasi ja ma nüüd täpsustaksin seda küsimust. Oletame, et isikule makstakse – laps on sündinud peale 1. jaanuari 2013 –

kogumispensioni fondi 4% lisamakseid. Aga mõni aasta hiljem vanem – ma ei taha teda emaks nimetada – näiteks süstib oma lapsele üledoosi narkootikumide, tekitades talle väga raskeid tervisekahjustusi. Kohtus võetakse talt vanemaõigused ära, samal ajal kogumispensioni maksed on riik tema eest teinud. Kas ei peaks seda varianti juba algatajana arvestama? Me võtame ju inimestelt ära õigusi saada riiklikku eripensioni. Ehk võiks sellisel juhul ette näha, et niisugune vanem ei vääri seda lisatasu?

Hanno Pevkur

Ma usun, et see on täiesti eraldi debatti vääriv teema. See ei puuduta aga ainult seda eelnõu, see puudutab ka kõiki teisi toetusi, mida me maksame. Me maksame lastetoetusi, me maksame vanemahüvitist, me anname eri liiki õigusi. Need küsimused on vaieldamatult väga tundlikud ja keerulised. Kui palju me võime inimeselt juba omandatud õigust ära võtta ja kas üldse võime? Samamoodi on ju ka kogumispensioni põhimõttega üldse.

Ning me võime sellelt pinnalt veelgi arendada teoreetilisi arutelusid. Näiteks, kui inimene on maksnud kogu aeg makse ja ta lahkub meie hulgast enne, kui ta on pensioniikka jõudnud, siis kas pärijatel peaks olema õigus tema riiklikule pensionile? Jne. Niisugused debatted on väga-väga tundlikud, sest puudutavad õigusi, mis inimene on justkui välja teeninud, ja nende õiguste võimalikku äravõtmist. Praegu ma ei ütleks oma lõplikku otsust ei ega jah. Aga seadusest tulenevalt on peretoetused välja makstud. Oletame näiteks, et vanem on aasta otsa last valesti kasvatanud, või võtame isegi väga keerulise juhtumi: vanem on aasta otsa last kuritarvitanud, ent aasta jooksul on talle peretoetused välja makstud. Kas nüüd peaks talt need peretoetused ära võtma? Milline on olukord tegelikult, me ei tea. Me ei tea, milleks see raha on kulutatud – kas vanem on kulutanud toetuse enda peale või lapse peale. See on hell teema, mida aga kindlasti tasub vähe laiemalt arutada, aga siis kõikide selliste õiguste äravõtmise kontekstis.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Kutsun nüüd kõnepulti ette-

kandjaks sotsiaalkomisjoni esimehe kolleeg Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud esimees! Head töökaaslased! Sotsiaalkomisjon arutas käesolevat eelnõu esmaspäeval, 30. aprillil. Eelnõu laiem eesmärk on väärtustada laste kasvatamisel tehtavat tööd ja kehtestada õiglus. Enne 1991. aastat sündinud laste eest praegu arvutatakse pensionilisa, pärast 1991. aastat sündinud laste eest ehk siis Eesti Vabariigi ajal sündinud laste eest pensionilisa ei arvestata. Teine laiem põhjus on kindlasti see, et olukorras, kus meie riigi ja rahva tähtsaim eesmärk on rahvastiku juurdekasv ja selle toel püsijäämine, peabki riik selliseid meetmeid rakendama.

Eelnõu kohaselt makstakse täiendavat sisse makset ehk pensionilisa ühele vanematest lähtuvalt lapse sünniajast. Täiendavate sisse maksete tegemise taotlemiseks tuleb vanemal esitada sotsiaalkindlustusametile avaldus, millest on siin pikalt juttu olnud. Eelnõu kohaselt makstakse 2013. aastal ja hiljem sündinud lapse eest ühele vanematest, kes on liitunud kohustusliku kogumispensioniga, 4%-st sisse makset Eesti keskmiselt töötasult teise pensionisambasse kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni alates 1. jaanuarist 2013. Kui laps sünnib näiteks 2013. aasta alguses, saab vanem sisse makseid kohustuslikku pensionifondi kolme aasta jooksul kokku umbes 1134 euro väärtuses.

Ajavahemikul 31. detsembrist 1980 kuni 31. detsembrini 2012 sündinud lapse eest, keda on vähemalt kaheksa aastat kasvatatud, makstakse lapse ühele vanemale esimese pensionisamba pensionilisa kahe aastahinde suuruses 2013. ja 2014. aastal ning ühe aastahinde suuruses 2015. aastal. Seega makstakse vanemale kokku kolme aastahinde suuruses 15,4 eurot kuus. Enne 2013. aastat sündinud lapse ühele vanemale makstakse 2015. aastast juurde ühe aastahinde suuruses pensionilisa, mis 2015. aastal on 5,1 eurot kuus.

Komisjon arutas seda eelnõu, sotsiaalminister Hanno Pevkur tegi ülevaate nagu siingi. Komisjoni liikmed tundsid muu hulgas huvi ka selle vastu, kui suureks on kavandatud selle eelnõu maksumus. See on eri aastatel erinev, aga süsteem saavutab lae 2017. aastal, mil kõik kulud kokku on pisut üle 40 miljoni euro.

Palju sõltub ka tolle aja arvutustest, aga siis vanemapensionisüsteem edasi enam ei kasva. See ongi lagi.

Komisjon tundis huvi ka selle vastu, kas oleks mõttekas äkki need summad suunata mõnda teise laste ja perede meetmesse. Me arutasime seda. Sotsiaalkomisjon on tõepoolest korduvalt tegelnud ja tegeleb aktiivselt edasi laste vaesuse probleemiga. Neid kahte teemat sellisel kujul omavahel vastandada ei ole otstarbekas.

Komisjon otsustas saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 2012. aasta 9. maiks, otsus oli konsensuslik. Ka otsustasime üksmeelselt teha ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. mai 2012 kell 14. Sotsiaalkomisjoni nimel ettekandjaks määrati komisjoni esimees Margus Tsahkna. Seegi otsus oli konsensuslik.

Mul on hea meel, et arutelu siin saalis nii aktiivne oli. Tegu on tõepoolest väga keerulise süsteemiga, mille eesmärgid on kõigile arusaadavad ja lihtsad. Ma arvan, et siin ei ole täna esindatud ühtegi sellist erakonda, kes ei saaks aru, et tegu on väga tõsise probleemi väga vajalikku lahendamist käsitleva eelnõuga. See tõttu märgiti arutelul ka seda, et kuigi seadus jõustub eeldatavalt juba 2013. aasta 1. jaanuaril, jääb Sotsiaalministeeriumile siiski aega teha kõigi oma allasutustega vajalikud ettevalmistused nii tehniliselt kui ka teavituse mõttes.

Ma loodan, et me suudame seaduse vastu võtta juba selle istungjärgu lõpuks ehk siis enne sügist. Seaduse rakendamine nõuab pingutust ja eelkõige inimeste teavitamist, kuna üks grupp nendest inimestest, keda uus seadus puudutab, peab sisse maksete tegemise taotlemise avalduse esitama. Info peab olema kõigile kättesaadav.

Ootan sotsiaalkomisjoni esimehena kindlasti ka ettepanekuid ja küsimusi, kui mitte siin saalis, siis komisjonis. Vajaduse korral oleme nõus tegema lisaistungeid, et kõike arutada. Meil on plaanis kutsuda siia ka asjaomaste osapoolte esindusorganisatsioone, et küsida nende käest, mis teemad võib-olla vajavad lisaselgitamist, ja vahest ka seda, millised mured veel võivad olla. Vaatamata sellele päris kiirele menetlustempole, mida komisjon pakub, me kavatseme teha väga aktiivset ja väga avatud tööd. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Margus Tsahkna! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Mind huvitab konkreetsete arvude keeles antud vastus, kui palju hakkab iga inimene iga kuu raha juurde saama.

Margus Tsahkna

Hea küsija! See küsimus on väga hea selles mõttes, et kogu süsteem on keeruline, aga Rahandusministeerium on meie palvel välja arvutanud, kui suured need summad võiksid olla. Tavainimesele võivad kõik need erinevad aastaväärtused ja tulevikus saabuval võimalikud pensionilisad arusaamatuks jääda. Tegelikult need summad on märkimisväärsed. Üks põhjus, miks me selle eelnõu oleme esitanud, on see, et inimestel, kes on otsustanud lapsi saada või kes on neid juba saanud, on pensionivara väiksem kui nendel inimestel, kellel lapsi ei ole. Sel on subjektiivseid põhjusi, aga on ka täiesti objektiivseid põhjusi. Üks põhjus on see, et nende sissemaksed kogumispensioni fondi on sel perioodil, kui nad lapsi kasvatavad ehk siis enamasti kolme aasta jooksul oluliselt väiksemad.

Teine aspekt, mida ei ole võib-olla palju käsitletud, on see, et kogumispensioni süsteem arvestab inimese sissetulekut. Reeglina kasvatavad lapsi naised ja naiste sissetulekud on väiksemad kui meeste omad, seega ka nende pensionivara ehk siis reaalsed pensionisummad, mis nad saavad, on tulevikus märksa väiksemad kui nendel, kes lapsi pole kasvatanud.

Konkreetsed arvud, mis on välja rehkendatud, on suurusjärgus sellised, mis arvestavad kolme aasta väärtust. Ühe lapse korral oleks aastas see summa 184,8 eurot, kahe lapse puhul 369,6 eurot, kolme lapse puhul juba 554,4 eurot aastas. Siin saalis oli ka küsimus, kas jutt, et kahelapselise perekonna puhul lisandub aastas 13. pension, on õige. Neid numbreid vaadates võib vastata, et see on tõsi. Tõepoolest, kahelapselisel perekonnal, mis on meie tavaline peremudel, lisandub 13. pension aastas. See on märkimisväärne pensionivara suurenemine. Nende laste pealt, kes sünnivad pärast 2013. aastat, makstakse 1134 eurot

kolme aasta jooksul teise pensionisambasse. See rehkendus on tehtud arvestusega, et kasu oleks samaväärne kui nendel, kellel täieneb esimene sammad. Nii et arvud on sellistes suurusjärgudes ja tegu ei ole mitte väga väikeste summadega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Minu küsimused puudutavad nüansse, seda, kas te arutasite komisjonis selliseid probleeme või mitte. Need, kes hakkavad saama seda pensionilisa, lepitakse kokku isa ja ema vahel või otsustatakse see kohtus – seaduses on ette nähtud mehhanismid. Aga see võib tekitada kohtutele küllaltki suurt lisakoormust. Meil on tuhandeid peresid, kus vanemad elavad koos mitteametlikult, neil on ühine rahakott ja ühised lapsed, aga kes teab, kuidas edaspidi võib minna. See on terve suur valdkond, mis tekitab meie riigis märkimisväärsed probleeme. Või näiteks peres ema sureb, kas siis automaatselt see pensionilisa õigus läheb üle isale?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Tõepoolest, me arutasime seda küsimust komisjonis ja küsisime ka ministeeriumi inimestelt, milline on olnud reaalne kohtupraktika, kui palju on üldse mindud kohtusse ja kuidasmoodi need kohtuasjad on lahenenud. Teoreetiline võimalus selleks on olemas, kuid praktilises elus on neid juhtumeid väga vähe. Reeglina, kui ka on mindud kohtusse, siis on saavutatud menetluse käigus omavaheline kokkulepe. See arv on alla kümne, millest me räägime. Nii et reaalses elus ei ole probleeme tekkinud. See süsteem on kehtinud juba ka varem sündinud laste puhul, selle kahe aastahindegi puhul on kokku lepitud, kummale vanemale see lisa läheb. Aga jah, regulatsioon on kehtinud päris mitu aastat ja vaidlusi reaalses elus ei ole palju olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Mulle helistas vahepeal üks inimene, kes jälgib meie arutelu internetist, ja palus teie käest küsida sellist asja. Aasta tagasi sõlmisite te valijatega lepingu, lubades 13. pensioni. Nüüd seda ei tule. Leppetrahvi selles lepingus ei olnud, aga mida te selles suhtes ette võtate või mida te inimestele soovitate teha selles küsimuses?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Ma tõesti pean tänama selle küsimuse eest, kuna see võimaldab mul öelda, et see leping on täiesti kehtiv. See leping läheb täitmisele juhul, kui me selle seaduse siin vastu võtame, ja ma olen täiesti kindel, et me seda teeme. Ka Keskerakond toetab seda. Sel ajal, kui sa olid saalist ära, ma lugesin need numbrid ette, mille järgi ka sina saanuks aru, et 13. pension kahe lapse pealt, täpselt nii nagu me lubasime, tuleb. See summa saab olema kahe lapse pealt 369,6 eurot aastas – see on 13. pension. Komakohad võivad küll selleks ajaks, mis tulevikus saabub, muutuda, kuid tõepoolest saab meie lubadus täidetud ja mul on hea meel seda siin puldist öelda.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Margus Tsahkna! Avan läbirääkimised. Kutsun kõigepealt kõnepulti kolleeg Liisa-Ly Pakosta Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana.

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh, austatud juhataja! Igaks juhuks palun kolm minutit juurde.

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Head kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liidu jaoks on kõige tähtsam küsimus Eesti riigi ja rahva kestmine. Eesti riigi ja rahva kestmiseks on Eestil vaja lapsi, meil on vaja peresid, meil on vaja toime tulevaid peresid, perede toimetulekut. Rahva kestmise saab tagada ainult laste sünd, laste üleskasvatamine ja suureks saanud laste soov omakorda armas-

tada ja armastuse kaudu uuele elule alus panna.

Laste kasvatamine on raske töö. Mind mõnevõrra üllatasid heade opositsioonikolleegide küsimused selle kohta, kas vanemapensionil sündide koha pealt üldse mingit mõtet on. Aga kujutagem üheskoos ette järgmist olukorda. Teile pakutakse valikut kahe variandi vahel. Üks on raske töö, pikad tööpäevad ja väiksem pension. Teine on kergem töö, lühemad tööpäevad ja sealjuures veel ka suurem pension. Kas te tõesti arvate, et esimene variant, lapsevanemate oma – raske töö, pikad tööpäevad ja sealjuures väiksem pension – on see, mis sündimust suurendab? Julgen kinnitada, et meie oleme selles küsimuses teie omast erineval arvamusel, ja meil on ka teistsugune nägemus inimeste võrdsest kohtlemisest.

Isamaa ja Res Publica Liit täidab oma lubaduse. Me usume, et lapsevanemad peavad saama tunda ennast turvaliselt kogu elu. Nad peavad tundma ennast võrdväärsete inimestena, võrdväärsete pensionäridena ka pensionipõlves. Isamaa ja Res Publica Liit usub samamoodi, nagu kinnitavad ka rahvastikuteadlased, et laiem turvalisus, mis ei piirdu ainult lapse sünnihetkega, on tõesti oluline, on oluline riigipoolne samm Eesti rahva kestmiseks. Erinevalt Keskerakonna küsijatest usub IRL, et suurem pension lapsevanematele on hädavajalik. Vanemapension on üks samm kogu demograafilise olukorra lahendamise riiklikus poliitikas. Isamaa ja Res Publica Liit on kindel, et keskmiselt üks lisapension aastas kahe lapse eest on vältimatu, ent kaugeltki mitte piisav. Eesti rahva kestmiseks tuleb lisaks juba selles Riigikogu koosseisus tehtule, nagu haridusvõimaluste parandamine ja hariduse kättesaadavuse suurendamine ning praegu arutusel olev vanemapension, minna edasi tervikliku rahva kestmise poliitikaga.

See, et me lõpetame Isamaa ja Res Publica Liidu eestvõtmisel siin saalis loodetavasti üksmeelselt selle ebaõigluse, et laste kasvatamisest tulenevalt saavad lapsevanemad senimaani keskmisest väiksemat pensioni, on suur muutus ka terve Euroopa jaoks. Paljude riikide poliitilised juhid on järjest avastanud lapsevanemlust mitteametavaid pensionisüsteeme. Asi, mis iseenesest on olnud naistele ja lapsevanematele ammu teada. Näiteks Kanada muutis alles äsja oma pensionisüsteemi selliselt –

neil käib arvestus keskmise palga järgi –, et keskmise palga arvutamisel on lapsevanematel õigus omal valikul iga lapse eest maha arvata lapse kasvatamiseks kulunud aastad. Nii tekib lapsevanemal reaalne võimalus saada lõpuks võrdväärset pensioni teiste, lapsi mitte kasvatanud pensionäridega. Eesti on valinud tulenevalt seni kehtivast pensionisüsteemist veidi teistsuguse, ent oma olemuselt sarnase tee, mille eesmärk on lapsevanemate kõrgem ja õiglasem pension. Eesti on lapsevanemate hindamisel ja väärtustamisel maailma edumeelsetemate riikide hulgas. Isamaa ja Res Publica Liit teeb kõik selleks, et Eesti rahva kestmise küsimustega, laste ja perede toimetuleku ja toetamise küsimustega edasi minna, sest Eesti rahva kestmine on Eesti ja Eesti rahva jaoks üldse kõige olulisem küsimus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Liisa-Ly Pakosta! Palun kõnetooli kolleeg Heljo Pikhofi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Esiteks tahan öelda, et vanemapensioni eelnõu ei kaota mitte kuidagi vajadust tõsta lastetoetust. Ka Isamaa ja Res Publica Liidule tahaksin öelda, et meil elab praegu 63 000 last vaesuses või vaesusriskis, ja need lapsed tuleb üles kasvatada. Teiseks tahan öelda ministrile, keda kahjuks enam saalis ei ole, et kogumispension ei saa ära võtta. See on inimeste eraõiguslik vara. Seda saab ainult pärandada, kui lapsevanem sureb enne pensioniea saabumist. Kolmandaks iseloomustab seda eelnõu asjaolu, et me hakkame pensionilisa maksma ka neile lapsevanematele, kes last polegi kasvatanud. Oleks igati mõistlik ja õiglane hinnata laste kasvatamist ühtemoodi, mitte nii, et enne 2013. aastat sündinud laste puhul on vanematel õigus ja võimalus lapse kasvatamise lisaaastaid teise vanema kasuks loovutada ka pensionieas ja teha seda kas või iga kahe aasta tagant, nii et kaks aastat kasutab seda võimalust üks lapsevanem ja kaks aastat teine. Samuti näeb tänane seadus ette, et kui üks lapsevanematest jõuab pensioniikka, siis lepitakse omavahel kokku ja on näha, kes on last kaheksa aastat kasvatanud. Kohtuvaidlusi on siin

üldiselt olnud vähe, vanemad on üldjuhul alati omavahel kokku leppinud.

Kui rääkida nüüd lastest, kes on sündinud 2013. aasta 1. jaanuaril või hiljem, siis nende puhul see võimalus kaob. Kui on näiteks selline juhtum, et peres on kolm last ja emale on iga lapse pealt läinud arvesse kolm aastat, teise sambasse on makstud emale, aga ema sureb varakult ja üles kasvatavad nad tegelikult isa, siis sellisel juhul võimalust seda pensioni teise pereliikme kasuks vormistada ei ole.

Räägiksin veel ühest printsiibist. Kui praegu otsustatakse selle järgi, kas vanem on ikka last vähemalt kaheksa aastat kasvatanud, siis uus printsiip on see, et peab olema kasvatanud vähemalt lapse kolmeaastaseks saamiseni. Kujutage ette sellist situatsiooni, et üks Nipernaadi tüüpi mees elab kord ühe, kord teise naisega, ta on alati kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni truult lapsega kodus ja saab vanemahüvitist, aga siis läheb sealt perest minema ja ei tunne enam huvigi lapse vastu. Võib-olla on tal viis last, kellega ta on kuni nende kolmeaastaseks saamiseni kodus olnud. Kas me saame siis öelda, et see mees on need lapsed üles kasvatanud? Ei saa ju!

Ma arvan, et selles eelnõus on terve hulk puudujääke, kuigi üldiselt võib tunnustada põhimõtet, et lastevanemad hakkavad saama suuremat pensioni. Aga eelnõu ei ole korralikult läbi mõeldud ja tegelikult kärbitakse nende lastevanemate õigusi, kelle lapsed on sündinud 2013. aasta 1. jaanuaril või hiljem. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Tõtt-öelda mul ei olnud plaanis siia tulla, aga mind hämmastas Liisa-Ly Pakosta sõnavõtt. See riivas minu sisetunnet. Sellest sõnavõtust kumas läbi mõte, et nagu kogu asjast võib järeldada, saab see eelnõu siin saalis teoks vaid tänu IRL-i ennastsalgavale võitlusele Riigikogu opositsiooniga, kaasa arvatud Keskerakonnaga. See on küll mõistatus, kuidas üks naisterahvas ja üks ema – mul on kahju, et ta on saalist lahkunud – võib muutuda nii agressiivseks poliitikuks isegi siis, kui ühte sisuliselt head eelnõu toetab üksmeelselt kogu Eesti Riigikogu.

Mis ei tähenda seda, et me ei näe lahtisi otsi, mida selles eelnõus arvukalt on, ja et me ei saa esitada küsimusi, kaasa arvatud võib-olla ka väga ebameeldivaid küsimusi. Mulle jäigi näiteks mõistatuseks ja ma ei jäänud sugugi rahule härra ministri vastusega, kuidas on võimalik, et ühe eelnõu teavituskampaania neelab miljon eurot. Kuidas ma ütlen viisakalt – see ei ole lihtsalt võimalik. Ja küsimusi on siin veel ja veel.

Tegelikult on muudatusettepanekute tähtaeg lühike, neli päeva, aga ma usun, et kõik koos me saame hakkama.

Me toetame seda eelnõu, see on sisuliselt väga hea ja tore eelnõu. Ainuke asi on, et see pensionipõlv terendab kuskil mitte väga helges tulevikus, aga lapsi on vaja kasvatada juba täna. Mul on siiralt kahju, et Isamaa ja Res Publica Liidu valimislubaduse täitmine – tore, et te lõpuks ometi täidate lubadusi, väga tore, aplaus selle peale – algab n-ö sealt meie elu lõpust, aga need lapsed, kes praegu saavad 19 eurot lastetoetust ning kes elavad suhtelises ja absoluutses vaesuses, nagu eriti kedagi ei huvita. Nii et ma loodan, et see eelnõu on ikkagi esimene samm, kuigi ta on tehtud võib-olla natuke teises suunas, aga asi seegi. Ma usun, et sellest eelnõust tõuseb kasu küll, kuigi ma ise emana olen küllaltki skeptiline selle suhtes, et see kindlustatud pensionilisa tänapäeva Eestis tegelikult mõjutab kellegi otsust last sünnitada. Sest ausalt öeldes, peale emapalga lõppu, mida meil teatavasti makstakse poolteist aastat, pean ma kuidagimoodi selle lapsega ise hakkama saama, ilma erilist riigipoolset toetust saamata, millest on väga kahju. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Määrän eelnõu 213 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 14. mai kell 14. Eelnõu 213 esimene lugemine on lõpetatud.

2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu (198 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu

198 esimene lugemine. Ettekandjaks palun sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed. Valitsus toob teie ette tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduse eesmärk on täiendada tervishoiuteenuse kvaliteedi eksperdikomisjonile antud õigusi, et komisjon oleks võimeline muutunud oludes tõhusalt ja õiguspäraselt pöördujate taotlusi menetlema. Meil on ettepanek lisada eksperdikomisjonile järgmised õigused. Esiteks, keelduda menetlemast teistkordselt juhtumit, mille kohta eksperdikomisjon on juba eksperdihinnangu andnud ja on teada, et arstiabi osutamise asjaolud pole vahepeal muutunud. Teiseks, kohustada tervishoiuteenuse osutajat peale dokumenteeritud andmete, nagu näiteks haiguslugu või tervisekaart, esitama ka kirjalikku selgitust. Praegu puudub teenuse osutajal kohustus esitada selgitusi ja praktikas on osutunud see väga selgeks takistuseks asjade õiglase lahendamisel. Kolmas muudatusettepanek on kaasata komisjonivälise isikutena töösse vajaduse korral jurist ning kriisinõustamist praktiseeriv psühholoog või sotsiaalvaldkonna spetsialist. Nimetatud isikud saaksid kaasamise korral juurdepääsu ka delikaatsetele isikuandmetele. Sotsiaalministeeriumi esindajal oleks muudatuse kohaselt õigus viibida komisjoni koosolekul ning Sotsiaalministeeriumil on kohustus tagada komisjonile vajalik korralduslik tugi, sh näiteks juriidiline tugi. Samuti võimaldab seadusmuudatus eksperdikomisjonil kaasata kriisinõustamisega tegelev asjatundja, nagu ma mainisin. Seda siis juhul, kui kriisiolukorda sattunud avalduse esitaja ja komisjoni vahelise suhtlemise korraldamisel on tarvis lisatuge.

Tervishoiuteenuse kvaliteedi eksperdikomisjonile vajalikud tegevuskulud kaetakse Sotsiaalministeeriumi eelarvest ja patsiendile on eksperdihinnangu andmine jätkuvalt tasuta.

Me toetame sotsiaalkomisjoni ettepanekut esimene lugemine lõpetada ja loomulikult ka eelnõu võimalikult kiiresti seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Palun küsimus, kolleeg Andres Jalak!

Andres Jalak

Aitäh! Austatud minister! Mul on küsimus esimese muudatuse kohta, mis käsitleb korduvaid hinnanguid. Iseenesest mõistlik punkt minu arvates, aga siin on sõnad "välja arvatud uute asjaolude ilmsikstulekul". Mis need uued asjaolud võiksid olla?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Selle muudatuse algpõhjusena võib nimetada nn korduvaid püsikliente. Eelkõige vanglasüsteemist, aga ka mujalt pöörduvad inimesed komisjoni poole, aga pöördumise asjaolud ei ole tegelikult muutunud. Küll võib komisjonil olla õigus ja ka vajadus algatada menetlus uuesti, kui näiteks tervishoiuteenuse osutaja ei ole esitanud kõiki dokumentaalseid tõendeid või ei ole esitanud kõiki asjaolusid. Kui nüüd isik pöördub uuesti komisjoni poole ja esitab ise tõendi selle kohta, et tervishoiuteenuse osutaja, näiteks vangla haigla, ei ole esitanud kõiki asjasse puutuvaid dokumente, siis on eksperdikomisjonil õigus asi uuesti lahti võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Hanno Pevkur! Kaasettekandeks palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Reet Roosi!

Reet Roos

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu 198 kahel korral, esmaspäeval, 16. aprillil ja eile, 8. mail 2012. Esimesele istungile oli kutsutud eelnõu tutvustama sotsiaalminister Hanno Pevkur, lisaks Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna juhataja Heli Paluste ja õigusosakonna jurist Martin Purin. Eilsel istungil käisid meil oma arvamust avaldamas tervishoiuteenuse kvaliteedi eksperdikomisjoni esindajana Peeter Mardna, Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna peaspetsialist Anne Poll ja sihtgrupi esindajana Marika Kabal Eesti Patsientide Esindusühingust. Sotsiaalkomisjon otsustas saata eelnõu esimesele lugemisele tänaseks, tegi ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks s.a 23. mai kell 18. Kõik ettepanekud tehti konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Hea ettekandja! Miks on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg tavapärasest lühem?

Reet Roos

Niimoodi komisjon otsustas, et 23. mai õhtul kell 6, sest me soovime eelnõu ära menetleda veel selle istungjärgu jooksul.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Reet Roos! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud ja seaduseelnõu 198 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 23. mai kell 18.

3. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (205 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 205 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul tutvustada teile mainitud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seadust. Muudatuste eesmärk on tagada mürgistuste raviks vajalike riigi tagatud ja finantseeritud antidootide üleriigiline varu ja selle keskne juhtimine, et vähendada mürgistustest põhjustatud vigastussurmade arvu. Olgu siinkohal öeldud, et antidoodid on lihtsalt öeldes vastumürgid.

2010. aastal põhjustasid õnnetusjuhtumid, sh sõidukiõnnetused, kukkumised, uppumised, tulekahjud, külmumine ja mürgistused, Eestis kokku 752 surma. Kui rääkida mürgistustest, siis mürgistussurmasid oli lausa 219, sh näiteks juhuslik mürgistus alkoholiga, ravimite või bioloogiliste ainetega, gaaside ja aurudega,

kemikaalide ning kahjulike ainetega. Valdava osa nendest 219 surmast põhjustasid alkohol ja narkootikumid. Mürgistussurmade statistika 2005–2011 näitab, et alkoholi- ja surrogaatalkoholimürgistuse põhjustatud surmade arv on alates 2005. aastast õnneks langenud, narkootiliste ainete põhjustatud mürgistussurmade arv aga kasvab.

Paljude mürgistuste puhul võib ainsaks elupäästvaks vahendiks osutada õigeaegne antidoodi manustamine, mistõttu on oluline tagada riigis antidootide kättesaadavus ja kindlasti ka antidootide olemasolu eri tasandi haiglates ja kiirabibrigaadides. Harva esinevaid mürgistusjuhtusid on raske prognoosida, mistõttu on suur oht, et preparaadid lähevad aegumise tõttu mahakandmisele ja põhjustavad haiglale suuri kulutusi. Samuti ei pruugi väiksematel haiglatel olla piisavalt vabu vahendeid, et valmisolekut tagada. Seetõttu luuakse lisaks senisele antidootide hankimise ja rahastamise skeemile, kus haigla ise hangib antidoodid ning Eesti Haigekassa tasub selle eest, riigi tagatud ja finantseeritud esmatähtsate antidootide varu. Riigi antidootide varu riikliku juhtimise hõlbustamiseks ostab varu Terviseamet ning jagab selle haiglatele ja kiirabile hoidmiseks ja kasutamiseks. Terviseamet määrab ka varu nomenklatuuri ja kogused vastavalt vajadusele, st vastavalt sellele, milliseid mürgistusi rohkem esineb või millised uued ja efektiivsemad toimeained on kasutusele võetud. Selle lahenduse eelis on, et riigieelarvest eraldatud raha saab maksimaalselt kulutada ravimitele.

Kokkuvõtlikult aitab see seadusmuudatus vähendada mürgistussurmade arvu Eestis, tagades vajalike antidootide olemasolu ja kättesaadavuse. Meil on hea meel, et ka sotsiaalkomisjon toetas nimetatud eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Loodan, et eelnõu saab veel sel sessioonil vastu võetud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Reet Roosi!

Reet Roos

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas esmaspäeval, 16. aprillil tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muut-

mise seaduse eelnõu 205. Lisaks komisjoni liikmetele olid kohal minister Hanno Pevkur, Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna juhataja Heli Paluste, õigusosakonna õigusnõunik Kadri Kurvits ja ravimiosakonna peaspetsialist Tairi Välinurm.

Otsustati teha ettepanek võtta eelnõu tänasesse päevakorda, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. mai kell 18. Otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Andres Jalak, palun!

Andres Jalak

Aitäh! Hea pinginaaber! Ma tean, et sa tegelesid selle eelnõu valguses statistikaga, mis ei ole antidootide varu seisukohalt üldsegi mitte vähetähtis. Minu küsimus on: kuhu sa liigitad tulesurmad, kas need lähevad vingumürgistuste alla või ei lähe?

Reet Roos

Jah, ma tegelesin statistikaga ja sain ka ise teada, et üldiselt on tulesurmade jaoks, sealhulgas ka suitsu, tule ja leekide toime tõttu, meil eraldi statistiline kood ja need tavamürgistuste alla ei käi. Küll aga käib vingumürgistuste alla näiteks see, kui keegi on jäänud autosse kinni ja seal vingumürgistuse saanud. Nii et ütleme, tuleõnnetuse põhjustatud või selle käigus saadud vingumürgistuse kohta on olemas eraldi statistika.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on seaduseelnõu 205 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Eelnõu 205 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks on määratud s.a 23. mai kell 18.

4. Riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (203 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eel-

nõu 203 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts!

Juhan Parts

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Valitsus on esitanud eelnõu, mis puudutab ühistranspordiseaduse ja sellega seotud riigilõivude muutmist. Eelnõu eesmärk on täpsustada ja korrastada ühistranspordiga seotud riigilõivude regulatsiooni. Muudatusettepanekud puudutavad sõiduplaanide muutmise eest võetava riigilõivu tasumise korda ja riigilõivu tasumisest vabastamise tingimusi. Maastikusõidukite ja jettide registreerimise eest võetava riigilõivu määrasid tõstetakse, teisalt langetatakse transiitmärkide väljastamise eest võetava riigilõivu määra. Ühe paragrahvi alla koondatakse kõik tüübikinnitusega seonduvad toimingud. Kehtestatakse mopeedide registriandmete muudatuste vormistamise eest võetava riigilõivu määr ja vähendatakse riigilõivu registreerimistunnistuste väljastamise eest. Mõisted ühtlustatakse uue liiklusseaduse mõistetega ja muudetakse liiklusregistrist andmete saamise regulatsiooni.

Seaduse üks otsesem sihtrühm ongi vedajad ühistranspordiseaduse tähenduses. Seaduse positiivne mõju on eelkõige selles, et vedajad vabastatakse lõivu tasumise kohustusest toimingute puhul, mille tegemise vajadus ei ole tingitud vedajast ja mis ei ole otseselt vedaja huvides, näiteks praamigraafikute muudatusest tingitud bussigraafikute muutmine. Seadusmuudatusega väheneb veoauto- ja bussijuhi kutseala õpilastel riigilõivu tasumise kohustus kutse saamisel, mis eeldatavalt propageerib nimetatud ametialasid ja lihtsustab noorte ligipääsu nendele. Lisaks on seaduse otsene sihtrühm sõidukite seadmete ja süsteemide, näiteks sõidukite haakekonksude, turvavööde või muu sellise tootjad, kuna nende soovidest tulenevalt hakatakse Eestis katsetama selliste seadmete vastavust Euroopa Liidus kehtestatud nõuetele. Selleks vajalikud tunnustamise ja sertifikaatide väljastamise toimingud lõivustatakse.

Seadusel on mõju ka õigusselgusele, sest mõisted ühtlustatakse uue liiklusseaduse mõistetega. Näiteks uus liiklusseadus toob sisse sellised uued mõisted nagu "võistlusauto" ja "vanasõiduk". Lisaks muutub selgemaks liik-

lusregistrist andmete saamisega seonduv regulatsioon. Riigilõivu ei tasu pankrotihaldur või ajutine pankrotihaldur, kui ta taotleb ametiülesande korral liiklusregistrist andmete väljastamist. Seadusega ühtlustatakse ja muudetakse põhjendatumaks riigilõivu määrasid, seda nii maastikusõiduki ja jetti registreerimisel kui ka mopeedi registriandmete muudatuste vormistamisel. Samuti vähendatakse riigilõivu transiitmärkide väljastamisel. Seadusmuudatuse rakendamise mõju riigieelarvele ei ole märkimisväärne, sest lisanduvaid riigilõive tasakaalustab arvestuslikult sama mõjuga lõivude vähendamine.

Teen ettepaneku see seaduseelnõu heaks kiita.

Asesimees Laine Randjärv

Suur aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Mäletatavasti rääkisime euroga liitumisel, et me ümardame neid summasid. Siin on need riigilõivumäärad täpsustatud tõesti sajandiku või kümnendiku täpsusega. Kas neid ei võiks ümardada?

Juhan Parts

Aitäh! Võiks, aga me ei ole nii radikaalset ettepanekut veel teinud.

Asesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud minister! Plaan vabastada kutseõppeasutuse põllumajanduse ning veoauto- ja bussijuhi kutseala õpilased nii eksamite tegemisel kui ka juhiloa saamisel riigilõivu tasumisest on kiiduväärt. Väga paljud noored mehed saavad oma juhiloa ajateenistuses olles. Kas praeguse korra järgi on ajateenistuses juhiloa saamine ka riigilõivuvaba või oleks otstarbekas seda vabastuste loetelu pikendada?

Juhan Parts

Aitäh! Jään sisulise vastuse võlgu. Ma ei tea, kas on vahet, kas isik teeb eksami, kui ta on ajateenistuses, või siis, kui ta ei ole ajatee-

nistuses. Mu esimene reaktsioon sellele küsimusele on, et ei tohiks vahet olla. Täpsustame seda esimese ja teise lugemise vahepeal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Hea juhataja! Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 203 s.a 16. aprilli istungil. Ettekande selle eelnõu kohta tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja Ain Tatter, kes esitas ülevaate eelnõu eesmärkidest ja sisust.

Komisjonis tõstatus sisuliselt üks suurem küsimus: milline on kogu selle riigilõivuseaduse muutmise paketi koosmõju? Saime vastuseks, et riigi tulu väheneb umbes 20 000 euro võrra aastas. Hiljem lõin juba täpsed arvud kokku ja sain 24 272, umbes sinna kanti see läheb.

Pikemat arutelu ei järgnenud. Tehti menetluslikud otsused. Konsensuslikult võeti vastu otsus saata Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 203 Riigikogu täiskogule esimeseks lugemiseks s.a 9. mail, teha täiskogule ettepanek eelnõu 203 esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks viis tööpäeva, s.o 16. mai kell 18. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kalev Lillo! Kas fraktsioonid soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli seaduseelnõu 203 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Eelnõu 203 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a 16. mai kell 18.

Võtan viieks minutiks juhataja vaheaja. Me jätkame kell 15.53. Vaheaeg lõpeb kell 15.53.

V a h e a e g

5. Välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 212 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on algatanud välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise eelnõu. Eelnõu on välja töötatud seetõttu, et 2011. aastal ilmnes tähtajaliste elamislubade väärkasutus. Osa välismaalasi taotles elamisloa töötamiseks juhtorgani liikmena või piisava legaalse sissetuleku olemasolul selleks, et saada Schengeni alal viibimiseks seaduslik alus, aga mitte selleks, et ka tegelikult Eestisse elama asuda. Välismaalaste seaduses sätestatud tingimustele näiva vastavuse loomise teel on osa välismaalasi saanud elamisloa, mille taotlemise tegelik eesmärk ei vasta väidetavale eesmärgile. Kuna juhtorgani liikmena töötamise eesmärgil ja piisava legaalse sissetuleku olemasolu alusel taotletavate elamislubade väärkasutust ei ole võimalik kehtiva seaduse järgi ära hoida, siis ei ole alates 2011. aasta juulist ka selliste elamisloataotluste jaoks siserände piirarvu kehtestatud.

Eelnõu eesmärk on vähendada elamislubade väärkasutuse ohtu tervikuna ja tagada, et siserände piirarvu raames saaksid elamisloa need isikud, kelle elama asumine Eestisse on avalikes huvides. Elamislubade andmise eesmärk on võimaldada asuda Eestisse elama neil isikutel, kes panustavad Eesti majanduse, teaduse või mõne muu valdkonna arengusse. Selle eelnõuga kehtestatakse eesmärgid, mille puhul antakse tähtajaline elamisluba töötamiseks ettevõtluses ja kaaluka avaliku huvi korral. Kui isikule elamisloa andmine ei vasta elamisloa andmise eesmärgile, siis elamisluba ei anta ega pikendata või see tunnistatakse kehtetuks. Töötamiseks tähtajalise elamisloa andmise eesmärk on soodustada Eesti majanduse, teaduse, hariduse või kultuuri arengut, luues võimaluse võtta Eestisse tööle vajalike teadmiste ja oskustega välismaalasi. Ettevõtluseks täht-

ajalise elamisloa andmise eesmärk on soodustada meie majanduse arengule oluliselt kaasa aitavate äriühingute ja välismaa äriühingute filiaalide asutamist Eestisse ning füüsilisest isikust ettevõtjate Eestisse elama asumist ja siin tegutsemist. Kaaluka riikliku huvi alusel tähtajalise elamisloa andmise eesmärk on anda võimalus asuda Eestisse elama välismaalasel, kellel puudub muu elamisloa taotlemise alus, kuid kelle Eestisse elama asumine on riiklikes huvides.

Eelnõuga kehtestatakse täiendavad tingimused eraõigusliku juriidilise isiku juhtorgani liikmena töötamise alusel tähtajalise elamisloa andmisel. Kehtiva seaduse kohaselt on sellel alusel elamisloa saamiseks kaks peamist tingimust: äriühing peab olema registreeritud Eestis ja isik peab olema nimetatud selle juhtorgani liikmeks.

Vähendamaks elamislubade väärkasutamise ohtu, kehtestatakse eelnõuga järgmised lisatingimused. Esiteks, äriühing peab olema Eestis registrisse kantud vähemalt viis kuud enne elamisloa taotluse esitamist. Teiseks, äriühingul peab olema tegelik majandustegevus vähemalt viie kuu jooksul enne elamisloa taotluse suhtes otsuse tegemist ning välismaalase tegevus ja tema Eestisse asumine peab aitama oluliselt kaasa töötamiseks tähtajalise elamisloa andmise eesmärgi saavutamisele. Lisaks peab juhtorgani liikmele elamisloa kehtivuse ajal maksma vähemalt 1,24-kordse Eesti keskmise brutopalka suurust tasu. See tasu määr on sama, mida kehtiva seaduse kohaselt tuleks maksta ka muudel juhtudel töötamiseks elamisloa saanud välismaalastele.

Loetletud tingimused vähendavad märkimisväärselt elamisloa väärkasutamise ohtu, kuid ei ole samas tegelikele ettevõtjatele liialt koormavad, kuna viimastel on võimalik viibida Eestis ka viisa alusel.

Eelnõuga muudetakse paindlikumaks ettevõtluseks tähtajalise elamisloa omamise ja pikendamise tingimusi. Praegu on siin üksnes 63 900 euro suuruse investeringu nõue. Eelnõuga antakse võimalus pärast ühe aasta pikkust elamisloa omamist täita selle investeringu tegemise asemel üks järgmistest tingimustest. Esiteks, äriühingu müügitulu peab olema vähemalt 200 000 eurot aastas või peab äriühing pakkuma tööd inimestele, kelle töötasu kokku on vähemalt viiekordne Eesti keskmine

brutopalk. Seda, kui palju inimesi ettevõtjal tööl on, kontrollitakse sotsiaalmaksu laekumise kaudu. Kui palju keegi neist palka saab, on ettevõtja enda otsustada, kuid kokku peab nende palk olema vähemalt viiekordne Eesti keskmine brutopalk.

Eelnõuga loobutakse senisest tähtajalise elamisloa andmise alusest "Tähtajaline elamisloa piisava legaalsissetuleku olemasolu korral", sest nimetatud elamisloa andmise tingimusi oli kerge täita. Kuna peamiseks elamisloa andmise tingimuseks on üksnes taotluse esitamisele eelnenud kuue kuu jooksul igas kuus vähemalt kolmekordse Eesti keskmise brutopalka suuruse sissetuleku nõude täitmine, siis ilmnes selle elamisloa andmise aluse väärkasutamise püüdeid. Ühtlasi on tegelikkuses vajadus sellel alusel elamisloa anda ka ära langenud.

Eelnõuga luuakse uus tähtajalise elamisloa andmise alus: tähtajaline elamisloa kaaluka riikliku huvi korral. Sel alusel võib elamisloa anda, kui välismaalase Eestisse elama asumine on avalikes huvides ja seda toetab Vabariigi Valitsus või valitsusasutus. Tehtava muudatuse eesmärk on luua võimalus asuda Eestisse elama ka isikutel, kellel puudub selleks muu seaduslik alus, kuid kellele siia elama asumist Eesti ise soovib. See elamisloa andmise alus tuleb praktikas kohaldamisele ilmselt harva, kuid sellise võimaluse ettenägemine aitab ära hoida olukorda, kus Eestile vajalik inimene jääb Eestisse tulemata, sest puudub võimalus talle elamisloa anda.

Eelnõu kohaselt võib ettevõtluseks või juhtorgani liikmena töötamiseks elamisloa saanud isik edaspidi olla mitme äriühingu juhtorgani liige. Kui isik ka tegelikult täidab äriühingus juhtorgani liikme ülesandeid, siis ta ei konkureeri Eesti tööjõuturul ja senine piirang ei ole enam põhjendatud. Eelnõuga võimaldatakse välismaalasele, kes on saanud elamisloa töötamiseks juhtorgani liikmena, töötada mitme juriidilise isiku juhtorgani liikmena. See äriühing, mille juhtorgani liikmena töötamiseks välismaalane on elamisloa saanud, peab maksma talle minimaalselt 1,24-kordset Eesti keskmist brutopalka. Teised äriühingud isikule tasu maksma ei pea. Samuti võimaldatakse isikul, kes on saanud elamisloa ettevõtluseks, töötada mitme äriühingu juhtorgani liikmena, kui vähemalt üks äriühing maksab talle vähemalt

1,24-kordse Eesti keskmise brutopalgasuurust tasu. Säilitatakse ka senine võimalus, et kui isik töötab selle äriühingu juhtorgani liikmena, millega seoses ta elamisloa sai, siis ta tasu saama ei pea.

On üks tehniline muudatus, mis puudutab inimkaubanduse ohvritele antava tähtajalise elamisloa nimetust. Nimetus "Tähtajaline elamisluba kaaluka avaliku huvi korral" asendatakse nimetusega "Tähtajaline elamisluba kriminaalmenetluses osalemiseks". Prokuratuuri taotlusel asendatakse kriminaalmenetluse ajaks kannatanule või tunnistajale antava tähtajalise elamisloa nimetus selle sisu paremini peegeldava nimetusega, milleks on siis "Tähtajaline elamisluba kriminaalmenetluses osalemiseks".

Jõustumisest. Osa eelnõuga kehtestatavatest muudatustest on kavandatud jõustuma kiireloomulisena 1. juulist 2012. Uusi tingimusi juhtorgani liikmena töötamiseks tähtajalise elamisloa andmisel kohaldatakse alates 1. juulist esitatavatele elamisloa taotlustele. Varem esitatud taotluste suhtes kehtib jätkuvalt siserände piirarv null. Tähtajalisi elamislube piisava legaalse sissetuleku alusel alates 1. juulist 2012 rohkem ei anta, aga neil, kellele sel alusel on juba elamisluba antud, säilib võimalus seda samadel tingimustel pikendada. Ka ettevõtluseks antava tähtajalise elamisloa paindlikumaid tingimusi saab isik hakata kasutama alates 1. juulist, kui seadus vastu võetakse. Võimalus anda elamisluba kaaluka riikliku huvi korral jõustub 1. jaanuaril 2015. Nimetus "Tähtajaline elamisluba kaaluka avaliku huvi korral" muudetakse nimetuseks "Tähtajaline elamisluba kriminaalmenetluses osalemiseks" samuti alates aastast 2015. Tegemist ei ole kiireloomulise muudatusega ja nende rakendamine nõuab infotehnoloogilisi arendustöid, mis võtab oma aja. Täna teid!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Laekunud on hulk küsimusi! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh eesistujale! Lugupeetud minister! Möödunud aasta detsembris, kui teie valitsemisalas kaitsepolitseis lahvatas järjekordne skandaal, nn Indrek Põdra juhtum, kiirustasid nii kaitsepolitsei peadirektor Raivo Aeg kui ka teie ministeeriumi asekanstler Erkki Koort loo

ilmsikstuleku järel teatama, et Põdral pole mingit seost elamislubadega kauplemisega. Täna on selge, et Indrek Põdral oli oma roll elamislubade skandaalis, ja selle eest on ta ka ühes etapis süüdi mõistetud. Kas uue eelnõuga on parandatud need seaduseaugud, mille kaudu Indrek Põder elamislubade äris osaleda sai?

Ken-Marti Vaher

Aitäh! Teie küsimuses on segamini üsna palju mõisteid! Niipalju kui mina olen lugenud seda informatsiooni, mis puudutab Indrek Põdra kohtuotsust, oli seal päris mitu episoodi ja tegemist oli ametiseisundi kuritarvitamisega väga erinevatel juhtudel. Inimene püüdis tegelikult kuritarvitada oma ametiseisundit selleks, et saada materiaalselt kasu. Üks nendest episoodidest oli seotud ka mingil kujul lubaduste andmisega, et ta suudab mõjutada elamisloa väljaandmist. Haldusotsuse teeb teatavasti Politsei- ja Piirivalveamet. Aga neid episoode, mis siis kohtuotsuses kirjas on ja mis on saanud ka kokkuleppemenetluses kinnitust, oli palju-palju rohkem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Mina saan aru niimoodi, et elamisluba antakse inimesele, kes tahaks elada siin, sellel maal. Aga kui ta vormistatakse siia selleks, et ta saaks ajada mingisuguseid asju, mida tema nimetab äriks, siis see ei ole ju elamine. Kas need asjad ei võiks natuke selgemad olla? Mõni Aafrika riik, minu meelest Mosambiik, annab näiteks lausa raha eest kodakondsust inimestele, kellele kuskil mujal kodakondsust ei anta. Praegusel juhul ma ei näe, et inimesel muutuks oluliselt raskemaks siin elamisluba hankida. Ta peab lihtsalt selle eest natuke rohkem maksma, tal on paar tankisti, kellele ta siin palka maksab. Kas see muudab ikkagi asja kindlamaks, kas me saame olla kindlad, et ei teki järjekordset elamislubade skandaali?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Jah, teil on vägagi õigus, elamisluba antakse selleks, et Eestis elada. Eestis elamine tähendab välismaalaste

seaduse mõttes seda, et isik viibib Eestis aasta jooksul vähemalt 183 päeval. See on selle asja mõte. Nagu ma ka oma sissejuhatavas kõnes ütlesin, on mitmeid tingimusi, mida lisatakse. Eelkõige oli 2011. aastal probleem sellega, et taotleti elamisluba töötamiseks juhtorgani liikmena. 2008. aasta seaduse tingimused sellel alusel esitatud taotlustele on madalad, me seame nüüd täiendavaid tingimusi. Samuti on probleem olnud ka taotlustega, mille aluseks on piisav leaalne sissetulek. Analüüsi tulemusena me kaotame nimetatud aluse ära, sest see alus ei ole enam aktuaalne, ja teeme ka mõned täiendused, milleks on näiteks kaaluka riikliku huvi korral elamisloa andmine jne. Ma arvan, et need muudatused on tehtud just nimelt selles suunas, et parandada seaduseauke, mis tulid ilmsiks just siis, kui surve Eestile elamisloataotluste esitamisel 2011. aastal märkatavalt kasvas. Samasugust täiendavate taotluste tulva on kogenud ka teised Euroopa Liidu liikmesriigid. Nagu me oleme varem rääkinud, 2010.–2009. aastal, kui see seadus oli värskest jõustunud, elamislubade taotlustega sellist probleemi ei olnud. Piirarv, mis nendeks aastateks oli kehtestatud, ei saanud üldsegi täis, see täitus maksimaalselt 80% ulatuses.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Seaduseelnõus on kasutatud mõistet "kaalukas riiklik huvi", millele te oma ettekandes korduvalt viitasite kui ühele elamisloa andmise alusele. Minu küsimus on: kas see mõiste ei ole liiga lai ega jäta seadusesse taas kord ühte võimalust, mida nutikad saavad ära kasutada, sest kes siis lõpuks määrab täpselt selle kaaluka riikliku huvi?

Ken-Marti Vaher

Ei, härra Kallo, selles osas ma teiega küll kuidagi ei nõustu. Ma ei näe küll võimalust, kuidas "nutikad" saaksid seda alust ära kasutada. Paragrahvid 2001 ja 2002 on seadnud kaalukale riiklikule huvile väga täpsed tingimused. Esiteks, see alus jõustub 2015. aasta algusest. Teiseks, seda alust võib rakendada tõenäoliselt väga erandlikel juhtudel, sellistel juhtudel, kui tõesti on kaalukas huvi kas mõne-

le nõunikule või konsultandile, keda tahetakse kaasata, aga selleks ei ole alust välismaalaste seaduses, elamisluba anda ning seda toetab Vabariigi Valitsus või valitsusasutus, kelle hinnangul on välismaalase elamine Eestis elamisloa alusel riiklikes huvides. Sellisel juhul võib siis haldusorgan selle otsuse langetada. Need on väga erandlikud juhtumid ja sellisel alusel elamisloa andmiseks on täiendavad tingimused, nii et ma ei usu, et "nutikad" saaksid seda kuidagi ära kasutada.

2011. aasta probleem ilmnes ju seetõttu, et need tingimused, mida seadus esitas ja mille üle parlamendi eelmine koosseis siin üsna tuluselt vaidles, olid teatud aluste puhul vägagi leebed. Niipalju kui ma tean, esitas Vabariigi Valitsus eelnõu, kus need tingimused olid natuke teised, aga parlamendi menetluse käigus, nagu ikka debattide ja diskussioonide käigus, võivad asjad muutuda. Elu on näidanud, et tingimused on mitme aluse puhul liiga leebed.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud minister! Ma jätkan sedasama küsimust. Mitmetes väljajütmelises ja ka seletuskirja tekstis kipuvad mõisted "kaalukas riiklik huvi" ja "avalik huvi" segi minema ja korduma. Avalikust huvist räägib ka seaduse senine redaktsioon. Mis erinevus on või kuidasmoodi on võimalik vahet teha avalikul ja riiklikul huvil?

Ma jätkaksin siin ka seda küsimust, mille ma komisjonis tõstatasin. See puudutab § 216 lõike 1 punkti 7, otsustuspädevust avaliku huvi üle otsustamisel, kui Vabariigi Valitsuse liige teeb ettepaneku. See otsustuspädevus läheb nüüd siseministri käest Politsei- ja Piirivalveametile. Kas sellise taseme diskretsiooni saab nii madalale tasandile viia?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Paragrahvi 216 lõike 1 punkti 7 muudatus puudutab juhtumit, kus tegemist ei ole mitte sisulise otsustamisega elamisloa andmise üle, vaid menetlusliku otsusega, millega antakse õigus esitada elamisloa taotlus siseriiklikult, Eestis viibides. Sellega alles algatatakse elamisloa taotlemise protsess. Ma tahan rõhutada, et tegemist ei ole sisulise

otsusega – võib-olla ei ole see seletuskirjas nii selgelt välja toodud –, vaid see on menetluslik otsus ja selle menetlusliku otsuse võiks teha Politsei- ja Piirivalveamet, kes annab loa esitada elamisloa taotlus Eesti Vabariigis viibides. Üldine loogika elamisloa taotlemisel on, et taotlus esitatakse välisriigis. See on selleks, et hoida inimesi saabumast viisa alusel Eestisse, kus siis hakatakse taotlema elamisluba, pikendades sellega tõenäoliselt oma viibimist Eestis. See on, ütleme, mittesoovitava immigratsiooni vältimise põhimõtte seaduses. Kõnealusel juhul antakse siis tõesti erandjuhtudel võimalus esitada elamisloa taotlus siseriiklikult. See on see, mida § 216 puudutab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Mul on hea meel, et seaduseauke parandatakse, aga minu kogemus selle skandaaliga ühest teisest aspektist tegelemisel on näidanud, et tihtipeale jooksid vead sisse just inimfaktori pinnal ja täitevvõimu poole pealt. Miks? Sellepärast, et nende avalduste mass oli väga suur. Kui ma ei eksi, siis veel eelmine aasta töötas selle valdkonna peal KMO-s ehk kodakondsus- ja migratsiooniosakonnas, kui ma ei eksi, kaheksa inimest ja seetõttu kannatas kindlasti ka koostöö teiste ametkondadega. Kas te olete seaduseelnõu väljatöötamisel lahanud seda poolt, kuidas seaduse rakendamisel lahendatakse inimressursi küsimus, ja kui lahendatakse, siis mil määral või kelle arvel?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! See on loomulikult taktikalise tasandi küsimus. See puudutab otseselt Politsei- ja Piirivalveameti juhtkonda, kes peab tagama seaduse rakendamise. Nende ülesanne on jaotada ressursse Politsei- ja Piirivalveameti sees, et tagada valmisolek eelkontrolliks ja järelkontrolliks. Me oleme sellel teemal viinud läbi teenistusliku järelevalve, need ettepanekud on Politsei- ja Piirivalveametis täitmiseks. Kindlasti võetakse kasutusele ka lisaressursse, et parandada just nimelt sisuliselt eelkontrolli kvaliteeti. Aga peamine, mis teenistusliku järelevalve aruandest välja tuli, oli järelkontrolli teema. Järelkontroll peab muutuma

senisest regulaarsemaks, positiivses mõttes rutiinseks, sest teatud elamislubade puhul on meil tegelikult ainult järelkontrolliga võimalik saada selgust, kas isikud on täitnud elamisloa taotluse esitamisel võetud kohustusi või ei ole. Seda saab teha järelkontrolliga. Niisiis on Politsei- ja Piirivalveameti juhtkonnale täiesti selge ja ühemõtteline väljakutse kvaliteeti tõsta. Selleks on olemas ressursid ja võimalused, kuidas seda teha, ja ma arvan, et esimese poolaastaga muutub asi kindlasti paremaks. Tegelikult saime selle õppetunni ju esimest korda 2011. aastal, kui taotlusi hakkas tulema märkimisväärselt rohkem, ja see pani esimest korda päriselus proovile Politsei- ja Piirivalveameti võimekuse neid taotlusi läbi vaadata, teha eelkontrolli vastavalt seadusandja juhiste, vastavalt seaduse regulatsioonile. Loomulikult on see pannud lisasurve alla ka järelkontrolli kvaliteedi.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Kui ma oskan informatsiooni õigesti hinnata, siis on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumil ja teie ministeeriumil erinevad seisukohad selles osas, mis puudutab väljaantud elamislubade kehtivust ja töökohtade loomise nõuet. Siit küsimus: milles need erimeelsused seisnevad?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Seda me käsitlesime ka põhiseaduskomisjonis, see oli üks esimesi küsimusi. Eelnõu on valminud koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumiga ja enamikus on nende ettepanekuid ka arvestatud. Nii et ma ei saa täna välja tuua mingeid eriarvamusi, mis on veel üles jäänud, see eelnõu on koostöös sündinud. Eelnõu, eelkõige elamisloa ja eesmärk, miks me elamislubasid välja anname, on tegelikult ju eeskätt Eesti majanduse huvides. Kindlasti on siin kokkupuude haridusega, võib-olla ka mõne muu valdkonnaga, aga kõige rohkem majandusega. Seetõttu on just nimelt Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium selles osas, millised peaksid olema alused, millised on optimaalsed elamislubade tähtsused, väga suur ekspert ning

meie poolt väga hinnatud ekspert ja partner. Ma võin öelda, et tänaseks on need erimeelsused kõik läbi räägitud ja ületatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Majanduse huvides on see küll, jah, aga tuleb ikka vaadata ka, keda siia sisse tuuakse. Ma puudutaksin veel eel- ja järelkontrolli. Põhiküsimus, miks elamislubadega üldse kaubelda oli võimalik, oli ikkagi puudulik eel- ja järelkontroll. Seda kontrolli teeb Politsei- ja Piirivalveamet. Järelikult on seda tööd siiani ikkagi puudulikult tehtud. Ma küsingi, kes on selle eest vastutuse võtnud, kas kedagi on ka karistatud selle eest ja mida konkreetselt on tehtud tuleviku tarvis, et seda enam ei juhtuks.

Ken-Marti Vaher

Nii nagu ma oma sissejuhatavas kõnes ütlesin, tulenesid probleemid, mis 2011. aastal ilmsid, peamiselt sellest, et seaduses sätestatud nõuded, parlamendi vastuvõetud seaduse regulatsioonid on liiga nõrgad, eelkõige kahe elamisloa taotlemise aluse puhul: töötamine juhtorgani liikmena ja piisava sissetuleku olemasolu. Nende aluste puhul me oleme seadnud lisatingimusi, mida ma ka tutvustasin. Näiteks pole praegu juhtorgani liikmena töötamise korral isegi sissetuleku nõuet, milleks me nüüd kehtestame 1,24-kordse Eesti keskmise brutopalgasuuruse tasu. Minu informatsiooni kohaselt võeti see tasu parlamendi diskussiooni käigus 2008. aastal välja eelkõige selle tõttu, et muuta Eesti atraktiivsemaks majanduskeskonnaks, aga tõenäoliselt pöörati vähem tähelepanu võimalikule väärkasutuse ohule. Põhimõtte, miks üldse isikuid juhtorgani liikmena kaasatakse, on tõenäoliselt see, et meil on seaduses alus kaasata loodud organisatsiooni, loodud ettevõttesse usaldusisik oma investeeringut kaitsma, konkreetselt tegevust läbi viima. Väärkasutamine tähendas aga seda, et sisuliselt pöörati see hea mõte tagurpidi. Äriühingut hakati looma selle jaoks, et saada elamisluba, mitte vastupidi, et luuakse äriühing ja selleks, et seda äriühingut, seda investeeringut kaitsta, taotletakse elamisluba oma usaldusisikule, alles ise ettevõtjana välismaalane. Ma arvan

nõnda, et see 2011. aasta n-ö päriseluline surve Eestile – ja nagu ma ütlesin, ka teistele Euroopa Liidu liikmesriikidele, me ei olnud ainukesed, kes seda tundsid – tähendab lihtsalt seda, et Euroopa Liit on muutunud oluliselt atraktiivsemaks. Majanduskriis on läbi saanud ja inimesed tunnetavad, et Euroopa Liidus on võimalik leida märkimisväärset väljakutset, kolmandate riikide isikud leiavad seda, taotleatakse elamislubasid mitmesugustel alustel. Eelkõige tuleb see aktiivsus meist ida pool asuvatest riikidest. Tuleb leida positiivne tasakaal, ühelt poolt hoida Eesti atraktiivsetena oskustööjõule, investeeringutele, ettevõtjatele ja nendele isikutele, keda me tõesti ootame Eestisse, ja teiselt poolt tagada sisejulgeolek, meie siseturvalisus. Mulle tundub, et see tasakaal on tänasesse eelnõusse valatud, ja olen kindel, et eelnõu muutub parlamendi menetluses veelgi paremaks. Aga oma õppetunnid me oleme saanud ja ma arvan, et selle seaduse vastuvõtmisega me peaksime viima mitmesugused riskid ja ohud tulevikus miinimumini.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Aitäh, proua eesistuja! Lugupeetud minister! Meedia on loonud kaks suhteliselt vastandlikku pilti nendest asjaoludest, millest see seaduseelnõu on tingitud. Ühelt poolt see, et elamislubasid oli võimalik väga lihtsalt saada, teiselt poolt, et nüüd läheb pendel teise äärmusesse ja sellega pannakse mingi põnts Eesti majandusele. Kas te kummutaksite need väited, et käesolev eelnõu muudab äriajamise Eesti Vabariigis välismaalastele kuidagi keerulisemaks?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nii nagu ma lõpetasin oma vastuse eelmisele küsimusele: me tahame leida tasakaalu, viies väärkasutused miinimumini, samas mitte kaotades Eesti atraktiivsust. Välismaalaste seaduse vastuvõtmisega me oleme selgelt öelnud, et me oleme oskustööjõule, ettevõtjatele ja investeeringutele avatud riik. Samas tahame, et nõuded oleksid sellised, mis tooksid siia tegelikku lisaväärtust andvad isikud, mitte need, kes näiliselt lisaväärtust annavad, aga kelle eesmärk võib olla hoopis teine.

Elamislubade andmise siht on see, et inimesed asuvad siia elama, nad toovad siia investeringuid, nad tulevad siia oskustöötajana. Ühtaegu peame arvestama, et selles seaduses sätestatud nõuded peavad kaitsma ka Eesti töötajuturгу. Tuletame meelde, et oskustöötajate kaasamine tähendab ikkagi seda, et Eestis sedasama tööd tegevaid oskustöölisi napib, et neid inimesi lihtsalt ei ole. Me teame ju neid näiteid – laevaremonditehase töölised, keevitajad jt. See on selline oskustöötajad, keda Eestis lihtsalt ei ole, ja seepärast me kaasame neid väljastpoolt, oleme avatud. Ma arvan, et tervikuna loob see Eesti majandusele, Eesti ühiskonnale lisaväärtust.

Nii et ma saan kummutada väite, et see eelnõu on ühele või teisele poole kaldu. Ma väidan, et see eelnõu loob tasakaalu nende mõlema poole vahel. Siseministrilt te võite küll küsida, et otseselt meie vastutusallas tuleb ju tegelda Eesti julgeolekuohtude minimeerimisega. Samas tunnetan valitsusliikmena selget vastutust, et tuleb mõelda ka teiste valdkondade peale, nagu näiteks meie heaolu, meie majanduslik areng jne. Seega olen ma kindlasti selle vastu, et keerata Eesti kinni. Ma arvan, et väikese riigina me vajame lisaväärtust ka kolmandatest riikidest, aga see peab olema tasakaalustatud, see peab olema selgete, konkreetsete nõuetega. Ma arvan, et selles seaduses on need nõuded kirjutatud nii konkreetseks, kui on vähegi võimalik. Loomulikult jääb haldusorganile alati diskretsiooniõigus ehk siis pädevus igal üksikul juhtumil vastavalt seadusele otsus langetada, nõuda lisatõendeid, mida on ju võimalik haldusmenetluses teha, ja siis see otsus langetada. Nii et kedagi ei hakata põhjendamatult ahistama, põhjendamatult bürokraatiat juurde ei looda, vaid me oleme püüdnud paberile panna sellise heas mõttes tasakaalu-seaduse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Mul on selline tunne, et võitluses illegaalsete või poolillegaalsete võtetega, mida elamislubadega kauplemisel on tuvastatud, me teeme liiga tavainimestele. Mul on üks lihtne näide elust. On üks vanaema, kes on päris terve ja

elurõõmus vanaproua. Tema laps on surnud, aga tal on lapselaps. Lapselaps on Venemaa kodanik ja vanaema tahab, et see lapselaps tuleks tema juurde elama. Ta on 19-aastane noormees, korraliku haridusega. Lootus oli, et ta tuleb siia sellel alusel, mis on praegu seaduses sõnastatud kui legaalne olemasolev sissetulek, kuna vanaema saab teda esialgu ülal pidada, noormees leiab töö ja kõik on korras. Nüüd me kaotame selle aluse seadusest ära. Ma vaatan praegu õudusega Politsei- ja Piirivalveameti kodulehekülge ega leia sealt ühtegi teist alust, kuidas see noormees saaks oma vanaema juurde tulla ja Eestis elama asuda. Kas te oskate vastata, mis sellest inimesest nüüd saab?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Esiteks on alati võimalik taotleda pikaajalist viisat, mis antakse kuni 12 kuuks. Teiseks on välismaalaste seaduses olemas selline alus nagu sugulase juurde elama asumine, kui tegemist on alaealise lapsega. Antud juhul ei ole tegemist alaealise lapsega. Täisealisel on võimalus kasutada alusena elama asumist sugulase juurde, kui tegemist on vanema või vanavanemaga. Väga põgusalt sellest konkreetsest kaasusest kuulnuna saan öelda, et tähtajalise elamisloa andmise aluseid on tegelikult väga palju. Ma arvan, et tuleks ekspertidega maha istuda, ja kui tegemist on just sellise inimlikult väga arusaadava juhtumiga, siis ma tahaks küll eeldada, et teie toodud näite puhul see alus ka leitakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Kalev Kallo, teine küsimus!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Seadus on määratud jõustuma 1. juulil, küll mitte täielikult, osa punkte jõustub tunduvalt hiljem, aga siiski. Täna on juba 9. mai ja meil on alles esimene lugemine. Tahtmatult tekib küsimus, kas ministeerium on valmis seadust rakendama, kui see 1. juulist kehtima hakkab, või on eesmärk n-ö kiiresti reageerida ja linnukene kirja saada.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Kindlasti on eesmärgiks reageerida kiiresti. Ministeerium ning Politsei- ja Piirivalveamet on valmis. Seda eelnõu on ette valmistatud alates eelmise aasta sügisest. Siin on väga erinevaid osapooli, on ettevõtlusorganisatsioonid, teised ametkonnad, väga mitmed ministeeriumid, keda on kaasatud. Seega kõige sellega, mis on eelnõus kirjas, ollakse valmis. Miks osa paragrahve jõustub 2015. aastal? Just nimelt selle tõttu, et infosüsteemid vajavad ümbertegemist, kui tegemist on uute alustega. Siin me ei näe vajadust kiirustada, infosüsteemide uuendamine käib meil tavapärasel korras, see võtab oma aja ja seepärast ongi ette nähtud erinevad jõustumisajad. Üldiselt on aga tõesti ette pandud, et seadus võiks jõustuda selle aasta keskpaigas, kui ka parlament nii otsustab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ettevõtluseks tähtsajalise elamisloa andmise ja pikendamise tingimusena loetakse investeeritud kapitali hulka ettevõtte omakapital, allutatud laen ja arvele võetud põhivara suurus. Kas see ei jäta endiselt võimalust, et välismaalastest äriees otsustab Eestisse vähemalt 16 000 euro eest ühe korteri, üürib selle välja ja saab Eestis äriajamiseks tähtsajalise elamisloa? Kas seaduses ei peaks veelgi täpsemalt ja selgemalt sõnastama seda osa, mida mõistetakse investeeritud kapitali all?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Me oleme lisanud ka välismaalaste seadusse eesmärgi, mida siamaani ei olnud: peab oluliselt kaasa aitama Eesti majanduse arengule. See puudutab ettevõtluseks antavat elamisluba. Kas tegemist on eesmärgipärase tegevusega, kas tingimused on täidetud – ma võin tuua siin Soome näite, mida on mitmel juhul kasutatud. 2011. aastal tunnustati Soome Vabariigis ettevõtluse alusel antud elamislubasid kehtetuks rohkem, kui neid välja anti. Ehk siis üldine loogika ettevõtluse alusel elamislubade väljaandmisel ongi see, et isikud võtavad endale kohustused. Järelekontrolli käigus tuvastatakse, kas mõni kohustus on jäänud

täitmata või mitte. Loomulikult antakse isikule aega vastavate nõuded täita, kui seda aga ei suudeta, siis võetakse elamisluba ära. Niimoodi ongi riigid üldiselt elamislube ettevõtluseks välja andnud, lootuses, et see isik, ettevõtja, kes tuleb kolmandast riigist Euroopa Liidu liikmesriiki, on suuteline andma ühiskonnale lisaväärtust, on ka tegelikult suuteline ettevõtet asutama. Kui ta seda ei ole, siis alati on võimalik elamisluba ära võtta. Ma arvan, et see süsteem on mõistlik. See tähendab, nagu ma vastasin ka ühele eelmisele küsimusele, kvaliteetset järelekontrolli ning selle kvaliteetse järelekontrolli loomise ja täiustamisega Politsei- ja Piirivalveametis ka tugevalt tegeldakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Põhimõtteliselt ma olen teiega nõus ja toetan seda, mida te rääkisite huvide balansist. Selles mõttes, et Eesti riik ühelt poolt ja kolmandate riikide sektorite esindajad, näiteks äriühised, peavad olema maksimaalselt balansis. Minu jaoks on see väga tähtis teema, sest Ida-Virumaal on tööstuspargid, see on praktiline näide. Teine väga hea näide on Läti, kus see balans saavutati võib-olla enne kui meil ja kus praegu on investeringute buum. Aga mul on ikkagi ka küsimus. Kas see eelnõu annab kindlust, et rohkem selliseid riigi huvide ja kolmandate riikide sektorite esindajate vahelisi vastuolusid, nagu seda varem juhtus, ei teki ja me enam ei loe skandaalseid artikleid?

Ken-Marti Vaher

Jah, selle eesmärgiga ongi välismaalaste seaduse muudatused ette valmistatud. Läbi on käidud tänase seaduse võimalused, eri alused, kus nõuded võivad olla väikesed, ja nõudeid on karmistatud. Samas, nagu ma ütlesin, me proovisime leida tasakaalu, et mitte muuta Eestit ebaatraktiivseks riigiks, sest oskustööjõu ja ettevõtluse investeringute pärast me konkureerime teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega. Paljud riigid, nii arenenud vanad Euroopa riigid kui ka uuemad Euroopa Liiduga liitujad, mõtlevad praegu, kuidas kaasata majandusurutise olukorras kolmandatest riikidest lisa-

väärtust, kuidas meelitada riiki neid isikuid, kes loovad tegelikku väärtust, mitte ei taha tulla riiki mingil muul eesmärgil, näiteks ainult sellel eesmärgil, et saada võimalus reisida Schengeni ruumis. Eks siin tulebki otsa vaadata nendele õppetundidele, mida me saame päris elust, ja sellest tulenevalt paindlikult kohandada meie regulatsiooni. Ma arvan, et arutatav regulatsioon on just nimelt heas mõttes kompromiss kahe poole vahel. Nagu ma ütlesin, väärkasutused ühelt poolt ja teiselt poolt ikkagi Eesti atraktiivsus tegeliku lisaväärtuse mõttes, mida me oma riiki ootame.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et eelnõu rakendamise seotud kulutused on ligikaudu 100 000 eurot. Milleks see raha kulub? Kas see tuleb Politsei- ja Piirivalveameti eelarvest või arvate, et Vabariigi Valitsus peab leidma lisavahendeid?

Ken-Marti Vaher

Täna väga! Need tulevad Politsei- ja Piirivalveameti üldisest eelarvest ja lähevad infosüsteemi arendamiseks. Praegu on uuendamisel Politsei- ja Piirivalveameti infosüsteem tervikuna ja üks osa sellest on ka muudatused, mis viiakse ellu siis, kui see seadus vastu võetakse. Siin luuakse üks täiendav alus, muudetakse teiste aluste nimetusi ja sellest tulenevalt vajab ka infosüsteem täiendamist. Nagu ma ütlesin, on infosüsteemiga seotud muudatused plaanis jõustada 2015. aasta alguses, enne seda valmistatakse infosüsteemi täiendusi ette. Sellest tulenevalt ongi need kulutused seletuskirjas välja toodud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Ma küsin, millised on tulevikus konkreetselt elamisloa andmisest keeldumise alused. Kas ei või juhtuda, et me oskustööjõu asemel toome sisse mõne allmaategelase, nagu see on juba kord juhtunud? Mulle üleüldse tundub, et suhteliselt lahjade kahtluste pinnal

me korraldame massiivseid politseioperatsioone, aga samas summutame niisugused väga tõsised küsimused ära või ei võta neid justkui tõsiselt.

Ken-Marti Vaher

Teate, lugupeetud proua Tuus-Laul, see on selline küsimus, millele võib vastata väga lühidalt, öeldes, et ma palun teid sellise abstraktsusastmega küsimust täpsustada, või siis võib vastata ka pikalt. Te mainisite näiteks sellist teil võib-olla ühiskonnaliikmena tekkinud tunnet, et lahjadele kahtlustele reageeritakse tugevalt ja n-ö tegelikele kahtlustele mitte nii tugevalt. Ma arvan, et te mõtlete siin seda juhtumit, millest on kirjutatud ajakirjanduses. See puudutab ühte konkreetset Politsei- ja Piirivalveametile esitatud süüdistust, et kriminaalbüroo ametnikud, keskkriminaalpolitsei ametnikud on kasutanud ühes kriminaalmenetluses konkreetsete isikute vastu liiga suurt jõudu. Vastav juurdlus käib. Ma arvan, et ma tean sellest asjast natukene rohkem kui teie, ja ütleme siis niimoodi, et see asi ei näe nii süütu välja, kui võib-olla pealtnäha paistab. Ma julgen öelda, et Politsei- ja Piirivalveamet on reageerinud siiski adekvaatselt sellele, mida see taotluste tulv 2011. aastal nende asutusele põhjustas. Kui te viitate sellele, et ei kontrollita piisavalt nende isikute tausta, kes elamisloa taotlevad, siis ma julgen öelda, et kogu see süsteem on tänaseks üle vaadatud. Eri ametkonnad on nende pädevuse piires kaasatud elamislubade taotluste läbivaatamisse, ja kui on olemas konkreetsed faktilised asjaolud, millele tuginedes on võimalik elamisloa andmisest keelduda, siis seda kindlasti ka tehakse. Oma õppetunnid on kindlasti saanud ka vastav haldusorgan ehk Politsei- ja Piirivalveamet. Koostöö Politsei- ja Piirivalveameti kodakondsuse ja migratsiooni poole, keskkriminaalpolitsei ja kaitsepolitsei vahel on paranenud ning paraneb selle aasta jooksul kindlasti veel. Ma mõõnan, et 2011. aastal oleks see koostöö võinud mõningatel juhtudel parem olla, aga nendest õppetundidest kindlasti ka õpitakse.

Aluseid, mille põhjal on võimalik elamisloa andmisest keelduda, on seaduses piisavalt. Seda ei tehta kindlasti uisapäisa, sest tegemist on haldusorgani otsusega, mida on võimalik vaidlustada. Samas peab teiselt poolt ütleva, nii nagu seletuskirja alguses on teile kenasti selgi-

tatud, et elamisloa andmine ei ole selline otsus, mille puhul me saaksime rääkida inimõiguste riivist, kuna see lihtsalt ei käi vastava instituu- di alla. Elamisloa andmine ja üldse välismaa- laste õigus on selgelt ühe riigi suveräänne ot- sustuspädevus, mille puhul meie saame seada tingimusi, saame seada nõudeid ja nende täit- mist ka kontrollida. Otsus saab olema haldus- organi teha, see peab aga olema argumentee- ritud. Vabandage, kuid kuulujuttude, ka veebis leviva informatsiooni pinnalt ei ole võimalik ühel haldusorganil langetada otsust keeldumise kohta, isegi kui see tunduks emotsionaalsel pinnal vägagi õige. Otsused peavad olema ikkagi ratsionaalselt põhjendatud. Nende lan- getamiseks viiakse läbi mitmesuguseid kont- rolle, loomulikult võetakse ühendust kolman- date riikide ametkondadega, püütakse sealt saada ka karistusregistri andmeid, mis ei ole tihti üldsegi mitte lihtne. Euroopa Liidu sise- selt on see lihtne, kolmandate riikidega, kes Euroopa Liitu ei kuulu, on see hoopiski ras- kem. Nii et ma palun vabandust, et vastus läks natukene pikaks, aga näete, ma valisin selle teise tee. Ma ei vastanud teile lühidalt, vaid proovisin vastata võimalikult komplekselt teie siiski üsna abstraktsele küsimusele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Äkki veab ka mul ja ma saan põhjaliku vastuse. Esiteks tahan öel- da, härra minister, et te eksite. Välismaalaste seadus ei näe ette võimalust, et keegi kolib elama vanavanema juurde. Küll on olemas vastupidine võimalus, et vanavanem võib koli- da oma lapselapse juurde. Aga ma võtan seda apsakat teie lahkkel loal kui lubadust, et te toetate vastavat muudatusettepanekut, kui me selle teeme. Minu küsimus on aga selline. Tea- dupärast annulleeritakse elamisluba, kui välis- maalane viibib väljaspool Eestit, ma peast ei mäleta, vist 180 päeva järjest. Eelnõus on nüüd selline säte, et Politsei- ja Piirivalveamet võib keelduda eemalviibimise registreerimisest, kui välismaalase kavandatav eemalviibimine ei ole põhjendatud või ei võimalda saavutada elamis- loa andmise eesmärki. Kas siis tõesti Politsei- ja Piirivalveamet hakkab otsustama, kas see äriiline eesmärk on saavutatav ja mis on põh-

jendatud ja mis on põhjendamatu eemalviibi- mine?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Teie eelmise lühikese küsimuse juurde, mis puudutas ühte konkreet- set kaast, ütlen, et seda peab lahendama hal- dusorgan, mitte meie teiega siin parlamendi ees. Ma loetlesin teile lihtsalt erinevaid alu- seid, mis puudutab sugulase juurde elama asu- mist. Neid aluseid on tänases välismaalaste seaduses mitmeid. Nagu ma ütlesin, ei pruugi alati olla lahendus mitte elamisluba. Võimalik on taotleda ka pikaajalist viisat, millega saab täpselt sama hästi Eestisse tulla ja siin osaja- ga viibida, eriti kui tegemist on täisealise ini- mesega, mitte alaealisega. Täisealine, 19-aas- tane isik.

Mis teie küsimust puudutab, siis nimetatud säte käib Eestist eemalviibimise registreeri- misest keeldumise kohta. Eestist eemalviibi- mine on võimalik registreerida, kui see on põhjendatud. Põhjendatud on ta näiteks mingi- tel sellistel asjaoludel, kui isik läheb ajutiselt mõnesse muusse riiki õppima või mingit lühiajalist projekti teostama. Ta annab sellest Politsei- ja Piirivalveametile teada, eemalviibi- mine registreeritakse ja arvestatakse, et see isik ei viibi Eestis 183 päeva, vaid võib-olla mõnevõrra vähem. See on kõik võimalik ja see näitab tegelikult riigi paindlikkust, mõistlikku suhtumist nendesse inimestesse, kes tõesti Eesti ühiskonnale lisaväärtust annavad, aga kelle puhul võivad sellised erandid ette tulla. See puudutab just eemalviibimise registreeri- mist. Loomulikult on Politsei- ja Piirivalve- amet siin otsustaja ning me oleme seaduses välja pakkunud sellised alused, nagu te ette lugesite.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Minu teine küsimus on ka natukene laiem, see ei puuduta konkreetset seaduspüga- lat. Mis te arvate, kas teie endiste erakonna- kaastlaste hangeldamine elamislubadega ja sel- le kaudu Eestisse elamisloa andmine näiteks ühele Interpoli poolt tagaotsitavale ja ka teiste- le võimalikele kriminaalidele oli Eestile ja

Schengeni ruumile laiemalt julgeolekuohuks või ei olnud seda mitte?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Eks selle teema käsitlemisel on palju emotsioone ja, ütleme, erinevaid lähenemisi. Ma võtsin välja ühe 2012. aasta 30. jaanuari artikli, kus räägitakse Ida-Virumaa juristist, keda nimetatakse hoopis elamisloakonsultandiks. See artikkel algab nii, et eri aegadel Venemaa elanikke elamisloa taotluste vormistamisel aidanud Eesti juristi sõnul on nende klientidele Eesti elamisloa hankimine muutunud keeruliseks või hoopis võimatuks. Eks see on tegelikult väga selgelt tõlgenduse küsimus, kes tahab tõlgendada ühtemoodi või nimetada ühtemoodi, ajakirjanik räägib siin isikutest, kes tegelevad elamisloa vahendamise, nimetades neid elamisloakonsultantideks. Ma arvan, et eks samamoodi võib öelda isikute kohta, kes vahendavad viisasid, et nad on viisakonsultandid, kes aitavad inimestel viisataotlusi vormistada ja esitada – esitaja peab meie seaduste kohaselt teatavasti olema konkreetne isik ise, või me võime nimetada neid viisadega hangeldajateks. Ma arvan, et need on sellised emotsionaalsed kategooriad, mille tõlgendus ja millesse suhtumine on ausalt öelda igatihe enda küsimus. Nagu ma teile siin praegu tsiteerisin, on lähenemisi väga erinevaid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud siseminister! Riigikogus on loodud välismaalastele tähtjaliste elamisloade andmisega seotud asjaolude väljaselgitamise uurimiskomisjon. See komisjon ei ole veel oma tööd lõpetanud. Kas te olete arvestanud, et see seaduseelnõu ei peaks jõudma teisele lugemisele enne, kui komisjon on oma töö lõpetanud ja saab teha muudatusettepanekuid? Või olete juba enne komisjoni töö lõppu neilt ettepanekud saanud?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma arvan, et see on oluline, et kõik, kellel on selle eelnõu menetlemisele sisulist sisendit anda, saaksid seda ka teha. Siseministerium ei ole minu teada parla-

mendi komisjonilt ettepanekuid saanud, aga kui need tulevad, siis me tervitame neid kindlasti. Iga ettepanek, mis muudab nimetatud eelnõu parlamendi menetluses veelgi paremaks, veelgi lihtsamaks, on ainult positiivne. Nagu ma ütlesin, 2008. aastal oli arutelu selle seaduse üle minu arust üsnagi intensiivne, selles eelnõus, mille valitsus parlamendile esitas, tehti mitmeid muudatusi. Parlamendil on alati võimalik menetluse käigus oma ettepanekuid teha ja me vaatame hea meelega need kõik läbi ning anname loomulikult teise lugemise käigus põhiseaduskomisjonis ka oma vastused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite oma ettekandes, et Eesti on jätkuvalt huvitatud sellest, et siia tuleks investeerima ettevõtjaid kolmandatest riikidest, loomaks lisaväärtust, ja mitte ainult näiliselt, vaid ka tegelikult. Ma loodan, et ka selle kontroll ja järelkontroll pole mitte näilik, vaid tegelik. Minu küsimus on aga seotud sellesama seaduse § 216 täiendustega, mis annavad välismaalasele võimaluse elamisloa taotleda, kui eraõiguslik juriidiline isik on kantud Eestis registrisse vähemalt neli kuud enne elamisloa taotluse esitamist, tal on olnud vähemalt eelneva nelja kuu jooksul tegelik majandustegevus Eestis ja välismaalane viibib Eestis viisa alusel. Minu küsimus on: kes ja kuidas hakkab seda tegelikku majandustegevust vaatlema? Kui selleks on selline institutsioon nagu Maksu- ja Tolliamet, kas siis on juba välja töötatud ka rakendusaktid?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Tegelik majandustegevuse tuvastamise kõige lihtsam variant on loomulikult vaadata majandusaasta aruannet, vaadata, kas äriühing on fiktiivne, on ta riuilisel seisev või toob ta ka tegelikult ühiskonnale mingisugust lisaväärtust. Nagu te minu sissejuhatavast sõnavõtust kuulsite ja saate lugeda ka eelnõust, oleme toonud sisse võimalikud konkreetset mõistet, mis võiksid defineerida tegelikku majandustegevust. Me oleme öelnud, et ettevõtluse alusel elamisloa andmise tingimusteks võivad olla investering 65 000 euro

ulatuses, müügitulu konkreetsetes summas, mille me oleme välja pakkunud, või siis konkreetsete töökohtade loomine Eesti Vabariigis. Oleme selle defineerinud viie töökoha kaudu, mida hinnatakse sotsiaalmaksu alusel. Need on need ettepanekud, mis me oleme läbi rääkinud ka eri ametkondade ja ettevõtjate esindusorganisatsioonidega ning mis oluliselt konkreetseerivad tänast hinnangu andmist. Teatavasti kehtib välismaalaste seadus ka praegu ja ettevõtluse alusel antakse elamislubasid välja, aga nüüd me oleme lisanud siia veelgi konkreetsemad kriteeriumid, et ka haldusorganil, haldusotsuse tegijal oleks lihtsam hinnata tegelikku majandustegevust. Loomulikult vaadatakse iga juhtum eraldi läbi vastavalt seadustes paika pandud raamidele ja regulatsioonile. Selline on meie ettepanek, aga kui kellelgi on konkreetseid sisulisi ettepanekuid, kuidas tegelikku majandustegevust veelgi paremini lahti kirjutada, ja kui need on põhjendatud, siis me oleme ainult üks suur kõrv.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Varasematest küsimustest on mitmel korral kõlanud, nagu oleks toimunud mingisugune elamislubade müük või nendega hangeldamine. Vähemalt ajakirjanduses avaldatud andmete põhjal ei saa ju tegelikult väita, et seda oleks toimunud. Pigem on pakutud teenust, kuidas bürokraatiat lihtsamini läbida, dokumente lihtsamini vormistada, ja kuna seda on teinud poliitikud, siis on see olnud ilmselt sobimatu ja sellele on ka vastavalt reageeritud. Ma tervitan seda põhimõtet, et me ei keskendu mitte liigsele või isegi ülemäärsele kontrollile enne elamislubade väljaandmist, vaid siiski järelkontrollile, et kui midagi on läinud valesi, siis saab see üpris kiiresti ja kindlalt parandatud. Sellega seoses lõpuks ka küsimus: kas te saate veel kord kinnitada, et kui me käesoleva eelnõu seadusena vastu võtame, siis see ei kahjusta Eesti majanduskeskkonda ja atraktiivsust?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Jah, nii nagu ma ütlesin eelmistele küsimustele vastates, on

meie eesmärk leida tasakaal. Neid tingimusi, mis puudutavad näiteks investeeringute, tegeliku ettevõtluse ligimeelitamist, on välismaalaste seaduses muudetud. Väljapakutud tingimused on paindlikumad ja ma arvan, et need on täpsemad kui praegu, neid on lihtsam hinnata. Kuhu panna täpselt maha see pidepunkt – ma arvan, et siin oleks hea kuulata ka parlamendi seisukohta. Me oleme selle eelnõuga oma ettepanekud teinud. Ja ma tahaksin küll loota, et me ei jää maha teistest mõistlikest Euroopa Liidu liikmesriikidest, nagu näiteks meie põhjanaabrist Soomest, kus keskendutakse peamiselt järelkontrollile ja kus ei ole olemas ka eelneva investeeringu nõuet, vaid inimesed võtavad endale kohustusi. Kui nad ei suuda kohustusi täita, kui nad ei suuda tegelikku majandustegevust Soome Vabariigis käivitada, siis võetakse elamisluba ära. Sellega hoitakse riik ja ühiskond avatuna just nimelt nendele, keda ju heas mõttes õngitsevad kõik Euroopa Liidu liikmesriigid, eriti need liikmesriigid, kes võib-olla vajavad rohkem oskustööjõudu, kellel on seda vähem, kes vajavad rohkem lisaväärtust investeeringute ja ettevõtluse näol.

Ma tahan kinnitada, et me oleme muudatused välja töötanud koostöös ettevõtlusorganisatsioonidega. Siseministeeriumi eesmärk on loomulikult arvestada ka seda teist poolt – julgeolekut ja väärkasutuste poolt. Positiivse tasakaalu, kesktee leidmine nende vahel ei ole lihtne, aga ma tahaksin küll loota, et oleme suutnud eelnõus selle praegu välja pakkuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Te jätsite enne ühele kolleeg Toobali küsimusele vastamata. Ma esitan selle küsimuse uuesti: kas võimalikule kriminaalsele elemendile elamisloa andmine on riigile julgeolekuoht või ei ole?

Ken-Marti Vaher

Täna! Kui tegemist on isikutega, kelle puhul on selgelt olemas elamisloa andmisest keeldumise alused, aga see luba on antud, siis see on kindlasti julgeolekuoht. Seaduses on väga täpselt kirja pandud, millised on need

alused ja kriteeriumid, millisel juhul on võimalik elamisloa andmisest keelduda. Nagu ma ütlesin, 2011. aastal olid mitme aluse puhul nõuded väiksed ja neid me karmistasime. Ametkonnad, õiguskaitseorganid on ka 2011. aastal andnud oma hinnanguid elamislubade kohta. Nagu ma ühele küsimusele vastasin, ma julgen öelda, et eelmisel aastal oli nende hinnangute andmisel arenguruumi. See süsteem on tänaseks üle vaadatud ja ma arvan, et ametkondadevaheline koostöö ning iga üksiku juhtumi läbivaatamine, läbivalgustamine on nüüd parem, kui see on seni olnud. Loomulikult me tahame viia julgeolekuohud Eesti Vabariigis miinimumini ja nimetatud juhtudel saavad isikute suhtes hinnanguid anda ikkagi õiguskaitseorganid. Kui nemad punast tuld ei näita, siis see tähendab, et inimesele on võimalik elamisluba välja anda. Tuletan meelde, et elamisluba on võimalik alati ära võtta, kui on olemas välismaalaste seaduses sätestatud elamisloa äravõtmise alused.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Andres Herkeli!

Andres Herkel

Proua esimees! Austatud kolleegid! Seaduseelnõu 212 on midagi, mida põhiseaduskomisjon vägagi ootas, sest teema juurde me tulime juba tegelikult siis, kui elamislubade skandaal oli puhkenud. 12. detsembril 2011 kuulasime sel teemal ära siseministri. Juba toona osutas siseminister seaduse nõrkustele, mis, nagu ta ütles, ei võimalda elamisloa taotlemisega seotud asjaolude eelkontrolli. Komisjoni esimees asus küll seisukohale, et probleemi ei saa taandada üksnes seaduse nõrkustele, kuid kõik me olime üsna üht meelt selles, et mida kiiremini need muudatused Riigikokku jõuavad, seda parem. Ja nüüd on nad meie ees.

Põhiseaduskomisjon arutas teemat 30. aprilli koosolekul, kus osalesid ka siseminister, Siseministeeriumi asekancler Erkki Koort ning Politsei- ja Piirivalveameti kodakondsus- ja migratsiooniosakonna välismaalaste talituse juhataja Liis Valk. Kui ma nüüd vaatan seda arutelu käiku ja hakkasin mõtlema, mida siit esile tuua, siis tõtt-öelda needsamad küsimu-

sed, mis komisjonis esile tulid, esitati enamikus ka saali diskussioonis ära. On üks äärmiselt huvitav seaduspära: nimelt, kui põhiseaduskomisjonis esitasid neid küsimusi koalitsiooni kuuluvad rahvasaadikud, siis siin tegid seda valdavalt Keskerakonna saadikud. Härra Efendijev vist alustas sellest erinevusest, mis oli Siseministeeriumi algse lähenemise ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettepaneku vahel, millega lõpuks jäid eelnõuse väiksemad elamisloa kehtivusaja piirangud, kui seal esialgu olid. Selle küsimuse esitasin komisjonis mina ja härra Maruste täiendas seda. Edasi on veel mitmeid kattuvusi. Härra Linde küsis täpselt sama küsimuse, mille siin esitas Kalev Kallo: kas kaaluka riikliku huvi mõiste ei ole liiga avaralt sõnastatud? Sellele minister juba vastas. Samuti küsis härra Linde FIE-de tehtava 16 000-eurose investeeringu kohta, kas see ei anna endiselt võimalust näiteks selle eest korter osta ja välja rentida ning nii primitiivne see äritegevus ongi. Siin küsis seda vist härra Toobal. Vastus komisjonis oli, et ega seda täielikult välistada muidugi ei saa ja selguse toob majja järelkontroll.

Vist oli ainult üks teema, mille komisjonis tõstatasid meie kolleegid Sotsiaaldemokraatlikust Erakonnast, keda saalis on väga vähe – nimelt see palganõude koefitsient 1,24 Eesti keskmist. Ka muudatusega jääb alles nõue, et niisugust keskmist peab elamisloa alusel töötav inimene Eestis teenima, avardatakse ainult seda, et võimaldatakse töötada mitmel eri töökohal või mitmes eri ettevõttes kokku, aga 1,24 keskmist peab tulema ühelt töökohalt. Nii Kajar Lember kui ka Indrek Saar arvasid, et see võiks tulla eri töökohtadelt kokku. Seda väidet tõrjus Erkki Koort, osutades, et koefitsient kehtestati selleks, et kaitsta oma tööjõuturgu ja et Eesti ettevõtjad ei palkaks liiga odavat tööjõudu.

Ma arvan, et see diskussioon, mis oli ka põhiseaduskomisjonis päris pikk, on enam-vähem edasi antud. Eelnõu otsustati saata täiskogu päevakorda täna, 9. mail 2012, määrata ettekandjaks siinesineja ja esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute tähtajaks on komisjoni ettepanekul kümme tööpäeva ehk see saaks täis 23. mail kell 18. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Herkel! Teile on ka küsimus. Palun, kolleeg Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud põhiseaduskomisjoni esindaja! Ma küsin teie käest sedasama, mida ma küsisin ministrilt. Teadupärast on Riigikogus loodud lausa eriuurimiskomisjon, tegelemaks elamislubade andmise ja võimalike väärkasutustega. Millisena näeb põhiseaduskomisjon oma edasist koostööd selle uurimiskomisjoniga arutatava eelnõu menetlemisel?

Andres Herkel

Aitäh! Tegelikult võiks selle uurimiskomisjoni esindaja tõepoolest ära kuulata. Ka uurimiskomisjoni moodustamine käis põhiseaduskomisjoni kaudu. Kui siit tuleksid mingid seadusandlikud järeldused, mis seda eelnõu puudutavad, siis ma küll eeldaksin, et uurimiskomisjoni esindajad oleksid praegu saalis ja tõstataksid neid küsimusi. Seda ma praegu ei näe. Aga küsimust tõstatada sellisena ilmselt maksab.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Andres Herkel! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Eelnõu 212 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a 23. mai kell 18. Eelnõu 212 esimene lugemine on lõpetatud.

6. Väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu (220 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu 220 esimest lugemist. Palun ettekandjaks rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Selle eelnõu eesmärk on lihtsustada ettevõtjate võimalusi kaasata väärtpaberiturul kapitali. Euroopa Komisjon on teinud mitu analüüsi ja uuringut, mis on tuvastanud, et sellisel kaasa-

misel lasub liigne halduskoormus. Esimese olulisema muudatusena lihtsustatakse prospekti koostamise nõudeid väike- ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Edaspidi esitatakse prospektis vähem teavet mitmesuguste varade, sealhulgas tehaste ja seadmete kohta, samuti põhiressursside kohta.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun saalis vaikust!

Jürgen Ligi

Teiseks lihtsustatakse väärtpaberite müügi vahendamist. Uute nõuete kohaselt ei pea finantsvahendaja koostama uut prospekti, vaid saab toetuda emitendi enda algselt koostatud prospektile. Kolmandaks on edaspidi võimalik teha suunatud pakkumisi laiemale investorite ringile ilma kulukat ressursimahukat müügi-prospekti koostamata. Suunatud pakkumiste künnist suurendatakse 100-lt 150-le. See tähendab, et aktsiatest või võlakirjadest huvitatud ostja tuleb leida avalikkust kaasamata. Neljandaks muudetakse väärtpaberiemitentide kohta avaldatavat teavet investorisõbralikumaks. Muudatustega reguleeritakse täpsemalt, mis informatsioon ja millises ulatuses peab kokkuvõtlikus dokumendis sisalduma. Näitena toon emitendi varade, kohustuste ja finantsseisundi lühikirjelduse, pakutavate väärtpaberitega seotud investeerimiskorralduse, kulud, mida emitent investorilt väärtpaberite omandamise eest nõuda võib, info, kas väärtpaberid noteeritakse hiljem näiteks börsil. Eesmärk on, et kokkuvõtlikud dokumendid prospektide kohta oleksid ühetaolised ja võrreldavad. See annab investoritele parema võimaluse kaaluda väärtpaberite omandamisel erinevaid pakkumisi.

Kokkuvõttena peaksid muudatused soodustama ettevõtjatel kapitali hankimist väärtpaberituru kaudu. Statistika kohaselt hoiab suur osa Eesti elanikke oma sääste pangahoiustes. Kui praegused hoiustajad otsustaksid rohkem väärtpabereid ostes suunata oma säästude otse Eesti ettevõtjate arengusse, siis elavdaksid nad ka Eesti majandust. Ka pensionifondides olevat raha oleks võimalik rohkem suunata Eesti majandusse. Eelkõige aga peaksid ettevõtjad ise tekitama rohkem võimalusi oma ettevõtteesse investeerimiseks. Eelnõu loob selleks senisest soodsama pinnase. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, härra Jürgen Ligi! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaperituruse seaduse muutmise seaduse eelnõu 220 oli esimest korda rahanduskomisjoni istungi päevakorras s.a 3. mail. Eelnõu eesmärke rahandusminister tutvustas. Kõik need muudatused põhinevad Euroopa Liidu direktiivil 2010/73/EL, mis muudab väärtpaperiprospetiivdirektiivi 2003/71/EÜ ja väärtpaperiemendi läbipaistvusdirektiivi 2004/109/EÜ. Lisan veel, et liikmesriikidel on kohustus võtta see direktiiv üle s.a 1. juuliks.

Komisjon langetas 3. mail järgmised otsused: saata eelnõu täiskogu päevakorda s.a 9. mail ja määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 23. mai kell 18. Otsused oli konsensuslikud.

Teist korda arutas komisjon sedasama eelnõu 8. mail. Komisjonis tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi finantsturgude poliitika osakonna juhataja Thomas Auväärt. Arutelu komisjonis oli lühike, sest sisulisi muudatusi väärtpaperituruse seadusesse ei tehtud. Tehti vaid palju tehnilisi ja selliseid muudatusi, mis täpsustasid väärtpaperiprospetiivide tulenevaid asju. Samuti puudutati selliseid küsimusi nagu väärtpaperite suunatud pakkumiste künniste tõstmine. Kui enne nägi eelnõu ette suunatud pakkumise tegemise 99 investorile, siis hiljem laiendati seda ringi 150-ni. Küsiti ka eelnõu terminoloogia kohta. Seadusesse tuuakse sisse selline mõiste nagu "väike- ja keskmise suurusega ettevõtja". Käsitleti ka füüsilisest isikust kutselise investori mõistet ja kutselise investori suhtes kohalduvaid regulatsioone.

Komisjon otsustas 8. mai istungil, et esimene lugemine tuleks lõpetada. See otsus võeti samuti vastu konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Inara Luigas! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli seaduseelnõu 220 esimene lugemine lõpetada. Esi-

mene lugemine on lõpetatud. Eelnõu 220 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 2012. aasta 23. mai kell 18.

7. Kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (202 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 202 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tegemist on taas väga hea seaduseelnõuga. Nagu on öeldud ka eelnõu seletuskirjas, on eelnõu eesmärk eelkõige korrastada kohtuekspertiisi valdkonnaga seotud regulatsioone ning viia seadused kooskõlla nii riigisiseste kui rahvusvaheliste õigusaktidega ehk me soovime paremini kaitsta isikute õigusi. Alljärgnevalt ma peatuksin minu arvates kõige olulisematel punktidel, mida Eesti õiguskorda sisse viia plaanitakse.

Suure osa eelnõust moodustab riikliku sõrmejälgede registri ja riikliku DNA registri regulatsiooni muutmine. Registreid puudutav regulatsioon on praegu killustatud ning raskesti hoomatav, paiknedes mitmes seaduses. Kuna registrid sisaldavad delikaatseid isikuandmeid, on vaja selget ja üheselt arusaadavat reeglistikku, millised andmed registritesse kantakse, kuidas andmeid töödeldakse ning milliste alustel ja mis tähtaegade jooksul andmeid registritest kustutatakse. Kuna Eesti plaanib üle minna sõrmejälgede ja DNA-andmete automatiseeritud andmevahetusele teiste Euroopa Liidu riikidega, on registrite täpsem reguleerimine vajalik rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks.

Eelnõus ajakohastatakse ekspertiiside hinnakirja. Mitme ekspertiisi puhul minnakse ekspertiisipõhiselt hinnalt üle objektipõhisele hinnale. Kui praegu maksab näiteks dokumendi-ekspertiis 246 eurot, siis eelnõuga kehtestatakse dokumendi-ekspertiisi hinnaks 77 eurot ühe dokumendi kohta. Selline jaotus võimaldab

arvestada ekspertiisitasu õiglasemalt ehk lähtuvalt tehtud töö mahust.

Täpsustatakse ka kohtupsühhiaatriaekspertiisi hinnakirja. Kui praegu kujuneb hind ekspertiisis osalenud ekspertide järgi (255 eurot eksperdi kohta), siis eelnõus nähakse ette, et komisjonilise või kompleksekspertiisi hind on 380 eurot, sõltumata selles osalenud ekspertide arvust. Samuti määratakse hind kohtupsühholoogiaekspertiisile – 125 eurot. Praegu arvestatakse hinda kohtupsühhiaatriaekspertiisi järgi, mis on 255 eurot.

Eraldi muudatustepaketi moodustab kohtupsühhiaatriaekspertiisi valdkonna regulatsiooni ülevaatamine tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud isikule eestkoste seadmise ja kinnisesse asutusse paigutamise menetluses. Muudatused tagavad, et kohtupsühhiaatriaekspertiisi tegemine oleks senisest rohkem kooskõlas meditsiinipraktikaga. Peamine muudatus on esialgse õiguskaitse raames isiku kinnisesse asutusse paigutamise pikendamine seniselt 14 päevalt 40 päevani. Siinkohal tekib kindlasti päris paljudel inimestel küsimus, miks seda tähtaega pikendatakse. Vastus sellele küsimusele on, et niisuguse ettepaneku tegid meile arstid. Üldjuhul ei parane ajutise psüühilise häirega isik 14 päeva jooksul, sest kasutatavad ravimid avaldavad mõju alles ligikaudu kuuenädalase ravitsükli järel. Sellest tulenevalt selgub ka vajadus isik pikemaks ajaks kinnisesse asutusse paigutada alles ravikuuri läbimise järel. Alles siis on võimalik hinnata, kas isiku psüühiline häire oli ajutise iseloomuga ja tema seisund on stabiliseerunud, nii et pikemaajalist kinnisesse asutusse paigutamist ei ole tarvis. Isiku paigutamise kinnisesse asutusse otsustab esialgse õiguskaitse puhul jätkuvalt kohus, kuid muudatus tähendab, et esialgse õiguskaitse pikendamisel saab kohtunik arvestada psühhiaatri arvamust ega pea kohe määrama psühhiaatriaekspertiisi. Kui nimetatud 40 päeva jooksul selgub, et ravimid ei ole loodetud mõju avaldanud ning isikut tuleb jätkuvalt kinnises asutuses hoida, saab kohus määrata psühhiaatriaekspertiisi.

Samuti luuakse eelnõuga võimalus juhul, kui kohtu menetluses on sama isiku suhtes korraga avaldus tema kinnisesse asutusse paigutamiseks ning avaldus talle eestkostja määramiseks, määrata ühine ekspertiis. Sätte eesmärk on ressursside efektiivsem kasutamine

ning isiku koormamine vähemate ekspertiisidega. Siinkohal ma rõhutan veel kord, et kohtu roll menetluses ei muutu. Isiku kinnisesse asutusse paigutamise otsustamine on jätkuvalt kohtu pädevuses. Samuti on muudatusest tulenev 40 päeva vaid pikim võimalik periood ning vastavalt igale konkreetsele juhtumile on edaspidigi võimalik määrata esialgseks õiguskaitseks oluliselt lühem aeg. Jätkuvalt on tagatud ka isiku kinnisest asutusest vabastamine kohe, kui kinnisesse asutusse paigutamise ja tahtest olenematu ravi kohaldamise tingimused on ära langenud.

Siinkohal ma lõpetan ning Vabariigi Valitsuse esindajana toetan kindlasti eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Täna teid tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas esinejale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, justiitsminister! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni aseesimehe Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Õiguskomisjonis oli seaduseelnõu arutlusel 30. aprillil. Meie pidulikku arutelu juhtas komisjoni esimees Marko Pomerants ja osa võtsid Kalle Laanet, Andres Anvelt, Igor Gräzin, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa, Siim Kabrits ja Valdo Randpere. Nõunikena osalesid Carina Rikart, Linnar Liivamägi ja Raini Laide. Kutsutud olid Kristen Michal ja ministri nõunik Madis Timpson ning Justiitsministeeriumi karistusõiguse menetluse talituse nõunik Julia Antonova.

Nagu alati oli meil õiguskomisjonis väga sisuline arutelu. Kõigepealt andis minister ülevaate eelnõust. Nagu ta juba teile ütles, on sellel seaduseelnõul kolm eesmärki: DNA ja sõrmejälgede register, kohtuekspertiiside hinnad ja esialgse õiguskaitse korras kinnipidamise tähtajad. Oli tõesti väga mitmeid küsimusi, millele saadi ka sisulisi vastuseid. Esimene tõsisem küsimus, mis kerkis, oli 40-päevase kinnipidamistähtaja kohta. Julia Antonova selgitas, et kinnipidamistähtaeg oli kolm kuud, siis muudeti see 14 päeva pikkuseks ning lõpuks jõuti arstidega konsulteerides ja spetsia-

listidega arutades selleni, et 40 päeva on optimaalne kinnipidamistähtaeg.

Küsimused tekkisid ka selles osas, kelle poolt peab tulema esialgse õiguskaitse rakendamise soov ja tahe. Sellele vastati, et mõlemal juhul peab olema haiglapoolne initsiatiiv, ja juhul kui kinnipidamisega soovitakse lühendada, peavad samamoodi tohtrid jõudma järeldusele, et kinnipidamine ei ole enam otsustavaks ega vajalik.

Mis puudutab ekspertiiside hindu, siis selgitati meile, et eesmärk on rakendada kulupõhist lähenemist, mis ei ole küll kõikide ekspertiisiliikide puhul rakendatav, aga üldiselt võttes on selline eesmärk. Neeme Suur tundis huvi, kas tegemist ei või olla kobarseaduseks muutumisega. See kahtlus lükati ümber. Maarika Tuus-Laulil oli küsimus, kas ja missugune märke jääb kinnipidamise kohta isikule. Sellele vastati, et kõik andmed kajastuvad terviseandmetes ehk kohtute infosüsteemis on ka vajalik info olemas. Kalle Jents küsis kohtupsühhiaatriaekspertiisi tasu kohta ja kommenteeris seda. Küsimuse all oli, kui palju on üldse aastast juhtumeid, kus rakendatakse esialgse õiguskaitse korras kinnipidamist. Vastus oli, et neid on aasta jooksul tuhandeid, 3000 ja 4000 vahel. Andres Anvelt tundis huvi DNA-andmete hoidmise aja ja selle pikkuse vastu, mis on seaduse järgi 75 aastat, 40 pluss 35. Igor Gräzin puudutas ekspertiiside hinna küsimust kahest aspektist. Üks aspekt oli see, et mingitel ajahetkedel ja põhjustel jäetakse ekspertiisid tegemata, tuues põhjuseks, et ekspertiisid on liiga kallid. Leiti, et lõppude lõpuks peab ikkagi prokuratuur otsustama, kas tellitakse ekspertiis või mitte. Härra Gräzini küsimuse teine pool oli, kas ekspertiiside hinnad ikka peavad olema sisse kirjutatud seadusesse, et tegemist on ühe asutuse hinnakirjaga. Julia Antonova kinnitas, et varem olid hinnad kehtestatud Vabariigi Valitsuse määruse tasandil, aga õiguskantsleri vastuväide oli, et see on põhiseadusvastane.

Eelnõu otsustati saata 9. mail esimesele lugemisele ettepanekuga esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute tähtajaks määrata 23. mai kell 16. Ettekandjaks määrati mind. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur aitäh, Kalle Laanet! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on seaduseelnõu 202 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Eelnõu 202 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 2012. aasta 23. mai kell 16.

8. Perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (214 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 214 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tegemist on taas väga hea eelnõuga. Selle eelnõu koostamise vajadusele juhtisid Justiitsministeeriumi tähelepanu eelkõige puuetega inimeste eestkostjad. Milles on probleem ja millest see eelnõu räägib? Probleem on nimelt selles, et perekonnaseaduse kehtiv sõnastus võimaldab grammatilise tõlgendamise korral mõista seadust selliselt, justkui peaksid eestkostjad tõendama üksikjuhtudel ja otustsekkide abil muu hulgas ka eestkostetava igapäevaseks ülalpidamiseks tehtavaid kulusi.

Kutsusime huvitatud osapooled s.a 6. märtsil Justiitsministeeriumisse ning arutasime, mida annaks teha, et eestkostjate, kes teevad väga tänuväärset tööd, elu muutuks lihtsamaks. Üheskoos leiti, et iga väikese väljamineku tšekki pole tõepoolest ratsionaalne kohtunikule esitada, aga mingisuguse aruande esitamise kohustus peaks jääma. Lõppkokkuvõttes jõuti arusaamisele, et Justiitsministeerium võiks välja pakkuda lahenduse. Justiitsministeerium töötaski välja omapoolse regulatsiooni ning saatis selle huvirühmadele tutvumiseks. 5. aprillil toimus järjekordne eestkosteteemaline ümarlaud, millest võtsid osa eestkostesajadega tegelevad kohtunikud ja eestkoste järelevalvega tegelevad konsultandid maakohtutest, lisaks Sotsiaalministeeriumi, Justiitsministeer-

riumi, Eesti Maaomavalitsuste Liidu, Lasnamäe Linnaosavalitsuse, puuetega inimeste esindusorganisatsioonide, MTÜ Eesti Eestkostekorraldus esindajad jt. Eelnõu saadeti arvamuse avaldamiseks õiguskantslerile, Eesti Puuetega Inimeste Kojale, Tallinna Tugikeskusele Juks, Käo Päevakeskusele, Eesti Juristide Liidule, Eesti Maaomavalitsuste Liidule, Eesti Linnade Liidule ja Eesti Advokatuurile, Notarite Kojale, maakohtutele, ringkonnakohtutele ning Riigikohtule, kes valdavas enamikus olid nõus eelnõu eesmärkide ja eelnõus kavandatud muudatustega. Kogu selle töö tulemus ongi teie ees laual.

Eelnõu sisaldab ainult kahte parandust, mida kehtivas õiguses soovitakse teha. Lühidalt formuleerides ongi eelnõu eesmärgiks see, et edaspidi ei pea eestkostjad esitama kohtunikule igat tšekki, vaid piisab, kui tuuakse välja igas kuus kuluv summa. Samuti vähendab see eelnõu bürokraatiat.

Soovin siinkohal rõhutada, et käesoleva eelnõu eesmärk ei ole eestkostja aruande esitamise kohustust täielikult ära kaotada, vaid aruande esitamist selgelt lihtsustada. Kohus peaks eestkostja tegevuse üle põhjalikumat järelvalvet tegema üksnes igapäevakulutusi ületava vara osas või juhul, kui on kahtlusi piiratud teovõimega isiku eestkoste kvaliteedis. See põhimõte jäi kõlama ka kohtumisel puuetega isikute ja nende vanemate esindusorganisatsioonidega. Põhjalikum kontroll eestkostetavate kaitseks on põhjendatud siis, kui on probleeme eestkostetavate esmavajaduste rahuldamisega või kahtlusi igapäevakulutusi ületavate varade kasutamise osas.

Enne kui ma lõpetan, soovin tänada kõiki osapooli, kes selles protsessis kaasa löid ja oma nõu ning jõuga abiks olid. Tuleb tunnista, et see protsess oli üsna kiire, aga ma usun, et tulemus on kõigile vastuvõetav. Siinkohal ma lõpetan ja Vabariigi Valitsuse esindajana toetan kindlasti esimese lugemise lõpetamist. Täna kõiki tähelepanu eest!

Asesimees Laine Randjärv

Kas justiitsministrile on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Kristen Michal! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud kolleegid! Austatud eesistuja! Nagu juba hea minister sissejuhatuseks ütles, on tegemist ühe hea eelnõuga. Ma olen temaga täiesti nõus. Tegemist ei ole võib-olla väga hea eelnõuga sellest aspektist, et mõnes mõttes me eirame hea õigusloome tava, aga me teeme seda väga üllal eesmärgil. Nimelt tekkis kohtute praktikas üks kehtiva õigusnormi tõlgendus, mis muutis eestkostjate elu üleliia keerukaks ja millele ajakirjandus tähelepanu juhtis. Ka mina sain selle kohta märkusi ja tähelepanujuhtimisi, muu hulgas oma sõpradelt Facebookis, ja siis me rääkisimegi justiitsminister Kristen Michaliga ning arutasime seda teemat paar kuud tagasi. Mul on väga hea meel, et Justiitsministeerium nii operatiivselt ja adekvaatselt reageeris, suutis kokku kutsuda huvigrupid ja tuua meie ette seadusmuudatuse, mis teeb tööpoolest nende inimeste elu, kelle elu on juba nagunii üsna keeruline ja raske, natukene kergemaks ja vähem bürokraatidest sõltuvaks.

Õiguskomisjonis oli see teema arutusel 30. aprillil. Komisjoni istungist võtsid osa Kalle Laanet, Andres Anvelt, Igor Gräzin, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa, Siim Kabrits, Valdo Randpere, Carina Rikart, Linnar Liivamägi, Raini Laide ning kutsututest justiitsminister Kristen Michal, justiitsministri nõunik Madis Timpson ja Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik Andra Olm. Justiitsminister ja Justiitsministeeriumi nõunik andsid ülevaate eelnõu algatamise vajalikkusest ning tutvustasid selle sisu, samuti vastasid nad õiguskomisjoni liikmete küsimustele. Küsimusi, peab küll ütleva, väga palju ei olnud, sest kõik komisjoni liikmed said kohe aru, kui tähtis ja vajalik see muudatus on. Komisjoni liikmed olid konsensuslikult selle poolt, et esimene lugemine lõpetada. Konsensuslikult tehti ka ettepanek määrata eelnõu muudatusettepanekute tähtajaks 23. mai kell 16 ja ettekandjaks Valdo Randpere ehk mina. Aitäh!

Asesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Jaak Allik, teie küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud härra ettekandja! Eestis on üks kohalik omavalitsus, ma pean silmas Narva

linna, kus on kujunenud selline praktika, et ühele eestkostjale määratakse kümneid eestkostetavaid, isegi üle 30. Kas komisjonis oli arutelu või millist võimalust te näete, kuidas sel puhul peaks toimuma kontroll, kui praegu esitatud seadusparanduse järgi ei tule ka mingeid dokumente esitada? Mida sellisel puhul teha, kuidas selline olukord lahendada?

Valdo Randpere

Hea küsija! Komisjon otseselt sellist teemat, kuidas lahendada neid asju, mis Narvas on tekkinud, ei arutanud. Küll aga tahaks juhtida tähelepanu sellele, et see eelnõu ei vabasta eestkostjaid täielikult dokumentide esitamisest. Kohus ei hakka neilt nõudma dokumente igapäevaseks ülalpidamiseks tehtud kulutuste kohta, lihtsalt hinnatakse, kui suur on igakuine väljaminekute vajadus. Kui aga on ikka mingi eriline väljaminek, siis on kindlasti endiselt vaja esitada dokumendid ja kohus on kohustatud neid ka sisuliselt kontrollima.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Minu küsimuse paatos on tegelikult selles, et kui perekonnaseadus omal ajal vastu võeti, siis ei lisatud ju kohtutele mitte mingeid materiaalseid, vaimseid ega finantsilisi vahendeid selle täitmiseks. Tähendab, kohtutel ei ole ju võimalik tegelda kogu selle tšekimajandusega, ei olnud enne ega ole ka praegu. Kas siin ei oleks üldse võimalik mingi muu tee, et mitte koormata kohtuid selle asjaga, millega nad tegelda ei soovi ega suuda?

Valdo Randpere

Aitäh! Jällegi väga huvitav küsimus. Kahjuks seda aspekti komisjon absoluutselt ei puudutanud. Ma ei oska kuidagi teid aidata.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Valdo Randpere! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Eelnõu 214 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a 23. mai kell 16.

9. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu (225 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume viimase päevkorrakohanduse juurde, milleks on riigikaitsekomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu 225 esimene lugemine. Palun kõnetooli riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma!

Mati Raidma

Suur tänu, austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjon esitas arutuse all oleva eelnõu Riigikogu menetlusse s.a 30. aprillil. Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Välisministeerium ja Kaitseministeerium koostöös riigikaitsekomisjoni esimehe ja komisjoni nõuniku-sekretariaadijuhatajaga.

Arvestades olukorda Süürias, võttis ÜRO Julgeolekunõukogu s.a 21. aprillil vastu resolutsiooni 2043 ÜRO sõjalise vaatlusmissiooni – United Nations Supervision Mission in Syria (UNSMIS) – loomise kohta Süürias. ÜRO missioon Süürias on rahvusvaheliselt kõrge profiiliga ja on praegu kõigi suurriikide ning ÜRO Julgeolekunõukogu liikmete poliitilise tähelepanu keskmes. Valmisolekut panustada sellesse missiooni on käesoleva aasta aprilli lõpuks indikeerinud 81 riiki, kes on esitanud omapoolsed kandidaadid Süüriasse sõjaliste vaatlejate saatmiseks. 8. mai seisuga on juba panustanud sellised riigid nagu Norra, Soome, Taani, Belgia, Hiina, Venemaa, Šveits, Brasiilia jt ning 60 vaatlejat eeldatavast 300-st asuvad Süürias. Määratud on ka missiooni juht, kelleks sai Norra kindralmajor Mood.

Eelnõu kohaselt panustab Eesti sellesse missiooni kuni kahe sõjalise vaatlejaga ja Eesti kaitseväelaste osalemise kestus on otseselt seotud ÜRO Julgeolekunõukogu mandaadiga. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 2043 näeb ette ka SOMA (*status of mission agreement*) ehk missiooni staatuse lepingu sõlmimise ÜRO peasekretäri ja Süüria valitsuse vahel, mille alusel tagatakse sellele missioonile lähetatava personali õiguslik staatus. SOMA

sõlmimiseni reguleerib vaatlejate Süürias viibimist mudel-SOFA (*model status-of-forces agreement for peace-keeping operations*) ehk vägede staatuse mudelleping rahuvalveoperatsioonidel, mis kehtib 9. oktoobrist 1990.

Süüria missioonil osalemine on vajalik välispoliitiline samm, mis toetab Eesti laiemat ÜRO-suunalist tegevust ning sobitub kavaga suurendada Eesti osalust ÜRO tegevuses ja Eesti sooviga saada aastatel 2020–2021 Julgeolekunõukogu valitud liikmeks. ÜRO liikmesriigina on Eestil oma võimaluste kohaselt vaja osaleda ka organisatsiooni rahualgatustes. Rahvusvahelise kogukonna liikme ja ÜRO liikmesriigina on Eestil õiguste kõrval kohustus aidata kaasa ÜRO jõupingutustele rahu tagamisel kriisipiirkondades. Eesti kaitseväljastete lähetamine aitab tugevdada Eesti panust ÜRO tegevusse rahu kindlustamisel.

Kaitseväge osaleb praegu ühel ÜRO juhitaval konfliktijärgsel rahutagamissioonil, mille nimi on UNTSO, Liibanonis, Iisraelis, Egiptuses ja Süürias. Riigikogu on kaitseväljastete missioonil osalemise mandaati pikendanud selle aasta lõpuni. Ka selle missiooni näol on tegemist vaatlusmissiooniga.

Eelnõuga oli otseselt seotud riigikaitsekomisjoni ja väliskomisjoni s.a 8. mai väljasõidusting Kaitseväljastete Peastaabis, kus komisjoni liikmed said kaitseväljastete esindajatelt põhjaliku ülevaate Eesti kaitseväljastete osalusega rahvusvaheliste missioonide piirkondades toimuvast, sh ka arutuse all olevas eelnõus sätestatud missiooni piirkonnas.

Riigikaitsekomisjon otsustas 3. mai istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada käesolev otsuse eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu tänase istungi päevakorda. Eelnõu eest vastutavaks Riigikogu liikmeks ja ettekandjaks määras riigikaitsekomisjon 30. aprillil siinkõneleja. Riigikaitsekomisjon otsustas s.a 3. mai istungil konsensusega teha Riigikogule ettepanek käesoleva otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetada ning tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 lõikele 1 paluda Riigikogu esimehel määrata eelnõu muudatuseettepanekute esitamise tähtajaks s.a 14. mai kell 10.30. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on mõned küsimused. Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Ei kahtle, et see eelnõu täidab meie välispoliitilisi eesmärgi, aga minu küsimus on, miks sellise eelnõuga ei tulnud välja valitsus.

Mati Raidma

Aitäh! Põhjus on iseenesest lihtne. Selline värske kriisipiirkond ja kiire ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon panid peale teatud aja- ja koostööküsimusi, mis kaasnevad sellega, kui eelnõu valitsuse poolt tuleb, on taoliseks puhkudeks olemas võimalus, et koostöös vastavate ministriumidega saab eelnõu algatada ka riigikaitsekomisjon. Kuigi meie kodukord seda ei nõua, saatsime eelnõu ikkagi ka valitsusele seisukoha võtmiseks. See seisukohavõtt on sealt tulemas ja jõuab teiseks lugemiseks kohale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu, hea juhataja! Hästi lihtne küsimus: kas meie vaatlejad on relvastatud ja mis on nende sõjaväeline auaste?

Mati Raidma

Aitäh! Mis puudutab ÜRO sõjalisi vaatlusmissioone, siis tegemist on mitterelvastatud kaitseväljastega ehk siis neil puudub relvastus täiesti. ÜRO ja Süüria valitsuse vahel on sõlmitud kokkulepe, et Süüria valitsusväed võtavad enda peale vaatlejate julgeoleku kindlustamise. Kes jälgib uudistevoogusid, see teab, et tegemist on küllaltki kuuma konfliktiga, kus siiani on relvastatud kokkupõrkeid. Seega ei ole loomulikult tegemist lihtsa missiooniga ja sellepärast valitakse sinna ka inimesi põhjalikult. Kandidaadi vaatab lisaks Eesti poolele üle ka ÜRO ja teeb oma selektsiooni. Kindlasti on kandidaat ohvitser ja kindlasti ka vastava teadmise ja kogemusega ohvitser.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Mati Raidma!

Mati Raidma

Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Eelnõu 225 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a 14. mai kell 10.30.

Head kolleegid, sellega on meie tänane päevakord ammendatud. Soovin kõikidele kenatõhtu jätku! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 17.44.

Istungi kestus 4 tundi ja 44 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 10. mai 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse teistkordse menetlemise (89 UA) kolmas lugemine

2. Riigikogu otsuse "Eesti esindaja nimetamine Põhjamaade Investeerimispanga kontrollkomiteesse" eelnõu (226 OE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu! Head külalised! Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 14. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Kõnesoove ei ole.

Läheme menetlustoimingutega edasi. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile.

Head ametikaaslased, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 69 Riigikogu liiget, puudub 32.

1. Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse teistkordse menetlemise (89 UA) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, ra-

kenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse teistkordse menetlemise kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Aadu Mustat!

Head ametikaaslased, mul on meile kõigile tagasihoidlik palve olla natuke vaiksemalt, sest saalis on liiga suur lärm! Palun, ettekandja!

Aadu Must

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Me oleme peaaegu unikaalses olukorras, kus üks seaduseelnõu on juba kuuendat korda siin saalis meie ees. Seetõttu tundub, et ega väga midagi lisada isegi ei ole. Tõepoolest, ma loobun rääkimast kõigest sellest heast, mis selles seaduses on, sest sellest jõuavad rääkida veel teised ja seda on siit puldist korduvalt tehtud. Võib isegi öelda, et mõni komisjoni liige võib varsti kirjutada oma memuaaridesse peatüki "Kuidas ma menetlesin ülikooliseadust".

Ometi on selles seaduses ka midagi, mis sundis seda teisele ringile saatma. Ma kuulasin ja vaatasin, mida räägib sellest meedia. Veel tänagi kuulsin, et seadusega ei ole midagi lahiti, seal olevat tehtud ainult mingi tehniline apsakas, mis tähendab seda, et Riigikogu tegi mingi vea, mida president pidi parandama. Tähendab, see on tühiasi. Selle peale tekib tahtmine küsida: kas see, millega me siin tegeleme, vastuolu põhiseadusega, on tühiasi? Need, kes saavad natukene aru poliitikast, poliitika keelest, märkuandmistest ja mõistaandmistest, saavad väga selgesti aru, et president juhtis tähelepanu, et parlament on põhjustanud selle, et nii mõneski kohas on tasakaal paigast ära. Parlament on valmis andma – olgu peale, et nüanssides – otsustusõigust täitevvõimule seal, kus see on tegelikult parlamendi asi. Teate, head poisid ja tüdrukud, me saime presidendi käest märkuse, et me ei tee oma tööd

hästi ja president peab kaitsma parlamenti tema enamuse teatud tahteavalduste eest.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, vabandust! Head ametikaaslased, saalis on ikka liiga suur lärm. Ma palun, et me austame neid, kes soovivad ettekannet kuulata, ja austame ettekandjat! Ma palun teid väga!

Aadu Must

Me oleme siin korduvalt rääkinud sellest, et parlament ei tegele seaduste vastuvõtmisega, vaid seadusandlusega. Ta ei tegele ühe ametkonna töö korraldamisega, vaid ühiskonna, riigi elu tervikliku ja harmoonilise juhtimisega. Vähemalt peaks see ideaalis nii olema. Maa ilma eesrindlikud riigid on aru saanud, et mis tahes reformi tegemine, isegi siis, kui see tulevikus annab kokkuhoidu, nõuab käivitamiseks ressursse. Nad on aru saanud, et kriisi ajal kasutatakse seda halba aega ära, kui mitte muuks, siis vähemalt selleks, et inimesed saaksid õppida. Selleks luuakse igasuguseid lisasüsteeme. Selles seaduses on mõned asjad naaberametkondadega aga kooskõlastamata jäänud ja võib juhtuda, et see seadus lõppkokkuvõttes koguni saadab neid inimesi, kes võiksid õppida, ülikoolist ära töötute armeesse.

Me usume, et oma idee poolest peaks tasuta kõrgharidusele ülemineku seadus tagama selle, et oma hariduse eest hakkab maksma vähem inimesi, vähem tudengeid kui praegu. Aga kas me oleme kindlad, et nii ka läheb?

Hiljuti, käies meie fraktsioonis, viskas haridus- ja teadusminister ühe küsimuse peale nalja. Kui tema käest küsiti, miks mõned valimislubadused on täitmata, ütles ta, et Aaviksoo võib ju lubada, aga Jürgen Ligi, näed, ei anna raha. See oli tema arvates hea nali, aga meie jaoks see nali ei ole. Seaduse menetlemise algusest peale on räägitud ühte: kõrgharidus ei pea toetuma mitte ainult ühele, vaid kahele seadusele, nii nagu tugev ja terve inimene toetub oma kahele jalale, ja hea, kui need jalad on enam-vähem ühes mõõdus. Teine jalg pidi olema vajaduspõhiste õppetootuste seadus, mis pidi varsti parlamenti tulema. Meile kogu aeg räägiti, et eelnõu on teel, ta on teel ja ta on teel. See on nagu vana muinasjutt kolhoosi lehmast, kellel oli unistus suurest ilusast heinakuhjust, mis oli teel, aga teate, tee peal igauks

seda näppis ja kui see kohale jõudis, siis oli alles ainult peotäis.

Selle tõttu on meil soov, palve ja vajadus: täitkem kokkuleppeid ja menetlegem asju paralleelselt. Täna ei ole võimalik ainult poolikute lubaduste põhjal selle seaduse poolt hääletada. Loodan, et sellest on abi vähemalt selles mõttes, et koalitsioon saab vihaseks ja otsustab oma lubadused täita. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Täiesti ilma vihata palun alandlikult igaks juhuks kolm minutit juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Kaheksa minutit.

Liisa-Ly Pakosta

Head kolleegid! Minu lugupeetud õppejõud Aadu Must andis mulle head noodid ette. Ma olen temaga selles mõttes täiesti ühel nõul, et presidendi sekkumine on lõppkokkuvõttes seda eelnõu veelgi paremaks teinud. Ma usun, et see on peaaegu kõikide eelnõudega niimoodi. Muidu me siin ju koos ei käiks, kui iga asja ei annaks veel paremaks teha. Iseküsimus on see, kuidas me muudetud ülikooliseaduse valguses läheme edasi teiste eelnõudega, mis samuti puudutavad rahastamist riigieelarvest. Me oleme kultuurikomisjonis üsna üksmeelselt olnud sellel seisukohal, et kui me hakkaksime kõike kirjeldama samasuguse detailsuse astmega, nagu uues eelnõus on kirjeldatud ülikoolide rahastamise tingimusi ja aluseid ...

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Ma tunnetan, et juhataja ei saa oma funktsiooniga täna üldse hakkama. Saalis on ikka suur lärm. Ma tõesti palun teie abi! Olge palun natuke tasemini! Palun, hea ettekandja!

Liisa-Ly Pakosta

Ei ole hullu midagi. Olen töötanud nii õpetaja kui ka õppejõuna ja tean, et see on täiesti normaalne klassikomplekt.

Kui me hakkaksime kõikides eelnõudes rahastamise aluseid niisuguse detailsusega lahti kirjutama, siis tähendaks see põhimõtteliselt teistsugust Riigikogu tööd, kui on olnud seni maani. Ma usun, et järgmiste samasuguste arutelude raames tuleb see küsimus ette kõikides komisjonides.

Ma kordan siinkohal üle mõne asja, mida on selle eelnõuga seoses kõige rohkem küsitud ja millest on siin saalis võib-olla mõnevõrra vähem juttu olnud. Esiteks, ma kinnitan üle, et ülikoolid saavad selle eelnõu tulemusel raha juurde, ülikoolidelt ei võeta raha vähemaks, eelarvelist rahastamist ei jäeta isegi mitte samale tasemele, vaid ülikoolide rahastamine suureneb.

Teiseks, üliõpilaste valikuvõimalused suurenevad, need ei vähene, need ei jää samale tasemele, vaid need suurenevad. Ülikoolide rahastamine hakkab väga palju sõltuma sellest, kui paljud motiveeritud üliõpilased on valmis ka ülikoolidiplomini jõudma ehk ülikooli ära lõpetama. Kuna suures osas kaob ära riiklik tellimus ülikoolikohtadele õppeainete kaupa, siis hakkavad üliõpilaste endi valikud – mina tahan õppida seda eriala ja sellel erialal ka lõpetada – aeglaselt, kuid kindlalt muutma sedagi, mida ülikoolides õpetatakse. Täiesti loogiliselt tuleneb siit, et ülikoolides hakatakse üha rohkem õpetama seda, mida noored inimesed ise õppida tahavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on juhatajal võimalus võtta kuni 30 minutit vaheaega, millest kasutan ära ühe minuti, et me saaksime maha rahuneda, oma jutud ära pidada ja istungiga rahulikult edasi minna. Kuulutan välja vaheaja. Istung läheb edasi kell 10.11.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Juhataja võetud vaheaeg on läbi. Saalis on hoopis teine ja rõõmsam õhkkond, palju rahulikum ja tõisem. Palun, ettekandja, jätkake!

Liisa-Ly Pakosta

Suur tänu! Me jäime pooleli selle koha peal, et üliõpilased saavad valikuvõimalusi juurde ja üliõpilaste, noorte inimeste valikutest hakkab

edaspidi palju rohkem sõltuma – isegi see, milliseid erialasid ülikoolides õpetatakse.

Kolmas põhimõtteline küsimus on tööturu ootused ülikooli lõpetanud noortele. Eesti ettevõtted ei saa osaleda rahvusvahelistes hanges, kui hanketingimustes nõutav meeskond koosneb ainult lõpetamata kõrgharidusega inimestest. Selle eelnõu üks eesmärk on parandada Eesti ettevõtete võimekust täita tööülesandeid parimal võimalikul tasemel ja suurendada kõrgharidusega inimeste arvu. Kõrgharidusega inimesteks loeme neid, kes on ülikooli tõepoolest ära lõpetanud.

Veel üks väga oluline punkt. Selles eelnõus on senise ülikooli õigusruumiga võrreldes palju selgemalt välja toodud perepoliitilised aspektid. Esimest korda on noortele vanematele tagatud õigus sõltumata ülikooli suvast teha eksameid ja arvestusi näiteks ka akadeemilise puhkuse ajal. Kõik kuni seitsmeaastase lapse emad ja isad ning kuni 18-aastase, erivajadusega lapse vanemad saavad õiguse õppida tasuta ka siis, kui nad täidavad õppekava vaid 50% ulatuses. Selliseid perepoliitilisi meetmeid ei ole enamikus riikides. Meil on ka üks põhjus, miks me võime selle üle uhked olla ja miks need muudatused meie seadusesse jõudsid: Eesti on lastega üliõpilaste arvu poolest Euroopas juhtiv riik. Eesti rahva kestmisele ning pere soetamise ja ülikooliõpingute ühitamisele peaks see eelnõu küll igati tõhusalt kaasa aitama.

Kinnitan siin puldis Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel, et vajaduspõhiste õppetoetuste eelnõu, nii nagu me oleme lubanud, jõustub 2013. aasta sügisest. Esimest korda Eesti ajaloos saame sedavõrd süsteemse vajaduspõhiste õppetoetuste süsteemi. Mitte kunagi varem ei ole riik tudengitele selliseid võimalusi pakkunud, nüüd need võimalused tulevad. Veel enne suve on see eelnõu parlamendis, valitsuses on see arutelud läbinud. Ma loodan, et arutelud vajaduspõhiste õppetootuste üle tulevad sisukad ning opositsiooni ja koalitsiooni vahel koosmeelt otsivad. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Nii nagu 9. veebruaril, kui kõrgharidusreform oli esimest korda lõpphääletusel, nii ka täna hääletavad sotsiaaldemokraadid selle vastu. Uuesti arutamise käigus on seaduses tehtud küll kosmeetilisi muudatusi, et presidendi vetost mööda minna, kuid kahjuks ei ole neid kahte kuud kindlasti kasutatud selleks, et sisuliselt järele mõelda, mida see reform kaasa toob. Oleme juba kuulnud ja võib-olla kuuleme veelgi mitut propagandistlikku kõnet selle kohta, kuidas see reform parandab Eestis õppekvaliteeti ning lihtsustab ligipääsu kõrgharidusele. Sotsiaaldemokraadid ei usu kumbagi neist valimisplatvormidest maha loetud lausetest.

Mis puudutab õppekvaliteeti, siis uus kord, kus ülikoolidel sisuliselt puudub seadusesse kirjutatud baasfinantseering ning järgmise perioodi rahastus sõltub läbirääkimistest ministriga, tingib paratamatult ülikoolidevahelist kõrilõikamist selle pärast, kes missuguseid erialasid ja mis ulatuses õpetab. Minister saab öelda, et TTÜ-s ei ole mõtet õigusteadust õpetada, sest seda saab teha Tartu Ülikoolis, või Tallinna Ülikoolis ei ole mõtet õpetada füüsikat, kuna seda saab teha TTÜ-s. Võib-olla saab uue rahastamissüsteemiga lahendada ka kunstiakadeemia maja küsimuse, kui minister ütleb näiteks, et EKA ei ole eraldiseisva ülikoolina võimeline pakkuma kvaliteetset haridust ning peaks oma õppekavadele rahastuse saamiseks ühe või teise ülikooliga liituma. Presidendi meelest on selline praktika põhiseadusega vastuolus, kuna vähendab tunduvalt ülikoolide sõltumatust. Muidugi mitte sõltumatust riigist ja riigieelarvest, sest nendest sõltumatud ei ole ülikoolid meil kunagi olnud, vaid see vähendab sõltumatust konkreetsest ministrist. Eelnõu teksti on kõpitsetud siit ja sealt, et probleemi formaalselt lahendada, kuid sisuliselt on kõik samaks jäänud. Just autonoomia kaotamise pärast oleme näinud ülikoolide eemale tõmbumist kogu kõrgharidusreformi arutelust. Ühed loodavad, et saavad uues süsteemis Aaviksoolt rohkem raha, teised kardavad, et kui nad praegu ministri vastu lähevad, siis jäävad rahast hoopis ilma. Sellepärast on see arutelu kõrghariduse kvaliteedi üle olnud väga omapärane. Pakosta ütleb, et kvaliteet paraneb, Ossinovski ütleb, et ei parane, aga need, kes

tegelikult edendavad kõrghariduse kvaliteeti, on lihtsalt vait. Isiklikult arvan, et eelnõu on sisuliselt ikkagi põhiseadusega vastuolus, ehkki vormiliselt ta seda olla ei pruugi.

Mis puudutab õppimise kvaliteeti üliõpilaste poolt vaadates, siis paremat kvaliteeti oleks naiivne oodata, kuna seda püütakse saavutada rahalise sanktsiooni ähvardusega neile, kes õppekava 100% ei täida. Kindlasti väheneb nüüd kraadi saamiseks kuluv aeg ja, muuseas, suureneb ka väljakukkunute arv. Kuid vaevalt vajadus semestris iga hinnaga 30 ainepunkti kokku saada teadmiste taset tõstab. Soovides üliõpilasele võimalikult kiiresti diplomipaber kätte anda, jäetakse tagaplaanile see, mis selle paberi taga tegelikult on.

Teine oluline propagandaargument, mida oleme selle eelnõuga seoses kuulnud, on vaesematest peredest pärit noorte õiglane ligipääs kõrgharidusele. Õnneks on aruteludest kadunud väljend "tasuta kõrgharidus", sest tasuta on see tõesti ainult esimesel semestril. Praegune süsteem, kus riik ei ole leidnud piisavalt raha üliõpilaste õpingute toetamiseks, kuid samas ei nõua neilt õppekava 100%-list täitmist, omal viisil kindlasti tagab õiglast ligipääsu kõrgharidusele. Me ei ole leidnud raha, et tudengeid piisavalt toetada, et nad saaksid õpingutele pühenduda, ent samas ei ole neilt liiga palju nõudnud, võimaldades neil ka töötada ja nii endale elatist teenida. Uus, õppekava 100%-lise täitmise nõue saaks kõne alla tulla ainult siis, kui me ka õppetootuste süsteemi adekvaatseks teeme. Seda aga kahjuks ei juhtu.

Valitsuse õppetootuste eelnõus on kaks põhimõttelist probleemi. Esiteks, selleks et saada vajaduspõhist õppetootust suuruses 135 eurot, mis ei ole äraelamiseks niikuinii piisav, tuleb täita 100% õppekavast. See toob kaasa olukorra, kus vaesest perest pärit üliõpilane, kes ei saa mõnel semestril 30 EAP-d kätte, peab esiteks oma õpingute eest maksma hakkama ja teiseks jääb ka õppetootusest ilma. Kuidas ta siis ülikoolis edasi peaks õppima? Haridusministeerium on õppetootuste seaduse eelnõu seletuskirjas öelnud, et mingi toimetulekutoetust taotlema. Midagi võiks ministeerium toimetulekutoetuse kohta ikkagi teada, et sellist jama mitte rääkida. Teine põhimõtteline asi on Sotsiaalministeeriumi nõudmisel toimetulekutoetuse saamise korral õppetootuse arvesta-

mine tulude hulka, erinevalt esialgses eelnõus sätestatust.

Palun kolm minutit juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Jevgeni Ossinovski

See tähendab ju seda, et kõige vaesemast perest pärit noor, kelle perekond saab toimetulekutoetust, ei saa kuidagi ülikooli minna, sest siis võetaks tema õppetoetuse summa jagu perekonna toimetulekutoetuse summast vähemaks. Ma küll ei tea, aga võib-olla on valitsus eelnõuga ka sellepärast põhimõtteliselt nõustunud, et osa haridusministeeriumi lisakuludest kompenseerib toimetulekutoetuse kulude vähenemine.

Sellepärast on sotsiaaldemokraadid seisukohal, et kavandatav reform halvendab vaesest perest pärit üliõpilaste ligipääsu kõrgharidusele ning suurendab seeläbi hariduslikku kihistumist. Kogu debatis on liialt palju keskendutud kõige andekamatele üliõpilastele, sellistele, nagu oli kunagi meie praegune haridusminister. Nemad saavad niikuinii igasuguses haridussüsteemis hakkama ja nädalavahetusel jõuavad veel rongijaamas lihakange vinnata. Nende pärast ei ole seda reformi küll vaja teha. Enamik üliõpilasi on aga keskmiste võimetega ning kui nad on ka vaesest perest ning peavad töötama, et ära elada, on neil uues süsteemis peaaegu võimatu hakkama saada. Tudengid ei ole laisad, nad on lihtsalt vaesed. Kavandatava süsteemi tõttu langeb suur osa neist tõenäoliselt ülikoolist välja, kui ülikoolid ei hakka omaalgatuslikult seaduse jäikusi siluma.

Kas ühiskonna huvides on see, et ka keskmise andekusega üliõpilased oma teadmisi täiendaksid ja siiski kõrghariduse omandaksid, või võivadki nad välja langeda? Küsimus on vist retooriline, ehkki mõni hariduslik elitarist ka siin saalis arvab, et kõrgharidus on ette nähtud 10% privilegeeritutele. Mõelgem sellele, et meil on 32% täiskasvanutest ilma kutse- või kõrghariduseta. Võib-olla teid üllatab, et kõige suurem selliste inimeste osakaal on just vanuserühmas 25–34 aastat. Tõenäoliselt ei ole mõistlik seda protsenti vaeste perede ülikoolist väljalangenud laste abil suurendada.

Sotsiaaldemokraatlik Erakond peab sellele eelnõule taas kord vastu hääletama, sest me

seisame kvaliteetse ja tõesti tasuta kõrghariduse eest ning soovime seda ka vaestest peredest pärit üliõpilastele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Reformierakonna fraktsiooni esindaja Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Täna hommikul on selles saalis üheks märksõnaks kujunenud "kosmeetika". Ma ei ole näinud ühtegi inimest, kes istuks kosmeetiku juures kaks kuud järjest, terve märtsi ja aprilli, aga täpselt nii kaua või vähe on parlamendi kultuurikomisjon põhiseaduskomisjoni abil ja koos täiskoguga, kaasates avalik-õiguslike ülikoolide rektoreid, eraõiguslike ülikoolide rektoreid, rakenduskõrgkoolide rektoreid ning üliõpilasi, tegelnud presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseadusega ja tõsiselt diskuteerinud selle üle, kuidas ja millise täpsusega peab olema paigas ülikoolide rahastamine, mis on tulemuslepingute teema, mis on halduslepingute teema ning kuidas peaksid omavahel tasakaalus olema maksumaksja, riigi ja ühiskonna ootused ülikoolide suhtes ning mida ülikoolid peavad paratamatult vastu andma.

Ma julgen öelda, et ma olen isegi natuke mures selle pärast, et ülikooliseaduses on väga täpselt sätestatud ülikoolidega sõlmitavate tulemuslepingute alused. Mul on kahtlus, kas seadus ei ole sellisena liiga jäik saanud. Aga öelda, et on tegeldud kosmeetikaga, on ilmselge ilukirjanduslik liialdus.

Siin on täna kõlanud väited, justkui kaoksid ära mõned erialad ja võib-olla Tartu Ülikool ei hakka enam juriste koolitama, ning on küsitud, mis saab õigusteaduskonnast. Ülikoolide autonoomia ja vabadus avada uusi õppekavu, koolitada neid, keda tööjõuturg vajab täna, homme ja ülehomme, on märgatavalt suurem, kui olid seni riikliku koolitustellimuse süsteemiga etteantud võimalused. Ei maksa karta seda, et Eesti riigil jäävad saamata spetsialistid, keda vaja on. Kaugel sellest, nendesamade tulemuslepingutega ja nendesamade läbirääkimiste käigus saab Eesti riik täpsemalt tellida riiklikult olulisi erialasid ja spetsialiste.

Me räägime väga palju vajaduspõhistest õppetoetustest ja õppetoetuste süsteemist. See eelnõu, mis praegu on valitsuses ja on tõesti ka parlamenti jõudmas, teeb põhimõttelise muudatuse nii õppetoetuste süsteemis kui ka tulemusstipendiumide osas. Praegune süsteem rakendus 2003. aastal, peaaegu kümme aastat tagasi. Uus süsteem näeb ette tulemusstipendiumid ja vajaduspõhised õppetoetused märksa suuremale arvule üliõpilastele, kui on neid, kes seda toetust praegu saavad. Kui praegu on stipendium 55 eurot, pluss 28 eurot ...

Palun lisaagea!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Urmas Klaas

... kui üliõpilane elab kaugel sellest piirkonnast, kus ta ülikoolis käib, siis uued summad, lisaks õppelaen ja võimalus tööd teha, annavad kokku palju suuremad rahanumbrid. Kavandamisel on samuti märkimisväärselt suuremad summad nende vajaduste katteks.

Olen seda varem öelnud ja kordan ka praegu, et kuigi koalitsioonilepingus on kirjas, et vajaduspõhiste õppetoetuste süsteem rakendub 2015. aastal, töötame pingsalt selle nimel, et nii kõrgharidusreform kui ka tulemuslepingud käivituksid samast hetkest ehk 2013. aastast. Need on omavahel tihedalt seotud teemad.

Mälu värskendamiseks ütlen, et kolleeg Aadu Must rääkis teise lugemise ajal, et võib-olla siiski tasub hääletada selle kassi poolt, kes on ükskõik millist värvi, aga püüab hiiri. Ehk optimism selle eelnõu suhtes oli siis suurem, kui on kolmanda lugemise ajal, kuigi vahepeal ei ole juhtunud mitte midagi muud, kui me kõik oleme lihtsalt nädala võrra vanemaks saanud.

Ma usun, et see eelnõu on kindlasti saanud paremaks, sest me oleme teinud lisatööd. Selles usus ning uskudes, et Eesti vajab selliseid ümberkorraldusi, hääletab Reformierakonna fraktsioon kindlasti selle seaduseelnõu poolt. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Repliik kohapealt, Aadu Musta vastusõnavõtt.

Aadu Must

Kuna minu nime mainiti, pean täpsustama. Muutus see, et luhtusid ootused, et üks eelnõu kohe-kohe parlamendi menetlusse laekub. Vajaduspõhiste õppetoetuste süsteemi seaduseelnõu ei jõudnud parlamenti. See vähendaski optimismi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Sulgen läbirääkimised. Alustame seaduse lõpphääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 53 Riigikogu liiget, vastu 42, erapooletuid ei ole. Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jäetud ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus on vastu võetud. (Tabel 20.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

2. Riigikogu otsuse "Eesti esindaja nimetamine Põhjamaade Investeermispanga kontrollkomiteesse" eelnõu (226 OE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume teise päevakorrapunkti juurde, milleks on rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti esindaja nimetamine Põhjamaade Investeermispanga kontrollkomiteesse" eelnõu esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni aseesimehe Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Riigikogu otsuse "Eesti esindaja nimetamine Põhjamaade Investeermispanga kontrollkomiteesse" eelnõu algatas rahanduskomisjon 30. aprillil. Kontrollkomitee moodustatakse eesmärgiga tagada panga tegevuse vastavus põhikirjale. Kontrollkomitee vastutab panga raamatupidamisdokumentide auditeerimise eest ning esitab panga nõukogule iga-aastase audiitori järeldusotsuse. Kontrollkomiteesse kuulub kümme liiget. Kontrollkomitee liikmed nimetatakse kuni kaheks aastaks. Rahanduskomisjon teeb ettepaneku uueks perioodiks, alates 1. juunist, nimetada kaheks aastaks meie esindajaks kontrollkomitees ra-

handuskomisjoni esimehe Sven Sesteri. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks ettepanekuid ei laekunud. Rahanduskomisjon tegi 7. mai istungil konsensusliku otsuse panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Arto Aas, palun!

Arto Aas

Kuidas te hindate, kas eelmine esindaja Taavi Rõivas sai oma tööga hakkama? Ma olen Euroopast kuulnud, et ta tegi suurepärasest tööd.

Rannar Vassiljev

Komisjoni istungil seda teemat ei käsitletud. Mina isiklikult ei ole kuulnud Euroopast, kas Taavi Rõivas sai hästi hakkama või ei saanud, aga ma usun, et Taavi Rõivas tuli seal täiesti korralikult toime. Ma arvan, et ka praegune rahanduskomisjoni esimees Sven Sester saab selle tööga hästi hakkama.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimiste soovi ei ole. Tundub, et kandidaat Sven Sester ei protesteeriks selle otsuse eelnõu vastu. Seega võime hakata lõpphääletust ette valmistama.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele otsuse eelnõu 226. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 78 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Eesti esindaja nimetamine Põhjamaade Investeeringuspanga kontrollkomiteesse" eelnõu 226 on otsusena vastu võetud. (Tabel 21.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

Head ametikaaslased! Täna istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.35.

Istungi kestus 35 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 14. mai 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu liikme Mart Nuti ametivanne
2. Kaitseminister Urmas Reinsalu ametivanne
Istungi rakendamine
3. Arupärimine maakondlike riigimuuseumide korralduse kohta (nr 146)
4. Arupärimine emakeele riigieksami kohta (nr 148)
5. Arupärimine õpetajate palga tõusu kohta (nr 162)
6. Arupärimine Jõgeva koolide sulgemise kohta (nr 166)
7. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja valitsusliikmed! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 15. töönädala esmaspäevast istungit.

1. Riigikogu liikme Mart Nuti ametivanne

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud Riigikogu! Seoses Riigikogu liikme Urmas Reinsalu volituste peatumisega tema nimetamise tõttu kaitseministriks asub Riigikogu liikmeks asendusliige Mart Nutt. Kuulame ära Riigikogu liikme Mart Nuti ametivande. Palun!

Mart Nutt

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. (Aplaus.)

2. Kaitseminister Urmas Reinsalu ametivanne

Esimees Ene Ergma

Vabariigi Presidendi s.a 11. mai otsusega nr 84 on Urmas Reinsalu nimetatud kaitseministriks. Kuulame ära kaitseminister Urmas Reinsalu ametivande.

Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südame- ja tunnetuse ees. Töotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu Eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõigepealt kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks seaduseelnõu. Esiteks, Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Teiseks, välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Annan Keskerakonna fraktsiooni nimel üle alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis näeb ette alates 1. jaanuarist 2013 alandada Eesti riigis elektriaktsiisi Euroopa Liidus lubatud minimaalse määrani, milleks on üks euro. Nagu te kõik teate, on elektrituru osaline avamine Eestis juba näidanud, et Nord Pool Spoti elektribörsi Eesti hinnapiirkonnas on hinnad märksa kõrgemad kui praegu kodutarbijatele kehtivad hinnad. See hinnatõus ei ole osutunud ajutiseks, vaid päris jäävaks. Seetõttu võib kodutarbijaid järgmise aasta 1. jaanuarist oodata ligikaudu 40%-line elektri hinna tõus. Me oleme seisukohal, et selline hinnatõus oleks liiga suur ja põhjustaks valusaid mõjusid Eesti elanikele. Seetõttu on riigi kohus hinnatõusu pehmen-dada. Üks võimalus seda teha on vähendada riigi lisatud aktsiise. Meie ettepanek ongi alandada aktsiisi, mis praegu on ligi 4,5 korda suurem Euroopa Liidus miinimumina nõutud aktsiisist, Euroopa Liidu miinimumtasemele. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel olen vastu võtnud kolm seaduseelnõu. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetluse käigu kolme tööpäeva vältel.

Nüüd teated. Esiteks, seoses Riigikogu liikme Mart Laari volituste taastumisega lõppesid s.a 11. mail Riigikogu liikme Andrus Saare volitused.

Teiseks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsusele s.a 10. mail esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu kohta, mis reguleerib kolmandate riikide kaupade ja teenuste juurdepääsu liidu riigihangete siseturule ning selliseid menetlusi, millega toetatakse läbirääkimisi liidu kaupade ja teenuste juurdepääsu üle kolmandate riikide riigihanketurgudele, Euroopa Liidu asjade komisjonile ja on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse kohta arvamust andma väliskomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 31. mai kell 16.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 94 Riigikogu liiget, puudub 7.

Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil kõikidel laudadel. Panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt oli 94 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

3. Arupärimine maakondlike riigimuseumide korralduse kohta (nr 146)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Algab arupärimistele vastamine. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Priit Toobali, Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi, Mailis Repsi, Yana Toomi, Ester Tuiksoo ja Inara Luigase 4. aprillil s.a esitatud arupärimine maakondlike riigimuseumide korralduse kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Käesoleva aasta 4. aprillil esitasin koos kolleegidega Keskerakonna fraktsioonist arupärimise kultuuriminister Rein Langile. Arupärimine käsitleb maakondlike riigimuseumide korraldust. 2009. ja 2010. aastal oli Kultuuriministeeriumil ja tollasel kultuuriministril idee liita Eesti maakondlikud riigimuseumid üheks riigiasutuseks. Tookord kommenteeris kultuuriminister Laine Jänes Riigikogu infotunnis, et nn ühendmuseumi asemel luuakse muuseumide sisulist tööd koordineeriv osakond Eesti Rahva Muuseumi juurde. 1. juulist 2010. aastal alustaski ERM-i juures tööd omakultuuride osakond, mis pidi hakkama suunama maakonnamuuseumide käekäiku ja koostööd. Nüüdseks on Kultuuriministeeriumis võetud aga vastupidine suund: muuseume soovitakse muuta sihtasutusteks või anda üle kohalikele omavalitsustele. Kultuuriministeeriumi muuseuminõunik Marju Reismaa on märkinud, et maakonnamuuseumide juhtimismudel on ajale jalgu jäänud ning sihtasutuse vorm võimaldab nii ministeeriumi kui ka asutuse enda seisukohalt märksa lihtsama ülesehitusega ning konkreetsete volituste ja

vastutuse jaotamisega kahetasandilist juhtimis-mudelit. Tartumaa, Iisaku, Järvamaa ja Läänemaa muuseumile ning Mahtra Talurahvamuseumile on Kultuuriministeerium andnud korralduse teha kogude täielik inventuur, et lõpetada nimetatud muuseumide tegevus riigimuuseumidena. Muuseumidirektorid on seisukohal, et Kultuuriministeeriumi arusaam riigimuuseumide korraldusest muutub liiga kiiresti, ei ole tehtud piisavaid analüüse ega kaasatud muuseumijuhte. Muuseumidele on antud korraldus, hoolimata sellest, et nendega pole sisulisi arutelusid peetud ega kaalutud pool- ja vastuargumente, mida muuseumijuhid mitmel nõupidamisel on esitanud. 4. aprillil esitasime kultuuriministrile kokku kuus küsimust ja palume nüüd ministril nendele küsimustele vastata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun kõnepulti kultuuriminister Rein Langi!

Rein Lang

Väga lugupeetud juhataja! Head arupärijad! Tundub, et informatsioon liigub Eestis aeglaselt või ei liigu üldse, aga üritame seda viga natuke parandada. Ma püüan vastata teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Millistele analüüsidele tuginedes on langetatud otsus Eesti maakondlikud riigimuuseumid muuta sihtasutusteks või anda omavalitsustele?" Mingit niisugust otsust, et kõik Eesti maakondlikud riigimuuseumid muudetakse sihtasutusteks või antakse omavalitsustele üle, ei ole olemas. Kõik Eesti maakondlikud riigimuuseumid on oma eripäraga ja nendesse kõikidesse tuleb suhtuda erinevalt, vastavalt nende spetsiifikale. Mingit lauaga löömist ei ole, kõike ühtemoodi teha ei saa. Riigivaraseaduse § 78 kohaselt saab riigi sihtasutuse või riigi osalusega sihtasutuse asutada üksnes Vabariigi Valitsuse volituse alusel. Nii et jällegi, kui te räägite langetatud otsusest, siis ruttate sündmustest ette. Me tegeleme eeltöoga, oleme kirjeldanud Eesti muuseumivõrku nii sisulise tegevuse kui ka majandusliku poole pealt. Me peame läbirääkimisi mõningate kohalike omavalitsustega (ning loomulikult ka muuseumidega), kus kohaliku kogukonna huvivid arvestades saaks muuseumi kõige efektiivsemalt arendada just omavalitsus või oma-

valitsus ja riik koostöös eraõigusliku isiku kaudu. Tõsi on see, et Eesti muuseumimaastik vajab korrastamist ja uuendamist. 21. sajandi muuseum on elav paik, kus inimestel on põnev olla kogu perega, see on hariv koht nii väikes-tele kui ka suurtele. Paraku on Eestis muuseum, mis jäävad inimestele ebaatraktiivseks, sest kui kaua sa ikka ühte ja sama loomatopist eri piirkondades vaatamas käid. Tagajärg on see, et mõni muuseum on inimtühi, nad on eelarveraskustes ja vaatavad äraootavalt Kultuuriministeeriumi poole, et Kultuuriministeerium kuskilt rahapaja leiaks. Kultuuriministeeriumi eesmärk on, et kõik Eesti muuseumid oleksid tänapäevased, harivad, huvitava väljapanekuga ning suunatud eelkõige seal käivatele inimestele. Muuseum peab olema meie enda inimestele nii huvitav, et inimesed lähöksid sinna sagedamini kui kord elu jooksul. Selliseid positiivseid näiteid on meil väga palju: Eesti Kunstimuuseum, eelmisel suvel taasavatud Eesti Ajaloomuuseum või kõige värskema näitena Läänemere regioonis ainulaadne Eesti Meremuuseumi Lennusadam.

Teine küsimus: "Kas muuseumidirektoritega on antud küsimust arutatud, saadud nende heakskiit ning kui paljud neist on sellise tulevikuplaaniga nõus?" Suur tänu hea küsimuse eest! Tartumaa, Järvamaa, Läänemaa ja Iisaku muuseumi ning Mahtra Talurahvamuseumiga seonduvaid muudatusi on arutatud asjasse puutuvate muuseumide juhtidega, kohalike omavalitsustega ja ka muuseuminõukoguga. Oleme saanud muuseumidelt tagasisidet, et neil on tahe ise otsustada ja oma tegevust planeerida. Suund sihtasutuse moodustamisele pakub muuseumile iseotsustamist praegusest märksa rohkem, see pakub suuremat iseseisvust, uusi võimalusi, et asutus saaks areneda ja muutuda muuseumimaastikul tugevamaks. Maakonnamuuseumidega seotud muudatuste ideid on kõigile maakondades tegutsevate riigimuuseumide direktoritele tutvustatud kahel korral: 18. oktoobril ja 13. detsembril 2011 Eesti Rahva Muuseumis muuseuminõunikuga toimunud kohtumisel. Samuti on neile saadetud kirjalikud memod. Kavandatud muudatustega on kursis ka muuseuminõukogu, kellega teemat arutati 11. oktoobril 2011 ja 26. jaanuaril 2012. Muuseuminõukogul mingisuguseid vastuväiteid kõnealuse viie muuseumi juriidilise vormi muutmisele ei ole. Muuseumid ei peaks

kartma eraõiguslikku juriidilist vormi, sest juuba nüüd on meil eeskujuks edulugusid endisest riigimuuseumidest, mis on muudetud sihtasutusteks. Eelkõige tuleb märkida Sihtasutust Virumaa Muuseumid, mis on oma tegevuses väga edukas olnud. Võtame näiteid ka teistest valdkondadest. Sihtasutuses Jõulumäe Tervise-sportikeskus on võimalik sportida paljudel inimestel, kes enne ei saanud seal sporti teha. Sihtasutus Rakvere Teatrimaja, Sihtasutus Ugala Teater, värske näitena kindlasti Sihtasutus Endla Teater – kõik need näiteid on andnud positiivse tulemuse nii pakutavate teenuste mitmekülguse, paljususe kui ka kvaliteedi poolest, aga nendes asutustes on suurenenud ka omatulud.

Kolmas küsimus: "Miks ei piisa maakondlike riigimuuseumide tegevuse korraldamiseks ERM-i juurde loodud omakultuuride osakonnast?" Eesti Rahva Muuseum nõustab maakonnamuuseumi ja teeb nendega koostööd. Selleks loodud omakultuuride osakond toetab maakonnamuuseumide arengut ning koordineerib nende ühiseid tegevusi, näiteks korraldavad nad maakonnamuuseumidele koolitusi, abistavad neid turundusküsimustes, aitavad projekte koostada jne. Kuid Eesti Rahva Muuseumi ülesanne ei ole maakondlike riigimuuseumide ega institutsioonide tegevuse igapäevane korraldamine. Eesti Rahva Muuseumi omakultuuride osakond ei sekku ega peagi sekkuma teiste riigiasutuste igapäevajuhtimisega.

Neljas küsimus: "Kas Kultuuriministeeriumi soov maakondlike riigimuuseumide staatust muuta tähendab, et kultuuriminister ei ole rahul ERM-i omakultuuride osakonna tööga maakonnamuuseumide koostöö suunamisel?" Siin saab vastata väga lihtsalt: see väide ei pea paika. Kultuuriministeerium on ERM-i tööga rahul, aga nagu ma eespool ütlesin, nende ülesanne ei ole kunagi olnud ega ole ka praegu teiste riigiasutuste töö korraldamine.

Viies küsimus: "Milline peaks Teie kui kultuuriministri meelest olema maakonnamuuseumide staatus ja juhtimismudel?" Hea küsimus. Maakonnamuuseumid peaksid tegelema naabruskonnas elavate inimeste harimise ja nende vaba aja sisustamisega ning elukeskkonna rikastamisega. Just kohalike inimeste huvid peaksid olema maakonnamuuseumi jaoks esikohal. Kuna kohaliku muuseumi ülalpidamise

eest maksab sealse kogukonna liige, siis turistide huvi peaks tulema pärast kohalike elanike huvi, kuid turistide raha on kindlasti vajalik ja kasulik muuseumi majandamisele, mistõttu ei saa seda ka tähelepanuta jätta. Praegune maakonnamuuseumide süsteem on selgelt vananenud ning juhtimismudel on ajale jalgu jäänud. Arupärijate viidatud sihtasutuse vorm võimaldab märksa lihtsama ülesehitusega ning konkreetsete volituste ja vastutuse jaotamisega kahetasandilist juhtimismudelit. Kui eraõiguslike isikute juhtorganite liikmed vastutavad oma otsuste eest mitte üksnes moraalselt, vaid hoolsuskohustuse mittetäitmisel korral ka materiaalselt, siis praeguste riigiasutuste puhul vastutus selgelt hajub. Teine oluline kaalutlus sihtasutuse asutamisel on võimalus kaasata kultuuriasutuse tegevusse kohalik omavalitsus, kelle territooriumil tegutsetakse. Arenenud kultuuristruktuuridega riikides on omavalitsuste osa kultuuriasutuste majandamisel ning tegevuse suunamisel palju suurem, kui see on praegu Eestis. Kohalikel omavalitsustel tuleks osaleda nende asutuste juhtimisel mitte üksnes soovijate ja nõuandjatena, vaid reaalsete otsustajate, aga ka vastutajatena. Ainult sellisel juhul saame loota, et rakendub toimiv side kohaliku kogukonna ja kultuuriasutuse vahel.

Kuues küsimus: "Kuidas ja mis ajaks on Kultuuriministeeriumil plaanis Eesti maakondlike riigimuuseumide reform läbi viia?" Siin peaks alustama tõdemusega, et maakonnamuuseumide muudatusi muuseumireformiks nimetada on küll selge liialdus. Tegemist on muuseumivõrgu korrastamisega, mille käigus muudetakse viie muuseumi juriidilist vormi. Näide on küll pisut teisest valdkonnast, kuid keegi ei nimeta ju Endla Teatri sihtasutuseks muutmist teatrireformiks. Ajaplaanist niipalju, et kui kõik läheb plaanikohaselt, siis loodame läbirääkimised kohalike omavalitsustega lõpetada lähitulevikus ning volikogude otsused kätte saada selle aasta sügiseks. Seejärel tellib Kultuuriministeerium muuseumide kinnistute hindamise ning vormistab sihtasutuse asutamiseks vajalikud dokumendid lõplikult. Riigiasutuse tegevuse lõpetamise otsuse tegemine sõltub Vabariigi Valitsuse korraldusest, millega antakse volitus sihtasutuse asutamiseks. Riigiasutuse likvideerimine ei saa toimuda enne sihtasutuse registreerimist. Peale Vabariigi Valitsuse volituste saamist on asutajatel võimalik

kirjutada alla asutamisleping ning juhataja saab teha sihtasutuse registreerimise toimingud. Kultuuriministeerium valmistab dokumendid ette arvestusega, et sihtasutuste asutamine ning sellele järgnev riigimuseumide likvideerimine toimub 2013. aasta esimese kvartali jooksul. Tänan väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kultuuriminister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Möödunud aasta detsembris Tartu Ülikooli Ajaloo Muuseumi 35. aastapäeval peetud ettekandes nentisite, et Eestis on muuseumi liiga palju. Tõdesite, et koordineeritud muuseumipoliitika ajamist segab aegunud muuseumiseadus. Millal on ministril ja valitsusel plaanis tulla värskendatud muuseumiseaduse eelnõuga meie ette?

Rein Lang

Aitäh, lugupeetud rahvaasemik Priit Toobal! Te võite esitada selle küsimuse Keskerakonna esindajatele kultuurikomisjonis. Juba kahe nädala eest andis ministeerium kultuurikomisjonile üle meie arusaama, kuidas muuseumiseadust võiks muuta, sest kultuurikomisjon on ise soovinud selle eelnõu algatada. Seda soovi avaldati ühel koosolekul, kus olid kohal kõik kultuurikomisjoni liikmed. See otsus oli täiesti üksmeelne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Küsimus on omavalitsuste ja riigi koostöö kohta. Milliseks kujuneb Kultuuriministeeriumi osalus loodavate sihtasutuste rahastamisel ja kuidas tagatakse riigi rahastamise kestlikkus?

Rein Lang

Aitäh! Me oleme kõikidel juhtudel öelnud kohalikele omavalitsustele, et riik rahastab neid muuseumi edasi vähemalt samas mahu kui praegu. Mis kestlikkusse puutub, siis me

oleme igalt poolt saanud küsimusi, kus on garantii, et kümne aasta pärast on olukord samasugune. Aga kümneaastast garantiid ei saa anda ükski minister, sest riigieelarve seadus, mille teie olete selles saalis vastu võtnud, seda ei võimalda. Eks see ole rohkem aumeeste kokkulepe.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Alustame läbirääkimisi. Palun kõnepulti kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Esimesele küsimusele vastas minister, et pole langetatud konkreetset otsust, et Eesti maakondlikud riigimuseumid muutuksid sihtasutusteks või antaks üle omavalitsustele. Ma küsin siis, mille alusel minister ja ministeerium teutsevad, kui sellist otsust ei ole vastu võetud. Aga see selleks.

Selge on see, et muuseumide juhtimismudeleid ja -võtteid peaks muutma, sest muuseumiseadus ja muuseumikorraldus, eriti riigimuseumide korraldus, on jäänud ajale jalgu. Kuid praegu on selles kavas, mis näeb ette, mida mõne muuseumiga on plaanis teha, üht-teist segast ja seal on palju vastamata küsimusi. Kindlasti peavad senisest selgemaks saama tingimused, mis hakkavad reguleerima omavalitsuste ja sihtasutuste suhteid. Samuti peab omavalitsustel olema kindlus, et muuseumi üle võttes kaasneb sellega riigi rahastus, mitte ei juhtu nii nagu alati, et riik annab omavalitsustele objekti või ülesande, annab võib-olla ka – hea, kui aastaks – rahastuse, aga järgmisel aastal seda enam ei mäletata ja rahastus katkeb. Tegelikult jääb objekti ülalpidamine kohaliku omavalitsuse ülesandeks ja riigil on hea öelda, et tema on käed sellest puhtaks pühkinud.

Kindlasti pole me selle vastu, kui muuseumikorralduses üht-teist muudetakse, kuid sellele peavad eelnema põhjalikud analüüsid, mille tegemisse tuleks senisest rohkem kaasata nii muuseumijuhte kui ka kohalike omavalitsuste juhte, sest mitmed riigimuseumijuhid maakondades on avaldanud meedias rahulolematust, et neid on vähe kaasatud ja ministeerium pole nende seisukohti arvesse võtnud. Kui me kaasame omavalitsusjuhte ja muuseumijuhte,

siis saame küsimustele vastused ja võime jõuda kõiki osapooli rahuldava kompromissini. Aga mul on hea meel, et kohe-kohe on jõudmas parlamendi täiskogusse muuseumiseaduse parandused. Loodame, et selle eelnõu menetlemise käigus me saame küsimustele vastused ja saame seda teemat käsitleda põhjalikumalt kui arupärimise raames. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine emakeele riigieksami kohta (nr 148)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, milleks on Riigikogu liikmete Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Mailis Repsi, Priit Toobali, Vladimir Velmani ja Yana Toomi 5. aprillil s.a esitatud arupärimine emakeele riigieksami kohta. Palun veel kord kõnepulti kolleeg Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Lugupeetud haridus- ja teadusminister! 5. aprillil andsid Keskerakonna fraktsiooni liikmed üle arupärimise Jaak Aaviksoole. Arupärimise teema on emakeele riigieksam. 30. aprillil kirjutasid abiturientid eesti keele riigieksamit, mis alates sellest aastast koosneb kahest osast. Sellega kontrollitakse õpilase tekstimõistmis- ja tekstiloomeskust ehk funktsionaalset lugemis- ja kirjutamisoskust. Uus eesti keele riigieksam on vajalik, kuna üha rohkem on hakatud vahetu loomingu asemel esitama kätteõpitud mõttekäike ja tekste ning rõhudes õppetöös liialt kirjandile, võivad ainekava teised osad jääda piisava tähelepanuta. Eesti keele riigieksami uue formaadi kehtestamine juba 2012. aasta kevadeks on teinud aga nii õpetajad kui ka õpilased murelikuks ja seda nii enne kui ka pärast eksamit, sest vastuseta küsimusi on siiani palju. Uue formaadi kehtestamine aasta aega enne riigieksami sooritamist oli õpetajate meelest liigne kiirustamine. Veel tunti puudust laiapõhjalistest koolitustest ja asjakohastest õppematerjalidest. Sellest tulenevalt ei tunne ka õpetajad ennast kindlalt ning paljud koolid loobusid sel aastal proovieksami

korraldamisest, sest seda ei osatud lihtsalt ette valmistada ega piisavalt põhjalikult analüüsida. Suure tõenäosusega võib see hiljem probleeme tekitada. Hugo Treffneri Gümnaasiumi ja Tallinna Reaalkooli abiturientid koostasid sügisel avaliku pöördumise, juhtides tähelepanu uue eksamiformaadi kitsaskohtadele. Õpilased jäid seisukohale, et kui lugemisosa kontrollib vaid üks hindaja, siis suurendab see kaebuste hulka. Kuna me esitasime arupärimise 5. aprillil ja vahepeal on nimetatud eksamit juba toimunud, siis on ministril lisaks nendele kuuele teemale, mille kohta me küsisime, tõenäoliselt lisainformatsiooni selle eksami kohta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun kõnepulti lugupeetud haridus- ja teadusministri!

Jaak Aaviksoo

Lugupeetud esistuja! Hea küsija ja teised rahvasaadikud! Kirjand kui emakeele kontrolli vorm on Eestis sügavate traditsioonide ja juurtega. Loomulikult tekitab niisuguse traditsiooni muutmine, ükskõik kui põhjendatud ja hästi ettevalmistatud see ka ei oleks, alati ebakindlust ja küsimusi. Erand ei ole ka eesti keele riigieksami uus korraldus, mis, tõsi, ei ole kaotanud kirjandit kirjaliku emakeelse eneseväljendusvormina, kuid on kahandanud selle osakaalu, tuues sisse uued küsimused või osaküsimused, eelkõige teksti mõistmist ja analüüsi puudutavalt. Arutelud uue eksamivormi üle algasid juba 2004. aastal. 2005. aasta märtsis esitati haridus- ja teadusministrile rohkem kui 500 õpetaja koostöös koostatud dokument "Õpetajate ettepanekud eesti keele õppe tõhusamiseks". Läksid mööda mõned aastad ja 20. veebruaril 2008 moodustas minister Lukas eesti keele riigieksami arendamise töörühma, kus olid üsna laiapõhjaliselt esindatud Eesti haridusavalikkus ja õpetajad, sh Eesti Emakeeleõpetajate Selts. 4. aprilli käsikirjaga nr 406 nimetati töörühma liikmeks Piret Järvela Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi esindajana. Seega on emakeeleõpetajate selts, kes selles küsimuses on üsna häälekalt sõna võtnud, olnud oma esindaja kaudu sellesse töösse kaasatud. See koostöö, mis päädis s.a 30. aprillil toimunud riigieksamiga, oli üsna hästi ja laiapõhjaliselt ning pikaajaliselt, mitme ministri ja mitme

valitsuse ajal ette valmistatud. Nagu öeldud, vastuseisu ja eriarvamusi on olnud palju. Kurdetud on ka selle üle, et aega ettevalmistamiseks jäi väheks. Aga ma tahan rõhutada ühte üldisemat probleemi, millega me Eesti hariduselus ikka ja jälle kokku puutume ning mis minu arvates on ajendanud ka teid, head rahvasaadikud, seda arupärimist esitama. Nimelt, mida me õieti koolis tahame saada, milleks peaksid lapsed seal õppima? Kas nad peaksid õppima konkreetse formaadi, kuju ja sisuga eksamiksi või siiski riikliku õppekavaga ette nähtud aine mõistmise eesmärgil? Olen seda meelt, et uus või üldse mingi suvaline eksamivorm ei saa ega tohi eeldada mingeid teisi teadmisi ja oskusi kui need, mida tuleb õpetada ja omandada kehtiva riikliku õppekava järgi, ka emakeele puhul. Sellepärast ei tohiks eksamivormi selgumine vaid aasta enne eksami toimumist olla iseenesest probleem, sest see ei muuda tühiseks 12 aasta jooksul tehtud tööd, mille abiturientid on selja taha jätnud. Aga nüüd konkreetsemad vastused.

Esimene küsimus: "Millistele analüüsidele tuginedes muudeti hoolimata emakeeleõpetajate vastuseisust emakeele riigieksami formaati ning loobuti traditsioonilisest kirjandist?" Peatusin sellel juba lühidalt. Kõige olulisemal määral peegeldab probleeme emakeeleoskusega võib-olla uuring, mis tehti mõne aja eest kuue kõrgkooli 242 esmakursuslase hulgas, kes olid hiljuti gümnaasiumi lõpetanud. Eesti keele ainekava õppe-eesmärgid saavutas vaid 52% uuringus osalenutest, kasina tulemuse saavutas 23% testis osalenutest ja puuduliku tulemuse 25%. "Seega on ligikaudu 40% üliõpilaste kirjakeeleoskus nii madal, et see hakkab kindlasti mõjutama inimese tõsiseltvõetavust, kui ta soovib ühiskondlikus tegevuses sotsiaalset kapitali koguda." Niisugusele järeldusele jõudsid Martin Ehala ja tema töörihm uuringu kokkuvõttes. Ma usun, et emakeeleeksami laiendamine ja funktsionaalsete emakeeleoskuste kontrolli sisseviimine püüab seda kitsaskohta kõrvaldada.

Teine küsimus: "Vaadates katseksamile järgnenud kriitikalainet ning Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi seisukohta, et kirjand on õpilastele suurem väljakutse kui uus eksam, kas kaalute traditsioonilise kirjandi juurde tagasitulekut?" Riigieksamit ei korraldata võimalikult suure väljakutse esitamiseks. Riigieksam

korraldatakse selleks, et mõista ja adekvaatselt hinnata, kas eesmärgid on täidetud või ei ole. Nagu juba öeldud, kirjand ei ole kadunud. Selle maht on vähenenud 600 sõnast 400 sõnani. Usun, et ka nendel eesti keele õpetajatel, kelle arvamused ei ühti Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi juhatuse seisukohtadega, on ettekujutust ja autoriteeti otsuste langetamiseks. Kahe ametliku katseeksami kogemuste ja tänaseks toimunud riigieksami tulemuste analüüsile tuginedes jõuame kindlasti pädevama vastuseni, kuid esialgne analüüs näitab, et traditsioonilise kirjandi juurde tagasitulek ei ole tõsiselt võetavalt päevakorras, ehkki seda välistada ei ole ka põhjust.

Kolmas küsimus: "Kui veel sügisel räägiti, et oma kooli õpetajad parandavad töid kõigepealt ning seejärel REKK-i esindajad, siis jaanuarist sai selgeks, et õpetajad oma õpilaste töid siiski lugeda ei saa. Mis põhjustas sellise muutuse paar kuud enne eksami toimumist?" Ettepaneku kaasata oma kooli õpetajad eesti keele riigieksami hindamisprotsessi tegi haridus- ja teadusministrile eespool nimetatud töörihm 15. mail 2008. REKK alustas ka ettevalmistustöid. 24. novembril 2011 esitas Eesti Koolijuhtide Ühendus pöördumise Haridus- ja Teadusministeeriumi poole, milles palus eesti keele eksami hindamise korda mitte muuta. Kahtlusi õpetajate võimaluste suhtes riigieksami töid hinnata sisaldas ka õpilaste avalik pöördumine (Õpetajate Leht, 11. november 2011). Haridus- ja Teadusministeerium otsustas tulla koolijuhtide soovile vastu ning kuni 2014. aastani mitte muuta eksamitööde hindamise senist korda.

Neljas küsimus: "Uue korra järgi loeb I osa üks hindaja ning II osa punktide aluseks võetakse kahe hindaja keskmine. Kas Teie haridus- ja teadusministrina ei näe siin ohtu, et ühe hindaja kasutamine I osa juures suurendab kaebuste ja vaidluste hulka?" Luges ülesannete puhul on tegu klassikaliste avatud vastustega ülesannetega, mida ka teiste riigieksamite puhul hindab üks hindaja hindamisvõtme põhjal. Eksamitulemuste apelleerimine on eksamisooritaja õigus, mis annab võimaluse saada kindlustunne oma eksamitöö hindamise õigsuse kohta. Apelleerides peavad õpilased oma otsust põhjalikult kaaluma, sest selle tulemusena võib selguda ka selline hindamisviga, mis hoopis langetab eksamitulemust. Oleme val-

mis vaiete hulga mõningaseks suurenemiseks eksami esmakordset sooritamist arvesse võttes. Seni on apellatsioon eesti keele riigieksami puhul esitatud eksamitöödest 2–5% kohta.

Viies küsimus: "Eesti keele riigieksami erisuskirjas seisab, et alates 2014. aastast on eksami kestuseks 300 minutit. Paljud õpilased on aga kurtnud ajanappuse üle. Kas Haridus- ja Teadusministeerium omab andmeid, kui paljud õpilased oleksid katseeksamil vajanud lisa-aega? Millest on tingitud eksami pikkuse lühendamise vajadus?" Küsimus ei puuduta mitte tänavust, vaid kahe aasta pärast korraldatavat eksamit. Kahe katseeksami tulemuste põhjal võib öelda, et õpilased vajavad eksami sooritamiseks keskmiselt 4,5 tundi. Kui korraline eksam näitab, et õpilased ei vaja eksami sooritamiseks kuut tundi, siis tuleb kõne alla eksamiaja lühendamine 2014. aastal. Kui õpilased vajavad siiski rohkem aega, siis jääb praegune kord kehtima.

Kuues küsimus: "Abituriendid tõid oma avalikus pöördumises välja hindamisvõtme ebapädevused. Kuidas garanteerite, et riigieksami tööde hindamisel selliseid vigu hindamisvõtmesse ei satu?" Katseeksamid, mis toimusid 2010. ja 2011. aastal, olidki mõeldud eksamitöö võimalike vigade avastamiseks ja eksamitöö kvaliteedi tagamiseks. Õpilaste pöördumises oli esile toodud ainult üks katseeksami hindamisvõtmes olnud kindel sõnastusviga, mis hinnet siiski ei mõjutanud. 30. aprillil kasutusele tulnud ülesanded olid läbinud mitmekordse ekspertiisi ning nende koostajad olid katseeksamitega võrreldes teinud palju põhjalikuma analüüsi. Lisaks lähtub eksamikomisjon põhimõttest, et kõik vaieldavused vastuste tõlgendamisel lahendatakse eksaminantide kasuks. Olen veendunud, et muutunud eksamivormist hoolimata eesti keele riigieksam 30. aprillil 2012 õnnestus ja nii õpilased kui ka õpetajad mõistavad muutuste vajalikkust. Omalt poolt võin lisada, et see eksam on täiesti jõukohane ka tavalistele inimestele. Minul kulus selle eksami sooritamiseks samuti umbes 4,5 tundi. Käsi väsis ära ja pastaka hoidmine 4,5 tunni vältel oli kõige suurem pingutus lisaks vaimsele pingutusele, mis eksamiga kaasas käis. Pean tunnustama, et mulle jäi mulje, et niisugune veidi piiritletum, konkreetsem ja eri pädevusi kontrolliv eksam võiks anda häid tulemusi Eesti riigis tervikuna. Isiklike tule-

muste kohta ei oska veel midagi öelda, jään neid värisedes ootama. Aga lõpetan ühe Saaremaa Ühisgümnaasiumi abituriendi sõnadega, kes arvas pärast eksami sooritamist, et uus eksam avardab võimalusi, võrreldes kirjandiga, kuna ei keskendu ainult tekstiloomele. Lõpukirjand on asi, mida on elus vaja ainult korra, kuid teksti mõistmist ja analüüsimist on vaja kogu aeg. Aitäh küsimast!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Tänan! Austatud härra minister! Mulle tundus, et teie esimeses vastuses oli vastuolu. Küsimus oli nimelt selline, millistele analüüsides tuginedes see otsus vastu võeti. Teie rääkisite Martin Ehala analüüsist ja õppekavast ning jäi selline mulje, et eksamivormi muutmine justkui ongi see, mis suunab kogu õpetamise kulgu. Õppekavast me ei räägi, samas räägime sellest, et kui me muudame eksami sisu, siis me justkui mingil müstilisel kombel kõrvaldame ka need puudujäägid, mille Ehala välja tõi. Ma ei saanud hästi aru, kuidas see peaks toimuma, kui õppekava jääb samaks.

Jaak Aaviksoo

Alustan sellest, et õppekava on, tõsi, aegajalt muudetud, kuid emakeeleoskuse osas küll mitte sellisel määral, et see oleks mingeid põhimõttelisi erinevusi sisse toonud. Nüüd riigieksamist. Nagu ma juba vihjasin, on meil paraku niisugune koolikultuur, seda erinevatel põhjustel, et eksam on väga tugev motiveerija, millest sõltub palju. Tõenäoliselt sõltub tulevikus veidi vähem, sest ülikoolid lähevad üle sisseastumiseksamitele. Nende otstarbekuses võin ma ise mingil määral kahelda, aga kui ülikoolid on nii otsustanud, siis on see nende õigus. Oli kujunenud olukord, et emakeeleõpe oli üha enam ja enam koondunud kirjandivormis eneseväljenduse arendamise ümber. Aga keel ja keele valdamine on palju keerukamad nähtused. Seetõttu võiks erinevate osaoskuste kontroll olla, ütleme, rikkalikum. Selle kontrollimine, kas inimene saab aru, mida ta loeb, on mõistlik. See, et ta oskab teksti analüüsida, seda sügavamalt mõista, on ka mõistlik. Kui ta loetu ning oma teadmiste ja oskuste põhjal ühe

pikema essee kirjutab, siis niisugune terviklik, mitmest komponendist kokku pandud eksam on minu arvates otstarbekas ja kontrollib tõesti laiemalt riikliku õppekava omandatust. Mis puudutab kõiki neid töid, analüüse ja uurin-guid, siis siinkohal ma neid kokku lugeda ei jõua. Loomulikult, Ehala uuring tehti palju hil-jem, võrreldes 2004. aastal avanenud aruteluga uue eksamivormi üle. Kui te soovite, siis ma võin kõik need käskkirjad ja komisjonid siit ette lugeda, aga uskuge mind, neid on olnud päris palju, autoriteetsed emakeelespetsialistid on oma arvamust avaldanud. Ma usun, et me vaatame konstruktiivselt tulevikku ja ootame ära sellel aastal toimunud riigieksami tulemu-sed. Ma julgen olla ettevaatlikult positiivne, et üldiselt see eksamivorm õigustas ennast, see õigustas ennast seekord ja õigustab ka tulevi-kus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud mi-nister! Me kõik lugesime sellest meedia va-hendusel ja täna te ütlesite ka siin välja, et teie-gi tegite seda uut eksamit. Kui õpilane sooritab eksami ja saab vähe punkte, siis tõenäoliselt ei saa ta soovitud erialal soovitud ülikooli astuda ja tulevikus ei saa ilmselt soovitud töökohta. Mis järgneb või juhtub siis, kui teie ministeer-iumi töötajad saavad või teie ise saate liiga vähe punkte või saate alla keskmise tulemuse?

Jaak Aaviksoo

Ma usun, et avalik huvi nende punktide vas-tu on suur. Ega me ei ole lõpuni läbi mõelnud, kuidas seda kõike avalikustada. Aga ma usun, et need ministeeriumi töötajad, kes koos mi-nuga seda eksamit tegid, on siiski nii omaaeg-sete õpingute kui ka elukogemuse põhjal pii-savalt ette valmistatud, et see eksam vähemasti 20 punktile ära teha. Läbikukkumise hirmu ma seal saalis ei tundnud. Aga kui niisugune õn-netus peaks juhtuma, eks siis tuleb vaadata, mida edasi teha, kas jätta see inimene peale tunde, panna klassikursust kordama või teha midagi muud. Eks me mingisuguse lahenduse leiame. Ma julgustan kõiki täiskasvanuid aeg-ajalt tegema mitte ainult emakeeleksamit, vaid proovima oma hambaid ka mõne teise

riigieksami peal. Järsku siis saame ka tunda, mis meie teadmistest, mida me kooli lõpuks kogusime, alles on jäänud ja kui kasulikud need teadmised meile elus on olnud. Nii et ise ma väga ei karda ja küll ma ka teada annan, kuidas mul läks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra minister! Väga tore, et te ka ise selle eksami läbi tegite. Aga vas-tused te lugesite meile paberilt ette. Ma oleksin tahtnud kuulda teie sisetundest kantud seisukohti. Kuid mis te arvate väga edukate õpilaste seisukohtadest? Teie ei tundnud hirmu, aga nemad, kõige paremad, tundsid hirmu ja ütlesid pärast, et aega oli vähe ja väga raske oli eksa-mi jooksul järjest ümber häälestuda erinevatele teemadele. Võib-olla me ei peaks šokieksamit tegema?

Jaak Aaviksoo

Ei, šokieksamit ei toimunud ka seekord. Kui te minu isiklikku arusaama küsite, siis mi-na olen seda meelt, et küsida võib kõike. Minu arusaamist pidi võiks hea õppetöö korraldus (ülikoolist mul mingi kogemus selle kohta siiski on) olla ka ilma igasuguste eksamipiletiteta. Enam-vähem on ju teada, mida on vaja õppida, kui õppeaineks on optika või füüsika. Õpikud on olemas ja enam-vähem on kirjas, millest see teadmine koosnema peaks. Aga kui enne eksameid püütakse neid pileteid pähe ajada ja analüüsitakse, et kui küsimus on selline, kui-das täpselt siis vastama peab, siis ma ei usu, et see on üldse õige lähenemine. Pigem võiksid küsimused olla võimalikult avatud. Mina ise olen mänginud selle mõttega, et miks ei võiks eksamil olla samasugused võimalused nagu ta-valises elus, et kogu internet ja kõik vahendid, mis sa suudad seljakotiga eksamiruumi kaasa võtta, on kättesaadavad, tassi ainult kohale ja pane lauale hunnikusse. Aga teadmiste puudu-mine tuleb ka siis välja, kui niisuguste abi-vahendite tagant korra silma vaadata ja küsida, kuidas selle või tolle asjaga on. Ise võin oma kogemusest öelda, et ega need abivahendid ja eksamipiletite õppimine väga palju ei aita. Nii et ma julgustan minema vähem formaliseeritud ja rohkem avaliku teadmiste kontrolli poole.

Siis kaovad inimesel ära hirmud, kas ta on täpselt seda asja õppinud. Ka tegelikus elus ei ole meil ühtegi eksamipiletit, vaid meil on probleemid, mida me peame oskama lahendada. Ma arvan, et kui me riikliku kontrolliga oskame selles suunas liikuda, siis me oleme ka õpilastele teinud ühe suure teene, nii et nad saavad eluks ja tegelikeks probleemideks paremini valmistuda kui siis, kui nad õpivad n-ö a-st o-ni ja mitte silpigi enam.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Avan läbirääkimised ja palun kõnepulti kolleeg Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Hea minister, suur tänu vastuste ja arutelu eest! Esimene klassikalisest lõpukirjandist erinev eesti keele riigieksam on nüüdseks kirjutatud ning õpilastel jääb üle vaid pingsalt tulemusi oodata. Kui aga meenutada eksami uue formaadi arengut kuni selleaastase riigieksamini, siis siiani on õhus mitmeid küsimusi ja probleeme. Üht-teist siin saalis juba ka üles kerkis.

Eesti keele riigieksami reformi iseloomustab meie hinnangul liigne kiirustamine. Uue formaadi kehtestamine aasta aega enne eksami sooritamist jättis nii õpilastele kui ka õpetajatele liialt vähe aega ennast ette valmistada. Minister ütles küsimustele vastates küll, et minister ja ministerium on seda uut formaati pikka aega ette valmistanud, aga paraku ei jõudnud see ettevalmistamine õpilaste ja õpetajateni õppematerjalide ja koolituste kaudu, mis saigi meie hinnangul selle kiirustamise puhul probleemiks.

Veidi paremas olukorras on loomulikult need õpilased ja õpetajad, kes sooritavad uue eksami järgmisel aastal ehk aasta pärast. Võibolla olekski olnud aus, kui uus eksamiformaat oleks hakanud kehtima nendele õpilastele, kes juba gümnaasiumi astudes teavad, et gümnaasiumi lõpetamisel peavad nad sooritama uue emakeeleeksami. Samuti on emakeeleõpetajad juhtinud tähelepanu õppematerjalide vähesusele. Sellest tulenevalt suurenes märgatavalt emakeeleõpetajate koormus, kuna õpilaste ettevalmistamiseks vajalikud materjalid tuli tihtipeale ise koostada. See nõudis lisaks igapäevasele tundide ettevalmistamisele ja tundi-

des tehtavale tööle kindlasti veel lisatööd. Laiapõhjalised koolitused, mis oleksid pidanud õpetajaid eksamieelses ettevalmistuses toetama, toimusid liiga hilja ega olnud nii põhjalikud, nagu loodeti. Seda on õpetajad nii kohtumistel kui ka meedias väitnud. Murelikuks tegi kahe katseksami ebapiisav analüüs. Kuna eksamiformaat on uus nii õpilaste kui ka õpetajate jaoks, jätsid mõned koolid sel aastal proovieksami tegemata. Nad põhjendasid seda just sellega, et eksamit ei osatud ette valmistada, hiljem kontrollida ega analüüsida. Me aga kõik mäletame, et kui eksamile on eelnenud proovieksam, siis on palju julgem ja kindlam tunne eksamile minna.

Kui analüüsida uut emakeele riigieksamit õpilaste seisukohalt, siis nii mitmedki abituriendid on juhtinud tähelepanu proovieksamite hindamisvõtme vigadele. Kuigi lõplik hindamisvõti peaks kujunema hindamise käigus, jääb vigase võtme korral siiski võimalus, et ka tekstist õigesti aru saanud õpilased saavad vähem punkte. Kui lugemisosa kontrollib ainult üks hindaja, siis võib see suurendada kaebuste hulka ning loob võimaluse, et ühesugused tööd, mida hindavad erinevad inimesed, saavad erineval hulgal punkte.

Tutvustan mõne sõnaga üht värsket uurinut, mille tegi Eesti Õpilasesinduste Liit 4. mail. See uuring käsitleb emakeeleeksami sooritanute tagasisidet. Ma räägin sellest, millest õpilased puudust tundsid ja miks nad uue eksamikorralduse pärast murelikud on. 60% vastanutest tõdesid, et nad ei olnud piisavalt valmistunud. Paljud lisasid, et nende jaoks oli vastuvõetamatu, et alles möödunud aasta lõpus saadi teada, et hakatakse tegema uue formaadiga eksamit. Väga paljud abituriendid tõdesid, et tegu oli kiirustades tehtud muudatustega. 76% vastanutest olid arvamusel, et teemasid ei olnud piisavalt. Valdav osa põhjendas seda nii, et teemad olid väga ühekülgsed ja liialt üldised. Etteantud suunised panid kirjutaja raamidesse ega andnud võimalust omanäolisteks mõttearendusteks. Nii mõnigi vastaja tegi ettepaneku, et kirjanditeemad võiksid olla nagu varem lihtsalt teema kujul ning teema avamine ja sellele lähenemisnurga valimine jääks abituriendi teha. Toodi küll välja, et lugemisosa tarvis oli teksti piisavalt, kuid teemade valik kirjutamise jaoks valmistis pettumuse. Tuleb märkida, et kui uue eksamiga taheti võidelda

n-ö päheõppimise vastu, siis sel korral seda moodust hoopis soodustati. Ka vastanute hulgas oli neid, kes täheldasid, et nad kirjutasid täpselt seda, mida nad kogu aeg on kirjutanud, sest teemad olid täpselt samad.

Kas tohib lisaiega paluda?

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Priit Toobal

Veel toodi välja, et raske on teha kahte tüüpi ülesannet järjest ilma vahepealse pausita. Ülesanded nõuavad väga erinevaid oskusi: üks ülesanne on loovam, teine on tekstitöötlusele suunatud. Uuringus tehakse ettepanek muuta eksam kahepäevaseks, nii et lugemisosa oleks ühel päeval ja kirjutamisosa teisel päeval. Sama süsteem on kasutusel ka Soomes. Seega oleks positiivne näide väga lähedalt võtta. Selle ettepaneku kasuks räägib ka see, et 62% vastanutest ütlesid, et aega oli antud üsna täpselt, ent lisasid põhjendustesse, et see on siiski väga ajamahukas töö ja selline töö kuue tunni jooksul ära teha on liig mis liig.

Niisiis tuleb tõdeda, et emakeele riigieksam reformis on siiani veel mõningast ebaselgust ning vastamata küsimusi. Eksamiformaadi seesugusel muutmisel on kiirustamise ja katse-eksituse meetodi pitsar, kuid paraku võib seesuguse katsetamise tagajärjel kihva keerata noorte edasise haridustee ja tööelu.

Me ei taha vaidlustada uue eksami formaati ja korda, kuid peame patuks, et seda rakendati liiga kiiresti. Oleks olnud aus, kui juba gümnaasiumisse astumisel oleksid noored teadnud, missugustel tingimustel nad gümnaasiumi lõpetavad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine õpetajate palga tõusu kohta (nr 162)

Esimees Ene Ergma

Jätkame kolmanda arupärimisega, milleks on Riigikogu liikmete Enn Eesmaa, Ester Tuiksoo, Jüri Ratase, Lauri Laasi, Mailis Repsi, Marika Tuus-Lauli, Olga Sõtniku, Peeter Võsa, Priit Toobali, Tarmo Tamme, Valeri Kor-

bi, Viktor Vassiljevi, Vladimir Velmani ja Yana Toomi 30. aprillil s.a esitatud arupärimine õpetajate palga tõusu kohta. Palun kõnepulti kolleeg Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! 30. aprillil esitasime arupärimise haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Arupärimine käsitleb õpetajate palga tõusu.

2010. aastal vastuvõetud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 37 lõige 2 sätestab, et õpilastele tagatakse vähemalt eripedagoogi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus. Tugispetsialistide teenuse rakendamiseks loob võimalused kooli pidaja ning seda korraldab direktor. Valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni läbirääkimiste lõppprotokoll 2012. aasta riigieelarve kohta kinnitab, et osapooled leppisid kokku tugispetsialistide rahastamise jätkumise 2011. aasta põhimõtete alusel. 2011. aastaks lepidi kokku, et kohalikes eelarvetes kavandatakse tasandusfondi hariduskulude hulgas pedagoogide palgavahendite toetust mahus, mis võimaldaks koolidel paremini täita põhikooli- ja gümnaasiumiseadust ning riiklikust õppekavast tulevaid ülesandeid, sh toetada tugiteenuste kättesaadavust.

Tartu Postimehe andmetel saatsite teie pärast õpetajate streiki Rahandusministeeriumisse kooskõlastamiseks ettepaneku, mille järgi peaks 1. septembrist riigilt õpetajate töötasudeks antud raha minema vaid õpetajate palkadeks. Haridus- ja Teadusministeeriumi selline samm tähendab aga varasema kokkuleppe tühistamist, mistõttu tuleb omavalitsustel eelarveaasta keskel leida raha koolide tugispetsialistidele palga maksmiseks. See tähendab, et omavalitsustel tekib lisakoormus, millega eelarvete koostamisel ei arvestatud.

Härra minister! Meil on teile esitatud viis küsimust. Võib-olla te aja kokkuhoiu mõttes loete need ise ette ja siis vastate nendele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Härra haridus- ja teadusminister, palun teid veel kord vastamiseks kõnepulti!

Jaak Aaviksoo

Hea eesistuja! Lugupeetud rahvasaadikud! Arupärimine on õpetajate palkade kohta. Ma usun, et kõik Eesti haridusministrid ja valitsused, aga ka Riigikogu koosseisud on olnud siirad oma soovis tagada õpetajatele väärikas palk. Sõltumata sellest, kas praegu ollakse opositsioonis või koalitsioonis, on osapooled teinud selleks jõupingutusi, nii palju kui riigieelarve rahalised võimalused ja poliitiline tahe on seda võimaldanud. Me teame, et õpetajate palk ei ole selline, et sellega oleksid rahul õpetajad, ei ole selline, et sellega oleksin rahul mina, ja eeldatavasti ei ole see selline, et sellega oleksite rahul teie. Ilmselt on õige väita, et ka ühiskonnas laiemalt on olemas konsensus, et õpetajate töötasu peaks olema suurem. Minu jaoks on siin kaks küsimust. Miks on olukord niisugune, nagu see on? Miks me oleme olukorras, kus oleme just nagu tahtnud ühte, aga tulemus ei rahulda ühtegi osapoolt? Lihtsustatud vastus, mis sageli kõlab nende suust, kes hetkel otsustajate hulka ei kuulu, et otsustajad on süüdi, ei ole ilmselt tõsiselt võetav. Sellepärast olen pidanud enda ülesandeks selgusele jõuda, miks raha, mis haridussüsteemi suunatakse, ei jõua õpetajateni nende palga näol, ja püüda selgusele jõuda, kuhu see siis kaob, kui see õpetajateni ei jõua. See ei ole olnud lihtne. Neid andmeid koolide pidajate käest kätte saada on olnud äärmiselt keerukas. Erinevatel põhjustel on püütud nende andmete esitamisest hoiduda või kõrvale hiilida. Ometigi tean ma nende andmete põhjal, mis kaudsel teel on ministeeriumisse jõudnud, et õpetajate töötasu moodustab Eestis alla 40% üldhariduskuludest. Alla 40%! Üle 60% kulub muudeks asjadeks, alates koolimajade kütmisest ja ehitamisest kuni muude töötajate tasustamiseni. Soomes on õpetajate palgamäär 52%, OECD riikide keskmine on 63%. Isegi Soomele järelejõudmine võimaldaks meil paliku tösta 30%. Nii et tähelepanu pööramine õpetajate palga tõusule, raha kasutamisele üldharidussüsteemis, sh selle seaduslikkusele, on igati põhjendatud ja vajalik. Enamgi veel, väidan, et ilma niisuguse analüüsita ja sellel põhinevate ettepanekuteta ja kui vaja, siis ka reformide ja seadusmuudatusteta ei tõusegi õpetajate palk kaugemas perspektiivis stabiilselt niisugusele tasemele, nagu me tahaksime. Sõelaga vee kandmine ei ole mõistlik tegevus.

Kahjuks puudutab see sissejuhatus ka riigieelarvest kohalikele omavalitsustele toetusfondi sees õpetajate palkadeks ettenähtud vahendeid. Peatun sellel täpsemalt küsimustele vastates.

Esimene küsimus: "Miks ei soovi Vabariigi Valitsus omavalitsustele antud lubadustest kinni pidada? Kas Teile ei tundu, et valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu vahelise kokkuleppe ühepoolne tühistamine on vastutustundetud?" Keegi ei ole ühepoolset midagi tühistanud. Haridus- ja Teadusministeerium on oma kirjas osutanud sellele, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel, ka küsija viidatud juhtumil, on tugispetsialistide ülalpidamine ja nende töö korraldamine kooli pidaja ülesanne. Riigile niisugust kohustust põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega pandud ei ole. Tõsi, varasemates määrustes on jäetud kohalikule omavalitsusele võimalus kasutada osa toetusfondist eelnimetatud eesmärgil. Nüüd on põhimõtteline otsustamise koht. Kas olukorras, kus riik ei suuda täita temale pandud ja tema poolt võetud kohustusi õpetajate palga maksmiseks, on tõepoolest põhjendatud teiste koolitöötajate kulude katmine riigieelarvest, kui seadus niisugust kohustust ette ei näe? Senine praktika on tõsine argument, samuti pooleli olev eelarveaasta. Seetõttu leiti kompromiss, et 2012. aastal me ühepoolset ja jõuga senist praktikat muutma ei hakka. Ometigi loodan väga, et me suudame nii valitsuses kui ka Riigikogus saavutada selguse kohalike omavalitsuste, teiste kooli pidajate ja riigi kohustuste osas ning nendest ka lõpuni kinni pidada, sest niisugune selgus on otstarbekas ja vajalik selleks, et õpetajate palga probleem lõpuks ometi lahendada. Seega, 2012. aastal on olemas kompromiss. Eelarveaasta käib. Panna kellelegi üle jõu käivaid või ebamõistlikke kohustusi ei ole olnud eesmärk ega taotlus, küll aga on eesmärk juhtida tähelepanu tõsisele sisulisele probleemile.

Teine küsimus: "Milliste omavalitsustega pidasite nõu enne ettepaneku saatmist Rahandusministeeriumisse? Kas omavalitsustele oli selline ettepanek vastuvõetav?" Haridustoetuste jaotamise põhimõtteid arutati valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu vahel eelmise aasta oktoobris ja detsembris ning selle aasta jaanuaris. Valitsuskomisjoni seisukoht oli ja on, et haridustoetuste jaotamine peab olema vastavuses põhikooli- ja gümnaasiumi-

seadusega, kus tugispetsialistide ja teiste töötajate töötasu toetamist pole ette nähtud. Omavalitsusliitude Koostöökogu jäi selles osas eriarvamusele ja, nagu öeldud, kompromissiks jäi *status quo*, hoolimata vastuolust seadusega.

Kolmas küsimus: "Millisest allikast peaksid kohalikud omavalitsused Teie hinnangul leidma lisaraha tugispetsialistide palga tagamiseks, kui nende eelarved koostati sõlmitud kokkuleppe põhjal?" Nagu öeldud, jooksvaks aastaks on ülesanne lahendatud. Me töötame praegu 2013. aasta perspektiivis ja loodame, et mingi mõistlik lahendus leitakse. Juhin tähelepanu, head rahvasaadikud ja Riigikogu liikmed, et kui analüüsida PGS-i § 82 lõiget 3, mis määrab kindlaks isikute ringi, kelle töötasu kulude katmist toetatakse, siis sealt eelnimetatud spetsialiste ei leia. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu teise lugemise seletuskirjast nähtub, et kultuurikomisjon ei toetanud muudatusettepanekuid, mis oleksid riigieelarvelist toetust laiendanud ka sotsiaalpedagoogide ja logopeedide töötasule. Seega on seadusandja teadlikult otsustanud mitte laiendada riigieelarvelist toetust tugispetsialistidele. Praeguse seisuga on tugispetsialistide finantseerimine seadusest tulenevalt kohaliku omavalitsuse kohustus. Aga nagu juba öeldud, me otsime koostöös kohalike omavalitsustega pikaajalist ja mõlema osapoolse huve austavat lahendust.

Neljäs küsimus: "Kas Teie kui haridus- ja teadusministri selline samm tähendab, et ministri jaoks ei ole tugispetsialistid koolides siiski vajalikud?" Head küsijad! See on ju demagoogia, kui päris aus olla. Kuidas siis ei ole vajalikud? See on seadusesse kirjutatud Haridus- ja Teadusministeeriumi initsiatiivil. See, et ühe kulu katmine ei ole ette nähtud riigieelarvelise toetuse raamides, ei tähenda, et see toetus või teenus ei oleks vajalik. Kohalikud omavalitsused osutavad ju palju teenuseid, mida ei kaeta riigieelarvest, vaid kohaliku omavalitsuse muudest tuludest. Päris kindlasti ei saa sellest järeldada, et need teenused oleksid kuidagi vähem tähtsad, teisejärgulised või mingil muul moel kuidagi alaväärsed ükskõik kelle arvates, rääkimata haridus- ja teadusministrist. Nii et veel kord: meie eesmärk on haridustöötajate, aga eelkõige õpetajate palga tõstmine. Selleks tuleb saada selgus rahastamisest, tuleb selgeks saada, kes mille eest vastu-

tab, ja ka aru nõuda, kui ülesandeid ei suudeta ettenähtud mahus täita.

Viies küsimus: "Millal on Haridus- ja Teadusministeeriumil plaanis haridustöötajate esindajatega kohtuda, selleks et leida kõigile osapooltele vastuvõetav lahendus õpetajate palkade küsimuses?" Ma arvan, et ma ei eksi, kui ma ütlen, et Haridus- ja Teadusministeerium kohtub iga nädal mitmete haridustöötajatega. Seda eelkõige sellel eesmärgil, et leida kui mitte osapooli rahuldav, siis vähemasti osapooltele vastuvõetav lahendus õpetajate palga tõusu puudutavalt. Teeme seda erinevates formaalsetes ja mitteformaalsetes formaatides. Kõige enam töötab selle teema kallal õpetajate töötasu ja töökorraldusega tegelev laiapõhjaline õpetajaameti ümberkujundamise töörühm, kuhu kuuluvad haridustöötajate esindusorganisatsioonide (Eesti Õpetajate Liit, Eesti Koolijuhtide Ühendus, Eesti Haridustöötajate Liit) ja mitme teise organisatsiooni esindajad. Töörühma ühised ettepanekud kujundatakse mai jooksul. Arutelu materjalid on avalikud ja nendega on võimalik tutvuda aadressil <http://www.hm.ee/index.php?0512785>. See teema on tõsine ja oluline. Aga ma olen üsna optimistlik. Mitte järgmisel aastal, aga eelseisva kolme-nelja aasta jooksul on päris kindlasti võimalik õpetajate töötasu suhteliselt tõsta, ütleme, 20%. Ehk see on see eesmärk, mille me oleme poliitiliselt seadnud nii erakonnana kui ka ministreeriumina, laiemalt ka koalitsioonina, et täiskohaga töötava ja täiskvalifikatsiooniga õpetaja keskmine ametipalk, mis ei sõltu ei kontakttundidest ega igasugustest muudest formaalsustest, peaks olema 20% kõrgem riigi keskmisest palgast. Tõsi, mitte kõik ei saaks seda keskmist palk, osa saaks mõnevõrra vähem, loodetavasti mitte vähem riigi keskmisest palgast, aga osa saaks ka 30% või 40% rohkem. Ise usun, et otsustamisõigus koolitasandil võiks olla suurem. Seda toetavad paljud, aga paljud kahjuks erinevatel põhjustel ka ei toeta. Arutelud jätkuvad. Me loodame valitsuse tasandil jõuda selgusele, missugused seadusmuudatused on vajalikud, et neid jõustada veel enne 1. jaanuari 2013. Siis me saaksime rahulikult ja pika sihikuga alustada 1. jaanuarist 2013. Olen kinnitanud ja usun, et võin eelarveprotsessi käigus tagada, et mitte ükski täisajaga töötav õpetaja ei saa alates 1. jaanuarist 2013 vähem kui 700 eurot kuus. Ma ise

usun, et see summa on veel suurem, aga selle arvu saan ma täna täie vastutusega siit kõnepuldist välja öelda. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma juhin teie tähelepanu ühele olulisele probleemile. Nimelt on Riigikohus juhtinud tähelepanu, et kui valitsus seadustega paneb omavalitsustele ülesandeid või kohustusi, siis peab ta nende täitmiseks andma ka tulubaasi. Kui seda ei tehta, siis on see seadusrikkumine. Ilmselt teie eelkäija põhikooli- ja gümnaasiumiseadust Riigikogus läbi surudes bluffis. Nimelt oli seaduses kirjas, et kuigi omavalitsused saavad mitmeid ülesandeid, sh ülesande katta eripedagoogide, psühholoogide ja sotsiaalpedagoogide palgakulud, ei too seadus omavalitsustele kaasa lisakulutusi. Nüüd me näeme, et see oli bluff. Me tegime seetõttu parandusettepanekuid, et need omavalitsuste kulud tuleb katta. Vastupidi sellele on omavalitsuste tulubaasi pigem vähendatud. Ma palungi teil täpsustada, millisele mõistlikule lahendusele te sellises olukorras jõuda tahate. Kas otsustate ülesandeid vähendada, võttes tulubaasi ära, või proovite leida tulubaasi suurendamise viise?

Jaak Aaviksoo

Kõigepealt, hea küsija, ütlen, et seadusi võtab vastu ja kohustusi paneb ikka Riigikogu, valitsus ei saa seda kuidagi teha, vähemasti kehtiva põhiseaduse raames mitte. Kui seaduses on puudusi või ebatäpsusi, siis tuleb nende parandamisega seetõttu tegelda ikka eelkõige Riigikogus. Loomulikult on valitsusel seadusandliku initsiatiivi õigus ja seda peab ta ka kasutama, kui selle järele tõepoolest vajadus on. Mis puudutab teenuseid või, ütleme, osateenuseid, mida peaks põhihariduse ja üldkeskhariduse andmisel pakkuma, siis on tõsi, et ülesannete jaotus kohalike omavalitsuste ehk koolide pidajate ja riigi vahel ei ole piisava selgusega kindlaks määratud. Sellest on tekkinud ka need n-ö surnud koera pildumised üle aia, et kelle kohustus on see ja kelle kohustus on too. Natukene õigust on mõlemal poolel. Sellepärast osutasin ma enne ja osutan ka nüüd

teie küsimusele vastates sellele, et me püüame need ebakohad välja tuua ja leida mõistliku kompromissi selles, mida peab tegema üks pool ja mida teine pool. See on just see, millega Haridus- ja Teadusministeerium praegu tegeleb. Ma usun, et lahenduste leidmine on võimalik, et sellised, n-ö kahe peremehe koerad nalga ei jääks. Sest nagu ma enne rõhutasin, on eesmärk ühine: parandada hariduse kvaliteeti ja tõsta eelkõige just õpetajate palka. Kui võimalused on suuremad, siis tuleb kindlasti tõsta ka kõikide teiste töötajate ja teiste pedagoogide palka, aga eelkõige õpetajate palka. Sellisele üleskutsele, ma loodan, vastavad kohalikud omavalitsused positiivse mõtlemisega ja võimaluste otsimisega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Ühes oma vastuses te rõhutasite, et just parlament tõmbas selle joone õpetajate ja nn tugiteenistujate vahele, et teie seda ei teeks. Kuidas sellega on? Te olete haridustemadel kindlasti kompetentsem kui enamik parlamendiliikmeid. Aga te ju tegite selle vahe, tehes ettepaneku, et õpetajatel te tõstate palka, aga nende teiste palgaga vaadaku omavalitsused ise, kuidas saavad. Kas te olete seda meelt, et eripedagoogid on samasugused nagu teised õpetajad? Või teie arvates ei ole?

Jaak Aaviksoo

Kui nad on eripedagoogid, siis nad ei ole tavalised pedagoogid, kui nad on teised koolitöötajad, siis nad on teised koolitöötajad, ja kui nad on koolijuhid, siis nad ei ole õpetajad jne. Seda vahet ei tee mina, seda vahet teeb Eesti riigi seadus. Seadus ütleb üsna selgelt – see on olnud seadusandja ehk teie tahe, mitte minu tahe –, kellele see toetus on ette nähtud ja kellele mitte. Kui te küsite, kuidas mina seda näen, siis ma rõhutan veel kord, et eelkõige oleks hea selgus. Ei tohiks olla niimoodi, et palgaküsimustes minnakse koputama vale ukse taha, sinna, kus ei ole nende probleemide lahendamise eest vastutajaid. Nii et eelkõige on oluline selgus. Kui selleks on vaja teha vahet, nii nagu oli Riigikogu tahe põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse vastuvõtmisel, siis tuleb seda

vahet teha. Täna on see jutt tõmmatud nii, et ühel pool on õpetajad ja koolijuhid ning teisel pool on kõik ülejäänud koolitöötajad. Missugune tuleb see selgus ja kokkulepe, mina teile täna öelda ei oska.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Mina näiteks ei arva, et lausa kõik fraktsioonid ja parteid ning just nimelt koalitsioon oleksid tahtnud õpetajate palka nii väga tõsta. Ma ikkagi arvan, et eelarve on riigi prioriteetide küsimus. Selle koalitsiooni prioriteet on kaitsekulude suurendamine 2%-ni, lisaks väga palju muid asju, näiteks välissaatkondade vuntsimine jne. Aga kui palju te olete püüdnud valitsuses selgitada oma seisukohta, et õpetajate palka oleks olnud vaja tõsta ka enne kui 2013. aastal? Kui te mäletate, siis õpetajad olid esimest korda Toompeal juba sügisel 2011, enne riigieelarve tegemist. Miks te ei tahtnud tulla toetusstreikide ja suure streigi ajal Vabaduse platsile õpetajatele selgitama, kuidas asjad on? Õpetajad jäid ju sisuliselt vastuseta.

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Kolmandal lugemisel lisasid eri parlamendifraktsioonid eelarvesse terve hulga sihtotstarbelisi summasid. Pean kurvastusega tõdema, et ükski nendest ettepanekutest ei näinud ette õpetajate palga tõusu. Aga see oli lihtsalt repliigina öeldud. Õpetajate palga tõusu ülemäärane politiseerimine ei ole konstruktiivne. Mul ei ole alust arvata, et siin saalis istuksid õpetajate sõbrad opositsiooni näol ja õpetajate vaenlased koalitsiooni näol. Kordan veel: olen veendunud, et siin saalis valitseb üsna suur konsensus õpetajate palga küsimuses, aga see, et sõelaga vee kandmine õpetajate palka ei tõsta, on ka kahjuks tõsi. Kui õpetajate palgarahaks ja haridusele tervikuna ettenähtud vahendid ei jõua õpetajateni, siis tuleb ka selle probleemiga tegelda. Seda tuleb teha koostöös kõikide asjaosalistega, kes sellesse protsessi on ühes või teises funktsioonis kaasatud. Ütlen veel kord: ma väga loodan, head parlamendiliikmed, et me suudame õpetajate palga teema hoida veidikeseegi eemal erakondlikust debattist, mis paljudes küsimustes toimub (ja õigus-

tatult), ning püüame jõuda ühisele arusaamisele, mida peaks tegema, et me ei peaks aastast aastasse ja ühest valitsusest teise selle teema juurde tagasi tulema. Me oleme suutnud mõnel puhul leida lahenduse, kui on olnud konsensus ja funktsionaalne lahendus on olnud võimalik. Arstide olukord oli mõni aasta tagasi palju kehvem kui praegu. See ei ole ka praegu rahuldav, aga meil on olemas toimiv lahendus. Ma väga loodan, et ka õpetajate palga puhul on toimiv lahendus võimalik.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Kas te olete arvestanud sellega, et kui tehakse erivajadustega laste riiklike õppeasutuste reformi või vaadatakse neid õppeasutusi üle, nii et ilmselt väga mitmed erivajadustega lapsed asuvad seejärel tavakooli õppima, siis oleks väga vaja tugisüsteeme? Ma tean, et te vastate, et see on omavalitsuste otsustada, aga need õpilased õpivad praegu riiklikes õppeasutustes. Kui mõni õppeasutus suletakse (põhjenduseks võib olla näiteks maja halb tehniline seisund), siis satuvad need õpilased koolidesse, kus nad vajaksid tugisüsteeme. Tegelikult kergendavad tugisüsteemid ka õpetajate tööd.

Jaak Aaviksoo

Loomulikult on tugisüsteeme vaja. Mis puudutab spetsiaalseid õppeasutusi hariduslike erivajadustega laste jaoks, siis need on osalt riigi käes, osalt kohalike omavalitsuste käes. See pilt on üsna kirju ja ka siin ei ole paraku väga selge, kes mille eest vastutab. Ma siiski sooviksin, et me saavutaksime olukorra, kus koolid, mis on hariduslike erivajadustega laste jaoks vajalikud eraldi õppeasutustena, oleksid üha enam selgelt riigi vastutusel. Niisuguseid koole on suuremates omavalitsustes. Me peaksime analüüsima, missuguse tempoga ja mis tingimustes on võimalik ja otstarbekas neid riigile üle anda. See on selle probleemi üks pool. Seda tuleb kindlasti teha. Sageli ei olnud põhjendatud meie ajalooline praktika, et paljusid hariduslike erivajadustega lapsi koolitati erikoolis. Seega peaksid nad paljudel juhtudel jätkama tavakoolis. On päris selge, et tavakoolis on sellisel juhul vaja paremat tugisüsteemi.

Paljudes koolides on see olemas, aga paljudes koolides seda ei ole. On koole, kus probleem on rahapuudus, on koole, kus probleem on oskuste ja teadmiste puudus. See on terve probleemide pundar, mille lahendamiseks Haridus- ja Teadusministeerium on tegelnud ja tegeleb edasi. Osa sellest lahendusest moodustab seesama dokument, mida te olete minu käest korduvalt küsinud ja mida ma olen teile lubanud. Nüüd saan öelda, et see dokument on olemas. Arutame seda ja teeme ettepanekuid selle põhjal. Olen ise seda meelt, et tugisüsteemid peaksid koolis olemas olema. Tugisüsteemide jaoks on loomulikult vaja ka raha, aga praeguses olukorras, kus õpetajate palgaks kulub töepoollest alla 40%, väidan ma, et need vahendid peaksid tegelikult olemas olema, need tuleb lihtsalt üles leida ja mõistlikult kasutusele võtta. Nii et tööd on vaja teha päris palju. Kindlasti peab see toimuma koostöös kohalike omavalitsustega, sh rahastamise poolel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Härra minister, tänan sisukate vastuste eest ja ka selle eest, et te peate kinni valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu kokkuleppes! Aga, härra minister, mis saab aastast 2013, kas tugiovetajate palk jääb siis kohalike omavalitsuste kanda? Mis on teie tänane seisukoht?

Jaak Aaviksoo

Ma ütlen veel kord: kokkulepet, kuidas see asi lahendada, ei ole. Ma olen üsna kindlalt seda meelt, et valitsuse määrus tuleb viia kooskõlla seadusega. Täidesaatval võimul ei ole õigust anda õigusakte, mis on vastuolus seadusega. Kuidas see küsimus lahendada, on arutelu teema. Välistada ei saa ka seaduse muutmist. Aga rõhutan veel kord: seadusandja on üsna selgelt väljendanud oma soovimatust võtta riigile lisakohustusi. Arutame seda. Mingisugune lahendus tuleb leida. Mina teile täna lahendust pakkuda ei oska, sest see küsimus on arutelu objekt. Küll aga olen seda meelt, et seadused on täidesaatvale võimule täitmiseks ja nende mittetäitmine ükskõik kui üllastel eesmärkidel ei saa olla vastuvõetav.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Härra minister! Mind tegi väga murelikuks see, kui te tänagi alustasite vastamist arupärimisele nii, et teie justkui üritasite endale selgeks teha, kuhu see raha siiski kaob, aga need kavalad KOV-id hiilisid kuidagi kõrvale ega tahtnud vastata. Lõpuks oli teil pilt selge. Jälle oli vastus sellise alatooniga, et KOV-id rikuvad seadust. Kas te saate nüüd otsesõnu vastata, kas see on nii või ei ole? Kas teil on tuua näiteks mõni kohalik omavalitsus, kes ei kasuta õpetajate raha sihipäraselt? Või on see selline, kuidas öeldagi, jock-skeemi tasemel jutt, et võiks kuidagi paremini, aga häda nagu ka midagi ei ole?

Jaak Aaviksoo

Mina ei ole kordagi öelnud, ei avalikult ega mitteavalikult, et kohalikud omavalitsused oleksid seadust rikkunud. Seda mina öelnud ei ole. Küll olen väitnud ja väidan veel kord, et Vabariigi Valitsuse määrus selles osas, mis puudutab tugispetsialiste, ei ole kooskõlas põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega. Selle kohta on mul arvamus kujunenud. Ma ei ole seda kujundanud mitte isiklikult ajaviiteks, vaid konsulteerides juristidega, tellides ekspertiisi jne. Nii et probleem on olemas, sõltumata sellest, mida me ütleme või ei ütlem. Süüdistamine ei ole kindlasti minu eesmärk ja niisuguseid süüdistusi pole ma kuskil esitanud. Küll aga olen öelnud, et pean otstarbekaks ja vajalikuks, et koolide rahastamisega seotu oleks täiel määral läbipaistev. Ma loodan väga, et kõiki pöördumisi raha kasutamise kohta kõikide koolide pidajad täies mahus arvestavad, kuidugi arvestusega, et need ei tekita üleliia suurt halduskoormust. Aga selles osas, mis tuleb Rahandusministeeriumi saldoandmike infosüsteemi kaudu, on analüüs tehtud. Tuleb tõdeda, nagu ma juba ütlesin, et koolide kuludest väga väike osa läheb õpetajate palgaks, kindlasti tuleks seda osakaalu suurendada. Võib-olla tuleks kokku hoida liiga uhkete koolimajade arvel. Ma ei ole veendunud, et köetavat pinda peab olema nii palju, nagu paljudel juhtudel on. See on otstarbekuse küsimus, seda otsust saab langetada ainult kooli pidaja. Nii et probleeme ja teemasid, millega õpetajate palgaga seoses

tegelda, on. Ütlen veel kord: uskuge mind, iga kord lihtsalt seda rääkida, et õpetajate palgad ei ole piisavad, analüüsimata, kuhu kaovad olulised summad haridussektoris, ei ole vastutustundlik. Usun, et iga maksumaksja euro väärib seda, et me täpselt teaksime, kuhu ja milleks see läheb ning et selle kulutamine on kaalutud. Mis on tähtsam, kas õpetajate palk või teiste töötajate palk? Mis on tähtsam, kas palgad või kooli uhke väljanägemine? Mis on tähtsam, kas kooli uhke väljanägemine või mingi neljas punkt, millest täna juttu ei olnud?

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Te olete täna siin saalis korduvalt kinnitanud, et kõigepealt keskendutakse ikkagi õpetajate palga tõusule ja alles siis tulevad teiste töötajate palgad. Ometi on eripedagoogid saanud erialase ettevalmistuse, töötamiseks just erivajadustega lastega. Neid ei tohi alahinnata. Kui me räägime õpetajate palgast, siis me saame kõik aru, et õpetajatel, töötades andekate õpilastega, on ka vastusaamise rõõm suur, sest andekate õpilaste saavutused tähendavad ka õpetajale tagasiulatuvat rõõmu. Eripedagoogid aga on saanud eriõpetust just erivajadustega lastega töötamiseks. Kas ministeerium siiski ei võiks koos õpetajate palga tõusuga keskenduda ka eripedagoogide palga tõusule?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Nüüd on küll mingi suur segadus sündinud. Eripedagoogi palk on samamoodi õpetaja palk nagu, ütleme, tavaõpetaja või, nagu teie ütlesite, andekate laste õpetaja palk. Jutt ei käi täna eripedagoogidest ja tavakoolide õpetajatest, vaid jutt on tugispetsialistidest, kes paljudel juhtudel töötavad tavakoolis, aga mitte ainult seal. Nii et siin on mingisugune arusaamatus. Nende õpetajate palk, kes töötavad hariduslike erivajadustega laste koolis, on samamoodi seotud õpetajate palgaga või, nagu te ütlesite, andekate laste õpetajate palgaga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Nimetasite paljusid liite ja gruppe, kellega toimusid kohtumised, kus arutati õpetajate palga tõusu. Aga torkas silma, et te ei kasutanud sõna "ametiühingud". Õpetajate ametiühingud lubasid, et pärast kevadisi pikette ja streike alustavad õpetajad sügisel uut protestivooru. Seoses sellega ongi mul küsimus, härra minister. Kas te olete viimasel ajal kohtunud õpetajate ametiühingute liidritega? Kui neid kohtumisi on olnud, siis räägite võib-olla sellest paar sõna. Muidu tulevad inimesed sügisel jälle tänavale ja hakkavad kõva häälega rääkima just sellel teemal, mida me täna arutame.

Jaak Aaviksoo

Ma ei tea, missugustest ametiühingutest teie räägite. Mina rääkisin Eesti Haridustöötajate Liidust, kes on olnud kogu aeg kõikidesse aruteludesse kaasatud. Nii et ma ei suuda mõista, millest teie etteheide, et ametiühinguid ei ole kaasatud. Aga kui te täpsustate, millistest ametiühingutest te räägite, siis ma võib-olla oskan täpsemalt sellele küsimusele vastata. Mis puudutab streike, siis streigid on kindlasti legitiimne huvide väljendamise vorm ja sellistena on need demokraatlikus riigis omal kohal. Mina ei pea kindlasti eesmärgiks igasuguste streikide kaotamist või keelustamist, aga usun, et konstruktiivne koostöö on alati palju viljakam kui loosungite all oma õiguste nõudmine. Kuhu see kõik välja võib viia, seda me näeme televiisorist. Eestile niisugust saatust ei tahaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Hea minister! Tõsi on, et õpetajate palga tõusu teema on läbi aegade olnud eri koalitsioonide prioriteetide hulgas, aga kohalikus palgakorralduses määrab siiski väga palju ka kooli juht, st direktor. Aastaid tagasi muutsime seadust selliselt, et koolide juhte saab ametist lahkuma panna ainult väga tõsise seadusrikkumise korral. Võib peaaegu öelda, et me panime nad eluks ajaks ametisse. Mis on teie arvamus, kas see seadusmuudatus ei olnud enneaegne?

Jaak Aaviksoo

Kui te viitate sellele, et koolide juhtidel ei ole tähtajalised töölepingud, vaid alalised töölepingud, siis pean tunnustama, et mina pooldan ka juhtide puhul alalisi töölepinguid. Küll aga pooldan juhi puhul seadusega tagatud protseduure inimese vabastamiseks ametikohalt, kui ta oma ülesannetega hakkama ei saa. Me loome paljudel juhtudel endale illusiooni, et võtame inimese tööle ja kui viie aasta pärast tema tööleping lõpeb, siis saame tast lahti. Aga mida me siis kolm või neli aastat ootame, kui on ammu selge, et juht oma tööülesannetega hakkama ei saa? Siis tuleks ta päevapealt vabastada sellest raskest tööst ja uus inimene leida. Niimoodi tähtaja lõppu oodata ei ole väga efektiivne. See näitab lihtsalt tööandja administratiivset lodevust. Pidev tulemuslikkuse järelevalve ning juhtimisotsused õigel ajal ja õige resoluutsusega on need instrumendid, millega vajaduse korral koolide juhte saab korrale kutsuda. Ma arvan, et praeguses korralduses ei ole probleeme. Pigem on küsimus selles, kas kooli hoolekogu ja volikogu või linna- või vallavalitsus suudavad olla küllalt nõudlikud koolide juhtide suhtes ning vajaduse korral langetada ebaseaduslikke otsuseid.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister, küsimustele vastamise eest! Alustame läbirääkimisi. Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua esimees! Hea minister! Lugupeetud kolleegid! Jah, täna on siin mitu korda öeldud, et õpetajate palgast on siit puldist ja ka meedias viimasel aastal räägitud rohkem kui tavaliselt. Aga õpetajate palgast armastavad poliitikud üldse hästi palju rääkida. Nii et õpetajate palk on kuum teema olnud. Ka mina olen sellel teemal siit puldist rääkinud, olen kohapealt küsimusi esitanud ja majanduskomisjoni liikmena käinud kultuurikomisjonis sellel teemal kaasa rääkimas. Jah, poliitikuid süüdistatakse, et tegemist on enamalt jaolt populistidega.

Õpetajate palga tõusu teemat olen ma seekord vaadanud kahest aspektist. Üks aspekt on see, et kõik poliitikud, kes pulti tulevad või sõna võtavad, tahavad õpetajate palka tõsta, vähesed aga teevad ettepanekuid, mille arvel

seada teha. Minister on öelnud, et see raha on haridusraha sees olemas, see on vaja lihtsalt üles otsida ja ümber paigutada ning siis ongi palk selline, nagu õpetajad ja poliitikud tahavad ning nagu me oleme peaaegu välja lubanud, öeldes, et 20%-line tõus tuleb. Mina olen teinud siit puldist ja ajakirjanduses küll ühe, küll teise seltskonna nimel ettepaneku, kust kohast seda raha võtta: see raha tuleb võtta meie rahvusliku rikkuse arvel, see raha tuleb võtta põlevkivist. See raha on seal olemas. Me teame, et neli põlevkiviettevõtet said eelmisel aastal üle 200 miljoni euro kasumit, aga õpetajate palga tõusuks on aastas vaja 38 miljonit eurot. Seda raha ei ole vaja kirjutada eri reale õpetajate palga tarvis, aga ressursimaksu tõstmise võimaluse on seadusandja valitsusele andnud. Kui me vaatame seadust, siis näeme, et ressursimaks teatud summast kuni teatud summani on valitsuse tõsta. Kui valitsus oleks tõesti tahtnud, siis ta oleks selle alusel võinud õpetajate palka tõsta juba poolest aastast, ta võiks seda teha selle aasta septembrist, sest need ressursid on olemas, see raha on olemas. Majandusinimesena ütlen, et see on võimalik. Ei ole vaja lihtsalt rääkida, et me tahame seda teha. Teeme ära! Meie, demokraadid, toome homme siia pulti eelnõu, mille Rainer Vakra ette loeb, kuhu on kirja pandud, et tõstame ressursimaksu. Siis on olemas raha selleks, et õpetajate palka tõsta. Teeme seda 1. septembrist või 1. jaanuarist, aga see raha on olemas. Ärgem rääkigem, et raha ei ole! Raha on. Tahtmist on vaja. Ei ole vaja rääkida, et tahtmine on, vaid on vaja tõesti tahta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Palun kõnepulti kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Head kolleegid! Härra minister! Ei ole vist ühtegi Riigikogu koosseisu, kus ei oleks põhiteemana räägitud õpetajate palga tõusust. Ma võin omalt poolt öelda, et selle palgatõusuga seoses käib üks suur palli veeretamine, sest ega ka täna ei ole selge, milline on järgmisel aastal õpetajate palga reaalne tõus. Räägitakse küll, et nooremõpetajate palga võiks tõsta 15%, aga ma küsin, mis saab siis teistest õpetajatest. Tegelikult ju õiget lahendust olemas ei ole. Kas õige lahendus üldse

terendab, seda on väga raske öelda. Ise arvan, et minister on asjale lähenenud õigest küljest. Ka minu arvates on väga suur haridusraha kinni hoonetes. Aga kahjuks ehitatakse neid hooneid ka veel praegu juurde ja mõni ehitus on pooleli. Miks neid lõpuni lastakse ehitada, see on omaette küsimus. Aga seal on nii suur raha mängus, et selle karbi ehitamise raha eest võiks õpetajate palka mõnes omavalitsuses lausa mitu korda tõsta.

Üks suurem probleem on see, et on üldhariduskoolide õpetajad ja huvikoolide õpetajad. Huvikoolide õpetajad kuuluvad teatavasti kohalike omavalitsuste rahastatavate töötajate nimekirja. Ma olen ise olnud 17 aastat omavalitsusjuht ja arvan, et tean kohalike omavalitsuste eelarvet detailideni. Ma küsingi ministri käest, millised on järgmisel aastal kohaliku omavalitsuse võimalused tõsta huvikooliõpetajate, lasteaiaõpetajate või ka tugispetsialistide palka, kui need seaduse kohaselt jäävad kohalike omavalitsuste eelarvetesse. Ega ma suurt võimalust ei näe. Võib-olla tuleks veel mõni tänavavalgustuslamp välja lülitada või jätta tänavad hoopis remontimata, sest teatavasti on järgmisel aastal ees ootamas suur elektri hinna tõus, mis mõjutab ka haridusasutusi. Kust see lisaraha leitakse? Mina näiteks ei oska küll täna seda öelda, aga võib-olla keegi on nii tark.

Võiks ikka inimestele ausalt öelda, et praegu õpetajatele suurt palgatõusu lubada on nagu petukaup, sest seda raha ei ole reaalselt olemas. Meie Keskerakonna fraktsioonis oleme küll nõus ministriga koos võimalusi otsima, et õpetajad saaksid lõpuks inimväärset palka. Ma soovin ministrile selles töös edu! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

6. Arupärimine Jõgeva koolide sulgemise kohta (nr 166)

Esimees Ene Ergma

Viimane arupärimine on Riigikogu liikmete Eldar Efendijevi, Ester Tuiksoo, Marika Tuus-Lauli, Mihhail Stalnuhhini, Priit Toobali, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi, Vladimir Velmani ja Yana Toomi 7. mail 2012. aastal esitatud arupärimine Jõgeva koolide sulgemise kohta. Palun kolleeg Marika Tuus-Lauli kõnepulti!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister Aaviksoo! Head kolleegid! See arupärimine puudutab nii Jõgeva linna kui ka Jõgeva maakonda tervikuna. Me teame, et koolivõrgu reform on külvanud hästi palju segadust ja on väga palju küsimusi. Praegu töötab Jõgeval kaks pikkade traditsioonidega kooli. 26. aprillil toimunud Jõgeva volikogu istungil võeti vastu Jõgeva linna hariduse arengukava kuni aastani 2016, mille üks eesmärk on lahutada gümnaasiumiaste põhikooliastmest, luues linnale kuuluv põhikool ning koos ministeeriumiga akadeemilise suunitlusega riigigümnaasium. Kui vaadata koolivõrku kogu Jõgevamaal, siis saab selgeks, et Jõgevale loodav puhas gümnaasium võibki jääda ainukeseks gümnaasiumiks kogu maakonnas. Haridus- ja Teadusministeeriumi koostatud kontseptsioon "Jõgeva maakonna koolivõrgu analüüs ja lähete kohad selle arendamiseks" pakub mitu varianti, kuidas korrastada Jõgeva maakonna koolivõrku. Me näeme, et seal ongi kaks varianti: jääb ainult üks puhas gümnaasium või kaks progümnaasiumiga gümnaasiumi. Meil on mitu küsimust ja me palume neile vastuseid. Me palume väga konkreetseid vastuseid, sest nagu me teame, uus süsteem tuleb käivitada juba järgmisel aastal. Ma arvan, et need vastused on olemas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marika Tuus-Laul! Palun, härra minister, teid veel kord kõnepulti!

Jaak Aaviksoo

Tervist kolmandat korda eesistujale ja saalile! Arupärimine on Jõgevamaa koolide sulgemise kohta. Ma arvan, et me kõik siin saalis ja ka ühiskonnas laiemalt saame aru, et koole ei sulge mitte ainult haridusministeerium, isegi mitte koolide pidajad, vaid sisuliselt sulgevad koole sündimata jäänud lapsed. Samuti lahkunud lapsed, kes koos oma vanematega on läinud suurematesse linnadesse, sealt edasi pealinna ja paljud pealinnast veelgi kaugemale. Jõgevamaal on 2020. aastal prognooside järgi poole vähem gümnaasiumiealisi lapsi, kui seal oli 2008. aastal. Sellest ei saa üle ega ümber. See trend tõenäoliselt ei muutu. Kurb on, et see ei ole niimoodi mitte ainult Jõgevamaal, vaid mitmes Eesti maakonnas. Kuigi sündimus

on mingil määral kasvanud ja selle mõju on jõudnud juba esimestesse klassidesse, on teistpidi seda kasvu kahandamas migratsioon. Nii et aus vastus on see: enamikus Eesti maakondades, välja arvatud Harju- ja Tartumaa, ei ole gümnaasiumiõpilaste arv tulevikus enam kunagi samasugune nagu praegu. Minu jaoks ei ole selles olukorras keskne küsimus mitte gümnaasiumide sulgemine või mittesulgemine, isegi mitte raha ega mõnes mõttes isegi mitte õpetajate palk, vaid see, kas igal lapsel on mõistlik ligipääs kvaliteetsele gümnaasiumiharidusele ka kolme, viie ja viieteistkümnepäevase aasta pärast. Kui me täna midagi ei tee ja ainult räägime, siis, ma kardan, ei saa me seda vastutustundega väita. Probleem ei ole praegu selles, head rahvasaadikud, kas jääb alles mõni gümnaasium, kus praegu on gümnaasiumiastmes 30, 50 või isegi 70 õpilast. See on juba otsustunud. Millal kooli pidaja konkreetse otsuse vastu võtab, see on tegelikult tehniline ja vormistamise küsimus, sisuliselt on need otsused juba langetatud. Langetamata on see otsus, kas kõikides maakondades hakkavad olema gümnaasiumid, mis tagavad konkurentsivõimelise üldkeskhariduse. Meil on tugevamaid ja nõrgemaid maakondi. Objektiivselt on kõige väiksema tagamaaga Hiiumaa, aga struktuursetel põhjustel on ka Põlvamaa, Jõgevamaa, Valgamaa ja Läänemaa üsna haavatavad. Investeering tugevasse gümnaasiumisse maakonnakeskuses on üks lahendus ja see on kiire lahendus. Minu paremat arusaamist pidi on seda vaja teha nii ruttu kui võimalik ja korraldada ka kõik muu sinna juurde kuuluv. Mida need muutused Jõgevamaa puhul tähendavad Põltsamaale, Palamusele ja Peipsiäärele, ei ole lõpuni selge. Kui ma ütlen "lõpuni", siis pean silmas seda, mis juhtub järgmisel või ülejärgmisel aastal ja mis juhtub üleülejärgmisel aastal. Aga nüüd vastused küsimustele.

Esimene küsimus: "Kuidas Teie kui haridus- ja teadusministri hinnangul mõjutab Jõgeva linna riigigümnaasiumi loomine Jõgevamaa teiste gümnaasiumide jätkamist?" Funktsionaalselt on vaja üht gümnaasiumi. Võib väita, et vaja ei ole ühtegi, aga on tehtud poliitiline otsus, et vähemalt üks peab olema, ning see on jõukohane, vajalik ja perspektiivikas. On üsna selge, et Põltsamaal on tahtmine, suutlikkus ja ka tagamaa gümnaasiumi pidamiseks veel mõnda aega olemas. Kui kaua, see ei sõltu mit-

te ainult Haridus- ja Teadusministeeriumi otsustest, vaid ka väga paljude lastevanemate ja laste otsustest. Kui gümnaasiumides toimuvad edasi niisugused arengud nagu viimastel aastatel, siis me näeme, et paljud vanemad püüavad oma lapsi ka üsna elujõulistest gümnaasiumidest viia Tartusse ja Tallinnasse, natuke vähem Pärnusse ja mujale. Ma arvan, et see ei ole hea. Selleks, et nad ei viiks oma lapsi maakonnast kaugemale, tulekski tugevdada eelkõige maakonnakeskuste gümnaasiume. Nii et jah, see mõjutab teisi gümnaasiume. Praegune gümnaasiumivõrk ei ole kindlasti jätkusuutlik viie aasta perspektiivis, kümnest aastast rääkimata.

Teine küsimus: "Mitu õpetajat kaotab Jõgeva linna koolivõrgu ümberkorraldusel töö?" Seda on raske öelda. Kui selle aasta lõpuks on riigigümnaasiumi direktor korraldanud pedagoogide ja töötajate konkursid ning need ametikohad on täidetud, siis on ka teistel koolidel selge, kuidas õpetajate ametikohtade täitmine alates 1. septembrist 2013 välja hakkab nägema. Gümnaasiumivõrgu ümberkorraldamise eesmärk ega kõrvalprodukt ei ole kindlasti suure hulga õpetajate töötuks jäämine. Niisugust eesmärki ei ole ja kui rääkida ainuüksi gümnaasiumivõrgu korraldamisest, siis ei ole see ka kõrvalprodukt. Aga päris selge on, et praegune õpetajate arv ei ole õpilaste arvuga mõistlikus kooskõlas ja õpetajate arv tulevikus mõnevõrra väheneb. Kui te tahate teada, kui palju täpselt, siis seda ma teile öelda ei oska, aga kindlasti rohkem kui 1–2% ja usun, et vähem kui 30–40%. Sinna vahele jäävad numbrid sõltuvad väga palju kohalikest otsustest koolide pidajate tasemel ning mingil määral kindlasti ka valitsuse, ministeeriumi ja Riigikogu otsustest.

Kolmas küsimus: "Jõgeva linnaapea ning haridus- ja teadusministri poolt allkirjastatud kahepoolse lepinguga sätestatakse Jõgevale riigigümnaasiumi rajamisega seotud tegevuskava ja põhimõtted. Kas enne lepingu sõlmimist peeti nõu ka Jõgeva elanikega ning millisele seisukohale on nemad jäänud?" Haridus- ja Teadusministeeriumi asekancler Kalle Küttis on korduvalt kohtunud nii Jõgeva Linnavalitsuse kui ka Jõgeva Linnavolikogu liikmetega, volikogu komisjonide ja koolidirektoritega, kes on kutsutud ja seatud oma linna elanike huve väljendama.

Neljas küsimus: "Millistele argumentidele tuginedes eelistab Haridus- ja Teadusministeerium tänaste munitsipaalgümnaasiumide jätkamise asemel riigigümnaasiumide loomist?" Mis on need põhilised ülesanded? Gümnaasiumivõrgu mõistlik korraldus tähendab, et üldjuhul hõlmab ühe gümnaasiumi mõistlik teeninduspiirkond paljusid kohalikke omavalitsusi. Selle gümnaasiumi ülalpidamise kohustuse panemine ühele kohalikule omavalitsusele võib üsna praktilistel ja arusaadavatel põhjustel olla ebamõistlik. Riigigümnaasiumi loomine aga seab kohalikud omavalitsused õpilaste sinna kooli saatmisel võrdsesse olukorda. Tõsi, suuremates omavalitsustes on olemas nii ajalooline kogemus, kompetentsus kui loodetavasti ka valikuvõimalused, et munitsipaalgümnaasiumides teenindada suuremat hulka õpilasi ka väljastpoolt ühte kohalikku omavalitsust. Niisugune praktika on olemas Tallinnas, Tartus ja teistes suuremates linnades. Nende jõuga riigistamist plaanis ei ole, aga kindlasti on peale Jõgeva- ja Viljandimaa ka Haapsalus, Võrus, Valgas, Järvamaal ja Ida-Virumaal võimalus ja vajadus riigigümnaasiume luua. Sellega me tegeleme, konkreetsemad ettepanekud sünnivad ilmselt sügisel. Loodame valitsuskabineti tasemel jõuda poliitilisele kokkuleppele veel enne jaanipäeva. Veel kord rõhutan, et eesmärk ei ole koole kinni panna. Eesmärk on struktureerida Eesti gümnaasiumivõrk nii, et me võiksime kindlad olla, et kvaliteetne gümnaasiumiharidus on tagatud igal pool, kus see on vajalik, ja vähemasti kõikides maakondades ühe või enama gümnaasiumi näol. Niisugune on eesmärk. Mul on kindlasti soov, et seadusesse kavandatavad muudatused paneksid Haridus- ja Teadusministeeriumile selge sõnaga ülesande tegelda koolivõrgu planeerimisega, seda loomulikult koostöös kohalike omavalitsustega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud minister! Te ütlesite Jõgevamaa kohta, et te täpselt veel kõike ei tea. Te ei tea ka seda, kui paljud õpetajad koha kaotavad. Ma saan aru, et teil on seda tõesti raske

öelda. Samas on see reform ju enam kui ukse all. Me saame nendest dokumentidest aru, et järgmise aasta septembriks peab kõik olema tehtud ja otsustatud. Millal see lõplik selgus ikkagi tuleb?

Jaak Aaviksoo

Võtame nüüd, nagu öeldakse, ühe sammu korraga. Kui veel Palamuse kanti meenutada, siis võib öelda, et kui tervet ülesannet ei jõua teha, siis tee pool. Mõtleme nüüd natuke, mis on mõistlik ja realistlik. Me räägime koolivõrgu korrastamisest, selle kujundamisest vajadustele vastavaks. Kuigi tervikuna üle Eesti võttes koolimajadest puudust ei ole, on siiski piirkondi, kus on ka koolimajadest puudus, näiteks Tallinna rõngasvaldades, aga ka mujal. Kui me tahame (paljudel juhtudel on see ilmselt mõistlik ja põhjendatud) lahutada põhikoole ja gümnaasiume, siis on vaja koolimaju ümber ehitada. Seda ei ole võimalik teha 1. septembriks 2013. Seda ei ole kellelgi kavaski. Küll aga oleks väga soovitatav, et selle kalendriaasta lõpuks oleksid seadusesse raiutud põhimõtted, kes mida teeb, ja milline on vastutus. Kui koolivõrgu planeerimine hakkab olema Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesanne koostöös kohalike omavalitsustega, siis suudab Haridus- ja Teadusministeerium selle planeeringu loodetavasti 2013. aasta lõpuks valmis saada. Kui see on 2013. aasta lõpuks valmis, siis on meil ees Euroopa Liidu finantsperiood 2014–2020, kaasa arvatud selles ettenähtud struktuurifondide vahendid. Neid vahendeid on kavandatud kasutada koolivõrgu korrastamiseks. See on mõistlik. Neid saab kasutada õpilaskodude jaoks, pehmete meetmete või ümberõppe jaoks jne. Nii et kui me mõistlikult talitame, siis seadus on olemas enne jõule, koolivõrgu planeering enne järgmisi jõule ja kogu see asi võiks teoks saada, kui me niimoodi kokku lepime, eelseisva kaheksa aasta jooksul. Paljud asjad sünnivad kiiremini, aga paljud asjad võtavad rohkem aega. Ärge kindlasti levitage ettekujutust, et Aaviksoo tahab kõike valmis saada eilseks või, veel parem, üleilseks. Aga otsusteni tuleb meil ühel hetkel kindlasti jõuda. Nende otsustega venitada ei ole ka mõtet.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! On ka teistsuguseid näiteid. Näiteks Värska Gümnaasiumi lõpetajatest üle 50% said ülikooli riigieelarvelistele kohtadele. Mis võib olla põhjus, et selle gümnaasiumi peaks sulgema?

Jaak Aaviksoo

Ühel aastal ülikooli sissesaanute hulk on arv, mille üle tuleb igal koolil uhkust tunda. Aga üks koolid leiavad oma kuulsusrikkast ajaloost erinevaid näiteid. Ma arvan, et tuleb vaadata kogu probleemi tervikuna, vastutus-tundlikult kaaluda viie ja kümne aasta perspektiivi ning mõelda, mis on mõistlik. Ka minul oleks siiralt hea meel, kui sünniks Setu gümnaasium ja miks mitte Värskasse. Aga kui kohapeal asja uurida, tuleb välja, et kui setudel ongi niisugused plaanid ja võib-olla on neil olemas ka laiem toetus, siis kõik kohalikud inimesed ei pruugi seda plaani toetada, kui nad peavad silmas oma laste tulevikku. Misso gümnaasiumiastme tegevuse lõpetamine ei toonud kaasa nende laste suundumist Värskasse, vaid teistesse koolidesse, isegi mitte Vastseliina, vaid Võrru ja Tartusse, aga ka Tallinnasse. Niisugused need otsused on, mis vabal maal sõltuvad kodanike vabast valikust. Kõike seda tuleb mõistlikult hoomata ja vaadata, mis on meile jõukohane. Meile on jõukohane, enamgi veel, minu meelest on meie kohus tagada kõikides maakonnakeskustes kvaliteetne gümnaasiumiharidus. Kui kohalikel omavalitsustel ja riigil jääb üle jõudu ja tahtmist, siis teeme rohkem. Antsla, Röpina, Põltsamaa, Kohila – ma võin veel nimetada neid kohti, kus võimalused gümnaasiumiastme ülalpidamiseks on kindlasti olemas, aga ma ei saa täna öelda, et see on ka kümne aasta pärast mõistlik ja et ka kohalikud inimesed on selles veendunud. See vajab veel arutamist ja konkreetsetel juhtudel tasapisi otsustamist. Aga üldpõhimõtte peaks olema, et igas maakonnas oleks konkurentsivõimeline gümnaasium peaaegu et iga hinna eest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Praegu on ministerium ja

valitsus võtnud seisukoha, et maakonnakeskustesse luuakse riiklikud gümnaasiumid. Aga kuidas te suhtute sellesse, et teha mõnes maakonnakeskuses juba riigile kuuluvasse kutsekooli gümnaasiumiosa?

Jaak Aaviksoo

Ma arvan, et see on vähemasti mõtlemist väärt, enamgi veel, me oleme selle mõttega üsna tõsiselt tegelnud. Minu palvel tutvus üks inimene (ma olen liiga pikalt siin teie ees seisnud, seetõttu olen nime unustanud, pärast ütlen, kes see oli) Soome kogemusega ja tegi selle põhjal Eesti jaoks ühe mudeli, mille järgi kutseõppeasutus ja gümnaasium toimiksid põhimõtteliselt ühe üksusena. Õpilased astuksid sel juhul ühte kooli, kus nad saaksid valida nii üldharidusplokke kui ka kutseharidusplokke. Miks mitte võtta väikest kokandus- või autojuhtimiskursust lisaks ka siis, kui sa tahad edaspidi õppida arstiks või hakata füüsikuks? Ma arvan, et see väärub igal juhul mõtlemist. Haridus- ja Teadusministeeriumis me tahame niisugust koostööd igal juhul tugevdada. Kui administratiivne liitmine on liiga pikk samm, siis tuleks vähemasti anda seaduse tasemel õpilastele õigus sellistel kursustel osaleda, kui see ruumiliselt ja logistiliselt vähegi võimalik on. Kindlasti tasuks selles suunas tööd edasi teha. Ma usun, et soomlaste positiivne kogemus ja entusiasm on siin väga hea eeskuj.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra haridus- ja teadusminister, küsimustele vastamise eest! Te olete pikalt puldis olnud. Aitäh! Avan läbirääkimised ja kutsun pulti kolleeg Marika Tuus-Lauli! Kahaksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Austatud härra minister! Ma samuti tänan kõigepealt ministrit! Mulle meeldis see seisukoht, et iga laps peab saama juurdepääsu korralikule gümnaasiumiharidusele. See on tõesti väga õige ja mõistlik. Kui me aga vaatame neid pabereid ja dokumente, mis meile on kättesaadavad, siis ei tundu see nii olevat. Jõgevamaa koolide edasise eksisteerimise või mitteeksisteerimise erinevad variandid on toodud sellises dokumendis nagu Haridus- ja Teadusministeeriumi koostatud "Jõgeva maakonna koolivõrgu analüüs ja läh-

tekohad selle arendamiseks". Kui neid variante on nii palju, siis tundub, et tõepoolest ei teatagi, mida täpselt tahetakse. Oleks võinud arvata, et lõplikku seisukohta lihtsalt varjatakse, aga minister ütles siiski päris avameelselt, et ilmselt ongi nii, et jääb üks gümnaasium kogu Jõgevamaa kohta.

Ma üleüldse ei eita, et kuna õpilasi jääb järjest vähemaks – vanematel puudub ju sotsiaalne kindlus laste üleskasvatamise suhtes –, siis tulebki koole pisut kokku tõmmata. Kuid kui me ikkagi näeme, et Jõgeva maakonda jääb B-variandi puhul vaid üks puhas gümnaasium, üks 8-klassiline kool ja 13 põhikooli ning D-variandi puhul vaid kaks progümnaasiumiga gümnaasiumi, kaks 6-klassilist algkooli ning 11 põhikooli, siis on tõesti raske aru saada, kas poliitikud ja ametnikud täpselt teavad, millised vahemaad nende linnade vahel on. Näiteks on Mustveest Jõgevale 40 kilomeetrit, teist sama palju on Jõgevalt Põltsamaale. Kust tuleb transport? Kust tulevad need õpilaskodud? Või ei tulegi? Mis saab õppetootustest? Küsimusi on kümneid ja kümneid.

Nüüd, nagu me täna kuulsime, jääb see ainuke, riigile kuuluv gümnaasium tulevikus Jõgevale. Kas tõesti me usume, et Põltsamaalt hakkab keegi Jõgeval koolis käima? Mina seda küll väga ei usu. Pealegi tuleb see kõik valmis saada 2013. aasta 1. septembriks. Jõgeva linna kohta ütlevad dokumendid, et esmalt moodustatakse kahe praeguse tegutseva üldhariduskooli põhjal üks Jõgeva linnale kuuluv põhikool ja ettevalmistused selle moodustamiseks tuleb lõpule viia hiljemalt 2013. aasta veebruariks. Aega on alla aasta. Nagu näha, tehakse need asjad ära kohalike omavalitsuste kätega n-ö vabatahtlikult sunniviisiliselt. Samuti tuleb liita kaks pikkade traditsioonidega gümnaasiumi ja käivitada riigigümnaasium. Linna arengukavas on – ma ei tea, kuivõrd linn on teiega kokku leppinud –, et see tuleks ära teha septembriks 2013. Need kuupäevad on kõik paberites kirjas.

Rahvalt pole vist ilmselt keegi midagi küsinud. Valimistel lubati küll tasuta haridust ja ma ei tea, mida veel, näiteks alandada kodukulusid, aga tehakse ikkagi nii, nagu otsustatakse tagatubades.

Niisiis, ma kordan veel: Jõgevale riigigümnaasiumi moodustamine tähendab maakonna ülejäänud gümnaasiumide sulgemist. Kui mi-

nister on ka varem rääkinud 54–100 gümnaasiumist üle Eesti, mis jäävad praeguse 220 asemele, siis ega muud teed ei olegi. Mulle kohati tundub, et koalitsiooni suur partner on pannud ministri pisut siiski kahvlisse, see reform tuleb lihtsalt ära teha ja muud varianti ei ole.

Aga on selge, et praeguse koolireformiga on liiga palju rõhku pandud põhikoolide ja gümnaasiumide lahutamisele. Ministeeriumi eesmärk on ikkagi põhikoolide ja gümnaasiumide rahastamise lahutamine ja, ütleme otse välja, kärpimine. Meie leiame, et eesmärk peaks olema hariduse sisu paremaks muutmise, aga loomulikult ka õpetajate väärtustamine.

Ma arvan, et ega meie haridus väga tõsiseid reforme ei vajagi, sest selle kvaliteet on hea. Just laupäeval toodi Õhtulehes ära OECD hinnang 34 riigi kohta. Meie olime peaaegu kõikides asjades tagant teised ja kolmandad. Nii elamistingimuste, riigiga rahulolu, tervise, tööhõive, sissetulekute suuruse, turvalisuse kui ka muu poolest oli meil ikka 33. või 32. koht. Aga hariduses olime vägagi eesotsas, viiendal kohal. Hariduses ja keskkonnavaldkonnas olid meil nii head tulemused.

Ma arvan, et nii väga seda süsteemi küll ei peaks reformima või, ütleme otse välja, lõhkuma. Kui me kavatseme neljast gümnaasiumist kolm sulgeda, siis see tähendab, et me lõikame ära noorte edasiõppimisvõimalused. On selge, et gümnaasiumi lõpetanud noortel on edaspidi ikkagi palju laiem valik.

Tänaseni pole me tegelikult saanud vastust, miks ikkagi tagavad kolm või viis paralleelklassi parema gümnaasiumihariduse kui üks või kaks klassi. Aga minister ütles täna välja, et põhiküsimus on raha. Mis siis teha. Kuid ma tahan tõesti küsida, kui kaua me suudame neid kärpeid teha ja kui kaua Eesti veel vastu peab. See on muidugi kulunud jutt, aga vaadake kõike, mis maal on suletud: postkontorid ja pangakontorid on kinni pandud, päästekomandod on kaotamisel, apteegid on suletud, poed on suletud, ühissõidukid on lakanud liikumast. Omavalitsuste rahakotti on halastamatult kärbitud ja nad on pankrotti viidud, avalik teenus on maalt kadunud, pensione enam tasuta koju ei viida. Kui me nüüd kaotame ka need koolid, sulgeme neljast kolm ja jätame alles vaid ühe gümnaasiumi, siis ei jää maale enam üldse

mitte midagi. Kui kaob kool, siis kaob kõik. Siin ei loe see, kui peale sellist tapatööd üks või teine valitsus tagasi astub. Tegu on juba tehtud, hävitustöö on tehtud ja elu kahjuks enam taastada ei saa. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

7. Vaba mikrofoni

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, peale haamrilööki on kõikidel võimalus registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud kolleegid! Mul on väga kahju, et teid on siia saali nii vähe jäänud. Kindlasti räägin ma täna teemal, mis vääriks seda, et kümned ja kümned Riigikogu liikmed siin saalis seda kuulaksid. Ma tahtsin teile täna rääkida ühest ilusast päevast, eilsest päevast, emadepäevast.

Emadepäev on üks äärmiselt kaunis päev meil Eestis ja ka mujal maailmas. Ma tahan täna sellest kaunist päevast rääkida. Sellel kaunil päeval on üks imeilus traditsioon, nimelt antakse välja aasta ema tiitlit ja piirkonna emade tiitleid. Ma tahan õnnitleda kõiki neid emasid, kes said selle väärika tiitli. Põlvamaa aasta emaks tunnistati sel aastal õpetaja Diana Asur, Võrumaa aasta emaks sai aga lasteaiakasvataja Katrin Parv. Valgemaal anti sellist tiitlit esimest korda ja selle sai füüsilisest isikust ettevõtja, kuue lapse ema Kaja Hindre. Kogu selle päeva üks pidulikumaid sündmusi oli see, kui Eesti Naisliidu president Siiri Oviir andis üle aasta ema tiitli. Selle sai Margit Amer. Me õnnitleme kõiki neid emasid! Tahan veel öelda, et Eesti riigis on palju emasid, kes aasta ema tiitlit vääriskid. Nad on väga tublid emad oma lastele, oma perele, nad on tublid ühiskonnaliikmed.

Tänapäeval pole emaks olla ju kaugeltki kerge. Me kuulsime, kuidas Marika rääkis sellest, mis on maal toimunud. Võib ainult oletada, kui raske on emadel tänapäeval hakkama saada, kui raske on emadel lapsi kasvatada. Aga kas emaks olemine on üldse kunagi kerge olnudki? On ju lapse sünd emale kui leping

lapsega, see tähendab kohustust ja lubadust last hästi kasvatada. Räägitakse, et vanasti oli lapsi palju lihtsam kasvatada. Panid lapse rii-desse, saatsid ta uksest välja, sa teadsid, et tema koolitee ja kool on turvaline, et laps tuleb teadmistega tagasi koju. Pereelu jäi koduseinte vahele. Ennevanasti justkui märgati ja toetati üksteist rohkem, sest kõik olid paiksemad, rännet oli vähem, kõik tundsid üksteist ja seega oli neil üksteise vastu rohkem kohustusi. Tänapäeval on palju rohkem ahvatlusi. Emadel on palju rohkem muresid, palju rohkem on ohte. On vaja näha kõike seda, mis toimub laste hinges, peas ja südames. Internetiavarused on teinud lahti palju ukse, kust ei tule laste magamistuppa mitte ainult head, vaid ka palju kurjust. Sellepärast peab ema alati valvel olema. Koos moodsate kommunikatsioonivahenditega saab laps kooli kaasa võtta palju kila-kola. Kui Toots kandis kooli põues kutsika ja veel natuke asju, mida ta sai koolis õpetaja lauale laduda, siis kujutage ette, kui palju tarbetuid asju nende kommunikatsioonivahendite, nutitelefonide ja kõige selle näol tassib kooli kaasa tänapäeva laps ning nii iga päev. Emade hirmud ja mured on muutunud. Emade mure on nüüd see, kas koolitee on turvaline, kas kool on turvaline.

Kui ma sõitsin eelmine kord koju, siis ma kuulasin raadiot. Seal küsiti, kuidas suhtub Eesti ühiskond sellesse, kui seadustatakse samasooliste abielud. Mulle tuli meelde jutujamine ühe emaga, kes ütles, et tal on 23-aastane poeg, kes ei ole emale kunagi pruuti näha toonud. Poeg ütles: "Kust sa tead, et ma sulle tüdruku näha toon, võib-olla toon noormehe?" Ma mõtlen, et kui see noormees toobki koju pruudi asemel peigmehe, siis andestab ema süda ka selle, sest ema süda on lõputut hellust täis ja sinna mahuvad ka kõik kõrvalekalded.

Lõpetuseks tahan öelda, et kui emade elu läheb väga raskeks, siis on emadel õigus ja kohustus pöörduda Riigikogu, riigi ja valitsuse poole. Meil, kes me siin Riigikogus istume, on kohustus ja õigus teha vajadusest tulenevalt Eesti emade elu paremaks, teha paremaks meie perede elu ja meie laste elu. Ma õnnitlen tagantjärele kõiki emasid emadepäeva puhul! Ma soovin neile tervist, ilusat kevadet ja kaunist suve! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh nende ilusate sõnade eest! Rohkem kõnesoove ei ole, istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.17.
Istungi kestus 2 tundi ja 17 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 15. mai 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Lepingu Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Eesti Vabariigi, Iirimaa, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Poola Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi (Euroopa Liidu liikmesriikide) ning Horvaatia Vabariigi vahel Horvaatia Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Liiduga ratifitseerimise seaduse eelnõu (221 SE) esimene lugemine

2. Vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (228 SE) esimene lugemine

3. Maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (197 SE) esimene lugemine

4. Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (144 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärku 15. töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Koos kuue kolleegiga Keskerakonna fraktsioonist soovime üle anda arupärimise riigikontrolör Mihkel Oviirile. Arupärimine puudutab järjekordselt Eesti Interneti Sihtasutuse tegevust. Esitasime samasuguse sisuga arupärimise eelmisel nädalal majandus- ja kommunikatsiooni-

ministrile, nüüd soovime saada härra riigikontrolöri seisukohta, kui otstarbekad olid Eesti Interneti Sihtasutuse viimase aja ostud, kui pädev on sihtasutus täitma oma ülesandeid jms. Loodame saada temalt asjalikke vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Head kolleegid, palun siiski teie tähelepanu nendele inimestele, kes siia pulti tulevad ja oma ettepanekuid teevad. Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Demokraatide ühendus on juba paar nädalat nii siin saalis kui üldse Eesti ühiskonnas arutanud teema üle, kuidas riigile kuuluvat põlevkivi meie riigi huvides paremini kasutada. Seetõttu me anname sisse keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on suurendada põlevkiviresursi maksu 2 eurot tonni kohta. Sel moel laekuks riigieelarvesse kokku 40 miljonit eurot rohkem ja see tähendaks seda, et oleks võimalik katta õpetajate palga tõus 20%.

Toon näite. Praegu maksavad Eesti Energia, Viru Keemia Grupp, Kiviõli Keemiatööstus, Kunda Nordic Tsement ressursimaksu 20–30 miljonit eurot aastas, samas on need ettevõtted teeninud üle 200 miljoni euro kasumit aastas. Lühidalt, viis algatajat – Inara Luigas, Lembit Kaljuvee, Kalle Laanet, Deniss Boroditš ja Rainer Vakra – arvavad seda, et põlevkivi on kogu meie rahva rikkus, mistõttu peaks olema ilmne, et valitsus peaks toetama põlevkivi abil oma rahvast ning investeerima haridusse. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Juhatus otsustab selle menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Olen Riigikogu juhatusel

nimel vastu võtnud ka ühe arupärimise. Kui see vastab meie kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Nüüd annan edasi teated. Kolmapäeval, 16. mail osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: keskkonnaminister Keit Pentus peaministri ülesannetes, justiitsminister Kristen Michal ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Riigikogu juhatus on registreerinud Riigikogu liikmed Mart Laari ja Mart Nuti Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni liikmeteks.

Riigikogu juhatus on kinnitanud järgmised muudatused komisjonides: Riigikogu liikme Mart Laari asumise riigikaitsekomisjoni liikmeks, Riigikogu liikme Mart Nuti asumise põhiseaduskomisjoni liikmeks, Riigikogu liikme Peeter Laursoni lahkumise põhiseaduskomisjoni liikme kohalt ning asumise rahanduskomisjoni liikmeks.

Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Vabariigi Valitsuse s.a 14. mail algatatud Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu ning määranud selle juhtivkomisjoniks rahanduskomisjoni.

Austatud Riigikogu liikmed, täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis Eesti-Angola parlamendirühma asutamiskoosolek, kokkukutsuja on Yana Toom.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 84 rahvasaadikut, puudub 17.

1. Lepingu Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Eesti Vabariigi, Iirimaa, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Poola Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi (Euroopa Liidu liikmesriikide) ning Horvaatia Vabariigi vahel Horvaatia Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Liiduga ratifitseerimise seaduse eelnõu (221 SE) esimene lugemine

Asesimees Laine Randjärv

Asume tänase päevakorra juurde. Täna on esimene päevakorrapunkt Vabariigi Valitsuse algatatud lepingu Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Eesti Vabariigi, Iirimaa, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Poola Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi (Euroopa Liidu liikmesriikide) ning Horvaatia Vabariigi vahel Horvaatia Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Liiduga ratifitseerimise seaduse eelnõu 221 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli välisminister Urmas Paeti!

Urmas Paet

Tere hommikust, head Riigikogu liikmed! Nagu istungi juhataja teatas, on teie ees Horvaatia Euroopa Liiduga ühinemise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Taustaks nii pal-

ju, et liitumiskõnelused Horvaatiaga on toimunud alates 2005. aasta 3. oktoobrist ehk siis kogu ühinemisprotsessi ajal on Eesti olnud Euroopa liidu liige. Need kõnelused kestsid pisut vähem kui kuus aastat: 2005. aasta oktoobris alanud liitumisläbirääkimised kuulutati lõppenuks eelmise aasta juuni lõpus, 30. juunil. Siis suleti ka viimased läbirääkimiste peatükid. Ühinemislepingule kirjutati alla 9. detsembril 2011 Euroopa Ülemkogu istungil. Sellest hetkest alates osaleb Horvaatia vaatlejana EL-i Nõukogu ja töögruppide töös. Selle liitumislepingu järgi on Horvaatia liitumistähtjaks seatud järgmise aasta 1. juuli ja ühinemisleping jõustub siis, kui kõik osapooled on vastavalt kokkuleppele andnud oma ratifitseerimiskirjad üle Itaalia välisministeeriumile. Praeguse seisuga on lepingu ratifitseerinud kaheksa liikmesriiki – Slovakkia, Ungari, Bulgaaria, Itaalia, Malta, Läti, Leedu, Küpros – ja Horvaatia ise on liitumislepingu ratifitseerinud 9. märtsil. Enamikus liikmesriikides ratifitseerimisprotsess mingis faasis praegu juba toimub.

Vastavalt ühinemislepingule jätkab Euroopa Komisjon kuni Horvaatia ühinemiseni seiret Horvaatia liitumissete valmistuste ja võetud kohustuste täitmise üle, seda eelkõige õigussüsteemi ning põhiõiguste, justiits- ja siseküsimuste ning konkurentsipoliitika osas. 24. aprillil avaldas Euroopa Komisjon ka vahearuande, milles järeldab, et üldiselt on Horvaatia oma viimaste ettevalmistustega graafikus. Erinevalt viimastest Euroopa Liiduga ühinejatest Bulgaariast ja Rumeeniast ei ole Horvaatiale ette nähtud liitumisjärgset kontrollmehhanismi, vaid tehakse tugevdatud liitumiseelset seiret – seda, mis praegu toimubki.

Teatavasti on Eesti olnud kogu aeg tugev Euroopa Liidu laienemise toetaja, lähtudes põhimõttest, et kõik Euroopa riigid, kes täidavad asjaomaseid nõudeid ja tingimusi, peavad saama võimaluse Euroopa Liiduga ühineda. Nii et selles kontekstis oleme toetanud ka Horvaatia liitumiskõnelusi ja nüüd, kui need kõnelused on edukalt lõppenud, ka Horvaatia liitumist. Horvaatia astumine Euroopa Liitu on iseenesest positiivne märk ja impulss ka nendele Lääne-Balkani partnerriikidele, kes veel ei ole Euroopa Liidu riigid, innustamaks neidki muudatusi tegema ja reforme jätkama. Mõnes Lää-

ne-Balkani riigis, kes veel ei ole Euroopa Liidu liikmed, on neid vaja teha.

Horvaatia ühinemislepingus on sarnaselt 2004. ja 2007. aastal ühinenud riikidega kohandatud sätted, mis puudutavad teatavaid üleminekuperioode. Nii näiteks on Horvaatia kodanikest töötajatele vaba liikumise piirangud formaadis 2 + 3 + 2 aastat (Eesti praegu ei plaani neid piiranguid kohaldada) ning on veel mõningaid erandeid, nii nagu kõigi viimase kahe liitumisvooru käigus liitujate puhul on olnud. Näiteks piirab Horvaatia põllumajandusmaa müüki välismaalastele seitsme aasta jooksul, on ka mõningad maaelu puudutavad üleminekumeetmed, keskkonna vallas hakavad kehtima üleminekuperioodid vee-, prügilaja saaste kompleksse vältimise ja kontrolli direktiivide rakendamisel.

Seega on ettepanek, et Eesti toetaks Horvaatia astumist Euroopa Liitu ja ratifitseeriks ühinemislepingu. Suur tänu ja tänan tähelepanu eest!

Asesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on hulk küsimusi. Palun, Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Praegu on aktuaalne igasugune rahanduslik ja üldse majanduslik seis kogu Euroopas. Misuguse majandusliku tervisega Horvaatia Euroopa Liitu astub? Kas tuleb laenukausse kõbinaid juurde või jääb hoopis vähemaks?

Urmas Paet

Horvaatia majanduslik tervis on üldiselt hea. On selge, et arvestades Euroopa Liidu solidaarsust, ei kujune Horvaatia esialgu netomaksjaks, vaid pigem n-ö saajaks Euroopa Liidu eelarvetest. Näiteks järgmiseks aastaks on planeeritud Horvaatia jaoks struktuurifondide ühtekuuluvusfondi raames 449,4 miljonit eurot. Järgmistel aastatel hakatakse neid numbreid vastavalt vajadusele korrigeerima. Nii et selles osas rakendub sama põhimõte, mis on olnud ka teistel Euroopa Liitu astunud riikidel, sh Eestil, kelle elatustase on alla liidu keskmist, kelle sisemajanduse kodutoodang on alla keskmist ning kellele rakendatakse solidaarsuspõhimõtte alusel Euroopa Liidu toetusi eri fondidest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma tahtsin küsida, kui realistlik on praegu see, et ajakava, millest te rääkisite, peab ka. Kas praeguses olukorras mõni liikmesriik võiks hakata venitama või pidurdama või oleks suisa vastu?

Urmas Paet

Ei, praegu ei ole ühtegi märki sellest, et protsess ei lõppe 1. juuliks 2013. Kui vaadata eri riikide toiminguid ratifitseerimise läbiviimisel, siis ühestki riigist ei ole signaali, et keegi hakkab protsessiga venitama, et see võiks lükkuda üle järgmise aasta 1. juuli.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Vahest ma lasksin kõrvust mööda, aga ma tahtsin täpsemalt küsida, kas on andmeid selle kohta, kui kaugel on Horvaatia ühinemise ratifitseerimislepingu läbivaatamine sellises kogemustega Euroopa Liidu riigis nagu Kreeka.

Urmas Paet

Kreeka valitsus ei ole veel parlamenti ratifitseerimise seaduse eelnõu saatnud. Teatavasti on selles riigis viimasel ajal olnud kas vahetult valimiseelne või valimiste aeg. Arvestades seda, et Kreekas valitseb praegu sisepoliitiline ebastabiilsus, see eelnõu ilmselt enne parlamenti ei jõua, kui üht- või teistpidi on sisepoliitiliselt pilt selgem – kas tulevad uued parlamendivalimised või siiski mingi ime läbi suudetakse praegu valitsus luua.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Täna! Härra minister! Mul ei ole midagi horvaatide vastu. Väga hea, et nad tulevad Euroopa Liitu. Küsimus on selles, kuidas horvaadid on ära klaaritud Ante Gotovina küsimuse. Horvaadid leiavad, et ta on rahvuskangelane, muu Euroopa leiab, et ta on sõjakurjategija.

Urmas Paet

Kindlasti ei saa siin üldistada. Iseenesest on endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtu hinnangul Horvaatia koostöö selle kohtuga väga hea. Vastasel korral liitumiskõnelused Horvaatiaga ei oleks sinna jõudnud, kuhu nad on jõudnud. Üks selge nõue nendele Lääne-Balkani riikidele, kelle puhul rahvusvaheline kogukond, sh ka rahvusvahelised kohtuorganid, leidis, et neis on sõjakuritegudes kahtlustatuid, oli, et liitumisprotsessiga edasi liikumiseks peab koostöö ICTY-iga ehk siis endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtuga olema igakülgne. Ja teatavasti Gotovina on ju sinna kohtusse ka üle antud. Kui ikkagi Horvaatia ühiskonna enamus või ka valitsused ja parlamendid olnuks viimastel aastatel sellele vastu, siis kõike seda ei oleks juhtunud. Ühiskonnas võib olla inimesi, kes seda käiku õigeaks ei pea – ilmselt see nii ongi –, aga kindlasti ei saa seda laiendada Horvaatia ühiskonna valdavale enamusele. Vastasel korral me ei oleks nende liitumiskõnelustega lõpuni jõudnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin Horvaatia piiri kohta. Kuidas Horvaatia piir, tulevane Euroopa Liidu piir, on lepingutega kaetud? Kas tal on ka selliseid probleeme nagu Eestil ja Venemaal, et teatud lõigud on vaidlusobjektiks või kahtluse all, kuna tegemist on väga kuuma piirkonnaga?

Urmas Paet

Üks osa Horvaatia välispiirist, tulevases Euroopa Liidu sisepiirist, on jah endiselt diskussiooni objekt. See on piiri osa, mis jookseb Horvaatia ja Sloveenia vahel. Aga kui mõni aasta tagasi olid suhted Horvaatia ja Sloveenia vahel selle piirilõigu tõttu mõnevõrra pingelised, siis nüüdseks on need pinged maha võetud. Sloveenia ja Horvaatia on alla kirjutanud lepingule, mille järgi selle riikidevahelise piiriküsimusega hakkas tegelema rahvusvaheline arbitraaž. Tänavu 17. jaanuaril nimetati Euroopa Komisjoni vahendusel ametisse arbitraaži tribunali president ja kaks liiget ning Horvaatia

ja Sloveenia on mõlemad ka omapoolse liikme nimetanud. Loodetavasti lahendatakse see piiriküsimus arbitraaži vahendusel igati tsiviilseeritult. Seda on mõlemad pooled kinnitanud, et nad arbitraaži kohtuotsust ka aktsepteerivad. Muide, just täna on plaanis Sloveenia ja Horvaatia peaministri kohtumine, et arutada kahe riigi sõbralikku koostööd.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Ütlesite oma tutvustavas sõnavõtus, et Horvaatia Vabariigi puhul teostatakse tugevdatud liitumiseelset seiret. Mida see sisuliselt tähendab, näiteks võrreldes protseduuridega, mida teostati Eestis omal ajal?

Urmas Paet

Eesti puhul toimus seire ka peamiselt enne meie liitumist, nii et selles osas väga suuri erinevusi ei ole. Küll on erinevus võrreldes sellega, mida 2007. aastal otsustati seoses Bulgaaria ja Rumeeniaga. Siis lepiti kokku, et tehakse järelkontroll. Aga me kõik saame aru, et üks asi on kontrollida siis, kui riik ei ole veel Euroopa Liidu liige, ja teine asi, kui ta juba on ise täieõiguslikult laua taga ja võib hääletada. Too järelkontrolli praktika, mida Bulgaaria ja Rumeenia puhul on rakendatud, pole paraku andnud head ja toimivat tulemust. Seetõttu Horvaatia puhul otsustati, et kõik asjad peavad saama korda enne liitumise kuupäeva. See on peamine erinevus võrreldes viimase ehk 2007. aasta laienemisvooriga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud minister! Eesti põllumajandustoetuste määr on praegu 45% Euroopa Liidu keskmisest. Kas on teada, kui suur saab olema Horvaatia liitumisjärgne põllumajandustoetuste määr?

Urmas Paet

Mul ei ole paraku siin seda numbrit käepärast, teataksin selle teile hiljem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Aidma!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! See, et Horvaatia ühineb Euroopa Liiduga, on muidugi tingimuste poolt vaadatuna ilmselt küllalt julgustav signaal. Kuid võib-olla paari lausega siiski sellest, kuidas hinnatakse Horvaatia pangandus- ja üldse rahandussüsteemi? On ju sellel riigil ilmselt euronil veel pikk tee minna.

Urmas Paet

Selles osas ei ole Horvaatia erand ja suuri etteheiteid talle ei ole. Kui vaadata valdkondi, kus Horvaatiale on mingisugused erandid tehtud või kus ta ise on seda taotlenud või kus praegu teostatakse kõrvalt tugevdatud eelkontrolli, siis rahandus- ja pangandussüsteem ei ole ühes ega teises kategoorias.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Välisminister annab meile aru Horvaatia olukorrast ja on loogiline, et kõikides aspektides ta ammandavat vastust anda ei saa. Kuid siiski üks moment elust enesest. Mäletan, et kord astusin ma Riigikogu uksest sisse ja minuga hakkas vestlema üks naisajakirjanik, kes – oh üllatust! – oli Horvaatiast. Ta esitas mulle mitu küsimust ja seejuures avaldas hämmeldust, et kuidas on võimalik, et Eestis nii madal korruptsioonitase on, kuigi me tuleme ju postkommunistlikust ruumist. Teada on, et Horvaatial on sellega probleeme olnud. Kuidas praegu võrdluses lähinaabrite Serbia ja Sloveeniaga Horvaatia sellel skaalal positsioneerub? Kas on ka progressi märgata?

Urmas Paet

Progress kindlasti on. Vastasel korral, kui need probleemid oleksid ületamatud, me ei oleks praegu selles faasis, kus me oleme. Samas, nagu ma sissejuhatavas sõnavõtus ütlesin, hõlmab see liitumiseelne seire, mis praegu käib, ka kohtusüsteemi sõltumatuse, efektiivsuse ja põhiõiguste tagamise temaatikat, sh korruptsioonivastast võitlust ning ka õiguslike ja siseküsimusi. Korruptsioonivastane võit-

lus ongi üks nendest vähestest valdkondadest, kus tehakse seda tugevdatud liitumiseelset seiret.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Jaanson!

Jüri Jaanson

Aitäh! Hea minister! Kas Horvaatia on liitumiskõnelustel omale eesmärgiks seadnud ka eurotsooniga liitumise ja kui on, siis millal see võiks juhtuda?

Urmas Paet

Euroopa Liitu astumise reeglistik näeb ette, et kõik riigid, kes Euroopa Liiduga ühinevad, sh Horvaatia, peavad tegema kõik, et võtta euro kasutusele. Konkreetset tähtaega, millal see Horvaatia puhul saab võimalikuks, ei ole määratud, aga iseenesest liitumisega Horvaatia võtab endale ka kohustuse eurotsooniga ühineda.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh, proua juhataja! Austatud välisminister! Üks selline küsimus: kas te olete ise tajunud või meie diplomaadid on teatanud, milline on praegu emotsionaalne temperatuur Horvaatias? Kui suur on rahva optimism ning millised on inimeste soovid ja meeleolud teel Euroopa Liitu? Kuidas nad tunnevad ennast? Kas nad eeldavad siitpoolt solidaarsust või ootavad lihtsalt, käsi pikal, et saaks fondide raha kätte, või on tegemist sellise laiemal pinnal, n-ö väärtustepõhise ühinemisega?

Urmas Paet

Üldiselt on hoiakud Horvaatias suures osas sarnased nende hoiakutega, mis olid Eestis enne meie liitumist. Mullu 22. jaanuaril viidi Horvaatias läbi referendum Euroopa Liiduga ühinemise küsimuses ja selle tulemus oli, et 66% hääletas poolt. See protsent on suhteliselt lähedane sellele, mis oli Eestis. Üldisemas plaanis võib öelda, et ühiskonna meelsus, sh ka euroliiduga seotud skepsis, need kõhklused ja kahtlused – kõik see on väga sarnane sellega, mis oli Eesti ühiskonnas enne 2004. aastat. Aga samas on üks väga oluline erinevus ja

see on riigi traagiline lähiminevik ehk Jugoslaavia lagunemisega seotud sõjad ja vägivald. Suur osa inimesi, kes Horvaatias Euroopa Liiduga ühinemist toetavad, peavad kindlasti liiks majanduslikule poolele silmas ka julgeolekuaspekti. Et kõik need õudused, mis sealmail 20 aastat või isegi vähem aastaid tagasi juhtusid, oleksid tulevikus võimatud. Nii et turvalisuse ja julgeoleku tagamine just ka endise Jugoslaavia riikide omavaheliste suhete kordasättimisel ja kindlustamisel on üks väga oluline aspekt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Teatavasti Euroopa Liidu 27 riigist kümnes riigis praegu euro ei kehti, ometi nad on võtnud kohustuse euroga liituda. Ma küsin: kas nendele riikidele on ka ette nähtud mingi sanktsioon, kui nad teatud aja jooksul euroga ei liitu?

Urmas Paet

Sanktsiooni euroga mitteliitumise eest ei ole. Küll aga teatavasti eelmisel aastal, rahandus- ja kogu majanduskriisi haripunktil jõuti kokkulepetele sanktsioonide seadmiseks neile, kes ei täida tingimusi, mis iseenesest on eeltingimused euroga ühinemiseks ja puudutavad eelarve tasakaalu, laenukoormust jms. Selles mõttes kaudne sanktsioon on olemas nende tingimuste mittetäitmise eest, mis on eeldused selleks, et riigid, kes praegu eurotsoonis ei ole, sellega üldse saaksid ühineda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Aidma, teine küsimus!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Kas on teada mõni Horvaatia parlamendis esindatud erakond, kes on Euroopa Liiduga ühinemise vastu?

Urmas Paet

Mina ühestki häälekast sisepoliitilisest signaalist ei ole kuulnud ja Horvaatias toimusid valimised, pärast mida võim muutus, eelmise aasta lõpus. Aga hoolimata sellest, et varasemast opositsioonist sai koalitsioon ja vastupidi,

ei ole Euroopa Liitu puudutavates hoiakutes mingit muutust toimunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh, hea minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu küsimustele vastamise eest! Kaasettekandeks palun kõnetooli väliskomisjoni liikme Imre Sooääre!

Imre Sooäär

Hea juhataja! Austatud kolleegid! Väliskomisjon arutas eelnõu 221 oma neljapäeval, 10. mai istungil, kuhu olid kutsutud ka välisminister Urmas Paet ja ministeeriumi ametnikud. Välisminister tutvustas eelnõu ja vastas komisjoni liikmete küsimustele. Siin saalis äsja ministri poolt öeldule võiks meeldetuletuseks lisada, et Eesti tunnustas Horvaatia Vabariiki 31. detsembril 1991 ja diplomaatilised suhted kahe riigi vahel sõlmiti 2. märtsil 1992.

Minister märkis, et laienemismeelse Euroopa Liidu riigina on Eesti toetanud Horvaatia liitumist ühendusega ning jaganud talle võimaluse piires ka oma liitumiskogemust. Näiteks 2011. aasta jaanuaris käivitus Horvaatias paremat õigusloomet juurutav projekt, milles Suurbritannia partnerina osaleb ka Eesti Justiitsministeerium. Eesti on Horvaatiale abi pakkunud ka kommunikatsioonistrateegia koostamisel.

Komisjonis tunti huvi, kas Horvaatia on liitumisläbirääkimistel suutnud välja kaubelda ka mingeid erisusi võrreldes Eesti ja teiste riikidega. Vastuseks saime, et Horvaatia ühineb põhimõtteliselt samadel alustel kui teised viimased liitujad, kellele rakendatakse samasuguseid ülemineku- ja harmoniseerimise perioode kui teistele liitujatele. Mingeid eeliseid Horvaatial ei ole. Erinevus on olnud võrreldes siin juba märgitud Bulgaaria ja Rumeeniaga ainult liitumiseelne kontroll.

Küsitati ka meie kaubavahetuse ja üldse majandussuhete kohta Horvaatiaga. Eesti ja Horvaatia vahelised majandussuhted on paraku olnud üsna tagasihoidlikud. 2011. aasta seisuga oli Horvaatia Eestile 65. kaubanduspartner – kaubavahetuse kogukäive oli ainult veidi üle 6 miljoni euro. Sellest ligi poole ehk 2,96 miljonit moodustas eksport ja 3,13 miljonit import.

Komisjonis küsiti ka, mida Eesti konkreetsetl Horvaatia liitumisest võidab. Minister vastas, et täpselt sedasama, mida kõigi teiste riikide ühinemise puhul. See avab Eestile pare-

ma juurdepääsu sealsele turule, soodustab kaupade ja tööjõu vaba liikumist, aitab piirkonnas tugevdada euroopalikke väärtushinnanguid, mis peaks sellesse väga keerulise ajaloo regiooni ka pikemaks ajaks stabiilsust tooma. Kindlasti paranevad vastastikused reisimisvõimalused. Horvaatia on teatavasti tuntud turismimaa.

Veel küsiti, kuidas liitumine Euroopa Liidu eelarvet mõjutab. Kuna Horvaatia on esialgu kindlasti rohkem saajamaa, siis loomulikult tuleb kõigil liikmesriikidel Euroopa Liidu eelarve kaudu Horvaatia harmoniseerimisse ühiselt panustada.

Arutati ka liitumise ratifitseerimise seaduse eelnõu menetlemise tempot Riigikogus. Kui vaadata ülejäänud Euroopa riike, siis kümme-kond liikmesriiki on juba tänaseks lepingu ratifitseerinud, osa plaanib seda teha tänavu ja osa järgmise aasta esimeses pooles. Kuna Eesti on Horvaatia ühinemist toetanud juba liitumisläbirääkimiste ajal, siis ei ole mingit põhjust ratifitseerimise protsessiga venitada, samas ei ole ka vajadust kiirmenetluse järele, kuna osa riike teeb seda niikuinii alles järgmisel aastal. Väliskomisjoni arvamus oli, et seda eelnõu võiks menetleda tavapärasel korras ja tempos vastavalt meie kodukorrale.

Ja lõpetuseks. Väliskomisjon langetas kolm menetluslikku otsust: teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu 221 Riigikogu täiskogu istungi päevakorda esimesele lugemisele täna, 15. mail, määrata väliskomisjoni nimel ettekandjaks siinkõneleja, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva. Kõik otsused langetas väliskomisjon konsensusel. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Aitäh, Imre Sooäär! Kas fraktsioonid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 221 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrati eelnõu 221 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 29. mai kell 18.

2. Vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (228 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume päevakorra järgmise punkti juurde: rahanduskomisjoni algatatud vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 228 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Niisiis, vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu algatas rahanduskomisjon. Eelnõu põhisisu on täpsustada tagatiste määramise aluseid ehk siis lihtsustada Maksu- ja Tolliameti tegevust ning täpsustada Maksu- ja Tolliameti pädevust selles olulises valdkonnas. Konkreetsemalt oli eelnõu algatamise eesmärk üks kohtulahend, mis jõustus 31. jaanuaril 2012 ja käsitles ühe kütusemüüja kaasust.

Riigikohtu otsusega selles kaasuses tunnistati vedelkütuse seaduse kaks sätet kehtetuks. Üks oli rakendussäte, mis praegu enam ei kuulu kohaldamisele. Teine kehtetuks tunnistatud säte seadis tingimuseks, et tarbimisse lubatud kütuse müüja tagatist võib maksuhaldur vähendada ainult nende isikute osas, kes on kütuseturul tegutsenud vähemalt kolm aastat. Seega alates kohtuotsuse jõustumisest maksuhaldur selles valdkonnas tegutsemise kolmeaastasest tingimusest enam lähtuda ei saa.

Selleks, et täpsustada tagatiste regulatsiooni ja viia vedelkütuse seadus kooskõlla jõustunud kohtupraktikaga ning konkreetsemalt täita kohtu nõudeid, muudetakse eelnõuga maksuhalduri õigust asuda juba esitatud ja aktsepteeritud tagatist muutma. Praktikas on teatud juhtudel selline võimalus, et asjaolud muutuvad peale seda, kui maksuhaldur on kunagi teinud otsuse tagatist vähendada, näiteks teatud tingimused on ära langenud või muutunud, ja halduril on vaja uuesti tagatist tõsta. See muudatus annab selle võimaluse.

Ja § 4² lõige 5 on otseselt seotud kohtuotsusest tuleneva nõudega, et kuna äriühingud tegutsevad oma juhtimis- ja kontrolliorganite liikmete kaudu ning just nende varasematest tegudest ja mainest võib teha järeldusi äriühingu prognoositava maksevõime, -kuulekuse ja muude asjaolude kohta, siis on asjakohane

rakendada tagatise vähendamise eeldusena laitmatu ärialase reputatsiooni nõuet ka äriühingu juhtide ja kontrollorgani liikmetele, samuti kütusemüüja äripartneritele.

Samuti tulenevalt kohtuotsusest täpsustatakse, millistest kaalutlustest haldusorgan peab tagatise vähendamise üle otsustamisel lähtuma. Eelnõuga sätestatakse, et tagatise vähendamise üle otsustamisel lähtub maksuhaldur samadest asjaoludest, millest ta lähtub tagatise suurendamise üle otsustamisel. Täiendavalt sätestatakse tagatise vähendamise kaalutlemisel kriteeriumina isiku juhtimis- ja kontrollorgani liikme võimelisus ehk pädevus kütuse käitlemise valdkonnas tegutseda, samuti varasem ettevõtlusega tegelemise kogemus ja ettevõtte tehtud investeeringud kütuse käitlemise valdkonnas. Eelnõuga pikendatakse maksuhaldurile antavat aega otsuse tegemiseks tagatise vähendamise kohta: varasema kümne päeva asemel on see aeg 30 päeva.

Seaduseelnõu jõustumisel maksuhalduri töökoormus mõnevõrra suureneb, aga ma võin kinnitada, et asi on seda väärt. Rahalisi kulusi eelnõu jõustumine kaasa ei too. Samuti on raske hinnata konkreetset selle seaduse rahas mõõdetavat tulu, aga kogu kütusetagatiste regulatsioon annab riigile kindlasti tulu seni kogumata maksude kokkukogumise näol. Eelnõu loomulikult parandab õigusselgust kütuse müüjate suhtes, sest kriteeriumid, millest maksuhaldur oma otsuste tegemisel lähtub, muutuvad konkreetsemaks. Seaduse jõustumine on kavandatud üldises korras.

Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu esimeseks lugemiseks ettevalmistamiseks oma 30. aprilli istungil. Eelnõu koostamise ajendiks olid tegelikult varasemad kohtumised. Üks neist oli Maksu- ja Tolliameti ning Rahandusministeeriumi esindajatega. 17. aprillil oli rahanduskomisjoni väljasõiduistung Maksu- ja Tolliametis, kus me kogu maksupettuste ja eriti kütuseturuga seonduvat regulatsiooni käsitlesime laiemalt. Nendest aruteludest see temaatika üles kerkis ja lõpuks sai seaduseelnõu kuju.

Kuna eelnõu reguleerib majandusvaldkonda laiemalt, siis rahanduskomisjon otsustas paluda arvamust ka majanduskomisjonilt. Enne ma viitasin kohtuotsusele, millest see eelnõu samuti tuleneb – tegemist on keerulise õigusliku vaidlusega, mis on saanud lahendi. Õiguslike

küsimuste täpsustamiseks palub komisjon arvamust ka põhiseaduskomisjonilt.

Rahanduskomisjon langetas oma 7. mai istungil sellised otsused: võtta eelnõu esimene lugemine päevakorda täna, 15. mail ning teha Riigikogu täiskogule ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. mai kell 18. Samuti tegi komisjon otsuse määrata eelnõu ettekandjaks siinkõneleja. Kõik need otsused langetas komisjon konsensuselga. Ma tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste, teie küsimus!

Rait Maruste

Täna! Riigikohtu arvates olid nõutud tagatised väikestele turul toimetavatele firmadele liiga suured. Kas teil on andmeid selle kohta, kas selle tõttu, et need tagatised olid liiga suured, läks mõni firma pankrotti või lahkus turult?

Aivar Sõerd

Jah, 100 000 euro suurune nõue oli kohtu hinnangul selles konkreetsetes kaasuses äriühingu jaoks ülemäära suur. Kohus mõonis küll, et seda summat ei tule välja maksta, et selle summa katteks võib esitada ka tagatise ja võtta panga garantii, aga ikkagi on see väiksele äriühingule ülemäära koormav. Kohus ka põhjendas seda väga hästi oma otsuses. Mul ei ole informatsiooni, et maksuhalduri määratud üle jõu käiva koormuse tõttu oleks mõni firma pankrotti läinud. Ettevõtted muidugi pankrotistuvad ja neid asutatakse uuesti, see toimub majanduselus pidevalt, aga et keegi oleks pankrotistunud just ülemääraselt suure tagatise tõttu, seda ma Maksu- ja Tolliameti esindajalt kuulnud pole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kas komisjon arutas selles menetluses järgus seaduseelnõu ka sektori esindajatega, kütusefirmade esindajatega?

Aivar Sõerd

Me ei teinud seda. Eelnõu, mida me praegu arutame, ei koorma võrreldes varasema seadusega ettevõtjaid kuidagi rohkem ega häiri majandustegevust, pigem muudab see firmade tegutsemise reeglid selgemaks ja arusaadavamaks. Sel põhjusel ei olnud lisaarutelu komisjoni arvates tingimata vajalik. Ka ei ole minu teada keegi valdkonna ettevõtjatest rahanduskomisjoni poole pöördunud, aga osa menetlusest seisab ees ja ettepanekuid võib veel tulla. Need on muidugi oodatud. Kui tuleb valdkonna esindaja mingisuguse seisukohaga välja, me kindlasti seda käsitleme. Üldine praktika ongi selline, et arutelud toimuvad esimese ja teise lugemise vahel. Ma ei välista, et me arutame seda teemat ka valdkonna esindajatega, aga seni pole selleks vajadust olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 228 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. mai kell 18.

3. Maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (197 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane kolmas päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 197 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Aasta tagasi muutis Riigikogu maamaksuseadust ja vabastas kodualuse maa maamaksust. Riigi antava maamaksuvabastusega kaasnev väiksem laekumine omavalitsustele plaanitakse kompenseerida omavalitsustele eraldatava tulumaksuosa suurendamisega. Selline riigi käitumine on laias laastus korrektne.

Palju aastaid varem on aga riik vabastanud maamaksust maamaksuseaduse § 4 alusel ka teatud kategooria looduskaitsealused maad,

saatkondadealused maad, surnuaedade- ja kirkutealused maad ja veel mõned kategooriad. Neid maamaksuvabastusi ei ole omavalitsustele siiani kompenseeritud. Maa-ameti andmetel puudutab see 13 800 katastriüksust üle Eesti ja nende katastriüksuste maamaksuvabastus kokku on aastas 1,75 miljonit eurot. Arvutus on tehtud maksumääraga 2,5% ehk siis maksimaalse maksumääraga ja nii on tulemuseks saadud teoreetiliselt maksimaalne võimalik kulu riigieelarvele kompenseerimise korral. Lõviosa sellest arvestuslikust summast moodustab maksuvabastus looduskaitsealadele maa- ja metsamajandusele. Rahandusministeeriumi andmetel oli see summa 2011. aastal 1,16 miljonit eurot.

Loomulikult mõjutavad looduskaitsealadele antud maksuvabastused ja -soodustused omavalitsusi erinevalt. Nendele omavalitsustele, kus on looduskaitsealade maad rohkem, on see suurem probleem, kus vähem, loomulikult väiksem probleem.

Toon siinjuures mõned markantsemad näited praktilisest elust 2011. aastal. Kuusalu vald Harjumaal: maamaks laekumine 2011. aastal 360 688 eurot, looduskaitsealadelt jäi laekumata 106 738 eurot, tasandusfondi eraldised 0 eurot. Käina vald Hiiumaal: maamaks laekumine 75 088 eurot, looduskaitsealadelt jäi laekumata 15 775 eurot, tasandusfondi eraldised 0 eurot. Vormsi vald Läänemaal: maamaks laekumine 57 668 eurot, looduskaitsealadelt jäi laekumata 10 538 eurot, tasandusfondi eraldised 0 eurot. Ja viimaseks Vihula vald Lääne-Virumaal: maamaks laekumine 267 825 eurot, looduskaitsealadelt jäi laekumata 122 703 eurot, tasandusfondi eraldised 0 eurot.

Üleriigilised omavalitsusliidud on aastaid taotlenud riigi poolt maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ ja lõike 2 alusel tehtavate maamaksuvabastuste kompenseerimist riigieelarvest. Nii oli see ka tänavuse eelarve läbirääkimistel ja sellesisulise ettepaneku on omavalitsusliidud samuti teinud 2013. aasta eelarve läbirääkimistele esitatud ettepanekutes. Ka Riigikogu suures saalis on seda teemat varem arutatud. Riigikogu eelmine koosseis tegi seda Erakonna Eestimaa Rohelised ettepanekul ja algatusel.

Lõpetuseks: sotsiaaldemokraadid loodavad, et Riigikogu jagab meie arusaama, et esitatud seaduseelnõu parandaks praegust ebaõiglast olukorda, kus riik on andnud maaomanikule

maksuvabastuse, kuid sellest tulenev tulu vähenemine on jäetud kohaliku omavalitsuse kanda ning seega tema tulusid vähendatud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ja palun, Aivar Sõerd, teie küsimus!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Mul on selline küsimus. Tahaksin üle täpsustada, mida te selle eelnõuga tahate hakata kompenseerima. Mäletan, et rahanduskomisjonis oli selles osas mõningane segadus. Te ütlesite, et tahate kompenseerida ainult looduskaitsealuste maade maksuvabastust, aga praegu ettekannet tehes lugesite ette kogu selle maamaksuseaduse § 4 loetelu. Mida te siis täpsemalt ikkagi kompenseerite? Komisjonis oli täpselt sama küsimus ja me ei saanud selgust, kuna see, mida teie rääkisite, oli üks jutt, aga eelnõu seletuskiri räägib midagi muud.

Kalev Kotkas

Eelnõu seletuskiri räägib §-st 4, mis puudutab kõiki võimalikke maamaksuvabastusi – looduskaitsealuseid maid, surnuaedade, kirkute, koguduste, saatkondade ja muidki maid. Aga ka rahanduskomisjoni arutelul sai öeldud, et vaatame asju nii, et kärbsed eraldi ja kotletid eraldi. Rõhuv osa sellest maksuvabastusest hõlmab looduskaitsealaseid maid, kõik muud moodustavad imepisikese osa.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Heidame siis pilgu kärbestele ja kotlettidele. Tegemist on maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõuga, mis kannab numbrit 197. Komisjon arutas seda oma korralisel istungil 7. mail. Eelnõu tutvustas algatajate esindajana Kalev Kotkas. Komisjon oli kutsunud Rahandusministeeriumist istungile kohalike omavalitsuste finantsjuhtimise osakonna juhataja Sulev Liiviku, kes andis ülevaate, mida arvab Vabariigi

Valitsus ja peasjalikult Rahandusministeerium.

Eelnõu algataja esindaja selgitas komisjonis eelnõu eesmärgi ja rõhutas, et kompenseerimine puudutab vaid looduskaitsealuseid maid, mis on kirjas maamaksuseaduse § 4 lõikes 1. Eeldatavasti ta pidas silmas pigem § 4 lõiget 1¹, mis puudutab looduskaitsealuseid maid. Ta nentis, et eelnõu tekstis tervele §-le 4 viitamine on näpukas ning seletuskiri täpsustab, et tegemist on üksnes looduskaitsealuseid maid puudutava eelnõuga. Juhin siinkohal tähelepanu eelnõu algatajate esindaja tsitaadile eelnõu üleandmisel. Eelnõu üle andes ütles Kalev Kotkas: "Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel annan üle maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Mure on selles, et tulenevalt maamaksuseaduse §-st 4 ei maksta maamaksu kaitsealade loodusreservaadi ja sihtkaitsevööndi maalt ning püsielupaikade sihtkaitsevööndi maalt. Meie eelnõu mõte on selles, et saamata jäänud maamaksu kompenseeritaks omavalitsustele riigieelarvest." Komisjoni istungil siiski tõdeti, et eelnõu tekst paneb ette kompenseerimiskohustuse kõikide maamaksu seaduse § 4 lõikes 1 sätestatud maamaksuvabade maade puhul. Nagu ka eelkõneleja täna siit puldist täiendavalt ütles, tegemist on lisaks kaitsealade loodusreservaadi ja sihtkaitsevööndi maadele tõesti muudegi maadega, mis on §-s 4 nimetatud – näiteks kalmistute maa, kirikute ja koguduste pühakodade alune maa, aga ka välisriikide diplomaatiliste ja konsulaaresinduste hoonete juurde kuuluv maa jne. Samuti tõdeti, et vastupidi eelnõu algataja esindaja väitele ei sisalda eelnõu seletuskiri viidet, mis ütleks, et eelnõu regulatsioon piirduks vaid looduskaitsealuste maadega. Selline väike segadus siis, aga me saime komisjonis siiski aru, mida eelnõu algataja esindaja püüdis meile selgeks teha. Siinkohal ma ei peatukski ka näiteks kalmistute või kirikute alustel maadel, vaid räägin üksnes looduskaitsealustest maadest, mida eelnõu algataja tegelikult silmas pidas.

Algataja esindaja võrdles eelnõuga pakutavat kompensatsiooni kodualuse maa maksust vabastamise kompenseerimisega, viidates võrdse kohtlemise aspektile. Komisjonis avaldati seisukohta, et kodualuse maa maksuvabastuse mõte on erinev olnud, ja algataja tähelepanu juhiti sellele, et eelnõus puudutatakse

maksuvabastused ja kodualuse maa maksuvabastus on kirjas maamaksuseaduse eri sätetes. Täna arutatava eelnõu teemad kuuluvad kategooriasse "maksuvaba maa", millest räägib seaduse § 4 ja mis sisuliselt ei ole maamaksu reguleerimise objektiks, teisel puhul on tegemist maksusoodustusega maamaksu reguleerimise objektiks oleva maa osas, millest räägib seaduse § 11.

Vabariigi Valitsuse seisukohta tutvustas Sulev Liivik. Ta andis ülevaate, mida Vabariigi Valitsus eelnõust arvab. Valitsus on mittetoetaval seisukohal. Selleks on mitu põhjust. Üks põhijuhus, millest komisjonis juttu oli ja mis oli ka Rahandusministeeriumist kogu rahanduskomisjonile saadetud kirjas, oli see, et maamaksuseaduse § 4 lõikes 1 toodud maksuvabad maad ei ole maksuobjektid ja nende eest ei ole alates 1993. aastast maamaksu tasutud. Kohaliku omavalitsuse üksustel ei ole seega tekkinud tulu puudujääki, mida peaks kompenseerima. Väiksema tulubaasiga kohalike omavalitsuste toetamiseks on loodud tasandusfond ja selle kasutamisel võetakse arvesse looduskaitsest tulenevaid väiksemaid laekumisi.

Lisaks oli Vabariigi Valitsuse seisukohas toodud muid küsimusi, mis tõusetuksid, kui selle eelnõu menetlus peaks jätkuma või eelnõu seadusena vastu võetama. Näiteks juba seaduse rakendamine on segane. Kas kompensatsioon on ette nähtud maade eest, mis ei olnud maksuobjektid enne 2003. aastat, või rakendub see maadele, mis lakkavad olemast maamaksu objektid peale 2013. aastat? Segased on ka kompensatsiooni arvutamise põhimõtted eelnõus. Kui jätamegi kalmistud ja muud kõnealused maad kõrvale, siis fakt on, et looduskaitsealade piirid muutuvad aja jooksul. Aluseks ei saa võtta ainult maksustamishetkel kehtinud maamaksu määra, sel juhul peaks hakkama mõtlema ka pindala peale. Puudub selgus, kuidas täpselt kompensatsiooni makstaks, mis valemite alusel, ja kas seda peab sel juhul taotlema või mitte. Selliseid küsimusi oli veel.

Probleem oli ka maksuvabastuse mõju analüüsiga. Välja oli toodud 1,75 miljonit eurot, mida kohalikud omavalitsused kannavad, kes kui palju. Rahandusministeeriumi esindaja selle seisukohaga ei nõustunud. Laekumata maamaksu kompenseerimine halvendaks valitsussektori positsiooni ja seletuskirjast ei selgu,

miks selline kompensatsioon ikkagi praeguses olukorras vajalik on, kuna riigil on niigi kohustus tagada kohalikele omavalitsustele piisav tulubaas kohalike ülesannete täitmiseks.

Komisjonis arutati muudki, püüan teile kõik võimalikult täpselt edasi anda. Eelnõu algataja nentis, et looduskaitsealuste maade hulk on mitmekordistunud. Täpsustasime, et ei ole mitmekordistunud mitte maade pindala, mitmekordistunud on katastriüksuste arv teatud aja jooksul. Informatsiooniks veel nii palju, et looduskaitsealad ei ole olnud maamaksu objektid ja neid ei ole maksustatud ligi 20 aastat. Ligi 90% looduskaitsealustest maadest on olnud kaitse all juba 1990. aastate algusest.

Siiski arvati, et riigi otsus maa looduskaitse alla võtmise kohta ja tulenevalt sellest vähema maamaksu saamine tuleks ikkagi kohalikele omavalitsustele kompenseerida. Rannar Vassiljev avaldas seda arvamust. Valitsuse esindajana härra Liivik nentis, et 2002. aastal, kui tulid juurde Natura 2000 raames kaitse alla võetud alad, korvati see ebapiisava tulubaasiga kohalikele omavalitsustele tasandusfondi kaudu. Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste ja ohustatud lindude, loomade, taime- ning nende elu- ja kasvukohtade kaitse. Taavi Rõivas nentis, et kindlasti tasub rõhutada, et looduskaitsealadest saavad kasu ka kõik kohalikud omavalitsused, alates turismist ja puhtast õhust ja loodusest. Ka selline mõte leidis kajastamist.

Mida veel lisada? Komisjonis tunti huvi, kui paljude omavalitsuste jaoks on kõnealune toetus oluline. See tuleb kindlasti ära markeerida, et paljud neist seda toetavad. Eelnõu algataja esindaja märkis komisjonis ja ütles ka täna kõnepuldis, et kohalikud omavalitsused on tõstatanud looduskaitsealuste maadega seotud kompensatsiooni küsimuse igal aastal riigieelarve läbirääkimistel riigiga. Ja tõsilugu, nii see on. Ka 2013. aasta riigieelarve ja riigieelarve strateegia arutelul on kõlanud ettepanek kaotada riiklikud maamaksuvabastused piiranguvööndi ja hoiuala maadelt. See ettepanek on veel lõpuni analüüsimata, sest kõlanud on palju eriarvamusi. Nii et kohaliku omavalitsuse üksuste liitude ja Vabariigi Valitsuse diskussioonis ei ole kokkulepet saavutatud.

Kuna eelnõu kohaselt arvutatakse kompensatsiooni suurus, lähtudes maksust vabasta-

mise ajal kehtivast maksumäärast, siis tõstatati komisjonis ka küsimus kohalike omavalitsuste võimalikest ennetavatest reageeringutest eelnõuga taotletavate toetustega seoses. Näiteks toodi Tallinn, kus tõsteti maamaksu just enne kodualuse maa maksuvabastuse kehtestamist, kuna oli teada põhimõtteline otsus, et maksuvabastus kompenseeritakse. Samuti nenditi, et maamaksu määra võib kohalik omavalitsus tõsta ka aasta keskel. Kui selline informatsioon tuleb, siis võib kohalik omavalitsus maksutõusu suhteliselt lühikese aja jooksul läbi viia. Eelnõu algataja pidas oluliseks nentida, et selline maamaksu tõstmine aasta keskel on tema hinnangul siiski kaheldav.

Lõpetuseks sellest, milline oli komisjoni enamuse meelsus. Võiks öelda, et kui eesmärk on toetada kohalikke omavalitsusi ja nende tulubaasi laiendada – see tundus olevat eelnõu algataja kavatsus –, siis seda oleks õigem arutada mingite muude meetmete kontekstis kui konkreetselt pakutud kujul, maamaksuseaduse muutmisenä. Seda eelkõige põhjusel, et kõnealused maad ei kuulugi maamaksu objektide hulka. Seega maamaksuseadus ei pruugi olla parim koht omavalitsuste toetuste sätestamiseks – riigi toetuseraldis pole maamaksuseaduse reguleerimise objekt.

Ja lõpuks jõuan ka otsuste juurde. Esimene otsus oli saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 15. maiks, see langetati konsensusega. Teine otsus oli määrata juhtivkomisjoni ettekandjaks konkreetselt mind, ka see oli konsensuslik. Ja viimane otsus oli teha ettepanek eelnõu tagasi lükata, selle poolt oli 6 ja vastu 4 inimest, erapooletuid ei olnud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on mitu küsimust. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh, austatud komisjoni esimees, väga põhjaliku ja sisuka ettekande eest! Ma saan aru, et eelnõu põhipuudused olid tehnilist laadi ja tekitasid praktilisi küsimusi, kuidas seda ellu viia. Aga üldisem probleem on ju see, et riik annab võimaluse kehtestada maamaksu ja samal ajal kasutab võimalust teha omalt poolt maksuvabastusi. Kas selles suhtes komisjonil ei olnud vastuväiteid? Kas komisjon leidis, et see on põhimõtteliselt õige, et kui riik loob

looduskaitsealad ja ütleb, et need on maksuvalitsusele, siis on ka õige omavalitsusele see saamata tulu kompenseerida? Ma sain nii aru, et kui tehnilised puudused kõrvaldada, siis võiks eelnõuga edasi töötada.

Sven Sester

Hea küsija! Tegelikult ei saanud sa täiesti õigesti aru. Ma selgitasin suhteliselt täpselt, tõin välja eelnõu põhipuuduse ja kordan selle ka üle. Põhiline vastuargument oli, et looduskaitsealuste maade puhul, millest eelnõu algataja esindaja rääkis, ei ole tegemist maamaksu objektidega. Kõik muud küsitavused, alates sellest, mis aasta seis fikseeritakse baasolukorral ja kuidas peaks edasi käituma, kas tegema eraldi taotlusi või mitte, olid Vabariigi Valitsuse ja Rahandusministeeriumi poolt välja toodud pigem lisaviidetena, et eelnõu on suhteliselt toores ja poolik. Aga põhiprobleem on selles, et kõnealune maa ei ole tegelikult maamaksu objekt olnudki.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahanduskomisjoni esimees! Oma ettekandes, kus te tutvustasite rahanduskomisjoni seisukohta, rääkisite te sellest eelnõust, mis annaks omavalitsustele kompensatsiooni maamaksuvaba maa eest. See tähendaks, et omavalitsuste tulubaas kasvaks. Te kasutasite väljendit, et selline lähenemine halvendaks valitsussektori positsiooni. Palun seletage, kuidas omavalitsuse tulubaasi suurendamine halvendaks valitsussektori positsiooni!

Sven Sester

See on ilusasti välja toodud. Ma tsiteerin täpsemalt Vabariigi Valitsuse seisukohta. Valitsus nendib seda konkreetselt. Kui me vaatame seletuskirja, mille eelnõu algataja on meile esitanud, siis siin on välja toodud teatavad arvud. Vabariigi Valitsus väidab, et seletuskirjas puudub analüüs, kuidas see maamaksuvabastus, mille mõjul peaks omavalitsustel saamata jääma 1,75 miljonit eurot, summaliselt kohalike omavalitsuste kaupa jaguneb. Vabariigi Valitsus ei nõustu seisukohaga, et seaduse mõju valitsussektori eelarvepositsioonile puudub, ja

nendib, et laekumata maamaksu kompenseerimine riigieelarvest halvendab valitsussektori eelarvepositsiooni. Algataja ei ole seletuskirjas ka esitanud kompensatsiooni katteallikaid ega arvestanud põhimõttega, et riik ei ole kohustatud kompenseerima tulu, mida võiks saada maksuobjektiks mitte oleva maa eest. Nüüd peaks Vabariigi Valitsus hakkama katma saamata tulu, mida ka varem ei ole tegelikult saadud ja millele ei ole seega õigustatud ootust. Ma usun, et ma vastasin suhteliselt konkreetset.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kas ma sain õigesti aru, et sa mainisid oma ettekandes, et looduskaitsealuste maade pindala on suurenenud? Millest see tuleb, et see pindala on suurenenud?

Sven Sester

Kordan üle: on tõsilugu, et 2002. aastal tuli juurde Natura 2000 raames kaitse all olevaid alasid. Maamaksuseaduse § 4 käsitleb loodusreservaate, ja 2002. aastal tuli neid juurde. Tegemist on sellise, nagu ma mainisin, üleeuroopalise kaitstavate alade võrgustikuga. Sisuliselt on neid Natura 2000 raames juurde tulnud. Rahandusministeeriumi esindaja informatsiooni kohaselt võiks öelda, et kui me räägime sellest, kui palju on neid alasid juurde tulnud, siis suhtarv on 90 : 10 ehk 90% pindalast on kunagi varem fikseeritud ja 10% on juurde tulnud. Katastriüksuste arv aga on tunduvalt suurem: väiksemaid juppe on juurde tulnud. Kui me räägime pindalast – kõnealusel juhul peaks kompenseerimine käima pindala alusel –, siis see on 10% kasvanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kas sa seletaks veel kord üle, kuidas tasandusfond kompenseerib looduskaitsealade maamaksuvabastusest tuleneva vähesema laekumise nendele omavalitsustele, kelle tasandusfondi eraldis on 0? Tõin selle kohta neli näidet.

Sven Sester

Ma saan siin muidugi baseeruda ainult sellel diskussioonil, mis on meil komisjonis olnud. Ma kindlasti ei taha minna sellele libedale teele, et hakkan midagi tõlgendama, avaldama arvamust ja tegema mingeid ettepanekuid, mis komisjoni istungi raamidest ja minu volitustest väljuvad. Aga nii palju, kui mina aru sain, ja mulle tundub, et ka komisjonis oli väga selge arusaam, et kui looduskaitsealuste maade maamaks 2002. aastal omavalitsustelt ära võeti ja kohalikel omavalitsustel tulubaas vähenes, siis tõesti maksti tasandusfondi kaudu selle eest kompensatsiooni. Härra Liivik kinnitas seda väga selgelt. Ta mainis ära ka selle, et osal kohalikel omavalitsustel tasandusfondi kaudu makstavat kompensatsiooni täiendavalt ei suurendatud. Põhjuseks olid mitmed muud kriteeriumid, mis andsid selle indikatsiooni, et konkreetsel kohalikul omavalitsusel ei olnud õigust tasandusfondi kaudu lisatulu juurde saada. See teema käis komisjonist just nii läbi. Kuid ma saan aru, et enamik, kellel selle valemiga järgi too konkreetne arv oli väiksem, tasandusfondi kaudu ka kompensatsiooni said.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Õieti ei saanud ka mina päris õigesti aru sellest maamaksu objektiks mitte olevast maast. Kui enne oli tegu maaga, mille pealt omavalitsus maamaksu sai, seejärel muudeti see looduskaitsealuseks maaks, mille pealt omavalitsus enam maamaksu ei saanud, siis kuidas saab olla põhjendus, et kunagi ei ole see maa-ala maamaksu objekt olnud?

Sven Sester

Ma kordan veel kord: tegemist on maamaksuseaduse § 4 lõikega 1 selle täies ulatuses ja juba 1993. aastast ei ole need maksuvabad maad olnud maksuobjektid. Me räägime loodusreservaatidest ning ka kalmistute, kirikute ja koguduste pühakodade all olevast maast ja veel muustki maast, mis ei ole alates 1993. aastast olnud maamaksu objektid. Järelikult ei ole ka kohalikel omavalitsustel olnud ei eelmisel, üle-eelmisel ega üleüle-eelmisel aastal eeldusi selle konkreetse tulu saamiseks. See on väga selge ja konkreetne seisukoht.

Tulen veel kord tagasi selle teema juurde, mis ka komisjonis tõstati ehk siis kodualuse maa maksust vabastamisest. Vahe ongi selles, et tänases eelnõus räägitakse seaduse §-st 4, mis sätestab maamaksuvabade maade loetelu. Kodualust maad selles loetelus ei ole. Sellest maast on juttu §-s 11 "Maksusoodustused", mille kompenseerimist riik on ka alustanud. See on põhimõtteline erinevus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Läheksin uuesti tagasi, hea ettekandja, tasandusfondi ja teie nimetatud valem juurde. Mitte kõik omavalitsused ei saa tasandusfondist toetust ja riigieelarve seadus kinnitab ka tasandusfondi jaotuse valemiga. Looduskaitsealuste maade osakaalu selles valemis pole. Valem arvestab seda kui puudujäävat tulu juhul, kui on tegemist 50%-se maamaksust vabastamisega. Kui vabastus on 100%, siis valem seda üldse ei arvesta. Kas komisjon ei pidanud vajalikuks alata selle arutelu valguses riigieelarve seaduse muutmine, mis puudutaks tasandusfondi jaotuse valemiga?

Sven Sester

Võiks lühidalt öelda, et komisjon ei pidanud seda vajalikuks ja sellist diskussiooni ei olnud. Aga ma annan teile edasi, mida härra Liivik on nentunud. Kui vaadata tagasi ajalukku, siis aastatel 1995–2009 kehtis põhimõte, et maalt, millel on põhiseadusega sätestatud korras majandustegevus kitsendatud, makstakse maamaksu vastavalt Vabariigi Valitsuse otsusele 25%, 50% või 75% maksumäärast, ja loodusreservaadid olid maksuvabad nagu praegu. Alates 2009. aasta algusest kehtib põhimõte, et looduskaitsealuste nimetatud piiranguvööndi maalt, püsielupaiga piiranguvööndi maalt ja looduse üksikobjekti piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksu määras. Loodusreservaadid on endiselt maamaksuvabad. Selles osas komisjon ei võtnud eraldi seisukohta, et teha mingeid lisamuudatusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, istungi juhataja! Hea rahanduskomisjoni esindaja! Eks ta ole jah nii, et 1993. aastal oli maamaksu rakendamisel ridamisi loodusreservaate ja looduskaitsealasid, mis tõesti ei olnud maamaksu objektid. Aga elu on edasi läinud ja nüüdseks on väga paljud uued alad määratud looduskaitsealadeks. Näiteks minu koduvallas oli 1993. aastal Haanja looduspark, kus tõesti seda maksu maksuma ei pidanud, aga nüüd on lisandunud näiteks Luhasoo maastikukaitseala ja veel ca 50% looduskaitsealasid, kus maamaksu on vähendatud või ei maksta seda üldse. Kuidas te seda kommenteerite? Kindlasti on kohalikul omavalitsusel õigustatud ootus just nende uute kaitsealade osas, mille eest tasutav maamaks peaks kohalikule omavalitsusele tulu tooma.

Sven Sester

Raske on kommenteerida teie konkreetseid näiteid, kuna teid ennast kahjuks komisjonis ei olnud ja teie väga konkreetsed näited komisjonis kajastamist ei leidnud. Aga kui üldistada, siis ma ikkagi pöörduks selle juurde, mida Rahandusministeeriumi esindaja ütles. Üldiselt need maad, mis on kuulutatud kaitsealade loodusreservaadi või sihtkaitsevööndi maadeks, kuuluvad tasandusfondist kompenseeritavate hulka. Maksuvabastust nende maade puhul, mis ei ole olnud maamaksu vabastuse objektid, nagu näiteks kodualune maa, on riik ka täiendavalt kompenseerima hakanud. Tasandusfondi kaudu on võimalik hüvitist maksta.

Tahaksin veel korrata üht asja, mida ma mainisin ka varem. Küsimus on, mis on meie eesmärk. Kui meie eesmärk on parandada kohalike omavalitsuste tulubaasi, mis tundub mulle algataja jutu järgi olevat eelnõu eesmärk, siis võib arvata, et selleks on paremaid teid kui praegu maamaksu objektideks mitte olevate maade maksustamine või selle maksuvabastuse kompenseerimine.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Ühe teise arutelu käigus tuli välja ka valitsuse kava maamaksu objektide loetelust valitsusasutuste all olev maa välja võtta. Kas

siis võib öelda, et valitsusasutused võetakse looduskaitse alla?

Sven Sester

Aitäh, hea Eiki, sinu küsimused on alati huvitavad ja kerge konksuga! Püüa siis neile täpselt vastata! Ka mina olen kuulnud, et Vabariigi Valitsus on arutanud plaani valitsusasutuste all olev maa maamaksust vabastada. Usun, et kui selle eelnõuga Riigikokku tullakse – arvan, et see saab teoks 2013. aasta riigieelarve menetlemise ajal ja sel juhul peaks selle seadusena jõustama enne riigieelarve jõustumist –, siis me saame kindlasti diskuteerida, millistel alustel konkreetne valitsusasutuste all olev maa maksust vabastatakse. Kas see peaks kuuluma eraldi kompenseerimisele? Ma olen aru saanud, et Vabariigi Valitsus leiab, et ei peaks kuuluma. See on täiesti eraldi teema. Põhjendus on, et kohalikud omavalitsused ei võta oma haldusalas olevate maade eest maamaksu, mida nad peaksid maksuma iseendale. Nagu öeldud, see on täiesti eraldi teema ja ma arvan, et hakkame selle üle diskuteerima siis, kui konkreetne eelnõu siia saali on tulnud. Usun, et see saab olema üks huvitavaimaid diskussioone kogu riigieelarve kontekstis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahanduskomisjoni esimees! Mind ikka huvitab see üha halvenenud valitsussektori eelarvepositsioon. Euroopas võetakse omavalitsusi ja keskvalitsust partneritena. Meil oli nii, et kui olid suured kärped, siis pandi ka omavalitsustele laenupiir peale, sest kui omavalitsused oleksid laenanud, oleks see halvendanud valitsussektori eelarvepositsiooni. Nüüd, kui omavalitsuste tulubaasi soovitakse suurendada, on aga vastuargument, et see halvendab valitsussektori positsiooni. Kas omavalitsuste eelarved ja tulud lähevad valitsussektori positsioonis arvesse või ei lähe?

Sven Sester

Aitüma! Ma arvasin, et me jõuame selleni, et teemad väljuvad komisjonis räägitu raamidest ja me hakkame diskuteerima kohaliku omavalitsuse tulubaasi kui sellise üle. Me loome fooni, arutades selle üle, millises ulatuses

peaks riik kompenseerima kohalikule omavalitsusele saamata tulusid nende igapäevaste ülesannete täitmiseks ja millised võiksid olla vahendid sellise kompensatsiooni maksmisel. See kindlasti on täiesti eraldi teema, millest me võiksime rääkida ja mida võib-olla võiks ka riiklikult tähtsa küsimusena siin saalis arutada. Praegu me aga piirdume loodusreservaadi maa ja mitte ainult selle, ka kalmistute, kirikute ja koguduste pühakodade all oleva maa maamaksu kompenseerimise arutamisega. Me kindlasti ei saa teie tõstatatud teemat praegu käsitlema hakata, kuna seda tõesti komisjonis ei arutatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Ma ei saa küll kuidagi nõustuda sellega, et valitsusasutuste all oleva maa eest maamaksu maksmine oleks iseendale maksu maksmine, sest seda maksu maksab ikkagi keskvalitsus ja saajaks on omavalitsused. Aga te mainisite seda, et kui algatajate eesmärk on omavalitsuste tulubaasi parandada, mida me kahtlemata saame võtta komplimentina, sest selline soov sotsiaaldemokraatidel tõesti on, siis selleks on ka paremaid viise kui täna arutatavas eelnõus pakutu. Kas te äkki oskate tutvustada neid paremaid viise ja kas need võiksid ka rahanduskomisjonis arutlusele tulla?

Sven Sester

Aitäh! Mis puutub teie repliiki enne küsimuse esitamist – kas valitsusasutustelt maamaksu võtmine on iseendale maksmine või mitte –, siis ma arvan, et see teema kindlasti tõusetub meil sügisel. Siis saame kindlasti kuulda ka Vabariigi Valitsuse selgelt põhjendatud arvamusi, miks nad nii või teisiti arvavad, mis on nende seisukoha alus. See on nüüd üks pool.

Teine pool on, millised võiksid olla kompensatsioonimehhanismid ehk milline võiks olla riigi ja kohaliku omavalitsuse suhe, kuidas riik võiks täiendavalt omavalitsuse kulusid kompenseerida. Muidugi mul oleks lihtne vastata, et konkreetse eelnõu raames me ei ole komisjonis seda arutanud. Aga ma püüan natuke laegast avada – tõesti vaid natuke. Arvata võib, et üldiselt on kaks võimalust: kas kom-

penseerida tasandusfondi kaudu või asjaomast protsenti tõstes. Eks kohalik omavalitsus ja riik peavad jõudma kokkuleppele. Saan aru, et ka riigieelarve strateegia menetlemisel on pikalt läbirääkimisi peetud, pidades silmas, et kõik ülesanded, mis kohalike omavalitsuste õlgadele on pandud, saaksid täidetud, et selleks oleks ka finantstugi olemas. Aga selge on, et me saame nii riigis kui kohalikus omavalitsuses opereerida selle rahaga, mis meil tänu tulubaasile olemas on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Minagi piiluks pisut selle laeka sisse. Meil toimub pidev protsess, looduskaitsealuste maade laienemine ja selle võrra väheneb omavalitsuste tulubaas. Meil sätestati kodualuse maa maksuvabastus, meil on kõne all valitsusasutuste all oleva maa maksumust vabastamine. Sina kui rahanduskomisjoni liige ja majandusnime ju tead, et kinnisvara maksumisel põhinev tulubaas on omavalitsuse jaoks muudest stabiilsem tulullikas ja võimaldab ka suuremat finantsautonoomiat. Miks on niimoodi juhtunud, et me oleme hakanud omavalitsuste kindlat tulubaasi järjest vähendama ning katsume nende tulullikaid asendada vähem stabiilsete või siis finantsautonoomiat vähendavate allikatega?

Sven Sester

See on väga filosoofiline küsimus. Ma põhimõtteliselt teie postulaadiga nõus ei ole, et püütakse omavalitsuste kindlaid tulullikaid vähendada. Ma veel kord rõhutan, et on suured probleemid ja on väiksed probleemid. Siin on tegemist mitte just väikse probleemiga, aga asjale on lähenetud vale nurga alt. Veel kord ma rõhutan, et kui te loete seda eelnõu, siis näete, et soovitakse kompenseerida kohalikule omavalitsusele maamaksu, mille saamiseks ei ole kohalikul omavalitsusel põhimõtteliselt eeldusi olnud. Juba 20 aastat ei ole kohalik omavalitsus kõnealust maamaksu saanud – tõsilugu, ei kirikumaaadelt ega välisesinduste maadelt, samuti mitte nendeltsamadelt loodusreservaatide maadelt, mida eelnõu algataja oma algses idees silmas pidas. Need maad ei ole olnud maksuobjektid. Arvestada tuleb väga

olulist nüanssi, et küsimus oleks põhjendatud, kui kohalikul omavalitsusel oleks alus eeldada konkreetsel juhul kompensatsiooni, nagu see on näiteks kodualuse maa maamaksust vabastamise puhul. Kodualune maa ei olnud maksuvabastuse objekt, see maks oli selgelt sätestatud ja kohalikul omavalitsusel oli eeldus eelmisel ja üle-eelmisel, aga ka järgmisel aastal kodualuse maa eest maamaksu saada. Seepärast riik võttiski selge seisukoha, et kohalikule omavalitsusele tagatakse see raha, mida ta varem kodualuse maa eest maksuna saanud on. Leiti, et kompensatsioonimehhanismiks sobib kõige paremini protsendi tõstmine. Ma arvan, et ongi kaks kompensatsiooni võimalust: tasandusfond ja too kõrgem protsent, mis omavalitsustele eraldatakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Rahandusministeeriumi seisukohavõetus meie eelnõu kohta on kirjas, et seletuskirjas puudub analüüs, kuidas on välja arvatud 1,75 miljoni euro suuruse maksuvabastuse mõju ja kuidas see summa omavalitsuste kaupa jaguneb. Samuti heidetakse ette, et eelnõu algataja ei ole esitanud kompensatsiooni katteallikaid. Kas sa mäletad, kas kodualuse maa maamaksust vabastamise eelnõus oli kirjas, kuidas arutati selle 17 miljoni euro suuruse maksuvabastuse mõju, kuidas see omavalitsuste kaupa jagunes ja millised olid katteallikad? Või kehtivad meil topeltstandardid?

Sven Sester

Aitäh! Väga hästi mäletan. Mis seal ikka, paotame seda ust aina rohkem ja rohkem. Me liigume eelnõu n-ö teravikust eemale, aga paotame seda ust niikaua, kuni selle paotamise ulatus on aktsepteeritav. Jah, väga hästi mäletan, et väljatoodud summa oli kuni 17 miljonit ja oli ka välja arvatud, kuidas see tekib. Oli ära toodud kõikide kohalike omavalitsuste selle hetke tulubaas (see tabel on rahanduskomisjonile ka saadetud) maamaksu osas ja see, millises suurusjärgus oleks see summa igas kohalikus omavalitsuses, kui kodualuse maa maksuvabastus peaks ellu kutsutama. Nii et see summa ja see, kuidas see oli tekkinud, olid

eelnõus väga selgelt ära toodud, kui seadust vastu võeti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Ma olen pisut kimbatuses. Regionaalminister Kiisler mõni kuu tagasi minu teada toetas seda eelnõu. Ta ütles, et see on igati arutamist vääriv mõte ja see on üks idee, kuidas olukord lahendada. Aga keskkonnakomisjonis käis mõni aeg tagasi Keskkonnaministeeriumi esindaja tutvustamas looduskaitse arengukava aastani 2020. Selles arengukavas, mis on praeguse valitsuse dokument, on kirjas: "Looduskaitselistest piirangutest tuleneva maamaksu vähenemise kompenseerimise süsteemi tuleks arendada nii, et see võimaldaks tulubaasi täielikku kompenseerimist omavalitsustele." Äkki te oskate selgitada, kas valitsusel on mitu seisukohta looduskaitsealuste maade kompenseerimise kohta?

Sven Sester

Aitäh! Mul ei ole midagi lisada sellele, mis ma olen varem öelnud. Ma kahjuks ei viibinud teie komisjonis, kui te neid teemasid arutasite. Ma olen aru saanud ja Rahandusministeeriumi esindaja rahanduskomisjonis selle mõtte ka edasi andis – mulle tundus, et komisjoni liikmed said ühemõtteliselt ja ühtemoodi aru –, et valitsus on seda vähenemist omavalitsustele kompenseerinud tasandusfondi kaudu. Tuleta me veel kord meelde, milline oli loodusreservaatide pindala kakskümmend aastat tagasi ja milline on see nüüd. Kui me räägime suurtest looduskaitsealadest, näiteks Matsalu jt, siis 90% ulatuses olid need kõik juba kakskümmend aastat tagasi maamaksuvabastuse objektid. Nende kohta ei ole mingit otsust olnud ja ei ole olnud vaja töötada välja kompensatsioonimehhanisme. Küll aga on sellele 10%-le, mis on juurde tulnud, Vabariigi Valitsus tasandusfondi kaudu tähelepanu pööranud. Ma arvan, et kindlasti võiks ministrile, kes selle valdkonna eest vastutab, esitada tulevikus arupärimise. Küsida võiks seda, et kui mingis kohalikus omavalitsuses vabastatakse teatav arv hektareid maksust või luuakse olukord, kus mingi maa kuulutatakse loodusreservaadiks, kas siis

kohe rakenduvad tasandusfondi kaudu mingid kompensatsioonimehhanismid, kas need üldse rakenduvad ja kui rakenduvad, siis mil määral. Ma arvan, et oleks hea, kui minister sellele täiesti konkreetselt vastaks. Me ei hakanud komisjonis seda sügavamalt ja põhjalikumalt analüüsima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Austatud rahanduskomisjoni esimees! Teadaolevalt ratifitseeris Eesti riik juba 18 aastat tagasi Euroopa kohaliku omavalitsuse harta. Üks selle punktidest ütleb, et kui riik on kohalikele omavalitsustele kohustusi pannud või oma otsustega nende tulubaasi muutnud, siis tuleks riigil see kompenseerida. Kas komisjonis ei arutatud võimalust jätta see eelnõu menetlusse ja selle esimene lugemine täna lõpetada? Ma tuletan teile meelde kütu-seaktsiisi laekumist kohalike teede tarvis eelmisel aastal. Sotsiaaldemokraatide eelnõu esimene lugemine lõpetati. Siis te panite selle küll riivilile, aga eelarve menetlemise käigus kohalikud omavalitsused selles osas ikkagi mingisuguse tõusu said. Kas te olete seda arutanud? Ja kas te ei pea vajalikuks ka seda eelnõu menetlusse jätta?

Sven Sester

Kui te küsite, kas me oleme seda arutanud, siis ma ütlen, et me oleme seda loomulikult arutanud. Muidu ma ei saaks täna siin teie ees olla ja anda edasi, mida komisjon arvas ja otsustas. Me muidugi arutasime seda. Toodi välja nii plusse kui ka miinuseid. Plusse tõi peaausjalikult välja eelnõu algataja. Ühest me oleme täna juba rääkinud: tegelikult on eelnõu algataja soov kohaliku omavalitsuse tulubaasi suurendada. Vaevalt et eelnõu algataja eesmärk on see, et konkreetselt kalmistute maa maamaks laekuks kohalikule omavalitsusele. Tõesti, sellist ootust ei ole ju kohalikul omavalitsusel olnud ja eelnõu algatajal ka seda nägemust kindlasti ei ole. Aga nüüd miinustest. Võib-olla on neid miinusteks vale nimetada. Ütleme, et jutt on arusaamast, kuidas seda teha. See ei olnud selline, mida komisjoni enamus oleks aktsepteerinud. Ma veel kord ütlen, nagu ütles ka Eiki Nestor, et tundus, et eelnõus

on tehnilisi probleeme, mida ka komisjonis esile toodi. Tõesti, neid ju oli, aga see ei olnud kindlasti põhjus, miks eelnõu tagasi lükata. Tehnilise poole asju – millal see kompensatsioon rakenduks, mis aastal selline maksuobjektide olukord tekiks, kas peale 2013. aastat või enne seda, kuidas muutuksid pindalavalemid – ei ole siin kirjeldatud. Aga ma veel kord ütlen, et seda saaks teisel või kolmandal lugemisel parandada. Olen nõus, et seda saaks hakata parandama, kuni selleni välja, et kui eelnõu algataja on rääkinud oma kõnedes § 4 lõikest 1¹, aga meile esitatud paberites on kirjas § 4 lõige 1, siis on selge, et ta ei ole kalmistuid silmas pidanud. Aga põhiline on ikkagi see, et püütakse maamaksu kompenseerida objektide puhul, kus kohalikel omavalitsustel seda ootust ei ole. See oli põhiline argument, millest lähtudes komisjon mõni päev tagasi oma otsuse tegi. Selle alusel leiti, et ei ole vaja eelnõuga edasi minna ja esimest lugemist lõpetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Tõenäoliselt komisjonis seda küsimust ei arutatud, aga kuna te olete hea ja lahke vastaja, siis ma usun, et te vastate ka sellele küsimusele. Oli juttu sellest, et 1993. aastal ei olnud teatud osa maadest enam maamaksu objekt. Ma seda praegust riigivalitsust hästi usaldama ei kipu. Valitsus on koos koalitsiooniga varemgi igasuguseid vimkasid sisse visanud. Seetõttu küsin, kas siin ei ole järjekordset vimkat plaanis. Äkki te kuulutate, et näiteks 2013. või 2014. aastast ei ole kodualune maa maamaksu objekt, kompenseerite aga vaid ühe korra ja järgmistel aastatel omavalitsustele enam kompensatsiooni ei anta? Kas seesugust salakavalat plaani valitsusel ja koalitsioonil ei ole?

Sven Sester

Aitäh, härra Toobal! Usaldage valitsust! Valitsus ei viska vimkasid, valitsus teeb tööd selle nimel, et Eestil läheks hästi. Ühtegi halba tagamõtet minu andmetel ei olnud ei selle eelnõu kohta oma arvamust andes ega ei olnud ega ole ka muude otsuste puhul, mida tehakse

nii 2013. aasta riigieelarvet menetledes kui tehti ka selle aasta riigieelarvet menetledes. Miks ma riigieelarve näiteks toon? Kuna seda nimetatakse seaduseks, mis annab valitsusele raha jagamiseks aluse. Usaldage valitsust! Mul on tunne, et teile oleks see parem. Ma ei tea, kas valitsusele oleks see parem. Aga teie eeldused selle küsimuse esitamisel olid minu meelest valed.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, protseduuriline küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Mul on protseduuriline palve. Ma palun Sven Sesteri lause "Usaldage valitsust!" stenogrammis alla joonida!

Aseesimees Laine Randjärv

Selge. Jätkame küsimustega. Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Ka mind üllatab teie enesekindlus ja faktitäpsus. Aga te rääkisite ka seda, et kodualuse maa maksuvabastus on välja arvatud, see süsteem on selge ja kokku on see summa 17 miljonit eurot. Oli see nii? Aga nüüd oleme jõudnud sinnani, et on olemas tabelid, mille järgi see summa on tegelikult 13 miljonit eurot. Kas te põhjendaksite seda? Siin oli teil tegemist ebatäpsusega.

Sven Sester

Aitäh, hea küsija! Ma ei ole enesekindel, kaugeltki mitte. Kogu aeg on nii palju küsimusi ja probleeme. Peab kogu aeg vaatama, kas ma ikka olen võimeline vastama, ja tuleb ennast kurssi viia. Nii et eks minulgi saba kogu aeg väriseb. Ma olen mures, kas ma olen võimeline kõigile küsimustele vastama, aga ma püüan vähemalt omas heas usus teha seda nii hästi, kui see mul võimalik on.

Teie küsimus on muidugi kaugel eelnõust 197, aga kuna me oleme ust kogu aeg vaikselt paotanud, siis paotame natuke edasi. Võtke välja stenogrammid, mis kajastavad kodualuse maa maksust vabastamise arutelu. Ma olin ise ettekandja ja tõin välja, mis olukordades oleks see summa 17 miljonit ja milline see summa

suure tõenäosusega realselt olema hakkab. Ma arvan, et ma ei blufi, kui ma ütlen, et stenogrammis on selle summa reaalse suurusena juttu 13–14 miljonist. Seal olid välja toodud ka põhjused, miks suure tõenäosusega maksimaalse 17 miljonini kunagi ei jõuta. Tegelikult võisime juba eelnõu menetlemise lõppfaasis rääkida väiksematest summadest. Ma arvan, et te näete seda ka stenogrammist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea kõneleja! Ma loen eelnõust, et kompensatsiooni suurus arvutatakse maksust vabastamise ajal kehtivast maksumäärast lähtudes. Nagu me teame, on omavalitsustes maamaksumäär küllaltki erinev. Tekib küsimus, kas selline lähenemine lähtub omavalitsuste võrdse kohtlemise printsiibist.

Sven Sester

Aitäh! Sellele pöörati komisjonis tähelepanu ja ma peatusin sellel eraldi oma esimeses sõnavõtus teemat sisse juhatades. Ma tõin välja, et eelnõus arvutatakse kompensatsiooni suurus maksust vabastamise ajal kehtivast maksumäärast lähtudes. Komisjonis oli küsimus üleval just selles kontekstis, kas kohalikud omavalitsused võivad ennetavalt reageerida sellele, mis eelnõus on sätestatud. Siin toodi ka näiteid. Tallinna näite tõi vist Taavi Rõivas, kes ütles, et maamaksu tõsteti just enne kodualuse maa maksuvabastuse kehtestamist, olukorras, kus oli tegelikult teada, et põhimõtteline otsus maksust vabastamise kompenseerimise kohta on tulemas. Ka Urve Tiidus, kes on pikka aega olnud omavalitsustegelane, ütles komisjonis, et maa maksustamise hinda on kohalikul omavalitsusel võimalik muuta ka eelarveaasta keskel ehk suvalisel hetkel. Sellised ohud jääksid kindlasti alles. Kui selle eelnõu esimene lugemine lõpetada, siis peaks hakkama fikseerima, mis see hetk on. Võibolla peaks vaatama hoopis tagasi, mitte vaatama aastat 2013, aga mingit varasemat aastat, kui pilt oli tõesem. Sel teemal oli meil tõesti diskussioon, mille ma ka edasi andsin. Eelnõu algataja, ütlen ausalt välja, arvas, et maamaksu tõstmine aasta keskel on kaheldav. Aga selline

võimalus on olemas ja on näha olnud, et seda on tehtud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver, teine küsimus!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Püüan jääda menetletava eelnõu raamidesse. Hea kolleeg Kalev Kotkas ütles eelnõu esitlemisel, et ka eelmine Riigikogu koos seis menetles analoogset seaduseelnõu. Millised on nende eelnõude erinevused ja mis on edaspidised käigud?

Sven Sester

Aitäh! Millised on erinevused? Ma jään vastuse võlgu, kuna mul ei ole seda eelmist eelnõu praegu laua peal, et ma saaksin teha kiire võrdleva analüüsi. Seda teemat komisjonis ka ei arutatud. Ühelgi hetkel ei tõusnud üles teemat, millised võiksid olla varasemalt Riigikogu menetluses olnud ja täna menetletava eelnõu erinevused. Selle poole pealt jään vastuse võlgu. Seda saab kindlasti analüüsida ja välja tuua. Vastates teie küsimuse teisele poolele, milline võiks olla resultaat ja milline on arusaam, ütlen, et komisjon on selle välja öelnud: häältega 6 poolt ja 4 vastu toetati selle eelnõu lugemise mittelõpetamist. Selline on vastus küsimuse teisele poolele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea ettekandja! Ma tänan selle eest, et te lahkelt tegite ukse lahti koduomanikke maamaksust vabastavale seadusele. Ma küsin omakorda: kas see 0,17% tulumaksu tõusu kompenseerib kõikide omavalitsuste saamata jäänud tulu?

Sven Sester

Aitäh! Vaat nii see on, et sind alati karistatakse, kui sa hakkad ust paotama, algul võetakse üks näpp, siis teine näpp ja lõpuks kogu käsi. Küsimuses oli väike ebatäpsus. Ütlen teadmiseks ja täpsustuseks ka kõigile teistele siin saalis olijatele, aga eriti just küsijale, et kompenseerimine toimub kahes etapis. Te mainisite praegu 0,17%. Tegelikult tuleb järgmisel

aastal veel 0,03% lisaks. Esiteks suureneb omavalitsustele laekuv tulumaksuosa 11,4%-st 11,57%-ni ja järgmisel aastal 11,6%-ni, kui päris täpne olla. Küsimuse teine pool oli sisuline. Kas see kompenseerib? Ma olen Vabariigi Valitsuse kalkulatsioonidest aru saanud, et see peaks kompenseerima praeguse kulu, mis kohalikel omavalitsustel on. Lisaks sellele 0,17%-le ja 0,03%-le, olen ma saanud aru Vabariigi Valitsuse dokumente sirvides, on ühekordsed maksed, kui ma ei eksi, siis summas 990 000 eurot. Aga ma veel kord ütlen, et see ei olnud eelnõu menetluse objekt. Ma ei ole kõiki pabereid ette valmistanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, hea ettekandja, et oled nii pikalt siin vastu pidanud! Aga ka mul on sulle üks küsimus. Maamaksuseaduse § 5 räägib maksumäärast. Siin öeldakse niimoodi: "Maksumäära kehtestab kohaliku omavalitsusüksuse volikogu hiljemalt maksustamisaasta 31. jaanuariks." Maksuteated saadetakse ju aasta alguses välja. Millest tuleneb sinu optimism, et seda saab aasta keskel muuta?

Sven Sester

Mul ei ole mingit optimismi. Ma lihtsalt annan edasi seda, millest komisjonis räägiti. Komisjonis oli juttu sel teemal, et eelarveaasta keskel on võimalik maksumäära muuta. Tegelikult peitus teie küsimuses ka mingil määral vastus, et eelarveaastal on võimalik maksumäärasid muuta. Lihtsalt konkreetne kehtivusaeg on sel juhul see, mis paika pannakse. Kui on kohustus, et kõige varasem aeg saab olla järgmise aasta 1. jaanuar, siis arvata võib, et see ka paika pannakse. Siis tekib järgmine küsimus, millist hetke konkreetse seaduse jõustumisel aluseks võtta, kas seda hetke, kui tehti otsus kohalikul tasemel. Me praegu ju spekulime, et kohalik omavalitsus on võtnud vastu otsuse, ja küsimus on, kas me võtame aluseks selle hetke, mingi teise hetke või hoopis mingi varasema aasta. Need on need otsustuskohad.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Sven Sester! Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu istungi juhataja! Head kolleegid! Täna Riigikogu saalis arutluse all oleva eelnõu eesmärk on õige, sest see küsimus tuleb lahendada, kuid eelnõu teravik on kahjuks veidike valesti suunatud. Eelnõu täiendab maamaksuseadust uue paragrahvi, mis ütleb, et riigi poolt § 4 alusel maamaksust vabastatud maa eest saamata jäänud maamaks kompenseeritakse omavalitsusele riigieelarvest. Praegusel juhul puudutab see punkt alad, kus majandustegevus on keelatud, ehk kaitsealad ja loodusreservaate, välisriikide diplomaatiliste ja konsulaaresinduste hoonete alust maad, kalmistute maad, kirikute ja koguduste ning pühakodade alust maad jne. Paraku pole need maa-alad kunagi olnud maksuobjektid ning nende eest ei olegi alates 1993. aastast maamaksu tasutud, mistõttu on raske nõuda siin riigilt kompenseerimist.

Küll aga tulen ma palju põletavama probleemi juurde, milleks on kodualuse maa maksu kaotamine järgmisest aastast. Riigikogu koalitsioonipoliitikud võtsid 16. juunil 2011. aastal vastu koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse. Juba siis esitasid Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit eelnõu kohta seisukoha, et kohalike omavalitsuste eelarvetele laekuvate riiklike maksude, sh maamaksu tulused ja kohalike maksude tulused vähendavate otsuste kavandamisel tuleb ette näha, et samas rahalises mahus suurendatakse muid maksutuluseid või kompenseeritaks tulubaasi vähendamist. Samasuguse muudatusettepaneku tegi eelnõu kohta meie fraktsioon. Koduomanike maamaksust vabastamine vähendab selgelt kohalike omavalitsuste tuluseid. Seda tunnistasid ka eelnõu koostajad. Lubadus oli, et riik kompenseerib kohalikele omavalitsustele saamata jäänud maamaksu riigieelarvest. Valitsuskabineti otsuse kohaselt kompenseeritakse maamaksuvabastus omavalitsustele laekuva tulumaksuosa suurendamisega. Kui praegu läheb kohalikele omavalitsustele iga inimese tulust 11,4%, siis järgmisel aastal 11,57% ning ülejäägil aastal

11,6%. Selline on valitsuse ettepanek kodualuse maa ära kaotatud maamaksu kompenseerimiseks.

Aga, kallid koalitsioonipoliitikud, tegemist ei ole mingisuguse kompenseerimisega. Majanduskriisi ajal 2009. aastal, kui tehti esimesi kärpeid, olid just omavalitsused need, kelle tulused kärpima asuti. 2009. aasta teise lisaeelarvega vähendati üksikisiku makstavast tulumaksust kohalikele omavalitsustele laekuvat osa 11,93%-st 11,4%-ni, seejuures vähendati kohustusi ainult kosmeetiliselt. Tuletame meelde: omavalitsustele öeldi, et nad ei pea enam hoolitsema noortesporti eest ja võivad kokku hoida lasteaedade pealt. Pealtnäha on tegemist vähendamisega vaid protsendipunktide võrra, kuid tegelikult on tegemist miljone eurodega. Enamgi veel, otsus tehti keset majandusaastat, kui omavalitsustel olid juba sõlmitud lepingud heakorra- ja ehitustöödeks ning paika pandud investeeringud. Täna te julgete rääkida, et omavalitsustele laekuva tulumaksuosa suurendamine 11,57%-ni tähendab maamaksu kaotamise kompenseerimist. Kõigepealt tuleks omavalitsustele laekuvat tulumaksuosa uuesti suurendada 11,93%-ni ja alles sealt edasi algab maamaksu kaotamise kompenseerimine, mis on isenesest küll õige samm, kuid praegu tegi valitsus rahvale kingituse omavalitsuste raha eest, mis ei vasta seaduse mõttele.

Keskerakonna fraktsioon on seisukohal, et eelnõu 197 esimene lugemine tuleks puudustest hoolimata lõpetada. Puudusi saab muudatusettepanekute abil parandada. Tuletan meelde, et ega koduomanikke maamaksust vabastav maamaksuseaduse muutmise seadus ei olnud ka eelnõu algatajatel veatult tehtud. See eelnõu oli väga vigane, enne kui see läks teisele lugemisele ja siis parandati parandusettepanekute abil tehnilised vead ära.

Ma tänan tähelepanu eest ja toetan eelnõu esimese lugemise lõpetamist!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhitivkomisjoni ettepanek oli eelnõu 197 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Me valmistume hääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 197 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 47 Riigikogu liiget, vastu oli 39, erapooletuid ei olnud. Eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 22.)

4. Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (144 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume neljanda päevakorrapunkti juurde. Selleks on põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon algatas eelmise aasta 6. detsembri komisjoni istungil konsensusega erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu, et luua õiguslik raamistik sihtasutustele, mis on organisatoorselt ja isikuliselt eristatavad erakondadest ning taotlevad naabruspoliitika, maailmavaatelse kodanikuhariduse ja ühiskondliku poliitilise mõtte edendamist.

Miks me seda tegime? Demokraatia tunnus on kodanike osalemine poliitikas, võimude lahusus ja tasakaalustatus, seaduse ülimalikkus ning inim- ja kodanikuõiguste austamine. Poliitiline haritus ja teadlikkus demokraatia põhimõtetest ning poliitilise tegevuse olemusest on olulised tugeva kodanikuühiskonna arenguks ning jätkusuutliku ja teaduspõhise poliitika kujundamiseks. Nii riigisisese demokraatia arenguks kui ka rahvusvahelisse koostöösse panustamiseks tuleb võimalikult laias spektris vaadata üle riigisisised võimalused demokraatia printsiipide edastamiseks, poliithariduse tugevdamiseks ning poliitilise tahte kujundamiseks. Komisjoni hinnangul on sihtasutuste planeeritav tegevus Eestile eriti vajalik julgeolekuliselt olulise Euroopa Liidu naabruspoliitika sihtriikide suunal. Tõhus idapartnerlus peab toetama pluralistliku poliitilise süsteemi rajamist. See on praegu selgelt puudu. Meie arvates võiksid senisest selgemalt reguleeritud seadusmuudatused positiivselt mõjuda võistle-

vat mitmeparteilist tegevust edendavate sihtasutuste tegevusele.

On küsitud, miks ei kata seesugust tegevusvälja erakonnad. Toimiv ja tõhus demokraatia ei ole põhiseaduse loojate ega loomulikult ka komisjoni hinnangul võimalik ilma erakondadeta. Erakond on Eestis kehtivate seaduste kohaselt vabatahtlik poliitiline ühendus, mille eesmärk on oma liikmete ja toetajaskonna poliitiliste huvide väljendamine ning riigivõimu ja kohaliku omavalitsuse teostamine. Arengubi andmine, ajalookirjutus ja arhiveerimine, kodanikukoolitus ja akadeemiline uurimistegevus ei ole erakonna eriomased ülesanded. Komisjon on veendunud, et nii nagu erakonnad ei ole loodud asendamaks erinevaid vabähendusi nende paljususes, ei saa ka põhiseaduse ja seaduse mõtet eiramata panna spetsiifiliste ülesannetega erakondadele eelnõus sihtasutustele ettenähtud lisafunktsioone. Samuti on mõeldamatu, et ühe riigi erakond sekkuks otse teise riigi erakonna tegevusse. Toon näite. Saksa vabad liberaalid ei ole kunagi sekkunud Reformierakonna igapäevasesse tegevusse. Küll aga investeeris liberalismi põhimõtete alusel tegutsev Friedrich Naumanni Fond võistleva demokraatia edendamise projektidesse Eestis aastatel 1998–2001 üle 1,8 miljoni euro Saksa maksumaksja raha.

Eelnõu algatamine on pärvinud avalikkuses suurt tähelepanu ja tekitanud päris elava diskussiooni, mis ei ole siiani lõppenud. Komisjon sai hulgaliselt seisukohti vabähendustelt ja kodanikelt. Üldistatult öeldes on nende hulgas tähtsamad järgmised seisukohad. Esiteks tunnustatakse meie püüdlusi paremini reguleerida erakondadega seotud sihtasutusi ja kontrolli nende üle, samuti soovi pöörata rohkem tähelepanu erakondade tööd toetavale analüüsile ja kodanikuhariduslikele tegevustele nii Eestis kui ka mujal. Teiseks arvatakse, et kavandatu ei arvesta õiglaselt teiste organisatsioonidega, mis samuti tegelevad demokraatiaks vajalike väärtuste ja oskuste edendamisega, trotsides rahastamise juhuslikkust, keerukaid taotlus- ja aruandlusnõudeid ning panustades eesmärgi saavutamiseks suurel määral vabatahtlikku tööd. Kolmandaks tehakse ettepanek rahastada loodavaid sihtasutusi erakondade enda vahenditest, sh erakondadele ettenähtud riigieelarvelistest vahenditest. Neljandaks ollakse arvamusel, et plaanitavaid siht-

asutusi ei peaks nimetama demokraatia arendamise sihtasutusteks.

Vastustes on komisjon selgitanud, et kõnesolevate sihtasutuste senisest selgema reguleeritusega ellukutsumine ei ole suunatud vabakondade senise või tulevase tegevuse vastu. Sellised sihtasutused on mõeldud üksnes ühe selgepiirilise niši täitmiseks, mis komisjoni hinnangul on praegu täitmata ning mis Eesti minevikku ja nüüdset seisundit arvestades vajaks nii moraalsest kui ka praktilisest seisukohast täitmist. Sihtasutuste reguleerimine eelnõus kavandatud kujul ei mõjuta vähimalgi määral vabakondade praegust ega tulevast rahastamist või ligipääsu rahastamisvõimalustele. Rahandusministeeriumi andmetel on selle aasta riigieelarves täna jutuks olevatele sihtasutustele planeeritud 900 000 eurot. Eestis tegutsevale ülejäänud mittetulundussektorile on eri valitsemisalade kaudu otse eraldatud ca 7 miljonit eurot ning projektide ja programmide jaoks, mille raames neil on võimalik taotlusi esitada, on olemas ca 67 miljonit eurot. Me näeme loodavate sihtasutuste aktiivses tegevuses sündivat lisavõimalusi ka teistele vabakondadele mitmesuguste spetsiifilise suunitlusega koostööprojektide elluviimiseks.

Seaduseelnõu algatajana ei käsitle põhiseaduskomisjon demokraatiat üksnes vabakondade või erakondade monopolina. Seega aktsepteerime täielikult märkust mitte nimetada neid sihtasutusi demokraatia arendamise sihtasutusteks. Komisjoni meelest on variantidest sobivaim nimevorm "maailmavaate sihtasutus".

Komisjoni arvates on enne eelnõu seaduse vastuvõtmist vaja jätkata kõigi osapoolte seisukohtade ärakuulamist ja nende kaalutlemist. Eelnõu teist lugemist ette valmistades on meil kavatsus kohtuda komisjoni istungil Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu, erakondade ja ka nende sihtasutuste töösuuna mõne sihtriigi esindajatega.

16. jaanuaril andis eelnõu kohta toetava seisukoha Vabariigi Valitsus. Selles öeldakse, et arenenud kodanikuühiskonna tunnus on areng, kus demokraatia edendamise eesmärgil võimaldatakse luua avaliku sektori väliseid institutsioone, mis taotleavad demokraatia, poliitika ning sellega seonduva kodanikuaktiivsuse igakülgset uurimist, dokumenteerimist ning edendamist nii Eestis kui ka välisriikides. Sihtasutuste tegevus võimaldab panustada rah-

vusvahelisse koostöösse, edastades oma teadmisi ja oskusteavet arenevatesse demokraatiasse. Ühtlasi tegi valitsus omalt poolt eelnõu edasise menetlemise käigus kaalumiseks mitmeid ettepanekuid. Tähtsamad nendest on järgmised. Valitsus teeb ettepaneku täiendada seletuskirja 2012. aasta riigieelarve seaduses sihtasutustele planeeritavate kulude kirjapanekuga ja täpsustada eelnõu teksti, kuidas peaks sihtasutuste rahastamine riigieelarvest konkreetset toimuma. Rahastamise läbipaistvuse tagamiseks tuleks määrata täpsemalt institutsioon või riigiasutus, mille kaudu sihtasutustele raha eraldatakse. Kaaluma peaks rahastusallikate kontrollmehhanismide ülevaatamist. Valitsus märgib, et eelnõu kohaselt Siseministeeriumile antav pädevus kehtestada määrusega loetelu isikutest, kellelt sihtasutused võivad tulu saada, ei ole üheselt mõistetav ning tekitab loetelu koostamisel ja monitoorimisel lisakulutusi. Vabariigi Valitsus peab sellise institutsiooni usaldusväärse võtmeküsimuseks selget lahutatust erakondade rahastamisest ja põhitegevusest, sh valimisagitatsioonist. Komisjon on eelnimetatud küsimuste läbiarutamisse ja võimalike muudatuseettepanekute tegemisse kaasanud Justiitsministeeriumi. Eelnõu kohta on oma ettepanekud esitanud ka erakondade rahastamise järelevalve komisjon, soovides, et kontroll sihtasutuste üle oleks selgemalt piiritletud. Eelnõu teise lugemise ettevalmistamise käigus püüame leida siin täpsemat sõnastust.

Põhiseaduskomisjon otsustas oma 8. mai istungil konsensusega saata eelnõu 144, erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu muudetud kujul esimesele lugemisele suurde saali ja esimene lugemine lõpetada. See saab täna siin teoks. Eelnõus ja seletuskirjas on muudetud nimetus "demokraatia arendamise sihtasutus" "maailmavaate sihtasutuseks". Me jätsime eelnõust välja erakondade rahastamise järelevalve komisjoni liikmete tasustamist puudutava osa, sest Riigikogu menetluses on juba seda teemat käsitlev eelnõu 216.

Järgnevalt lubage lühidalt tutvustada eelnõu põhiseisukohti. Eesmärkidest olen juba rääkinud, lähen nüüd sisu juurde. Eelnõus öeldakse, et maailmavaate sihtasutuste rahastamist ning tegevust kontrollib tulevikus erakondade rahastamise järelevalve komisjon. Komisjonil on selleks pädevus ning piisavalt ressursse. Arvestades maailmavaate sihtasutuste seotust

erakondadega ning vajadust tagada nii erakondade kui ka maailmavaate sihtasutuste rahastamise läbipaistvus, on eesmärgipärane koondada kompetents ühte institutsiooni. Sellisel kujul on järelevalveorganil ülevaade mõlema isiku tegevusest ning see võimaldab tal vajaduse korral sekkuda.

Eelnõuga laiendatakse erakondade rahastamise järelevalve komisjoni ettekirjutuse tegemise õigust järelevalve tegemisel ka loodavatele sihtasutustele. Välja on toodud konkreetsete põhjused, kunas komisjon võib ettekirjutusi teha. Selle kõigega loodetakse tagada, et sihtasutused lähtuvad oma tegevuses ainult seaduses sätestatud eesmärkidest ja ülesannetest. Erakondade rahastamise järelevalve komisjon saab nõuda riigieelarvesse tagasi summad, mida sihtasutused ei ole kasutanud seadusest tulenevate eesmärkide saavutamiseks. Sellega annab komisjon ka hinnangu, kas tegemist on sihtasutuse eesmärkide saavutamise või ilmneb siin pigem erakondlike huvide realiseerimine.

Erakonnaseadust täiendatakse §-ga 12¹⁹, mille lõigetes antakse maailmavaate sihtasutuse üldregulatsioon. Sihtasutus käesoleva seaduse tähenduses on erakonna asutatud sihtasutus, mille eesmärk on avalikes huvides edendada ühiskondlikku poliitilist mõtet ning vaba ja demokraatlikku maailmavaadet nii Eestis kui ka välisriikides. Siit tuleneb maailmavaate sihtasutuse neli olulist tunnust. Esiteks, see sihtasutus on eraõiguslik. Erakonnaseaduse tähenduses sihtasutuse saab asutada ainult erakond. Eesmärk on avalikes huvides edendada ühiskondlikku poliitilist mõtet ning vaba ja demokraatlikku maailmavaadet. Tegevus on lubatud nii Eestis kui ka välisriikides. Seeläbi on sätestatud, et sihtasutus lähtub oma tegevuses eelkõige üldsuse huvidest. Maailmavaate sihtasutus ei ole erakonna sidusorganisatsioon erakonnaseaduse mõttes. Üldise selguse huvides on järgnevatel paragrahvilõigetes öeldud, et sihtasutuse nimi peab sisaldama täiendit "maailmavaate sihtasutus". Maailmavaate sihtasutus on sihtasutus sihtasutuste seaduste mõttes. Erakonnaseadus sätestaks ainult maailmavaate sihtasutusega seotud erandid ning täpsustused. Küsimused, mida sihtasutuse puhul ei reguleerita erakonnaseaduses, on reguleeritud sihtasutuste seaduses. Erakonnal võib olla ainult üks temaga seotud maailmavaate

sihtasutus. Erakond on kohustatud temaga seotud maailmavaate sihtasutuse asutamise teatama erakondade rahastamise järelevalve komisjonile viivitamatult pärast sellise sihtasutuse asutamist. Maailmavaate sihtasutuse seotust erakonnaga peab näitama nii erakonna kui ka sihtasutuse veebilehel.

Paragrahv 12²⁰ reguleerib täpsemalt maailmavaate sihtasutuse tegevust ja eesmärgistust. Tegevusvaldkonnad on järgmised: maailmavaatelise kodanikuhariduse edendamise projektide, toetuste ja informatsiooni levitamine, demokraatia arendamist ja poliitikat käsitlevate uuringute ning erakonnaliikumise ajaloo uuringute tegemine ning selliste uuringute edendamine ja toetamine, sihtasutusega seotud maailmavaate ja selle maailmavaatega seotud erakondade ajaloo jäädvustamine. Maailmavaate sihtasutus ei pea ilmtingimata olema aktiivne kõikides eelnõus nimetatud tegevusvaldkondades, tähtis on aga, et sihtasutus ei või olla aktiivne muudes, eelnõus nimetatud valdkondades. Maailmavaate sihtasutuse täpsem eesmärgistus ning tegevus sätestatakse sihtasutuse põhikirjas. Põhikirjalise tegevuse vastavust seadusele kontrollib erakondade rahastamise järelevalve komisjon.

Sama paragrahvi lõikega 2 sätestatakse, et sihtasutuse tegevus ei või olla suunatud erakonna eesmärkide saavutamisele. Erakond ja maailmavaate sihtasutus on juriidiliselt ja majanduslikult eristatavad juriidilised isikud, kelle eesmärgid ning tegevused on eristatavad. Maailmavaate sihtasutuse eesmärk ei saa olla oma liikmete ja toetajaskonna poliitiliste huvide väljendamine ning riigivõimu ja kohaliku omavalitsuse teostamine. Seeläbi on välistatud, et sihtasutus saaks oma tegevuses kasutada vahendeid, mis on fikseeritud erakonnaseaduse §-s 2. Seal fikseeritud vahendeid saavad kasutada ainult erakonnad. Nimetatud piirangul on oluline roll maailmavaate sihtasutuse tegevuses ning sellise tegevuse üle järelevalve tegemisel. See on tegevuse seaduslikkuse kontrollimise oluline aspekt.

Paragrahv 12²¹ seab piirangud maailmavaate sihtasutuse juhatuse liikmesusele. Maailmavaate sihtasutuse juhatuse liikmeks ei või olla Vabariigi Valitsuse liige, Riigikogu liige, Euroopa Parlamendi liige, erakondade rahastamise järelevalve komisjoni liige, erakonna juhatuse liige ega erakonna palgaline töötaja

või isik, kes on erakonnaga töölepingu alusel töötamisega sarnanevas püsivas õigussuhtes. Nii soovitakse tagada maailmavaate sihtasutuse distantseeritus erakondlikust ja päevapoliitikast.

Paragrahvi 12²² lõige 1 piiritleb maailmavaate sihtasutuse tuluallikad. Ühtlasi on kindlaks määratud, et tulu- ega rahastamisallikad, mis ei ole selles tulevases seaduses fikseeritud, ei ole aktsepteeritavad. Maailmavaate sihtasutus võib saada riigieelarvest ainult otseseid, erakonnaseaduse alusel määratud eraldisi. Sihtasutusele ei saa riigieelarvest teha muid eraldisi ja sihtasutus ei saa neid vastu võtta. Projektitoetusi riigilt ega kohalikult omavalitsuselt ei ole võimalik sihtasutusele suunata. Punktis 2 sätestatakse, et sihtasutuse tuluallikaks võivad olla ka annetused erakonnaseaduse mõttes. Punkt 3 lubab sihtasutusel oma varaga teha tehinguid ning nii ka tulu teenida. Punkti 4 kohaselt võib sihtasutust rahastada ka Euroopa Liidu toetustest, kui toetuse eesmärgid valdavas osas vastavad sihtasutuse tegevuse eesmärkidele. Sihtasutus võib taotleda nii sihtotstarbelisi toetusi kui ka projektitoetusi ja muud sellesarnast. Punkti 5 kohaselt on sihtasutusele lubatud tulud Euroopa Liidu, Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni ja Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni liikmesriikide avalikest vahenditest, kui nende vahendite kasutamise eesmärgid valdavas osas vastavad maailmavaate sihtasutuse tegevuse eesmärkidele. Mõiste "välisriigi avalikud vahendid" hõlmab ka välisriikide muude haldustasandite avalikke vahendeid ehk näiteks kohaliku omavalitsuse tasandit või liidumaa tasandit. Välisriikide vahendid hõlmavad siinkohal ka välisriiklike projektitoetusi ja muud sellist. Punkti 6 kohaselt on sihtasutuse tulu alusena lubatud ka tulu Euroopa Liidu, Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni ja Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni liikmesriikides tegutsevate mittetulundusühingute ja sihtasutuste varast, kui nende tegevuse eesmärgid valdavas osas vastavad sihtasutuse tegevuse eesmärkidele. Nii on võimalikud ulatuslikud koostööprojektid. Punktides 5 ja 6 nimetatud välisriikide puhul on valiku tegemisel lähtunud eelkõige asjaolust, et nimetatud riikide riigikord ning nende riigisisene ja välispoliitiline tegevus vastab demokraatlikele arusaamadele ning seega võib eeldada, et nende organi-

satsioonide liikmesriikide tegevus vastab ka Eesti põhiseaduslikule korrale. Ühtlasi antakse Siseministeriumile käsk pidada nende välismaiste juriidiliste isikute nimekirja.

Sihtasutusele eraldatakse riigieelarvest vahendeid ainult juhul, kui tema asutanud erakond on esindatud Riigikogus. Kas aeg sai läbi?

Aseesimees Laine Randjärv

Jah, aeg sai läbi.

Peep Aru

Eks me saame küsimuste korras edasi minna. Ütlen veel ainult ühe lause. Komisjon teeb ettepaneku, et muudatusettepanekud laekuksid 24. maiks kella 18-ks.

Aseesimees Laine Randjärv

Täna väga! See oli oluline täiendus. Teile on palju küsimusi. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja, kõigepealt tänu põhjaliku ettekande eest! Nagu sa ka oma ettekandes mainisid, on see eelnõu tekitanud avalikkuses ridamisi küsimusi ja mingil moel ka hirmu. Sa küll puudutasid järelevalveteemat oma ettekandes, aga võib-olla räägid üle. Ma saan aru, et põhirõhk kontrolli puhul on pandud erakondade rahastamise järelevalve komisjonile. Kas seda komisjoni suurendatakse või on tal juba praegu nii palju võimekust, et ta suudab kontrollida ka neid sihtasutusi? Kui tihti võiks see kontroll toimuda?

Peep Aru

See kontroll on ju tunduvalt laiem. Otsese kontrolliga tegeleb tõepoolest erakondade rahastamise järelevalve komisjon, aga ma arvan, et kõige suurem kontrollija on avalikkus. Eelnõus on ju täpselt öeldud, millega üldse võivad need sihtasutused tegelda. Samuti on eelnõus öeldud, et aruandlus ja seotus erakondadega tuleb avalikustada kodulehtedel. Kõikidel on vaba võimalus neilt ka küsida, kui midagi segaseks jääb. Aga mis puudutab konkreetset järelevalvekomisjoni, siis nagu ma ütlesin oma ettekandes, on põhiseaduskomisjon arvamusel, et järelevalvekomisjon suudab oma tööd teha ja sihtasutusi kontrollida. Kindlasti peame teise lugemise ettevalmistamise käigus täpsusta-

ma mõnda punkti, sest järelevalvekomisjon on oma ettepanekud ka selle kohta teinud. Tuleb läbi arutada, kuidas asi saaks veel tõhusam olla.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid! Midagi on mikrofoniga lahti. Võtan üheminutilise vaheaja. Juhataja vaheaeg kuni kella 12.24-ni.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Me jätkame istungit. Palun anname sõna Juku-Kalle Raidile!

Juku-Kalle Raid

Mul on hea meel, et ehkki Riigikogu tehnika ei tahtnud kriitilist küsimust algul läbi lasta, on nüüd see väga parandatud. Peep, sa ütlesid oma suurepärasest ettekandest, et ilma erakonnata ei ole demokraatiat. Ma tuletan sulle kõigepealt meelde, et ilma kodaniketa ei ole erakondi. Seda võiks arvesse võtta. Ütle mulle nüüd inimkeeli, mille poolest erineb see projekt eelnenud projektist ehk DASA-st.

Peep Aru

Aitäh! Loomulikult on kodanikud kõige aluseks siin maailmas. Demokraatlikus riigis teostavad nad poliitilist võimu eelkõige erakondade kaudu. Tõsi, meil on kohalikul tasandil võimalik seda teostada ka valimisliitude kaudu. Kindlasti on võimalik kodanikel poliitilises töös osaleda ka üksikkandidaatidena. Aga erinevustest rääkides tuleb kõigepealt öelda, et inimkeeli sai sellest räägitud ka ettekandes, aga ma kordan siis üle. Põhiseaduskomisjon esitas eelnõu muudetud kujul. Esimeseks lugemiseks on muudetud kahte asja. Esiteks on eelnõus demokraatia arendamise sihtasutus läbivalt nimetatud maailmavaate sihtasutuseks. Teiseks on välja jäänud erakondade rahastamise järelevalve komisjoni liikmete tasustamist puudutav osa, sest selle kohta on esitatud eraldi eelnõu. Rohkem muudatusi esimeseks lugemiseks tehtud ei ole. Kui muudatused tulevad, siis need saavad tulla tavalise menetlemise käigus järgmiste lugemiste ettevalmistamisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Selle algatuse kontekstis on räägitud maailmavaatelise demokraatiaabi andmisest teistele riikidele, st teiste riikide erakondadele, aga ettekandes sellest väga palju juttu ei olnud. Millised need riigid võiksid olla? Kas on võimalik neid päris konkreetselt nimetada? Kui nende hulka kuulub Ukraina, siis mida ettekandja arvab, kellele sellist abi oleks vajalikum ja otstarbekam anda, kas Viktor Janukovõtši parteile, kes on võimul, või hoopis näiteks Julija Tõmošenkole, kes on parasjagu vangis? Selle küsimusega juhin tähelepanu, et nende sihtriikide poliitiline maastik võib olla struktuurilt väga erinev meie omast ja probleemid võivad olla rohkem seotud inimõigustega kui maailmavaatatega.

Peep Aru

Aitäh! Väga hea küsimus. Ma ka nimetasin, et eelkõige peetakse silmas Euroopa Liidu naabuspoliitika riike. Aga vaadates senist praktikat, kuidas Eesti institutsioonid on suhelnud eri riikidega, nende riikide kodanike ja kodanikuorganisatsioonidega, siis sellele praktikale tuginevalt ja eelkõige sellele praktikale tuginevalt, mida on ellu viinud Reformierakonnale kuuluv Liberalismi Akadeemia, võib öelda, et eks endise NSV Liidu liiduvabariigid olegi põhiliselt need, kes ei ole veel päriselt demokraatlikule teele asunud. Loomulikult tuleb abi andmisel sihtobjekti valida. Sihtasutuste inimesed, erakonnad ja ka Eesti üldsus peavad silmad lahti hoidma ja tegutsema niimoodi, et sellest abist oleks väga palju kasu. Aga mitte mingil juhul ei peaks edasi minema nii, et me arendame mõnes sihtriigis demokraatiat ainult valitseva partei ideoloogia raames. Ikkagi tuleks püüda propageerida erinevaid maailmavaateid, et ka seal võiks tulevikus meie mõistes demokraatia tuule tiibadesse saada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh! Erakondade poliitiliste lubaduste hulka valimiste eel ei kuulunud erakondade rahastamise suurendamine 2012. aastal. Küll anti igasuguseid muid olulisi lubadusi, mille

elluviimine on edasi lükatud, kuna 2012. aasta eelarves ei ole olnud selleks piisavalt raha. Selle eelnõu seadusena rakendumise korral käivituks nn maailmavaate sihtasutuste rahastamine sellel aastal. Kordan veel kord: seda tingimustes, kus paljude prioriteetide elluviimiseks on raha nappinud. Kas selle eelnõu seadusena rakendumise korral erakondade rahastamine käesoleval aastal tegelikult suureneb?

Peep Aru

Aitäh! Kui sa tähelepanelikult kuulad, siis said aru, et selle eelnõu üks põhimõtteline küsimus on ju see, et sihtasutused peavad oma tegevuses ja rahastuses olema erakondadest eraldatud. Küll aga saavad erakonnad neid sihtasutusi moodustada. Õigemini, rahastatakse Riigikogus esindatud erakondade moodustatud sihtasutusi. Sellepärast on minu vastus ei. Ma püüdsin ka ettekandes selgitada – ma ei tea, kui hästi või halvasti see mul välja tuli –, miks sihtasutuste kavandatavat tegevusvälja ei kata praegu erakonnad. Stenogrammist võib täpsemalt vaadata, mida ma ütlesin komisjoni seisukohta selgitades.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg Peep, kuulasin sind väga tähelepanelikult. Vahepeal hakkasin juba uskuma, et tõesti on teatud mõttes vaja maailmavaate sihtasutusi asutada ja neile õiguslik staatus anda, aga mulle ei meeldi rahastamine – see, et 900 000 eurot võetakse selleks aasta keskel. Aga kui tuleb selline ettepanek, et erakonnad võtaksid selle oma rahast? Erakonnad saavad ju 5,4 miljonit eurot aastas riigi või maksumaksja käest, selleks et ennast ülal pidada. Neid sihtasutusi võiks sellest rahast teha. Paneme lihtsalt seadusesse sätte, et järgmisest aastast ja erakonnale eraldatud vahendite arvel. Mis sa sellest arvad?

Peep Aru

Ma ei väljenda siin mitte isiklikke arvamusi, vaid ma tutvustan põhiseaduskomisjonis arutatut. Nagu ma eespool ütlesin, põhiseaduskomisjon langetas oma otsused konsensusega. Selliseid häid ettepanekuid, nagu kõlas sinu

suust, hea Lembit, saad sa teha muudatusettepanekut esitades üksiku hundina, kuigi teistega ühte rühma kuuluvana. Eks aruteludes selgub, kus on tõde. Tõsi, nagu ma ütlesin, on vabakonnad sellist ettepanekut teinud päris arvukalt. Põhiseaduskomisjon on arvamusel, et on vaja täita seda tühimikku või nišši, millega need sihtasutused tegelema hakkavad, ja kindlasti on vaja seda ka rahastada. Momendil oleme küll seisukohal, et sellisele tegevusele võiks riigieelarvest raha anda. See ei ole mahavisatud raha, see on ka meie kohustus Eesti taasiseseisvuse algusaastail Eestisse väga palju oma vahendeid ja energiat pannud riikide ees, kohustus demokraatiat edasi kanda, sellest rääkida ja erinevaid maailmavaateid propageerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma jätkan sealt, kus Lembit Kaljuvee lõpetas. Kodanikuühiskonna Sihtkapitali nõukogu liikmena olen ma siiralt mures. Riik rahastab 1,3 miljoni euroga aastas enam kui sadat vabauhendust. Millest lähtuvalt on neljale sihtasutusele pooleks aastaks ette nähtud just 900 000 eurot, mis on ju tegelikult samas suurusjärgus kui kõigile teistele vabauhendustele Kodanikuühiskonna Sihtkapitalist aasta jooksul eraldatud toetused kokku? Kuidas on see põhjendatud? Miks mitte anda näiteks kaks miljonit eurot, sest seda nelja vahel jagada oleks hoopis lihtsam, või neli miljonit, mida jagada oleks veel lihtsam, st iga võimalik sihtasutus saaks miljoni? Miks just 900 000 eurot?

Peep Aru

Aga, hea küsija, me kõik siin koos selle aasta eelarve menetlemisel otsustasime – kes poolt hääletades, kes hääletamata jättes, kes vastu hääletades –, milliseks selle aasta eelarve kujuneb, sh otsustasime, et on eraldatud 900 000 eurot. Ma oma ettekandes rääkisin Rahandusministeeriumi andmetest. Need arvud olid tunduvalt suuremad, kui sina ütlesid. Ma võin Rahandusministeeriumi andmeid korrata. Eestis tegutsevate ülejäänud mittetulundussektorile on eri valitsemisalade kaudu otse eraldatud ca 7 miljonit eurot ning projektide ja

programmide jaoks, mille raames neil on võimalik taotlusi esitada, on 2012. aasta eelarves ca 67 miljonit eurot.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kui me vaatame maailmavaate sihtasutuse eesmäärke, siis siit saab välja lugeda, et eesmärk on avalikes huvides edendada ühiskondlikku poliitilist mõtet ning vaba ja demokraatlikku maailmavaadet nii Eestis kui ka välisriikides. Eesti osas on asi selge. Aga teine asi on see, mis puudutab välisriike. Kas teile ei tundu kummalisena või kuidas on põhjendatud see, et Eesti riigi maksumaksjad asuvad sekkuma teiste riikide siseasjadesse ning rahaliselt toetama nende demokraatiat ja erakondi ajal, mil enda murede lahendamiseks vahendeid ei piisa?

Peep Aru

Ei, mulle ei tundu see imelik, et Eesti, olles sellisel arengutasemel, nagu ta on, püüab aidata harida teiste riikide kodanikke, eelkõige meie idapoolsete partnerite hulka kuuluvates riikides. Minu meelest on see täiesti normaalne. Nagu ma eelnevalt Lembitu küsimusele vastates ütlesin, on see teatud mõttes meie kohustus nende riikide mittetulundussektori ees, kes omal ajal, kui meie alustasime, oma maailmavaadet meile tutvustasid ja paigutasid siia demokraatia arendamiseks päris hulgaliselt raha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul ei ole kaugeltki nii pikka Riigikogu staaži nagu teil, aga ma olen ka kohtunud paljude valijatega: õpetajatega, eakatega, puuetega inimestega ja teistega. Ma pole kellelki kuulnud, et neil oleks suur vajadus, et Riigikogu tegeleks demokraatia arendamisega sellisel moel, nagu see seaduseelnõu ette näeb. Ühiskond annab teisiti märku, mida Riigikogu liikmed võiksid siin saalis arutada ja mille üle mõtteid mõlgutada. Ma olen tutvunud ka Va-

bariigi Valitsuse arvamusega, kust selgus, et valitsus toetab seda seaduseelnõu. Kas teil on ette lugeda kas või ühegi mittetulundusühingu või sihtasutuse arvamus, milles siiralt toetatakse sellise seaduse vastuvõtmist?

Peep Aru

Neid arvamusi on kümneid, võib-olla isegi sadu. Ma tõin täiesti konkreetset ja väga ausalt välja neli punkti, mida nendes kirjades on valdavalt öeldud. Muidugi oli neis ka väikesid eriarvamusi. Kas ma kordan selle üle? Asja selguse huvides, Inara, ma seda teen. Nad tunnustavad meie püüdlusi paremini reguleerida – kui see Inarat huvitaks, siis ma loeksin edasi – erakondadega seotud sihtasutusi ja kontrolli nende üle, samuti soovi pöörata rohkem tähelepanu erakondade tööd toetavale analüüsile ja kodanikuhariduslikele tegevustele nii Eestis kui ka mujal. Arvatakse, et kavandatu ei arvesta õiglaselt teiste organisatsioonidega, mis samuti tegelevad demokraatiaks vajalike väärtuste ja oskuste edendamisega, trotsides rahastamise juhuslikkust ja keerukaid taotlemis- ja aruandlusnõudeid ning panustades eesmärgi nimel suurel määral vabatahtlikku tööd. Tehakse ettepanek rahastada loodavaid sihtasutusi erakondade enda vahenditest, sh erakondadele ettenähtud riigieelarvelistest vahenditest. Ollakse arvamusel, et plaanitavad sihtasutused ei peaks kandma demokraatia arendamise sihtasutuste nime. Need olid neli valdavat seisukohta meile saabunud väga erinevatest kirjadest. Ma olen selle kõik juba ette lugenud. Aga konkreetseid kirju mul kaasas ei ole. Ma püüdsin üldistada, kuna neid kirju on tõesti palju.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid, teine küsimus!

Juku-Kalle Raid

Hea Peep! Mul on tunne, et sa pead inimesi lollideks, kellel ei ole mingit maailmavaadet, kes ei oska ilma erakondliku abikäeta toime tulla ja kellel erakond peab aitama areneda. Ma ikkagi ei saa sellest aru. Näiteks on väikesed maailmavaatelised MTÜ-d need, mis on teinud Eesti selliseks, nagu see täna on. Me teame kõik väga hästi ilma igasuguse erakondliku sõbrata, et see on väga hästi toimunud.

Minu küsimus on see: mida on inimesed vales-
ti teinud, et sa pead neile oma maailmavaate-
lise käe sirutama?

Peep Aru

Hea Juku-Kalle! Küsimus on väga perso-
naalne, aga Peep Aru tutvustab praegu komis-
joni seisukohti. Personaalsetest asjadest me
võime rääkida hiljem, kui sa tahad minuga
vestelda. Inimesed ei ole mitte midagi valesi
teinud. Keegi ju ei vastanda, ei suru peale ega
võta kellelki midagi ära, vaid püütakse pro-
pageerida maailmavaadet ja demokraatlikke
tegevusi nii meil kodus kui ka välismaal. Kas
see on siis paha, kui inimesed targemaks saa-
vad? Minu meelest on see väga hea, kui ini-
mesed on targemad. Seda teadlikumalt nad va-
likuid teevad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Herkel, teine küsi-
mus!

Andres Herkel

Aitäh! Kui lubate, siis ma püüan jätkata
oma eelmist küsimust. Kes on need poliitilised
partnerid? Tõmošenko on vangis. Sannikav
Valgevenes äsja vabastati, aga ta istus päris
pikalt. Nemtsov käis nädalavahetusel Tallin-
nas, enne seda oli teda Moskvast sama nädala
jooksul kaks korda kinni peetud. Selliseid lühi-
ajalisi areste on olnud küll ja küll. Ühesõnaga,
poliitvangide ja vaba meedia ahistamise pro-
bleeme on väga palju ning need on struktuursed
probleemid. Kas ei oleks õigem anda sellelaa-
dilist abi näiteks Inimõiguste Instituudile, kes
suudaks selle teemaga tegelda süsteemselt ja
tugevamini, ning oodata seda hetke, kui nen-
des riikides on tõepoolest võimalik maailma-
vaatelist abi anda?

Peep Aru

Aitäh, hea küsija! Üks ei välista ju teist. Kui
rääkida maailmavaate aspektist, siis ega loodus
ei salli tühja kohta. Ma olen täiesti kindel sel-
les, et nende inimeste asemele, kes on vangis-
tatud või mingisuguse poliitilise tahte tulemu-
sena eemaldatud poliitilisest tegevusest nendes
riikides, mida sa nimetasid, tekivad kindlasti
uued demokraatlikud liikumised, mis taotlevad
paremat ühiskonnakorda. Miks me ei peaks
neid abistama, kui meil see võimalus on?

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee, teine küsi-
mus!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Kui ma
kuulasin sinu ettekande seda osa, mis käsitles
sihtasutuse õiguslikku staatust, selle asutamist
ja vajadust selle järele, siis ma hakkasin tõesti
uskuma, et sellist maailmavaate sihtasutust on
vaja. Aga mida rohkem ja põhjalikumalt sa
rääkisid sihtasutuse rahastamisest ja selle raha
kasutamisest, seda vähem hakkasin ma usku-
ma, et selle raha kasutamise sihtotstarvet on
võimalik kontrollida. Minule on jäänud mulje,
et seda raha hakatakse kasutama just parteilis-
tel eesmärkidel. Kas sa saad minu väite ümber
lükata ja kui jah, kuidas sa seda teeksid?

Peep Aru

Kuidas ma seda teeksin? Ikka siit puldist
vastates, mis muud võimalust mul ikka hetkel
on. Ütlen selle kohta niimoodi, et uskumine on
iga siin saalis viibiva inimese sügav sisemine
tunne. Põhiseaduskomisjon eelnõu algatajana
on püüdnud esitada eelnõu sellisena, et võima-
likult vähe oleks neid kõrvalekaldeid ja suun-
dumusi, millele sa oma küsimuses viitasid.
Kas see meil esimeseks lugemiseks sada prot-
senti õnnestus, seda peame koos analüüsima.
Kui on võimalik eelnõu paremaks teha, siis
teeme. Nagu ma ettekandes ütlesin, paremaks
tegemise ettepanekuid on juba laekunud Vaba-
riigi Valitsuselt ja erakondade rahastamise
järelevalve komisjonilt. Mul oleks väga hea
meel, kui neid laekuks ka fraktsioonidelt ja
Riigikogu liikmetelt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra, teine küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja!
Siin on korduvalt räägitud, et aastal 2012 saa-
vad erakonnad riigilt 5,4 miljonit eurot: Refor-
mierakond saab 1,8 miljonit, Keskerakond 1,4
miljonit, IRL 1,2 miljonit ja sotsiaaldemokraa-
did 1 miljoni. Nüüd tuleb maailmavaate siht-
asutuste kaudu 900 000 eurot juurde. Siit tule-
neb ka minu küsimus. Kas te peate seda mõis-
likuks? Millised ohud kaasnevad nende siht-
asutuste toetamisega, kellega seotud erakon-

dadel on võlgnevusi näiteks lausa riigi ees? Kas te ei arva, et tekib kiusatus rahakotid segamini ajada? Kas poleks õigem, kui erakonnad suudaksid enne riigile võlad ära maksta, kui hakkavad uusi juriidilisi isikuid looma?

Peep Aru

Aitäh selle kriitilise viite eest oma kunagisele koduerakonnale! Teistel erakondadel peaks võlgadega kõik enam-vähem korras olema. Ma ütlen veel kord, et kui seda eelnõu põhjalikult lugeda, siis on näha, et põhiseaduskomisjoni tahe on olnud erakonnad ja sihtasutused oma tegevuse poolest ja ka rahalises mõttes üksteisest eraldada. Ainuke side, mis neil on, on maailmavaade ja loomulikult see, et ainult Riigikogus esindatud erakonnad saavad neid sihtasutusi asutada. Pahatahtlikkus ei ole kunagi välistatud, ükskõik kui karmid reeglid kehtestada. Kui ähvardada ka näpu mahalöömise või pea mahalöömisega, ikka esineb pahatahtlikkust. Aga meie ülesanne on luua kontrollmehhanismid ja anda avalikkusele võimalus kontrollida, nii et seda pahatahtlikkust saaks minimeerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on konkreetne küsimus. Seaduseelnõu § 12¹⁹ punkt 4 ütleb, et erakond võib asutada ühe temaga seotud maailmavaate sihtasutuse. Ma saan aru, et igal erakonnal on õigus selline sihtasutus asutada. Paragrahvis 12²² lisatakse selline huvitav nüanss, et maailmavaate sihtasutusel, mille asutanud erakond on esindatud Riigikogus, on õigus saada iga kalendrikuu viiendaks kuupäevaks võrdne eraldis riigieelarvest ja igakuise eraldise suurus on üks kaheteistkümnendik aastasummast. See tähendab, et need erakonnad, kes on Riigikogus, on endale andnud võimaluse saada rahastust riigieelarvest, kuid teised erakonnad, olgu neid kümme või kakskümmend, peavad rabama turul, et sissetulekut saada. Kas on tehtud mingisugune analüüs või mille põhjal on selline säte siia sisse pandud? Olge hea ja seletage, millest selline erinevus!

Peep Aru

Aitäh, Inara! Endiselt aetakse segi põhimõttelised asjad. Ütlen veel kord, et erakondade roll on moodustada oma maailmavaate propageerimiseks ja inimeste harimiseks see sihtasutus, aga sihtasutus oma tegevuses ja rahastamises on erakondadest jäigalt lahutatud. Sellepärast ei saa ma sellele küsimusele vastata. Eelnõu kannab seda eesmärki, et need oleksid lahutatud ja üheselt mõistetavalt lahutatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Jätkan natuke Inara jälgedes, minu küsimus on samuti sihtasutuste seotuse kohta Riigikogus esindatud erakondadega. Iseenesest ei ole inimeste harimises ju midagi halba. Me oleme ainult veidi üle kahekümne aasta uuesti iseseisvad olnud ja inimeste arusaamad maailmavaatest vajaksid võibolla tõesti arendamist. Aga kas komisjonis ei olnud juttu sellest, et selle juures võiksid õigustatud subjektid olla kõik erakonnad, ka rohelised või kes iganes, kelle juurde võiks sellise sihtasutuse asutada, et nad saaksid oma maailmavaadet arendada? Praegu peavad väljaspool Riigikogu olevad erakonnad lootma Riigikogus esindatud erakondade asutatud sihtasutuste peale.

Peep Aru

Aitäh hea küsimuse eest! Kui naljaga vastata, siis ju see oleks Riigikogus esindamata erakondadele hea stiimul teha tõsist tööd, et saada tulevikus Riigikokku ja saada ka võimalus see sihtasutus asutada, et oma maailmavaadet laiemalt propageerida. Aga kui tõsiselt rääkida, siis jah, komisjon on praegu piirdunud Riigikogus esindatud erakondadega. Kui on arvamus, et see piir võiks olla tõmmatud kaugemale, siis me peame seda üheskoos arutama. Seda me saame teha siis, kui tulevad muudatusettepanekud. Nii et me üheskoos otsustame, kuhu me piiri tõmbame.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš, teine küsimus!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kui me räägime erakonna ja sihtasutuse lahutamisest, siis see lahutamine on ju näiline, kuna erakond on sihtasutuse asutaja ja kindlasti on selle erakonna liikmed ka selle sihtasutuse juhtkonnas. Aga kui me vaatame eelnõu, siis näeme, et toetust saavad need erakonnad, kes esindavad liberaalset või sotsiaaldemokraatlikku maailmavaadet. Kuid meil on olemas ka rohelise maailmavaate esindajad, meil on olemas kristlik-demokraatliku maailmavaate esindajad. Kas te arvate, et nende maailmavaadete tutvustamist ei ole Eesti riigile vaja?

Peep Aru

Aitäh, Deniss! Sa mäletad niisama hästi kui mina, kas sellest oli põhiseaduskomisjonis eelnõu algatamisel ja enne esimesele lugemisele saatmist juttu või ei olnud. Aga kindlasti me võime nendel teemadel arutada. Nagu ma eelmisele küsimusele vastasin, piiri tõmbamine on meie kätes. Kuid ühele küsimuses kõlanud väitele tahan vastu vaielda. Ei ole nii, et ainult erakonna liikmed võivad kuuluda sihtasutuse juhtorganitesse. See sõltub ikkagi sellest, kes juhtideks valitakse. Seal võib kindlasti olla ka mõni hea inimene väljastpoolt erakonda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas, teine küsimus!

Tõnis Lukas

Aitäh! Austatud vastaja! Kui erakondade rahastamise järelevalve komisjon tegeleb sihtasutuste rahastamise kontrollimisega, siis on muidugi küllalt raske sihtasutuste ja erakondade rahastamist ka kuvandiliselt lahus hoida ning küllap see tundub erakondade rahastamisena. Aga nüüd maailmavaate juurde. Üldiselt kuulub demokraatlike maailmavaadete printsiipidesse võrdne kohtlemine. Kui meil kehtivad reeglid, et nende organisatsioonide rahastamiseks, mis on veel asutamata ja mille asutamiseks isegi seadused loomata, summasid käimasoleva aasta eelarvesse üldiselt panna ei saa, siis nende sihtasutuste puhul on nii, et raha on juba planeeritud, aga organisatsioonid ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimus!

Tõnis Lukas

... veel ei ole. Kas te arutasite seda, et on väga lihtne lükata seaduse rakendamine edasi 1. jaanuarile 2013?

Peep Aru

Me ei arutanud, kas edasilükkamine on raske või lihtne, me ei arutanud üldse kuupäevi. Aga me võime seda tulevikus arutada, kui selline ettepanek tuleb. Kuid küsimuse esimeses osas kõlas väide, et kui erakondade rahastamise järelevalve komisjon kontrollib nii sihtasutuste põhikirju, majandustegevust kui ka raha kasutamist ning kuna ta tegeleb ka erakondade rahastamise kontrollimisega, siis on kõik ühes katlas. Vastupidi. See annab ju sellele järelevalvekomisjonile selgema ülevaate, kus need omavahelised seosed on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Kuulasin seda pikka debatti ning ikka ja jälle esitatud küsimust, miks ei võiks propageerida parlamendis esindamata erakondade maailmavaateid. Kas ma saan õigesti aru, et kui sellele palvele vastu tulla, siis me peaksime säärase fondide kaudu hakkama propageerima ka monarhismi, anarhismi või näiteks kas või õllesõprust (Venemaal kunagi üks selline erakond oli)?

Peep Aru

Mina ei ole, Raivo, siin niimoodi öelnud. Mina olen öelnud ainult seda, et 101 inimese tahte põhjal selgub, kuhu tõmmatakse see rahastamise piir maailmavaadete puhul.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma näen selles tekstis, mis mul ees on, sisulist probleemi. Ma vaatan § 12²² lõike 1 punkti 1, mis ütleb, et maailmavaate sihtasutuse rahastamine toimub käesoleva seaduse alusel makstavate eraldistega riigieelarvest. Kas te komisjonis olete seda arutanud või oskad sa selgitada, kuidas sai tekkida selline olukord, et seadus pole vastu võetud, aga riigieelarves on see raha

juba sees? See läheb vastuollu selle seaduseel-
nõu tekstiga.

Peep Aru

Komisjonis me sellest aspektist seda aru-
tanud ei ole, küll aga oleme arutanud, kuidas
võiks käimasoleval aastal lahendada seda olu-
korda, et raha on olemas, aga sihtasutusi veel
ei ole. Tänu sellele, et Riigikogu suure saali
enamus on kaugele ette vaadanud, on see nii
juhtunud. Kuidas see asi laheneb? Siin peavad
kindlasti sõna sekka ütlema kõik erakonnad,
kellel on õigus neid sihtasutusi moodustada.
Ma arvan, et mingi lahendus käesoleva aasta
raha osas tuleb viisakalt leida.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur
tänu, Peep Aru! Kas soovitakse läbirääkimisi
pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juh-
tivkomisjoni ettepanek on eelnõu 144 esimene
lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõ-
petatud. Määrán eelnõu 144 muudatusettepa-
nekute esitamise tähtajaks s.a 24. mai kell 18.

Head kolleegid, tänane istung on läbi. Soo-
vin kõikidele kaunist päeva jätku!

Istungi lõpp kell 12.55.

Istungi kestus 2 tundi ja 55 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 16. mai 2012

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Taastuenergia toetused
2. Õigusriik
3. Laste hooldusõigus
4. Inimkaubandusvastane võitlus
5. Suhted Venemaaga

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu (225 OE) teine lugemine

2. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (176 SE) teine lugemine

3. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja surma põhjuse tuvastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (188 SE) teine lugemine

4. Halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (200 SE) esimene lugemine

5. Ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (224 SE) esimene lugemine

6. Eesti Vabariigi haridusseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (223 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Palun kohaloleku kontroll!

Kohalolijaks registreerus 50 Riigikogu liiget, puudub 51.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: keskkonnaminister Keit Pentus peaministri ülesannetes, justiitsminister Kristen Michal ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Meil on registreeritud üheksa küsimust. Head kolleegid, selleks et me jõuaksime rohkem küsimusi läbi võtta, võib kohapeal esitatud küsimusi olla ainult kaks.

1. Taastuenergia toetused

Esimees Ene Ergma

Alustame. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, küsimus keskkonnaminister Keit Pentusele!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Majandus- ja kommunikatsiooniminister on seadnud üheks eesmärgiks taastuenergia tasude vähendamise juba praeguseks tehtud investeeringutele ja selle väidetavaks tulemuseks peaks olema madalam elektri hind lõpptarbijale. Arvestuslikult võiks hind lõpptarbijale langeda 1,3%. Samas on heal ministril plaan jätkata toetuste maksmist Eesti Energia Narva Elektriijaamadele, mis seaduse järgi peaks lõppema selle aastaga. Narva Elektriijaamad said esimeses kvartalis kõigest taastuenergia toetustest 39%. Kas minister on valitsust informeerinud, kuidas see plaan võiks kajastuda lõpptarbijate makstavas hinnas?

Keit Pentus

Aitäh selle küsimuse eest! Ma alustaksin hoopis sellest, et eile toimus Riigikogus majanduskomisjoni algatusel üks väga asjalik ja rahulik arutelu taastuenergia ja üldse energeetika teemal laiemalt. Ma arvan, et see on iseenesest väga tänu- ja kiiduväärne, et parlament on sellise rolli võtnud ja kõik asjasse puutuvad osapooled ühe laua taha kokku kutsus. See andis eri osapooltele võimaluse väljendada oma seisukohti. Tegelikult oli eilsel arutelul laua peal ka teie küsitud küsimus. Iseenesest on tõesti tõsi, et kui me vaatame taastuenergia toetuste väljamakseid nii 2011. aastal kui ka 2012. aasta esimeses kvartalis, siis lõviosa nendest toetustest on läinud Eesti Energia Narva Elektriijaamadele, kus põlevkivi ja puitu

koos põletatakse. Loomulikult tekib küsimus, kas selline tegevus on kõige mõistlikum, eelkõige, kas on mõistlik, et tarbijad peavad sellisele tegevusele veel peale maksma. Eks see ongi otsustamise koht, kas on põhjust seda olukorda veel pikendada või mitte. Kehtiva seaduse järgi peaks 1. jaanuarist 2013 täiendava toetuse maksmine puidu põletamisele põlevkiviahjudes lõppema ja ma arvan, et see on igati mõistlik lahendus. Iseenesest ei ole selleks vaja mingisugust seadusmuudatust, et puidu põletamisele põlevkiviahjudes enam peale ei makstaks, piisaks majandusministri määruse muutmisest ja see tooks tööpoolest kohe kaasa elektriarvete vähenemise paari protsendi võrra. Nii et see võimalus on täiesti olemas. Ma arvan, et see on mõistlik võimalus ja seda võiks kasutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, esimene täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Küsin majanduskomisjoni eilse istungi kohta. Keskkonnaminister näitas seal slaidi, kus ühe põlevkivienergiatoetusena oli kirjas 150-miljoniline aktsiakapitali laiendamine Eesti Energias. Samas on majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts minu küsimusele 2011. aasta 21. septembril Riigikogus vastanud, et tegemist ei ole mitte mingil juhul riigiabiga, vaid see on aktsiakapitali laiendamine. Küsin teilt kui praegu valitsusjuhi rollis olevalt ministrilt: kas seda teemat on valitsuses arutatud ja kas valitsus teab, kas sellest toetusest on Euroopa Komisjoni informeeritud? Kui jah, siis miks, kui ei, siis ka miks?

Keit Pentus

Aitäh! Valitsus saab tugineda selle valdkonna eest vastutava ministri tehtud analüüsile ja seisukohale, et see aktsiakapitali laienemine ei ole käsitletav riigiabina. Ma usun, et selle järelduseni on jõutud igakülgse põhjaliku analüüsi tulemusena ja et see nii ka on. See on valitsuse positsioon, mis tugineb majandusministri antud seisukohale. Aga võib-olla tasub korraks mõelda, miks me üldse taastuvenergia toetustest räägime või miks see üldse oluline on. See eesmärk, miks neid toetusi üldse vaja

on, on suures debatis ja vaidluses justkui natuke kaduma läinud. Ma ise olen seda meelt, et loomulikult oleks kõige ideaalsem, kui toetusi üldse ei oleks ja tegu oleks puhtalt turupõhise toimimisega. Aga olukord on selline, et meie maksumaksjad toetavad ise seda tõenäoliselt teadmata väga mastaapselt fossiilset ja saastavat elektritootmist ja on teinud seda juba aastaid. Hiljuti tuli välja Säästva Eesti Instituudi arvamus või analüüs, kus on leitud, et fossiilseid kütuseid kasutava ja saastava elektritootmise viiside doteerimine maksumaksjate poolt jääb aastas umbes 800 miljoni euro piiresse. See on väga suur summa. Kuna valitsus, ja ma arvan, et mitte ainult valitsus, vaid see on asi, milles kõik poliitilised jõud on üksmeelel, on võtnud eesmärgiks Eesti energiaportfelli mitmekesistada ja tarbijatele vähem koormavaks muuta, siis see on põhjus, miks me ei saa tekitada äraspidist olukorda, kus fossiilseid kütuseid kasutavat ja saastavat elektritootmist toetatakse, aga puhtam ja kokkuvõttes tarbijale vähem koormav elektritootmine oleks kuidagi ebavõrdses olukorras. See on see põhjus, miks me üldse mingisugustest toetustest räägime.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Viimasest vastusest tulenevalt küsin, kas valitsus on arutanud seda, et taastuvenergia toetused kajastuvad praegu elektriarves. Inimesed näevad, kui palju nad maksavad taastuvenergia toetuseks, samas teie mainitud fossiilsete kütuste toetamisest, mida tehakse maksumaksja rahaga, tarbijatel tegelikult ülevaade puudub. Kas valitsus on arutanud, et nii turu kui ka tarbijate ja maksumaksjate seisukohalt oleks aus informeerida inimesi nendestki toetustest, mida makstakse peale põlevkivile, ja miks mitte välja arvutada, kui suure osa see keskmiselt elektriarves moodustab?

Keit Pentus

Aitäh! Sellist eraldi arutelu valitsuses toimunud ei ole. Aga jah, ka mina pean oluliseks informatsiooni või teadlikkust sellest, kui mitmel moel on maksumaksja tegelikult aastate jooksul fossiilset ja saastavat elektritootmist eelarve kaudu täiendavalt toetanud. On kind-

lasti oluline, et see info jõuaks mõnevõrra rohkem tarbijate teadvusse. Lisaks otsesele igaaastasele rahalisele toetusele või dotatsioonile, mis eelarvest tuleb, on fossiilsete kütustega seotud aga veel terve hulk väga koormavaid kulutusi, mida iga kuu elektriarve peale kirjutada on võib-olla mõnevõrra keeruline. Nagu eile majanduskomisjoniski jutuks oli, on Eestis toodetavatest jäätmetest üle 80% otseselt seotud põlevkiviga. Kuna see on ehk natuke raskesti hoomatav, mis see 80% tähendab, siis illustreerimiseks üks selline näide. Ühel tavalisel, üsna säästlikult elektrit tarbival perel tekib iga kuu põlevkivielektri kasutamisel umbes pool tonni jäätmeid ehk aastaga tekitab ühe pere põlevkivielektri tarbimine kuus tonni jäätmeid, millest pool on ohtlikud jäätmed. Kui te juhtumisi elate kortermajas, siis saate igauks ise kokku arvutada ja visualiseerida, kujutada ette, kui suur tuhamägi ja ohtlike jäätmete kogus iga aasta ainuüksi ühe korterelamu kohta tekib. See on põhjus, miks me peame oluliseks, et me liiguksime saastavalt elektritootmiselt nii keskkonna kui ka tarbija jaoks odavamale elektritootmisele.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, nagu ma ütlesin alguses, on meil väga palju registreeritud küsimusi, seetõttu kaks kohapeal registreeritud küsimust. Alustame kolleeg Lembit Kaljuveest.

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Eilsel Riigikogu majanduskomisjoni laiendatud istungil andsite päris hea ülevaate taastuvenergiaga seonduvatest Keskkonnaministeeriumi seisukohtadest nii lähitulevikus, tänasel päeval kui ka edaspidi. Mis te arvate minu ja meie demokraatide ühenduse seisukohast, et Eesti elektrituru avamise päevast, st järgmise aasta 1. jaanuarist vabastada tarbijad taastuvenergia maksust, kusjuures taastuvenergia tootmine kompenseeritakse riigi poolt CO₂ müügi rahast?

Keit Pentus

Aitäh! Elektritootmise ja elektriportfelli puhul üldse olen ma igati nõus teie seisukohaga, et eelkõige on oluline ikkagi hind tarbijale ja keskkonnale ehk siis see, et elektrit toodetak nii tarbijale kui Eesti keskkonnale võima-

likult odava hinnaga, võimalikult väikese kulguga. Mis puudutab konkreetset ettepanekut, siis ma arvan, et mida varem me tõmbame väga selge joone vahele ja ütleme, et too 2007. aastal kehtestatud taastuvenergia toetamise süsteem uutele ja täiendavatele taastuvelektri tootmise võimsustele enam ei laiene, et uute ja täiendavate võimsuste puhul me läheme üle tarbijat palju vähem koormavale süsteemile, st mida varem see otsus tuleb, seda parem. Kas see peaks olema 1. jaanuar 2013 või on seda võimalik teha veel varem, see sõltub taas nii vastutava ministeeriumi, majandusministeeriumi koostatava eelnõu esitamise ajast kui ka sellest, kui kiiresti on parlament huvitatud ja võimeline seda konkreetset eelnõu menetlema. Aga jah, ma olen seda meelt, et mida varem see joon vahele saab, mida kiiremini see otsus seaduseks saab, seda parem. Ausalt öeldes oleks võinud selle otsuse teha juba mõni aeg tagasi, kui me vaatame, kuidas viimase paari aastaga on makstavad toetused, tarbijate elektriarvete kaudu makstavate toetuste summad oluliselt kasvanud. Ja tõesti, nagu te nimetasite, CO₂ kvoodi tulu võiks olla üks väga tõsiselt võetav investeeringutoetuste maksmise allikas, et tarbijad enam seda koormust kandma ei peaks. Ma olen selles osas teiega ühte meelt.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Taastuvenergia toetuste süsteemis on minu jaoks kaks olulist aspekti. Esimene aspekt puudutab neid investeeringuid, mida Eesti riik on sellesse sektorisse teinud. Kui me räägime toetuste vähendamisest, mis saab siis juba tehtud investeeringutest? Kui me vähendame neid tagantjärele, siis sattub minu meelest löögi alla Eesti Vabariik kui õigusriik, see oleks kogu selle sektori petmine ja vähendaks kogu riigi usaldusväarsust. Milline on selles küsimuses teie seisukoht?

Teine küsimus. See on õige märkus, et me peaksime tulevikus soodustama taastuvenergia tootmist ja saastavat tootmist piirama. Üks selle variante oleks näiteks viia sisse ressursimaks, mille puhul näiteks põlevkivitööstus

toetaks taastuvenergia tulekut ehk rohelist energiat. Milline on teie arvamus selles küsimuses?

Keit Pentus

Üks pool kogu arutelust puudutab kindlasti seda, kuidas me riigina käitume nende investorite ja ettevõtete, kes on tulenevalt kehtivast seadusandlikust raamistikust teinud Eesti majandusse väga mahukaid investeeringuid, on lähtunud Riigikogu kehtestatud seadusest ja selle raamistikust. Küsimus on, kas ja kuidas on võimalik seda raamistikku tagantjärele muuta. Selge on see, et Eesti ei saa endale lubada niisugust käitumist nagu mõni riik, mida me kindlasti endale eeskujuks ei sea ja kus tagantjärele muudetakse reegleid jõupositioonilt. See võiks niigi hapralt investeerimiskonnale väga tugeva hoobi anda. Sellisel kombel Eesti käituda ei saa. Seetõttu oleme valitsuse tasemel oma hea valitsuspartneriga kokku leppinud, et ainult sellisel juhul, kui majandusministril on võimalik turuosalistega läbi rääkida, jõuda ühisele arusaamale ja turuosalistele vastuvõetava kokkuleppeni, saab selle muudatuse teha. Kui sellist kokkulepet ei õnnestu teha, siis jõuga riik tagantjärele reegleid muuta ei saa. See ei oleks lihtsalt kohane Eesti riigile, kes on valinud selgelt demokraatliku tee.

Teie teine osa küsimusest puudutas ressursimaksu sisseviimist. Ressursimaks iseenesest ju põlevkivil juba on – meil on kaevandamistasu. Küsimus on, et kui me vaatame näiteks põlevkivi kaevandamisel tekkivaid kadusid ja näeme, et need kaod ei ole vähenenud, vaid pigem on endiselt väga suured ja isegi suurenes, siis tõenäoliselt on põhjendatud vaadata ressursimaks üle just selle nurga alt, kuidas sundida seda väga väärtuslikku maavara võimalikult efektiivselt ära kasutama. Aga täiendava või uue maksu sisseviimine ei pruugi olla põhjendatud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua keskkonnaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Õigusriik

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Kadri Simsonilt siseminister Ken-Marti Vaherile. Palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud siseminister! Kui te lähiajal kohtuksite oma Ukraina kolleegiga, kas te võtaksite temaga jutuks olukorra, mis Ukrainas on kujunenud seoses opositsiooniliider Julija Tõmošenko arreteerimise ja vangistusega? Milline on Eesti seisukoht, kuidas see mõjub Ukraina kui õigusriigi mainele?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Kui selline võimalus oleks, siis ma ei välista, et jutuks tuleks ka see teema, mida on Eesti avalikkuses palju käsitletud ning mis puudutab Ukraina ühte tippoliitikut ja tema suhtes selles riigis rakendatud meetmeid. Ukraina ei kuulu Euroopa Liitu, Ukraina võrdlemine Euroopa Liidu liikmesriikidega ei ole kindlasti kohane. Eks Ukraina riigi arengud viimastel aastatel on paljudele muret tekitanud ja on ka selles majas arutelu all olnud, aga pean ütlema, et ettepanekut kohtumiseks Ukraina kolleegidega ei ole tulnud ja ka hetkel ei ole kutset Ukrainasse visiidile minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud siseminister! Aga ütleme, et te kohtute mõne lääneriigi kolleegiga, kes pärib, milline on olukord Eestis, kus väljamõeldud põhjusel otsitakse läbi Eesti suurima opositsioonierakonna peakorter. Väljamõeldud põhjuse all pean ma silmas seda, et prokurör andis läbiotsimiseks põhjuse, sest väidetavalt olid kaks keskerakondlast kasutanud mõjuvõimu kahe ilutulestiku korraldamisel. Täna on selgunud, et ilutulestik Tallinna merepäeval Krusensterni laeval oli tehtud vastavalt hanketele, mida ei võitnud mitte äriees Jüri Luik, vaid Viljandi firma, kes ei ole selle äri-mehega seotud. Ilutulestiku Võru folkloorifestivalil korraldas Võru Maavalitsus ja Võru maavanem kuulub teie erakonda – parandage mind, kui ma eksin. Kuidas te õigustaksite seda, et väljamõeldud põhjusel leiti tee opositsioonierakonna kontoris, võeti kaasa asjaajamisdokumendid ja arvuudid? Ja enam ei püütagi õigustada, sest juhtum oli välja mõeldud.

Ken-Marti Vaher

Täna teid küsimuse eest! Mina usun, et Eesti Vabariik on õigusriik, nii nagu teie küsimuse pealkirigi ütleb. Õigusriigis on õiguskaitseorganid ehk siis prokuratuur, uurimisasutused need, kes teevad otsuseid kriminaalmenetluse alustamise kohta. Neil on vastavalt kriminaalmenetluse seadustikule ka sellekohane kohustus, kui on olemas kuriteole viitav teave, kui õiguskaitseorganite meelest on olemas ajend ja alus, tegutseda iseseisvalt ja sõltumatult. Teatavasti on Eestis olemas ka näiteks prokuratuuriseadus, mille alusel prokuratuur tegutseb iseseisvalt ja sõltumatult, on olemas julgeolekuasutuste seadus, on olemas karistusseadustik, kriminaalmenetluse seadustik. Niisiis teevad sellise otsuse õiguskaitseorganid ja ainult nemad. Mitte keegi ei saa öelda ette, ammu mitte poliitilisel tasandil, kas ühte või teist otsust teha või mitte teha. See on kindlasti Eesti Vabariigis mõeldamatu. Sellest tulenevalt on ka need otsused, mida õiguskaitseorganid ise on langetanud, nende enda põhjendada, nende enda argumenteerida. Kui te viitate nüüd juhtumile, mis puudutab ühte kriminaalasja, siis tegelikult on Eestis Riigikohus ainukesena pädev seadusi tõlgendada. Riigikohtu otsusest tulenevalt kirjeldati esmakordselt ära mõjuvõimuga kauplemise kuriteokoosseis, mis teatavasti võeti vastu 2006. aastal, kui valitsuskoalitsioonis oli veel Keskerakond. See, et selle kuriteokoosseisuga on probleeme, on tänaseks selge, see tuleb üle vaadata ja seda kindlasti ka seaduses täpsustada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh, lugupeetud siseminister! Ma räägin nüüd teisest kriminaalasjast. Möödunud aastal augustikuus tegi ärimees Indrek Raudne IRL-ile 500-eurose annetuse ja ärimees Indrek Raudsele anti võimalus osaleda ministriumis elamislubadeteemalisel ümarlaul. Kaks IRL-i kuuluvat ministrit asusid tegutsema selle nimel, et ärimees Indrek Raudsele soodsas äris oleks võimalik suurendada elamislubade kvooti. Kui tuli kuriteole viitav teave, siis ei asunud IRL-i kontorit läbi otsima, kuigi oli tehtud 500-eurone annetus. Te ütlesite, et õigusriigis

peaks käituma kahe erakonna suhtes ühtemoodi. Kas põhjus, miks detsembrikuus IRL-i kontorit läbi ei otsitud, oli see, et IRL-il ei olnud toona bürood ja tegutseti Riigikogu hoones, või selles, et IRL-i eelmine peasekretär juhtus olema siseminister, kes kontrollib kapot, või oli mingi muu põhjus, miks samasuguse juhtumi puhul kahe erakonnaga nii erineval viisil käituti?

Ken-Marti Vaher

Täna väga küsimuse eest! Nagu ma ütlesin, minu selge usk on, et Eesti on õigusriik. Õigusriigis teevad otsuseid õiguskaitseorganid vastavalt kriminaalmenetluse seadustikule ja see on selge reegel, mille rikkumine on mõeldamatu. Kui teie ja teie erakonna meelest on selle põhimõtte rikkumine mõeldav, siis on see teie seisukoht ja arvamus. Minu hinnangul seda teha ei saa. Selle otsuse, kas kriminaalmenetlus algatatakse või mitte, teevad õiguskaitseorganid või prokuratuur, andes viivitamatult sellest teada uurimisasutusele. Kui selle otsuse langetavad uurimisasutused, siis vastavalt kriminaalmenetluse seadustikule antakse sellest viivitamatult teada prokuratuurile, kes alates 2004. aastast Eestis kriminaalmenetlusi tervikuna juhib. Sellest tulenevalt võin ma väga lihtsalt kokku võtta: Eesti Vabariigis ei tehta otsuseid kriminaalmenetluse kohta lähtuvalt tunnustest, millele inimesed vastavad, kas nad kuuluvad mingisse organisatsiooni või ei kuulu sinna jne. Otsused langetatakse ikkagi lähtuvalt pädevate ametiisikute sisemisest veendumusest, sellest, kas on olemas kuriteo ajend ja alus ning kas nende meelest on olemas selged seaduslikud alused, et algatada kriminaalmenetlus.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Alustame kolleeg Kalev Kallost.

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Olete avalikkuse ees välja öelnud, et Tallinnas võib iga tänavalambi väljakeeramine lisada juurde ühe kuriteo. Hommikul oli põhiteade, et täna kell 8 suletakse Eestis üheksa päästekomandot. Ministeeriumi jaoks on see n-ö pidulik hetk, sest seda on ta taotlenud. Teie loogi-

kast lähtuvalt küsimus: mitu tulesurma siis teie arvates nüüd lisandub?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! 16. mai on see päev, kui ümberkorraldused jõuavad lõpule. Eestis saab olema 72 päästekomandot. Nagu ma olen siit puldist mitmeid kordi öelnud, on need muudatused ja ümberkorraldused tehtud selleks, et suurendada Eestis päästevõimekust, eelkõige täisteenuse osutamise võimekust ja kättesaadavust oluliselt rohkematele Eesti inimestele kui seni. Me võime öelda ka arvuliselt: üle 120 000 Eesti inimese saab pärast päästekomandode ümberkorraldamist elupäästetunust enam kui seni 1–15 minuti jooksul. Ma arvan, et see on märgatav päästevõimekuse kasv üle Eesti ja sellest võivad väga paljud Eesti elanikud. Suur hulk päästekomandosid tugevneb ja saab valvevahetustesse mehi juurde. Nagu te teate, peab valvevahetuses olema minimaalselt kolm meest, et tulekahju, uppumisjuhtumi ja ka liiklusõnnetuse korral oleks võimalik teha kõige tähtsamat – päästa inimese elu. Kui valves on alla kolme isiku, siis ei ole võimalik inimese elu päästa, sest seda ei luba reeglid ja sellega me seaksime ohtu päästjate endi elu. Seega tulevad 2012. aastal elluviidavad muudatused minu hinnangul Eesti turvalisusele selgelt kasuks. Me teeme loomulikult ka ennetustöös kõik endast oleneva, et vähendada Eestis tulesurmasid, liiklusrasmasid ja uppumissurmasid. Aga on selge, et neid tibusid ei ole võimalik n-ö üleöö kokku lugeda, vaid siin on ikkagi vaja aastatepikkust pingutust, et jõuda järele meie headele eeskujudele Lääne-Euroopas.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud siseminister! Üks Rootsi ajakirjanik rääkis mulle hiljuti kirglikult Lääne demokraatia traditsioonidest ja tõekspidamistest, mille kohaselt suhtutakse politseistruktuuride kaasamise rünnakutesse opositsioonierakondade ja nende poliitikute vastu eriti valuliselt. Lääne demokraatia traditsiooni kohaselt nõutakse sellistel puhkudel asjaolude eriti põhjalikku eelkontrolli, kas siis-

ki on kaalukaid põhjusi jälitamise ja kriminaalasja alustamiseks. Juhul kui sellelaadne rünnak peaks tagantjärele osutama põhjendamatuks, kompromiteerib see oluliselt nii riigi poliitilist süsteemi kui ka tema õiguskaitse süsteemi. Veel küsis ajakirjanik, kas vastab tõele kuuldu, et meie lugupeetud siseminister ja peaprokurör olevat kehtestanud mingisuguse kvoodi, kui palju kriminaalasju peavad õiguskaitseorganid opositsioonierakondade ja nende liikmete vastu algatama. Kuna mul puudub vastav teave, lubasin seda küsida siseministrilt, mida ma ka praegu teen. Austatud siseminister, mida ma võiksin headele Rootsi ajakirjanikele, kes vastust ootavad, öelda?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! On täiesti selge, et avalikkuse tähelepanu pälvivad ja kindlasti ka poliitilist süsteemi puudutavad sammud, mida õiguskaitseorganid ette võtavad, peavad olema eriti põhjalikult läbi mõeldud. Kui sellised sammud astutakse, siis loomulikult tuleb neid ka argumenteerida ja avalikkusele selgitada. Seda saavad teha ja peavadki tegema õiguskaitseorganid ise ja ma väga loodan, et nad teevad seda ka edaspidi, nii nagu on siiani püütud asju avalikkusele selgitada. Me peame aga mõistma, et õiguskaitseorganite selgitused avalikkusele näiteks kriminaalmenetluse algatamise järel, kriminaalmenetluse ajal on piiratud. On piiratud kriminaalmenetluse enda huvidega, on piiratud sellega, et infot ei ole võimalik anda välja täies mahus, sest menetlustoimingud alles käivad. See seab õiguskaitseorganid kindlasti ebavõrdsesse olukorda võrreldes nendega, kes asuvad tihti üsna kiiresti ja üsnagi intensiivselt kritiseerima neid samme, mida õiguskaitseorganid astuvad selleks, et suurendada Eesti läbipaistvust ja vähendada kuritegevust. Nii et kindlasti on vaja mõistmist ka selles osas, mida õiguskaitseorganid teevad, ja teiselt poolt on väga selgesti vaja meie nõudlikkust ja oma sammude igakülgset põhjendamist.

Mis puudutab teie küsimuse teist osa, spekulatsioone, siis võin väga lihtsalt öelda, et nendel spekulatsioonidel ega kuulujuttudel ei ole mitte mingisugust alust. Pean tunnistama, et mina kuulen oma kõrvaga täna esimest korda sääraseid kuulujutte, millest te rääkisite.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Laste hooldusõigus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus. Palun, kolleeg Peeter Võsa, küsimus justiitsminister Kristen Michalile!

Peeter Võsa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea justiitsminister! Enne 2010. aastat sündinud laste vanematel on praegu võimalik vormistada hooldusõiguse muudatusi maavalitsuses. Alates 1. juulist saab seda teha vaid kohtus. Kui nüüd ühel päeval hakatakse seda seadust rakendada nii, nagu Justiitsministeerium on ette näinud, ja vanemad peavad hooldusõiguse küsimusi ainult kohtu teel lahendama, siis põhjustab see suure segaduse. Ka regionaalminister on probleemile tähelepanu juhtinud ja teinud ettepaneku muuta perekonnaseadust nii, et ka järgmisel viiel aastal saaksid vanemad hooldusõiguse muudatusi vormistada maavalitsuses. Teatavasti on kohtusse pöördumine kulukas ja kohtute töökoormus on suur. Kas te ei leia, et see seadusmuudatus ei ole mõistlik?

Kristen Michal

Aitäh! Te tahtsite vist küsida, kas see seadusmuudatus oleks mõistlik. Olen sellel teemal isiklikult kohtunud regionaalministriga ja palunud, et kui on täiendav analüüs, mis põhjendab neid väiteid, siis me hea meelega tutvume selle analüüsiga. Regionaalminister on lubanud omapoolsed arvamused saata.

Ma parandaksin ära mõned faktilised lähtekohad. Esiteks, enne 2010. aastat polnud hooldusõiguse instituuti kui sellist olemas. Ka varem määrati laps siiski kohtulikult ühe vanema juurde, nii et sisuliselt ei ole selles osas ju suurt muutust toimunud. Kui te küsite, kas vanemad saavad ühist hooldusõigust tulevikus ainult kohtu kaudu teostada, siis ma vastan, et loomulikult mitte. Kui vanemad lähevad lahku, mida ikkagi Eestis ja igal pool mujal maailmas ette tuleb, ja nad lähevad lahku sellisel viisil, et nad austavad üksteist ja seavad esikohale laste huvid, siis on tegelikult täiesti võimalik seda ühist hooldusõigust ilma kohtuta

teostada. Kui vanemad on abielus ja on ka edaspidi abielus, aga ei suuda näiteks kokku leppida, millisesse kooli last panna, siis sellisel juhul peavad nad seda praegugi kohtu kaudu klaarima. Nii et tegelikult annab uus perekonnaseadus lastele pigem suurema kaitse. Nende inimeste jaoks, kes seavad laste huvid esikohale ja suudavad omavahel põhimõttelised küsimused paika saada, ei muutu väga palju midagi. Ma arvan küll, et see teema on ehk natuke üle võimendatud ja võib-olla tuntakse põhjendamatu hirmu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa, esimene täpsustav küsimus!

Peeter Võsa

Aitäh! Kuna te nüüd ise juba analüüsides ja faktidest rääkima hakkasite, siis regionaalminister Siim Valmar Kiisler on teinud teile mitu korda ettepanekuid mainitud seaduse muutmiseks, kuid esialgu lükkasite need otsustavalt tagasi. Mis põhjusel te sellele esialgu nii vastu olite? Kas te kasutasite mingeid analüüse või millistele faktidele teie tuginesite?

Kristen Michal

Üldiselt saab olemasolevate seaduste muutmise tugineda ikkagi sellele, et on ilmnenud mõni väga aktuaalne probleem. Kui tuua näide enda justiitsministriaajast, siis võin öelda, et selle aasta või veidi pikema aja jooksul on Justiitsministeerium ainult ühe korra hea õigusloome põhimõtetest natuke kõrvale kaldunud – see on seesama eestkoste põhimõte, mida me oleme teiega õiguskomisjonis ja ka siinsamas saalis arutanud. Teistel juhtudel, kui me soovime – ajaliselt on see jäänud kahjuks üsna hiljaks, sest kõik see jõustub 1. juulil – seadust kiiresti ja ootamatult muuta, siis sooviksin ma näha neid üsna kaalukaid ja analüüsitud põhjusi. Me arutasime seda regionaalministriga ja ta lubas saata materjali selle kohta, et tema väited on tõesed. Mina julgen täna tervest mõistusest lähtuvalt öelda, et nende vanemate jaoks, kes seavad lapse huvid esikohale ja suudavad omavahel kõikides küsimustes kokkuleppele jõuda, tegelikult ju ei muutu midagi. Nad ei pea minema kohtusse, nad saavad hooldusõigust täiesti vabalt edasi teostada. Nii et see on ka vastus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa, teine täpsustav küsimus!

Peeter Võsa

Aitäh! Laste hooldusõiguse jagamine on selline keerukas ja ebameeldiv protsess, seda mitte ainult lastele, vaid ka laste vanematele. Kas teil justiitsministrina on andmeid, kui palju Eestis aastas hooldusõiguse muutmise avaldusi laekub ja kas need lahenevad rahumeelselt või on suuri kohtuvaidlusi?

Kristen Michal

Aitäh! Peast ma neid arve ei ütle, aga kindlasti saan ma hiljem anda need kirjalikult, et teil oleks täpsed faktid. Aga kui te juba räägite sellest jagamisest, siis ma julgen ka välja tuua ühe nüansi, mida uues perekonnaseaduses tähtsustatakse. See on seesama laste kaitse. Uues seaduses on selline nüanss – ma tsiteerin täiesti vabalt, mälu järgi –, et 7–14-aastaselt lapselt, kui tema arengutase seda võimaldab, on võimalik ka küsida, kumma vanema juurde ta soovib jääda ja kuidas hooldusõigust teostada. Üle 14-aastase lapse puhul on lapse tahe üsna määrav. Nii et minu hinnangul antakse uues perekonnaseaduses lapsele ikkagi suurem kaitse ja kohtule antakse ka võimalus seda paremini arvestada. Täpsed arvud, ütlen veel kord, saan hiljem anda kirjalikult.

Esimees Ene Ergma

Ja kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Rein Aidma!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea justiitsminister! Eks laste hooldus ja nende turvatunne on seda suurem, mida paremini on nende vanematele tagatud töökohad. Mina küsin nüüd Ida-Virumaa vaatevinklist. Sellesse maakonda on erasektor viimasel ajal päris korralikult investeerinud ja loomulikult teeb ka riik seal pingutusi. Millised on aga tegelikult need võimalused, mida riigi haldusstruktuurid võiksid regionaalselt Ida-Virumaa arengu toetamiseks sinna kohale toimetada? Ma tean, et oled kabinetiistungil teatud algatusi toetanud, aga ometigi väärriks see võib-olla natukene lähemalt tutvustamist.

Kristen Michal

Aitäh! Ma olen kindlasti nõus selle sissejuhatusega, et lastel on seda parem tulevik ja parem lapsepõlv, mida paremini läheb nende vanematel. Üldiselt on see üsna loogiline, siin ei ole suurt avastust. Aga kui Ida-Virumaast spetsiifiliselt rääkida, siis tegelikult on ju valitsusel Ida-Virumaa tegevusprogramm, mida sa sealt Riigikogusse valitud saadikuna ja selle kandi pärast südant valutava inimesena kindlasti väga hästi tead. Seda tegevusprogrammi me püüame reaalseste sammudega ellu viia. Justiitsministeerium tegi ju sisuliselt sellise kevadpääsukese sammu, et me otsustasime hiljuti esimese keskasutuse Ida-Virumaale viimise – see on vanglate juhtimise üleviimine. See asutus üksi ei muuda Ida-Virumaal kõike, aga kui sellele sammule järgnevad ka teised sammud, siis on tulemuseks kindlasti Eesti riigi parem kohalolek ja luuakse selline potentsiaal, mis aitab Ida-Virumaad võrdsest teiste Eesti osadega arendada. Kui veel mainida algatusi, siis ministrite hulgas on muidugi mitmesuguseid arvamusi, mina olen aga oma kolleegi siseministrit toetanud selles osas, et ka Sisekaitseakadeemia võiks olla Ida-Virumaal. Selles osas ei ole valitsus tänaseks veel jõudnud niisuguse projektini, mida ta saaks konsensuslikult toetada, nagu valitsusel kombeks on, aga ma loodan, et selleni jõutakse. Nii et aitäh küsimuse eest ja tegeleme edasi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra justiitsminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Inimkaubandusvastane võitlus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Andres Anveltilt siseminister Ken-Marti Vaherile. Palun!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! 14. aprillil s.a hakkas kehtima mitu karistusseadustiku sätet, mis karistavad inimkaubanduse eest. Karistused inimkaubandusega seotud tegude eest on rasked, küündides 15 aastani. Sellega on seadusandja väljendanud oma väga resolutsioonist suhtumist sellesse kuriteoliiki. Minu küsimus on: millised on selle seaduse ühe rakendaja ehk Siseministeeriumi lähiaja tege-

vused, et see suhteliselt varjatud kuriteoliik saaks väärrika löögi ka õiguskaitseorganitelt?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Inimkaubanduse vastu võitlemine on olnud õiguskaitseorganite jaoks prioriteediks alates sellest hetkest, kui Vabariigi Valitsus aastal 2004 esimest korda üldse määratles kuritegevusvastaseid prioriteete. Võib öelda, et viimase kaheksa aasta jooksul on Politsei- ja Piirivalveametis teemale spetsialiseeritult lähenetud ning saavutatud üsna suur kompetentsus. Valdkonna ekspertide sõnusti on viimase kaheksa aasta jooksul, eelkõige mis puudutab prostitutsiooni vahendamist, mis on üks osa inimkaubandusest – 14. aprillist on see karistusseadustikus veelgi täpsemalt ja selgemalt, resolootsemalt kirja pandud –, muutus olnud selle kuriteo 80%-ne vähenemine Eestis. Ma arvan, Eesti avalikkus on samuti seda tundnud, et need probleemid, mis võib-olla olid 21. sajandi algusaastatel tõsiselt ka üldsuse tähelepanu all, on oluliselt vähenenud. Ma arvan, et saavutatud on üht koma teist. On täiesti selge, et inimkaubandus on Euroopas väga levinud ja ka Eesti on suhtunud sellesse probleemi tõsiselt. Politsei- ja Piirivalveametis on see jätkuvalt prioriteetne teema, sellega toimetab Põhja Prefektuuris eraldi üksus, kus on olemas sellealane kompetentsus ja võimekus, ning ellu hakatakse viima ka neid karistusseadustiku paragrahve, mis on lisandunud selle aasta aprillist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, esimene täpustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Oli meeldiv kuulda, et inimkaubandusvastane võitlus on prioriteet. Sellepärast ma küsin: kas te olete ka kursis, mitu politseitöötajat Eesti politseis selle prioriteediga tegeleb ja kus kohas? Te ütlesite, et Põhja Prefektuuris tegeldakse, aga kui palju neid inimesi on?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Põhja Prefektuuris on olemas vastav üksus, teistes prefektuurides tegeldakse sellega juhtumipõhiselt. Kui tegemist on organiseeritud kuritegevuse osaga, siis

on selge, et sellega on puutumus organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse uurijatel ja ka prokuröridel. Inimkaubandus on teatavasti karistusseadustiku §-s 133 tehtud muudatustega sätestatud oluliselt täpsemalt ja hõlmab endas väga mitmesuguseid tegevusi: isikut on sunnitud midagi tegema vabaduse võtmise, vägivald, pettuse, kahju tekitamisega ähvardamisega, olgu see siis prostitutsioon, kerjamine, kuriteo toimepanek vms. Ehk siis sõltuvalt sellest, milline on iga konkreetne kaasus, on ka uurijad ja prokurörid, kes sellele keskenduvad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine täpustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh! Härra minister! Teile ka informatsiooniks, kui te ei ole kursis, et sellega tegeleb Eesti politseis kolm inimest. Vähemalt minule tundub küll, et see ei ole prioriteetne tegevusliin ja see kuriteoliik eeldab politsei poolt initsiatiivi. Need kaasused ei tule uksest sisse nagu jalgrattavargused. Seetõttu ma küsin, kas teie arvates on kolm politseinikku selle tööliini peal piisav, ja kui ei ole, siis milline peaks selle prioriteedi puhul nägema välja politsei tulevikusuund. Kas selle valdkonnaga peab tegelema Põhja Prefektuur või keskkriminaalpolitsei?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nii nagu mitme teisegi kuriteoliigi puhul on ka siin kaalutud, kas oleks mõistlik 1. jaanuarist 2012 taas loodud keskkriminaalpolitseis ka inimkaubanduse teema n-ö keskselt üles ehitada või jääks see jätkuvalt prefektuuride pädevusse. See on praegu analüüsi all. Mis puudutab kolme isikut, siis tegemist on spetsialiseerunud uurijatega, kes tegelevad ainult inimkaubandusega seotud kuritegudega. Kindlasti on see samuti analüüsi koht, kas selliseid uurijaid oleks vaja rohkem, kas neid oleks vaja just nimelt keskkriminaalpolitsei ühtses üksuses. Võin tuua teile võrdluseks kriminaaltulu, mis on samuti aastaid olnud märkimisväärne prioriteet. 2006. aastast on olemas kõik seadusandlikud võimalused kriminaaltuluga tegelemiseks. Ka kriminaaltulule spetsialiseerunud isikuid oli 2011. aasta sügiseni kolm. Küsimus on, kas see on piisav

või mitte. Kriminaaltulu puhul on see kindlasti ebapiisav, sest kriminaaltuluvastast meedet on võimalik rakendada väga mitut liiki kuritegude puhul. Täna on kriminaaltuluga tegelejaid üle kümne, selle aasta alguses moodustati ühtne tugev üksus keskkriminaalpolitseis ja niimoodi ka jätkatakse. Kas inimkaubandusega seonduvalt oleks vaja spetsialiseerunud uurijaid juurde, saab selgeks selle aasta jooksul. Samuti saab selgeks see, kas oleks vaja luua keskne büroo keskkriminaalpolitseis või tugevdada prefektuure kohapeal.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Heljo Pikhofist.

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud minister! Alaealise kallutamine osalema erootilises *show's* on 14. maist karistusseadustiku kohaselt kuulutatud kuriteoks. Meie televisioonis jookseb saade "Eesti otsib supermodell", kus lapsed on poolalasti. Miks politsei ei sekku? Miks seadust ei täideta?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma natuke täpsustan: need karistusseadustiku muudatused võeti vastu 14. aprillil 2012. aastal. Mis puudutab teie konkreetset küsimust saate kohta, siis õiguskaitseorganid on need, kes peavad langetama otsuse, kas tegemist on võimalikule kuriteole viitava tunnusega, ajendi alusega või mitte. Ma olen täiesti kindel, et õiguskaitseorganid sellise analüüsi teevad ja seisukoha kujundavad.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Jätkaksin noorte teemal, aga seekord alkoholiprobleemiga. Viibisin eile ühel noorte seminaril, kus räägiti alkoholist, selle kättesaadavusest noortele ja kõige rohkem alkoholi ostmisest. Jõuti tõdemusele, et kuigi alla 18-aastased just nagu ei peaks meil alkoholi kätte saama ega tarvitama, on tegelikult 90% 13-aastastest seda juba proovinud. Kui õpetaja välja läks ja küsiti, kas on probleeme alkoholi kättesaadavusega, siis

99 juhul arvati, et ei ole probleemi. Ühelt poolt on alaealistel alkoholi ostmist piiratud ja teiselt poolt näidatakse alkoholireklaame sellisel kellaajal, kui telerist veel perefilmid tulevad. Kas alkoholivastaste meetmetega on plaanis lähiajal tegelda või mis sammud Siseministeriumil plaanis on?

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, jääme küsimuste juurde, mis on põhiküsimuse raamides. Minu meelest võivad alkohol ja inimkaubandus küll olla seotud, kuid see on natuke teise suunaga küsimus. Aga kui lugupeetud minister soovib vastata, siis palun!

Ken-Marti Vaher

Kui proua spiiker lubab, siis ma põgusalt vastaksin. Täna küsimuse eest! Teie tõstatatud teema on tõsine, korrakaitsepolitsei tegeleb sellega väga mitmest aspektist. Kui te olete tähele pannud, siis sel kevadel on üle Eesti läbiviimisel ka üks eraldi ennetuskampaania, ma ütleksin, teadlikkuse suurendamise või teavituskampaania. Alkohol võib tihti jõuda alaealisteni täiskasvanute kaudu, sest alaealised ei saa väga paljudes, ma loodan, et enamikus Eesti jaekettides või mitte üheski neist alkoholile ligi, aga seda on võimalik osta n-ö vahendaja kaudu, kelleks võib tihti olla täiskasvanu. See teavitus- ja ennetuskampaania on suunatud just sellele, et täiskasvanule väga selgelt öelda: ka üks selline samm, st alkoholi vahendamine alaealisele, rikub elusid ja on väga tõsine kuritegu. Siin ei ole ühest lähenemist, et me suudame ainuüksi keeluga midagi ära hoida, vaid siin on väga paljuski tegemist täiskasvanud vastutus- ja kohusetundlike Eesti kodanike ja elanike enda vastutusega. Kui nad sellise sammu teevad, kui see läheb läbi, et nemad ostavad alkoholi ja annavad selle edasi alaealisele, siis see on väga tõsine kuritegu ja ma loodan, et kõik Eesti elanikud saavad sellest aru saada. Jah, vastus on väga selge: sellega tegeleb korrakaitsepolitsei, sellega tegeleb ennetus- ja teavitusprojektide kaudu kogu Siseministeriumi valitsemisala. Ma väga loodan, et siin on ka edasiminekut, aga kindlasti ei tule see jällegi üleöö ega kergelt.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Suhted Venemaaga

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Yana Toomilt keskkonnaminister Keit Pentusele. Palun!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Tegelikult, proua Pentus, ma küsin teilt kui peaministrilt. Välisminister Urmas Paet, esinedes 21. veebruaril siin saalis välispoliitika ettekandega, andis väga selgelt mõista, et piirilepe Venemaaga pole Eesti jaoks mingi prioriteet, peasi, et piir *de facto* toimib. Tema ettekanne oli 12 lehekülge pikk ja suhetele Venemaaga oli pühendatud täpselt 11 rida. Teine teie erakonnakaaslane, Kristiina Ojuland, on veelgi kategoorilisem, tsiteerin: "Kuigi Venemaa on meie jaoks oluline kaubanduspartner, ei saa silmi kinni pigistada raskete inimõiguste rikkumiste osas ning jätkata Kremli režiimiga tavapäraseid suhteid." Teine tsitaat: "Kuna meie sõnum vajadusest korraldada Venemaal uued valimised on kõlanud kurtidele kõrvadele, tuleb astuda tõsisemaid samme ning seisata Euroopa Liidu – Venemaa parlamentaarse koostöö komisjoni tegevus demokraatlike valimiste toimumiseni Venemaal." Samas me teame, et alles paar päeva tagasi Marko Mihkelson ...

Esimees Ene Ergma

Küsimus!

Yana Toom

...läks sulatama Eesti–Venemaa suhteid. Kes kolmest poliitikust valitsuse hinnangul esindab Eesti riiki?

Keit Pentus

Aitäh selle küsimuse eest! Kes kolmest esindab? Kui me räägime Eesti ja Venemaa vahelistest suhetest, siis need suhted on ju sellised tõised ja praktilised. Ma arvan, et ei ole põhjust olukorda kuidagi üle dramatiseerida, pigem tasub vaadata kahe riigi vaheliste suhete faktilist poolt. Kui me vaatame näiteks kaubavahetust või turismi, nende näitajaid, siis nii kaubavahetus kui turism Eesti ja Venemaa

vahel on oluliselt kasvanud. Kui turistide arvust rääkida ning võrrelda 2010. ja 2011. aastat, siis eelmisel aastal oli kasv lausa 43%. Ma arvan, kõik need näitajad kinnitavad veel kord, et sellisel praktilisel tasemel on suhted tõesti igati head. Eesti poole pealt oleme loomulikult väga huvitatud töistest kontaktidest. Oleme huvitatud sellest, et suhted paraneksid, ja ei ole mingisugust alust arvata, et meie naaberriigi juhid oleksid selles küsimuses kuidagi teistsugusel seisukohal. Nii et omalt poolt me soovime positiivset arengut ja loodame, et meie naaberriigi juhid soovivad sedasama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, esimene täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Vaadake, proua minister, kui me teiega veel lasteaias või koolis käisime, siis oli selline poliitik nagu Mihhail Gorbatšov, kes oli väga pluralismi poolt, aga talle kuulub ka selline aforism: "Pluralism ühes peas on skisofreenia." Antud juhul jäi asi mulle ikka arusaamatuks. Ma tõin teile näite kolmest poliitikust, kes räägivad täiesti vastuolulisi asju, ja tuleb välja, et n-ö leebem ja konstruktiivsem suund on selles hierarhias kuskil madalamal. Kas ongi nii, et meie kõrgemad poliitikud jätkavad Venemaa suhtes sellist agressiivset tooni, aga parlamentaarsel tasemel me suudame käsi pigistada ja midagi nagu rääkida? Samas me praktikas ju midagi ei muuda.

Keit Pentus

Aitäh küsimuse eest! Mulle on mõnevõrra arusaamatu, mida te peate silmas leebe suhete arendamise all ja milline see suund teie arvates siis olema peaks. Veel kord: Eesti on omalt poolt huvitatud suhete positiivsest arengust. Me oleme eriti viimasel ajal keskendunud just nimelt lepingulise baasi edendamisele. Selles vallas on arengud olnud sellised, et hiljuti jõustus näiteks kahe riigi vaheline pensionilepe, allkirja on saanud tagasivõtu rakendusprotokoll, hiljuti toimusid kahe riigi kultuuriministrite kohtumised. Ma usun, et lepingulise baasi edasiarendamine, edendamine on mõlema riigi huvides. Kuna see teie propageeritud leebe lähenemine või, ütleme, leebe poliitika

on mulle oma sisult mõnevõrra arusaamatu, siis ma kinnitan üle, et Eesti pool on huvitatud sellistest töistest, praktilistest positiivsetest arengutest. Ja ütlen veel kord: ei ole mingit alust arvata, et see huvi meie naaberriigi juhtide hulgas oleks teistsugune.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Ma küsin otsesõnu: kas te jagate oma erakonnakaaslase Kristiina Ojulandi seisukohta Venemaa suhtes?

Keit Pentus

Väga keeruline on vastata, kui teie küsimus on nii üldsõnaline. Eesti riik on suhetes Venemaaga huvitatud praktilistest, töistest ja positiivsetest arengutest. Mulle on teadmata, et meil oleks selles küsimuses mingisuguseid erimeelsusi. Ma usun, et ka parlament on seda meelt, et positiivsed arengud, eelkõige lepingulist baasi silmas pidades, on Eesti ja Venemaa suhetes igal juhul soovitud. Sellele teie viimasele küsimusele on kuidagi teisiti väga keeruline vastata, kuna see oli niivõrd üldine. See on olnud poliitika ja liin, mida Eesti riik tervikuna on aastate jooksul oma naabritega suheldes ajanud, ja seda liini me igal juhul jätkame.

Esimees Ene Ergma

Jätkame nüüd kohapeal registreeritud küsimustega. Palun, kolleeg Raivo Järvi!

Raivo Järvi

Suur tänu! Selle teema valguses ma täpsustaksin veel kord üle. Kui meiega kohtus nüüdseks juba lahkuv suursaadik Moskvast Simmu Tiik, siis ta ütles, et viimase kolme aasta jooksul on meie kaubavahetus Venemaaga kasvanud iga aasta 57%, kusjuures eksport on meie jaoks positiivne. Ma küsin nüüd hästi lihtsalt. Ma ei saa aru, miks siin kaks teemat segamini aetakse. Kui parlamentaarsel tasemel soovitakse arendada suhteid, siis on ju ühel parlamendil täiesti loogiline reageerida. Aga mis puudutab valitsustevahelisi suhteid ja ka piirilepet, mille väga heaks illustratsiooniks ongi just nimelt needsamad ekspordi- ja kau-

bavahetuse näitajad, siis ma küsin otse: kas Eesti välisminister on esitanud Vene välisministri taotluse kohtuda, näitamaks oma head tahet?

Keit Pentus

Aitäh! Eesti on loomulikult ametlikul tasemel sellisteks kohtumisteks igati avatud. Hiljutised uudised selle kohta, et parlamendi väliskomisjonil on juba juunikuus ees kohtumised nii Föderatsiooninõukogu kui ka duuma väliskomisjoni delegatsiooniga, on väga hea märk. Selliste kohtumiste osas on Eesti pool olnud avatud ja on ka praegu avatud. Positiivsed arengud kahe riigi vahelistes suhetes on minu arvates igal juhul mõlema naabri huvides ja Eesti on kõikide oma naabrite puhul olnud alati huvitatud headest suhetest.

Arvude poole pealt veel. Kuna te viitasite ka kaubavahetuse ja turismi kasvule ning teie nimetatud kasv kõlas nii võimsalt, siis võib tekkida arusaam, justkui oleks Eesti ja Vene vaheline kaubavahetus juba sellisel tasemel, et Venemaa on meie ekspordipartneritest konkurentsituul esimene. See ei ole päris täpne. Hetkeandmed on sellised, et pärast 2011. aasta jooksul toimunud muutusi on Venemaa Rootsi ja Soome järel Eesti jaoks kolmas ekspordipartner. Venemaalt saabunud Eestis majutatud turistide arv, nagu ma enne viitasin, kasvas 2011. aastal 43%. Kaubavahetuse, ekspordi poole pealt – Venemaale on suundunud 11% meie koguekspordist. Sellised on arvud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua keskkonnaminister! Meie aeg on kahjuks läbi saanud. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Head kolleegid, ma tänan küsimuste esitamise eest! Head valitsusliikmed, tänan vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 15. töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel on mul üle anda riikliku matusetootuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis näeb ette riigipoolse matusetootuse taastamise alates järgmise aasta 1. jaanuarist. Miks on seda vaja? Kui seda toetust aastal 2009 kärbiti, oli selle suurus 3000 krooni, mis oleks praegu 191 eurot. See oli suureks abiks eriti nendele peredele, kuhu surm tuleb ootamatult. Mõnikord on nii, et keegi on meie peres haige ja me teame, et varsti tuleb see kurb hetk. Aga mõnikord juhtub see täiesti ootamatult. Me vestlesime väga paljude sotsiaaltöötajatega üle Eesti ja saime teada, et olukord on väga kurb. Meil on omavalitsusi, kus kuni 10% inimesi keeldub omakseid matmast, kuna selleks pole raha. Meil on päris palju inimesi, kes selleks, et katta matusekulusid, võtavad kiirlaenu ja satuvad sellega veel hullemasse olukorda. Ühesõnaga, me peame seda toetust vajalikuks. See ei ole tegelikult riigieelarvele väga koormav, kui me taastame matusetootuse sellises ulatuses, nagu ta oli 2009. aastal – 191 eurot inimese kohta. See läheks riigieelarvele maksma 3,5 miljonit. Ma loodan, et me arvestame seda siin saalis ka siis, kui me hakkame eelarvet tegema.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatus nimel olen vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetluse kolme tööpäeva jooksul.

Nüüd järgmised teated. Esiteks, Riigikogu juhatus on registreerinud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esimeheks Riigikogu liikme Kaia Iva ja fraktsiooni aseesimeesteks Riigikogu liikmed Andres Jalaku ja Toomas Tõniste.

Teiseks, Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 14. mail algatatud välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 14. mail algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Riigikogu liik-

mete Inara Luigase, Lembit Kaljuvee, Kalle Laaneti, Deniss Boroditši ja Rainer Vakra s.a 15. mail algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised riigikontrolör Mihkel Oviirile.

Head kolleegid, palun kohaloleku kontroll!

Registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

1. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu (225 OE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Tänase päevakorra esimene punkt on riigikaitsekomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu 225 teine lugemine. Ettekandjaks palun kõnepulti riigikaitsekomisjoni esimehe kolleeg Mati Raidma!

Mati Raidma

Lugupeetud Riigikogu esinaine! Austatud kolleegid! Käesoleva otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetati 9. mail s.a. Tähtajaks ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud, mistõttu tuleb otsuse eelnõu teisel lugemisel lähtuda eelnõu esimese lugemise tekstist. Vabariigi Valitsus arutas riigikaitsekomisjoni esitatud Riigikogu otsuse eelnõu 225 oma s.a 10. mai istungil ja otsustas seda toetada. Eelnõu kohaselt panustab Eesti United Nations Supervision Mission in Syria ehk ÜRO vaatlusmissiooni Süürias (UNSMIS) kuni kahe sõjalise vaatlejaga. Eesti kaitseväelaste osalemise kestus on otseselt seotud ÜRO Julgeolekunõukogu mandaadiga. Missiooni aluseks on ÜRO Julgeolekunõukogu s.a 21. aprilli resolutsioon nr 2043. ÜRO liikmesriigina on Eestil vajalik oma võimalusi arvesse võttes osaleda organisatsiooni rahulga-tustes. Rahvusvahelise kogukonna liikme ja ÜRO liikmesriigina on Eestil õiguste kõrval ka kohustus aidata kaasa ÜRO jõupingutustele rahu tagamisel kriisipiirkondades. Eesti kaitseväelaste lähetamine aitab tugevdada Eesti panust ÜRO tegevusse rahu kindlustamisel.

Riigikaitsekomisjon arutas otsuse eelnõu enne teist lugemist s.a 14. mai istungil, kus otsustas konsensusega kiita heaks eelnõu teise lugemise seletuskirja. Varem, s.a 3. mail oli riigikaitsekomisjon juba otsustanud, et juhul kui otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetatakse, tehakse Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu 16. mai istungi päevakorda. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 109 otsustas riigikaitsekomisjon s.a 14. mai istungil konsensusega teha Riigikogule ettepanek arutuse all oleva otsuse eelnõu teine lugemine lõpetada, panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Küsimusi ettekandjale ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid samuti ei ole. Me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele riigikaitsekomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel ÜRO vaatlusmissioonil Süürias" eelnõu 225. Palun hääletada!

Poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 23.)

2. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (176 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti õiguskomisjoni liikme Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud Riigikogu! Tegemist on nn keemilise kastreerimise seaduse eelnõuga, kuigi siin on ka teisi aspekte sees. Komisjon vaatas selle küsimuse uuesti läbi 16. mail 2012. aastal. Midagi radikaalselt uut juba öeldule lisada ei ole, peale selle, et me palusime kohale ka psühhiaatrite esindaja doktor Imre Rammuli, kes selgitas mõningaid meditsiinilisi ja farmakoloogilisi aspekte. Ma arvan, et kogu tema esinemise võiks kokku võtta vastusega küsimusele, mille me esitasime talle kõige lõpus. Me küsisime niimoodi: "Imre, sa ei ole mitte ainult arst, vaid sa oled ka kogenud poliitik. Kas sa poliitikuna saad komisjonile kinnitada, et selle seaduse rakendamise tulemusena muutuvad meie tänavad turvalisemaks ja meie lapsed on pärast seda paremini kaitstud?" Imre Rammul ütles, et ta vastab sellele nagu poliitik ja arst, nagu selle valdkonna professionaal: jah, muutuvad küll turvalisemaks. Pärast ühte väikest tehnilist märkust, mida ma vajaduse korral võin selgitada, toimus hääletus. Konsensusega otsustati teine lugemine lõpetada, saata eelnõu tänaseks Riigikogusse ja teha ettepanek, et kolmas lugemine oleks 30. mail 2012. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Igor Gräzin! Aga kolleeg Kalle Laanetil on teile küsimus.

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea kolleeg Igor! Tõesti toimus selle seaduseelnõu arutamise õiguskomisjonis, ütleme nii, ääretult sisutihedalt, eriti mis puudutab kohtumist härra Rammuliga. Kindlasti on saalis olevad rahvasaadikud, kelle hulka kuulun ka mina, huvitatud, et sa annaksid kohtumise härra Rammuliga edasi natuke põhjalikumalt.

Igor Gräzin

Kohtumisel toimus küsimuste ja vastuste voor, doktor Rammul tegi ka lühikese ettekande. Põhilised probleemid, millele tuli tähelepanu juhtida, olid järgmised. Küsimus nr 1: kas selle nn keemilise kastreerimise puhul, mis tegelikult tähendab terve meditsiiniliste vahendite kompleksi rakendamist, on tegemist karistuse või preventsiiooniga? Ühesõnaga, mis asi see lõppude lõpuks on? Õige vastus on, et

see ei ole karistus. See on selles mõttes osaline preventsoon, et meditsiiniliste meetmetega saavutatakse järgmist. Komisjonis räägiti väheke sirgjoonelisemalt, aga ütleme siis viisakalt, et ravi tulemusena vähenevad sugutung ja sooritusvõime. Seda ei rakendata mitte tõeliste pedofiilide vastu, kellest täna ajalehes kirjutatakse, vaid nn mittekontaktseid kuritegusid toime pannud pedofiilide suhtes. Ühesõnaga, nende suhtes, kes on piirdunud lastepornograafia, liputamise ja selliste asjadega. Need ei ole väga räiged asjad. Teine asi, keemiline kastreerimine ei asenda karistust. Kui te vaatate seda teksti, mis on siin esitatud, siis näete, et jutt on karistuse osalisest asendamisest. See tähendab, et osaliselt istutakse reaalselt kinni. Järgmine asi, see ravi ei sisalda ainult tablette, see ei ole ainult puhtmehaaniline, puhtkeemiline, vaid see sisaldab ka suurt psühholoogilise nõustamise kompleksi. Muu hulgas tegeldakse sellise teemaga nagu ohvriempaatia: pedofiilist tekitatakse tunne või talle tehakse selgeks, et see, mis ta teeb, on tõepoolest halb. Pedofiilide galerii on tänases ajalehes olemas. Teatud osa neist tõepoolest ei saa aru, et nad teevad halba. Nad on enda arvates lapse suhtes õrnad, hellad jne. Nii et need kolm asja kokku – tabletid, jutuajamised ja kinniistumine – peaksid andma reaalse tulemuse. Tõsi, kolleeg Rammul juhtis meie tähelepanu sellele, et on veel üks asi. Väike ebavõrdsuse moment seisneb selles, et mitte kõik inimesed ei saa neid tablette võtta. Näiteks, kui inimesel on maksakahjustused või probleeme neerupealistega vms, siis ta võtaks tablette küll, aga ei saa. Selle peale seadus ütleb, et kurb küll, aga kui ei saa, siis istu edasi. Tableti sissevõtmine ei ole karistuse asendamine. Siin ei teki kahekordset järelevalvet: ühtaegu järelevalve tingimisi vabastatu üle ja meditsiiniline järelevalve. Tegemist ei ole mitte selle kõige hullemaga pedofiiliga. Ta saab ka ise aru, et asi ei ole päris õige. Ta istub reaalse lühikese aja ära ja siis karistuse lõpposas surutakse maha tema sooritusvõime. Imre Rammul juhtis tähelepanu veel ühele asjale. Tegemist on meie jaoks suhteliselt uue asjaga, mistõttu tuleb seda rakendada väga piiratult, nii nagu ka seadus on väga piiratud. Me saame rääkida 10–30 inimesest, võib-olla vähemastki. Me alles hakkame Eestis välja kujundama asjakohaseid kompetentsikeskusi sellel suunal. Kas asjad lähevad selles valdkonnas palju pa-

remaks, seda me ei tea, aga kindel on see, et ohtlikumaks olukord ei lähe, ja me oleme sellel teel, et retsidiivsus peaks palju vähenema. Need olid doktor Rammuli põhiseisukohad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Igor Gräzin

Enne veel, Tarmo, üks numbriku – retsidiivsus number. Rammuli hinnang on selline, et kui seni on retsidiivsus pehme pedofiilia puhul olnud 20, siis nüüd peaks see taanduma umbes viiele. See on nüüd see võidunumber.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Hea Igor! Teadupärast ei jäta keemiline kastreerimine püsivaid tagajärgi. On võimalik kiiresti taastuda, kui võtta teatud vastumeetmeid, mille jaoks saab vahendeid ka apteegi käsimüügist. Kui mõttekas on see keemiline ravi sellisel puhul, kui inimene on vabaduses ja tal on vasturavi viie kuni kümne minuti tee kaugusel?

Igor Gräzin

Täiesti õige!

Tarmo Leinatamm

Ma küsin siia otsa: kas keemilise kastreerimise n-ö võõrutusravi määratakse inimesele terveks eluks või mingisuguseks perioodiks?

Igor Gräzin

Väga hea! See nüüd ongi see küsimus! Kui läheb kismaks selle kastreeriva aine (sellel on hirmus keeruline nimetus, mis mulle meelde ei jää) ja Viagra vahel, siis kumb võidab? Eks see suhe niisugustes asjades *fifty-fifty* ole. Kõigepealt tuleb need asjad omavahel kokku panna. Aga teine probleem on selles – ma tulen uuesti selle juurde tagasi –, et see ravi ei tähenda mitte ainult tableti sissesöötmist, vaid ka kompleksset psühholoogilist ravi, mis algab juba vanglas. Üleüldse ei tule mingisugune kastreerimine kõne alla, kui inimene ise seda ei taha ja kui ta ei saa aru, et ta peab sellest kõrvalekaldest lahti saama. Ma võrdleksin seda alkohoolikuga. Kui sa tead, et sa ei tohi esimest

pitsi võtta, siis sa seda ei võta. Aga seda saab kuidagi ära petta. Jumalukene, ampulligi dresseeritakse! Sellest, kuidas kodustatakse alkoholiampulli, on Mihkel Raud põhjalikult ja huvitavalt kirjutanud. See on omaette teadus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud ettekandja! Lugesed seda seaduseelnõu ja seletuskirja, tegin ma oma meelest sellise mõtestatud järelduse, et vanglate koormuse vähenedes kasvab kriminaalhooldajate koormus. Nemad menetlevad kõiki neid protsesse ja võimalikke haigusjuhtumeid, kui ravi pooleli jääb. Kas meil on selleks piisavalt inimesi ja kas neil on ka sobiv ettevalmistus?

Igor Gräzin

Ettevalmistuse kohta ütlen sulle ausalt: kõik, mis Eestis praegu olemas on, on teiste riikide kogemus, raamatud ja psühhiaatrite valmisolek selle teemaga tegelda. Reaalselt sellega seni tegeldud ei ole. Seda esiteks. Teine asi on (see on ka vastus sellele, millest Tarmo alustas), et see asi ei kesta igavesti, me räägime kahest-kolmest aastast. Eeldus on see, et inimene ise ei taha teist korda vangki minna. Teiseks, ta saab aru, et see, mis ta väikese lapsega tegi, on vale. Kui ta juba tunneb, et asi hakkab sinnapoole minema, et sooritusvõime hakkab kergelt tiksuma või toimub mingisugune niisugune värk, siis ta ise vabatahtlikult, ilma igasuguse käsuta läheb uuesti ravi saama, teades, et kui ta seda ei saa, siis just nii lähebki, nagu ei peaks. Ma ütlen veel kord, et tegemist on suhteliselt pehmete asjadega. Need teod on küll jõhkrad, aga siiski pehmemad: lastepornograafia, ekshibitsionism jne. Need inimesed ei ole need, kes kellelegi lausa kallele lähevad. See on pigem orientatsiooni väärastumine vms.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mind huvitab selle eelnõu puhul üks teoreetiline küsimus, mis võib-olla ei olegi

nii väga teoreetiline: kas komisjon seda eelnõu ette valmistades vaatles seda ka soolise võrdõiguslikkuse aspektist?

Igor Gräzin

Muidugi vaatas. Kolleeg Rammul juhtis tähelepanu, et mis puudutab teatud tüüpi pedofiiliat, siis nii kurb kui see ka ei ole, võivad naiste toimepandud kuriteod olla ohtlikumad ja see kuritegevus võib olla arvatust suurem. Seda sel lihtsal põhjusel, et eksisteerib selline suhteliselt laialt levinud asi, mille nimi on postmenstruaalne hüperseksuaalsus. See on väga tõsine ja arvestatav riskirühm. Tõsi küll, jääb mulje, et naised on selles küsimuses teadlikumad ja neil on võib-olla ka teine psühholoogiline orientatsioon. Nad n-ö ei lase ennast lõdvaks või ei anna nii lihtsalt kui mehed oma pöörastele kirgedele kontrollimatult voli. See võib olla see aspekt. Aga probleem on täiesti olemas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Teadupärast ei ole see ravi kõige odavamate killast. Kui inimene, nagu sa ütlesid, tuleb vanglast ja tal tekib jälle selline vastupandamatu kihk, aga ta tunneb, et ta tahab sellest ise jagu saada, ja ta läheb ravi saama, siis kes selle eest maksab? Esiteks, kes maksab siis, kui see ravi määratakse ja ta ise on sellega nõus, ning teiseks, kes maksab siis, kui ta ise initsiatiivi üles näitab?

Igor Gräzin

Praegu on selleks ette nähtud vahendid riigieelarvest, aga mis edaspidi saab, see on tänase seisuga, ütleme nii, küsimärgi all. Me peame selle asja ära otsustama koos sotsiaalkomisjoniga, kus praegu komplekselt otsustatakse veel ühte küsimust, nimelt ühte alaealiste raviga seotud probleemi. Aga esialgne maksumus on riigi kanda, see ravi makstakse kinni riigieelarvest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma küll ise tean vastust, aga võib-olla nii stenogrammi kui ka avalikkuse jaoks ...

Igor Gräzin

Miks sa siis küsid?

Andres Anvelt

Küsin sellepärast, et paljudele on seesama nn keemilise kastreerimise seadus tekitanud väärarusaama, et see käsitleb kõiki vägistajaid ja pedofiile. Võib-olla sa paari sõnaga lihtsalt ütled, millist liiki seksuaalkurjategijaid see säte puudutab.

Igor Gräzin

See ei puuduta mitte kõige vähemalgi määral vägistajaid või, ütleme, sellist tõelist *hard-core* vägistajat, seda, kes läheb kallale ja vägistab, kasutab toorest vägivalda, mis iganes. See ei käi üldse siia alla. Me räägime nendest, kes on saanud lühiajalise vangistuse, s.o kuus kuud kuni kaks aastat. See ei ole ilus, mida nad on teinud, aga see ei ole veel kõige hullem. See on see nn mittekontaktne pedofiilia: ta ei lähe kellelegi kallale, sellega ei kaasne vägivalda jne. See on tegelikult see kontingent, kelle suhtes on, ütleme, põhjendatud lootus, et ta tegi lihtsalt vea. Nad ei ole ühelegi lapsele otseselt paha teinud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Igor Gräzin! Kas kolleegid soovivad sõna võtta? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid selle seaduseelnõu kohta tehti üks, selle esitas juhtivkomisjon. Seda ettepanekut on täielikult arvestatud.

Seaduseelnõu 176 teine lugemine on lõpetatud.

3. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja surma põhjuse tuvastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (188 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu 188 esimene lugemine lõpetati 4. aprillil s.a.

Meenutuseks olgu öeldud, et eelnõu eesmärk on tagada esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavus ja korralik kvaliteet parema planeerimise ja korraldusega ning järelevalve tõhustamisega. Eelnõuga muudetakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse üldarstiabi käsitlevaid sätteid, millega koondatakse tervishoiu esmatasandi korraldusfunktsioon ehk, täpsemalt öeldes, perearsti nimistu moodustamise konkursi korraldamine, perearsti nimistu kinnitamine, perearstide ajutise asendamise korraldamine ja järelevalve Terviseametisse. Senisest täpsemaks muudetakse nimistuga perearstina tegutsemise õigusega seotud regulatsioon, seda eelkõige perearsti nimistu moodustamise ja muutmise seadusest. Käsitletakse teeninduspiirkonna ja tegevuskoha mõistet ning nimistuga perearsti asendamist.

Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks oli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitanud eelnõu kohta neli muudatusettepanekut. Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu ja sotsiaaldemokraatide muudatusettepanekuid 7. mail ning tegi omalt poolt arutelu käigus 11 muudatusettepanekut.

Arutelust võtsid lisaks komisjoni liikmetele osa Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna nõunik Pille Saar ja peaspetsialist Pille Tammepere, õigusnõunikud Teet Torgo ja Kadri Kur-

vits ning haigekassat esindas Kristina-Valeria Tobias. 14. mail arutas komisjon eelnõu uuesti ja tegi veel ühe muudatusettepaneku. Seega on muudatusettepanekuid kokku 16. Lubage mul järgnevalt teile olulisemaid ettepanekuid tutvustada.

Muudatusettepanekuga nr 1 muudetakse eelnõu pealkirja. Muudatuse vajaduse tingib üldarstiabi korralduse koondamine Terviseameti pädevusse ja maavanemate vastava funktsiooni lõpetamine. Surma põhjuse tuvastamise seaduse kehtiva redaktsiooni kohaselt teeb maavanem Terviseameti kõrval riiklikku järelevalvet perearstide üle. Eelnõuga 188 tsentraliseeritakse tervishoiu esmatasandi korraldusfunktsioon Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse ehk senised maavanema ülesanded üldarstiabi korraldamisel lähevad üle Terviseametile. Seega tuleb ka surma põhjuse tuvastamise seadusest välja jätta maavanema kohustused ning panna need Terviseametile. Vastavalt tuleb täiendada eelnõu pealkirja. Surma põhjuse tuvastamise seaduse muudatused on sätestatud muudatusettepanekus nr 14.

Muudatusettepanekuga nr 2 täiendatakse tervishoiuteenuste korraldamise seadust ja antakse Terviseametile tema uute ülesannete täitmiseks perearsti nimistute võrdlemisel õigus saada andmeid ravikindlustuse andmekogust.

Kolmas muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt ja komisjon on seda osaliselt arvestanud. Sotsiaaldemokraatide mõte on leidnud kajastamist komisjoni muudatusettepanekus nr 4, mille kohaselt peab perearst üle kolmekuulise asendamise korral teavitama Terviseametit ka töölt ajutise eemalviibimise põhjustest ja edastama oma kontaktandmed. Kuigi pikaajalise asendamise korral tagab perearsti asendaja leidmise perearst ise, aitab asendamise põhjuse teadmine Terviseametil paremini prognoosida eelnõu § 1 punktist 39 (uus punkt 40) tuleneva kohustuse täitmise vajadust. Vajaduse korral on Terviseametil kohustus korraldada perearsti ajutise asendaja leidmine. Samuti aitab täiendus Terviseametil teha järelevalvet üldarstiabi osutamise üle, aidates paremini välja selgitada juhtumeid, kus perearsti pikaajaline asendamine ei ole ajutise iseloomuga. Vaja on tuvastada sellised olukorrad, kus nimistuga perearst töötab samal ajal pikemat aega välisriigis ega osuta isiklikult ja vahetult üldarstiabi tema

nimistusse kuuluvatele isikutele. Sellisel juhul on perearstil tavaliselt palgatud asendaja, kes võtab patsiente vastu üks-kaks korda nädalas, mitte aga nii, nagu näeb ette perearsti ja temaga koos töötavate tervishoiutöötajate tööjuhend ehk 40 tundi nädalas. Eelnõu § 1 uue punkti 25 kohaselt teeb Terviseamet otsuse perearstina tegutsemise õiguse ning perearstilt nimistu äravõtmiseks, kui perearsti asendamine on perearsti töötamise ja asendamise kestust, sagedust, regulaarsust, episoodilisust ja pidevust koosmõjus arvestades kaotanud ajutise iseloomu ning ei ole tagatud, et kinnitatud nimistuga perearst osutaks järjepidevalt üldarstiabi.

Viies muudatusettepanek on ka Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt. Tehakse ettepanek lühendada perearsti pikaajalise asendamise aega kahelt aastalt ühele aastale. Komisjon otsustas seda ettepanekut osaliselt arvestada ning tegi muudatusettepaneku nr 6, mille kohaselt pikaajaline asendamine võib kesta kuni üks aasta, erialase enesetäiendamisega seotud koolituse korral kuni kaks aastat ja lapsehoolduspuhkuse korral lapsehoolduspuhkuse lõppemiseni.

Muudatusettepaneku nr 8 kohaselt on perearsti asendaja kohustatud viivitamatult teatama perearstile ja Terviseametile, kui asendamine enne tähtaega või erakorraliselt lõpeb. Selline teavituskohustus võib täita nii nimistusse kuuluvate patsientide, nimistu omanikust perearsti kui ka riigi kohustuste kaitse eesmärki, andes märku, et nimistu teenindamiseks on vaja võtta lisameetmeid.

Muudatusettepanekuga nr 9 antakse Terviseametile diskretsiooniõigus otsustamiseks, kellelega kiirabipidajatest sõlmida haldusleping.

Sotsiaalkomisjon arutas ka sotsiaaldemokraatide viimast muudatusettepanekut ehk muudatusettepanekut nr 11 ja otsustas seda osaliselt arvestada muudatusettepanekus nr 12. Komisjon arvestas ettepanekut muuta kaks kuud 60 kalendripäevaks. Komisjon ei toetanud ettepanekut selles osas, et perearstilt võetakse ära nimistu, kuna ta ei ole suutnud leida endale asendajat. Kui perearstil tekivad probleemid asendaja leidmisel, saab ta pöörduda Terviseameti poole, seadus annab selleks võimaluse, ja Terviseamet korraldab vajaduse korral perearsti asendaja leidmise.

Sotsiaalkomisjon otsustas teha Riigikogu juhatusel ettepaneku suunata eelnõu Riigikogusse teiseks lugemiseks s.a 16. mail ja teha suurele saalile ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada. Kõik otsused sündisid komisjoni täielikus üksmeeles. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Teile on küsimusi. Alustab kolleeg Valeri Korb.

Valeri Korb

Proua juhataja! Hea kolleeg! Kohtla-Järvel on praegu üks tegevuskoha ja teeninduspiirkonnaga seotud mure. Sellest võiks ka natuke laiemalt rääkida, aga eelnõus on kirjutatud täpselt nii: "Tegevuskoha ja teeninduspiirkonna vaheline vahemaa ei tohi olla ebamõistlikult pikk. Tegevuskoha ja teeninduspiirkonna vahel peab olema mõistlik ühistranspordiühendus." Kommenteerige natuke neid mõisteid "ebamõistlikult pikk" ja "mõistlik ühistranspordiühendus".

Maret Maripuu

Aitäh! Tuleb vaadata, kui palju on konkreetsetes kohtades inimesi ja milline on omavalitsuse tagatud transpordiühendus. Kui seni korraldas perearsti leidmist maavanem, siis ta vaatas seda oma maakonna piires. Nüüd on võimalik patsientidele perearsti leida n-ö maakonnapiiride üleselt. Kui inimene elab ühe maakonna piiri ääres, siis võib tal olla kasulik käia perearsti juures hoopis teises maakonnas, sest sinna on parem ligi pääseda. Selle teenuse korraldamise koondamine Terviseametisse peaks tagama, et teenus on inimestele senisest paremini kättesaadav.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin sama asja kohta, mille vastu ma tundsin huvi esimese lugemise ajal. Kas vahepeal on menetluse käigus olnud juttu, kuhu planeeritakse need ametikohad Terviseametis luua? Või kui menetluse käigus sellest juttu ei olnud, siis äkki on see teile endale teada?

Maret Maripuu

Terviseametil on üle Eesti oma piirkonnapunktid olemas. Peale eelnõu seadusena vastuvõtmist on rakendusae ja püütakse leida kõige paremad, optimaalsed võimalused. Täna ei ole mul võimalik teile öelda, et sinna, sinna ja sinna planeeritakse Terviseameti ametikohad, aga püütakse leida kõige paremaid võimalusi, eesmärgiga tagada hea teenus, arvestades seda, et oleks ka hea koostöö omavalitsustega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Neeme Suure. Kaheksa minutit.

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Eelnõu, mida me praegu menetleme, käsitleb perearstiabi korraldamise tsentraliseerimist, nii et maavanemate senised ülesanded lähevad üle Terviseametile. Sisuliselt tähendab see ühe elutähtsa teenuse korraldamise liikumist maakondadest nn regioonidesse ja pealinna. Seejuures on tegemist esmatasandi teenusega, millel on otsene seos inimeste igapäevase turvalisuse ja kohaliku elu korraldusega. On ilmselge, et perearstiabi korraldus vajab korrigeerimist, sest süsteemis on ebaselgust, dubleerimist, reguleerimatust ja ka ülereguleerimist. Küsimuseks jääb vaid, kas pakutud tsentraalne lahendus ikkagi vähendab perearstide põuda ja tagab teenuste kättesaadavuse.

Seni on üldarstiabi korraldaja olnud maavanem. Kehtivale detsentraliseeritud korraldus-süsteemile heidetakse ette koordineerimatust, puudulikku spetsialiseeritust, takerdumist maakonna piiridesse. Sellegipoolest on tegemist teenusega, mis on otseselt seotud kohaliku elu korraldusega. Iga nimistu ja perearsti probleemidega on vaja eraldi tegelda. Perearstinduse korraldamine on seotud iga kohaliku omavalitsusega, muu kohaliku sotsiaalvõrgustikuga, aga ka ühistranspordi korraldamisega nii omavalitsuste sees kui ka maakondlikul tasandil.

Eelnõu rõhutab mitmel korral süsteemi sõltuvust ühistranspordist. Eitamata probleeme, mis senise süsteemi puhul on eksisteerinud, jääb üles küsimus, kuidas tsentraliseerimise korral tagatakse, et ulatutakse iga kohaliku

probleemini, iga inimeseni, iga perearstipunkti, iga omavalitsuseni ja iga bussiliinini.

Lisaks on Sotsiaalministeeriumil kindel plaan koondada perearstid perearstikeskustesse. Põhjenduseks tuuakse kasu, mida saadakse perearstide toimetamisest ühisel pinnal, olgu tegemist asendamise või majandusküsimuste lahendamisega. See tähendab, et igasse maakonda jääb maakonna suurusest olenevalt kaks kuni neli keskust, kus perearstid koos töötavad. Eelmisel aastal koostatud Riigikontrolli auditist selgus, et Eestis on 78 omavalitsuses kokku umbes 200 küla, kust ei ole võimalik ühistranspordiga ühe päeva jooksul perearsti juures ära käia. Esmatasandi tervishoiu arengukava aga seab eesmärkideks, et aastaks 2015 kaugus lähimast perearsti tegevuskohast ei suurene ning et on loodud ja rahastatud mitteametlikke meditsiinilise transporditeenuse süsteem. Samuti seab arengukava eesmärgiks, et aastaks 2015 on Eesti tõmbekeskustes 15 perearstikeskust, kusjuures 65% esmatasandi teenuseosutajate tegevuskohtadest peaksid kuuluma kohalikele omavalitsustele või olema loodud koostöös kohalike omavalitsustega.

Kas me ikka tajume, kui võrd on perearstiabi ja esmatasandi arstiabi arengusuunad seotud kohalike omavalitsustega, kohaliku ja maakondliku elu korraldusega? Eelnõu seletuskiri ütleb, et Terviseamet kindlasti jätkab ka üldarstiabi korralduse tsentraliseerimise korral senist maavalitsuste positiivset koostööpraktikat kohalike omavalitsustega. Ma küsin: kuidas, kas palgates regiooni tasemel kaks spetsialisti?

Siin võiks tuua kaks paralleeli. See, et regioonis töötavad spetsialistid tahes-tahmata ei jõua iga omavalitsuseni, on hästi näha Päästeametist, kriisireguleerimise valdkonnast. 2009. aastal likvideeriti maakondlikud kriisikomisjonid põhjendusega, et kohe on tulemas haldusreform. Aga haldusreformi ei tulnud ja toimiv maakondlike kriisikomisjonide süsteem asendati süsteemiga, kus omavalitsuste komisjonid on liiga väikesed ja regionaalne komisjon liiga kaugel. Päästeameti regionaalse taseme ametnikud on hädas kohalike omavalitsuste kriisikomisjonide tegevuse koordineerimisega. Muudatuse tagajärjel elanikkonna turvalisus vähenes. Kas perearstindusega juhtub samuti?

Võib näiteks tuua ka Maanteeameti plaani võtta maavalitsustelt üle maakonnasisene ühis-

transpordikorraldus. Tajudes vajadust kohalikul tasandil iga päev suhelda, otsustas Maanteeamet jätta igasse maakonda tööle ühistranspordikorraldaja. Kas ei peaks siis iga maakonna Terviseameti büroole andma lisafunktsiooni ja jätma esmatasandi tervishoiu koordinaatori ehk, vana nimetust kasutades, maakonnaarsti igasse maakonda alles?

Kui me lähtuksime tervikliku valitsemise printsiibist, nagu näiteks OECD meile on soovitanud, ei peaks me selliseid regionaalset haldust ja esmatasanditeenust käsitlevaid muudatusi tegema üksikute valdkondade haaval, vaid lähtudes ühtsest kontseptsioonist. Praegu on igal ametkonnal oma mudel, oma regioon ja oma nägemus. Kui me nii jätkame, siis lõpuks ei ole meil ei toimivat omavalitsuslikku, maakondlikku ega regionaalset tasandit, on vaid oma vertikaalsesse torusse kapseldunud ametkondade riik.

Perearstiabi kõige põhilisem probleem on raha vähesus süsteemis. Valitsus püüab seda ravida tsentraliseerimisega, nii kohalike omavalitsuste kui ka inimeste endi kulude suurendamisega. Eelnõu on Riigikogus menetluses, seal on mitmeid vajalikke muudatusi, kuid uusi probleeme tekitab see niisama palju, kui see vanu lahendab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Neeme Suur! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta on tehtud 16 muudatusettepanekut. Vaatame need läbi.

Muudatusettepanekud nr 1 ja 2 on esitanud sotsiaalkomisjon, neid on täielikult arvestatud. Muudatusettepaneku nr 3 on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on seda ettepanekut osaliselt arvestanud. Muudatusettepanek nr 4 on sotsiaalkomisjonilt ja on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 5 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt ja on osaliselt arvestatud. Muudatusettepanek nr 6 on sotsiaalkomisjonilt ja on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 7 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt ja on osaliselt arvestatud. Muudatusettepanekud nr 8, 9 ja 10 on sotsiaalkomisjonilt ning on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 11 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt ja on osaliselt arvestatud.

Muudatusettepanekud nr 12, 13, 14, 15 ja 16 on sotsiaalkomisjonilt ning on täielikult arvestatud. Head kolleegid, me oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Seaduseelnõu 188 teine lugemine on lõpetatud.

4. Halduskoostöö seaduse ja spordi-seaduse muutmise seaduse eelnõu (200 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine pävakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti kultuuriminister Rein Langi!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! See on väga hea eelnõu. Eelnõu mõte on see, et Kultuuriministeerium saaks võimaluse halduslepingu alusel anda spordi andmekogu, mis rahvasuus on tuntud kui spordiregister, töötaja ülesanded eraõiguslikule juriidilisele isikule, kelleks on Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutus. Et juriidiliselt oleks kõik korrektne, tuleb selleks muuta halduskoostöö seadust ja ka spordiseadust. Spordiseaduse § 6¹ täiendatakse lõikega 4 ja halduskoostöö seaduse § 13 lõiget 1¹ täiendatakse punktiga 19. Palun eelnõu toetada! Tänan väga!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Kas on küsimusi? Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ma saan ka aru, et see on vajalik seaduseelnõu. Aga küsin siiski sellist asja. Sellise spordiregistri pidamise eesmärk on info kogumine, aga sellel on kaugem mõju ka sellele, et inimesed oleksid sportlikumad ja tervemad. Äkki te kuidagi sõnastate seda, mismoodi see register sellele kaasa aitab?

Rein Lang

Aitäh! Tegemist on andmekoguga, kuhu kogutakse andmeid treenerite, spordiorganisatsioonide, spordisündmuste ja spordibaaside kohta. See on avalikus kasutuses aadressil

www.spordiregister.ee. Sealt võivad kõik asjast huvitatud andmeid otsida. Kindlasti võimaldab see palju lihtsamalt ja väiksema ajakuluga leida endale sobiv treeningumeetod. Sealt on võimalik leida spordibaase, kuhu võib trennima minna. See on üks igatepidi hea asi. See on toimiv asi. Loogiline on, et selle registri pidamiseks ei loo riik eraldi riigiasutust ega võta tööle riigiametnikke. Kuna meil on olemas Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutus, kes saab sellega teiste tööde kõrvalt suurepäraselt hakkama, siis oleks mõistlik selle registri pidamine anda üle sellele sihtasutusele, aga paraku saab seda teha ikkagi halduslepinguga. Nii et on vaja lihtsalt formaalsused ära teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! See on igati positiivne eelnõu, ma nõustun Urvega. Aga §-s 2 on öeldud, et spordi andmekogu volitatud töötaja ülesandeid võib halduslepingu alusel täita eraõiguslik juriidiline isik, kuid seletuskirjas on jutt riigi osalusega sihtasutusest. Miks see nii on? Miks see riigi osalusel asutatud juriidiline isik ei sisaldu eelnõu tekstis, vaid ainult seletuskirjas?

Rein Lang

Aga need on üks ja sama asi, lugupeetud proua Toom. Kõik sihtasutused on olemuselt eraõiguslikud isikud, see on nagu laiem mõiste. See, et konkreetse sihtasutuse omal ajal asutas riik, ei muuda seda avalik-õiguslikuks isikuks ega riigiasutuseks. Tegemist on eraõigusliku isikuga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Tõepoolest, suurepärane eelnõu. Minu küsimuse põhjustas teie vastus esimesele küsimusele. Kas ürituste loetellu, mis selles spordiregistris on, saavad ka vabakonnad oma üritusi esitada? Teadupärast korraldavad mitmeid üritusi kodanikuühendused ja vabakonnad.

Rein Lang

Täiesti! Kõik on teretunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Kas ma sain õigesti aru, et see igal juhul ei tähenda seda, et tulevikus võib juhtuda nii, et kogu andmebaas läheb mingi kolmanda juriidilise isiku kätte?

Rein Lang

Aitäh küsimuse eest! See on väga asjalik tähelepanek. Sellepärast me sõlmimegi halduslepingu, mitte tsiviilõigusliku lepingu.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kultuuriminister! Rohkem teile küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks kõnepulti kultuurikomisjoni liikme Lauri Luikge!

Lauri Luik

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on hea meel, et see juubelihõngulise numbriga seaduseelnõu (200 SE) käsitleb just spordiseaduse ja lisaks veel halduskoostöö seaduse muutmist. Kultuurikomisjon arutas seda seaduseelnõu esmaspäeval, 7. mail. Koosolekut juhatas komisjoni aseesimees Aadu Must. Kutsutud olid Kultuuriministeeriumi asekanstler Tõnu Seil ja õigusosakonna nõunik Peeter Papstel. Külalised andsid ülevaate seaduseelnõu sisust ja olulisematest aspektidest. Sellest minister Rein Lang ka rääkis. Lakooniliselt öeldes antakse Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutusele volitus või õigus pidada Eesti spordiregistrit. Spordiregistri eesmärk on pidada sporditegevuse korraldamise ja juhtimise ning sporditegevuses osalemise tõhustamiseks arvestust Eesti spordiorganisatsioonide, spordikoolide, spordiehitiste ja treenerite üle.

Komisjonis tõstatusid ka mõned küsimused. Näiteks, kas teatava erandi loomine võib avada Pandora laeka, nii et hakkab tulema veel teisigi erandeid. Meile vastati, et praegu juba on seadustes mitmeid erandeid, tegu ei ole pretseedendiga, pigem normaalse nähtusega. Küsiti, kas Eestis on lisaks Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutusele veel analoogseid sihtasutusi,

ettevõtteid või institutsioone, kus oleks sellisel tasemel kompetentsust ja infot. Selle peale vastas asekanstler Tõnu Seil, et teist nii kompetentset organit Eestis peale Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutuse ei ole. On küll olemas organid, kes suudavad pidada mitmeid andmekogusid, aga kindlasti ei ole neil sellist pädevust, nagu on Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutusel. Küsiti, kas spordiregistri sisu on kogu mahus kättesaadav kõigile ja kuidas info seal on kuvatud. Vastati, et näiteks lastevanemad saavad sealt infot spordiklubide, nendes osalevate laste, spordiklubide tausta, treenerite ja ka treenerite kutseoskuse kohta. Lisan omalt poolt vastuseks Urve küsimusele kommentaariks, et kui mina lapsevanemana näiteks vaatan spordiregistrist, et Haapsalus on suurepärase kutseoskusega treener, siis see motiveerib mind oma last just sinna treeningugruppi panema. Kindlasti on päris palju ka teisi nüansse, mis aitavad kaasa sellele, et sporditegevus üldiselt aktiveeruks. Viimane küsimus puudutas seda, kuidas info spordiregistrisse jõuab. Selleks on maakondade spordiliitude juures esindajad, kes on kohustatud infot sinna sisestama ja seda jagama. See süsteem on täiesti olemas. Täiendavat arutelu ei toimunud.

Langetasime kolm otsust, kõik konsensuslikult: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda täna ehk 16. mail, teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks seitse tööpäeva, et me jõuaksime selle eelnõu ära menetleda enne seda, kui Riigikogul algab teine töövorm. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lauri Luik! Küsimusi ettekandjale ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 200 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. mai 2012 kell 16.

Eelnõu 200 esimene lugemine on lõpetatud.

5. Ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (224 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene

lugemine. Ettekandjaks palun kultuuriminister Rein Langi!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Kuulu järgi olevat tegemist väga hea eelnõuga. Sellega nimelt võetakse Eesti õigusesse üle direktiiv 2010/84/EL, millega kehtestatakse uued meetmed, et tõhusamalt avastada, hinnata ja vältida inimtervishoius kasutatavate ravimite kahjulikke mõjusid. Ma saan aru, et kuna tegemist on Euroopa direktiivi ülevõtmisega, siis kõik need direktiivi muutmist puudutavad asjaolud on parlamendis läbinud asjakohased protseduurid ehk Euroopa Liidu asjade komisjonis on valitsuse positsioonid kinnitatud ja parlamendile peaks eelnõu sisu olema juba teada. Mina üritasin ka eelnõu lugeda, aga mitte midagi ei saanud aru. Siia on kirjutatud, et eelnõu eesmärgid on, esiteks, tugevdada ettevõtete ravimiohutuse järelevalve süsteemi, teiseks, tagada kvaliteetsete ravimiohutusalgandmete kogumine, kolmandaks, määrata ravimiohutuse põhivastutajate selged rollid ja ülesanded. Täpsustatakse ravimi müügiloo omanike, liikmesriikide pädevate asutuste ning Euroopa Raviameti rolle ja kohustusi. Eelnõuga suurendatakse läbipaistvust ja parandatakse teabevahetust ravimiohutuse küsimustes. Eesmärk on kaasata ravimiohutuse järelevalvesse huvirühmi, sh luua patsientidele võimalus anda otse teada võimalikest kõrvaltoimetest. Eelnõuga lihtsustatakse ühenduse praegusi ravimiohutuse järelevalve menetlusi ja ratsionaliseeritakse otsuste tegemist ravimiohutuse küsimustes. Palun eelnõu toetada! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kultuuriminister! Teile on küsimusi. Alustab kolleeg Maret Maripuu.

Maret Maripuu

Aitäh! Hea minister! Kuni tänase päevani oled sa alati tulnud siia pulti ja ütelnud, et tegemist on väga hea eelnõuga. Nüüd esitasid väikese reservatsiooni: kuuldavasti olevat tegemist väga hea eelnõuga. Samas oled sina olnud justkui kindel garantii. Paljudele Riigikogu liikmetele on sellest piisanud, selleks et rohelist nuppu vajutada. Ma küsin üle: võid sa öelda nüüd, kui sa oled eelnõuga tutvunud ja

seada siin tutvustanud, kas see on äkki muutunud heaks eelnõuks?

Rein Lang

Aitäh! Valitsus esitab eranditult kas häid või väga häid eelnõusid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud minister! Selle seadusega muudetakse ravimiseaduse § 68 lõiget 2¹, milles sõnad "Euroopa Liitu" asendatakse sõnadega "Euroopa Majanduspiirkonda". Šveits on teadupärast ravimitööstuse poolest päris eesrindlik. Kas Šveits on Euroopa Majanduspiirkonnaga ühinenud või ei ole?

Rein Lang

Aitäh! On küll.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord suur tänu, lugupeetud kultuuriminister! Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Helmen Küti!

Helmen Kütt

Austatud juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu 224 esimene arutelu sotsiaalkomisjonis toimus s.a 8. mail. Arutelul osalesid Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna juhataja kohusetäitja Dagmar Rüütel ja õigusala juhi kohusetäitja Helen Tralla. Dagmar Rüütel tutvustas eelnõu.

Minister oma ettekandes juba rääkis, millised on selle seaduseelnõu eesmärgid. Lisada saab ainult niipalju, et seaduseelnõu eesmärk on inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade muudatuste viimine Eesti õigusesse. Eesmärk on tugevdada inimtervishoius kasutatavate ravimite ohutuse järelevalve süsteemi, kaitsta paremini rahva tervist, tagada siseturu nõuetekohane toimimine ning lihtsustada praegusi eeskirju. Eelnõu kohaselt antakse Raviametile õigus anda ravimile müügiluba ka tingimusel, kui müügiloo omanik täiendab riskijuhtimissüsteemi, tagab piisava ravimiohutuse järelevalve süsteemi olemasolu, täidab lisakohustusi seoses kõrval-

toimete registreerimise või nendest teatamisega ning muudel tingimustel ja piirangutega, mis on vajalikud selleks, et oleks tagatud ravi- mi ohutu ja efektiivne kasutamine.

Eesti võttis ravimiseaduse vastu 2004. aastal, see jõustus 1. märtsil 2005. Nimetatud eelnõuga täiendatakse ravimiseadust alates 3. peatüki §-st 64.

Eelnõus on kirjeldatud, mis on ravimiohu- tusalane teave. Eesmärk on parandada infor- matsiooni kättesaadavust. Perioodilisel ohu- aruannete hindamisel koostatud arvamused ja otsused avalikustatakse Euroopa ravimiohu- tuse veebiportaalis.

Sotsiaalkomisjoni liikmetel seaduseelnõu kohta küsimusi ei olnud, sest kõike oli väga hästi selgitatud. Komisjon otsustas konsensus- likult saata eelnõu esimesele lugemisele täna, 16. mail ettepanekuga esimene lugemine lõpe- tada ja määrata muudatusettepanekute esita- mise tähtajaks s.a 24. mai kell 18. Eelnõu ja komisjoni seisukohti tutvustama määrati teie ees kõneleja.

Ma tahan selle eelnõu tutvustuse lõpetada sõnadega, et arvestades ettekandjaid on kind- lasti tegemist väga kultuurilise ja sotsiaalse eelnõuga, aga eelkõige euroopaliku eelnõuga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Helmen Kütt! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Valdo Randpere, teie küsimus!

Valdo Randpere

Lugupeetud ettekandja! Ma palun täpsus- tada, mis aastal hakkas ravimiseadus kehtima! Mulle jäi mulje, et ...

Helmen Kütt

1. märtsil 2005.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite äsja, et tegemist on väga kultuurilise eelnõuga ...

Helmen Kütt

Kultuurse eelnõuga, arvestades ettekand- jaid.

Urve Tiidus

Kas te natuke laiendaksite seda epiteeti?

Helmen Kütt

See tulenes lihtsalt ettekandjatest: esinesid kultuuriminister sotsiaalministri kohustes ja sotsiaalkomisjoni esindaja.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord aitäh, kolleeg Helmen Kütt! Kas fraktsioonide voli- tatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Mää- ran eelnõu 224 muudatusettepanekute esita- mise tähtajaks s.a 24. mai kell 18.

Eelnõu 224 esimene lugemine on lõpetatud.

6. Eesti Vabariigi haridusseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (223 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi haridusseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esi- mene lugemine. Palun ettekandjaks haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Austatud eesistuja! Head Riigikogu liik- med! Panen Vabariigi Valitsuse nimel ette muuta haridusseadust ja sellega seonduvalt mõningaid teisi seadusi. See on ajendatud Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavate asu- tuste võrgu korrastamise kavatsusest. Nimelt on eesmärk vähendada valitsemisala asutuste arvu ja juhtimise killustatust ning kasutada olemasolevaid ressursse otstarbekamalt ja pa- remini suunatult. Mälu värskenduseks ütlen, et ministeeriumi valitsemisalas on kaks valitsus- asutust (Keeleinspektsioon ja Rahvusrhiiiv), kolm hallatavat riigiasutust (Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, Eesti Noorsootöö Kes- kus ning Eesti Hariduse ja Teaduse Andme- sidevõrk EENet) ning lisaks kaheksa riigi siht- asutust (Sihtasutus Innove, Sihtasutus Kutse- koda, Sihtasutus Archimedes, Sihtasutus Eesti

Teadusfond, Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutus, Tiigrihüppe Sihtasutus, Eesti Infotehnoloogia Sihtasutus ning Sihtasutus Teaduskeskus AHHA). Neid asutusi on palju ja mõnigi neist võiks olla teisega ühendatud. Haridus- ja Teadusministeerium on kavandanud alates 1. augustist s.a liita Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse Sihtasutusega Innove ja sel puhul lõpetada riigi hallatava riigiasutuse REKK tegevus. Sellest tulenevalt on vaja muuta mõningaid seadusi, mis võimaldaks Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse ülesandeid lihtsamalt ja tervikuna halduslepinguga Sihtasutusele Innove üle anda. Sihtasutus Innove on eraõiguslik juriidiline isik, mille asutaja on Vabariigi Valitsus. Seda juhib viieliikmeline nõukogu, kuhu kuuluvad kolm Haridus- ja Teadusministeeriumi, üks Sotsiaalministeeriumi ning üks MKM-i esindaja. Selles sihtasutuses on 76 töötajat, õigemini, nii palju töötajaid oli eelmise aasta lõpu seisuga, REKK-is oli eelmise aasta lõpu seisuga 85 töötajat. Nii et kokku tuleb üks 160 töötajaga asutus, mis on enam-vähem võrreldav Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Täpsustuseks võib veel lisada, et niisuguseid liitmisi on Haridus- ja Teadusministeeriumil plaanis ka teisi, et konsolideerida, hoida veidi vahendeid kokku ja vähendada dubleerimist. Loodan, et see ettepanek on teile vastuvõetav. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Aitäh teile, minister! Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni aseesimehe Aadu Musta!

Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Lugupeetud minister! Kultuurikomisjon arutas äsja teile tutvustatud eelnõu neljapäeval, 10. mail. Kutsutud külalistena olid meie koosolekul seda eelnõu tutvustamas Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsler Janar Holm ning Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse direktor Robert Lippin. Faktoloogia, mis komisjonile esitati, oli analoogne sellega, mida me äsja kuulsime. Kui hästi lühidalt kokku võtta, siis püüdis komisjon kõigepealt teada saada, kas tegemist on niivõrd hea eelnõuga, mis aitaks riigil ka raha kokku hoida. Nii kergete meelsed ministeeriumi esindajad ei olnud, et

nad seda oleksid lubanud. Nad ütlesid, et see võimaldab edaspidi raha mitte juurde küsida. Kindlasti on siin aga tänuväärne see institutsioonide konsolideerimise idee. Seda kõike arvestades oli kultuurikomisjon täielikul üksmeelel, et tegemist on väga hea eelnõuga, mis väärib toetust. Veel otsustati, et eelnõu tuleks võtta täiskogu päevakorda just tänasel päeval, ja tehti ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada. See oli konsensuslik otsus. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks paluti määrata seitse tööpäeva, et jõuda selle töösükli jooksul asjaga ühele poole. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Teile on üks küsimus. Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Selle eelnõu puhul mainis minister ja teiegi praegu nimetasite, et tõenäoliselt on võimalik vahendeid kokku hoida, kui ka mitte kohe, siis edaspidi. Teie kui haridusvaldkonna asjatundja käest ma küsin, kas sellisel konsolideerimisel on haridusvaldkonnale ka sisuline positiivne mõju.

Aadu Must

Jah, vaieldamatult on sellel positiivne mõju. Kõigi nende jaoks, kes haridusvaldkonnaga tegelevad, tähendab see praktilises elus seda, et kahe telefonikõne asemel kahte kohta piisab ühest kõnest ühte kohta. Aga see oli lihtsustatud näide. Kindlasti muutub asjaajamine lihtsamaks, sirgjoonelisemaks ja läbipaistvamaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Austatud fraktsioonide esindajad, kas soovite läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrati eelnõu 223 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. mai 2012 kell 16. Esimene lugemine on lõpetatud ja kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased! Täname istung on lõppenud. Aitäh teile ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 15.06.
Istungi kestus 2 tundi ja 6 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 17. mai 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (183 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 15. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Soovin enda ja veel 17 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle anda arupärimise peaministrile. Selle sisu on Nord Streami gaasitoru tulevik. Arupärimises kirjutame sellest, et Saksa-Vene gaasitorufirma Nord Stream AG on alustanud uuringuid, et teha kindlaks, kas Läänemere oleks võimalik ehitada veel kaks torujuhet Venemaalt mujale Euroopasse. Ettevõtte teatel uuritakse võimalusi suurendada gaasitarneid Euroopa Liitu ja kindlustada gaasitarneid praeguse lepingu ulatuses. Esimene kahest kõrvuti torust koosnev Nord Stream võeti kasutusele 2011. aasta novembris, teise torujuhtme paigaldamine on lõpetatud ja praegu valmistatakse ette selle kasutuselevõtmist. Kui seda 2012. aasta teises pooles tehakse, on kahe torujuhtme läbilaskevõime kokku 55 miljardit kuupmeetrit. Eesti on senini Nord Streami projektist kõrvale jäänud, kuna Vabariigi Valitsus ei rahuldanud 2007. aastal Nord Stream AG taotlust saada luba Eesti majandusvööndi uurimiseks. Uurimisloa taotluses esitatud andmete kohaselt soovis Nord Stream AG teha geofüüsikalisi ja geotehnilisi uuringuid ning visuaalset ülevaatus ja võtta setteproove Eesti majandusvööndis. Seoses sellega

soovime vastuseid viiele küsimusele, mis peaminister loeb ette siis, kui arupärimisele vastab. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab juhatus selle edasise menetlemise.

Annan nüüd edasi ühe teate. Head ametikaaslased, seoses noortefoorumi "Mudel Euroopa Parlament" toimumisega siin istungisaa- lis 21. mail palun teil oma lauad ja lauasahtlid materjalidest puhtaks teha ning need materja- lid endaga kaasa võtta!

Viime nüüd läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 83 Riigikogu lii- get, puudub 18.

Läheme tänase päevakorra juurde.

1. Täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (183 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene ja ainus tänane päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 183 teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Lugupeetud härra juhataja! Head kolleegid! Mul on au tutvustada teile täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 183 teisel lugemisel. Paari sõnaga tuletan meelde, mida see eelnõu käsitleb.

Eelnõu käsitleb täitemenetluse seadustiku § 2 muutmist ja see on tingitud vajadusest viia täitemenetluse seadustik kinnisasja sundvõõrandamise menetluse osas kooskõlla kinnisasja sundvõõrandamise seadusega. Sisu poolelt, nagu ma eelmine kord ütlesin, seaduseelnõu

kõrvaldab teatud tehnilised puudujäägid. 2005. aastal võeti nimelt vastu täitemenetluse seadustik ja samuti kinnisvara sundvõõrandamise seadus ning see mõningane ajavahe, mis nende kahe seaduse vastuvõtmise vahel oli, tõi kaasa olukorra, kus üks seadus ei kannu endas teise seadusega ettenähtud sätteid.

Õiguskomisjon arutas seda seaduseelnõu oma 7. mai istungil. Sellest võtsid osa Kalle Laanet, Andres Anvelt, Igor Gräzin, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa, Siim Kabrits, Valdo Randpere, istungit juhatas õiguskomisjoni esimees Marko Pomerants. Seaduseelnõu muutmiseks mingisuguseid ettepanekuid ei laekunud ja sellest tulenevalt võttis õiguskomisjon vastu järgmised otsused: teha ettepanek võtta seaduseelnõu teisele lugemisele täiskogu tänasel istungil, teine lugemine lõpetada – see ettepanek oli konsensuslik – ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele s.a 30. mail, kus see seadusena ka vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Komisjoni määratud ettekandja rääkis teile üsna põhjalikult, mis on selle eelnõu sisu ning mida on komisjonis selle kohta arvatud. Eelnõu algataja esindajana võtan aga ka ise veel kord kokku, miks on vajalik, et Riigikogu sellele seadusmuudatusele rohelise tule annaks.

Eelnõu jõustumisel viiakse täitemenetluse seadustik kooskõlla kinnisasja sundvõõrandamise seadusega. See muudatus aitab meil edaspidi vältida segadusi ja venitamist riigile ning kohalikele omavalitsustele tähtsate objektide, teede ja raudtee ehitamisel. Senine täitemenetluse seadustik ei tunnistanud sundvõõrandamise otsusena ministri ja kohaliku omavalitsuse otsust, vaid ainult maavanema otsust. Kinnisasja sundvõõrandamise seaduse kohaselt annab sundvõõrandamisel kohtutäiturile korraldusi üldjuhul maavanem, riigimaantee või avaliku raudtee ehitamiseks või omandamiseks majan-

dus- ja kommunikatsiooniminister, kohaliku tee ehitamiseks või omandamiseks valla- või linnavalitsus. Seega on meil praegusel juhul tegemist vigade parandamisega ning kahe seaduse omavahel kooskõlla viimisega.

Ja veel: ma tahan tänada kõiki, kes on olnud abiks selle eelnõu menetlemisel, sh koalitsiooniparteide liikmeid ja eeskätt oma kolleege õiguskomisjonist! Näete, koostöö ja dialoog on võimalik, kui me ajame õiget ja vajalikku asja! Loodan, et see eelnõu ei jää ainsaks positiivseks näiteks opositsiooni ja koalitsiooni koostööst ning tulevikus selline konstruktiivne koostöö jätkub. Head kolleegid, seda seadust vastu võttes kiirendame riigile oluliste objektide ehitust ning ma palun teil seda edaspidises menetluses toetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleb lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja tänase ainsa päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, meie istung on lõppenud. Tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.09.

Istungi kestus 9 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees